ספר

עירוב והוצאה

מאת הרב הגדול הגאון המפורסם כש"ת

מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י

אשר חשף זרוע עזו ויצא בפחא דהיתרא אודות היתר הטלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר נויארק ככל הכתוב פה בספרו, ונוסף לזה תשובות בענין זה מאת המאורות הגדולים גאוני זמננו אשר כל אחינו בני ישראל נשענים עליהם בהוראתם ומהם גם כן יצא הדבר בהיתר ומסכימים בכל עוז לדעת הרב הגאון המחבר הנ"ל ומפלינים בהוראתו זו.

חובא לביה"ד ע"י:
הצעיר. זאב וואלף במוהר"ר מרדכי ז"ל הירשפרונג
מקראקא.

נויארק — תרס"ז.

תודתי נתונה לידידי הרה"ג המפורסם
ר' בן ציון כהן שליט"א שהשאילני הספר
והרשה לי להדפיסו. יתברך בברוך אשר יקים
את דברי התורה הזאת, הוא וכל משפחתו.

מצאתי הגהות בשולי הגיליון מחכם אחד
שחתם שמו צב"י. והם הערות נכונות ע"כ
אנו מדפיסים את הספר עם הגהותיו כמו שהן.

על רבו העיר נויארק אשר אנחנו גרים בה וכבר מכמה שנים העליתי בה בתשובה ארוכה להורות כהלכה אם דינה כר"ה לענין שבת או ככרמלית. מה שיש נ"מ לענין כמה דברים גם לדידן ועתה באו לפני החרידים ואמרו כי אולי יש לפנינו להתיר בטלטול בשבת עכ"פ את מזרח העיר וטענתם היא כי אם המים יקיפו משלשה צדדים ונחשב למחיצה גמורה מחמת רוב העומק של הנהר המקיף וצד הרביעי הוא יש צורת הפתח שאין כמוהו והיא המסילת הברזל הנמשך בגובה העיר מן הקצה אל הקצה היינו מן המים של צד הדרומי סאוט פעררי, עד המים של צד הצפוני בלי שום הפסק על פני כל העיר עד "הארלעם".

וזה צורתה של העיר הלוטה פה ואמרתי בתשובתי אליהם כי בראשית ההשקפה נראה דבריהם ישר מאד והמה מצאו חן בלבבי וצריך אני לעיין בזה וכאשר עיינתי בכל הענין מתחילה ועד סוף ראיתי כי דבריהם המה שרירים וקיימים מוסכם להלכה למעשה וכאשר אבאר בס"ד הנה פשטות הענין למה שנוגע להמים אי נהשב למחיצה מחמת הנהר הגדול הסובב את העיר נראה דיש בזה דעות מפורשים בש"ע או"ח סימן שס"ג, שדעת המחבר הוא כדעת הר"ח והרמב"ם שנחשב שפיר למחיצה לענין טילטול אולם דעת הרשב"א והרא"ש והטור מה שהרמ"א הסכים על ידם להלכה דחיישינן בים שמא יעלה שירטון והנה בגירן דירדן אף שהוא נהר ובנהר לא שייך כלל האי טעמא דשירטון כמבואר בתשובת הריב"ש סימן ת"ה וכן הסכים גם המ"א בסימן שס"ג ס"ק ל"א בכל זה יש עריין בהא דשירטון בים מה שיהי' מ"מ נ"מ לדינא גם בנידון זה. והנה בהא דעירובין דף ח' דחייש רבי שמא יעלה הים שירטון איכא שם שני גרסאות במימרא דאמוראי גרסת הר"ח והרמב"ם היא דלא חיישינן שמא יעלה הים שירטון וגרסת שאר הראשונים היא דחיישינן שמא יעלה הים שירטון. וכתב הב"י בסימן שס"ג וז"ל ויעלה הים שירטון של חול ואבנים על אצל שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע ברוחב פרסה או יותר וכתב הה"מ בפ' י"ז דחיישינן שמא יבואו לטלטל מן המבוי לשירטון ונמצא מטלטלין מן רה"י לכרמלית. עכ"ל הב"י שם בסימן שס"ג.

ודבריו אלה המה תמוהים מאד לעני בדעת כמוני בכמה קשיות: חדא שמדברי הה"מ פי"ז אין באן הוכחה כלל דחששה דרבי שמא יעלה הים שרטון הוי רוקא משום שמא יבואו לטלטל מר"הי לכרמלית דז"ל הה"מ שם בהלכה ה' על הא דמרימר פסק לסורא באוזלא אמר לא חיישינן שמא יעלה הים שרטון וכ"ו ואין לחוש שמא יעלה הים שירטון כלומר שיתרחק הים ממקומו וישאר אותו מקום דפש וטיט ויטלטלו מן המבוי לו עכ"ל הה"מ. וא"כ הא הוי דברי הה"מ אלה רק לשיטת הר"ח והרמ"בם דגרסי אין חוששין וכ"ו שע"כ כתב הה"מ החששות מה שעשה מרימר

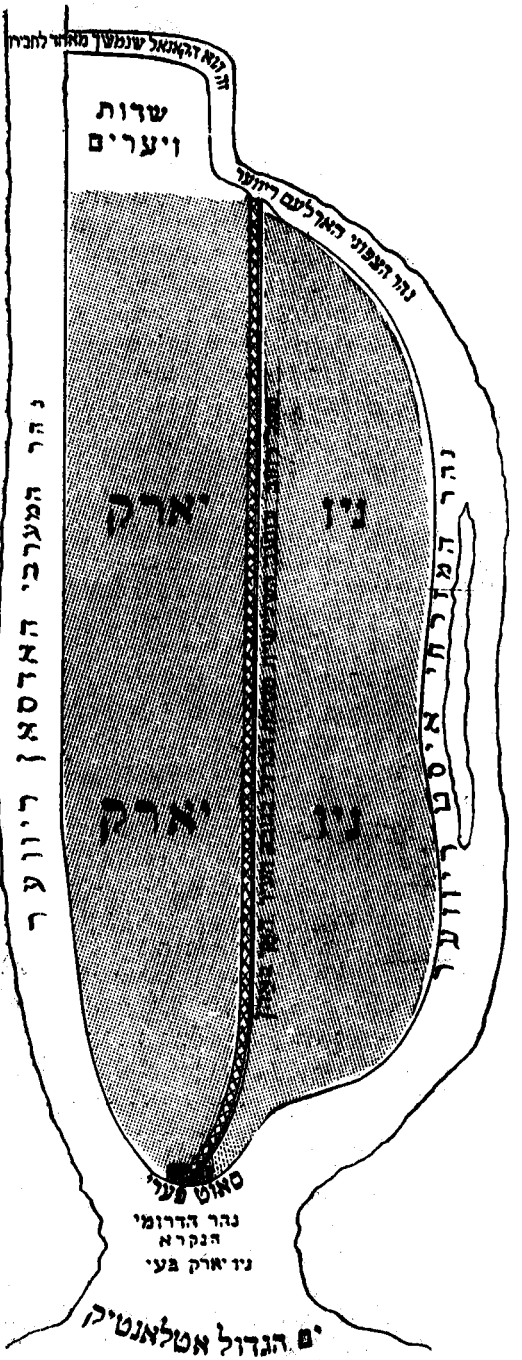

זה צורתה של העיר הלוטה פה.

המחיצה ברשתות מצד אחר ולא עשה המחיצה מצד הים ולענין זה שפיר כתב דמצד אחר הי' חש שמא יטלטלו מן המבוי לחוץ והי" מצריך מחיצה ומצד הים לא חש לזה דלא חיישינן לזה דשמא יעלה הים שירטון ושפיר כתב הה"מ חשש זה של הוצאה היוצא מרשות לרשות דהא הוא מיירי למרימר בהא דסורא דחש לזה בצד שכנגדו ולא חש לזה בצד הים משום דלא חייש שמא יעלה הים שירטון אבל בהא דצידו אחד ים וצידו אחד אשפא כתא דרבי ולרידן דחיישינן שמא יעלה וכ"ו אין כאן שום ראי' מן דברי הה"מ דהחשש הוא דוקא על הוצאה מרשות לרשות. הא בפשיטות הוי החשש משום דכשיעלה שירטון יטלטלו במקום השירטון מבה מחיצת הים כמו שהי' נוהגין ער כה לענין המבוי והשירטון הא דוי כרמלית, כמ"ש הב"י בעצמו שיש לו דין כרמלית. (והוא על כרחך משום דלא ניחא תשמישתי כמו שפירש הה"מ ודייק בלשונו במ"ש וישאר אותו מקום רפש וטיט מה שברש"י נזכר הלשון ונעשה קרקע ברוחב פרסה והה"מ לא לחנם שינה את הענין מן קרקע לרפש וטיט וע"כ כוונתו לומר דמשו"ה נעשה זה המקום כרמלית והיא דק מקום הרפש וטיט דלא ניחא תשמישתי בי'). וא"כ לאלה דחיישי לשמא יעלה וכ"ו נוכל לומר בפשיטות דחיישי שיבואו לידי העברת טילטול בכרמלית מה שיהי' אז כרמלית נמור לפנינו ולמה לנו לומר חששות של הוצאות מרשות לרשות מה שיש לפנינו חששה של טילטול בהרשות גופא.

שנית הוא תמוה דלמה לנו לומר כל עיקר החשש של מרשות מה שיהי' נעשה אז אמאי לא נפרש בפשיטות של המבוי גופא דהא. אם יעלה הים שירטון יהי' בטל המחיצה מן המבוי וכמו שכתב הטור בפירוש וז"ל דחיישינן שמא יתייבש הים ותתבטל המחיצה והוא בתכלית הפשיטות דכיון שפל היתר המבוי הוא מצד מחיצת הים וממילא כשיתבטל המחיצה יתבטל ההיתר ואולי בא באמת הב"י לכון זה במה שהביא דברי הה"מ לומר שהה"מ מחולק עם הטור ופליג עליו דלרידיה לא הוי החשש כמ"ש הטור רק מטעם טלטול מן מבוי לשירטון אך הוא גופה קשיא מלבר מה שכתבתי לעיל דאין כאן הוכחה גמורה מדברי הה"מ במ"ש להני דלא חששו על שירטון שיהי' מוכח ג"כ להני דחששו שחששו רק מטעם זה וגם מלבר זה הוא גופא קשי' אמאי יהי חולק הה"מ על הטור בנדון החשש מה שבאמת נראה בפשטות הענין כמ"ש הטור שאם יעלה הים שירטון תתבטל המחיצה.

והנה נראה לי לכאורה דמשו"ה הכריח להם לפרש החשש שלא כדברי הטור משום שהי' קשה להם במה יתבטל המחיצה ע"י שיעלה הים שירטון אצל שפתו כפי"רשי ז"ל הא מ"מ תהי' נחשבת המבוי כסתומה ע"י עומק ושפת הים שיהי' נשאר ברחוק מן המבוי כל היכא דאיתא דמה לי מחיצה דחוקה או קרובה כן נוכל לפרש לכאורה. אכן אחר העיון זה אינו מתרי טעמי. חדא דכל זה שנחשב למחיצה אף מרחוק הי' שיך לומר דק היכא שמחיצת הים סובב והולך מכל צד וכגוונא דנירן דירן אבל באופן דמיירי שטור

וש"ע דקאי ארברי הש"ס שרק צד אחד הוי סתימתו במימי הים אם כן אם יעלה הים שירטון וירחיק סתומתו שיפנה עצמו הים למרחוק אם כן הא יהי' מ"מ נשאר מקום רחב פתוח מבלי סתימה כלל היינו בקצה העיר שיהי' פתוח דרך הרבים אל מרחב העולם כמובן דהיינו אם למשל סתימת מחיצת הים הולך ממזרח למערב. ואם יתרחק עצמו מן העיר יהי' פתוח לגמרו מפולש מן הצפון לדרום זה המרחב אשר בין הים להעיר שלא יהי' לו סתימה אפילו במרחוק. ושנית דאפילו אם הי' איזה סתימה גם במקום הזה מ"מ עדיין קשה כיון דאמרינן שמקום השירטון נחשב לכרמלית א"כ בטל ממילא גם היתר הטילטול במבוי מכח נפרצה למקום האסור לה ומה מהני המחיצה מרחוק הסובב גם את השירטון הא מ"מ המבוי נפרץ למקום שאין רשות לטלטל בתוכו ונחשב כאילו אין מחיצה במבוי כלל וקשי' זו הקשה באמת גם בפרושה שם על טעמיה דהה"מ לפי מ"ש הב"י דלמה לי הטעם של שמא יטלטל במקום הים היינו ממבוי אל שירטון הא גם במבוי אסור משום מקום הנפרץ למקום האסור לו והוא ז"ל כתב בזה וקצת קשה ולמך ערך כמוני הוא קושיה רבה, ובכלל כל הקושיות אלה המה מרפסין אינרא ברברי הב"י והה"מ מה שלא ראיתי באחד מן האחרונים שיפרש דבריהם ור' יעזור לי להבין דברי קדשם גם לפענ"ד הפלושה

וצריכין אנו ע"כ ליצא ולדין עוד בדיני כרמלית נופא דכפי הנראה יש שני מיני כרמלית: חדא מאי שמדאורייתא הוא מקום פטור. ושנית מה שמדאורייתא הוא רה"י כמבואר בשבת ו' ע"א דחשבו שם בהברייתא כל מיני כרמלית ים, ובקעה היינו שדה ואיסטוונית היינו אצטבעות לפני החנויות דאמרינן שם ז' ע"א, וכן קורן זוויות הסמוכה לרה"ר דלא ניחא תשמישתיא בכל אלו אמרו שם דאם הוציא והכנים בהם בין לרה"ר ובין לרה"י פטור וע"כ משום דמדאורייתא הוי מקום פטור ומותר להשתמש בהם בין מרה"ר ובין מרה"י מדאורייתא וכן מבואר בדברי הה"מ פ' י"ז מהלכות שבת ה' א' ובפ' א' בהלכות עירובין ה' א' ועוד יש מין כרמלית דמדאורייתא הוי רה"י גמור משום דמוקף מחיצות ומדרבנן הוי כרמלית והיינו קרפף שלא הוקף לדירת דאסרו לטלטל בו יותר מד' אמות ומ"מ מדאורייתא הוי דה"י גמור משום המחיצות כהמבואר בשבת ז' ע"א ונ"מ דהמוציא ומכנים ממנו לר"ה חייב ולא הוי כמו שאר כרמלית הנ"ל דפטור ועוד יש בו אפילו לענין דינא דירן דמותר מ"מ לטלטל מתוכו לכרמלית כמבואר עירובין ס"ז ע"ב דאף דהוי רה"י מ"מ מותר דהם אמרו ע"ש וע"י בתו"ס שם ד"ה ומאי טעמא ובמהרש"א דמשום דלא פלוג אמרינן בכל כרמלית של קרפף כן אף דהוי רה"י ועיי' ברמב"ם ריש פ' י"ד מה' שבת ה"א ובכ"מ ועיי' תום' עירובין כ"ב ע"ב ד"ה דילמא ובמהרש"א שם שכתב שהיא פלוגתא דרב הונא ב"ח עם ר' יוחנן בעירובין ס"ז הנ"ל. ובאמת הסכימו כל האמוראים שם לר' יוחנן וכמסקנת רב אשי שם מה שהיא באמת פסק הרמב"ם שם ריש פ'

י"ד וגם לענין חיקוף לדירה אפילו יש בו כמה מילין דהוי רה"י גמור זדברי רש"י שבת צ"ט ע"ב ד"ה מוקף לכרמלית המה תמוהים כמו שהעיר בזה גם הגרע"א בגליון שבת ז' ע"א ועיי' תוס' שם צ"ט ד"ה ומוקף לכרמלית. והנה בהא דאמרינן דף ס"ז ע"ב מסקנת רב אשי דמקרפף לכרמלית מותר לטלטל תוך ד' אמות כדי שתתקיים גזירת דרבנן שלא יטלטלו תוך הקרפף ד' אמות שלא יאמרו שתיא רה"י גמורה לכל פרטיו אף לטלטל בתוכו ע"ש. ואמרינן שם בתוס' ד"ח ומאי טעמא דמכאן התיר ר"ת בגינה לטלטל מתוכה לחוץ וכו' וכו'. והנה אמרתי לדקדק בזה דכיון שלדעת ר"ת הא דאמר רב אשי דשרי לטלטולי מתוכו לים ומים לתוכו הוי לאו דווקא יס אלא אפילו לכל כרמלית מותר לטלטולי מרה"י כזה שאסרו חז"ל לטלטל תוכו אלא בד' אמות וא"כ למה לי לר"ת לומר דינו בגינה ובקרפף כמבואר ברישׁ עירובין ברחב מעשר והא מבוי זה הוי מה"ט רה"י גמור לכל פרטיו דהזורק לתוכו מרה"י חייב אלא שהם אמרו איסור טלטול בו בד' אמות א"כ שיף בו שפיר חששא דרב אשי דאם נאסר לטלטל מן המבוי לכרמלית יאמרו רה"י גמורה היא ואתי לטלטולי בכולה וא"כ לדידן דכל המבות פתוחות לכרמלית לרשות דרבנן מבואר לדעת ר"ת דמותר ליטול המפתח מן חוץ מבוי ולפתוח איזה בית בקצה המבוי. ומדברי ר"ת נראה שדווקא בגינה הי' ניחא לי' היתר זה שהיא קרפף היותר מב' סאתיים ולא בשאר רה"י שאסור מדרבנן לטלטולי בי' כנ"ל וצריכין אנו לידע גם בזה מאי שנא מבוי המוקף מג' רוחות מן קרפף גדול המוקף. אכן באמת מדוייקים דברי הר"ת ונשקלים במשקלי זהב דהנה הש"ס הוא מקשי שם ומאי שנא ומתרצי תוכו שכיחי ומן הים לתוכו ומתוכו לים לא שכיחי. והנה לפי פירוש הפשוט נראה דדווקא בים לא שכיחי דלא שכיח התשמיש בים אבל בשאר כרמלית דשכיח בו תשמיש אמרינן בו שפיר ומ"ש. וכן הוא באמת דעת הרמב"ם ז"ל לפי פירוש הה"מ בפ' ט"ז מה' שבת ה' ב' שמכוון כן בשיטת הרמב"ם ז"ל. אכן דעת התוס' דכאן דף ס"ז הא הא נראה מבואר לא כן אלא דבכל כרמלית אמרינן סברא זו. ואף דבכל כרמלית לא שייך לא שכיחי כנ"ל מ"מ אמרינן ג"כ דין זה וכבר רחק עצמו במהרש"א מטעם לא פלוג ואיך תמוהין לי דבריו אלה דלפי פירושו כישום לא פלוג מה יעשה בדברי הטור או"ח ס' שמ"ו המבוארים בכל כרמלית וכתב מפורש וז"ל מותר להוציא ממנו לכרמלית אחרת כגון בקעה וכו' וכו' ומוטב להתיר להוציא ממנו לכרמלית דמידי דלא שכיח היא וכו' עכ"ל הטור א"כ כתב מפורש על כל כרמלית דמידי דלא שכיח היא ולא משום סברת לא פלוג אשר באמת הוא מבואר בפירש"י לעיני כל הטעם והסברא של הא דלא שכיח בכל כרמלית יז"ל בד"ה מתוכו לים ואע"ג דבשאר רשה"י לכרמלית גזרו רבנן הייני שכיחן אבל הני תרתי כחדא יותר מב' סאתיים ומתוכו לכרמלית לא שכיח עכ"ל רש"י ז"ל וכן היא ג"כ בב"י ס' שמ"ו הנ"ל שכתב אבל הני תרתי כחדא וכו' והיא ממש כפירש"י דכ"ל הלא שכיח היא רק בגינה וקרפף דלא שכיח הני תרתי כחדא

שיבואו בבת אחת והיא לא שכיח כל כך כמו הטלטול בתוכו גופא וע"ש בב"י שכתב דגם דעת הרמב"ם היא כן ודלא כדברי הה"מ ופירושו בדברי הרמב"ם ז"ל וא"כ מפרש"י והטור והב"י שגם בכל כרמלית שייך לא שכיח הטילטול מן קרפף יותר מסאתיים וככל הנ"ל. והיא מבואר היפוך דברי המרש"א הנ"ל מה שדבריו אינם מובנים לי כלל בזה ועכ"פ דברי הר"ת מובנים מעתה שפיר שהמה ממש כדבר זקינו רש"י ז"ל, שדווקא בגינה יותר מב' סאתיים שייך היתר זה אבל בשאר רה"י שאסרו חז"ל בו הטלטול כמו מבוי הרחבה מעשה לא שייך בו היתר זה וכהנ"ל דתרתי כחדא כמו אלה שכיח שפיר וככל הנ"ל המבואר כמ"ש.

וא"כ מובן מעתה דברי הב"י בס' שס"ג הנ"ל מה שהרבינו להקשות עליהם מיושבים מעתה ומובנים בתכלית הפשטות והוא שהב"י מה שהביא דברי הה"מ רוצה רק להוכיח לו מדבריו להורות לפני כל דבשאר רה"י לכרמלית כמו ממבוי לשרטון שייך שפיר לחוש שמא יטלטל מן הרה"י לכרמלית ולא אמרינן רמותר כה"ג כמו דאמרינן בס' שמ"ו בקרפף לכרמלית שמדברי הה"מ זה במבוי ושרטון נראה מפורש שזה אסור מ"מ אף שהמבוי היא ג"כ רה"י גמורה היא, ויש איסור טילטול בו מדרבנן אחר שיעל הים שירטון ומטעם שאין כאן מחיצות עור וגם נפרץ למקום האסור לו כמ"ש לשרטון וכהא דרב אשי הנ"ל שמא יאמרו רה"י גמורה היא ואתי באמת חפרישה הנ"ל, וא"כ יש מקום לומר שמותר לטלטל מן המבוי לטלטולי בכולי ע"כ אשמעינן הב"י שמדברי הה"מ נשמע מכל מקום דאסור לטלטל מן המבוי לשרטון וכמ"ש דכל ההיתר זה הוא דק מקרפף לכרמלית ולא בשאר רה"י שאסור מדרבנן אל כרמלית הסמוך לו וככל הנ"ל. אבל אל זה לא כיון הב"י לומר שמבואר מדברי הה"מ שכל החשש היא רק מחמת טילטול מן המבוי לשרטון ולא יותר, זה לא עלה על דעתו כלל וככל מ"ש והיא לפענ"ד קלוע אל משרת האמת בכוונת דברי הב"י אלה מיושבים אל נכון בס"ד.

ואחר כל הדברים והאמת אלה נראה מעתה דכל הענין של שמא יעלה הים שירטון שייך דק בהא דהתם בענינא דרבי ברף ח' שהי' הים למחיצה רק בצר אחר אם כן אם יעלה הים שירטון יהי' פתוח צר זה לאויר העולם משני ראשיו כמובן אבל היכא שהים מוקף משלשה צדדים ומצר הרביעי שצוה"פ שהיא כמו מחיצה החולכת למרחוק גם אל צד השני של הים שהצוה"פ מתוח למעלה על כל המרחב מים ער ים כמו בנירן דירן שהמסילה בגובה העיר יעבור למרחוק ער מעבר שני להנהר בלי שום הפסק מונח על עמודי ברזל מזה ומזה ואם כן אף אי נימא דבנהר גם כן שייך חששא דשירטון כספיקם של התום' מ"מ לית לן בה דהא אפילו אם יעלה שרטון ער רוחב כמה מ"מ תשאר העיר לעולם בתוך המחיצות דמחיצות מה לי הכא ומה לי התם ומה פסול מן השרטון שייך בזה כיון שהכל היא בתוך המחיצות ואיך עור אליבא דירן דבנהר לא שייך כלל הא דשירטון וכהנ"ל לא צריכין כלל לחידוש זה, מה דחידוש זה יש לו שייכות רק בים אבל לא בנהר כמבואר בריב"ש

ס' ת"ה בשם כל המפורשים דרווקא בים דכתיבא בי' השקט לא יוכל שייך חששא דשירטון אבל לא בנהר וכן הסכים הוא ז"ל שם להלכה וא"כ בנידון דידן לא שייך שירטון כלל מכל הני טעמי חדא שהיא נהר ולא ים ושנית דאפילו בים גם לא שייך חששא זו דהא מוקף מכל צד ואם יהי' שירטון ג"כ יהי' דין השירטון כדין רה"י גמור מטעם ההקף שיקיף גם אותו ואי משום שיהי' השרטון כקרפף ביותר מב' סאתיים היא כגוונא דנידן דידן הוי חוקף לדידה הצד חדביעית מה שנעשה חמסילה בעת שהי' כבר מזמנים מיושב והעיר היתה בנויה מכבר ודי בזה לענין הוקף לדידה אף ביותר מי' אמות ומכ"ש שכל המחיצה בצד אחד נעשה אח"כ ומכח זה תמוהין לי דברי הט"ז או"ח ס' שס"ג ס"ק כ' במ"ש לענין הנהר חסובב עיר שטייניץ דמחמיר בזה דשמא יעלה הים שרטון, ותמיה לי בתרתי, חדא דמאי פסול יהי' אם יעלה הים שרטון כיון שהי' מוקף שם מכל צד, א"כ גם השרטון יהי' מוקף במחיצות, ולא דמי לחא דרבי מה ששם הי' הים מקיף דק מצד אחד ושפיר הוי השרטון מקום האוסר כמ"ש לעיל שמברייל בי וחמחיצה למבוי במקום פנוי כמ"ש לעיל בהסבר בזה. משא"כ כאן אף אם יהי' שרטון יהי' חשרטון גופא תוך המחיצות ואיזה שם של רשות נופל ליתן להשרטון המוקף במחיצות, אם שם כרמלית, הא כרמלית היא, בקעה היינו שרה וכרומה מת שקשה להילוך רבים וגם אינו מוקף מחיצה מה שא"כ במוקף.

ואולי נ"ל שיהי' דינו לפי דעת הט"ז כקרפף היותר מב' סאתיים דאף שהיא מוקף במחיצות מ"מ כיון שאין דיורין בו נתנו עליו שם כרמלית וכמו רחבה שאחורי בתים המוזכר בעירובין ז' כ"ד וס"ז ושבת דף ז' ועיי' ס' שנ"ט וס"ס. והנה יהי' אז כשיהי' נעשה שרטון כמו רחבה היותר מב' סאתיים כיון שלא יהי' דיורין על מקום השרטון ויהי' המבואות פתוחים למקום האסור להם מ"מ קשה קושיא קושיא השניי' הא בנהר לא שייך חששה דשרטון כמ"ש מדברי הריב"ש הנ"ל וכל הראשונים שהביאם שם. ותמוהין לי בזה גם דברי המ"א ס' שס"ג ס"ק ל"א דאף שגם הוא ז"ל מסכים דבנהר לא שייך חששה דשרטון וכתב זאת ממשמעותן של דברי הרא"ש והטור ואמאי לא כתב מדברי הריב"ש המפורשים בשם כל והטור ואמאי לא כתב מדברי הריב"ש המפורשים בשם כל המפורשים ומי יוכל להרהר אחר דבריהם במה שלא נמצא בפוסקים מי שיחלוק עליהם ולמה לנו מן משמעות אכן לדינא הא מסכים גב המ"א דבנהר לא אמרינן חששא דשרטון דלא כהט"ז וצריכין אנו מקודם לבאר כל דברי המ"א ס"ק ל"א אשר בראשית ההשקפה המה לנו קשי ההבנה מאד מפני קוצר דבריו כדרכו תמיד וצריכין המה ביאור רחב לפע"ד ואחרי הביאור בהם נבא אי"ה לבאר דבריו גם מה שכתב בס"ק ל', והנה כאן בס"ק ל"א כתב מתחלה דעת רש"י וז"ל בשם רש"י ז"ל שכן דרך הים שמתקצר ונעשה קרוע ברוחב פרסח ובטלי המחיצות ומטלטלין נמי במבואות כדמעיקרא רש"י עכ"ל. ונפלאתי בזה דלפנינו לא נכתב כן ברש"י דהנה במעשה

דרבי כתב רש"י דק הא דמתקצר דוחב הים ונעשה קרוע ברוחב פרסה או יותר ויותר מזה לא בתב שם כלום. אף בהא דמרימר פסק לה לסורא באוזלי בתב רש"י מפורש דהים חי' סמוך לסורא מאחריה וראשי המבואות מפולשין לים והי' מרימר עושה רשתות ומבמורות לכל חמבואות ולא רצה לסמוך על מחיצת הים אמר שמא יעלה הים שרטון ומטלטלי נמי במבואות כרמעיקרא עכ"ל. א"כ מבואר ברש"י שהים הי' מחיצה לסורא דק מצד אחד שע"כ בשיתקצר רוחב הים ונעשה קרוע ברוחב פרסה יהי' בטל מחיצה זו מצד אחד לגמרי דהא יהי' פתוח בראש ובסוף לאויר העולם וכמ"ש לעיל ויהי' מטלטלין נמי במבואות כרמעיקרא מה שיהי' להם עתה רק ג' מחיצות אבל אם הי' הים מקיף מג' רוחות או מכל הארבעה מחיצות מה שיהי' מקיף עדיין אפשר לאחר שיעלה הים שירטון אלא שגם השירטון יהי' תוך ההיקף מחיצות ביחד מן העיר מזה לא הזכיר רש"י כלום. וארבה הא בתב מפורש דהים הי' דק מאחריה ובן בלשונו מה שבתב לא רצה לסמוך על מחיצת הים ומדלא בתב מחיצות לשון רבים נראה דבה"ג שיש מכל צד מחיצת הים לא הי' חש לשרטון ובמ"ש דהא מ"מ יהי' הוקף ואי משום דלא יהי' הוקף לדידה לזה יש עצות אחרות ולא הי' מצריך לסתום כל המחיצות ברשתות עיי' ס' שנ"ח, והמ"א העתיק לשון רש"י ובטלו המחיצות לשון רבים מה שברש"י מבואר דחששא דמרימר הי' דק באופן שהי' מחיצה אחת מן הים ולא כתב כלל זה לשון ובטלו המחיצות והחילוק בין מחיצות ובין מחיצה אחת מבואר כמ"ש הן אמת שרש"י בתב עוד להלן ד"ה פסיק מפסיק בינה לבין הים במחיצות אוזלי היינו משום דבאוזלי היו רבים כמו שאמרו הא יש לומר דין זה בכל מבוי שדיני מבוי הוא כשסתום מג' צדדים ופתוח מן צד אחד מה שצריך תיקון בלחי וקורה וצורת הפתח הכל שכוונתו במ"ש ובטלו המחיצות היינו שיהיו נבטלין ע"י צד הרביעית כל המחיצות של המבוי דהא ג' מחיצות לא מהני במבוי להכשירה אבל מ"מ ברש"י לא נזכר זה הלשון כלל.

וכתב עוד להלן המ"א ובהה"מ משמע דאעפ"י שיתקצר הים מ"מ נשאר מדרון וכ"ו וכ"ו הנה משמעות זו צריכה רבה איפוא הוא המשמעות מה שלא מזה בדברי הה"מ כלום וע"ב הוא דק ממה שכתב הה"מ על יעלה הים שירטון ויטלטלו מן המבוי לו ולא כתב כפירוש רש"י שיטלטלו במבוי גופא כרמעיקרא שע"כ הי' משמיע לו המ"א מדעתו לכוון בדברי הה"מ כמו אלה. והנה לפי מה שכתבתי לעיל נוכל לפרש בפשיטות דברי הה"מ דעל זה שמא יבואו לטלטל במבואות כרמעיקרא לא חיישינן דהא יראו דאין עתה מחיצה וכמי בכל מחיצה או צוה"פ דלא חיישינן שמא יטלטלו גם לאחר שיפול המחיצה או ינטל צוה"פ זה הוא דעת הה"מ בשיטת ר"ח והרמב"ם ז"ל אלא אפילו לחשש זה שמא יטלטלו מן המבואות לשרטון משום דיחשבו שניהם לכרמלית וכמו שאמר רב אשי בדף ס"ז ע"ב חנ"ל מה שבאמת אסור משום דהוי מרה"י לכרמלית וכפירש"י שם ד"ה מתוכו לים וככל מה שכתבתי לעיל בדברי

הר"ת מ"מ לא חיישינן גם על זה לפי גירסת הר"ח והרמב"ם ז"ל דגרסו בגמרא לא חיישינן לשמא יעלה הים שירטון וממילא לא יבא לידי כך אבל לדידן דגרסינן בגמרא חיישינן שמא יעלה וכו' יוכל היות שגם הה"מ מודה לשיטות אלה מהראשונים דלדידהו חיישינן על כל אלה גם על גוף המבואות שמא יטלטלו בהם כרמעיקרא כפירש"י ז"ל ועוד יותר נוכל לאמר דהא יש לדקדק לפי גרסת הר"ח והרמב"ם ז"ל דלא חיישינן ליעלה הים שירטון א"כ אמאי עשה מרימר בסורא אוזלא לצד השני דהיינו מחיצה כמו שכתב הה"מ למה ליה מחיצה כיון דהים הוי מחיצה והוא מבוי בג' מתיצות הא די להם בצד הרביעית בצוה"פ כמבואר בריש עירובין והוא תמוה לשטתם דלמה ליה מחיצה בצד השני וע"כ צריך לומר לדידהו דמרימר חידש זאת דבה"ג שאין כל הג' מחיצות ניכרות כל כך חש מרימר שמא יבוא לטלטל בצד השני מן המבוי לחוץ אפילו כשיהי' צוה"פ והוצרך לעשות מחיצה שלימה שע"כ אמר הזה"מ להני דגרסי לא חיישינן שמא וכ"ו דמצד זה של הים לא חיישינן על שירטון שיהי' צריך מחיצה כמו בצד שכנגדו שיהי' שייך גם בזה הצד החשש כמו בצד השני דשמא יבואו לטלטל מן המבוי לו זאת לא אמרינן לדידהו ונקט חשש זה דווקא משום דמיירי מיניה בצד השני שע"כ נקט גם בזה החשש ההוא לומר ההיפוך שיש בו מן צד השני דבו לא חיישינן זאת כמו דגרסי לא חיישינן שמא וכ"ו אבל לדעת אלו דגרסי חיישינן שמא יעלה וכ"ו הוי באמת לדידהו הפסול מחמת כל החששות טילטול במצוי גופא ומן המבוי לו הכל מה שיש לחוש כן נוכל לומר ולכון בדברי הה"מ מה שהמה לפי שיטת וגירסת הר"ח והרמב"ם ז"ל כאשר רמזתי על כל זה גם לעיל.

אכן המ"א לא הי' ניחא לי' בכל זה והי' קשה לו דברי הה"מ במ"ש החשש דווקא בטילטול מן המבוי אל השירטון אשר ע"כ הי' מיישב לו דעת הה"מ כמ"ש הוא ז"ל דהיינו שהוא מפרש שהי' צר זו של ים אף אם יעלה שירטון יהי' מ"מ מדרון של י' המתלקט מתוך ד' אמות שהיא באמת מחיצה גמורה אל המבוי אבל מצד השירטון נקרא זאת כרמלית ויש מקום לחוש שיטלטלו מ"מ מן המבוי אל המדרון מה שהטלטול במבוי גופא אין כאן איסור כלל משום דהוי מ"מ מחיצה זה המדרון אל המבוי כן מפרש המ"א בדברי הה"מ כדי לתרץ אמאי לא כתב הה"מ החשש על המבוי גופא וזה הוא המשמעות שלו בדברי הה"מ. ועל זה כתב עוד המ"א לחדש דבכה"ג הוי המדרון כרמלית אפילו מוקף במחיצות הים מכל צד לפי שלא הוקף לדירה כמ"ש ס' שס"ה בה"ג עכ"ל המ"א. (והנה מראה מקום זה לא הבנתי דהי' לו להרשים בזה מן שנ"ה או שנ"ט ומהא דס"י שס"ה אדרבא נראה קצת בהיפוך שגם במבוי אסור כשהיא פתוח למקום כזה שלא הוקף לדירה וצריכין לחלק כמ"ש המהר"ש שם מהא דסוף ס' שס"ג ועכ"פ אין ראי' לדברי המ"א מהא דס' שס"ה סעיף ג' ואפשר דט"ס היא הא רסעיף ג' וצ"ל סעיף ה' ע"ש ומיירי מהחשש הוא שיבוא

הוא לטלטל מרשות האסור למבוי ועיי' בס' שס"ה סעיף ג' במ"א שם ס"ק מ וצ"ע).

והנה כתב עוד המ"א לפי כל זה וז"ל וא"כ לדידי' בעי מחיצות גמורות בצד הים ולא מהני צוה"פ וכו' כמו שעשה מרימר וכו' והטור ס"ל כרעת רש"י וא"כ סגי בתקון שאר מבוי עכ"ל המ"א. ולענ"ד לא זכיתי להבין דבריו אלה כלל. דמנ"ל כזאת מדברי הה"מ, הא הה"מ מפרש הא דמרימר דעשה מחיצות בצד שני ולאלה דגרסי לא חיישינן לשירטון והסברא היא ע"כ כמ"ש לעיל דמשונה מבוי זו מכל המבואות משום דליכא היכר מחיצות כל כך באותו צד שבים או שהחמיר שם מאיזה טעם אחר היפך המשנה בריש עירובין דדי בצוה"פ ועכ"פ אין שום ראי' מדברי הה"מ דלהני דגרסי לא חיישינן שמא יעלה וכו' בעינן מחיצות בצד הים, ואדרבה מדברי רש"י ומדבריהם של הראשונים דגרסי כגירסת רש"י נראה דעתם דבעינן מחיצות בצד הים דהא הם גרסו חיישינן ופרשו הא דמרימר ברשתות היינו צד הים עשה המחיצות א"כ מבואר שיטתם דלא מהני צוה"פ לצד הים אבל לדברי הה"מ אין כאן שום משמעות על זה. והמ"א כתב בהיפוך דלהה"מ בעינן מחיצות גמורות מצד הים וכמו שעשה מרימר ולרש"י לא בעינן מה שהוא מבואר לעיני כל ההיפוך לפי פירושם בדברי מרימר והוא פלא בעיני ולולא יראתי מפני הבקורת הייתי מגיה בדבריו שצ"ל דלהה"מ לא בעינן מחיצות בצד הים ולהטור דס"ל כרש"י לא סגי בצוה"פ כשאר מבוי אלא כמו שעשה מרימר ועכ"פ כמו שהוא לפנינו בדברי המ"א אין לי שום השגה בכוונת דבריו אלה מה שהמה תמוהים לענ"ד.

והנה ידעתי מה שפירשו האחרונים בזה דהמ"א כיוון מצד סברא לומר כן דלסברת הה"מ שהחשש הוא על הא דהוצאה מרשות לרשות ע"כ בעי מחיצה ולרש"י דהחשש הוא על מבוי גופא די בתיקון כשאר מבוי וגם זאת היא תמוה דהא אפילו לרש"י וכן בכל מבוי שאנו מתקנין האם אין כאן חשש גם על הוצאה מרשות לרשות מלבד החשש על הטילטול במבוי גופא ורש"י דנקט על המבוי גופא דעדיפא מני' נקט. וכן בכל מבוי דמתקנין בצוה"פ שיהי' מותר לטלטל בתוכו הא מ"מ צריכין לחוש שיוציא ויכנים מן הכרמלית לתוך המבוי ונהי' מצריכין לחשש זה מחיצה גמורה מה שזה אינו וע"כ מהני צוה"פ במבוי לענין כל החששות ומהיכא תיתי נימא דכאן לחששא דהה"מ לענין להוציא מן המבוי לשירטון נצריך מחיצה במה נשתנה זו המבוי לשירטון מן כל מבוי לכרמלית. ואף דיש אולי לחלק כמ"ש המחה"ש הנ"ל בהא דסוף ס' שס"ג לחלק וה"נ הוי זה החילוק. אבל מ"מ מה מכריח לנו לזה לכון בדברי הה"מ כן בדוחקים מה שאין זה שום משמעות בדבריו ואדרבה שבדברי רש"י יש משמעות מפורש על זה כמ"ש ואיך נהפוך את הענין מרצון נפשנו בלי הכרח כלל אתפלא מאד.

וכתב עוד המ"א ודע דעכ"פ בעינן שיהא הנהר סמוך ממש

לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מן הבתים י' אמות צריך תיקון ראותו מקום הוי פרוצוכן הוא בתוס' ב"ר ד"ה ליעבר צוה"פ ובר"ה ליעבד לחי ע"ש עכ"ל המ"א והנה מה שכתב מן דברי התוס' עירובין כ"ר ששם כתבו התוס' מפורש דלשיטתם שהמחיצה הי' בגורא דנהרא היינו מעבר הנהר וה"ה צורת הפתח דהוי כמחיצה דהנהר לא הי' רחב יותר מעשר עכ"ל ודבריהם אילו מובנים שפיר לעין כל דאם הי' הנהר רחב מעשר אם כן הא יש הפרש בין המבוי ובין המחיצה יותר מעשר מה שהוא פתוח לאויר העולם וכמ"ש לעיל דהיינו אם המחיצה גבוה י' עומדת ממזרח למערב רחוק ביותר מן י' אמות מן המבוי א"כ הא פתוח לאויר העולם בצד צפון ודרום ביותר מן י' אמות וצריכין תיקון באותו המרחב הפתוח וא"כ על כרחך גם כונת מ"א כן היכא שהנהר הוא מחיצה מצד אחר דשייך גם כן זה הריעותא היכא שאינו סמוך לעיר, אבל היכא שהנהר מקיף העיר באופן שלא יהי' פתוח משני הראשים אין כאן שום ריעותא אפילו באינו סמוך אל הבתים בעשר ויכול להיות ברוחב כמה ובלבד שלא יהי' שדה או קרפף יותר מסאתיים בין המחיצה להבתים וע"יי בנ"א השייך לסי' שס"ג מה שכתב בשם הריטב"א ויבואר עוד לק"ם בס"ד.

וכתב עוד המ"א ובקושטנטינא אע"פי שפרוצה לים בכמה מקומות יותר מן י' כסתום דמי רי"ט ח"א צ"ר כ"ה שצ"ב עי"ש ס' ת"ה עכ"ל המ"א. והנה עיינתי בדברי המרי"ט שם ולא הזכיר שם לענין זה קושטנטינא רק עיר מברי' שכתב שם מפורש אחרי שמברר דהים הוי הכרה טובא טפי מקורה וכתב וז"ל ומתוך הדברים נזכרתי מעשה בטבריא שרחובה פתוחה לים והיינו מטלטלין בכל העיר ובכל הרחבה ע"פ זקינים אפעי שפרוצה יותר ממאה אמה עכ"ל והטב אשר כתב בזה החה"ש דהמרי"ט פסק כדעת הרמב"ם והמחבר דלא חיישינן לשמא יעלה שירטון כמו דאזלי כל דבריו שם ולפי זה לא ידעתי למה הביא המ"א זאת לדידן דאזלינן בשיטת הרמ"א ואין היתר בים לדידן וע"כ צריך לומר דהמ"א הביא זאת לענין דבריו הקודמים מה שכתב ההיתר בנהר אף לדידן. וכתב דאם הנהר רחוק מן הבתים י' אמות צריך תקון ועל זה הביא הא המרי"ט וכ"ה. והם לא הזכירו כלל מן סמוך או מופלג. ועל כרחך משום דשם הי' היקף הים מכל הצדדין שע"כ הזכיר בבוונה הא שכתב בשמם מן קושטנטינא משום דהים מקיף שם רוב העיר. ובאופן זה לא שייך לומר דבמופלג עשר אמות מן הבתים יהי' צריך תקון וכמ"ש לעיל שגם מדברי התו"ס גופא שמביא המ"א בדף כ"ר ע"ב מבואר כן שרק בצד אחר משוה לחסרון אם רחוק הוא מן י' אמות ובכל זה שבארנו לעיל בס"ד שע"ב מביא המ"א שפיר את דעתם בזה בהא דקושטנטינא להודות לנו לדידן לענין נהר. דבנהר המקיף בה"ג כמו בהא שכתב הם הוי לעולם בסתום בין מופלג מן הבתים בין סמוך בנלע"ד רק מה שרשם לעיין בס' ת"ה סעיף ו' לא ידעתי שום בונה בדבריו מה שלא פירשו בזה גם מבואריו ואולי יש איזה ט"ס במראה מקום זה.

וכתב אח"כ ובריב"ש ס' ת"ה כתב מבוי המפולש לכרמלית צריך צוה"פ והאי דצירדו אחד ים לא הי' מפולש בשני ראשיו בי הי' לו ג' מחיצות אלא שבשני צדדים הי' פרוץ קצת וכו' וכו' עכ"ל פירושן של דבריו משום שיש לדקדק הא כל ים הוי כרמלית בידוע מהא דריש שבת הנ"ל ואם כן קשה הא דרבי בצירו אחר לים בין למאן דגרס חוששין ובין למאן דגרס אין חוששין למה לנו הטעם של החששא דשירטון הא בלא"ה באין דהמבוי פתוח לים הא הוי כאילו פתוח לכרמלית, ונפרץ למקום האסור לו שע"ב מתרץ לי' הריב"ש שהי' נפרץ קצת מן הצדדים אבל במהרי"ט הנ"ל אף שלא הביא דברי הריב"ש מ"מ האריך בקושיא זו ומברר דאין איסור בחומת הים מצד נפרץ לכרמלית דלא שביח שיטלטלו מן הים למבוי דאין הים בת טלטול עם המבוי במ"ש הה"מ ומהני גם ביותר מן י' אמות הפירצה דהוי היבר מחיצה גמור, ולא שייך בים נפרץ למקום האסור לו כמו בכל נפרץ לפתוח לכרמלית דלענין זה שאני כרמלית דים מן שאר כרמלית. ובאמת בפרש"י ח' הא מפורש בהיפוך מן פירוש הריב"ש וע"כ דמסתבר גם לרש"י כדברי המהרי"ט. וזה הוא שבתב המ"א אבל משמעות הפוסקים משמע דאפילו מפולש לגמרי לים שרי. ובתב עוד המ"א דבנהרות שלנו שדרכן להתייבש בקייץ הרבה יש לאסור וז"ל הירושלמי מבואות המפולשין לים וכו' וכו' כוונתו בזה בנהרות שלנו שדרכן להתייבש בקיץ ולא נשאר מקום מדרון במתלקט יוד מתוך ד' א"ב אין באן שום מחיצה בוודאי אסור וא"ב אסור לעולם אפילו בזמן שעריין לא נתיבשו, ועל זה מביא מן הירושלמי שרווקא במדרון של יוד מתוך ד' הסמוכה אל העיר מותר אבל יש ים שאין בו מדרון של יוד במבואר בדבר הידושלמי, ויש לבוון בבוונת הירושלמי היינו היבא שהמדרון העמוק של הים הוא מופלג מן העיר ובסמוך אין בו מדרון והירושלמי מיירי במפולש מצד אחד אל הים. א"ב בשהוא מופלג המדרון הוי המבוי פרוץ למקום האסור ובבל הנ"ל שע"ב אמר דהוי במפולש לבקעה והדין שקקה דר"ח הוי מדרון של יו"ד בסמוך למבוי, ונהרות שיתייבשו בקיץ הוי על פי רוב בלי מדרון י' המתלקט מתוך ד' במקום היובש שע"ב לא מהני המחיצה של הנהר בנלע"ד פירוש דברי המ"א באלה הדברים ומה שפירש בזה המחה"ש לא זביתי להבין ומסיים עוד דאם נקרשים בימות החורף בטלה המחיצה ואסור לטלטל ובדברי הט"ז ס"ק ב' ולא לגמרי דלהט"ז אסור בל השנה משום זמן הנקרש בחורף ולהמ"א אסור רק בעת הקרישה אבל לא בעת שאינו נקרש.

אלה המה בבלל דברי המ"א בס"ק ל"א ופירש בוונתו בהם שיצא לנו מדבריו אלה לענין נידון דידן דמהני שפיר מחיצת המים הייגו הנהר הגדול הסובב את העיר דבנהר דידן אין באן אחד מהחששות לבטל המחיצה דאי משום שירטון לא שייך זה בנהר בידוע מטבעו דאינו מעלה שירטון בשום פעם. גם חשש נקרש בחורף לא שייך בו שהוא תמיד פתוח אף בקרירות הגדולות ומטעם לא הוקף לדידה ע"ב לא שייך בו דהא הצד רביעית שהיא

לנו המסילה שעומד בגובה הרי הוקפה ונעשה אחר ישיבת העיר ודי בצד אחד שהוקף לדירה כמכואר בס' שנ"ח. וגם החשש דאולי יש כאיזה מקומן שהנהר חוא ביותר מעשר אמות מופלג מן הכתים אם כן לא שייך כזה כיון שהנהר עם המסילה מקיפין מכל צד. וכמוקף הא מותר אפילו כמופלג יותר מן י' אמות בכל מה מה שבארנו בס"ד. וא"כ אין בעירנו משום החששות אלה אף מאומה ונחשב העיר עכ"פ עד המסילה הגבוה כאוענע השלישית כמוקפת במחיצות מה שהיא רה"י גמורה לענין טלטול. והא דלא נוכל להתיר כל העיר דהא נפרץ אל שדות מקום האסור לו אכל עד הצוה"פ של המסילה הגבוה הוי מוקף שפיר. ע"כ אם נערב חלק מזרח דעירינו בעירובי חצירות יהי' מותרת בטלטול בכל עיר המעורכת כן נראה בברור לפי כל מה שכתבתי ויבואר עוד אי"ה להלן מה שיש עוד לחשוב בזה אף מקודם נלבה נא לשוח לרוח הרעת והתבונה מה שיש עוד לחקור ולדרוש גם בדברי המ"א ס' שס"ג ס"ק ל' מה שכתבתי לעיל והבטחתי לבאר דבריו מה שגם אלה הדברים צריכים הכנה ברוב עומק ונראה מה יהי' משפטן להלבה למעשה.

הנה המ"א בס"ק ל' הקשה על הא דאמרינן שהים נחשב למחיצה מהא דכתבו התו"ס עירובין כ"ב ע"ב דמחיצה שאינה עשוי' בידי אדם לא חשוב מחיצה ואתי רבים ומבטלי מחיצה, וכתב המ"א על זה עמ"ש סוף ס' זה. וכוונתו להא דכתב בס"ק מ' דלא מקרי רבים אלא בס' רבוא ומשו"ה סתמו שם, ואם כן יהי' קשה להבין למה חפש המ"א אח"כ תירוצים אחרים ואולי דזה הוי כוונתו באמת כמה שכתב אח"כ לתרץ דהכי מיירי במקום שאין הספינות עוברות שם לנמל וכו' וכו' דכוונתו שאין הספינות עוברות כס' רבוא ובפחות מס' רבוא אף אם הספינות עוברות אין כאן ביטול מחיצה והוא דוחק מאד לכון כן כוונת דבריו מדמיסתים סתם ליה והנה בפ"מ ומחה"ש כתבו כן לפרש כוונתו שמ"ש עמ"ש סוף ס' זה שבא לתרץ בזה קשיותו מן התוס' משום דכאן באין ס' רבוא בוקעין בו לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה ואין כאן קושיא ואם כן על כרחך הא דמסיק וז"ל דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות שם היינו שאין עוברות שם כס' רבוא. ולפענ"ד נראה שיש לומר בפשיטות שבא לתרץ בזה אליבא דכ"ע דהא מ"מ תקשי לדעת הרמב"ם ודעימי' דלא בעינן רבוא לענין רה"ר וכן היא ג"כ דעת הריב"ש בס' ת"ה הנ"ל דלא שייך עוד לתרץ במ"ש הוא ז"ל בס"ק מ' אם כן איך יתכן לדידהו קושיית התוס' עירובין כ"ב מהא דא"י ובבל שעל כרחך מתרצי כמ"ש התוס' משום דנעשה שלא בידי אדם ואתי רבים וכו' אם כן איך פסק הרמב"ם דינו זה דכאן דים נחשב למחיצה ועל זה כתב וז"ל דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות כדי שיהי' מיושב לכל הדיעות והשיטות כנלע"ד דבאופן אחר אין להם פירוש לדברי המ"א אילו וממילא לדידן דמקלינן לומר כדעת

אלו דר"ה תליא בם' רבוא וכמ"ש המ"א בס"ק מ' וכן פסק בעלמא כן לדינא אם כן אפילו ספינות עוברות נחשב למחיצה כל זמן

אכן בגוף הקושיא של המ"א מדברי התום' יש עדיין לתמוה הרבה דמאי הקשה מן דברי התום' לדינא דכאן. הא התום' מיירי שם בענין רה"ר דאורייתא דליכא מחיצות אחרות שעל כן נתבו שפיר דלא נוכל מראורייתא לחשוב הים למחיצות לבטל הרה"ר דאורייתא משום דנעשה בירי שמים ואתי רבים ומבטלי וכו'. אבל כאן הא מיירי שצירו אחר כלה לים היינו שיש ג' מחיצות מלבר הים דהא הוי רה"י גמור מראורייתא גם בלא מחיצות הים, והאי מחיצה של ים בעינן שתועיל לנו רק לענין הרבנן כמו צוה"פ ביותר מעשר. א"כ מנ"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה לענין תקון דרבנן ג"כ מה שהיא רק משום הכרה בעלמא וגם נימא לענין הכרה זו דרבנן דאם לא נעשה בירי אדם לא הוי מחיצה. הא אפילו בלחי העומד מאליו פסקינן כאביי דמהני ובכמה אופנים די בקצת לחי או קורה דעלמא ומה דמיון יש מזה למחיצות דאורייתא שיהי' שייך בעלמא ומה דמיון יש מזה למחיצות דאורייתא שיהי' שייך להקשות מהא דמחיצות דאורייתא מה דלא מהני בהם לאשוויא למחיצה שלא יהי' מועיל גם כן לענין לחי וקורה דרבנן הא אין השתוות כלל בין הנושאים. גם יש לתמוה על תירוצו מ"ש לחלק בין ספינות עוברות על חים לנמל לאין עוברות דלפי מ"ש הוא בעצמו לעיל ס' שמ"ה ס"ק י"ר שמחליט שם דספינות השטות על פני המים אינן מבטלין מחיצתא. דא"כ לחוי ים דה"ר עכ"ל. אם כן איך כתב כאן שהספינות העוברות המה מבטלין מחיצתא. והנה על קושיא ראשונה נ"ל דע"כ ס"ל להמ"א לסברא פשיטא דאין חילוק בזה בין לענין רשות דאורייתא לבין דרבנן דכל מה דתיקנו רבנן בעין דאורייתא תיקנו, דהיכא שאינו מקרי מחיצה לענין דאורייתא גם לענין דרבנן לא מקרי מחיצה, אבל קושיא השניה תמוה לכאורה מאד להבין דבריו כמ"ש שסותר עצמו ממ"ש הוא בעצמו וגם מכח קושייתו ראם כן כל ים שהספינות עוברות עליו יהי' נחשב לרה"ר. ובהברייתא הא מפורש דים חוי כרמלית ולא רה"ר.

שוב שמתי אל לבי וראיתי כי כונה אחרת יש כאן בדברי המ"א אלו מכל וכל, דהא דכתב וצ"ל דהכא מיירי במקום שאין הספינות וכו' אין כוונתו בזה לתרץ קושייתו מה שהקשה מן התום' עירובין דזה כבר מתורץ היא במ"ש מקודם עיי' מ"ש בסוף ס' זה וכמו שבארתי לעיל דלפי מה שכתב סוף סימן זה בעינן דווקא ס' ריבוא ואין כאן קושיי' עוד מהא דתום' דאתי רבים וכו' וכמו שפירש"י גם במחה"ש שבזה מתורץ הקושיא מן דברי התום' ואיך שייך לומר אח"כ וצ"ל דהכא מיירי וכו' מה צ"ל יש בזה והי' שייך לומר ועוד נ"ל דהכא מיירי וכו' גם הי' לו לומר דהתם הא ספינות עוברות והכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות ומדלא הזכיר הא דהתם כלל נראה מבואר

שאין כוונתו בזה לתרץ קושייתו הנ"ל מה שבאמת הא בבר מתוריץ במ"ש ועיי' מ"ש סוף ס' זה. אלא שבא מעתה בדבריו אלה לחדש ולומר דבר מיוחד מה שאין שייכות אל קושייתו מן התוס' והוא דבאמת יש בכל ים ונהר הסובב שם מחיצה על זה משני אופנים חדא דהים והנהר בעצמו מקרי מחיצה אף שהחריץ שלו אין בו שום מקום שיהי' מתלקט י' מתוך ד', דמ"מ המים גופא הסובבת מקרי מחיצה להרשות הסובב אותו והיא משום דהמים הא הוי כרמלית שהיא מדאורייתא מקום פטור וגם עדיף מכל כרמלית דבכל כרמלית שנפרץ אליו מקום רשות המותר נאפר ע"י כן משום שנפרץ למקום האסור לו, ובים לא אמרינן כן דיהי' הרשות נפרץ למקום האסור לו, משום שאינו בר מלטול, וכמ"ש הה"מ והמהרי"ט הנ"ל שע"כ נחשב המים גופא בים ונהר למחיצה ואופן ב' דהחריץ שהמים מונח בו אם הוא עמוק י' או מתלקט יותר מתוך ד' הוי דופני החריץ למחיצה כמו דאמרינן גזר אסיק ואף שהמים מכסין את המחיצות מ"מ אינן בטלין כמ"ש רש"י עירובין י"ב ע"ב בריש העמוד ועיי' בתוס' שם מה שהאריכו בזה. והנה בא המ"א לחדש שנראה מבואר החילוק דהיכא דחשבינן המחיצה מכח דופני החריץ אין כאן שום חשש לבטל המחיצות מכח הספינות העוברות עליו דהספינות אינן מבטלין למחיצות גמורות וכמ"ש המ"א ס' שמ"ה ס"ק י"ד דאם כן כל ים שהספינות עוברות עליו יהי' נחשב לר"ה אולם היכא שהים היא מחיצה מצד הים שלו ולא מטעם מחיצות החריץ מפני שבאמת אין לו חריץ שיהי' מתלקט י' מתוך ד' ורק המים בעצמו נחשב למחיצה אזי יש לומר לדידי' דאם הספינות עוברות עליו מבטלין להמחיצה של מים דלא שייך עור לומר כדברי ראשונים הנ"ל שאינו בר טילטול.

והנה כאן בס' שם"ג ס' כ"ט במבוי שצרה אחד כלה לים דחשבינן הים למחיצה אף באין לו מחיצות המתלקט י' מתוך ד' מדלא אמרו והוא ראית לי' גדודי כמו שאמרו בדף י"ב ע"ב. ומפני זה כתב המ"א כאן על דין זה וצריך לומר דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות שם לנמל דשם הוי הים מחיצה (פירוש המים גופא) וה"ה שאר מימות שאין הספינות עוברות שם הן עצמן מחיצה.

אכן לפי זה ולפי מ"ש המ"א דנהר בעצמו הוי מחיצה קשה מאד לכוון מ"ש על זה בדבריו וז"ל כמ"ש בסי' שנ"ו ובן הוא בגמרא דף כ"ד ע"ב ובתוס' ד"ה אין עושין דהנהר בעצמו הוי מחיצה. וכ"כ בערוך ערך אוזל עכ"ל. והיא תמוה דהן אמת דבערוך ערך אוזל נראה כן שנהר היא המחיצה אבל מ"ש מס' שנ"ו וכן מדברי התוס' כ"ד ע"ב הא שם מבואר בהיפוך דבסוף ס' שנ"ו כשכתב המחבר דבלא נשאר גדודים אסור אפילו אפילו למלאות מנהר לחצר בתוך ד' אמות אסור אם כן מבואר דנהר אינו נחשב למחיצה להחצר וכן כתב שם המ"א בעצמו ס"ק ו' דדווקא בעמוק י' נחשב למחיצה אל החצר. ומפרש כן

ברברי המחבר במ"ש אפילו ואין לומר מפני חששא דשירטון אסור דהא המחבר לשטתו אינו סובר האי גירסא של חשש שירטון וכמ"ש באן בס' שס"ג סעיף ב"ט וכן מה שכתב מדברי התוס' כ"ד ע"ב ד"ה אין עושין ג"כ מבואר שם ההיפוך שכתבי וז"ל ונ"ל שהי' שם תל גבוה י מן השביל ולפי זה אתי שפיר הא דלא חיישינן שמא יעלה הנהר שירטון אפילו אם לא נחלק בין ים לשאר נהרות עכ"ל התוס' ואם כן איך כתב המ"א דמדברי התוס' נראה דהנהר בעצמו הוי מחיצה שוב התבוננתי דמוכח שפיר מדברי התוס' דניחא להו שהנהר בעצמו הוי מחיצה דהא הם הקשו שם על הא דאמרו שאין עושין מחיצה על גבי מחיצה מהא דדף ב"ה דמועיל מחיצה ע"ג מחיצה. ותירצו דכאן מיירי שהי' תל גופא מחיצה גבוה י' ע"כ לא מהני עשיית מחיצה על גבו אם בן משמע דבלאו קושייא זו לא היינו מוברחין לומר שיש שם בתל גבוה י' והי' ניחא להו להתוס' שגם בלא תל גבוה י' יהי' שביל של ברמים מותר לעצמו אם לא הי' פתוח לרחבה מה שהרחבה הוי שם עיקר האסור שנפרץ למקום האסור ובעינן עצה איך ובמה לעשות הרחבה עתה מוקף לדירה במבואר שם בל הסוגייא א"כ מבואר מדברי התוס' שיבול לסבול הענין אף בלא גבוה י' והנהר הוי מ"מ מחיצה שיחשב מקף מג' רוחות ונשמע שפיר דהנהר גופא הוי מחיצה ולפי זה יש לומר גם בכוונתו מהא דס' שנ"ו שכיון ג"כ לומר דמפשטות דברי הש"ע מורה דמים לבדם בלא עמוק עשרה ג"כ הוי מחיצה לענין טילטול בחצר. ומ"ש המחבר אפילו למלאות בחצר כוונתו דלא מבעי' להבנים בכית שבתב הוא מקודם זה בוודאי אסור וכמ"ש המ"א שם ס"ק ה' אלא אפילו למלאות בחצר נמי אסור ומדברי טילטול בחצר לא מיירי המחבר דמותר לדידי' משום מחיצת המים אף דלא נשאר בגדודים י' אלמא דנהר בעצמו הוי מחיצה לדידי' והיא כשיטת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ם בפ' ט"ו מה' שבת דהיינו גדודי שבש"ס מפרשי הם לפסים שבצדדים ודלא כפרש"י והא דבתב המ"א שם ס"ק ו' בהיפוך היינו לפי רעת עצמו לענין דינא כמו דמסיק גם כאן בס"ק ל' שמחליט כרעת רש"י בדף י"ב דבעינן דווקא שיהי' מחיצת המים עשרה וז"ל המ"א מיד אחר זה ולפי מ"ש סוף ס' שמ"ה דווקא בששפת הנהר עמוק י' ובן בתב רש"י והריב"ש כאן וכו' עכ"ל ע"כ מפרש לדינא גם שם בן אבל מקודם לזה אזיל כרעת הרמב"ם ושאר פוסקים דלדידהו נראה שאפילו הנהר בעצמו הוי מחיצה שבן הוא ג"כ בשיטות המובאים בתוס' ומשו"ה מחלק במחיצה זו הקלושה שהיא רק מן המים עצמן שיש הבדל וחילוק בין ספינות עוברות לאינן עוברות דבספינות עוברות על המים לכ"ע לא הוי המים למחיצה אבל היבא שיש בהמים חריץ עמוק י' או מדרון המתלקט י' מתוך ד' דהוי מחיצה גמורה לזה אינו מבטל למחיצה מה שהספינות עוברות על המים כמ"ש בעצמו בס' שמ"ה ס"ק י"ד כן נלע"ד לפרש דברי המ"א אלה

ולייישב שיטתו מה דבלא"ה אין להם שחר. וכבל מה שבארתי בם"ר.

היוצא לנו מזה לענין גידון דירן דהנהר עמוק מאד יותר מכמה פעמים י' טפחים דוודאי נחשב למחיצה גמורה ראין הספינות העוברות מבטלות אותן וכמו שבתב המ"א ס' שמ"ה ס"ק י"ד הנ"ל. מלבד מה שבתב המ"א סוף ס' שם"ג דלדירדן היבא דליבא ס ריבוא עוברין אינן מבטלין למחיצות. ואי תקשה לפי זה תשוב לנו הקושייא של התום' ב"ב ע"ב מן בבל דמוקף לה נהר דגלת דלהוי רה"י וע"כ נהי' מוכרחין לומר בתירוצן שם דרבים מבטלין מחיצתא. ואם כן לשיטת הרמב"ם ודעימיה דאפילו פחות מס' ריבוא מיקרי רשות הרבים ואם כן כל ים שהספינות עוברות עליו יהי' נחשב לרה"ר. והא היא היפוך דברי הש"ס שבת ריש פירקין, דים הוי כרמלית וצריכין לידע גם לדעתם איך לתרץ קושיית התום' הנ"ל. אכן אליבא דאמת אין כאן קושייא בלל שבבר האריבתי בזה בתשובה ארובה והראתי לועת רבל דבריהם של התום' שם ד"ה דילמא היא רק אליבא דאביי. אבל לפי המסקנא שם בתל המתלקט ובדברי רבא ובמה דמסיק הש"ס בהא דשיבולי בית גילגול החלוק בין א"י לחו"ל ובהא שאין העבר יבול ליטול סאה ובדברי התום' שם ד"ה ואיזהו ובר"ה יהושיע נראה מבואר להלבה רם"ל דאפילו מחיצה שלא נעשה בידי אדם הוי מחיצה ולא אתי רבים ומבטלי לי' ועיקר החילוק הוא רק בין ניחא תשמישתיא בניקל לבין שלא בניקל כגון שעולין לה בחבל ובדומה כמ"ש התום' שם בד"ה ואיזהו ועיי' תום' ישינים שם. וכמו שאמרו דבי ר' ינאי גופא שם החילוק הזה גם יש עור חילוק אליבא דאמת להלבה כמ"ש התום' עירובין ט"ו ע"א ד"ה תל בין ראוי להעשות ע"י בני אדם לבין אי אפשר שתעשה מחיצה בזו ע"י בני אדם. והרבתי שם דברי ברברים מוברחים דאליבא דאמת לא שייך בלל מה שבתבו התום' רק אליבא דאביי ואין כאן קושייא בלל אליבא דאמת מהא דא"י ובבל כיון שיש הבדל אליבא דמסקנא אפילו במחיצה הנעשה שלא בידי אדם לבין ניחא תשמישתי או עולין בחבל ועבר אינו יבול לרוץ דבניחא תשמישתיא אפילו במחיצה גמורה הוי במחיצה נדרסת ובמרגנות וזה הוי במחיצות של א"י ובבל ובאין עבר יבול לרוץ הוי מחיצה גמורה אפילו באינו נעשה ע"י בני אדם ובררתי שם בם"ד דגם הקושייא מאוקיינוס היא גם בן רק אליבא דאביי אבל לפי המסקנא אין שום קושייא מהא דאוקיינוס ג"כ ומכח כמה טעמים חדא שהיא מחיצה שגם אינו מהראוי ואפשר להעשות ע"י בני אדם וכמ"ש בתום' הנ"ל דף ט"ו ד"ה תל שמחלק בחילוק זה דהא הים המקיף את כל העולם בבלל וכן בפרט בקוטב הצפוני ובקוטב הדרומי אין באפשרות שיהי' שם כן עפ"י דרך הטבע ומכ"ש ע"י מעשה בני אדם והוא רק נפלאות מהבורא בל במובן לבל יודעי מפות הארץ וכדורה.

ונם בלא"ה אליבא דאמת אין כאן קושיא מאוקיינוס דהא התורה נילתה בפירוש שיש רה"ר בעולם כריילפינן מאל יצא ראל יוציא ואי קשי' דניל"ף מיני' זה אינו דהא אליבא דאמת מהלקיין אף במחיצות נמורות בין ראויין מ"מ לתשמיש הילוף בניקל לבין ראויין ע"י עמל לב. ונם בין ראויין להעשות ע"י בני אדם לבין אינן ראויין להעשות ע"י בני אדם אפילו אם ירצו אם כן בוודאי יש כמה הבדילים בין מחיצות רים הנדול המפיף שאין בהשנת עין האדם לבוא עד סוף תכונות של המחיצות לבין מחיצות אחרות שעין האדם יכול לראות עכ"פ את ההקף והמחיצה וחילוק בזה מבואר נם בריטב"א הובא בנ"א ס' שם"נ וכיון שיש במבע ובמושכל הברל נמור בין הנושאים עכ"פ לא שייך עוד לומר דניל"ף מיני' וממילא הולכין בכל מחיצות כמו אלה אחר הטעם והסברא וכבל מה שאמרו שם בש"ס רף כ"ב ובדברי תום' הנ"ל כ"ב ום"ו ואין כאן קושי' עוד מהא דאוקיינוס אליבא דמסקנא. וקצרתי בזה כאן מפני האריכות שהארכתי שם מכבר בדברים נעימים ומתוקים ועכ"פ אין עוד קושי' אפילו לשיטת הרמב"ם ורעיא' ולכל השיטות מיושב שפיר והדין דין אמת למע"ר כמ"ש.

והנה אף שבתשובת ה"צ ס' ל"ן הי' לפניו לדבר פשוט בדברים קצרים דלא מהני מחיצת הים משום דאינו עשוי בידי אדם ואתי רבים ומבטלין מחיצה. ותילו מהא דתום' הנ"ל רף כ"ב ע"ב שכתבו כן לענין בבל וא"י ככר הוכחתי בתשובה הנ"ל ככל מה שכתבתי לעיל. ודברי התום' שם אף דשייך תירוצם זה לפי המסקנא דשם ומשו"ה לא הקשו מכל העולם מהא דאוקיינוס (ומתורץ נם הא שהקשה שם הה"צ על התום' נופא דאמאי הקשו מבבל ולא הקשו מכל העולם) ום"ם לפי המסקנא החילוק וההבדל רב מאד בין מחיצה שהיא רק מתלקם י' מתוך ד' רמ"ם ניחא תשמישתיא קצת על המדרון הזה לבין מחיצה שאין העבד יכול לרוץ וכרומה דבכה"נ לא שייך כלל לומר אתי רבים וכו' וכהמבואר בתום' במסקנא שם בר"ה יהושיע. ובר"ה איזהו ובר"ה ת"ש. נם הא מבואר בדברי המ"א הנ"ל ס' שם"נ היפך דברי הה"צ שהזכיר מדברי התום' הנ"ל ר"ה רילמא מהא שהוכיח לו הה"צ ום"ם מסיק להלכה בס"ק ל' ול"א דהוי שפיר מחיצה הא רימים ונהרות היכא שנרודי של הים עמוקים עשרה והה"צ לא הזכיר בלל מן דברי מ"א אלו נם לא מהא דכתב המ"א ס שמ"ה ס"ק י"ר ועיי' בפ"ם שם מ"ש על המ"א הן אמת דהמ"א בבל דבריו שם נוכל לפרש דמיירי מן מבות ומסרסייא ופלמייא שיש בהם ס' ריבוא פנימה. ומכל דברי המ"א נראה דבהא דעסק אי אתי רבים ומבטלין מחיצתא היינו רבים העוברים על המחיצות או המה מבטלין בהליבתן על המחיצות את כחן של המחיצות והה"צ מסבב כל דבריו דהא דאתי רבים וכו' היינו הרבים שדרין בין המחיצות פניסה כהמבואר להמעיין בדבריו ועכ"פ אין דעותיהן שוות בזה שהמה

חלוקין ומחולקין ועי' במ"ש הח"צ בעצמו בס' ה' בשם הרשב"א בעבודת הקודש דכל היכא שיש גדודים גבוהים י' אפילו נעשו מעצמן ואפילו ביותר מן סאתיים הוי מחיצות מן התורה ורה"י הן, ולא חילק הרשב"א כלל בין רבים בוקעים בו או לא וע"כ מוכרחים אנו לומר גם לדידי' שלא תקשה עליו קושיית התוס' מהא דבבל וא"י שהחילוק הוא בין מחיצה י' המתלקט מתוך ד' שהוא עכ"פ מדרון וניחא ההילוף לרבים לבין מחיצה י' זקוף או מתלקט בפחות מן ד' שאין העבר יכול לדוץ ומשו"ה נקט הרשב"א סתם גדודים י' ולא כתב במתלקט והיא במ"ש.

ועכ"פ אפילו לפי מה שמבאר הח"צ שיטתו בס' ל"ז דכל הריעותא היא לדידי' משום דהרבים שבתוך המחיצות הם מבטלין למחיצות ומידי שם מכל מדינת ענגלאנד שיהי' רה"י מטעם הים המקיף אותה וחנה רבים הנמצאים תוך המחיצות חמה ע"כ ס' ריבוא לפי פסק דידן ואם כן בנידן דידן גם חח"צ יורה דהא לא נמצא ס' ריבוא עוברים בשום פעם תוך המבואות במזרח העיר שאנו דנין עליהם. ועי' ברשב"ם ב"ב דף ס' ע"א ד"ה וירא ישראל שוכן. ועי' בנמוקי יוסף שם. ואין כאן רבים אפילו לדידי' לבטל המחיצות שנעשו שלא בידי ב"א.

ואפילו לשיטתי' דבמחיצות כמו אלה אתי רבים העוברים בתוכה פנימה ומבטלין המחיצות מ"מ מורה ע"כ בנידן דידן שאין כאן ביטול מחיצות. דהא לא יהי' חולק על סוגיא מלאה עירובין דף ח' הנ"ל דאי לאו חשש דשירטון הוי הים והנהר מחיצה וע"כ הוי כל דבריו רק היכא שיש ס' ריבוא עוברים בתוכה מבפנים. אבל בלאו הכי אף לדידי' מיקרי שפיר מוקף במחיצות הים. וכן כתב מפורש להלכה בח"צ ס' ה' לענין עיר האאג מטרפליון של מדינת האלאנד שמתיר שם באהובות הטלטול בשבת מפני החריץ עמוק י' ורחב ד' המקיף את העיר ומכח גוד אסיק. ובתחלת התשובה כתב שם מפורש שנהר אי חריץ מקיף לה מכל סביבותיה ובאמת הא לא גרע נהר שבתוך החריץ העמוק מן חריץ לברו דהא מים אינן מבטלין מחיצה. כמ"ש רש"י עירובין י"ב בהני גדודי ועיי' שבת ק' ע"א וברשב"א שם ד"ה ר"ש וכן פסק הרמב"ם בפ' י "דמהלכות שבת הלכה כ"ג הלכה כ"ד דמיא לא מבטל מחיצתא. ולפי מה דמסיק הח"צ שם בס' ה' וז"ל באופן שעיר האאג וכל שאר עיירות אם יש להם חריץ עמוק י' ורחב ד' כמוה מותרות לערב ילישתף ככל העיירות המוקפות חומה גבוה דלתיים ובריח עכ"ל. א"כ במה גרע מזרח העיר נויארק מן העיר האאג שבוודאי גם חלק עירנו זו שרדים בהם היהודים מיקרי מוקף שפיר. כדעת המ"א והאבן עוזר והח"צ גופא וכל האחרונים והוא לפע"ד אמת לאמיתו.

וראיתי בשאילת יעב"ץ סי' ז' שהאריך שם ג"כ בנידון כזה ובדברי מר אביו הח"צ. ויש כמה פרטים בדבריו שם שהמה

מסובכים וגם בלי ראיות כלל. והנני להעיר רק על שני ענינים מה שראיתי שם בדבריו. והיא דכתב בתוך התשובה במריצות דבריו דהא שהתיר הח"צ בס' ה' מכח החריץ הסובב עיר האאג הוא חריץ העשוי ב"א וכמעשה כל החריצין של מדינת האלאנד ולפיכך בא לידי החלטה דבחריץ העשוי בידי שמים אינו מועיל לתת להמקום דין רה"י אלא להחמיר לבר לחייב את הזורק לתוכו ואף בזו באתרא דבקעי בי' רבים לא מהני דאתי רבים ומבטלין מחיצה שאינה עשוי' ב"א אף לפטור הזורק לתוכו וכל תורת רה"ר עליו בין להקל בין להחמיר עכ"ל. והנה מלבד שלא ידעתי מנין לו זאת דבמחיצה שבידי שמים היכא דלא בקעי בי' רבים שהוא רק מחיצה להחמיר ולא להקל בטלטול ע"י מחיצה כזו. הא אין שום הוכחה על זה מן הש"ס והפוסקים להפסיק בסכינא חריפא כח של מחיצה זו. וגם הוא ז"ל אינו מביא שום ראי' על זה. גם בלא"ה הא מפורש בדברי מר אביו היפך זה מה שכתב בנירן עיר האאג שכל הוכחות שלו שם מן הש"ס והרמב"ם דאמרינן בחריץ גוד אסיק. והוי מחיצת לכל דבר מה שמביא על זה כמה ראיות. והרבה מהם המה רק במחיצות הנעשין בידי שמים כמו בגדודי וסלע שבים וכרומה מה שחשבן מחיצות לכל דבר כמ"ש מפורש שם ומה לנו לדבר יותר הא הביא שם ראי' על דבריו מן דברי הרשב"א בעבודת הקודש שכתב מפורש דאפילו אם נעשו מעצמן הגדודין מחיצותיהן דבר תורה ורה"י הן אלא שכל שמחוסר דיורין ויותר מן ב' סאתיים החמירו עליו חכמים שלא לטלטל בו אלא בר' אמות עכ"ל אם כן מבואר דהיכא דלא שייך בו האיסור שלא הוקף לדירה כגון שנעשה איזה תיקון לזה כהמבואר בס' שנ"ח הוי זאת המחיצה שלא נעשה בידי אדם למחיצה נמורה את לטלטל בו ביותר מן ד' אמות מכח גוד אסיק והיא ראי' נצחת דלא כדברי השאילת יעב"ץ אשר באמת מסיק כן הח"צ שם ס"ה אחר שהביא דברי הרשב"א וז"ל הרי בפירוש שאם יש בו דיורין דהיינו חצר או מבוי שהוא מותר אפילו רחב כמה עכ"ל. וכן הביא עוד שם להלן מה שכתב בתשובותיו ס' ל"ז הנ"ל וכתב מפורש דהיכא דלא שכיחא רבים לבטלינהו למחיצות גוד אסיק ומחיצה גבוה דינם שוה (והיינו אפילו מחיצה בידי שמים כמ"ש מקודם זה שם דמירי מזה) וכן גדודי העשוי בידי אדם כמו חריץ וכו' מחיצה נמורה היא ואין כח ביד רבים לבטלה עכ"ד. א"כ מבואר כל שיטתו שרק בענין אתי רבים ומבטלין מחיצה יש חילוק בין נעשה בידי אדם לבין נעשה ב"ש והוא מדבר התוס' כ"ב ע"ב (וגם בזה כבר כתבתי למעלה שאינו מוסכם להלכה לדעת כל וכל מה שבארתי בס"ד) אבל היכא דלא שייך בו ענין אתי רבים וכו' אין שום חילוק בין נעשה ב"א לבין נעשה ב"ש והוי לעולם מחיצה נמורה בין להקל ובין להחמיר כמבואר מדבריו וכדברי הרשב"א המפורשים הנ"ל והיא דלא כדברי בנו הגאון ז"ל מ' יעב"ץ בתשובה והוא נראה לעין

בל. והנה גם בתשובת מהרי"ק שורש מ"ו מבואר ההיפוך והיא דכתב שם לענין עיר שהרים סביב שחשב שם בזו העיר ג' רעיתות חדא דאין ההרים מקיפים מכל וכל שיש מקומות פתוחים בין הר להר שנית שההרים הא לא הוי מחיצה מוקפים לדירה והעיר הוא יותר מן ב' מאתיים ג' שיש תוך העיר גם קרפופים ושדות הגדולים יותר מן ב' מאתיים ואסורין בטילטול א"כ העיר הנפרץ להם הוי נפרץ למקום האסור לה, ובכל העיר אסורה מחמתן בטילטול, אלה המה תורף דברי המהרי"ק ז"ל ולא עלה על דעתו לומר דהעיר אסורה בטילטול משום שההרים אינן נעשים בידי אדם ולא הוי מחיצה לקולא שלא הזכיר שם בלום מן נעשה בי"א או נעשה בי"ש, וגם מזה מבואר לעין כל היפך דעת הגאון יעב"ץ הנ"ל מ"ש שם לחדש בלי שום ראי'. ומי יחוש לזה אחרי שהרשב"א ומהרי"ק. והפוסקים שאחריהם וגם הח"צ גופא כתבו בהיפך והמה לנו חומה נשגבה לסמוך עליהם שהאמת הברור כמו שכתב דנחשב שפיד למחיצה אפילו בנעשה בידי שמים והוא לכ"ע כן היכא דליכא רבים המבטלין אותן והוי מחיצה גמורה בין לחומרא ובין לקולא לטלטל על ידן בכבל מחיצות הנעשין בידי אדם ובהחלטת חמ"א הנ"ל.

גם כתב שם בשאלת יעב"ץ לבטל את דבר המ"א בלאחר יד והוא ג"כ מן הדיחוי שחוזר ונראה והוא במ"ש המ"א ס' שס"ג ס"ק ל' לתרץ ולחלק בין היכא שהספינות עוברות ובין היכא שאין הספינות עוברות דבעוברות לנמל מבטלין הרבים את המחיצה ותמה בזה הגאון יעב"ץ דא"כ המים במקום נמל שהספינות עוברות כגון אמשטרדם ולונדן שאפשר ס"ד בוקעים בנמליהם יהא לו דין רה"ר; (בוונתו שהים יהא לו דין ר"ה ולא כרמלית) וזה וודאי דבר בטל דהא לא דמיא לדגלי מדבר וכו' וכו' ועיי' לקמן שמ"ה שהביא הרב ז"ל עצמו בשם הרא"ם דלא אתי ספינות ומשווי רה"ר, ועוד תמה על עצמך דהא סתם נמל מעשה ידי אדם הוא ובמחיצה העשוי' בי"א מי שמעת לה דאתי רבים ומבטלין מחיצה א"כ בלפי לייא וכו' וכו' עב"ל והנה במה שכתב בתחלה דא"כ הים במקום נמל וכו' כגון אמסטרדם ולונדן שאפשר ס' ריבוא בוקעים בנמליהם וכו' תמוה לי מן המציאות דהא בעינן ס' רבוא בוקעין בה בבת אחת ובכל יום בהמבואר ברש"י עירובין נ"ט ע"א ד"ה עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם עב"ל רש"י ופה נויארק ידוע לי נמליהם גדולים הרבה מאד ומרובים המה הבאים לנמל נויארק מאשר באו אז לאמשטרדם ולונדן, ובכל זה לא הי' עוד יוב אשר יביאו הספינות ביום אחד ס' רבוא בני אדם, וכמעט היא מן הנמנע ומכ"ש שיהי' בן תמיד בוודאי אין באפשרות. ומ"ש בהא דמ"ש המ"א בס' שמ"ה בבר תמהתי לעיל מזה והראתי לדעת הפירוש בדברי המ"א מה שהוא בעצמו מתרץ בן. והפירוש בדברי המ"א הוא באופן אחר מכל וכל במ"ש לעיל בס"ד, ובזה מתורץ גם מה שתמה עוד בסוף דסתם נמל מעשה ידי אדם הוא דהא האי מחיצה של הנמל שהיא מעשה ידי אדם אינה עוברת על

בל הצד שיש עדיין במה מאות אמות שאין שם בנוי איזה נמל ובצירוף נחשב למחיצה שלימה ולסתימת בל העיד בי שם במקום שאין שם בנינים של נמל הוי רק מחיצת הנהר או עומק הגדודים בבל מה שבתב המ"א ע"ב נתבטל בל המחיצה ע"י העברת הספינות שעוברים עליהם על המחיצות. בן הוא לדעת המ"א ועכ"פ בעינן גם בן ס' רבוא בהמבואר לעיל ואין באן עוד ריחוי לדברי המ"א מה שדבריו פתומים מאד בראשית ההשקפה ובבר פרשתים בעו"ה אשר על בן מדברי אלה יצא הדבר ברור דבנידן ההיתר מבורר דבמחיצות הנהר הוי שפיר מחיצה להיות מותר לטלטל מחמתן במו בל מחיצה גמורה הנעשה ב"א והחסרון שיש לומר בזה היא רק מחמת שמחיצות אלה לא הקפו לדירה דהא נהיו קודם שהי' באן איזה בנין לדירה אבן לזה הא מהני מחיצת של המסילה הגבוה בצד הרביעי מה שנבנה אח"ב בעת שהי' העיד בבר בנוי ולענין הוקף לדירה הא מהני אפילו במחיצה של י' אמות שנעשה אח"ב בהמבואר בם שנ"ח ואין באן לפנים והנה בח"ם ח' או"ח ס' פ"ט התיר ג"כ להלבה למעשה מחמת מחיצת הנהר ע"ש שמפלפל שם מאוד וחשוף זרוע עוזו בדברים נעימים וישרים ראויים למי שאמרם הן שגם הוא ז"ל מפקפק על המ"א בהא שבתב דספינות מבטלות המחיצות ודחה דבריו על נקלה במו שבתב גם בשאלות יעב"ץ הנ"ל. אולם רק להם נתנה הרשות והן רשאין ולא אנו, דאנן יתמי דיתמי צריבין למשבוני נפשן למען הבין דברי קדשו של המ"א. ובבר יצאתי ידי חובתי לפענ"ד במ"ש לפרש דברי המ"א שבולם מרועה אחד נתנו והבל על מקומן יבואו בשלום בלי סתימה בלל ואין להרהר אחריהן כמו שבררתי בס"ד. ולהלבה התיר שם בח"ם עוד ביותר כדמבואר שם ועיי' בנו"ב מהד"ת חלק או"ח ס' מ"ב מבואר ג"ב דהנהר הוי מחיצה בלי שום משא ומתן בזה ורק בהגשרים הוי דעתו לאסור מכח פירצה ומצריך צורת הפתח לפני הגשר. היפוך דעת הח"ם הנ"ל שמתיר אפילו בגשרים. ועניו זה אין נ"מ בלל לניד דידן שהגשרים פה יש לבולם צוה"פ מזוזות עם משקוף בהבנם אליהם בידוע ואחרי בל זאת בא לידי תשובת שביעקב והאירו דבריו לנגד עיני בס' י"ז וגדולות ונצורות ראיתי שם. בראשונה מצאתי את שאהבה נפשי מ"ש לעיל בדברי הה"מ מ"ש החשש שמא יביא לטלטל מן המבוי לשירטון שבתב זאת הה"מ רק לאלו דגרסי אין חוששין שמא יעלה הים שירטון אבל לגירסא דחוששין שבא יעלה ובו' מודה גם הוא שהחשש הוא שהי' ביטול מחיצה והסברתי שם מילתא במעמא וזאת כתב גם בן השב יעקב בדרך אפשר וז"ל דאפשר שהמ"מ כתב טעם זה לדעת הרמב"ם דגרס התם בהא דאמימר דלא היישינן שמא יעלה הים שירטון ופסק בן דלא חיישינן עב"ל השב יעקב ושמחתי כעל שלל רב ובנוף הדין הוי בל פילפולם שם לענין קרישת המים בימות החורף שהרבה פוסקים אינם אוסרים אפילו בזמן שהמים נקרשים והשב יעקב גם בבנסת יחזקאל אוסרין מ"מ בשבתות אלו בדעת המ"א ס' שם"ג ודלא בדעת הט"ז שם אבל בנוף המחיצות שנהר סובב את העיר מבל צד הי' להם לדבר פשוט שמותר

לטלטל בשבת תוך העיר באשר עשו כן להלכה למעשה בעיר רטרדם ובעיר האאג שמטלטלין בתוכן בשבת בהיתר מחיצות של הנהר הסובב אותן מבל צר מיום הוסרן ויש להם פס"ר על זה משלושת גאונים ספרדים שהי' רבני אמשטרדם בשנים קדמוניות כהמבואר שם ומלבד אלה נמצאו שם המתירין החכם צבי ומהר"ש קאירנאוויער והכנסת יחזקאל. והרב הגאון הגדל אב"ד דק"ק מיץ והרב הגאון האב"ד דק"ק ראטרדם בל אלה חברו אל עמק הלבה שאין שום חשש איסור טילטול בשבת היבא שהנהר סובב את העיר ורק בשבתות החורף בשנקרש המים ונעשה לאבן עלה על דעת איזה מהם לאסור במ"ש המ"א ס' שס"ג הנ"ל ופליאה מאור בעיני איך לא דברו גם מזה, בעניין הוקף ולבסוף יישב דלא הוקף לדירה כמו שהזכיר מזה גם המ"א בס' שס"ג, דבשלומא בעיר דידן יש מחיצה רביעית שהוקף אח"ב ובמ"ש לעיל דהיינו הצוה"פ שנעשה ע"י מסילת ברזל הגבוה. ובה מבואר במ"א ס' שנ"ח סוף סעיף קטן ה' רצוה"פ מהני כמו מחיצה לענין יישב ולבסוף הוקף. ועיי' במ"א ס' ת"א ס"ק א' ובפ"מ שם ועיי' ס' שס"ב סעיף ג' ובלא"ה במה נמלים ומחיצות נעשו אח"ב תוך העיר ברחב יותר מעשר שזה יחשב התיקף לדירה אבל שם בעיירות אלה בפי מה שבתב הגאון השואל בשב יעקב הנ"ל היו מוקפים מבל צד בנהרות והמים היו להם חומה מימינם ומשמאלם ועל נחרות יכוננה המקיפין את העיר סביב עב"ל שם א"ב בוודאי הי' להם לחוש עב"פ ולשום דברתם במה שלא הוקף לדירה. ואפשר שהי' להם לדבר פשוט כי בבל המסובב אי אפשר שלא יהי' שם איזה משך שנמשך אח"ב או מחיצה של עשר שנבנה אח"ב בשהי' מיושב וחנאונים הנ"ל ידעו מזה בברור שע"ב שתקו מלבר מן החשש של הוקף לדירה ועב"פ לדינא מסבימים בולם באחד שמותר לטלטל בשבת בתוך העיר בשווקים וברחובות מטעם הנהרות אשר יסובבוהו והי' גם חלק מזרח העיר נויאַרק באחר מן העיירות שהמה דברו מהם.

אבן יש עור ענין אחר מה שיש לדין עליה בעירינו זה. והיא מפני שיש תוך העיר גם ברבע זו של צד מזרח במה גינות וזרעים שלא הקפו לדירה וחמה ביותר מסאתיים מה שאסור לטלטל בתוכם לפי פשטות הענין וא"ב יהי' בל העיר נפרץ למקום האסור בדין מבוי שנפרץ לקרפף שלא הוקף לדירה ורחב יותר מסאתיים כהמבואר בס' שס"ה סוף סעיף ג' ועיי' במ"א סוף ס' שנ"ח אולם נוכחתי לדעת ע"י חבקורת האמיתי כי בל הגינות והפרדסים הנמצאים תוך העיר המה בולם מוקפים במחיצות ונשאר להם רק פתחים אל תוך המבואות פתוחים מן י' אמות ואין כאן שום פרצה במלואה מן מבוי אל איזה גינה וגם בהפרדסים גופא אף אם הם יתירים מן ב' סאתיים יש עור לדבר ולדין הרבה מפני שנבנה שם במה בתים לרחוץ ולהתענג בהם והוקף אח"ב אחר שהשלימו בנין בתים אלה בכמה פעמים י' אמות. גם יש לדין בהם מטעם הזרעים אשר בתובם אף על זה אין אנו רנין באן על התירם או על איסורן רעב"פ בנירן רידן אין המבואות נפרצו אליהם שיהיו נפרצו למקום

האסור אשר ע"ב ההיתר מבורר מבל צד, דמזרח עירינו זו מצד עלעוועטער הימני של אוועגע השלישית אשר מושך עצמו מקצה הנהר בהארלעם עד קצה הנהר בסאוט פעררי, דמותר בכל זה המקום בטילטול בשבת בלי שום חשש דמלבר דלא גרע המקומת הנ"ל בהאלאנד שגאוני ישראל הקדמונים נהגו בהם היתר. גם לא גרע מקושטנטינא שהביא המ"א בס"ק ל"א הנ"ל מתשובת מהרי"ט שמתירין להם הראשונים בטילטול בשבת מחמת מחיצות המים ואף לפי פירוש המחה"ש הנ"ל שהמה פסקו להם כרעת הרמב"ם ודמחבר דאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון אבל מ"מ לא גרע הנהר שלנו בצד מזרח צפון ודרום מה דלא יעלה שירטון בשום פעם מהים דשם לדעת הרמב"ם והמחבר. דהא בנהר לב"ע לא חיישינן לשירטון ובדעת הראשונים והאחרונים הנ"ל ובמו שכתבתי ע"כ הדיתר מבואר. ואפילו לדעת אלו דס"ל במים דאתי רבים ומבטלין מחיצות בדעת הח"צ בס' ל"ז מ"מ מתירין הא דמזרח עירינו דאל"כ יהי' הח"צ סותר עצמו מהא דס' ל"ז להא שכתוב בס' ה' ואי דבסימן ה' הוי המים כל ההקף סביב נעשה רק בידי אדם הנה מלבד שכבר בארתי לעיל שאי אפשר לומר כן בהחלט במו שמבואר ומפורש בהראיות שלו שם דמיירי במחיצות שנעשה בידי שמים. וככל מה שכתבתי לעיל לבטל בתבלית הביטול בונה זו בדברי הח"צ גם מלבד כל זה על כרחך היבא דליבא ס' רבוא בוקעין בכל יום אף לדידי' לא מבטל מחיצתא. והנה במזרח עירינו בוודאי אין ס' רבוא בוקעין בכל יום ולא הי' עוד בזאת ואין לב"ע ביטול מחיצה מצד דאתי רבים ומבטל מחיצה במחיצה שנעשה בידי שמים דאין כאן רבים ואיך עוד בנידן דידן דאין בל המחיצות בידי שמים כהנ"ל ומב"ש להני דלא ס"ל כלל הא שחידש הח"צ בס' ל"ז במו שהוא מפורש במ"א ס' שס"ג ס"ק ל' ול"א שאיני מחשב הרבים של פנימה רק הרבים שעוברין על המחיצה. וככל מה שכתבתי לעיל את כל זה באריבות בודאי אין כאן שום חשש בנידן דרן, והיא היתר גמור אחר העירוב בפת בדין בנלע"ד.

ועתה יש עוד לחקור ולדין בענין קניית הרשות משר העיר, הנה הדין מבואר בתשובת הריב"ש ס' תכ"ז שיבולים לשבור מאדון העיר את רשות הנבחרים, והממונה שלו כמוהו שהרי גם הממונה יוכל מטעמו להניח בלי האדון בביתם וא"כ חוזר הוא להיות בעי האדון ומטעמי' במו שבירו ולקיטו של כל אחד ואחד, ועוד יש טעם אחר להתיר קניית הרשות מן האדון בי ידוע דרך הרבים הוא לעולם לאדון לשנותה כמו שירצה ולתת לבעלי הבתים דרך מצד אחד א"ב הרי יכול לסלק הגוים מן המבוי ר"ל מן הדרך ההוא, וביון שיכול לסלקם הרי יכול להקנות הרשות במו שאמר רבי אפס יפה עשיתם ששברתם, אלא שטעם זה לא יספיק להבנים ולהוציא מן המבוי לבתי הגוים כאן וכו' וכו' ומ"מ טוב לבם להשמר שלא להבנים ולהוציא מן המבוי לבתי הגוים רק מבתי היהודים זה לזה דרך המבוי ולזה יספיקו לנו שני הטעמים שכתבתי עב"ל הריב"ש והנה גם בפת כמה פעמים חוסמין את הדרך לעת הצורך מטעם

ממשלת העיר, וגם בעת מלחמה עם הסטרייקער יעמוד מושל העיר חיל צבאו בתוך הרחובות ועושין שם ככל אדם העושה בשלו כאשר קרה כזאת גם בזמן היותי פה, בעיר ברוקלין שעמדו החיל כמה ימים הכן עם כלי מלחמתם בתוך הרחובות ולהעוברים נתנו להם דרך מצר אחר ע"כ יכולים אנו לשכוד הרשות גם מאיזה ממונה של הסיטי מעהר. היינו אפילו מאיזה פאָליסמאן, וכן מבואר בש"ע ס' שפ"ב ומבואר עוד יותר שם בסעיף י"ד בשם הרשב"א דאם שכר לזמן אף שסילקו תוך הזמן מותרים עד תום הזמן ואפילו בגזבר המלך. וזה יתלנו עוז בפרט בזאת העיר מה שכל ראשי העיד המה רק על שתי שנים רמ"מ נוכל לשכור ממנו או משכירו הממונה שלו על משך זמן ארוך בפירוש ולא בסתם שזה תועיל לנו על כל משך הזמן, ואפילו לדברי הח"צ בס' ו' בשמת המלך שאין הממונה שלו עור בתקפו, מ"מ בנידן דידן בעירינו הא ידוע דאף כשנסתלק ראש העיר מ"מ הפאָליסמאן יעמוד על עמדו ועל התמנות שלו גם לפני ראש העיר החדש כאשר הי' מכבר לפני הישן ואם כן אין שום חשש בכל הזמן ששכרו ממנו בתחילה אבל לא ישכור ממנו בסתם ודק על זמן מיוחד ועיי' בתשובת שבות יעקב ח' ג' ס' כ"ט. וכן בחלק ב' ס' י"ז שמקיל עוד יותר בזה.

ואחרי כל זאת בהא נחתינן ובהא סלקינן דפה עירינו ההיתר מבואר ומבורר מכל צד דלא מבעי' לפי מה שאמרו לי אנשים נאמנים שאין כאן שום מקום אצל המים שלא יהי' גדורים גבוהים עשרה מן המים עד הרחוב בוודאי אין כאן שום ארוכת דברים בזה דהא הוי מחיצה גמורה וכמו שמסיק גם הט"ז בס' שס"ג הנ"ל אלא אפילו לפי מה שחששתי בדעתי שיאמרו בדרמי, והיא כמעט דבר שאי אפשר לברר בכל ההמשך של הנהר שע"כ הרבתי דברי אלה והארכתי מאד רק על ספק זה דאולי אין כאן גדורים גבוהים י' מן המים להרחוב רמ"מ ההיתר מבורר מכל צד דעכ"פ מן הנהר המזרחי עד החאָך באהן של אוועניו השלישית ברוחב וכן באורך מן הסאוט פעררי עד נהר הצפוני האדלעם ריווער דבכל היקף זה הוי רה"י גמור אף לענין טילטול שוב אחרי כתבי כל זאת ראיתי בספר חינוך בית יהודא שאלה י' מה שהתיר הוא ז"ל גם כן לפני שתי מאות שנה. ועשה כן להלכה למעשה בק"ק פלאָצק בפוילען המדינה שהורה לחשוב נהר ווייכסעל למחיצה וכתב שבעת הדחק כדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה. והא דמצריך שעת הדחק מפני שנהר ווייכסעל שיך שני החששות של הט"ז שמעלה שירטון בימי הקיץ כשיש חסרון גשמים, והוא נקרש בכל ימי החורף שע"כ כתב דכדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה וכוונתו על הרי"ף והרמב"ם והמחבר ס' שס"ג דפסקו שאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון וסמך עצמו עליהם בשעת הדחק ובנהר דעירינו מלבד דלא שייך שני החששות הנ"ל כמ"ש גם מלבד זה אפילו הי' כנהר ווייכסעל בפלאָצק מ"מ אין לך שעת הדחק יותר מזה מה שאי אפשר לעשות היתר טילטול באופן אחר והוא מן הנמנע ולדעת החינוך בי' הא מכשיר בשעת הדחק לסמוך עצמינו על דעת הרמב"ם והמחבר דכל

ים נחשב למחיצה, וגם עוד בבמה פרטים עריף לענין זה הנהר דעידינו מהנהר ווייבסעל בפלאָצק. מכח הנמלים והגדודים ובמקום שאין גדודים ונמלם אין שם מעבר לספינות בלל ואין באן רבים שיבטלו, משא"כ שם בנהר ווייבסעל ראפילו במקום שיבואו הספינות שם שהם קטנות אין שם גדודים ונמלים של י' ומ"מ מבשיר, ואין להאריך עוד ברברים של מה בבף.

ואגב אורחא ראיתי שם בחינוף ב"י עוד ענין אחר מה שעלה גם ברעתי, והוא שביון שרריז גם ישראלין גם בצר של המסילה הממצעת את העיר ושם אסור בטילטול א"כ נחשב זאת לרגל האוסר במקומו שאוסר שלא במקומו ובבר האריף בזה הנו"כ מהר"ת חלק או"ח ס' ל' ושם בתשובת חינוף ב"י ס' י' בתב בזה התירים דבבה"ג לא מקרי רגל האוסר במקומו שתאסור שלא במקומו משום שאין בני חוץ לעיר מוברחים לצאת ממקומם רק דרף מקום זה דרגל האסור במקומו אוסר שלא במקומו הוא רק באופן שאין שום מקום לפנימות לצאת חוצה אם לא דרף החיצונה ע"ש מה שהאריף בזה ועי' בחות יאיר ס' ל"ה וגם לענין היתר טילטול בני חוץ להעיר בהעיר בתב דנראה נמי דשרי דחושבין באורחים לגבי בני העיר עב"ל ומבורר שאין באן שום דבר העומד מנגד היתר עירינו זו בחלק המזרחי, ואין באן עוד שום שטן ופגע לבל מה שבתבתי וההיתר ברור לענ"ד. ובבל הני מילי מעלייתא לתאמרי משמאי. ובן עשינו מעשה בפועל ששברנו הרשות מן שבירו ולקיטו של שר העיר על משף עשר שנים והנני עושה עירובי חצירות בבל ערב שבת ומטלטלין בשבת בבל משף הנ"ל היינו מן סאוט פעררי ער נהר הצפוני, הארלעם ריוועד באורף ובהוחב מן נהר המזרחי ער מסילת הברזל הגבוה באוועגע השלישית. ומקום הניחו לי מן השמים להתגדר בו. נר לרגלי דבריף ואור לנתיבתי.

ההעתקה זאת נאמנה באשר אתי בבתובים בל דברי התשובה.

ולראי' באתי על החתום יום ג' תצא, התרס"ה, פה נוא יאָרק.

הק' יהושע פהרב הגאון מו"ה משה יוסף ז"ל,
הרב הבולל דקהלות ישראל פה הנ"ל.

האדרעסע אלי,

RABBI J. SEIGEL,

163 Henry Street,

New York, America.

לוח המעיות

עמוד	שורה	
1	נג	עריין, צ״ל : לעיין
5	יב	אחרי תיבות ,,בגינה ובקרפף״ צ״ל : הא יש לומר זה בכל מבוי, שריני מבוי הוא כשסתום מן ג׳ צדדים ופתוח מצד אחד מה שצריך תיקון בלחי וקורה וצורת הפתח, הכל במבואר
5	יד	מרה״י, צ״ל : מרה״ר
*	מב	רכ״ל, צ״ל : רכל
6	—	שורה כ״א המתחלת ,,באמת״ צ״ל במקום שורה כ׳, ושורה כ׳ המתחלת ,,לשירטוך״ צ״ל במקום שורה כ״א.
7	—	שורה ל״ג המתחלת ,,והטור״ מיותרת.
*	מא	קרוע, צ״ל : קרקע. וכן יש לתקן בעמוד 8 שורה א׳, ועור שם שורה ח׳.
*	כד	אחרי תיבות ,,כמו שאמרו״ צ״ל : רשתות לשון רבים, אבל אל המבוי הי׳ רק מחיצה אחת דהיינו מחיצה רביעית כהנ״ל, וע״כ צריכין לרחוקי נפשין ברברי המ״א שכוונתו
*	—	שורות כ״ה כ״ו מיותרים.
*	לב	מזה, צ״ל : נזכר מזה
9	מא	המהר״ש, צ״ל : המחצית השקל
*	מג	היא, צ״ל : ההוא
11	בה	אפעי, צ״ל : אעפ״י
12	מ	זה בנהר, צ״ל : בנהר זה
14	ב	אחרי תיבות ,,כל זמן״ צ״ל : שאין ספינות מביאות ס״ר
*	טז	כל השורה מיותרת.
18	לח	צ״ל : ולא מסרטייא ופלטייא
*	מ	או, צ״ל : אי
22	יח	צ״ל : הן אמת שגם הוא
23	כה	מלבר, צ״ל : מלדבר
24	כז	אחרי תיבות ,,על המחיצה״ צ״ל : בוראי מותר. דאף אי תימא שהספינות מביאות ס״ר בכל יום. הלא אין מביאין רק אל הנמלים ועליהם הם עוברין, והנמלים הלא המה מחיצות הנעשים בי״א ואין רבים מבטלין אותן. ואי באותן מקומות שאינם גדורים בי״א הא שם אין מגיע שום ספינה ואין רבים עוברים שם על המחיצות הנעשות בידי״ש
25	כו	אחרי תיבת ,,ראולי״ צ״ל : יש מקומות שאין כאן

ה ש מ ט ה .

עיין תשובות הרא״ש כלל כ״א סי׳ ח׳ ט׳ מ״ש בזה שמי שמתנגד על היתר הטלטול ע״י תיקון עירוב כדין הרי זה זקן ממרא.

זה לשון תשו' הרח"נ מברעזאן נ"ע.

ב"ה ח' ס' פנחס י"ט תמוז תרס"ו ברעזאן, גאליציען.

ראיתי הקונטרס הנדפס מהרב הנאון אב"ד רק"ק נויארק בדבר היתר הטלטול שם בש"ק בצד מזרח העיר ונדרשתי לאשר שאלוני לשים עיני עליו ולהגיד חוו"ד בזה, והנה בדבר היתר הנהרות הסובבים משלשה רוחות שפלפל הרב נ"י דבנ"ד שהנהר מקיף מן ג' רוחות ובצד הרביעי מחיצת מסילת הברזל מנהר לנהר ל"ש בזה חיש דשמא יעלה שרטון, לא הבנתי כי הלא גם בנ"ד אף שהמחיצה העומדת חוצצת מנהר הדרומי עד נהר הצפוני אבל אינה הולכת ע"ג הנהרות רק עד הנהרות ולא עד בכלל, א"כ אם יעלו הנהרות שרטון בצד הדרומי והצפוני ויהי' נעשה שם קרקע יהי' שם מקום פתוח מצד המחיצה בצד צפון ובצד דרום בלא שום מחיצה ויהי' נאסר הטלטול בכל חלק העיר המזרחית מפני מקומות הפתוחים בזויות הצפוני והדרומי, וגם מ"ש מדברי הריב"ש סי' ת"ה דבנהרות אין לחוש שמא יעלה שרטון, הנה בתום ע"ז מ"ג: סוד"ה א"ל ר' יוסי וכו' מבואר דגם בנהרות דרכן לנרש רפש וטיט על נדותיהם ע"ש ובפרט בריטב"א עירובין כ"ד: בד"ה אין מחיצה ע"נ מחיצה וכו' וזה לשונו וא"ת נורא דנהרא איף חשיבא מחיצה ניחוש דלמא מסיק נהרא שרטון למאן דחייש הכי בפ"ק, י"ל דהכא הנהר היה קצר בענין דליכא למיחש להכי עכ"ל, ומי יודע אם בנ"ד הם קצרים כ"כ וגם מאן מפיס לדעת איזהו שיעור קצר בזה, ונדולה מזה מצינו בריטב"א שבב"י וט"ז סי' שנ"ז סק"ה דגם בעוקה חיישינן שמא יעלה רפש וטיט, ואף שיש לדחוק ולומר דאף דהנהר מעלה נ"כ רפש וטיט בעומקו והקרקע מתנבה ומתמעט מי"ט וכדומה דזהו שכיח יותר בעוקה ונהר קצר מבים ונהר גדול, מ"מ אין דרכו שיתהוה מקום רחב שיאסר ע"ז הטלטול, אבל מנ"ל להמציא חילוק זה ועוד דא"כ נם בנ"ד ניחוש שמא יעלה רפש ויתמעט העומק מי"ט ולא ישאר בנדודיו נובה מחיצה ועוד שמדברי הריטב"א ד' כ"ד הנ"ל מוכח דבנהר רחב יש לחוש כמו בים, ואף דהריב"ש בשם המפרשים כ"כ בפשיטות דבנהר ליכא חשש זה, מ"מ הרי הריב"ש עצמו לא התיר בזה אלא בראיבא ג' מחיצות גמורות וצד ד' פתוח לנהר, אלא דהמג"א כתב שמדברי ש"פ ל"נ כן, א"כ איף נסמוף ע"ד הריב"ש נגר התום והריטב"א במה שהריב"ש עצמו אינו מקיל בזה, ועוד שהרי הריב"ש בעצמו פסק שם דנהי דהלכה כדברי המיקל בעירוב אבל לא במחיצות ושכ"פ הרשב"א בעבוה"ק וה"נ בזה, וע' תום' עירובין כ"ד: ד"ה אין עושין וכו' שהי' שם תל גבוה עשר מן השביל, ולפי"ז א"ש הא דלא חיישי' שמא יעלה שרטון אפילו אם לא נתלק בין ים לשאר נהרות וכו' עכ"ל, ונראה מזה שהמה מסופקים אם יש לחלק בזה ובערוף ערף אזל מפורש דגם בנהר שייף חשש זה, ואולם יש לרי

בזה. דהנה בגוף הדין אי הלכה כדברי המיקל גם במחיצות מבואר בהרא"ש פ"ב דעירובין סי' ד' בשם א"ז ומהר"ם דהלכה כדברי המיקל אף במחיצות, וע' בהגמי"י פט"ז מה"ש ומבואר שם דגם באמוראים הלכה כהמיקל. וע' בשיו"ב או"ח סי' שנ"ח באורך בענין זה וע' ירושלמי פ"א דעירובין ה"א והל' י', וצ"ע שם מ"ש בזה ע"ד השיו"ב שם.

ועוד והוא העיקר דהא דתליא אם הלכה כהמיקל בעירוב היינו ביחיד נגד רבים דבזה צריכים לבוא להא דהלכה כהמיקל אבל בפלונתת פוסקים שוים הרי ברבנן מקילין בכל מקום ודבר זה מבואר בתוס' עירובין מ"ו. ד"ה דאמר וכו'. א"כ גם במחיצות יש להקל לכ"ע דאף שיש לו עיקר מה"ת ואין הלכה כהמיקל לשיטת רשב"א וריב"ש היינו דאין להקל ביחיד נגד רבים משא"כ בנ"ד דכל החשש שמא יעלה שרטון הוא רק מדרבנן ויש בזה ספק בגרסאות הש"ס וכיון שנחלקו הפוסקים אם גם בנהרות חיישי' לזה הרי הוי כעין ס"ס ועכ"פ לא גרע מסד"ר דקיי"ל להקל, ואף שכתבתי לעיל דהריב"ש עצמו מחמיר דבעי' דוקא ג' מחיצות גמורות מ"מ נוכל להקל בזה כרעת ש"פ דאין זה תלוי בזה ול"ה כתרי קולי דסתרי כמ"ש בה"ג ממש בתוס' עירובין מ"ו ד"ה קמ"ל וכו' דלענין אדם קיי"ל כריב"ג ולענין כלים קיי"ל כרבנן וה"נ בזה, ומה גם שמצאתי באו"ז ה' עירובין סי' קס"ד שהביא בשם בה"ג ובשר ע"ג נחלים שפסקו דמתא דהדרא לה נהרתא א"צ שום תיקון יותר ודינה כעיר מוקפת חומה ע"ש, ובין אם נאמר דס"ל להקל גם בים ובין אם נאמר שמקילים רק בנהרות הרי מירי דהדרי לה נהרתא מסביב ואפ"ה יש להתיר, הרי יש לנו ב' עמודים גדולים המתירים בזה בפירוש, וכן בעיר היושבת על תל גבוה י"ט מבואר שם להתיר. ומצאתי בשו"ת כנסי"ח סי' ב' שהעיר נ"כ ברין נהרות מדברי הערוך ותוס' ד' כ"ד הנ"ל וכתב דכיון שהערוך נורס בש"ס דאין לחוש שמא יעלה שרטון א"כ לשיטתו בלא"ה יש להקל ופסק נ"כ להתיר וע"ש עוד כמה תשובות בזה אלא שלא הביא משאר מקומות שהבאתי. — ובדבר מה שהביא מדברי התום' דבמחיצה בירי"ש אם רבים בוקעין עלי' בטלה המחיצה אלא דהמנ"א כתב לצדד דבעי' ס"ר בוקעין ועפ"ז כתב הרה"ג נ"י דהכא ליכא ס"ר בכל יום. הנה דברי המג"א הם נגד דברי הא"ז סי' קכ"ט דמפורש דגם בפחות מס"ר בכלל רבים בוקעין, אף בזה י"ל דהא"ז קאי אליבא דר"י דס"ל דגם במחיצה שהיא בירי"א אם רבים בוקעין מבטלין מחיצה לזה כתב דגם בפחות מס"ר מבטלין אבל לרידן דקיי"ל כרבנן דמחיצה בי"א אינה מתבטלת י"ל דגם בירי"ש בעינן עכ"פ ס"ר בוקעין, אבל אין לזה שום יסוד שמדברי התוס' נראה דבמחיצה בירי"ש גם לרבנן דינו כמו במחיצה שביר"א לר"י, וע' ברורש לציון להנו"ב דרוש י"ג שהעלה דהיכי דבלא מחיצה זו שביר"ש הוי רה"י בזה ל"מ לרידן בקיעת רבים לבטל מחיצה, אבל היכי דמבלעדי מחיצה זו הוי כרמלית בזה ל"מ המחיצה בירי"ש אי בקעי בה רבים, ולפי"ז בנ"ד שכל ג' מחיצות הם הנהרות ל"מ מחיצת הנהרות היכי

דרבים בקעי בהו, אבל יש לי להביא ראי' מדברי הרוקח סי' קע"ח שחקשה איך חזרו במ"ת י"ב מיל אי בשבת נתנה תורה הא תחומין די"ב מיל הוי מה"ת, ותי' דענני כבוד הקיפום והוי כמחיצות, וע' באו"ח או"ח סי' שצ"ז סק"א שהביא ג"כ דברי הרוקח ומתשו' מהר"ם ב"ב החדשות סי' ש"צ וז"ל אשר שאלת למי"ד בשבת נתנה תורה היאך חזרו לאחוריהם יב"מ. הא ל"ק דאפילו למי"ד תחומין דאורייתא מוקפין היו בענני כבוד והוי כמחיצת בנ"א וכו', ואע"ג דעננים של עכשיו אינן נחשבין כממש, כיון שהקיפן הקב"ה להגן בפני האומות וכו', שמשון ב"ר אברהם עב"ל, וע"ש בדל"צ שלא ידע מזה ורצה להוכיח להיפוך דאל"כ איך הי' להם רה"ר במדבר, ולק"מדהיינו חוץ לענני כבוד, ועב"ם מבואר מדברי רוקח ורשב"א דגם בכל ד' מחיצות שביד"ש אע"ג דרבים ס"ר בוקעין בהם אפ"ה אין להם דין רה"ר, וכדאי הם לסמוך עליהם בשעה"ד, ולכן הגם שהחיתר מצר שאין ס"ר בוקעין יש לפקפק בזה כמש"ל בשם האו"ז דבזה א"צ ס"ר, מ"מ יש עמודים גדולים לסמוך עליהם. — וגם במ"ש הרמב"ן והאשכול דבמחיצה ביד"ש אם אינה נראית להעומדים בתוכה ורבים בוקעין ל"מ, וי"ל דהיינו לענין ים אוקינוס שא"א להגיע אליו ביום השבת אבל היכי שבכל צד נראה להרבים סמוך לשם וגם יכולים להגיע לשם ביום ש"ק ולראות המחיצות גם הם מודים דמהני וה"נ בנ"ד, וגם כתבתי בהגהותי על או"ח שנדפסו זה איזה שנים בארץ הגר לצדד דבעיר מלאה חומות וגם הפרצה אינה נראית מפולשת עד שבאים לסוף העיר ושם רואין את המחיצה שביד"ש י"ל דגם הרמב"ן מודה, ובנוף דברי הרמב"ן שנראה מדבריו דגם במחיצה ביד"א בעינן שיהא נראה עומד בהמחיצה והובא בריטב"א וע' בשו"ת ב"א הא"ח סו' סי' כ"ז, אבל באשכול ה' עירובין רס"י ס"ה נראה דרוקא במחיצה ביד"ש ס"ל לחלק כן. — ויתר הפרטים הנוגעים בזה ראיתי כל דברי הרה"ג נ"י והם נכונים להלכה.

סוף דבר כי יש מקום להתיר הטלטול בצד המזרח של העיר נויארק אבל בעל נפש שיוכל ליזהר בזה אשרי חלקו. — אבל ע"פ ההלכה בשעת הדחק בזה יש להמקילים ע"מ שיסמכו ויפה הורה הרב הגאון נ"י.

וע"ז באתי עה"ח הק' שלו' מרדכי הכהן אבר"ק הנ"ל.

זה לשון תשובה שני' מהרה"ג מברעזאן נ"י:

(יען כי הרה"ג מברעזאן לא הבין מתחלה שמסלת הברזל הנקראת עלעוועטער הולכת גם על גב הנהר הצפוני הארלעם־ריווער עד עבר השני של הנהר וירמה שהיא מגעת רק עד הנהר ולא עד בכלל כמו שנראה מתחלת תשובות הרה"ג הנ"ל ע"כ סיים שהוא רק היתר בשעת הדחק ובעל נפש יחוש לעצמו. ואח"כ כשהשיב לו חרה"ג מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י שהמסלה עלעוועטער

הולכת גם ע״ג הנחר הצפוני האר לעם ריווער, ובצד הדרומי במקום שמסלת הברזל עלעוועטער כלה אצל סאוט פעררי יש שם מחיצה קבועה העשויה בירי ארם, השיב הרה״ג מברעזאן תשובה שני׳ וזה לשונו).

בעזה״י.

ברבר היתר הטלטול בעיר נויארק אשר מאז השבתי לשם להסכים עם ההיתרים שכתב הרב הגאון מ׳ יהושע סינעל נ״י האבר״ק הנ״ל, וסיימתי בתשובתי כי הוא רק היתר בשעה״ר ובעל נפש יחוש לעצמו — הנה אמת נכון הרבר כי אח״ז הגיעני מכתב מהרב הגאון הנ״ל וכפי שהציע הוא לפני מצב הענין במה שנתברר לפניו, ראיתי כי ע״פ הצעת הרבנים ההיתר ברור גם שלא בשעת הרחק וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה. — ויען כי הרב הגאון הנ״ל לא בקש מעמרי להשיב על מכתבו ובצירוף רוב הטררות לא השבתי יותר.

ועי״ז באתי עה״ח אור ליום ב׳ ס׳ בא תרס״ז פה ברעזאן.

חק׳ שלו׳ מרדכי הכהן אבר״ק הנ״ל.

זה לשון תשו׳ הרח״ג מסטאניסלאב נ״י.

בעזהשי״ת.

ע״ר היתר טלטול בש״ק במזרחה של עיר נויארק אשר במרינת אמעריקא, שהנהר מקיף אותה משלשה צדרים ובצר הרביעי היא סתומה ע״י מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר מן המים של הצר הדרומי סאוט פעררי ער המים של הצר הצפוני בלי שום הפסק על פני כל העיר, ונדרשתי לחוות דעי בזה מכבור הרב הגאון המפורסם מוהר״ר יהושע נ״י רב הכולל דשם, אשר חשף זרוע עוז בכחא רהיתרא וחבר בזה קונטרס מיוחר. — ואענה חלקי אמרה נפשי בס״ר.

הנה בענין חששא דשמא יעלה הים שירטון יש פלוגתא בין תקיפי קדמאי ז״ל הובא בב״י א״ח סי׳ שס״ג ותליא בחילופי גרסאות ״שבש״ם עירובין ח׳ בסוגיא דמבוי שצרו א׳ כלה לים וצרו א׳ כלה לאישפה. אמנם בשאר נהרות פוסק במג״א שם ס״ק ל״א כשיטת הנף ראשונים ז״ל שהעלו דליכא חששא דהעלאת שירטון דק בים שכף דיכו ולא בשאר נהרות, ובס׳ חמר משה שם סק״ה כ׳ דאפי׳ מאן דמחמיר לחוש גם בשאר נהרות זהו דוקא אם הנהר הוא בצר א׳ מן העיר יש לחוש שמא יעלה שרטון באותו צר שכלפי העיר ויהי׳ במקום שעכשיו הוא מים קרקע עולם ביותר מעשר אמות ולהו״ל כאלו נמרצה המחיצה ואיננה, אבל בעיר שמסובבת כולה מנהר הלא אף אם יעלה שרטון בקצתו הסמוך לעיר מ״מ כל שלא יחרב ויבש כולו הרי מחיצה קיימת ואותו מקצת שיבש ונעשה קרקע עולם גם הוא יהי׳ בכלל קרקע העיר כולה והרי עריין מחיצה סובבת אותו,

דומה לזה אם מחיצה עבה סובבת רה״י אם יתקלקל קצת מהעובי לצד פנים ויתרחב הרה״י הכי משום זה יהי׳ אסור לטלטל ברה״י. ולענין דליחוש שיתייבש הנהר כולו מן הקצה אל הקצה בוראי ל״ח להכי ע״ש ודברי טעם הם ונוטה לזה גם דברי אור זרוע הגדול ה׳ עירובין סי׳ קס״ר שכ׳ בשם בה״ג וספר ביצר ע״ג גחלים דמהא דהדרא לה נהרתא א״צ שום תיקון יותר ודינה כמו שמוקף חוכיה ע״ש. והוא מכח הסברא הנ״ל דבבה״ג ליכא חיששא דהעלאת שירטון. וא״כ בנידון שהנהר סובב העיר כולה ליכא חיששא זו לכ״ע.

והנה בנהרות שדרכן להתקרש בימי הקור נחלקו שם הט״ז והמג״א ז״ל, דהט״ז אוסר גם בזמן שאינו קרוש גזירה משום שבתות אלו שהמים נקרשים כהך חיששא דשמא יעלה הים שירטון. והמג״א מתיר בזמן שאינו קרוש ואוסר בזמן שהוא קרוש, וכ״פ בס׳ המר משה הנ״ל ובתשו׳ שבו״י שהובא בשו״ת שב יעקב סי׳ י״ז והנאונים שעמו מתירין גם בזמן שהנהר קרוש ואומרים דאין הכפור והגליד מבטלין מחיצת המים שנימוחים ומתמסמסים מאליהם. וגם בשעת הקרישה דין מים עליהם, והולכים בשיטתם רבים מהאחרונים ז״ל. ולכאורה הי׳ מקום לומר דנהי דהגליד והכפור אין מבטלין מחיצת המים משום דגם הם חשובים כמים. מ״מ כיון דבזמן שהנהר קרוש הולכים רבים עליהם הא כ׳ בתוס׳ עירובין כ״ב דבמחיצה בי״ש גם לרבנן דר״י אמרי׳ אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שמטעם זה אוסר במג״א שם סק״ל במקום שהספינות עוברות שם לנמל. וכן בס׳ תוספת שבת שם כ׳ דה״ה ביש גישר על הנהר רחב יותר מעשר. וי״ל לפי״ז דה״ה בזמן הקרישה שרבים עוברים על הנהר אתו רבים ומבטלי מחיצתא. אמנם לדעת הפוסקים שהובא בא״ח סי׳ שמ״ה דרה״ר ל״ה אלא כשעוברים בו ס״ר בכל יום ובמג״א שם סק״ז כ׳ דכן הוא דעת רוה״פ להקל. א״כ לפמ״ש במג״א סס״י שס״ג דה״ה לענין אתו רבים ומבטלי מחיצתא לא מיקרי רבים בפחות מס״ר ממילא ליתא להך וזישש בזה״ד דליכא ס״ר בוקעין, שעפי״ז אמינא ליישב מה שנתקשה בשו״ת שב יעקב הנ״ל בהא דפרש״י שמא יעלה הים שרטון על פרסה ויותר מה בונתו בזה הלא אף פחות מזה אסור לטלטל, ונראה דהרי באמת צריך להבין בהא דשמא יעלה הים שרטון, הרי בסוכה דף ד׳ א׳ אפילו עפר סתם לרבנן לא בטיל אא״כ בטלו בפירוש, ובעירובין ע״ט פריך על המתני׳ דקתני חריץ עמוק י׳ ורחב ד׳ שבין ב׳ חצרות ומלאו עפר או צרורות מערבין א׳ ואין מערבין שנים, והתנן בית שמלאהו תבן או צרורות וביטלו בפירוש בטל לא ביטלו בפירוש לא, ומשני ר׳ אישי חריץ למיטמי׳ קאי להכי אפי׳ בסתמא בטלה מחיצת החריץ, אבל בית לאו למיטמי׳ קאי להכי בעי ביטלו בפירוש דוקא, וא״כ למה חיישינן שיעלה הים שרטון היינו חול ועפר, וכ׳ הטור סי׳ שס״ג דעי״ז תתבטל המחיצה, הרי מחיצת החריץ של הים אינה מתבטלת ע״י העפר כל שלא בטלו בפירוש כיון דהים לאו למיטמי׳ קאי. ובפרט שהים הוא דעתיד לחזור לקדמותו הו״ל כמכוין בפירוש לפנותו כמ״ש במג״א סי׳ שנ״ח סק״ח בשם התה״ד דמה לי מכוון כדי לפנותו או עתיד לפנותו.

אמנם י"ל דהך חששא שיעלה הים שרטון אינו משום דצרורות העפר והחול יבטלו המחיצה אלא משום דאז יהי' בקרקע חלקה ויהי' רבים בוקעים התם, ובמחיצה בי"ש אפילו רבנן מודו דאמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולפי"ז הרי מובא בב"י סי' שמ"ה דרש"י ז"ל הוא מהסוברים דלא מיקרי רה"ר אלא בס"ר, ובאמת מבואר הכי בפרש"י בעירובין נ"ט במתני' דבעינן ס"ר בנ"א בב"א, וי"ל דהוי משמע לי' לרש"י ז"ל דבשיעור פרסה הוא מקום שתופס ס"ר לפ"מ דמבואר בחי' הריטב"א דבמחנה ישראל הי' ס"ר אנשים וכן נשים וכן טף, ונשים וטף כיון דל"ה במספר הפקודים במדבר לא נחשבו ולכן בעינן דק ס"ר, וא"כ הא ארז"ל עירובין נ"ה דמחנה ישראל תלתא פרסה הוי (עי' רש"א שם) א"כ כל פרסה תופס ס"ר ולהכי פרש"י שיעלה השרטון פרסה ויותר באופן שיהיו יכולים לדוש בו ס"ר ואז תיבטל מחיצת המים של הים משום אתו רבים ומבטלי מחיצתא.

הן אמת דמ"ש המג"א דגם לענין אתו רבים ומבטלי מחיצה לא מקרי רבים בפחות מס"ר אף דרבים מהפוסקים הסכימו עמו בזה, בב"י בס' תוספת שבת השיג ע"ז דא"כ למה כ' הטור והמחבר בס' שס"ה לחלק בין בקעי בה רבים ללא בקעי בה רבים אחרי דבזה"ז ליכא ס"ר, ומבואר באמת באור זרוע הגדול ח' עירובין סי' קכ"ט דאפי' בפחות מס"ר אמרי' אתו רבים ומבטלי מחיצה, אכן בב"י נראה דל"ש לומר בנהר בזמן הקרישה אתו רבים ומבטלי מחיצה, דרק בהעלאת שרטון דים יתכן לומר כן שמתקצר הים ונעשה שם קרקע עולם שיכולים ללכת שם ברווחא, משא"כ בנהר שנקרש ל"ש לומר כן כיון דעל הגליד רבים מפיהדים ללכת מפאת חלקת הגליד שלא יתמוטטו וגם כשמכוסה בשלג יראים שלא ישבר הקרח מתחתי' ויסתכן א"כ לא ניחא תשמישתי' והיכי דלא ניחא תשמישתי' ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה גם במחיצה בי"ש, דכמו דא' בגמרא התם לר"י, יהושע אוהב ישראל הי' עמד ותיקן להם דרכים וסרטיא כל היכי דניחא תשמישתי' מסרה לרבים וכל דלא ניחא תשמישתי' מסרה ליחיד, ה"ה לרבנן במחיצה בי"ש ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה היכי דלא ניחא תשמישתי', וכ"כ בתשו' כנס"י סי' ג' בשם הגאון מהר"ש מאיליון שהקשה ע"ד תוס' עירובין הנ"ל שכ' דבמחיצה בי"ש אמרינן גם לרבנן אתו רבים ומבטלי מחיצתא, מההיא סוגי' נופה שם דבעי מיניה רחבה מרבא תל המתלקט י' מתוך ד' ורבים בוקעין בו חיבין עלי' משום רה"ר או א"ח עלי', אליבא דרבנן לא תיבעי לך וכו', ולד' התוס' הא גם לרבנן אתו רבים ומבטלי מחיצה בשנעשה בי"ש, ותי' דעכ"פ בלא ניחא תשמישתי' ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה גם בנעשה בי"ש משום דבעינן דומיא דגלי מדבר שארין חלקה היתה והענן משוה אותה כפרש"י שם ד"ה שאינו, וביו"ב מצדד בשו"ת רע"א מהד"ת סי' ב' לענין תחומין למעלה מי' במי נהר הנקרישים שעמוקים י' ט דכיון שהרבא ב"א מתפחדים ללכת ע"ג הקרח לא ניחא תשמישתי' ול"ד לעמוד גבוה י' ורחב ד' אי' בעירובין מ"ג דיש תחומין דארעא סמיכתא הוא וניחא

תשמישתי להלוך עלי ע״ש. וה״ה לענין אתו רבים ומבטלי מחיצה
ל״ש בנהר הנקרש משום דלא ניחא תשמישתי והכי פשיטא ל״
להנאון שאילת יעב״ץ ח״א סי׳ ז׳ דכל דלא ניחא תשמישתי ל״א
אתו רבים ומבטלי מחיצתא גם בנעשה בי״ש. וממילא אזדא לפי״ז
כל הקושיות של השב יעקב הנ״ל שהקשה מכמה סוגיות והוא בעירובין
י״ב ובתוס׳ שם ד״ה הבמ״ע ודף כ״ד גבי ההוא רחבא דהואי
בפום נהרא ובדף פ״ז אמת המים שהיא עוברת בחצר כו׳ ובדף
פ״ו בתוד״ה אלא קל הוא שהקילו חכמים במים, דלמה לא חישו
בכל הני דוכתי בנהר שמא יקרש כמו לשמא יעלה הים שרטון,
ולהאמור נכון דבהעלאת שרטון דים דאף דבעינן בעפר סתם ביטול
בפירוש מ״מ הא איכא משום אתו רבים ומבטלי מחיצתא דניחא
תשמישתי׳ משא״כ בנהר הנקרש מאי איכפת לן הקרישה הרי כיון
דנהר לאו למיטמי׳ קאי הא בעי ביטול בפירוש ואלא משום אתו
רבים ומבטלי מחיצתא הא לא ניחא תשמישתא כנ״ל, והקושיא מדף
פ״ו בלא״ה ל״ק לפי דברינו כיון דהתם מחיצה בידי אדם הוא
מחיצה תלוי׳ דקל הוא שהקילו חכמים במים להתיר מחיצה תלויה.
ובמחיצה בי״א הא קי״ל כרבנן דל״א אתו רבים ומבטלי מחיצה
וליכא חששא דשמא יקרש, ונרחה נמי בזה מה שהחמיר הט״ז בסי׳
שס״ג בהשאלה דק״ק שטייניץ שנהר סביב לה משום שנקרש בימות
החורף, לפי״מ דאי׳ בעירובין ע״ח בחריץ אם נתן עלי׳ נסר שרחב
ד׳ טפחים אם רצו מערבין א׳ מטעם כיון דאפשר לילך על הנסר
בעין נשר הוי כפתח ה״נ בזה כיון שאפשר לילך על כל המים בשעת
הקרישה לא איכפת לן בנומא שתחתיה והוי פירצה עכ״ל, ולהאמור
ז״א דהרי הרבינו יהונתן בעירובין שם כ׳ לחלק בין נסר לתבן וקיש
משום דבנסר שיש בו ארבעה טפחים אין אדם ירא לעבור שם
וניחא תשמישתא הוי כנשר והו״ל פיתחא ע״ש, א״כ בנהר קרוש
דלא ניחא תשמישתי׳ ל״ה כפירצה. — הן אמת שראיתי בשו״ת
חת״ס א״ח סי׳ פ״ט שכ׳ דבעיירות גדולות שדרכם לעשות בפועל
מעבר על המים הנקרשים כדי שיוכלו לעבור עלי׳ אנשים ונשים
וטף ולא ימוטו רגליהם אז ניחא תשמישתא ובטלו המחיצות, אבל
במקומות הקטנים שאין עושין זה לא ניחא תשמישתא ע״ש, ולכאורה
יש לעיין בזה מהא דעירובין ע״ח א״ל ר״א ברי׳ דרבא לר׳ אש׳
מלאו כולן ביתידות מהו א״ל לא שמיע לך הא דאר״י בור וחוליתה
מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש לי׳ אלא מאי אית לך
למימר דמנח מידי ומשתמש ה״נ דמנח מידי ומיתמש ע״ש בפרש״י.
הרי דאף אי כמו שהוא לא חזי לאשתמושי אי חזיא לאשתמושא
ע״י ד״א מיקרי ניחא תשמישתא, א״כ לכאורה גם בנהר הנקרש
אף דבמקומות הקטנים שאין עושין מעבר לא ניחא תשמישתא מ״מ
הלא חזי להניח מעבר עלי׳. אמנם ז״א דהרי כתבו התוס׳ בניטין
ט״ו ד״ה גידוד חמשה דל״ש אי בעי מנח עלי׳ ומשתמש אלא
בדבר צר ולא ברחב הרבה ע״ש. מכש״כ בנ״ד שצריכין לעשות מעבר
על כל הנהר ל״ש לומר אי בעי עביד הכי, דבשלמא בעירובין שם
הוא נוח וקל לכל אדם להשתמש על פני הבור שיניח איזה דף או

אבן עפ״י הבור וישתמש, אבל לעשות מעבר על הנהר שנקרש זהו דבר כבד מאד וטרחא רבה ואינו ביד כל אדם לעשותו שצריך לעשה אומן פשוט הוא דל״ש לומר בזה אפשר דמנח עלי׳ ומשתמש, ועדיף זה ממ״ש הר״ן בפסחים ל״א דכל שמחוסר ממון ל״א הואיל מכיש״כ היכי שמחוסר הוצאה וטרחא רבה והוא מובן ובדור.

אמנם לענין אתו רבים ומבטלי מחיצה נראה דבלא״ה לקושטא דמילתא ל״ש זה רק כשהיא דרך בבושה לרבים ומתקיימת בעין הדרכים שמסרן יהושע לרבים, אבל כל שאינו דרך סלולה רק לעבור בה לפי שעה אפילו אי הוי באותו זמן ניחא תשמישתא ל״א אתו רבים ומבטלי מחיצתא, וא״כ הן בנהר קרוש שבדור הוא שעומד הקרח להתפשר מחום השמש והן בים שהעלה שרטון שסוף שישוב הים לאיתנו שכן דרכו וטבעו ל״ש בהו כלל אתו רבים ומבטלי מחיצה, ובהקושיא הנ״ל דמה בכך שיעלה הים שרטון הא עפר מתמא לא בטיל בשלא בטלו בפירוש כיון דים לאו למיטמי׳ קאי, י״ל דבהעלאת שרטון ממילא בטלו העפר והחול כ״ז שאין מי הים שבים לתקפם כיון שקשה הוא מאד לפנות השרטון הו״ל כהא דא׳ בעירובין ע״ז דכפה ספל ממעט משום דבעי מדא וחצינא וכהא דא׳ התם סולם צורי ממעט ובן שם ע״ח דקלים וסולמות שבבבל א״צ קבע מ״ט כבדן קובעתן, והה״נ בהעלאת שרטון א״צ לבטלו בפירוש העפר והחול משום דכבדן קובעתן להתם, אמנם זהו רק בהעלאת שרטון אבל בגליד וכפור של קרישת הנהר כיון דנמסים מאליהם וגם בשעת קרישתם שם מים עליהם שפיר כתבו דל״ש לומר שיבטלו מחיצת הנהר משום שבטלים לגבי הנהר מחמת כובדן דמה בכך הרי גם הם שם מים עליהם, ובס׳ אבהעז״ז סי׳ שס״ג הוסיף עוד לומר דכיון דעכ״פ גליד וכפור עומדים בכל שעה להמס כמים אין בהם כח לבטל מחיצת הנהר, ומייתי לה ממשנה ערוכה פ״ח דאהלות משנה ה׳ דחשיב כפור וגליד בין הני דלא מביאין ולא חוצצין מהך טעמא דאין מתקיימין וכל רגע עומדין להיות נמחין ונמסין כמים, וכיון דאין ממעטין כ״ש שאין נעשין מחיצה דהרי ר״מ ס״ל דאין מחיצה ברבר שיש בו רוח חיים ואפ״ה בע״ח ממעטין בחלון כמ״ש בתוס׳ ב״ב ד׳ כ׳ ד״ה ועוף, א״כ גליד וכפור דאין ממעטין בחלון מכ״ש שאין נעשין מחיצה וק״ו הוא שאין מבטלין מחיצה דהרי תבן א״צ ביטול למיהוי מחיצה ולענין שיבטל מחיצה בעי ביטול ע״ש, ואמינא ליישב עפ״ז קושי׳ א״ז הח״צ סי׳ ל״ז שנתקשה בדברי תוס׳ עירובין הנ״ל במ״ש ותימא דלרבנן כל א״י תעשה רה״י ע״י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דגלת ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתא לרבנן, ותמה הח״צ דאמאי פרכי התוס׳ מאי״י ולא מיבי מהעולם כולו דמקיף אוקיינוס, ובשלמא אי ל״ה מקשי מבבל הו״א דפרכי מא״י משום דבירושלים הי׳ להם הוכחה דע״כ רה״ר הוא, אבל כיון דפרכי נמי מבבל טפי הו״ל לאקשויי מכל העולם כולו כדפריך בגמרא ולא עוד אלא דבכל העולם היתה קושייתם יותר חזקה דא״כ לא משכחת לרבנן רה״ר כלל וזה א״א ונשאר בקושיא, ונלפע״ד דבאמת צריך להבין מאי פריך בגמרא כ״ע נמי מקיף לי׳

מבטל לי ליום השבת כראמר ר״ה ברי׳ רר״י בעירובין שם הנח איסור שבת ראפילו ארנקי מבטל אינש אף שבוודאי יפיד לפנותו כמבואר בחי׳ הריטב״א שם ובראי״ש בסוכה ד׳ מוכיח מהך רר״ה ברי׳ רר״י בשי׳ רש״י ז״ל דנם ביטול ליומו מהני, ולהכי שפיר חשיבו שמא יעלה הים שרטון ויבטל מחיצת הים רמחמת שאסור לפנותו בשבת ליומו מיהא בטיל דהו״ל כחברי׳ בטינא כרפירש רש״י שבת מ״ד : ועמג״א סי׳ שע״ב ס״ק כ״ז, איברא רלכאורה יש להתבונן בראיות הרא״ש ז״ל הנ״ל רמהני ביטול ליומו מהא דר״ה ברי׳ רר״י הרי ר׳ אשי משני התם חריץ למיטמי׳ קאי ומשמע דלא ס״ל כר״ה ברי׳ רר״י א״כ אית לן למיפסק כרב אשי דהוא בתרא, אכן באמת י״ל דהא דר״א משני שינויא אחרינא לאו משום דס״ל דל״מ ביטול ליומו אחרי שיש הכרח לזה מהא רב״ב ד׳ כ׳ רבן שמנה ממעט בחלון בשבת משום שאסור ליטלו וע״כ דסני בביטול ליומו, ובחי׳ רשב״א שבת ק׳ מביא בשם התוס׳ ליישב קושייתם אהא דא׳ התם מיא לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצה הרי כל דבר הניטל בשבת אינו ממעט ותי׳ דמיירי בפירות של טבל שא״י לסלקו משם כל אותו השבת ובטלין הן ליומו (לא כמ״ש בתוס׳ שלפנינו בשבת שם ונם מדבריהם ב״ב כ׳ נראה דס״ל דבעינן ביטול לעולם ועי׳ חי׳ הריטב״א מגילה כ״ו : דכ׳ דאפילו במקום רליכא איסורא סני בביטול ליומו בלבר וצ״ע בריטב״א סוכה ר׳) אלא משום דהתם קאי לענין עירוב שיעשו שני החצרות אחד שיערבו אחר ועירוב הרי תליא בביה״ש א״כ אז הא עדיין העפר ניטל דכ״ר שהוא משום שבות ל״ג עליו ביה״ש כרא׳ בעירובין ל״ב : והכי קיי״ל בסי׳ שצ״ד ס״ג דמועיל העירוב בבה״ג, וא״כ ביון דסתם עפר לא בטיל הו״ל להצריך ביטול בפירוש לענין שיערבו אחד, וע״כ סברת ר״ה ברי׳ רר״י דקאמר הנח איסור שבת כו׳ הוא כיון רכל יום השבת העפר בטל משום שאסור ליטלו להכי בשביל הך שעה מועטת דביה״ש שהוא ניטל אמרינן דמסתמא בטלי׳ ול״ב ביטול בפירוש (וכן העמים זה בס׳ ישועות יעקב סי׳ שע״ב בכונת רברי ר״ה ברי׳ רר״י דלהכי אמר הנח איסור שבת ראפילו ארנקי מבטל אינש ודקרק למה תלה הביטול באדם המבטלו הרי מעצמו בטל משום דהאיסור שאינו ניטל בשבת מבטלו, ותי׳ דכונת ר״ה ברי׳ רר״י אביה״ש שעת קניית העירוב ראז עדיין ניטל אלא שהאדם מבטלו ע״ש) וע״ז פליג רב אשי ואמר דמ״מ כיון דבביה״ש הוא ניטל בעינן בב״מ ביטול בפירוש רק בחריץ רלמיטמי׳ קאי בטל ממילא, אבל לענין לתקן פירצה שרבר זה הוא איסור שתלוי ביום השבת בולו גם ר״א מורה ראיסורו מבטלו וע״כ שפיר אמרינן בישרטון דים שהעפר נעשה מחובר ואסור לחפרו ולפנותו בשבת הוא בטל ממילא ליומו משום איסור שבת בים ראסקי׳ שרטון (עתו״ס עירובין פ״ד ׳ ר״ה כיון) וזה תינח בשרטון רים משא״כ בנהר שנקרש הלא כ׳ בס׳ תוספת שבת סי׳ ש״כ רשרי לשבור הקרח בשבת ברי לישאוב מים מתחתיו אפילו בבאר ונהר רלא בהמג״א שם וב״ב באהעו״ז, להכי לא מיבטל מחיצת הנהר בשנקרש משום רנהר לאו

למיטמיי קאי ובעי ביטול בפירוש. — ועפ"י האמור יש לנו לתת הכרח לדברי התוס' עירובין ב"ד: ד"ה אין עושין שכ' לתרץ קושייתם בהא דקאמר אביי התם היבי נעביד ליעביד לי' מחיצה אגודה דנהרא אין עושין מחיצה ע"ג מחיצה, והק' התוס' הרי א' לקמן שאם עשה מחיצה ע"ג מחיצה הועיל שבאויר מחיצות העליונות הוא דר, ותי' דע"ב מיירי שהי' שם תל גבוה עשר מן השביל ראלח"ה קשה ניחוש שמא יעלה שרטון למאן דלא מחלק בין ים לשאר נחרות. ולפי דברינו הנ"ל אפשר לומר דע"ב אנו מוברחין לאוקמי שהי' שם תל גבוה עשר מן השביל אפילו אי נימא דבנהר לי"ח שמא יעלה שרטון מטעם דבימות החורף שהנהר נקרש איבא פירצה דנהר, והוא עפ"ד התוס' די"ד בשבת ק' שב' ליישב קושי' התוס' בהא דאמר אביי התם פירי מבטלי מחיצתא ממה דקאמר לעיל בהא דתנן הזורק ד"א בבותל למטה מעשרה בזורק בארץ והוינן בה והא לא נח ואמר ר"י בדבילה שמינו ופריך והא קא ממעט מד"א ומשני דלא מבטל לי' אבל אי מבטל לי' פטור וא"ב איך פירות מבטלי מחיצתא הא לא מבטל להו התם, ותי' התוספת ד"ד דאביי באמת פליג על ר' יוחנן וס"ל דמבטל מחיצה אפילו אי לא מבטל לי' ומתני' דזורק ד' אמות בבותל מוקי בגון שהי' ד"א בלאו מיעוט הדבילה ור' יוחנן לית לי' הא דפירי מבטל מחיצה ע"ש, וע"ב הא דבעירובין ע"ח: אמר אביי לענין חציצה אי בטולי חיין ואי לא בטולי לא חיין הרי דס"ל לאביי דל"ה סתימה ער שיבטלנו, אנו צריכים בזה לדברי המאירי בשבת שם שב' שזהו רק לענין חריץ שבין ב' חצרות דלענין לעשותם אחד בעינן לבטל החריץ שיובל לעבור מחצר לחצר ובל שיש בו קיש או תבן או פירות שמתקלקלין ע"י דריסת רגלי בנ"א אין מבטלין החריץ לעשות ב' החצרות אחר ער שמבטלו בפירוש ע"ש, וא"ב לענין ביטול מחיצה שפיר י"ל דס"ל לאביי דפירי מבטלי מחיצה אע"ג דלא מבטל להו, וביב ב' בס' האשבול ה' טומאת בהנים בדבר מה שהק' בתוס' ב"ב ב' ' ושאר ראשונים ז"ל בהא דמגילה ב"ו: בבי בנישתא דיהודאי רומאי דהוי פתוח להההוא אידרונא דהוי מחית בי' מת והוי בעי בהני למיעל לצלויי התם ואמר רבא דלו תיבותא אותבוה, והק' דהרי מסתמא לא בטלוה וגם אסור לבטלו משום שהי' ס"ת מונח שם ומעלין בקודש ולא מורידין ולמעט בחלון הא בעי ביטול בראמר שמואל ב"ב י"ט: רקיק אינו ממעט בחלון משום דלא מבטל לי' התם, ותי' דרבא פליג אשמואל וס"ל דל"ב ביטול בלל ובן מביא שם בשם השאילתות והרי"ף ובה"ג ע"ש, וא"ב הא בעירובין שם מרמינן ביטול מחיצות למיעוט בחלון וי"ל דס"ל להתוס' רי"ד דגם אביי סובר ברבא דגבי מיעוט בחלון ל"ב ביטול והי"ה לענין ביטול מחיצה לגבי שבת, ולפי"ז הא אביי הוא דקאמר בעובדא דרחבה בעירובין הנ"ל היבי ניעביד בו וא"ב לאביי הלא בנהר קרוש שפיר הקרח מבטל המחיצה דנהר דאף דלאו למיטמיי קאי ובעי ביטול בפירוש מ"מ הרי אביי ס"ל דל"ב ביטול בלל לענין לבטל מחיצה דשבת בנ"ל, ועכצ"ל שהי' שם תל גבוה עשר מן השביל ול"ה צריבין למיסמך אמחיצה דנהר

וא״ש. — והנה בשו״ת חת״ס הנ״ל מביא דברי השב יעקב שהעיר לפי״ד הה״מ פי״ד מה׳ שבת שכ׳ בטעמא דמים אין מבטלין מחיצה ופירות מבטלין מחיצה משום שבשהוא מלא פירות אין המחיצות ניכרות. א״כ בנהר קרוש שאין מחיצותיו ניכרות מתחת מכסה הקרח בטלה המחיצה, והנה סברא זו של הה״מ היא בתובה בחי׳ הרשב״א שבת ק׳ בשם י״מ אמימרא דאביי התם בור ברה״ר עמוקה י׳ ורחבה ד׳ מלאה מים׳ וזרק לתוכה חייב מלאה פירות וזרק לתוכה פטור מ׳׳ט מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא, והק׳ בתוס׳ ושאר ראשונים ז״ל דאמאי במלאה פירות בטלה מחיצה הרי כל דבר הניטל בשבת אינו ממעט, והרבה תירוצים נאמרו בזה וא׳ מהם הוא דמשום מילוי הפירות אין המחיצות ניכרות, וע״כ לא נפרש טעמא דאביי הכא משום דאין המחיצות ניכרות לפמ״ש למעלה מדברי הש״ס סוכה דאביי חולק על הא דמחיצות ניכרות ולדעת הרשב״א שם מחיצות שבת וסוכה דין א׳ להם לענין מחיצות ניכרות, וע״כ באינה תירוצים שכתבו הראשונים ז״ל, ולדעת הרשב״א בשם י״מ והה״מ הנ״ל ע״כ נצרך לומר דאביי בסוכה שם לבתר דשמעה מרבא קבלה וס״ל לדידי׳ נ״כ דבעינן מחיצות ניכרות.

ולפום הך פירושא יתיישב ע״נ מה דקשה לכאורה בסוגיא דשבת שם דקאמר תניא נמי הכי הזורק מן הים לאיסרטיא ומן האיסרטיא לים פטור, ר״ש אומר אם יש במקום שזרק עמוק י׳ ורחב ד׳ חייב, ופרש״י וז״ל אם יש בים במקום שזרק גומא מיוחדת לברה עמוקה י׳ ורחבה ד׳ רה״י לעצמה היא ול״ה בשאר ים, אע״ג דים נמי עמוק הוא, וממילא שמעינן מדר״ש דמים לא מבטלי מחיצה. והקשו בחי׳ הרשב״א והר״ן דמאי ראי׳ מייתי מר״ש הרי איכא ת״ק דפליג ואדמסייע לאביי מר״ש לותבי׳ מרבנן דפטרי אפילו יש בים במקום שזרק גומא עמוקה י׳ ורחבה ד׳ אלמא דמיא מבטלי מחיצה, וביותר יש להקשות לפמ״ש בתוס׳ שבת צ״ד ד״ה את המת במטה דסתם ת״ק דר״ש הוא ר׳ יהודא והרי איתא בעירובין מ״ו: דכללא הוא דר״ש ור׳ יהודא הלכא כר״י, א״כ הוי אדרבא מברייתא זו תיובתא לאביי דאמר מיא לא מבטלי מחיצתא. והנראה בזה דהנה עמ״ש הרמב״ם פי״ד מה׳ שבת ה״ו בור שבכרמלית ה״ה בכרמלית כו׳, כי בהשגות הראב״ד ז״ל א״א ברייתא זו הטעתו דתניא פ׳ הזורק, הזורק מן הים לסרטיא או מסרטיא לים פטור רש״א אם יש מקום עמוק י׳ ורחב ד׳ חייב, הוא סבר מדפליג את״ק מכלל דת״ק אבל כרמלית קאמר, ולא היא ל״א ת״ק אלא בבור שבים דכולי׳ ים כרמלית הוא הואיל והמים צפין על פיו כו׳, ובחי׳ ריטב״א בעירובין כ״ד: בהא דא׳ התם דקרפף יותר מב״ס שהוקף להירה ונתמלא מים דמים בטעים דמי ושרי והוא דחזיין לתשמישתא ודחזיין לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעמקו יותר מב״ס אבל אם יש בעמקו יותר מב״ס אסור, וכ׳ הריטב״א וז״ל ולענין החצר הרי הוא נ״כ אסור שהרי נפרץ במלואו למקום האסור לו ואעפ״י שיש בבאן עומק עשרה שהוא חשוב מחיצה הא לא מינכרא כיון שכולה מכוסה במים, אבל י״א שאם החצר סמוך לעומק י״ט בתוך נ״ט

שהוא בלבוד הרי הוא כמוקף מחיצה ומותר, וכן דעת מורי נרו עכ"ל. ועי' תוס' עירובין ל"ג: ד"ה כמאן ובמהרי"א וחי' הריטב"א שם. ועפ"ז י"ל דפלוגתת ר"ש ורבנן בסוגיין לענין אם באמצע הים יש נומא עמוקה י' ורחבה ד' וזרק מסרטיא לים להמקום של הגומא דלת"ק פטור אע"ג דהיל"ל דהמקום הזה יחשב רה"י כיון שהוא עמוק י' ורחב ד' ומים לא מבטלי מחיצה, מ"מ כיון שכל מי הים הם נמוכים אם יש באמצע גומא כזו הא הו"ל מחיצה שאינה ניכרת כסברת הדיעה הראשונה שבריטב"א הנ"ל לענין היתר טלטול החצר וכ"ה בתוס' עירובין י"ב: בשם חשר מקוצי ע' ברא"ש שם ובמנ"א סי' שנ"ו סק"ה והכי י"ל כאן לענין שתהי' חד גומא רה"י, ואפשר דבזה גם לפי הדיעה הב' שבריטב"א הנ"ל ל"ה רה"י כיון שהגומא באמצע הים וכל שטח הים רואין שמימיו נמוכים בשיש באמצע גומא עמוקה הו"ל לא מינכרא מחיצתא ואינו נעשה רה"י, עי' פרמ"ג א"ח סי' שמ"ה בא"א ס"ק י"ד, ור"ש פליג ואמר דל"ב מחיצה ניכרת, וא"כ מביא שפיר סייעתא לאביי דאמר פירי מבטלי מחיצתא שהוא לפי הי"מ שברשב"א והה"מ משום דלא מינכרא מחיצתא מת"ק דר"ש דהוא ר' יהודא דס"ל ג"כ דבעינן מינכרא מחיצתא ואף דר"ש תולק עליו ר"י ור"ש הלכה כר"י.

ובעיקרא דדינא צדקו דברי הש"י דסברת הה"מ הנ"ל לי"ש רק בפירות אבל לא בקרח אחרי שדינו כמים וכל שיש מים עליו אינו מבטל מחיצה ואפי' מים עבורים שאין המחיצות נראות מתוכן אחרי שהה"מ כ' שם וה"ה לכל דברים הלחים הרבה ע"כ כונתו לדבות דבש ומקפה וכיוצא אף שאין המחיצה נראה מתוכם וה"ה קרח, וגם דברי החת"ס שם נכונים מאוד במ"ש דל"ש חד סברא דאין המחיצה ניכרת רק לענין לבטל מלהיות רה"י משום שאין ראוי להצניע עוד חפצים שמה אבל לענין להפסיק בין החצרות והמבואות וכיוצא הוא דומה למחיצת אהלי טהרה דל"ב מחיצה הניכרת, ועי"ב גם קרח אינו מבטל מחיצת הנהר המפסקת בין הרשויות. — והנה במה שהתעורר בתשובת חת"ס שם בשם תשו' כנס"י להחמיר בנהר קרוש עפמ"ש הה"מ פי"ז מה' שבת דהחשש שמא יעלה הים שרטון הוא שמא יטלטל מן המבוי למקום הישרטון ונמצא מטלטל מרה"י לכרמלית, וא"כ בנהר בזמן שאינו קרוש אינו בן טלטול עם המבוי, אבל בזמן שהוא קרוש נהי דגליד וכפור אין מבטלין מחיצת הנהר מ"מ כיון דבזמן הקרישה הוא דאוי להילוכא איכא למיחש שיטלטלו בני העיר לשם במקום שגדודי הנהר נמוכים דליכא היכרא, הנה בחת"ס שם שרי נרגא גם בהא מטעם דלא ניחא תשמישתי' ול"ה שיבואו לטלטל שם, וכ"כ מהר"ש אאיליון שהובא בכנס"י שם דכיון דבנ"א יראים ללכת על הקרח שלא יתמוטטו ערף הוא מהא דא' בעירובין ו' התם דאיכא גידודי פרש"י שנשתייר מן הכותל ביסוד גי' או ד' טפחים גובה ע"פ כל הפירצה שאין נוח לעבור בה.

וכ"ז הוא להתלמד במק"א, אבל בנידן דידן אין אנו צריכים לכ"ז לפי"מ שמבואר בקונטרס מהרב הגאון הנ"ל שהנהר הזה הוא תמיד פתוח אף בזמן הקרישות הגדולות, ובדבר מ"ש במנ"א סי' שס"ג

דצריך שלא יהי' הנהר מופלג מהבתים יותר מעשר אמות פשוט הוא דזה ל"ש דק כשהנהר הוא רק מצד אחד של העיר דאז הלא יש מהבתים עד הנהר פירצה יותר מעשר אבל בנ"ד הנהר עם המסלה מקיפין העיר מכל צד הרי ליכא פירצה כלל במה שהנהר מופלג מן העיר דגם ריוח זה נחשב בכלל העיר שנחשבת ע"י היקף הנהר והמסלה רה"י, וגם מטעם שלא הוקף לדירה ליכא חשש בנ"ד אחרי שהיקף המסלה בצד הרביעי של העיר נעשה אחרי שכבר נתיישבה וקי"ל בעירובין כ"ד ' קרפף שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו ער עשר ומותר, וכן שם כ"ה ' בהרחיק מכותל הקרפף ד' ועשה מחיצה ברוחב י' הועיל, ע"ש בראש"ש ושם דף ס"ז : וכ"פ בסי' שנ"ח עמג"א שם סק"ה ובסי' ת"א סק"א ובפרמ"ג שם ועס"י שס"ב ס"ג;

ובדבר החשש מח שהספינות עוברות בנהר שלפ"ד התוס' עירובין הנ"ל אמרינן במחיצה בי"ש אתו רבים ומבטלי מחיצה וכ"ד המג"א הנ"ל, וזה הבאנו למעלה מ"ש המג"א גופי' דבעינן בזה ס"ר בוקעים והסכימו עמו הפמ"ג ורבים מהפוסקים, ובשו"ת מים רבים חא"ח סי' ל"ו מוכיח במישור דע"כ כונת התוס' הוא בס"ר בוקעים דאל"ה תקשה בהא דבעי רחבה בסוגי' התם תל המתלקט י' מתוך ד' כו' אליבא דרבנן לא תיבעי לך כו', והרי סתם תל הוא הנברא מששת ימי בראשית כדפרש"י בעירובין ט"ו ' תל ונקע מימות עולם הן, א"כ גם לרבנן אתו רבים ומבטלי מחיצה, וע"כ דהילוך רבים שכ' התוס' דאלים לבטל מחיצה בי"ש ר"ל ס"ר, ולפיכך סולמא דצור ופרת ודכוותייהו שעוברים שם ס"ר לעולם לעלות לא"י או לירד לבבל ברב עם בזה מודו רבנן דמבטלי מחיצה, אבל בתל אף דרבים דרסי בו כיון דליכא ס"ד לא בטלי מחיצה ע"ש, והנה לכאורה אפ"ש לדחות ראי' זו עפי"ד התוס' עירובין ט"ו ' ד"ה תל שמחלקים בין מחיצה בי"ש שאפשר לעשותה בי"א ובין מחיצה בי"ש שא"א לעשותה בי"א כלל ותל יוכל להעשות בי"א, אמנם באמת ז"א דהרי סולמא דצור ומחתנא דנדר הלא ג"כ יוכלו להעשות ע"י אדם וכן מחיצות נהר פרת וחגלת שבהיקף בבל ג"כ יוכלו להעשות ע"י פעולת אדם לחפור חריצים ולהביא מים מרחוק ע"י המצאה ותחבולה מלאכותית להקיף נהר סביב עיר ומדינה ובכ"ז כ' התוס' בכל הני כיון דעב"פ בידי שמים נעשו אתו רבים ומבטלי מחיצה וה"ה תל,

ואמינא ליישב עפי"ז עוד הפעם קושי' א"ז הח"צ הנ"ל במה שלא הקשו התוס' מא"י ובבל ולא מכל העולם דמקיף לי' אוקיינוס, ונראה דהנה הנוב"י ז"ל בספרו דורש לציון דרוש י"ג העיר בהא דא' בשבת צ"ו : התאזא גופא היכא כתיבא, א"ר יוחנן דא"ק ויצו משה ויעבירו קול במחנה, משה היכן הוי יתיב במחנה לוי' ומחנה לוי' דה"ר הואי וקאמר להו לישראל לא תקיפו ותיחו מרה"י דידכו לרה"ר, והקשה חרי הענן הי' מקיף אותם מכל צד (ע' ברוקח ה' עירובין סי' קע"ח שמביא דעת הירושלמי פר"ע שבשבת נתנה תורה לישראל ואמרי' במכילתן מקול הדיבור חזרו לאחוריהם י"ב מיל הרי יצאו מתחומם, ותי' הואיל ועננים מקיפין אותם הו"ל במחיצות בני אדם

כאלו לא יצאו) והרי מחיצות סוכה ילפינן מבסוכות בסוכת, ואף שיש דברים שפסולים לסכך וכשרים לדפנות כבר כ' התום' כיון דדפנות לא כתיבי בהדיא דק מרבויא לא חמירי כמו הסכך אבל שיהי' דבר כשר לסכך ופסול לדפנות זה א"א, ולפי"ז הרי א' בסוכה י"א: בהא דתנן זה הכלל כל המקבל טומאה ואין נידולו מן הארץ אין מסככין בו, מנה"מ אר"ל דא"ק ואר יעלה מן הארץ, מה אר רבר שאינו מקבל טומאה ונידולו מן הארץ, ופרש"י וסוכה מעגנים ילפינן שהוא זכר לענני כבוד כרכתיב כי בסוכות הושבתי ומתרגמינן ארי במטלות ענניא, נמצא שעיקר הכשר סוכה שיהי' דומה לעננים, א"כ כיון דעננים עצמם כשרים לסכך ק"ו שכשרים לדפנות וא"כ הי' אז מחנה לוי' רה"ר, בשלמא הא דהוצאה וכל תולדותי' דאמרינן שהיו צריכין להיות במשכן היינו בשעת סילוק מסעות שפרקו וטלטלו המשכן והקרשים מקרקע לעגלה כו' בשעת הקמותו אז נסתלק הענן ונקפל ושפיר הי' רה"ר, אבל הכרזה זו דמשה הלא היתה בשעת חנייתן וא"כ רה"ר מאי עבידתה, ותי' משום דהוי מחיצה בי"ש ואמרי' אתו רבים ומבטלי מחיצתא ולכך הוי רה"ר, (ובדרך אגב אעורר בהא דא' בשבת ו': כדרמי בריתות אהדדי לענין מדבר אי הוי רה"ר או כרמלית, ל"ק כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזה"ז, וכ' בתוס' שם ר"ה בזמן שישראל שרויין במדבר ח"ל משמע קצת דאינה רה"ר אא"כ מצויין שם ששים רבוא כמו במדבר עכ"ל, ולכאורה צ"ע היכי מוכיח זה דלמא ל"ב ס"ר ורק בזה"ז אינו מקום הילוך לרבים כלל דהולכי מדבריות לא שכיחי כדפירש"י ז"ל והו"ל כים ובקעה דהויין כרמלית, אבל במקום דדרסי רבים אפילו אי ליכא ס"ר הו"ל רה"ר, ואי דנימא דכונת התום' הוא כיון דל"ה ר"ה רק בזמן שהיו ישראל שרויין במדבד למה הוצרכה הברייתא לשנות מדבר כלל כיון דעכשיו אינו נוהג מאי דהוי הוי וע"כ דאתא לאשמעינן דבעי ס"ד כמו במדבר, ז"א דלמא אתיא הברייתא לאשמעינן בהא דקתני מדבר דבעינן שלא יהא מקורה וגם שיהא רוחב ט"ז אמה דכ"ז ילפינן מדגלי מדבר, ונראה דהתום' ילפי זה מזמן חנייתן במדבר שהי' על מחנה לוי' דין רשות הרבים ומחנה ישראל שסביב דמחנה לוי' הי' עלה דין כרמלית, ובב"ב ס' על הקרא ויאש בלעם את עיניו וירא ישראל שוכן לשבטיו מה ראה ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זל"ז ופרשב"ם ומחנה ישראל כחצר השותפין דמי דל"ה רה"ר אלא במחנה לוי' ובנימוק"י שם כ' בזה"ל דמחנה ישראל דה"ר הוא וכחצר וכמבוי שאינו מפולש דמי, וא"כ איך אפשר דמחנה לוי' הי' רה"ר ולא המחנה ישראל שסביב לה, דנהי דהענן ל"ה מחיצה משום דאתו רבים ומבטלי מחיצה בי"ש אבל למה ל"ה גם מחנה ישראל רה"ר, ועכצ"ל משום דרה"ר בעי ס"ר בוקעין בב"א כדפרש"י עירובין נ"ט ובמחנה לוי' היו הכל מצויין אצל משה רבינו כפירש"י שבת צ"ו: והי' ס"ד בב"א ולהכי הוי עלה דין רה"ר, ואף דמחנה ישראל הי' סביב מחנה לוי' מ"מ הא ל"ה דלתות למחנה ישראל ובודאי היו פירצות שערים תוך המחנה כדי לצאת ולבוא וכשהיו רחבים ט"ז אמה הי' שפיר עלה דין רה"ר כמו ירושלים בשל"ה דלתותיו נעולות

בפרט אם הי' הפילוש כנגד מחנה לוי', אבל במחנה ישר[illegible] של"ה הס"ר בב"א ל"ה עלה דין רה"ר, וקרי לה הנימוק"י רה"י בעין שפירש"י בעירובין הנ"ל עיר של יחיד שלא הי' בה תמיד ס"ר, והא דמבואר בעירובין נ"ה: דמחנה ישראל כולה כר"א כיון דכתיב עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי, זהו רק לענין תחומין כמבואר התם).

ולכאורה קשה לפי"ז מאי ס"ד דתוס' עידובין הנ"ל להקשות לרבנן מא"י ומבבל שיהיו רה"י, הרי ע"כ אנו צריכין למימר דס"ל לרבנן דבמחיצה בי"ש אתו רבים ומבטלי מחיצתא מדהוי המחנה לוי' רה"ר אף שהי' הענן מקיפם מכל צד, אמנם י"ל דקושיית התוס' היא דאין ראי' מהתם כיון דהקף מחיצה דעננ כבוד ל"ה אפשר להעשות בידי אדם כלל שהי' בדרך נסי ולכך אמרי' שפיר אתו רבים ומבטלי מחיצתא, אבל המחיצות דסולמא דצור ואינך כיון דאפשר לעשותן ג"כ בי"א אפשר דדינן כמחיצות שנעשו בי"א, ומתרצים דגם במחיצות כי הני אמרי' גם לרבנן אתו רבים ומבטלי מחיצה כיון דעכ"פ בי"ש נעשו, וכיון שכן מתורצת שפיר קושי' הח"צ הנ"ל דלהכי לא מקשו התוס' מכל העולם דמקיף לי' ים אוקיינוס, כיון דים הגדול הוי מחיצה שא"א להעשות ע"י בנ"א שהוא אחד מפלאי היצירה כבריאת שמים וארץ כמש"ה (תהלים קמ"ו) עשה שמים וארץ את הים וגו' וכ"א הנביא (יונה א') ואת ה' אלקי השמים אני ירא אשר עשה את הים וגו', ודמבטלי רבים למחיצה כזו הלא ידענו ממחנה לוי' דבמדבר כנ"ל, ואי דתקשי א"כ מ"ש בגמ' דכ"ע נמי מקיף לי' אוקיינוס, י"ל עפ"מ שכתבו התוס' סוכה י"ב ' מובא בשם ירושלמי דר' יוחנן ור"ל פליגי בהא דר"ל יליף מעננ כבוד ור"י לא יליף, דין כדעתי' ודין כדעתי' ר"י ס"ל עננים למעלה היו ור"ל אמר למטה היו, וע"כ דר"י ס"ל עננים למעלה היו לא ס"ל דקרא כי בסוכות הושבתי ר"ל עננ כבוד שהם פסולים לסיכוך משום דבעינן נידולו מן הארץ, וע"כ ס"ל כר"ע דא' סוכות ממש עשו להם, וא"כ לר"י שפיר י"ל דעננים ל"ה מחיצה כלל ולא קשה איפוא מרה"ר דמדבר כלל כיון דענן ל"ה מחיצה כלל, ולפי"ז הרי פירכת הגמ' שם קאי על ר' יוחנן דא' התם א"י א"ח עליו משום רה"ר, להכי שפיר קמותיב לדידי' מכ"ע דמקיף לי' אוקיינוס דא"א למימר דמחיצה בזו שהיא רק בי"ש וא"א להעשות בי"א ע"כ ידעינן דאתו רבים ומבטלי מחיצה מרה"ר דבמדבר דל"ה מועיל היקף עננ כבוד, ז"א דלדידי' דס"ל סוכות ממש היו הא ל"ה ענן מחיצה כל עיקר, משא"כ התוס' לא הו"מ לאקשויי לרבנן דאפשר דס"ל כר"א דעננ כבוד היו שכן היא ההלכה כמ"ש בטוש"ע א"ח סי' תרכ"ה עט"ז שם, וא"כ לא הו"מ סלקא אדעתן דאפילו במחיצה כזו לא נימא אתו רבים ומבטלי מחיצה, והבן. —

בלעדי זאת בנוף הדין היטב אשר דבר הרב הגאון בעל הקונטרס הנ"ל דסברת המנ"א דכל שהספינות עוברות בנהר אתו רבים ומבטלי מחיצתא הוא דוקא היכי דהמחיצה היא רק מצד נוף הנהר שאינו עמוק י"ט ואין לו חדיין שמתלקט י' מתוך ד' ומחיצתו היא

רק מפני שהמים הם כרמלית דהוי מראורייתא מקום פטור, ועדיף בזה משאר כרמלית דבכל כרמלית כישנפרין אליו רשות המותר אסור בטלטול משום שנפרץ למקום האסור ובים ונהר אינו כן מפני שאינם בני טלטול כמ"ש הה"מ ומהרי"ט ח"א סי' צ"ד, בזה הוא דאמרינן שאם ספינות עוברות בהן אתו רבים ומבטלי מחיצה, אבל היכי דהנהר עמוק י"ט או שיש בשפתו מדרון המתלקט י' מתוך ד' בכה"ג אין המחיצה בטלה מכח הספינות העוברות עליו דהספינות אינן מבטלות מחיצות גמורות כמ"ש במג"א סי' שמ"ה ס"ק י"ד, דאלת"ה יהי' הים רה"ר ובאמת ל"ה רק כרמלית, ולכן בנ"ד דנהר זה עמוק מאד מאה ידות מי"ט אין הספינות העוברות בו מבטלות המחיצות — בפרט שיש לצדף גם מ"ש בשו"ת בית אפרים חא"ח סי' כ"ו שכ' לחדש דהא דבקיעת רבים מבטלת מחיצה לא נאמר אלא בהולכי רגל אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והישב בקרון לפמ"ש הב"י סי' רס"ו דברוכב ליכא איסור תחומין משום דאין תחומין למעלה מי' א"כ אין זה הרוכב מבטל מחיצות כיון שלמעלה מי' הוא מקום פטור ואין המחיצות עשויות רק על למטה מיור, וגם למה שהמג"א חולק וס"ל דרוכב כמהלך לענין תחומין דמה שהסוס מהלך הו"ל כאלו הוא מהלך, הוא רק לענין שיחול על האדם עצמו איסור תחומין אבל מ"מ המחיצות לא בטלי ע"ז כיון דעכ"פ מהלך הוא למעלה מיור ששם א"צ לכחיצות להוציאו מכלל רה"ר, ומכ"ש ביושב בקרון דאף למ"ש הב"י לענין תחומין ברחב ד' הוי כארעא סמיכתא מ"מ לענין זה פשיטא ישאין לומר בו דמבטל מחיצות כיון שיושב בעגלה והעגלה היא רה"י לעצמה, ואף אם העגלה עצמה אינה גבוה י' בלא הגלגלים מסתפק המג"א דשמא הוי כרמלית עיין שם, א"כ מכ"ש בעובר בספינה הלא א' בשבת ק': גמרינן דאין ספינה מהלכת בפחות מעשרה, ואפשר דגם המג"א ל"ק רק בספינות העוברות לנמל ובנמל הדרך הוא שהספינה נוששת בקדקע המים בבואה סמוך לנמל הוא החוף אשר על שפת הים והוי כעין הא דא' בגמ' התם ברקק שהוא פחות מעשרה, אבל סתם ספינות אין מהלכות בפחות מי' כרפסקי' בש"ע א"ח סי' רמ"ח דכל שאין ידוע בוראי שמהלך הספינה למטה מעשרה אמרי' מסתמא שהיא למעלה מעשרה וליכא איסור תחומין א"כ אינה מבטלת מחיצת המים, והרי א' בב"מ ט': ספינא מינח נייחא ומיא הוא רקא ממטי לה, ואין זה הילוך רגלי אנשים שתתבטל ע"ז מחיצת הנהר, ובשאילת יעב"ץ ח"א סי' ז' כ' באמת דהליכה בספינות לא מיקרי רבים בוקעים מטעם דבעי' דומיא דרגלי מדבר דוקא, (ובמש"ש להשיג על המג"א דהכונה רבים בוקעים בפנים המבוי ולא במחיצות, אף שב"ה דעת אביו הגאון ז"ל בשו"ת ח"צ סי' ה' וב"ה בס' דמד משה סי' שס"ג סק"ד כבר האריך בשו"ת מים רבים הנ"ל להוכיח דהא דרבים בוקעים מבטל מחיצה ר"ל שהבקיעה בהמקיף דהיינו המחיצה ולא במוקף ע"ש, ומבואר הכי להדריא בחי' הרימב"א בעירובין שם ומוכח זה באמת מנוף הסוניא שם, דהרי פלונתת ר"י ורבנן בעירובין כ"ב ' במתני' במחיצה ב"א הוא בתוך המחיצה כדקתני אם הי' דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין ור"ל שמפסיק הילוך הרבים בין הפסין מתבטלא

מחיצתן, וה״ה במחיצה בי״ש שכ׳ התוס׳ דבקיעת הרבים מבטלות המחיצה גם לרבנן הכונה במקום המחיצות או בין המחיצות אבל ע״י בקיעת הרבים שבתוך המבוי אין המחיצות המקיפות מתבטלות, וגם בתשו׳ החי״צ הנ״ל הוא מדבר מכל מדינת ענגלאנד שתהי׳ דה״י משום הים המקיפה כ׳ שם הוא לפום שיטתי׳ דמחיצת הים מתבטלת משום הרה״ר שבכל המדינה, ובנ״ד הלא מבואר בקונטרס של הרב הגאון הנ״ל שאינו נמצא בשום פעם ס׳ רבוא עוברים תוך המבואות במזרחה של עיר שאנו דנין עליה, וא״כ אין כאן דריסת רה״ר לא במחיצת הנהר ולא במבוי ויודו כ״ע בנ״ד שמחיצת הנהר אינה מתבטלת, וביותר אחרי שכ׳ הרה״ג הנ״ל בקונטרסו שהוגד לו מכמה אנשים נאמנים שאין שום מקום אצל הנהר שלא יהיו גדודים גבוהים עשרה מן המים ער הרחוב, א״כ לית דין צריך בישש דהוי מחיצה גמורה כמ״ש בטז״ סי׳ שס״ג סקס״ב בהשאלה דק״ק שטייניץ,

והנה ראיתי בשו״ת בית אפרים שם שמביא דברי חי׳ ריטב״א עירובין כ״ב : בישם מורו הרמב״ן ז״ל דלפי מסקנת הסוגי׳ שם להכי סולמא דצור ומחתנא דנדר ופרת ודגלת לא חשיבי למהוי דה״י משום דבעי׳ שיהא האדם רואה עצמו תוך המחיצות, וכ׳ שם ולפי״ז בעיר גדולה מאוד או שרחוקה מהמחיצה המקפת אותה אפילו היא מחיצה בי״א ל״מ, ואם המחיצה קרובה לעיר שאנשי העיר רואין אותה אפי׳ היא מחיצה בי״ש ורבים בוקעין בה חשיבא מחיצה ע״ש, א״כ הרמב״ן חולק ע״ד התוס׳ הנ״ל, ובהנהות נחל אשכול שסביב ספר האשכול ה׳ עירובין סי׳ ס״ה כ׳ שגם כונת התוס׳ בתירוצם שם שכ׳ דבמחיצה בי״ש מודו רבנן דאתו רבים ומבטלי מחיצה הוא רק משום שהמחיצות הללו אין נראות להאנשים שהם תוך המחיצות, אבל כשהם סמוכות ל״א אתו רבים ומבטלי מחיצה אפילו במחיצה בי״ש כמפורש בספר האשכול שם, וע״כ מ״ש הביא״פ הנ״ל עיר גדולה מאוד אינו מוכרח, דאף אם תהי׳ עיר גדולה כשבגדולות אם ישוב העיר מתחיל סמוך להנהר באופן שעיני בנ״א היושבים שם רואות את המחיצה אין בקיעת רבים מבטלתה, וא״כ גם בנ״ד יישוב העיר מתחיל סמוך להנהר והאנשים השוכנים שם רואים את המחיצה לא איכפת לן בקיעת הרבים אף שהיא מחיצה בי״ש,

ומה נמי לפע״ד לישב עפי״ז עוד הפעם דברי רש״י ז״ל בעירובין ח׳ ׳ שהבאנו למעלה מה שפי׳ שמא יעלה הים שרטון שיתמלא עפר וצרורות ומחקצר רוחב הים ונעשה קרקע ברוחב פרסה או יותר, ותמה הישב יעקב מה בעי רש״י ז״ל בזה הרי גם בפחות מזה אסור לטלטל, ונראה עפי״מ שכבר כתבתי להעיר מה בכך שיתמלא עפר הרי גם עפר סתם לא בטל היכי דלאו למיטמייא קאי אא״כ בטלו בפירוש וא״כ אכתי המחיצה קיימת, וכתבתי לתרץ משום דבמחיצה בי״ש אתו רבים ומבטלי מחיצה ולכן כשיעלה שרטון וילכו רבים עליו תתבטל המחיצה, והוי קשיא ליה לרש״י ז״ל דאפילו בקעי רבים הא כשהאדם רואה המחיצה אינו מזיק בקיעת רבים אפילו המחיצה בי״ש כנ״ל וא״כ נהי שיעלה הים שרטון על שפתו הרי אינו מתקצר הים רק ברוחב כפירש״י ז״ל ועדיין רואין מחיצת הים, ולהכי פרש״י

שיתקצר רוחב הים ויעשה קרקע ברוחב פרסה או יותר דבשיעור זה לא יהי' נראה עוד המחיצה, דהנה ביבמות קכ"א ' א' ה"ד מים ש"ש להם סוף כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו אם עלה, ושם ק"כ : בפירש"י ד"ה מן הארכובה כ' דבנטבע במשאל"ם חיישי' שיצא מן המים ועלה ברחוק פרסה או יותר ע"ש, הרי דשליטת עין בים אינו רק בפחות מפרסה אבל ברחוק פרסה או יותר שוב אינו שולט ראיית העין עוד, ואף דמצינו בכורות נ"ד : קים להו לרבנן דשיתסר מילי קא שלטא בי' עינא דרועה, עכצ"ל דשליטת עין בנבולי המים אינו רק בפחות מפרסה, וז"ש רש"י ז"ל שיתקצר רוחב הים כרוחב פרסה או יותר דבכך כלתה שליטת העין בים כנ"ל ול"מ עוד מחיצת הים משום שאין אנשי המבוי רואין את המחיצה, ודוק.

עכ"פ נמצינו למדין מזה דאפילו מחיצה בי"ש לא מתבטלת ע"י בקיעת רבים כ"ז שרואין המחיצה וא"כ שפיר מהני בנ"ד מחיצת הנהר שמתחיל יישוב העיר סמוך לו, ולכן אפילו אי נימא דגם ע"י הילוך בספינה מיקרי בקיעת רבים אין המחיצה מתבטלת כיון שהמחיצה נראית לאנשי המבוי. — והנה ברבר שנמצאים תוך העיר ברבע זו של צד מזרח כמה גינות ופרדסים יתר מב"ס וכיון דקי"ל זרעים מבטלין דירה א"כ יאסר ע"ז הטלטול במבואות העיר בכבי' שס"ה ס"ג, הנה בתשו' ח"צ סי' נ"ט מביא בשם רבר שמואל למהר"ש אבוהב סי' רנ"ט שכ' דאין זרעים מבטלין דירת כל העיר מדכתב הטור בשם הר"מ שרוצה לחלק בין דירת קרפף שאינה חשובה לדירת חצר שהיא טובה וחשובה, ואף שכ' הר"מ שטוב להחמיר היינו בחצר אבל בעיר כולה אפשר דגם הר"מ יודה להקל, והח"צ מביא סייעתא לדבריו מדברי הרא"ש בעירובין כ"ר ' שכ' דאין ללמוד רחבה וחצר מקרפף שזרעים יבטלו דירתן וכ' ומיהו מסתבר כיון דלא אשכחן לי' אלא בקרפף אין ללמוד ביטול היקף דירה ברחבה וחצר מקרפף וצ"ע עכ"ל, ואף שסיים בצ"ע יש לסמוך אמסתברא דידי' בישעת הדחק שא"א באופן אחר לתקן שלא יכשלו רבים. — ובאמת בב"ח סי' שנ"ח מוברח כרעת האומרים דזרעים אין מבטלין דירת חצר ורחבה מעירובין כ"ר ' בההוא רחבה שאחורי בתים יותר מב"ס דאר"נ אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו, ופריך פתח ולבסוף הוקף פשיטא ל"צ דאית בי' בי דרי, פרש"י נורן אחר הבית קודם היקף הרחבה, וידוע דבנורן לא דייר אינש והוי כמו זרעים ואפ"ה אין הנורן מבטל דירת הרחבה ואם פתח ולבסוף הוקף מותר לטלטל בה, הרי בהריא דלא אתמר דין ביטול זרעים לדירה אלא בקרפף דוקא דהוי דירה נרועה אבל לא בחצר ורחבה ע"ש, א"כ מכ"ש דירת כל העיר דהיא חשובה ומעולה ביותר דאין זרעים מבטלין אותה, ובשו"ת מים רבים סי' ל"ח מובא בשם ס' שלחן שלמה שעשה חיזוק לר' הר"ש בכח ראיות מנמרא וסברא דסתם קרפף הנזכר בב"מ בתלמוד הוי חרן לעיר וחולק רשות, לעצמו ול"א דזרעים מבטלין דירה אלא בקרפף שהוא חרן לעיר דוקא שההיקף נעשה ביחוד להקרפף או להגינה וכיון [illegible] יש כח בזרעים לבטל היקף דירה כזו, אבל אם הקרפף שנזרע הוא בתוך עיר מוקפת חומה ומעורבת מהני נמי לקרפף וגינה שלא יבטלו

הזרעים דירה חשובה כזו, תשקיל וטרי התם להכריח ד״ז דדוקא בדירה גרועה אתו זרעים ומבטלין דירה אבל אין כח בזרעים לבטל דירה מעולה כזו בהיותה תוך עיר מוקפת חומה ע״ש. ולכן בעיר שלימה יש אדרבא סברא לומר דכשנתקנה העיר ע״י תיקונים המועילים נתקנו גם הגינות שישנם בתוכה הפרוצים לה כמ״ש בש״ג פ״ב דעירובין בשם ריא״ז במעשה שהי׳ בקרפף יותר מב״ס שלא הוקף לדירה שהי׳ פתוח למבוי בתיקון המבוי נתקן גם הקרפף ע״ש, וע״כ גם כשהגינות מוקפות בגדרים שהן מחיצות להן א״כ הויין רשות בפני עצמן ואינן בכלל העיר, מ״מ א״א לומר דהמחיצות ינרמו עוד ריעותא כדא׳ בעירובין צ״ב: לא מצינו מחיצות לאסור. — וייש עוד מקום לצרף בזה דברי תשו׳ מבי״ט ח״ב סי׳ מ״ח שכ׳ להתיר להוציא מחצרות ובתים לגינות ופרדסים יותר מב״ס שלא הוקפו לדירה בפחות מד״א, ומביא ראי׳ מהא דהתיר ר״ת (בתום׳ עירובין ס״ז: ד״ה מ״ט) לטלטל מגינה לכרמלית העוברת לפניו פחות מד״א, ואפילו לדעת החולקים על ר״ת וס״ל שלא התירו בנמ׳ אלא מן הקרפף לים ומן הים לתוכו אבל בשאר כרמלית לא, מ״מ בזה מודים דמותר להוציא מרה״י לקרפף יותר מב״ס דדוקא מכרמלית לקרפף הוא דאסרי משום שהקרפף הוא רה״י גמור דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין אבל מרה״י לקרפף יותר מב״ס מותר בפחות מד״א ע״ש, וכיון שמותר להוציא מבית לקרפף ממילא אין מקום לומר שאם הגינות פתוחות מצד אחד להעיר דהוי העיר פרוצה למקום האסור לה אחרי דרשאין לטלטל מבתי העיר להגינות א״כ ל״ה הגינות מקום האסור לה. — ובדברי המבי״ט הנ״ל נראה לייישב קושית התוי״ט פ״ב דמדות מ״ג ע״ד הרא״ש שכ׳ דענין הסורג בהר הבית נעשה להתיר טלטול בשבת ולזה הי׳ גבוה י׳ טפחים כדין כל מחיצה, והקשה ממשנה פסחים ס״ד: בע״פ שחל להיות בשבת של״ה יכולים להוליך פסחיהם לבתיהם יצתה בת ראשונה וישבה לה בהר הבית, והרי גם להר הבית היו אסורין לטלטל, וראיתי בישו״ת רמ״ע מפאנו סי׳ צ״ח שגם הוא נתקשה בזה ותי׳ דהיו יושבין מן הסורג ולפנים, אמנם באמת מדקתני התם בת שניה ישבה בחיל פרש״י לפני הסורג כו׳ משמע דהכת ראשונה ישבה חוץ לסורג, ולדברי המבי״ט יתייישב שפיר דהרי באמת הר הבית גופי׳ הוי מחיצה ואי דבמחיצה בי״ש אתו רבים ומבטלי מחיצה, הרי כבר הבאנו בשם הראב״ד והריטב״א דל״ש זה רק במחיצות רחוקות שאינן נראות והר הבית הלא נראה לעין כל, וכיון דהוא גופי׳ הוי מחיצה ממילא ר״שאין ג״כ לטלטל על גבו כרא׳ בשבת צ״ט: לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ״ש, אמנם הר הבית ל״ה מוקף לדירה דהו״ל הוקף ולבסוף ״שב כמוזכר בדברי הרא״ש גופי׳ שם וא״כ הו״ל הר הבית כקרפף שלא הוקף לדירה יותר מב״ס, וכיון דלדעת המבי״ט הנ״ל רשאין להוציא מבית לקרפף שלא הוקף לדירה שפיר היו יכולין להוציא פסחיהן גם מחוץ לסורג, ואם שלא הי׳ די משך ארבעה אמות לכל הכת שהיא שלשים בנ״א הלא היו יכולים להוליך הפסחים בהר הבית גם הלאה פחות פחות מד״א כבש״ס שבת קנ״ג: ובעירובין צ״ז: דאף דנזרו ע״ז בי״ח דבר

מ״מ הר הבית ל״ה רק כרמלית ובכרמלית ל״ג, או כר״ש בעירובין שם נותנו לחבירו וחבירו לחבירו עי׳ תוס׳ שם ד״ה ר״ש, משא״כ לבתיהן ל״ה יכולים להוליך פסחיהן עד״ז דלא מיבעיא בירושלים לאחר שנפרצו בה פרצות דהי׳ רה״ר בודאי אסור, ואפילו בזמן שהיו דלתותי׳ נעולות בלילה עכ״פ כרמלית הי׳ ע׳ דבינו יהונתן פ׳ בתרא דעירובין א״כ ל״ה יכולין להוציא מקרפף לכרמלית לד׳ החולקים על ר״ת, ומכרמלית לבתיהם שהוא רה״י לכ״ע אסור, וישבתי לפי״ז מה שקשה מהא דקתני במתני׳ בסוכה ר״פ לולב וערבה יו״ט ראשון של חג שחל להיות בשבת היו כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית מע״ש והחזנין מקבלין מהן וסודרין אותן ע״ג איצטבא, ומשמע שם שהיו מניחין את הלולבין ע״ג האצטבאות שבכל הר הבית גם מחוץ לסורג והאיך היו מטלטלין אותן בישבת מהר הבית להעזרה, ולהאמור נכון דמהר הבית להעזרה הא שרי הטלטול כר׳ המבי״ט ולענין איסור טלטול ד״א שבתוך הר הבית מחוין לעזרה הא יכולין לעשות כתקנה הנ״ל.

אמנם הא צריכא עיונא בהא דקא׳ בפסחים ס״ו: בהא דא׳ התם בע״פ שחל להיות בשבת למחר מי שפסחו טלה תוחב לו בצמרו גדי תוחב לו בין קרניו, והא קעביר עבודה בקדשים, בהלל דתניא אמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו אלא מביאה חולין לעזרה ומקדישה, פרש״י והני נמי לא מקדישי לקרבן עד דמייתו להו לעזרה, וקשה אמאי לא הקדישו פסחיהם עד שהביאום לעזרה שבאמת נתקשו בזה בתוס׳ פסחים שם ומנחות פ״א ׳ דהוי חב״ע והובדחו לומר דלצורך קרבן שרי והאריך בזה במ״ל פ״ב מה׳ שחיטה הרי היו יכולים להוליכן עד לפנים מן הסורג וישם יסירו הסכינים מהם ויקדישום שם ומשם הא היו רשאין לטלטל הסכינים לעזרה, ואפשר לומר עפמ״ש בתוס׳ שם דעובדא זו הי׳ לאחר שנפרצו פרצות בירושלים ומבואר במשנה פ״ב דמדות שנפרצו י״ג פרצות בהסורג וי״ל שבישעה זו עדיין לא נתקן הסורג והי׳ אסור בטלטול גם שם, אבן יש לעיין לבאורה ברברי הרא״ש דמדות הנ״ל לפמ״ש ברמב״ם פ״ה מה׳ בית הבחירה ה״א דהר הבית הי׳ מקורה ובמ״ל שם מובא בן בשם הירושלמי, א״כ נהי דהר הבית יש לו דין קרפף שלא הוקף לדירה יותר מב״ס הרי כ׳ בתוס׳ עירובין צ׳ ׳ ד״ה אלא דקרפף יותר מב״ס שהוא מקורה ל״ה כרמלית א״כ הוי שרי הטלטול בהר הבית, וי״ל דהרא״ש סובר באמת של״ה הר הבית מקורה רק בהצדדים מסביב ע״ג האצטבאות לא באמצע כמ״ש בתיו״ט שם, אמנם עדיין קישה הרי הר הבית הי׳ לו חומה סביב והחומה שנעשה להר הבית הוי מוקף לדירה כיון שהיו בנויין בהר הבית כמה לישבות להממונים ישבמקדש וכמה בתים למשמשי הבית כמובא בתיו״ט שם בשם הש״ג בהא דקתני במתניתן הר הבית מקום שהי׳ רוב מדתו שם הי׳ רוב תשמישו, ומשמע דהחומה נבנתה אח״כ והו״ל ישב ולבסוף הוקף (ואפילו אם הי׳ בנין החומה מקודם הרי כ׳ הרמב״ם פט״ז מה״ש ה״ח דאפילו ל״ה עוד הדירה בשעת ההיקף דק שהי׳ ברעתו לעשותה חישוב מוקף לדירה ע׳ בהה״מ שם).

אמנם באמת נראה דכונת הרא"ש על הא דקתני במתני' דמדות שם י"נ פרצות פרצו מלכי יון בסורג חזרו וגדרום, שמה שמהרו לחזור ולגדור פרצות הסורג בעור שהחומה היתה פרוצה ששברוה שזה הי' בשביל היתר טלטול בשבת, אבל תחלת עשיית הסורג הי' כמ"ש בתיו"ט שם בכדי לתת מקום והבדל בין הנכרים שהיו נכנסים להתפלל בבית ה' ובין ישראל, כמו ששנינו פ"ק דכלים החיל מקודש ממנו שאין נכרים וט"מ נכנסים לשם, וקאמר הרא"ש שלכן מהרו בתקון הסורג בעור שהחומה הרוסה היתה כדי להתיר טלטול בשבת לפני תקון החומה, והסורג שעשו שפיר הוי מוקף לדירה אף אי נימא של"ה לפנים ממנו עוד לשכות מ"מ הרי כ' התוס' בעירובין כ"ג ' ד"ה שהוא דהעזרות חשיבי מוקפות לדירה שהיו שומרים בה כל הלילה.

נחזור לנ"ד לענין דינא, הנה אף שבאמת אין לסמוך ע"ד המבי"ט הנ"ל במ"ש בקרפף שלא הוקף לדירה אין אסור בו רק טלטול ד"א אבל לא להכנים מרה"י לתוכו או איפכא אחרי שמבואר היפוך דבריו בפירש"י עירובין כ"ד ' ד"ה לקולא ובטור סי' שנ"ח וכבר השיג עלי' בס' תוספת שבת סי' שמ"ו סק"ז ח' ובסי' שע"ב סק"ב, וכן בס' ישועות יעקב סי' שמ"ו, עכ"פ אפשר לסמוך ע"ז בנינות ופרדסים סמוכים לבתים שנסתפקו הראשונים ז"ל אי אמרי' בזה זרעים מבטלין דירה שב' הרא"ש שמסתבר להקל, אף שבטור סי' שנ"ח כ' שטוב להחמיר עכ"פ יש לצרף לסניף לומר בזה כרעת המבי"ט שאין להחמיר רק בטלטול בתוכו ד"א אבל רשאין להכנים מרה"י לתוכו בפחות מד"א, והכי מבואר בספר עצי אלמונים סי' שע"ב סק"ד, א"כ ממילא שאין להחמיר ביש להם פירצות להעיר מכח נפרץ במלואו למקום האסור לו כיון דאינו מקום האסור לו בנ"ל, ואפשר לסמוך ע"ז בשעה"ד שלא לאסור עכ"פ הטלטול בעיר בבי"ב, אמנם בנ"ד אין אנו צריכין לשעת הדחק כלל אחרי רואי בקונטרסו של הרב הגאון הנ"ל שנורע לו בבירור שכל הנינות והפרדסים הנמצאים בעיר שמה הם כולם מוקפים בגדרים ונשאר להם רק פתחים אל תוך המבואות פחותים מעשר ואין כאן שום פירצה במלואה מהמבוי לאיזה נינה שעל כן היתר הטלטול שם הוא פשוט ומבואר.

ובנידן שכירת הרשות בוראי טוב שישכרוהו על זמן מונבל מאיזה ממונה מהממשלה, דבשכרו בסתמא כשמסתלק המשכיר מהתמנותו בטלה השכירות, משא"כ אם שוכרים על זמן ידוע אפילו אם מסתלק השכירות קיים עד תוך הזמן, כמבואר בש"ע סי' שפ"ב סי"ד אם לא כשמת מתבטל השכירות כמ"ש בט"ז שם סק"ט, ונ"ז הוא רק בששברו מהמלך עצמו ומת אבל בששוכרין משכירו ולקיטו ומת והמלך קיים אין השכירות בטל כמ"ש בפמ"ג שם בא"א סק"י, והנה לשכור על זמן רב של חמשים שנה מפקפק בתשו' ח"צ סי' ז' שלא תועיל דאפשר רעל זמן רב כזה יקפיד המלך ולא תועיל השכירות לאחר שיסתלק הממונה, אף שמדברי הב"ח שם נראה שלא ערער על שכירות של חמשים שנה עיין תשו' ספר יהושע סי' ז', מ"מ אינו נראה להתיר זה לכתחלה רק ישכרו על משך זמן של עשרים שנה ויהי' נרשם בפנקס הקהל לזכרון למען דעת לשכור

שנית אחרי כלות הזמן הזה, ועמנ״א שם ס״ק י״א רכל עבד מעבדיו הקטנים של המלך לא גרע משכידו ולקיטו ורשאין לשכור הרשות ממנו ועי׳ נוב״ת חא״ח סי׳ ל״ב.

סוף דבר הנני תמים רעים עם כבוד הרב הגאון מוהר״ר יהושע נ״י הנ״ל בהיתר טלטול בשבת בחלק מזרחה של עיר נויארק ככל הכתוב בקונטרסו בלי שום פקפוק.

וע״ד אמו״ץ הנני בעה״ח פה סטאניסלאב, צום העשירי שנת תרס״ז לפ״ק

הק׳ ארי׳ ליבש הלוי איש הורוויץ אב״ד רפה והגליל תע״א.

זה לשון תשו׳ הרה״ג מפרעמישלא נ״י :

ב״ה, מוצש״ק פ׳ וישב תרס״ו לפ״ק פרעמישלא.

שוכ״ט לכבוד המופלגים מו״ה שמאי נ״פ ור׳ ליבש נ״ש נ״י.

יקרת מכתבכם קבלתי, אישר בקשתם כימני שאצטרף עם התירא של ההו״ג ר׳ יהושע סיגעל נ״י הרב הכולל דעיר נויארק למצוא דרך סלולה להתיר הטלטול עכ״פ בחלק המזרחי יען כי משלשה צדדים המים יקיפו וצר הרביע יש צורת הפתח והיא מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר וראיתי כל ארני היתר הטלטול וכמעט לא הניח מקום ונהנתי כי נחית לעומקא דרינא, ע״כ הנני מסכים להלכה כי בכה״ג שאין המים נקרשים כ״ע מורים, כי אף בנקרש שהט״ז והמנ״א אוסרין כמבואר בסי׳ שס״ג האחרונים מתירין כמו שמבואר בשו״ת חת״ס סי׳ פ״ט בשם השב יעקב דגליר וכפור אין רינו שיבטל המחיצה מדברי הר״ן סוף פ׳ במה טומנין דהביא בשם התוספתא דאפילו לרסק שלג במים לתוך הכוס שרי וכן אם הניחם בחמה ונפשרו או כנגר המדורה מותרים דלאו נולד הוא ול״ד למשקין שזבו משום דהנהו בעודן קרושין נמי תודת משקין עליהם לכל דבר, אלמא אין הקרישה מבטלו מתורת משקה ומכ״ש לענין מחיצה שאינו מבטלו, אך מבואר במנ״א סי׳ שי״ח שאין ליתן דוטב הנקרש כנגר המדורה וחשוב לו נולד הרי לשיטה זו אין רינו כמשקין, והא דנותן שלג לתוך הכוס כתב הב״י בסי׳ ש״ך דשאני התם שמתערב ומתבטל ביין או במים שבתוך הכוס ע״כ אין ראי׳ מהתם. אמנם הגאון מהר״ש מאילין בכנ״י מביא ראי׳ נכונה ממשנה פ״ח דאהלות מובא בש״מ ב״ב דף כ׳ דגליד וכפור אין ממעט לחצרן בפני הטומאה משום שהוא דבר שאינו מתקיים וכיון דאין ממעטין כ״ש דאין נעשין מחיצה וכ״ש שאין מבטלין מחיצה כמבואר בש״ס עירובין ד׳ ע״ח דתבן א״צ ביטול לענין דלהוי מחיצה וצריך ביטול לענין ריבטל מחיצה, והאבן העוזר קלסה לראי׳ זו ע״כ בנ״ר של״ש החשש מזה שנקרש בימי החורף כמו שהביא הרב הנ״ל אין שום רבר המנגר להיתר זה, אך מה שיש לעיין בזה שהביא הרב הנ״ל שבתשובות ח״צ סי׳ ל״ז מוכח דאתי רבים ומבטלי מחיצתא

וחילי' דידי' מדברי התוס' עירובין ד' כ"ב דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבי מחיצתא ואתו רבים ומבטלי מחיצתא, אך העיר מהא שהמנ"א בסי' שפ"ג סכ"ט העיר מדברי התוס' וכתב דמיירי במקום שאין הספינות עוברות שם לנמל ומ"מ מסיק להלכה בס"ק ל' ול"א דהוי מחיצה ומתרץ דמיירי בס' רבוא עוברים בפנים, אבל בזה"ז שלא נמצא ס"ר עוברין בשום פעם אין מבטלין המחיצה, מצאתי אן לדברי' מדברי המנ"א בסי' שפ"ג סל"ו ששם הקשה המנ"א אמאי לא נימא דאתו רבים ומבטלי מחיצתא כיון שאינה עשויה בי"א ומתרץ דלא מיקרי רבים בפחות מס"ר, אך בס' אור זרוע בה' עירובין סי' קכ"ט לא כתב כן ע"ש שכתב בהא דמקשי הש"ס עירובין מר"י דפסין דסובר דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא מזה שסובר ר' יוחנן גבי ירושלים דחייבין לולא שדלתות נעולות, נימא דרבים שהמה ס"ר כמו ירושלים אז מבטלי מחיצה אבל רבים דמתני' מסתמא ליכא ס"ר בין הפסין כרבנן ס"ל דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה, אך לא ניחא לי' להש"ס למימר הכי דרבים אפילו אינם ס"ד מבטלין מחיצתא למאן דאית לי' רבים מבטלי מחיצתא ע"כ לא נוכל לסמוך ע"ז כיון שהא"ז הוא קדמון ולולי שחי' למראה המנ"א דברי הא"ז הי' חושש לדברי', אך הא"ז נרפס מחדש אמנם עכ"ז דברי' שלא יסתרו דברי המנ"א נכונים מאוד יען שהבאתי סיוע מהמ"א נופא שכתב כן דבעינן ס"ר. ולפי"ז אין הכרח לתירוץ התוס' לחלק דבאינה בי"א מודו דרבים מבטלין מחיצה דשפיר י"ל דאין חילוק בזה כלל ורק דמתורץ קושיתם בפשיטות דרבנן פליגי רק בפסין שלא הי' שם ס"ר אבל בא"י דיש ס"ר גם לרבנן אתו רבים ומבטלי מחיצה.

אמנם ראיתי אח"ז שהרב הנ"ל העיר בזה ע"ד המ"א למה צריך לתרץ תירוץ אחר במקום שאין הספינות עוברות דבלא"ה ניחא וכתב שבאמת המנ"א בתירוצו כיון לזה שאין הספינות עוברות בס"ר וכתב שרוצה המנ"א לתרץ גם אליבא דהרמב"ם שא"צ ס"ר לענין רה"ר וע"כ צריך לחילוק התוס' בין בי"א לבי"ש, אך לא אזלא שפיר לפע"ד כיון שהרמב"ם פוסק כרבנן בפי"ז מה"ש חלכה ל"ג דאפילו חיו רבים בוקעים ועוברים בין הפסין הללו לא בטלו המחיצות, וכתב הכ"מ משום דהר"מ פוסק כר"א דכאן וס"ל ולא כר"י א"כ פוסק כרבנן והר"מ לא מחלק בין בי"א לבי"ש כיון שכתב בפט"ז מה"ש הלכת כ"ב דמחיצה העומדת מאלי' כשרה ולא חילק בין בי"א לבי"ש והרי חילוק זה מובאר לדידי' שפוסק שא"צ ס"ר לענין רה"ר וקשה קושית התוס' וצ"ל כתירוצם, ובינותי בספרים ומצאתי בס' דורש לציון דרוש י"ג שהעיר ע"ד הרמב"ם מדוע לא מחלק בין בי"א לבי"ש כיון שפוסק כרבנן, אך אנכי תמהתי ביותר כיון שלדידי' א"צ ס"ר, איברא ששם האריך לתמוה עוד על הר"מ שפוסק בפנ"ד מה"ש שצריך נעילות דלתות ובנמ' משמע דמאן דסובר שירושלים אלמלא דלתותי' כו' סובר דכאן ולא ס"ל ובפי"ז מה"ש הנ"ל פוסק כר"א דכאן וס"ל אך בתימא זו כבר קדמו המעשה רוקח הספרדי שמביא בת"י בשם הרשב"א שתמה על הר"מ בתמיהת הדורש לציון וגם ראיתי במעשה רוקח הנ"ל שפירש פירוש חדש בהא דשמא יעלה הים שרטון היינו

שמא יהי' נקרש בימי החורף וממילא בנ"ד בלא"ה יש להקל כיון שהנהר בנויארק לא נקרש כמ"ש הרב הנ"ל וזה דבר חדש.

וראיתי גם בתשו' נוב"י מהד"ת סי' מ"ב שרצה השואל להתיר נשרים על הנהר בלי תיקון שהרי התוס' שבת כתב שאין נשר אוסר רק מטעם אתו רבים ומבטלין מחיצה בי"ש וכיון שכתב המ"א סי' שס"ג דלא מיקרי רבים לבטל המחיצה רק בס"ר, ע"כ יש להתיר נשר אפי' רחב מעשר אמות והנוב"י אוסר נשר שרחב יותר מעשר אמות מטעם פירצה אך כבודו כתב שיש צוה"פ על הנשרים, אמנם אולי הוי הצוה"פ רחוק מן המחיצה שתליא באשלי רבדבי שהתבו"ש אוסר אך כל האחרונים חלקו עלי' כמו שבישועות יעקב מתיר וכן הגאון ר"ע אינר ונם אנכי בחידושי העירותי על ראיות התבו"ש שדמי ללחי שאם חרחיק מהכותל פסול מדברי התוס' עירובין ד' י"א ד"ה איפכא מאי בהא דבעי הש"ס אי מהני צוה"פ בגובה יותר מעשרים והקשו דבלא"ה מהני מתורת לחי, ולמה לא כתבו הנ"מ באופן זה שהרחיק מהכותל נ"ט דל"מ מתורת לחי ומכח צוה"פ מהני, ואמרתי דאם לדין יש תשובה כיון דעיקר הטעם נבי לחי דאין רשאי להיות רחוק מהכותל משום היכר ולפ"מ דס"ד דגם בצוה"פ פסול גם בגובה יותר מעשרים אמה א"כ גם בצוה"פ בעינן היכר א"כ גם בצוה"פ צריך שלא יהי' רחוקים יותר מהכותל — וגם צריך לראות הצוה"פ שהוא על הגשר אם לא הוי מן הצד כמו שחששו בהטעלענראף שלא יהי' מועיל מכח זה כידוע, וגם יש לחוש מפני שנעשה הטעלענראף לסיבה אחרת וכל רואה מעשיו יכירנו שלא נעשה לשם פתח וה"ה בנ"ד יש לחוש מטעם זה כמו שמבואר בספרו של הגאון אבד"ק לובלין, אך בכנויי נדרים מהגאון מהרש"ק בקונטרס יוסף דעת רוחה שם דעת השואל שרצה להחמיר מטעם זה והביא ראי' ממ"ש המג"א ה' סוכה סי' תר"ל בשם הירושלמי ורוחה שם מהש"ס עירובין די"א גבי פתחי שמאי דפליגי בה ח"א דלית לי' שקפי וח"א דל"ל תקרי, ולמה לא מפרש פתחי שמאי כהנ"ל דלא נעשית לשם פתח ועבצ"ל דל"ד להא דירושלמי הנ"ל דשאני סכך כיון דנעשה לשם מצוה אחרת לכן ל"מ לצרפו כעין שכתב הר"ן בר"ה גבי תוקע להתעסק דלהתלמד נרע מטעם דבת מינה מחריב דלאו בת מינה לא מחריב לה ולכך המכוון למצוה אחרת נרע טפי, ע"כ לעשות מן סכך צוה"פ כיון דנעשית לשם מצוה אחרת לא מהני לצוה"פ אבל אם נעשה לדבר חול מהני, ועיין בשו"ת שבו"י ח"ב סי' ח' דאף דבקורה אם לא נעשית לשם כך פסולה אבל בצוה"פ העומדת מאלי' מהני במו לחי העומד מאלי' דקיי"ל כאביי ביע"ל קנ"ם בעירובין ט"ו, וכיון דצוה"פ הטעם משום מחיצה ומהני כמו בלחי ע"כ אף בעשאה לשם סיבה אחרת מהני דמ"ש, אמנם בכנויי נדרים מחמיר בהרחיק מן הכותל נ"ט אף בצד אחד רחוק מן הכותל וחולק בס' החיים נ"כ על חמק"ח שמקיל גם לדעת התב"ש כשקנה א' עומד סמוך וקנה א' רחוק, ומביא ראי' מסוכה דמהני צוה"פ בדופן נ', והוא מחמיר דכיון שצד א' רחוק א"כ נחשב מחיצה שנדריים בוקעין בה ואינו מחיצה אין טעם לחלק בין א' לשנים. — ע"כ אם אפשר שיהי' סמוך לכותל ודאי עדיף

טפי אך בשעת הדחק נוהגים להקל בזה. — וגם בזה שחושש הרב הנ״ל נידון הזרעים שלא הוקפו לדירה והמה יותר מסאתים מה שאסור לטלטל בתוכם וא״כ יהי׳ נפרץ למקום האסור, מלבד מה שכתב הרב הנ״ל דכל הגינות מוקפים במחיצות הנה הח״צ בסי׳ נ״ט התיר ומביא דברי הדבר שמואל שהתיר משום דרק בקרפף נבטלים הדירה אבל אינה מבטלת דירת העיר ומביא ראי׳ מדברי הרא״ש דאין ללמוד חצר מקרפף, ואף שרבנו מאיר כתב שטוב להחמיר זה רק בחצר ולא בעיר דאין מבטלין היקף העיר, ואין להאריך בזה שכבר דשו בו רבים ולפ״ד הרב אין נ״מ לנ״ד כיון שמוקפים במחיצות.

וגם עשה הרב הנ״ל ששכר רשות מהשר ע״כ ההיתר ברור דיש לסמוך להתיר לטלטל בחלק המזרח כי בשו״ת הרי״מ מהגאון מוואַרשא מתיר גם בימות החורף כשהמים נקרשים ואף שיש מקומות שהמים אינם עמוקים י״ט אצל השפה עיי״ש בתשובותי׳ חלק א״ח סי׳ ד׳ שכ׳ כיון שהעיר המהרי״ט שנהג היתר עפ״י זקנים ואין לחוש לדברי המג״א דבעינן דוקא תל המתלקט, ע״כ למען להרים מכשול יישר כחו. וחילו שיצא בכחא דהתירא כי הדור פרין מרובה מן העומד והמכשול בחילול שבת רב מאוד ומחמת הטרדה קצרתי מאוד ועוד חזון למועד ועכ״פ נוהה דעתי מהפלפול שהעיר הרב הנ״ל.

ובדוחק לציין מפלפל בזה להביא ראי׳ לדעת התוס׳ דבמחיצה בי״ש אתו רבים ומבטלי מחיצתא מזה שאמרו בשבת דאכריז משה לא תפיקו מרה״י דידכו לרה״ר והרי הענן הי׳ מקיף מכל צד, דבשלמא הוצאה היינו בשעת סילוק מטעות אבל הכרזה בעת חנייתן לפני הר סיני רה״ר מאי עבידתי׳, א״ו דענן שהוא בי״ש ל״מ דאתו רבים ומבטלי כיון דאין לומר דאתיא אליבא דר״י דסובר אפילו בי״א מבטלי, דבר׳ מחיצות שלימות כ״ע מודי דאפי׳ נעולות דלתות מהני א״ו דמחיצה בי״ש אפילו ד׳ מחיצות רבים מבטלי לי׳ עי״ש ותמצא נחת, ויש מקום לפלפל אי הענן נחשב למחיצה אך לא ירשני הזמן ומראה מקום אני לכם ובזה אצא ואומר שלום.

ממני ידידכם הדו״ש ושלו׳ הרה״ג הנ״ל ביחוד. חותם בכל חותמי ברכות.

הק׳ משה מיזילש בהגמה״ר יח״ל זצ״ל האבד״ק הנ״ל.

וזה לשון תשובת הרב הגאון מקיעלץ:

לחרב הגאון מוהר״ר יהושע סיגעל נ״י.

ואגב לא אמנע להעיר את כ׳ הדר״ג שזה יותר משנה שהישנתי קונטרס א׳ מכת״ר בענין תיקון עירובין והוטב מאד דברי כת״ר בעיני.

הק׳ משה נחום ירושלימסקי.
האבד״ק קיעלץ וחגלילי.

השמטה מדברי הרב המחבר שייך לעמוד 25.

אכן בלאו כ״ז הא מבואר בתשובת חינך ב״י שהבאתי לעיל רבעת הצורך הי׳ סומך עצמו על שיטת הר״ח והרמב״ם והב״י רנרסי דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, א״כ אף חז״ל לא חשו לשום חשש, וכן הוא מפורש להלכה למעשה נ״כ בתשובת הגאון מאור הגולה והיא תשובת הרי״מ חלק או״ח סי׳ ד׳ לענין נהר ווייכסיל בווארשא שכתב מפורש שבמקום שאין לתקן באופן אחר נסמוך עצמנו על נירסת הר״ח והרמב״ם דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, מה שנם הב״י פסק כותייהו, וא״כ הא נאמר בפירוש דלא נחוש לחששות בענין ספיקות ושמא במה שנוגע בענין תיקון העירוב, ואין לנו אלא כמו שהיא עתה לפנינו כין דהוי מיד דרבנן, ודברי הגאונים הנ״ל מובנים בפשיטות דהא ירוע רבכל מירי דרבנן סמכינן אפילו על דעת יחיד נגד רבים להקל כמבואר בש״ם בכמה מקומות ברכות, נדה, ניטין רכראי הוא מ״ד פלוני לסמוך עלי׳ בשעת הדחק, ועי׳ בחו״מ סי׳ כ״ה, ואיך עור בעירובין ראמרינן לעולם הלכה כרבתי המיקל בעירובין אפילו ביחיד נגד רבים ואפילו שלא בשעת הדחק, א״כ בוראי צרקו דבריהם בתשובותיהם הנ״ל לסמוך בנרון זה על הר״ח והרמב״ם, עי׳ עירובין מ״ו ׳ ועי״ש ד׳ פ׳ ׳ בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין, ועי״ש ס״ח ׳ תרי גברא רבתרי כרבנן וכו׳ ועי״ש כ״ו ׳ דקרי להו ריש גלותא חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו עי״ש היטב ברש״י ובתוס׳ ועי״ש ד׳ ס״א : בעירובין לית דחש וכו׳ ובפרש״י שם, ועי״ש בר׳ ס׳ ברש״י ד״ה תורת מחיצה, ועי״ש מ״ח ׳ ועי׳ ברף ל״ח ׳ במשנה ובתוס׳ רעק״א על המשנה פרק ג׳ מ״ד אות ל״א ל״ב וצע״ג, ועי׳ בראי״ש עירובין פ״ב סי׳ ד׳ ובמהרי״ט סי׳ צ״ד בסוף התשובה, ועי׳ בק״ע על הירושלמי עירובין פ״א ה״י בר״ה קטן מהו שישלים, ועי׳ ע״ז ו׳ ובתוס׳ שם ד״ה בשל תורה, ועי׳ עירובין ס״ו ׳ ברש״י שם בריש העמור, ועי׳ בתשובות הריב״ש סי׳ ת״ה, ועי׳ בירושלמי דעירובין פ״א ה״א, ועי׳ ביצה ט״ז : כין רמקלקלי בה רבים וכו׳ ובפרש״י שם ועיין בדרוש וחירוש לרעק״א מסכת עירובין ד׳ ל״ה מערכה ד׳.

תיקונים :

עמוד 28 סוף שורה האחרונה, צ״ל : לרין. — עמוד 41 שורה 8 מלמטה צ״ל : רק מא״י. — עור שם שורה 5 מלמטה צ״ל : תפיקו. — עמוד 42 שורה 10 מלמטה צ״ל : האיך הי׳.

מעמוד 27 והלאה נדפס ברפוס יצחק רחלין ושותפיו,
1–3 רידוש סט. קאר. דיוויזיאן, נויארק.

תירוש

סימן עג.

ביער שוידך סביבות ווארשא יום ועש"ק שלח כ"ז סיון תרצ"ח.

כ"ה וכו' מ' יהודא ארי' פלישער נ"י מ"ק בק' דאברזין.

ב כ"מ כשלח לי כתיב. ולתמר לין לי כיצד ספרי הגלרכים לתשובה על שלומיו בדבר תיקון עירו ועם זה מסרון בריתי ל"ע והתמימות מתם מה שלא נהיית כזאת יותר ממאה שנים כפי יודעים עד שקשה למין בהלכה ע"כ לגודל הענין ברופא כ"מ לעשות בעירו אי שולח לכ"מ קומפרס ס' מיכוין לתר לפני הרבה שנים שלחו הרבנים מעותיהם אותי ואת מחותני הגה"ל ר' יוסף ז"ל מין לבד"ק סעראנצ ולתמו מדתו לפונדק לחד מיל מו"ר. וזה לתר השנה. ואולי כזה ימלא כ"מ לחיה סיוע ועזר להוליך לתור מחשבתו:

ראתבו ויחתמו בפשצ"ק בבוד הרבנים הגאונים המפורסמים והמרן שליט"א ומנהלי עדת ישורון החרדים דק' נויארק.

שה"ט כמשפט זה לחיה ימים פניתי מכתב מהמרדים סידומים ובקשו להשיב בדבר לטול בשבת כמהמכם ולתמר טוב סדור סחברון ור יקימו ההכרה למלטל בליסור יתת לחתם לחת ממלחות סחסורות ביום השבת הוא בין ישראל כי כל הפתים נוהרים זה בלתתן חם בשבי ולח

ויצהר

ביום מנוחתנו ותחרי כי אין הלות מקום ביום ימת דוד סוכר ומורם לינינו שומע בקולנו. לזה רלונה להשתדל בשיתר המלטול עד כי לח ימלחו מקום להנתק מכל וכל וכמבואר בח"מ (רס"י קפ"ב) דכופין זח"ז לעשות לתי וקורה לתבוי וכק"כ בהשתדלות בין השבו"ם מזה גדולה להדקק לזה הם טוכל כמ"ש החמ"ם (חלו"ח סי' ל"ט) ובשו"ת סר הכרמל (סי' י"ח) להשמיד מ"ח בכל ע"ם לפקח על מבקי עירונו. ולתמנו כותבים רק לשמינו לגדר. תבל ח"ו להלכה ולמעשה עד ירחו בהתחפות הרבנים תשר לשיתם לרחק ולקרב. כי במרדותינו התמידות די להשקיע ח"ם בניתינו כדחמר רב (סנהדרין ז':) ברעות נפשי כו' ובשרע להיות מחניח לח הרבים בדור דורים ולחי דלימני שיבח מכשורת לח נחפון ולם ירלו הרבנים שגלוגים סיתר בשמח הם יתשובר זכות ע"י. ולתשר ידינו בבידות מלכתוב לח בתנו פה לשלשל רק בקלור נמרץ:

מהות השחלה כפי שבלינו. שתיר החתה מוקפת שכר בנקרת החזתחתן מהרבע רוחות. רק בגד תחד ים תשר השכר טולך רחוק כמו מיל שלנו מן שתיר. ובגד שתיר נשנו גדודים הנקרת בחלוחר נבוחים מעשרים והשכר תגל הגדוד הוח עמוק שפעימות טולכות בו והשכר ילך בקירוב להשתיר שגם תגל השכר ממק עמודים ותומות וגם על ניוצע עמודים עומדים הבניתים סמוכן לשפיעות לחולך בשמוכות ולבניתם. הנקרת שפייכלמרם וגם מקומות הנקרתים ותגזתל מקום שיעמוד למשר השני או לתירופת או למקומות תחריים. ושם יש בתחלע שתיר עמודים נבוחים תשר מליעם שולך בשמש"ב כתין תמונת שער תחת טולך ממזרת למערב כזה:

והנה כתב"ס בשמ' פתר סדור (סי' קל"ב) כ' דלפ"ז כי הנמצאין על השפתה ובשתחרים ח"י ליטהנה להתחילה לחן שפקיק כך מפני תקנת הקבים מותר ולה שומן עלמו וסמכו על מלמרם ז"ל בברכות כ"ד רומב ולה שומן עלמו ולה שומן עלמו וסמכו על מלמרם ז"ל בברכות כ"ד מה לשמות לה' שפרו מורתך ויכול ליטהנה עכ"ל. ובתוספת רלם (תחסט"ן סי' ע"). ובקידושין (דכ"ח) כנגד יפ"ר מותב ליתכלו ישרחל בשר תמותות כך. וכן בשמו' מהר"י מינץ (סי' ס') סתיר בזוגם מינקת שפיה מופקרת להכשה בשביל שלה תנה לתרבות רשם ופ"ר (מגיפין דל"ח) פהוה חמתה דשות כשומבדיתה דשי עבדי גם ליסורת כך מודם ר' יסודם משום מילתה דליסורת ע"ש. וכן לדעת כרמב"ם (פ"ד מליסות) כופין לגרש בשעשת מתים שלי שלה תנהם בשות ישרחל לתרבות רשם שלה שכמהרי"ח (סי' קל"ח) ורדב"ז (ח"ח סי' קפ"ז) דמו זחת דשם שפשם דלתן פסדי דגמר בדפתו לגרש כרגון לשמוש דברי תכמים. לך שם"ז ביו"ד (סי' של"ד סק"ח) השיג שליסס ודמתו דליכת שיה לתרבות רשם יש לחוש שלה לגדושו. ופ' בשו"ת בשמים רלש סקל"ב כתך עוכדת שמוכת בתו"ם (סי' כ') בשם כרי"ם דליכו תן הדין. ובשו"ת קריח חנם (סי' כ') ובפתר יפקב ערך ניצי ערוות לדחוש דברי שפ"ז ובחוש יליר (סי' מ"ח) שך' שם

במהרי"ט מינץ מד' שתו"ם (בשבח ד"ו) כיון דשליסור של שגוגת והוח שפשם לח חומרים לחדש חפח בשביל שיכפ מביכך ע"ם וכנוב"ם (תחפ"ם סי' ל"ד) וקבלת יעקב (תפ"ם סי' י"ג סי"ח) ויש רשם תחפ"ם ול"ל בחדש (סי' מ"ח) וש"ם מבדו"ק ח"ח סי' כ"ו:

ב) **והנה** מ"ם הרבנים לחסור מלד שמת יפלה סיס ברמון. שגה דמת במו"ח (סי' שם"ג ס"ק ל"ח) דבשתר נהרות לח מיקרן להכי וכ"כ בתחם סופר (תשו"ת סי' ס"ם). ועוד דש"י בסירושין (ד"ח.) מפרש שיפי הברמון רומב פרסה. ותמהו בכנסת יחזקחל (סי' כ') ושב יעקב (סי' י"ז) דשם לפילו לחד פי' פחוש כו' דלמש כוכרת לפרש כן:

ונראה דסגה בגוף פתשב קשה דלמתי דלמרינן בפירושין (דע"ח) דמכר דלתו דלימפיימ' קתי בפיק ביטול בפירוש לפילו בתין פתיד לפנותו לפילו בדבר שלינו ניטל לדעת הרי"ף והרמב"ם. ועי' ס"ז (תרח סי' תרל"ג). ול"ב לתתי ניחוש ביטול בפירוש. ובפרש להרמב"ן בב"ב (דף כ'.) דדוקה כשהדיקן ומיבכן לתלון הוה דממעט מפל"ב (ממכדנדין ע"ש. והכי לה מיבכן בעלמו. תלה דבמקוחות ס"ד מ"ג לתר דבנכסים כשר וממעט פי' הר"מ דבניך הידוק עד שבב כתרסים. והר"ם פיהר' מהוקק יפה י"ל דמעלמו יהודק כל שלינו מתגדד מ"מ הח"ו שם בגמ' דכל דלה מצוי כוחל תורבת לינו ממעט בתלון משום דלה מצטל לי'. ומלשם דסגה פתום' בפירושין (דע"ו:) בד"ה לפילו כו' ל' דמפ"ש ממעט פילות משום דמה"ת לפילו בניטל בשבת הח ממעט. ח"כ כמבוי שרחבו ו' פתום ובפתר הוי לפסה. הכי כמיטלה שרמון ברוחב פרסה ויכ' פרון מרובה כו' דלפוך מה"ת שפיר לתריך דמיטין לכך ביטטל וממילה. משל"כ בב"ד דיש ג' לדיים עומדים ממסה"כ וכלך הטליטי גדודים פנקרת כולהוך גבוה עשרה. ויש כלן ג' פתיות. דלימא ליסור דלו' לן לתום לפתת יפלה היס שרמון כל שיש בפוחק המיס ו' טפחים דהס נתבין לפתיות לס ריתוקן מסס י' לתות. דיש ו' לתות ריתוק מייב לתקן שם. ושוב מלתי מה בשו"ת שילת שלום (מ"ב סי' ר"ג). ומ' בשו"ת זקני מ"ל (סי' ס') דלעניו פיקר המיתות לן מילוק כן רבים ליתיד ובעירובין (דף נ'.) מבו דלרבים סמכי פהדדי ולה מדברי. ולכלורס קשה מהמקומות שמביה התב"ל בב"ל ומרם"י שם (כ"ב:) פי פסקי מיה מדברי פהדדי. תלה י"ל דודלי לעזות לפסור. כמו הה דלתר שם (דכ"נ.) דרבים לפילו מכוכבין וכדומה שם ילפה לפלפל מבירו שבי. וכדלי' בשבת (דף קמ"ו.) בסתימה ופ"ז יו"ד (סי' ק"י סק"ב) ובנקה"כ שם. כיון דלפתר יפ שליסור בברור משל"ב במבוי בשיר' שקורס לפעלה מכ' מעט שלינו ניכר לן יבול למדור כי יסתוך יגדול. ול"ב בנכר גדול כזה שמסתקין ממנו כל היזוקים שם. ומה"מ מזכירין שמו בניסין משום דלוושע מילתה. לם יפסק שם ידעו כל פשולם שליסור הברור. ובפרש לפהגינו שהרב שהשה עירובי תצירות ומזכה ע"י הפתם לכל בני העיר כמ"ש

כהנ"ם (תו"ח סי' שם"ו סקט"ו) וכפסחים (דף ל"ו.) דמגחת בסומר לותתין חומס מסום דהוי ליטור. פירש"י דכל מסקין שלה נמשין מפ"י כ"ה. ומי' רש"י ביצה (דף ס'.) ד"ה מסורה לב"ד כו' ולה יסמו. וכן רמב"ן פוכה (דף מ"ג.) שליח ב"ד מיימי לה דכשליח ב"ד ליכה למיגזר. ומי' ר"ן ר"ה (דף כ"ט.) וכ"מ פ"ב מה' מפ"ק ה"ב וכב"מ (דף ק"ג) שליח ב"ד מחמת וכו' וכחוס' שם ד"ה לימח כו' וכשחמ"ק שם (דקט"ו.) ד"ה שלחנם ובמקו"ח (סי' תכ"ו). ובמחלף סי' כ"ו פ"ג) הן דמתך שלי כו'. ח"כ רחוי לחקן שכבל כיכ"ג ימיתו חלה בליל ע"ק לחודים עוד ביום תחילת השנוי שהרב עשה מירוי להחיר הפלטול כגון הה דפסחים (דף י"ח:) תלוה פודס כו'. וכשילפה בשירטון לו שממשלפה משנה סילוק מפ"ב בחוקן שממוד הסיפר לה ישמוד לה ישמו מירוב וידעו כל הפולם. וכן בביצה (דף ד':) משילין משוחות כו'. ולחשבר דמס"ם לה חמר לימור מחשב שמת שלה שירטון דליכה תקנה. חלה ד"ם לעיין במה שפשיטת סוכרות שם דמכלי מחילה כמ"ב כמג"ה (סי' שם"ג ס"ק ל"ז). ומכחב"ם יפיימו לולי שפשיטת בשם ס' רבות בוקפים:

ג **ובדבר** לנרף ממודי גשר שעלי פולכת המפ"ב ומחודי המפלטגרלף במקום טוס"ם לחרי שנשמו לכוונם לחרת. שם בחו"ת (סי' תר"ל ס"ב) בשג"ם מכשיר בטוס"ם לף שלה נשמש בחכוון לכך. לך בחג"ה שם שם' מירושלמי מירוצין דכ' שלה נשמיש לכך ל"ה טוס"ם. ופיים להחמיר ע"ש. וכבר הביא עליו בשירי קרבן דדוקה לכל בחחילות בשי' שנשמה לכך בחכוון אבל אם במקום אחד מבד מוחיל טוס"ם אפילו בלה כוונה. וכ"כ בשו"ת שבו"י להחיר טוס"ם שנשמש מחליו וכן נרלה מש"ם מירוצין (ד"כ:) דיהר מפשיה לה תיבני לי טוס"ם. והרי החוס' שם כחבו בד"ה אלא מפחה כו' לחוס"ם לה הוי אלא מקום הוי בפלחת. ח"כ י"ל דאילו הוי לשם טוס"ם הוי מבי אפי' בירוחב שפיר. ומ"כ לחין חולקין וכ"כ בחקו"ח בחיקון מירוצין דאפי' אין לו טורות מחוות חוחיל לטוס"ם. וכן נרלה מדברי החוס' שם (ד"ו) ד"ה דפיחחל בקרן זוית לל אבדי ליבני דלה שנוי בחוחם ומשקוף הוי שפיר אחה והיינו מקום דהוי בחחילה גחורה דחהני שם אפילו ביותר מפשר ופרוץ מרוצה כי והקנה שב"ג לינו נוגע בהעמודים שלמעלה יש להכשיר במקום שדחק גם בחה שחשניהם ומורחן מוכיח שלל נשנו לשם אחת לכ"ע לל מהני ע"ש:

אך לשכ"ד נרלה להוכיח דחהני חירוצין (ד"ח) דלה יש ברגלי שפרה חייבת בחזוח לף דבעיגול חפסיק בין חקרא בביח לחזוח חעיב החקרא להקודש טוב"ג. לו כלילו בעיגול חחוחם. ומה ביפור אחת ע"ב. לך שלני חשני ומורחם בעיגול שלמו הוי בפחת ובפרט לפ"ח דלו' שם דלפני לין ברגלי שפרה חוקקין להשליט הל זה הוי כלילו ב' טורות בפחת כדיהו נשנה מחלי כיון דטורחה מוכחת חלי לף כ"ש כשר ומוטיל:

ד **ובדבר** שכחבו שחוחל ומביב והביח שלמה לשחול בחפלטגרלף לשם טוס"ם לפי שחוח חן שלד כיון שחקנים בולמין לחפלה. וכן נרלה מדברי חחום' חירוצין (ד"ב:) בד"ה וחכפ"ח כו' לך ככר כ' בח' שר' חלי' חזרתי (סי' כ"ם) להשמיד חמוד בלד בחמוד שהוח חן שלו' להיות חחת חחוח שם"ג גבוה י' חפחים כיון דח"ל ליגע. ומה לנו שחשובנים יפחו בחקנה בגדול שהיה המכשרת ע"ב. ולפ"ז שני להשמיד קנה גבוה י"ח חחת החוח במקום ממוד לף' בחיחד במקום מוחב ביחודים וחקנה חשני בחוף בחיחוב בחוח ומה לנו בחה ש"ב ביחסים חמודים חשול מחיחשבו מליחם שחם חחומדים טוס"ם כיון דשר חלד מחילה כמ"ב הר"ח חזרתי בכ"ל. וחפשר דלפי' דחוק חחיל חקנה ב' בגבוה י' חפחים לחבירתה חוחר דהה כחיב (ש' ויר"ח) בריחק כחחתו קנה כי לחרה לל לרלה בחות הילד. ולרי"ל דהוי דחוק מיל כדילפיק בריחק דחוק חלפים לחמה לף דהוי חחת לחת הבימים יכול לרלות עד שם. דלפ"ב לוס"ם הוי מחילה מ"מ ביכרת בעיגן דלה מדף מכחול החלק דלה מפני לפירוש כמ"ם בחג"ה (סי' שם"ג סק"ח). ושו כפיחתי בימלי בפירוצין (ד"ח.) ומפ"ש נרלה דשם חחוחי בפחלטגרלף

מחקחים בשדר ביוחל כחו גשה קנה גבוה י"ח חחת החוח במקום	חי לפיך לשמיד בפרטו שמשנו יחחיל

לוס"ם כיון דלין יכול לרלות בפחת בריחוק. ובכל כחב"ג ל"ל דהוי ש"י חחודי הקנים הטומדים בכל פחות מחלפים חמה. ולה הוי לוס"ם חן שלד:

ה **ובענין** שחמרו שרבים שבירחוב בריחדווי יש ס' רבות דשו

דסוי רס"ב. והעיטו המחירין הא אין ט דין מפולם. לכאר' פתב"ל (סי' ל"ו) כ' דמתוכות טוח דבתיט מפולמין. אבל בפלמיא ציד כל אדם שוה בו אפי' לאחות לא מכני פ"ם. אך דבאמת אפי' במפולם הא בעירובין (דכ"ב.) פליגי זה בתתני' ר' יהודה ורבנן. ומתו"ם שם ד"ה ור"ח אפי' ולרבנן לא אתי רבים ומבטלי מחילה. ולכאורה כרבים דלמרינן שם (פ"ו:) דבמחילות ליתי הלכתא כוותי' וכמ"ש רש"י בעירובין (דכ"ד:) ד"ה ליעבד ועי' מ"ל (סי' ל"ו) דמחילה מעור' בידי אדם לא אתי רבים ומבטלי מחילה. ולעיל מזה שם כ' לא ולמד מירושלים מיר מקודש כו' תיעשה רס"י ב"ח ה"ג הא אתרינן ירושלים לגמלא דלאחוי' נעולות פ"ם. ול"ע דהא אמר בגמ' זהה רק לר"י אבל לרבנן הוי רס"י אף בלא דלאחות מלד מחילות שלה וגם לר' יהודה בד' מחילות לא אתי רבים ומבטלי מחילתא ופ"ב הא דלא אתיב ירושלים רס"י משום דהוי מחילת הפעוות בידי שמים. וביומא (ד"פ.) אימא כולו' מבית ס"ת מביתו וקורא בו כדי להרחות חזותו לרבים. ופירש"י מעיוה"כ הביאם שם וכ' שם המפרש"ח לא ידעתי למה דחיקו לאם יש מיוה"כ ליוה"כ הרי ירושלים דלאחוי' נעולות והוי רס"י עי"ש. ולכאורה קשה לפ"ז הרי"ף (דכ"ט:) וע"ש של ר"ה כו' אבל לא במדינה. ופירש"י ותוס' לא בירושלים. וכבוכה (דמ"ב:) וע"ש הרחשון של מג כו' ואחר כל הימים שאה הרי ירושלים אפ"נ דלאחוי' נעולות אמור. ואפשתי לומר דכוונת רש"י דאכ"פ סו כרמלית ממש בעירובין (דק"ח) ומהדרי לינהו כרמלית. וע"ש (דפ"ו.) שכתו ולא הביאו ס"ת מבתו"י. ושם (דל"ח) והייט מעלין ס"ת מחלר לגג. ובספתים (פ"ד.) שכת ולא הביא סכין מע"ש כו' ולמאר כו'. אך דרש"י גופא בסוטה (דמ"ו.) כתב מטעם דירושלים לאחוי' נעולות מותר גם ביוה"כ. ולכאורה י"ל דביומא קאי בזמן שפרלו בה היוונים דמבואר בתוס' דהוי רה"כ. ועי' בהפ"מ (פ"ח מעירובין). ובסופה קאי לאחר שנתתו או קודם שפרלו בה. אך דז"א למ"ש בתוס' בעירובין (דכ"ב) ד"ה והא דהוי לירושלים לוה"פ (ודלא כמרש"ח שם ד"ה מיבין שכ' שם דהו"ל שם ד' מחילות מחמת שסוקפה חומה ול"ע שהרי כ' בעלמו שם ד"ו דהוי מפולם מכ' לדדן ומפולם מטעה לטעל הוי רה"ר כמבואר שם פ"ב מהילות שבנן) פ"ב היתר מכח נוה"פ וא"ב אפילו לאחר שפרלו בה מהני נוה"פ להפוסקים המולקים על הרמב"ם נפט"ו מה' שבת ומתיבים אפילו פרוץ מרובה על העומד ובחמת דעת הר' יונתן בד"ק דעירובין דל"מ דלאחוי' נעולות בלילה לאפוקי מידי כרמלית רק שגריך לטעות עמוד מכחן ומכחן. אלא שהמהרי"ל ח"ג סי' ט"ד פליג עליו (ולפלא שלא הביאו רתי' מרש"י סוטה הנ"ל). וכבר רתיתי לחתני ההג"מ שמואל אבידור הלוי ני' שהאריך בדברי הטו"ת בית אפרים (חלו"ח ס' כ"ו) להתיר בזה בעירנו השתכיי הולך מוותיתא לפעטערבורג ומשוך לה דרך ביאליסטאק וכן לפריסכן וכשטראך תגעים ההולכים בכל הדרכים תמלא כמה מיליחים אדם:

ו גם בעין קניית הרשות מבר העיר המבואר (בבי' שלי"ת) ומיוסד טפ"ד הריב"ם (סי' תכ"ו) מבית דאין הגויס חוסרין מן הדין. ות"כ לפי העודע שים שם יהודים כופרים בהשי"ת. והשתולם קדמון. ים"ם רח"ל. והם אינם מודים בעירוב דהם חוסרין מן הדין ואין יכולין לבטל רשות המבואר שם (סי' שפ"ה) וגם שכירות מאתו ליטו מועיל לדעת הרמב"ם ובטו"ת מביא דבר (מהו"ת סי' כ"ו) ליסר בידם. אבל עד שיאמר שוילני בגייתרך מה נעשה לאחותינו מוארשא וחבירותי'. גם שמעתו פה כזה. ועכ"ל דלא גוחיים בכופרים לשכירות יותר מבגויס שמוע"ל מהם כיון דשיקר הגזירה היתה בשביל הגויס. וכמ"ש בנחמת אדם (כלל ע"ה). וגם ל"ל כמ"ש השוחל ומביא (מהדו"ת ח"ח סי' כ"ג) התום' בחולין ד"ה ואחיר כו' בשם ר"ת דאין הקרקעות תגיסות כשלנו לפי שטומנין מהם מס פ"ב אין בכחם לאחות. אלא תום' בשמחים (ד"ו) ד"ה התם כ' כיון דמתחילה סוי שלו מי מפליג לי' בזוזי תניא שלו. וכ"כ השטמ"ק (בב"ב דכ"ה). ועי' תו"ם (סי' רע"ח סק"ל) ובמהרי"ט אלגזי (בלי חלם סי' י') בשיחור התוספתא דתייב בתחריות עד שימסור. מ"מ יפה כ' הגמ"ח חדשים ברלין שי' כיון דעירוב דרבנן יש לסקל. גם ל"ל דמת הריטב"ח בעירובין (דל"ב) ד"ה ואתרי' כמאן כר שתין לך לוסר על תביתו משום עירוב אלא דיכול לעירוב ממו ולא מיבב נ"כ. ובטו"ת (מהו"ת סי' ל"ח). ול"כ כיון דלא מהני עירוב דידהו שיתים מודים בעירוב וכמו קידושי מומר לדעת הי"ו דלא חל קידושי דידהו אף דיכול לשוב בתשובה אתרי' דפיים מדשות בא לכאן וכ"ו שלא שב לא סוי בר קידושין ולבסוף מסס אלף רשות דישם שרגל ח"ח אתרי שפפ"י פקודת שרי העיר לין לפס מקום לכל טורך ממשיפס בימוד רק לכללות וממילא אין יכולים לאסור. ועיין בשקרי הד"ם סי' מ"ו אות י"ג בשם זקן אהרן ואינו תפ"י ואסמוך על הרב שלימ"ח להוליח דבר מתוקן. ומי' בשו"ת נפש חיה. ובספרי שנות חביים סי' פ"ם. ובשו"ת מהרי' אלפנדי תלמידי מהר"י חגזמי סי' כ"ו. ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רס"ב:

ומגני ידידו.

פסק הלכה מגדולי הדור העבר, מרן ר׳ חיים עוזר גרודזינסקי זצ״ל ומרן ר׳ אברהם ישעי׳ קארעליץ זצ״ל בעל חזון איש ואחד מגדולי הרבנים משגיח על העירובין בווילנא ע״ד תיקון עירובין בעיר פריז.

חיים עוזר גראדזינסקי
ווילנא

ב״ה יום ו׳ עש״ק ער״ח אלול תרח״ץ.

הוד כבוד הרה״ג ירא וחרד לדבר ד׳ כש״ת מוה״ר אלי׳ מונק שליט״א, ישא ברכה מאת ד׳.

אחר״ש. חבתי בתשלומין על מכתבו בנוגע להשאלה אודות תיקון עירובין בפריז. מתחלה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי, אך אחרי אשר הפציר בי דומעכ״ת באתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה״ר אברהם ישעי׳ קרלין שליט״א בבני־ברק, בעמח״ס ״חזון איש״, ואת אשר החלטנו אודיע למעכ״ת.

והנה בודאי נראה שפריז היא דה״ר גמורה מה״ת שיש בה ששים רבוא בוקעים, אע״פ שאין בה בכל רחוב ס׳ רבוא. מכ״מ מקרי דה״ר דגם בירושלים ומחוזא לא היו ס׳ רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע״ד האו״ז, הובא בהגהות אשרי פ״ב דעירובין, דאפילו ס׳ רבוא בוקעין ניתר בב׳ מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו״ע ופוסקים. ובאמת אינו מובן דהא קי״ל כרבנן דאין מערבין ברה״ר בכך משום דסבירא להו דבב׳ מחיצות אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו״ת בית אפרים חלק או״ח סי׳ כו שתמה ע״ז ושם חשיב ליה פריז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ״ת כתב דבפריז ישנן ג׳ מחיצות מה״ת בכל ג׳ רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שליש, א״כ לפ״ז אין לה״עיר פריז דין דה״ר מן התורה לכו״ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע״י הגשרים העוברים את הנהר, מכ״מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ודק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא״כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו ע״י צוה״פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד׳ התוס׳ בעירובין דף כב בר״ה אילימא, דמחיצות שאינה עשוי׳ בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ״מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל הדחובות ע״י צוה״פ. ומש״כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק, דמחיצות הנהר מתירות דאמרי׳ גוד אסיק מחיצתא ולא אמרינן גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק, כמבואר בשו״ע או״ח סי׳ שמ״ה סעי׳ טז וסוף סי׳ שע״ד, כמש״כ מעכ״ת בעצמו, ומחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהוי כמחילות תחת האדמה ברה״ר דלאו כלום הוא ואין נפקותא בהכרתן תוך המחילות. אולם יש לסמוך ע״ד הרמב״ן והריטב״א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשוים בידי שמים. ועיין בס׳ ״חזון איש״ הל׳ עירובין סי׳ מג ס״ק א, דכיון שהי׳ לפנים חומה נראין הדברים ששטח זה עדיין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור למרקים על גדותיו ובפרט בפריז אשר הנהר עשוי שם לתוף אניות וטפינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי׳ ראוי ומתוקן לכך, ובאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקדומות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, דק שיש לברר, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לתקן את הגשרים ע״י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה״פ של חוטי הטלגרף שעשוים כהלכה ואינם מן הצד כמש״כ דומעכ״ת, ובודאי יתישב כת״ר עם הרבנים הג׳ בעירו, והננו מסכימים אתם להלכה.

ואו״ש וברכה לדומעכ״ת. יתברך בברכה מרובה וכוח״ט לחיים טובים ארוכים ומתו־

הפרדס חוברת ה' שנה ל"ז

מכתב מאחד מגדולי התורה בעלי הוראה המפורסמים בעולם מראשי ועד הרבנים בעיר וואַרשא הרב ר' **שלמה דוד כהנא** זצ"ל, בו מבאר יסוד ההיתר של תיקון עירובין בעיר וואַרשא ומסכים לתיקון עירובין בפריז על סמך של צורות הפתח.

הרב
שלמה דוד כהנא
וואַרשא גענשא 17, טעל 81-11

ב"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד וואַרשא.
הוד כבוד הרב הג' מהור"ר שוחטמאן הי"ו.

מכתביו מכ"ז תשרי וט"ז כסלו קבלתי במועדם, מחמת שהענינים שכתוב במכתבו הראשון לא נגמרו אז עדיין, לזה נתאחרה תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב בתשובה ארוכה להגאון ראז"ם קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פי"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן הדורות שלפנינו בתיקון עירובין ובל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי דעת האו"ז דאפילו ר"ה גמור ניתרת בצוה"פ דלא קיי"ל כר"י, ועי' בספר מנחת פתים שהאריך בזה.

ובזה הגני ידידו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה.

שלמה דוד כהנא

(השני חשוכות דלעיל נדפסו ג"כ
בהמאור חודש טכת תשכ"ב)

חובה על כל הרוצה להצליח בלימודו, לחזור איזה פעמים על כל ענין שלומד, וכמאמר חז"ל תנא מני' מ' זמנין ודמי לי' כמנח בכיסתיה [מגילה ד"ז ע"ב], דמלבד שע"י החזרה הרבה פעמים, מבין הדבר יותר, וכמו שדרשו חז"ל [ברכות ס"ג ב'] על הפסוק הסכת ושמע ישראל, דתורה נמשלה לבשר דכל מה שהאדם כוססו יותר, מוצא בו טעם יותר. [ובדרך זה פי' מ"ש חז"ל [פסחים מ"ט ב'] כל הלומד תורה בפני ע"ה כאילו בועל ארוסתו בפניו, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, א"ת מורשה אלא מאורסה. דנ"ל דמה"ט נמשלה תורה לארוסה, דכמו ארוסה צנועה אין דרכה להראות פנימיות הוד יפיה, ולגלות מצפוני סודותיה לארוס שלה, עד שתהיה גיסה עמו טפי, וכל עוד שתבוא עמו יחד יותר, יאבד מראה נכריותו בעיניה אחת לאחת עד שלבסוף כשתהיה נשואה לו, אז תגלה לעיניו כל סתרי יפיה והיו שניהן ערומים יחד ולא יתבוששו, מה שאינו ראוי לעשות כן לעיני נכרי. כן דרך המשתדל פעם ראשונה להתעסק בענין מה בתה"ק אז פעם ראשונה ושנייה היא מתראה בעיניו כנכריה והיא מתנכרת ולא תניח לו עדיין להשקיף על יפיה הפנימי וסודותיה הנעלמים תחת מסך דביר משכבה, עד שיחזיר להתעסק עמה פעמים הרבה כל עוד יותר אחת לאחת, תיקרהו אהבתה ותגלה לעיניו סודות תעלומותיה והוד יפיה אשר עין לא ראתה. עד שלבסוף כאשר זכה שתקרא כבר תורתו [כע"ז י"ט א'] אז מדבר אשה לאיש, ויפתחו עליו ארובות השמים ותחזינה עיניו כל מסתוריה יחד. ולכן יפה אמרו חז"ל הלומד תורה בפני ע"ה, אשר בקמטיה טמונים אגדות ומעשיות שח"ו לומר שהם מובנים כפשוטם, וידוע שאין תוכן כברן וסודות קדושות טמונים בהן, והע"ה אף שיקיים מצות התורה, הוא רק כארוס לה, והמראה לו מסתוריה דברים שכסה עתיק יומין, הרי זה כבועל ארוסתו בפניו, שמה שיהיה בין הנשואין בסתר לעונג וכבוד שיתראו זה לזה, יהיה בעיני נכרי הזה לבוז, שילגלג עליהן. וכמ"ש החכם באזני כסיל לא תדבר חכמה וגו'] וגם מועיל יותר לזכרון, וכל לימוד בלי חזרה הוא כזרע בלי מטר.

(תפארת ישראל אבות פרק ב')

ERUV

A DETAILED ANALYSIS

CITING
RECOGNIZED RABBINIC SOURCES.

by
Rabbi Shiah T. Director
בעזר החונן לאדם דעת

קצת דרכי עיון ממרן בעל „חזון איש" זלה"ה

(א) . .

מטבע בני אדם לקרא את הכתוב בספר בשטחיות ובמהירות כקורא באגרת, ומקניני החכמה להתרגל לדקדק בלשון החכמים. כי דבריהם נכתבו בדקדוק עיוני, וקריאת המהירות וקריאת העיון הם הפכיות על הרוב ותוצאותיהן נגדיות, ובשביל נטית האדם אל החפזון, וביחוד לבעלי תפישה מהירה, יקרה, שחכמים יקראו בספרים, וייחסו להם דברים שלא חשבו ולא פללו, או שלא ימצאו את הדיקנות שבהם, וביחוד בדברים שבאמת הם עמוקים והכתב נפגש בקושיים להבליט את עומקם.

(ב)

ידיעת התורה אין זה פשוטו של סוגיא בחיי אדם, כי הלא אמרו אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, המיתה שבכאן הוא הנטיה מפשוטו של החיים, לעומקו של החיים. לתוך תוכו של החיים, כל שהאדם מרבה בשבירת המדות מרבה חיים, כי שבירת המדות היא הריגת החיים השטחיים, ומיתה של היצר, הממלא כל הגוף, הוא החיים המוליך בדרכה של תורה, מדות המשתתות רבות הנה, והם עצמו ובשרו של האדם, והממית אחת מהן המית את עצמו, ומקצת עצמו ככל עצמו, ואמנם מיתה זו תחיה בעליה, ודברי תורה מתקימים בידו, והננו עומדים על מדת העצלות, התופסת מקום מכובד, בין המדות המשחתות, העצלות משתרעת על כר נרחב על המחשבה ועל התנועה, לפעמים אפשר למצא את העצלות לגורם לתנועה ולמרץ כשהתנועה טבעית בעית, למלא תאותו חשקו ומתקו ושם בחביין לב, דופק פקפוק ולחש באזנו, לא! לא! משהו לא בסדר, אבל העצלות מערפלת שלא יוסיף כח להכריז מלחמה נגד בחירת נפשו הזדונית. ההזנחה את זרם החיים למסלולו ולהרגלו היא שורש הזנחת התורה. ללמד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו. האפס וההעדר, הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן. עיקר

הלמוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלמוד התמידי הוא סוד הקדושה וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אוסף רוח.

(ג)

מן הראוי לחבל תחבולות איך לקנות התמדת הלמוד, ולהתפלל ע"ז תמיד, אפשר לקבע למודים בכל יום, כמו למוד תורה שבכתב עם פירש"י, למוד משנה, ספרי מוסר, גמרא בעיון, ובמהירות, לקנות חבר טוב, ללמוד בביה"מ, ועוד והעיקר לזכר לפני מי אתה עמל, ולבלי הסיח דעת מזה.

(ד)

כל ענין החדושים פי' הגר"ח מולזין וצ"ל בהיות שאין עומק תורה שבע"פ [מתגלה] אלא אחרי רוב השקידה והעמל, כל המתגלה נקרא חדוש, וכל המוסיף בקניינים שהתורה נקנית בהם מוסיף ידיעה יותר ברורה, וטועם נעימות הצפונות, אשר היו בעלום והסתר טרם עמלו, והן הנה החדושים משמחי נפש ומלהיבי אהבה עלאית מורם מכל שפלות הגופניים ומהפכים גשם לנשמת חיים.

(ה)

כל המרבה בקניני התורה מרבה תורה לכן צריכים לב להזהר ממפסידים טבעיים וסגוליים, מן הסגוליים שלא להקל בנט"י המבוארים בשו"ע, ומאד התמירו בזה. כמבואר בשו"ע או"ח סי' ד. ומן דקדוק ההלכת שלא תהא חציצה, ושתהי' הנטילה למעלה מקשרי אצבעות, וזהו בכלל טהרה המביאה לידי קדושה. ולמעלה מפרק הזרוע של יד בכלל מקום מכוסה, אף שרבו מגולי כל היד, בטלה דעתם.

(ו)

(מתוך מכתב)

אך אמנם רצוני העז להצלחת הלומדים הצעירים בלמודם ירגישוני כשהדבר עומד לנגד עיני מבלי משים וכאלו אני רואה מן המפריעים העומדים על דרכם, ואשר הסבה העיקרית בסדר הלמוד שצריך זהירות יתרה לעשות את העיקר לעיקר, והוא העיון בברור הכללים והפרטים בכל סוגיא, שיהיה המשא והמתן שגור ושנון, לזכר את „הלכאורה" ואת המסקנא, את ההלכות הודאות ואת אלה שנותנים מקום לדיון, ועיקר הזה דורש עמל ומלחמה פנימית נגד העצלות בשינון במה פעמים אף בלי חדוש, לחזור על אתר כמה פעמים, ולדקדק בדברים שאין השכל נהנה מהם בתחלתם, ואדרבה מכביד עליו, אבל העמל זהו עמל התורה, אשר כל סגולת התורה נאמר על עמלה, ואמנם אחר העמל נפתח שער אורה חדש, אשר השכל מתענג ללא קץ. ויש ליזהר מלהאריך בהסברת סברא, ולעומת זה להאריך בגמ', בעיון הפשט ובירור מסקנותיו ועל כולם הקנינים, שאם לא עשה קנין לא קנה, העיקר להתרגל בזכירת האמונה שהכל בידי שמים, גם הצלחת הלמוד ועליה ביראה, וחביבים ישראל, שאין צריכין שליח, וכל בר נש בכתו למצא טוב ע"י תפלה, והשם מתאוה כביכול לתפלתו של צדיקים, התפלה היא מטה עוז בידי כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו יתברך כן יעלה וכן יצליח, וישמר מכל דבר המפסיד את הלמוד האמת, הלמוד והתפלה קשורים זה בזה עמל הלמוד עוזר לאור התפלה והתפלה עוזרת את הלמוד, תפלה בבחינת „קבע" מרחיקה את הלמוד, ולמוד בעצלתים מונע תפלה.

(ז)

לא יפה עשו בדור האחרון אשר עזבו את למוד המהרש"א ז"ל, אשר ממנו טובה ניתנה לישראל לזכות בו את הדורות הבאים אחריו, להרגיל את הלומדים בעמל התורה, אשר אך העמל הוא העבודה המעולה,

ואשר עליהם כוונו חז"ל בהפלגת התורה על לומדיה, והמהפך את הגשם לרוח, ואת הגוף לנפש, והנכנס ברמ"ח אבריו של האדם לזככם ולעדנם לקיום חיי התורה, והספר הקדוש מלא התעמלות בדברים מוכרעים ועמוקים, ומרגיל את האדם בעיון נכון ועמוק, גם מועיל הדבר מאד לזכרון כל סוגיא לפרטיה. ודור שלפנינו החזיקו מאד בספר הק' הזה, והגרע"א לא הניח הבר מספרו, ומיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כולו. ויתרגלו בקלות העיון ובעזיבת הדעת דבר דבוד על אופניו ואין מי שיחזיר העטרה ליושנה.

לזכר נשמת זקני
אברהם בן שמואל ז"ל

זקנתי
אסתר חיה בת טוביה ע"ה

חיים יונה בן אברהם ע"ה

זאב בן אברהם ע"ה

ותנצב"ה

בעבור שנדבו לזכר
נשמתם להדפסת הספר.

יתברכו המנדבים הם וכל
משפחתם בברוך אשר יקים
את דברי התורה הזאת.

תורת תיקוני עירובין

ספר

תיו יהושע

ספר

עירוב והוצאה

לקוטי חשובות בענין תיקון עירובין
בעירות גדולות

כאשר תורת כל פרטי הענינים והמעשים האלה הנ"ל בפסקי דיניהם המפוזרים בבעלי הש"ע ובאחרונים מאד נעלמים לפום דהיטא אף לגדולי הרבנים כי אין להם כולם ביחד מקום מיוחד בסימן בש"ע לכן קמתי בעזה"ש ואספתים וקבצתים כאן במקום אחד בכדי שכל המבקש הלכה בהם ימצא מבוקשו בלא טורח ויגיעה

מלוקט

על ידי

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם
אמן אמן אמן.
שמחו בה' וגילו צדיקים והדינו כל ישרי לב

Copyright © 1979
by
Rabbi Shia T. Director
842 E. 9th Street
Brooklyn, New York 11230

ספר

תיו יהושע

תורת תיקוני עירובין שבזמן הזה

מאת יהושע בלא"א חיים ישראל זלה"ה בריסקין

ספר

עירוב והוצאה

מאת הרב הגדול הגאון המפורסם כש"ת

מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י

אשר חשף זרוע עזו ויצא בכחא דהיתרא אודות היתר המלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר נויארק בכל הכתוב פה בספרו, ונוסף לזה תשובות בענין זה מאת המאורות הגדולים גאוני זמננו אשר כל אחינו בני ישראל נשענים עליהם בהוראתם ומהם גם כן יצא הדבר בהיתר ומסכימים בכל עוז לדעת הרב הגאון המחבר הנ"ל ומפליגים בהוראתו זו.

לקוטי תשובות מגדולי הדור בענין תיקוני עירובין בעיירות גדולות

ספר

תיו יהושע

הוא

שלחן ערוך

של

תורת שבת

בדבר תקוני עירובין שבזמן הזה, עם כל החידושי דינים אליבא דהלכתא. וכן תורת עירובי חצרות ושתופי מבואות וברכתו.

ועוד ביחוד באתי כאן בדבר תיקון העירוב שנתיסד בעירנו עיר אדעסא ע"פ דעת גאוני וגדולי דורנו אשר דעתם וטעמם ונימוקם כבר נדפסו בקונטרס תיקון שבת שאין לחוש בעירוב דידן לשום מחמיר. וגם אנכי בעת היותי שם במשרת הרבנות אזרתי כגבור חיל לצאת במלחמתה של תורה כנגד המערערים, והראתי בעזה"ש בתשובתי שהדפסתי כאן כי קנאתם הוא קנאת שקר רח"ל, ועיר אדעסא היא מוקפת בחומה סביב לה כדת וכהלכה:

מאתי **יהושע** בלא"א **חיים ישראל** זלה"ה **בריסקין**

ר"מ ומו"צ באדעסא, ומלפנים הייתי מו"צ בטולטשין רבתי, ואח"כ רב ואבד"ק קאנסטאנטינאגראד, מחבר ספר תיו יהושע על חלקי יו"ד.

החונה בעת

בעה"ק **ירושלם** תובב"א

שנת **כל שיש לך להקל בעירובין הקל** לפ"ק

הקדמה

בדרך מודעה

אמר המחבר להורי ידוע לכל מאן דבעי למידע כי אלו אשר לא ניחא להם בתקון העירוב באדעסא הרי לאו לשם שמים אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כידוע ויש מהם אשר דין חסיד שוטה רביע עליהם וצאו וראו מה שאמרו חז"ל בדבר חוב הזריזות של תקוני עירובין, עיין בגמרא עירובין דף ס"ה ע"א ודף פ' ע"א ודף מ"ו ע"א ודף ל"ד בתוספות סד"ה ואמאי ורש"י סוד"ה תורת מחיצה ודף ס' וס"א וס"ד וס"ה וס"ו ושם ברש"י ותוספות. וכן בתוספות מ"ה ונ"ט ועיין בתשובת הרא"ש כלל כ"א שנידה לרב אחד בעבור זה שהיה נגד תקון העירוב שבעירו ע"ש וכן התשב"ץ כתב על אנשים כאלו או שהם הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, ובכלל על אנשים כאלו אשר בית ישראל נשען עליהם בעוה"ר הרי נאמרו רק בעבור עצלותם כי קולר העם תלוי בצוארם וכבר צווחו הרבה מגדולי ישראל בספריהם שאין לנו לגבב חומרות בזמן הזה בענין הנחוץ להרים מכשול כי בימינו אלה אם נכביד ביותר לגדור גדרים על בני דור החדש יש לחוש שלא יפנו לנו עורף ח"ו. על כן חובה עלינו להמתיק הדינים בכל מה שנוכל ובפרט בשל סופרים והלכה כדברי המקיל בעירוב עכ"ד. וכן עוד רבים כתבו ואמרו שכל בר דעת ויראת ה'בלבבו הרי ישפוט בשבלו כי אנחנו מחויבים בכל אמצי כחנו לחפש היתרים וקולות ולסמוך בעת הצורך להקל בתקון העירוב ולתקנו אף שבהאי אופן תיקון הרי המקיל יחיד לגבי רבים אעפ"כ אם בקושי הוא לתקנו באופן היותר מועיל אזי יש לסמוך על היחיד המקיל ולא לבטל מלתקן כלל וטעמא בזה כתבו גדולי האחרונים דכיון שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל ב"ב הקטנים וגם לא את נשותיהנז וחלושי דעת, לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחות, וכן כמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים ובפרט בענין תפלה בבית הכנסת ביום שבת קודש בהבאת הטליתים והסידורים וכדומה ולכן פשוט הוא דאמרינן כל מה שיש לך להקל בזה הקל ואל ינוח את העיר מבלי שום תקון חלילה ועיין בדרכי משה סי' שב"ג אשר בעבור זה הניח תקנה להיות בעירו אף שהתקנה זו לא ישר בעינו ויש לי אריכות רב בזה בגורל התאמצות של תקוני עירובין בעיירות אשר בהעדר זה גורם לחילול יותר כי ראה ראיתי איזה עירות שהם פרוצים הרבת בחילול שבת הרי ע"פ רוב הוא עיקר הראש שבו תלויה הקלקלה הוא חסרון תקוני העירוב ואין להאריך:

תיו יהושע

תורת תיקוני עירובין שבזמן הזה

א.

יבאר כל פסקי הדינים בדבר תורת תקוני עירובין בעירות שבזמן הזה. וביחוד בדבר תקון העירוב דק"ק אדעס כאשר הארכתי אודות עירוב זה בתשובתי ומחמת כי איכא למישמע מינה הרבה חידושי דינים גם בדבר תקוני עירובין שבכל עיר לכן העתקתי אותה תשובה תחילה כאן. ואח"כ כל פסקי הדינים וזהו דברי תשובתי.

הנה בדבר תקון העירוב שנתיסד בעירנו עיר א ד ע ס על ידי ראש המיסד הרב המפורסם וכו' מהר"ח טשערנאוויטש ני"ו רב ומ"ץ בעיר הנ"ל אשר קמו עליו אנשי קנאו שקר והתנגדו לתקון העירוב ההוא. וביקש מאתי להזדקק לזה ולעיין עם מי האמת והצדק ומצאתי א"ע במחויב בדבר להזדקק והזדקקתי לזה להתעסק ולחפש חיפוש אחר חיפוש לדעת את העיר אדעסא בכל דרכיה ונתיבותיה והנני מצאתי כי קנאתם הוא קנאת שקר ועיר אדעסא היא מוקפת בחומה סביב לה כרח ובהלכה היינו הים סובב צד מזרח וקצת צד דרום וקצת צד צפון, וחוף הים הוא גבוה הרבה מן הים והנמל הוא בקרי מזרחית צפוניה. ומהנמל ייצא גשר ברזל על עמודים קלועים. ובכלות הגשר נעשה בידי אדם תל גבוה. שעליו הולכה מסילת הברזל. וסובב התל צד צפון ומערב ומערבית דרומית. ובכלות התל עומד גדר של אבנים הנמשך בכל צד דרום עד בית התניבות לנוסעים. העומר בקצה גבול דרומית מזרחית קרוב לים. ומבית התניבות הזה נמשכים חוטי התלגראף עד בתי הקייץ שקורין "דאטשים" שהם בניני בתים שמקופים חומה. ומאחורי כיתל של בית הקיץ (שקורין דאיטשע חאלעשוגאלע) אשר האחורי שלה היא נגד חוף הים ששם הוא גבול דרומית מזרחית או ממנה ממש נמשך והולך גדר חזק של קרשים בקו השוה ממנה מלמעלה עד למטה לשפת הים. ומלבד זה יש עוד משנז הרים הגבוהים המתלקטים עשרה מתוך ד' מתוך שפת הים וכל זאת ראיתי ומצאתי אשר בכל המוקף בהעיר הנ"ל נמצאת כי עיר אדעסא היא מוקפת סביב בכל ד' רוחות בארבע מחיצות אליבא דהלכתא באשר הכל באריכות ובפרטיות יבואר להלאה בטוב טעם:

ועתה נביא לענות לקנאים הבסילים באוילתם דאף לפי טענות הקנאים הנ"ל דישו פרצות במקום המוקף הנ"ל אין בדבריהם שום ממש כי רוב הפוסקים ירובם ככולנו הסכימו להקל היכא שיש מוקף סביב העיר אף בד' מחיצות שהם רק מחיצות מצד אליבא דהלכתא כאמור לקמן בפרטיות ומהם יש מחיצות אשר בהם יש פרצות אף יותר מעשר אוי כיון שהפרצות הם במחיצות של מקום המוקף של סביב העיר בקצה סוף העיר חוצה לה אשר להעומר בתוך רחובות העיר בפנים במבואותיה לא תוכל להיות נראית לו הפרצה שבקצה העיר שבמקום המוקף אשר סביב לה כנ"ל ואף בפחות מט"ז מיל לא תוכל להיות שליטת עינא לראות הפרצה של המחיצות שבקצה העיר להעומד

בפנים

בפנים מחמת שהבתים והחומות שבתוך הרחובות בפנים העיר סותמים מסביב שלא יכלו לראות הפרצות שבקצה העיר כי ע"פ רוב הרי המבואות שבערים הגדולים הרי כל מבוי נבנה ארכה כנגד רחבה של מבוי שכנגדה ויש הרבה שנבנו אשר אלו באלו ואלו באלו נכנסות ואין בהם פילוש אלא דק המבוי האחרון שעומדת בקצה זו של העיר וכן תחלת מבוי הראשון שבקצה האחר אשר בהאי אופן הרי כל המבואות שבתוך העיר עד המבואות שבקצה העיר חוצה לה נקראים מבואות סתומות מג' צדדים לכ"ע אשר בהאי אופן הרי זה פשיטא דפרצות והמפילשות שבאלה המבואות שבמקום המוקף של קצה העיר שהם פתוחים מול פני השדה אינן יכולים לאסור הטלטול שבתוך המבואות שבפנים העיר ואף שאלו שבקצה העיר נפרצו ופתוחה גם יותר מעשר ואין שם כנגדם עוד מבואות של בתים שתהיו סותמים הפתוח שבהם כנגד מול פני השדה אך ביון שהפרצות שבאלו הם מונחות בריחוק מקום מחוץ לעיר שאינן ניכרים ונראים כלל להעומד בתוך העיר אזי אלה הפרצות אינן אוסרים הטלטול שבתוך מבואות הריורין שבתוך העיר כמבואר כל זה לכל המעיין היטב בדברי גדולי הראשונים ובאחרונים אליבא דהלכתא. ולא עוד נראה לי מדעת גדולי הפוסקים דאף במבואות אשר הם מפולשים אשר העומד בהם יכול להיות דואה את הפרצה שבמחיצות של מקום המוקף שבקצה העיר שהוא מול פני השדה אעפ"כ דעת רוב הפוסקים דאם הפרוץ נפרץ בה באיפן אשר העומד הנשאר שבה הוא מרובה על הפרוץ חשבינן ככולו עומד כדעת הירושלמי בפ"א דעירובין ובפ"א דסוכה וכדעת הרמב"ם הלכות כלאים פ"ו הלכה ט"ז וכדעת הר"ש שם בפ"ד משנה ד' וכדעת התוספות ישנים שהובא בגליון הש"ס בעירובין דף מ"ו ע"א אשר בעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ היא ביותר מעשר ואף שהפרוץ הוא פרוץ לר"ה גמורה מה"ת אזי שלא כנגד הפרוץ ממש מותר לטלטל בתוך מקום המוקף הלז בלהי שום תקון מקום הפרצה ע"ש. והשתא על אחת כמה וכמה שאין הפרצות האלה יכולים לאסור הטלטול שבתוך המבואות בתוך פנים העיר שהם בריחוק מקום ונמצאת לפי זה אשר אף כמקום המוקף נופה של סביב העיר שהוא בקצה העיר כנ"ל ושהפרצה הוא שם אצל שפת הים במקום רוח רביעית אזי שם לא כנגד הפרצה ממש מותר לטלטל שם ואף שלא סמכו בפירוש על העומד ההוא בכוונה שיהא בתורת דין לחי או פס כאשר יבואר להלאה אודת זה. כללו של דבר היוצא לנו דזה פשיטא דאין הפרצית של המחיצות שבמקום המוקף של סביב העיר כשאינן כולם יחד במקום אחד אינן יכולים לאסור כלל את הטלטול שבתוך העיר אף שהפרצה תהיה יותר מעשר ואף שהפרוץ יהא מרובה על העומד ומטעם הנ"ל שהעלו כי לגבי הטלטול שבתוך העיר שהבתים סותמים מסביב להעומד בתוכה נחשבים גם מחיצות באלו למחיצות להגן להעיר לטלטל בתוכה:

ועכשיו נדבר לפי הכח הקנאים שהוציאו דבה כי המחיצות שבמקום המוקף הנ"ל אינן נחשבים בשם מחיצות כלל ואין באן עידוב כלל וכופרים בכל. הן בתורה מחיצה היא. וגם בתורת צורת הפתח של הט"ג. וכן בגשר ותל. והגדרו באמרם כי לפי דעת שטותן אינן נחשבים למחיצות כלל. הגם כי לדברי שטותן של הללו בבר מחו לקדקדם והקהה את שיניהם בתשובות הרבנים המתירין הנדפסינו בקונטרס התקון שבת אך מ"מ באתי עוד הפעם להשיב על שטותן על ראשון ראשון ועל אחרון בדרך קצרה אשר גם דברינו הקצרים יספיקו לפני כל יודעי דת ודין

לידע

לידע ולהבחין עם מי האמת והצדק. היינו מה שאלו מפקפקים אם להחשב את הינו
למחיצה הרי זה פשוט גם לבר בי רב דחד יומא אשר רובם בכולם העלו להלכה
למעשה אשר הים חשוב כמחיצה וגם הים עצמם נחשבים למחיצה ע"ש ובאשר
האריכו גדולי הרבנים בתשובותיהם הנדפסים בתקון שבת וע"ש בתקון שבת שהבאתי
שם ראיות נכוחות אשר גם הרמ"א שם סובר להלכה למעשה כדעת המחבר דהינו
והמים חשובים למחיצה לא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון גם בדבר הט"ג להחשב בחוטי הט"ז
למחיצה שלצורת הפתח אף שהחוט לאו ע"ג הקנים מלמעלה הרי זה כבר שנויה בפלוגתא
בין גדולי הראשונים ויש הרבה דס"ל אשר צורת הפתח ממש מן הצד ג"כ מהני ע"ש. וכן
עוד נוסף לזה הרי בדבר החוטי הטליגראף העלו האחרונים אשר גם לאלו דמחמירין בצורת
הפתח מן הצד אבל בצורת הפתח של החוטי ט"ג גם הם מודים דנחשבים כצורת
הפתח גמור ולקמן ביארתי בדרך חדש דכראי הני גאוני דור האחרון לסמוך עליהם בכל
העיירות דחוטי הטליגראף נחשבים לצורת הפתח ואף הפוסקים הראשונים דס"ל דפתח
מן הצד לא מהני אבל בחוטי הט"ג גם להם פשיטא דמיקרי שפיר צורת הפתח ופשיטא.
ואלו הן המתירין הגאון במקור חיים והג' בשו"ת מאמר מרדכי והג' מהרש"ק מבראדי
והג' בשו"ת נפש חיה והג' בשו"ת חצר לאברהם והג' מהרש"ם מבערזאן שליטא ועוד
הרבה מרבני חנדפסים בתקון שבת העלו כך דאין לחוש לעכובא לצרף החוטי ט"ג
למחיצה של צורת הפתח וגם עוד אמרתי חלקי בזה ויבואר לקמן דבעיירות
כאלו כמו אדעם וכיוצא בהם הרי כל המבואות שבתוך העיר נחשבים כמבואות
סתומות משלשה צדדים אשר מצד דינא הרי סגי בתקון בקצה העיר המפולש מול פני
השדה בפס של ד"ט או בשני לחיין משהויין בשני הצדדין בלתי צורת הפתח כלל
אף בפתוח יותר מעשר אזי לפ"ז נמצאת דחוטי הט"ג עם הקנים מהני למחיצה
מצד ממ"נ דאם החוטי שבקנים אינן מועילים אבל עכ"פ הרי מועיל הקנים עצמם דשוב
להחשב בתורת פס או לחיין ואף בפתוח ביותר מעשר ואף דלא סמכו עליהם בכוונה
אך בעינן דלא יהיו רחוקים הרבה מהבותל המבוי הפתוח דבהאי אופן יש לחוש לדעת
הבבור שור דסובר להחמיר ברחוק ג"ט מהבותל אף בקנים של צורת הפתח גמור כאשר
אבאר לקמן ועכ"פ מכל הלין הרווחנו בזה אשר ליתי דין צריך בושש ופשוט בפשיטות בעירובין
כאלו בזמן הזה דאין לחוש במה שהחוט של הט"ג היא מן הצד ולא ע"ג כנ"ל
ולבן אותו הרב שבא מעיר טשערנעוויץ ממדינת אוסטרייך לפה אדעם בביון להחזיק
במחלוקות ובלא ידיעת שני הצדדים הרי בא ונתפיים וגמר ומקני להלכה למעשה לפסול
העירוב הנ"ל והחציף פניו כנגד הגאונים דקששאי מיניה ואמר עליהם ששגו בזה שהקילו
בצורת הפתח של חוטי הט"ג הרי אין זה רק דרך עוות וחוצפה ועל דבריו של מה
בכך שכתב בקונטרס תקון שבת הרי כבר מחה עליו בקדקדו שם הרב הישיש מעיר
שעביז ובאמת כל דבריו שם לא שרירין ולא קיימין ובטלין ומבושלין. והנה לא אכחד כי אנכי
בראות את דבריו בקונטרס הנ"ל הרי לא רציתי לטפל בדבריו אך כשמצאתי בתוך דבריו
שם שמגלה פנים בתורה שלא כהלכה ומדבר כלשון בור גמור אזי מצאתי כמחויב בדבור
לקיים ענה כסיל כאוולתו ולבן להלאה בקיצורי הדינים אציע דברי הבורות שלו לפני כל:

גם בדבר תל המתדקק אי אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה הרי גם זאת שנויה
בפלוגתא ולהלכה העלו האחרונים וכתבו דתל הנעשה בידי אדם פשיטא דלא
אמרינן אתי ומבטלי מחיצה ואף תל הנעשה בידי שמים יש להקל וכאשר כן העלה אדמו"ר

בש"ע

בש"ע בקונטרס אחרון בסי' שמ"ה והשיג על המג"א שם וכתב וז"ל דהרי בגמרא שם מבואר בהדיא דאף שרבים בוקעים על המחיצה עצמה לא מבטלי לה לרבנן דקי"ל כוותייהו בס"ש הרמב"ם. ואפילו אינה עשויה בידי אדם שהרי גיבה מעלת בית מרון וגובה בית גלגול אינו עשוי בידי אדם וכו' עכ"ל ועיש לקמן שמפרש ואימר דאף לדעת המג"א הנ"ל הרי בתל המתלקט בזמן הזה שאין לנו ר"ה ואין ס"ד בוקעים בה והתל הוא רק מחיזה רביעית אז אף בתל הנעשה בידי שמים אין איסור נזרה אף מדרבנן ובתל המתלקט לא שייך שום נזרה לכך הדעות דאין לגזור מתלקט אטו אינו מתלקט שגובה הוא הוא דבר הניכר לעין ולא נזרו על שיעורו שמא יטעו בהם כמו שלא נזרו על שארי שיעורי רשויות שבת שמא יטעו בהם ויבשלו בראורייתא וכו' ע"ש:

וכן בדבר הגשרים הרי האריכות כאן אדותם הרי למותר כי אדותם כבר דברו גדולי האחרונים והעלו שם להלכה דאף שעליו בוקעין רבים וכן תחתיו, אעפ"כ מצטרפין זו למחיצה רביעית וכמבואר במג"א בסי' שנ"ה ס"ק ט"ז וכמו דאמרינן במחיצה דין אגוד אסיק ואמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא אזי ג"כ הדין בדין מחיצה של גוד אחית ולא אמרינן כה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא וכן העלה כך בספר משרת משה ע"ש. הגם נגד זה מציאתי לאדמו"ר שם דמוכח משם אשר הוא סובר דבמחיצה של גיד אחית אמרינן דאזי רבים ומבטלי מחיצתא אף עכשיו שאין לנו ר"ה ע"ש. אמנם כד נעיין היטב בדבריו שם בענין זה הרי נראה דכיונתו להתסיר במחיצה של גוד אחית כנ"ל אלא באופן שכל המחיצות העיר הרי חשבינן למחיצות מצד דין של גוד אחית אבל אם הוא רק מחיצה רביעית אזי אף שהיא מחיצה מצד דין גוד אחית לא אמרינן דאזי רבים ומבטלי מחיצה זו כשאין ס"ד בוקעין שם ובדעת המג"א הנ"ל. ובפרט בנשר כזה שנכנה על עמודים הויי מקום התחתון נחשב צורת הפתח אף ברחב מעשר כמבואר באחרונים ע"ש:

וכן בענין מעשה השראנקעין שבנידון דידן הרי מבואר בשו"ת מהרי"א גאון וצדיק מסדינת אימטרייך שהעלה להלכה בהם דלא בעינן ראיות לנעול ע"ש מעמי ונימוקי עמו ועוד העלה שם בהם דלא אכפת לן אם אדם יכול לשוח ולעבור תחתיהם. וכן בדבר הגינות וקרפיפות שבתוך העיר שתקנאים עשו בהלה בעבורם אזי ג"כ לית בזה חשש כלל דכבר נמנו וגמרו רוב מהאחרונים להלכה למעשה דלא אמרינן זרעים מבטלין מחיצה ולא עוד דגם מצטרפין אף מחיצות של נינוח לטלטל בעיר וגדולה מזה יש מסקילין גם בנינה עצמה לטלטל ולקמן בפסקי הדינים יתבאר עוד מזה. וכן בדין להעמיד הקנים של צורת הפתח אף בתוך גדר הארקעין אזי העלו האחרונים להתיר בפשיטות כשהקנה נראה בולט למעלה ממחיצות הארקעין וכמבואר בשו"ת חיים ע"ש:

ועכשיו מלבד כל אלה המחיצות הנ"ל נביא עוד הפעם לבאר ולהסביר דבר ענינו המחיצות של המבואות שדברנו לעיל היינו כי להחשב המבואות לסתומות מני צדדים כאשר ביארתי לעיל יש נפקותא גדולה לדינא בין ערים לערים היינו יש עיירות כאלו אשר המבואות שבהם בניות באופן ששני ראשיה של המבוי המפולשים לרשות הרבים של חוץ לעיר זו בקצה עיר מצד זה וזו בקצה העיר מצד השני הרי הם מבוונים זה כנגד זה אשר להעומד בתוך המבוי יכול שפיר לראות את הפתוח של המפולש לר"ה משני ראשיה וכן היא כך כל המבואות אשר ראשיהם משני הצדדים המפולשים לר"ה שחוץ לעיר הם במבוין זו כנגד זו אשר העומד בתוך המבוי רואה את עצמו שעומד

בתוכה כנגד שני פתחים לר״ה שחוץ לעיר ואלה המבואות הרי נקראים אצל חו״ל והפוסקים מבואות סתומות דק משני צדדים ושני ראשיהם הפתוחות שבהם הם מכוונים זו כנגד זו ממש כנ״ל ואופני המבואות האלו נחשבים לר״ה לכ״ע ולדידן באין ס״ד בוקעין בהם הרי בסוג ר״ה מדרבנן להחמיר בכמה חמורות כאשר נתבאר בדברי גדולי הראשונים ובשו״ע וכן יש עוד אופני בניני מבואות הנקראים מבואות סתומות דק משני צדדים היינו שנבנו בעקמומית כזו שהמפולשים הפתוחים בשני ראשיהם אינו מכוונים זו כנגד זו בקו השוה כנ״ל אלא נבנו כעין דלית וכיוצא בו אשר עכ״פ הרי העומד בתוך פל מבוי מאלו הרי דואה א״ע שעומד בתוכה כנגד המפולש הפתוח שבראשיה אחת לר״ה שחוץ לעיר אשר ראש המפולש ההוא הוא מכוון נגד העומד שבה. אמנם על עירות כאלו שבנינם באופני מבואות כנ״ל הרי כיון דאין נראה להעומד בתוכה רק מפולש הפתוח בה שבראשיה האחת יש דס״ל להקל בהם להחשב כמבוי סתום מג׳ צדדין ואופן זה הרי שנויה בפלונתא בעירובין דף ו׳ בין רב לשמואל ובביאור בוונתם שלהם הרי שנויה במחלוקת בין גדולי המפרשים ואין באן מקומו להאריך כי כבר האריכו בזה בקונטרס תקון שבת הנדפס לא מכבר. וכן אנכי בכתובים הראתי מדברי גדולי הפוסקים אשר רובן ככולן ס״ל להלכה דבעקום כעין דלית נחשב המבוי כסתום מג׳ צדדין אף לדב:

והשתא דאסיקנא דאף באופני בניני מבואות כנ״ל הרי נחשבים כמבואות סתומות מג׳ צדדין ושאין לדון אותן כסוג ר״ה ואף מדרבנן כנ״ל הרי פשוטא היא אשר ר״ה וכ״ש היא באופני בניני מבואות שבעירות כאלו כנון אדעסא וכיוצא בה אשר כולי המבואות שבכל עיר בתוכה הם בנויות ארכן כנגד רחבן, אשר בהאי אופן אין המפולש שבראשיה המבוי הבנויה בתוך פנים העיר תוכל להיות פתוח לר״ה שבקצה העיר אפילו בראשיה אחת כי כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר הרי בכלות ראשיה הפתוחה הויי עומד כנגדה כותל החומה שבכנגדה לרחבה או לארכה אשר העומד בתוכה לא יכיל לדאות במפולש הפתוח שבה את ר״ה שחוץ לעיר בקו השוה דרך שם אפילו בראשיה אחת דגם דהרין היא אף במבוי סתום מג׳ צדדין בעינן לחי או קירה בראשיה המפולש שפתוח לר״ה ונמצאת אשר אף בערים הנ״ל הרי לא ימלט שהמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר לא תהיה פתוחה במפולש שבה כנגד פני השדה וכן תוכל להיות שתהיו עומדת בקצה העיר חוצה לה כמה מבואות שהמפולשים שבהם תהיו פתוחין למול פני השדה ורעת הפוסקים בזה כיון שכל המבואות שבתוך העיר הרי פתוחים זו לזו ער המבוי ששומדת בקצה העיר חוצה לה שהיא פתוחה לר״ה הרי מבוי זו הפתיחה לר״ה אוסרת מדרבנן לטלטל על כל המבואות הפתיחים לה אף שהפתוחים שבהם אינן מתכוונים זה כנגד זה כמבואר בבעלי הש״ע והיא פשוט ע״ש. אמנם עכ״פ הרויחנו בזה אשר בעירות כאלו כנ״ל אשר אסיקנא דהן נחשבים כמבואות סתומות מג׳ צדדין כנ״ל אז הגין הוא אף שהרחובות של המבואות האלו הם רחבים ט״ז אמות וששים רבוא בוקעין בהם הרי לאו ר״ה מהיות ומהית מותר לטלטל בר״ה כזה הסתום מג׳ צדדים אף ברחב ט״ז וס״ר בוקעין בו כמבואר להמעיין בגדולי הפוסקים כך שבוונתם בפלונתא של רב ושמואל במבוי עקום ע״ש. ונמצאת מכל הלין אשר הרויחנו כי ערים באלה הרי בחצר שסתום משלשה צדדין ועריפי ממנו דהרי בחצר נראה המפולש שברוח הרביעית לדרך הרבים להעומד בתוכה אבל המבואות אלו שבתוך העיר אשר בנוים ארכן כנגד רחבן או שאלו באלו נבנסין עקומות דב באין בהם פילוש דרך המבואות שבקצה העיר אשר דיירי תוך העיר יכלו לדאות

הפילוש של מול פני השדה כשעומד בתוך העיר או בהאי אופן גם רבנן לא הצריכו תיקון בקצה העיר בשביל דיירי שבתוך המבואות שבתוך פנים העיר ואף אם נהי כשאפשרי להחמיר בשביל האחרונות גם על הפנימים שבתוך העיר אבל זה פשוט דאף אם יש עליו מליץ אוזר מני אלף להגיד ישרו שהוא זה תקון כהלכה אוי בוודאי שומעין לו יותר מפי מהמחמירין. בכלו של דבר דבהאי אופן אשר איסור דטלטול שכתוך מבואות העיר הרי אסרינן רק משום דנחשבים כאשר הם פתוחים לתוך המבוי שבקצה העיר שהיא פתוחה למקום כזה אשר לדעת כמה פוסקים הרי המקום זה חשוב כמוקף במחיצות גם סביב המבוי באחרונה אוי בהאי אופן הרי אצל דיירי תוך המבואות שבפנים העיר עד מבואות האחרונות שעומדות ממש בקצה העיר בכלותה הרי אין שום איסיד מלטול אצלם אף לדעת המחמירין אלא אף במטלטול שכתוך מבואות האחרונות, ויש פונוק אחר מני אלף שדעתי שמקום המוקף שסביב האחרונות חשיב לתיקון עירוב אוי בוודאי יש לסמך עליו בזה להקל כנ"ל. ובקונטרסי האריך בארתי ופרשתי כוונת הלכה שנאמרה בש"ע סי' שס"ה דמבוי הפתוח לחצר שנפרצה במלואו וכוי שלא יהיה נגד דברינו שאמרנו לעיל. סיומא דהפסקא מכל הין יוצא לנו אשר בעיר אדעסא ובן כיוצא בה אשר לפי בניני של המבואות שכתוך פנים העיר הרי שם בכל המבואות שבתוך פנים העיר אין איסור הטלטול בהם אלא בעבור איזהו מבואות שהם בקצה העיר ומפולשים שם בראשיהם מול פני השדה אוי כיון דגם שם בקצה העיר נגד דאינו המפולשים של האחרונות האלו יש מחיצות אוי אפילו אם נהי להקנאים דנ"ל שהם מחיצות גריעות אבל בהאי אופן כנ"ל הרי גם מחיצות גריעות נחשבים כמחיצות וסמכינן על המקילין כנ"ל ופשיטא אשר בתוך פנים העיר עד מבואות האחרונות שעומדת בקצה העיר מפולשים מותר לטלטל אף אם יאמרו שהמחיצות הנ"ל הם מחיצות גריעות כדעת הקנאים הנ"ל אך שם בתוך המבואות שבקצה העיר אם הם מפולשים משני ראשיהם מבוונים זו כנגד זו ממש הרי יש לחוש לטלטל בהם אם יאמרו שהם מחיצות גריעות אבל אם גם אלה המבואות שבקצה העיר הרי אין בהם רק ראשיה אחת מפולשת מול פני השדה ונמצא אשר גם מבוי זו מיקרי מבוי סתום מני' צדדין אוי אם נגדה יש אופן מחיצה אשר דין מחיצה זו שנויה בפלוגתא ויש מקילין אוי פשוט דחשבינן לה למחיצה זו וסמוך על המקיל שבה ותיקון הלחי או הפס שם באי אפשר בהם בנקב אין זה מעכב וסמכינן על המחיצה זו באין לחוש לדעת המחמירין, ונמצאת יוצא לן מכל הין אשר אימתי פסקינן מחיצות השנוים בפלוגתא ואמרינן דלא נחשבים למחיצות ומחמירינן לפעמים אף שיש מקילין הוא דוקא באופני בניני מבואות שבעירות אשר כל מבוי ומבוי שבכל העיר הרי ראשיה משני רוחותיה מפולש לחוץ לעיר משני צדדיה אשר העומד בתוכה יכול לראות דרך המפולש שבהזכה את דרך הרבים שבקצה העיר מצד זה ואת דרך הרבי שבקצה העיר שבצד האחר כי הם מתכוונים זה כנגד זה ממש כאשר בארתי לעיל וכך פירשו כל גדולי המפרשים והפוסקים בוונת חז"ל ובהאי אופן קא עסקינן חז"ל להקרא בשם ריה גמור אבל לא בהאי אופן הרי זה שנויה בפלוגתא בין חז"ל בין רב ושמואל ולפי מה שאמרנו לעיל הרי אופני בניני מבואות כנ"ל עדיפי מפי מבניני עקמומית ובהאי אופני בנינים שבנוים אלו לארכן כנגד אלי לרחבן לא פליגי רב ושמואל וכ"ע מודים דחשיבי כסתום מני' צדדין והשתא כאשר באמת אליבא דמסקנא הרי בנידון עירוב דידן הרי

התיקון

התיקון של מקום המוקף שבסביב העיר תיקון אליבא דהלכתא הרי אין בדברי קנאים שום ממש וגם במבואות אחרונות מותר למלמל בנ"ל :

והנה ראיתי אשר אחד מדייני ומו"צ דפה הדפים קונטרס קטן בעלים אחרים להשיג על תיקון העירוב הנ"ל בדברים של מה בכך ולא היה כראי להעלותן על הכתב כאשר יראה הקורא בו ולא רציתי לטפל בהם אך ראה ראיתי שם שהביא בשם רב מהבנן מגדולי הדור האחרון שהמציא שני חומרות חדשות ברין תקני העירובין לחוש ימי שאינו מודה בעירוב שלא יועיל בו השכירות לא ע"י שכירו ולקיטו וכן אף לא ממנו עצמו וזאת מעכב אף בדיעבד ונמצא דלפי דעתו הרי כיון שאנשים כאלו שכיחי ומבטלין הדשות שלהם ואינן רוצים, הרי נמצא דדין תקון העירוב נופל פיתא בבירא לכן לפלא היא בעיני לגבב חומרות כאלו ורובם ככולם מאחרונים הכריעו בשכירות מועיל בדיעבד כשאין רוצה לבטל אף בישראל גמור וכדעה הראשונה שהובא בש"ע סי' ש"פ סעיף ג' ע"ש: ומלבד זה אשר הוא בנה יסודי החומרות על דברי הרמב"ם שם בפ"ב הלכה ט"ז וז"ל כללו של דבר כל מי שאינו מורה במצות העירוב אין מערבין עמו לפי שאינו מידה בעירוב ואין שוכרין ממנו לפי שאינו עכו"ם אבל מבטל הוא רשותו לישראל הכשר וזו היא תקנתו וכו' עכ"ד ונראה דלמר מלשון הסיום דבריו שמסיים וזהו תקנתו שכוונתו להשמיענו דהוקא ביטול רשות מועיל אבל שכירות אין מועיל כלל וכלל. הרי במחי"כ לא דק היטב בדיוק לשון הרמב"ם כזה כי בלשונו שאמר ואין שוכרין ממנו לפי שאינו עכו"ם ולא אמר לפי שהוא ישראל הרי כוונתו כל עיקר להשמיענו דאף שאין מערבין עמו אעפ"כ לא חשוב כעכו"ם להקל בו ולומר דתקנתו היא בשכירות וזהו שאמר ואין שוכרין ממנו וכו' והיה הוי אמינא דכשם דלקולא לענין שכירות לא חשבינן כעכו"ם אז יש לומר דלענין להקל ולומר בו דתקנתו הוא בביטול מחמירינן בו להחשב כעכו"ם מפני שאינו מודה בעירובין ולא יועיל בו גם מעשה הביטול לכן אומר אבל מבטל הוא רשותו ר"ל דלענין מעשה הביטול הרי חשבינן כישרא אף להקל וכן מסיים וזה תקנתו ר"ל דחכמים מצאו שזה תקנתו אף לכתחילה וכוונתו בזה דזה פשיטא דמועיל ביטולו ואין לחוש עליו להחמירו דין תורת עכו"ם ולא רק דמועיל אם ביטל אלא אף זה היא תקנה לכתחילה ר"ל כי במקום העירוב הרי מבטל דשותו וביטול רשותו הרי תחת העירוב והנפקותא היא כי מעשה השכירות לאו תקנה היא אלא באי אפשר במעשה הביטול אז מועיל השכירות כי לדעת רבינו הרי מעשה השכירות של הרשות לענין שבת הרי נכנם בסיג ביטול וגרע מביטול ממש ואעפ"כ סובר דמועיל כיון דיש היכר וכאשר אמר להדיא שם בפ"ב הלכה י"ב שהשכירות כביטול רשות הוא שאינה שכירות ודאית אלא היכר בלבר. ונמצא לפי"ז אשר דעת רבינו הוא דלכתחילה היכא שאינו יכול לערב עמו אז התקנה הוא כיון שהוא ישראל אין לעשות אלא מעשה דביטול אבל אם עשה מעשה השכירות אז בדיעבד גם זה מועיל וכן הדין הוא כי אם הוא באופן אשר מעשה הביטול אין כאן באפשרי להיות נעשה ומעשה השכירות הרי באפשרי לעשות אז פשוט הוא דיכול לעשות מעשה השכירות ומועיל להם ואני לעצמי אומר כי לכ"ע הרי ודין דאם אין באפשרי ע"י מעשה הביטול ממש אז מועיל מעשה השכירות אף בישראל כשר ואינו כשר בנ"ל והא דמבואר פלוגתה בדברי הש"ע סי' ש"פ סעיף ג' ואם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו י"א שמועיל וי"א שאינו מועיל ע"ש באחרונים שכתבו הטעם דאינו מועיל משום דלא תקנו שכירות אלא בעכו"ם וע"ש שכתבו דכן דעת הרמב"ם נוטה דאינו מועיל ונמצא רזה סתירה לכל דברינו הנ"ל

שבארתי

שבארתי דעת הרמב"ם דס"ל דמועיל גם מעשה השכירות כנ"ל. אמנם באמת לפי דעתי נראה דהכל נכון, היינו דשם בפלונתא הנ"ל שאני דמיירי באופן כשהוא אומר להדיא שאין הוא רוצה לבטל רשותו אלא רק להשכירו שנמצא אשר לפי דעת הרמב"ם הנ"ל הרי מעשה שכירות של זה אינו בסוג מעשה הביטול כלל ולדעתו כל מעשה שכירות שאינה שכירות ודאית ואנן סהדי כי לבטל אינו רוצה אזי מעשה שכירות כזה אינו מועיל כי לאו שם דין תורת שכירות עליו ולאו דין תורת ביטול עליו ת"ל כי בביאור הסבר זה נתיישב הוויכוחים שנתווכחו בעסק זה האחרונים ע"ש במג"א ובא"ר ובפמ"ג וגם יוצא לנו מדעת קדשו הרמב"ם ז"ל כי במעשה שכירות ודאית וביותר החול הרי בשכירות כזו לא קעסקינן דפשיטא הוא דמועיל ויגדיף מביטול כנ"ל ופשוט. ועכ"פ היוצא לנו מכל הלין כי בדבר אלו אנשים הנמצאים בעירות הגדולות שהם אינם מודים במצות עירוב הרי לית דין צריך בושש אשר השכירות גם מהם מועיל אליבא דכ"ע ואף משבירו ומלקיטו וממונה העיר כאשר אבאר לקמן:

ועל דבר הישראלים הנמצאים שם שידועים ומפורסמים למחללי שבת בפרהסיא וכן הישראלים המומרים לע"ז הרי הם דינם כעכו"ם גמורים שבטול הרשות מהם אין מועיל אף כי הטעם שישנו בעכו"ם גמורים יש מהני הנ"ל שאין בהם טעם זה ולדעת הרמב"ם הרי כל זה מדרבנן דרבנן עשאם כעכו"ם גמור בלא פלוג דלא תועיל להם ביטול אלא שכירות ודינו כעכו"ם גמור וכאשר הארכתי אדות זה בספרי בטעמי השלחן שעל ש"ע הרמב"ם הלכות שחיטה:

וכן בדבר השכרת הרשות משר העיר ומבאי כחו אם מועיל כאן בעירות כאלו הרי רובם ככולם מגדולי הפוסקים העלו להלכה למעשה דמועיל בכל גווני אף שהבתים והחצרות הם קנויים לחלוטין לבעלי הבתים והחצרות מטעם כאשר הובא באריכות בקונטרס התון שבת שכן היא דעת רבני קדמאי ובתראי וכן היא לקמן בפסקי דינים. גם העלו בזה דשכירות זו מהני אף להכנים ולהוציא מבתי העכו"ם ע"ש גם זה פשוט דא"צ לפרש לשר המשביר או לשכירו ולקיטו טעם השכירות שהוא להתיר המלטול והוצאה אלא שוכר סתם מהני וכמבואר בבעלי הש"ע באו"ח סימן שפ"ב. וכן לאחר כל אלה ולאחר השכרת הרשות עושין אנחנו עירוב כללי של שתופי מבואות וחצרות בשביל כל הדרים היהודים שבעיר זו בהמבואות והחצרות. והשתא אחר כל אלה הדברים האמתיים שהצעתי בקונטרס זה לפני כל קורא דבריני ובאמת ובתמים בטוח אנכי בחסד אל אשר אוהבי האמת ולומדי התורה לשמה ויושבי על מדין בכל תפיצות בית ישראל הם יבינו ויראו עם מי האמה והצדק והם ישפטו שאין בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר אדעסא הקנו בתקון עירוב כדה וכהלכה. ולהוי ידוע לכל בני עמי דק"ק אדעם פון ואולי יש בידי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיזהו רבנן שמדברים תועה על תקון העירוב דפה הרי זה מצד עלילות השקרים הנ"ל תפסו אותן ברשתם וכאשר דברתי עם ידידי הגאון מהר"ח ברלין שליט"א פה ירושלים. וכן בעת היותי בירושלם והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדרים שם וקלסוהו ואמרו ישר חילי והקנאים הנ"ל ראויים למותחן על העמוד וכן עכשיו בעת היותי פה באדעסא על גשואי בתי חפשתי עוד הפעם לדעת את העיר בכל נתיבותיה ומצאתי גם עכשיו

כי היא מוקפת כחומה ועתה עוד ביתר שאת ועוז כי לא מכבר ניתוסף סביב לה בצורת חומה נבהה דלתים ועוד גשר ותל ונדר אשר לא ראיתי כהנה בכל ארץ הקדושה בתיקוני העירובין שבה לכן הנני אומר שבל יעלה שום בית מיחוש לשום בר ישראל ב״בר תקון העירוב זה שנתיסד בעירנו אדעמא ומותר לכל בר ישראל פה לאפוקי ולעייל ולטלטולי ביום השבת וביום הכפורים מבית לבית ומחצר לחצר ומבית לחצר ומוצר לבית ומבוי לחצר ומחצר למבוי ומרשות היחיר לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיר בלא שום פקפוק. ע״כ דברי תשובתי :

א. תורת תקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה.

א) דעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהים נידון כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל בכל גוונא ובפרט אצלנו עכשיו תופסין כל עיקר שאין ר״ה מה״ת ובפרט היכא שהעיר מוקף בג׳ מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קדמאי ובתראי ורובן ככולם קבעו כך להלכה דנחשבים למחיצה באין לחוש לדעת המחמירין. והנה ראיתי תשובה מאיזה רב קנאי ומקלקל חיקון שבת והוא מעיר משערנאוויץ ושם שואל בענין זה קושיא עצומה לפי קט שכלו דמפני מה אלה האוסרים רחוששין לשמא יעלה הים שרטון אסרו מחיצת הים אף בזמן שעוד לא העלה שרטון דהא באותו זמן יש כאן מחיצה ואם יעלה שרטון ותתבטל המחיצה הא די שנאסרהו או ועיש שמתרץ בתירוץ כזה אשר לפי האמת היה ניח לו יותר שתיקתו מדיבורו ואמת לא אכחד כי בראות אז את התירוץ הזה וגם התפאר א״ע בו ונהנה אשר מן השמים קזכו לו בחידושי תורה כאלו אזי אמרתי בלבי ודנתי אותו לכף זכות. כי ידאי הוא באותו שעה נעשה יוצא מדעתו כי איש אשר בשם רב יכונה ודעתו שלמה אין מן המציאות שיצא מפיו דברי בורות כאלה לרמות מעשה שרטון למעשה טריפה ולומר דבשם שבטריפות של קרום שעלה מחמת מכה לא הוי סתימה וטריפה משום דסתימה שיסתלקה לאחי״כ לא חשובה סתימה והנקב אף בעת שהוא סתום חשוב כפתוח אזי נם כאן במחיצת הים אין הים חשוב מחיצה דהא כיון שעתיד להעלות שרטון הרי זה מחיצה שעשויה להסתלק אחר זמן ולא חשיבה מחיצה אף בעת שהיא עומדת ועיש עוד מוסיף חמא על פשע ואומר דענין כשיש בשפתו של המתלקט עשרה מתוך ארבע ויש חשש שיעלה הים שרטון ויבטל מחיצת ותל הרי זה דומה לענין חצר הכבד שניקב דכשם דאמרינן בי דסתימת הסרכא מהני בו משום דלאו מיניה קא מיטרפא אזי ג״כ בתל שבשפת הים המתלקט אמרינן נבי דתל דמחיצת הים מחיצה היא לו ואין לחוש לשרטון בו משום דלאו מיניה קא מיטרפא ומותר ע״ש. כך מצאתי בתוב בו ועכשיו אחר שמסרתי והצעתי דברי תעתועים הללו לפניכם אשאלה נא קוראים נכבדים התבוננו היטב אם יכול לעלות על דעת מי שיש לו מוח בקדקדקו מלומר דבר שטות כזו ובפרט לקבוע זאת בספר אשר ירע היטב כי יבא זה לפני יודעי דת ודין ולפני שאר לומדי תורה והרי יהיה זה לצחוק בעיניהם אלא ווי אי

אין

אין זה כי לא היה אז שפוי בדעתו ולא חלי ולא מרגיש כי עשה הרכבה מין באינו מינו וחיגר על הסימא ודמי בלא דמי כי מי הוא זה מאנשי כמוני שלא ידע מהסוגיא דפ' השוחט מענין דין המסובנת ומהסוגיא דפא"ט מענין הפלוגתא דטריפה חיה ואינה חיה וענין טריפה חוזר להכשרה או לא ואי בדרו ליה סמי וחי אשר כל הטריפות של סופו להתפרק וסופו לסתור הרי קים להו לחז"ל בטעמא דמילתא משום דחשבינן לבע"ח זה כיון שאתילד בו ריעותא דלקותא זו עכשיו אשר היא זו תיכף נעשית מהנוונת והולכת וסופה למות ע"י לקותא זו הרי עכשיו תיכף חל על הלקותא זו שם טריפה האסורה אשר התורה באזהרתה גזרה ואמרה טרפה לא תאכלו ר"ל כי מין בע"ח כזו תיכף כשנתהווה בו לקיתא זו וידוע כי לעולם לא תתרפאה הרי בע"ח כזו מיקרי טריפה ואסורה ולכן יש מד"א דסובר דאפילו הוא חי כמה שניזן הרי אסרתו התורה בשם טרפה לא תאכלו אבל עכ"פ הרי זה פשיטא אף לבר בי רב דחד יומא דאם נתהווה בבע"ח איזה לקותא מהלקותות של הלכה למשה מסיני וסוגיהם הדומים להם בלקותא כזו במידי דמחסרי ביה עכשיו לפנינו או דעתיד לקותא זו להיות הולכת ומחסרי ביה ותמות על ידה הרי למד"א דטריפה אינה חיה הרי קיזן להו דלקותא זו שישנו כעת לפנינו הרי מיקרי טריפה והרי כמפורש בתורה באזהרת הלאו דטרפה לא תאכלו דאותו בע"ח שתמצא בלקותא זו בגון לקותא של קרוז שעלה מחמת מכה וכיוצא בו אשר סופו להתפרק ולסתור אח"כ ולא תתרפאה לעולז להיות חוזר לבריותא הרי לקותא זו כאשר היא לפנינו נקראת בשם טריפה מה"ת אף שאין כאן עדיין בו נקב וחסרון ולקותא זו אף בלא נקב וחסרון אסרה התורח בשז טרפה כי קים להו כי גם בלקותא זה שאין בו הנקב נראה לנו הרי סופה למות מחמתה והיא טרפה תיכף ר"ל בע"ח נלקה. ועכשיו אשאל לו כי מי הגיד לו הנביאות של בורות הללו כי הטריפות של סופו לסתור וסופו להתפרק הרי חשבינן דהוי עכשיו לפנינו פתוחה וחסרה ובעבור דברי הבוריות ההוא הרי בנה במה לעצמו בדברי הבל כזו ולמד פירוש שקר כזה בדברי חז"ל אשר אלו דאוסרים ואומרים דמחיצה הים לא נחשב כמחיצה הרי משום דכיון שאח"כ לאחר איזה זמן יעלה הים שרטון הרי חשיבא היכף בעת שאין כאן מחיצת מים. אמור לי את השייכות התעתועים של זה לזה עוד מעיקרא שמדמה דין מעשה הטריפה לדין מעשה המחיצה דהרי דין מעשה הטריפה תליא במיתה הרי שפיר נוכל לומר דריעותא זו שאתילד בו בעת הרי סימני מות נולדו בו וחשיבא עכשיו מתה במקצתה דהרי סוף סוף אף עכשיו חשש כח החיוני שבה בריעותא שיש בה היכף ובאשר אמרי חז"ל בטריפות הסברא דמתנוונת והולכת אבל בדבר דין מעשה של מחיצה הים אשר בעת הרי עומד לפנינו בריא ושלם ומים על כל גדותיו הרי מי זה יאמר דרבנן עשאוהו כאלו עכשיו אין כאן שום מחיצה של מים והרי אין כאן סימני מות ולקותא במקום מחיצה זו כלל וגם אין כאן שום אתילדת ריעותא לעת עתה. וכן עוד אשאל לו איך טח עיניו מראות הסוגיא של דין מסובנת אשר המסקנת הגמרא דשם בדבר החילוק של טריפה למסובנת כיון דלקותא של מסובנת הרי לקותא כזו דלא מחסרי ביה אזי אף שידוע כי נוטה למות ותמות אח"כ אעפ"כ אמרו חז"ל כי כל זמן שעדיין חי הרי מותרת בשחיטה ודוקא בדין לקותת הטריפה אמרינן כיון דסופה למות חשבינן עכשיו הלקיתא בה כמתה אף שהיא חי לפנינו והשתא לפי שטותו מפני מה לא למד דין המעשה מחיצה מדין המסובנת אשר בה אמרינן דכיון דעת עתה

היא

היא חיה עדיין חשבינן עכשיו כחיה ומהדרת לשחטה והשתא על אחת כמה וכמה כאן הרי נחשבת המחיצה בעת שהיא עומדת עדיין למחיצה גמורה. ובאמת מכל דבריו מלבד שונין בהם ממש כנ"ל לא ידעתי מה היה לו דהרי פשוט הוא בענין זה של החשש שמא יעלה השרטון מדברי האוסרים לאסרו אף בעת שעומדת, הוא מחמת נזרה לחוש דכשיעלה שרטון משלטי נמי במבואות דמעיקרא והיא זה רש"י מפורשת שם דף ח. ובהא סליקנא או לנו בדור יתמי כזה אשר על רא קא סמכינא:

ב) תל גבוה המתלקט עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי דעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ"ע כמבואר בט"ז בסוף תשובתו והרי זה מפורשת בפרק הזורק מכוי ששוה לתוכו ונעשה מדרון לר"ה אותו מבוי א"צ לא לחי ולא קורה ופירש רש"י דאותו גובה הוי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא בים דדרכו בכך כופירש רשוי בפ"ק דעירובין שם כי כן דרכו אבל בתל שאינו סמוך מש לים לא חיישינן לזה כלל ע"ש ודעת איזהו מהאחרונים דלא בעינן דוקא שמתלקט עשרה מתוך ד' במדרון אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מתלקט הוי מחיצה ועיין בשו"ת חת"ס ובשערי תשובה שמקילין אף בלא מדרון המתלקט ע"ש:

ג) נשרים לצרף למחיצה אף בראתי רבים עליו ובוקעין, וכן אף בראתי רבים ובוקעין תחתיו הרי העלו הפוסקים בזה דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה ומעמם וניטוקם עמום כאשר הבאתי לעיל ובפרט היכא שהנשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע"ש ולדידן כזמן הזה דלית לן ר"ה מהית פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאתי רבים ומבטלי ליה:

ד) תל המתלקט בידי אדם פשיטא הוא דלא אמרינן דאתי רבים ומפשלי ליה כאשר לעיל אלא אף בתל המתלקט בידי שמים העלו איזחו מגדולי הפוסקים דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה ומעמם וניטוקם הבאתי לעיל:

ה) חומי הטיליגראף נחשב כצורת הפתח אף שהחומין שבהקנים נמשכין בצדן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ"מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים באמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש, והראיה דלא חיישינן לזה כנ"ל הביאו גדולי האחרונים מדברי הירושלמי בעירובין ומסוכה פ"א דמקשה שם על המשנה של מקיפין שלשה חבלין ותסגי בחבל העליון לבד משום צורת הפתח וכו' ע"ש, ועוד כתבו שם דאם אפשר אז יעמידו שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט כשני קרנות העיר בדים בקרן מערבית דרומית מצר מזרחית ובקרן צפוניח מזרחית ונוכל לחשוב עפ"ז כל החוט של הטיליגראף הנמשך במזרח העיר כצורת הפתח אחד. אבל אין זה לעיכובא מטעם כאשר ביארתי לעיל בתשובתי ע"ש:

ו) גינות וקרפיפות בזרעים שהם בתוך העיר מקפת עירוב לחוש לזרעים שבהם לבטל מחיצות העירוב העלו הפוסקים דאין לחוש ולא אמרינן זרעים מבטלין מחיצה. ונם מצטרפין אף המחיצות של הגינות למלמל בעיר ויש מן הפוסקים דמקילין אף בגינה עצמה למלמל כאמור לקמן בפרמיות. ובעירובין שומעין להקל:

ז) הנה הב"ח בתשובתו העלה להלכה סברא חדשה להקל בדין תקוני העירובין ואומר דאנן חושבין היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר כהיקף חומה. הגם דלענין ערכין במשנה

במשנה ערכין פ"ט משנה ו' לא חשיב היקף בתים כהיקף חומה מ"מ לענין עירובין שאני ריש לחזק ולימר דלענין ערכין בעינן ערי מכצר דוקא משא"כ בעירובין דלא בעינן רק היקף חומה בעלמא לסתום סביב העיר ולהבדילה מדי"ה ואי"כ נראה דהיקף בתים סגי יותר הרבה מהיקף חומה דהוי כהיקף דירה ממש משא"כ חומה מתמא אינו עשוי להיקף דירה כמבואר בשו"ת חי"ם ועכ"פ הרי לענין עירובין הרי סברת הב"ח סברא דחשבינן היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר בקצה שלה כהיקף חומה ע"ש. ולכן לדידן בזמן הזה דלית לן לי"ה העלו האחרונים להקל כהעת הב"ח והיכא דאי אפשר לתקן בנקל הפרצות דשם אף ע"י לחי אזי יש לנו לסמוך על הב"ח הנ"ל להקל ולסמוך על היקף הבתים והגינות אשר סביב העיר ולחשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל בכל הפרצות והדרכים בתוך ההיקף גם בלא לחי כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אך באופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד בפתחות הבתים שבתוך העיר אין נראה וניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מתוך ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השדה ונם מונחים בריחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרובה על העומד מותר, אך במקום תוך ההיקף שסביב לה אזי שם כנגד הפרוץ ממש אסור וי מלטלטל שם אף בעומד מרובה על הפרוץ אבל שלא כנגד מקום הפרוץ מותר לטלטל שם היכא שהעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר

ק"ן) הנה לחלק פרצת הדרך הרחב עשרים אמה לשנים בנעיצת קנה באמצע בכרי שמצוי זה של הקנה יהיה פחות מעשר אמות וכן מצר השני יהיה פחות מעשר אמות אי מועיל אזי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצת קנה כל שהיא באמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקרי פרצה פחות מעשר אך יש מחמירין ואומרים דבעינן שהקנה יהיה פס של אמה הרחב בו ואז כשהוא נעוץ באמצע הפרצה הנ"ל אזי יש להקל ולאו אמרינן בהאי אופן דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה להקנה לגמרי ע"ש

ק"ס) הנה עיירות גדולות כנון ארעם וכיוצא בו אשר בניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונבנו כולם באופן אשר המשולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומות זו הרי שנויה ברבדי חז"ל פלונתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל ומעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות כראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם ניטה לר"ה שבקצה העיר, אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנוים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד ריורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי רשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגד ר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תובר להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה

שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף בס"ר בוקעין בהם ואף ברחב טו"ז ואף לר"ב ור"ב דפליג על שמואל ואימר דמבוי עקום הרי כמפולש אוי נדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ם ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי בעין דלית פלוג רב ע"ש אבל באופני בניני מבואות שבעיירות כנ"ל הרי גם רב טוי"ה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות מג' צדדים כנר הארכתי וביארתי לעיל בנידן העירוב שבעיר אדעם וכיוצא בה דהנגה של המחיצות שבמקום ההיקף בעיירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבדום כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אתה היא מפולשת:

י) נמצאת למד מכל הלין שבארתי בהשובתי דלעיל אשר בעירות גדולות וכל שאר כיוצא בדם אשר המבואות שברחובותיהם נבנו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנבנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכח לראות לבני המבוי ממבוי למבוי בקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השדה שחוץ לעיר אוי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ר בוקעין בה ורחבים טו"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתוני המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי נ"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי באי אפשר היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומר מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל:

יא) הנה בדבר מחיצה של צורת הפתח להתיר אם קני של חומי צורת הפתח רחוקים נ' טפחים מהכותל אוי זה שנויה במחלוקות בין הפוסקים האחרונים ורובם מהם העלו להכה דבצורת הפתח ליכא למימר דאתי אוירא דהאי ניסא והאי ניסא ומבטלי ליה ע"ש ולכן אף ברחוקים הרבה יותר מנ' טפחים מותר אך יראה שלא יהא רחוק הרבה כ"כ מהכותל שלא ימצא שהפרוץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד דהיינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל ההמשך זה חשבינן כעומד שם מחיצה לכן צריך שיהא הצורת הפתח של המשך הקנים דחשבינן המקום זה כעומד מחיצה תהיה המקום המשך זה מרובה על המרווח שבין הכותל לחם ובהאי אופן חשבינן כהרי כולו עומד וכאשר ביארתי אודות זה בתשובתי גם דעת גדולי הפוסקים דצורת הפתח מהני אפילו צד אחר עודף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה. גם העלו האחרונים אשר בקנים של צורת הפתח לא בעינן עובי אצבע ועוד העלו האחרונים אם קנה אחר גבוה וקנה אחר נמוך נמי מהני בצורת הפתח. והי"ה אחד עב ואחד דק מהני, כמבואר בספר תוספות שבת סי' שכ"ב ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין בתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עובי הקנה שעל גבם ואם בצדדים יש עשרה טפחים רק באמצע יורד הקנה לתוך עשרו: מהני לכ"ע כמבואר בשו"ת נפש חיה ע"ש:

יב) עירות אשר נהר עובר באמצע העיר וחולק העיר לשתים ואי אפשר לתקן מבואות העיר בצורת הפתח בכל חלק לבדו האריכו בזה הגאון בחיים ובשנית אמרי אש וכתבו דיש לעשות העירוב של צורת חפתח באופן זה היינו שיעבור הקנה שעף נבי הלחיים מעבר הנהר לצד השני של הנהר זמותר לעשות צורת הפתח ע"ג מים ועיש עיד שהאריכו בדבר הנהרות שבתוך העיר אם יש לחוש לומר שהנהר יכול לאסור במטול בתוך העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומותר לשאוב ממנו המים עיש:

יג) הנה רובן ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו להלכה כרעת התבה"ג ורשי בעירובין דף נ"ט וסמ"ג כמ"ק ופפר התרומה ורבינו מאיר ורוקח ותוספות פי במה והרא"ש פ"ק דעירובין וא"ז והמור ורבינו יהוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כרגלי מדבר אינו ר"ה אלא כרמלית ומלשונם מוכח דבעינן אשר ששים רבוא יעברון בכל יום דרך המבוי המפולש ולזה סגי אם לפרקים יפצא שבוקעים ס"ר ומלשון הש"י בעירובין דף נ"ט כמעט מפורש כך להדיא ח"ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה תמיד ס"ר של ב"א וכו' וכן מוכח להדיא בשי"ע שכתב שם וז"ל שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום ודיין בכל יום וכוונתו כנ"ל:

יד) נשר שהולך על הגדר בתוך העיר אשר עיר זה מתוקן בעירוב כנהוג אזי האריכו האחרונים בזה והעלו דתחת הנשר פשיטא דמותר לטלטל דהוי שם רשות יחיד גמור מטעם בין שעשיית הנשרים ע"פ רובא נעשים באופן כזה היינו שהקורות שהנשרים מונח עליהם הם מונחים על עמודים גבוהים יותר מעשר טפחים והקורות שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי כמתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי התחת רשות היחיד גמור אזי יש לומר דמותר לטלטל ע"ג הנשר נמי דאיר רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר בש"ע סי' שמ"ה סעיף ט"ז גבי גג הבולט על מחיצות הבית וכו' ע"ש וא"כ הבא נמי מחיצות התחתונות שתחת הנשר אין ניכרות לעומר על הנשר והוי ע"ג הנשר כרמלית ועוד לפעמים בעת הגידול הנהר אסור לטלטל גם תחת הנשר כמביאר בסי' שניו דבהאי אופן חולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה תלויה בכניסח ויציאה ומה נעשה אנ. אמנם נראה דמטעם אחר מותר לטלטל על הנשר משום דהוי כחורי רשות היחיד כמבואר בש"ע סי' שנ"ג גבי זיז הבולט מן הכותל דאם היה חלון פתוח לו דמותר לטלטל עליו דהוי כחורי רשות היחיד ואם היה דבר רחב מותר להשתמש עליו בכל דבר וא"כ ה"ה הבא ועוד העלו שם דלענין אי מועיל לערב יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שבשני צדדי הנשר דאינו מועיל אלא באופן שיהיה הנשר רוחב ד"ש כמבואר בסי' שע"ב סעיף י"ז ע"ש היטב:

טו) הנה אהמויר בש"ע סי' שצ"ב סעיף א' העלה להלכה וכתב וז"ל ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס' רבוא בוקעים בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה שבפחות מס"ר אינה נקראת בקיעת רבים אזי א"צ לעשות שיור העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא בוקעין בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נותנין לעשות שיור לשום עיר:

טז) אם נתקלקל העירוב בשבת מותר לתקנו בשבת ע"י עכו"ם כדי להתיר המטלטל ואמרינן דחוזר העירוב למקומו. וג"ם בזה דאם אמרינן דחוזר העירוב למקומו אזי גם העירובי חצרות שעשו מכבר היא עירובי גמור כמו תחילה, וגדולה מזה כתבו איזהו

פוסקים דאף בנתקלקל העירוב של העיר בשבת ולא תיקן אותו בשבת כלל אעפ"כ העירובי חצרות לא בטל ומותר להבעלי בתים והחצרות לטלטל מזה לזה. גם יש מאחרונים דמקילין ואומרים דמיתר לתקן העירוב של העיר ביום השבת אף אם נתקלקל בחול בכדי להציל הרבים מחילול שבת. גם בתכו כמה אחרונים ואמרו להלכה בספריהם דאם נתקלקל העירוב בעיר כזה שיש מזהזין בהוצאות שבת בעוה"ר אזי אין חיוב גמור להכריז בפומבי ובפרסום גדול ומוטב שיהיו שוגגין, אך להכשרים יודיע וחברי דחברי קלא אית להו:

יז) אם יש צורת הפתח היינו קנה מכאן וקנה מכאן ובאמצע הגיבה כמו חמשה טפחים מן הארץ נעשו עוד קנה אחד מקנה לקנה ואינו צורת הפתח משום שהוא נעשה מן הצד וגם הוא פחות מעשר טפחים מן הארץ דיש לומר שמכטל לצורת הפתח של העליון ודינו כמו קורה שכיסה במחצלת, אמנם לאחר העיון העלה הגאון בבית שלמה בשם מהרי"ל דכאן שאני ואינו דומה כלל לקורה שכיסה במחצלת ואמרינן כאן בנ"ד דאינו מבטל ומיקרי צורת הפתח כהלכה ע"ש:

יח) היכא שהעירוב העיר הוא ע"י דלתות אי בעינן דוקא שיהיו נעולות בלילה או רק שיהיו ראויות לינעל אף שלא נעלו מעולם אזי להלכה העלה ארמו"ר בסי' שס"ד דעיקר הוא כאלו דס"ל דלא בעינן שיהיו נעולות בלילה אלא סגי רק בראויות לינעל אך יש להחמיר כדעת המחמירין באפשר, ומדבריו שם דמסיים וכבר נתבאר וכו' הרי נראה לי דסיבר דלדידן דס"ל כדעת אלו שאומרים שעכשיו אין לנו ד"ה גמורה אזי אין להחזיר כלל וכן יש עוד דס"ל דסגי רק בראויות לינעל:

יט) אם מעמיד הקנה שקורין בלי"א לאט"י מהעירוב תחת הגג היינו שהגג בולט יותר מהמחיצה והקנה זה עומד אצל המחיצה אזי לכתחילה יש לחוש ולומר שמא בכדות הגג אמרינן גיד אחית והוי כמו מחיצה ובטל העירוב וכן לכתחילה העצה בזה שיעשה הקנה גבוה יותר מהגג ויעשה נקב בהגג שיצא הקנה דרך שם ושם יחבר החבל כמבואר בשו"ת בית שלמה ע"ש:

כ) אם הקנה של צורת הפתח יש עליו מסמר למעלה אזי דעת האחרונים לכתחילה יקך החבל על הקנה למעלה מהמסמר ובדיעבד או באין אפשרי אזי כשר אם החבל על הקנה אף שהמסמר גבוה ממנו ע"ש:

כא) צורת הפתח שנעשה משני קנים וחבל עליהם והקנים מחמת דקותם נכפפו בראשיהם עד שנעשה צורת הפתח עגול רק במקום החבל הוא שוה דעת הגאון בשו"ת הרי"ם דמותר ע"ש:

כב) מותר לחבר הקנה של צורת הפתח להעומד במסמר אף אם אין הקנה מגיע לארץ אם העומד מגיע לארץ רק העומד יהיה בולט מהכותל טפח כמבואר בנאפר מקור חיים ע"ש:

כג) הקנים שמעמידים תחת החבל לצורת הפתח הרי דעת הט"ז בסי' שס"ג להחזיר אף שאינם חזקים כ"כ שלא תניד אותן הרוח מציויה ע"ש ובעירובין שומעין להקל אף שהמקיל הוא יחיד לגבי רבים כנ"ל:

כד) בפר שנמשך ויש בין בית לבית יותר משבעים אמה ושיריים ומוקף לדירה רק שנגדר

שנגדר במחיצה ונזרע בתוכה גינה אזי האריך בזה הגאון בשו"ת בית שלמה והעלה שם דאם הגינה מחזיק שבעים אמה ושיריים ורובו נזרע אזי הזרע מבטל הדירה והוי קרפף ואין נחשב לעיבורי ואם מיעוטו נזרע ויש בהנזרע יותר משבעים אמה ושיריים דעת הח"צ להקל ואם אין בכל הגינה יותר מבית סאתיים נראה דנחשב לעיבור ואף אם אין מוקף לדירה ע"ש.

כה) אם יש אמה המים בעיר אעפ"כ מותר להעמיד קנה אחד מצד זה ואחד מצד זה ולעשות צורת הפתח על נהר ולא אמרינן פתחא ע"ג מים לא עבדי אינשי במבואר בשו"ת ח"ם:

כו) בפרים אשר הכתים שם מוקפים חצרים אם אינן זרועים הרי הם נמדדים עם הבתיים לענין תחומים ואם אין שבעים אמה ושיריים בין כל שתי חצרות נמדדות כאחד דמן המתם הוי מיקפים לדירה ואם המקום זרוע ג"כ נראה להקל. ואם יש נדר לפניהם בין כל שני בתים ולאחרם אין נדר דהוי מוקף משלשה צדדים ומוקף לבתים וצד אחר פתוח אזי אם אינו זרוע ונעשה ההיקף להשמיש ולא לשמיר מן הבהמות ג"כ אמרינן דמצטרף במבואר בשו"ת נפש חיה ע"ש וכבר הבאתי לעיל דעת רוב האחרונים דס"ל דאין לחוש להגינות הפרוצות להרחובות או להחצרות ואף אם הגינות של נכרים אין לחוש לאסור המלטול ע"ז בעיר המעורבת כנ"ל גם העיר במה מאחרונים בתשובתם הנדפסו בקונטרס הקין שבת להקל למלמל בגינות של ישראל אף במקום הזרעים ע"ש באריכות:

כז) דעת הגאון בפרי תבואה חלק ב' דעירות שלנו יש להם דין חצר אף להקל ע"ש ולכן נמצא אשר בתקיני עירובין שבזמן הזה וגם בעירות שנבנו מבואותיהם בעקמומיות וארבן נגד רחבן כנ"ל הרי פשוט דיש לילך אחר דעת המקילין אף שהמחמירין הם רובן כי גם לפי דעת המחמירין האלו אין זה רק איסור דרבנן אף שאין כאן עירוב לפי דבריהם וכבר הארכתי אודות זה בשם רבים וגדולים שאמרו דכל המנכב חומרות בתקיני עירובין שבזמן הזה ועי"ז נמצאת העיר בלתי מעורבת הרי הקיר של המבשול שבאים אנשי עירם ע"ז תלו בצוואתם של ההורים ומורים כנ"ל. בללו של דבר דבערים הבנוים כנ"ל ולדידן דקיי"ל דאין עכשיו ד"ה גמורה אזי הבא להבשיר העירות האלו להתיר המלטול והוצאה ע"י איזה תיקון עירובי המחיצות אזי אף אם יש עליו מליץ אחד מני אלף להגיד בו ישרו של היהרו ופליג על המחמירין שבו אזי פשיטא דסמכינן עליו להתירן אף שהוא יחיד נגד המחמירין וכאשר קבעו לנו חז"ל כללא ואמרו כל שיש לך להקל בעירובין הקל:

כח) דעת הרבה מקילין מן האחרונים שהעלו להקל אשר בחצר אין הזרעים מבטלין הדירה אף בזרעים כאלה אשר חפרו וזרעו ודלא כדעת המחמירין לחלק אשר הזרעים שחפרו וזרעו חמירי וע"ש דהעלו דמ"מ שלא בשעת הדחק יש לחוש לדברי המחמירין אמנם בזרעים הנדירין מעצמן יש להקל ולמלמל לכ"ע. וכן יש נדולי אחרונים שכתבו דבגינה שזרעו בה זרעים לשם גוי לטייל סביבם יש להקל למלמל בה לכ"ע אף לדעת המחמירין הנ"ל מטעם כיון דהזרעים האלו נזרעו רק לצורך הטיול הויין טפלין לגבי הדרך וגם הוא נקרא גן הטיול ובפרט אם הגן בתוך העיר המעורבת בצורת הפתח כבר וכמבואר באריכות בספרו מהגי"ר ש"מ מבערזאן ועיין עוד שם דיש שהעלו להלבה דצורת הפתח מהני מן התורה ועריף מרלתות:

כט) אחר שיש לו גינה פתוח משני סאתיים לפני ביתו מקף גדר משלשה רוחות עד כיתל הבית והבית פתוח לגינה והיא זרועה רובה אז העלו האחרונים בגירון זה דמהני שיעשה צורת הפתח להפסיק בין מקום הזרועה לשאר החצר וריונו במחיצה נמוכה ומפסיק בינתים בגדר להתיר לטלטל מבית לגינה:

ל) הנה כרבר השברת הרשות ממי שהעיר תחת ידו או ממי שהוא ממונה ביצר יעשה אז רובם בכולם מגדולי הפוסקים ואחרונים העלו להלכה ברורה דהשבירות מועיל ממנו אף היכא ששר העיר אין יכול לסלק את הבעלי בתים מבתיהם ואף היכא שהממונה מהשר הוא יהודי ואף שיש איזהו מהדרים היהודים שאינן מודים בעירוב ובבר הארכתי אודת זה לעיל, וגם העלו האחרונים דמהני השבירות בניל אף להוציא מבתי עכו"ם וגם אין צריך לפרש לשר המשביר או לשבירו ולקטן טעם השבירות שהוא להזיר הטלטול וההוצאה אלא שובר סתם מהני ובאשר בארתי לעיל בטוב טעם:

ב. תורת תיקוני עירובי חצרות ושתופי מבואות וברכתן.

א) תקנו חז"ל דאע"ג שהמבואות והחצרות בתיקונן במחיצות גמורות מכל מקום אסור לטלטל בהם מן הבתים לחצרות ומהחצרות לבתים וכן מן הבתים למבוי אלא אם כן עירבו יחד לפי שהמבוי הוא כמו רה"ר, וכן החצרות נגד הבתים הוא כמו רה"ר ניון שהבית מיוחד לאחד והחצר משותף לכל הדרים בחצר מחוי ברה"ר ואם יהיה מותר לטלטל בלא עירוב יבואו לטעות רמותר לטלטל ג"כ מרה"י לרה"ר זלפיכך תקנו שיהיו כל הבעלי בתים שבחצר מערבין יחד דהיינו שכל אחר יתן קצת לחם ויתנו הכל בכלי אחר רוקא כרי שיהיה הכל מעורב ביחר דלכך נקרא עירוב ויניחו הכל בבית אחד. וביון שרעתו של אדם נגרר אחר המקום שמאכלו שם הוי באלו כולם דרים בבית זה ונמצא הוי באלו לא דר בחצר זה אלא אחר-ואח"כ יתערבו כל החצרות יחד ויניחו הכל בחצר אחר ונמצא כאלו אין במבוי אלא חצר אחר ותקנו חז"ל שאין מערבין אלא בבבר שכם שכא יבואו לירי מריבה שזה אומר אני נותן פת שלם ואתה פרוסה, ושאר הרבה חילוקי דינים באריכות הרי ימצא בש"ע בס' שס"ו בכל פרטיה:

ב) המנהג הפשוט בכל הקהלות שהשמש גובה מכל בעלי בתים מעות או ביצים וזוא קונה קמח ועושה מזה מצה לפי שאינה ממהרת להתעפש כ"כ כמו לחם חמץ ומזה המצה לכל בני עיר דהיינו שנותן המצה לחזן או לרב או לאיש אחר ואומר זבה בשניל כל בני העיר ואז מברך באי"י אמ"ה אשר קרשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב ואומר בדין יהא שרא לנא להבנים ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת מבית לבית, ומחצר לחצר, ומגג לגג, ומבתים לחצר, ומחצר לבתים, ומחצרות למבוי, ומבוי לחצרות ולבתים, ומחדר לחדר, ומבית לגג, ומגג לבית, כל מה דצריך ן בשבת הבאה וכבל שבתות השנה הזאת הבאים עלינו לטובה לנו ולכל ישרא הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בה בעיר הזאת, ומניחין המצה בבית הבנסת. זה האופן היא מצוה מן המובחר אבל ביש לו מרחה בהאי אופן אוי אחר מבעלי בתים שבחצר לוקח בערב שבת בבר אחר שלם משלו ומזבה אותו ע"י אחר לכל הדרים בחצר זה או בחצרות אלו ואומר לו בלשון זה קח בבר זה וזבה בו בשביל כל הישראלים הדרים בחצר זה או בחצרות אלו ולוקח זה את הבבר ומגביהו

ומגביהו טפח וסגי בטפח. והמערב לוקחו ממנו ומברך ועיין כש"ע סי' ש"ע שע"ח הרבה חילוק דינים אמתי מברך, וכן יש בלשון של ברין יהא שרא לנו וכו' הרבה ניסחאות ואין שינוי הנוסחא וכן הברכה אין מעכב ע"ש וכך זה דברנו כשמערב בעיר המתוקנת בעירובין אבל מי שחי במקום שאינו מתוקן בעירובין ומערב בכל ערב שבת לחצר שלו בלבד אזי לכתחלה יכול לאמר הנוסח בכתוב בכל הסידורים וכן א"צ להזכיר הטלטול של המבואות ע"ש בש"ע אדמו"ר סי' שס"ו:

ג) כיון דמחמת העירוב נחשבין כאילו כולן דרים שם כאשר אמרנו לעיל וא"כ בע"כ צריך שיהא העירוב מינח במקום שכל אחר יכול להביא העירוב אצלו בין השמשות ואז אז לא תקנו המבואות דאז אסורים לטלטל במבואות א"כ אין זה נקרא שהופי מבואות ולכן אם דרין בחצר בית הכנסת עכ"פ כ' בעלי בתים בענין שכלא העירוב היו אסורין לטלטל בחצר ועל ידי העירוב מותרים וא"כ הרי זה עירובי חצרות ואם לאו לא מהני העירוב כלום והמברך מברך לבטלה דאי משום לטלטל בבית הכנסת עצמו א"צ לעירוב לא מבעי לכלים ששכחו בתיכו דמותר כאמור לקמן אלא אפילו אם אחר הביא בשוגג כלי מביתו אפ"ה מותר לטלטל בתיכו דלא נקרא בית דירה כלל:

ד) אם לא ערבו בחצרות אסור להוציא כלים ששכחו בבית לחצר ומחצר לבתי חצרות השני אבל כלים ששכחו בחצר מותר לטלטל אפילו מחצר לחצר וכן מחצר לקרפף שלא הוקף לדירה דכל אלו כיון דאין תשמישן תדיר לא הצריכו חכמים לעירוב ותיקון העירוב אינו רק להוציא כלי הבית לחצר או לבתי חצר השני. ובור שבין שני חצרות שלא עירבו אסור להכנים המים לבתים אבל מותר למלאות בכלי ששכח בחצר ולשתות שם. וכן בית הבסא שבין כ' בתים שלא ערבו שדינו כברמלית ובית הבסא היא רה"י ואסור לפנות בו דמוציא מרה"י לכרמלית ומ"מ אם שכחו ולא ערבו מותר לפנות מפני כבוד הבריות והי"ה אם שכח ולא הכין מע"ש דבר לקנח בו או שהכין וניטל משם מותר להוציא מרה"י לכרמלית לצורך קינוח:

ה) אפילו שני בתים ופי"ר הוא ביניהם וכ"ש שני בעלי בתים שדרים בחצר אחד כל אחד בביתו הרי אסורים לטלטל אם לא ערבו יחד והנכון שאחד מהם יקח פרוסת פת וכ"ש פת שלם ויהיה בו עכ"פ לפחות ששה ביצים ולכתחלה יהיה כשעור ח' ביצים ויתן לאיש אחד אפילו אם אינו מבני אותו חצר אבל לא ע"י בניו אם הם סמוכין על שלחנו ואם אין שם אחר יכול לזכות אפילו ע"י בניו אם הם גדולים או ע"י אשתו ויאמר לו שיזכה בכבר זה בשביל כל בני החצר או בשביל כל בני העיר ואז יגביה הזוכה את הפת טפח כדי שיקנה בהגבהה זו את הלחם ובשעה שמזכה מברך ואומר. ורעת אחרונים דיכול ג"כ לברך אחר הזיכוי:

ו) הא דמהני עירוב חצרות רוקא כשאין דרים באותו חצר רק ישראלים אבל אם נכרי דר שם בקביעות לא מהני עירובם אלא שצריכים גם כן לשכור מהנכרי רשותו ומותר לשכור ממנו אפילו בשבת ונותן לו בעד השכירות איזה דבר מאכל או משקה ואפילו כמעט פלפלין והפחות משוה פרוטה ויאמר לו השבר לי רשותך אבל אם אמר לו תן רשות שאוכל לטלטל בחצר ובמבוי לא מהני אלא רוקא בדרך שכירות או מכירה בעינן וא"צ לשכור מנכרי ממש אלא אפילו מעבדי הנכרי ואפילו הנכרי הכעה"ב זה מיחה, ואם קנה הרשות משר העיר או מעבדי השר סגי בזה וא"צ עוד לשכור מנכרי הבעל הבית

זה

זה ובהאי אופן בעינן אם השר או עבדו יש לו רשות להעמיד בבתיהם של העכו"ם הבעלי בתים בניו ובני מלחמתו וחיילתו אבל אם אין לו רשות אזי לא מהני השכירות ממנו רק לטלטל במבוי מחצרות שר ישראל שאין נכרי דר שהרי הדרך הוא של שר העיר אבל בחצרות שישראלים ונכרי דר שם אסור. אבל אם שוכר מעברי המלך מפאיטיי"ז מהני לכל ועיין לעיל בתשובתי מהו נקרא עברי המלך:

ז) אורח נכרי אם נכנס לשם אכסנאות שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם נכנס ברשות כגון שהשכירו או השאילו לו חדר מיוחד לאבילה אם רגיל לבא אוסר מיד בבואו ואם אינו רגיל אינו אוסר אלא אחר שלשים יום כמו שנתבאר בסי' ש"ע באכסנאי ישראל ואם חיל של מלך נכנסים לבית ישראל אם הוא ע"פ דינא דמלכיותא אוסרים ודינו כשאר נכרים אבל אם בנזקנותא אינן אוסרים. היה הבית של ישראל והשכיר או השאיל לנכרי בית בחצרו שלא לשם אכסנאי אלא לדור בו בקביעות שנה או שנתיים אינו אוסר עליו בכל ענין שוראי לא השכיר לו ביתו עיד שיאסר עליו בקביעות כל השנה וכמו שנתבאר בסי' שפ"ב אבל אם הבית של נכרי והשכירו לישראל לא מועיל שכירות הבית לענין שכירות העירוב שהרי לא השכיר לו רק בית מיוחד ולא רשות כל החצר:

ח) אורח ישראל שנתארח בחצר אפילו שכר בית בפני עצמו ואוכל בפני עצמו אם לא נתארח רק לשלשים יום וכ"ש בפחות אינו אוסר על בני החצר. וכן המוחרים הנוסעים על ידידם ונזדמו לשבות בעיר אם היא מוקפת חומה ודר שם ישראל אחד בקביעות הרי בולם נקראים אורחים ובטלים לגבי בעל הבית ואינן אוסרין כלל ומותרים לטלטל בכל העיר ובכל החצרות ואפילו הרבה ישראלים שמתאכסנים בהרבה חצרים אבל אם אין שם יהודי אחד הדר שם בקביעות אם שכרו הישראלים כל אחד בית אחד בחצר אחד אוסרים זה על זה עד שיערבו וגם ישכרו רשות מן הנכרים. אם דרים שני בעלי בתים ישראלים באותו עיר אע"ג שבב אחד דר יחידי בחצרו ואין אחד אוסר על חברו וא"כ עכ"פ האורחים אפילו השכירו בתים בחצריהם אינן אוסרין עליהם כדין אורח מ"מ אסורין לטלטל בעיר אלא בעירוב ושכירות מכל הנכרים שבעיר או משר העיר כדלעיל, ומ"מ ירא שמים ראוי להחמיר על עצמו אפילו כשהוא אורח הבעה"ב אוסר עליו אבל לכל הדיעות אין האורח אוסר על הבעה"ב וכל זה במקום שאין שם עירובי חצרות של רבים אבל במקום שהקהל מערבים עירובי חצרות בתחלת שנה לכל השנה אין האורחים המתיספים שם אוסרים עליהם ולא זה על זה מפני שכב ב"ד מהנה עליהם שיהא להם חלק בעירוב כמו שנתבאר בסי' שמ"ז ע"ש:

ט) הבית שמניח בו העירוב א"צ ליתן חלקו פת כיון שהבעה"ב זה דר שם ובן כמה שיעור העירוב הוא בזמן שהם שמונה עשר בע"ב או פחות שיעורו כגרוגרות שהוא כמו שליש ביצה לכל אחד חוץ מזה שהוא עושה את העירוב ומניחו בתוך ביתו כנ"ל. וכן צריך שלא יקפיד על העירוב אם יאכלנו חברו ואם מקפיד עליו אינו עירוב, ולבן צריך ליזהר שלא לערב ברבר שהבין לצורך שבת כאשר הכל מבואר בטעמם בש"ע סי' שמ"ו:

י) אחר מבני החצר יכול ליתן פת בשביל כולם אפילו שלא בפניהם ובלבד שיזכנו לזה עי' אחר כאשר מבואר לעיל ואף שהם לא עשאוה שליח מ"מ זכין לאדם שלא בפניו אבל

אבל ע"י עצמו לא ע"ש וכבר הבא"י לעיל דהעירוב מועיל אף שאח"כ ניתוספו דיורין ועי"ז נמצא שאין שיעור בהעירוב כנ"ל. ואין מערבין עירובי חצרות אלא בפת ומערבין אפילו בפת של אורז או עדשים אבל לא בפת דוחן ע"ש:

יא) המזכה לאחרים משלו א"צ להודיע להם קודם השבת שעירב עליהם אלא מודיעם בשבת והם מותרים למלטל ואע"פ שבשעת קניית העירוב שהיא בין השמשות לא ידעו ממנו כלל אין בכך כלום שקניית עירוב זה זכות הוא להם וזכין לאדם שלא מדעתו:

יב) העיר אשר מתוקנת בעירוב אשר מחמת איסור מלשל של רה"ר אין בה אך שהחכמים אסרו להוציא ולהכניס ממנו לחצרות אע"פ שהן רה"י גמורה מפני שהחצרות הן מיוחדות כל אחת לבעליה והרחובות במבוא"תיהם משותפים לכולם ודומה קצת לר"ה ואם יוציאו מחצרות למבוי יאמרו שמותר להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים אבל התירו ע"י שיתוף היינו שנובין פת או דבר אחר ממיני מאכל או משקה מכל חצר וחצר ונותנין אותו באחת מהחצרות ובזה כל החצרות שבמבוי נעשו כאח"ז על ידי שיתוף זה והעירוב של השיתוף המבואות אינו דומה למעשה עירובי חצרות שעירובי חצרות הוא משום דירה לערב דירתם לעשותן כאחת ודירתו של אדם אינה נמשכת אלא אחר מקום פיתו וכן אין עירובי חצרות מהני אלא דוקא בפת בלבד אבל עירוב של שיתוף שבמבוי אינה אלא לשתף החצרות ולא הבתים וחצר לאו בית דירה היא ולכן הרי עירוב מערבין בכל אף ממיני מאכלים ומשקים חוץ מן מים לברם ומלח לברי ע"ש וכן שיעור של העירוב זה כשיעורי של ע"ח וכן בשאר משפטי דינו כע"ח אך א"צ להניח העירוב השיתוף זה בביתו הראוי לדירה אלא יכולים להניח בכל מקום שהוא אם המקום הוא מקום המשתמר וכן מקום של חצר זה דוקא שנשתתף עם מכוי זה אבל לא במקום שבחצר אחר שלא נשתתף עם זה כאשר כל זה בפרטיות מבואר בסי' שפ"ו:

יג) המזכה בעירוב של שתופי המבואות לכל בני העיר אם מערב עירוב אחד לכולם א"צ להודיע להם שזכות הוא להם. ודין מי ששכח ולא נשתתף אם בני העיר או מי שהלך לשבות בעיר אחרת או נכרי שדר עמהם בעיר דין הכל כדינם בחצר ובמבוי:

יד) המשתתפים במבוי צריכין לערב בחצרות בכל חצר שיש בה שני בתים אע"פ שהם מעורבים ומשותפים כבר אין סומכים על עירוב שיתוף זה בחצר שלא ערבו כדי שלא ישכחו התינוקות שבחצר זו הורה עירוב ע"ש אך אם עירוב השיתוף של המבואות היא בפת אוי סומכים עליו בחצרות וא"צ לערב עוד בחצרות לפי שהתינוקות מכירים בפת שנשתתפו בה במבוי שמתוך שהפת היא חיי האדם עיניהם תלויות בה ולכן אין נוהגין עכשיו לעשות עירובי חצרות בשום חצר שיש בה בתים הרבה לפי שסומכין על השיתוף שבבית הכנסת הנעשה מפת שמוציל גם לחצרות אם הוא בענין שיכולין להביא אצלם העירוב מבית הכנסת ולכן נהגו להלותו בבית הכנסת כדי שיהא מצורפם להתינוקות וכן מטעם הנ"ל הרי מנהג בזמן הזה להניח העירוב אף בשביל הבתים שבחצרות בבית הכנסת אע"פ שבית הכנסת אינו ראוי לדירה מפני קדושתו אף שהוא בית גמור שהרי הדירה הוא מקום האכילה ואסור לאכול בבית הכנסת אם לא הלומדים דשם כמו שנתבאר בש"ע סי' קנ"א אמנם לפי שעירובין שלנו יש להם דין שיתוף מבואות דהיינו שכל החצרות והבתים

שבמבוי

שבמבוי משתתפים יחד בעירוב זה ושיתופי מבואות א"צ להניחו כלל בבית דירה רק שיהא במקום המשתמר בלבד כנ"ל:

תון) מקומות שאין להם לחי או קורה למביאיתיהם או שבית הכנסת אינו במבוי המתיקן בלחי או קירה שאין מניחים שם עירוב בבית הכנסת מחמת שלא יוכלו להביא העירוב אצלם מבית הכנסת מחמת שהמבוי של דרך בית הכנסת אינו מתוקן אעפ"כ מותרים לטלטל בבית הכנסת ובחצר שלו וממנו לחצר אפילו אם יש שם דירה אחת בחצר בית הכנסת אלא אם כן יש בה שתי דירות שאז הן אוסרות זה על זה עד שיערבו ביניהם ואם לא ערב אסור לכל אדם לטלטל בחצר בית הכנסת כמבואר בסי' שס"ו:

תזן) מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות כמו אחר עירובי חצרות ומברך עליו על מצות עירוב ובנוסח כאשר מבואר שם ולעיל ובש"ע אדמ"ר. ואם משתתפים בפת וסומכין על שיתוף במקום עירוב שאין מערבין עוד בחצרות כלל כי יוצאין על הכל בעירוב של שתופי המבואות כנ"ל יאמר ג"כ בנוסחא מחצרות לבתים וכאשר ביארתי לעיל הניסוא לב"ע. ואימתי מברך עליו בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי או בשעה שמוכה להם כמו שנתבאר בש"ע סי' שס"ו. ואם לא בירך ולא אמר עליו כלום אינן מערב כאשר הבאתי לעיל וכמבואר זה בש"ע סי' שצ"ה:

יון) אם לא עשו ערובי חצרות וגם לא שתיפי מבואות או: שהעיר לא נתקנה בעירוב וגם עירובי חצרות לא עשו אזי אסור להכנים או להוציא מרשות לרשות אפילו שתי הרשויות בבית אחד ולכן כל "פארהוז" או כל חצר שפתוחים לו כמה חדרים ובכל חדר דר בעל בית אחר אסור להיציא או להכנים מהחדר לה"פארהוז" או לחזור או להיפוך. רק אם הבעלי בתים שדרים כל אחד בבית לבד כולם אוכלין בחוד אחד אף שכל אחד ישן בחדר בפני עצמו אז אינן צריכין כמבואר שם:

יחן) שטוב"ע וקאמע"ר שפתיחים זה לזה אם יש לכל אחת פתח פתוח לצאת לר"ה ואין עוברין זה על זה רק לעתים רחוקים אז אסורים לטלטל משטוב"ע לקאמע"ר או להיפוך בלי עירוב. אבל אם עוברים זע"ז תמיד יש חילוק דאם יחיד דר בפנימי אוסרין זע"ז עד שיערבו עירובי חצרות דיחיד שדר בפנימי לא מחשב דירת החיצון לגבי בבית שער. רק בדרים בקאמע"ר ב' בני אדם אפילו רק איש ואשתו או מחשוב חיצון כבית שער לפנימי וא"צ עירוב ביניהן כמבואר בס' ש"ע במג"א ס"ק ז' וכן כך מי שיש לו בביתו בן או תלמיד או אדם אחר שנותן לו דירה ופרנסה בחנם אף שכל אחד אוכל וישן בחדר לבד אינן אוסרין זע"ז שלא נתן לו דירה ופרנסה על מנת שיאסר עליו כמבואר בס' ש"ע בט"ז ס"ק ו':

יטן) מיהו דירת נכרי אינה אוסרת על ישראל אם דר נכרי וישראל בבית אחד, וכל אחד בחדר לבד אף שיש להישראל בני בית מרובים. רק אם ב' ישראלים דרים בב' חדרים באופן שאוסרים זע"ז ונכרי דר בחצר שלישי וכולן פתוחים לרשות אחד שיש לכולן דריסת רגל בו או אף שערבו ב' הישראלים אסורים להוציא להרשות המשותף לכולן, ודוקא שהנכרי לא שכר חדרו מישראל דאם לא כן לא השכיר הישראל לנכרי זה חצרו כדי שיאסר עליו כמבואר שם סעיף א' ע"ש:

כ) רחובות דידן שכל הבתים פתוחים לרחוב אם בבית אחד דר ישראל אחד בחדר אחר ונכרי בחצר אחר, וישראל אחר דר בבית אחר בצדו אף שכולן משותפין ברחוב אעפ"כ מותר הישראל הדר עם הנכרי להוציא לרשות המשותף לו ולנכרי כגון להפארהויז או להחצר שאין להישראל שדר בבית שבצדו חלק בו כמבואר בסי' שפ"ב סעיף י"ט:

כא) בערים אשר יש לנכרים דריסת הרגל ברחובות שדרים שם ישראלים לכן שוכרין משר העיר או מראש העדה שלהם או מאשתו או מזשרתו (הזאליציי"א) את כתו ברחובות העיר אפילו בפחות משוה פרוטה ואז הנכרים והמומרים אינן אוסרים על הישראלים שהרשות שברחוב היא של שר שעיר ההוא ויוכל לסלק הכל משם לכשירצה ולהכי מותרים להוציא מבתיהם להרחוב אבל לא מבתי הנכרים להרחוב וגם לא מחדר לפארהויז כששני ישראלים דרים עם נכרי בבית אחד כדלעיל. אמנם אם יש רשות לשר העיר להשתמש גם בבתי העיר בשעת מלחמה או השכירות מחשר מהני להכל וכאשר הבאתי לעיל וכמבואר בסי' שצ"א. הגם דיש להקשות בזה דהרי עכ"פ עתה בעת ששוכרין הרי אינו שעת מלחמה ומטילא אין לו עתה שום רשות להניח כלי מלחמתו בבתי בני העיר אמנם תירצו כגון דהיכולת בידו לעורר מרנים ומלחמה ואין בני המרינה יכולים לעכבן עליו הרי מיקרי דהיכולת בידו גם עכשיו להניח כלי מלחמתו בבתים שלהם ועיש שהעלו אשר מאנשי חיילותיו אפילו מהראש שלהם לא מהני כיון דאין הוא ממונה ע"ז ע"ש:

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

מדור מיוחד:

לערוב עירובו

בירורי הלכה בענין העירוב בבארא פארק

• מאנסי ניו יארק •

אדר ב' תש"ס • שנה ה גליון ג (יט)

קובץ אור ישראל

יט

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

כולל להוראה

קובץ תורני

הוצאת ספרים

רשת שיעורי תורה

בית הוראה

• מאנסי ניו יארק •
אדר ב' תש"ס • שנה ה גליון ג (יט)

קובץ אור ישראל / רבעון הלכתי

יוצא לאור ע"י מכון אור ישראל
שע"י קהל שארית ישראל ווילעדניק, מאנסי נ.י.

הרב חיים אבערלאנדער
ראש המכון ויו"ר המערכת

הרב גדלי' אבערלאנדער
עורך אחראי

חברי המערכת:
הרב מתתיהו דייטש, ירושלים
הרב אהרן הכהן פערל, ניו יורק
הרב יודא הכהן שטראססער, ניו יורק
הרב מרדכי ווייס, ירושלים

מחיר גליון: $5
דמי מנוי לשנה: $20 [מחוץ לניו יורק — $25]

כתובת המכון באה"ק: ת.ד. 1111 בני ברק
טל. 538-2434 (02)
מחיר גליון באה"ק: 12 ש"ח
להרשם בארה"ק: 50 ש"ח לשנה [4 גליונות]

Copyright © 1998
All Rights Reserved
M'CHON "OHR YISROEL"
P.O.B. 557
Monsey, N.Y. 10952
Tel. (914) 426-7321 Fax: (914) 425-2894

קוראים נכבדים!
הרוצים להשתתף בגליון הבא ולשלוח מאמרים, הערות והארות, חידושים ובירורים, מתבקשים לכתבם במכונת כתיבה, על דיסק, או בכתב-יד ברור על צד אחד של הגליון, ובשורות מרווחות, כדי להקל עלינו בסידורם הנכון, ותודה למפרע. המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט איזה מאמר ראוי לדפוס, לשנותו או לשפרו.

"ספרא"
עריכת ספרים והוצאה לאור
(718) 438-4714 (914) 425-0635

צילום ולוחות: פרנק ירושלים

התוכן:

דבר המערכת

שפתי ישנים

הערות בהלכות פסח	רבי מנחם נתן נטע אויערבאך זצ"ל	ח
בענין כתיבת זמן בגט	רבי יעקב הלברשטאם זצ"ל	י
בירור השיטות בסוגיית טעם כעיקר	רבי משה יהודה דנציגר זצ"ל	יד
דיוק נוסחת הרה"ק בעל התניא בהגדה שלו	רבי שמעון גליצנשטיין זצ"ל	יז
מכתב תודה עבור החזקת ישיבתו	רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל	יח
בענין מקוה של מי גשמים	רבי שאול בראך זצ"ל	קטז
בענין הנ"ל	רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל	קיז
בענין הנ"ל	רבי יצחק אייזיק מספינקא זצ"ל	קיט

על הפרק

מהות הענזיים Enzymes	המערכת	כ
כשרותן של ענזיימס	הרב שמואל הלוי ואזנר	כא
כשרות "אנזימים" המצוי היום במאכלים	הרב משה שטרנבוך	כג
בענין הנ"ל	הרב יחזקאל ראטה	כד
מציאות מהות הענזימים	הרב דן יואל ליווי	כד
בענין כשרותן של ענזיים [תגובה]	הרב יצחק אליעזר יאקאב	כה
בענין ענזיים הנוצר מקיבה [תגובה כותב המאמר]	הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל	כז
כשרותן של עזניימס מבשר כשר [תגובה]	הרב יצחק שטיין	כט
בענין הענזיים — השתלשלות הענינים	אחד מרבני המערכת	לז

דבר הלכה

בענין תוך כדי דיבור כדיבור דמי (א) לענין הטועה באמירת מוריד הגשם	הרב אלי' כ"ץ	מב
ברכת התורה על הרהור ד"ת	הרב ישראל רובין	נד

חגים וזמנים

אם יוצאין יד"ח אכילת מצה במצות של בתי-אפיה שהעריכה ע"י נשים שאינם שומרים תו"מ	הרב חיים אבערלאנדער	סד
בענין מכירת חמץ לגוי שיש לו בן גר צדק — ובענין עשיית הכנסת ס"ת בליל בדיקת חמץ	הרב גדלי' אהרן רבינוביץ	עה
אם יכולים לצאת ידי משלוח מנות בסגריות — וגם אם מברכין ברכת הנהנין על העשן סיגריות	הרב פנחס ווילליגער	עז

יושבי אהל

המתפלל תפלת שמו"ע מלה במלה עם הש"ץ — אי יצא חובת תפלה בציבור	הרב יוסף יהודה ווייסמנדל	פד
בענין כבוד חמיו והספיקות בהנהגה למעשה	הרב אוריאל אליעזר בנר	צא

מנהגי ישראל

מנהג הכאת 'המן' בקריאת המגילה	הרב גדלי' אבערלאנדער	צח

ימות עולם

זמר לפורים	רבי חזקי' פייבל פלויט זצ"ל	קיב
ספר הזכרונות [המשך]	ה"ר הלל ווערטהיימר הי"ד	קיד

כינוס סופרים

ראיה, הבטה והסתכלות, החילוקים ביניהם והמסתעף מזה לשמעתתא ולדינא — הרב שלמה אלברט — קכו

פסוקי המקרא לפי הברייתא בקידושין דף ל׳ — הרב אליהו בלר — קלא

לעורר לב — קלח

זהירות בבמה עניני שעטנז — הרב אפרים פישל צייגערמאן / **בענין איסור השתחוויה על הרצפה** — הרב יהושע שלעזינגאר

מילי דתמיהי — קמ

תמיה ב׳חות יאיר׳ בענין חיוב שמחה בפסח — הרב פסח ראטבלאהם / **תמיה בדברי הפרי מגדים** — הרב אברהם שלמה כ״ץ / **תמיה בפני יהושע** — הרב שלום ניישטאט / **תמיה על הכסף נבחר והשפת אמת** — הב׳ ארי׳ אשר אינדיג / **תמיה על ליקוטי תורה לרבינו האר״י ז״ל** — הרב יודא ליכטער

תגובות — קמב

הוספה לילקוט הליכות אליהו — הרב יהושע מונדשיין / **שיטת שו״ע הרב בענין רה״ר דאורייתא** — הרב שלום דובער לוין / **דעת הגאון בעל האגרות משה זצ״ל בענין ס׳ ריבוא ברה״ר** — הרב שלמה ראובן בערמאוויטש / **בענין שין של תפילין** — הרב אהרן ישעי׳ הלוי ראזנער / **עוד בענין הנ״ל** — הרב חיים יחיאל פרידמן / **שובבי״ם וקני המנורה** — הרב מרדכי מנחם האניג / **עוד בענין קני המנורה** — הרב אברהם יצחק וואלפסאן / **עוד בענין הנ״ל** — הב׳ ארי׳ אשר אינדיג / **עוד בענין הנ״ל** — הב׳ לוי יצחק אבערלאנדער / **מזיגה ביין שבזמנינו** — הרב יחיאל רוזנברג / **הדלקת נר חנוכה למי שאין לו בית** — הרב יששכר דוב הלוי בירנבוים / **׳טמטום הלב והמח ע״י מאכ״א כשאוכל משום פקו״נ׳** — הרב ישעי׳ ווידעראוויטש / **בענין קציצת אילני פירות** — הרב דוד הלוי דייטש / **הפסק בתפילין ציצית וסוכה, ובענין טעה ובירך על תפילין דר״ת** — הרב מנחם גדלי׳ שוחאט / **הערות שונות** — הרב אברהם שלמה כ״ץ / **אמירת מודים בקול ע״י הש״ץ** — הרב אברהם משה קראוס / **בענין פיענוחו של ס״ט** — הרב בריך אשר רייך / **הערות שונות** — הב׳ יחזקאל שרגא איליאוויטש

זוטות — קנז

קניית חמץ בדאטי פרי (DUTY FREE) לפני פסח — הרב אברהם דוד לוי / **הערות בספר ״מחיר יין״ להרמ״א ז״ל על מגילת אסתר** — הרב אלעזר פרנקל / **בשיטת ר׳ יוסף טוב עלם ביוצר לשבת הגדול אם קצת מים מותר לשתות אחר אפיקומן** — הרב פנחס אלי׳ לאווי

לערוב עירובו

אנשים שמנגדין להיתר העירוב, אם אוסרין על המתירין — ואם יכולין לזכות להם בפת בע״כ — הרב יחזקאל ראטה — קסא

ביאור תנאי ד״מפולשין״ לענין רשות הרבים — הרב בן ציון הלוי ואזנר — קסה

בענין רשות הרבים דאורייתא בזמנינו — הרב שמואל שמעלקא פרידמאן — קעה

בענין עירוב בבארא פארק — הרב יקותיאל זלמן גראוס — קצד

בענין המחיצות שמסביב ברוקלין [תגובה] — הרב אברהם פאללאק — קצח

בענין תיקון עירובין בבארא פארק — הרב יצחק צבי סופר — ר

בענין תיקון עירובין בבארא פארק [תגובה] — הרב אברהם אליעזר קוויאט — רד

בענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא — הרב יצחק צבי סופר — ריג

בענין עיר שדרין בה ס׳ רבוא אבל אין בוקעין ברחובותיה ס׳ רבוא — הרב יצחק צבי סופר — רכד

בירור אודות אנשים המוחים בעירוב אם יכולין לזכות להם הפת של עירובי חצרות בע״כ — הרב משה יוסף אונסדארפער — רלא

בירור השיטות בענייני עירוב בעיירות גדולות — הרב אברהם פאללאק — רלה

פינת הספר — רנה

מדור ׳פרסומת׳ — רנו

דבר המערכת

לקראת ימי הפורים, זמן קבלת התורה מתוך שמחה אהבה ורצון, יוצא לאור הגליון הנוכחי.

קובץ דנן, כקודמיו, מלא וגדוש בעזרת ה' בחומר רב-גווני, לקורת רוח והנאת צבור שוחרי תורה.

אומ"ד הבא מן החדש, הוא המדור "לערב ערובו" בו יקיפו בירורי הלכה בנושא העומד על הפרק: "העירוב בבארא פארק", שדנו ודנים גדולי הרבנים ומורי הוראה. יצויין בזה, שאין המערכת נוקטת שום צד או מכריעה בהלכה עוממה זו לאיסור או להיתר, ומתפרסמים בקובצנו מאמרים ובירורים הלכתיים שהגיעו לשולחן המערכת, וכך היא דרכה של תורה זה בונה וזה סותר. נקוה להמשיך מדור זה בקובץ הבא, ובקשתנו שטוחה לכבוד הרבנים ומורי-צדק יושבי על מדין לפרסם בירורם בהלכה בנידון, כדי לזכות בהם את הרבים, ויאושר כחם וחילם לאורייתא.

ריבוי החומר שהצטבר על שולחן המערכת לא איפשרה להדפיס את כל המאמרים שהגיעונו, ואי"ה עוד חזון למועד בקובצים הבאים, שם נשתדל לפרסמם. את מעלת כבוד הכותבים הסליחה.

מערכת "אור ישראל" מאחלת לכל הקוראים הנכבדים שמחת פורים וחג כשר ושמח, וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות, אמן.

המערכת

קובץ הבא יופיע אי"ה בחודש סיון תש"ס הבעל"ט. תאריך האחרון לשלוח חומר לא יאוחר מערב פסח תש"ס.

מחברי ספרים הרוצים לפרסם ספריהם במדור פרסומות, מתבקשים לפנות בהקדם אל המערכת ע"י הטלפון 426-7321 (914), ותודה למפרע.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

שלוחה בזה לכבוד האי גברא יקירא,
הרה"ג המפואר והנכבד, חריף ובקי טובא,
דולה ומשקה מתורתו לאחרים, עושה ומעשה לטובת הכלל והפרט,
כבוד שם תפארתו,

מוהר"ר חיים אבערלאנדער שליט"א

רב דקהל "שארית ישראל — ווילעדניק" במאנסי

לרגל שהשמחה במעונו
באירוסי בנו הבחור המופלג והמצוין, חתן תמים למעלות
כמר **נדלי' דוד** נ"ו
ממצויני ישיבת תפארת משה, מאנסי

עב"ג הכלה החשובה תחי'
בת הרה"ג המפואר מאד נעלה, מופלא ומופלג בתורה
ומוכתר ומעוטר במעלות ומדות תרומיות
מוהר"ר **יונתן בנימין גרינצווייג** שליט"א
ראש הכולל "בית יצחק דחסידי סקווירא" בארא פארק

ובחדא מחתא נשגר ברכת מזל טוב
לרגל הולדת הנכד שיחי'
אצל בנו האברך המופלג והמצוין
מו"ה **אהרן** שליט"א

יזכו לראות רוב נחת ואושר אמיתי מכל יו"ח
לתפארת המשפחות הכבודות ולתפארת כל בית ישראל, אמן.

כעתירת וברכת,

מכון "אור ישראל" — המערכת

הרב יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, נ.י.

באם יש אנשים שמנגדין להיתר העירוב אם אוסרין על המתירין ואם יכולין לזכות לדם בפת נגד רצונם

בדבר אנשים שמתנגדין להיתר העירוב אם יכולין לזכות להן בפת העירוב, הנה אף שכבר דיברו בזה גאוני קדמאי ה"ה השו"מ והבית יצחק אם יש אנשים שאין רצונם בעירוב אם מתבטל עבור זה כל העירוב, ומסקנתם הוא דיכולין לערב אפי' שלא מרצונו, עיי"ש בדבריהם בשו"מ מהד"ת חלק ב' סי' ס"ב ובית יצחק חלק יו"ד בקו"א סי' ח', ועיי' ג"כ בשו"ת ובחרת בחיים להגרש"ק ז"ל סי' קכ"ג ובשו"ת חזון נחום סי' מ"ב שכתבו לצדד להתיר, אכן הם מיירי באופן שאין רצונם בעירוב מחמת פריקת עול וכדומה ובאופן זה מסיקין להתיר, אכן בנ"ד שהמדובר הוא ביהודים שומרי תורה ומצוות אלא שמנגדין לזה מחמת שאין מועיל עירוב ע"פ דין לפי דעתם, איך הדין בזה אם יכולין לזכות להן בפת העירוב שעכ"פ אותן שדעתם להתירה יוכלו לטלטל.

הנה אם המתירין הן כח ב"ד, פשוט הוא דיכולין האוסרין לזכות בהעירוב בכדי שלא יאסרו על המתירין, היות דהמתירין הם כח ב"ד לעצמן, וכהלכה הן עושין, א"כ לא שייך לא תתגודדו וכמו שביארנו בעה"ת ח"א סי' קי"ב עיי"ש, דאף המנגדין לזה עכ"ח סוברין שהמתירין עושין לעצמן כדין, עיי' מה שכ"נ בעהמ"ת ח"א סי' קי"ב וסי' קמ"ה בענין דבר שיש שמחזיקין בו איסור מ"מ מותרין ליתנו למי שנוהג בו היתר, והבאנו מתשו' מבי"ט ח"א סי' כ"א ומתשו' כת"ס יו"ד סי' ע"ז שהביאו ראי' מריש יבמות מהא דלא נמנעו ב"ש מב"ה מלישא נשים זו מזו עיי"ש, וא"כ ה"נ בנ"ד אעפ"י שאלו אוסרין ואלו מתירין מותרין האוסרין לזכות בהפת בכדי שיוכלו המתירין לטלטל.

ואפי' אם הוא באופן דנקיטא להו דאין העירוב כשר וא"א לערב, ואין כח ב"ד חזק עליהן לכפות אותן לדעותיהן, כגון שיש להו ב"ד לפני עצמן ונקיטא להו דהעירוב פסול, מ"מ המתירין לעצמן כדין עושין וא"א לחלוק ע"ז, ושפיר יכולין להצטרף להמתירין ואין בזה משום לפ"ע, וכאשר ביארנו בעמה"ת שם.

אכן אם אעפ"כ צווחין ואומרין שאינן רוצין ומוחין ואינן רוצין לזכות בעירוב, לכאורה בכה"ג אוסרין הן על העיר, לא מיבעיא אם אין בידינו לכופן כגון שהן ג"כ כח ב"ד לעצמן א"כ אין בידינו לזכות להו בע"כ, אלא אפי' אם יהא באופן שכופין אותן לדעות המתירין, מ"מ אין יכולין לזכות להו בפת בע"כ, דזכי' צריך להיות ברצון או בסתמא דזכין לאדם שלא בפניו, אבל בעל כרחו א"א לזכות לו, וראיתי אח"כ שכ"כ בפמ"ג סי' שס"ז בא"א ס"ק ג' דבע"כ א"א לזכות.

וא"כ בעיירות הגדולות שנמצאים כמה ת"ח דלא ניחא להו בהאי עירובא צ"ע איך מזכין לאותן שאינן רוצין בעירובן, וצ"ל דמ"מ ע"י כח ב"ד אפשר לכפות אפי' לזכות להן, וא"כ אם המתירין הן כח ב"ד יכולין לזכות אף לאותן שמנגדין לזכות ואף שהמנגדין ג"כ הן ב"ד לעצמן, מכיון שעפ"י

דין יש בידם לערב ואין ביד המנגדין לעכבם וכנ״ל, א״כ שוב שייך בדבר זה כופין על מדת סדום, ועי׳ בשו״ת מחזה אברהם או״ח סי׳ ע״ג שצידד ג״כ להתיר מצד כפיית בי״ד חזכות אפי׳ בעכ״ח, ואף דבמסקנתו דחה צד היתר זה בנידון דידי׳, עי״ש שטעמו משום דשם רצו גם הצד המנגדין בעירוב אלא שנתקוטטו מי שיהי׳ המזכה לחבירו, משא״כ בנד״ד שאינם רוצים כלל בעירוב אשר לדעת המזכים יש לתקן עירוב ועפ״י הדין וההלכה יש להם הזכות לעשותו, שייך שפיר צד קולא זאת של המחז״א.

ועי״ל דשייך בזה זיכוי בעל כרחך מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני ואף שצווח ואומר איני רוצה מ״מ אנן אמרינן שרוצה מדין כופין אותו, ואף דלגבי גט דהדין שצריך להיות משל בעל לכאורה אינו מועיל באם צווח ואומר שאינו רוצה לזכות בהנייר, אף להשיטות שא״צ לומר רוצה אני עיי׳ בשו״ת חות יאיר סי׳ נ״ה, מ״מ בצווח ואומר שאינו רוצה אין מזכין בעל כרחך עד שיאמר רוצה אני, אכן לענין זיכוי עירוב דהקילו בקנינו לכל מי שיתוסף אע״ג דלכאורה הוי כדבר שאינו ברשותו ואיך יכול להקנות, [וצ״ל בזה מטעם ברירה ובדרבנן, והוא קצת דחוק דמשמע לכאורה דלכו״ע מועיל עיי׳ בספר ישועות יעקב סי׳ שס״ו ס״ק ד׳], ועוד בכמה דברים שהקילו בקינינו עיי׳ בתוס׳ בפ׳ חלון ע״ט ע״ב, אפשר לומר דכמקום שהדין הוא שכופין אפשר לזכות להם אפי׳ בעל כרחם.

והנני מן הראוי להביא כאן מה שהערוני מע״כ מחו׳ הרב הגה״ג וכו׳ מוהר״ר פסח מיללער שליט״א דלכאורה ענין זה אי אמרינן שרוצה הי׳כי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה תליא במחלוקת הב״י והריב״ש ביו״ד סי׳ רכ״ח בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקי״ל דאין לו התרה בלא דעתם אא״כ יש מצוה בהתרתו וכתב שם הב״י וז״ל נראה דס״ל דא״צ לשאול את פיהם וטעמם כדכתבו התו׳ והרא״ש בשם ר״ת דטעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אף על פי שהוא לדבר מצוה והיה נ״ל דאפ״ה נשאל ומתירין לו דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה והני דאמרי דלא ניחא להו יצרם תוקפם וכמ״ש הרמב״ם (בספ״ב מהל׳ גירושין) הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין ואל״כ לא הוו שרי להתיר בלי ידיעת דעת הרבים דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה בטלה והנדר קיים, אלא שהריב״ש כתב בח״א סימן תקי״א בתשובה על אחד שנשבע ע״ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו שהרי הוא אמר שע״ד כל הקהל הוא נשבע וכו׳ עכ״ל הב״י, הרי דפליגי בזה הב״י והריב״ש, דלדעת הריב״ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפי״מ דפסק הרמ״א ביו״ד כדברי הריב״ש בזה א״כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שכופין.

אכן אמר לי מע״כ מחו׳ לקיים דברינו בענינינו דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב״ש דלא ס״ל לגבי נדר ע״ד רבים, היכי שיש צווחין ואומרין שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני עפ״י מה שהעלה הקצוה״ח בססי׳ רמ״ג לחלק בין דבר שבעי דעתו ובין דבר דלא בעינן דעתו אלא ניחא לי׳ בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמדים מה אתם לדעתכם אף שלוחכם אפי׳ ידעינן דניחא ליה לא סגי וכדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אע״פ שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת דזכין לאדם שלא בפניו די בדידעינן דניחא ליה לחוד עי״ש בשם הרשב״א חילק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי ליה זכות ועיי׳ ג״כ בקצה״ח ריש סי׳ ק״ה דהעלה דע״כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפי׳ למ״ד זכיה מתורת שליחות היות דאפי׳ שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא ליה שפיר דמי אלא דהוי כמו שליחות עיי״ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב״ש הנ״ל היות דבנדר על דעת רבים בעי דעתם א״כ במקום שמוחים אע״פ שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ״ש הב״י, מ״מ אין כאן דעתם ונדרו על ״דעת״ רבים הוי, ואין להקשות דלפ״ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ״ש בקצה״ח סי׳ רס״ב דלדבר רשות אסור ליטל או לאכול חפץ חבירו אפי׳ ברור שנותן ליה אילו ידע, דבעי דעתו דווקא כדפסקינן כאביי בייאוש שלא מדעת מ״מ בדבר מצוה כגון אתרוג מותר וכן האריכו הב״י בסי׳ של״א ובט״ז ס״ק ל״ד שם דבדבר מצוה אף בדבר שבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתכם עי״ש, ועי׳ עוד בקצה״ח סי׳ שנ״ח דמי שנשטתה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא ליה אע״פ שאינו לדעתו מ״מ כיון דמצוה הוא אע״פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עי״ש, וע״כ בנדר א״צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע״פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא״כ כשמוחים בפירוש בזה חיסר הדעת ולפיכך אע״פ שניחא יש, מ״מ דעתם אין כאן (ומיושב גם דברי הב״י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להחיר) ולפ״ז בזכיה דלא בעי דעת דאפי׳ שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי הדרא וקיימא סברת הב״י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא לי׳ אף שצווח ואמר שאינו רוצה, וא״ש לפי״ז כאן לגבי עירוב דיועיל ואף שצווחין ואומרין שאינן רוצין מטעם כופין דכאן גבי עירוב הא אנו באין רק מטעם זכי׳ וזכין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא ליה, וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה, אלו דברי מחותני הנ״ל והוא נכון מאד.

והערוני מופלג אחד דמלשון תשו׳ הרשב״א ח״ג סי׳ רס״ג שהביא הב״י בסי׳ שס״ז שכתב וז״ל, תשובה בחצר שהוא בין שני מבואות אפי׳ אחד מן השוק מערב עליו לכולי עלמא וא״צ להודיע דזכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו, וכל שכן אם עירב אחד עליו משלו מערב, ודווקא שלא בפניו אבל בעל כרחו לא, ואחד מבני החצר מערב עליו אפי׳ בעל כרחו ״ואפילו משלו״ מפני שהוא אוסר עליהן עכ״ל עיי״ש, הרי שכתב דאחד מבני החצר מערב בעל כרחו ואפילו משלו דמשמעותו דכל שכן כשמזכה משל עצמו, הרי דפשוט לענין עירוב דיוכל לזכות אפי׳ בעל כרחו והוא ראי׳ נכונה בדיוק הלשון.

ואולי י״ל עוד מכיון דאחינן עלה דבכה״ג כופין משום מדת סדום, שוב אפשר לומר דכופין עליהם לבטל רשותם דמועיל לענין עירוב וכמבואר בסי׳ ש״פ, וזה אפשר כבר אפי׳ בעל כרחם משום דין הפקר ב״ד וד״ל.

ועוד הי׳ נראה לומר מכיון דבעירוב קיי״ל שא״צ שיהא בו שוה פרוטה וכמבואר בריש סי׳ שס״ו, א״כ אין צורך שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, אלא שיהא מסור להם שיהיו להם רשות ליקח מזה הפת כשרוצין, ואף אם תאמר דכשמוכה לאחרים צריך שיהא בו שוה פרוטה דבלא״ה אין זה זכות, מ״מ כשמערב לרבים לאלפים ולרבבות כשיעור י״ח גרוגרות דלפי״ז בוודאי אין מגיע לכל אחד ואחד אפי׳ שוה פרוטה, וגם אין יודעו ומכירו עי׳ ברש״י סוכה כ״ז ע״ב ד״ה כל האזרח וז״ל דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה וא״א שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד עכ״ל, ואף התוס׳ לא חלקו עליו בזה אלא שכתבו שאין צורך לזה ועיי׳ משכ״נ בספר מאי חנוכה בפסקי דינים סי׳ כ׳, הרי דבמקום דבעינן שיהא לכל אחד ואחד חלק בו צריך שיהא שוה פרוטה, ומכיון שכאן בעירוב לא מגיע שוה פרוטה לכל חד וחד כשמערב לאלפים, עכ״ח צ״ל דלא בעינן שיהא לכל אחד ואחד חלק בגוף הפת, דפחות משוה פרוטה הלא קיי״ל בכ״מ שאין בו דין ממון, וכל שכן בנ״ד שאין מגיע לכל אחד ואחד אפי׳ כחודו של מחט.

אלא שהעיקר בזה שיהא מסור לציבור שיהי' להם רשות ליקח, שעי"ז מתערבין וחל העירוב, והגע בעצמך וכי יכול להקנות חלקו לאחר שאינו בכלל העירוב או להפקיר חלקו לאחר, אלא וודאי שהוא רק מסור להציבור ולא שיהא לו חלק בגוף הפת ממש וכמו שכתבנו, ועיין ברמב"ן עה"ת ויקרא א' על הפסוק תקריבו דיש נפק"מ בין קרבן שותפין לבין קרבן ציבור, דקרבן ציבור אין פירושו שכל הציבור יש להן חלק בגוף הקרבן עיי"ש וה"נ בנ"ד. [ועיין עוד בלשונו של הלבוש סי' שס"ח ס"ג ואם הם יותר מי"ח וכו' לא הטריחוהו חכמים יותר להיות גרוגרות לכל אחד וכו' וטעמא דשיעור שתי סעודות נ"ל כדי שיקנה אחד מהם דירתו קבוע לשתי סעודות וכו' ויהי' הוא ככעה"ב ואחרים יהיו כאלו דרים אצלו כי לא רצו להטריחו יותר וכו' ע"ש].

ובזה יתיישב שפיר מה דמועיל עירוב לכל מי שיתוסף אח"כ, דלכאורה הוי כדבר שאינו ברשותו והוי כשוחט על מי שיעלה ראשון לירושלים דלא מועיל כשאין ברירה עיי' פסחים פ"ט, ולמשכ"נ א"ש דכאן לא בעינן זיכוי אלא מסירה לציבור דהיינו שיהא מסור הפת הזה לכל מי שיתוסף, ומי שיתוסף יהי' לו ג"כ רשות ליקח מהפת, וזה הוי כתנאי ולא בעינן לבוא מטעם ברירה ודו"ק.

וכל זה מלבד הטעמים שכתבו גאוני קדמאי בעל שואל ומשיב מהד"ת חלק ב' סי' ס"ב ובית יצחק בחלק יו"ד בקו"א סי' ח' דלכאורה איתנייהו גם בנ"ד, ועיי' ג"כ בשו"ת שבות יעקב סי' כ"ט דבמקום שנשכר ע"י שכירו ולקיטו של מלך מותר לטלטל בכל העיר וא"צ שום ביטול רשות וזה סיוע לדברי השו"מ שכתב כן, ועיין ג"כ בס' קצות השלחן סי' ק"ה סי"ד בבה"ש סקכ"ו בסופו וז"ל ומיהו עכשיו ששוכרין הרשות משר העיר פשוט דמהני גם למי שלא רוצה לזכות בעירוב עיי' ש"פ ד' דשכירות מהני גם לגבי ישראל עכ"ל, זה מה שנלענ"ד.

שיתאחדו כל ישראל

בשעה שתקן שלמה עירובין אמרו חז"ל וכל נתיבותיה שלום, שע"י עירובי חצירות בא שלום עי"ש. רמזו בזה, כי שבת קודש משפיע הי"ת קדושתו בכל העולמות עד שכל העולמות באין בשורשן בכלל האחדות, כמבואר בזוהר, שבת רזא דאחד דאתאחדא ברזא דאחד, וקוב"ה ואורייתא וישראל מתאחדין באחד. לכן בא זה לישראל באיסור מרשות לרשות, ושלא לישא ברשות הרבים, כי אז אנחנו צריכים להיות הכל בכלל האחדות. לכן מערבין עירובי חצירות, שכל ישראל יתאחדו ברזא דאחד בשמא דקוב"ה דאיהו שלים. ושבת מורה ג"כ על שלום כמ"ש בזוהר. לכן גורם האחדות שמתאחדין ישראל באתדבקן בשורשן, דשמי' שלום מושך עליהם השפע של שלום ונעשה שלום ביניהם. וע"י כן הי' שייך לשלמה שיתקן עירובין, כמ"ש אשר לשלמה, מלך שהשלום שלו".

(דרך אמונה — להגה"ק רבי מנחם מענדיל זצוק"ל אבד"ק סיגוט)

הרב בן ציון הלוי וואזנער
אב"ד דקהל בני יעקב ובית הוראה "שבט הלוי"
מאנסי נ.י.

ביאור תנאי ד"מפולשין" לענין רשות הרבים

אמר הכותב, ראינו לנכון לבאר תנאי דמפולשין, יותר משאר תנאי ר"ה, אחרי שרבים וגם שלמים נסתבכו בו, שלא כן שאר תנאים שכבר דשו בו רבים, ובפרט תנאי דשישים ריבוא, שישים גבורים סביב לה.

תנאי "מפולשין".

אמרו חז"ל שאחד מתנאי ר"ה, שמבואותיה יהיו מפולשין, וכדאי' בברייתא בגמ' (שבת דף ו' ע"א) ואיזהו רשות הרבים, סרטיא ופלטיא גדולה, ומובאות המפולשין, ע"כ, ומדברי רש"י והרמב"ן והרשב"א ושאר כל הראשונים, שהעתיקו זאת מדעת עצמם, גם בסוגיות (דעירובין ו' נ"ט ושאר מקומות) משמע שהיה פשוט בעיניהם, שתנאי זה, הוא אחד מעיקר תנאי ר"ה המעכבים, כלומר, דכל שאינה מפולשת, אף שנתמלאו שאר תנאיה, אין כאן ר"ה.

מפולשין מהו

אלא שרבים וגם שלמים נסתפקו, בביאור "מפולש" מהו, שיש לפרשו בג' אנפי, א) שיהיה לרשות הרבים כניסה מכאן ומכאן, לאפוקי רק מצד אחד, וזהו ענין מבוי המפולש, הנזכר (עירובין נ"ט ע"ב) וכעין זה (בחו"מ ריש סי' קנ"ו), ב) שהרחוב יהיו פתוח ופנוי למעבר, כלומר, בלי מכשול וחסימה באמצע, ולפי שני פירושים הללו, אפילו הוא מתעקם באמצעו, והולך בדרך עקלתון, מקרי ג"כ מפולש, ג) ששערי העיר יהיו מפולשין ומכוונין מצד לצד, כלומר, שהם יהיו מיושרין ומכוונין — זה כנגד זה ביושר, בלי שום עיכוב, ובלי שום עיקום.

מפולשין פירושו "מכוונין"

הנה כל המעיין בלשון מפרשי הש"ס וגדולי הראשונים ימצא, שבודאי פירוש "מפולשין" הנאמר כאן, כולל כל ג' הפירושים, וכאשר מצאנו שרובם הדגישו הענין "דמכוונים", ובודאי יש בכלל מאתיים מנה, שפירוש זה כולל בו גם שני פירושים הראשונים ממילא, ואף אם אמנם חלק מהראשונים קיצרו בדבר, ולא הוסיפו על תיבת "מפולשין" כלום, וכן הלומדים מסתייגים, ואינם סובלים לפרש כפירוש השלישי שהוא חידוש, מאחר שתנאי כזה, הוא כמעט מן הנמנע, ואינו שכיח, מ"מ לנו אין לנו, אלא לפרש כן, מאחר שכך פירושוהו אבות וגדולי הראשונים ז"ל, וכדלהלן, ולא עוד, אלא מאחר שלא מצאנו להדיא שום חולק עליהם, פשוט דגם כאן נוהג הכלל, דלמיעוטי בפלוגתא עדיף, וילמד סתום מן המפורש, וכו"ע מודו בזה, וכמו שנבאר בעז"ה.

הנה ראש המדברים בזה, הלא הוא רש"י ז"ל, שבכמה סוגיות הדגיש הדבר באופן מיוחד, עד כמה בעינן "מכוונין", ומהם בסוגיא (דעירובין ו' ע"א, ד"ה ר"ה) שכתב וז"ל, שיהיה ר"ה שלה "מכוון משעו לשער", שיהיה מפולש, דומה לדיגלי מדבר, עכ"ל, (ושם ע"ב. ד"ה ירושלים) כתב, רשות הרבים שלה, "מכוון משער לשער" ומפולש, עכ"ל, ועוד (שם בד"ה אבולי דמחוזא, ובדף נ"ט ע"א וע"ב) כמה פעמים, בסיגנון דומה, וכן מצאנו ללמוד מתוך דברי הראבי"ה (עירובין שצ"א) שדקדק וכתב בזה"ל, לפי סברת רב"נו שלמה וכו', "ומכוונים פתחיה" משער לשער, וכן פירש בהרבה מקומות, עכ"ל, הרי שכך הבין פשטות דברי רש"י, ולהורות בא, שלדעתם, הכוונת השערים זה כנגד זה, זהו עיקרו ופירושו של "מפולשין", וממילא כולל גם שני הפירושים הראשונים וכאמור.

וכן מבואר להדיא ברמב"ן, מלחמות ה' (כ"ב ע"א, ד"ה אמר הכותב) שכתב בזה"ל,

חייבין עליה משום רשות הרבים, לפי "ששעריה מכוונים זה כנגד זה" עכ"ל, וכעין זה בחי' הרמב"ן (נ"ט ע"א) וכן כתב הרשב"א בעבודת הקודש (שער שלישי הל' א') וז"ל, וכן המובאות המפולשין "ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה" עכ"ל, ובחידושי (עירובין כ"ב) וז"ל, ושפתחיו "מכוונין זה כנגד זה" עכ"ל, ובחי' הר"ן (כ"ב ע"א ד"ה הכא) כתב וז"ל, ברשות הרבים, כגון, שיש ביניהם רוחב ט"ז אמה, ושיש "פתחים מכוונים זה כנגד זה", שדומה לדגלי המדבר, עכ"ל, וכן הוא בהגהות מרדכי (שבת פ"ח) בשם אבי העזרי, וכן פירש המאירי להדיא, ושנה ע"ז ג' פעמים, וכדלהלן, ועיין ב"י (שמ"ה ד"ה ומ"ש עוד רבינו) ששנה ופירש לתנאי דמפולשין היינו "מכוונין זה כנגד זה", כמה וכמה פעמים, וכן פירש בכסף משנה (פי"ד מהל' שבת הל' א') עיי"ש.

שוב ראיתי שכן נלמד להדיא מדברי הש"ס (עירובין ו' ע"א) שהרי אמרו, מבוי עקום, תורתו "כמפולש", והנה סתם מבוי עקום, הוא ג"כ פנוי ופתוח להילוך, ואעפי"כ אמרו, שאין זה "מפולש", אלא "תורתו כ'מפולש", דוק ותשכח, וכן מצאתי עכשיו ברא"ש (שם) שכתב וז"ל, דמשמע תורת מבוי זה עקום, תורתו כאילו היה "מפולש — ביושר כלי עקמימות", עכ"ל, שוב הראו לי, שכעין זה דקדק הרשב"א (עירובין כ"ב ע"א, ד"ה הכא), עיי"ש, בשכלדעה"ג.

והאמת הוא שגם סתם הפירוש של "מפולשין", היינו "מכוון", וכמו שלמדנו מדין ניקב הושט — והריאה — בית הכוסות — וקורבן, שכל אלו האברים יש להם שני עורות, ובעינן שינקבו שניהם, ואעפי"כ בנקב הריאה בעינן, שינקבו שניהן בנקב מכוון, וכש"ך (י"ד ריש סי' ל"ו) ויותר מזה בבית הכוסות, נקטו להטריף רק בנקב "מפולש" וכדאיתא (שם סי' מ"ח ס"ח) ואילו בושט, הטריפו בכל גווני, (סי' ל"ג ס"ג) אין זה אלא כדמחלק הש"ס להדיא, והובא בש"ך (ריש סי' מ"ט) דבכל הנ"ל פרט לושט, בעינן שינקבו שניהם "בכיון ממש זה כנגד זה", וא"ש דנקט בבית הכוסות "מפולשין", לאפוקי ושט, דמיטרף אפי' כשאינם מכוונים, משום דפשטא וגמדא, דוק ותשכח.

סוף דבר נמצינו למדים מכל הנ"ל, דאנן בעינן לרשות הרבים, ששעריה יהיו מפולשין, דהיינו "מכוונין" זה כנגד זה, וכמו שהזכירו להדיא תנאי זה רוב בנין ובנין הראשונים, ומלבד הפוסי הנ"ל, כן כתבו גם האשכול (סי' ס"ד) והריטב"א, ותוס' רי"ד (עירובין ו') והאור זרוע (עירובין אות קס"ד) ופסקי הרי"ד (עירובין ו' נ"ט) ואף דלא נתפרש בכולם, דמפולש היינו מכוון, וכ"ש למעוטי "עיקום — ועיכוב" וכדלהלן, כבר כתבנו, דמאחר שרובם ככולם הזכירו "מפולש", ודבעינן "כדגלי המדבר", מסתבר דכולם לדבר אחד נתכונו, אלא שלרוב פשיטותו לא הוצרכו לפרשו, וכסתם "מפולש" בכל מקום, שפירושו, דבר המכוון ונראה מצד לצד.

שיעור מכוונין עד כמה

מעתה לא נותר לנו אלא לבאר שיעור, ד"מכוונין" עד כמה הוא, והנראה מדברי הראשונים פשוט, דמכוונין בעינן ממש זה כנגד זה, ואף שאין לשלול אם הכוונתם עומדת בקו אלכסון העיר והמדינה, אבל מ"מ בעינן שיהיו מכוונין זה כנגד זה, עד שלא יהיה ביניהם שום עיקום, ויהיו ראויים לראות מזה לזה, שהרי כך היה "בדגלי המדבר" וכדלהלן, ועוד שהרי זהו פירוש "מכוונים" בכל מקום, וכמו שלמדנו מדין הזאת דם הפרה, שאמרו במשנה (מדות פרק ב' מ"ד) שהכהן השורף וכו', "ומתכוין" ורואה בפתחו של היכל, ע"כ, והנה שם היה הכהן צריך לכך, משום גזה"כ, דוהזה אל נוכח פני אהל מועד, הרי דכל "מתכוין היינו נוכח ממש".

והמסתפק עדיין בזה, צא ולמד מדברי רבינו המאירי, המאיר לארץ ולדרי ביהמ"ד בפירושיו הבהירים והמאירים, שירד לדקדק כנ"ל גם בענינינו, עד ששנה ופירש בכמה סוגיות, "מפולש" מהו, ומהם בריש מכילתין (עירובין ב' ע"א) ז"ל, ורה"ר הוא וכו', ומפולש משני ראשיו, **עד שיוכל אדם לעבור "ביושר — בלי שום עיכוב"**, עכ"ל, (ובדף ו' ע"א) כתב, כבר ביארנו ש"פתחי שני ראשיו

מכוונים" זה כנגד זה, עד שהדבר מצוי לרבים, להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה "בלא שום עיקום", עכ"ל, ועוד שם, וענין ירושלים, שמבואותיה רחבים שש עשרה אמה, ומפולשין "בכיון זה כנגד זה" ונמצאו רבים מצויים לבקוע ליכנס ולצאת "ביושר בלא שום עיקום", עכ"ל.

והנה לכאו' דבריו צ"ב, בשלמא מה שהקפידו, שמבואותיה יהיו בלי עיכוב, אתי שפיר, דכן דרך הרבים היא, אולם מש"כ "ביושר — ובלי שום עיקום" מהכ"ת ומנא ליה לרבינו להקל כל כך, [ובפרט בדבר הנוגע למלאכת שבת דאורייתא].

אין זה אלא דראה רבינו המאירי, פשיטתייהו של אבות הראשונים, ושאר גדולי הדורות בזה, ומהם, רש"י, והאשכול, הרמב"ן, והרשב"א, המרדכי, והרא"ש, הריטב"א והרבינו ירוחם, [וכידוע שהמאירי הוא ניהו הקדמון הגדול, אשר כל שיטות הראשונים והקדמונים נהירין ליה, ולעולם לא ימנע מללקט כל שיטה, אף שיטת יחיד, ואף המחודשת ביותר, ויביע דעתו והכרעתו הנחרצת, לכאן או לכאן,] ואילו כאן באו כולם בברית יחד, וכולם פה אחד מצריכים לתנאי דמפולשין, ומצריכים שיהיו שעריה "מכוונים", כל אחד בנוסחו הוא, ואף שתנאי זה הוא כמעט מן הנמנע, והוא גם להקל בדאורייתא, ואעפי"כ דרוש דרשו והציבוהו בפשיטות, על כרחך דכך היתה הקבלה בידם עד למשה מסיני, דבעינן "מכוונים ביושר ממש — בלי שום עיקום — ובלי שום עיכוב" כלשונו, מה לך יותר.

ומלבד זה י"ל דמצאו ללמוד כן מלשון הברייתא, דקאמר תנא, איזהו ר"ה וכו', ומובאות "המפולשין" מאי שנא מבואות "המפולשין" עם ה"א, דנקט, ולא מבואות "מפולשין", או "פתוחין", או "פנויין", או שעריה מפולשין, אין זה אלא להורות, דלא סגי לא בשערים מפולשין, ולא במובאות פתוחים, אלא בעינן מבואות ה"מפולשין", בה"א הידיעה, כלומר, כאותם דרכים הידועים בפילושן, ששעריהם ופתחיהם, מכוונין מיושרין ופתוחין — לכל אורכן, זה כנגד זה, ללא שום "עיקום" — ועיכוב.

שיעור אורך "מפולשין"

ומהיכן ועד היכן יגיעו פילושי הרשות הרבים, הנה בבבלי לא נפרש שום שיעור בזה, ואפשר משום דפשיטא ליה, דהיינו משער מדינה — אחד לשני, וכן משערי העיר, אולם בירושלמי (פרק כיצד משתתפין הל' ח') איתא, דריש אמר, לעולם אין רשות הרבים, עד שתהא מפולשת מסוף העולם ועד סופו, ור' יוחנן חולק, והפני משה שם, פירש כוונת ריש לקיש, דהיינו עד שיודע לך, שאינה כלה למקום הרים וגבעות, אולם הרבה ראשונים, שכתבו להדיא "משער מדינה לשער" או סתם "שערים מכווינין" וכדו', נראה פשוט, דהיינו משער כניסת העיר, או המדינה — עד שער היציאה, וכפילוש המדבר, שהיה מצד אחד מחנה ישראל לשני, וכן הוא הפירוש הפשוט של "פילוש, בכל מקום, וכגון באחרוג, וטריפות, דהיינו, מעבר לעבר [אלא שבאתרוג י"א, דגם חללו נדון כעבר השני].

ועכ"פ כן מפורש ברמב"ן (שם נ"ט) שכתב וז"ל, כל מבוי שמפולש בשני ראשיו, "ומכוון עד חוץ למדינה" עכ"ל, ובמלחמות (כ"ב. ד"ה אמר הכותב) וז"ל, לפי "ששעריה" מכוונין זה כנגד זה" וכן מפורש בראבי"ה (שם) שכתב וז"ל, ואם "מוקפין חומה, ורה"ר שלהם מכוון ומפולש "משער לשער" עכ"ל, ויותר מפורש למדנו כן מדבריו (שם ס' ר"א) שכתב, פירוש מפולשין, "משער לשער כל אורך העיר" כדגלי המדבר, עכ"ל, ומדברי הרבינו ירוחם (נתיב י"ב ח"ד) ז"ל, שיהיה ר"ה שלה מפולש, "מפתח העיר האחד — עד הפתח האחר" עכ"ל, ובכסף משנה (שם) כתב וז"ל, דלא מצרכינן דלחותיה נעולות בלילה, אלא כשאותו דרך "שבתוך העיר המכוון משער לשער" וכו' עכ"ל.

"כדגלי המדבר"

ודע דאם כי לנו אינו מובן כלל הטעם, למה הצריכה תורה רשות הרבים "מפולש", וכ"ש המכוון ביושר בלי שום עיקום, וזה

כנגד זה ממש, וכנ"ל, מ"מ כך היא ההלכה, משום דקבלה היתה בידם, דכל תנאי רשות הרבים, בעינן דומיא דדגלי המדבר.

ולענ"ד זו היתה כונת רש"י והרשב"א והרא"ש והר"ן הנ"ל וש"פ, שאחרי שכתבו, שיהיה מכוון, הוסיפו עוד מפולש "דומיא דדגלי המדבר", רצונם בזה, מאחר שבש"ס לא נזכר להדיא הטעם "דכדגלי המדבר" לענין מפולשין, כמו לשאר תנאי ר"ה, שנתפרשו בש"ס, וכגון לענין התנאי ד"אינו מקורה", דנזכר להדיא טעם זה בגמ' (שבת ה' ע"א) וכן לענין ס' ריבוא, (שם ו' ע"ב) לדעת רש"י ותוס' וש"פ, ולענין ט"ז אמה (שם צ"ט ע"א) משא"כ במפולשין.

לכך דקדקו הם, והוסיפו כאן טעם זה, "כדגלי המדבר", להורות, דהא דבעינן מפולש, ושעו"י "מכוונים זה כנגד זה ממש, בלי שום מניעה — ועקלתון, אין לזה שום טעם וסברא, אלא משום דכך היה מחנה ישראל במדבר, כי מלבד שכל סתם מדבר, הוא כארץ מישור, המפולש ונראה מעבר לעבר, ביותר היה כן מחנה ישראל, שכולו היה פרוץ ופנוי, ואף מטביכיו, לא היה מוקף שום חומה, וכמש"כ הראבי"ה להלן, ועל כולם בא "הענן" וסייע להשלמת פילושו והכוונתו המוחלטת מקצה לקצה, ע"י שיישר כל תל וגבעה הנשארים, וכדאי' במדרש (חוקת פרשה י"ט) ובמכ"לתא (ריש בשלח) והובא גם ברש"י עה"ת שם.

וכן הוא להדיא בראבי"ה (עירובין ס' שע"ט) וז"ל, דמלאכת שבת ממשכן גמרינן, והיה מפולש משני צדדין, ובמדבר היו אוהלים, ואינו מסובב בחומה, וה"ה עיירות, שאין להם חומה, שראשי ר"ה שלה מפולשין, ואם מוקפין חומה, ורה"ו שלה "מכוון משער לשער", עכ"ל.

סוף דבר מה שלדעתינו הדל, אין תנאי "דמפולשין" על פרטיו המיוחדים, מובן, אין לזה שום משקל בדבר זה, שכך גזרה תורה והלמ"מ, דכל מלאכת שבת והוצאה, ממשכן ומדבר גמרינן, שם הוצבו פרטיה ותנאיה, הנו אמרו, דבעינן "כדגלי המדבר", והם אמרו, דהיינו ממש, וכבר התרעם רבינו החכ"צ (סי' ל"ז) על מי שפקפק על כעין זה, עיי"ש, צא ולמד כעין זה מתנאי דס"ר, דאם נחסר אף אחד ממספר הס"ר, דינו כרה"י, וכן ג' מחיצות מקיפות העיר, אפי' רחבה היא מאה מילין, וס"ר בוקעין, וט"ז אמה רחב, הרי היא רה"י, וה"נ כן.

דעת הגאון בעל אגרות משה ז"ל

הארכנו בכל זה, כי מצאנו להגאון ר' משה זצ"ל באג"מ (ח"א סי' קל"ט) שנסתפק ופקפק בכל עיקר התנאי ד"מפולשים", והיינו משום דקשיא ליה כנ"ל, מנא לן דבעינן שיהיו מכוונים זה כנגד זה וכו', וכדלהלן, והנה כבר ידוע בבי מדרשא, דתשובה ההיא, ליתי נגר ובר נגר דיפרקיניה, ובפרט רוב ההשגות שהשיג שם, על רש"י, והרמב"ן, והרא"ש, והמג"א, כאחד, על אף שהם פירשו הלכה זו, עפ"י הנראה להם פשוט כן, וכנ"ל ולהלן, אעפי"כ הצריך הגאון עיון בדבריהם, עד שלא מצא מקום להתייחס לתנאי זה.

ובמחילה מיניה דמר, לא זכינו לירד לסוף דעתו, דמה שתמה, על רש"י והרמב"ן והרא"ש, מנא להו לפרש דמפולשין היינו מכוונין זה כנגד זה, כבר כתבנו לעיל, דדקדקו לכתוב מקורם, ב"דגלי המדבר", ומה שתמה הגאון ז"ל, אה"נ מנא לן שבמדבר עצמו היו מכוונין ממש, כבר ישבנו לעיל (ד"ה "כדגלי המדבר") היטב, עיי"ש.

ומה שהוסיף לתמוה עוד, האיך יכול הרמב"ן לחדש כזאת, בלי ראיה מהגמ', לא ידעתי, הלא לא נעלם מרבינו, שכל מלאכת שבת, ממשכן ומדבר גמרינן, (שבת צ"ו ע"ב) וביותר נתפרש הדבר בחמשה תנאי ר"ה, שכרובם פירש הש"ס להדיא, שמקורם במדבר, וכנ"ל, וולת "מפולשין" שלא נתפרש בש"ס, ובאו הראשונים והשלימו החסר, והוסיפו זאת מדעת עצמם, כי כן היה פשוט בעיניהם, וכמו שציטטנו מקצת לשונם, אין פרץ ואין יוצא ואין מחלק, בזה בשום חילוק.

וביותר למדנו כן מדברי הרמב"ן ז"ל, שהרי איהו ניהו המקשה הגדול על רש"י ז"ל, על שהיקל בתנאי דס' ריבוא, עד שתמה

עליו בחידושי (עירובין נ"ט) בזה"ל, ולא ידענו מנין לו לרש"י כן, שלא הוזכר בתלמוד בשום מקום, עכ"ל, וראה זה פלא, שהרמב"ן עצמו כשהגיע (שם, ובדף כ"ב) לדין "מפולשין", כתב ד"מפולשין", היינו שיהא מכוון משער לשער זה כנגד זה, עד חוץ למדינה, וכיו"ב וכנ"ל, ולכאו' תימה לאדונינו הרמב"ן ז"ל, אדמקשית ארש"י, תיקשי כי האי קושיא ממש לדידך, מנא לן להקל כששעריו אינם "מכוונין זה כנגד זה" — ובפרט משער מדינה אחת עד לשכנגדו, "מה שלא נזכר בתלמוד", על כרחך אין זה אלא משום דפשוט היה בעיניו, שזהו עצמו פירוש "מפולשין" דהש"ס, ומטעם דבעינן כ"דגלי המדבר" ממש, הן הן הדברים שנאמרו למשה בסיני, והן הן כונת התנאים, ורבותינו הקדמונים, בטלה דעתינו, והשגתינו, וכל תמיה דומיה, דוק ותשכח.

ומה שסיים הגאון ר"מ זצ"ל בענותנותו, שהתנאי דמפולשין צע"ג, ואינו רוצה לכתוב במה שאין לו בירור דברים, עכ"ל, תימה מה יש עוד להסתפק בדין זה שהוא גמרא מפורשת, והלכה פסוקה, מראשון שבראשונים עד אחרון שבאחרונים, ללא שום תנאי וחילוק, וללא שום חולק, לוא היה שום ספק ופקפוק בזה, היעלה על הדעת שגדולי האמוראים, היו סותמים הברייתא כהווייתה, וכן הפוסקים הקדמונים, לא היו מעתיקים אותה בקיצור, וכחד פיסקא — כהלכה פסוקה, וכ"ש בעלי הטור והשו"ע, כי הלא זו היתה ראשית חובתם, להודיע ולהורות, מיד ולדורות, ההלכה הפסוקה והמפורשת, פוק חזי כמה נחלקו וירדו לבאר, התנאי דשישים ריבוא, ותנאי מחיצות, ואילו בדין "מפולשין" נאלמו דומיה, אין זה אלא לרוב פשיטותם, ד"מפולשין היינו מכוונין" משער לשער זה כנגד זה, כאשר היה עם אבותינו במדבר, וכמו שכתב הב"י והמג"א וכל הבאים אחריהם.

אין חילוק בין ר"ה פנוי — לר"ה מוקף חומה

שוב מצאנו, שכנראה שהגאון בעל משנה הלכות שליט"א, כבר העיר להגאון ר"מ ז"ל על דבריו, וכמו שנראה מתשובתו (חלק ח' סי' כ"ד) עיי"ש, ואם כי הגאון ר"מ ז"ל ניסה בכל עוז ליישבם, הנה כל מעיין אמת שם ימצא, שלא די שלא נתיישבו התמיהות הנ"ל כלום, אלא שהאחרונות הכבידו על הראשונות, ומאחר שדברי הגאון זצ"ל חביבים עלינו ועל כל ישראל עד לאחת, נבוא על סדר דבריו, כתלמיד הדן לפני רבו.

דהנה הגאון ז"ל יצא לחדש חידוש עצום, ובדבר החדש, והוא, דמה שאמרו בגמ' וכן כתבו כל הראשונים, דבעינן בר"ה שיהיו "מפולשין", אין הכונה שעצם הר"ה יהיה מכוון ביושר, אלא שדרכו יהיה פתוח ופנוי לצאת לכל עבר, ורק בר"ה שיש לו חומה, בעינן מכוונים ביושר, ולפי זה חידש הלכה, דמעתה יש לנו שני סוגי ר"ה, אחד, ר"ה שאינו מוקף חומה, דבו אפשר אף ברחובות חסומים וסתומים, וכ"ש מעוקלים ועקומים, בקיצור אין צריכים שיהיו מפולשין ביציאתם במפולשין כלל [כלשון רבינו], וכ"ש שאינן מכוונין, והשני, ר"ה המוקף חומה, דבו צריך מכוונין, ע"כ תמציח דבריו.

ולא זכינו לירד לסוף דעתו דרבינו בזה, הנה מלבד שמעולם לא שמענו ולא מצאנו מושג של שני ר"ה, כי אנו אין לנו אלא ד' רשיות, ולכל אחד מהם אותם דינים, ותנאים, הלא הסברא על כרחך גם לדידיה תוכיח ההיפך, שהרי מודה הגאון ז"ל, בסוף דבריו, דכל ר"ה המוקף חומה, צריך שיהיו מכוונין זה כנגד זה ממש, וא"ת דההכל תלוי בסברתינו ודעתינו, וכמו שכתב, שלכן ר"ה שאינו בעל חומה, לא צריך מפולשין כלל, כיון שיכולין לצאת מכל מקום שבו, א"כ למה במוקף חומה הצריכו מכוונין זה כנגד זה, למה לא יוכשר גם שם לכה"פ בדרך עקלתון, שהוא פתוח למעבר, אלא כל כרחך, דאין לנו ולסברתינו בזה, רק דכך גזרה התורה והלמ"מ, דבעינן כדגלי המדבר ממש, דהיינו "מכוונין זה כנגד זה", א"כ מהכ"ת תחלק בין ר"ה לר"ה אתמהה !

גם מה שכתב רבינו, שהרשות הרבים הוא מפולש ופתוח כנגד הפתח, אבל לא שהוא מפולש בעצמו, לא ידענו למה לא יפרש

פשוטו כמשמעו, שעצם ארכו של הר״ה על פתחיו כניסתו ויציאתו, מפולש ומיושר זה כנגד זה, כסתם ״מפולש״ שבכל התורה, וכנ״ל.

הפירוש בדברי רש״י

(עירובין דף ו׳ ע״א)

ומה שמצא לדקדק כן מלשון רש״י (עירובין ו׳ ע״א ד״ה) שכתב וז״ל, ר״ה, משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה שישים ריבוא, ואין בה חומה (או) שיהיה ר״ה שלה שלה מכוון משער לשער, שיהא מפולש דומה לדגלי המדבר, עכ״ל, ומשום שרש״י כתב (או) חומה, הבין הגאון ז״ל, דיש כאן ״או״ המחלקת, להורות, דיש כאן שני סוגי ר״ה, ומכאן דכל שאין לו חומה, אין צריך שיהיה מפולש כלל.

ואני בער ולא אדע, מאי סני ליה לפרש כפשוטו, דמה שכתב רש״י שיהיה ״מפולש״ קאי בין על יש לו חומה או לא, ומה שהפסיק רש״י ב״או״ המחלק, הנה מלבד שאין ברור שלחלק הוא, וכן אם רש״י כתבו, שהרי במוסגר הוא, ואף שהרא״ש וכמה ראשונים העתיקוהו, י״ל, שהעתיקו לשון רש״י כמו שנזדמן להם, אלא אפי׳ תימא שרש״י כתבו, וכמו שהבין הגאון ר״מ ז״ל, עדיין יש לפרש כונת רש״י בדרך הפשוט, והוא, דלא תימא מאחר שהמדבר היה ארץ מישור, ובלא חומה, וגלוי ומפולש ומכוון מעצמו מכל עבר, [וכדלהלן, ודלא כהגאון ז״ל,] וס״ד אמינא, דאין לנו רשות הרבים, אלא הפרוץ לגמרי, בלי שום חומה סביביו, דבעינן דומיא דדגלי המדבר, לכך כתב או חומה וכו׳, להשמיענו, דאף אם חומה סביב לו, אין זה מניעה, להעלות שם ר״ה עליו, ובתנאי שלכה״פ יכוין שעריו זה כנגד זה, דומיא דפילוש המדבר.

[ולא עוד אלא הסברא נותנת, שאפי׳ גוף אהליהם, לא היו מגרעים מפסיקין פילוש הרה״ר, מאחר שלא היתה ישיבתם קבע, כי עפ״י ה׳ יחנו ועפ״י ה׳ יסעו, וצ״ע בסוגיות (שבת ל״א ע״ב, עירובין נ״ה ע״ב), ואה״נ דתוכם נחשב רה״י, (כשבת צ״ו ע״ב) אבל מ״מ אינם ממעטים ממדת רוחבו, וכ״ש שאין מפסיקין פילושו והכוונתו, וכעמוד בר״ה, שרבים מכתפין עליו, וכהעגלות, שלא מיעטו שיעורו, ופילושו, ואף שאהליהם היו יותר קבועין, סו״ס אין זה, אלא כדבר העשוי לכתף עליו, וכעין עצי נוי, שאין ממעטין מבית סאתים, עיין שו״ע (שנ״ח סעיף ד׳)]

סוף דבר מש״כ רש״י בסוף דבריו דבעינן ״מפולש״ כדגלי המדבר, על כל סוגי ר״ה קאי, ומעולם לא עלתה על דעת רש״י, דר״ה שאין מוקף חומה, אין צריך פילוש והכוונת פתחיו, ומלבד כל הנ״ל על כרחך צ״ל כן, דאל״כ נמצא רש״י סותר דברי עצמו, שהרי בריש מכילתין, הצריך להדיא דין מפולשין, אסתם ר״ה, וביותר מפורש כן ברש״י (נ״ט ע״א ד״ה לחי מכאן) שכתב וז״ל, ובעיירות שאין להם חומה עסקינן, שראשי רשות הרבים שלה מפולשין״ עכ״ל, הרי להדיא דעת רש״י, דבכל רשות הרבים שבעולם בעינן מפולשין.

וכן נזכר הדבר בהרבה ראשונים, ומהם באשכול (סי׳ ס״ד) וז״ל, ורשות הרבים, הוא מקום שרבים בקעי וכו׳, ומפולש כולו, או מפולש לכל הפחות משער לשער, הרי דברישא מיירי, מרה״ר הפתוח, ואעפי״כ מצריך פילוש, ויותר מפורש ברוקח (הל׳ שבת סי׳ קע״ה) וז״ל, רשות הרבים שהוא י״ו אמה, ״המפולש״ מכ׳ צדדין, ומצויין שם שישים ריבוא, ״ואין שם חומה״, או מכוון משער לשער.

דעת המחבר בב״י ושו״ע

ומה שיש רוצים להוכיח גם מלשון השו״ע (סי׳ שמ״ה סעיף ד׳), דיש שני סוגי ר״ה, דז״ל המחבר, איזהו רה״ר, רחובות ושווקים הרחבים ט״ז אמה, ואינם מקורים, ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה, אם הם מפולשים משער לשער, עכ״ל, ומלשון זה הבינו ג״כ כנ״ל, דברישא לא בעינן מפולש, רק בסיפא כשיש להם חומה.

וכמה טעו ושגו בזה, להפוך דברי אלקים חיים וכונת הב״י והשו״ע, דהנה אדרבא ראה זה פלא, שאף שהב״י בחיבורו הארוך העתיק לשונו של רש״י, דהיינו עם ה״או״ המפסקת, כשהגיע לערוך שולחנו הטהור (שם) שינה

וכתב "אפילו", וכלשון הזה כתבו שאר האחרונים הבאים אחריו, וא"ת דשני סוגי ר"ה הן, מלבד שהיה לו, ולכה"פ לשאר בעלי המפה לפרש הדברים, לא היה להם לומר "אפילו" שזהו לשון הממשיך, אלא היה לו לומר "או" כדאיתא ברש"י והעתיק בבית יוסף, אולם לפי מה שכתבנו ה"ז מדוקדק ונפלא, דבאו להשמיענו חידוש הנ"ל, כלומר, דלא מיבעיא רשות הרבים שאין לו חומה, דשם ר"ה עליו, שלרוב הוא מפולש ומכוון ממילא מכל עבריו, אלא אפי' רשות המוקף חומה, שם ר"ה עליו, אולם בתנאי שיהיו מפולשין דומיא דדגלי המדבר, והסיום דמפולשין פשוט דקאי על כל סוגי ר"ה.

וזהו גם כונת המג"א שפירש "מכוונין", וכן הוא להדיא בכל האחרונים, אלא שנלאתי להעתיקם, ורק אעתיק איזה מהם, וכגון הפמ"ג (שס"ד א"א ס"ק ב') שכתב וז"ל, ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ, יש לעיין "במכוונים ממש השערים" עכ"ל, והמשנה ברורה (שם ס"ק ח') שכתב ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ, אף שרחובותיה רחבים ומפולשין "משער לשער, עכ"ל, והתפארת ישראל בפתיחה, שכתב ר"ה הוא כל מקום מעבר לרבים וכו', כיון שהוא מפולש משני צדדים "בשערים המכוונים זה כנגד זה", עכ"ל, וכן כתבו, המהרש"ם (ח"א קס"ב) ומים רבים (סי' ל"ח) וש"א שהעתקנו לקמן סוף ד"ה (הארכנו בכל זה) הרי שכל גדולי האחרונים הבינו בפשיטות, שתורה אחת מן השמים, ודין אחד יש לכל סוגי הר"ה, וחלילה לנו לחדש הלכה בהלמ"מ, שלא עלתה על דעתם, דוק ותשכח.

האם המדבר היה מוקף מחיצות

והנה כל עיקר חידושו שיסד הגאון ז"ל בזה, דלא בעינן מפולשים ומכוונים, אלא במוקף חומה, יסדו ובנאו עפ"י הנראה לו, שכך היה "המדבר", "סגר הקב"ה עליהם המדבר", בעניני הכבוד שהקיפם, ונמצאו מוקפים חומה, ואין זו סתם חומה, אלא חשובה אף יותר ממחיצת אבן — וברזל, עיי"ש.

וכמה תמוהין דברים אלו, ומלבד שבראבי"ה (סי' שע"ט) איתא בפשיטות להיפך, דהמדבר היה פנוי, ולא היו ישראל מוקפים בשום חומה סביבם, לכאו' כל עיקר חידושו הלזה, שהעניננים נחשבים מחיצה, מרפסן איגרא הוא, ואי אפשר, מכח הרבה טעמים, דמה שכתב, דחשיב מחיצה משום שהוקפו בידי ה', הא בורכא וחסרון הוא, שהרי זו היא מחיצה בידי שמים, שאינה מחיצה כתוס' (עירובין כ"ב ע"ב) שוב הראו לי שכן תמה האבני נזר (או"ח רע"ח סוס"ק י"ב).

איברא גם האבני נזר מסיק בפשיטות, דהעניננים לא חשיבי מחיצה כלל, אלא שהוא כתב הטעם, דאין יכולים לעמוד ברוח מצויה, עיי"ש, ואילולי דברי קדשו, אין אנו צריכים לזה, דאפי' יכולים היו לעמוד, אף ברוח שאינה מצויה, לא חשיבי מחיצה כלל, דאין בהם ממש, ולא יעלה על הדעת, להחשיב דבר שאין בו ממש כמחיצה.

ומלבד כל האמור שפיר תמה האבני נזר שם, דאם כדברי מרן, דהעניננים נחשבים חומה, א"כ הא דקיי"ל (שבת ה' ע"א), דאין ר"ה מקורה, הלא המדבר היה מקורה לעולם, ע"י הענן שעליהם.

ואף שמדברי המבי"ט בספר בית אלקים (פרק ל"ז) משמע דס"ל ג"כ כעין זה, וכמובא בגליוני הש"ס, (סוכה י"א ע"ב) עכצ"ל דיש בזה מדרשות חלוקות, ועוד גם המבי"ט לא כתבו אלא בלשון "אפשר" עיי"ש, ואפי' תימא דלא כן, לנו אין לנו אלא דברי הראבי"ה המפורשים, ושיטת הגאון בעל אבני נזר, דס"ל כותיה, וכן כל הראיות דלהלן המכריחות כן.

ומלבד זה כל עיקר רעיון הלזה, "דעננים [הכבוד] חשובים מחיצה, תמוה ונסתר, מתורת הנגלה ומש"ס דידן, וכן פשטות ההלכה, דא"כ האיך הותר לסכך ולישב בסוכה ביום המעונן, הלא נמצא כיושב בסוכה שתחת הבית, ומה שבמדבר ענני הכבוד היו, מה בכך, אנחנו לא נדע, מה לי ענני הכבוד, ומה לי עננים סתם, סו"ס שניהם מעשי שמים המה, ומוקפים ונמתחו ביד ה', וא"ת משום דעננים הכבוד, היו שומרים אותם

מכל פגע, וקלטה חיצי רשעים ובליסטראות, חשובים כמחיצה, מה בכך, סו״ס הענן עצמו אין בו ממש, פוק חזי שהיו יכולים לצאת ולבוא וללכת דרכו.

ועל כרחך שהענן לא קלט ולא חצץ בטבעו כלום, ושמירתם לא היתה אלא ביד ה׳, כדרך נס, והענן לא שימש אלא כמסוה, לשבר ידי רשעים — ולשבר עיני צדיקים [בשי״ן שמאלית], כדרכי ה׳ הנכבד בכל כיו״ב, מעתה תמה על עצמך, הכי למדים הלכה, ונחייבנו מלקות, מיתת ב״ד, או קרבן, משום מחיצות דמעשי ניסים, ועוד בטכניקה של היום אפשר לזרוע עננים, היעלה על הדעת להשתמש בהם למחיצת סוכה ושבת, א״כ גם טל יחשב מחיצה, ישתקע הדבר ולא יאמר.

ועוד ממה נפשך, אם נחשבים היו העננים כחומה, א״כ מאחר שהקיפו המחנה מכל עבריו, הרי אין לך רה״י סגורה ומסוגרת גדולה מזו, המוקפת חומה יומם ולילה, והאיך נחשב המדבר כרה״ר, (שבת ו׳ ע״ב) וכן מחנה לויה (שם צ״ו ע״ב) וא״ת ע״י שיצאו ובאו דרך העננים, נחשב המעבר כפתח, וכן אמנם כתב הגאון ז״ל, כמה תמוה ורחוק לומר כדברים הללו, הגע בעצמך, הלא שיעור פירצה, אינו אלא מ׳עשר אמות ומעלה, ואילו כאן אפי׳ אם יעבורון איש וביתו כבני מרון, לא יפתח להם אלא כשיעור אמה ושתים, כרוחב אדם ויותר, ועדיין בריוח רה״י גמור היה.

ועוד האיך יעלה על הדעת להחשיב המעבר שבענן, כפתח ושער, בו בזמן שמיד עם עוברו, נבלע העובר בו, והענן מכסהו כמשה בהר, [כמטוס העובר בין העננים, שאם אמנם בחכמתו מעביר העוברים, אבל אינו פותח שערים].

ואפי׳ ת״ל דבשעת עברו נחשב כפתח ושער, אבל מיד אחרי כן, נסתם הפתוח, והקיפם שוב, ותמה על עצמך, ומה ירושלים, ששעריה לא ננעלו רק בלילות, נחשב רה״י, וכעדות ר׳ יוחנן (עירובין ו׳ ע״ב) פתח הענן שמיד עם עוברו, סגר עליהם הפתח, על אחת כמה וכמה.

ועוד הכי כיונו שני אנשים יציאתם, לעבור משני עברי המדבר באותו פרק וזמן, ובאותו קו מכוון, זה מול זה, בכדי שיחשבו שערי המדבר כמפולשין ומכוונין, מה תאמר שעצם יכולת המעבר והבקיעה בענן בכל נקודה חשובה כפתח, א״כ שוב אינו נחשב כהיקף חומה ומחיצה כלל.

ואמנם זהו האמת, שהענן שאין בו ממש, אלא הוא כעשן כלה — וכאבק פורח, אין תורת מחיצה עליו לכו״ע כלל וכלל, וישראל שבמדבר היו בר״ה גולי ופרוץ, כבעיר שאין מוקפת חומה, וכפשטותיה דהראבי״ה, ותו לא מידי.

פירוש דעת הרוקח וי״א, דהעננים חשובים מחיצה

ומה שכתב הרוקח (סי׳ קע״ח) דהעננים חשובים מחיצה בידי אדם, אין לדבריו עם נידון דידן כלום, דהרוקח לא דן שם, אלא לענין תחומין דרבנן, שלענין תחומין מועיל אפי׳ מחיצה [גרועה] של אנשים מהלכין וכדו׳, ואפי׳ תימא דכונתו לכל, על כרחך בכדי שלא יסתרו דבריהם פשטות דברי הש״ס, דהמדבר ומחנה לויה חשיב רה״ר, יש ליישב בכמה דרכים, או דמדרשות חלוקים הם, שסו״ס הראבי״ה כתב להדיא, שהמדבר לא היה מוקף, וכנ״ל, וכן הוא פשטות הש״ס בכמה מקומות וכנ״ל, או דזמנים חלוקים היו, שהרוקח מיירי מזמן יציאת מצרים עד מתן תורה, שאז אמנם היו העננים מקיפים אותם, [לשמרם מהמצריים — ועמלק, ושאר אומות המקנאים] משא״כ אחרי כן, ששהו והלכו רוב זמנם, בעומק המדבר, שהיא ארץ לא זרועה, וארץ אשר לא עבר בה איש, לא היו צריכים להיקף [ושמירה זו] כלל, [וכ״ש בעת חנייתם במדבר], דעת הבבלי, דלא היו העננים מקיפים אותם.

עוד י״ל בפשטות, עפ״י מה שמצאתי במכילתא (בשלח י״ג) דעצם ההנחה השגור בפי כל, דעניי הכבוד היו מקיפים אותם מכל עבר, אינו דבר פשוט ופסוק כלל, אלא חלוי בפלוגתא דרבוותא, עיי״ש, ודעת הבבלי כרבי שם, שלא היו העננים מקיפים אותם כלל, אלא רק שני

עננים הלכו עמהם, אחד לפניהם, ואחד מעליהם, עיי״ש, ודע שבזה א״ש לשון הפסוק, ו״ענן״ ה׳ עליהם יומם, בלשון יחיד, ועוד נתיישב בזה קושית המזרחי (במדבר י׳ ל״ד) דאם ז׳ עננים היו מקיפים אותם מכל צד, למה לא צותה תורה לעשות זכר גם להם, וכגון אחד מלמטן וכו׳, עיי״ש, ובאמת גם למ״ד ד׳ עננים קשה שהרי סוכה, סגי בב׳ דפנות וטפח, אבל לדעת רבי, דרק ענן אחד היה ע״ג, א״ש, דעיקר הסוכה היא הסכך, והיא זכר לענן ה׳ שסיכך עליהם, דוק ותשכח.

ואפי׳ תימא דהעיקר כמ״ד, דד׳ או ז׳ עננים הקיפום, שפיר יש ללמוד דין ר״ה ומפולשין, מדגלי המדבר, משום שהאמת הוא, שעל אף היקף העננים, עדיין היה המדבר פרוץ כרה״ר, ע״י הפירצות שמתחת העננים, וכדאי׳ להדיא במכילתא (שם יז) בזה״ל, שהיה עמלק נכנס תחת כנפי הענן, וגונב נפשות מישראל והורגן, והנראה מלשון המכילתא, שהיו אלו פירצות רחבות, בכדי שחיילי העמלקים היו יכולים ליכנס ולצאת עם שלל נפשות מישראל.

סוף דבר מכל טעם בפ״ע, וכ״ש מכל הלין טעמי, שפיר למדנו, דהעיקר כפשטות הש״ס, והראבי״ה להדיא, שהמדבר היה רשות הרבים הפרוץ מכל עבר, ושפיר ילפינן מיניה, דין מפולשין לכל סוגי רשות הרבים, כסתימת כל הראשונים, ודלא כהאג״מ.

והרוצה להיווכח כמה אמת הדבר, פוק חזי שרש״י הק׳ ואחו עמו שאר הראשונים, שינו טעמם, לפעמים הקדימו ״מפולש למכוון, ולפעמים להיפך״, פעם נקטו מפולש לבד, ובמק״א מכוון, בלי שום סדר, וזאת עשום בכל הסוגיות, בלי שום חשבון ותגאי כלל, הרי ברור, דכ״ז מורה ובא, ההיפך ממה שרצה מרן לחדש בזה, כי כך קיבלו שמפולש ומכוון, בדיבור אחד נאמרו, הכל ענין אחד, לדבר אחד, ולדין ר״ה שאינו אלא אחד, ולתנאים אחדים ושוים.

דעת רוב הפוסקים דבעינן מכוונים

ומה שחזר כאן הגאון, דלא בעינן שערים מכוונים זה כנגד זה, דזהו רק דעת המיעוט, ובטלה דעתם מפני הרוב, לא ידענו האיך יאמר רבינו כזאת, בו בזמן שמלבד דעת רש״י והרמב״ן והא״ז כן הוא דעת רש״י.

איברא גם הגאון ז״ל הרגיש בכל זה, ובכל זאת יצא להפריד בין הדביקים, ועשה תרי לישני ברש״י, וכמה תמוה לחדש מחלוקת, במקום שלא עלתה על שפתי רבותינו נוחי נפש, אף זכר למחלוקת, או לחילוק רשויות, למה נעשה את רש״י כסותר עצמו, באותו עמוד מיניה וביה, בו בזמן שאין זכר לזה, ואת הרמב״ן והא״ז והמג״א, כמיעוט החולק על דעת עיקר הראשונים, בו בזמן שרוב גדולי הראשונים המפורסמים, שאנו הולכים יום יום לאורם, ס״ל להדיא כן, הלא המה הרשב״א, ששנה ע״ז פעמים, בעבודת הקודש (שם) ובחידושי (עירובין שם) והר״ן בחי׳ (שם) והריטב״א (שם) והמאירי (שם) שג״כ חזר להדיא על זה פעמים, וכן כתב האהל מועד (שם) ועל כולם עולה הב״י, שהן בכסף משנה, והן בב״י חזר ושנה, על תנאי ״דמכוונים זה כנגד זה, בתוקף, דז״ל, דה״ה אם יש לו כמה פתחים **אלא שאינן ״מכוונים זה כנגד זה״** דכל שאינו מפולש משער לשער, לאו ר״ה הוא, ועוד שם, **כשאין הפתחים ״מכוונים זה כנגד זה״** וכו׳, נמי הו׳ רה״י, עכ״ל.

לאור כל האמור, מאחר שהגאון ז״ל עצמו, לא תלה דבריו, רק עפ״י שני היסודות הנ״ל, א) שכל ע״קר דין מכוונים זה כנגד זה, אינו אלא דעת המיעוט, ב) ושהמדבר היה מוקף חומה, ומאחר, שאנו הוכחנו די והותר, דאין יסוד לדברים אלו, אין ספק, לוא היה רואה הגאון ז״ל כל אלו הוה הדר בי׳ה.

הארכנו בכל זה, כי כן שמענו לפעמים, איזה לומדים מטילים ספק בתנאי ״דמפולשין — ומכוונים״, נדחקים ומחלקים בחילוקים רחוקים וחדשים, אשר לא שמעו אבותינו, ולא נדעם, ולנו אין לנו שום ספק, אף לא נקיפת הלב בתנאי זה, לסמוך עליו בשופי, תורה לא בשמים היא, וכ״ש שאינה נבנית על פי רגשי הלב, אלא על הכתב והמכתב, חרות על הלוחות, ה״ה לוחות הראשונים [שנמסרו לנו שלימים], ולוחות האחרונים החקוקים בפסקי

השו״ע, ומאירים מד׳ עבריהם, הלא המה בעלי המפה, אשר העתיקו — ושתקו, ליקטו — ופסקו, לתנאי דמפולשין, בלי שום תנאי — והגבלה, חילוק — או סייג, וראשי המלקטים בזה הלא המה, הב״י, והלבוש, המג״א, והא״ר, והאליהו זוטא, והתוספות שבת, ושו״ע הגר״ז (שמ״ה סי״א) והחיי אדם (הל׳ שבת כלל מ״ט ס״א) והמ״ב (שמ״ה ס״ק כ׳) וכן נקטו בפשיטות ועשו מעשה רב, גאוני הדורות, השואל ומשיב (תליתאי ח״א סי׳ קצ״ז) והמהרש״ם (ח״א סי׳ קס״ב) והדברי מלכיאל (ח״ד סוס״י ג׳) והתפארת ישראל (פתיחה) והערוך השולחן (שמ״ה סי״ד) וכו׳.

פסקא דהאי דינא

מעתה באנו לדין ופסקא דהאי דינא, שכל שאין השערים מכוונים זה כנגד זה ממש, בתנאים דלעיל, יהיה באיזה מקום שהוא, בין מוקף חומה, או לא, אין כאן ר״ה, לפ״ז אף במדינות ועיירות הגדולות ביותר, לעולם לא ימצא רשות הרבים בהם, לא מיבעיא מטעם היתר דפחות מס״ר (דלעיל סי׳ א׳) והיתר דהיקף מחיצותיהן, (שם סי׳ ב׳) אלא עתה הרווחנו, שגם מכח תנאי דמפולשין, אין לנו רשות הרבים, כי אין לנו, אפי׳ רחוב אחד, ודרך הרבים, שיעמוד בכל תנאי מפולשין, דהיינו שיהיה, א) בעל שני שערים ״מכוונים זה כנגד זה״, ב) כלי שום חסימה ומכשול לכל אורכו, ג) כלי שום עקמומיות, כל זה אינו שכיח כלל, ואל תתמה ע״ז, שכן כבר כתב להדיא הראב״ה (עירובין סי׳ שע״ט) וז״ל, **ולנו ״בזמן הזה, אין לנו רה״ר מפולש משער לשער״** וכו׳ עכ״ל.

ועתה נבואה שעריך, דלפ״ז פשוט לענינינו, דגם רחובות הגדולים והמפורסמים, כגון, **ברודוואי — במונהטן, ואושע״ן פארקוועי — בברוקלין, וטואי — בשיקאגו** וכיו״ב, **אף שיעברו בהם שישים ריבוא, בכל יום, [מה שאינו במציאות], אין נחשבים ר״ה, ואף שהרמזורים שבהם, המעכבים הנסיעה המהירה, לא מביעיא שאינם מסייעים לבטל דין מפולשין, אלא אדרבא מסייעים הם להחשיבו ר״ה יותר, שהרי מסייעים הם לנסיעה מסודרת ושוטפת ונוחה, וכן הסכים עמי א״א מו״ר הגאון שליט״א, ומ״מ אחרי שרחובות אלו הולכים ומתפתלים בכמה עקמומיות, גם בכניסתם ויציאתם, מתעקמים מיד, ואף אלו שכניסתם מפולשת, מ״מ באמצעם כולם נוטים, בעיקולי ופשורי, לימין — ולשמאל, וכן מעלות ומורדות, [שג״כ מבטלים דין מפולשין, כפני משה בירושלמי** (פרק כיצד משתתפין ה״ח) עיי״ש, וז״פ], עד שבכמה נקודות, נמנע מהעובר בהם — לראות אשר לפניו, וכל אלו עומדים מנגד לארץ מישור ומפולש, בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר, ונמצא דהם רה״י גמור מן התורה.

והמעלה הגדולה שבתנאי זה, שהוא מוסכם אליבא דכו״ע, היינו, אף לדעת הרמב״ם והרמב״ן והרשב״א והריטב״א, ושאר פוס׳ דלא סברי לתנאי דס״ד, או לדעת הריטב״א ודעימיה, דסברי אחו רבים ומבטלי מחיצתא, אעפי״כ גם לדידהו, כל שאין שעריה מפולשין ומכוונין זה כנגד זה, אין כאן רשות הרבים, וכמו שכתב להדיא האור זרוע (הל׳ עירובין קס״ד) וז״ל, אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה מערבין את כולה, דהא שם ״רשות היחיד״ עלה, ואע״ג ״דדמי לרשות הרבים בכל דבריו — חוץ מדבר אחד״, **אי אין רוחב ט״ז אמה, ״או אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה, לא גזרינן״**, עכ״ל לענינינו, וכעין זה ממש, כתב הבית יוסף (סי׳ שמ״ה ד״ה ומ״ש עוד) עיי״ש, ברוך שהגיענו עד הלום.

והנלענ״ד בעזר שמים כתבתי.

הרב שמואל שמעלקא פרידמאן
מו"צ בהתאחדות הרבנים דארה"ב וקנדה

בענין רשות הרבים דאורייתא בזמנינו

בענין ששים ריבוי בוקעין

ידוע השערורי' שאירע פה באחרונה בענין העירוב בברוקלין יע"א, וחד מהנידונים הוא מחשש רשות הרבים דאורייתא בזמן הזה, ע"כ אני מקדים כי לא באתי כאן לדון רק בענין הנ"ל שנוגע ג"כ לשאר דיני הוצאה בשבת אפי בלי עירוב, וכיון שראיתי בזה עירבוב הדברים ע"כ רציתי בעוהשי"ת להבהיר הדברים מה שהי' בזה דעת רבותינו הק' מדור דור.וגם מה שזכיתי לישא וליתן בענין זה עם כ"ק מרן אדמ"ו מפאפא זצוק"ל כמוש"כ בחשו' ויען יוסף סי' קל"א עיי"ש.

וזה החלי בעזהש"י ידוע ומפורסם לכל בן תורה הדין שהובא בשו"ע ובפוסקים כמה פעמים דהשתא בזמן הזה לית לן רשות הרבים (עי' ש"ג סי"ת, סימן שמ"ו ס"ג, שנ"ז ס"ג וכו') ואחד מן הטעמים העיקרי דנקטינן כשיטת הי"א בשו"ע (שמ"ה ס"ז) שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר ע"כ, וזה שיטת רש"י ותוס' וכו', דלא כדעת הראשונים שהיא הרמב"ם ורמב"ן וכו', ועי"ש בטו"ז ומג"א דזהו דעת רוב פוסקים וכן נתפשט המנהג בכל ישרא' להקל, ועי"ש בפמ"ג דלא שייך כאן הכלל דהלכה כדעה א' בסתם, כיון דלא הוזכר מתחילה מפורש כלום מס"ר ע"כ.

והנה ידוע שבספר משכנות יעקב טען כנגד הטו"ז ומג"א כיון שמצא עוד הרבה ראשונים כרמב"ם והמה הרוב, ומה"ט יצא לערער על המנהג שנתפשט בכל עיירות לערב ע"י צוה"פ דלא מהני לרה"ר דאורייתא, אמנם הבית אפרים כידוע דחה דבריו שצדקו דברי טו"ז ומג"א שרוב ראשונים עומדים לימינו של רש"י, וכדאי להעתיק לשונו הזהב וז"ל (בסי' כ"ו) אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד ע"פ גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ותלמידי תלמידיהון וכל מנהגינו על פיהם וכו' ואשר חשב ידידי (המשכנ"י) כי הסוברים דלא בעינן ס"ר המה הרבים נהפוך היא וכו' עי"ש, והשע"ת כאן רמז לו בקצרה מאד ועי' שם מה שמסיים המהרי"ט, וכ"פ התניא כאן (סקי"א) וסיים די"ש יחמיר לעצמו אבל לא למחות לאחרים, והמ"ב אעפ"י שהלך ומנה הרוב כמשכנ"י ולא ראה הבי"א הנ"ל (כמו שהעירו בשו"ת בית אב תנינא ס"ה) ג"כ כתב דהמנהג להקל ואין למחות ע"ז אלא די"ש יחמיר לעצמו, אך במקום שיש עוד צד להקל יש לסמוך על שיטת הי"א (א"ר ותוס' שבת) עיי"ש.

והנה ראיתי בתשובות אג"מ (או"ח ח"א סי' קל"ט) שכתב נלע"ד "דבר חדש" בדין ס"ר דאי"צ שיעברו הס"ר באותו רחוב עצמו, אלא דסגי שיש בעיר ס"ר ומצטרפין כולם הנמצאים בכל רחובות שבעיר ואם ביחד יש ס"ר איכא רה"ר דאורייתא בכל הרחובות שבעיר וכן משמע מרש"י עירובין (דף ו') , ולכן תמוה טובא על המחבר שכתב שכל שאין ס"ר עוברים בו בכ"י אינו רה"ר, דמנ"ל שצריך שיהי' עוברין באותו רחוב לבדו ס"ר, ואעפ"י דאיתא כן בר"ן בשם ס' התרומה מ"מ מלשון התוס' שכ' ס"ר בוקעין "בו" בלשון יחיד ולא "בהן".לשון רבים מוכח דלא קאי על הרחובות אלא על העיר -ועוד תמה דהא הילפותא הוא מדגלי מדבר שמסתבר שלא הי' עוברין כל הס"ר בכל רחוב אלא שהי' במחנה שהי' י"ב מיל ס"ר, ויש למילף שבעיר בשטח זו או בפחות יש ס"ר אף שאין עוברין ס"ר בכל רחוב ורחוב נמי הוי ר"ה דלא כהשו"ע.

ואף שרש"י בשבת (דף צ"ו) כתב על הגמ' ומחנה לויה רה"ר הואי, משום שהכל

מצויין אצל משה רבינו, נמי לא מסתבר שהי' בכ"י הס"ר אצל משה רבינו דלאו בכ"י הקהילו את העם כ"א בעת הצורך ע"י חצוצרות דאל"כ לא הי' צריכין לחצוצרות, וגם הא משמע שכל מחנה ישרא' הי' ר"ה כלשון הגמ' שר"ה מדמין לדגלי מדבר והדגלים הי' במחנה ישרא', ולכן אני אומר שבוודאי סגי לכל היותר שישנם ברחובות כל העיר ס"ר, והמחבר שמצריך שיהי' ס"ר עוברין בו קאי על דרכים מחוץ לע"ר שהולכין בו מעיר לעיר ששם ליכא עיר ואם אין עוברין שם ס"ר דרי ממילא ליתא ס"ר, אבל ברחובות העיר שאיירי בריש הסעיף יהי' הפי' עוברין בו בעיר לא בכל רחוב, ומה שנקט השו"ע לשון שיותר משמע שיהי' עוברין בו באותו מקום לבדו כל הס"ר היא בשביל דרכים שמחוץ לעיר ששם צריך כן לא הוש למינקט לשון זה כיון שיש לפרש לשון זה ברחובות העיר על העיר אף שהיא בדוחק כיון שהיא לשון מרווח על הדרכים עכתו"ד.

עפר אני תחת רגליו, אמנם כיון ששיטת רבותינו הק' לא הי' כן כמו שאבאר וכמוש"כ שהוא דבר חדש עליהם תמכתי יתידותי להעיר ע"ז ובוודאי לא יקפיד עלי האי צדיק כמוש"כ באג"מ (יו"ד ח"ג פ"ח) בכה"ג שאדרבה זהו כבודו ויהי' מליץ יושר בעדו על שאתה מעיין בדבריו אף שמסיק שלא כדבריו עיי"ש.

ראשית תמוה כיון שכתב שדוחק היא לפרש כן בלשון השו"ע דקאי על העיר, א"כ מה בכך שהוא לשון מרווח על דרכים שמחוץ לעיר, התינח אי נזכר בשו"ע מקודם ענין דרכים, אבל הא בשו"ע שם לא נזכר כלל מדרכים שמחוץ לעיר רק מרחובות שבעיר כמוש"כ שם באג"מ (ורמז לזה הקרא ואסובבה בעיר בשווקים וברחובות, שיר השירים ג', וירכיבהו ברחוב העיר אסתר ו', ושמחוץ לעיר נקרא רק סתם דרכים ולא רחוב כמוש"כ האג"מ להלן ע"ש) ורק המג"א הוסיפו שם וא"כ מהיכי חיתי שקאי על דרכים, ואדרבה הא השו"ע שכתב סתם נתן מקום לטעות לקולא דגם בעיר צריך שיעבור הס"ר באותו מקום וכפי שכמה פוסקים סוברים באמת, ויותר הי' צריך המחבר לתקן הלשון כלפי מה דאיירי כאן ולא להיפך כמובן, וא"כ בע"כ דדברי השו"ע מתפרש כפשוטו דגם בשווקים וברחובות שבעיר צריך שיעברו בו בעצמו הס"ר, ומסתבר כן דהא מאי שנא משאר תנאי רה"ר שמוזכר שם ביחד במחבר כגון רוחב ט"ז אמה דפשיטא לן דאין מצטרפים השיעור ט"ז מב' רחובות אלא בו ברחוב עצמו השיעור ט"ז, כמו"כ בשיעור הס"ר איירי מאותו רחוב ודו"ק.

וממנו אביא להעיר גם על כל היסוד שכן הי' בדגלי מדבר שהי' כל מחנה ישרא' רה"ר, אין הדבר פשוט כ"כ וראיתי במשכנ"י (קכ"א) שפלפל בזה אי כל מחנה הי' רה"ר ותולה אותו בתנאי ס"ר, לשיטת רש"י ודעימי' שצריך ס"ר סובבים דרך מחנה לויה הי' רה"ר כפשטות הגמ' בריש הזורק, ומזה הוציא רש"י כל דינו שצריך ס"ר שהי' מצוין שם אצל משה רבינו תמיד, וגם מזה הוציא כמה פוסקים דבעינן ס"ר בוקעים בכל יום כמו מחנה לויה שהי' הולכים אצל משה וזהו מקורו של המחבר וי"א דכל שאין ס"ר עוברין בו בכל יום וכו' ונמצא לשון זה בדברי פוסקים ראשונים (דלא כאג"מ דלא מצינו) דנלמד ממחנה לויה, (וכ"כ התוס' להדיא מס' שבת דף צ"ח סוד"ה הניחא) דר"ה ילפינן ממחנה לויה, וכן מבואר ברוקח דרק מחנה לויה הי' רה"ר, ומסיק דלפי"ז מוכרח שכל מחנה ישרא' מבואותיהן לא הי' רה"ר כלל שלא הי' בוקעין שם הס"ר ולהכי לא משכח הגמ' ר"ה בר ממחנה לויה, והמשכנ"י הקשה מגמ' שבת (דף ה' ע"ב) דפריך דהיכי אשכחן במשכן המוציא מרה"י לרה"ר דרך סטיו דיהי' חייב והגמ' דוחק עצמו, ואי כנ"ל הא משכח כה"ג אלא משמע דכל המחנה הי' ר"ה, והגמ' דריש הזורק עיקר בא לומר שמשה לא הי' יתיב בביתו אלא בחוץ במחנה לויה ומסיק דלפי"ז אתא שפיר לפסוק כהפוסקים דאין צריך ס"ר עכת"ד.

היוצא מדבריו שזה ברור לו שאי אפשר לאחוז החבל בשני ראשין כאג"מ הנ"ל, אלא

אדו"ה נחבאר ממשכנ"י להיפך, דכל הדין דצריך ס"ר נלמד ממה דרק מחנה לויה הי' רה"ר ולא מחנה ישרא' משום שצריך ס"ר באותו מקום עצמו וליכא ולא מצטרפי לכל העיר, ודברי השו"ע והפוסקים שצריך ס"ר עוברין בו בכ"י סוברים שלא הי' רה"ר רק במחנה לויה וגם המשכנ"י מודה לזה, אלא שלעצמו חולק על זה וסובר דכל המחנה הי' ר"ה, אך אז הדין דאין צריך ס"ר כלל ואפי' לא יהי' בכל העיר הוי ר"ה וזהו כשיטה ראשונה בשו"ע, ודו"ק.

והנה באמת כל הדיוק של משכנ"י מגמ' שבת (ה':) כבר קדמו הפני יהושע שם בסוגיא (בד"ה אמנם) וכתב בתי' הראשון דהגמ' סבר דכל מחנה ישרא' הי' רשה"י שלא הי' שם מבואותיהן מפולשות אלא סתומים ומקופים מכל צד כמו היקף שיירא, ועוד תירץ דיותר נראה דהי' מפולשין לרשות הרבים ורוחב ט"ז אמה, והא דאמרינן בריש הזורק דמחנה לויה הי' רשה"ר דאפשר דלא הי' בוקעין בהם ס"ר או שלא הי' מפולשין משו"ה הוצרך לומר מחנה לויה דמלתא דפסיקא קאמר דאפי' את"ל דמחנה ישרא' לא הוי רה"ר גמור מחנה לויה מיהא רשה"ר גמור הי' כנ"ל עכ"ד, נתבאר מפנ"י שהי' ספק להגמ' אי מחנה ישרא' הי' רשה"ר, אמנם עכ"פ זה ברור להפנ"י דאילו בוודאי לא הי' ס"ר בוקעין ברחובות של מחנה ישרא' בפשטות שמחנה ישרא' לא הי' רשה"ר אעפ"י שהי' בצירוף כל המחנה ס"ר דלא כאג"מ, ושו"מ כן בתשובות בי"א (בסוף תשו' כ"ו) שדייק כן מפנ"י כלפי ס"ר שפסק כרש"י עי"ש.

וכ"כ המאירי בריש שבת וז"ל ומשה הי' עומד במחנה לויה והיא הי' רה"ר שכל בנ"י הי' באין לשם לדון ולשאול ואין מי שימחה בידו, אבל מחנה ישרא' כ"א הי' יודע בו רשותו ואין לחבירו עמו ונמצא שבכלל הדברים שאמר להם משה הוא שלא יוציאו ממחנה ישרא' למחנה לויה ע"כ, וכ"כ שם (בד"ה הר"ם) רשה"ר הוא המקום שידרכו בו כל העם כולו ע"כ, וכ"כ גם הרשב"ם בהדיא במס' ב"ב (דף ס') גבי לא יפתח לחצר השותפין פתח כנגד פתח וכן חלון מדכתיב וישא בלעם את עניו וירא את ישרא' שוכן לשבטיו ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה, וכתב הרשב"ם ומחנה ישרא' כחצר השותפין דמי דלא הי' רשה"ר אלא במחנה לויה כדאמרינן בריש הזורק ע"כ, דאי מחנה ישרא' הי' רשה"ר והם החמירו על עצמן שלא לפתוח אף בר"ה א"כ ליתי לן למילף חיוב מדינא אפי' לחצירו, והנה המשכנ"י ג"כ העיר מרשב"ם הנ"ל שהוא כנגד דבריו, ודוחק עצמו דלעולם אין צריך ס"ר ומ"מ הי' מחנה ישרא' כחצר דלא הי' כלל רבים בוקעין שם מחמת צניעות גדולה שבהן וסיים דלשיטתו דהי' ר"ה צ"ל אעפ"י שלא הי' כלל רבים בוקעין שם מ"מ כיון שעכ"פ הי' מופקר לרבים אם רצו ללכת שם הוי רשות הרבים עי"ש.

המעיין שם יראה דברשב"ם נשאר הפי' פשוט דמחנה ישרא' לא הי' רשה"ר. וכ"ה בנמק"י שם ומוסיף ע"ז דמחנה ישרא' רשה"י היא וכחצר וכמבוי שאינו מפולש דמי ע"כ, וזהו מתאים מאוד עם דברי הפנ"י הנ"ל דמחנה ישרא' לא הי' רשה"ר דלא הי' מפולשין אלא סתומים ודו"ק.

וכ"ה בערוך השלחן בסימן שמ"ה (ס"ט) דרק מחנה לויה הי' ר"ה ולא מחנה ישרא' ומבאר דענין ר"ה כן היא דאין הדרך להיות בעיר רק רשה"ר אחד לכל העיר וכשמו כן היא שזה רשות שכל הרבים השוכנים בה פונים לשם, כמו אצלם שכל העיר הי' עשויים מבואות מובאות ובתוך המובאות הי' הרבה חצרים ובכל חצר הרבה בתים והי' המבואות גדורים מג' רוחות אך באמצע העיר הי' סרטיא גדולה שכל המבואות פתוחות לה והיתה מפולשות משני צדדין וכל מי שצריך לילך לעיר אחרת בהכרח שהי' יוצא דרך סרטיא זו ומקום אחר לא הי' וכן היתה פלטיא גדולה ששם כולם מתקבצים לסחורה, אבל אם העיר אינה עשוי' מבואות אלא כל הרחובות מפולשין לד' רוחות העולם ומי שדר ברחוב זה יצא לעיר אחרת דרך רחוב זה ומי שדר ברחוב אחרת יצא דרך רחוב שלו א"כ אין מקום שיקרא עליו רשה"ר

מפני שאין שם מקום שכולם מתקבצים, ולפי"ז א"ש דבדגלי מדבר לא הי' מבואות אלא רחובות רחובות כשלנו וכל שבט יצא דרך מקום אחר משבט השני לפיכך לא הי' מקום בתוך המחנה שיקרא רשות שכל הרבים הולכין שם זולת מחנה לויה וכל ישרא' הי' צריכין לילך אצל משה רבינו ונמצא דרך מחנה לויה הוי רשה"ר וכו'.

ולפי"ז אצלינו שאין לנו מבואות אלא רחובות מפולשים ובכל עיר הרבה רחובות ואין כאן סרטיא שכולם מוכרחים לצאת משם ולשם נמצא דאין כאן רשה"ר וגם פלטיא אין אצלינו הגם שבכל עיר יש שוק וחניות מ"מ הרי הרבה חניות ומקומות של מסחר יש גם שלא במקום השוק ונמצא דגם פלטיא אין כאן ואין דינם אלא כחצירות מפולשים או מבואות מפולשין וביכלתינו לעשות עירוב ואין זה רשה"ר שאין מערכין אותו רק בדלתות נעילות (ודלא כגדול אחד [=בעל משכנ"י] שהרעיש על העירובין שלנו והאריך שהאוסרים שאין צריך ס"ר הם יותר מהמקילין, מה מועיל האריכות בזה אחרי שהעירובין נתפשט ברוב ערי ישרא' הרבה מאות שנים מקודם ורק על סמך היתר זה וכאילו בת קול יצא דהלכה כשיטה זו ואם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים שדבר זה נתפשט בכל ישרא' ובפוסקים דהאידנא אין לנו רשה"ר רק בערים ספורות הגדולות כערי המלוכה שיש בהם ס"ר (והיינו ברחוב לבדו כמושכ"ל כלפי מדבר אעפ"י שיש שם ס"ר עיי"ש ודו"ק) נתבאר מדבריו כמושכ"ל דנקט לפשיטות דמחנה ישרא' לא הי' רשה"ד, וגם דבעינן ס"ר באותו רחוב לבדו ולא סגי שיש בעיר ס"ר ודו"ק.

ולפ"ד נתבאר נמי יפה מש"כ רש"י עירובין (ו') ועיר שמצויין ס"ר, אינו משום שמצטרפין כל הרחובות אפי' אין בהם ס"ר, אלא כמוש"כ הערוה"ש דלא הי' רק רשה"ד אחד שהולך לכל אורכה של עיר ורק פלטיא אחד באמצע וכל העיר פונים לשם ומשו"ה בעיר שיש ס"ר הוי רשה"ר שאז מסתמא הולכים כולם לשם לקנות וליסע ונעשה שם רשה"ר ודו"ק.

וכן כתב בספר בית מאיר על גמ' מס' שבת (ה':) דדייק ג"כ מגמ' מפורשת דריש הזורק דרך מחנה לויה הי' רשה"ר אבל מחנה ישרא' הי' רק כרמלית דלא הי' בו ס"ר, ולהשיטת דסברי דלא בעי ס"ר צ"ל הטעם דרק במחנה לויה שהי' כל ישרא' מצויים אצל משה רבינו הי' מוכרחים להיות הרחובות שכין אהלים רחבים ט"ז אמה שהוא רשה"ר משא"כ במחנ"י לא הי' רחובות רחבים כשיעור גדר רשה"ר ולא הי' אלא כרמלית, וכתב דעדיין צריך לו עיון מדיוק הגמ' הנ"ל מה הקשה היכי אשכחנא דרך סטיו, ומסיק דרשב"ם כתב בב"ב הנ"ל דמחנ"י כחצר השותפים דמי ולא הוי רשה"ר אלא במחנה לויה ע"כ, ומשמע שסומך עצמו שכל קושיא יש לו תירץ ודו"ק.

שו"מ באג"מ גופא ח"ח (סי' כ"ח אות ג') שכתב בתוך הדברים שרה"ר הי' רק מחנה לויה אצל משה רבינו עיי"ש.

עכ"פ היוצא מהנ"ל דליכא שום הכרח ממחנה ישראל לדינו החדש אלא אדרבה להיפך כמו שכתבנו וצ"ע.

שו"מ בא"א (בוטשט"ש) שמ"ה שסובר שכל מחנה ישראל הי' ר"ה אע"פ שלא הלכו ס"ר בכל פרטי השטח בכל יום, מכח שהדרכים הי' מפולשים בשוה ממחנה לוי' שהי' שם ס"ר למחנה ישראל הוי בכלל ר"ה כ"ז שאינו מתעקם הרבה כמו ד עיי"ש, אמנם אפילו לשיטתו הוא דוקא כשכבר יש רחוב אחד שעוברין בו ס"ר בכל יום אז גם הרחובות המפולשין בשוה בכלל ר"ה אבל לא לצרף ס"ר מכל העיר ודו"ק.

ומש"כ עוד באג"מ דלא מסתבר פשטות דברי רש"י שהי' הכל מצויין אצל מרע"ה בכ"י דא"כ אמאי צריך לחצוצרות להקהיל כל העם, ל"ק דודאי לא הי' שם ביחד כל הס"ד בפעם אחת דאותן שהי' שם בבוקר לא נשארו שם אפי' עד אמצע יום כמוש"כ בתשו' בי"א שם וז"ל שגם במדבר לא הי' בוקעין כאחד במחנה לוי' רק זה נכנס וזה

יוצא עיי״ש, ומשו״ה כשהי׳ צריך להקהיל באמצע היום כל הקהל ביחד הי׳ צריך לחצוצרות ופשוט הוא, וכן מסתבר דהי׳ כולם שם בכל יום, דהא במדבר לא הי׳ שם רק ביהמ״ד אחד אצל משה כמוש״כ בתרגום יונתן פרשת וילך, א״כ בודאי הלכו כולם לביהמ״ד בכל יום ודו״ק.

ומה דנקט בגמ׳ דגלי מדבר ליכא למידק דמקום דגליהם ממש הי׳ ר״ה, דאפשר דנקט כן משום דרק בזמן שהי׳ ישראל שרויין במדבר לדגליהם הי׳ שם באמצע הדגלים ר״ה עיין רש״י שבת (ו.), ולפי דברי אש״א הנ״ל א״ש יותר בפשיטות, ודו״ק.

ומה שהביא ממעלת בית מרון עירובין (כ״ב:) שמהלכין זה אחר זה ואי״א לעבור בהן ס״ר ביום אחד, אלא דמצרפין כל העיר ע״כ, הנה באמת ראי׳ זו הביא ג״כ המשכנ״י שם אמנם כתב דזה ראי׳ לשיטתו דלא בעי כלל ס״ר אפי׳ מכל העיר וסגי שיהא הדרך מופקר לכל העולם כנ״ל עיי״ש, אמנם באמת אפי׳ לדידן דצריך ס״ר נלע״ד דליכא ראי׳ משם בהקדם למש״כ שם באג״מ לחזק דינו שמעלת בית מרון הי׳ בעיר ובעכ״ח ראי׳ דסגי ס״ר בעיר, ודייק דהא ר״ה צריך שיעור ט״ז אמה ובדרך מרון לא הי׳ שהי׳ קצר ולכן בעכ״ח צ״ל שהי׳ מרחובי העיר והי׳ רוחב הרחוב של מרון שהי׳ בין הבתים שמשני הצדדים ט״ז אמה רוחב אלא שמקום ההילוך הי׳ קצר מאוד באמצע הרחוב ומשני הצדדין הי׳ עמוק עמוק ומ״מ הוא בדין ר״ה דאולי הי׳ ראוי קצת לתשמיש להעוברים במשאות ואף שאלו הם מועטים מ״מ הוא ר״ה בצירוף הס״ר של כל העיר כדביארתי ע״כ.

הנה לענ״ד אי אתית להכי יש דרך בפשטות לתרץ זאת עפ״י מש״כ הרשב״א (שמ״ה ס״ח) דמבוי המפולש לאורך ר״ה אע״פ שאין בכל משך המבוי ט״ז אמה הוי ר״ה גמור שאי״א לר״ה להתלקט במלקט ורהיטני (עי׳ מ״ב שם ס״ק כ״ה וביה״ל, ומש״כ בשעה״צ ס״ק כ״ט רחב עשר אינו למעט בפחות דאין נפק״מ, אלא להיפך דלא תימה דליכא רק עשר אמה ולא יותר א״כ הוי כפתח ולא נתבטל לר״ה קמ״ל דאין נפק״מ כמבואר למעיין שם ודו״ק) כמו״כ י״ל טעם זה לענין ס״ר כמוש״כ הבית אפרים דאף שבאמציעותו אין ס״ר הוי ר״ה שאי״א שיהי׳ בכל פינות שאתה פונה ס״ר, וכיון שיש ר״ה גמור באותו הדרך מלפניו ומלאחריו ובוקעים רבים עוברים דרך המבוי הוי ר״ה גמור אע״פ שאין ס״ר שם ופחות מט״ז אמה (ודוגמא לזה בתוס׳ עירובין ו. ד״ה כיצד) ולפי״ז י״ל כמוש״כ האג״מ דהי׳ מעלת מרון מרחובי העיר וכיון שהי׳ מפולש לארכן לרחובי העיר ממילא אפי׳ בפחות מט״ז הוי ר״ה מכח הרחוב מלפניו ומלאחריו שיש ט״ז, (ובפרט לריטב״א שכתב שם שע״ג מעלות מרון הי׳ רוחב ט״ז אמה) , וכמו״כ איכא ס״ר מלפניו ומלאחריו ברחוב ההוא ואע״פ שאי״א לעלות אלא אחד אחד סגי וא״כ ליכא ראי׳ מהא דמצטרפין כל העיר, ושו״מ כעין זה בשו״ת מהרש״ם ח״א קפ״ט עיי״ש ודו״ק.

וכ״פ בהדיא בשו״ת דברי מלכיאל אחר שפנו אליו איזהו מו״צ מעיר אדעסע לעורר על העירוב דשם כיון שיש ס״ר בעיר לא תועיל צוה״פ רק דלתות דהוי ר״ה דאורייתא, וכתב בח״ג בהשמטות דאיכא לספוקי דאפשר לומר דוקא בדגלי מדבר שכל ישראל הי׳ פונים לאהל מועד שהוא באמצע המחנה לזה הי׳ ר״ה, אבל בעיר שיש שם הרבה רחובות הלא אין מהלכים כל בני העיר בכל הרחובות וא״כ אין בוקעין בו ס״ר, ומסיק בח״ד (בהשמטות לסי׳ ג׳) דלא הוי ר״ה כיון דהס״ר מפוזרים בכל רחובות שבעיר ולא יזדמנו כלל שילכו בר״ה אחד ע״כ.

והנה באג״מ (ח״ד סי׳ פ״ז) חזר וכתב דאינו רוצה לומר חידושו וסגי לצרף כל עיר לס״ר לפסק דין ברור לרבנים חשובים מאחר שלא הזכיר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים, וגם דבערה״ש ודאי אינו סובר כן, אף שלענ״ד אינו נכון דבריו, שודאי הי׳ כל מחנה ישראל רה״ר, אבל עכ״פ סגי שלא אמרתי זאת לפס״ד ברור עכ״ל. אמנם כפי מש״כ לעיל הערה״ש אינו היחיד בדבר זה, שכבר הוזכר זאת בפירוש בראשונים ואחרונים ובפרט במשכנ״י, וצ״ע.

עכ״פ נתבאר מכל הפוסקים הנ״ל דאין לנו רק דברי השו״ע דבעינן שיעבור ס״ר באותו רחוב לבד ולא מצטרפין לזה כל העיר כפשטות לשון הר״ן בשם ס׳ התרומה שיהי׳ ס״ר עוברין שם בכ״י, ולא כאג״מ דגם כוונת התרומה על העיר כתוס׳ שבת (ס״ד) שנקטו הלשון בוקעין בו לשון יחידי דקאי על העיר, דהא בחי׳ הרמב״ן עירובין (נ״ז.) העתיק לשון התרומה עוברין ״בהן״ לשון רבים, דפשיטא דקאי על הרחובות כנ״ל ועפ״י שני עדים יקום דבר, וכ״כ ר׳ ירוחם (נתיב י״ב ח״ד) שיעברו בהם ס״ר בכ״י ע״כ, וכ״כ בשלטי הגבורים (בפ״א עירובין) מוכאות שהן מעבר לס״ר שעוברין שם ובתשו׳ מהר״ם ב״ב (סי׳ ל״א) וס״ר בוקעין בהן, בכולם מבואר בהדיא דקאי על הרחוב ולא על העיר וא״כ לפי כללי הש״ס אדרבה ילמוד סתום מן המפורש ולא להיפך לדחות המפורש וילמוד מהסתום ואפילו לקולא (עי׳ ש״ך יו״ד סי׳ קצ״ו סקי״ג), ובפרט שבעל התרומות הי׳ תלמיד מובהק מר״י בעל התוס׳ שהוא מצריך ס״ר עירובין (ו.) וגם נזכר באותו תוס׳ בשבת (ס״ד) ואמר ר׳ ברוך שאין לנו ר״ה שהוא בעל התרומות (עי׳ שה״ג לחיד״א) וכמו״ש בס׳ התרומות, ובתשו׳ בית אפרים כתב דמי ידע יותר ממנו מה הי׳ שיטת התוס׳ בענין ס״ר שהי׳ תלמידו א״כ אדרבה שיטת התוס׳ שם כס׳ התרומה וא״כ נשאר לנו מש״כ האג״מ גופא שהוא דבר חדש, והעיקר כהשו״ע, וכ״כ אדמ״ו בתשו׳ שם שחשש ס״ר הוא רק במנהעטען דארלי איכא רחובות גדולות שס״ר בוקעין בו עיי״ש.

אם מצטרפים נוסעים בעגלות לס״ר

וכידוע לא נמצא רחוב אחד כזה בשכינותינו בברוקלין שיהי׳ ס״ר עוברין בו ביום אחד, ואפי׳ ברוחוב אשע״ן פרקווע״י נתברר עכשיו ע״י הממונים על הדרכים שאינם עוברים בכל אורכה אפילו בהצטרפות כל הנוסעים עם קאר״ס אפי׳ לחצי ס״ר ביום אחד ולא הוי ר״ה דאוריי׳תא, וכש״כ לפי מה שפסק המהרש״ם בתשו׳ ח״א (קס״ב) דמצטרפים דוקא העוברים ברגל ולא במרכבת ועגלות דבעינן דומיא דרגלי מדבר והביא כן בשם בית אפרים, (והנה ראיתי מדייקים להיפך ממהרש״ם ממש״כ (בח״ג סי׳ קפ״ח) דאין למסילת הברזל דין ר״ה כיון שאינם עוברים בו ביום אחד ס״ר ע״כ, משמע מדבריו דעכ״פ מצטרפין לס״ר, פלא עליהם דלא ראו מש״כ מהרש״ם בהדיא בח״א הנ״ל שנכתב התשו׳ לאחר כן דהא הביא שם מה שהשיב מכבר להרב מחיראב (בח״ג) אלא דשם רצה הרב הנ״ל לחדש דלא בעינן ס״ר עוברים ביום אחד אלא סגי דנמסר לרבים ע״ז השיב לו המהרש״ם לשיטתו דאינו אמת, וכן הדברי חיים בהשמטות (או״ח סי׳ ג׳) דחה לו כנ״ל דהוא כנגד כל הראשונים ואחרונים וכ״כ לו בישועות מלכו או״ח (סי׳ כ״ז) , אבל אח״כ בח״א כתב המהרש״ם דבכלל אינם מצטרפים הנוסעים בעגלות דאינו דומה לדגלי מדבר[1], וכן הישועות מלכו בסי׳ כ״ו השיב לו כן אלא ביאר טעם אחר כיון שיושבין בתוך עגלה שהוא רשה״י אין מצטרפים עיי״ש, וכ״כ אדמ״ו בתשו׳ ויען יוסף קנ״ה שהוא נכון, וסברה זו כבר כתב הרמב״ן בעירובין (מ״ג) דהליכה בספינה ליכא איסור תחומין שהילוך הספינה אינה קרוי הילוך כלל תמה על עצמך הוא יושב ברה״י ואתה חושש לו משום מהלך איהו מינה נייח וספינה הוא מהלכת ולא אדם מהלך כלל ע״כ.

---

1. והא דפשיטא לי׳ שלא הי׳ שם רק הולכי רגל לא ראיתי מקור לזה, ועלה בדעתי בעזהי״ת לומר דבר נכון עפ״י הרמב״ם מהל׳ בית הבחירה (פ״ז הי״א) דמחנה לוי׳ והר הבית קדושתן שוה, ובהל׳ ב׳ שם כתב ממצות מורא מקדש שלא יכנס להר הבית במקלו במנעלו ובאבק שע״ג רגלו וכו׳. ומשמע שם שגם בזה שוין דמש״נ דמשכן איקרי מקדש, והנה מסתבר בפשטות דה״ה דאסור לרכוב שם ע״ג בהמה דהא לא עדיף מהנ״ל ואפשר עוד גרע, ובפרט למש״כ בשבות יעקב (ריש ח״ג) טעם איסור מקל דמלוכלך הרבה מהדרכים א״כ רגלי בהמות ואופני העגלות מלוכלכים הרבה יותר מהן כמובן וכש״כ מאבק שעל רגלו, ושו״מ דן באג״מ בסוף ח״א בחלק קדשים (סי׳ כ״א) שהשיב לגאון אחד דמסתבר כדבריו שאסור לרכוב על הר הבית

וראיתי באג"מ (ח"ח שם) דליכא ראי' מתחומין דהאיסור הוא דוקא בהליכה ברגליו דכ"ה סתם יציאה איש ממקומו ומה"ט סברי הפוסקים דליכא איסור תורה לישב בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום וכו' ע"כ, לענ"ד צ"ע דהא חזינן דהולך ע"י קפיצת שם באויר נמי איכא איסור תחומין (עי' סי' ת"ד ס"א) ואע"פ שאינו הולך ברגליו, ואפי' למעלה מי"ד טפחים אסור מספיקא דאורייתא, ויותר מזה מצינו שיש איסור תחומין אפי' להוציא כליו אע"פ שאין מהלכין בעצמם (שצ"ז) אלא בעכ"ח דאיסור תחומין אינו דוקא בהליכה ברגליו אלא כל שנקרא הילוך אסור משא"כ כשיושב בספינה החצר מהלכת ואדם לא מהלך כלל, וא"כ כמו"כ כלפי ס"ר לדידן לא נקרא הילוך כלל דמש"נ.

והנה אע"פ שהמחבר בסי' ת"ד הביא טעם אחר מרמב"ן הא דליכא תחומין מה"ת בימים ובנהרות לפי שאינה דומה לדגלי מדבר דאינו נוח הליכתן כמו ביבשה ע"כ, ליכא לדייק מזה דאינו סובר סברת הרמב"ן הנ"ל, אלא כמוש"כ הביה"ל שם דההיתר של המחבר כולל יותר היתר דאפי' יהי' מהלך ברגל במים י"ב מיל דלרמב"ן יהי' אסור ולהמחבר יהי' מותר שאינו דומה לדגלי מדבר מכח הים, עיי"ש. ולפי"ז נפל כמה קושיות ודיוקים שראיתי מקשים מדברי מג"א שמ"ה סקי"ד, וח"ס סי' ק"ט ועוד שכתבו ההיתר דימים ונהרות אינה ר"ה לפי שאינה דומה לדגלי מדבר שלא נוח תשמישן, ולא כתבו מכח שהספינה הוי רה"י ולא נעשה רה"ר ע"י, ולפי הנ"ל ל"ק כלום דכתבו ההיתר יותר מרווח כנ"ל דאפי' יהי' שם איזהו מקום תל להלך במים מ"מ לא יהי' ר"ה, ולזה רמז השבילי דוד או"ח שס"ג סוף אות ג' עיי"ש. ומדברי מג"א שס"ג סק"ל כבר תי' הכנסת יחזקאל סי' ו' דכוונתו דנעשה ר"ה ע"י שעולים ויורדים בנמל ברגליהם, ודו"ק כי קצרתי.

אמנם כבר כתבתי דבכל אופן ליכא רחוב בברקלין שיהא ס"ר עוברות בהן אפי' עם קאר"ס, ואפי' בחוף הים כגון בברייטון, וקאני איילענ"ד, נתברר דליכא עוד שם עכשיו ס"ר ביום אחד, וחוץ מזה איכא שם מחיצה המפסיק ומקום החוף הוא מחוץ למחיצה ואינו אוסרת אפי' הי' שם ס"ר ודו"ק, והפרצה שבה דבוקעין בהן ליכא שם ס"ר בקעה (עיין מג"א סוף סי' שס"ג, ושו"ע הרב שם סעיף מב) דאפי' הי' קיימ"ל מה"ת לא אתי רבים ומבטלין מחיצות אפי' פירצה יותר מי' כשעומד מרובה כמו שאכתוב אי"ה.

ואפי' יושב בקרון, עיי"ש שמשמע שפסק כן, ובפרט דהדור המדבר שהי' ס"ר חוץ מעירוב רב הי' דור דעה ודאי דהי' נוהגין כולם איסור זה וכמוש"כ המשכנ"י (דף קכ"ט) דכולם הי' נוהגין שם בצניעות גדול עיי"ש.

וגם מסתבר דאוסר מכח חשש גללים וזה הי' אחד מהטעמים שהחלקת יעקב (ח"ג פ"ז) חלק על האג"מ שהתיר לסומא להביא עמו כלב לביהמ"ד, דאיכא חשש שיטיל שם גללים עיי"ש, וא"כ כש"כ הר הבית דחמור — דהא ביהכנ"ס מותר ליכנס במקלו וכו' ואפי' רקיקה מותר עי' או"ח (קנ"א ס"ו) — ודאי דאסור מחשש הנ"ל, עכ"פ לפי"ז א"ש מקור דאינם מצטרפים הרוכבים דלפי משכ"ל עיקר דה"ר הי' במחנה לוי' ושם הי' אסור לרכוב והי' כולם הולכי רגל ודו"ק. — והבקר שהיה מולך עגלות של משכן מסתבר שלא נשארו רתוקין שם כ"ז שנחו, אלא קודם הקמת המשכן סילקו אותן מחוץ למחנה לוי' ואח"כ כשרצו לנסוע החזירם אחר פירוק המשכן, וגם בהמות שהביא לקרבנות לא שייך להקשות דהא אי"א בלא"ה כמובן, ואפי' במחנה ישראל אין ההיתר ברור לפי הגמ' יומא ע"ה: שהי' כולם נפנין מחרן למחנה והטעם בחינוך כדי שיהא נקי מלכלוך עיי"ש, וקצרתי כי אין כאן המקום להאריך בזה ודו"ק.

בענין מפולש ומכוונים משער לשער

איתא בשו"ע שמ"ה ס"ז אחד מתנאי ר"ה שיהי' מפולשין משער לשער, וכתב מג"א פי' שיהי' השערים מכוונים זה כנגד זה וכו', היינו ע"י שהדרך הולך ישר הם מכוונים, ואם אינם מכוונים אינו רה"ר (פרמ"ג), והעתיקו התניא והמ"ב להלכה, ומקורו מרש"י עירובין (דף ו'.) שביאר הטעם שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, ולפי"ז יוצא הדין שאם רחובות ר"ה מתעקמים כמו ר' כרוב רחובות שלנו ואינם מכוונים זכ"ז לא הוי רה"ר אף אם יהי' ס"ר עוברין בו, וכמבואר בכמה פוסקים ובחוכם אדמ"ר בתשו' ויען יוסף (קל"א קצ"ה).

וראיתי בתשו' אג"מ (או"ח ח"א ק"מ) שכתב שנבון מאוד בדין זה דמש"כ הרא"ש שיהא פילושו דומה לדגלי מדבר, תמוה דמנא לי' שבדגלי מדבר הי' מכוונים, ומרש"י הנ"ל אין ראי' דלא כתב שהשערים מכוונים אלא כתב רה"ר שלה מכוון משער לשער, וא"כ אפשר שהולך גם עקלתון ואין השערים מכוונים נמי הוי ר"ה רק דבא למעט אם מפסיק באמצע מבואות שאין רוחב ט"ז אמה (לענ"ד צ"ע דבריו דקיי"ל בשו"ע (שמ"ה ס"ח) דלארכו ר"ה אפי' מתקצר באמצע פחות מט"ז אמה הוי עדיין ר"ה וצ"ע), או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ס"ר (ג"ז צ"ע לשיטתו דסגי לצרף ס"ר מכל העיר ולא צריך בכל רחוב וצ"ע) או שמפסיק מקום מקורה, (כתב כאן חידוש גדול דאם מופסק ר"ה באמצע מקום אחד מקורה לא הוי עוד כל הדרך ר"ה דלא הוי עוד מפולש משל"ש וכ"כ בחלק ח' כ"ח כ', וא"כ כמה דרכים שלנו מופסקת באמצע במקורה כגון תחת ההייווע"י או מסילת הברזל או גשר לא הוי עוד כל הדרך ר"ה אפי' לשיטתו, ובאמת מצאתי כן בא"א (בוטשטש) ריש שמ"ה, ואפשר שזהו נכלל במש"כ המג"א שם (סק"ו) ויש לאותו דרך המכוון משל"ש כל דין ר"ה עיי"ש) שזה יש למילף מדגלי המדבר שכל הרחובות הי' רחבין בשוה ט"ז אמה ולא הי' מקורה ודריסתן שוה, ולכן תמה על המג"א מנ"ל שיהי' השערין מכוונים, איברא דכ"כ ברמב"ן במלחמות (עירובין כ"ב) ששעריה מכוונים, אבל תמה גם על הרמב"ן מנ"ל לומר דבר חידוש כזה בלא ראי' מגמ' עכתו"ד.

ושוב חזר עוה"פ (חלק ח' כ"ח ו') שאע"פ שכמה ראשונים כתבו מכוונים מ"מ לא כתבו שיהי' השערים מכוונים רק שר"ה והרחובות יהא מכוון משעל"ש דיש לפרשו שיהי' בלא הפסק דבר המבטלן מדין ר"ה אבל אפשר שהולך בעקלתון, ורק באו"ז כתב שאין פתחי מכוונים זכ"ז כדגלי מדבר אינו ר"ה, ולכן כתב שאני נבוך בעיקר דין זה שהמג"א מפרש זה על לשון השו"ע דבשביל שמצא כן בלשון הרמב"ן הנ"ל ואף שגם האו"ז כ"כ אין לומר כן דאדרבה הי' יותר נוטה לומר שכל רבותינו שלא הזכירו לשון זה פליגי ולכן קשה להקל עכ"ד.

עפר אני תחת רגליו, אמנם תמה אקרא וכי המג"א לקח זאת מרמב"ן וכו', הא כב"י כאן מפורש כן בהדיא שבעינן השערים מכוונים זכ"ז (בד"ה ומש"כ ודלתותיו וכו') וז"ל דה"ה אם יש כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לאו רה"ר הוא ע"כ (וכ"כ בספרו כסף משנה פי"ד משבת הא') הרי ברור מיללו דכוונת המחבר דמפולש משער לשער היינו מכוונים וזהו מקורו של המג"א וא"א לפרש אחרת בכוונת המחבר ממש"כ בעצמו כוונתו כמובן, ובס' משנת ר' אהרן (סי' ו) הביא שהמשכנ"י מוכיח דכשו"ע חזר המחבר ממש"כ בב"י ובכס"מ, וסובר דלא בעינן מכוונים ע"כ. וצ"ע דבריו שלא נמצא כן במשכנ"י אפי' ברמז. עוד כתב שם שלשון 'מפולש' בכמה דוכתי הוא לאו דוקא מכוון ממש ע"ש. ונראה לבאר דלשון מפולשין לבד נמי הכוונה פתוח מעבר לעבר כמו דמצינו נמי מפולש דאתרוג וא"כ הוספות התיבות משער לשער בא לומר שיהא ג"כ מכוון מזה לזה כמש"כ בב"י הנ"ל, דנקב דאתרוג איה"נ דבעינן מפולש מעבר לעבר אבל פסול אפי' מעוקם כ"ז שהוא משני

צדדים וממילא נהו ראשונים שלא כתבו בהדיא מכוונים רק מפולשים משער לשער, נמי הוי הכוונה כשו״ע מכוונים ודו״ק, וא״כ מה שהביא האג״מ דהגר״א שם שציין לרש״י נ״ט, אי״א לומר דבא לחלוק על המג״א בכוונת המחבר דלא בעינן מכוונים דהא ברור דדברי המג״א הם עצם דברי הב״י, אלא אם תאמר דכוונת הגר״א לחלוק על השו״ע ואז אריכות מיותר בזה, וכשאני לעצמי נראה דודאי לא בא הגר״א לחלוק אלא שרוצה לציין מקור מגמ׳ ולא מרש״י לבד ודו״ק.

ועוד נראה דמצינו עוד ראשונים דהזכירו שהשערים מכוונים חוץ מרמב״ן ואו״ז, עיין ברשב״א עירובין (כ״ב. ד״ה הכא), וז״ל מתנאי ר״ה שיש ביניהם רחב ט״ז אמה ושפתחיו מכוונים זכ״ז שדומה לדגלי מדבר (וקאי שם לר״י אפי׳ איכא דלתות אלא דרבים מבטלי לי׳ מחיצות הדלת וממילא הוי ר״ה כמו שהיתה בלי דלתות, ולרבנן בלי דלתות נמי הוי ר״ה כר״י בדלתות) אבל מבוי המפולשין לר״ה אע״פ שהשערים מכוונים זכ״ז אין הילוך הרבים מבטלו הצוה״פ להיות ר״ה וכדאוקמנא לעיל (ו: דלא איירי מר״ה אלא ממבוי המפולש לר״ה ולא הוי ר״ה מצד עצמו כמוש״כ שם התוס׳ (ד״ה וכי) דלא הי׳ רוחב המבוי ט״ז אמה, וגם אינה נתבטל לר״ה כיון שהולך לרוחב ר״ה עי׳ מ״ב ריש שס״ד), וכש״כ אם לא הי׳ שערים מכוונים זכ״ז שאינו דומה לדגלי מדבר (והיינו אפי׳ בקעי רבים לא נעשה ר״ה) והיינו מבוי עקום (ו.) דבקעי בה רבים ואפי״ה סגי לי׳ אפי׳ לרב בצוה״פ מכאן ולחי וקורה מכאן עכ״ל.

חזינן מרשב״א דטעם זה לבד דהמבוי עקום זה מפקיע שלא יהא ר״ה מצד עצמו וסגי בצוה״פ אפילו לר״י מכח שאינו דומה לדגלי מדבר ואפי׳ רחב ט״ז אמה, דאל״כ אפילו בלי עקום אינו ר״ה מצד עצמו דאינה ט״ז אמה, ואע״פ שמבואר שם (ו׳.) דלא איירי במבוי עקום מפרצה יותר מעשר, זה קאי על הפתח דהי׳ כמש״כ רש״י בריש המס׳ ר״ה והרחב, דנועץ קני למעט הרוחב על עשר אבל עצם המבוי רחב יותר (וכעין שכ׳ התוס׳ כלפי עקמומית דהי׳ רחב מעשר ורק בפתח הי׳ קצר) א״כ לר״י דרבים מבטלו הנהו מחיצות, נשארו גם הפתח רחב ט״ז אמה ואפ״ה מהני צוה״פ אלא דעכ״ח משום עקום ודו״ק, ומשמע מרשב״א דעקום קיל יותר מפחות ט״ז אמה דכתב וכש״כ בעקום והסברה לזה דהא מצינו דבאמצע ר״ה אפי׳ פחות מט״ז אמה, הוי ר״ה, משא״כ בעקום אפי׳ בר״ה מעכב כיון שאינם מכוונים ודו״ק, ולפי״ד הרשב״א צ״ל דהא דאמר רב תורתו כמפולש אינו לענין ר״ה דאורייתא דלזה מהני עקום דאינו דומה לדגלי מדבר אלא לענין איסור דרבנן כלפי אי צריך צוה״פ כמפולש להכדילו מר״ה ולא סגי בלחי ודו״ק.

ובזה הראי׳ הרווחתי שתים שכתב ג״כ מקור ע״ז ממבוי עקום דלא הוי ר״ה מצד עצמו אפי׳ הי׳ רחב ט״ז אמה מכח שאין השערים מכוונים.

ובזה מצאתי מקור נאמן למש״כ אדמ״ו בשו״ת ויען יוסף (קצ״ה) שכתב להרב משאן בענין תיקון עירובין במנהעטן שהצטרך להיתרו מכח הנ״ל דלא הוי רש״ה מה״ת כיון דהרחבות הם מחעקמים כמו ר׳ ואינם מכוונים, וז״ל הא דאיפלגו רב ושמואל במבוי עקום אי תורתו כמפולש וקיי״ל כרב דתורתו כמפולש, היינו להצריכו תקון לחי דלהוי היכירא לבני מבוי אבל לענין ר״ה דאורייתא נראה דלכו״ע לא הוי כמפולש אלא א״כ הפילוש מכוון משער לשער עיי״ש, ולפימ״ש יש לדבריו מקור נאמן ברשב״א הנ״ל, ושוב מצאתי כן בצמח צדק על מס׳ שבת (ו.) שעומד על חקירה הנ״ל מבוי רחב ט״ז אמה והוא עקום כמו ד׳ ומפולשין בשני ראשין לר״ה אבל אינם מכוונים זכ״ז אם נאמר כיון דקיי״ל כרב דתורתו כמפולש כמו״כ כלפי דין ר״ה הוי כמפולש זכ״ז והוי ר״ה גמר, או י״ל כאידך גיסא דהם איירי דוקא לענין מבוי המפולשין שאינו ר״ה לפי שאין רחבין ט״ז אמה לכן בכה״ג אמרו דדינו כמפולש שהרי גם המפולש גמור אין לו דין ר״ה כיון שאין רחב ט״ז אמה לכן עקום ג״כ דינו כן, אבל לשהי׳ עליו דין ר״ה כגון שרחב ט״ז אמה זהו דוקא כשהמבוי מפולש

גמור מכוונים זכ״ז ולא בעוקם, ומסיק מרש״י עירובין (ו׳.) דצריך מכוונים שיהא דומה לדגלי מדבר ואם עקום לא הוי ר״ה, וביותר משמע כן בב״י סי׳ שמ״ה שתהא השערים מכוונים, וכן משמע בריטב״א עירובין כ״ב שיהא מכוונים, וכן משמע במג״א סק״ו עיי״ש, (הנה בימיו עדיין לא הי׳ נדפס חי׳ הרשב״א על מס׳ עירובין ונדפס פעם ראשונה בשנת תרנ״ה עיי״ש בהקדמה), וכפי מה שהבאתי בחי׳ הרשב״א שאמר כצד הב׳ נפשוט בהדיא דעוקם כמפולש לא הוי כנגד ר״ה דאורייתא כיון דאינו דומה לדגלי מדבר ודו״ק, עכ״פ הצ״צ נמי מביא עוד ראשונים ומב״י דבענין שיהא השערים מכוונים וכן למד ברש״י ודו״ק.

וכן הוא ג״כ במאירי עירובין (ו.) וז״ל ושפתחי שני ראשין מכוונים זכ״ז עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעים בהם מפתח זה לפתח זה בלא שום עקום, (ופלא שאג״מ שם עצמו העתיקו לחומרא הא מבואר להדיא להיפך דעקלתון ועקום לא הוי ר״ה דאין פתחיו מכוונים) ואע״פ שאיכא ראשונים שלא הזכירו בהדיא מ״מ כבר כתבנו דבכה״ג הכלל ילמוד סתום מן המפורש, ובפרט שהתניא ומ״כ פסקו כן להלכה אין אחר דבריהם כלום.

ועוד יותר נראה לבאר דהנהו ראשונים שלא הזכירו רק שר״ה מכוונים אדרבה יש יותר ראי׳ לניד״ד דהנה לשון מכוונים אנו מפרשים בכל מקום ישר זה כנגד זה לאפוקי עקלתון כמו שמצינו כלפי ערי מקלט במכות (ט:) ומכוונת להן הדרכים מזו לזו דכתיב תכין לך הדרך ועיי״ש בתפא״י שיהי׳ הדרכים מיושרים בלי סיבוב, (וכן בגמ׳ שם ומכוונים הי׳ פירש״י אלו כנגד אלו, ג׳ בעבר הירדן מכאן כנגד ג׳ שבא״י) וכ״כ הרמב״ם (פ״ח מהל׳ רוצח) וחי״בין ב״ד לכוון הדרכים לערי מקלט, ועיי״ש בכסף משנה דזהו הפי׳ בספרי תכין, תכוין לך סרטיא שיהי׳ מפולשים לערי מקלט, אלא אח״כ מוסיף הרמב״ם שצריך גם להסיר מכשולות והפסקים דתכין כולל ב׳ דברים לכוון ולהכין הדרך עיי״ש, וכ״כ בערוך לנר שם במכות דתכין שלא יה׳ הדרך עקמומות וסיבוב עיי״ש, עכ״פ לשון מכוונים קאי על שתהא ישר זה כנגד זה ולא שתהא ישר מלמעלה בלי חל ומכשול דזה נכלל בלשון הכנה שיהא מוכן ומזומן לילך בלי עיכובים והכנה כולל גם זה שלא יהא עיכוב מכח עקמומות כמובן.

ולפי״ז אדרבה להנהו ראשונים שכתבו שהפתחים מכוונים לא נתבאר בדבריהם כ״כ שהדרך ג״כ ישר דאפשר שהולך באמצע כשלשלת אלא דבשני הקצוות דרכים הפתחים מכוונים זכ״ז, אבל לפי רוב ראשונים שהביא האג״מ שכתבו שר״ה מכוונים אדרבה נתבאר יותר דגם כל הדרך ר״ה צריך להיות מכוונים ישר בלי עקלתון ודו״ק.

והנה ראיתי במשכנ״י (סי׳ קכ״ב) שהביא ג״כ מערי מקלט דלשון מכוונים היינו דרך ישר זכ״ז, אמנם מדכתב זאת הרמב״ם רק בערי מקלט ובשבת לא כתב בו בתנאי ר״ה שיהי׳ מכוונים משמע שדוקא שם צריך כן מדכתיב תכין שיהי׳ מכיוון הא לא״ה לא הי׳ צריך אף שהדרך לערי מקלט הי׳ ר״ה דכתיב הדרך דהוי כפל ט״ז אמה (כגמ׳ ב״ק ק׳.) אמנם רש״י כתב כמה פעמים דתנאי ר״ה בשבת שיהא מכוון משער לשער בעירובין (ו׳.) משמע ״דבעי מכיוון ביושר ממש״ ואף שהדבר צ״ע לדינא ע״כ, נתבאר מדבריו שמודה דשיטת רש״י הוא שיהי׳ ממש הדרך מכוון זכ״ז ביושר ולא בעקום כמו בערי מקלט ודו״ק.

אי דוקא ביש חומה בעינן מכוונים

והנה באג״מ חלק ח׳ (אות ז׳) חזר עוה״פ אחר שראה דברי רש״י עירובין (ו׳:) שכתב בהדיא ששערי העיר יהי׳ מכוונים, וכתב שצריך לומר שהי׳ תרי לישנא ברש״י, ואח״כ חזר ופי׳ חדש בשיטת רש״י דאפשר דבאמת רש״י נמי מודה בכל הלשונות שצריך שיהי׳ השערים מכוונים ולא מעוקם אלא שזה דוקא כשיש לעיר חומה, כמו שכ׳ רש״י עירובין (ו.) וז״ל ואין בה חומה או שהי׳ ר״ה שלהם מכוון משל״ש וכו׳, ואע״פ שתיבת או מוקף צ״ל שאיזהו חכם מדעת עצמו הקיפו, אבל כיון שהרא״ש גורס אותו בהעתקתו לשון

רש״י א״כ זהו האמת, והטעם לחלק דרק כשיש לעיר חומה שסוגר כל סביבותי׳ שיוצאין רק דרך שערים הפתוחין אז צריך מפולש ומכוון הפתחים שכן נחשב שהי׳ ישראל במדבר שעננים הקיפם מהקב״ה, הי׳ זה בחשיבות מחיצה גמורה שהרי היתה עדיפא יותר ממחיצות של חומת אבנים וברזל וכשהי׳ צריכין ורוצים לצאת הי׳ יכולן לצאת והיה נחשב כמו שיוצאין דרך פתחים וזה הי׳ אפשר מכל רחוב שהי׳ נמצא הרוצה לצאת, נמצא שהי׳ שעריו מכוונים ממש זכ״ז ופתוחים תמיד ומחמת זה הי׳ נחשב ר״ה כשהשערים הי׳ מכוונים, אבל עיר שאינה מוקפת חומה אין למילף מדגלי מדבר שהי׳ מוקפים ע״כ.

והנה לענ״ד חוץ ממה שאין הדבר פשוט כ״כ דאיכא מחלוקת תנאים אי הענן הי׳ מקיפם מכל צד כמו שהביא אדמ״ו בתשו׳ ויען יוסף (קצ״ג) ממדרש ילקוט בשלח דרבי סובר שהי׳ רק אחד מלפניהם ואחד על המשכן וכ״ה במכילתא, ועי׳ רשב״ם (דברים ל״ב י׳) דנקט כשיטת רבי, גם לענ״ד לא הבנתי, אפי׳ לשיטתו דעננים הי׳ נחשב כמחיצה אלא דנחשב כפתח הענן משני צדדין מפולשין תמיד אפילו בעת שלא יצאו כיון שיכולין לצאת בכל מקום כשרוצה, א״כ לפי״ז יכולין לומר כן על כל צדדי מחיצות הענן כיון שיכולין לצאת מכל הצדדים מסביב בלי עיכוב א״כ הוי כפתוח כל הענן ולא נשארו מחיצות כלל ומשו״ה נחשב לרשות הרבים, וא״כ א״א למילף למחיצה גמורה של אבנים מסביב שאין יכול לצאת רק בשני פתחים שיהי׳ נחשב ר״ה עי״ז, וא״כ ממנ״פ קשה אי נחשב הענן כמחיצה וכחומה מסביב א״כ נחשב נמי כסתום מכל הצד וליכא שערים מכוונים ומפולשים, ואי נחשב כשערים מפולש כיון שיכולים לצאת משם א״כ ליכא עוד מחיצה כלל במדבר ומשו״ה הוי ר״ה.

ובאמת מצאתי כן ברמב״ן בחי׳ על עירובין (נט) וז״ל דר׳ יודא סובר דשני מחיצות סגי מה״ת דהא גמרינן ממדבר דליכא מחיצות ע״כ, הרי דפשיטא לרמב״ן דבזמן שהי׳ ישראל במדבר לא הי׳ נחשב כיש לו מחיצות כלל ע״י הענן ודו״ק, וכ״ה בהדיא בראבי׳ עירובין (סי׳ שע״ט) וז״ל ולא חשובי ר״ה אלא דומין לדגלי מדבר שהי׳ ס״ד וכו׳ והי׳ מפולש משני צדדין ובמדבר הי׳ אוהלים, ״ואינו מסובב בחומה״ וה״ה עיר שאין להם חומה שראשי ר״ה שלהן מפולשין הוי ר״ה, ואם מוקפין חומה ור״ה שלהן מכוון מפולש וכו׳ הוי ר״ה כדאמר רבב״ח ירושלים וכו׳ ע״כ, ולפי״ז אדרבה איפכא הוא דאין להם חומה ילפינן בפשיטות ממדבר כמו שכ׳ הרמב״ן וראבי׳, ויש להם חומה מגמ׳ ירושלים כמו שאבאר לקמן, והנה בעכ״ח צ״ל כן דאם אמרת דעננים נחשב כמחיצה ועדיף מחומת של אבנים א״כ אמאי פסיקנן דהמעביר ד׳ אמות בר״ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר (שבת צ״ח ושו״ע שמ״ה ס״ז) הא דגלי מדבר הי׳ הענן מכסה גם מלמעלה, א״כ הוי נחשב מקורה יותר מגג אבנים וברזל ומלמעלה לא הי׳ יוצאין שיהא נחשב כפתוח (וכעין שהקשה התוס׳ שם ד״ה הניחא כלפי עגלות) וכן מצאתי באבני נזר או״ח (סוס״י רע״ח) דמוכיח מזה דעכ״ח עננים לא נחשב כמחיצה עיי״ש.

וכ״כ הנוב״י בספרו דורש לציון (דרוש י״ג) דע״כ לא פליג רבנן על ר׳ מאיר בסוכה (כב:) דמחיצה בעלי חיים חשוב כמחיצה אלא בבע״ח שיש בהם ממש והעמיד שם בבני אדם, אבל ענן שהוא כולו רוח ואינה עשוי בידי אדם ואי אפשר להעמידו ע״י אדם אפי׳ רבנן מודה דלא הוי מחיצה כלל עיי״ש, והיינו אע״פ דהענן הגין עליהן יותר ממחיצת ברזל מ״מ זה מצד כח הרחני שבהם אבל מצד מהותם לא הי׳ דבר שיש בו ממש ע״כ לא נחשב למחיצה ולמקורה וכמוש״כ גם אדמ״ו בתשו׳ ויען יוסף (סי׳ קצ״ג) עיי״ש.

והנה בתשו׳ אבני נזר שם הביא בשם רוקח ועוד כיון דבשבת ניתנה התורה ואמרינן דחזרו לאחוריהן י״ב מיל הרי יצא ממקומן א״כ האיך באו שוב למקומן, ותי׳ הואיל ועננים מקופים אותם הוי כמחיצות בנ״א כאילו לא יצאו ע״כ, והאב״נ שם דחה אותו שהוא כנגד גמ׳ עירובין (נ״ה:) דמוכח דלא חשיבא עננים מחיצה כנ״ל בפרט שהוא

רק ביד״ש, אלא התי׳ כגמ׳ שם כיון שישבר שם בתורת קבע נחשב כעיר ולא צריך מחיצה עיי״ש.

אמנם איך שיהי׳ ליכא ראי׳ מרוקח, דאי סובר כאג״מ דנחשב הענן כמפולש משני צדדין ונחשב כר״ה ואסור לטלטל א״כ עדיין אסורין לחזור דאינו נחשב מחיצות להיות כד׳ אמות אלא אי הוי מחיצה גם להיתר טלטל (עי׳ שו״ע שצ״ו ס״ב ותניא שם סוסי״א), אלא דעכ״ח דרוקח סובר דלא נחשב כמפולש אלא כסתום לגמרי וא״כ מותר ג״כ לטלטל.

אלא דלפי״ז קשה לרוקח אמאי במחנה לוי׳ הי׳ ר״ה הא איכא מחיצות עננים מכל צד, אלא נלע״ד לומר דאזל בשיטת הרמב״ם (בריש פי״ד דשבת) דמדבר בזמן שהי׳ ישראל שרוין שם לא הי׳ ר״ה וביאר שם מרכבת המשנה הטעם דסובר הרמב״ם דענני הכבוד הוי כמחיצה מסביב משא״כ בזה״ז דליכא מחיצה הוי ר״ה, ועי׳ ח״ס שבת (ו.) דצ״ל למרכה״מ דמשה הוי יתיב מחוץ למחנה ולא הי׳ ענני הכבוד מקיפם שם ומשו״ה אמר להם לא תקיפו מרה״י לר״ה דילי׳, ומה דאמר הגמ׳ בריש הזורק דמחנה לוי׳ ר״ה הוא לפי״ז לאו דוקא דהא בזמן שהביא נדבה למשכן לא הי׳ מחנה לוי׳ עדיין אלא הביאו לאהל מועד של משה מחוץ למחנה ע״כ, והשתא לפי״ז כיון דהב״י אינו סובר כרמב״ם הנ״ל אלא כרש״י ורוב ראשונים דבזמן שישראל שרוין במדבר הי׳ ר״ה עכ״פ במחנה לוי׳ ומשו״ה לא נקט בשו״ע (שמ״ה ס״ז) מדבר ויער כמו הרמב״ם רק רחובות ושווקין, דבזה״ז מדבר לא הוי ר״ה רק בזמן המשכן וענן לא הי׳ נחשב למחיצה כלל כלפי טלטל דהוי מחיצה ביד״ש ועוד גרע דאין בו ממש כנ״ל.

ובכלל צ״ע להבין מש״כ באג״מ לחלק דעיר שאינה מוקפת חומה אין למילף מדגלי מדבר שהי׳ מוקפין ולכן צ״ל שהוא ר״ה בכל אופן שיכולין לצאת אף שאין מכיוון ולא מפולש כיון שאין שייכות לחשיבות רה״י סגי להיות ר״ה במספר ס״ר וט״ז אמה ע״כ, לענ״ד קשה דא״כ מנא לן דדוקא תנאי מכוון ומפולש אי״צ בכה״ג אבל תנאי דט״ז אמה וס״ר צריך הא י״ל דגם ט״ז אמות או ס״ר אי״צ מאותו טעם גופא דאין למילף מדגלי׳ מדבר שהי׳ מוקפין וצ״ע.

אלא בעכ״ח מכל הנ״ל צ״ל דנקטינן כרוב רובא ראשונים דבמדבר לא הי׳ הענן נחשב כלל למחיצות לטלטל, א״כ נמצא להיפך מהנ״ל דאין לו חומה דהוי ר״ה ילפינן ממדבר דלא הי׳ שם מחיצה וחומה, והא דיש לו חומה ומפולשין ומכוונין זכ״ז הוי רה״ר חזינן מגמ׳ עירובין (ו׳:) דירושלים אלמלא דלתות נעולות בלילה חייבים משום ר״ה ופי׳ רש״י שמכוון ומפולש משעל״ש (כמו שהבאתי לעיל מראבי״ה, ולרבנן דלא מבטלי׳ עכ״פ בב׳ מחיצות הוא כן כמוש״כ שם התוס׳) והיסוד לזה כתב רש״י שם (ו.) גבי יש לו חומה צריך מכוון משעל״ש שיהא דומה לדגלי מדבר ע״כ, והיינו דבמדבר הי׳ הדרך מכוונים דאל״כ אלא במדבר הי׳ ר״ה אפי׳ בעקלתון כיון דלא הי׳ לו חומה א״כ הדקל״ד מנ״ל דבחומה בענין מכוונים לתנאי ר״ה, ובעכ״ח היא כן דהא כל תנאי ר״ה נלמד ממדבר רחב ט״ז אמה (שבת צ״ט), אינה מקורה (שם צ״ח.), אין להם חומה (רמב״ן וראב״י הנ״ל דכן הי׳ במדבר), ס״ר (שבת ו. רש״י) אין דלתותי׳ נעולות בלילה (עירובין ק״א. ברש״י מדבר הי׳ פתוח כל שעה), כמו״כ בחומה ומכוונים נמי נלמד ממדבר דהי׳ כן ומנ״ל, אלא בעכ״ח דגם כאין להם חומה בעינן מכוונים משום דכן הי׳ במדבר הדרך ר״ה שלה ישר לא מעוקם, ויש לדמות דכן הי׳ דהא המחנה הי׳ מסודר כתיבה מרובע ובאמצע ממש לכל אורכו הי׳ מחנה לוי׳ ששם עמד עגלות על הדרך ר״ה של ט״ז אמה שהי׳ מפולש משל״ש בלי מחיצות עד מחוץ למחנה, ומכוונים דהא לא הי׳ במחנה מעוקם כחצי גורן אלא ישר כתיבה מרובע ומחנה לוי׳ באמצע, ואפי׳ נסעו הענן פעם מהצד כגמ׳ עירובין (נ״ה:) מ״מ תיכף הפכו פניהם לאותו צד כתיבה מרובע ודו״ק.

וכ״כ המאירי ריש עירובין בסתם דר״ה הוא רחב ט״ז אמה ומפולש משני ראשיהן

שיוכל לעבור שם ביושר, ולא מחלק כלום בין יש לאין חומה, ועוד יותר מצינו בריטב״א עירובין (ו.) שהעתיק פירש״י ז״ל דר״ה גמורה רחבה י״ו אמה ושפתיו מכוונים זכ״ז ע״כ, הרי שהעתיק לשון רש״י ולא חילק בין יש חומה או לא ומשמע דלא גרס ברש״י תיבת או כמו שמוקף ברש״י שלנו עיי״ש, וכן בטור שמ״ה לא הזכיר חומה כלל, וכ״ה באו״ז (סי׳ קס״ד) שכתב סתם דעיר שאין פתחי׳ מכוונים זכ״ז לא הוי ר״ה, וכן הרמב״ן בחי׳ עירובין (נט.) כתב סתם כל מבוי שמפולש בשני ראשים ומכוונים עד חוץ למדינה הוי ר״ה ולא מזכיר שם כלל דבלי חומה אפי׳ בלי מכוון הוי ר״ה, וכן הרשב״א שם (כ״ב.) כתב סתם, וברוב ראשונים שהזכירו מכוונים לא הזכירו כלל שיהי׳ חילוק בין יש חומה או לא, וכן בצמח צדק הנ״ל מבואר להדיא דאפי׳ אין לה חומה בענין מכוונים, ורק בפלטיא מקום שמתקבצים שם רבים לכאורה מסופק אי באין חומה בעינן מכוונים כיון דהוי ר״ה מצד עצמו ולא מכח שהוא דרך מעביר לרבים מצד זה לצד אחר כדרכים שבעיר א״כ להנהו פוסקים שאי״צ ס״ר יש ספק אי הוי ר״ה עיי״ש, אבל לאנן דבעינן ס״ר ליכא כאן פלטיא, ודו״ק. וכ״כ בתשו׳ בי״א דאפי׳ באין חומה לא הוי הדרכים ר״ה אם אינם מכוונים כיון דלא מסתגי להדיא דצריך לעקם כמו שמצינו גבי בין העמודים (עי׳ מ״ב שמ״ה ס״ק נ׳).

אלא בעכ״ח באין לו חומה נמי צריך מכוונים ולא מעוקם, כמו שהי׳ במדבר, ומינה ידעינן דכש״כ ביש חומה דבעינן מכוונים, אלא דרבותא הוא להיפך דאפי׳ יש חומה והוא סתום כרה״י מ״מ אם הם מפולשים הוי ר״ה דליכא רק שתי מחיצות להדרך ר״ה משני הצדדים, אבל מ״מ בעינן נמי מכוונים דומה לדגלי מדבר אבל בלי מכוונים לא גרע מאין לו חומה, ולפי״ז צריך ב׳ דברים בכל ר״ה, מפולש (היינו פתוח משני ראשיהן) ומכוון (ישר) וכמוש״כ בכמה ראשונים, עי׳ ראבי״ה הנ״ל וז״ל ואם מקופין חומה ור״ה ״מכוון ומפולש״ משל״ש ע״כ, והיינו דמפולש דהדרך נפרץ ופתוח במליאו בשני ראשיהן עושה כאילו אין בו חומה בשני ראשי הדרך ונשארו רק שתי מחיצות מהצדדים דלא מהני (לאפוקי מר׳ יודא דסובר דשני מחיצות סגי דהא במדבר לא הי׳ אפי׳ שני מחיצות כמו שהבאתי מרמב״ן הנ״ל) ועוד צריך לתנאי ר״ה שיהא פילושו מכוון דומה לדגלי מדבר שהי׳ מכוון ולא מעוקם, וזה אינה מכח דין מחיצות אלא דין בפנ״ע דזהו צורת ר״ה שיכול לילך ישר בלא עקלתון ועקמומות כמו רחב ט״ז אמה, וס״ר שאין לו שייכות למחיצות ר״ה ודו״ק, ומשו״ה א״ש דנקט השו״ע מפולשים משעל״ש רק ביש חומה, כיון דהחומה הוא דבר הסותם הדרך אז צריך להתנות שיהי׳ החומה מפולשין ופתוח בשתי ראשי הדרך שיהי׳ כאין לו חומה משני ראשין וסגי להיות ר״ה דאין לו רק שתי מחיצות מהצדדים, וגם שיהי׳ משער לשער דהיינו מכוונים, דאל״כ מעכב החומה יצאתה מדרך הישר וצריך לעקם הדרך עד הפתח, משא״כ באין לו חומה כמו שאי״צ להתנות שיהי׳ מפולשין דהא ממילא פתוח בלי חומה כמו״כ אי״צ להתנות שיהי׳ מכוונים דהא אין כאן חומה שיסתום היציאה מדרך הישר כמוש״כ העוה״ש הנ״ל דסרטיא הולך באמצע העיר מקצה לקצה ישר שכן הי׳ הסדר בעיירות שלהם, וכ״כ בחי׳ הר״ן בשם הרא״ה שבת (ו.) דפלטיא נמי בעינן מפולשין והא דלא נקט רק מבואות המפולשין משום דאיכא סתומין ע״כ, משא״כ סרטיא ופלטיא מסתמא ליכא מחיצות כלל וממילא מפולשין.

ולפי״ז נפל כל היסוד שרוצים לדייק מרש״י דנקט מכוונים ביש לו חומה דאין הכוונה דוקא ביש חומה, אלא כיון דאיכא חומה שמעכב הדרך מלצאת ישר צריך להתנות שיהי׳ הפתח מכוונים שלא יעקם הדרך, וא״ש כוונת חכם המקיף תיבת או ברש״י שלנו דרצה להעיר שלא יטעה בדברי רש״י דדוקא ביש חומה בעינן מכוונים, ומש״כ באג״מ בהג״ה (ח״ח כ״ח ו׳) דמרוקח דגרס או מכוון משעל״ש משמע כאג״מ שדוקא במוקפת חומה צריך מכוונים ע״כ, לענ״ד הרוקח לשיטתו כ״כ דסובר דהענן הי׳ מחיצה כמושכ״ל א״כ איה״נ איכא דאי׳

דדוקא במכוונים אבל אם נקטינן כרוב ראשונים דענן לא הי' נחשב למחיצה ליכא לדידן ראי' משם ודו"ק.

ונראה עוד ליישב אמאי הוקף דוקא ברש"י ולא ברא"ש ושו"ע, כיון דרש"י שם לא נקט ענין מפולש רק דין מכוון לבד א"כ יכולין לטעות דדוקא ביש חומה צריך מכוון משו"ה הוקף תיבת או, משא"כ הרא"ש ושו"ע דנקטי נמי דבעינן מפולש שלא יהא לו מחיצות משני ראשין א"כ כ"א ידע דמשום דין מפולש נקטו תיבת או דלא שייך באין חומה דממילא מפולש ולא יטעו ודו"ק כי נכון הוא, וכ"כ בחשו' בית אב (סי' ט') דעיקר כגירסא החדשה ברש"י דמחק תיבת או, דקאי מכוונים גם אאין לו חומה, והכוונה בשו"ע דבין כך ובין כך אם הם מפולשים משעל"ש הוי ר"ה דאפי' באין חומה אם הדרך שבין הבתים הולך בעקמימת ליכא מפולש משעל"ש ואינו דומה לדגלי מדבר והביא ראיות לזה קצת ממשכ"ל, הנה כל הנ"ל כתבתי לפי הנהו ראשונים כרש"י ורשב"א ועוד שכתבו דענין מכוונים הוא מכח שיהא דומה לדגלי מדבר שלא הי' עקום.

רה"ר שלנו יש ג' מחיצות

אמנם איכא עוד אופן לבאר אפי' בדרך האג"מ דדוקא בעיר שיש חומה בעינן מכוונים להוציא מר"ה וזה א"ש לומר להנהו ראשונים כרמב"ן וריטב"א שלא הזכירו מכוונים מכח דגלי מדבר, מ"מ עדיין א"ש בכרכים שלנו אפי' אין להם חומה שאינם ר"ה מה"ת, כמו שביאר אדמ"ו בתשו' ויען יוסף (קצ"ה) הטעם דבעינן מפולש ומכוון מכח דקיימ"ל ג' מחיצות הוי מה"ת רה"י (ריש שס"ג) א"כ כשהרחוב מתעקם כמו ר' מי שעומד באמצע הרחוב יש סביבו ג' מחיצות דהיינו הצדדים והצד שכנגדו שמתעקם, ואף שיש הפסק מעבר לרבים בין המחיצה הב' לג', הנה מה"ת עומד מרובה על הפרוץ הוי רשה"י אפי' יש פירצה יותר על עשר (שס"ב ס"ט ס"י עיי"ש בביה"ל בשם פרמ"ג) ואף דלהעומד בקרן זוית במקום המתעקם ליכא כ"א ב' מחיצות אותו מקום מיעוט הם לגבי שאר הרחוב ובטל לגבי', ובמחיצה הנעשה בידי אדם לא אתי רבים ומבטלי' לי' למחיצתא כגמ' עירובין (כ"ב.) לרבנן דפליגי על ר' יודא, וכ"כ בשו"ת בית אפרים דהטוש"ע נקטו כהפוסקים דפסקי כרבנן דלא מבטלי עכ"ד, והוא בבי"א דף מ"ה דלר' יודא לא א"ש דברי המחבר שמ"ה ס"ז דכל מחיצה בפנ"ע בטלה מחמת הרבים ואפי' אינם מכוונים הוא ר"ה בפלטיא, משא"כ לרבנן באין מכוון אין כאן ר"ה מה"ת דהא יש כאן היקף ג' מחיצות דלא אתי רבים ומבטלי ע"כ, ומשמע נמי שלמד עכ"פ בפלטיא כמו אדמ"ו הטעם דאין מכוונים מכח ג' מחיצות.

ובאמת כן משמע לכאורה מלשון התניא שמ"ה סי"א שהטעם מכוונים מדין מחיצות שרק אז נחשב כאין לו אלא ב' מחיצות, משמע כשאין מכוונים לא הוי ר"ה מטעם דיש לה ג' מחיצות, ובעכ"ח לפי"ז צ"ל כל מה שביאר אדמ"ו כנ"ל וכ"כ התניא שם בקונ"א סק"ב דקיי"ל כרבנן עיי"ש.

וכידוע כן הי' דעת החזו"א ז"ל (אר"ח ק"ז סק"ה וכו') ככל הנ"ל דג' מחיצות עומד מרובה עדיף משם ד' מחיצות דמה"ת הוי כמו ד' מחיצות דקיי"ל דל"א רבים ומבטלי, וכתב א"כ בזה"ז כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הם רה"י גמור מה"ת אף שהם ט"ז אמה וס"ר בוקעין בו, דבכולן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה הם רה"י, וסיים דהמ"ב כתב שקשה להקל מחמת שאין ס"ר בוקעים, ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו דמהני צוה"פ וסיים דאין הלכה כמשכנ"י דפירצה יו"ד מה"ת ורבים מבטלי אלא כביח אפרים ע"כ.

והנה באג"מ (ח"ח שם) תמה על החזו"א שנמצא שהכרכים היותר גדולים הוי רשה"י ורק עיירות קטנים שאין להם אלא רחוב מפולש אחד הוא בדין ר"ה, זה היפך מכפי שכל ישראל סוברים שהכרכים שייכין להיות יותר ר"ה וכדמוכח ממ"ב הנ"ל ע"כ, הנה לענ"ד ל"ק דכבר מצינו כזה בשו"ת בי"א (ק"כ דף מ"ה) שכתב דכל חכמי צרפת

דתלוי טעמי' שאין לנו ר"ה משום שאין מכוונים משעל"ש וכו' ולא הזכירו מכח דליכא ס"ר, לפי שהי' מצוי שם כמה עיירות גדולות כגון עיר פאריי"ז לונדו"ן ווינ"א פפד"מ ועוד אשר המה רוכלי העמים מרובה באוכלסין מאוד כמוש"כ חכ"צ בתשו' לענין ענגלאנ"ד שיש כמה סרטיות דדשו בה ס"ר אמנם אינם מכוונים משעל"ש, ולכן נקטו טפי הנך טעמא שהם כוללים יותר אף לכרכים גדולים ע"כ, והיינו דאה"נ כלפי ס"ר שייך יותר בכרכים להיות ר"ה דאיכא בהן ס"ר (כאג"מ) אבל כלפי מכוונים היא להיפך כרך היותר גדול ההיתר היא יותר דאז שכיח יותר שכל אורך הדרך אינם מכוונים וגם בעיירות נמי שייך שיהי' כן ומשו"ה ההיתר דמכוונים כולל שניהם, ולפי"ז א"ש גם דברי החזו"א (אע"פ שלא תלוי טעמא דמכוונים מכח ג' מחיצות) דאה"נ כלפי ס"ר סוברין כל ישראל דיוותר שייך להכרכין להיות ר"ה ששם איכא ס"ר ואם יהי' הדרך מכוונים יש שם ר"ה, משא"כ כלפי ג' מחיצות בכרך היותר גדול ההיתר יותר מרווח ששם תמצא שרחוב אחד לאורך ורחוב כנגדו ברחבו ואיכא ג' מחיצות וגם יותר מחוור דבג' מחיצות כו"ע מודים דלא הוי ר"ה, ואפי' לפי המ"ב א"ש דהוא איירי בעיר שאין בו ס"ר ששם לא שכיח כ"כ שיהי' ג' מחיצות וא"כ אי"א לו לדון להתיר רק בדוחק מכח שאין בו ס"ר ודו"ק.

וזהו הי' אחד מהטעמים בשו"ת דברי מלכיאל שהותר העירוב בעיר אדעס"ע (אע"פ שלא הי' לה חומה כמבואר בס' תיקון שכת) שאינו מצוי כלל בעיירות גדולות שיה' מפולש משער לשער ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר עיי"ש בהשמטות (בח"ד לסי' ג), ובעכ"ח כוונתו שלא הי' מכוונים משלע"ע דזה אינו מצוי אבל סתם מפולש בלי מכוונים ודאי מצוי בכרכים גדולים כמו הקטנים כמובן, וכ"כ בספר תיו יהושע דעיר אדעס"ע לא הי' מכוונים משל"ש והוי כאיכא ג' מחיצות עיי"ש, וכן עפי"ז הי' ההיתר עירוב בלי דלתות בעיר הבירה ווארשא כמו שמעיד ע"ז הרה"ג רש"ד כהנא (מראשי הרבנים דשם נדפס בהמאור טבת תשכ"ב) שכתב להתיר העירוב בפארי"ז דלא הוי ר"ה דאורייתא וז"ל במכתבו להם לדעתי בעיירות קטנים שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר לעבר יש יותר חשש מעיירות גדולות שלא נמצא בהן מכוונים כלל וההיתר של אינו מפולש משעל"ש מוסכם ונתקבל יותר מן ס"ר ולא ראינו מי שחולק ע"ז עי' מג"א וכן בעירינו וואדשא נוהגין מן הדורות שלפניו בתיקון עירובין ובל לחוש לר"ה דאורייתא וכו' ע"כ, ובכל הנ"ל לא הי' חומה (עי' אחיעזר ח"ד) וכן בשו"ת מים רבים בסי' ל"ד ההיתר בעירו רק מטעם זה דלא הי' מפולש משל"ש, וכ"כ בראב"י סי' רט"ז ולנו בזה"ז אין לנו ר"ה מפולש משער לשער, וכ"כ בחשו' בית אב הנ"ל דעיר גדולה מרובין באוכלסי' כמו מנטשעסטע"ר וכיוצ"ב ליכא ר"ה דאורייתא דלבעי דלתות משום דחוצות' ורחובותיה אינם מפולשים שיהי' רחוב ישר שוה אלא הולכין בעקימות והוי כמבוי עקום דסגי בצוה"פ עכ"ד.

ולפי"ז אי"ז היפך מדעת כל ישראל כמובן, ומש"כ שם באג"מ ממדבר, כבר הקשו שם בהגה"ה דדבריו תמוה.

בענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא

והנה אג"מ מסיק שם דדוקא בפירצה כעלמא שלא נעשתה לדריסת הרבים נחשב כגדור מהא דעומד מרובה אבל מקום הרחובות שנעשה לדריסת הרבים מפולש בשני צדדים לא נחשב כגדור מצד עומ"ר (עיי"ש בהגה"ה מה ששמעו ממנו פעם הטעם דעומ"ד לא נחשב כגדור בפועל עד שתהא מבטל דריסת הרבים, ורק שנחשב כל המקום למוקף ולכן מהני רק לפירצה בעלמא ע"כ.

הנה לענ"ד כ"ז א"ש רק לשיטת ר' יוחנן דפסק כר' יודא בפסי ביראות דרבים מבטלי מחיצות, וביאר הרמב"ן במלחמות שם עירובין (כ"ב) שאנו צריכין לומר בהן רואין המחיצות כאילו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעה דרבים מפסקת בהן, ומשו"ה ירושלים אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה הוי ר"ה דצריך מחיצה במציאות, אבל לרבנן דחולק

על ר״י וסכר׳ דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות ואפי׳ ליכא רק שם ד׳ מחיצות בד׳ זוית הפורץ מרובה על העומד הוי רה״י מה״ת, אע״ג דהמקום הפרוץ לא הוי כמוגדר בפועל מ״מ נחשב מה״ת כאילו הי׳ סתום דלרבנן סגי דנחשב כמוקף ולא צריך גדר במציאות וזהו הי׳ כל המחלוקת בין ר״י ורבנן, וכ״ה במשנ״י דף קמ״ה, וא״כ ג׳ מחיצות עומ״ר דעדיף יותר משם ד׳ מחיצות ודאי דמהני ולא צריך גדר במציאות לעכב הרבים וכן מבואר ברמב״ם פי״ז משבת (הל׳ י׳) שתי כתלים בר״ה והעם עוברים ביניהם סגי בדלת הראוי׳ לנעול עיי״ש והנה זהו לא נחשב כגדור במציאות לעכב הרבים וגם נפרץ מקצה אל קצה ואפי״ה סגי מה״ת דלא הוי ר״ה, וא״כ ג׳ מחיצות עומד מרובה ודאי לא גרע מזה ועי׳ להלן מזה ודו״ק, וכידוע שהי׳ בזה מחלוקה גדולה בין בי״א כנגד המשכנ״י שיצא לערער על מנהג עירובין בצוה״פ בכל עיירות דפסק כר״י, והבי״א האריך להוכיח דהלכה כרבנן כמו שפסק הרמב״ם פי״ז משבת (הל״ג) וזה הי׳ המקור לחזו״א שכתב שכל דכריו הם כמהרא״ז מרגליות ולא נראה לו דברי המשכנ״י והובא בקיצור בשע״ת בסי׳ שמ״ה, (וכדאי לעיין בתשו׳ ח״ס יו״ד רל״ד-ה׳ התוארים שכ׳ על הבית אפרים כמעט שלא ראינו דוגמתו בכל התשו׳ וכ׳ מי זה ואיזהו אשר ירפרף או יצפצף וכו׳ מול כיוון דברותיו וכו׳) וכ״פ המג״א סוס״י שס״ג דמחיצה ע״י בני״א לא אתי רבים ומבטלי, ובכלל כתב שם דפחות מס״ר לא מיקרו בקעי רבים וכן נקט התניא שם (סמ״ב), וכ״פ התניא שמ״ה בקונ״א סק״ב, וח״ס בתשו׳ פ״ט (ד״ה מה) דאפי׳ סרטיא ופלטיא שנעשה מתחלה להעביר עליה רבים מ״מ הלכה כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי עיי״ש וכן א״א (בוטשאטש) שמ״ה, ומה״ט נהגו הי׳ לערב בצוה״פ כל עיירות כמוש״כ נמי בביה״ל (שס״ד).

ובפרט לפי מה שביאר אדמ״ו וכדמשמע מהחניא דהא דבענין מכוונים משעל״ש הוא מקור הדברים מהא דקיי״ל דג׳ מחיצות מהני מה״ת בעומד מרובה על הפרוץ א״כ מבואר בהדיא דגם ברבים בקעי אם אינם מכוונים ואיכא עומ״ר לא מהני רבים לבטל וכמושכ״ל בשם בי״א ותניא.

וראיתי במשנת ר׳ אהרן שם שתמה על החזו״א דהא בענין שיתחברו הג׳ מחיצות עכ״פ בהקרנות כמוש״כ הבית אפרים דירושלים היתה רה״ר אחר שנפרצה בקרן זוית מזרחית דרומית ומערבית צפונית ונשאר רק שתים מחוברים, ובפרט אם מפסיק רה״ר ביניהם ע״כ. ולענ״ד לתרץ דברי אמו״ר והחזו״א בהקדם מה שהקשה המשכנ״י על הבי״א הנ״ל מגמ׳ עירובין (כב:) מבואות המפולשות לבורות דהוי רה״י ואפי׳ ר״ה מפסיק ואינו מחוברות ע״כ. והנה לא זכינו תי׳ מבי״א ע״ז ומקום הניחו לי מן השמים לחרץ הכל עפ״י דברי החזו״א בריש (סי׳ עא) דבקרן זוית פוסל פירצה רק אם אוכלת מזרח ודרום שאם יאריך כותל מזרח לדרום לא יפגע בכותל דרומי משו״ה לא שייך לידון בעומד מרובה, אבל אם נפרץ רק כותל מזרח ניתרת הפירצה בעומד מרובה כאילו נסתם עד הדרום ולא בעינן מחוברים עכת״ד. וכ״ה בביה״ל ריש שסג בשני מחיצות זכ״ז ולחי בצד הג׳ ורה״ר עוברת ביניהם כו״ע מודי דלא הוי רה״ר מה״ת לרבנן עיי״ש, ולפי״ז ל״ק קושיות המשכנ״י דשם יש כנגד הלחי כותל, וכמו״כ בנידו״ד אם ימשיך כותל הצדדים יפגע בכותל הג׳ מהני עומד מרובה ואפי׳ ר״ה מפסיק ולא בעינן מחוברים ודו״ק כי נכון הוא וקצרתי.

והנה ראיתי בביה״ל בסי׳ שס״ד (ד״ה והוא) דמבאר דשתי הדעות שם בשו״ע אי צריך דלתות נעילות חולקין בפלוגתת ר׳ יוחנן ורבנן אי אתי רבים ומבטלי מחיצתא הרי״ף שהוא דעה ראשונה פסק כר״י ורמב״ם כרבנן, וכ״כ בבי״מ עיי״ש, הנה המעיין בב״י וכן בב״ח יראה שלא כתבו שיהא זה תלוי במחלוקת ר״י ורבנן אלא העתיק הסוגיא שצריך דלתות ורמב״ם דיי״ק משם דסגי בראוי לנעול ותל״מ, והנה העמיין במקור הסוגיא של זהו הסעיף יחברר לא אמאי לא תלוי במחלוקת ר״י ורבנן, והוא בעירובין (ו.) דפריך ור״ה מי מערבא בכך בלחיו וכו׳

והאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא וכו' הוי ר"ה, והקשה שם בתוס' (שם ע"ב ד"ה והאמר) דמהו הקושיא מר' יוחנן דפסק כר' יודא דרבים מבטלי מחיצה אבל רבנן פליגי עליו דל"א רבים ומבטלי, ותי' התוס' כי היכי דלר"י בשם ד' מחיצות דלא חשוב לי' מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהי' צריך נעילה ע"כ, והיינו אע"פ שאיכא לחי' ברוח הג' והוי משום מחיצה מ"מ אתי רבים ומבטלי בכה"ג (עי' תוס' כ"ב. ד"ה קשיא) א"כ נתבאר דהסוגיא דכיצד מערבין ר"ה לא איירי שיש שם ד' מחיצות דאז לא הוי ר"ה לרבנן אפי' רבים בקעו אלא איירי בב' מחיצות בתים מן שתי הצדדים כמוש"כ שם רש"י דהי' מפולש, א"כ לפי"ז כאן בשו"ע אזלי כל הדעות אפי' לרבנן דהא מיירי שהי' מפולש משל"ש כמו"ש שם המ"ב (סק"ה) וא"כ ליכא רק שתי מחיצות דאז לא הוי רה"י גם לרבנן א"כ לא מהני צוה"פ דרבים מבטלי בכה"ג כמו"ש התוס' הנ"ל, ודעה ב' שהוא הרמב"ם סובר דלמסקנא דגמרא שם סגי עכ"פ בראוי' לנעול, אבל באיכא שם ד' מחיצות דאנן פסקינן כרבנן הוי רה"י אפי' בבקעי' רבים כמבואר ברמב"ם פי"ז (הל"ג) ואז ודאי סגי אפי' בלי דלת כלל דלא הוי ר"ה ורק בהלכה יו"ד שם כתב הרמב"ם שתי כתלים בר"ה והעם עוברים ביניהם וכו' דאז מודה רבנן דבטלה אפי' יהי' לחי ונשאר שתי כתלים משו"ה עושה דלתות וסגי בראוי לנעול כיון דליכא רק שני כתלים שפיר אמרינן דמבטלי צוה"פ או לחי, וזהו כדברי המחבר כאן שס"ד ס"ב, ולפי"ז א"ש דברי הב"י דלא תלי' אותו כלל במחלוקת ר' יהודה ורבנן ודו"ק.

אמנם המ"ב הולך בשיטות המשכנ"י (כמוש"כ אח"כ בביה"ל ד"ה ואחר) והוא כתב ששיטת הרי"ף דפסק כר' יוחנן משו"ה פי' כן, אמנם הבית אפרים בתשו' דחה אותו מכח תוס' הנ"ל דאיכא חילוק לרבנן בין ב' מחיצות לשם ד' מחיצות וממילא הרי"ף אע"פ שהעתיק דברי ר' יוחנן בדף ו' אמנם כיון דלא העתק אותו בדף כ"ב כלפי הסוגיא שדן אי נעשה ר"ה מכח אי אתי רבים ומבטלי מוכח להדיא דסובר כרבנן דלא מבטלי ולא הוי ר"ה, והא דהעתק אותו בדף ו' הוא כמו דברי התוס' הנ"ל דאיירי האיך מתקן ר"ה שאיכא רק ב' מחיצות שלימות ואז הוי ר"ה כמו לר' יוחנן בשם ד' מחיצות ודו"ק, וכבר כתבנו מגדולי הפוסקים דהלכה כרבנן ובעכ"ח התי' הוא כמ"ש הבי"א הנ"ל.

והשתא דאתי לזה א"כ בעומד מרובה אפי' בג' מחיצות דעדיף משם ד' מחיצות ודאי דלא צריך דלתות אפי' רבים בקעי' ואין לו שייכות לדברי שו"ע הנ"ל, והא דכתב המחבר בסי' שמ"ה (ס"ז) דאפי' יש חומה ומפולשים מ"מ בענין דלתות נעלות דהוי ר"ה הקשה הבית מאיר דלפי הריטב"א דכתב דירשלים שהי' מוקף חומה אע"פ שהי' מפולשים מ"מ לרבנן לא הוי ר"ה דהא איכא בצדדי הפירצה עומד מרובה א"כ איכא שם ד' מחיצות ועדיף מפסי ביראות, א"כ אמאי פסק דבעינן דלתות עיי"ש, קושיא זו הקשה הבי"א בתשו' (דף ל"ט) וכתב לתרץ דלפעמים משכחת שבתוך היקף החומה הבתים בנוים וממלאים כל האורך ממזרח למערב באופן דלא מינכרי מחיצות שהולך מצפון לדרום והפילוש שבאמצע הוא עובר בין שני כתלים לבד דאין כאן שם ד' מחיצות כיון שמחיצות צפון ודרום אין נכרים כלל עיי"ש, והא דירושלים לא אתי' כרבנן בעירובין כב, א צ"ל כתוס' שם כיון דהחומה נמשך למעלה מן הפתח א"כ הי' ניכר הד' מחיצות, ודו"ק, ונראה דזה ה' כוונת התניא שכתב שם שמ"ה (סי"א) דמכוונים הוי ר"ה אם מחיצות אינם רחוקות אמה ברוחב ר"ה מכנגד חלל השער והיינו דאם רחוק איכא שם ד' מחיצות ולא צריך דלת אבל בלא"ה לא מינכר חומת העיר ונראה כב' מחיצות אם הדרך מפולש משעל"ש.

ועוד לענ"ד לתרץ כמו"ש אדמ"ו בתשו' הנ"ל דאע"פ דרבנן סברי דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות זהו דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן בעי' דלתות עיי"ש, והוא כמו שפסק הרמב"ם פי"ז (ה"ל) דלא התירו אלא לעולי רגלים דאוקמה אדאורייתא אבל לשאר דברים צריך לעשות מחיצה לבאר גבוה יו"ד עיי"ש.

וכ״כ בשו״ע הרב סי׳ שס״ג סמ״ג, וכ״כ המ״ב בביה״ל (שס״ד) דמדרבנן צריך דלתות גם לר״א, ולפי״ז א״ש פסק הרמב״ם עם השו״ע דאם איכא רק שתי מחיצות אז צריך דלתות אפשר גם מה״ת (ראוי לנעול) (עי׳ ביה״ל ריש שס״ג) ואי איכא שם ד׳ מחיצות מה״ת אי״צ דלתות אלא מדרבנן הוי דינו כר״ה וצריך דלתות, וכמו״כ בסי׳ שמ״ה ס״ז באין חומה הוי ר״ה מה״ת וביש חומה והוא מפולש הוי מדרבנן דין ר״ה כאילו אין לו רק ב׳ מחיצות דמדבנן מבטלי משו״ה בעי דלתות מדרבנן, והא דהתניא מיקל שם סי״א בשם ד׳ מחיצות דמינכרי אפשר לומר דקאי על ר״ה דאורייתא ובשם ד׳ מחיצות הוי כרמלית מה״ת או רה״י אם יש רק רחב י״ג אמות (ול״ק לפי״ז מה שהקשה הדברי נחמי׳ על התניא שסותר מס״ה כמוש״כ ודו״ק) ולא מירדי אם מותר לטלטל דזה כבר כתב לעיל ס״ה דאסור לטלטל מדרבנן אלא איירי כאן כלפי הזורק לתוכה אי חייב דמזה איירי הגמ׳ ד׳ רשיות לשבת ר״ה מה״ת ודו״ק.

וכן התניא בסי׳ שס״ד (ס״ד) חולק על המ״ב ומבאר דאפי׳ לדעה א׳ מה״ת סגי לערב ר״ה בצוה״פ אפי׳ כל הד׳ רוחות אלא מדרבנן צריך דלתות עיי״ש, ולפי״ד התניא א״ש מנהג העולם שמסתפקין בצוה״פ כיון דרק מדרבנן בעי דלתות לכר״ע א״כ בדרבנן סומכין על הי״א שאין לנו ס״ר ולא כהדיעה ראשונה בסי׳ שמ״ה דבעינן דלתות דסוברה דלא בעינן ס״ר לרה״ר, ואפי׳ להבי״א דהצוה״פ לא מהני מה״ת בליכא שם ד׳ מחיצות ופמ״ג מסופק בזה, מ״מ בנידו״ד דלא הוי רה״ר מה״ת לכו״ע מכח דאינו מכוונים, יהי׳ מאיזה טעם שיהי׳, א״כ מדרבנן סומכין דצריך ס״ר ולא בעי דלתות, ואעפ״י שרבים בוקעין כו, ולטעם דעקום אז אפי׳ איכא ס״ר מותר בצוה״פ ודו״ק, ועיין בספר זכרון יוסף על הל׳ שבת (מהגאון ר׳ העניך פאק זצ״ל) סי׳ רע״ה דלפי התניא בצוה״פ אפי׳ י״ש אינו צריך להחמיר כיון שהוי רק ר״ה דרבנן סומכין על הנ״ל, וכן האריך הנ״ל בספרו קנה וקנמון (סי׳ ה׳ אות נ״ו) להוכיח מכמה מקומות בתניא, עי׳ כתניא רנ״ב (סי״א) רבזה״ז אין איסור לצאת עם חפץ סמוך לחשיכה משום דלא הוי ר״ה, ולא כתב שי״ש יחמיר רק אדרבה אין איסור כלל, מבואר דשום אדם אי״צ להחמיר דליכא חשש הוצאה דאורייתא, ובקונ״א שם סק״ב כתב רק מי שירצה להחמיר ולא כתב שיש מי שצריך להחמיר וכו׳, וכתב דאפי׳ להביה״ל הנ״ל אי״צ להחמיר דהא איכא עכ״פ ספק ספיקא שמא אינה ר״ה ואת״ל דהוא רה״ר שמא צוה״פ מועיל לר״ה מה״ת ומדרבנן איכא חד ספק שמא אינה ר״ה ומועיל כש״ך יו״ד כללי ס״ס אות ט״ז, וכ״כ בתשו׳ לבוש מרדכי (אב״ד סלובודקה) סי׳ צ׳ עיי״ש.

ברוקלין אי הוי רה״ר מה״ת

והנה כבר כתבתי שזכיתי לדון בזה לפני כ״ק מרן אדמ״ו זצוק״ל בעת שמסר לי התשו׳ (נדפס בתשו׳ ויען יוסף קל״א) לעיין בו, וכתבתי לו אז איזהו הערות ממה שחנני בעזהי״ת, ואחר הי׳ על מש״כ שם לבאר הטעם דאי אין מפולשים משעל״ש לא הוי ר״ה מה״ת כיון דמתעקם הרחוב כמו ר׳ איכא ג׳ מחיצות עיי״ש כנ״ל, והשיב לי אז וז״ל ותלמידי הרב החו״ב מו״ה שמואל שמעלקא פרידמאן נ״י׳ העיר ע״ז דמוכח מכמה מקומות בהדיא שלא מהאי טעמא בעי מפולש משעל״ש, אלא משום דאם אינו מפולש אינו דומה לדגלי מדבר, וכמ״ש רש״י בעירובין דף ו׳ (ע״א ד״ה רה״ר) ובדף נ״ט (ריש ע״ב), ולפי זה אפילו אם רק מחיצות שאינן גבוהות י׳ מפסיקות הפילוש משער לשער ג״כ לא הוי רשות הרבים מן התורה מטעם שאינו מפולש לשער לשער, ויפה העיר בזה, ולפי״ז הרחובות הגדולות של נוא יארק מכח ב׳ טעמים אין להם דין רשות הרבים דאורייתא, אי משום שע״י שהם עקומות נחשב כאילו יש להם ג׳ מחיצות, אי משום שאין מפולשין משער לשער עכ״ל, וכ״ז כתב לי בשנת תשמ״א לפ״ק.

וכידוע שכל מה שכתבתי לעיל לבאר דליכא בברוקלין ר״ה דאורייתא זהו הי׳ דעת רבותינו הק׳ שהי׳ כאן בארצה״ב לאחר מלחמת השואה, וכמו שהעידו הרבנים הזקנים

שאיזהו רב רצה להחמיר שאיכא ר״ה דאורייתא בזה״ז, וציווה אז כ״ק אדמו״ר מסאטאמר זצ״ל שיתאספו רבנים זקנים שיקראו המחבר הנ״ל שיתחרט מפסקו, וישבו עמו כפי שאני זוכר הרבנים הגאונים זצ״ל מהר״י שטייף, והרב משאפראן, מקאפיש, מקראסנא, ועוד, ואחר הטענות בהלכה חזר הרב הנ״ל והסכים דאין לנו כעת ר״ה דאורייתא כמוש״כ זקן הרבנים מהתאחה״ר הרהגה״צ מאדוואר שליט״א בשו״ת דברי שלום סוף חלק ו׳, וכן אמר האדמו״ר מסטאמער זצ״ל להגאון ר׳ חיים קרייזווירט שליט״א אב״ד אנטווערפען ולהגה״צ ר׳ נתן יוסף מייזעלס שליט״א אב״ד אבני שלמה שברור לו שברוקלין לא הוי רשות הרבים דאורייתא (עי׳ פסקי דברי יואל).

וכן הי׳ דעת מהר״י שטייף זצ״ל (מבואר בספרו שו״ת (סי׳ ס״ח) שנכתב בעת שהי׳ נוגע גם למנהעטען עוד יותר כיון שהעיר מסובבת במחיצות בתים ובנינים מכל ד׳ רוחותי׳ שנעשה ע״י בני אדם שאין רבים מבטלים לא הוי ר״ה מה״ת עיי״ש, והנה אע״פ שאיכא שכתבו שנוי יארק הוא חשש ר״ה דאורייתא כמו המנחת יצחק ומהרי״ץ דושינסקי זצ״ל זהו הי׳ אך ורק על עיר מנהעטען שזהו נקרא נוי יארק סתם שאיכא חשש ס״ר ברחוב אחד, וגם רק בליכא צוה״פ גמור כמוש״כ לעיל מהתניא, וראי׳ דהא בירושלים איכא עירוב עם צוה״פ אע״פ שיש בצירוף כל הרחובות שבעיר ס״ר ודו״ק, וכ״כ הרה״ג מהרי״י פישער ראב״ד דעדה החדרית בתשו׳ אבן ישראל (סי׳ ל״ו) עיי״ש, וכ״ז ביארתי בעזהשי״ת מה שנוגע להלכה לחשש רשות הרבים דאורייתא בברוקלין.

תוכחת ירמי׳ הנביא

נ״ל מתוך דברי רב יהודאי גאון כי בימי ירמי׳ הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות, אלא היו מוציאים בלא עירוב, ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה״ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים, ולכן כשהזהיר ירמי׳ על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו, וזהו לשון הנביא כה אמר ה׳ השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים, זה גוף האיסור של תורה, ואח״כ אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, זו גזירת שלמה המלך, כי לבני ירושלים הי׳ מזהיר וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים, אלא וודאי על גזירת שלמה הזהיר מפי הגבורה שע״י שעברו גזירתו באו לגוף האיסור של תורה, עכ״ל.

(סמ״ג בהלכות עירובין)

הרב יקותיאל זלמן גראוס
מח"ס שו"ת הברי והשמא, וספר כל בו להלכות רשויות ועירובין

בענין עירוב בבארא פארק

כבוד הרה"ג אברהם פאלאק שליט"א
ר"מ בישיבת חתן סופר,

נעימות בימינו נצח,

את מכתבו עם הערותיו על חלק רשויות שיצא לאור זה עתה, מספרי כל-בו להלכות רשויות ועירובין, קבלתי לנכון, ואענה בקצירת האומר[1].

עיקר תוכן דבריו, למה סתמתי בפרק א' הלכה י"א: יש שכתבו שירא שמים יחמיר על עצמו ולא ישא בעיירות. הא הפוסקים לא כתבו כן, אלא לענין לסמוך על השיטה דבעינן ס' רבוא, דלפי הרבה ראשונים כל שרחב ט"ז אמה וכו' הוי רה"ר דאורייתא וכו', אבל בעיר שיש בו שאר צדדים להתיר, כגון בעירנו בארא פארק [ברוקלין], אשר יש היקף שלוש מחיצות של עומד מרובה דהוי רה"י מה"ת, לא נזכר בפוסקים שירא שמים יחמיר.

תשובה: — האמת שבספרי לא התייחסתי כלל לבארא פארק. ספרי זה נכתב לפני הרבה שנים לפני ששאלה זו עלתה על שולחנם של הרבנים. אבל לגוף הדבר ודאי ראוי ונכון הוא שירא שמים לא יטלטל בשבת בשום מקום שיש בו רחוב שרחב ט"ז אמה, וכל שכן בעירנו.

א.

הפוסקים אשר כל בית ישראל נשענים עליהם, דהיינו השו"ע הרב בסימן שמ"ה דין י"א, החיי אדם כלל מ"ט הלכה י"ג, הקיצור שו"ע בסימן פ"א דין ג' והמשנה ברורה בסי' שמ"ה בביאור הלכה ד"ה שאין ששים רבוא, כתבו שירא שמים לא יטלטל במקום שיש רחוב של ט"ז אמה, דהרבה ראשונים כתבו דרחב ט"ז אמה הוי רה"ר דאורייתא, ולא בעינן שום תנאים אחרים[2].

ופוסקים הנ"ל כתבו זה אפילו בעיר שאין בו ששים רבוא דיירים, וכל שכן בעירנו שיש בה ששים רבוא דיירים, ולא עוד אלא שיש בה זכרים[3] בלבד בגיל של בין עשרים וששים, יותר מששים רבוא ויותר ממה שהי' בני ישראל במדבר. וראוי לציין שלא הי' בשום מקום בעולם אשר בני ישראל טלטלו בו, רבוי אוכלסין כמו שיש כאן. לכן נתוספו עוד דעות של ראשונים שיש כאן רשות הרבים מן התורה.

---

1. בספרי הארכתי בדברים אלו, וציינתי למקורות בדברים הללו שם בכל הפרטים, ולא כתבתי כאן רק בקצרה על הדברים שהעיר מעכ"ת, וראיתי בהם אי הבנה.

2. גם רחובותיהם לא הי' מפולשים ומכוונים יותר מרחובותינו, גם להם הי' בתים בצדי הרחובות, ודאי לא הי' בהם עוברים ושבים רבים כמו ברחובותינו.

3. נוסף על הדיירים פה הרבה כאים לעבוד פה, ועוברים דרכה למאנהעטן.

ב.

מה שכתב מע"כ שישנן "מחיצות" מסביב לברוקלין. לאחרונה כמה תלמידי חכמים שאלו אותי בדבר זה, בפרט המתחילים בסוגיא זו. — איני רואה שום הבדל או נפקא מינה במחיצות הללו, לשום דעה הן לדעת האוסרים והן לדעת המתירים. לכן לא בדקתי אם אמנם ישנן מחיצות, וכמה, והפירצות ביניהן, והגשרים שעוברים עליהן.

אנסה לפרש את דברי עד כמה שעטי מגעת במכתב קצר זה, הן לפי דעת האוסרים והן לפי דעת המתירים.

דעת האוסרים:

אין רשות הרבים ניתרת במחיצות, כי מחיצות מועילות רק למקום שמבלי המחיצות הי' כרמלית, והמחיצות עושות את המקום לרשות היחיד.

אבל לרשות הרבים אף שיש לה מחיצות מסביב, נשארת רשות הרבים. ובלשון חז"ל "אתו [רשות ה]רבים ומבטלי מחיצתא[4]". כלומר אין מחיצות מועילות לרשות הרבים והרי הן כבטלות ומבוטלות. וכן דעת כמעט כל הראשונים.

אין בזה שום הבדל אם יש רק מחיצה אחת או מחיצה לפנים ממחיצה. אפילו מאה מחיצות זו לפנים מזו אינן משנות את המקום ונשאר להיות רשות הרבים כמקודם.

4. יש עוד פירושים ב"אתו רבים ומבטלי מחיצתא", אבל אין נפק"מ בזה לענייננו, כמבואר להלן.

רק עצה אחת יש לנו על פי החז"ל, לבנות חומה ודלתות באופן שאנשי המקום לא יכלו לצאת, והעומד בחוץ לא יוכל להכנס. ובזה כיון שאין המקום מסור לרבים, שוב אינו רשות-הרבים. וכאשר נפסק בשו"ע סי' שמ"ה סעיף ז' וסימן שס"ד סעיף ב'. ולדעת רוב ראשונים צריך להיות נבנה לשם כך. ובלי זה לא יועיל אפילו מאה מחיצות זו לפנים מזו.

דעת המתירים:

אם משום דאין לנו רשות הרבים בזמן הזה, ורחובותינו הם כרמלית, ומועיל להן מחיצות. או משום דמועילות מחיצות לרשות הרבים "לא אתו [רשות ה]רבים ומבטלי מחיצתא". ולכן מועילה מחיצות.

ועל פי זה עשו כמה רבנים כאן בבארא פארק צוה"פ, כלומר בצירוף מחיצות הבתים[5] שיש לנו מכל ד' רוחות[6], ועל הפירצות עשו צורות הפתח הרי לנו מחיצה מעליא.

גם לדעת המתירים אין לנו הבדל אם יעשו מחיצה אחת או כמה מחיצות זו לפנים מזו, כי אם מועילה די באחת, ואם אינה מועילה גם מאה מחיצות אינן מועילות. מה תוסיף מחיצה קטועה של מחצה שליש ורביע על מחיצה שלימה ומושלמת.

5. והם מחיצות ממש, ולא צורות-פתחים, ורק בפירצות עשו צורות-פתחים.

6. אין לך שום מקום בבארא פארק או בכל מקום אחר בתוך העיר הזאת או בכל עיר אחרת, שלא תהא מוקף מארבע רוחות בבתים ובמחיצות ממש. לכן מה לנו להסתובב מחוץ לעיר ולחפש שברים של מחיצות קטועות.

ג.

בענין מש״כ שאין רשות הרבים של ברוקלין מפולש. הנה עלינו לעיין האם בעינן שתהא הרשות הרבים מפולשת ומהיכן עד היכן. והאם בעינן שתהא הרשות הרבים ישרה, ומהיכן עד היכן. ואמאי ומאיפה המקור.

בחז״ל לא נזכר מפולש לענין רשות הרבים אלא לענין מבוי שאין בו רוחב של ט״ז אמה רק רחבו י״ג אמות ויותר. דאם אינו מפולש לרשות הרבים, דהיינו אם שני ראשיו אינם פתוחים לרשות הרבים, אין המבוי מיועד לרבים, ואין הרבים עוברים בו לכן אינו נספח לרשות הרבים, ואין עליו דין רשות הרבים, משא״כ כאשר שני ראשיו פתוחים לרשות הרבים.

לענין רשות הרבים עצמה דהיינו אם רחב ט״ז שצריך שיהא מפולש נזכר בראשונים, בשני אופנים, שאינם קשורים זה לזה.

הראשון: על פי הדעות שצריך שיהא הרחוב מיועד לס׳ רבוא, אם אותו הרחוב אינו מיועד אלא לדיירי המקום שאין בו ס׳ רבוא, אבל כיון שהרחוב פתוח משני ראשיו לדרך המלך שמיועד לס׳ רבוא, הרי גם רחוב זה יש עליו דין רשות הרבים, כיון שמפולש לרשות הרבים, ולזה אפשר שצריך שיהא גם מכוון.

[או אפילו לדעות שאין צריך שיהי׳ ס׳ רבוא, אבל עכ״פ צריך שיהא מכוון עד שיהי׳ רבים מצויין באותו הרחוב עצמו, ואם אין הרבים מצויים בכל מקום ומקום צריך משהו שיהא מאחד אותם, וזה שהוא מכוון או מפולש זה מאחד את המקום שיהא נחשב כאחד. — לדעת כמה מפרשים כל רשות הרבים צריך שתהא מכוון וישר שכן הי׳ במדבר[7], אולם לא נתנו שיעור לארכה, ועכ״פ אין צריך שתהא ארוכה יותר מי״ב מיל, שהי׳ ארכו של המחנה.]

השני: לענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא. וישנה מחלוקת בפירוש הדברים, כי ישנה דעה בין הראשונים שאין הטעם דרבים מבטלי מחיצות משום דרשות הרבים עוברת דרך המחיצות, אלא כל מקום שיש רשות הרבים אף אם היא מוקפת מחיצה הרי דין רשות הרבים עליו, [והיא בעיקר דעת הרשב״א]. מאידך ישנה דעה בין הראשונים דהטעם שהרשות הרבים עוברת דרך המחיצה, הרי בטלה כל אותה הרוח, דהיינו אם רשות הרבים עוברת במזרח הרי כל המחיצה שברוח המזרחית כמי שאינה. [וזוהי בעיקר דעת הריטב״א.] לפי טעם השני בעיר המוקפת חומה, וישנה לעיר שער רק ברוח אחת, כיון דשלש מחיצות עושות המקום לרשות היחיד מן התורה, אף שאתי רבים ומבטלי מחיצתא, היינו רק מאותה רוח שהרבים עוברים דרכה, הרי נשאר עדיין מחיצות משלוש רוחות, לכן בעינן שיהא מפולש, הכונה שיהא לעיר שני פתחים משני צדדיה של העיר, ואז לא נשאר לעיר רק אותן הרוחות שאין בהן שער, הרי אין לה אלא שני מחיצות ולפעמים אין לה אף מחיצה אחת אם יש לה שערים מכל צדדיה.

---

7. כמה מפרשים פירשו הדברים, שאין זה קשור לרבים, אלא כיון שהי׳ כן במדבר, אף שאינו מפורש בחז״ל שכן הי׳. מכל מקום אפילו לדבריהם, אין הכונה שצריך שיהא ישר ומכוון ללא סוף, אלא צריך לחת שיעור לדבר.

רש"י הזכיר תנאי שרשות הרבים שיהא מפולש בעיר שיש לה חומה. יש מן הראשונים שפירשו דבריו שאיירי בעיר שאין בה ס' רבוא, רק מחוצה לה, או בצירוף עם החלק שבחוץ, יש ס' רבוא, לכן בעינן שיהא מפולש דהיינו פתוח משני צדדיו לדרך המלך שמיועד לס' רבוא. ולטעם זה בעינן שיהא מכוון. — או הטעם דבעינן שיהא מפולש, דאם אינו מפולש דהיינו שאין לחומת העיר שער רק מצד אחד ונכנסים ויוצאים באותה הרוח, כיון דשלש מחיצות עושות המקום לרשות היחיד מן התורה, אף שאתי רבים ומבטלי מחיצתא, היינו רק מאותה רוח שהרבים עוברים דרכה, אבל בשאר שלוש רוחות, הרי נשאר עדיין מחיצות[8], וכל שיש לו שלוש מחיצות הרי המקום רשות היחיד.

לשני הפירושים הללו. בעיר שיש בה ס' רבוא ויש לה חומה מסביב ויש משני צדי העיר שערים, אף שאין שום מעבר מצד אחד לצד השני, כל רחובות העיר הרי הם רשות הרבים. וכל שכן בעיר שאין לה חומה, וק"ו לסוברים שאין צריך ס' רבוא, ובן בנו של קל וחומר, כאשר עוברים בו ס' רבוא בכל מקום ומקום ברחוב עצמו, רק הרחוב מתעקם אח"כ. — ובשו"ע לא נזכר תנאי של מפולש[9], רק לענין עיר המוקפת חומה.

ובכן איני רואה שום תועלת ב"מחיצה שמסביב ברוקלין". וכן התנאי שיהא מפולש אינו ענינו לכאן, וזה לא ישנה את ההלכה לא לכאן ולא לכאן. ונכון שירא שמים לא יטלטל בברוקלין.

אגב הנני להעיר שגם המדבר הי' מוקף בנהר, וכל שבט ושבט הי' מוקף בנהר[10], כדאיתא בתוספתא סוכה פרק ג' הלכה ג' ובמדרש רבה פרשת חוקת.

בכבוד ובהערכה,

8. אף שיש שער לחומה גם צד אחר, כיון שאינו מפולש אין הרכיס עוברים שם, ואין הרבים מבטלים את המחיצה. ולפי"ז אם יש לחומה שני שערים בשני צדדים, אף שאינם זה כנגד זה, אבל הרבים עוברים דרכם, בטלים שתי המחיצות, והוי כל העיר רשות הרבים.

9. ותנאי של מכוון לא נזכר כלל בשו"ע.

10. ולא הי' דרך מפולש ומכוון בין כל השבטים, מתחילת המחנה עד סופו: "אשה שהיתה צריכה לילך אצל חברתה מדגל לדגל, היתה מהלכת בספינה."

בוע"ם תצעוד ארץ

שמעתי בשם הבעש"ט ז"ל פירוש הפסוק (חבקוק ג') בוע"ם תצעוד ארץ, זע"ם ר"ת זביחה ע'רובין מ'קוואות, שעל ידי דברים אלו תצעד וחייסד הארץ.

(בית אהרן בליקוטים בשם בנו מהר"א)

הרב אברהם פאללאק
ר״מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין

בענין המחיצות שמסביב ברוקלין

תגובה למאמרו של הרב יקותיאל זלמן גראוס

החיים והשלום וכט״ס, לכבוד הרה״ג מוה״ר יקותיאל זאב גראוס שליט״א, בעמ״ס שו״ת הברי והשמא, וספר כל בו על הלכות רשויות וערובין.

אחדשה״ט, הנה קבלתי מכתבו אודות המחיצות אשר מסביב ברוקלין, בו הוא מבאר דעתו אשר בין להמחמירים, ובין להמתירים, אין שום תועלת בהמחיצות, ותוכ״ד כי אם מועלת מחיצות גמורות לרה״ר סגי גם בצוה״פ, ואם אינו מועלת בצוה״פ גם מחיצות גמורות לא מהני, ואמנם לבבי לא כן ידמה, אלא דלכו״ע יש תועלת גדול מהמחיצות אם הם מחיצות גמורות וכפי שיתבאר.

א.

גם לדעת הראשונים דקיי״ל כרבי יוחנן דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, זהו רק בשם ד׳ מחיצות [כגון צוה״פ או פסי ביראות] אבל במחיצות מעלייתא גם לרבי יוחנן לא אתי רבים ומבטלי מחיצות. עי׳ בגמ׳ דף כ״ב דמקשינן דר׳ יהודה אדר׳ יהודה, ומתרץ לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא, ומשו״ה לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא, משא״כ גבי פסי ביראות דליכא מחיצות מעלייתא, משו״ה ס״ל אתי רבים ומבטלי מחיצתא, הרי להדיא דלר׳ יהודה, דס״ל דרה״י הוי בב׳ מחיצות, אע״ג שיש דרך רה״ר עוברת בין המחיצות, לא אמרינן אתי [רשות ה]רבים ומבטלי מחיצות, כיון שיש מחיצות מעלייתא, וכמו שהוא לרבי יהודה בב׳ מחיצות, כן הדין לרבנן בג׳ מחיצות, דהיינו שאם יש ג׳ מחיצות מעלייתא לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצות, וכ״כ התוס׳ להדיא דף ו׳ ע״ב ד״ה והאמר רבה, שהקשו בהא דאמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותי׳ נגעלות כו׳ וז״ל: ״וא״ת כיון דיש לו ב׳ מחיצות ושלישית בנגעלת הוי ג׳ מחיצות, ולקמן אמר דלכל היותר לב״ה שלש מחיצות דאורייתא, וי״ל לפירושו דהיינו דוקא היכא דאיכא ג׳ מחיצות גמורות הוו דאורייתא, אבל הכא דשלישית ע״י דלת, רביעית נמי צריך דלת עכ״ל, הרי להדיא דגם אליבא דרבי יוחנן דס״ל אתי רבים ומבטלי מחיצות, אם היו ג׳ מחיצות גמורות בירושלים, ורק רוח רביעית הי׳ פרוץ לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצות ולא בעינן נעילת דלת בצד רביעית, ומה דבעינן נעילות הדלתות בב׳ הצדדין, הוא רק משום דליכא ג׳ מחיצות גמורות, [ועיי״ש בתוס׳ דמשמע דרק אליבא דרש״י שם הוכרחו לפרש כן, אבל לפי פי׳ התוס׳ שם משמע אליבא דאמת דלא בעינן נעילת דלתות מב׳ הצדדין, רק מצד אחד סגי דיש בזה ג׳ מחיצות], ועי׳ מג״א סי׳ שמ״ה סעי׳ ד׳ שהביא דבריהם להלכה, ועיי״ש מחצה״ש, וכן במ״ב כ״כ ועי׳ שעה״צ להדיא דרק משום דבצד ג׳ הוי דלתות משו״ה בעי׳ דלתות מב׳ צדדים, אבל בג׳ מחיצות גמורות סגי בצד הד׳ בצוה״פ.

ולא אשכחן מאן דפליג אהך מילתא רק שיטת הרשב״א הידוע שכתב בעבוה״ק לענין פלטיא דאפילו דלתות המדינה נגעלות בלילה הוי רה״ר, ושיטה זו לא הביאו הפוסקים, וכמוש״כ הבה״ט בשם החכם צבי שהוא חידוש גדול, אבל עכ״פ פשטות משמעות הגמרא והראשונים דמקום המוקף בג׳ מחיצות גמורות, לכו״ע לא אמרינן כה״ג אתי רבים ומבטלי מחיצות, [ועוד יש שיטה בראשונים דהיכי דפרוץ רוח רביעית לרה״ר כיון דזימנין דדחקי רבים ועיילי לגוי׳ אינו רה״י, ומובא דעה זו בביה״ל סי׳ שס״ג ד״ה אסרו חכמים, אבל לרוב ראשונים גם בכה״ג הוי רה״י עיי״ש], וממילא נמצאת אומר דאפילו לדעת הראשונים דס״ל דנקטינן כר״י דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, מ״מ במוקף בג׳

מחיצות מעלייתא, הוי רה״י מה״ת, ושפיר מהני עירוב בצוה״פ[1].

ב.

ולדעת רוב האחרונים דקיי״ל כרבנן דפסי ביראות, דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, וכשיטת הרמב״ם, ולדידהו ס״ל לכמה פוסקים דמה״ת מהני צוה״פ להתיר רה״ר, מ״מ מדרבנן לא מהני צוה״פ להתיר מקום שהוא רשות הרבים דאורייתא, אבל במקום שאין בו כל תנאי רה״ר מה״ת, וכ״ש אי הוי רה״י מה״ת, אע״ג דמדרבנן הוא כרמלית מהני שפיר צוה״פ, וכגון מקום המוקף בג׳ מחיצות הרי מן התורה זהו רה״י גמור, ומ״מ מדרבנן דינו ככרמלית, ובכה״ג מהני צוה״פ להתירו, עי׳ שו״ע הרב בסי׳ שס״ד סעי׳ ד׳ דס״ל דקיי״ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצות, ומהני צוה״פ לרה״ר מן התורה, מ״מ הרי כתב להדיא שם דמדרבנן לא מהני צוה״פ לרה״ר ״אם נשלמו בה כל תנאי רה״ר שנתבאר בסי׳ שמ״ה״, הרי להדיא אשר רק אם נשלמו בה כל תנאי רה״ר דהוי רה״ר מן התורה, אז הוא דאינה מועלת צוה״פ מדרבנן, אבל כאשר יש ג׳ מחיצות, דאז הוא רה״י מה״ת, וכמוש״כ הרב בסי׳ שמ״ה סעי׳ ו׳, [ואפילו פרוץ ברוח רביעית לרה״ר עכ״פ הו מקום פטור מה״ת לפי הטו״ז בסי׳ שס״ג ס״ק א׳ ופסק הרב כוותי עי׳ שס״ג סעי׳ א׳] בזה מהני צוה״פ, והטעם בזה, דהא דגזרו רבנן דלא מהני צוה״פ ברה״ר דאורייתא, הוא משום דצוה״פ אינו מחיצה מעלייתא, אבל כאשר יש ג׳ מחיצות מעלייתא אז בודאי מותר לטלטל ע״י צוה״פ[2].

ג.

והרי ידוע מ״ש הגרח״ע במכתבו אודות תיקון עירובין לעיר פאריז, ונדפס לאחרונה בשו״ת אחיעזר בסופו, ומבואר שם דאע״ג דס״ל שעיר פאריז הוא רה״ר מן התורה, וא״כ לא מהני תיקון עירובין בצוה״פ, מ״מ מאחר שנודע לו שיש ג׳ מחיצות גמורות של עומ״ר מסביב לפאריז, ממילא דע״י הנך מחיצות הוי רה״י מה״ת, **ועל סמך זה, שיש ג מחיצות מסביב לפאריז התיר לעשות עירוב ע״י צוה״פ עיי״ש**, הרי להדיא כדברינו.

המורם מכל האמור, שבודאי יש תועלת גדול אם יתברר אשר יש ג׳ מחיצות מעלייתא סביב לבארא פארק, דבכה״ג לרוב פוסקים מותר לערב ע״י צוה״פ.

---

1. ולא מובן מ״ש מע״כ כי רק עצה אחת יש עפ״י חז״ל ״לבנות חומה ודלתות באופן שאנשי המקום לא יוכלו לצאת, והעומד בחוץ לא יוכל להכנס״, כי לרוב ראשונים דס״ל שבג׳ מחיצות הוי רה״י, בודאי שאין צורך לזה כלל וכמוש״כ התוס׳, וכוותייהו פסק המג״א וכמובא בפנים.

2. ומ״ש מע״כ שאין לך שום מקום בבארא פארק שלא תהא מוקפת בד׳ מחיצות ע״י הבתים, ולכן מה לנו להסתובב מחוץ לעיר ולחפש אחרי שברים של מחיצות, הנה אם הי׳ המציאות כן, כבר הי׳ לנו עוד היתר מורווח לערב, אבל האמת שאינו כן כלל, כי יש הרבה רחובות המפולשים ישר עד המחיצות שנבנו על שפת הים דוק ותשכח, ולכן צריכים לבדוק המציאות שם, ואמנם האמת שע״י אותן המחיצות שעל שפת הים המכוון נגד כל רחוב ורחוב, כבר יש ג׳ מחיצות לכל רחוב ורחוב, וממילא לפי הרבה פוסקים יהי׳ היתר מורווח לערב בבארא פארק, ואין אנו צריכים לברר אם יש מחיצות הסובבים את כללות השכונה, רק אם יש מחיצות נגד הרחובות שבשכונותינו, שבזה כבר יהי׳ ג׳ מחיצות לכל רחוב ורחוב, אלא שיש סוברים כי מכיון שיש דרך הרבים המפסקת בין מחיצה האמצעית לבין ב׳ המחיצות, אינו מצטרף הג׳ מחיצות, ולזה טרחו לבדוק המחיצות סביב כל שכונת בארא פארק, כי בזה יש היתר יותר מורווח, אבל זה פשוט כי בלי לבדוק המחיצות שהם חוץ לעיר אין לנו כלל ג׳ מחיצות ע״י הבתים בלבד, ורק בקצת מהרחובות יש ג׳ מחיצות, ויש גם מעט רחובות שיש להם ד׳ מחיצות, ואף שע״י אותן הרחובות יש היתר ממילא על כל העיר, לפימ״ש החזו״א בהל׳ עירובין סי׳ ק״ז אות ה׳, אבל הרי ידוע שכתה פליג האג״מ, עי׳ בא״ח ח״ה סי׳ כ״ח ענף א׳, וס״ל שהפשטות הוא דלא כהחזו״א בזה, אבל במחיצות ממש המקיפים את העיר מג׳ צדדים, בזה אינו תולק, ועי׳ בהשמטות לאג״מ ח״ד עמוד תכ״ח, דמה״ט ס״ל שמאנהעטען יותר קיל מברוקלין, כי במאנהעטען יש ״מחיצות ממש״ סביב העיר, משא״כ בברוקלין לפי ידיעתו אז לא הי׳ מחיצות, ולא ניחא לי׳ לסמוך על סברת החזו״א, הרי לנו להדיא שמחיצות ממש הסובבים את העיר עדיף טפי, ומהאי טעמא טרחו כמה וכמה קבוצות של רבנים מובהקים שליט״א לבדוק את המציאות במחיצות שסביב לעיר ברוקלין, כי בזה יש היתר יותר מורווח.

הרב יצחק צבי סופר
דומ"ץ בבארא פארק

בענין תיקון עירובין בבארא פארק

שאלה: שכונת בארא פארק יצ"ו מוקפת כעת בג' מחיצות עומ"ר עה"פ, האם שרי לטלטל בה ע"י תיקון צוה"פ לדעת האג"מ ח"א סי' קל"ט דהעיר מנהטן אע"ג דמוקפת ד' מחיצות לא מהני לה תיקון צו"ה משום פירצת הגשרים, וחשש פלטיא, עיי"ש. והאם מהני לדעתו מחיצת עומ"ר אי ליכא מחיצות שלימות ממש.

תשובה: א. קיי"ל דעומ"ר הוה מחיצה עיין עירובין ט"ו ב', מיהו דווקא באין פירצה עשרה. ודעת פמ"ג ריש סי' שס"ג ד"ה צו"ה דמה"ת מהני עומ"ר אפי' בפירצה עשרה, וכ"ה מסקנת חזו"א עירובין סי' מ"ג ס"ק ה' — ח' ובליקוטים סי' ד' ס"ק ה'. והאחיעזר ח"ד ס"ח והחזו"א שם סמכו ועבדו עובדא לסמוך דעומ"ר ופירצה עשרה חשיב רה"י מה"ת ולא חששו לדעת המשכנ"י סי' ק"כ דהוה פירצה מדאורייתא.

ב'. דעת מג"א סי' שס"ג בק"ל דקיי"ל כרבנן דבמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, וכן נקטו כל גדולי האחרונים שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א ובשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב מ"ד. ח"ס סי' פ"ט. בית אפרים סי' כ"ו. חכ"צ סי' ה'. ועוד. ובבי"א שם ובחזו"א סי' מ"ג ס"ק ד' נקטו כן בדעת הרי"ף והרא"ש, ומה שהצריכו הרי"ף והרא"ש דלתות נעולות הוא משום מחיצה דלא חשיב מחיצה בראויות להינעל. ומש"ה הביא הרי"ף והרא"ש הך דר' יוחנן דהיכא דליכא שם ד' מחיצות בעי דלת נעולה וכמ"ש התוס' ו' ב' דמדר' יוחנן נשמע לרבנן. מיהו דעת הבית מאיר וביאור הלכה סי' שס"ד דמ"ד דבעי דלת נעולה הוא משום דס"ל א"ר ומבטלי מחיצתא ולפי"ז דיעה ראשונה דמחבר בסי' שס"ד הוא דקיי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא. ומ"מ אפי' לפי"ד הביאור הלכה מנהג העולם כדיעה ב', אלא שכתב בע"נ יחמיר, עיי"ש. (וחכ"א שליט"א העיר דהביאור הלכה לא כתב אלא דקיי"ל כר"י אבל מענין עומ"ר לא איירי כלל. ועיין ד"ה והוא דלא איירי אלא מצו"ה דר"ק)

ג. דעת חזו"א סי' מ"ג סק"ה וסי' י' סק"י דעומ"ר מהני אפי' באיכא בקיעת רבים וכנ"ל דלא קיי"ל כר"י דא"ר ומבטלי מחיצתא ומש"ה שווקים ורחובות שלנו הוה רה"י מה"ת דכולן הוה ליה ג' מחיצות עומ"ר מה"ת דפירצה עשרה רק מדרבנן לא מהני וכנ"ל. והאג"מ ח"ה סי' כ"ח חולק וס"ל דמקום הרחובות שנעשו דווקא לדריסת רבים מפולש מקצה אל הקצה לא נחשוב שהוא ג"כ נחשב כגדור מצד שהוא מועט נגד העומד דמקום הבנוי, ורק בפירצה בעלמא שצריך להיות נחשב כגדור מהא דעומ"ר. והוסיפו שם המדפיסים ששמעו מפיו דלא שייך לומר שהפרוץ המיעוט נחשב ממש גדור בפועל עד כדי כך שהוא מבטל פירצת המועט שהרי במציאות כל המקום פרוץ, ודין עומ"ר ענינו רק אם העומ"ר בהיקף שנעשה כל המקום כמוקף אבל לא להכחיש החוש היכא דכל הפילוש שנעשה לדריסת רבים עדיין לפניך ולומר שגדורה במחיצה, ע"כ דבריו בתו"ב של המדפיסים, ולמדנו מדבריו דדוקא כזה:

אינו נגדר ע"י עומ"ר, הואיל והעומ"ר מחוץ לפילוש רה"ר דהרי במציאות כל

המקום שנעשה להילוך רבים פרוץ ובכה"ג אינו נתבטל לעומ"ר המרובה, משא"כ כזה:

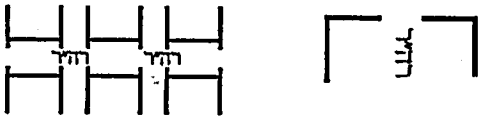

וודאי מהני דהרי העומ"ר מקיף וגודר גוף ההיקף. וכ"כ בתפארת יעקב פרק מ"ג ס"ק ז' וזה מוכרח מדין פסי ביראות דלרבנן נגדר אלא על כרחך כנ"ל וזה פשוט. עוד פשוט דלא ס"ל להאג"מ דעומ"ר לא מהני היכא דנגדר חוץ לפילוש אלא ברה"ר הואיל והך מקום רשות מה"ת ודמי לדגלי מדבר ובכה"ג אין הך רשות מתבטל לעומ"ר, אבל מקום שאינה רשות נדון לפי דיני מחיצות ומש"ה כתב הגאון והוסיף דהפילוש נעשה לדריסת רבים, וכן ראיתי לחכ"א בקובץ אהלי יעקב, וזה פשוט למעיין בדברי הגאון.

ולמדנו מדבריו א' קי"ל פירצה עשרה הוה דרבנן, ב' קי"ל כרבנן לא א"ר ומבטלי מחיצתא באיכא עומ"ר. ג' אי איכא כל הפילוש דרה"ר אינו נגדר בעומ"ר הצדדי.

ד. בקיעת רבים דמבטל מחיצתא הוא דווקא בבקעי במקום המחיצות, ובאיכא ס"ר בתוך היקף המחיצות ולא בקעי במחיצות לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכו"ע. כ"כ הרד"ה והרמב"ן ר"פ ע"פ. וריטב"א כ"ב א' בית מאיר שס"ג סכ"ט. שו"ת בית שלמה סי' נ"ה. וחזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ב (והרב בסי' שס"ג אייר במחיצות ביד"ש וכמ"ש ח"ס סי' פ"ט והרב עצמו קו"א סי' שמ"ה.)

ה. והנה ב' פירצות הוה פרוץ יותר מט"ז אמה. ופירצה יותר מעשר אינו מבטל עומ"ר לענין רה"י מה"ת וכנ"ל אות א', ומהני עומ"ר כיון דגוף הפילוש נגדר, ועוד דאין שם בקיעת רבים כלל. ואפי' לדעת האג"מ דחשיב רבים בלא ס"ר דמצרפין כל העיר, מ"מ בעי בקיעת רבים הא לאו הכי לא חשיב רה"ר, וכמ"ש הרב סי' שנ"ז ס"ז ושס"ג סמ"ב וסי' שס"ד ס"א דאפי' דלהראשונים דלא ס"ל דבעי ס"ר מ"מ בעי רבים כעין רשות הרבי"ם. וחידש האג"מ דמה דחשיב בקיעת רבים לדיעה ראשונה וחסר שיעורא דס"ר מצרפין כל העיר, וכיון דלא חשיב בקיעת רבים מהני עומ"ר וגודר מה"ת ולא פליג על החזו"א אלא במקום העומד לדריסת רבים וכנ"ל, והואיל ואין בקיעת רבים במחיצה גודר הך עומ"ר אפי' לדעת הביאור הלכה דקי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא כנ"ל אות ב', דהא לא בקעי במקום המחיצות וכנ"ל אות ד'.

והפירצא דאיכא במחיצה המבדיל בין העיר להBroadwalk שעל יד חוף הים הוא פירצה דבקעי בה רבים וחשיב ס"ר לדעת האג"מ דמצרפין כל העיר, מיהו הוה עומ"ר ופירצה פחות מעשר. (מה שנוגע לדינא הוא דהוה פירצה פחות מי"ג אמה ושליש) והעומ"ר מגדיר גוף הפילוש דרה"ר ומהני לדעת האג"מ וכנ"ל אות ג', מיהו נראה דהכי חשיב גדור אפי' לפי"ד ביאור הלכה דקי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא, דעיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סי"ב דלחד דיעה אי רה"ר מתקצר לפחות מי"ג אמה ושליש לא חשיב רה"ר. ועיין שו"ע הרב שם סכ"א ומג"א ס"ק י"ב ופמ"ג שם, ולמדנו דאי הוה מקום חשוב בפנ"ע אינו נטפל לרה"ר בפחות מי"ג אמה ושליש, ובקיעת הרבים בהך מחיצה הוה דרך מדרון העולה בפנ"ע משך ד"א (כשיעור מבוי, ובאמת נראה ברור בזה דסגי בד"ט דהוא שיעור חשוב, ועיין כעין זה בביאור הגר"א שם לדעת החולקים עיי"ש, ולא מצינו שיעור ד"א לענין דאורייתא, ופשוט) והך מקום הוה פחות מי"ג אמה ושליש וא"כ הואיל ולא חייל על מקום הפירצה במחיצה שם רה"ר לא א"ר ומבטלי מחיצתא עיין רשב"א עירבין כ"ב א' דדוקא במחיצות העשויין ברה"ר קי"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא. ועיין לשון הריטב"א והרמב"ן סק"י.

עוד נראה בזה דהנה הא דמבוי המתקצר עד י"ג אמה ושליש חשיב רה"ר למדו התוס' — מדין דבין העמודים. ולכאורה צ"ע דהא חלוקים בדינם, דבין העמודים אפי' בפחות מי"ג אמה חשיב רה"ר, וזה הי' דעת הע"ש

המובא במג"א ס"ק י"ב. והביאור בזה (וכעין זה בתפארת יעקב פל"ז סק"ח) דבין העמודים לא בטלה השתמשות רה"ר דשטחה הוא ט"ז אמה דהא בקעי בין העמודים ומכל הצדדים. (וכן כתב הבית אפרים דף מ"ו ב' ומ"ט א') ואע"פ דנתמעט הרוחב ע"י העמוד כבר כתב הרשב"א שבת ז' א' דלא מסתברא שיהא העמוד ממעט בשיעור הרשות דא"כ נעץ קנה ימעטנו, ומוכח מדבריו דעיקר דינה דעדיין נחשב כרוחב ט"ז אמה דו"ק היטב בדבריו שם. וכוונת התוס' דאי פחות משיעור ט"ז אמה נטפל לרה"ר ונעשה חד עם כל השטח של ט"ז, א"כ מסתבר דעד י"ג אמה ושליש דניחא תשמישתיה וכמ"ש הט"ז ס"ק ז' ובלבוש שם — חשוב חד עם רה"ר ונטפל לרה"ר. וזהו עיקר החילוק דבין העמודים למבוי המתקצר. וז"ל הרב ואע"פ שבין עמוד לעמוד אין שם רוחב ט"ז אמה כשיעור רוחב רה"ר ואפי' אין שם י"ג אמה ושליש כשיעור מבוי המפולש מרה"ר אעפ"כ כיון שרבים בוקעים בהם הם טפלים לרה"ר הרחבה ט"ז אמה משא"כ במבוי שהוא מקום חשוב בפנ"ע ואינו טפל ובטל לרה"ר, עכ"ל. וכוונתו דבקיעת הרבים ששטחה ט"ז אמה לא נתמעטה סדר שימושה כלל ע"י העמודים, משא"כ מבוי שנתמעט סדר שימוש ההילוך דבני רה"ר לאורכה דהא אין רחבה ט"ז אמה, ומש"ה הוה מקום חשוב בפנ"ע (וברור דאין כוונתו דיש חילוק בגוף כמות הבקיעה דלא בקעי כל בני רה"ר דהא לא חילק כלל בסי"ב עיי"ש אלא מוכרח כנ"ל) ואינו טפל לאורך רה"ר. דו"ק. ועיין היטב בלשון מג"א ומבואר כנ"ל דשורש החילוק היא בבקיעת רבים, וכנ"ל. ולפי"ז כל פירצה הפחותה מי"ג אמה ושליש במחיצת עומ"ר לא הוה עלה שם רה"ר ולא א"ר ומבטלי מחיצתא, ואע"ג דיש כמה פירצות בהך מחיצת עומ"ר מ"מ לא חשיבי כחד השתמשות וכבין העמודים ופשוט. (ואע"ג דלא נתפרש שיעורו מ"מ היכא דאיכא עומ"ר וליתא אוירא דהאי גיסא והאי גיסא וודאי לא דמי לבין העמודים דנעשה כחד רוחב).

ואע"ג דאפי' בדעת רש"י דחולק אדין דס"ט וכמ"ש הרשב"א בחידושי עירובין ו' ב' כתב הרשב"א שם דבמתקצר בראש המבוי עד עשר חשיב רה"ר, התם שאני דמתקצר בגוונא דאין צריכין לעקם ממש סדר הילוכן ובקיעתן, ומש"ה חשיב כחד, ונתבטל לכל הרוחב של רה"ר דמשמש להילוך של ט"ז אמה, וזה נראה כוונת הרשב"א בעבודת הקודש דבשער ג' פ"א ה"ב כתב מבואות הרחבים שש עשרה אמה אף על פי שמקצתן מתקצרין ואין בו שש עשרה אמה הרי זה רשות הרבים שאי אפשר לרה"ר להתלקט במלקט לפיכך המבואות המפולשין לרשות הרבים ואורכה לאורך רה"ר אע"פ שאין ברוחבן שש עשרה אמה הרי הן רשות הרבים גמורה ולעיל ש"ב פ"א ה"ב הביא הך לפיכך בשם י"א, ומשמע דברישא אין פלוגתא גם ה"ה פי"ד ה"א כתב דעל דינא דלפיכך יש חולקין ולכאורה מאי שנא. ונראה דעיקר החילוק דלא שייך כל כך סברת רה"ר אי אפשר להתקלט אלא בא"צ לעקם הילוכן ובקיעתן, משא"כ בסיפא, דו"ק. וזהו הפלוגתא דרש"י ותוס' עיין היטב בחידושי הרשב"א שם, וזהו שורש הפלוגתא דהרשב"א והרא"ש, דהרשב"א ס"ל דגם מבוי המתעקמין להילוכו חשיב כרה"ר הואיל ומשמש להההילוך של ט"ז אמה ומש"ה אפי' כשנפחת מי"ג אמה ושלשי, מיהו לרוחב ליתא להך דינא עיין בשו"ע הרב, והרא"ש חולק וס"ל דהא דמהני לאו משום דמשמש להמשך ההילוך אלא י"ג אמה ושליש הוה שיעור דעושה רה"ר ומש"ה מהני גם לרוחב בגוונא דמהני לאורך, ובנידון דידן הואיל ובעי לעקם הילוכן לא חשוב מקום הפירצה כרה"ר — לדעת רש"י, וגם לדעת הרא"ש הואיל והוה פחות מי"ג אמה וגרע מבין העמודים דנמשך ההילוך דרה"ר לרוחב ט"ז אמה וכנ"ל (מיהו לא נתברר שיעור העיקום ועיין בחזו"א סי' ח' סק"ט דכשני עשרה טפחים עיקום בתוך ד' אמות חשוב כישר עיי"ש ואולי הכא נמי כן וצ"ע).

ושורש הדברים למדתי מדברי הבית אפרים דס"ל שם בדעת התוס' דאפי' מבוי

הנתקצר ויש לו י״ג אמה ושליש לא חשיב רה״ר אלא בנמשך עוד רשות הרבים מן הצדדים ונמשך ההילוך ודמי ממש לבית העמודים ונתקשה בדעת המחבר עיי״ש. אמנם בפחות מי״ג אמה ושליש גם המחבר מודה וכנ״ל ולא חשיב רה״ר אלא בגוונא דבין העמודים, והא דחשיב מבוי המתקצר כחד עם רה״ר משום דאין הכותל נמשך לכל האורך ובכה״ג ליכא סילוק מחיצות וכמ״ש חזו״א סי׳ ג׳ ב״ק כ״ד וחשיב הכותל כקנה, משא״כ באיכא עומ״ד המבדיל ופשוט ועיין בתפארת ליעקב סי׳ ל״ט ס״ק ג׳.

ו) ומה שמצוי בג׳ וד׳ מקומות שנגדר ע״י דלת ויש בתי עסק שם, אין שם שום בקיעת רבים, ובכה״ג לא חשיב שם רה״ר אפי׳ להאג״מ וכנ״ל, ואפי׳ אי נימא דחשיב בקיעת רבים לפי הכמות לא חשיב רה״ר דהוא קנין פרטי עיין רשב״א ריטב״א עירובין נ״ט א׳, ובספר נתיבות השבת פ״ג סק״א בכל המצוין שם, ואי משום פירצה בעלחמא יותר מעשרה כבר נתבאר לעיל אות א׳ דלא קיי״ל כהמשכנ״י, ועוד דדעת ח״ס סי׳ פ״ח דחשיב כצוה״פ וכן דעת הרבה אחרונים עיין ליקוטי הערות שם.

והנה שמעתי שי״א דלדעת הגאון שחידש באג״מ סי׳ קל״ט דאיכא בקיעת רבי אפי׳ במקום שאינו רה״ר מה״ת ה״נ לא מהני הג׳ מחיצות. ולא ידעתי שום הכרח לדבריהם דלא כתב הגאון אלא במקום הגודר וקובע שם רה״י מה״ת דאי בקעי רבים אע״ג דלא הוה שם רה״ר מבטלי הנך מחיצות, דרה״י אינו נעשה רשות היחיד בבקעי בה רבים. אבל בנידון דידן דנעשה רה״י על ידי ג׳ מחיצות המקיפות העיר ובה לא בקעי רבים, ותיקוני צוה״פ הנעשה בשכונותינו אינה אלא לענין מחיצה רביעית, ומשום פירצה יותר מעשרה לקבוע שם רה״י מדרבנן דמיא למה שכתב שם הגאון לדעת הר״י דאי הוה רה״י ואינו אלא תיקוני הפירצה דמהני אפי׳ בבקעי בה רבים. (ובעיקר הדין הואיל והנידון בדרבנן וודאי דיש לסמוך על החזו״א והאחיעזר דעבדו עובדא בפירצה עשרה לדונו כרמלית ולהתירו בצו״ה עיין אחיעזר ח״ד ס״ח).

ח) **ופירצת הבעטער״י הטאנע״ל.** הנה אחרי שהוקף מקום ג׳ מחיצות, ונפרץ בקרקע עולם פירצה, גודל ושיעור הפירצה הוא לכל היותר כגודלה בהך מקום, ולא גרע מנפרצה הך פירצה במקום המחיצה ממש. והרי יש ליד הפירצות הטאנע״ל עומ״ר המגדיר מיעוט הפרוץ. (ועיין היטב רש״י י״א א׳ ד״ה אלא. ובתפארת יעקב פי״ב ס״ק ג׳) והך עומ״ר מגדיר גוף הפילוש ומהני להאג״מ ומהני אפי׳ להכיאור הלכה, ולא חשיב בקיעת רבים, דהא עיקר בקיעת הרבים המבטלי מחיצתא הוא במקום הגיפופין, וכמ״ש הריטב״א כ״ב א׳ שמפילין מחיצות וכו׳ כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים וכאילו אין שם פתח ולא שום גיפופי והיו פרוצים במילואם עכ״ל. וכ״כ הרמב״ן במלחמות שיש דימודין שאנו צריכין לומר בהם רואין המחיצות כאלו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעה דרבים מפסקת בהן עכ״ל. וכיון דרוחב הטאנע״ל הוא פחות מי״ג אמה ושליש (כמדומה שהוא פחות גם מעשר ולא עלה בידי למדוד בדיוק ממש) הרי מקום הבקיעה בתוך הגיפופי לא חשיב רה״ר דהרי הוא מבוי המתקצר לפחות מי״ג אמה ושליש, ולדעת הרא״ש לא חשיב רה״ר וכנ״ל. (והדברים נוטים דגם הרשב״א מודה בכה״ג דהא לא ס״ל להרשב״א דחשיב רה״ר אלא במבוי שבין שני רה״ר עיין שו״ע הרב. והכא אי הך מבוי לא הוה רה״ר אין ברוקלין רה״ר. אמנם עדיין צע״ב) ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וכל זה לפי״ד הגאון האג״מ זצ״ל דס״ל דאיכא רה״ר מדרבנן וקיי״ל בהך רה״ר א״ר ומבטלי מחיצתא. עיין מה שכתב ס׳ קל״ט. אבל לדעת החולקים לא שייך כלל א״ר דהא הבקיעה הוה במקום מקורה וכן סתם בנתיבות השבת פ״ג ס״ק ו׳. ולפי״ז מהני אפי׳ לפי״ד הרשב״א. (ועיין היטב חזו״א סי׳ ע׳ ס״ק ט״ז דמבוי קצר נעשה צו״ה לרחב. ולפי״ז הוה הטאנע״ל צו״ה ולא קיי״ל בהא א״ר וכנ״ל) וכל זה אי נדון הטאנעל באופן הכי חמור שיש לדון בה. ועדיין יש לדון ולהאריך בזה ועוד חזון למועד, בס״ד.

הרב אברהם אליעזר קוויאט
ר״מ בישיבת אלכסנדר, ברוקלין

בענין תיקון עירובין בבארא פארק

תגובה למאמרו של הרב יצחק צבי סופר

הובא לפני תשובתו שכ׳ הרב יצחק צבי סופר שליט״א, ושמעתי שעליו סמך הרב המובהק הרה״ג יחזקאל ראטה שליט״א בעדותו שיש ג׳ מחיצות כשרים לעשות שכונתינו שכונת בארא פארק לרה״י.

כל תשובתו בנו על הנחה וע״ז סובב יסוד השורש דהמחיצות אלו שיהא מותר לטלטל למהדרין מן המהדרין, ולית מאן דפליג ע״ז, והוא שרבים בוקעים היינו דוקא כשהבקיעה שם רה״ר עליו, ועל כן כתב בפירצה עשר דלא מבטלי מחיצתא, וכדו׳ עיי״ש, ולדידי אין זה מן הפשיטות כלל, וראי׳ א׳ מה שכ׳ תוס׳ (ו:) בדרך המפולש לבור שרחוק מן הצד ג׳ טפחים ואז רבים הפולש דרך אותן ג״ט מבטלי מחיצתא, הרי גם בג״ט מבטלי, עי׳ חזו״א (סי׳ ק״ז) שדייק כן מתוס׳, הרי גם באין בו תנאי רה״ר אתי רבים ומבטלי.

וזהו ספק דמג״א (שס״ג סק״מ) אי בעי׳ ס׳ רבוא לרבים מבטלין מחיצתא, לשי׳ רש״י, דתמוה אטו מחיצה וביטול מחיצה ממדבר ילפי׳ הא הלל״מ היא, ומה״ת דבעי׳ ס׳ רבוא, אע״כ דבעי רה״ר לבטל, ורה״ר הוא בס׳ רבוא, אבל המג״א כתבו בדרך אפשר, והוה ספק, ובס״ק ל׳ ס״ל דלא בעינן ס׳ רבוא בזה, ומוכח שם כן עיי״ש, ופשוט שאין להתיר בזה כ״ש בדאורייתא והנה הבית מאיר שם חולק מה״ט דס׳ ריבוא אין לו מקום בדיני מחיצות, וכל רבים מבטלי מחיצתא , ושכן מוכח מפירצת ד׳ במבוי ורבים בוקעין בו, דאמרינן דאתו רבים ומבטלין מחיצתא גם בד׳ טפחים.

ועי׳ בבי׳ הלכה (סוף סי׳ שס״ג) שכ׳ שאחרונים לא ניחא ליה האי תנאי דס׳ ריבוא בדין אתי רבים מ״מ, והביא מתוספת שבת דחולק אמג״א, הרי דלהלכה לא בעי תנאי רה״ר בדין אתי רבים ומבטלי.

גם בבית אפרים צווח ככרוכיא שאין חילוק בדין אתי רבים בין פירצות ט״ז לי״ג אמה ושליש או לי׳ ואפילו פחות, ומביא כן מדברי הריטב״א, עי״ש הרי דלא בעינן תנאי רה״ר לדין אתי רבים ומבטלי, וא״כ בנידון דידן שיש הודאת מעכ״ת בעצמו שיש פירצות ויש רבים בוקעין בהו, רק רוצה להתיר משום שיש בהם שמקורה ואינו רה״ר, ויש שאינם בני י״ג אמה ושליש שאינו רה״ר, הא הבאנו שהלכה דאתי רבים לא בעי הני תנאים שהם תנאי רה״ר, ולעולם אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ואין כאן ג׳ מחיצות להלכה, ושגבה ממני איך מכריזין על כגון דא דיש ג׳ מחיצות למהדרין מן המהדרין.

- ב -

לפני איזה שבועות פרסמתי דברים אלו: כפי ששמעתי הרי הג׳ מחיצות הם במערב העיר ״ברוקלין״ וגם במקצת צד צפון ומקצת צד דרום ואם נמשך חוט מב׳ הקצוות הרי בארא פארק בתוך ג׳ מחיצות.

פשוט שטועין כאן טעות גדול, שהרי ירושלים הי׳ מוקף מחיצות בד׳ צדדים ודרך מפולש ממזרח למערב באמצע, שנמצא שהי׳ ג׳ מחיצות כ״ח״ בצד דרום וכן בצד צפון, ואעפ״כ אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ובטל פתח שבאמצע בין ה״ח׳תין״ וכל גיפופי מהצדדים והוה רק ב׳ מחיצות א׳ בצפון וא׳ בדרום, וכמפורש בריטב״א (עירובין כב) וכתב שכן דעת כל המפרשים, וא״כ אם רבים מבטלי גיפופי הב׳ צדדים כ״ש וכ״ש שבטל

גיפופי שמצד א', וא"כ כיון שמצד דרום וצפון יש רבים פולשים אחר גמר מחיצת דרום וצפון באמצע אותו צד, הרי אתי רבים ומבטלי מחיצת כל אותו צד, וזהו פשוט, ונמצא דליכא רק מחיצה א' והוה רה"ר מן התורה, ע"כ.

והנה מעכ"ת משיב וכותב שם (אות ז') ומה שיש פירצות למחיצות להלן אחרי שנגמר ההיקף של הג' מחיצות סביב לשכונותינו לא א"ר לבטלי הנך מחיצות ואין הבקיעה מבטל אלא מקום הבקיעה, וכוונת הרז"ה כ"ב א' לעומד באמצע הפילוש וכמ"ש התוס' כ"ב א' וכ"כ לפרש דעתו בשו"ת משכנת יעקב, וגם הריטב"א כוונתו לענין ההילכתא דהגיפופין גודרין הפרוץ דנידן במקום הפרוץ כאילו נפלו, וכי גרע כזה מכזה

העולה מכל הנ"ל דהג' מחיצות הגודרות מהני וגודר מיעוט הפרוץ שבתוך ההיקף, ומהני וגודר גם לדעת הביאור הלכה דס"ל דלדעה א' במחבר א"ר ומבטלי מחיצתא עכ"ל, ובסיכום התשובה כתב וז"ל לא מצינו ראשונים דס"ל דפירצה להלן מבטל מקום המוקף מחיצות בלא פירצה (והתוס' כ"ב א' והרמב"ן שם כתבו להיפך וילמד סתום מן המפורש) עכ"ל. וז"ל הריטב"א אתי רבים ומבטלי מחיצתא פי' לא שיבטלו מחיצות שלימות של צפון ודרום, דהא אמאי, אלא שמפילין מחיצות מזרח ומערב, כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים, וכאילו אין שם פתח ולא שום גיפופי והיו פרוצים במילואם, ולא יועילו צורת פתחים ולא גיפופי, ולא סגיא במזרח ומערב שבירושלים כולם היו פרוצים במילואם, בפתחים, אלא וודאי כדאמרן, עכ"ל.

עמדתי משתומם ומתמיה איך מזלזלים בדברי הריטב"א שכתב מפורש שמפילין המחיצות וכו' ואיך כתב לא ראיתי בראשונים שהמחיצות בטלים וכי מי הראשונים אם לא הריטב"א בעירובין, וחלק גדול מתשובות הבית אפרים נבנו על אדני הריטב"א, ואיך כותב שנלמד סתום מן המפורש בדברי הרמב"ן, אטו אם הרמב"ן חולק נהפוך דברי הריטב"א המפורשים, ואם הרמב"ן חולק הרי הלכה כבתרא כהריטב"א שוודאי ידע דעת רבינו הגדול שכך קורא להרמב"ן, וגם מביא התו' שהיא דברי הרמב"ן, וגם בדברי הרמב"ן לא ירד הכותב לסוף דעתו כאשר אבאר.

וטרחתי להבין שותא דמר פעם ופעמים יום ויומים ושבוע, שאין מפרש שכל הביאור הוא לגבי הפירצה, כאילו בלא כל הני הסברים אין הפירצה פירצה, הלא זה הלכה, שמחיצות הפרוץ עד עשר הוה פתח ויותר מזה הוה פירצה, ואם יש צוה"פ אז גם בהרבה הוה פתח ואם רבים מבטלין הצוה"פ אז הדר הוה פירצה, ומה שעומד עומד ומה שפרוץ פרוץ, ובע"כ שכל הני דברי הריטב"א באים לבאר יותר שגם כל המחיצה בטלה, וכאלו "פרוץ במילואם" וכולו כדין רה"ר.

ואחשבה עוד הפעם שמא כוונתך שהריטב"א בא ליישב קושיא דאיך הפירצה אוסר הא כיון דעומד מרובה הרי נאמר רובו ככולו, וכקושית האב"נ (סי' רס"ו אות י"ב) ונמצא העומד יבטל הפירצה כאילו יש מחיצה מדין רובו ככולו, ושע"ז כתב שלגבי הפירצה ליכא כל המחיצה, ושפיר הוה פירצה במקומו.

אמנם למעיין כראוי יראה דאין זה נכון:

א) דאם העומד רובו כאילו מסלק הפירצה, א"כ איך באמת נפלו כל המחיצות לגבי הפירצה, הא אדרבא הם קיימים לגבי עצמם, וכיון שמחיצות שקיימים ברובם מסלק הפירצה שהרי רובו ככולו הרי ליכא פירצה להפיל המחיצות, ובע"כ צ"ל מה שהרי פירצה הוא שכך הלכות מחיצה דפירצה י' הוה פתח ויותר מי' הוה פירצה, וכמו שיש מציאות "עומד" כן יש מציאות "פירצה" (וכמו שהביא האב"נ הנ"ל ראי' מתו' לזה), וע"כ כל שכנגד הפירצה הרי ליכא מחיצות אסור מקום שכנגדו.

ב) הרי ידוע שדין פירצה ודין אתי רבים ומבטלי מחיצתא הם שני דינים ולא תלויין זה בזה, שפירצה הוה פירצה בלי שפולש בו רבים, ואוסר נגד הפירצה, ודין אתו רבים ומבטלי מחיצה זה גם בליכא פירצה הרי הרבים מבטלין המחיצה, וא"כ קושייתו דמר היא בדין פירצה, ולא בדין אתי רבים ומבטלי, והרי כל דברי הריטב"א הוא בדין אתי רבים ומבטלי, ומבאר להדיא דמפילין המחיצות ע"י שרבים בוקעין בו, הרי לא כח פירצה מפילין רק כח אתי רבים, וא"כ אינו ענין לקושיא הנ"ל כלל, ופשוט דפירצה הוא פירצה ונגדו אסור, ובא לבאר יותר שכח רבים מפילין כל המחיצה וכולו רה"ר.

ג) יש לדייק מה שבביאורו מדגיש "לא שמפילין צפון ודרום, דהא אמאי, רק שמפילין מזרח ומערב" ע"ש, כאילו יש צד לפי סברתו לומר שמפיל גם צפון ודרום ואי כפירושו של מעכ"ת הרי מה ענין צפון ודרום לפרצה במזרח ומערב לענין רובו ככולו, אע"כ כמו שאבאר, והודה בעצמו שדברי הריטב"א סתומים אצלו, אבל אצלינו אינם סתומים.

וביאור הדברים שכל שהרבים מבין המחיצות פולש דרך המחיצות הרי נמצא שאין המחיצות מועילים לגבי הרבים שבין המחיצות יחשוב כליכא מחיצות לגבייהו.

ופשוט שדרך סמוך לעיר לא יבטל מחיצות העיר, שאין הפילוש מתוך ומבין המחיצות, משא"כ במחיצות של רה"ר שהרבים של רה"ר הלזו פולש דרך המחיצות בזה בטל כל כח המחיצה.

וכיון שיסוד הביטול מפני שהמחיצות לא חוצץ על הרבים שבתוכו יש צד שכל המחיצות כאילו אינם, ובזה כתב הריטב"א "דהא אמאי", כוונתו, דבעינן פילוש במציאות באותו מחיצה כדי לבטלו מלבד מה שענין המחיצה שבו בזה שחוצץ, לא מועיל.

ומש"כ בתשובתו שבעה"מ ותוס' ורמב"ן לא ס"ל הכי, עי' בבעה"מ וז"ל אלא רבי יוחנן כר"י סבר לה דאמר אתי רבים ומבטלין מחיצתא ושני מחיצות דאורייתא, וירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר דאתו רבים ומבטלין מחיצתא, משום דליכא אפי' שתי מחיצות לפי שהרבים בוקעין בה שתי וערב, ולא הי' רבים בוקעים בה, וחצר שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו, אם בוקעין בה שתי וערב לא הויא רה"י וכו', עכ"ל, ובוודאי פשטות הבעה"מ סובר כהנ"ל דכתב ד"חצר של רבים שבוקעין בה שתי וערב לא הויא רה"י לטלטולי בה", ו"בה" אחצר קאי הרי דכולו בטלי מחיצתא, ופשוט שכן הבין הרמב"ן דבריו, דכנגד הפילוש לבד גם הרמב"ן מודה די"ל דהוה רה"ר.

וכתב הרמב"ן וז"ל שאפי' בוקעין בהם שתי וערב, לדברי האומר ב' מחיצות דאוריתא, במקום המחיצות אינו חייב, שאין הדברים מבטלין אלא המחיצה הפרוצה שלא נאמר בה לבוד, מפני בקיעתן בפירצה, כגון דיומדין שאני צריכין לומר בהן רואין המחיצות כאלו מאריכות וסותמות זו לזו, ובקיעה דרבים מפסקת בהן, אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה אע"פ שיש באמצע פירצה שהרבים בוקעין בה שתי וערב אי אפשר לשתי המחיצות להתבטל, וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רה"ר לעולם, שהרי ב' מחיצות גמורות הן, ועומד מרובה על הפרוץ, ואין אנו צריכין לסתימת הפרצות, וכות עכ"ל, וכוונת מעכ"ת דמשמע שם דאין כל המחיצה בטלה, ורק נגד הפילוש והפירצה הוי רה"ר, ומועיל הפילוש רק שלא נאמר "רואין את המחיצות כאילו מאריכות סתימות זו לזו. כיון "דבקיעת הרבים מפסקת ביניהם". והנה לא הבין סוד דבריהם, דהנה מקשה הרמב"ן טענה עמוקה, דלר' יהודה בשתי מחיצות דאור' לא שייך דין אתי רבים ומבטלי מחיצות, ורק בפסין שליכא מחיצות עומד מרובה, והם פרוץ מרובה, ורק הם דין מיוחד שמקצת המחיצות שבזויותי' הם מועילין כאילו מאריכות וסותמית מכח האמה מכאן ומכאן, ובזה אמרי' דאתי רבים ומבטלין מחיצתא, משא"כ ביש מחיצות שעומדים מרובים לא שייך לומר אתי רבים ומבטלי

מחיצתא, דהרי לר״י בשתי מחיצות מעלייתא לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצתא, וצ״ב אמאי לא, הא בכל צד יש פילוש וליכא שום מחיצה, משא״כ בפילוש מזרח ומערב ויש מחיצה בצפון ודרום הוה עדיין רה״י ע״י ב׳ מחיצות לר״י, וצ״ב טובא [ואי הכוונה דנגד המחיצה לא בטל, אם כן בפסין נמי, ומה חילוק בין פסין למחיצות אלו, בשניהם במקום מחיצות, אפי׳ באמה נגד אמה הוי רה״י, ובפירצה לא הוי רה״י].

ועומק הדברים צריך הקדמה - שהסוגיא (כ״ב.) מקשה ר״י אדר״י דבפסין ס״ל לר״י אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ובב׳ מחיצות ס״ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, וצ״ב מה ההו״א וכי לא ידע דפיליג ר״י ורבנן אי בעי ב׳ מחיצות או ד׳ מחיצות, ואינו ענין כלל לאתי רבים ומבטלי, (ופסין דין מיוחד בע״כ, דהא פרוץ מרובה, כתוס׳ ריש פירקין שם), וגם בדרבנן לא תי׳ הגמ׳ ד׳ מחיצות בעינן וליכא, הרי ידע זה ואין בזה חידוש, וא״כ מה קאמר.

והביאור דבאמת לכו״ע הלל״מ הוא, דד׳ מחיצות הוא רה״י, ויש גם הלכה דפרצה שהיא פחת ג״כ כמחיצה, וס״ל לר״י דכיש ב׳ מחיצות אז השני רוחות אחרות כפתחים וכגדור כולו, ועי׳ חזו״א (סי׳ ק״ז אות ג׳) כ׳ שלר״י אי רחבו יותר על אורך המחיצות אינו רה״י, והיינו דאז דאין מכלל כל הצדדים עומד מרובה, אז הוה פרצה ולא פחת, ולא הוה רה״י כה״ג אף דיש ב׳ מחיצות, וגם בפסין דיש הלכה שסגי בהכי למחיצות פירשו הראשונים דהוה השאר כפתח - ושפיר מקשה המקשן דאי רבים מבטלי בפסין ה״נ יבטלו בצד מזרח ומערב ליבטל הפתח ליחשב פירצה.

ותי׳ הגמ׳ דכיון דיש ב׳ מחיצות מעלייתא לא אתי רבים ומבטלי, ומשום דבב׳ המחיצות ליכא רבים דמבטלי, ונמצא שסיבת הפתח, דהיינו המחיצות שגורמים דין הפתח אין בהו ביטול הרבים, א״כ עושין הפרצה לפתח, ורק בפסין שהאמה מכאן ומכאן במזרח היא העושה הפתח שם במזרח, ויש באותו מחיצה פילוש הרבים הרי מבטלין המחיצות והפתח וליכא מה שיעשה פתח.

ועל כן מקשה הרמב״ן דכיון דלר״י א״א לפילוש מזרח לבטל מחיצת מזרח אא״כ יבטל מחיצת צפון ודרום, דאל״כ נשאר סיבת הפתח למזרח ולא יועיל פילוש הרבים, א״כ אפי׳ בפילוש שתי וערב לא בטלי המחיצות לר״י, כיון שכל פילוש אין בכחו לסלק מחיצות הצדדים לגבי׳, א״כ אין בכחו לבטל הפתח שפולש, ונמצא כל פילוש אין בכחו לבטל מחיצתא, ונשאר ד׳ מחיצות, ודוקא בפסין שייך רבים מבטלי, ששם ה״מחיצה פרוצה״ ורק מכח אמה מכאן ומכאן ״שכאילו מאריכות וסותמות זו לזו״ יש מחיצה, שפיר פילוש בצד זו לבד סגי לבטל המחיצה, ובטלי דין מיוחד דפסין.

ואפ״ה מחדשין הרמב״ן והתוס׳ שנגד הפרצה מועיל הרבים לחשבו רה״ר, וזה כתב הרמב״ן שאפשר לחדש כן, דאף דהיה פתח לגבי מקום כמחיצות, אפ״ה לגבי המקום שליכא מחיצות רק פתח לבד, תיחשב כליכא שום מחיצות, וזהו דבר עמוק.

ועכ״פ אדרבא מרמב״ן ג״כ מוכח דהא דבטל בפסין משום שרבים מבטלי מחיצה של כל הצד וליכא גם מחיצה דאמה שהם סיבת הפתח משא״כ בירושלים שבעי ביטול בסיבת הפתח שהם מחיצות דמן הצד ובזה ליכא ביטול.

וכל זה לר׳ יהודה, אבל לרבנן דבעי ד׳ מחיצות, אז פילוש הרבים מבטל כל אותו צד וליכא מחיצה כלל.

הרי דברים מפורשים בריטב״א, וכן משמע ברמב״ן ותוס׳, וכדפי׳, עכ״פ אין כאן שום מחלוקת ותמהני איך סתם כך כת״ר מבטל דברים מפורשים, ופשוט שאין מחיצות אלו לבארא פארק כלום, והוה רה״ר דאורייתא,דכל הצד דצפון ודרום נופלין ע״י פילוש הרבים מבין המחיצות בצדדי צפון ודרום, וכל הפלפולים בפרצות וגשרים דברים מיותרים.

- ג -

באלו שדוגלים בשיטת ההיתר דקי"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצתא יש כמה דרכים, והמתירים עשו מכולן פשטידא א', ואינו נכון. ד"ש בזה ג' דרכים ויש נפקא מינות לדינא, ויש נוגעים מאוד לשאלה דידן.

בסוגיא איתא שלרבנן בשם ד' מחיצות כההוא דפסי ביראות שיש בכל זויח ב' מחיצות דיומד של אמה מכאן ואמה מכאן, ואע"פ שפרוץ ברובו יש בזה הלכה למשה מיוחד שחשוב כמחיצה, כדאיתא בתו' ריש עושין פסין, וזהו דווקא ביש דיומד בכל ד' זויות, וכיון שאינו מחיצה של רוב עומד נקרא "שם ד' מחיצות", וכה"ג שיש בדין ד' מחיצות ס"ל לרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, אבל בב' מחיצות מודים גם רבנן דאתו רבים ומבטלין מחיצתא, ור' יהוד' ס"ל דגם בשם ד' מחיצות רבים מבטלין מחיצתא, וכן הוא דעת כמעט כל הראשונים דהלכה כר"י, ולפי דעת הראשונים עצמם שגם הרי"ף והרא"ש פוסקין כר"י.

והאחרונים מכח המנהג לעשות עירוב גם ברחובות ט"ז אמה שהוא רה"ר לרוב ראשונים, היחליטו שבע"כ סבירא לן דהלכה כרבנן, ולא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, שכן דעת הרמב"ם, והם רוצים לפרש שגם הרי"ף והרא"ש סבורין כן, מכח מה שהרי"ף והרא"ש מביאין המשנה דפליגי ר"י ורבנן בסתם, שמשמע שהניחו זה על הכלל דהלכה כרבים, כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, אבל מצד שני הא פסקו הרי"ף והרא"ש כדברי ר' יוחנן דירושלים בעי דלתות וכ' דמזה יוצא שכל רה"ר בעי דלתות, והיינו כר' יהודה דבלא דלתות אתי רבים ומבטלין מחיצתא, אפי' בירושלים שהי' ד' מחיצות, וא"כ דבריהם סותרין, ובזה מתרצין האחרונים שכוונת הרי"ף והרא"ש רק לפסוק האי כלל דאין מערבין רה"ר רק בדלתות, אבל מהו רה"ר זהו תלוי במה שפסקו במשנה דפליגי ר"י ורבנן, ואי הלכה כרבנן, הרי בד' מחיצות הוה רה"י, ורק בב' מחיצות דהוה רה"ר בעי דלתות להלכה, והמחבר והרמ"א פסקו דרה"ר בעי דלתות.

ויש בזה ג' דרכים:

דרך א' והבית אפרים מיישב מנהג העירוב ע"פ הנ"ל שעיירות שדרו בהו ישראל הי' בגיטאות והי' להם ד' מחיצות, ורק שהי' דרך פולש תוך המחיצות בזה כיון שיש שם ד' מחיצות כעין פסי ביראות ועוד יותר טוב משם דגם עומד מרובה על הפרוץ, וע"ז אי לא אתי רבים ומבטלין מחיצתא הרי רה"י הוא, ורק בעי תיקון על מקום הדרך וסגי בזה צוה"פ כיון דרה"י הוא.

זהו סתם מנהג העירוב שדיבור בה הבית אפרים, ולכאורה זהו סתם דעת האחרונים בזה, ולפי דרך זו ביש רק ב' מחיצות או אין שם מחיצות כלל, אז אתי רבים ומבטלין מחיצתא גם לרבנן, ובעי דלתות מדאורייתא, וכמו לר' יהודה בשם ד' מחיצות כן הדין לרבנן בב' מחיצות.

דרך ב' הוא מש"כ האבני נזר שלרבנן לא אתי רבים ומבטלין מחיצתא כלל, ואפי' ב' מחיצות לא בעי דלתות מדאורייתא, ובאמת לא מבואר כלל בש"ס וראשונים בשם ד' מחיצות כעין פסי ביראות שניבעי דלתות מדרבנן לשי' רבנן, דבמשנה תנן לא צריך כלום לרבנן, אבל חידוש האבני נזר מנפשי' ע"פ הכלל דמי איכא מידי דמר מיחייב חטאת ולמר שרי לכתחילה, וע"ז צ"ל דאי לר"י חייב חטאת לרבנן עכ"פ אסור, ועל כן גם כעין פסי ביראות יש איסור (חוץ מלעולי רגלים דהקילו דאי"צ כלום), ובעי דלתות מדרבנן כמו לר' יהודה מדאורייתא, ובעי דלתות נעולות כדי שתהא רה"י גם לרבנן.

ועל זה מוסיף עוד דכיון דרק מדרבנן בעי דלתות, יש לצרף לסמוך על שיטות רש"י בדרבנן עכ"פ לומר שאינו רה"ר ולא בעי דלתות וסגי בצורת הפתח.

ולפי דרך זה גם בב' מחיצות לא אתי רבים ומבטלין מחיצתא וסגי מדאורייתא בצורת הפתח, ורק מדרבנן בעי דלתות, וסומכין בזה להקל בצוה"פ על פי שיטות

רש"י דאינו רה"ר בלי ס' ריבוא, ויוצא היתר גם בליכא מחיצה דגיטאות, רק בעיירים הפתוחים.

[ופירושו הוא דוחק גדול לפרש כן בהרי"ף והרא"ש שהם הביאו דין דר' יהודה דרה"ר בעי דלתות מדאורייתא וכתבו אלמא רה"ר בעי דלתות, שכפי פשטות היא הנך דלתות דר' יהודה שהיא דין דאורייתא, ובשלמא לומר כהבית אפרים שכוונתו רק ברה"ר של ב' מחיצות שהוא רה"ר לדידן דהלכה כרבנן שהם הרבים, ניתן לשמוע כיון שזהו עכ"פ אותו הלכה שיליף מר' יהודה, אבל לומר שכוונתם על חידוש האבני נזר מכלל דא"א שלזה חייב ולזה מותר, ושכוונתם לדלתות מדרבנן, בלי שיפרש כן, הוא דוחק נורא, כיון שאין זה בדברי ר' יוחנן ובדברי ר' יהודה שמסיק שם הלכה כדבריהם דרה"ר בעי דלתות.

וגם בהרמב"ם גופא דוחק שהרי לא אומר דבר מעצמו אא"כ אומר יראה לי, ובמסכת עירובין לא מפורש האי דין דלרבנן בעי דלתות, מדרבנן, גם עי"ש בסי' רס"ו אות ה' בהל' שבת הי"ז גם כן דוחק גדול עי"ש, דמוקי אוקימתא בדין הרמב"ם דמצריך רק ראויות לנעול, ובמחבר מביא דעת הרמב"ם בראויות לנעול בכל ציורים.]

וכעין פי' זה כ' הביאור הלכה יישוב למנהג שלנו, במהלך שני שם.

דרך ג' הוא מש"כ החזו"א, דבעצם סובר כדרך א' שבשם ד' מחיצות קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, ובב' מחיצות בעי דלתות, ורק חידוש שביש ג' מחיצות ג"כ דינו כבפסי ביראות שם כד' מחיצות דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, וכ' דלא מצינו בדאורייתא חילוק בין ג' לד' מחיצות.

וכתב דבכרכים שלנו יש בדרך כלל ג' מחיצות מצד מבנה הבנינים שברחובות, עי"ש דבריו בזה, ובג' מחיצות אי קיי"ל כרבנן אז הוי רה"י ולא בעי כלום, ורק סגי בצורת הפתח, כדין מבואות.

היוצא מכלל דברינו דלדרך הבית אפרים כשליכא שם ד' מחיצות אז בעי דלתות מדאורייתא, ורק לרבנן אין מערבין רה"ר, ולדרך האב"נ גם בד' מחיצות מדאורייתא סגי בצוה"פ ומדרבנן בעי דלתות אפי' בשם ד' מחיצות דאין מערבין רה"ר רק בדלתות, ובזה יש לסמוך אשיטת רש"י דלא הוה רה"ר, ולא בעי דלתות וסגי בצוה"פ, ולשני שיטות אלו בנוא יארק שליכא שם ד' מחיצות ויש ס' ריבוא אז אין לערב רה"ר לשיטת בית אפרים שהוא לכאורה דעת רוב אחרונים בהאי שיטה, ובעי דלתות מדאורייתא, ולשיטת האב"נ עכ"פ בעי דלתות מדרבנן, כיון דיש ס' ריבוא ליכא על מה לסמוך להקל בהדרבנן.

ולפי שיטת החזו"א יש גם בנוא יארק היתר, כיון דע"פ מבנה בנינים יש ג' מחיצות שרבים בקעי בהו, ואי קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא יש ג' מחיצות והויה רה"י וסגי בצוה"פ.

והנה שיטת החזו"א הוא שיטת יחיד, דהרי בכרכים דיוראפ הי' המצב כן, וכמו שכ' החזו"א עצמו שזהו היתר בכרכים שלנו, ובכל הני אחרונים הנ"ל לא התירו מה"ט ורק או משום "שם ד' מחיצות" או בדרבנן סומכין על רש"י, אבל משום ג' מחיצות לא, ומצאתי בהדיא באב"נ (סי' רפ"ט-ב') וז"ל דלא מצינו בגמ' אלא בשם ד' מחיצות לא אתי רבים ומבטלי משא"כ בשם ג' מחיצות, ועי' באבן העוזר בחי' למס' עירובין (ו) כתב כן, דבשם שלשה מחיצות גמורות וודאי לא מהני, עי"ש, והיינו דשם ד' מחיצות עדיפי מג' מחיצות, וג' מחיצות כב' מחיצות דאתי רבים ומבטלי.

וכבר העיר כן הגאון רבינו יונתן שטייף זצ"ל שהיתר זו קצת צ"ע דלא משמע כן מדברי האחרונים, והיינו כנ"ל, ועוד דכל הני דחשו לבעל נפש לשיטת הראשונים דט"ז אמה רה"ר, הא הי' להם עכ"פ ג' מחיצות בכל כרכים שלנו, וכמו שכ' החזו"א אע"כ לא סמכו על זה, וכבר העיר כן גם בתשובת הגר"מ ביק זצ"ל מזקני הרבנים דבארא פארק

בטעם האיסור שכ' דההיתר החזו"א הי' בכל עיירות ביוראפ ולא התירו מה"ט, ולא נתקבל היתר זו לגדולי הדור העבר, ועל כן מסתבר שאין לסמוך ע"ז בדאורייתא, ורק ביוראפ שלא הי' ס' ריבוא יצא מדבריו "היתר מרווח" יותר, עי"ש.

היוצא מכלל דברינו שבנוא יארק גם אי יש ג' מחיצות, ויש איזה פירצה שרבים בוקעים בו, הרי כמעט לכל האחרונים בכה"ג אתו רבים ומבטלי מחיצתא ותיהוי רה"ר דאוריתא ובעי דלתות מדאוריתא, חוץ להאבני נזר בעי דלתות רק מדרבנן, ולא מועיל בזה צורת הפתח.

- ד -

גם ראיתי שם (אות ב') שכ' שכל גדולי האחרונים ס"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ורואה אני שנשרש בו הטעות שכל המתירין טועין בו, ולא עמדו על כלל הדברים, הגע בעצמך איך כתב החת"ס ודעימי' בפשיטות אנן קיי"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא בעת שרובה של ראשונים לא ס"ל כן, שהרי הבעה"מ ורמב"ן ורשב"א וריטב"א ומאירי ועוד פסקו כר' יהודה דאתי רבים ומבטלין מחיצתא, חוץ מהרמב"ם והגה"א שחולקין בזה, [וברמב"ם עצמו יש סתירות בזה, והרשב"א נשאר עליו בצ"ע, וה"ה נדחק דלא דק עיי"ש] ובשיטת הרי"ף והרא"ש כתב הרמב"ן שפוסקין ג"כ כר' יהודה, וע"כ מתמי' פשיטותם דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא.

ועוד איך כתבו כן שפשוט שקיי"ל כן, הרי זהו נגד פסק המחבר והרמ"א שפסקו דבעינן דלתות וזהו כר' יוחנן וכר' יהודה וכמו שפירש שם המשנה ברורה, - ויודע אני שהם משיבים שכמו שתירצו האחרונים בדעת הרי"ף והרא"ש לפרשם כשיטת הרמב"ם ה"נ נאמר בדעת המחבר ורמ"א [וא' משתגע אמר לי שלא ירד המשנה ברורה להבין הענין בעירובין, כוונתו לזה]. וזהו טעות בוודאי, ונכון מה שפי' המשנה ברורה דעת המחבר דהלכה כר' יהודה, ואף שידע האי דעתא שיש לפרש הרי"ף והרא"ש כהרמב"ם שהלכה כרבנן, שמה שתירצו כולם בהרי"ף והרא"ש לא שייך לפרש כן בהמחבר.

שהרי הרי"ף והרא"ש הביאו מתני' דעושין פסין שפליגי בה ר"י וחכמים אי אתי רבים ומבטלין מחיצתא וגם הביאו מימרא דר' יוחנן, דירושלים אלמלא דלתותי' נעילות בלילה חייבין עליהן משום רה"ר, ובסוגיא שם מפרש דר' יוחנן כר' יהודה ס"ל ומשו"ה כלי דלתות הוה רה"ר דאתי רבים ומבטלין מחיצתא, ומשו"ה בפשטות ס"ל להרי"ף והרא"ש דהלכה כר' יהודה, וכן הבין הרמב"ן במלחמות.

ובאו מגדולי האחרונים וכתבו דמנקט מתני' דר"י ורבנן סתם משמע שמניחו על הכלל דהלכה כרבנן, והא דפסק דין דר"י אינו לציור דירושלים שיש שם ד' מחיצות, דבזה קיי"ל כרבנן, והיה רה"י דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא, ורק הביאו לדין דרה"ר בעי דלתות, ונוגע לדידן לרבנן בב' מחיצות שהוה רה"ר שבזה בעי דלתות נעילות, ומועיל דלתות נעילות שלא להיות רה"ר כיון דמונע הדלתות הרבים מליכנס כל שעה, וא"כ למעשה בג' או ד' מחיצות אפי' יש בקיעות רבים ממזרח ומערב אפ"ה לא בטלו מחיצתא והוה רה"י, כן דעת קצת האחרונים, וזה שייך בהרי"ף והרא"ש דהאי דין דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא כתבוהו במתני' (מ"ח) ר"י ורבנן, ודין דלתות לרה"ר באופן דיהא רה"ר כתבוהו בדין דר' יוחנן, אבל המחבר לא הביא דין דפסי ביראות שרבים מהלכת בו, ורק הביא דין דר' יוחנן, וא"כ אי נפרש שמביא דין דר"י רק לדין דלתות, א"כ לא הביא כלל מתי הוה רה"ר ברבים בקעי במחיצותי', ולא ידענו אי אתי רבים ומבטלין בד' מחיצות או לא, ואיך השמיט דין זו, וזה תמיה רבתא.

ובע"כ צ"ל שמפרש בדין דר"י דהלכה כר' יהודה וכרוב ראשונים, וכפי' הרמב"ן בהרי"ף והרא"ש, וא"כ ברור שדעת המחבר בהלכה דאתי רבים ומבטלין מחיצתא, וכפשטות הדברים, וכפירשו המשנה ברורה, ולא ראיתי א' האומר כן בדעת המחבר, ורק

בהרי"ף והרא"ש כתבו כן, ודעת המשנה ברורה מחושב להפליא.

ועתה תמוה איך כתבו בפשיטות דאנן קיי"ל כרבנן, נגד דעת רוב ראשונים, ונגד פי' הראשונים בהרי"ף והרא"ש, ונגד דעת המחבר ורמ"א.

והברור בזה שהמנהג לעשות עירובין בכל תפוצות ישראל הוא הוא ה"אנן" דקיי"ל כרבנן.

וזהו שלא עמדו להבין דשיטה זו לא סמך המנהג על שהלכה כרש"י רק על שהלכה כרבנן, - וזהו מפורש באבני נזר בכמה תשובות שאין לסמוך על רש"י בדאור', דרוב ראשונים חולקין, ורק איך שיש מחיצות וקיי"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא והוה א"כ רק רה"ר דרבנן, במדרבנן כן מבטלין מחיצתא כמוכח ברמב"ם, ולזה יש לסמוך אשי' רש"י דליכא ס' רבוא, עיי"ש, הרי אלו דלא סמכו ארש"י סמכו דהלכה כרבנן, ואף שזה הוא ג"כ נגד הראשונים, ניחא להו כן יותר, משום שיש עכ"פ לפרש בהרי"ף והרא"ש כהרמב"ם דיהא ג' עמודי הפסק אלו לסמוך עליהם, וכן מבואר בדבר הצמח צדק, זהו דרך א' בהלכה של מנהג העירוב.

אבל אלו שקבעו יסוד המנהג והמסורה דעירובין על רש"י וכמו שכתבו המג"א והט"ז ופמ"ג ובית מאיר ועוד טובא הם לא הכריעו דהלכה כרבנן, דאיך יחלוק אחרון על דברי ראשונים, שכמעט כולם פסקו כר' יהודה, ודעת שו"ע הרב בפנים הוא דהלכה כרש"י, ובקונ"א חזר וקבע המנהג דהלכה כרבנן, והם ב' שיטות.

וזהו שהפליא הביאור הלכה לפרש הני תרי מהלכין בהמנהג, ואין לכלבל ולעשות הכל כדור א', לפסוק כרש"י וגם כרבנן, ולעקור דברי ראשונים ופסק המחבר בתרתי.

ועל כן האומר דכל גדולי האחרונים פסקו כרבנן, זהו טעות, שכל אלו שקבעו המנהג על רש"י לא פסקו כרבנן, ונמצא שיש לנו מחלוקת עצומה בין הרים גדולים. בפירוש ההלכה של המסורה והמנהג.

ונפקא מינה לדידן ביש ס' ריבוא, דלאלו שיסוד המנהג כרש"י א"כ כשיש ס' רבוא הוה רה"ר דאורייתא, ולאלו שקבעו המנהג משום שהלכה כרבנן אז גם ביש ס' רבוא הוה רק דרבנן, [ואם החליט הגאון האדמו"ר ממינקאטש שליט"א שהמנהג כרש"י הרי החמיר בכל שאלה וספק בזה שהוה ספק דאורייתא]. - והנה מי מכריע בזה, והכרעה זו גופא ספק בדאורייתא, וצריכין להחמיר בוודאי.

- ה -

עוד אעיר במש"כ שם (אות ח') דרחובות שלנו הוה סרטיא - דרך, ולא פלטיא - שוק, וכוונתו בזה, שממילא ליכא מעלת פלטיא ברחובות שלנו דלא בעי פילוש וכמוכח מראשונים, ומבאר משום דרך עוברים בו ולא משתמשים בו.

ודבריו מתמיהים בלי הבנה יסודית, דאטו יש גזיה"כ בשם פלטיא, ואטו במדבר הי' פלטיא דילפינן דוקא חשמיש קבוע, הא פשוט ואין צריך לפנים, דהכל תלוי רק שישתמשו ס' רבוא, והשמות לא קובעים כלל וכלל, ואם רחוב יש בו שימוש ס' רבוא מתוך העיר עצמה הרי הוא כפלטיא שמשתמשים בו ס' רבוא, והוה עצם רה"ר, ורק בליכא עיר של ס' רבוא אז ההיכי תמצא של מקום ס' רבוא הוא פלטיא שע"י קביעת השתמשותו שייך הוא לס' רבוא שלו, ודוק בראשונים שפירשו סרטיא מעיר לעיר, שכתוך העיר אי יש בו ס' רבוא דינו כפלטיא, על כן פשוט שדרך בתוך עיר שקבוע לס' רבוא לא נשתנה דינו מפלטיא כלל וכלל.

היוצא מדברינו:

א) מה שכתב בכתבי דרחובות הגדולים כפלטיא, ודמי לפלטיא באמצע ירושלים כשבוקעין בהו שתי וערב, כ"ז שיש בהרחוב כולו שימוש ס' ריבוא באיזה אופן שיהי',

ופשוט, מלבד דין עיר של ס' ריבוא, שעושה אותו רה"ד לכו"ע.

כ) בג' המחיצות בעירנו עיר ברוקלין, הרי מודים שיש פירצות, ויש רבים בוקעין, הרי אתו רבים ומבטלין מחיצתא בג' מחיצות לדעת רוב אחרונים ורק בשם ד' מחיצות קיי"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצתא לפי הנך שיטות.

ג) ואי"צ תנאי רה"ר דס' רבוא או ט"ז אמה רוחב לאתי רבים ומבטלי, כדעת רוב אחרונים, כמובא בביה"ל (סוף סי' שס"ג), וגם מג"א עצמו רק מסופק בזה.

ד) גם נידון הוא בין הרים גדולים, גדולי הפוסקים, אי סמכינן אמנהג על רש"י או סמכינן המנהג רבנן דלא אתו רבים ומבטלי, ונידון זו הוא ספק דאורייתא בעיר של ס' ריבוא, ודינו לחומרא, ומאן יכריע בין הרים גדולים.

ה) שלפי המבואר בריטב"א נפלו מחיצות צפון ודרום ע"י בקיעת רבים, ויש רק מחיצה א' דמעריב, וליכא ג' מחיצות, הרי אין מחיצות מועילות לן, והדרי' דהוה רה"ר של ס' ריבוא, מטעם עיר של ס' ריבוא שחשו לה גדולי הדורות, או משום רחובות הגדולות שחשו לה הפוסקים, ויש עכ"פ חשש איסור הוצאה דאורייתא, ובוודאי שאין המחיצות למהדרין מן המהדרין. (ובהיתר מפולש עוד נבאר כמה טעמים דליכא בנוא יארק בעזהי"ת, ואכ"מ).

בהשקפת העירוב:

פשוט לכל המעיין בדברי הפוסקים אין כאן ענין שבין ליטאים וחסידים, שהרי גם השו"ע הרב כתב שבעל נפש יחמיר שלא לטלטל, והוא שו"ע של החסידים, וידוע שהחסידים לא טלטלו בקראקא וגם בווארשא, וגם הבית מאיר מחמיר לבעל נפש אע"פ שהוא מפויזען, ובליטא בוולאזין הי' עירוב וגם בבריסק טרח הגר"ח זצ"ל ג' שנים לעשות העירוב, גם הגאון רמ"פ זצ"ל חיזק והמריץ עושי העירוב ב"קיו גארדענס הילס".

ולומר שבאמת אם רצו הי' מתירין, ורק רצו לאסור, זהו טענות משכילים שיכולין להחיר הכל אם רק רוצים, אבל מאורינו גדולי התורה האמת נר לרגלם, ורצו מה שהתורה רוצה ואם התורה אומר שהוא רה"ר הרי הוא רה"ר, ואם ע"פ דין לדעתם אין מחיצות מועילות הרי רצונינו לעשות רצון הבורא ית"ש ולא נטלטל בשבת, ומתנה טובה נתן לנו הקב"ה ושבת שמה, והיא לנו אור שבעת הימים.

ועל כן ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך

א. א. קוויאט

פורים - זמן תשובה

בפורים הוא עת תשובה, כמו שאיתא שיוה"כ ופורים הוא ענין אחד. עיין שם בתיקונים [דף נ"ז ע"ב], כי הנה כל הנסים שנעשו לבני ישראל, היה מצד זכות מעשיהם הטובים שהם מוכנים לנסים, אבל בפורים היה באמת גזירה בשמים כו', רק על ידי תשובה זכו לנס, לכן איתא שכל המועדות בטלין ופורים לא נתבטל, כענין [ברכות ל"ד ע"ב] במקום שבעלי תשובה עומדין כו', ועתה על ידי שמחה יכולים לבוא לבחינת תשובה מה שבאים ביוהכ"פ על ידי העינוים.

(שפת אמת)

הרב יצחק צבי סופר
דומ"ץ בבארא פארק

בעיני אתי רבים ומבטלי מחיצתא [א"ר ומ"מ]

הן הובא לפני ב' תשובות להלכה מש"ב הרה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א וש"ב הרה"ג ר' חיים פנחס מילר שליט"א ולדעתם לא מהני ג' המחיצות המקיפין שכונתינו לענין רה"י מה"ת. גם העירו כמה הערות על הבירור להלכה שנדפס בשמי, וחזרתי עוה"פ פרק זה ומשנה זה, והנני להעלות על הכתב מה שהעלתי במצודת בס"ד.

קי"ל כרבנן דמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, כ"כ מג"א סק"ל ומ', וכן נקט הבי"א עמוד מ"ב בשיטת מג"א, והודה לו המשכנ"י דזהו משמעות מג"א, וכ"כ הרב בשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובסי' שמ"ה סי"א (לענין פסי ביראות) ובקו"א סי' שמ"ה. וח"ס סי' פ"ט ובי"א סי' כ"ו, וחכ"צ סי' ה' ול"ז ושו"ת יעב"ץ סי' ז'. מיהו הבית מאיר והביאור הלכה בסי' שכ"ד נטו מכל אחרונים הנ"ל וס"ל דדיעה א' שבמחבר ס"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא, ומן הנכון לבאר שורש הפלוגתא בזה.

והנה כת"ה כתב דהמחבר הביא הא דר' יוחנן, ובוודאי אין כוונתך דהביא דין דרבי יוחנן דירושלים אע"ג דיש לה שם ד' מחיצות בעי דלתות, אלא כוונתך דסתם הדברים דרה"ר בעי דלתות, ולא הביא הדין דעומ"ר ושם ד' מחיצות מהני לגדור, וכיון דלא כתבו ש"מ דבכל גוונא בעי דלתות, והמעיין דברי הראשונים בסוגיא יראה ויבין דמוכרח בדעת הטו' דקי"ל כחכמים דלא א"ר ומ"מ וכדעת רוב האחרונים וכמו שאבאר בס"ד.

הנה מסקנת הסוגיא כ"ב א' דפסי ביראות לר"י לא מהני ברה"ר דא"ר ומ"מ, ולחכמים מהני כיון דאיכא שם ד' מחיצות, וב' מחיצות ולו"ק לר"י מהני ברה"ר דאיכא שתי מחיצות מעלייתא ולחכמים לא מהני הואיל וליכא שם ד' מחיצות, וקאמר בסוגיא דרבי יוחנן דמחייב בירושלים בלי דלתות ס"ל כרבי יהודא גבי פסין, (וירושלים היה גדור במחיצות דהוה עלה שם ד' מחיצות) והקשו התוס' ד"ה חייבין (וביתר ביאור בתוס' רבינו פרץ) דהא רבי יוחנן ס"ל כר"י ובאיכא שתי מחיצות מעלייתא מהני אפי' ברה"ר. ותירצו דאיירי לעומד באמצע הפילוש ודמי לגדור במחיצת פסין דליכא שתי מחיצות מעלייתא (ויחבאר תירוצם להלן בס"ד) וכ"כ התוס' ו' ב' דרבי יוחנן קס בשיטת רב יהודא, וכ"כ הרז"ה ולמדנו מדבריהם דכזה

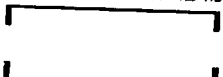

דאיכא שני מחיצות מעלייתא ושם ד' מחיצות מהני לכו"ע. עוד למדנו מדבריהם דלמ"ד ב' מחיצות מה"ת מהני ב' מחיצות מעלייתא ברה"ר ופסין לא מהני, ולמ"ד ג' מחיצות מה"ת לא מהני ב' מחיצות ולו"ק ומהני פסין, וכ"כ בשו"ת בי"א דף ל"ט ב'.

והרמב"ן במלחמות נטה מדעת הרז"ה והתוס' וס"ל דאיכא ב' נידונים בסוגיין א' אי בעי ב' מחיצות מה"ת אי' ג' ר"י ס"ל דמהני ב' ומש"ה מהני שני מחיצות מעלייתא דהא אין בהם בקיעה, וחכמים ס"ל דבעי ג', ומחיצה גרועה א"ר ומ"מ לכו"ע ומש"ה לא מהני לו"ק וה"ה צו"ה עיין תוס' ו' ב'. ב' אי א"ר ומבטלי מחיצא במחיצות גמורות וגדר הדין כמ"ש הריטב"א כ"ב א' שמפילין המחיצות ע"י הבקיעה, וכ"ה ברמב"ן דהבקיעה במקום המחיצה מפסיק כח המחיצה דאיכא על מקום הפרוץ, וחכמים ס"ל דלא א"ר ומבטלי מחיצתא, ור"י ס"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא, ובנידון א' ס"ל לרבי יוחנן

כחכמים ובנידון ב' ס"ל לרבי יוחנן כרבי יהודה ומש"ה כזה [redacted]

אע"ג דמהני לחכמים ולר"י לא מהני לרבי יוחנן, והתוס' ודעימי' נדו מפי' הרמב"ן וס"ל דאין כאן ב' נידונים, ואין תחילת הנידון בבקיעת הרבים הפורצת המחיצה, אלא עיקר הנידון בכוחן של מחיצות, האיך נמסרה הילכתא דמחיצות, ולכו"ע מחיצתא מעלייתא גודר רה"ר, ומחיצות גרועות אינן גודרות רה"ר, דהרי נמסרה הלכתא דפסי ביראות חשיב רה"י, וב' מחיצות ולו"ק הוה רה"י, והנידון הוא איזה רה"י מהנך תרתי חשיב מיגדר טפי, וחכמים דס"ל ג' מחיצות מה"ת, ס"ל דאי איכא שם מחיצה גמורה בכל רוח גודר טפי, דכיון דהסתימה גמורה ב' מחיצות מן הצד אינן גודרות רוח ג' וד', מסתבר דמחיצות פסין עדיפא דהוה מחיצות גמורות מכל רוח ומש"ה גודרות אפי' בפרוץ מרובה על העומד, וב' מחיצות ולו"ק חשיבא מחיצות גרועות דלו"ק מחיצה גרועה הוא ולא חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ור"י ס"ל דב' מחיצות מה"ת ולמדנו מזה דמחיצה הסותם לגמרי מב' רוחות כוחו יפה ממחיצת פסין דבעי אמה לכל רוח, ומוכרע מהא דמהני שתי מחיצות מה"ת דהוה מחיצתא מעלייתא ממחיצות פסין. ומחיצות דיש בהם פירצות חשיבי מחיצות גרועות, ולא חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ומש"ה ס"ל להתוס' דרבי יוחנן כרבי יהודא כין לקולא ובין לחומרא ומהני לדידיה ב' מחיצות ולו"ק לרה"ר, ולא אישתמיט לשום תנא דנמסרה הילכתא דאין שום מחיצה גודר רה"ר, ולא שייך למימר דבהא קיי"ל כחכמים ובהא קיי"ל כרבי יהודא דאין כאן ב' נידונים (ועיין היטב באו"ז דמתרץ דרבי יוחנן קבלה מרבותיו התנאים והוא שיטה שלישית של תנא דו"ק היטב בדבריו שם).

והנה הסוגיא ו' ב' צ"ע לכו"ע דהא עיקר הנידון לרבנן דאמרי אין מערבין רה"ר בכך, ומפורש בסוגיא כ"ב א' דהנך רבנן ס"ל דפסין מהני, דלא כר' יוחנן, והיאך מסיק דהנך רבנן קמו בשיטת ר' יוחנן, וכל הראשונים נתקשו בביאור הסוגיא. אמנם פליגי הראשונים בביאור הסוגיא, ויסוד פלוגתייהו הוא ביסודות שנחבאר לעיל ונסדר השיטות בס"ד.

א) דעת התוס' דאף דר' יוחנן איירי בשם ד' מחיצות (עומד באמצע הפילוש) מ"מ יש ללמוד דה"ה לרבנן בשתי מחיצות, דלמדנו מר' יוחנן דכל גיזור דלא מהני ברה"ר בעי דלתות ננעלות, דו"ק דבריהם ד"ה והאמר.

ב) דעת הרשב"א בחידושיו דאין כוונת הסוגיא לרבנן, דלדידהו וודאי מהני צו"ה לחודיה דחשיב כשם ד' מחיצות כפסי ביראות, ומאי דקאמר וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא כוונת הסוגיא על ברייתא ד"ו א' דהך ברייתא ניחא לי' לגמ' לאוקים ככו"ע, ומסתבר לי' לגמ' דאיירי בגידור דמהני אפי' לר' יוחנן (והתוס' לא ס"ל כהרשב"א ולדעתם לרבנן לא מהני צו"ה ודמי ללו"ק ומש"ה בעי דלתות, ולדעת התוס' אי אפשר ליישב כדעת הרשב"א דהא לא איירי ר' יוחנן אלא בגוונא דעומד באמצע הפילוש הא בב' מחיצות מהני לר' יוחנן לו"ק וכנ"ל באריכות) והרשב"א דס"ל מסברא דצו"ה חשיב כפסי ביראות הניח סוגיין לדעת התוס' בצע"ג עיין לק' כ"ב א'.

ג) דעת הריטב"א לק' כ"ב א' דצו"ה מחיצה גרועה הוא ודמי ללו"ק ולא הוי כפסין, וכן הוא דעת הר"ן בסוגיין, גם הרמב"ן בהשיגו על הרז"ה ל"ק כ"ב א' דס"ל כתוס' בפי' סוגיין, ולפי"ז מוכרע דצו"ה גרע מפסין לא השיג על זה, ומשמע דס"ל דגרע מפסין, ולפי"ז כוונת הסוגיא דלרבנן בעי דלתות היכא דליכא שם ד' מחיצות, וזה נלמד מרבי יוחנן דכל היכא דא"ר בעי דלתות, אמנם כתב הריטב"א כ"ב א' דמשמעות הסוגיא דקיי"ל כר' יוחנן וכוונתו נראה דכיון דרבי יוחנן ס"ל דבעי דלתות אפי' בעומ"ר ושם ד' מחיצות סתימת הסוגיא משמע דלא בעי דלתות רק לסתום ביטול המחיצה דצו"ה אלא בעי גם דלת לסתום ביטול המחיצה דעומ"ר ופסין, דהא הך

מחיצות היה בירושלים ואין שום רמז בסוגיין דלא קי״ל כהא כרבי יוחנן דאף דרבנן איירי מצו״ה ולו״ק מ״מ הא לא מבואר בסוגיין כאן דפסין מהני לרבנן וא״כ הסתימה כאן מורה דמתוקם הך ברייתא כרבי יוחנן דבעי דלתות בכל גוונא, מה שאין כן לדעת התוס׳ הא מוכרח מעצמו דאין כוונת הסוגיא דקיי״ל כרבי יוחנן, דהא רבי יוחנן קם בשיטת ר״י ולא בעי לרה״ר דלתות וסגי בשני בשני מחיצות מעלייתא, והנידון בסוגיין הוא לדעת חכמים, ופשוט.

והרי״ף כתב והני מילי מבואות המפולשין לרה״ר הוא דסגי להו בצו״ה מכאן ולו״ק מכאן אבל ברה״ר גופא לא מערבין אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא דננעלות בלילה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא וכו׳ דאלמא כל שאין דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה״ר עכ״ל. וכתב הרמב״ן במלחמות וכן דעת רבינו הגדול שכתבה לדרבי יוחנן בהלכות, וכוונות הרמב״ן דאי כרז״ה דס״ל כתוס׳ אף דבגמ׳ מחיישב פירושו כמ״ש התוס׳, מ״מ לא הוה ליה להרי״ף להביאה בהלכות דהוה ליה לכתוב דבעי דלתות, והא אין שום חידוש דינא בדרבי יוחנן אלא מוכרח דהעתיקה לדינא ולמדנו מדרבי יוחנן דבעי דלתות אפי׳ בעומ״ר, וכנ״ל דהך סוגיא יש בה ב׳ חלוקות.

מיהו הטור ברמזיו ובספר הטור קיצר והעתיק רק חלוקה הז׳ דינא דרבנן אין מערבין רה״ר בכך ואיירי בגוונא דרישא ס״א במחבר דמבוי מפולש בעי צו״ה ולו״ק ורה״ר אין מערבין בכך, וצ״ע אמאי השמיט דינא דרבי יוחנן והא כל דין המובא ברי״ף וגמ׳ מן הראוי להעתיק ודינא רבתא אשמעונן רבי יוחנן ומניה יליף סוגיין כ״ב א׳ דרבי יוחנן פליג אדין דפסין.

אלא על כרחך הטור שהיה בקי בדעת אביו הרא״ש וכמ״ש בשלטי גבורים בבא בתרא ל״ה ב׳ דמן הטור יש ללמוד מה היה דעת אביו הרא״ש שהיה בקי מאוד בלשונו, הכריע דס״ל כדעת התוס׳ והרז״ה וכן הוא בתוס׳ הרא״ש דרבי יוחנן כרבי יהודא ס״ל ואין כוונת הסוגיא אלא ללמוד דהיכא דא״ר ומ״מ בעי דלתות ומש״ה העתיק הרא״ש הא דרבי יוחנן ומש״ה פסק דרק צו״ה דמחיצה גרועה הוא בעי דלתות. ולק״מ אמאי לא הביא דעומ״ר מהני לגדור דלא כרבי יוחנן, דהא העתיק הדינים כפי מאי דס״ל לתוס׳ והרז״ה ולדעתם אין זה דעת רבי יוחנן, ואין בזה נידון בגמ׳ כלל ומהני לכו״ע, ומה שלא העתיק דמהני לגדור אפי׳ כליכא שתי מחיצתא מעליתא בעומד באמצע הפילוש, משום דכיון דפסק דב׳ מחיצות בעי דלתות וג׳ מחיצות בעי מה״ת א״כ ש״מ דאין שום מעלה בשני מחיצתא מעליתא, ועומד באמצע הפילוש בשם ד׳ מחיצות לא בעי דלתות דהא לדעת התוס׳ חד פלוגתא הוא ואי הא לא קיימא הוא, ולא איצטריך לכתוב דינים דתליא בפלוגתא דב׳ מחיצות דאורייתא אי ג׳ מחיצות דאורייתא, הואיל וכבר נפסק דג׳ מחיצות דאורייתא.

קיצור העולה הטור ומחבר שסתמו דמחיצה גרועה לא מהני ובעי דלתות וזהו דין דרבנן אין מערבין רה״ר בכך, ותו לא, ש״מ דמחיצה גמורה סותם ולא א״ר ומטלי מחיצה וכחמים דפסין, ולפי כללי הפסק הא דס״ל להטור הוא דעת הרא״ש וכנ״ל משלטי גבורים א״כ הוכרע ע״י ב׳ עמודים הרמב״ם והרא״ש דקיי״ל לא א״ר ומבטלי מחיצתא, וזה מכריע הפסק וכמ״ש הב״י בהקדמה, וזהו יסוד ושורש רוב האחרונים במסקנת הפסק.

אמנם הבית מאיר והביאור הלכה נטו מכל הנ״ל וס״ל דצו״ה הוה עלה שם ד׳ מחיצות וכדעת הרשב״א וכמ״ש הביאור הלכה בד״ה והוא דדין דצו״ה תליא בפלוגתא דחכמים ור״י, וא״כ הכריע הטור דאע״ג דבס״א גבי מבוי מפולש מהני צו״ה, מ״מ ברה״ר א״ר ומ״מ כרבי יוחנן, והביא הדין דרבי יוחנן, וא״כ הוכרע לפי דעה ראשונה דקיי״ל א״ר, אמנם דעת התוס׳ ורז״ה וריטב״א ור״ן דלא כהרשב״א וקיי״ל כרובא דרבותאה דצו״ה מחיצה גרועה הוא ואזלי כל האחרונים כדעתם והוכרע הדין דקיי״ל לא א״ר ומבטלי מחיצה גמורה (וזהו עומק דברי החזו״א סי׳ י׳ סק״י למעיין בדבריו דכל הנידון לענין קביעת הדין דא״ר תליא בדין דצו״ה.)

ומה שלא הביא הטור דין דפסי ביראות לק"מ דהטור השמיט לגמרי דין דפסי ביראות משום דלא שכיח עיין ביאור הגר"א סי' תר"מ ס"ז מש"כ בזה.

למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ אי סגי בג' מחיצות

דעת כת"ה דאפי' למ"ד לא א"ר ומ"מ, מ"מ בעי ד' מחיצות ומביא כן בשם הבית אפרים, ואינו נכון כלל ולא כתב הבי"א (דף נב ב') לענין ירושלים דחשיב רה"ר אחרי שנפרצו בה פירצות אלא אי נפרצה דרומית מזרחית וצפונית מערבית דבכה"ג הואיל ופירצה בקרן זוית מה"ת וחשיב כנתחלק המחיצות (עיין מש"כ דף נ"ג) וליכא אלא ב' מחיצות, אבל באיכא ג' מחיצות בלא פירצה בקרן זו"ת כתב להדיא דמהני בדף מ"ג לענין חצר עיי"ש וכ"כ בסוף התשובה דף מ"ט ע"ב דסגי בג' מחיצות, גם מה שהעתיק מאבנ"ז בשם אבן העוזר הוא העתקה משובשת דלהדיא כתב האבן העוזר דמהני ג' מחיצות גמורות ורק בשם מחיצות מחיצת פסין ומחיצת צו"ה בעי ד' מחיצות דו"ק היטב בדבריו שם. וכן האבני נזר איירי התם היכי דמחיצה ג' הוה צורת הפתח והוא שם מחיצה ומשו"ה בעי ד' עיי"ש היטב.

ומה שכתב כת"ה דלא סמכו על החזו"א משום דלא הי' ד' מחיצות, לא כן כתב האג"מ אלא משום שאין גוף הפילוש נגדר וכמו שהארכנו בביאור דבריו אבל מחיצות המקיפין כל המקום ונעשה גדור במציאות מהני לכו"ע. (ותימה לי על כת"ה שהעמיד דעתו נגד החזו"א והאג"מ בלי שום תנא דמסייע. ומה שמציין להר"י שטייף אינו נכון.)

למ"ד א"ר ומ"מ ואיכא ג' מחיצות שלימות ובוקעין הרבים אחרי המחיצות אי נופלות כל המחיצות אפי' כנגד העומד

כת"ה מגלה סודות עמוקים (לשון כת"ה) בביאור דעת הרמב"ן, אפי' אי נכונים הם עדיין אין שום ראיה להנידון, דלפי"ד כת"ה כוונת הרמב"ן דכל עומד באמצע הפילוש דמי לשני מחיצות מעלייתא ולא לפסין, ולפי"ז דוקא כזה

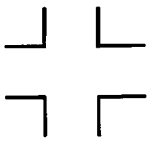

מהני להרמב"ן אמנם מנא ליה לכת"ה דבפסין א"ר משום דנופל לגמרי, ומה משמע ברמב"ן יותר ממה שמשמע בגמ'.

אמנם לפי האמת הך סוד אינו נכון כלל, וגלוי ברמב"ן דלא כדברי כת"ה, דהרי כותב אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה כזה

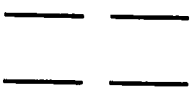

אע"פ שיש באמצען פירצה שהרבים בוקעין בו שתי וערב א"א לשתי המחיצות להתבטל וכו' עיי"ש. ומבואר דאפי' אי הבקיעה במחיצות הגודרות, וכבקיעה דמחיצת הפסין לא א"ר ומ"מ והרי הסתר צריך להיות ככגלוי.

והחילוק שמחלק הרמב"ן בין מחיצות הפסין לציור הנ"ל, הוא דבפסין אי אין מאריכות וסותמות ליכא שום מחיצה וכמ"ש חזו"א סי' ק"ז סק"ג, ומש"ה הואיל והבקיעה דרבים מפסיק לא חשיב מחיצה, משא"כ בציור הנ"ל דהא חשיב רה"י בלי סתימת הפירצות וא"כ בתחילה חשיב כגדור נגד העומד, דהא לא הוה פרוץ מרובה על העומד כפסי ביראות וכמ"ש הרמב"ן לגבי חצר, ואח"כ חשיב גם הפרוץ כגדור דהא גדור בב' המבואות וכמ"ש חזו"א שם, אלא דבפלטיא עלה ונסתפק, וכבר מצינו הך חידוש דפלטיא ברמב"ן לק' נ"ט א' אפי' בגדור בב' מחיצות, (וכבר עמד המגיה שם ס"ק רע"ד, ועיין בשו"ת בית אפרים דף מ"ב ע"ב ד"ה ומ"ש) ולפי"ז כזה

לרבי יוחנן למסקנת הרמב"ן כנגד הגדור וודאי דחשיב מחיצה דהא לא גרע כנגד

הגדור מציור הנ״ל לרבי יהודא דלא אתי רבים נגד הגדור, אלא דכנגד הפרוץ הואיל וא״ר הוה כפרוץ במילואו והא ליכא אלא ב׳ רה״י מן הצד ואינו גודר למ״ד ג׳ מחיצות מה״ת וזהו שהדגיש הרמב״ן פרוץ במילואן במקום פתחים, דו״ק.

והמעיין יראה דפלוגתא דרמב״ן ותוס׳ בעומד באמצע הפילוש (היכא דליכא פלטיא) תליא בפלוגתייהו דפליגי ביסוד דינא דא״ר ומ״מ דנתבאר לעיל, דלדעת הרמב״ן הא דקאמר בגמ׳ דבשני מחיצות מעלייתא לר״י דלא א״ר הוא משום דכיון דלא בקעי בה אמאי יפלו וכמ״ש הריטב״א, ומש״ה כזה

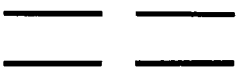

אע״ג דבקעי רבים במחיצות הצדדיות של העומד באמצע הפילוש מ״מ כיון דאינו נופל דהא נשאר בדין רה״י ע״י מחיצות הצדדיות הגודרין אותו שפיר גודר הך אויר רה״י להעומד באמצע הפילוש, והתוס׳ ס״ל דהא דקאמר בגמ׳ דשני מחיצות מעלייתא לר״י לא א״ר הוא משום המעלייתא דאית להך מחיצה הואיל וסותם וגודר לגמרי משא״כ פסין גדור במחיצות גרועות וא״כ העומד באמצע הפילוש הרי אינו גדור אלא במחיצות גרועות הואיל ושום צד אינו סתום לגמרי והך גידור גרוע אינו גודר רה״ר לדעת ר״י.

ועיין חוו״א סי׳ מ״ג דכזה

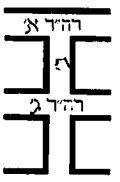

לפי מה דקי״ל לא א״ר מ״מ מהני העומ״ר לגדור גם א׳ וג׳ דמקודם נעשה כל ב׳ רה״י ואח״כ נגדר א׳ וג׳ ע״י אויר רה״י ואף שכתבו התוס׳ דעומד באמצע הפילוש לא מהני לר״י היינו לר״י אבל הכא לרבנן מהני, וראיתי לחכ״א שליט״א שהקשה דילמא אויר רה״י דמי לצוי״ה, והחילוק מבואר דהגריעות לר״י לדעת התוס׳ הוא מחיצה שאינו גודר במציאות והעומד באמצע הפילוש אין לו סחימה מב׳ רוחות ודמי לפסי ביראות, משא״כ לרבנן הגריעות הוא בדין המחיצה דלו״ק וצו״ה מחיצה גרועה הוא ורשות הגדור בעומ״ר יש לאויר כל המעלות של המחיצה הגודרת דו״ק בזה.

ואיני מבין מ״ש כת״ה דמתוס׳ מוכח דכל המחיצה נופל והא כתבו דהך דינא אינה אלא לעומד באמצע הפילוש, גם ברז״ה לענין ירושלים כתב המשכנ״י דכוונתו לעומד באמצע הפילוש, ולענין חצר כוונת הרז״ה בפרוץ מרובה על העומד וכפסי ביראות.

וזה מוכרח בדעת הרז״ה דכי גרע נגד העומד כזה

מכזה

דהא כל שתי מחיצתא מעלייתא מהני לרבי יהודא, דו״ק.

ומה שהקשה הרמב״ן נראה דכוונת הקושיא דמשמע כל אורך הסרטיא חייב עלה משום רה״ר א״נ י״ל דלא משמע לי׳ דאיירי דוקא בפלטיא דבסרטיא דעת הרמב״ן דנגדר ע״י ב׳ מבואות הצדדיות ב׳ רשותי היחיד, א״נ י״ל דפלטיא הגדור מד׳ רה״י לא חשיב רה״ר, וצ״ע.

כתבתי ביאור דברי הריטב״א בקצרה, וכת״ה נתקשה בביאור הדברים ואבאר דברי הריטב״א. עיקר דברי הריטב״א בא לבאר נקודת הסוגיא שנתחדש בדברי רבי יוחנן. ולדעת הריטב״א לק׳ רבי יוחנן ס״ל כחכמים דבעי ג׳ מחיצות וס״ל כר״י דא״ר ומ״מ, ולכאורה מוכח מזה דרבי יוחנן פליג על סברת רבי יהודא דשני מחיצות מעלייתא לא אמרינן א״ר ומ״מ, ומאי שנא פתח החייל

מחמת מחיצות הצדדיות מפתח החייל מחמת עומ״ר, ובפסין שאני דעיקר הדין הואיל ומאריך וסותם והבקיעה מפסיק ועיין ג״כ רש״י סוכה ז׳ ב׳, אבל עומ״ר דומה למחיצה מעליתא ומש״ה מחלק הריטב״א דענינו של עומ״ר הוא גידור רוב רוח הפרוץ וע״י זה חשיב המיעוט כגדור, וע״י הבקיעה דרבים בהך רוח (ואין המחיצה דהך רוח גופא גודר כלום להמיעוט) נידון הפרוץ כרוח בפנ״ע והעומ״ר כמחיצה צדדית, ומש״ה חשיב כפרוץ במילואו.

וזהו כוונת הריטב״א שהאריך דאין כוונת הסוגיא לחלוק על סברת ר״י וצו״ד מחיצות הצדדיות נמי אינן גודרות והבקיעה מבטל שם פתח, אלא כוונת הסוגיא למ״ד דבעי ג׳ מחיצות ובעי גידור מקצת רוח ג׳, הבקיעה שובר הרוח לב׳, ואין קשר להפרוץ עם העומד וזהו עומק דברי הרמב״ן פרוצים במילואם במקום פתחים, אבל לר״י שפיר מהני דהא לא בעי שהפתח יהיה חד מציאות והמשך עם הגידור, דו״ק. מיהו כל הנידון למקום הפרוץ דבלי נפילת הגידור שגודר העומד מיעוט הפרוץ אין ביטול מחיצות ודמי לשני מחיצות מעלייתא, אבל לגבי מקום הגדור אין העומד נופל כלל.

(והך סברא דהפתח דחייל מחמת מחיצות הצדדיות אינו נתבטל אלא משום דהפתח יכול להיות מובדל ברוח בפנ״ע, ולא משום דקיל רוח ג׳ וד׳, ס״ל להבי״א ומש״ה למד דמהני פרוץ אפי׳ יותר מט״ז בשם ד׳ מחיצות מרוח ג׳ וד׳ לר״י, עיי״ש דף נ״ג וכן ס״ל לחזו״א ומש״ה למד לדידן דין עומ״ר בג׳ מחיצות יותר מעשר מרוח ד׳, והקשו דהא רוח ד׳ לדידן הוה כגדר הג׳ וד׳ לר״י, ולהנ״ל א״ש ואכמ״ל)

וכבר כתבתי שם דבשו״ת משנת רבי אהרן שלל לגמרי סברא זו ולא נתנו לנידון כלל וראוי להעתיק דברי החזו״א סי׳ ק״ח ס״ק י״ג אבל אין לנו להפליג בדברים שדברי הראשונים ז״ל ברור מלוליהן תמיד ולדרוש רמזים אין קץ.

וכן נקטו בפשיטות דרק נגד הפרוץ נופל הנוב״י בתשובה הנדפסת בשו״ת תשובה מאהבה סי׳ קי״ב והבית שלמה סי׳ מ״ט והוכיח שם הך דינא ממג״א סק״ל דכתב דבמקום שאין הספינות עוברות הוה מחיצה, עיי״ש. מיהו יש לדחות קצת למה שכתבנו לקמן דאיירי לענין פירצת מבוי ודילמא חלוקין בדינם.

למ״ד א״ר ומ״מ וליכא בקיעה בפירצת המחיצות — אי קיי״ל בכה״ג א״ר ומ״מ

והנה כתבתי דאפי׳ אי קיי״ל א״ר ומ״מ מכל מקום מחיצות שכונתינו מחיצות המה, דהפירצות הגדולות אין בהם בקיעת רבים, ובכה״ג אע״ג דיש בקיעת רבים תוך המחיצות לא א״ר ושכן משמע להדיא ברז״ה ובמלחמות ריש פרק עושין פסין וכן הוא בריטב״א כ״ב א׳ שבוקעין בהם דרך הפתחים. וכתבתי שאע״ג שבשו״ע הרב סי׳ שס״ג סמ״ד כתב לענין מחיצות בידי שמים וז״ל שמחיצות הנהר מבטלות אותן ״בקיעות הרבים שבמבוי״ שהואיל ואינן עשויות בידי אדם אינן חשובות מחיצה כל שך שלא תבטל אותן ״בקיעת הרבים שבמבוי״ עכ״ל. כל זה לענין מחיצות בידי שמים אבל לא לענין מחיצות העשויות בידי אדם למ״ד א״ר ומ״מ. והעיר הגרח״פ שליט״א מאי שנא והא התוס׳ כתבו הך דינא לחכמים וה״ר לר״י.

ואבאר הדברים, התוס׳ כ״ב ב׳ הקשו לחכמים כל א״י תעשה רה״י ע״י סולמא דצור וכו׳, ותירצו וי״ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי׳ רבנן מודו דא״ר ומ״מ, ומג״א סק״ל ומ׳ העתיק דברי התוס׳ להלכה דאע״ג שאנן קיי״ל לא א״ר ומ״מ, מ״מ מחיצות העשויות בידי״ש קיי״ל דא״ר ומ״מ, ובחזו״א סי׳ מ״ג סק״א הקשה דהא לא שייך א״ר אלא כשהרבים בוקעים דרך הפירצות אבל רבים הסובבים ברחובות ושווקים לא מבטלי לעולם, וא״כ א״י סולמא דצור הוה ליה מחיצה מעלייתא, ונשאר בצ״ע. וברור דזה

הי׳ מקור דברי הרב דהא משמע בתוס׳ אפי׳ אי ליכא בקיעה על המחיצות, והנה פשיטא ליה להאחרונים דהריטב״א והרמב״ן חולקין על התוס׳ וס״ל דבעי בקיעה במחיצות וכנ״ל.

והמעיין יראה דאי קיי״ל כהרמב״ן ודעימיה וא״ר ומ״מ אפי׳ מחיצות העשויות בידי אדם, לא קיי״ל כדעת התוס׳ דבקיעה שלא במחיצה א״ר ומ״מ. דהא נתבאר לעיל דשורש הפלוגתא הוא דלדעת הרמב״ן יסוד ההילכתא הוא דרבים מפילין המחיצות ומש״ה ס״ל דרבי יוחנן ס״ל כר״י בחדא וכחכמים בחדא, ואי הך הוה ההילכתא הרי ברור דבעי בקיעה במחיצות דע״י זה נופלים המחיצות וכמ״ש הריטב״א, ולדעת התוס׳ יסוד ההילכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גודרין רה״ר ומש״ה ס״ל דרבי יוחנן כרבי יהודא ולא קיי״ל כרבי יוחנן, ומש״ה חדשו דאפי׳ אי ליכא בקיעה בפירצת המחיצות א״ר דגדר הדין דמחיצות גרועות אינן גודרין רבים הבוקעין ברה״ר, וקיי״ל כוותיה במחיצות העשויות בידי שמים, אבל במחיצות העשויות בידי אדם לא קיי״ל כרבי יוחנן לדעתם, דו״ק היטב בזה.

ומ״מ אפי׳ לדעתם דעיקר ההלכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גודרות אין הדבר מוכרע דלא בעי בקיעה במחיצות ומש״ה נתקשה בחזו״א די״ל דהא דאין מחיצה גרועה גודר אינה אלא בבוקעין בתוך המחיצה, מיהו בדעת שאר הראשונים נראה ברור דליתא לחידוש התוס׳.

וכבר נתבאר לעיל דזהו יסוד פלוגתא דרמב״ן וריטב״א דפליגי על התוס׳ וס״ל דעומד באמצע הפילוש לר״י מהני כיון דנגדרו במחיצות שאינן נופלות וזהו יסוד דינא דשתי מחיצות מעלייתא לדעתם. והתוס׳ דפליגי ס״ל דמחיצות גרועות אע״ג דעומדות בדינם וכוחם אינם גודרות רה״ר וכנ״ל, ומש״ה ס״ל נמי דלא בעי בקיעה וכנ״ל. וא״כ למדנו להדיא דפליגי הרמב״ן והריטב״א על התוס׳, וקיי״ל כדעתם לענין מחיצות בידי אדם, דמש״ה ס״ל דרבי יוחנן ס״ל כר״י בחדא וכחמים בחדא. (וכן כתב בביאור הפלוגתא בענין אמצע הפילוש הגרח״פ בקונטרס ה״ע ס״ה סק״ו)

וזה נראה ג״כ דעת התוס׳ כ״ב ב׳ דס״ל דאפי׳ בפירצה ג״ט קיי״ל א״ר ומ״מ (מלבד מה שי״ל דאיירי בגוונא דדמי לבין העמודים ואכמ״ל) ומשמע לכאורה אפי׳ אי הפירצה לא חשיב רה״ר (ויתבאר לק׳ דלהרמב״ן אין המחיצות נופלות בכה״ג) דלשיטתיהו אזלו דמחיצה גרועה אינה גודר ואפי׳ רה״י אינה גודר וכדס״ל בעומד באמצע הפילוש.

אמנם מש״כ הגרח״פ בדעת חת״ס וחזו״א אינו נכון כלל והמעיין היטב בלשון ח״ס ובחזו״א סי׳ מ״ג סק״א וסי׳ מ״ד ס״ק י״א יראה להדיא דאין כוונתם ע״י דינא דא״ר אלא כוונתם דלא חשיב מחיצה כלל ומש״ה אינה גודר אפי׳ בלא בקיעה ולא חזר החזו״א בסי׳ מ״ד ממש״כ בסי׳ מ״ג ודייק לכתוב בסי׳ מ״ד דלא חשיב מחיצה והוא כעין מסקנת דבריו בסי׳ מ״ג, דו״ק וכן משמע בשו״ת ח״ס. ומש״כ חזו״א דדין א״ר ומ״מ לענין מחיצות בידי״א הוה חד דינא עם דין דמחיצות בידי״ש דמחיצות בידי״ש היינו לענין גדר רבים ולאפוקי דעת השערי ציון, וכוונת חזו״א דההילכתא דרבים לענין ביטול מחיצות לר״י כדאית ליה ולחכמים כדאית ליה סתמוהו התוס׳ והפוסקים כחד דינא, ופשוט.

אי איכא בקיעה בפירצת המחיצות מיהו מקום הבקיעה במקום הפירצה לא חייל עלה דין רה״ר אי קיי״ל בכה״ג א״ר ומ״מ למ״ד א״ר ומ״מ

קיי״ל ס׳ שס״ד דלא אמרינן א״ר ומ״מ (לענין מחיצות גרועות) אלא בדה״ר גמורה וכמ״ש התוס׳ ו׳ ב׳ רשב״א וד״ן נ״ט א׳, ולא קיי״ל כהגה״א ו׳ ב׳ דס״ל דאפי׳ בכרמלית (שאינו רחב ט״ז ולא בקעי ס״ר) אמרינן א״ר אי מיוחד לרבים עיי״ש. (ובבית אפרים נטה לפרש בדעתו דאף הגה״א איירי אי חשיב הך מקום רה״ר ואכמ״ל). וכן סתם חזו״א סי׳ י׳ ס״ק י׳ וסי׳ מ״ד ס״ק י״ב.

והא דציין כת"ה לדברי מג"א שנשאר בספק אי בעי ס"ר לענין א"ר אינו ענין להך נידון כלל. וכמו שיתבאר, גם ההנחה שהניח דהוה ספיקא דדינא למסקנת מג"א אינה נכונה כלל עיין היטב בלשון מג"א. וכן הבין במסקנת מג"א. יחיד הדורות בהבנת קריצותיו ורמיזותיו של מג"א הרב בסי' שס"ג סמ"ב ובקו"א סי' שנ"ח סק"ג דמסקנת מג"א הוא דבעי ס"ר לענין א"ר, ופוק הך ספק לברא דבמקום תנא הרב אינה משנה, וכן הבין חזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ב במסקנת מג"א.

ובגוף ספיקת מג"א, הנה מצינו כמה פירושים במג"א, דעת הנוב"י (בתשובתו הנדפסת בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב) ודעת הבית שלמה סי' מ"ט. ודעת הגרש"ק בחכמ"ש, דכוונת מג"א לענין מבוי דכמו דקיי"ל דמחיצת עומ"ר ובקעי בה רבים חשיב פירצה במבוי ובעי צו"ה. (ומדרבנן חשיב פתח טפי ע"י צו"ה, ומאוד מאד תמוהים דברי כת"ר לציין הך דינא דפירצת ד"ט לענין א"ר ומ"מ, וכי פליגי חכמים אהך דינא, ועוד הא מהני צו"ה דגרע מעומ"ר לענין א"ר) ה"נ מחיצה ביד"ש מחיצה גרועה הוא ולא עדיף מעומ"ר וחשיב כפירצה (ומש"ה ס"ל להבית שלמה והחכ"ש דליתא להך דינא בראש המבוי בנפרצה פחות מעשר דלא גרע מלחי. ודעת הנוב"י דגרע מלחי וגרע מעומ"ר בראש מבוי ואכמ"ל) ואפ"ה חידש מג"א דבעי ס"ר ומש"ה הקשה התו"ש דהא לענין פירצה ד"ט בסי' שס"ה לא בעי ס"ר וגם בחכמ"ש נתקשה בזה, וזהו דעת הביאור הלכה שהעתיק דעת התו"ש, ואיירי לענין פירצת מבוי, למעיין בתו"ש עיי"ש. וכל סי' שס"ג איירי ממבוי, ופשוט.

ודעת הרב בקו"א סי' שמ"ה דמג"א אירי לענין חלות שם כרמלית דחייל על מחיצות ביד"ש בגוונא דלא חשיב רה"ר מדאורייתא ואפ"ה חשיב כרמלית מדרבנן מחמת בקיעת רבים וכרמלית לא בעי ס"ר, ומש"ה נסתפק מג"א, ואפ"ה מסיק דבעי ס"ר משום דאיכא מחיצות ולא דמי לרה"ר אלא באיכא ס"ר עיי"ש.

וזהו קושית החמד משה דלא מצינו דין דא"ר ומ"מ לענין מבוי, דאין הבקיעה על המחיצה המבטל, וליתא להך דינא אלא בבוקעין בני רה"ר על המחיצה. מיהו להאחרונים הנ"ל מיושב.

מיהו דעת חזו"א מחמת קושית החמ"מ דאיירי ברה"ר גמורה, ואפ"ה מבאר שם בסי' מ"ד דפשיטא דבעי כל תנאי רה"ר וספיקת מג"א הוא דדילמא לא בעי תנאי דס"ר דאין הך דין מהילכתא דנמסרו בתנאי רה"ר אלא הוה פרט מחודש לענין חיובא דילפינן מדג"מ, ומש"ה לענין א"ר י"ל דלא בעי ס"ר, ואפ"ה מסיק מג"א דבעי ס"ר גם לענין א"ר. עכ"פ למדנו דאין הספק נוגע להנידון לפי כל הפירושים במג"א.

ומ"ש כת"ה בשם הבית אפרים דלא בעי תנאי רה"ר לענין א"ר אינו נכון כלל וכתב להדיא בדף מ"ז ובדף מ"ט דמש"ה ס"ל להריטב"א דמבוי המתקצר קי"ל בה א"ד משום דדמי לדין העמודים דחשיב רה"ר.

ומ"ש כת"ה לדברי הבית מאיר דקיי"ל א"ר אפי' אי לא חשיב רה"ר. באמת דבריו צע"ג ולא אישתמיט הך דינא לא בראשונים ולא בפוסקים דחצר שאין לה תנאי רה"ר (קצר מט"ז וכו') ויש לה מחיצות דמהני לרה"י דיתבטל מחיצותיה לענין דאורייתא (ויחשב כרמלית) ע"י דין דא"ר, וכבר יסד הבית אפרים בדף מ"ט דאין מקום לומר כן. (וגם המשכנ"י דחשש לדעת הגה"א הנ"ל, לפי הנראה אין הך דינא מדאורייתא) וזהו דעת מג"א והרב וחזו"א, ודבריהם ברורים למעיין בראשונים.

והנה אע"ג דדעת הרמב"ן הוא דיסוד ההילכתא דא"ר הוא דהרבים מבטלין כח המחיצה, מ"מ ס"ל דליתא לדין דא"ר ברכמלית אלא ברה"ר, ואע"ג דיש רבים גם ברכמלית, אלא דחשיב כרמלית משום תנאי המקום, (קצר מט"ז וכדו') מ"מ אין מציאות של רבים נמדד בכמות (זכר לדבר למ"ד דלא בעי ס"ר וחשוב רה"ר אי בקעי שלא מבני המבוי עיין שו"ע הרב סי' שס"ד ס"א, ומצינו לפי"ז מבוי דבוקעין בו אלף בני המבוי

וחשיב יחידים ולא הוה רה״ר, ומבוי דבקעי פחות אלא דבקעי שלא מבני המבוי וחשיב רה״ר) וכשנמסרה תנאי מקום לרה״ר הנך תנאים עושים היחידים למציאות של רבים דיש כאן שימוש רבים, הא לאו הכי כולהו יחידים הוי.

ומש״ה נראה דאי מקום הבקיעה לא הוה עלה דין רה״ר לא חשיבי בקיעת רבים, ואע״ג דהרבים של רה״ר בוקעין מחוץ למחיצות ואין המחיצות גודרות, מ״מ הא כבר כתב הרמב״ן דכזה

לר״י אע״ג דאין כ׳ מחיצות הגודר הבקיעה, מ״מ חשוב גדור הואיל ואין גוף המחיצות נופלות, וה״נ אין גוף המחיצות נופלות ואע״ג דלא הוה רה״י כהתם מ״מ גם בכרמלית אינן נופלות, ולא נופלות המחיצות אלא היכא דהרשות ומקום המחיצה נעשה כחד ע״י הבקיעה דבהכי נתבטל ענינו של הגידור, דו״ק. וזהו עומק כוונת החמד משה סי׳ שס״ג בהשיגו על מג״א ואכמ״ל. וכן מורה לשון הרשב״א והר״ן כ״ב׳ א׳ מחיצות העשויות ברה״ר, וכן משמע קצת לשון הרמב״ן שכתב במלחמות פרוצים במלואם במקום פתחים ברוחב שש עשרה אמה. ואע״ג דיש לדחות דכוונתו דאי אין פרוץ ט״ז אמה איכא בהצדדים ג׳ מחיצות וליכא שיעור רה״ר. מ״מ מוכח קצת דהרי בגוונא דחד צד פרוץ ט״ז אפי׳ אי הצד השני פרוץ פחות מט״ז אין כאן אלא ב׳ מחיצות, אלא מוכח כהנ״ל, וצ״ע.

ופסי ביראות שאני הואיל וחשיבי בקיעת רבים וכמ״ש הראבי״ה סי׳ שע״ט דדמי לבין העמודים, ומצאתי כן במשכנ״י דף קל״ז דס״ל דלמ״ד א״ר ומ״מ רק ברה״ר ולא ברכמלית וס״ל דמבוי המתקצר לפחות מט״ז לא חשיב רה״ר, לא בעי דלתות בגודר במקום הנתקצר, עיי״ש, וכ״כ הגרמ״ד ווייסמאנדל זצ״ל דלא אמרינן א״ר ומ״מ במחיצת פי תקרה הואיל ומקום הבקיעה לא חשיב רה״ר דהוה מקום מקורה עיין בספר תורת חמד דף צ״ד.

וא״כ מחיצות המקיפין שכונתנו הואיל ומקום הבקיעה לא דמי לבין העמודים וכמ״ש באריכות א״כ לכו״ע לא א״ר ומ״מ.

וההנחה שהניח הגרח״פ שלדעת הרמב״ן דגדר א״ר הוא נפילת מחיצות א״כ וודאי א״ר אפי׳ בכרמלית הוא תמוה מאוד מצד עצמה ולא מצינו מדאורייתא א״ר ומ״מ אלא ברה״ר וכן יסד לנו הבית אפרים והגה״א בפ״ק ס״ח דפליג וס״ל דא״ר ומ״מ אפי׳ בכרמלית מוכח להדיא מדבריו דהוא מדרבנן שכתב ה״מ לענין חיובא אבל לענין טלטול לא.

וכן מוכח דעת חזו״א סי׳ ק״ח דאין ביטול מחיצות אלא ברה״ר ומש״ה פליג על השערי ציון עיי״ש היטב, ולא אישתמיט הך דינא בשום מקום דבמקום המוקף מחיצות וחשיב רה״י לענין לזרוק דתחבטל מה״ת אפי׳ אי לא חשיב רה״ר, ועוד דהרי נתקשה לפי״ד אמאי לא בעי דלתות בכרמלית ונדחק דהם אמרו והם אמרו. ולדעתי לומר זה צריך להיות ראשון, אלא מוכרח דאינו נכון כלל, וכבר זכינו לבאר הדברים באופן מורווח. גם מה שהקשה מהתוס׳ דעומד באמצע הפילוש א״ר ומ״מ, לק״מ דהא נתבאר דקיי״ל לענין מחיצות העשויות בידי אדם כהרמב״ן.

בענין אי פירצת עשר הוה פירצה מה״ת

כתבתי דהכרעת הפוסקים דהוי פירצה רק מדרבנן ומש״ה איכא ברה״י מה״ת אע״ג דיש במחיצות פירצה יותר מעשר. והגרח״פ הרעיש על זה דהוי פלוגתא דראשונים. והנה לא העתקתי בכלל הראיות מהראשונים לכאן או לכאן. והעתקתי מה שנוגע לדינא. דמכל הפוסקים היחיד שדן בה הוא הפרמ״ג וקבע בפשיטות דהוי דרבנן, עיי׳ פרמ״ג ריש סי׳ שס״ג וזה קובע לדינא. גם החזו״א והאחיעזר עבדו עובדא הלכה למעשה לפי הך הכרעה וזה קובע לדינא ומן הראוי להעתיק לשון חזו״א בתשובות וכתבים סי׳ ק״ב וז״ל ואין כאן מקום כל כך לדקדק בראיות אלא להתחשב עם המבט הכללי וכמדומה שהגאון המשכנ״י הי׳ הראשון להסתפק בזה ובאחד ממכתביו הזכיר כן בשם הפרמ״ג דיתר מעשר

דרבנן עכ"ל הזך. וראוי להוסיף דכן סתם הביה"ל סי' שס"ב סעי' י' אף שהי' לפניו הספר משכנ"י (גם מה שכתב דילמא חשיב מדרבנן וסיים דהדברים ידועים להחזו"א והאחיעזר לא הי' ידיעה מדברים אלו, ואין שורש להך ידיעה)

גשרים אי דמי לגג הבולט אי גרע

כתבתי באריכות דדמי לגג הבולט. והגרח"פ השיג מדברי הריטב"א מ"ד דמוכח דכל השוה לקרקע עולם גרע, עיין חוו"א סי' ק"ח סק"ה דדן בדברי הריטב"א ואפ"ה פשיטא לי' דתליא בפלוגתא דרב ושמואל, וכן דעת כל האחרונים, החי"ס בסי' פ"ט, אמרי יושר סי' מ"ב, ולא דן האמרי יושר להחמיר בגשרים אלא לענין דלא חשיב כלמעלה מעשרה, ועוד חזון למועד בביאור הדברים בס"ד. עכ"פ להלכה דעת כל רבותינו שווים בזה ולא מצינו פלוגתא בזה.

גדר פלטיא להרשב"א

כת"ה קובע דרחובות שלנו הואיל ודרין בה ס"ר חשיב פלטיא, וציין לבית אפרים, בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצים שם ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו ממש מ"כ ב' ומ"ה א') ובגדר סרטיא כתב שם (מ"ד ב') דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו) ומה שציין להרמב"ן עיין רמב"ן נ"ט א' רבים מתקבצין לשום והרבים קבועים ועומדים שם כל היום, ולשון הראבי"ה שציין מצוין שם בני אדם עומדים ויושבים בשוק, ולשון הרשב"א שציין מתקבצין שם בני אדם לסחורה לעשות כל צרכיהם וכרור דרחובות שלנו הוה גדר סרטיא או מבואות דמהני דלתות ולא חשיב רה"ר מצד שהוא מסור לשימושי העיר וכפלטיא ורק רגל הרבים מצוי שם ולא אישתמיט לא בראשונים ולא באחרונים דעיר שיש בה ס"ר דלא מהני דלתות והוא טעות מוחלט ואינה ענין לפלטיא, ולדעת כת"ה דמה שמסור לרבים חשיב פלטיא א"כ להראשונים דלא בעי ס"ר כל עיר הוה פלטיא, ולא מהני דלתות לשום עיר.

וכן כתב להדיא האג"מ ח"ד סי' פ"ח דאף דלענין רה"ר דעיר בעי שלשה מיליון ובעי תוך י"ב מיל כדי שיצטרפו ויעשו מציאות אחת של בקיעת ס"ר, מ"מ באיכא פלטיא בעיר הואיל וחידש הרשב"א דגוף השימוש לרבים משוהו רה"ר ולא מהני דלתות דענינו לבטל הבקיעה, מסתבר דסגי לצרף כל הדרים בעיר וסגי בס"ד ומצטרפין אפי' בטפי מי"ב מיל. והך רה"ר לא ילפינן מדג"מ וסברא בעלמא הוא עיי"ש היטב אלא דלהלכה לא חשש לזה דלא מצינו יתרון בפוסקים לפלטיא ודלא כהרשב"א, ולמדנו א. דרק באיכא פלטיא בעיר חשיב רה"ר ע"י שדרין בה ס"ר, הא לאו הכי עיר שיש בה ס"ר לא חשיב רה"ר עד שיהיו ס"ר בוקעין ברחובות ובתוך י"ב מיל. ב. אפי' בפלטיא לא חשש הגאון לזה.

היוצא מכל הנ"ל

א) קיי"ל במחיות גמורות העשויות בידי אדם לא א"ר ומ"מ.

ודברי הרב והח"ס המה דברי הלכה וכתבו דבריהם הקדושים החיים וקיימים לכל המקומות עד סוף כל הדורות. והביאור הלכה כתב דכן המנהג. וההנחה דהפוסקים דפסקו כרש"י דבעי ס"ר פסקו דא"ר ומ"מ אינה נכונה, דהמג"א בסי' שמ"ה פסק כרש"י ובסי' שס"ג סק"ל ומ' פסק דלא א"ר ומ"מ כן כתב הבית אפרים, ובמשכנ"י הודה דזה דעת מג"א. והרב פסק בסי' שמ"ה סי"א כרש"י ובאותו סעיף פסק דלא א"ר ומ"מ לענין פסי ביראות וכן סתם בסי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובקו"א סי' שמ"ה. והבית אפרים מסיים תשובתו להלכה דרה"ר שאין בהם ס"ר מהני צו"ה, וברה"ר שיש בהם ס"ר מהני צו"ה אי איכא מחיצות.

ב) אף אי קיי"ל א"ר ומ"מ. מ"מ בעי תנאי רה"ר כ"כ הרב ב' מקומות וכ"כ החזו"א סי' ק"ח דזה סתימת כל הפוסקים, וכ"כ הבית אפרים (ודברי ביאור הלכה אינו ענין לכאן ואיירי לענין פירצת מבואות, ומזה איירי התו"ש) ומש"ה בעי דגם הפירצה תיהוי עלה דין רה"ר וכמו שהוכחנו לעיל.

ג) מה דבקעי הרבים מחוץ למקום הגדור אינו מפיל כל המחיצה כמבואר להדיא במלחמות ואין בידינו להוציא רמזים מהריטב"א נגד דינים מפורשים ברמב"ן. (וברור אלו ידע כת"ה מהנך דינים מפורשים ברמב"ן לא היה מוציא רמזים מהריטב"א) וזכינו לבאר כאר היטב דברי הריטב"א.

ד) למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ סגי בג' מחיצות אף לפי"ד הבית אפרים והאבן העוזר והאבני נזר.

ה) רחובותינו אינה פלטיא (ולא אישתמיט לחד דלא מהני דלתות לשום עיר למ"ד דלא בעי ס"ר וכי אפשר לפלוג על גמ' וצע"ג) וחשיב רה"י אפי' להרשב"א.

ו) קיי"ל דפירצה יותר מעשר הוה פירצה רק מדרבנן.

מהו העיקר?

שמעתי שתלמידי הריב"ש היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו, יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים מטמטמים את הלב, ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה דף י' ע"א) והאיסור חמור מאד, ויש שאמרו מקוה היא העיקר להשגיח שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל, ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (חבקוק ג') בזעם תצעד ארץ ר"ת זביחה עירובין מקוה, כל אלה הם יסוד הארץ.

(ברכת אברהם פ' ואתחנן - מובא בס' בעש"ט עה"ת פ' יתרו)

הרב יצחק צבי סופר
דומ"ץ בבארא פארק

בענין עיר שדרין בה ס' רבוא אבל אין בוקעין ברחובותיה ס' רבוא

תגובה על דברי הרב אברהם אליעזר קוויאט שליט"א

אחדשה"ט. זה עתה בא לידי קונטרס היקר מכת"ה שליט"א בו מבאר גדרי רה"ר למ"ד דבעי ס"ר, וז"ל באות א':

ביסוד פסקו [של האדמו"ר ממונקאטש שליט"א] שיש מח' רש"י עם כל הראשונים, שלרש"י עיר של ס' רבוא הוה רה"ר ולכל הראשונים בענין ס' רבוא בוקעין בו במקום א', ואף שהגרמ"פ זצ"ל רצה להעמיס כן בדבריהם הרי נדחק, ועל כן דחה את דבריו שהם דברי רש"י מהלכה, והרי עשה מטפל עיקר ומעיקר טפל, אטו משום שנדחה פירושו בלשון זה כבר ראוי להסיק שפליגו הראשונים עם רש"י הא לא כתב כן רק ליתר שאת – וראוי לעיין אי פליגי גם בלי פירוש זו בדבריהם, והנה לדעת מעכ"ת דפליגי הרי דבר פלא שכל הראשונים מביאין דברי רש"י וכמה מהם מביאין אותה להלכה, ודנו הרבה בדבריו בכמה סוגיות ולא כתב א' מהם לעמוד על דבר המפורש בדבריו ולומר דפליגי, וידוע כמה טרחו ודקדקו הראשונים ובפרט בעלי תו' בדבריו, על כל תיבה וכל כל משמעות, והלא דבר הוא.

והאמת יורה דרכו דאין כאן מחלוקת ולא ריח של מחלוקת, שהם מדברים בשני ציורים ואין א' חולק על השני, וגם שזה מוכח מיני' ובי' ברש"י כאשר אבאר.

דהנה יש חילוק פשוט בדיני עירובין בין "דרך" ובין "עיר" והוא מה שחילק בבית אפרים בין דרך ובין פלטיא, (עי"ש דף מב: ודף מה. בתשובות) שזהו מוכח בדברי הרשב"א ותו' והראבי"ה בשם חכמי אשכנז, וכן חילק כה"ג באבני נזר (סי' רס"ה אות כ"א) לבאר דברי תו' ורמב"ן, וכמגדיר הבית אפרים שיש מקום שהיא "רה"ר מצד עצמה" ויש מקום שהיא רה"ר רק משום "שרגל הרבים עוברת בו" ופלטיא "מסורה לרבים בני העיר עצמם", עי"ש, וזהו סוד הדברים כאן שבס' רבוא "בתוך העיר" הוה "רה"ר מצד עצמה", משא"כ "דרך" רק משום שעוברים בו הוה רה"ר, וכיון שרק משום שעוברין בו הוה רה"ר פשוט ומבואר דבענין שס' רבוא בוקעין בו בפועל ובכל יום תדיר, אבל בעיר סגי בס' רבוא בתוך העיר שכל רחוב מסור לכולם, ולא בעי שבכל יום תדיר ילכו ס' רבוא במקום א' כדי להיות רה"ר דהוה רה"ר מצד עצמה דכולו שייך לס' רבוא, והם הס משתמשים בו אף שאין כולם משתמשים ביום א' ותדיר.

וא"כ הכל מודים בעיר של ס' רבוא הוה רה"ר, ומה שכתבו כולן ס' רבוא בוקעין בו, זהו בדרך שבאין לה מבחוץ, וכן השו"ע מדבר בדרך ומבוי או מקום שאינו בתוך העיר של ס' רבוא, ורק מצד שרבים עוברים בו בדרך זו הוי רה"ר.

ודבר זה מוכרח בפירוש רש"י, שהרי כתב בעירובין ו. וז"ל רה"ר, משמע רחב ט"ז אמה ועיר שמצויין בה ס' רבוא ואין בה חומה או שהי' רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, עכ"ל הרי משמע דבעיר שמצויין בה ס' רבוא לא בעינן מפולש, ולק' כתב ו: בד"ה ירושלים, רה"ר שלה מכוון משער לשער ומפולש, ויש בה דרישת ס' רבוא ורחב ט"ז אמה ואילמלא שנועלין דלתותי' בכל לילה חייבין עלי' בשבת משום רה"ר וכו', עכ"ל, הרי משמע דגם עיר של ס' רבוא בעי מפולש, ומשו"ה מדפיסי הש"ס הגיהו ברש"י ו. ומחקו תיבת "או", וממילא קאי מפולש על עיר גופא.

אבל בפסקי הרי"ד, השלמה, חי' הר"ן, רוקח, רא"ש ובית יוסף, כולם הביאו רש"י עם גירסת או, וא"כ צ"ע ליישב דברי רש"י, ויש שעשו בזה מחלוקת, שהרי הריטב"א מביא רש"י שבעי מפולש וז"ל פי' רש"י ברה"ר גמורה רחבה ט"ז אמה ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה, ושהיא רגילה לס' רבוא וכל זה הי' בירושלים וכו', עכ"ל.

אמנם יבא רש"י השלישי ויכריע ביניהם, ואין כאן לא קשיא ולא סתירה בדברי הראשונים, שהרי רש"י (קא.) כתב וז"ל [בירושלים] חייבים עלי', דעיר של רבים היא שאוכלסין הרבה באין לה, וכו' עכ"ל, וכן פי' הריטב"א (נט.) בפירושו לפי' רש"י שס, דמהו עיר של רבים לרש"י ופירש כי

רש"י אינו מצריך שתיישבו בעיר ס' רבוא, אלא שיכנסו בה ס' רבוא באלו הכרכים והעיירות, שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילים בה סוחרים, שנשיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים, ותדע שאף ירושלים לא היו בה ס' רבוא תדיר, עכ"ל בקיצור. הרי דירושלים היתה רוכלת העמים, שבאין לה סוחרים מחוץ לעיר עד שהיו בה ס' רבוא, וכן כ' הרמב"ן, הרי מבואר שיש עיר שדיירין שלה היא ס' רבוא, ויש עיר שדיירין שלה פחות מס' רבוא שרק עם אוכלסין שבאין לו לסחור הרי עמם נשלם להיות בה ס' רבוא.

ומעתה נבין פירש"י (ו.) עיר שמצויין בה ס' רבוא כוונתו שדיירין שם ס' רבוא, וזהו לא בעי מפולש, שהרי הוא רה"ר עצמה, וכסברת הבית אפרים ואבני נזר הנ"ל, ורש"י ו: דמיירי בירושלים שאינה רה"ר עצמה, ורק עם הבאין לה מחוץ לעיר שעוברין בה כמו בדרך, הרי יש כאן שילוב דין עיר ודין דרך, וע"כ מצד דין דרך שבו בעי מפולש, וכמו שמכריע בבית אפרים האי דין דדרך בעי מפולש ולא עיר, והריטב"א שהביא דברי רש"י בנוגע לירושלים כמפורש בדבריו על כן נקט שמפולש, ושאר ראשונים מביאין רש"י בעיר של ס' רבוא ועל כן נקטו בלא מפולש וכרש"י (דף ו.).

הרי כל הדברים מתאימים ומזהירין, והאמת יורה דרכו שיש חילוק בין דין דרך ובין דין עיר, ואין כאן שום מחלוקת בזה.

ודבר זה כתבו הגאון רמ"פ זצ"ל בתשובות הראשונה (בענף ה') וז"ל יש חילוק בין רה"ר בעיר לרה"ר דדרכים, דבדרכים אם אין עוברים שם ס' רבוא הרי ממילא ליכא שם ס' רבוא, לכן בהכרח שיעברו שם ס' רבוא, ויהי' מה שמצריך השו"ע להי"א שיהיו ס' רבוא עוברין בו, בדרכים דוקא, עכ"ל. וזהו העיקר שבדבריו, ובזה דברי רש"י וראשונים אינם סתירה ואינם במחלוקת כלל, והכל שפה אחת ודברים אחדים.

ואין לנו רשות לחלוק על דברי רש"י בלי הוכחות גמורות, והא לך מה שהביא הבית אפרים בזה (דף מד:) מספר הישר לר"ת שחלק ר"ת על איזה דין שאמר רש"י ולא ידע שזהו מדברי רש"י, והר"ש משאנץ שבחו על שזכה רש"י לנכד שחוגר עמו במלחמתה של תורה, ור"ת השיבו ח"ו לו לחגור כלי קרב על רש"י וח"ו שתעלה על דעתו לדבר על מלאך יוצרינו, וכ' הבית אפרים הבאתי זה להראות כי בקושי גדול הי' ר"ת חולק על זקינו רש"י אם לא בראי' נצחת ומוכחת, עכ"ל. וא"כ איך נדחה דברי רש"י בלי חולק מפורש, ואדרבא הכל על מקומו בשלום בלי מחלוקת, וא"כ פשוט שהלכה כרש"י דעיר של ס' רבוא דיירין הוה רה"ר גמורה [עכ"ל הרא"א קוויאט שליט"א].

והנה בעיקר הנידון אין מן הראוי להאריך דספרי הפוסקים מצוים ותורה מונחת בקרן זוית, ומצינו ג' שיטות בספרי הפוסקים. והוה פלוגתא דרבותאה. וסוד ה' ליריאיו לענין הלכה למעשה, ובפרט שאינו נוגע כלל למעשה דהא שכונתנו ג' מחיצות מקיפין אותה, וחשיב רה"י מה"ת ע"י המחיצות לחוד. אמנם על של עתה באתי שיצא כת"ה לחדש שיטה מחודשת לענין הלכה למעשה דעיר שיש בה ס"ר חשיב רה"ר לכו"ע לכל הפוסקים. ולפי"ד כת"ה שליט"א עיה"ק ירושלים ת"ו ועיר בני ברק (שיש בהם ס"ר כמ"ש הגאו הראב"ד שליט"א בשו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ל"ו) שיש בה תיקון צו"ה, מטלטלין שלא כדין לכל הפוטקים (ואין בהם ג' מחיצות) וישתקע הדבר, לכן אמרת להעלות על הכתב קושט דברי אמת ביאור דעת האגרות משה וצ"ל שגם לפי דעתו הטלטול בירושלים ובני ברק מותר ע"י תיקון צו"ה, ויתבאר גם ב' שיטות רבותאה קמאי הבית אפרים והמשכנ"י בגדר בקיעת ס"ר, ויבואר עוד כמה דינים בגדרי רה"ר לדעת האג"מ, שנטה כת"ה מדעתו.

א. דעת תוס' רי"ד (פסחים סט) דאי דרין בעיר ס"ר מבואותיה רה"ר ומשמעות לשונו דאי דרין בעיר ס"ר זהו סיבה שיהיו כל מבואותיה רה"ר, ואי אין דרין כל העיר כרמלית. אמנם תמוה לפי"ז אמאי המוציא מן העיר לדרכים קא מוציא מכרמלית לרה"ר כמ"ש שם עיי"ש והא כל העיר הוה כרמלית, ובמה עדיפי הדרכים, ומוכרח דס"ל כדעת הרמכ"ן דהביא בשם י"מ דסרטיא הכבושה חוץ לעיירות אין מדקדקין בה בעוברין עליה דהא דכולי עלמא הוא (עירובין נ"ט א' עיי"ש) ומבואר דגדר ס"ר הוא לפי שיכותו ושימושו, ומש"ה רחובות שחוץ לעיר הואיל ומסורה ומשמשת לכל העולם ובכל העולם הא איכא ס"ר, חשיב רה"ר, משא"כ רחובות שבעיר הואיל וממור לתשמישי העיר נקבע לפי סך בני העיר, ומש"ה עיר שאין דרין בה ס"ר מבואותיה כרמלית, והדרכים הוה רה"ר.

ונראה דזהו יסוד דעתו דס"ל דעיר שדרין בה ס"ר כל מבואותיה רה"ר דלדעתו מה דמסור לס"ר קובע שם רה"ר. וזהו ג"כ דעת הנמוק"י סוף הלכות ציצית לחלק בין תוך העיר לחוץ לעיר עיי"ש היטב.

וברור דאין בידינו לחדש נגד דעת הראשונים ואפי' אי נכריע דאין הכרח דחוץ לעיר חמור (ועדיין לא מצאתי לאחד מן הראשונים דס"ל דגדר ס"ר הוא משום דמסור ואפ"ה חוץ לעיר נדון לפי אנשי העיר לחוד ולא לפי העולם כולו, וא"כ יש להכריע מה דקיי"ל דגם בדרכים בעי ס"ר עיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סי"א דגם סרטיא בעי ס"ר, וכן מוכח ברמ"א סי' שנ"ו ס"ב ומג"א ס"ק י"א עיי"ש, דלא קיי"ל כהראשונים דדיור ס"ר בעיר משוה שם רה"ר, ודו"ק) מ"מ דהוה קיל מהעיר ובעי בקיעה ממש וודאי דליתא.

ומש"ה כשהכריע האג"מ דהמחבר שכתב שכל שאין ס"ר עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, אין כוונתו דבעי בקיעה ממש בתוך רה"ר, אלא סגי ס"ר בעיר, הכריע בברירות דאין דעת המחבר כראשונים הנ"ל דבעיר דדרין בה ס"ר חשיב רה"ר, דלא מיבעיא אי נימא דהמחבר קאי על כל העיר וא"כ למדנו דבעי שיעברו הס"ר בכל הרחובות וכו קאי על העיר, וא"כ מוכרח דלאו הדירה בעיר משוה שם רה"ר, אלא בעי בקיעה ממש וכל העיר נעשה מציאות אחת של רה"ר, ובעי שיהא בעיר כג' מיליון אנשים, ומה דמסור לס"ר לא משוה שם רה"ר, אלא אפי' אי נימא דכוונת המחבר על הדרכים דלא חשיב בקיעה דידהו מציאות אחת עם הבקיעה דהעי ר דב' שימושים הוה שימוש דדירה בעיר ושימוש דהליכה לעיר, וממילא בעי ס"ר בהך דרך לחוד דלאו מציאות אחת של רבים הוא, מ"מ עדיין מוכרח דבעיר גופא בעי בקיעה דס"ר בכל הרחובות דאי נימא דהעיר חשיב רה"ר הואיל ומסור להס"ר דעיר א"כ גם הדרך חשיב רה"ר בהך דהא מסור לאנשי העיר, ועוד דאפי' בליכא ס"ר בעיר חשיב רה"ר הואיל ודכו"ע הוא, וכיון דבעי בקיעה בהדרך מוכרח דבעי בקיעה בהעיר, וזהו הכרח הגאון זצ"ל דהכריח א' דבעי שלשה מיליון כדי שיהא חשיב רה"ר, ב' כיון דחשיב רה"ר ע"י שנעשה כל הרחובות למציאות אחת של רבים, דבעי שידורו בתוך י"ב מיל, הא לאו הכי בטיל צירוף דידהו ואין ללמוד מדגלי מדבר. (ופשוט דלראשונים דס"ל דעיר דמשמש לס"ר חשיב רה"ר אפי' במפוזרין טפי מי"ב מיל חשיב רה"ר וכמ"ש הגאון עצמו בח"ד מענין פלטיא וריבואר לקמן) ג' דהיו בנ"י מפוזרין בדגלי מדבר בהרבה רחובות ושפיר יש ללמוד מדג"מ דין הנ"ל, דהרבה רחובות נעשה מציאות אחת של רבים, דאי נימא דהיה רה"ר אחת דלמא בעי שיבקעו הס"ר ברה"ר עצמה וכשאיכא בה הך בקיעה חשיב בקיעה דרבים, אבל בקיעה שאינה גדולה מצד עצמה בכמותה ונעשה גדר רבים ע"י שהוא חלק ממציאות אחת של עיר מנלן דחשיב רבים, אלא מוכרח כנ"ל והוא פרט מחודש בגדר הילפותא.

העולה מכל הנ"ל דאין בידינו ליישב דעת הטור' עם שיטת התוס' רי"ד ומש"ה נדו רבותינו ופי' דברי רש"י בע"א, ואין זה תימא ומצינו כיו"ב בש"ג פ"ד דב"ב (ל"ה ב' מדפי הרי"ף, דהטור היה בקי בדבריו של הרא"ש טפי מינן ויש לנו להכריח דעת הטור בדעת הרא"ש אע"ג דהפשטות מוכח איפכא, עיי"ש. ומצאתי בזה כעת ג' שיטות. א. דעת האג"מ דעיר לא קאי על העיר, וגם לא על מבואות שבעיר, אלא על רשותי הרבים הרחבים ט"ז אמה, וכשיש בכל רשותי הרבים דעיר ס"ר חשיב ביחד רה"ר. (וזה מוכרח מהמחבר דקאי על רישא כל רשותי הרבים דהעיר. עוד יש להכריח דקאי על רשותי הרבים לחוד מהא דכתב הטור סי' שס"ד מבוי המפולש בשני ראשיו לרה"ר צריך צו"ה וכו' ורה"ר עצמה דהיינו רחב י"ו אמה מפולש משער לשער וס"ר עוברין בו אינו ניתר וכו' ומבואר דברישא חשיב מבוי או משום דאין בו י"ו אמה או דאינו מפולש או דאין עוברין בו ס"ר וכשרחב י"ו אמה ומפולש משער לשער מיהו אין עוברין בו ס"ר לא חשיב רה"ר בהך עיר גופא. ועל כרחך משום דלא בקעי במבוי אלא בני המבוי לחוד וכמ"ש הבית מאיר סוף סי' שס"ג והרב סי' שס"ד ס"א, ומש"ה לא

נעשית מציאות אחת עם רה״ר דהעיר, ולמדנו מזה דאפי׳ רחב ט״ז ומפולש לא חשיב רה״ר בכל גוונא. וסתם מבואות שבגמ׳ ושו״ע לא חשיב רה״ר אפי׳ רחב ט״ז ומפולש ולא אמרה הגאון אלא במבואות שלנו דבקעי בה שלא מבני המבוי. ולפי״ז עיר דרש״י לא קאי על מבואות, דאי כולל גם מבואות הרחב ט״ז אמה, צ״ע מדברי הטור, דו״ק היטב בזה). והוסיף לפי״ז דין מחודש דבעי שיהיו מקובצים בתוך י״ב מיל. ב. שיטת הבית אפרים דרה״ר המשמש באופן תדירי ושימושי לס״ר עד שאפשר שביום אחד יעברו שם כל הס״ר (ורק סיבות צדדיות גורם שיבא זה ביום זה וזה ביום זה) חשיב רה״ר. (ורחוכת הגדולים דמנהטן אף שאין בוקעין בו במציאות ס״ר הרי הם בגדר זה) הא לאו הכי לא חשיב רה״ר, ואפי׳ מבוי אחד תחילתו יש לו בקיעה דס״ר וסופו לא, סופו לא הוה רה״ר, ורק היכא דתחילתו יש בו בקיעה דס״ר, ואמצעו לא, וסופו יש בו בקיעה, חשוב רה״ר, ודמי למבוי המתקצר באמצעו לפחות מט״ז דאי משני צדדיו ט״ז הוה רה״ר. עיין סי׳ שמ״ה ס״ח וס״ט (עיין דבריו דף מ״ו ומ״ז ד״ה ויהיה) ונקט רש״י עיר דרך בני העיר המשתמשין בתדירות מצטרפין להס״ר. ולדעת הריטב״א ה״ה עיר רוכלות עמים ובני הכפרים המשתמשין בתדירות מצטרפין להס״ר, ובעי שיהיו דרין הס״ר בקירוב מקום דע״י זה עלולים לבוא הס״ר בפ״א וחשיב כמשמש לס״ר וכמ״ש הבית אפרים באריכות במחק לשונו; (מיהו רחובות שלנו המיוחד ומשמש למחוז דיורי וצדדי הלזה ודאי לא חשיב רה״ר דהא אינו משמש באופן שימושי לס״ר. וביאת אנשי העיר פעם בשנה הוה כאורח מעיר דעלמא) ופריז ואנגליא שכתב שם דהוה רה״ר כתבו רק על סרטיות ופלטיות שבה שדשין שם ס״ר, עיי״ש היטב. ג׳ דעת המשכנ״י (דף ק״ז ודף קכ״ו ב׳) דהמחבר והרמ״א ומג״א וט״ז וסמ״ק וסמ״ג וסה״ת ורוקח ומהר״ם מרוטנבורג ס״ל דבעי בקיעת ס״ר ממש בכל יום ממש ודעתם שמחנה לויה היו כל העם הולכים למשה ומש״ה חשיב רה״ר אבל מחנה ישראל הואיל ולא היה דריסת רגלם מצוים אלו מאלו לכן לא הוה רה״ר לדעתם (לשונו ממש ואע״ג דדרו שם ס״ר) ואיני יודע באמת היאך יתיישב לשיטתו הלשון עיר, ואולי אורחא דמילתא נקט דבזמנם היה רה״ר אחת עוברת כדמשמע לשון רש״י נ״ט ב׳, וע״י שדרין ס״ר בוקעין הס״ר ברה״ר, וצ״ע (ומבואר דבדעת הפוסקים מיקל המשכנ״י יותר מהבית אפרים ולא ניחא ליה הגדרות הבית אפרים בגדר ס״ר עיי״ש היטב אלא דנטה מכל הפוסקים המחבר ודעמיה עיי״ש היטב ובזה יש לנו הכרעת הדברי חיים השמטות ח״ב פ״ג דקיי״ל ככל הפוסקים ולא חיישינן להך שיטה).

עוד נראה בביאור דעת הבי״א והמשכנ״י דהרא״ש ו׳ א׳ כשהעתיק לשון רש״י שם השמיט תיבת עיר, וכנראה שלא היה לפניו מה שהי׳ להתוס׳ רי״ד ופליגי הראשונים בדעת רש״י, ולפי״ז שפיר יש לקיים דברי רש״י ו׳ ב׳ כפשוטם דבעי דריסת הס״ר ברה״ר עצמה. וזהו ג״כ פשטא דהרא״ש פ״ג דאין צדין ס״ב ואין לחוש שמא הביאו הנכרי דרך רה״ר סרטיא ופלטיא דלא שכיחי האידני רה״ר דס״ר בוקעין בו, ולהלכה אין לנו אלא דעת הטור׳. (ומה שכתב רש״י כ״ו א׳ נ״ט א׳ מ״ז א׳ התם לענין עיר של רבים והוא גזירה מדרבנן הואיל ודומה לרה״ר, ועיר של רבים אפי׳ אין מבואותיה ט״ז אמה אין מערבין כולה עיין רש״י תוס׳ נ״ט א׳, והך גזירה וודאי מסתבר דחליא באיכא ס״ר בעיר.ובכה״ג דמי הך כלה עיר לרשות הרבים, וכן כתב להדיא הרב בסי׳ שצ״כ ולדברי האומרים שכל רה״ר שאין ס״ר בוקעים בה בכל יום אינה רה״ר גמורה שבפחות מס״ר אינה נקראת בקיעת רבים א״צ לעשות שיור לעיר של רבים אא״כ ס״ר בוקעים בה בכל יום, עכ״ל, וזהו ג״כ פשטא דהטור דבסי׳ שמ״ה הצריך שיעברו הס״ר ברה״ר ובסי׳ שצ״ב סתם עיר של רבים שיש בה ס״ר, והדברים נוטים דגם לדעת הגאון האג״מ זצ״ל דס״ל דמה שכתב הטור בסי׳ שמ״ה כוונתו ביש ס״ר בכל הרחובות ביחד ולא סגי בס״ר בעיר מ״מ לענין עיר של רבים

וודאי דסגי ביש ס״ר בעיר וכסתימת לשון הטור, וא״כ וודאי דאין כל דברי רש״י כ״ו נ״ט מ״ז ענין לקביעת דין רה״ר, מיהו אין זה משמעות דעת הגאון זצ״ל עיין בסי׳ קל״ט דהוכיח דעתו גם מרש״י נ״ט וצ״ל לפי״ז דכוונת הטור בסי׳ שצ״ב על הרחובות ולא על העיר ובעיר בעי ג׳ מיליון וצע״ב דאין זה סתימת לשון הטור)

ולפי״ז יש בידינו ללמוד ממה שכתב המנח״א דהרחובות הסוחרים שיש בה בקיעת ס״ר חשיבי רה״ר והעתיק לשון המחבר, דלא ס״ל דכל העיר נעשית רה״ר ונעשית מציאות אחת של רבים, ומש״ה דווקא הנך רחובות, ולדעת תוס׳ רי״ד דס״ל דעיר שיש בה ס״ר חשיב רה״ר וודאי דאין לחוש וכמו שהכריע האג״מ דאין לישב דעת המחבר לפי הך שיטה, ופשוט.

קיצור דעת כת״ה דכו״ע חשו לדעת התוס׳ רי״ד דיש רה״ר בעיר. והא דכתבו דבעי בקיעה ס״ר הוא משום דאיירי בעיר שאין בה ס״ר וזה אינו א׳ אין בידינו ליישב עם דעת הטו׳ וכמ״ש האג״מ, ב׳ המשכנ״י כתב דמחנה ישראל לא היה רה״ר. ג. הבית אפרים כתב דמש״ה היה מחנה לויה רה״ר משום דהיו עלולים לבוא שם בכל יום, ושמע דבר משה להם היה תדירי אבל בלא״ה לא. ואפי׳ כחד מבוי כתב בפשיטות דרק החלק דבוקעין בו הוה רה״ר.

ואין בידינו אלא הנך ג׳ שיטות שנדו מפשוטו של רש״י וסוד ה׳ ליריאיו.

ואעיר קצת על סדר דבריך;

הגאון זצ״ל כתב דמש״כ התוס׳ אין מבואות שלנו רחבות ט״ז אמה ולא ס״ר בוקעין בו, ומש״כ הר״ן אין לנו רה״ר גמורה משום דבעינן שיהו המבואות מפולשין וכו׳ ושיהו ס״ר עוברים שם בכל יום, דכוונתם על כל העיר, וכתבת שזהו הטפל שבשיטתו ולא כתב כן אלא ליתר שאת, אבל העיקר שבשיטתו הוא (אף שלא כתבו) דחיישינן לדעת רש״י דס״ר בעיר חשיב רה״ר, והתוס׳ וסה״ת איירי בדרכים שחוץ לעיר. ותמה אני על זה היאך מסיק הגאון זצ״ל בח״ד סי׳ פ״ח דאי ליכא כשלשה מליון אנשים לא חשיב רה״ר מעיקר הדין דהא לא בוקעין ס״ר ברחובות וכ״כ שם סי׳ פ״ז דמה״ט הקילו ברכים גדולים וכ״כ בח״ה סי׳ כ״ח סק״ה דמה״ט הקילו לערב בוורשא, והיאך פסק הרב כהטפל שבשיטתו ולא כהעיקר שבשיטתו, והדברים ברורים דדברי הרב עיקרים הם ועמוקים הם ודברי התלמיד טפלים הם, דהרי התוס׳ וסה״ת איירי ממבואות שלנו ומבואות בתוך העיר הוה עיין שבת ו׳ א רש״י שם גדר סרטיא ופלטיא ומבואות ושו״ע הרב סי׳ שמ״ה סי״א ובלשון הש״ס דרך שחוץ לעיר שמו סרטיא ובלשון הפוסקים דרכים, ומה שבתוך העיר שבתים וחצירות פתוחות לתוכו הוה מבוי. וא״כ בוודאי דהתוס׳ וסה״ת איירי בתוך העיר דהא כתבו על מבואות שלנו אלא דס״ל דבעי בקיעת ס״ר ברחובות ולא סגי בדרין, ומש״ה הקיל הגאון זצ״ל כנ״ל, ואדרבא הך לשון התוס׳ וסה״ת הוה חד מהכריחי הגאון דלא קיי״ל כתוס׳ רי״ד וכנ״ל, ואין הלכה כדברי התלמיד.

ב. מה שהכריח דוודאי כל הראשונים מודים לפשטא דרש״י. כבר נתבאר דגם לדברי הגאון זצ״ל לא קיי״ל כפשוטו של רש״י וכדעת התוס׳ רי״ד, ויש לדון בלשונות הראשונים והטו׳ היאך ס״ל בדעת רש״י, והנידון הוא בתרתי. א הרא״ש ו׳ א׳ השמיט תיבת עיר וא״כ קייל כרש״י ו׳ ב׳ דבעי בקיעה ממש. ב׳ אפי׳ אי קיי״ל להלכה מש״כ רש״י ו׳ א׳ עיר עדיין הנידון מהו חלק הדין שבו דלדעת האג״מ הכוונה למקום הבקיעה דס״ר, דכל שטח העיר נעשה מקום הבקיעה דחייל מחמתו שם רה״ר, מיהו צריך לומר דעיר קאי רק על מקומות רה״ר הרחבים ט״ז אמה ובוקעין בו רבים אפי׳ לא בני המבוי, הא לאו הכי הוה מכלל העיר, ועיקר גדר עיר כאן הוא רשות הרבים. (ובעיר גופא יש שלשה מיליון) ומוכרח לחדש דין מחודש דהבקיעה הוא בתוך י״ב מיל. ולא על כל העיר. (וכן צריך לדחוק בטור סי׳ שצ״ב דכוונתו על רה״ר ועדיין צע״ב) ולדעת הבי״א הכוונה לקבוע שימושם התדירי ברה״ר, הואיל וגרים בקירוב מקום בעיר שרה״ר בתוכה.

מיהו גוף כוונתו עיר מתפרש כפשוטו וסגי בס״ר בכל העיר, ומוכרחים אנו לכוף דעתינו ולקבל דעת הטו׳.

ג. כת״ה קובע דרחובות שלנו הואיל ודרין בה ס״ר חשיב פלטיא, וציין לבית אפרים, בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצים שם ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו ממ״ב ב׳ ומ״ה א׳) וכגדר סרטיא כתב שם (מ״ד ב׳) דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו) ומה שציין להרמב״ן עיין רמב״ן נ״ט א׳ רבים מתקבצין לשום והרבים קבועים ועומדים שם כל היום, ולשון הראבי״ה שציין מצוין שם בני אדם עומדים ויושבים בשוק, ולשון הרשב״א שציין מתקבצין שם בני אדם לסחורה לעשות כל צרכיהם וברור דרחובות שלנו הוה גדר סרטיא או מבואות דמהני דלתות וכמ״ש הרשב״א להדיא דלמבואות מהני דלתות, ועיין היטב רש״י ז, א׳ מהו סרטיא ופלטיא ומבואות, ולא חשיב רה״ר מצד שהוא מסור לשימושי העיר וכפלטיא ורק רגל הרבים מצוי שם ולא אישתמיט לא בראשונים ולא באחרונים דעיר שיש בה ס״ר דלא מהני דלתות והוא טעות מוחלט ואינה ענין לפלטיא, ולדעת כת״ה דמה שמסור לרבים חשיב פלטיא א״כ להראשונים דלא בעי ס״ר כל עיר הוה פלטיא, ולא מהני דלתות לשום עיר.

וא״כ נפל בבירא כל החילוק שחילק כת״ה, דאין לחלק בין הרחובות להדרך שבין עיר לעיר, דהרחובות הוה פלטיא והדרכים לא הוה פלטיא, דתרווייהו לאו פלטיא נינהו, ולהתוס׳ רי״ד דס״ל דעיר שיש בה ס״ר כל העיר הוה רה״ר הואיל ומסור להרבים שיעברו בו, ה״נ כל הדרכים מסורים לאנשי העיר לצורך הילוכם וחשיב רה״ר, ואדרבא חמור דהך נאסר אפי׳ ליכא ס״ר בעיר הואיל ומסור לכו״ע וכמ״ש הרמב״ן.

והך חידוש דעיר שיש בה ס״ר רק העיר הוה רה״ר ולא הדרך, הוא נגד ראשונים הרמב״ן התוס׳ רי״ד והנימוק״י וכנ״ל ואין לשומעו אפי׳ בלא קושיא עד שימצא ראשונים היפוך דעתם (ואינה ענין לדעת הגאון זצ״ל דלענין בקיעה דמצרפין רק הבקיעה דהעיר ולא מחוץ לעיר לא מצינו סתירה בראשונים ומילתא דמסתבר הוא דב׳ רשותי הרבים הוה ואינם מציאות אחת).

וכן כתב להדיא האג״מ ח״ד סי׳ פ״ח דאף דלענין רה״ר דעיר בעי שלשה מיליון ובעי תוך י״ב מיל כדי שיצטרפו ויעשו מציאות אחת של בקיעת ס״ר, מ״מ באיכא פלטיא בעיר הואיל וחידש הרשב״א דגוף השימוש לרכים משוהו רה״ר ולא מהני דלתות דענינו לבטל הבקיעה, מסתבר דסגי לצרף כל הדרים בעיר וסגי בס״ר ומצטרפין אפי׳ בטפי מי״ב מיל. והך רה״ר לא ילפינן מדג״מ וסברא בעלמא הוא עיי״ש היטב אלא דלהלכה לא חשש לזה דלא מצינו יתרון בפוסקים לפלטיא ודלא כהרשב״א, ולמדנו א. דרק באיכא פלטיא בעיר חשיב רה״ר ע״י שדרין בה ס״ר, הא לאו הכי עיר שיש בה ס״ר לא חשיב רה״ר עד שיהיו ס״ר בוקעין ברחובות ובחוך י״ב מיל. ב. אפי׳ בפלטיא לא חשש הגאון לזה.

ד. כת״ה נדחק אי נימא דסגי בס״ר בעיר א״כ אמאי כתב המחבר דבעי שיהיו עוברין בו, ומתרץ דהמחבר איירי בדרכים, ובסוף מעתיק חלק מדברי האג״מ ומדגיש דזהו העיקר שבדבריו, והמעיין בדבריו יראה להדיא דזה אינו, דהמחבר לא העתיק כלל רה״ר דדרכים עיין מג״א ס״ק ה׳ ושו״ע הרב סי״א ומ״ב שם ולא איירי אלא מרחובות ושווקים דעיר, ומש״ה דייק הגאון זצ״ל דעיקר כוונת המחבר הוא בבוקעין בו בעיר בכל הרחובות ביחד. ומה שנקט זה הלשון דמשמע ברה״ר יחידי משום דהדין עדיין אמיתי בדרכים, וזהו העיקר שבדבריו דלא חשיב רה״ר אלא בבוקעין ס״ד בכל הרחובות, וזהו כוונת המחבר, אבל לומר דהמחבר קאי על דרכים, ובעיר סגי בדרין ס״ר,ופתח בעיר וסיים סדרך אינו עולה על הדעת (ואפי׳ אי נימא דאיירי בעיר שאין בה ס״ר ובעי בקיעה להבאים מחוץ לעיר, עדיין צ״ע דהא הנך שדרין בעיר לא בעי לבקיע ומצטרפין לס״ר בלי הבקיעה ופשוט, ועוד

דפלוגתא דרבותאה הוא אי חשיב בקיעת ס״ר בכה״ג ויתבאר לק׳, ותמוה לומר דהמחבר הכריע כאן בזה, ופשוט).

ה. כת״ה הקשה דמרש״י ו׳ א׳ משמשע דעיר שיש בה ס״ר לא בעי מפולש ובו׳ ב׳ משמע דגם בעיר של ס״ר בעי מפולש, והך פי׳ ברש״י משובש הוא וכוונת רש״י דבעיר שאין בה חומה לא בעי מפולש, ובעיר שיש בה חומה בעי מפולש (ומהו גדר חומה אכמ״ל) וכן פי׳ דברי רש״י בשו״ע הרב סי׳ שמ״ה סי״א (שו״ר שהמגיהים החדשים בריטב״א ו׳ א׳ הטעו בזה כת״ה וכל דבריהם שם המה דברי שטות למעיין עיי״ש ס״ק תנ״ג) ואין כאן שני כתובים המכחישים זה את זה וא״צ לרש״י שלישי.

ו. כת״ה יצא ליישב שני כתובים המכחישים זה את זה עפ״י דברי הריטב״א דעיר של רוכלות עמים ורגילים בה הסוחרים מצטרפין אלו שמחוץ לעיר לס״ר, ועפי״ז סיים דבריו ההדברים מתאימים ומזהירים ואין כאן סתירה והכל שפה אחת. ויצא הדין בברירות לכו״ע דעיר שיש בה ס״ר חשוב רה״ר, עיין בשו״ת משכנ״י דף ק״ז ב׳ ודף קכ״ה ב׳ דהסמ״ק וסמ״ג וסה״ת ורוקח ומהר״מ מרוטנבורג פליגי על הריטב״א, וכ״ה דעת המחבר כמ״ש המשכנ״י שם קכ״ה א׳ ד״ה עכ״פ. וכן הוא משמעות הרמב״ן נ״ט א׳ וגורס ברש״י נתוספו לו דיורין, ולא דניתוספו לו שווקים. ובבית אפרים נטוה לקרב דעת הריטב״א לדעת שאר הראשונים, ומ״מ מודה הבית אפרים דלדעת שאר הראשונים אין מצרפין הסוחרים משאר מקומות, ולא פליגי אלא בדעת הריטב״א דו״ק היטב בדבריהם של הבית אפרים והמשכנ״י. וכ״כ הביאור הלכה דרוב הראשונים והמחבר פליגי על הריטב״א ותמה אני היאך אפשר לחתוך הדין בברירות ולעשות שפה אחת ודברים אחדים אי הרבה ראשונים פליגי על הריטב״א והמחבר מכללם לדעת המשכנ״י והביאור הלכה, והרי גם הם נחתו לעומק דעת רש״י, וזה מכריע דדעת רש״י מתפרש היטב בלי חידושו של הריטב״א, וכבר זכינו לבאר לעיל שאין כאן שני כתובים המכחישים זה את זה. וא״ש לכל הראשונים.

העולה מכל הנ״ל

א. דעת כת״ה דלכל הפוסקים עיר שיש בה ס״ר חשיב רה״ר, הואיל והרחוב מסור לכולם, וזהו נגד דעת האג״מ בח״א סי׳ קל״ט, ובח״ד סי׳ פ״ז ופ״ח, וח״ה סי׳ כ״ח.

ב. דעת כת״ה דלהתוס׳ רי״ד דחשיב רה״ר באיכא ס״ר הואיל והעיר מסור לכולם, מ״מ הדרכים לא חשיב רה״ר דלא שייך למימר דמסור לבניהעיר. והך סברא אין לה מקור ושורש והוא נגד דעת הרמב״ן ותוס׳ רי״ד ונימוק״י דס״ל דאדרבא חמירא ודכו״ע הוא.

ג. דעת כת״ה דעיר שיש בה ס״ר דלא בעי ס״ר הוה פלטיא, ולא מהני בה דלתות לדעת הרשב״א, ולא אישתמיט הך מילתא לא בראשונים ולא באחרונים, והוא נגד דעת האג״מ בח״ד סי׳ פ״ח.

ולדעת כת״ה להראשונים דס״ל דלא בעי ס״ר, וכל הדינים דאיכאלרש״י בבקיעת ס״ר איכא לדידיהו בבקיעת רבים לא מהני דלתות לשום עיר גם לירושלים.

ד. הרב בסי׳ שמ״ה מחלק בתנאי דמפולש בין עיר שיש בה חומה דחשיב רה״ר רק במפולש לעיר שאין בה חומה דלא בעי בה תנאי דמפולש, ומקורו ברש״י ולדעת כת״ה אין מקור להך דינא, והוה ליה לחלק הך חילוק בין עיר שיש בה ס״ר לעיר שאין בה ס״ר דרק בה לא חשיב רה״ר אי אינה מפולש.

ה. דעת כת״ה דאין ליישב דעת רש״י אלא לפי״ד הריטב״א דס״ל דלא רק הדרין בעיר מצטרפין לס״ר אלא אף הבאים מחוצה לה, ועפ״י זה מסיק לדינא דעיר שיש בה ס״ר חשיב רה״ר לכו״ע. וזה נגד דעת המשכנ״י דמסיק דהמחבר והרמ״א והט״ז והמ״א והרבה ראשונים ס״ל דלא כהריטב״א, וכ״ה דעת הבי״א בדעת רוב הראשונים (אלא דאין הכרע בדעת המחבר היאך הכריע לפי ביאור הבי״א בדעת הריטב״א).

הרב משה יוסף אונסדארפער
מוועד מפקחי העירוב

בירור שיטת רבותינו אודות אנשים המוחים בעירוב אם יכולין לזכות להם הפת של עירובי חצרות בע״כ

בשו״ת ובחרת בחיים סי׳ קכ״ג בנידון שאחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר כתב שדבר זה מביא לידי גיחוך, עיי״ש דכתב ועוד נראה דאף החולקים שם דלא מהני בע״כ היינו ליטול משלו ולערב דזה אין זכות גמור לו, כיון דעכ״פ צריך להוציא ממון על כך להניח עירובו לזמן ידוע, אבל אם בני החצר מזכין לו משלהם ודאי מהני אף במוחה ברגיל לערב, וכן מפורש בחי׳ הרשב״א קדושין כ״ג דמה דאין זכין לאדם בע״כ היינו היכא דהוי קצת חוב כגון וכו׳, אבל היכא דהוי זכות גמור אף בעומד וצועק ומוחה עיין שם, ועיין באבני מילואים סי׳ א׳ שסמך לדינא ע״ז ובחי׳ בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש״ס, וא״כ מכ״ש בעירובין דרבנן יש לסמוך עלה וכאן לא שייך שונא מתנות יחי׳, דזה אם כוונת הנותן רק לטובת המקבל נחשב מתנה, אבל כאן שעיקר כוונתם שעי״כ יהיו מותרין לטלטל והוי טובת עצמן הוי כמכירה, וכמ״ש הר״ן כעין סברא זו לענין שחרר עבדו והובא במג״א סי׳ צ׳ עיי״ש, ובמכירה גופא לא נחשב זכות כיון דצריך להוציא ממון, אבל כאן הוצאת ממון א״צ ומתנה לא הוי כיון דהוי לטובתם ודאי יכול לזכות בע״כ, ובפרט דלדינא הוי בזה ס״ס דלמא כדעת הסוברים דבני החצר או ב״ד נוטלין ממון בע״כ, ואף את״ל כהחולקים דלמא כהרשב״א דהכיא דהוי זכות גמור יכולין לזכות לו בע״כ, ולכן החולקים לא מיירי רק ליטול משלו אבל משלהם ודאי יכולים לזכות בע״כ.

וסיים ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נודמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בודאי הבל הוא עיי״ש.

ושאלתינו מפורש יותר בספר דבר הלכה להגאון שר התורה רבי אליהו קלאצקין ז״ל אב״ד לובלין אות נ״ח, שכתב וז״ל ע״ד מה שזה כחמש שנים תיקן עירובין ע״י עמודי ט״ג וטעלעפאן ועלעקטרישע טראם ע״פ הסכמת האחרונים לעשות באיזה מקומות לחיים מותאמים לקורה גבוהים עשרה מפני חשש צה״פ מן הצד, וכבר הדפיס כת״ר קונטרס מיוחד בזה והרב ה״ג שכנגדו הכריז בביהכ״נ שלו שהעירוב פסול ושאינו מבטל רשותו ושעושה מחאה נגד העירובי חצרות, והביא מעכ״ת מ״ש השבו״י ח״ג סי׳ כ״ט שכשנשכר שנקנה משכירו ולקיטו של שר העיר א״צ ביטול רשות, הגה גוף הענין הוא במחלוקת גדולי האחרונים.

ובענין ביטול הרשות נלע״ד דלפמ״ש בעירובין דע״א ובפרש״י ד״ה כלך אצל יפות דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניחא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא״כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר פשיטא דניחא ליה בביטול רשות שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאני מי שיודע שע״י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם ס״ס שס״ז וס״ס שפ״ו וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ״פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא״כ בנ״ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופפים בצלו, ושאם יהיה עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו׳, ועכ״פ בנ״ד מהני מה שמגלין עתם שאם יהא העירוב כשר ניחא להו לבטל רשותם עכ״ל. ודון מינה לנ״ד.

ועוד דהרי גם אלו האוסרים את העירוב הכללי יש להם עירוב פרטי ליד ביתם או בית מדרשם, או לאנשי קהילתם הסרים למשמעתם יש עירוב פרטי. מזה רואים שאין להם התנגדות לעצם ענין עירוב עפ״י הלכה, אלא רק סיבות צדדיות, ושאר האוסרים שהם רק מיעוטא דמיעוטא בטלה דעתם.

וכ״כ שו״ת ציץ אליעזר חי״א סי״ז והוסיף עוד סברא, דהיות והמדובר שלנו הוא לא על השתחפות בחצירות ובשתופי מבואות, אלא בתיקון עירוב לטלטול ברחובות, א״כ בזה לא צריכים בכלל הסכמת יחידים. ומצאתי לי חבר בספר שו״ת זקן אהרן (וואלקין) ח״א סי׳ כ״ו דנשאל שם ע״ד אנשים שאינם מודים בעירוב איך שאפשר לתקן הרחובות באופן שלא יוצרך לבקש הסכמתם, והשיב וכתב בהמשך דבריו וז״ל תמיהני מה שאלה היא זו אטו שכירת הרחוב צריך להיות מאת כל אחד מהדיירים, והלא אפשר לשכור מאחד מפקיד׳ השלטון וכו׳ וגם אופני השכירות הוא לא בעד איש מיוחד כ״א אחד או שנים מבאי כח העיר ישכרו מהם הרשות לטלטל ברחוב עד כל הישראלים הדרים בעיר, ואחרי כי הדבר כ״כ נקל לק״ים, החיוב א׳פוא לפני כל ירא ד׳ החפץ לזכות את ישראל להתאמץ כלל האפשר לתקן עירובין עיי״ש.

ולמעשה לא שמענו מעולם בערי ישראל מאז ומקדם בין בא״י ובין בחו״ל שהעירוב נפסל מחמת אלו האנשים שלא רוצים לעשות עירוב, וכן הורה הגאון בעל מנחת יצחק זצ״ל בהיותו בעיר מאנסי.

ועי׳ בשו״ת חזון נחום סי׳ מ״ב שמפלפל על דברי המחזה אברהם דלא מהני לזכות הפת בע״כ, דדוקא בנידון שלו שהם רוצים בעירוב רק שיש מחלוקת מי יהיו המזכים או באיזה בית הכנסת ינתן הפת שלהם, משא״כ בנ״ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זכוי העירוב זכות גמור עיי״ש.

וא״כ בנ״ד שאין דנים כלל עבור הפת אלא שהתנגדותם הוא על עצם עשיית העירוב רק שטוענים שאין מזכים בפת כדי שלא יועיל העירוב, ומכיון דבאמת הוי זכות גמור, ובצירוף כל שאר סברות הנ״ל, ודאי אין בידי יחידים אלו לעכב את כל תושבי עירנו לערער בזה על כשרות העירוב המהודר דידן.

בדעת הגה״ק מקלויזענבורג בעל דברי יציב זצ״ל

הנה בתשובות דברי יציב סי׳ קע״ג כתב שאם כמה אנשים מתנגדים ומוחים בעשיית העירוב אינם מקנים רשותם ואסור לטלטל עיי״ש. ועלינו לדון עפי״ז לגבי עירוב הנעשה בשכונתינו.

הנה בשו״ת הנ״ל שם העיר איזה כח יש לשר העיר כיון שאינו יכול לסלקם מרשותם ומהני רק מתורת שכירו ולקיטו שהקילו חז״ל בעירוב, וסיים וצ״ע אם שר העיר בזמננו יש לו כח מדין דינא דמלכותא דינא עיי״ש. וכנראה שאז לא נחית עדיין לטרוח לברר כ״כ בעלות הממשלה דארה״ב, והאמת הרי עפ״י חוקי נכסי דלא ניידי (real estate) יש להם בעלות על בתים ויכולים לסלק כל אחד מהבתים ורק עליהם לשלם השוויות כפי שישית עליהם החוק[1], וגם יכולים לבוא בתוך כל בית לראות בכל עת אי יש להם איזה חשד שעושים נגד החוק, וא״כ יש להם בעלות מסויימת, וא״כ נקרא בידם לסלק, ומבואר בריב״ש סי׳ תכ״ז והובא בב״י סי׳ שצ״א דהיכא דיש להם כח לסלק בעה״ב מרשותם מדינא יכולים לזכור משר וא״צ מדין שכירו ולקיטו, וא״כ מהני הקנין מדינא וא״צ ליטול הסכמה מתושבי העיר.

המעיין בתשובה שם באות ה׳ יראה שמבואר שיש ״רבנים ות״ח שמתנגדים בטעמים עפ״י הלכה״ שקאי על סוף האות הקודם שכתב וז״ל ״ובכל אופן המחמיר לעצמו, מטעם שחושש לדעות בני רבותא

---

1. עפ״י הקאנסטיטושען מתוייבת הממשלה ״אחר״ שהם לוקחים הבית ״לפצות״ הבעלים כפי שווי הבית, וזה לא בתור תשלומין אלא בתור קאמפענסעישען (compensation) ודלא כמו כמה מדינות כגון ספרד וצרפת שהממשלה חייבת לשלם הקאמפענסעישען לפני שלוקחים הבית.

(אי הוי רה"ר דאורייתא) או שחושש לסמוך על המסדרים וכו' כיון שחושש שאינו "כהלכתו" וכו' אין למחות על המחמירים וכו' עי"ש וא"כ דוקא היכא שמנגדים עפ"י הלכה, משא"כ היכא שרובא ורובא רבנים ות"ח מסכימים או עכ"פ שאין מוחים, וגם המיעוט אין מתנגדים מטעמים עפ"י הלכה רק משום חששות בעלמא, אין בידינו לחדש חששות מדעתינו, ואף שיש ת"ח אחד או שנים שמתנגדים עפ"י הלכה א"א לומר שבשבילם יתעכב רוב בנין ורוב מנין של העיר, וברור שא"א לומר שאם אחד מוחה שאינו רוצה בהעירוב שיתבטלו העירובין, שזה נגד השכל שאחד או שניים יהא להם הכוח לומר שמנגדים נגד כל אנשי העיר, שא"כ בטלת כל תורת עירובין מעולם, כי מעולם היו חילוקי דיעות בין הגדולים בערי ישראל זה אוסר וזה מתיר, א"ו דבעינן מספר הניכר שדעתם תכריע. ועוד שהרי גם המנגדים באמת דעתם מסכמת לעשות עירוב עבור חולים ונצרכים, רק מנגדים לערב בסתמא כל אחד כחפצו ורצונו, א"כ הרי גם הם מודים בעירוב ושפיר יכולים להקנות עבורם הפת עכ"פ בע"כ.

ובפרט שנתברר בעדויות ברורות שבארא פארק יש לה ג' מחיצות, א"כ בודאי הו"ל רה"י מה"ת וליכא שום חשש בעשיית העירוב עפ"י הלכה.

ועוד מאחר שרבים וכן שלמים משתמשים בהעירוב שנעשה בפיקוח גדולי הוראה, וסומכים על זה שאין צורך לבקש רשות מכל אחד גם לשיטת בעל דברי יציב ז"ל שיכול למחות, מ"מ בכה"ג אין יכול למחות, וכדברי השו"מ ח"ב סי' ס"ב שכתב בשם ראשונים שבאופן שודאי זכות הוא גם לו זכין לו בע"כ ואפי' עומד וצווח, ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים.

וא"כ בנ"ד שהמציאות כהיום שנתהוותה שחלק גדול מהציבור משתמשים בעירוב מטעם שסומכים על השבות יעקב והגרש"ק דא"צ לשאול מכל אחד רשות, ואם נאמר שע"י המוחים נאסרו בטלטול הרי יכשילו אותם בחילול שבת, לכן בודאי זכות גמור הוא גם להמנגדים שלא יכשלו הרבים, ולא מדין כפיה קאתינן אלא מטעם זכיה. ומכל הלין ובצירוף דעת השבות יעקב והגרש"ק דמהני שכירות משר העיר בודאי מהני.

ועוד הרי הגה"ק מפלפל בתשובה באות ו' שם, דכל הענין לשכור מן שר העיר הרי קולא ואין לנו לגבב קולות ע"ג קולות עיי"ש. וידענו בבירור שהמדובר הי' על העירוב שם שהיה כשר, אך יסודו היה בנוי ע"ג קולות, לכן לא התיר, משא"כ בעירוב דידן שנעשה עם כל החומרות וההידורים, א"כ בודאי דבכה"ג דעתו הגדולה מסכמת דמהני שכירות משר העיר.

הוספה מאחד הרבנים

הוסיף רב אחד הגם שהגה"ק שם באות ו' לא רצה לסמוך על שיטת הגהרש"ק עיי"ש ולא ס"ל שיש להקל בשכירות וקניית רשות בישראל המודה בעירוב, כדמסיים שם כיון שלא מצינו קולא זו אלא בעכו"ם או באינו מודה בעירוב אבל אין לנו להקל. בישראל המודה בעירוב וכו' עיי"ש, ולכופם בע"כ ג"כ ס"ל שאין לכופם כמבואר שם באות ה' עיי"ש היינו דוקא בהנידון שהי' אז לעשות לכתחלה עירוב על זה הסמך.

אולם בני"ד שאני, כי פנים חדשות באו לכאן בזמננו שנתברר שעיר ברוקלין מוקף בג' מחיצות בידי אדם ולכו"ע לא הוי רה"ר מה"ת, וגם שכבר נעשה מעשה ותיקנו העירוב בשלימות על כל השכונה כהלכתו בפיקוח רבנים מובהקים כמש"כ הגה"ק שם באות ד' ד"ה אמנם עיי"ש, אשר ע"כ כעת רבים ושלמים משתמשים כבר בהעירוב הן לצורך חולים ה"י והן לעונש שבת.

א"כ לא מטעם כפיה בע"כ ולא מכח שכירות וקניית רשות קא אתינן אלא מטעם זכיה, כי לא יאומן שהמחמירים ג"כ כעת מאיזהו טעם ונימוק שעמם, לא ירצו בשותפות העירוב, כיון שעי"ז יגרמו שרבים המשתמשים כעת בהעירוב יחללו ח"ו שבת ולא נחשדו ישראל לכך, ואפילו אם ימצא

איזהו מתעקש ג"כ אינו יכול למחות כמש"כ השו"מ ח"ב סי' ס"ב בשם ראשונים שבוודאי זכות גמור הוא לו זכין לו בע"כ ואפילו עומד וצווח וכתב שם בזה"ל "ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים" עיי"ש, ובני"ד בוודאי זכות גמור הוא לו שלא יכשיל את הרבים ח"ו בחילול שבת, ממילא פשוט הוא דאין כאן בית מיחוש אפילו לשיטת הגה"ק בעל דברי יציב זצ"ל, ועל סמך זה משתמשים בעירובין בכל עיירות הגדולות ואפילו ליכא ג' מחיצות, כנלפענ"ד בבירור דעת קדשו. והלכה כדברי המיקל בעירוב.

עצת בעל חזון נחום נגד המוחים בהעירוב

בשו"ת חזון נחום מהגאון רבי נחום מדאמבראוא זצ"ל סימן מ"ב כתב עפ"י המבואר בשו"ע סי' שס"ז דלענין כפיה בעינן בי"ד וסגי בבי"ד של שלשה וא"צ בי"ד קבוע אם א"צ ממונא להשתתף בפת, אלא שיגבה מעות מכל אחד והגבייה יהי' בטוב מנדבת לבם בסתם בלי לפרט להם הנדבה לאיזה תכלית, ומכיון שכבר הוציאו הממון מרשותם ואסחו דעתיה מיניה ורק מה שנשאר עוד לעשות בלא דעתם בע"כ מהן המקובץ פת לעירוב זה שוב נכנס בכלל החוקים לבד שהוא לתיקון הדת דא"צ בי"ד כלל לכפיה ודו"ק, ונראה עוד שאין הכרח ג"כ לקבץ מכל אחד רק שינתן מכיס הקהל לצורך פת העירוב דכל העירוב דכל העיר שותפים הם בכיס הקהל, וסיים בני"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זכוי העירוב זכות גמור, ועכ"פ בצירוף תלתא לגבות מכל אחד, ושינתן ע"ז מכיס הקהל וגם לזכות ע"י אחר בעד כל אנשי העיר ודאי דמהני זה, עכ"ד.

לערב עצמו בתוך כלל ישראל

ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ד' לכ"ם, בזכות הכלל ישראל שאתם כולכם יחד באגודה אחת, והכלל כולם צדיקים וכשירים. וז"ש התרגום יונתן עה"פ והכינו את אשר יביאו ויערבון בבתא וישתתפון בדירותיהן, פי' שהיו מערבין עירובין ושתופי מבואות, והיינו שענין עירובי חצירות שגובין פת מכל בני חצר וכאלו היו הכל דרים במקום הפת, כמאחז"ל (במס' ערובין) דעת האדם נמשך אחר פתו, היינו שמערבין דעתם ועושים כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלב שלם, ועי"ז והי' משנה על אשר ילקטו יום יום, משנה הוא אותיות נשמה כמו"ש האר"י הק' על לחם משנה, ע"י הביטול והכנעה מעורר הנשמה והחיות וכח החכמה העלינה. וזה כמש"כ לעיל (פ' בא מאמר ה') על מאחז"ל במתניתין (שבת ל"ד) ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר, שיאמר האדם לעצמו בע"ש עם חשיכה בעת שמתבונן תוקף חשכות ביתו שפגם במוחין ובמדות, וזה הוא הרמז עשרתם שמרומז לחכמה, שהי"ד משם הוי' מרומז לחכמה, עצה אמונה לזה "ערבתם", שיערב עצמו בתוך הכלל ישראל, ויזכה עי"ז לעורר חסדי ה' ממקור הרחמים מלעילא, וכמו"ש האר"י הק' עירו"ב צירוף ע"ב רי"ו. ואח"כ הדליקו את הנר, ע"י ביטול והכנעה תזכו שיאיר ד' עליכם מצד הנותן והמשפיע המאיר לארץ למי שהוא בטל כארץ, והוא יאיר עליכם אור הק' ברום המעלות שתזכו להרגיש אור קדושת ש"ק, היינו הג' קשרים ג' יחודים יחוד הוי"ה אד' הוי"ה אלקי' הוי"ה אהי' שעולים כמנין נר, ובאורו תראו אור. (ישמח ישראל פ' בשלח)

הרב אברהם פאללאק
ר״מ בישיבת חתן סופר, ברוקלין

ביאור השיטות בעניני עירוב בעירות גדולות

פרק א

באיזה ענין אפשר להתיר רה״ר ע״י צורת הפתח

א. כשו״ע סי׳ שס״ד סעיף ב׳ רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות, פירוש דכדי להתיר רשות הרבים דאורייתא[א], לא מהני שיעשה צורת הפתח, אלא בעינן דלתות דוקא, ורק ברה״ר דרבנן מהני צורת הפתח להתירו.

א. בשו״ת משכנ״ע סי׳ ק״כ (דף ק״י) כתב דאפי׳ אינו רה״ר מה״ת, כל שבקעי בי׳ כל בני העיר, אינו ניתר אלא בדלתות נעולות בלילה, ולפי דבריו אינו מועיל צוה״פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס״ר, באותן רחובות דבקעי בהן כל בני העיר, אבל עי׳ שו״ת בית אפרים סי׳ כ״ו (דף מ״ו בד״ה אך אל זה אביט) שדחה דבריו, וכוותי׳ נהגו כל בית ישראל הלכה למעשה בכל מקומות מושבותיהם, להתיר בצוה״פ אפילו אי בקעי בי׳ כל בני העיר, אם אינו רה״ר מה״ת.

ואמנם עי׳ בשו״ת אג״מ סי׳ קל״ט שיצא לדון בדבר החדש דאם בקעי בי׳ רבים כמו ברה״ר גמור, בעינן דלתות (והיינו לכל מר כדאית לי׳, דלפי הפוסקים דבעינן ס״ר לרה״ר גמורה, אז אם יש בקיעת ס״ר בעינן דלתות, ולהסוברים דברה״ר גמורה לא בעינן ס״ר אז גם בבקיעת רבים גרידא בעינן דלתות) ואפילו אם חסר א׳ מתנאי רה״ר, והוי כרמלית, מ״מ בעינן דוקא דלתות, דכל שבקעי בי׳ רבים כמו ברה״ר גמור הוא בכלל החומרא דרבנן להצריכו דלתות, ואפילו חסר שאר תנאי רה״ר, ועי׳ בסי׳ ק״מ שכ״כ לענין אם חסר תנאי מפולש, ובתשובה להגר״מ קליין שליט״א הנדפס בספר אום אני חומה, כתב לענין עיר המוקף במחיצות, דמ״מ בעי דלתות אי יש שם בקיעת ס״ר וכ״כ באג״מ חלק ח׳.

אך בדבר הזה לא מצינו לו חבר, דעי׳ בשו״ע הרב סי׳ שס״ד סעי׳ ד׳ שכתב להדיא דרק ברה״ר גמורה שיש בו כל תנאי רה״ר בעינן דלתות וז״ל: ״מד״ס אין צוה״פ מועלת לר״ה גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רה״ר שנת׳ בסי׳ שמ״ה, הרי להדיא דאם חסר א׳ מתנאי רה״ר, ואינו רה״ר מה״ת מהני שפיר צוה״פ ולא בעינן דלתות, וכן כתב להדיא גם במ״ב סי׳ שס״ד ס״ק ה׳, וכן נקט בפשיטות בשו״ת אחיעזר ח״ד, עיי״ש שכתב אודות עיר פאריז, דאע״ג שיש בו בקיעת ס״ר מ״מ כיון שמוקף בג׳ מחיצות יכולים לערב ע״י צוה״פ, וכן הוא להדיא בשו״ת בית אפרים דף מ״ט ד״ה ועתה, דאם העיר מוקף מחיצות אפילו רחב ט״ז ויש בקיעת ס״ר דרך המחיצות, מ״מ מותר לערב ע״י צוה״פ במקום בקיעת הרבים עיי״ש, וכן משמע שם גם לענין תנאי מפולש משעל״ש עי׳ דף מ״ה בד״ה ולפי״ז דרק בפלטיא נתקשה שם איך מערבין בצוה״פ כיון דבפלטיא לא בעינן מפולש משעל״ש, אבל בדרכים שאין בנ״א מתקבצים שם אלא עוברים, ובעינן מפולש משעל״ש, בזה משמע דאתי שפיר דמערבין בצוה״פ אפילו להפוסקים דלא בעינן ברה״ר ס״ר, ומוכח דכיון דחסר תנאי מפולש משעל״ש יכולים לערב

ב. ונחלקו הפוסקים בדבר, י"א דהא דלא מהני צוה"פ ברה"ר דאורייתא, אינו אלא חומרא דרבנן, אבל מן התורה מהני שפיר צוה"פ להתיר רה"ר גמור, וי"א דמדאורייתא לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר[ב].

ג. ומעתה כאשר באנו לדון על איזה רחוב אם אפשר לתקנו ע"י עירוב של צורת הפתח, הרי לפי דעת הפוסקים הנ"ל (סעיף ב) שמן התורה מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שכל עיקר הנידון הזה הוא באיסור דרבנן[ג], שהרי מן התורה בודאי מהני צוה"פ,

בצוה"פ עיי"ש ודו"ק], והיוצא לנו מכל הנך פוסקים דאם אינו רה"ר גמור מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות.

כ. ושורש מחלקותם בזה נחלקת לתרתי: חדא אי קיי"ל כרבנן (עירובין כ"ב ע"א) דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, או דקיי"ל כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכהא דאמר רבי יוחנן [אליבא דרבי והודה] ירושלים אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה חייבין עלי' משום רה"ר, והיינו דאי קיי"ל כרבי יוחנן בודאי דלא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, ואכן הרבה ראשונים העתיקו כרבי יוחנן, וכתב המשכנ"י בסי' ק"כ דכן נקטינן להלכה, וזהו מה שכתב המ"ב בסי' שס"ד [בביה"ל ד"ה ואחר] דרוב פוסקים העתיקו כרבי יוחנן, והכוונה רוב הראשונים, והיינו לפימ"ש המשכנ"י בביאור דעת הראשונים, ולפי דעה זו מן התורה לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר.

ואמנם דעת רוב גדולי הפוסקים האחרונים דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ועי' בשו"ת בית אפרים שהאריך להוכיח אשר כן הוא דעת הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ואשר כן הוא שיטת רוב ראשונים דקיי"ל כרבנן, וכתב הב"א דהכי נקטינן, וכ"כ החזו"א, וכ"כ הדרכי משה בסי' שס"ד ס"ק א, וכן נקט בפשיטות הח"ס בשו"ת חאו"ח סי' פ"ט, וכ"כ השו"ע הרב בסי' שס"ג סעי' מ"ב, ובסעי' מ"ד, ובסי' שס"ד סעי' א', וכן מוכח דעת המג"א בסי' שס"ג ס"ק ל' ובס"ק ל"ד ובס"ק מ', וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' ק"ב, והאבני נזר בסי' רע"ג ורע"ו, וכ"כ בישועת מלכו סי' כ"א, ועוד הרבה אחרונים.

ואמנם עוד נחלקו האחרונים לפי מאי דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, אי מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דהשו"ע הרב [בסי' שס"ד סעי' ד], והמ"ב [בסי' שס"ד סעי' ד בביה"ל ד"ה ואחר, ובסי' שס"כ בביה"ל ד"ה כשכל הרוחות ע"י צוה"פ], והערוה"ש [בסי' שס"ד], והאשל אברהם [בסי' שמ"ה בסו"ד], והאבני נזר [בסי' רס"ה , רע"ג, ורע"ו], והישועת מלכו [בסי' כ"א] וכן בשו"ת דברי נחמי' [סי' כ"ג], והצמח צדק [מס' עירובין פ"ה מ"ו בסופו] כולם תפסו בפשיטות, דלמ"ד לא אתי רומ"מ ממילא מהני צוה"פ להתיר רה"ר גמור מה"ת, ורק מדרבנן לא מהני, [אך דעת הדברי נחמי', וכן המ"ב, דקיי"ל כר"י דאתי רומ"מ, אבל עכ"פ מוכח בדבריהם דלרבנן מהני צוה"פ].

אבל החזו"א כתב דאפי' לרבנן לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דס"ל דצוה"פ גרוע מפסי ביראות [שם במתני'], ובזה אתי רומ"מ גם לרבנן, וכ"כ המשכנ"י [בסי' קכ"א] דכל שיש רחב ט"ז אמה גם לרבנן בעינן דוקא הדלתות, וכן יוצא לפי מש"כ הגר"ח הלוי בביאור שיטת הרמב"ם. והפרמ"ג סי' שס"ג במשבצות והכ מספקא לי' אי צוה"פ נחשב מחיצה מה"ת להתיר רה"ר עיי"ש, ועי' ביאור הלכה סי' שס"כ בד"ה כשכל הרוחות ע"י צוה"פ, שהביא דברי הפרמ"ג, ומוכיח מהתוס' דף י"א דהוי מחיצה להתיר רה"ר.

ג. ועפי"ז כתבו כמה פוסקים הטעם שסמכו העולם להקל לערב בצוה"פ ברחובות רחבים

וממילא אין כאן שום חשש איסורא דאורייתא, אבל לפי הפוסקים הנ"ל (שם), הסוברים שמן התורה לא מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שאנו דנין באיסורא דאורייתא.

פרק ב

איזהו רה"ר

איזהו רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים. ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) הוי רה"ר. וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר (שו"ע סי' שמ"ה סעיף ז')

א. המנהג שנתפשט ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנה מקודם[ד], עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז[ה], לעשות עירובין בצוה"פ גם ברחוב רחב ט"ז אמות ומפולש משער לשער, משום שסומכין להלכה על דעת הי"א שהוא שיטת רש"י שאין רה"ר דאורייתא רק אם יש ס"ר עוברים בו[ו].

ט"ז אמות, אשר לפי כמה ראשונים הוי רה"ר גמור, ואיך סומכין להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם בזה דאנן קיי"ל כמ"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וממילא לפי"ז מהני צוה"פ לרה"ר גמור מדאורייתא (עי' לעיל הערה ב'), וליכא אלא איסורא דרבנן שהצריכו דלתות, וכיון שזהו רק מדרבנן שפיר אפשר להקל ולסמוך לענין זה ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעי ס"ר אשר לפי דבריהם יוצא דשפיר מהני צוה"פ כל שאין ס"ר בוקעין, כ"כ הצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו, והישועות מלכו סי' כ"א, והסכים עמו האבני נזר סי' רע"ג אות ט"ו, וכ"כ המ"ב בביה"ל סי' שס"ד (והיינו דאע"ג דהמ"ב ס"ל שצריכים לחוש לדעת הסוברים אתי רומ"מ, וכמוש"כ שם בביאור הלכה , מ"מ בזה ניחא לי' ליישב מנהג העולם שסמכו להקל ולא חששו לגרוא דחיוב חטאת, דהעולם נקטו דאינו אלא חשש איסור דרבנן), ואמנם עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי המהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר".

ד. כ"כ ערוך השלחן סי' שמ"ה סעיף י"ח וז"ל: "שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם רק על סמך היתר זו וכאילו בת קול יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים". וכעין זה לשון המ"ב סי' שס"ד סק"ח "ואף שאין למחות לאחרים הנוהגים להקל ע"י צוה"פ שכן נהגו מעולם עפ"י דעת הפוסקים המקילין בזה, ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ה. כ"כ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו, וז"ל: "אף שיש כמה גדולי עולם החולקים על שיטת רש"י מכל מקום אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ו. עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי המהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר", ועי' לעיל פ"א הערה ג'.

ב. יש שכתבו שגם דעת המחבר[ד] והרמ"א[ה] להכריע ההלכה כהי"א דאין רה"ר מה"ת רק בס' רבוא עוברים בו, והוסיפו עוד שכן הוא דעת רוב הפוסקים[ט], והמחמיר בזה יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגים עכשיו כאותן הרבים המקילים[י].

ז. כ"כ המג"א סי' שמ"ה ס"ק ז',ועי' מחצה"ש שפי' דאע"ג דהמחבר סתם כדעה קמייתא, מ"מ הרי כתב בסי' ש"ג דמנהג העולם לסמוך על דעת המקילים, ומוכח שלמעשה הכריע המחבר דהעיקר כהי"א, ובשו"ת בית אפרים [דף מ"ה ע"ב] הסביר הדברים יותר, והביא מכללי הכנה"ג דאע"ג דידוע כללא שכללו הפוסקים, דכאשר מביא המחבר דעה א' בסתם, ואח"כ מביא י"א, שדעתו לפסוק כהדעה שמביא בסתם, מ"מ אם יש ראי' קצת שדעת המחבר לפסוק כהי"א, אין כלל זה אמור, וממילא בנידו"ד, כיון שהמחבר מביא שיטת הי"א בסתמא בסי' ש"ג, ודוחק לומר שזה רק בתורת לימוד זכות ולי' לא ס"ל, מוכח דהכא פוסק כהי"א, ועוד כתב הב"א דכל היכא דדעה ראשונה הוא דעת הרמב"ם והרשב"א או שאר חכמי הספרדים, אין הכרח שכוונתו להכריע ההלכה בזה אלא משו"ה כתבו בסתמא כיון שכן היתה המנהג פשוט במדינות הספרדים.

ואמנם עי' ביאור הלכה בסי' שמ"ה ד"ה וי"א, שמביא מכמה אחרונים שהוכיחו דאדרבה דעת המחבר לפסוק כדעה קמייתא דיש רה"ר אפילו בלי ס"ר.

ח. כ"כ הטו"ז סי' שמ"ה ס"ק ו, אמנם עי' ביאור הלכה שם שהביא מהבית מאיר שדחה ראיית הטו"ז בזה.

ט. טו"ז ומג"א שם, והנה ידוע שהמשכנ"י (בסי' ק"כ) הרעיש העולם נגד מה שנהגו ברוב ערי ישראל לערב ע"י צוה"פ, אפילו ברחובות רחבים ט"ז אמה ומפולשים משעל"ש, ולדעתו דעה קמייתא שהביא המחבר הוא "עיקר להלכה שהם מחמירין בשל תורה (ועי' בזה לעיל פרק א' הערה ג') ועוד שהם רוב מנין ובנין", והאריך להוכיח כי דעת רוב ראשונים דלא בעינן ס"ר, ודלא כמוש"כ הטו"ז והמג"א, וכתב אשר כן הוא שיטת המחבר, ובדרך זו הלך גם המ"ב, (בביה"ל סי' שמ"ה בד"ה שאין, ובסי' שס"ד בד"ה ואחר) ולפי"ז כתב המ"ב דאע"ג דהמקיל יש לו על מי לסמוך ואשר אין למחות ביד המקילין, מ"מ בודאי כל יר"ש יחמיר בזה.

ועי' בערוה"ש סי' שמ"ה סעי' י"ז וסעי' י"ח, שמשמעות דבריו דס"ל שדברי המשכנ"י עיקר להלכה, ורק משום שא"א לעכב העירובין משום משום שלא יצייתו כו', ע"כ הוכרח ללמוד זכות על העירובין שנתפשטו ועיי"ש בסעי' י"ט כ' וכ"א שהמציא יסוד חדש בדין רה"ר, וממילא אפילו לדעה קמייתא דלא בעי ס"ר מותר לערב.

ואמנם הבית אפרים בסי' כ"ו האריך לסתור דברי המשכנ"י, והצדיק מנהג העולם, והראה לדעת כי נכונים דברי הטו"ז והמג"א, ואדרבה רוב ראשונים ס"ל כדעת רש"י, ועיי"ש שמנה למעלה מעשרים ראשונים הסוברים כן, (ובספר תולדות שמואל הפליג עוד יותר וסופר ומונה לערך ששים ראשונים דאין רה"ר בזה"ז משום דבעינן ס"ר בוקעין), וכתב "אשר אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ולמעשה לפי המשכנ"י אין היתר לערב בצוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, כל שהדרכים רחבים ט"ז אמות, וכבר כתבו הפוסקים שהמנהג הפשוט שנתפשט ברוב ערי ישראל לערב בצוה"פ אפילו ברחובות רחבים ט"ז דנקטינן להלכה כדעת הי"א, וזהו שכתבנו בפנים סעיף א, וסעיף ב'.

ג. יש שכתבו שאף שאין למחות ביד הנוהגים בזה להקל, מ״מ כל ירא שמים יחמיר לעצמו[א], לחוש לדעת הסוברים שהוא רה״ר מן התורה גם בלי ששים רבוא עוברים בו, וי״א דאדרבה אפילו יר״ש לא יחמיר בזה[ב].

א. לשון הטו״ז שם.

יא. כ״כ השו״ע הרב בסי׳ שמ״ה סעיף י״א, והחיי אדם כלל מ״ט הלכה י״ג, והמ״ב בסי׳ שס״ד ס״ק ח׳, ואמנם הרב והחיי אדם לא כתבו זאת להדיא בקשר לעירובין בצוה״פ, ואכן יש להסתפק בכוונתם, אם ר״ל שנחמיר אפילו במקום שיש עירוב בצוה״פ, ושלא נסמוך על העירוב, או אפשר עיקר כוונתם, שבלי עירוב נחמיר לחוש שיש כאן רה״ר דאורייתא, ונ״מ לענין ספק הוצאה, שיש להחמיר בדבר מחשש רה״ר דאורייתא, וכמו שמצינו בפוסקים לענין הוצאת שעון וכדו׳ בשאר שאלות המבוארים בסי׳ ש״א, דאפילו הסוברים שיש להקל לדונו כחכשיט ולהתיר הוצאתו, או משאר טעמים, מ״מ מחשש רה״ר דאורייתא החמירו, אבל אם כבר נעשה עירוב בצוה״פ, י״ל דגם יר״ש אינו צריך להחמיר, דהא כאשר יש צוה״פ, הרי דעת הרב דליכא כאן איסורא דאורייתא אפילו לדעה קמייתא וכנ״ל הערה כ׳ ואינו רק לכל היותר איסורא דרבנן, דמדרבנן אסור לטלטל רק ע״י דלתות, א״כ הא לא חמיר מכל ספיקא דרבנן דאולינן לקולא, ומהיכי תיתי שיר״ש יחמיר, ובפרט שלרוב פוסקים העיקר כדעה בתרייתא, ומה גם שנתפשט המנהג כוותייהו, איברא דמסתימת דבריהם נוטה יותר שכוונתם דלכל מילי יחמיר לחוש דהוי רה״ר דאורייתא.

והנה בביה״ל סי׳ שמ״ה לאחר שהוכיח דעת הרבה ראשונים דלא בעינן ס״ר כתב דלפי״ז כל יר״ש לא יסמוך על העירובין בצוה״פ, ואמנם ציין למ״ש בסי׳ שס״ד ושם כתב שבע״נ יחמיר רק מטעם שלדעתו קיי״ל כר״י דארומ״מ וצוה״פ לא מהני מה״ת, ולכן כתב שם לחוש לגררא דחיוב חטאת, אבל לפימ״ש הפוסקים דאנן קיי״ל דלא ארומ״מ, לכאו׳ אין הכרח שבע״נ יחמיר בזה, כיון דאינו אלא ספיקא דרבנן.

ואמנם בצמח צדק מס׳ עירובין פ״ה מ״ו כתב להדיא שיר״ש יחמיר גם לענין שלא לסמוך על העירוב, [אע״ג דהוא ס״ל שם דאנן קיי״ל לא ארומ״מ], ועיי״ש שכ״כ מכח ג׳ טעמים, א׳ לחוש לדעת הפוסקים דקיי״ל אתי רומ״מ, ב׳ גם לפי מאי דקיי״ל לא ארומ״מ ״אין ראי׳ גמורה דגם בצוה״פ אמרינן כן״, ועוד דגם בדרבנן באיסור שבת יש לחוש לדעת הפוסקים דלא בעינן ס״ר, הרי לנו להדיא שיר״ש נכון שיחמיר גם במקום שיש עירוב שלא לטלטל, ואמנם ראוי לציין, שהצ״צ לא כתב כן משמי׳ דהרב שכתב להדיא בסי׳ שמ״ה שיר״ש יחמיר, ומשמע משום דלא ברירא לי׳ בכוונת הרב אי קאי גם במקום שיש עירוב וכשנ״ת, ולכן כתב כן מסברא דנפשי׳, וצ״ע. והנה דברי הצ״צ והמ״ב, אמורים אפילו בעיירות קטנות כל שהרחובות רחבות ט״ז אמה, ויש בהם כל תנאי רה״ר. ואמנם פשיטא דאם חסר א׳ מתנאי רה״ר, אשר אפילו לפי דעה קמייתא אינו רה״ר, בזה לא אמרו כלל שיר״ש יחמיר, שהרי בזה לכו״ע אינו רה״ר מה״ת, ולזאת צריך לדעת בכל מקום על מה אדני ההיתר הוטבעו ואם יש היתר שהוא גם לפי דעה קמייתא, הנה בזה לא אמרו כלל שיר״ש יחמיר.

יב. בתשובת אדמו״ר ממונקאטש שליט״א בענין היתר טלטול בבארא פארק, הביא מבעל מנחת אלעזר (בנימוקי או״ח סי׳ שצ״ט סוף סק״א) שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אפילו לעצמו, כי ס״ל שכיון שעירובין הוא מהדברים שאין הצדוקים מודים בו, חייבין אנו שלא להחמיר בכל מקום המותר להלכתא עיי״ש, ועי׳ גם בשו״ת בית אפרים דמשמע עכ״פ שאין צריך להחמיר בזה, שכתב שהמנהג נתיסד עפ״י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו

פרק ג

ששים רבוא כיצד

וי"א כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים
(שו"ע סימן שמ"ה סעיף ז')

כבר נתבאר לעיל (פרק ב') שנתפשט המנהג כרוב ערי ישראל להקל כדעת הי"א שהוא שיטת רש"י, שכל שאין בו בקיעת ששים רבוא אינו רה"ר, ואמנם בביאור שיטת הי"א, כלומר איך ובאיזה אופן יהי' בקיעת הס"ר, הנה נחלקו בדבר רבותינו הראשונים והאחרונים, ועיקר מה שנחלקו הוא, ששים רבוא כיצד, שולטים בו או עוברים בו, אלא שבזה גופא מסתעף הדבר לכמה פרטים, ונבאר השיטות דבר דבר על אופניו.

א. י"א ג' שכל דרך שרשות ששים רבוא שולטת עליו, כלומר שהדרך מוכן להשתמש לששים רבוא, אע"פ שאין הולכים שם הששים רבוא ביום אחד, מ"מ הוי רשות הרבים,

מבני בניהם ושותים מימיהם, ומשמע דשפיר דמי לנהוג כן לכתחילה, וכן הוא משמעות המג"א והטו"ז.

יג. נקדים בזה הקדמה קצרה ובזה יובן בטוב כלל דברי הפרק: א' מהנקודות שמאריך בהם המשכנ"י, הוא בביאור שיטת רש"י שמצריך בקיעת ס"ר שיהא רה"ר, וקוטב דבריו שגם לפי שיטת רש"י שכיח בזה"ז רה"ר, והיינו עפ"י מה שמבאר שנחלקו הראשונים בהבנת דברי רש"י, שיש מן הראשונים, ובכללם הר"ת והר"פ, שפירשו דברי רש"י כפשוטן, דבעינן שיהא הס"ר הולכים עלי דרך בכל יום, ובלא"ה אינו רה"ר, ואחריהם נמשך הטור והמחבר במ"ש ס"ר עוברים בכל יום, ואמנם יש ראשונים ובעיקר מבואר זאת בריטב"א שפירשו כוונת רש"י, דסגי בהכי שיש כאן שליטת ס"ר, כלומר שהדרך מוכן ומתוקן שיעבור בה ס"ר, אפילו אם לפועל לא יעברו בה הס"ר, הוי רה"ר. ומאחר שיש לו להמשכנ"י קושיות עצומות על הראשונים שפירשו כפשוטו, הוא תופס לעיקר כאידך ראשונים, דסגי בס"ר שולטים, וממילא יוצא לפי דבריהם, שגם לשיטת רש"י, שכיח רה"ר בזה"ז, וכגון במקום שיש דרך המלך עוברת בתוך העיר והרי זה מוכן לכל בני המדינה, וממילא הוי רה"ר גם לשיטת רש"י אף שאין עוברים שם לפועל ס"ר.

ואמנם הב"א בתשובותיו להמשכנ"י, אינו משיב כלל על נקודה זו שיש כאן מחלוקת ראשונים בהבנת דברי רש"י, רק עיקר דבריו להשיב על פירושו של המשכנ"י בדברי הריטב"א ודעימי' דס"ל דסגי בס"ר שולטים, ובזה ס"ל להב"א, דאע"ג דסגי בזה שרשות הס"ר שולטים שם, מ"מ "הזמנה לאו מילתא היא" ובעינן שיהא שם הס"ר בקירוב מקום, ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ, עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ובכן מכיון שזה לא שכיח הדרא דינא דאין רה"ר בזה"ז.

הוי אומר לא נחלקו הב"א והמשכנ"י בביאור שיטת הטור והמחבר, דלדידהו פשיטא דבעינן ס"ר עוברים בכל יום, לא נחלקו כי אם בפי' שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, ובין להמשכנ"י ובין להב"א אין שום חילוק כלל בין רחובות העיר לבין דרכים שמחוץ לעיר, וכן תפסו בפשיטות הרבה אחרונים, ואמנם בשו"ת אג"מ סלל דרך חדש בביאור שיטת רש"י, וכן בביאור כוונת המחבר, ולדבריו יוצא חילוק גדול בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שמחוץ לעיר ויתבאר שיטתו בזה בסעיף ג' וסעיף ח'.

כיון שעכ״פ שלטי בה ששים רבוא״ר, ולכן עיר שיש לה דרך ומעבר שכל באי עולם יכולים לעבור לתוכה, אע״פ שאין דרים בתוכה ששים רבוא, הוי כל רחובותי׳ רשות

יד. שו״ת משכנ״י סי׳ ק״כ דף ק״ו, וחזר על הדברים ביתר ביאור בסי׳ קכ״א דף קכ״ד ואילך, ומקורו מדברי הריטב״א דף נ״ט במתני׳ עיר של יחיד עיי״ש שפירש״י שלא הי׳ נכנסים בה תמיד ס״ר של בנ״א ולא חשיבא רה״ר דלא דמיא לדגלי מדבר, ועי׳ ריטב״א שם שהקשה בשם ר״ת, וז״ל: ״היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחילתה, דהא ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שנתיישבו שם בתחילתה ס״ר, ולעולם לא משכחת לה אלא בהיתה בתחילתה עיר של יחיד, ובטלת דין משנתינו בעיר של רבים״, ותי׳ הריטב״א ״כי רש״י אינו מצריך שיתיישבו בעיר ס״ר אלא שיכנסו בה ס״ר כאלו הכרכים והעיירות הפתוחים למקומות הרבה, ורגילין בה סוחרים וכיו״ב, ותדע שאף ירושלים לא הי׳ בה ס״ר תדיר, ואעפ״כ יש בה משום רה״ר אלמלא דלתותי׳ ננעלות בלילה, ומעתה כל שבתחילתה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים״ עכ״ל,

וכתב המשכנ״י שהמעיין בדברי הריטב״א יראה להדיא שיש כאן מחלוקת הראשונים בביאור שיטת רש״י, דהר״ת ויתר הראשונים שהקשו קושיא זו על רש״י, ע״כ שפירשו בדעת רש״י כפשוטו דבעינן ס״ר הולכים בו תדיר, ולכן הקשו על רש״י היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה, אבל הריטב״א פי׳ שדי בשליטת הס״ר, ובזה מיישב שיטת רש״י דכיון שמוכן עבור הס״ר, אע״ג שעדיין אינם עוברים בו בפועל מ״מ הוי רה״ר, וכן לענין ירושלים כיון שהיתה רוכלת העמים, ומוכן לס״ר תמיד לעבור בה, הוי תמיד רה״ר אפילו בזמן שלא עברו בה.

ויל״ע בכוונת המשכנ״י, אי בעינן שיהא נעשה העיר לשם זה, להיות רוכלת העמים ולקבל ס״ר, או אפילו אינו נעשה כלל בכוונה זו, כל שיש לה דרך לס״ר, והם יכולים ורשאים להגיע שם, ע״י זה בלבד מקרי רשות ס״ר שולטת עליו והוי רה״ר, והנה בדף קכ״ה בד״ה ועוד קשה כתב וז״ל: ״אלא ע״כ שנידונת ע״ש סופה כיון שנתיישבה באופן זה, ובודאי יוקבעו בו שווקים גדולים, ומקומה ומעשי׳ מוכיחין עלי׳, הרי מעכשיו היא של רבים, כיון שהיא מוכנת להם, והם עתידים להתאסף לתוכה, ויש להם דריסת הרגל בה״ עכ״ל, ולכאו׳ משמע דבעינן שיהא נעשה באופן זה שיהא מתחילתה מוכנת לס״ר וכמוש״כ ״ומעשי׳ מוכיחין עלי׳״.

אמנם עי׳ להלן דף קכ״ז ע״א וז״ל: ״דוקא שיש לעיר דרך ומעבר שכל באי עולם באים לתוכה מקצה הארץ, הוא דרך לס״ר, אבל כל שאין לעיר דרך ומעבר מארצות הרחוקות, רק בסביבותי׳, אז בעינן עכ״פ שיהא מספר אנשי העיר עצמה או עם הסביבות הנמשכים לתוכה ורגילים בה עולים למספר ס״ר״ עכ״ל ומלשון זה משמע דחליא רק בזה, אם יש מעבר ודרך שיגיע לתוכה ס״ר הוי רה״ר ואם אין דרך שיגיעו לשם ס״ר אז אינו רה״ר, והטעם בזה שכיון שיש יכולת ורשות לס״ר לעבור בה, נחשב דשלטי בה ס״ר והוי רה״ר, וכן נקט הערוה״ש בדעת המשכנ״י עי׳ סי׳ שמ״ה סעי׳ י״ח שהביא שם שיטת המשכנ״י וז״ל: ״אלא כוונת רש״י שתהא דרך מפולש לרבים, שיהא ״ביכולת״ לעבור בה גם ס״ר לאפוקי הדרכים הקטנים שאינם רק לעיר אחת ולא לכל העולם וא״כ כל הדרכים שלנו הם רה״ר״ ומוכח שהערוה״ש הבין בכוונת המשכנ״י שהעיקר שיהא יכולת ורשות לס״ר לעבור בה, וע״כ צ״ל דהא דנקט תחילה מעשי׳ מוכיחין עלי׳ וכו׳, לא שזה מעכב בדבר, אלא דבכה״ג פשיטא טפי דהוי רה״ר, אבל לעולם גם בלא״ה הוי רה״ר.

ונראה דלפי שיטה זו כמעט כל העיירות בזמנינו הם רה״ר, (אם יהי׳ בהם שאר תנאי רה״ר), ואפילו עיירות קטנות ביותר, שהרי עפ״י רוב יש דרך ומעבר (הייווע״י) ההולך עד

הרבים[טי], ואפילו עדיין לא עברו ברחובותי' הששים רבוא, אבל אם אין לה דרך ומעבר מארצות רחוקות, ורחובותי' אינם עשויות רק לאנשי העיר ולסביבותי', אז אם עכ"פ יהי' מספר בני העיר וסביבותי' הרגילים בה ששים רבוא, יהי' כל רחובות העיר רשות הרבים.

ב. וי"א שאם אין שם בקירוב מקום ששים רבוא, העוברים ושבים שמה בכל עת, שדרכם לצאת ולבא באותו דרך, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, אינו רשות הרבים[טז].

להעיר, וממילא יש בה תנאי של ס"ר שולטים בה, ובאמת כן כתב כבר הערוה"ש הנ"ל בזמנו "וא"כ כל הדרכים שלנו הם רה"ר" וכוונתו מבואר, דכמעט כל העיירות שלהם, הי' להם דרך ומעבר מארצות הרחוקות, וכמו שמוזכר בפוסקים שהי' דרך המלך ההולך מעיר לעיר, וממילא נמצא שיש יכולת ורשות לס"ר לעבור בו.

טו. בשו"ת משכנ"י לא פירש להדיא שכל רחובותי' הם רה"ר, אבל כן מוכח ממ"ש המשכנ"י שלפי שיטה זו היתה כל מחנה ישראל רה"ר, אע"ג שגם שם הי' רחובות הפרטיים אצל האוהלים עשויים בעיקר להדרים שם, וכמו כל רחובות העיר, ומוכח דבכה"ג מקרי ס"ר שולטים בה והוי רה"ר, ועי' הערה הקדום, ולפי מ"ש מהערוה"ש דהעיקר שיהא היכולת והרשות לס"ר לעבור שם, פשיטא דהה"נ כל רחובות העיר.

טז. שו"ת בית אפרים סי' כ"ו דף מ"ו, והנה מ"ש הב"א "עד שאפשר שיעברו ס"ר ביום אחד", יל"ע בכוונתו, אי ר"ל דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו בהדרך ס"ר, או דסגי באפשריות בעלמא, היינו בזה שאפשרי במציאות שיעברו שם ס"ר, סגי בהכי שיהא נחשב רה"ר, וכדי לברר הדבר נעתיק מקודם לשון הב"א ואח"כ דברי האחרונים שדנו בכוונת דבריו.

וז"ל הב"א שם: "ומה שהאריך [המשכנ"י] בדברי רש"י עפ"י דברי הריטב"א שכתב דאינו מצריך שיתיישבו בעיר ס"ר כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה כו' והנה ידידי החכם נ"י האריך בהרצאת דברים להעמיס בכוונת רש"י שכל שהדרך מופקר והוא מעביר לס"ר אף שאין באין לתוכה ס"ר כיון שמתוקן ומוכן ומופקר לבא לתוכה אנשים מכל הארץ כו' ואומר אני אף שירבה כל היום מוכן ומופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא דברי רש"י מפשטן, שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסים בה תמיד ס"ר של ב"א, וכן כתב בדף ו' ועיר שמצויין בה ס"ר ואין בה חומה שהי' רה"ר שלה מפולש משעל"ש, כו' ופשיטא דמצויין ממש בעינן, והיינו שיהא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה, דוגמת דגלי מדבר דאמרינן דמחנה לוי' רה"ר לפי שהי' הכל מצויין אצל משה רבינו, וכן אמרינן עגלות תחתיהן וביניהן רה"ר, ופי' ר"י לפי שהי' דרכם לבוא באותו דרך, והיינו כדברי ריטב"א כו' ובסו"ד שם סיים אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שם בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, ועי' גם לעיל דף מ"ד ע"ב, וז"ל: דודאי גם בדגלי מדבר לא היו עוברים בין העגלות ותחתיהן כל שעה רק כיון שהיו חונים סביב לה ס"ר ודרכם הי' לצאת ולבוא באותו דרך כמוש"כ התוס' בעירובין, אבל אם [אין] שם במקומו וסביב לה כמספר הזה וגם אינה רוכלת העמים אשר אלי' יבואו מאפסי ארץ ס"ר אף שהוא לרבים הוכן לעבור שמה כשיבואו השתא מיהא ליתנייהו ואולי במספר שנים לא יעלה למספר הזה אף שהוא דרך סלולה ומעבר לרבים מ"מ הזמנה לאו מילתא עכ"ל.

ועי' מאירי בריש מס' עירובין שמשמע כהב"א, וז"ל: "רה"ר הוא דרך שיש ברחבה ט"ז אמה כו', וכן הצריכו בו גדולי הרבנים שיהא בו דריסת רגל לס"ר, ולא שיהא ס"ר יכולים

לעבור שם ביחד, אלא שיהא דרך מצוי לס״ר ורגילים לעבור בו, ומשמע דקאי כשיטת הריטב״א שיהא דרך מצוי לס״ר, ואמנם הוסיף דבעינן ״ורגילים לעבור בו״ ולפי המשכנ״י הלא די בזה לחוד דהוי דרך מצוי לס״ר, ומוכח כהב״א.

והנה המשכנ״י בתשובתו השנית להב״א (דף קכ״ו בד״ה ומה) נתקשה בכוונת דברי הב״א במה שכתב ״עד שאפשר שביום אחד יעברו״ וז״ל: ״גם מה ״האפשר״ הזה שכתב מעכ״ת, ואם הכוונה שאף שמעולם לא יעברו כיון שאפשר כו׳, מנא לי׳ למר הא לדעת המפרשים בדעת רש״י ז״ל וכמה פוסקים כתבו בפירוש דבעינן שיהי׳ ס״ר בוקעין בכל יום כמש״ל מזה, והיינו זה נכנס וזה יוצא כו׳ אבל מחנה ישראל לא הי׳ דריסת רגלם מצוי׳ תמיד אלו לאלו, לכן לא הוי רה״ר לדעתם, אף שאפשר לס״ר שבקירוב מקום לעבור אין זה כלום לדעתם, ואם הכוונה שעכ״פ באיזה יום יעברו כולם מה גבול יש בדבר אם יום או יומים לשנה, ואין לנו פשרה בזה אלא או דבעינן ס״ר בוקעים בכל יום כדעת המפרשים בדעת רש״י, או דלא בעינן רק שתהא דריסת רגל ס״ר מצוים שם אף בימים רבים, כיון שעכ״פ רגלם מצויים שם הוי רה״ר, וזו דעת ריטב״א וריא״ז בדעת רש״י עכ״ל.

ואמנם עי׳ שו״ת מהרש״ם ח״ג סי׳ קפ״ח שתפס בפשיטות בכוונת הב״א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס״ר ביום אחד, וכתב וז״ל: דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי׳ מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, והי׳ שכיח שיעברו ביום א׳ ס״ר כו׳ וכל עיר שאין מצוי שיעברו בה ס״ר ביום אחד אין לה דין רה״ר עכ״ל, והנה המהרש״ם מירי הכא מדגלי מדבר, שהי׳ עיר של ס״ר, והי׳ הס״ר בקירוב מקום, ומ״מ כתב הטעם שהי׳ רה״ר משום שהי׳ שכיח שיעברו ס״ר ביום אחד אלה מפה ואלה מפה, הא לאו הכי אף שיש שם בקירוב מקום ס״ר, ואפשרי המציאות שיבואו לא מהני זה כלל, ונראה בעליל שהמהרש״ם פי׳ מ״ש הב״א ״אפשר״ ״ועלול״ שיעברו ס״ר ביום אחד, הכוונה שהוא שכיח ומצוי שיהי׳ כן ודו״ק, ולא רק אפשריות בעלמא.

וכן מוכח בשו״ת מנחת אלעזר (ח״ג סי׳ד׳ הביאו האדמו״ר ממונקאטש שליט״א בתשובתו אודות היתר טילטול) שכתב לענין עיירות הגדולות, שיש בהם ס״ר, שרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שם הוא רה״ר, דבודאי בוקעין בו ס״ר ביום, ומשמע להדיא אבל בשאר רחובות אינן רה״ר, ובהמשך דברי המנח״א שם כתב להדיא שדבריו בזה הם עפ״י ״הב״א אשר העמיק הרחיב בזה בארוכה״, ומבואר שהבין המנח״א בדעת הב״א שרק אותן הרחובות ששכיח בהן ס״ר הם רה״ר ולא שאר הרחובות העיר, ואע״ג שנמצאים ס״ר בקירוב מקום לכל הרחובות, והרי ״אפשר״ במציאות שיבואו שם ס״ר, אלא מוכח דבעינן דרך דשכיח שיעברו בו ס״ר, ולא מהני אפשריות בעלמא, וכמוש״כ מהרש״ם.

ונראה שהביאן לפרש כן בדברי הב״א, כי מאחר שכתב הב״א דבעינן שיהא ״הס״ר מצוין שם בקירוב מקום״, וגם הצריך שיהא הס״ר ״עוברים ושבים שמה בכל עת״ מה הי׳ חסר שהוצרך להוסיף עוד ״עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא״, הלא בודאי אם הם שם בקירוב מקום, וגם עוברים ושבים בהדרך, הא ממילא גם אפשרי במציאות שיעברו שם ביום אחד, וכי איזה מניעה יש כדבר, וכן לעיל הדגיש ״והיינו שהוא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה״, ומזה משמע שכוונת הב״א להוסיף ולפרש שיעור בה״עוברים ושבים שמה בכל עת״, והיינו דבעינן שיהא דרכם של הס״ר לצאת ולבא בהדרך ברגילות ובתמידות כל כך, עד שאפשר מתוך זה הרגילות, שיזדמן שיבואו ס״ר בהדרך ביום אחד, (ורק בכה״ג נחשב שרשות הס״ר שולטים שם) ולאפוקי אם נמצאים שם בקירוב ס״ר, ומשתמשים באותו דרך באופן שלפי השתמשות הרגילה לא יזדמן כלל שילכו כולם ביום אחד (דאז לא נחשב שהס״ר שולטים על הדרך ההוא).

ודבר זה אפשר לבחון אם שכיח ומצוי שעוברים שם ס״ר ביום אחד, דאם אינו שכיח

שיעברו הס״ר ביום אחד, מוכח דאינם משתמשים הס״ר בהדרך כ״כ, וזהו ביאור מ״ש מהרש״ם דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו שם ס״ר ביום אחד, ונראה ברור לפי המהרש״ם והמנח״א, אפילו אם יתברר שבאיזה ימים בשנה עוברים שם ס״ר, מחמת סיכה צדדית, לא מהני זה על כל השנה שיהי׳ רה״ר בעבור זה, דאנן בעינן שיהא עוברים ושבים כל עת כ״כ עד שבכל יום יהי׳ אפשר לספוקי דילמא יהי׳ עוברים שם ס״ר.

ונראה שכן מדויק נמי בלשון הב״א בדף מ״ה ע״ב וז״ל: לפי שהי׳ מצוי שם כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטירא שהי׳ בו ס״ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פפד״מ ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסון מאד והיו בו גם ישראל הרבה דרים שם ועי׳ בשו״ת ח״צ סי׳ ס״ז לענין אינגלטירא שכתב איך יתכן כו׳ ויש בה כמה סרטיות ופלטיות דדשו בה רבים ואולי ס״ר כו׳, עכ״ל, ומשמע להדיא שגם בעיירות הגדולות ההם שהי׳ בהם ס״ר, עיקר הנידון בהם הוא רק סרטיות ופלטיות שבהם דדשו בי׳ רבים ואולי ס״ר, אבל הרחובות שבעיר שלא דשו בו רבים, אינם רה״ר.

וכן מוכח עוד בדברי הב״א בדף מ״ד ע״ב במה שכתב לפרש הא דאיתא במס׳ שבת דף ו׳ ע״א, לענין מדבר בזה״ז שאינו רה״ר, וכתב וז״ל: ״דודאי לאו במדבר שמם לגמרי מיירי, רק איכא שיירתא טובא דאזלי ואתו כו׳ מ״מ כיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה, אע״ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים, יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן, כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ״ל, וכן ביאר מזה עוד להלן מ״ו ע״א וז״ל: ״ומה שכתב מדברי רש״י בשכת שפי׳ כאן בזה״ז דהולכי מדבריות לא שכיחי, כבר כתבתי בזה לעיל דכוונתו דאע״ג דאיכא שיירתא טובא דפרשי בהברא ומאן מפיס אם לא יעלו לחשבון ס״ר, מ״מ כיון דעכ״פ לא שכיח כולי האי, ואנן בעינן שיהי׳ מצויין ס״ר עכ״ל, הרי כתב להדיא, דאע״ג שיש באמת ס״ר המשתמשים והולכים בהמדבר לפרקים, ״ומאן מפיס אם לא יעלו לס״ר״ מ״מ אינו רה״ר בשביל כך, והטעם בזה כתב ״דעכ״פ לא שכיח כולי האי ואנן בעינן שיהי׳ מצויין ס״ר״, ומזה נראה ברור בכוונת הב״א דלא מהני אפשריות בעלמא, אלא בעינן שכיח שם ומצוי ס״ר עוברים, וכמוש״כ המהרש״ם והמנח״א.

ואמנם עי׳ שו״ת אחיעזר ח״ד סי׳ ח׳ שכתב אודות פאריז שכיון שיש בה ס״ר הוי רה״ר, אע״פ שאין בכל רחוב ורחוב ס״ר, מכ״מ מקרי רה״ר, ועיי״ש שסיים וז״ל:״ שו״ר בשו״ת בית אפרים חאו״ח סי׳ כ״ו כו׳ ושם חשיב לה פריז רה״ר מה״ת עכ״ל, ולפום ריהטא משמע לכאו׳ שמוכיח מהב״א לכל מ״ש לעיל היינו דלא בעינן ס״ר בכל רחוב ורחוב, ולפי״ז ע״כ צ״ל דס״ל להאחיעזר דכוונת הב״א דסגי באפשריות בעלמא, ודלא כמהרש״ם והמנח״א.

אלא דאיכא למידק קצת בדברי האחיעזר, במ״ש דחשיב לה הב״א לפאריז רה״ר מה״ת, דקשה לכאו׳ דהא הב״א כתב להדיא להיפך, וז״ל: ״ואמנם עיירות שבמדינות אלו (פאריז לונדון ווינא ופפד״מ, שכתב שם שיש בהנך עיירות ס״ר) רחובותי׳ קצרים ואין בהם רוחב ט״ז אמה״ עיי״ש, הרי להדיא כתב דאינם רה״ר, וע״כ צ״ל כוונת האחיעזר, דמשמעות הב״א שלולי זאת שרחובותי׳ קצרים וכו׳ הי׳ רה״ר מצד שיש בהם ס״ר, אלא דעכ״ז עדיין אין הכרח בדברי הב״א דהי׳ כל העיר רה״ר, ואדרבה הרי מדיוק לשונו משמע שלא דן אלא לענין פלטיות שבה, שדשו בו ס״ר וכמושכ בשם הח״צ וכנ״ל, ויותר נראה שעיקר כוונת האחיעזר במה שציין להב״א אינו אלא שהב״א ג״כ כתב שיש בפאריז ס״ר ושמצד זה צ״ל רה״ר, אבל לא להוכיח מהב״א לענין מ״ש דלא בעינן בכל רחוב ורחוב ס״ר, שלזה אין משמעות כלל בהב״א, (וראיתי בספר אחד שהרחיק לכת באמרו שמסתבר לו שמעתיק התשובה השמיט מלה אחת ״לא״, וצ״ל שבב״א ״לא״ חשיב לי׳ פריז רה״ר, ודבריו אינם אלא דברי תימה) ובגוף דברי האחיעזר במ״ש דלא בעינן בכל רחוב ורחוב ס״ר ג״כ לא כרירא כוונתו כולא האי, אי ר״ל כשיטת האג״מ המבואר להלן סעי׳ ג׳ או סעי׳ ח׳ עיי״ש, או דילמא ר״ל כשיטת הא״א המובא

להלן סעי' ז', דעכ"פ בעינן רחוב א' שהולכים בו ס"ר ואז ממילא כל רחובות הנמשכים ממנו הוי רה"ר, ואפשר שזה כוונתו במ"ש דלא בעינן "כל רחוב ורחוב" רק עכ"פ רחוב א' שפיר בעינן.

והמורם מכל האמור, שהמהרש"ם והמנח"א תפסו בכוונת הב"א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיהא ס"ר עוברים בהדרך, ולא מהני כלל מה שהם בקירוב מקום והוא אפשרי במציאות שיבואו, וכן מוכח באמת בדברי הב"א, ובכוונת האחיעזר אין הכרע לכאו'.

ומן הראוי להדגיש, אשר כל עיקר דברי הבית אפרים האלו, אינן אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, וכמו שהזכיר כמה פעמים במפורש עי' לשונו לעיל , אבל אין הכרח כלל בכוונתו אם זה גם שיטת הטור והמחבר בשיטת רש"י, שהרי כתבו להדיא דבעינן ס"ר עוברים כל יום, ולא סגי במצויין בקירוב מקום ואפשר וכו', וכמוש"כ המשכנ"י דפליגי הראשונים בשיטת רש"י, ושמוכרח כן בריטב"א עיי"ש, ובשו"ת מהרש"ם שם, הביא מהרב השואל האבדק"ק חיראב, שהי' רוצה לפרש דברי המחבר מ"ש עוברים שם כל יום שאין הכוונה עוברים ממש אלא ראוי לעבור, וכעין שיטת המשכנ"י, והמהרש"ם הארין לדחות פי' זו, דא"א לפרש הכי בכוונת המחבר, בפרט שכתב הלשון כל יום, אלא הפירוש הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בו כל יום עיי"ש, ובאמת שכן פי' נמי המשכנ"י בכוונת המחבר, וא"כ מהיכי תיתי שהב"א חולק על זה, דהא זהו פשטות לשון המחבר, אלא ודאי שכל דברי הב"א אינם אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א, ובזה י"ל דסגי בשכיח שיעברו ס"ר ביום אחד, אבל לפי המחבר בעינן שיעברו ס"ר במציאות כל יום.

ועי' ב"א דף מ"ו שכתב לחלוק על המשכנ"י וז"ל: "ועליו המשא הזה להוציא דברי רש"י ופוסקים ראשונים מפשוטן, דאנא מצא שצריך שיהי' ס"ר בוקעין כאחד, שגם במדבר לא היו בוקעין כאחד במחנה לוי' רק זה נכנס וזה יוצא", הרי מבואר כוונתו להדיא שעיקר דבריו לחלוק על מה שהבין בכוונת המשכנ"י דמצריך שיהא הס"ר בוקעין כאחד, ועל זה השיג שזה ודאי אינו, אלא סגי בזה נכנס וזה יוצא, (ובאמת גם המשכנ"י בתשובתו השנית הדגיש שבודאי מודה דסגי בס"ר עוברים ביום אחד, זה נכנס וזה יוצא, ולא בעינן ס"ר כאחד, עי' לשון המשכנ"י לעיל), אבל על עיקר דברי המשכנ"י אשר מוכח בריטב"א שיש כאן מחלוקת ראשונים בביאור שיטת רש"י, הנה על זה לא פליג הב"א כלל, ונראה עוד כי מה שהארין הב"א בשיטת הריטב"א, אינו הכרח דס"ל דהכי קיי"ל, אלא ר"ל שגם עפ"י הריטב"א שהוא חומרא בשיטת רש"י, מ"מ לא שכיח רה"ר בזה"ז, אבל אין ר"ל דקיי"ל להלכה כהריטב"א נגד הכרעת הטור והשו"ע.

ואמנם יתכן לפי מ"ש מהרש"ם והמנח"א, דבעינן שיהא שכיח ס"ר עוברים, אפשר הגדר שכיח הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, וא"כ אפשר שזהו גם הפירוש בדברי המחבר, וכמוש"כ המנח"א עי' לשונו להלן הערה כ"א, דבודאי לא בעינן כל יום ממש ואם יחסר יום א' אינו רה"ר, רק הרבה פעמים בתמידות, וממילא לפי"ז יתכן שהכל עולה בקנה אחד, ואין כאן אלא שיטה אחת בדעת רש"י והוא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות, וכמעט כל יום, עד שבכל יום איכא לאיסתפוקי אפשר היום עברו ס"ר. אבל אם נפרש דברי האחיעזר, דס"ל שכוונת הב"א הוא דסגי באפשרי במציאות בעלמא, בודאי שאין זה הפי' בהמחבר, וכמוש"כ מהרש"ם הנ"ל שדוחק לפרש כן בכוונת המחבר, אלא לכאו' צ"ל כנ"ל שהב"א לא אמר אלא לפרש דברי הריטב"א, ודו"ק.

והנה עפ"י כל מה שנתבאר בב' סעיפים אלו יוצא לנו ב' דרכים בהבנת כל הראשונים שמשמעות דבריהם ששיעור ס"ר נאמרה בהעיר, הא' הוא שיטת המשכנ"י בביאור הריטב"א, והב' הוא שיטת הב"א, ולשניהם אין זה דין מיוחד לעיר דוקא, דלהמשכנ"י כך לי עיר וכך לי

ג. ויש שחלקו בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שהם מחוץ לעיר, שבדרכים מחוץ לעיר בעינן שיעברו ששים רבוא כל יום, אבל בעיר אם יהי' מספר בני העיר בצירוף הנכנסים שם כל יום ששים רבוא, הרי כל רחובות העיר רה"ר[1].

חוץ לעיר, העיקר תלוי שאם נעשה עבור ס"ר הוי רה"ר, וכן להב"א העיקר תלוי בזה שהס"ר הם בקירוב מקום ודרכם לבוא וכו', וכך לי בקירוב מקום תוך העיר כמו מחוץ לעיר, ולפי המנח"א והמהרש"ם, אפילו יש ס"ד דרים בתוך העיר כל שאין דרכם לבא בהדרך ההוא אינו רה"ר וכשנ"ת, ופשוט שכמו שפירשו דעת הריטב"א בשיטת רש"י כן יתפרש כל הראשונים שכתבו מצויין בעיר.

יז. שו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט ענף ה', ובח"ד סי' פ"ד, ועיי"ש שמצדד שכן הוא ביאור שיטת רש"י והרא"ש ועוד ראשונים, דסגי בזה שיש בעיר ס"ר ומצרפינן אפילו הנמצאים בבתים, (ועיי"ש שמסיק שיש להקל, דבעינן ס"ר בצירוף בכל הרחובות, ולא מצטרפי אלו שבבתים, ושיטתו זו יתבאר להלן סעיף ח' עיי"ש), ובדרך שחוץ לעיר בעינן ס"ר עוברים בו כל יום.

ולכאו' שיטת האג"מ בזה הוא כעין פשרה בין שיטת המשכנ"י ושיטת הב"א, דבזה שמצרף כל בני העיר אפילו הנמצאים בבתים, הרי זה דומה להמשכנ"י, ומוכח דס"ל שהגדר בזה שס"ר שולטים, ואמנם בזה שמגביל הדבר דתלוי בס"ר בעיר דוקא, ולא מהני מה שעשוי בשביל ס"ר שיכולים לבא מחוץ לעיר וכשיטת המשכנ"י, (ועיי"ש עוד שכתב דבעינן שיהי' נמצאים ס"ר בעיר שהוא בשטח שהוא לכל היותר י"ב מיל על י"ב מיל, כלומר שאם הס"ר שבעיר מפוזרים בשטח גדול מזה, אינו רה"ר), הנה בזה דומה קצת להב"א, אלא שלהב"א בעינן שיהא שכיח ומצוי שיבואו שם הס"ר, ולא תלוי כלל בעיר.

וראוי לציין מ"ש באג"מ ח"ד סי' פ"ז ע"ד תיקון עירובין בעיר פלעטבוש וז"ל: "עכ"פ אני סובר כן לדינא, (הביאור בשיטת רש"י בתנאי ס"ר) אבל לא רציתי לומר זה לפס"ד ברור, מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים, ובערוך השלחן משמע שודאי לא נחית לזה כו' אבל בזה טעם למה שלא אמרתי למה שאני סובר לפס"ד ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר, שהוא בעצם נגד מ"ש ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה"עכ"ל,

והנה עי' בהשמטות לח"ד (בעמוד תכ"ח) "וגם כתבתי באור על חשבון הס"ר שכל אלו הם חדושים שאף שברור לענ"ד שהוא אמת שייך למיפלג אחר שראו כל מה שכתבתי אם יש להם טעמים, אבל על ברוקלין שחלוי בדין הס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל, וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר כו' וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות עכ"ל, וכוונתו בזה צ"ב דכד דייקת שפיר תראה שלא מסיק לענין ברוקלין להדיא שדינו שונה ממנהעטען, (עי' ח"ד סי' פ"ט שכתב לענין מאנהעטן שאין למחות ביד המקילין), ושכאן צריך למחות ביד המקילין, אלא מסיק שבברוקלין הוא סובר לדינא שאסור, וגם צל"ע לפימ"ש הוא עצמו בס' פ"ז לענין עירוב בפלעטבוש, שהגם שהוא סובר כן לדינא מ"מ אינו אומר כן בתורת פס"ד ברור, כי לא הוזכר כדבריו בדברי האחרונים, א"כ צ"ב בכוונתו בההשמטה, ואם חזר ממ"ש בהתשובה הנ"ל, ורצונו מעתה לפסוק בתורת פס"ד ברור, וצ"ל לפרושי כן להדיא, וצ"ע.

ודע שיש עוד שיטה המובא בראשונים בהיפך ממש מסברת הג"ג"מ, והוא מ"ש הרמב"ן במס' עירובין דף נ"ט ע"א וז"ל: "ושמא דעת הראשונים לומר שהאיסרטיא שהיא כבושה חוץ

ד. [ח]ויש החולקים על כל הנ"ל, וסוברים שאפילו בעיר, אין רשות הרבים אלא אם כן יש ששים רבוא עוברים[ט] באותו רחוב כל יום[י], ובלא"ה אינו רה"ר, ואפילו יש

לעיירות והולכים ממנו מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בה בעוברין עלי' ס"ר דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם רה"ר בלא ס"ר דתהוי כדגלי מדבר" עכ"ל, ובשו"ת ישועות מלכו סי' כ"א וסי' כ"ב החזיק בשיטה זו, וכ"כ גם בספר בית יעקב דף ו' ע"א מסברא דנפשי', ואמנם בשו"ת אבני נזר סי' רע"ג הביא דברי הי"מ ודחאו, וז"ל: "סוף דבר מוכח בראשונים התוס' ומרדכי וריא"ז שאינם מחולקים בכך והרמב"ן שרצה לחלק בכך תברי' לגזידי' וכתב שאינו מחוור" עכ"ל, וכן עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב שדחה שיטה זו.

יח. אקדים בזה הקדמה קטנה לזה הסעיף, הנה שיטה זו לפי הרבה פוסקים הוא שיטת הי"א שהביא המחבר שהוא שיטת רש"י, וכפי המבואר להלן סעיף ט' כשיטה זו נהגו עלמא, ויש בו ג' פרטים: א' הא דאמרינן שיהא ס"ר עוברין בו היינו עוברין ממש, ולא ראוי לעבור או אפשר לעבור, ב' בכל יום היינו כפשוטו דבעינן ממש כמעט כל יום, ואמנם פי' הפוסקים דבודאי אי יחסר יום א' לא פקע מיני' בכך שם רה"ר, אבל עכ"פ בעינן בתמידות ורגילות, ג' עוברין "בו" היינו באותו רחוב בפנ"ע ולא מצרפינן הס"ר מכל רחובות העיר.

יט. עי' בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח עיי"ש, שרצה הרב השואל האבדק"ק חיראב, לפרש כוונת המחבר שיהא ראוי לעבור, והמהרש"ם דחה דבריו, וז"ל(לאחר שקו"ט בכלל אי שייך לפרש כי"ב בלשון המחבר): "מ"מ כיון שיש לפרש בפשיטות למה נדחוק א"ע, ועוד דבנידו"ד דנקטו דיהיו עוברים בכל יום ודאי דאין לפרש כן דלענין ראוי אין לשער בכל יום, וגם לא הו"ל לסתום אלא לפרש", הרי להדיא שהפי' בדברי המחבר הוא כפשוטו, שבעינן ס"ר עוברין ממש בהרחוב כל יום, וכן במ"ב סי' שמ"ה סעיף ז' משמע דס"ל כן בפירוש דברי המחבר עיי"ש במ"ב ס"ק כ"ד וז"ל: בכל יום, חפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהי' מצויין שם ס"ד", ועי' בשעה"צ אות כ"ה שסיים וז"ל: "אבל אין הכרח שיהי' צריך להס"ר שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש", ומוכח שהבין בדעת המחבר שאכן כוונתו כפשוטו שצריך שיעברו ממש כל יום הס"ר דרך המבוי המפולש, וכן מוכח בכל הפוסקים להלן הערה כ"א שפי' כן בדברי המחבר.

כ. כן הוא לשון השו"ע, וכן הוא לשון כמה ראשונים, ובשו"ת מנח"א כתב וז"ל: פשוט דאינו בכל יום ממש דאם יחסר יום א' בודאי לא יצא מתורת רה"ר רק הרבה פעמים היינו תמיד לענין זה עכ"ל, ומוכח עכ"פ דבעינן הרבה פעמים, ורק דלא בעינן כל יום ממש, אבל בעינן שיהא בגדר "תמיד", ועי' גם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שכתב דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס"ר, וכן עי' באג"מ ח"ד סי' פ"ח בסופו ד"ה והנה מסתבר, שדן לענין קאני איילענד ובריטאן ביטש וז"ל: "שאיכא ימים בימי הקיץ שבאים לשם יותר ממיליון איש ביום, וכיון שאיכא ימים שאיכא ס"ר אפשר דסגי בהכי להיות נחשב רה"ר על כל השנה, שלא הכל הזכירו שצריך להיות הס"ר בכל יום, וא"כ אפשר סברי דאם איכא המציאות בעוברים ס"ר, וראוי הוא מצד המקום ומספר אנשים שבסביבה שיעברו גם כל עת ס"ר הוא רה"ר, אפילו אינם עוברים במציאות אלא איזה ימים בשנה", ואמנם מסיק שם וז"ל: "אך בזה כיון דבשו"ע כתב בדעת שיטה זו דצריך שיעברו ס"ר כל יום יש אולי להקל" עכ"ל, ומוכח דבעינן ס"ר עכ"פ כמעט כל יום.

ששים רבוא עוברים בתוך העיר, אלא שהם מפוזרים בכל הרחובות, לא מהני זה שיהי' רה"ר, אלא בעינן שיהיו הששים רבוא עוברים באותו רחוב דוקא, ובלא"ה אינו רה"ר[כא].

כא. כ"כ המשכנ"י בביאור שיטת הטור והמחבר, וכ"כ הדברי מלכיאל, והמנח"א, וכן מוכח מהערוה"ש, ומהאשל אברהם, ומשו"ת מהרש"ם, ומבית יעקב, מכל הנך פוסקים חזינן להדיא דגם בעיר בעינן ס"ר עוברין באותו רחוב בפנ"ע ולא מצרפינן כלל הס"ר מרחובות אחרות, ונביא דבריהם אחת אחת.

עי' משכנ"י סי' קכ"א שביאר להדיא שיטת הטור והשו"ע דבעינן ס"ר עוברים כל יום שלמדו זאת מהמבואר בגמ' (שבת צ"ו ע"ב) דמחנה ישראל הי' לא הי' רה"ר, וע"כ הטעם משום דדוקא מחנה לוי' היו ס"ר עוברים כל יום אצל משה כדי להביא נדבת המשכן, משא"כ במחנה ישראל לא היו הולכים ס"ר בכל הרחובות כי לא היו מצויין אלו לאלו, ומבואר להדיא דאע"ג שמחנה ישראל הוא עיר דדרים בו ס"ר, והי' גם ס"ר בצירוף בכל הרחובות, לא מהני זה שיהי' רה"ר, אלא בעינן ס"ר עוברים באותו רחוב דוקא לפי שיטת הטור והשו"ע, (ועי' גם רשב"ם ב"ב דף ס' להדיא דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, וכן עיי"ש נמוק"י, וכ"כ הערוה"ש סי' שמ"ה סעי' כ' עיי"ש) הרי בפירוש דס"ל שגם בעיר בעינן שיעברו הס"ר בכל רחוב בפנ"ע.

ונראה שמדויק כן בלשון המחבר, שבכל הסעיף נקט לשון רבים, "רחובות ושווקים" ואין "להם" חומה וכו', ובשיטת הי"א נקט לשון יחיד דייקא "כל שאין ס"ר עוברים "בו" אינו רה"ר, ועפ"י המשכנ"י נתיישב כמן חומר, כי אלו נקט לשון רבים גם כאן הי' משמע שיש בצירוף כל הרחובות ס"ר הוי רה"ר, ולכך נקט לשון יחיד דייקא להדגיש דבעינן באותו רחוב בפנ"ע ולא מצרפינן כל הרחובות.

וכן עי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו וז"ל: ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר, כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש. עכ"ל, ועיי"ש בהשמטה הנ"ל, שלא רצה לסמוך על סברה זו להתיר, ומצדד שם דהוי רה"ר אע"פ שמפוזרים הס"ר בכל הרחובות, וכפי הנראה שחזר בו, ומסקנתו דבעינן ס"ר ברחוב אחד.

וכן עי' שו"ת מנחת אלעזר בח"ג סי' ד' וז"ל: הנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז וויען וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא דאפילו בעיירות הגדולות ההם, שכבר כתב הב"א שיש שם ס"ר, והמנח"א מביא את דברי הב"א הנ"ל, ומ"מ דוקא הרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שעוברים בו הס"ר הוי רה"ר ולא כל רחובות העיר, ומבואר דלא מצרפינן כל רחובות העיר.

וכן מוכח דעת הערוה"ש בסי' שמ"ה סעי' כ' וכ"א דאפילו עיר שיש בו ס"ר אינו רה"ר רק באותם הרחובות שהכל פונים עליהם, כמו במחנה לוי' שהכל מצויין אצל משה, אבל לא מצרפינן הס"ר מכל הרחובות (וכ"כ האג"מ בח"ד סי' פ"ח שמהערוה"ש הנ"ל מוכח דלא נחית לסברתו בחשבון הס"ר).

וכן מוכח דעת האשל אברהם בסי' שמ"ה וז"ל: הדרכים המפולשים הנעשים ע"י הקיר"ה והם רחבים יותר מט"ז אמה ובהרבה מקומות יש בהם ס"ר בוקעים בכל יום, ולכאו' הוי רה"ר לכו"ע, וגם הדרכים שמתפצלים לצדדים שאין שם ס"ר בוקעים הרי הם מפולשים לרה"ר והם

ה. זה שאמרנו לפי דעה זו (סעיף ד') שצריך שיהי' הששים רבוא עוברים באותו רחוב, היינו שיהא הששים רבוא עוברים במקום אחד בהרחוב, אבל אם יש מקצת העוברים רק במקום זו בהרחוב, ומקצת העוברים רק במקום אחר בהרחוב, אינם מצטרפין אלו עם אלו לחשבון הששים רבוא[כב].

ג"כ בכלל רה"ר עכ"ל, הרי להדיא דרק משום שיש דרך שעוברים בו ס"ר כל יום, ואותו דרך הוי בודאי רה"ר, בזה ס"ל דגם הדרכים המתפצלים לצדדים הוי ג"כ חלק מהרה"ר, ומוכח דאין מצטרפים ס"ר המפוזרים בכל הרחובות, דאילו כן הרי היו כל רחובות העיר רה"ר משום שכולן מצטרפין יחד להס"ר, והא"א כתב שם דדרכים המתעקמים מהרה"ר אינם בכלל הרה"ר, ומוכח דאין הס"ר מצטרפין מכל הרחובות אלא בעינן ברחוב אחד.

וליכא למימר דהני מילי בדליכא ס"ר בעיר, אז הוא דבעינן שיהא הס"ר ברחוב אחד, הא איכא ס"ר הדרים בעיר נעשו ממילא כל רחובותי' רה"ר, אפילו ליכא ס"ר עוברים ברחוב א', וכשיטת האג"מ, והא"א מיירי שיש ס"ר רק בהדרכים מצד ההולכים מעיר לעיר, הא בודאי ליתא, דהא"א מביא ראי' לדבריו שם ממדבר וז"ל: "וכמו במדבר שבודאי לא היו בכל פרטי השטחים דשם ש"ר בוקעין בכל יום כו' הן בחנייתם ג"כ הי' מן הנמנע הגמור שיהי' ש"ר בוקעין בכל פרטי שטח המחנה בכל יום", והרי המחנה במדבר הי' עיר שהיו בו ס"ר דיירים, והיו גם ס"ר מפוזרים בהרחובות, וא"כ מאי ראי' מייתי מהתם, הלא התם בדין שיהי' כל רחובות העיר רה"ר אפילו בלי ש"ר עוברים בכל פרטי השטחים, ואיזה ראי' מייתי להיכי דבעינן ס"ר עוברין, אלא ודאי מוכח דגם בעיר בעינן עוברין בכל רחוב ס"ר, וממילא א"ש שמוכיח דאעפ"כ לא בעינן בכל פרטי השטחים ס"ר עוברין, והדרכים הנמשכין הוי ג"כ רה"ר ודו"ק.

וכן מוכח מהמהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח וז"ל: דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי' מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, הרי להדיא דאע"ג שהוא מיירי כאן מדגלי מדבר שהוא עיר של ס"ר מ"מ הוצרך לפרש שמה"ט הי' רה"ר משום שהי' שכיח שיבואו אלה מפה ואלה מפה והי' שכיח שיעברו ביום א' ס"ר, ומוכח דלא ס"ל שמצרפינן כל רחובות העיר.

וכן בס' בית יעקב למס' עירובין דף ו' ע"א וז"ל: "אמנם כן בכל מקום ובזמן הזה לא מקרי עיר רה"ר אלא כשיש בקיעת ס"ר ואף אמנם נוכל לומר שהיינו טעמא ממאי שדוקא מחנה לוי' הי' רה"ר ולא מחנה ישראל כנ"ל, משום דבמחנה לוי' הי' מצויין ס"ר, ולא כן במחנה ישראל, שלא הי' עוברים ושבים ס"ד" עכ"ל הרי להדיא כנ"ל דאע"ג שהי' מקום חניית ישראל נחשב כעיר כמוש"כ שם הב"י לעיל "שהגם שהישראל היו במדבר יושב אוהלים אפ"ה מקרי מקום חנייתם בשם עיר" ומוכח דאע"ג שהי' עיר שהי' של ס"ר דיירים, מ"מ אינו רה"ר רק מחנה לוי' שעברו בו הס"ר.

כב. כ"כ האג"מ בתשובתו להגר"מ קליין שליט"א ונדפס בספרו אום אני חומה, וז"ל: "ולא מובן מה שהביא מס' תירוש ויצהר שהגה"מ שמואל האריך להתיר השאסיי בעירנו ההולך מווארשא לפעטערבורג שתמצא בו כמה מליונים בנ"א, לראי' שבצוה"פ ניתר גם כשעוברין ס"ר, וכי בהשאסיי הארוך הזה, עברו בכל אורכן כמה מליונים בנ"א, אלא מקצת דרך בחמישים מיל מווארשא להערים הסמוכות לה עברו כאלף איש בערך, ובחמישים מיל האחרים עברו איזה מאות איש אחרים, וכן בכל מקצת דרך עברו עלי' אינשי אחריני עד

פעטערבורג, ומעולם לא עברו במקום אחד אף לא רבוא אחד וכו', והוא טעה שחשב כל העוברים מתחילתו ועד סופו אף שעברו רק מילים אחדים" עכ"ל, ומבואר להדיא דבעינן שיעברו הס"ר "במקום אחד", וכמוש"כ "ומעולם לא עברו "במקום אחד" אף לא רבוא אחד", ומבואר דלא מצטרפי הס"ר המפוזרין בכל אורך הדרך, אלא בעינן שיעברו ס"ר במקום אחד דוקא, ואז נעשה זו המקום שעוברים בו ס"ר רה"ר, ואף דהאג"מ לשיטתו הנ"ל בסעי' ג' וכן להלן סעי' ח', הרי מיירי דוקא מדרך שהוא חוץ לעיר, מ"מ חזינן דעתו להדיא דהיכי דבעינן ס"ר עוברין, הפירוש בזה הוא עוברין במקום אחד, ולא מצטרפי אלו מפה ואלו מפה, וממילא נוכל ללמוד לפי השיטות דבעיר ג"כ בעינן ס"ר עוברין באותו רחוב וכמובא בסעי' ד', ולדידהו אין שום חילוק כלל בין רחוב בתוך העיר לרחוב שמחוץ לעיר, דבעינן דוקא עוברין במקום אחד, דבזה לא פליגי כלל.

וכ"כ המשכנ"י וז"ל: "ונפלאתי מאוד אם כוונת מעכ"ת שבצירוף כל השיירות שבכל המדבר הגדול והנורא אפשר מאה פרסאות יצטרפו כולן לס"ר אף שרחוקין הרבה זה מזה, ואין רואין ואין יודעין אלו את אלו, הזה נקרא צירוף, וא"כ גם ביישוב נצרף כל אנשי היישוב בערך עשרים פרסה נמצא ס"ר, אלא ודאי כיון שאין דרך לאלו עם אלו ואין הולכין ובאין בדרך אחד אין כאן צירוף, וגם במדבר הי' כן", הרי להדיא דאין מצטרפין הס"ר רק כאשר "הולכין ובאין בדרך אחד", ויש "דרך לאלו עם אלו".

ויש לדון מה יהי' הדין בדרך אשר בחלק ממנו עוברים בו ס"ר, וכגון שבתחילת הדרך עדיין אין כ"כ עוברים, אלא שבמשך הדרך ניתוספין העוברין, עד שבאמצע הדרך יש כבר ס"ר עוברין, אם רק חלק ההוא שיש בו ס"ר עוברין הוא שנעשה רה"ר, או דילמא מכיון שבחלק מהדרך יש בו ס"ר עוברין, שוב הוי כל הדרך רה"ר, ואפילו אותו החלק שאין עוברים בו ס"ר, ונראה לכאו' דהוי כולו רה"ר ע"י החלק ההוא, ולא מיבעיא לשיטת הא"א המובא להלן סעי' ז', פשיטא דהכי הוי, דהא לדידי' אפילו דרכים אחרים הנמשכים מהרה"ר הוי חלק מהרה"ר, וכ"ש אותו דרך עצמו בודאי דהוי כולו רה"ר, אלא אפילו לדעת הפוסקים החולקים עיי"ש, מ"מ הכא בכה"ג בודאי לכו"ע הוי כל הדרך רה"ר, וראי' לדבר, שהרי גם במדבר שהיו כולן הולכין במחנה לוי' אצל משה, הלא לא היו עוברים כל הס"ר בכל אורך המחנה לוי', רק בסוף כאשר באו אצל משה אז כבר נמצאו ס"ר עוברין בהדרך, אבל בתחילת המחנה לוי' הרי לא הלכו שם רק אלו שהיו דרים שם בתחילת הדרך, והי' ניתוסף והולך העוברים, עד שבסוף הדרך בהגיען למשה כבר היו ס"ר עוברים, ומ"מ משמע שכל מחנה לוי' הי' רה"ר אפילו תחילתו, ומוכח דע"י שיש עכ"פ חלק מהרחוב שעוברין בו ס"ר שוב הוי כל הרחוב רה"ר.

ולפי הנחה זו שאם יש ס"ר עוברין בחלק מהדרך הוי כל הדרך רה"ר, יל"ע עוד מה יהי' הדין באם יש ס"ר עוברין במקום אחד ברוחב הדרך, היינו שאינם עוברין בכיוון הדרך רק שהם חוצצין את הדרך ברחבו, האם זה נחשב שעוברין בהדרך ויהא נחשב כל אותו הדרך רה"ר ע"י כך או לא, ולדוגמא היכי שיש דרך אחד אשר יש בו ס"ר עוברין בכל אורך הדרך והוי בודאי אותו הדרך רה"ר גמור, ויש רחובות החוצצים אותו הדרך לרחבו, ונמצא ממילא לגבי כל אותן הדרכים, שיש ס"ר החוצצין לרוחבן, היינו הס"ר העוברין בהרה"ר, ובזה יש לדון אם נחשב שיש ס"ר עוברין גם באותן רחובות ע"י הס"ר העוברין בהרה"ר, וממילא עפ"י מ"ש לעיל יהי' כל אותן הדרכים רה"ר, או דילמא עוברין לא מקרי אלא העוברין בכיוון הדרך, היינו לאורכו, שלזה עשוי הדרך, אבל העובר על הדרך ברחבו לא נחשב שעובר בזה הדרך (ועיקר הנידון הזה הוא רק לענין אם יהי' כל אותו הדרך רה"ר, ע"י שבמקום אחד חוצצים ס"ר לרוחבו, אבל אותו המקום ממש שעוברין בו הס"ר פשיטא דהוי רה"ר).

ולכאו' מדברי הא"א המובא לעיל הערה כ"א, יש ללמוד שהעובר לרחבו לא מקרי שעובר בהדרך, שהוא דן לענין דרכים המתפצלים מהרה"ר שדינם כרה"ר אע"ג שאין ס"ר עוברין באותן דרכים המתפצלים, והשתא אי אמרת שגם העובר לרוחבו של דרך מקרי עובר על

ו. י״א שאין עולין לחשבון הששים רבוא רק הולכי רגל, אבל הרוכבים בקאר״ס וכדו׳ אין נכנסים בחשבון הששים רבוא[נג], וי״א שאין לחלק בכך, וגם הרוכבין בקאר״ס מצטרפין לחשבון הס״ר[נד].

ז. במקום שיש רחוב שעוברים בו ס״ר, י״א שכל הדרכים הנמשכים הימנו נידון כחלק מעצם הרה״ר, אע״ג שבאותם הדרכים אין ס״ר עוברים בהם[נה], והיינו דוקא אם

הדרך, א״כ הא ממילא נמצא בכל הדרכים המתפצלים מרה״ר שיש גם ס״ר עוברים בהם ברוחבן, אלא ודאי דבכה״ג לא נחשב עוברין בהדרך, ולכאו׳ כן יש לדייק גם מדברי המנח״א המובא לעיל שם, שהרי כתב שרק הרחובות הגדולות מקומות הנסחר ביותר, שם הוא רה״ר, ובודאי שבעיירות הגדולות ההם היו הרבה רחובות החוצצים והפוגשים בהרחובות הגדולות דדשו בהו ס״ר, וכדרך כל עיירות הגדולות, ומ״מ לא כתב אלא שהרחובות הגדולות הוי רה״ר, ולא הרחובות הקטנות החוצצים בהם, ומוכח דעת המנח״א שהס״ר העוברים ברוחב הרחוב, לא נחשב עוברין בו, דעוברין לא מקרי אלא עוברין בכיוון זה הדרך, ובכלל לא אישתמט שום פוסק להשמיענו חידוש כזה, דהיכי שיש ס״ר עוברין, דכל הדרכים הפוגשים באותו דרך יהי׳ רה״ר.

כג. כ״כ הישועת מלכו סי׳ כ״ו וז״ל: ״וע״ד אשר דרש במקום שהמסילות הברזל הולך מעיר לעיר, כו׳ אפשר מקרי ס״ר מצויין כו׳ ידידי תחילה צריך אני להודיע כי הדרך ודאי לא מקרי רה״ר מאחר שהאנשים יושבים בתוך העגלות מסובבים בד׳ דפנות ותקרה, ופשוט שזה רה״י גמורה ואפילו כרמלית לא מקרי״ עכ״ל, וחזר עוד על הדברים בסי׳ כ״ד וז״ל: ״לכן ע״י נסיעת האנשים האלו לא מקרי רה״ר״,

וע׳ גם בית אפרים, (דף מ״ט ע״ב בסוף ד״ה ובספר) ,שכתב לכאו׳ ג״כ כעין דברי הישועת מלכו, וז״ל: ״ועוד יש מקום אתי לדון בדבר החדש שנלענ״ד שהא דאמרינן שדרך סלולה לרבים שבוקעים שם עושהו רה״ר, לא נאמר אלא בהולכי רגל, אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והיושב בקרון״

והנה עיי״ש בב״א דלכאו׳ עיקר סברתו נאמר לענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא, היינו שההולך בקרון שהוא למעלה מי׳ אינו יכול לבטל מחיצות העשויות בעיקר בשביל למטה מי׳, ולכאו׳ אין מכאן ראי׳ לענין חשבון הס״ר, אי מצרפינן היושבים בקרון, אלא דע׳ בשו״ת מהרש״ם ח״א סי׳ קס״ב וז״ל: ״וגם העלה הב״א שם דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ועגלות ״דבעינן דומיא לדגלי מדבר״ והנה זה ההסבר שכתב המהרש״ם דבעינן דומיא לדגלי מדבר לא נמצא בגוף דברי הב״א, ועכ״פ מוכח מהמהרש״ם שהבין כוונת הב״א דבעינן דוקא הולכי רגל לחשבון הס״ר, דבעינן דומיא לדגלי מדבר, ולאו דוקא מטעם ביטול מחיצות, וא״כ הוא ממש סברת הישועות מלכו, אלא דלפי מהרש״ם, לכאו׳ לאו דוקא מטעם שיושבין ברה״י אלא העיקר דבעינן הולכי רגל.

כד. כ״כ האג״מ בח״א סי׳ קל״ט שאין מסתבר כלל לחלק בזה, ובתשובתו להגר״מ קליין שליט״א בספר אום אני חומה מבאר סברתו יותר, שהאדם ההולך בהקא״ר נחשב שהוא ההולך על הרחוב, ״ולא נחשב כלל שהקאר״ס הולכים אלא שהאנשי הולכים ע״י הקאר״ס לאיזה מקום ע״י דרך זו״

כה. האשל אברהם סי׳ שמ״ה ע׳ לשונו לעיל הערה הקודמת, ונראה ליישב בזה קושית

אינם מתעקמים מהרה"ר כעין "ד", אלא נמשכים ממנו ביושר, וי"א דרק אותו הרחוב שעוברים בו הששים רבוא הוא הנידון כרה"ר, אבל רחובות שנמשכים הימנו אינם חלק מרה"ר[כו].

ח. ויש החולקים על דעה הנ"ל (סעיף ד') וס"ל שכל רחובות העיר נידון כרה"ר אחת, ואם עוברים בכל רחובות העיר בצירוף ס"ר, הוי כל רחובותי' רה"ר, וכל שנמצאים בעיר כל כך תושבים שיש לשער שיהי' נמצאים בהרחובות ששים רבוא כל יום, יהי' כל רחובות העיר רה"ר, והיינו שאם יש לערך ה' פעמים ס"ר, והוא לערך ג' מליון אינשי, אז הוי כל רחובות העיר רה"ר[כז].

המשכנ"י, שהקשה על שיטת הראשונים דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, א"כ נמצא כאשר הוציאו מבתיהם הי' הוצאה מרה"י לרה"ר דרך סטיו, והרי נחלקו בזה בן עזאי וחכמים אי חייב כה"ג, עי' שבת דף ה' ע"ב, ולבן עזאי דפטור תקשי למה הזהירן משה לא תפיקו כו', הא אין בזה איסור הוצאה כלל, ועפ"י סברת הא"א לק"מ, כי אותן דרכים ממחנה ישראל שהיו מתפצלים ממחנה לוי', הי' ג"כ נחשב כחלק מרה"ר, ורק החלקים שהיו מתעקמים ממחנה לוי' הי' מקום פטור ודו"ק.

כו. שו"ת מנחת אלעזר עי' לשונו לעיל הערה ח' דמשמע רק אותן רחובות דבקעי בהן ס"ר הוי רה"ר ולא המתפצלים מהם, וכן מוכח גם מהמשכנ"י בדעת הטור והשו"ע, עי' הערה הקודמת שהקשה לשיטת הטור ומחבר דמחנה ישראל לא הי' רה"ר א"כ לבן עזאי למה הזהירן משה , ומוכח דלית לי' סברת הא"א דלפי דבריו לק"מ, וכן מוכח פשטות משמעות הרשב"ם והנמוק"י במס' ב"ב דף ס' שכל מחנה ישראל הי' רה"י.

כז. שו"ת אג"מ שם, והוסיף עוד בביאור הדברים בחלק ד' סי' פ"ז וסי' פ"ח, וז"ל: שאיכא שני ענינים, בדרכים צריך ס"ר בכל יום כלשון המחבר כו' אבל בעיר הוא רה"ר בזה שישנם בעיר ס"ר, ויש להקל שהוא שיהי' ברחובות כל העיר כל העת שדרכן של אינשי לצאת מבתיהן כשצריכין לאיזה דבר ס"ר, אף שבכל רחוב ורחוב לא נמצאו אלא פחות הרבה, ואף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות, הוא רה"ר אם במשך כל הרחובות הוא בסך ס"ר עכ"ל.

וצל"ע שבתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה אות כ"ח מבואר דעתו להדיא דבדרך בעינן שיעברו הס"ר בכל הדרך שיהא רה"ר, ולא מצרפינן אלה מפה ואלה מפה לחשבון ס"ר, וצ"ל דעיר הוי גדר אחר, והוי כמו פלטיא, דכודאי בפלטיא לא בעינן שילכו הס"ר מחנות לחנות בכל הפלטיא, אלא מקום שמתקבצים שם ס"ר לסחורה, וכמו"כ צ"ל הגדר להאג"מ, דאם בכל רחובות העיר יש ס"ר הוי כולו רה"ר, וכן מדויק בלשונו הנ"ל אף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות שזה גדר פלטיא ודו"ק.

ועי' לעיל הערה י"ח שהבאנו מ"ש האג"מ שאף דס"ל כן לדינא כשהוא לעצמו, אבל לא רצה להורות כן בתורת פסק דין ברור מכיון שלא נמצא כן בדברי רבותינו האחרונים, ועי' גם להלן הערה כ"ח דמוכח מהדברי מלכיאל דלית לי' זה האומדנא של האג"מ, וס"ל שגם בפחות מג' מליון אינשי יש לחוש לס"ר מפוזרין בהרחובות, ומשמע דכל שיש ס"ר בעיר, צריכים לחוש שיש ס"ר בהרחובות, והטעם לכאו' כי מסתמא רובא דרובא מאנשי העיר הולכים בהרחובות כמעט כל יום.

ט. וזה לשון הדברי מלכיאל: "נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ששים רבוא[כח], כי הששים רבוא מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברחוב אחת"[כט].

ובאמת צל"ע בסברת האג"מ, כי בודאי רובא דרובא דאינשי הולכים בחוץ כל יום, ובפרט דלהאג"מ לא בעינן רק שיהי' נמצא בחוץ לאיזה צורך ולאו דוקא עוברין וכנ"ל, ולמה בעינן ג' מליון אינשי כדי שיהא מצוי ס"ר בהרחובות, ומשמע דס"ל שצריך שיהא הס"ר בב"א בהרחובות, וכן משמע בח"ד סי' פ"ח וז"ל: " קאני איילענד וברייטאן ביטש שאיכא ימים בימי הקיץ שבאים לשם יותר ממליון איש ביום, ואף אם נחלקם לג' זמנים ביום נמצא בזמן אחד ביום איכא שם רק ערך ש"נ אלפים הרי בצירוף להאינשי שנמצאים בכל יום ודאי יהי' בימים ההם ס"ר" עכ"ל, ולכאו' אינו מובן למה צריך לחלק לג' זמנים וכו', ומוכח לכאו' דס"ל דבעינן בזמן א' ס"ר בהרחובות, ואמנם שיטה זו דחה הב"א עי' לשונו לעיל הערה ט"ז, וס"ל שבודאי לא בעינן ס"ר כאחד, ובאמת גם המשכנ"י כתב להדיא דסגי בזה נכנס וזה יוצא, ועי' גם שם שהבאנו לשון המאירי שכתב ג"כ להדיא דלא בעינן ס"ר כאחד.

כח. כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו, וכתב בשו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ל"ו שכן נהגו כהיום בירושלים לערב בצוה"פ אע"ג שיש שם ס"ר, ובתשובת אדמו"ר ממונקאטש שליט"א הביא בשם מורי הוראה מא"י שכן נהגו בבני ברק לערב בצוה"פ אע"ג שיש שם ס"ר, וכן בת"א נוהגין לערב בצוה"פ אע"ג שיש שם לערך שני מליון אינשי, ועי' בשו"ת אבן ישראל שם שכתב בטעם שנהגו היתר בזה, או משום דנקטינן דבעינן ס"ר באותו רחוב, וכמוש"כ הדברי מלכיאל, ועי' דעת הפוסקים הסוברים כן לעיל סעי' ד', או משום דסמכינן על סברת החזו"א הידוע שעפ"י דבריו בכל הכרכים הגדולים יש היקף ג' מחיצות ע"י הבתים עיי"ש.

והנה מנהג העולם בזה הוא דלא כשיטת המשכנ"י בסעיף א', דסגי בעשוי בשביל ס"ר, (ולפי המשכנ"י אפילו עיירות קטנות א"א לערב) וכן דלא כשיטת האחיעזר המובא לעיל הערה ט"ז שבעיר שיש בו ס"ר הוי כולו רה"ר (אם נאמר שזהו כוונת האחיעזר ועי' לעיל שם שכאמת לא ברירא כולא האי כוונתו), דלפי"ז הא א"א לערב בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר דכל רחובותי' הם רה"ר, ודלא כשיטת האג"מ בסעיף ג', דתלוי בעיר שיש בו ס"ר, אבל לפימ"ש המהרש"ם והמנח"א בדעת הב"א סעיף ב', א"ש מנהג העולם, כי יתכן שלא היו מערבין אותן רחובות הגדולים שיש בו חשש דדשו בי' ס"ר, או אפשר נתברר להם שלא הי' כלל רחובות כאלו שעוברים בו ס"ר, וכדחזינן בעירנו ברוקלין אשר יש בו לערך כ' מליון תושבים, ונתברר המציאות שאף רחובות הגדולים ביותר לא דשו בי' ס"ר, וכן לפי דעת הפוסקים המובא בסעי' ד' א"ש מנהג העולם.

ואמנם לכאו' אין ראי' ממנהג העולם נגד שיטת האג"מ בסעיף ח', כי יתכן שמעולם לא דרו בעיירות גדולות כאלו שיש בהם ג' מליון אינשי, ושיהי' חשש שיש ס"ר הנמצאים ברחובות העיר, אלא שמלשון הדברי מלכיאל משמע שנהגו לערב בעיירות גדולות מאוד שיש ס"ר מפוזרין בהרחובות, א"כ נשמע ממנהג העולם גם דלא כסברת האג"מ, אלא שיותר נראה שאין כוונת הדברי מלכיאל שנהגו לערב בעיירות שהי' בהם ג' מליון אינשי, שהרי לא הזכיר כלל מזה אלא עיירות גדולות שיש בהם ס"ר, וצ"ל שהדברי מלכיאל לא ס"ל כלל זה האומדנא של האג"מ, דבעינן ג' מליון אינשי, כדי שיהי' ס"ר בהרחובות, אלא ס"ל שגם בפחות מג' מליון אינשי יש לחוש לס"ר מפוזרין בכל רחובות העיר כל יום, דרובא דרובא מאנשי

העיר הולכים לחוץ כל יום, וממילא אם יש עיר שיש בה ס"ר צריכים עכ"פ לחוש לס"ר מפוזרים בהרחובות, ומ"מ נהגו לערב, וע"כ משום דבעינן שיעברו ברחוב אחד, ולא מצטרפי הס"ר מכל הרחובות.

כט. ובדברי מלכיאל הזכיר עוד טעם להתיר, משום דאין הרחובות מפולשין מן הקצה לקצה, שזה אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ואמנם לא משמע כלל בדבריו דבעינן דוקא תרי טעמים להתיר, וגם לפי שאר האחרונים המובא לעיל סעיף ד', בודאי שזהו טעם המנהג, והיינו שנהגו העולם לסמוך על שיטת הי"א שהביא המחבר, ולא ס"ל שכל הרחובות בעיר הם רה"ר אחת.

ויש להסביר טעם מנהג העולם עפ"י מ"ש לעיל פרק א' בסופו, מכמה פוסקים, הטעם דסמכו העולם על שיטת הי"א, ולא חששו לדעה קמייתא, ואיך סמכו להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם משום דאנן קיי"ל כרבנן דלא ארומ"מ ונמצא ממילא דליכא כאן חשש איסורא דאורייתא, כי מדאורייתא מהני צוה"פ לעשותו רה"י, ולא נשאר כי אם חשש איסור דרבנן, שהצריכו דלתות, ובזה סמכינן להקל על דעת הי"א, ועפי"ז י"ל שבביאור שיטת הי"א גופא, סמכו על דעת הנך פוסקים המקילים משום דבמידי דרבנן נקטינן לקולא, ועוד י"ל בטעם מנהג העולם, לפימ"ש שם מהבית מאיר שתפסו שיטת רש"י לחלוטין, ולא מטעם ספיקא דרבנן, הה"נ שתופסין לעיקר פי' הפשוט בהמחבר, וכמו דס"ל כן הרבה פוסקים, ולא חלקו כלל בין עיר לחוץ לעיר, אלא נקטינן לעיקר דאין רה"ר כלל רק בס"ר עוברין כל יום, לא שנא עיר ולא שנא חוץ לעיר.

השיבנו - ונשובה

בספר דורש טוב מאמר ג' לפורים, מבאר מימרא דמרן מרוזין זי"ע [ראה לעיל עמ' סב] בהקדם להקשות דצריכים אנחנו להבין פי' צדיק, כי לכאורה כל הפושט יד משמע שהאדם נתעורר לשוב בתשובה, וא"כ מהו דאמר דפורים מכפר בין לשבים ובין לשאינם שבים?

אמנם דידוע הוא הוויכוח בין הקב"ה לבין כנסת ישראל, הקב"ה אומר "שובה אלי ואשובה אליכם" וכנס"י אומרים "השיבנו ה' אליך ונשובה" (סוף איכה רבה) ואז בנס פורים רצה הקב"ה שישראל יהיו זכאים באותם הימים כדי שיהיו ראוים לנס ולא יהי' עליהם שום קטרוג לכן התפייס להם ועשה ה' מבוקשם, וכביכול המציא א"ע להם בתחילה בבחי' השיבנו (כטענת כנס"י) ומובן מעצמו כי אחרי "השיבנו" בא "ונשובה" וכן הוא בכל שנה כמו שנאמר "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור".

וזהו כוונת זקני הק' זי"ע שפורים גדול מיום כיפור, לפי שיום כיפור מכפר רק לשבים ופורים מכפר אפילו לשאינם שבים, כי בפורים "כל הפושט יד נותנין לו" והפשט הוא "כל" היינו הכל יכול "פושט יד" ומקבל פושעים וחטאים, ובני ישראל "נותנין לו" כי אחרי "השיבנו" בא "ונשובה".

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

כולל להוראה

קובץ תורני

הוצאת ספרים

רשת שיעורי תורה

בית הוראה

• מאנסי ניו יארק •
סיון תש"ס • שנה ה גליון ד (כ)

קובץ אור ישראל / רבעון הלכתי

יוצא לאור ע"י מכון אור ישראל

שע"י קהל שארית ישראל ווילעדניק, מאנסי נ.י.

הרב חיים אבערלאנדער

ראש המכון ויו"ר המערכת

הרב גדלי' אבערלאנדער

עורך אחראי

חברי המערכת:

הרב מתתיהו דייטש, ירושלים

הרב אהרן הכהן פערל, ניו יורק

הרב יודא הכהן שטראססער, ניו יורק

הרב מרדכי ווייס, ירושלים

מחיר גליון: $5

דמי מנוי לשנה: $20 [מחוץ לניו יורק — $25]

כתובת המכון באה"ק: ת.ד. 1111 בני ברק

טל. 538-2434 (02)

מחיר גליון באה"ק: 12 ש"ח

להרשם בארה"ק: 50 ש"ח לשנה [4 גליונות]

Copyright © 1998

All Rights Reserved

M'CHON "OHR YISROEL"

P.O.B. 557

Monsey, N.Y. 10952

Tel. (914) 426-7321 Fax: (914) 425-2894

קוראים נכבדים!

הרוצים להשתתף בגליון הבא ולשלוח מאמרים, הערות והארות, חידושים ובירורים, מתבקשים לכתבם במכונת כתיבה, על דיסק, או בכתב-יד ברור על צד אחד של הגליון, ובשורות מרווחות, כדי להקל עלינו בסידורם הנכון, ותודה למפרע. המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט איזה מאמר ראוי לדפוס, לשנותו או לשפרו.

"ספרא"

עריכת ספרים והוצאה לאור

(914) 425-0635 (718) 438-4714

צילום ולוחות: פרנק' ירושלים

התוכן:

דבר המערכת

שפתי ישנים

ספר מצוות השם; קונטרס דיני בני נח — רבי יונתן שטייף זצ"ל — ט

לישא אשה על אשתו בלי היתר מאה רבנים לגר שנתגייר — רבי משה זילבער זצ"ל — יז

דבר הלכה

פסקי הלכות על הל' אבלות — הרב שמואל הלוי ואזנר — כב

הערות על ספר פדיון הבן כהלכתו — הרב שריה דבליצקי — כד

בענין תוך כדי דיבור כדיבור דמי (ב) — הרב אלי' כ"ץ — כה

לענין הטועה באמירת מוריד הגשם — הרב יעקב אשר פעלדמאן — ל

בענין הכנה לשבת

חגים וזמנים

הפרדת מצות שלימות מתוך נשברות ביו"ט — הרב חיים אבערלאנדער — לב

קונטרס ביום השביעי תשבות (ב) — הרב יעקב יוסף ניישלאס — מא

עיונים וביאורים בגדרי "בר מצרא" ודיניו — הרב אהרן גראוס — נז

צדקה ומשפט

בענין איסור גניבת תוכנות של מחשב וכדומה — הרב אברהם יפה-שלזינגר — ע

בענין מצא בגל ובאשפה — הרב אברהם צבי הכהן — עו

בדין תיווך — הרב ישראל שוואַרץ — פא

בדין קיום שטרות בזמנינו — הרב אלי' מטוסוב — פד

בנתיב הכשרות

תולעים שאינם נראים לעין — הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל — צו

בענין קיטור בבית חרושת שיש בו ג"כ מוצרים שאינם כשרים האם עובר האיסור — הרב ירמיהו מנחם כהן — קא

וושבי אהל

כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו ולצורך גופו ובטלטול מן הצד לצורך דבר המותר — הרב נחום נבנצאל — קז

הוצאת מגבת סביב הצוואר במקום שאין עירוב — הרב יוחנן אליעזר הכהן כ"ץ — קיד

בענין השתמשות בשבת זויגער; ביאור הסוגיא דפירות הנושרין — הרב הלל מאשקאוויטש / הרב יצחק אלטר כ"ץ — קיח

מנהגי ישראל

הנחת עשבים והעמדת אילנות בחג השבועות: קיומה והשתלשלותה — הרב גדלי' אבערלאנדער — קלו

קצירת האומ"ר מאמר ז' — אור חדש על עשרת הדברות — סיכום — הרב דוד יצחקי — קנא

מנהג תגלחת הבן ("אפשערעניש") — הרב בצלאל נאור — קנו

כינוס סופרים

חלוקת פרשיות התורה לשבעה קרואים — הרב גדלי׳ אבערלאנדער — קס
על מהדורות שונות ששוקעו בשולחן הרב; אופיים
של סימני קנה-ו שבשולחן ערוך הרב — הרב נחום גרינוואלד — קסג

לעורר לב

איסור שתיית חלב ישראל בחנות של עכו״ם — הרב ישראל עמרם נאגאל / להסיר מכשול מצוי במלאכת קורע מחתך מכה בפטיש בשבת — הרב יעקב יוסף ניישלאס. — קפו

מילי דתמיהי

״מאכלי דבש בשבועות״ — הרב יושע פרנקל / מתי נבראו ההרים — הרב ישראל שרייבער / פליאה בדברי הגאון בעל הפלאה ז״ל — הב׳ חיים מאיר הכהן פערל. — קפז

תגובות

ישוב דברי הפרי מגדים — הרב יצחק אוסטרליץ / הערות שונות — הרב ישראל שרייבער / ישוב דברי האוה״ח הק׳ — הרב חיים גרינפלד / הארות והערות — הרב אברהם שלמה כ״ץ / בענין שנים מקרא ואחד תרגום, ואמירת לשם יחוד קודם הנחת תפלין דר״ת — הרב אנשיל פעדער / בענין מצה שרויה, בניית בתים במקום אילנות, הבאת ביכורים — הרב משה גליק / טמטום הלב והמח ע״י מאכ״א כשאוכל משום פקו״נ — הרב מרדכי גלזמן. — קפח

זוטות

שבת שלפני שבועות שבת הגדול — הרב גדלי׳ אבערלאנדער / מי מאריך ימים יותר — האיש או האשה — הב׳ מרדכי מנחם האניג. — קצד

לערוב עירובו

בענין עומד מרובה על הפרץ בעירובין — הרב יצחק הלוי מאנדל — קצו
הערות בדיני עירובי חצירות — הרב אלעזר יונה גינזבערג — רא
תיקון עירובין בעיירות גדולות ובפרט בברוקלין — הרב נפתלי זאב גנזבי — רד
עיר של יחיד ונעשית של רבים — הרב נחמן חיים אריה קאללער — רטז
תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק — הרב דוד גליק — ריט
הערות בעניני עירובין — הרב שלום נפתלי שוויממער — רכט
ביאור ג׳ מחיצות המקיפות את שכונת בארא פארק יע״א [עם מפה] — הרב מנחם נחום יצחק גרויז — רמד

תוכן כללי: שנה ה; גליונות יז — כ — רמח

פינת הספר — רנה

דבר המערכת

מה נשיב להי כל תגמולוהי עלינו שזיכנו לראות בהופעת גליון העשרים במספר.

בלי ספק, זכות הרבים היא שעמדה לנו להגיע לידי הישג ענקי כזה, להוציא לאור עשרים חוברות מלאות וטובות מזן אל זן מדובשה ויינה של תורה, בירורי הלכה ומנהגי ישראל קדושים, בצירוף ענינים העומדים על הפרק, ודברי ימי ישראל לדורותיהם, לשביעות רצון צבור שוחרי מבקשי תורה, ולאחר השקעת יגיעה ומחשבה, זוכים אנו לראות פרי טוב בעמלנו - הלא דבר הוא! כה יתן ה' וכה יוסיף להלאה.

בקשה נחוצה! בזמן האחרון מצטברים על שלחן המערכת עדימות שלימות של מאמרים ובירורים ארוכים למדי, אשר מן הנמנע לפרסמן מעל דפי קובצנו. אי לזאת, מודיעים אנו בזה, שכל בירור בהלכה לא יתארך למעלה משש-שבע עמודים ותו לא, ויודפס רק אם יתקבל על דיסק, זולת מאמרים השייכים למדורים, כגון: כינוס סופרים, מנהגי ישראל, ימות עולם, בהם אין להקפיד על אריכות קצת. כמו כן, תגובות והערות מתקבלים גם בכתב. נקוה שהקוראים החושבים יתחשבו אתנו להקל מעלינו טירחא יתירה ועומס מיותר, אחרת לא נוכל לפרסם את המאמרים המתקבלים.

גליון הבא עומד להופיע ברצות ה' בחודש אלול הבעל"ט, ולרגל השמחה במעונות של הרה"ג נשיא מכוננו שליט"א, נקדיש בו מדור מיוחד לעניני נישואין ובר-מצוה. הקוראים מתבקשים לכבד אותנו במאמריהם בנושאים ההם, ותודה למפרע.

לקראת יום מתן תורתנו, אנו תפלה שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה, ולקבל את התורה מתוך רוב שמחה וחדות הנפש, אמן.

המערכת

קובץ הבא יופיע אי"ה בחודש אלול תש"ס הבעל"ט. תאריך האחרון לשלוח חומר לא יאוחר מט"ו תמוז תש"ס.

מחברי ספרים הרוצים לפרסם ספריהם במדור פרסומות, מתבקשים לפנות בהקדם אל המערכת ע"י הטלפון 426-7321 (914), ותודה למפרע.

קובץ זה מוקדש

לעילוי נשמת

האשה הצנועה והחשובה

בת גדולים וקדושים מגזע מרן החת"ס והפנים מאירות זי"ע

מרת **פראדל** ע"ה

בת יבלחט"א

מו"ה **שמעון שלמה בן ציון נעשטעטנער** ני"ו

אשת ידידנו היקר והנכבד אציל המדות ונעים הליכות

מו"ה **אפרים נעלבער** ני"ו

נפטרה במבחר שנותיה לדאבון משפחתה

ביום ערב פסח תש"ם לפ"ק

אחר שסבלה יסורים קשים ומרים

תהי נשמתה צרורה בצרור החיים

תנוח בשלום על משכבה ותעמוד לגורלה לקץ הימין

ובגנזי מרומים תמליץ טוב על יוצאי חלציה

ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, אמן.

מערכת "אור ישראל"

לערוב עירובו
בירורי הלכה בענין העירוב בבארא פארק

הרב יצחק הלוי מאנדל
מח"ס חקר הלכה
דומ"ץ במאנראו נ.י.

בענין עומד מרובה על הפרץ בעירובין

ב"ה

למע"כ הרב הגאון המפו' איש האשכולות ומוכתר בנימוסין ה"ה כש"ת מר"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א.

אבדק"ק סערדעהל בבורו פארק יצ"ו
אחדשהדר"ג!

היות הגיענו מכתב מאחד הרבנים בענין העירוב דבורו פארק על כן אמרתי להודיע למע"כ שליט"א מה שראיתי להעיר בענין זה.

והוא בענין הג' מחיצות שמקיפין את העיר והיינו מצד מערב וקצת מצד צפון ודרום ושכונות בורו פארק באמצע המוקף שבזה יצאנו מידי רה"ר גם לדעה הראשונה בסימן שמ"ה ס"ז.

וראיתי שחכם אחד העיר להשיג על זה מד' הריטב"א ז"ל עירובין כ"ב ע"א שכ' דכיון דרבים בקעי, אתי רבים ומבטלי מחיצה, ומשו"ה לגבי ירושלים דוקא דלתות מצילות ירושלים מדין רה"ר וכו'. ואע"פ שיש שם מזרח ומערב פתחים גמורים לא חשיבא סתימא דאתי רבים ומבטלי מחיצות. פי' וכו'. אלא שמפילין מחיצות שבמזרח ומערב כיון שבוקעין בהם תדיר וכו'. מבואר מדבריו דבטלה כל המחיצות שבצד הפירצה מכח הא דאתי רבים ומבטלי - הגם דמד' הרמב"ן ז"ל במלחמות מבואר בהדיא דרק נגד הפירצה בטלה דין רה"י מיניה, אבל לא נגד המחיצות, וע"כ דלא ס"ל שמפילין כל המחיצות, וגם הרז"ה ז"ל בהמאור נראה דג"כ לא ס"ל דמפילין כל המחיצות של צפון ודרום (גם שלא כנגד הפירצות) כל זמן דאיכא ב' מחיצות זו כנגד זו, והרז"ה מיירי רק בנפרץ שתי וערב ורבים בקעי שתי וערב, וכמו בהך דפסי ביראות, אבל בנפרץ רק שתי או ערב, דא"כ נשאר שלא כנגד הפירצה ג' מחיצות, משמע מד' הרמב"ן והרז"ה ז"ל דזה מהני אפי' לרבנן דבעי' ג' מחיצות מה"ת אפי' גם בלאה"ט דס"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות. וכ"מ בד' התוס' שם ד"ה חייבין שכתבו דדוקא במקום הפילוש בטל המחיצה עיי"ש.

אבל מ"מ מד' הריטב"א ז"ל משמע לכאורה דאמנם הוא ס"ל כן דמפילין כל המחיצות מצד מזרח ומערב גם שלא כנגד הפירצה. אולם נראה ברור דכל זה הוא דוקא אם נפרץ למקום שאפשר שיומשך שם הרה"ר כמו בירושלים דבוקעין בכל צד מזרח וכל צד מערב (שתי וערב) גם מה שחוץ ירושלים ושייך לומר שנמשך הרה"ר גם חוץ לירושלים מכח זה שנפרץ והרבים בוקעין בו.

אבל אם נפרץ למקום שהוא נידון מה"ת ככרמלית והיינו שהוא נפרץ להים כמו בנד"ד דהמחיצות הוא בגידודי הים דבזה לא שייך לומר שמפילין כל המחיצות של דרום וצפון (גם מה שאינו נגד הפירצה) דזה אינו, כיון דלא שייך לומר שהרה"ר יהיה נמשך גם במקום ההוא אחורי המחיצות, דזה תינח אם יכולים לידון עליו דין רה"ר מכח הילוך הרבים הנמשך לשם, אבל בנפרץ להים דהוא כרמלית דל"ש לומר בלא"ה דנמשך שם דין רה"ר, כיון דבכל אופן הרי נידון ככרמלית בכה"ג בוודאי דעת הריטב"א יודה דלא אמרינן דמפילין כל המחיצות של הצד שנפרץ.

ויותר מזה דעת כמה פוסקים דלא חשיב רבים מבטלי מחיצתא אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך הרבים במקום הפירצה עיין מג"א שס"ג ושועה"ר שם סמ"ב. (ועיין היטב שועה"ר בקו"א לסימן שמ"ה אות ב' עיי"ש.) ועכ"פ בנד"ד דהוא שלא כנגד הפירצה, בוודאי דכו"ע מודים דל"ש לומר דבטלה המחיצות אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך

שאחורי המחיצות. אבל לא היכא דאחורי המחיצות הוא כרמלית.

וכיון שכן בנ"ד כיון דאיכא ג' מחיצות דעומד מרובה, והנך ג' מחיצות עומדת סמוך אצל הים דהוא כרמלית, באופן דל"ש לומר דנמשך הרה"ר גם אחר המחיצות, כוודאי דתוך המחיצות נידון לכו"ע כרה"י מה"ת.

ודבר זה מוכרח הוא, דאל"כ יקשה על הריטב"א דמ"ש הך דירושלים (דנפרצה מזרח ומערב) משאר מבוי הסמוך לרה"ר מב' הצדדין דנידון מה"ת כרה"י (כל שאין הילוך הרה"ר עוברת לתוכו). ואמאי לא נימא נמי דאתי רבים ומבטלי הנך ב' המחיצות הסמוך לרה"ר. ודוחק לחלק בין אם הרבים בקעי תוך המחיצה (כהך דירושלים דבזה מיירי הריטב"א ז"ל) לבין אם הרבים בקעי לאחר שכלו המחיצה, דאכתי מאי סברא אית לן לחלק בזה.

אבל לפי הנ"ל ניחא, דעיקר הדבר תליא אם גם אחורי המחיצה שנפרצה שייך דין רה"ר על הילוך הרבים דשם, לבין אם לא שייך דין רה"ר על הילוך הרבים דשם, וכ"ש אם ליכא הילוך הרבים שם כלל.

וכיון שכן הדבר ניחא, דגם לבגבי מבוי הסמוך לרה"ר הרי אחורי המחיצות של המבוי (מב' הצדדין) הסמוך לרה"ר, אפי' אם מסלקינן המחיצות של המבוי אכתי הוי רק כצידי רה"ר דהרי אין שם הילוך הרבים כדרך רה"ר, וא"א להיות נידון לעולם כרה"ר. וכיון שכן דל"ש למידן עלה דין רה"ר משו"ה ל"ש לומר כלל דמפילין המחיצות, משא"כ לגבי ירושלים דהי' הילוך הרבים גמור גם אחורי המחיצות דצד מזרח ומערב ומשו"ה כיון דנפרץ בצד מזרח ומערב, ואיכא הילוך הרבים גמור שם כמו בשאר רה"ר משו"ה אמרינן דמפילין המחיצות ונמשך הרה"ר גם חוץ למחיצות ודו"ק.

וכעי"ז מבואר בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ר. (ורמז עליו בקיצור המג"א סימן שס"ג ס"ק ל"א) לחלק בין נפרץ המבוי לסתם כרלית דחשוב נפרץ למקום האסור לבין נפרץ לים דל"ח נפרץ למקום האסור. (אע"פ דגם הים נידון ככרמלית) משום דאין הים בת טלטול עם המבוי כמוש"כ הה"מ פי"ז מה"ש ה"ה, משו"ה הוי היכרי טובא טפי מקורה עיי"ש. ודן מינה גם לנ"ד דבנפרץ לים אע"פ דחשיב פירצה, מ"מ בזה לא אמרינן דנפלי מחיצות גם מה שלא נפרצה כיון דאין הים בת טלטול עם הרה"ר.

ועכ"פ היול"מ אפי' אם באיזה מקומות נפרצה המחיצות לרה"ר מ"מ כיון דברוב המקומות שנפרצה לא נפרצה אלא לכרמלית שוב לא אמרינן בזה דנפלו כל המחיצות גם אותן שלא נפרצו.

[והנה כשהגיע דברי הנ"ל לחכ"א אמר להשיג על הנ"ל. מד' התוס' עירובין כ"ב ע"ב (ד"ה דילמא) דמפורש בד' התוס' דגם בנפרץ לכרמלית אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה עיי"ש. עכ"ד המשיג.

והשבתי דאין מזה תברא דזה וודאי דברבים בקעי בה אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה וצריך תיקון מקום הפירצה אבל מ"מ אין זה רק מדרבנן דמה"ת עדיין דין מחיצות על העומד ונידון כעומד מרובה לדידן דקיי"ל כרבנן אבל הך דנימא דנפלי מחיצות ולא נידון עוד כעומד מרובה מה"ת ויהי' מה"ת נידון כרה"ר זהו לא אמרינן אלא א"כ נפרצה לרה"ר גמור ולא לכרמלית ודו"ק. ע"כ הג"ה]

ודרך אגב הנני להעיר עוד במה שראיתי במכתב חכ"א הנ"ל שכתב כדי ליישב בזה דברי רש"י ז"ל, דמש"כ רש"י ז"ל וכן בשו"ע סימן שמ"ה ס"ז די"א דבעינן ס' ריבוא עוברים בו כדי להיות רה"ר וכו' שדין זה הוא דוקא בכגון דרך שהרבים עוברים בו, וכין שאין הדרך שייך להעיר של ס' ריבוא אזי רק מה שבפועל ס' ריבוא עוברים בו עושיהו מקום של ס' ריבוא, ובעינן ס' ריבוא בכל יום, אבל מקום שהוא ס' ריבוא מצד עצמו בלי שיבואו מחוצה לה אין בזה חולק דלא בעינן סמך ריבוא בכל יום עיי"ש.

הנה מלבד דאין זכר מזה בלשון השו"ע ובנו"כ, במחכ"ת נעלם ממנו דברי הרב בית יעקב עמ"ס עירובין דף ו' ע"א (ד"ה והשתא) שכתב בהדיא להיפך, וז"ל שמש"כ רש"י

שבעינן מצויים ס' רבוא בכל יום אזי היינו בעיר שהוא מיוחדת להיושבים בה, אבל בדרך שהוא מעיר לעיר, אזי לא בעי' בקיעת ס' ריבוא וכו' עיי"ש. ודברי הבית יעקב מובא נמי באורחת חיים סימן שמ"ה בהגהו' מהרש"ם שם.

ועוד ראיתי שם במכתב החכ"א דאיכא כמה רחובות מהשכונה (של העירוב) שהם פתוחים לאיזה רחובות אושען פרקווי ולינדן בלוורד שיש בו מסילות גדולות ויש בו נוסעים הרבה ואפשר שיגיע מספרם לסמך ריבוא וכו', מ"מ לפי מה שהוא המציאות לכל עין רואה הוא דאין שום אחד מרחובות השכונה הולך דרך מכוון ישר לתוך רחובות האלו, וגם הרחובות האלו אינו בהילוך ישר עם הרחובות של השכונה המפולשים לתוכו באופן דל"ש גם הך דינא דהילוך רה"ר עוברת בתוכו המבואר בסימן שמ"ה ס"י וס"ט וכמבואר שם בבה"ל עיי"ש ועיין תוס' עירובין ו' ע"ב (ד"ה וכי) ובראי"ש ז"ל שם.

וכיון שכן גם אם ננקוט לחומרא כהך מ"ד דגם הנוסעים בעגלות מצטרפי להסמך ריבוא ולא בעי הולכי רגל, וגם ננקוט עוד לחומרא דאפי' באין סמך ריבוא במקום אחד (כמו שהי' בדגלי מדבר) רק בהמשך מקום ארוך הרבה חשיב רה"ר וגם ננקוט עוד לחומרא דגם באין העוברין שם מתקבצים ועומדין לעולם בהך מקום (כמו שהי' בדגלי מדבר שהי' מתקבצין ועומדין שם ללמוד מפי משה רבינו) חשיב רה"ר, מ"מ לכל היותר נידונים רחובות השכונה (שהם תוך העירוב) רק כמבואות המפולשים לרה"ר דסגי בצוה"פ כמבואר בעירובין ו' ע"א וע"ב ורמב"ם ז"ל ה"ש פי"ז ה"ג ורמב"ן ז"ל במלחמות רפ"ב ובאר"ח סימן שס"ד ס"א, ועיין ג"כ בשוע"ה סימן שס"ג סמ"ד ובסימן שצ"ב ס"א שנקט שם בפשיטות כמ"ד דבעי בקיעת סמך ריבוא עיי"ש.

וגם נ"פ דראוי לסמוך למעשה על דברי החזו"א עירובין סימן ק"ז (מ"ג) או"ה ואו"ז הידועים, דרחובות של עיירות שלנו ל"ה רה"ר דאו' דנידונים הבתים כמחיצות ואע"פ דאיכא הפסק רחובות בין המחיצות מ"מ נידון מה"ת כעו"מ ומבואר בהדיא בדבריו שם דקאי אפי' באיכא סמך ריבוא בוקעין בהרחובות עיי"ש, והנה בעיקר הדברים שכ' החזו"א כבר העיר בזה בתשו' בית שלמה או"ח סימן נ"א דברחובות שלנו אפי' ברה"ר גמור יש לומר דהבתים נחשבים כמחיצה, כמו שיבואר להמעיין שם בד' במש"כ שם לענין דרך המלך, (ומסתבר שבודאי גם בדרך המלך ההוא הפסיקו רחובות שהי' נכנסים (או הי' חוצים) לתוך דרה"מ וע"כ דכונתו נמי מכח עו"מ עה"פ) ומבואר שם בהדיא דזה מהני אפי' להנך מ"ד דגם עכשיו יש רה"ר, והנה מבואר שם ג"כ מד' ממש"כ שם דבדה"מ היכא דאיכא בתים גם בהצדדין א"כ עכ"פ יש שם שם ד' מחיצות ובכה"ג לרבנן עירובין כ"ב דק"ל כותיהו ל"א א"ר ומ"מ וכו' עיי"ש, דאפי' אם אין המחיצות מתחברות בהזוית נמי מהני, ואפי' בנפרץ שם ט"ז אמה ג"כ לא ארומ"מ כמו שהוכיח בתשו' ב"א סימן כ"ו ואע"פ שהמשכנ"י סימן ק"כ חולק בזה אבל העיקר הוא כד' הב"א כמו שהוכיח החזו"א שם באות ח' ועיין ג"כ תשו' חת"ס או"ח סין פ"ט ותשו' בר"א או"ח סימן י"ח וי"ט.

והנה במבואות שלנו נראה פשוט דסגי בתיקון צוה"פ בהנך רחובות שהם בסוף השכונה (שהוא הגבול שקבעו להעירוב בעבור השכונה) ואין צריכין שום תיקון בפינות הרחובות בפנים בתוך השכונה ואע"פ דבמבוי עקום דינו כמפולש בעקימותו וצריך תיקון בעקימותו ובשני ראשיו כמבואר בפ"ק דעירובין ובאו"ח סימן שס"ד ס"ג (ואע"ג דהרחובות נידון ככרמלית מ"מ דעת רוה"פ דגם מבוי עקום הפתוח לכרמלית צריך תיקון בעקימותו כמבואר בסימן שס"ד ובב"י שם בשם תשו' הר"ן ז"ל) משום דרחובות שלנו לא נידון כלל כמבוי עקום כיון דאינו סתום בעקימותו אלא פתוח הוא גם להלאה מהעקימות, וכן הוא בכל הרחובות שבתוך השכונה, וא"כ כל בני המבואות בכל צד שיהיו פונים יכולין לראות את תיקון המבוי.

והנה לרווחא דמילתא נראה ליתן עוד טעמי דאינו נידון כמבוי עקום (ויהי' נפ"מ לענין אם המצא תמצא באחד שא' מהרחובות של השכונה יהי' סתום בעקימותו ויהי' לו

המציאות של מבוי עקום) חדא דכבר כתב הרמ"א ז"ל בסימן שס"ג סכ"ו ובסימן שס"ד ס"א דמבואות שלנו דין חצירות יש להם, מפני שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו עיי"ש. ועיין מג"א סימן שס"ג ס"ק כ"ז דעל זה אנו סומכין שלא לעשות תיקון בעקמימותו עיי"ש. ועוד טעמא איכא בני"ד לפימש"כ בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ד דהך דינא דמבוי עקום צריך תיקון בעקמימותו אינו אלא אם מתקן מבוי אחת או שנים, אבל אם מערב כל העיר או אפי' מקצת מן העיר אין צריך שום תיקון בעקמימותו ואין בזה דין מבוי עקום עיי"ש.

ועוד טעמא רבה יש ליתן בזה, והוא לפימש"כ המג"א סימן שס"ג ס"ק כ"ז בשם מהרי"ל סימן י"ח דאם כל העיר הוא מוקפת חומה אין צריך שום תיקון בעקמימותו וכו' עיי"ש. ולפי"ז בנידון דידן שעירבו לכל השכונה וקבעו גבולות להשכונה (ונתפרסם היטב השכונה שנתערב וגבוליה) וכל השכונה שבתוך העירוב מוקפים בבתים ורחובות שהם מחוץ להשכונה וכיון שכן אחר שניתקן כל הרחובות העומדות בהגבול המקופת להשכונה וכל הפתוחות שבתוך הרחובות ניתקן בצוה"פ נמצא שהפתיחות שבתוך הרחובות כיון שיש להם צוה"פ מצטרפים להבתים וכל הרחובות (והיינו הבתים עם הפתיחות) המקיפות את השכונה שנתערב הוי כהוקף חומה להשכונה (וכנ"ל בשם הב"ש והחזו"א), ושוב אין צריכין תיקון בעקמימות, (אבל כל זה רק לרווחא דמילתא דגם בלא"ה ברחובות דידן ל"ש במציאות הך דינא דמבוי עקום כיון שהן פתוחות לגמרי עד המקום שנמצא בו התיקון וכנ"ל).

ובאמת לפי"ז יש מקום לומר עוד דכיון שאנו אומרין שמצרפין הרחוב הפתוח הנעשה בתיקון הצוה"פ עם הבתים שיהי' נידון כמוקף חומה א"כ מהני בכה"ג אפי' לשיטת הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פט"ז הט"ז ובאו"ח סימן שס"ב ס"י דבעי שיהא עומד מרובה וכו' אפי"ה מהני כאן כיון דאחר התיקון הוי הכל כהיקף חומה וא"כ הרי הוי עומד מרובה דהא הבתים המה הרבה יותר מהפתיחות.

והנה עוד ראיתי להעיר בענין נידון זה, דנראה פשוט מסברא דאפי' אם ננקוט להחמיר דסגי בסמך ריבוא בוקעין בהעיר וברחובותיה ולא בעי שיהי' הסמך ריבוא בוקעין בכל יום בהך רחוב גופיה שרוצים לדון עליה דין רה"ר וכנראה מפשטות דברי רבותינו הפוסקים השו"ע והרמ"א ז"ל והנו"כ בסימן שמ"ה, מ"מ נראה דבעי שכל הסמך ריבוא של העיר ישתמשו לכה"פ איזה פעמים באיזה רחובות הגדולות ואז גם שאר הרחובות שהם פתוחים להרחובות הגדולות יהי' נידונים כמפולש לרה"ר וכדו' דא"כ באופן זה איכא סוכ"ס (רחוב או) רחובות גדולות בהעיר המשמשים את הסמך ריבוא שבתוכו.

אבל באופן שכל הסמך ריבוא של העיר אינם משתמשים לעולם באיזה רחוב או רחובות גדולות דא"כ ליכא שום רחוב (או רחובות) שהוא משמש להסמך ריבוא בשום פעם בכה"ג לא מסתבר כלל שהרחובות יהי' נידון כרה"ר מה"ת מכח שבעיר מצויים סמך ריבוא אנשים ובוקעין בהרחובות. ואם באנו לצרף כל רחובות העיר מטעם שפתוחים זה לזה והולכין מזה לזה, א"כ גם כשאין בהעיר סמך ריבוא רק שבצירוף איזה עיירות הפתוחות זו לזו איכא הסמך ריבוא נמי נימא כן דכל הרחובות של כל הני עיירות מצטרפין הואיל שפתוחין הרחובות והדרכים זה לזה והולכין מזה לזה בלי הפסק.

והנה זה ברור שדעת מרן רבינו הגדול רשכבה"ג בעל תשו' דברי יואל זצוק"ל הי' ג"כ להורות הלכה למעשה להקל כהנך שיטות דאין לנו רה"ר מה"ת וכסתימת רבותינו השו"ע והנו"כ (הגם דאפשר דלדידיה הי' מחמיר אבל לא הורה לאחרים כן) כמו שידוע ממה שלא רצה להסכים לאסור נשיאת תכשיטין ברה"ר, וכן ממה שהורה להקל להוציא בשבת ע"י עכו"ם תינוק לעשות הבר"מ בביהמ"ד ועוד ועוד, ואגב אעורר במה שפירסמו במכ"ע בשם מרן ז"ל שאמר להרבנית תחי' שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכו' עכ"ד. דאין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי' שאלה למרן ז"ל היות דאיכא

שמועה בשם הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה"ר. והשיב לה מרן ז"ל שא"צ לחוש כלל ותתנהגה עצמה כמו עד עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי' שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטיה ברה"ר כמו שמעידים כל קרוביה. (ועיין חו"מ סימן ל"ה סי"ד ברמ"א) ופלא מאוד לפרסם ברבים היפך המציאות בעוד שאיכא הרבה שזוכרים להאמת ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפירסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא.

[הגהת המגיה. ומה נוראה היא הערה של הסבא קדישא מקעלם, מובאת בספר דעת חכמה ומוסר של רבינו ירוחם ממיר זצ"ל אשר זה לשונו בסימן רצ"ח: אני חפץ להעתיק פתקא קטנה מכת"י של הרש"ז זצ"ל מקלם, כתוב על פתקא וז"ל: לגדולי תורה ואנשי מעשה, יותר מאשר רצה אנטיוכוס הרשע ברשעתו לבטל תוה מישראל יוכל האדם לגרום בצדק ובתמימות ולש"ש בנטותו מדרך האמת ע"כ לשונו זהב. ע"כ הג"ה]

ואמרתי להודיע להדר"ג שליט"א מה שהי' לי עם חכם אחד בענין המכתב שכתבתי בנוגע לדעת מרן ז"ל שהדבר ברור שמעולם לא התנגד לערב שכונה של שתו"מ והעירוב נעשה ע"י מורה מובהק וכמוש"כ הרבנים הגאונים שליט"א, והחכם הנ"ל בא בחבולות טענות בידו נגד המכתב שלי, ואחר שמוע כל טענותיו עניתי לו שמעתי כל דבריך הנאמרים בטוב טעם אבל יש לי לשאול אותך הרי גם לדבריך (שמרן ז"ל התנגד בשיטה לעשיית שום עירוב בעיר ברוקלין) סוכ"ס אתה מודה שמרן ז"ל לא זאת שלא ציוה (לאלו הרבנים האומרים משמו) לפרסם שיטתו ברבים אלא אף זאת שאפי' לא ביקש מהם דבר זה לפרסם שיטתו ברבים כדי שיעמוד הדבר לדורות למשמרת, ומי הי' עוד כמוהו שהי' צופה למרחוק והי' דואג על העתיד שלא תשתכח ח"ו תורה מישראל וחירף נפשו בעד קדושת השבת (כגון בנוגע לשיטת הר"ת וכן בכל דבר). וכל מה שהי' רואה לנחוץ לקבוע לדורות לא הי' חת מפני כל וכל הטירחות לא עצרוהו ופירסם דעתו ברבים הן בעל פה והן בכתב והאיך אפשר הדבר שכאן בענין העירוב בדבר גדול ונשגב כזה לא הודיע ברבים כלום משיטת ההתנגדות שלו, וכי אפשר שסמך עצמו על מה ששאלו אותו איזה יחידים בביתו נאוה קודש והשיב להם שהוא אינו מסכים, ולא ציוה להם וגם לא ביקש מהם שיפרסמו דעתו ברבים למען יעמוד הדבר לדורות למשמרת, ואדרבה לאחד שפירסם דעתו ברבים ה"ה הרה"צ משאץ זצ"ל השיב שהוא אינו מתערב בענין זה (והרה"צ הנ"ל פירסם כן ברבים בקובץ "המאור"), והאיך אפשר שמרן ז"ל לא ראה לנחוץ לכתוב עכ"פ איזה שורות בענין זה כדי להודיע דעתו לרבים, ועכ"פ לאנ"ש הסרים למשמעתו, והחכם הנ"ל עם כל טענותיו לא מצא מענה והודה בפיו שהצדק עמי וכמו שכתבתי במכתבי, ודבר זה הי' במעמד כמה בנ"א ואמרתי להעומדים שם הביטו וראו חכם מה הוא אומר כי מדת החכם שהוא מודה על האמת ואינו מתעקש, כל זה ראיתי להודיע להדר"ג שבודאי יהי' לו הנאה מזה.

אבל מ"מ כל זה לענין הנ"ל אולם מצד אחר הרי לא רצה ליתן הסכמתו לערב כל מנהטין או כל ברוקלין ועל כן יש מקום שחשש שאמנם אפשר שהרחובות הכי גדולות של העיר שכיחי סמך ריבוא בוקעים בו (ובבה"ג ל"מ צוה"פ אלא צריך מחיצות גמורים ודלתות במקומות המפולשים כמבואר ברמב"ם הל' פ"ה הכ"ד ואו"ח סימן שס"ד ס"ב וסימן שצ"ב).

אך כל זה לענין לערב כל מנהטין או כל ברוקלין דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בנידון לערב רק שכונה אחת שרובם שותו"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומובהק בהוראה כמו מע"כ הדר"ג בודאי דיכולים לסמוך על הוראות מרן רבינו הגדול זצוק"ל הנ"ל דהעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת כיון שאין בו סמך ריבוא וכנ"ל ובחי' להל' עירובין הארכתי בהרבה פרטים כל זה ראיתי להעיר בחפזי ועכשיו אין לי פנאי יותר להאריך,

וה' שנותיו של הדר"ג יאריך ויקבל החוה"ש מאדוה"ש

מנאי מוקירו כערכו הרם

הרב אלעזר יונה גינזבערג
אב"ד דקהל אגודת אחים, בורו פארק

הערות בדיני עירובי חצירות

החיים והשלו' וכט"ס אל כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם מוה"ר יחזקא' ראטה שליט"א אבד"ק יראי ה' דקארלסבורג.

אחד"ש כ"ת שליט"א, ראיתי ד"ת מכ"ת שליט"א בענין עירובי חצירות ורציתי לכתוב קצת הערות בענין שכ' כ"ת שליט"א וכשיהי' לו פנאי בעזהי"ת יועיל בטובו במחכ"ת לעיין בדברי.

א) ואתחיל בענין לא תתגודדו דמדברי הרמב"ם סוף הל' עבו"ז משמע דאיסורו אפילו בשני בתי דינים בעיר אחת. וכבר עמדו האחרונים על דבריו דמשמע דפסק כאביי אבל ראיתי בשו"ת הרדב"ז לל' הרמב"ם סי' אלף שפד' שכתוב יסוד גדול בזה וזלה"ק שם, דמסתבר טעמי' (דהרמב"ם) שלא ירבו מחלוקת בישראל דכיון שהם בעיר אחת אע"ג שהם שני בתי דינים א"א להנצל מן המחלוקת שהרי הציבור נגררים אחריהם זה מיקל וזה מחמיר וכו' והעם פוסחים על שתי הסעיפים וירבה ביניהם השנאה והמחלוקת וזה דבר נראה לחוש העין וכו' עכ"ל עיי"ש, וכ' עוד שם ז"ל א"נ י"ל דאפילו לדעת רבא, ע"כ לא אמר רבא אלא בתי דינים חשובים כב"ש וב"ה שלא ימשך מהם מחלוקת אבל שתי בתי דינים בעלמא מודה רבא שיש לחוש למחלוקת, וממילא שפיר פסק הרמב"ם.

ואפילו לדיעה השנית המובאת בחינוך מ' חסז', הלא אין אצלינו בתי דינים חלוקים וקבועים והוה כחבורה של חכמים, והכל מעורב ובפרט כשמתפללים בביהמ"ד אחד, כדמשמע מדברי האחרונים לגבי הנחת תפילין בחוה"מ באו"ח סי' לא' דלא ינהגו בביהכנ"ס א' שני מנהגים עיי"ש בארצות החיים ובמשנה ברורה. ואצלינו ודאי לא גרע מתפילין בחוה"מ שזה מחלוקת ישנה, וראיתי דקדוש זקיני זי"ע בשו"ת הישב משה סי' לא' אסר להדיא בתפילין בחוה"מ בבית מדרש אחד ועיי"ש שמסיק דאם אתה אומר דאין בזה משום לא תתגודדו ממש נפלו דיני לא תתגודדו בבירא דממש בכל ענינים י"ל דהמחמירין מחמירין, וכ"ש בנידון דידן דזה מטלטל וזה צועק וכו' ולא לגרום זה לכתחילה.

ובפרט דהסמ"ק מצוה עה' ובכל בו סוף סי' צז' פסקו להדיא כהרמב"ם א"כ יש בזה חשש דאורייתא ומוטב להזהר. (ואולי שפיר חשוב חובה למי שלא רוצה להשתתף בזיכוי פת העירוב שחושש ללא תתגודדו עי"ז).

ב) ובענין מש' כ"ת שליט"א מדין כפי' ע"י כח בי"ד לכאורה מבואר באחרונים דקהילות נפרדות בעיר אחת כל קהילה כעיר בפ"ע לגבי כפי' ובפרט אם יש לקהילה רב, וכשנהגו בתקנה מסוימת כי קבלו ככה מאבותיהם ומרבותיהם אסורים לשנות עי' מהר"ם אלשקר סי' מח' ושו"ת הרשד"ם חו"מ סי' א' וסי' שצח'. ויש לי עוד לעיין בזה, אבל לכאורה אינו דומה להיכא שיש רב מטעם העיר וזט"ה וכו' וכזה המדובר בשו"ת חזון נחום.

ג) בערוך השולחן חו"מ סי' קסב' ס"א דמיירי שם בענין כפי' דוקא בענין דא"י לומר קים לי כיון שכבר נתפשט ההיתר אבל במצבינו שדנים בזה מצד ס' רבוא שכזה לעולם לא נתפשט היתר, וגם יש שאלה של מצוה לשמוע לדברי חכמים של האוסרים שבודאי ל"ש בזה כופין על מדת סדום דאין הכוונה ח"ו למדת סדום רק למצוה לשמוע לדברי חכמים שלהם. ובפרט דאיתא בגמ' ונפסק ברמ"א יו"ד סי' רמב' סעיף לא' דחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר - עכ"פ בנידן דידן להסרים למשמעת החכם ההוא. ואחד

מהטעמים מובא בראשונים משום כבודו דחכם שזה שייך גם לדידן, ובר"ן ע"ז דף ז. איתא עוד טעם שלא יהא נראה תורתינו כשתי תורות שהללו אוסרים והללו מתירים, ובש"ך שם דאפילו הורה כבר אין בהוראתו כלום. עכ"פ לא שייך ענין כפי' בזה (או זיכוי).

ד) ומ"ש כ"ת שליט"א מדין זכי' בע"כ בזכות גמור אפילו כשעומד וצווח, ודנו בזה האחרונים כגון השו"מ ובשו"ת ובחרת בחיים, ולא רצו לסמוך ע"ז לבד, אבל זה דוקא היכא דזכות להם שיוכלו לטלטל למעשה אבל כאן דהאוסרים לא יותר להם לטלטל וגם לא יזכו בשו"פ מה זכות שייך לשיטתם, ואדרבה כגון אנא שאני מקיים מצות עירובי חצירות בביתי ואני עושה הברכה, ואם אצטרף להזיכוי אפסיד המצוה והברכה ולא ניח"ל להפסיד אם לא אוכל לטלטל בי"כ. ועצם הדבר היכא דניח"ל לעשות המצוה בעצמו היא ספק במס' נדרים לו: ומחלוקת הפוסקים והראשונים אם נפשט הספק דבגמ' שם, דבביאור הגר"א סי' שלא' מביא תוס' בבכורות וכ"ה בתוס' ב"ק סח: ד"ה הוא דדעתם דלא נפשט הספק אבל המחבר פוסק דנפשט הספק, אבל כשזה מנגד למצוה לשמוע לדברי חכמים שלו, יש לדון לכו"ע דלא הוי זכות ובפרט במקום שיגרום לא תתגודדו.

ועוד יש לדון בזה, שאם יזכה בהעירוב יעשה אצלו ספק עירוב ולא יוכל לעשות עירובי חצירות שלו בברכה ויפסיד הברכה עכ"פ, אז זה זכי' שנמשך מזה חוב, ובזה יש מחלוקת הראשונים אם גם באופן שנמשך חוב זכין שלא בפניו, דדעת הרא"ש בגיטין וכ"מ מהר"ן שאין זכין בכה"ג, ורק בפרוזבול הקילו, והיש"ש פסק בב"ק פרק ו' סימן כז' שצריך זכות שאין בו צד חסרון.

ה) ומשכ"ת מדין כופין אותו, לכאורה זה רק היכא דעל פי דין כופין כגון אלו שכופין אותו להוציא אשתו דמצוה לשמוע לדברי חכמים כמבואר בקידושין דף נ. או בקרבן דכפרה אבל כאן אדרבה הכל מודים דיש חכמים המנגדים ורוצים לשמוע להם, אז לכאורה לא שייך כופין.

ו) ומשכ"ת דקיי"ל דבעירוב א"צ שו"פ א"כ א"צ שיהא להם חלק ממש בגוף הפת ודמהו לרש"י סוכה דף כז:, צל"ע דבמס' עירובין דף מט. איתא דרבה אמר דעירוב משום דירה ודעתו של אדם על פתו כדפרש"י שם אע"פ שאין בו שוה פרוטה ומשמע מרש"י שם דאפילו כשמזון ב' סעודות אינו שוה פרוטה מהני, ואפ"ה איתא במשנה עט: ובגמ' שם דצריך כל דיני "זיכוי" וכן נפסק בשו"ע, עד שתוס' שם רצו להוכיח דהגבהה במילי דרבנן קונה בטפח כמו דבעירוב מספיק בקנין הגבהה טפח, ועכ"פ אם יש לו פת שם נעשה אצלו כמקום דירה ולא שייך בכלל לדין ממון כמבואר בלבוש סי' שסו, ומה שרוצה כ"ת לדמות לרש"י בסוכה דף כז: כבר עמדו בזה המנ"ח מצוה שכה' ומצוה י' בסופו ובשע"ת או"ח סי' תפב' ס"א עמד ע"ז והקשה דא"כ לא יצא חובת מצה אם הכזית שוה פחות משו"פ, וביאר כוונת רש"י בסוכה דאם המקום שהוא יושב שם בסוכה שוה יותר מחלקו לפי ערך ממילא הוה המקום שאול, דיש שותפות במקום שיושב ודר שם והוי סוכה שאולה, ועוד יש לחלק בין מידי דאכילה לסתם ממון, ועוד דבשותפות שחבירו מגרע מחלקו ע"י השותפות גרע טפי וחסר בבעלותו. וכדברי הריטב"א בע"ז נט' דכל שותפות שלא נשאר לכל אחד שו"פ הוי כהפקר.

ז) ומה שדימה כ"ת שליט"א, למוסרו לציבור, קודם כל גם שם צריך זכיית הגיזבר וצריך דין זכי' ובסוף ב"מ דף קיח. חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה, ועוד דבעירוב משום דירה לכאורה לא שייך זה.

ח) ובאמת כל ענין שכירות ממושל העיר שנפסק בשו"ע ובשו"מ שם דבר מענין לשכור מהמלך צע"ג בברוקלין דרק כששוכרים מה.FEDERL GOV שהם שכירו של ה.PRES שיש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו אבל הSTATE אין להם רשות ליכנס או להוציא מהבית רק כשנעשה "האיזור" מוכשר

לSCHOOL או לHIGH WAY וכדומה אבל כשאין האיזור נעשה לכך אין שום רשות להוציא אדם מביתו למעשה רק כשטובי העיר שלהם ישנו חוק האיזור. ובאמת גם במושל העיר או הפרעזידענט בנידן דידן כבר מובא בשו"ת זקני החכם צבי מובא בביאור הלכה סי' שצא' דלא מהני כשאין צורך לזה, ורק בשעת מלחמה. וצ"ע בפרעזידענט אם יכול בעצמו לעורך מלחמה בכל שעה שירצה בלי רשות מהקאנגרעס.

ט) והנה בענין העירוב אחז"ל דעירוב שמו שיהא שותפות נוחה ועריבה ולא יקפידו זע"ז דאין דירת אדם בע"כ, וכמו שהוא עפי' נגלה כך הוא עפ"י סוד שהכוונה לעשות שהקו האמצעי שהוא תפארת יכריע אל ב' הקוים חו"ג ששניהם יתערבו ויתחברו יחד לקו האמצעי שיתמתקו זה בזה ועי"כ יתבטלו הדינים כמ"ש בשעה"מ פרשת בשלח. ויש להוסיף דלכן בסעודה הראשונה היה מברך המוציא על שיתופי מבואות שהוא המחבר נצח והוד דמתחיל ממטה למעלה, ובשבת בבוקר הי' ג"כ בוצע על פת העירוב אבל בש"ס שהוא כנגד יעקב שלימתא, שהוא בשורשו ת"ת ורחמים לא הי' צריך לבצוע מהעירוב כלל. ולכן אומרים במנחה בשב"ק מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח שהוא כנגד יעקב קו האמצעי שלא יצא ממנו רע כלל. והכניס הכל לרשות היחיד - לקדושה.

וידו אוחזת בעקב עשיו, ולכן סוכות כנגד יעקב שכילנו מסתופפים בסוכת שלום.

ובאמת כבר קיום יעקב מצות עירב שקבע תחומין כמ"ש במד"ר ועי' נעשה הכל רשות יחידו של עולם. וכל הדינים מתעברין דוקא ע"י שלוה דיעקב שאין לחיצונים יניקה וקיום ממנו.

ולכן לא תבערו אש ביום השבת כי כשמדליק האדם אש למטה יעורר ח"ו למעלה התגברות הגבורות שאין שולטים בשבת. וא"כ ה"ה ח"ו אש המחלוקת ופירוד, דבשבת צריך להכניס הכל תחת הקדושה כמ"ש קודש הוא לכם, לעשות מעלמא דפרודא אחדות וכגוונא דאינון מתיחדין לעילא באחד וכו'. ואיתא בזוה"ק ח"א מח. זלה"ק ת"ח כד איתקדש יומא במעלי דשבתא, סוכת שלום שריא ואיתפרסית בעלמא מאן סוכת שלום דא שבתא.

וזהו תכלית העירוב להרבות שלו' כמובא בירושלמי ואולי לזה הי' צריך תקנת שלמה ע"ה שהי' גם בבחי' דעת (וכתר) שהוא שורש הת"ת, כמ"ש לו דוד ע"ה "דע" את אלוקי אביך, והדעת מפתחא דכליל שית, שזהו ענין עירוב לאחד ו"ק כמבואר בשעה"מ.

ואסיים ואומר שלו' ויסלח לי כ"ת אם הרביתי לכתוב, ולכן אבקש שרק כשיהא לכ"ת קצת פנאי מעבודת הקודש יעיין נא בדברי. ויחוג חג המצות בדיצות.

להגדיל כבוד שמים

יראה כל זכורך, יש לפרש עבודה ע"מ לקבל פרס היא בבחינת נקבה שהיא בבחינת מקבל, אבל עיקר עבודה תהי' רק לעשות רצון ה' ובזה מעצימים כוח של מעלה וכנאמר ועתה יגדל נא כח ה' כמובן למבינים... וזה י"ל כוונת הקרא יראה כל "זכורך" שכוונתך יהי' רק לשם ה' לקיים מצוותו ולהגדיל כבוד שמים שתיראה בבחינת זכר והשכר יבוא ממילא.

(תו"מ פ' משפטים ד"ה יראה)

הרב נפתלי זאב גנזבי
ר״מ בישיבת חתן חתן סופר, ברוקלין

בענין תיקון עירובין בעיירות גדולות ובפרט בברוקלין

הנה המתירים לעשות עירוב בבורו פארק ע״י תיקון צורת הפתח בונים את ההיתר ע״פ ארבע יסודות, א) דרה״ר צריך ששים רבוא כוקעין בו בכל יום כלשון השו״ע סי׳ שמ״ה. ב) דר״ה בעי מפולשות ומכוונות משער לשער כלשון המג״א שם. ג) ע״פ דברי החזו״א הל׳ עירובין סי׳ ק״ז סק״ז דרחובות שלנו מוקפות ג׳ מחיצות מהבתים. ד) דיש לברוקלין ג׳ מחיצות עשויות בידי אדם מצד הים ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ואין לו דין רה״ר מן התורה.

ויש עוד בעי׳ לגבי העירוב של פת דיש אנשים שאין מודים בעירוב בזה סומכין על התשובות השואל ומשיב ובית יצחק ומהרש״ק דאפשר לזכות בע״כ העירוב ע״פ דברי הרשב״א בגיטין בזכות גמור או דאפשר דשכירות מהני אף לגבי ישראל.

והנה על כל ההיתירים יש להעיר עליהם ונבארם אחד אחד:

בגדר ששים רבוא בוקעין בו בכל יום

א) הנה על יסוד ההיתר הזה כבר הלכו בו נמושות ואין בעצם מה להוסיף דכבר ידוע דברי המ״ב דלא מצא בכל הראשונים העומדים בשיטה זה של ס׳ רבוא ולא נזכר תנאי זה אלא שהיו מצוים שם ס׳ רבוא, וכבר פילפלו בדבריו אבל רק רציתי להעיר דהנה ראש המתירים עירוב בעיירות של רחובות של ט״ז אמה הוא הגאון הרא״ז מרגליות זצוקללה״ה בספרו בית אפרים בתשו׳ סי׳ כ״ו וכ״ז דכל מתירים עירוב סומכין על דבריו ומפורש יוצא מדבריו סי׳ כ״ו היכא דחולק על המשכנות יעקב דבעינן רק רשות לששים רבוא והוא חולק עליו וז״ל: דאנא מצא שצריך שיהיו ס׳ רבוא בוקעין כאחד שגם במדבר לא היו בוקעין כאחד במחנה לוי׳ רק זה יוצא וזה נכנס וגם בעגלות תחתיהן וכו׳ וכמש״ל בשם החוס׳ רק דעכ״פ מצוי שם ס״ר בעינן... ואך לרש״י בעינן שיהא דרך סלולה לס״ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עי״ש. וכן לעיל בתשו׳ כשמסביר מדוע הראשונים אמרו שאין רה״ר בזמן הזה דוקא מטעם דאין בו ט״ז אמה ולא אמרו משום דליכא ס׳ רבוא וז״ל: לפי שהיה מצוי שם כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת שהיה בה ס״ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פפד״מ ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי עמים ומרובה באוכלוסין מאד והיה גם ישראלים הרבה דרים שם. עי״ש. ומבואר דודאי לא היו ס׳ רבוא בוקעין בו בכל יום דהיה הרחובות פחותים מט״ז אמה ומ״מ היה להם התנאי של ס׳ רבוא ודוקא חסרון משום רוחב הרה״ר. עכ״פ מבואר להדיא לפי הבית אפרים דבעיר גדול שיש ס״ר יושבים בו שהרחוב סלולה דאפשר לבוא בו ס״ר כבר נקרא רה״ר וא״כ ודאי בברוקלין יש ס״ר בקירוב מקום [ובעצם הגרמ״פ בתשובתו שצריך ג׳ מליון לכאו׳ מדברי הבית אפרים מבואר דזה הוי קולא גדולה דבעצם בששים רבוא מצוים כבר קיים התנאי הזה כיון שאפשר להם לבקוע ביום אחד כבר הוי רה״ר]. וביתר ביאור דהנה המחלוקת של

הבית אפרים והמשכנות יעקב הוא דודאי סברא של רה"ר הוא מקום המסור לרבים ותלוי ברשות וכמו רשות היחיד הוא המסור ליחיד גם רשה"ר הוי מסור לרבים אלא דלהמשכנות יעקב זה די אם יש להם רשות לבוא שם באופן שאפשר לבוא שם וא"כ אם יש דרך המלך המסור לכל העולם כבר קיים תנאי של רשות הרבים של ס' רבוא כיון דהוא מסור לכל העולם משא"כ במדבר שאי אפשר לבוא שם וא"כ לא הוי מסור לרבים כלל. וע"ז חולק הבית אפרים דאדם שאף פעם לא יבוא פה או אפי' שיבוא פעם למקום הזה אבל אין זה מקומו א"א לומר דזה מסור לרשותו ורק מי שגר בקירוב מקום שהוא משתמש במקום הזה א"כ הוי מקום המסור לרשותו וא"כ אם יש כאן ס' רבוא בקירוב מקום שמשתמשין במקום הזה כשצריכין א"כ הוי מסור לס' רבוא וא"כ יש כאן רה"ר אבל ודאי לא צריך שיהא ס"ר בוקעין בו.

ואמת שהגאון מהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח לומד דברי הבית אפרים שצריך שיהי' שכיח לעבור בו ס"ר ביום אחד אף דבמשך כמה ימים לא יעברו ס"ר לא הוי רה"ר אבל עי' במשכנות יעקב סי' קכ"ב דמסתפק בכוונת הבית אפרים ואין לו שום צד שיהי' שכיח לעבור בו ס"ר ביום אחד אלא דהצד אחד שאפשר אע"פ שלעולם לא יעברו כיון שאפשר והוא חולק ע"ז ומביא צד שני שאפשר היינו שבאיזה יום יעברו ס"ר וע"ז הק' דמה גבול יש לדבר אם יום או יומים בשנה ואין לנו פשרה בזה אבל עכ"פ ודאי לא בעי שיהי' שכיח לעבור בו ביום אחד. ולפי מה שביארנו הוי דברי הבית אפרים מבוארים דודאי לא צריך שיעברו אף פעם אלא דצריך שיהי' דרך לס' רבוא השוכנים בקירוב מקום שמשתמשין בו תדיר ואפי' שכולם לא משתמשין בו ביום אחד אבל זה מסור לרשותם.

ובעצם זהו ביאור דברי הרמב"ן דמבאר החילוק בין איסרטיא שהוא כבושה חוץ לעיירות והולכין ממנה מעיר לעיר ומדינה למדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בה בעוברין עליה ששים רבוא דהא דכר"ע הוא אבל בתוך העיר אין שם רה"ר בלי ס"ר דתהוי כדגלי מדבר. ומ"מ חולק הרמב"ן דלשיטתו לא צריך ס"ר בכלל. והביאור הוא דכסרטיא כיון שעשוי לכל העולם לבוא מעיר לעיר ומדינה למדינה ודאי דנקרא רשות לכל העולם וזה מסור לכולי עלמא וא"כ ודאי זה רשות הרבים אבל בתוך העיר שהרחובות והשווקים הם לאלו שהם בתוך העיר א"כ ודאי דצריך שיהי' מצוים בו ס"ר דבזה הוי מסור לששים רבוא ואם לאו הא לא הוי מסור לרבים כיון דהוי מסור לאלו שבתוך העיר.

והשתא נשאר רק לבאר אם לפי דברי הבית אפרים בעיר שיש בקירוב מקום ששים רבוא נקרא כל הרחובות מסורין לכולם או צריך ג"כ שעכ"פ ששים רבוא מהעיר משתמשין במקום הזה בתדירות וזה יותר מבואר בדבריו דעכ"פ צריך שהששים רבוא משתמשים שם בתדירות ובזה הוי מסור להם אבל מה שהוא גר בברוקלין מצד שני ואינו משתמש ברחוב הזה אף פעם לא נקרא מסור לו כיון שלא ישתמש ברחוב זה. אבל עכ"פ הרחובות הגדולים כמו 18TH AVE ו-56 ST. ו-FORT HAMILTON PKWY ודאי הוי רה"ר לפי דעת הבית אפרים וכ"ש OCEAN PKWY ודו"ק.

בגדר ששים רבוא

והנה לכאו' לפי דברי הבית אפרים יוצא עוד חידוש גדול דלא צריך מספר ששים רבוא ממש ודי אם הוא עיר רוכלת העמים מרובה באוכלוסין להיות לה שם של ס"ר. דהנה מביא בטעם דהראשונים לא הביאו הסברא של ס"ר ורק הטעם שאין להם ט"ז אמה משום שהי' מצוי שם במדינות אשכנז וצרפת עיירות גדולות כגון לונדון ,פאריז ,ווינא ופפד"מ. ומבאר דעיירות אלו לא היה להם ההיתר של ס' רבוא כיון שיש בעיירות אלו ס"ר. והנה לא לבד שבזמן הראשונים לא הי' בעיירות אלו ס"ר אלא אפי' בזמנו של הגרא"ז מרגליות וצ"ל לא היה בווינא ופפד"מ ס"ר דבפרנקפורט אפי' לפני חמישים שנים לא הי' ס"ר ובשנת תר"ע שהי' כמעט מאה שנה אחר כתיבת התשו' הי' לו פחות ממאה אלף

תושבים וגם בווינא בשנת תר״י שהי׳ אחר זמן כתיבת התשובה של הבית אפרים היה פחות מחמש מאות אלף תושבים והנה הבית אפרים מדבר בתקופת הראשונים והנה אפי׳ בפאריז בשנת תק״ס הי׳ פחות מששים רבוא ובתקופת הראשונים הי׳ שם רק בערך מאה אלף תושבים ומכ״מ הי׳ מבואר להראשונים דזה די להיות רוכלת העמים להיות לו סברא של רש״י דהוי כדגלי מדבר.

וע״כ צ״ל דמספר של ס׳ רבוא היא לאו דוקא וזה דמספר גדול שאין לשער כלי מנין והיינו דאם אדם רואה זה אפשר לו לדמות שיש פה ששים רבוא זה די לעשות רה״ר אפי׳ אם באמת אין כאן אפי׳ רבע ממספר זה כיון שא״א אפשר לשער אותו ושייך להיות ס׳ רבוא כבר נקרא רה״ר כן מבואר לכאו׳ בתשו׳ הבית אפרים.

ואפשר לכאו׳ להביא ראי׳ לזה דהנה בברכות דף נח. והאיש בימי שאול זקן בא באנשים ,אמר רבא ואיתימא ר׳ זביד ואיתימא ר׳ אושיעא זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא אמר עולא נקטינן אין אוכלוסא בבבל תנא אין אוכלוסא פחות מששים רבוא. והנה בישי כתיב שהי׳ בא באנשים וא״כ האוכלוסא הוא דוקא אנשים ולא נשים וגם אנשים נקרא מה שנמנה במנין שהם החשובים והנה דוד המלך עשה מספר ישראל קודם מותו וזה כארבעים שנה אחר פסוק זה של ישי ובכל יהודה לא הי׳ רק חמש מאות אלף איש וא״כ איך הי׳ ישי יוצא באוכלוסא דיהודה אם בכל ארץ יהודה הי׳ רק חמש מאות אלף ואוכלוסא לא הוי פחותה מס׳ רבוא ואיך זה שבכל מקום שהי׳ יוצא הי׳ אוכלוסא אם בכל מדינתו לא הי׳ מספר כזה וכי באו מכל ארץ ישראל כשהיה יוצא והוא בא אתמהה אלא ודאי דמספר דס׳ רבוא הוא מספר של גוזמא דהיינו מספר שאין לשער אותו הוי ס׳ רבוא וזה הי׳ בישי שהי׳ בא ויוצא באוכלוסא וא״כ ודאי כל מספר אנשימשאי אפשר לשער [ולהבית אפרים יוצא אפי׳ במאה אלף אנשים כבר הגיעו למספר זה] כבר נקרא ס׳ רבוא לגבי רשות הרבים.ודו״ק.

בגדר מפולשות ומכוונות משער לשער

ב) בענין ההיתר השני דרה״ר שלנו אינו מכוונות ומפולשות משער לשער הנה ידוע דדברי המג״א הוא על דברי השו״ע ואפי׳ יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער הרי רה״ר א״כ דברי המג״א הוא על עיר שיש בו חומה וכמו שמבאר הגרמ״פ בתשובתו אלא דההיתר בנוי על דברי הדברי מלכיאל ח״ד סוסי׳ ג׳ דמביא היתר זה אפי׳ בעיירות שלנו. והנה הסברא הזה מאוד צריך ביאור דהנה בטור כתיב דדין רה״ר הוא ט״ז אמה על ט״ז אמה ומפולשים משער לשער וא״כ ודאי העיר הוא יותר גדולה מט״ז אמה וא״כ הרה״ר לא הולך לאורך וזה חייב להיות ככה דכל רחוב לבסוף הוא גומר ומה שייך להגיד שיהי׳ מסוף העולם עד סופו כמו עיגול עכ״פ בטור כתיב בפירוש דלא צריך אורך יותר מט״ז אמה להיות רה״ר אם במקום הזה הוי מפולש משני צדדים. ומש״כ בשו״ע דצריך מפולש משער לשער א״כ משמע דצריך כל אורך עיר הנה המהרש״ם בח״ג ס׳ קפ״ח הביא לשון האשכול בהל׳ עירובין ס׳ ס״ד וז״ל: רה״ר הוא מקום שרבים בקעי ורחבי ט״ז אמה ומפולש כולו או מפולש לפחות משער לשער ע״ש. ומבואר דמה שכתוב מפולשין משער לשער היינו משער לשער של אותו מקום דיש לו שני מחיצות ובשני הקצוות הוא פתוח דבזה הוא נקרא מפולשות משער לשער ולא מדברים כלל משער של עיר רק שער של אותו מקום וכמו ברחובות שלנו שבכל ״בלאק״ הוא מפולש משני צדדים. והביאור הוא פשוט דצריך להיות ניחא תשמישתי׳ דזהו דוקא אם אפשר לצאת משני הצדדים אבל אם סתום מצד אחד לא ניחא תשמישתי׳ אבל ודאי לא בעי מפולש בכל העיר דאיזה סברא יש בזה כיון דעכ״פ במקום הזה הוי ניחא תשמישתי׳ ודאי דנקרא רה״ר.

ועוד נראה בביאור מפולשות שכתבו הראשונים שבעו מכוונות היינו דהעיירות שלהם היו מוקפות חומה וכמו שמבואר בתרומות הדשן שהעיירות שלהן היו מוקפות

חומה וא"כ הדרך המלך שעבר בכל המדינה הי' בא לתוך העיר ואם הרה"ר מפולשות ומכוונות א"כ הי' אפשר לילך דרך העיר על דרך המלך שנכנס ויצא לתוך העיר אבל אם לא היו השערים מכוונות א"כ כשנכנס לתוך העיר הרי יצא מדרך המלך כיון שהדרך הי' ישר וא"כ הדרך הולך סביב לעיר ולא נכנס לתוך העיר כיון שאם יכנס לתוך העיר א"א לו לצאת רק בכוון אחר דהיינו דאם הולך דרך צפון השער הי' יוצא למזרח וא"כ לא הלך בדרך שצריך לילך ואם רצה לילך ישר היה מסבב את העיר וא"כ העיר עצמו כיון שהדרך לא מכוון ומפולש ודאי דתוכו לא היה רה"ר כיון שהדרך הי' רק לבני אדם הגרים בה ולא הי' פלטיא רק רחוב א"כ לא ניחא תשמישתי' ולא נקרא רה"ר. והם עשו הרחובות דייקא כזה כדי שלא יכנסו שם רבים ולא יהי' ניחא תשמישתי' שלא יהיו אנשים באים להרחובות ורק להפלטיא שהוא או בתוך העיר במקום מיוחד או חוץ לעיר אבל בעיר לא רצו שיהי' ניחא תשמישתי' ולפיכך עשו את הרחובות לא מפולשות ולא מכוונות , וכל זה לא שייך אצלינו שהרחובות נעשו כדי שיהי' יותר נוח לתשמיש וודאי הוי ניחא תשמישתי' וא"כ ודאי יש להם דין רה"ר. ועי' בלשון הבית אפרים שהעתקתי למטה ולכאו' מפורש כדברינו.

ועי' בתשו' הגר"א קוטלער סי' ו' דמבואר עוד דמדברי הבית אפרים בפלטיא לא בעינן מפולש משער לשער וכותב בב"א דברחובות הוא שבנ"א הרבה מתקבצים שם לסחורה וכתב הגר"א דרחובות שלנו ג"כ הם פלטיא עי"ש.ואפי' אם נאמר דהגר"א קוטלער מדבר רק במנהטין אבל הבית אפרים עצמו מדבר בתקופתו וג"כ כותב וז"ל: ולכאו' לא שייך הך תנאי דמפולש משער לשער דכיון דרה"י דרחובות ושווקים הוא משום שבני אדם הרבה מתקבצים שם לסחורה והיא פלטיא הנזכר בברייתא א"כ הוא רה"ר מצד עצמו ולא מצד שבני אדם עוברין דרך שם וא"כ לא בעינן שיהא מפולש משער לשער אלא בסרטיא שהוא דרך העובר בתוך היר ואין בני אדם מתקבצים שם אלא שעוברין דרך שם ולכן אם אינו מפולש ומכוון משער לשער לא הוי רה"ר דהא לא מסתבר להו להדי' וצריכים להקיף הלוכם הולך סביב אל פתח שני המפולש למסילה וכההיא דבין העמודים ואיצטבא ומה שכתב רש"י בעירובין דף ו' כיצד מעברין רה"י וכן בירושלים ואבולי דמחוזא ששערי העיר מכוונים זה כנגד זה משום דהתם משמע דמיירי לענין דרך המפולש בתוך העיר אבל הפלטיא אין תלוי רה"ר שלה בשערי העיר מכוונים זה כנגד זה אם לא עכ"ל. ומבואר דאפי' ברחובות ג"כ נקרא מקום מקבצים לסחורה וא"כ ודאי רחובות קני' כמו 13 AVE, 16 AVE, 18 AVE הוי רה"ר מטעם פלטיא דבנ"א מתקבצים שם לקנות ומה שקונים בתוך החנות לכאו' לא מעלה ולא מוריד דהא עכ"פ יש הרבה בנ"א דמתקבצים ברחובות ודאי דהוי כמו פלטיא של הבית אפרים.

היתירו של החזון איש

ג) הנה בענין היתר זה של החזון איש דיש בו ג' מחיצות בעצם גם הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל בתשובתו ג"כ אומר כעין זה והנה לכאורה דברי הגאון החזו"א מבואר - דסתם רחובות ודאי לא נקראו עומד מרובה על הפירוץ במקום הפילוש וכדברי התוס' בעירובין דף כב. רק במקום הסוף שיש ג' מחיצות בזה יש כאן ג' מחיצות ולא אמרינן רבים בקעי ומבטלין מחיצתא כשיש ג' מחיצות כמו בשם ד' מחיצות לפי הרבנן דפליגי על ר' יהודה ולפי השיטה דפסקינן כר"א ודלא כר' יוחנן עי"ש בדבריו שם ס' ק"ז. והוא כדברי הבית אפרים ס' כ"ו דלא כהמשכנות יעקב דאנחנו פוסקים כר' יוחנן דאתי רבים ומבטלי מחיצתא וזהו בעצם מחלוקת ראשונים גדולה איך אנחנו פוסקים והגר"א קוטלער בתשו' ס' ו' מביא ראי' מהגר"א דהרמב"ם פוסק כר' יוחנן וכדברי המשכנות יעקב. אבל לכאו' אף שנפסוק כהבית אפרים בענין זה לכאו' יש בעי' בזה דמה שכתב החזו"א דבג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן אתי רבים ומבטלי בג' מחיצות דאורייתא עי' בשו"ת מהרש"ם ח"א

ס' קס"ב דמביא שו"ת שאילת יעב"ץ ס' ז' לתרץ על דברי הרשב"א בעבודת הקודש דבפלטיא אפי' דלתות נעולות לא מהני משום דהוי רה"ר והיעב"ץ מוכיח מדברי הש"ס דדוקא מחיצות בידי שמים או ג' מחיצות בידי אדם אין מועילים בעיירות גדולות או בפלטיא שבתוכן והן רה"ר לכל דבריהם כיון דניחא תשמישתי' דרבים התם אבל במחיצות שלימות בידי"א ודאי גם בפלטיא מהני ותמה מאד על סברת הרשב"א הנ"ל ועל אביו שמצאה חן בעיניו עי"ש. וא"כ מבואר שם דדעת היעב"ץ דהגמ' בפשוטתו הוא דדוקא בשם ד' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ובקעי מחיצתא אבל בג' מחיצות ודאי אמרינן אתי רבים ובקעי מחיצתא אפי' לרבנן. והסברא הוא פשוט דכיון דאין מחיצה בצד הרביעי א"כ במקום הזה הוי מקום פרוץ במלואו ואין לו מחיצה וא"כ פירצה זו ודאי אוסרת מדאורייתא [ונבאר את זה עוד להלן] ולא מהני עומד מרובה על הפרוץ בזה ודוקא בשם ד' מחיצות יש שם מחיצה על המקום ויש לו דין סתום ולא אתי רבים ובקעי לבטל המחיצה. אבל איך שנלמוד מבואר דעת היעב"ץ פשוט דלא כהחזו"א והגמ' הוא דוקא במה שכתוב שם ד' מחיצות.

אבל לכאו' יש עוד שאלה בדבריו דמבואר בדבריו דאנחנו מצטרפין המחיצה מצד אחר של רה"ר כדי לעשות עומד מרובה מג' מחיצות. וכבר העיר ע"ז הגר"א קוטלער בתשו' ס' ו' דודאי א"א לצרף המחיצות מצד שני של רה"ר דיש רה"ר מפסקת ועי"ש שרוצה לומר אפי' בכרמלית מפסקת בלא דין דבקיעת רבים אבל עכ"פ רה"ר מפסקת ודאי דאין לצרף מחיצות וכותב שם דביסודות אלו תמיהין לי מאד דברי החזו"א זצ"ל ובל"נ יבואר אי"ה בסוף ענין זה. אבל לא זכינו לסוף תשובתו דכנראה הוא נפטר באמצע כתיבת תשו' זו בו' כסלו תשכ"ג יז"ב. ושערורי' על מנהטין היתה בקיץ תשכ"ב ולא הספיק לגמור התשובה.

ולכאו' מבואר כן בדברי הבית אפרים עצמו שם בס' כ"ו דלגבי רחובות ושווקים דכותב שם דלא מצינו ידינו ורגלינו שכל מדינה ומדינה עיר ועיר שרובם וכמעט כולם יש להם פלטיא למקום שווקים שמתקבצין בנ"א לעשות מקנה וקנין ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה אף בפלטיא זו הרחבה ט"ז אמה וע"כ או לפי שרוב עיירות וכרכים שבמדינתו אין בהם ששים רבוא וכשיטת רש"י ודעמי' או דניהיגין כמאן דפסק כרבנן דלא אמרינן אתי רבים ומבטלא מחיצתא וממילא דגם הפלטיא אין לה דין רה"ר כיון דהעיר מוקף חומה ומתוקנת בצוה"פ הרי הפלטיא בתוכה מוקפת מחיצות. ומבואר בדבריו דהמחיצות בתוך הפלטיא אינו מועיל כיון ששם הוי רה"ר אין כאן מחיצות דרבים בקעי בו מבטלין רק כשיש מחיצות מבחוץ דמוקף חומה דשם אין כאן בקעי הוי מחיצות גם על מקום זה. ומבואר שם אפי' אם הם זה שלא כנגד זה הוי אותו הדין וא"כ לכאו' בכה"ג דיש מפולשין זה שלא כנגד זה יש כאן ג' מחיצות דעומד מרובה ומכ"מ הוי רה"ר אם לא משום המחיצות שבסוף החומה.

ולכאורה מבואר דבר זה בתוס' דף כב. ד"ה והא אמר ר' יוחנן דהק' הגמ' מירושלים דהוי רה"ר על פסי ביראות דלא הוי רה"ר והק' התוס' וא"ת שאני ירושלים דהוי רחבה מט"ז אמה ופסין ליכא אלא י"ג ושליש ותי' התוס הואיל והי' לירושלים צוה"פ דחשיב כמחיצה לא הי' לרבים דבקעי לבטל המחיצה ולפי פי' אחר דפירשתי ביתר על כן בדף ו. דגם י"ג ושליש הוי רה"ר בעצמו שהוי לאורך רה"ר הא ניחא. ולכאו' דאם קושית התוס' דרבנן מודו לבקעי אפי' ברה"ר מה מועיל צוה"פ הא בקעי מבטל אפי' מחיצות גמורות כמו תל המתלקט והכא ג"כ איכא מחיצות גמורות דעומד מרובה על הפרוץ ומה מועיל צוה"פ? אלא ודאי דקושית התוס' הוא לא משום סברא דבקעי דא"כ אין חילוק בין י"ג לט"ז וכמבואר בריטב"א דף ו: אלא דכיון דהוי ט"ז אמה א"כ הוי רה"ר ומקום רה"ר מבטל מחיצה דצריך מחיצה על הרה"ר ואי אין מחיצה על הרה"ר ודאי רה"ר מבטל המחיצות וע"ז תי' תוס' דהיכא דיש עומד מרובה על הפרוץ א"כ ודאי דמועיל הצוה"פ

דעושה המחיצה על רה״ר כיון דיש לו צוה״פ על הרה״ר. ולחי׳ שני של תוס׳ מבואר שפיר דכיון דגם בי״ג הוי רה״ר א״כ כל פסי ביראות הוי רה״ר באמצע לאורך רה״ר הוי הפסי ביראות ומכ״מ אין כאן ביטול מחיצות וא״כ מבואר בתוס׳ דיש דין חדש דמבטל מחיצות דהיינו רה״ר אלא דלפי סברת רבנן היכא דיש שם ד׳ מחיצות א״כ הוי כאילו דיש לו מחיצה על הרה״ר או ע״י צוה״פ או ע״י פסי ביראות אבל בשם ג׳ מחיצות דרבנן מודו בזה שיש לו שם רה״ר ודאי לא מהני צוה״פ לעשות מחיצה וכמבואר בסוגיא דף ו: דבעינן דוקא דלתות לעשות רה״י אבל צוה״פ אינו מועיל. והסברא בזה לכאו׳ צ״ל כמו שהסביר הגר״ח דצוה״פ עושה רק סתימה היכא דיש לו מחיצות אבל לא עושה מחיצה היכא דבעי מחיצה וא״כ מועיל דוקא כשיש עומד מרובה על הפרוץ וא״כ בגוונא דהחזו״א דרחובות באים לתוך רה״ר ולגבי רה״ר זה הוי רק ב׳ מחיצות א״כ ודאי דמבטל שם המחיצה וא״א לצרף המחיצה הג׳ דמאחורי רה״ר כיון דיש רה״ר באמצע המבטל מחיצות וזה יש לו רק ב׳ מחיצות ואין מועיל צוה״פ עליו רק דלתות א״כ כל המקום הוא מקום רה״ר. ועי׳ביח אפרים בסוף תשובה כ״ו דמבאר סברת הריטב״א דלר׳ יהודה שד׳ מחיצות עושה רה״י מדאורייתא מכ״מ כשיש ביניהם ט״ז אמה עדיין יש עליו דין רה״ר. וז״ל: והריטב״א ס״ל דהיכי שהמבוי עצמו יש בו רוחב ט״ז והוא עצמו רה״ר מצד עצמו מה בכך שיש מחיצה מצד זה ומצד זה מכ״מ אין כאן היקף מחיצות למשוי רה״ר עי״ש. ומבואר דא״א לצרף שני המחיצות משני צדדים כשיש רה״ר מצד עצמו באמצע. ואפי׳ שתוס׳ חולקין עליו היינו משום דס״ל דכיון שיש מחיצות לא נעשה רה״ר בכלל כיון שיש כאן מחיצות אבל בגוונא של החזו״א דודאי הרחוב הוא רה״ר מצד עצמו משום דלגבי הרחות יש רק ב׳ מחיצות אלא דרחוב הבא אליו יש לו ג׳ מחיצות אחרי שנגמר אחר הרחוב וא״כ אם הרחוב עצמו יש לו דין רה״ר דיש לו רק ב׳ מחיצות א״כ אין המחיצה אחר רה״ר מועיל לשוו׳ מחיצה ג׳ כיון דהוא אחר הרה״ר. ודו״ק.

ונראה דשיטת היעב״ץ דכל דין דלרבנן הוא דוקא בשם ד׳ מחיצות ולא מועיל ג׳ מחיצות לגבי בקעי מוכח בתוס׳ דף ו: דלומד קושיית הגמ׳ דאיך אמר דמהני דלת בלא נעילה הא בירושלים בעינן דוקא נעילה. והק׳ התוס׳ דאיך מקשינן מר׳ יוחנן דהוי אליבא דר׳ יהודה לגבי רבנן דסבירא לי׳ פסי ביראות ולא סבירא להם דין של ירושלים? ותי׳ התוס׳ דמדמה כי היכי דלר׳ יהודה בשם ב׳ מחיצות דלא חשיבי מצריך נעילה ה״נ לרבנן בשם ד׳ מחיצות יהי׳ צריך נעילה. ועי׳ בביח אפרים דהק׳ דאיך מדמה ר׳ יהודה דאית לי׳ בקעי לרבנן דלית לי׳ דין דבקעי ולפיכך אם יש שני מחיצות ודלת ראוי׳ לנעול יש לו ג׳ מחיצות משא״כ לר׳ יהודה יש דין בקעי דמבטל מחיצות. ועי״ש שתי׳ דמדמה רק לגבי הדלת דכמו דלר׳ יהודה דלת ראוי׳ לנעול לא חשיב דלת ומכ״מ כשפתוח הוי בקעי בה רבים ולא חשיב מחיצה ה״נ לרבנן דכיון דראוי׳ לנעול ופתוחין לא נקרא מחיצה עי״ש. אבל דעי׳ בתוס׳ הרא״ש הכא שמביא כדברי התוס׳ ומפרש אפי׳ לרבנן נמי כשהמבוי מפולש וליכא ד׳ מחיצות מעלייתא אי לא דאיכא דלת ננעלת אתי בקיעת רבים ומבטלא לי׳ וגריעא מפסי ביראות דאיכא שם ד׳ מחיצות. ומבואר דודאי הי׳ דין דבקע לרבנן אפי׳ בדלת כל זמן דליכא שם ד׳ מחיצות. אפי׳ שיש כאן ג׳ מחיצות ע״י הדלת. ולפי״ז מש״כ תוס׳ לעיל מזה לפי׳ רש״י דהקושיא היתה דצריך שני דלתות והכא קתני דבעינן דלת ולחי והק׳ תוס׳ כיון דיש לו ב׳ מחיצות ושלישית בננעלת הוי ג׳ מחיצות ולא צריך יותר מזה ותי׳ תוס׳ די״ל דוקא כשיש ג׳ מחיצות גמורות אבל הכא דשלישית ע״י דלת רביעית נמי בעי דלת ומבואר דג׳ מחיצות עכ״פ מהני ברה״ר התם שאני דהתם כשהיא גמורה א״כ אין ניחא תשמישתי׳ ולא הוי בקעי בכלל כיון דסגור והוי מבוי סתום אבל היכא דהוי עומד מרובה על הפרוץ ויש דרך לצאת מצד אחר ודאי דיש בקעי אם לא דהוי ד׳ מחיצות דבזה לא

אמרינן בקעי לפי רבנן. וא"כ עכ"פ מבואר דבעי שם ד' מחיצות ואם לאו אמרינן בקעי אפי' כשיש לו ג' מחיצות מן הדין מכ"מ אמרינן בקעי. ורר"ק. ובאמת סתם ק' להבין דברי החזו"א וכמו שהק' הגר"ם ביק זצ"ל בתשובתו דהלא כל העיירות היו ככה בכל הזמנים ואפי' בזמן הראשונים היה העיירות באופן כזה דהנה הראשונים מסבירים דאין רה"ר משום דאין הם מפולשות ומכוונות משער לשער וא"כ ודאי דהי' נפסק ע"י רחוב אחר וחומה בצד שני וא"כ מדוע לא מפרשים הראשונים דאין רה"ר בזמן הזה משום דיש כאן ג' מחיצות ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתא אלא ע"כ אחד משני טעמים או דלא ס"ל דבזה נעשה ג' מחיצות וכמש"ב או דסבירא לכל הראשונים כרב יהודה דאנחנו פוסקים דין דבקעי וא"כ נופל סברת החזו"א דיסודו תלוי דאין אנו פוסקים בקעי.

בענין ג' מחיצות

ד) ועכשיו נבוא לטעם הרביעי שיש ג' מחיצות עשויות בידי אדם סביב לברוקלין ולפיכך ודאי דאין כאן רה"ר מן התורה דמוקף בג' מחיצות. והנה לפי מה שביארנו לעיל בשם היעב"ץ דבג' מחיצות מכ"מ יש כאן דין דבקעי א"כ גם הכא עכ"פ ברחובות שלנו דיש להם דין של פלטיא א"כ יש להם עדיין שם של רה"ר אפי' בג' מחיצות וכ"ש דיש כאן הבקעי משני צדדים זה שלא כנגד זה ע"י הגשרים והרחובות הולכים עליהם וא"כ יש כאן בקעי משני צדדים וא"כ מבואר בשו"ת בית אפרים דבזה ודאי אמרינן בקעי ונשארים דין דרה"ר עליו כיון שאין המחיצות מקיפות את הכל ע"י חומה כיון דיש בקעי בתוך המחיצות ע"י הגשרים. וראי' לזה ממנהטן שיש ד' מחיצות עשוית בידי אדם ולא רצו להתיר משום דעכ"פ ע"י הגשרים הוי הרה"ר נשאר הדין של בקעי ומבטלי מחיצות אפי' בעומד מרובה על הפרוץ וכמו שביארנו לעיל. ולפי סברת הגר"א קוטלער וכדביארנו לעיל דהר"ה מבטלי המחיצות א"כ אי אפשר לצרף כל המחיצות כיון שעד שאתה בא להמחיצות שאצל ים יש רה"ר ההולך סביב לברוקלין וא"כ היא מבטל המחיצה שא"א לצרף המחיצה כיון שזה אחורי רה"ר והרה"ר עצמו אינו מוקף מחיצות משום דהולך דרך הגשר להלן וא"כ נשאר עליו שם של רה"ר וא"כ מבטל המחיצות שלאחריהם וא"כ אין כאן מחיצות סביב לבורו פארק.

מחיצות בעיגול

ויש לומר דבכלל א"א לקרוא לזה שם ג' מחיצות כיון שהולך דרך עיגול וא"כ הוא מוקף רק בחלק קטן של העיגול ועי' בחזו"א ס' ע"ג סק"ט דמבאר דמחיצות ג"כ צריך ברוחב באלכסון שיהי' מתלקט עשרה בתוך ארבע ואם לאו לא מקרי מחיצה וא"כ בכל מחיצות בעיגול צריך העיגול להיות כמו 42 מעלות ואם לאו לא נקרא מחיצה והכל נקרא מחיצה אחד וזהו ודאי דבשטח גדול כברוקלין א"א להיות עיגול של 42 מעלות וא"כ כל המחיצה נקרא מחיצה אחד אפי' כשבעיגול הוא תופס מקום של בורו פארק מכ"מ דכל היכף העיגול שלו אין הוא מוקף מחיצות. ועי' בספר נתיבות שבת פ"ב אות ג' דמבאר הענין היטב וא"כ עכ"פ שיהי' מוקף בחצי העיגול כולו ויותר שיהי' נקרא עכ"פ מוקף ביותר מחצי וא"כ יש כאן עומד מרובה על הפרוץ אבל כמו שהוא אין הוא מוקף במחיצות ולא הוי מחיצה.

והי' אפשר לומר דלכאו' אפי' במחיצה גמורה שלא בעיגול מכ"מ אם שטח של האורך הוא הרבה יותר מן הרוחב יש לכאו' אותו שאלה אפי' במחיצות מרובעות וזה ודאי דנקרא ג' מחיצות ולכאו' הוא אינו מוקף בתוך עומד יותר מן הפרוץ ומדוע נקרא מחיצה. אלא דצ"ל דזהו שני ענינים יש דין דצריך להיות מוקף בתוך מחיצות והנה בשני מחיצות כמין גאם דלכאורה אם עושין קו מן צד אלכסון א"כ הוא מוקף יותר מן הפרוץ ומכ"מ לא נקרא מוקף משום דיש דין דבעינן ג' מחיצות אבל אם יש לו שם ג' מחיצות א"כ אנחנו חושבין את ההיקף כמה הוא מוקף בו כיון דיש בו ג' מחיצות וא"כ בג' מחיצות לא צריך להיות מוקף יותר מן הפרוץ אלא

דיש לו ג' מחיצות די. וא"כ יש חילוק בין מחיצות בעיגול או בריבוע דבריבוע יש לו שם של ג' מחיצות וא"כ ודאי כל השטח שבתוך הג' מחיצות נקרא רה"י אבל בעיגול כיון דהעיגול הוא גדול נקרא מחיצה אחד אלא דאם מקיף יותר מחצי העיגול א"כ הוא מוקף בתוך עומד מרובה על הפרוץ והוי מחיצה.

עכ"פ בברוקלין דאין לו מחיצה כזה נידון העיגול כמחיצה אחד ולא כג' מחיצות וא"כ ודאי דלא מהני להתיר בורו פארק. [אלא במפה שעשוי וציינו את ג' המחיצות א"כ רק מחיצה אחד הוא בעיגול אבל שני המחיצות הוא בקו ישר וא"כ אין כאן חסרון זה של מחיצה אחד כיון שיש כאן ג' מחיצות אבל מכ"מ בתוך המחיצה של העיגול יהי' כל דינים של מחיצה בעיגול.]

ולכאורה יש עוד חסרון דאם המחיצות הוא בעיגול א"כ כל פירצה הוי פירצה מן הצד דלא שייך לקרותו פתח כיון דאין לו מחיצות מכוונות ועי' בחזו"א סי' קי"א אות ד' דמפרש כזה וא"כ הכא שעושין מחיצות בעיגול א"כ הרה"ר שפורץ על גביו הוי פירצה מן הצד. והנה המשכנות יעקב הוכיח מעירובין דף קא. דירושלים אחר שנפרצו בה פירצות הי' עליו דין דרה"ר דפירצה יותר מי' אמות הוי מדאורייתא ומבטלת מחיצות ומסתפק שם בשיעורו בי' או בי"ג ושליש או בט"ז אמה והבית אפרים חולק עליו דודאי פירצה יותר מי' הוי רק מדרבנן ובירושלים היתה פירצה מן הצד וזה ודאי מבטלת המחיצות מדאורייתא ולפיכך היתה ירושלים רה"ר. והנה א"כ יש כאן ממה נפשך דבגשרים יש כאן פירצה יותר מי' ולפי שיטת המשכנות יעקב הוי פירצה מדאורייתא ומבטלת המחיצות אלא דנאמר כשיטת הבית אפרים דפירצה יותר מי' הוי רק מדרבנן ולפיכך מועיל לתקן בצוה"פ [וכן מבואר בתשו' האחיעזר סי' ח' דהתיר בפריז בג' מחיצות וצוה"פ על הגשרים דהוי רק פירצה יותר מי'] אבל עכ"פ בצורת הפתח מן הצד מודה הבית אפרים דהוי פירצה מדאורייתא וא"כ במחיצות בעיגול א"כ הוי הגשרים פירצה מן הצד דהוי פירצה דאורייתא וא"כ ודאי דא"א לתקן בצוה"פ וצריכין דוקא דלתות נעולות בלילה. אבל בעצם י"ל דכיון דכל החסרון הוא רק משום הגשרים א"כ הא לכאו' הגשר עצמו הוי למעלה מי' ולא הוי אלא פרוץ למקום האסור וא"כ ודאי דמועיל צוה"פ לחלק הגשר משאר הרה"י דאפי' אם נאמר דהגשר נקרא מקום האסור הא אפשר לצוה"פ לחלק רשות ממקום הזה ואין כאן חסרון כלל.

הדין של הגשרים

והנה הגרמ"פ בח"א סי' קל"ט לגבי העירוב במנהטן מבאר באריכות הדין של הגשרים ומביא דתלוי במחלוקת הראשונים אבל מבאר דלשיטת הרא"ש דלא נקרא מחיצות אפשר דהוי רה"ר אם עולה בשפיעו יותר מד' אמות בגובה י' דאף שאין רה"ר עולה למעלה מעשרה כיון שעולה בשפוע כזה שאם היתה ארעא סמיכתא הי' רה"ר אפשר שנידון כארעא סמיכתא אף שתחתיו רה"י עי"ש.והנראה בסברתו הוא דכמו דאפשר להיות רה"י למעלה על ההר [וכמו בירושלים עצמו הי' על ההרים] אם הוא ארעא סמיכתא דלא מגיע ד' אמות בגבוה י' א"כ מה נפק"מ אם זה נעשה בידי אדם הלא כל הגשר הוא כמו ארעא שעשאה בני אדם ובזה אפשר להיות רה"ר אפי' על הגשר ומה שיש רה"י למטה מהגשר הלא גם בקרקע אם יש מנהרה מתחת דהוי רה"י בשביל זה לא חסר שם של הרה"ר על מה שלמעלה מהמנהרה ומחיצות למטה לא מועיל לדעת הרא"ש על מה שלמעלה מהגג א"כ מה שלמעלה נקרא רה"ר אפי' שתחתיו הוא רה"י ולפי"ז ודאי דהגשר הוא רה"ר ממש ומבטל המחיצות כיון שהרה"ר עובר למעלה מהמחיצה והמחיצה הוא כמו מנהרה מתחתיו וא"כ להגשר ודאי יש שם של פירצה

ויש עוד סברא לאסור מצד הגשרים דהנה האמרי יושר מסביר דגשר על גבי מחיצה הוי מחיצה הנדרסת דלא קרוי מחיצה כיון שדרסים ע"ז מלמעלה. ומביא ראי' לזה מתוס' דף כו: ד"ה ואיזהו דהק' תוס' על

הגמ' דמביא ברייתא דשבילי בית גילגול הוי רה"י לענין שבת ואיזהו שבילי בית הגילגול אמרי דבי ר' ינאי כל שאין העבד יכול ליטול סאה של חיטין וירוץ לפני סרדיוט ומק' תוס' וא"ת ולמה לי אין העבד יכול לרוץ אפי' יכול נמי הוי רה"י כיון שמתלקט עשרה מתוך ארבע וי"ל דבעינן שלא תהא ניחא תשמישתי' שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחיצה נדרסת דאמר פרק כל גגות דלא הוי מחיצתא. ומבואר מתוס' דכל מחיצה דהולכין עליה לא הוי מחיצה וא"כ הי' עליו דין דרה"ר אע"ג דמתלקט י' מתוך ארבע כיון שנדרסים עליו אין עליו שם מחיצה וא"כ גשר נמי כה"ג לא מועיל המחיצות שתחתיה כיון שנדרסים עליה. אבל עי' בחת"ס סי' פ"ט דמבאר דתוס' א"א ללמוד כר' יוסף דהוי הו"א בסוגיא בפרק כל גגות ולא קאי ר' יוסף למסקנא ולא כ' כן אלא אליבא דר' יהודה דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצתא אבל רבנן אפי' ניחא תשמישתי' פשוט הוא דלא מבטלי מחיצתא בשום אופן . וא"כ מפרש דברי התוס' דהוי חסרון דאם ניחא תשמישתי' הוי דין דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ולפיכך צריך שלא יהא עשוי כעין מדריגה ולא הוי משום דין דמחיצה נדרסת. אבל לכאו' לא הי' לפני החת"ס התוס' ישנים שהובא בגמ' אצלינו דמביא זה לתי' שני וז"ל: א"נ אי עבד יכול לרוץ לפניו הוי ניחא תשמישתי' ואתי רבים ומבטלי מחיצתא לר' יהודה ולא מסרה ליחיד וא"כ ע"כ תירוץ ראשון של תוס' לא הוי מטעם אתי רבים ומבטלי מחיצתא אלא משום דין דמחיצה נדרסת כפשטות דברי התוס' וכדברי האמרי יושר. ומה שהק' החת"ס עי' שם באמרי יושר באורך איך הוא לומד סוגית הש"ס. וא"כ עכ"פ בגשר ודאי דהוי מחיצה נדרסת וא"כ ודאי מבטלי המחיצה וא"כ הוי פירצה דעושה פירצה מן הצד וא"כ מבטל כל המחיצה וכמש"ב.

ואפי' אם נאמר דאין חסרון בהג' מחיצות ואין כאן פירצות ומוקף כולו לכאו' יש ג"כ כמה חסרונות בהג' מחיצות שלכאו' קשה לסמוך על זה כדי לערב.

חיוב של ד' מחיצות

א) דהנה כל ההיתר בנוי במה דבג' מחיצות הוי רה"י מדאורייתא והנה לא מבואר בכלל שאנחנו פוסקים כן דהנה שיטת הרמב"ם ידוע דבעינן ד' מחיצות כדי לעשות רה"י ואם אין כאן ד' מחיצות ודאי דאפי' לרבנן פסקינן אתי רבים ובקעי מחיצתא כך מבואר להדיא בנודע ביהודה בדורש לציון וכן הוא בתשובה מאהבה סי' קי"ב תשובה להגאון ר' אלעזר פלקלס. וא"כ הכא דיש רק ג' מחיצות לא מועיל לשיטת הרמב"ם ונשאר עליו שם רה"ר. והנה מרן הבית יוסף לומד בדעת הטור ס' שמ"ה שפוסק כהרמב"ם ומה שמבואר בס' שס"ג דלהטור הוי רה"י היינו רק לטלטל בתוכה אבל לא לזורק בה מרה"ר עי"ש. וכן הוא פשטות דברי הרמ"א בס' שמ"ה בסעי' י"ד על מה שכתב השו"ע באיזהו הוא כרמלית דהמחבר השמיט דברי הטור אלו והרמ"א מבאר כגון מבואות שיש להן ג' מחיצות דזהו לשון הטור דמביא הב"י ראי' דסבירא לי' דבעינן ד' מחיצות ובדרכי משה לא השיג עליה א"כ משמע דמסכים לדעת הב"י בביאור דברי הטור וכיון דהביא זה בשו"ע משמע דפוסק כן להלכה דבעינן ד' מחיצות ואם לאו הוי כרמלית. ואפי' דאין ראי' ברורה מזה כיון דעכ"פ מדרבנן יש לה דין כרמלית לגבי טלטול לפיכך מביא הרמ"א זה דזה ג"כ עליו דין כרמלית מדרבנן אבל פשטות משמע דפוסק כמו הטור לגמרי ובטור מסכים הוא לדברי הב"י דס"ל כדעת הרמב"ם. ועי' בט"ז ס' שס"ג סק"א דג"כ פוסק כדעת הרמב"ם אלא דמחלק בין אם הרוח רביעית פתוח לרה"ר או לכרמלית אבל אם פתוח רוח הרביעית לרה"ר לא הוי רה"י מדאורייתא. וכן פוסק הרב בשו"ע שלו עי"ש בס' שמ"ה סעי' ו' וז"ל: בד"א [שג' מחיצות הוי רה"י] כשמקום זה הוא פרוץ ופתוח לכרמלית אבל אם הוא פתוח לרה"ר הזורק לתוכו פטור שאינו כרה"י מן התורה שלפעמים נדחקים רבים לתוכו כשיש דוחק רב ברה"ר עי"ש. וא"כ לכל שיטות אלו ודאי דלא מועיל ג' מחיצות ולא מבואר דהלכה שלא כמו הבעל התניא

בזה דזה שיטת הרמב"ם והטור והט"ז להלכה.

ב) ואפי' אם נפסוק כשאר הראשונים דג' מחיצות הוי די אבל כבר ביארנו לעיל בדברינו על דברי החזו"א דלהיעב"ץ הא לא די ג' מחיצות לגבי חסרון דאתי רבים ומבטלי מחיצתא וכמו שביארנו שם.

בגדר מחיצה

ג) עי' לשון הרמב"ן דף נ"ט. דמבאר דלר' יהודה דשני מחיצות הוי מדאורייתא לא משכחת רה"ר אלא בסרטיא ובמדבר שאין לה מחיצה כלל וע"כ א"א שלא יהיו הרים ובקעות סביב להן כל שאין המחיצות נראית לעומדין באמצע ואין ניכרת להן אי נמי שאין המחיצה מעכבת וממעטת על הרבים כלום אין בה תורת מחיצה וה"נ משמע בפרק עושין פסין גבי סולמא דצור ואוקיאנוס. וא"כ מבואר ברמב"ן הכא תי' שלישי על הגמ' דסולמא דצור מדוע לא הוי מחיצה וכל העולם יהי' להם מחיצות ומה שייך רה"ר ובתוס' דף כב:תי' דמחיצה בידי שמים לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא דלא חשיב כולי האי. והרשב"א והריטב"א מתרצין תי' ראשון של הרמב"ן הכא דלא נראית המחיצה להעומד באמצע לא נקרא מחיצה והם אומרים זה אפי' במחיצה בידי אדם ופה הרמב"ן מתרץ עוד תי' דאם המחיצה אינו מונע לרבים כלל ג"כ אינו נקרא מחיצה. והנה צ"ע אם דין הזה הוי דוקא במחיצה בידי שמים או אפי' במחיצה בידי אדם ופשטות לשון הרמב"ן דלא מחלק משמע אפי' במחיצה בידי אדם הוי אותו דין. אבל עי' בביה"ל ס' שמ"ו ס"א ד"ה קרפף דרוצה לומר דתי' ראשון של הרמב"ן הוי דוקא במחיצות בידי שמים וא"כ גם התי' השני כזה [וצ"ע לי דברי המ"ב דכיון שמביא שהריטב"א מביא בשם הרמב"ן דאיירי אפי' במחיצות בידי אדם א"כ מדוע לא נלמד הרמב"ן הכא ג"כ כזה דאין חילוק בין מחיצות בידי שמים או בידי אדם דמהיכי תיתי לחלק ואם הריטב"א לומד כן אין נסתור דבריו בלא ראי'. אלא דבעצם בריטב"א החדשות הובא דברים אלו בשם רבינו הרב ולא רבינו הגדול וא"כ הריטב"א מציין דברי הרא"ה ולא הרמב"ן וא"כ בדברי הרמב"ן אין הכרח דאפשר דמדבר דוקא במחיצות בידי שמים] ואח"כ כותה הביה"ל דלפרט לפי תי' שני בקרפף אפי' גדלה כמה כיון שמעכבת את הרבים ודאי דנקרא מחיצה. וא"כ מסופק בדברי הרמב"ן אם איירי במחיצות עשויות בידי אדם. ופשטות דברי הרמב"ן דלא מחלק משמע דאיירי בין במחיצות בידי שמים ובין במחיצות בידי אדם. דהנה אפי' תוס' דמחלק הוא דוקא אליבא דרבנן צריך לומר דבמחיצות בידי שמים יש דין דבקעי אבל לפי ר' יהודה אין הכרח לחלק בין מחיצות בידי שמים למחיצות בידי אדם והכא איירי לפי ר' יהודה. אבל סתם ק' לחלק ביניהם כיון דלא מוזכר שום חילוק בין מחיצות בידי שמים ובידי אדם ואין הכרח לחלק ביניהם וגם שאר הראשונים דאין להם הכרח לא מחלקין א"כ ודאי פשטות דברי הרמב"ן הוא אף במחיצות בידי אדם.[אחר כתבי זאת בא לידי תשובה כתב יד ממוחז"ק הגאבדק"ק שטשאקאוו דמבאר דברי הרמב"ן דאיירי אפי' במחיצות בידי אדם וב"ש] וא"כ לכאו' ג' מחיצות אלו הוי ממש חסרון כמו הרים ובקעות וכמו דלר' יהודה דלא נקרא מחיצה היכא דלא מעכב הרבים ה"נ אליבא דרבנן בג' מחיצות היכא דלא מעכב הרבים לא נקראו מחיצות וא"כ לכאו' מחיצות אלו דלא עדיפי מהרים ובקעות ודאי דלא נקראו מחיצה ועדיין רשות הרבים מיקרי ודו"ק.

בדין של פלטיא

ד) עי' במאירי שבת דף ו: וז"ל : ופלטיא והיא רחבה שמחקבצים בו לסחורה אע"פ שאינו מפולשות ואפי' דלתות המדינה נעולות בלילה הואיל ואין אותה פלטיא בפרט דלתות שאם היו בה דלתות הרי אף רה"ר מתערבת בדלתות לדעתינו כמו שביארנו בראשון של עירובין הא כל שאין בפלטיא זו בפרט דלתות אע"פ שכלל מדינות יש בה דלתות נעולות בלילה אין הפלטיא בתוכו נכללת בהכשר העיר ומה שאמרו בירושלים אלמלא

דלתותיה נעולות בלילה אין חייבין עליה שמשמע הא מאחר שדלתותיה נעולות בלילה אין חייבין עליה ויראה לפרש אפי' בשום מקום ממנה ואפי' פלטיות שבה אינו כן אלא מתוך שמבואותיה רחבים ודריסת רבים מצוי' לשם כרשות השוה לכל הוצרכה לנעילת דלתות הא פלטיות שבה כל שרחובות ט"ז אמה רה"ר הן אפי' בנעילת דלתות שבעיר וכן כתבו גדולי הצרפתים [כינוי שהמאירי קורא לר"ת] וגדולי הדור [כינוי להרשב"א] מסכימים ויש חולקין עי"ש.

והנה במאירי מבואר שיטת הרשב"א בעבודת הקדש דבפלטיא אינו מועיל אפי' דלתות העיר נעולות כמכ"מ אפי' להרשב"א אם דלתות הפלטיא עצמו נעולות בלילה ודאי דמועיל וזהו לכאו' דלא כהבנת החכם צבי ס' ל"ז דלהרשב"א אפי' נעולות דלתות על הפלטיא לא מהני ולפיכך ק' לו למה לא הביאו מרן להלכה אבל במאירי משמע דודאי נעילת דלתות על הפלטיא מהני אלא דלא מהני נעילת דלתות שמחוץ על הרה"ר שבפלטיא אלא צריך נעילת דלתות על הפלטיא עצמו ובזה אין הכרח בשו"ע דלא סבר כזה והמאירי מביא דכן שיטת ר"ת וכן משמע שזהו שיטתו .

ולכאורה הביאור בדבריו הוא דהדלתות עושה דלא ניחא תשמישתי' בכל זמן והחידוש דלא בעי דלת נגעלת כל הזמן אבל אף שרק בלילה נגעלת שאין הרשות פתוח לכל זמן די לקחת ממנה דין דרה"ר דלאו רשות המסור לכל. אבל בפלטיא שלא נוגע לי הרבים מכל מקומות אם אפשר להשתמש בו דפלטיא עשוי' רק לרבים שבתוך העיר ונקרא רה"ר של הרבים שבתוך העיר להתקבץ שם ודלא כסרטיא דהוי רה"ר ללכת ממקום למקום דנוגע לכל העולם וא"כ בפלטיא אם עכ"פ מסור לכל הרבים פה להשתמש א"כ עדיין שם רה"ר עליו רק אם עושה שלא יהא ניחא תשמישתי' במקום הפלטיא עצמו דבזה לוקח ממנו שם רה"ר כיון דלא ניחא התשמיש להרבים שבפה להשתמש.

ולפי שיטה זו בעיר שמצוין בה ס"ר שפלטיות שבה הוי רה"ר וא"כ לפי שיטת רוב הפוסקים דלא בעינן בוקעין בה ס"ר בכל יום וכדעת המ"ב בס' שמ"ה א"כ בזה לא מועיל הג' מחיצות ג"כ כיון שהרחובות כמו " י"ג וט"ז וי"ח ופארט העמילטאן " הוי פלטיא א"כ לא מועיל אפי' ג' מחיצות כיון שעדיין מסור לבני העיר וצריך דלתות על הפלטיא עצמו כדי לערב אותה כיון שמסור לכל הכא להשתמש דכמו בירושלים דאפי' דהוי מחיצות מבחוץ עם צוה"פ ועומד מרובה מכ"מ הפלטיות שבה נקראו רה"ר אפי' שיש שם ד' מחיצות ועומד מרובה א"כ כ"ש ג' מחיצות דלא מועיל מבחוץ כיון שבמקומו אין שום מניעה לרבים והוי ניחא תשמישתי'. ולכאו' זה מבואר כדברי הרמב"ן שהבאתי לעיל שמחיצה שלא מעכבת על הרבים כלום לא הוי מחיצה אפי' במחיצה בידי אדם דבירושלים היו מחיצות בידי אדם ומכ"מ אין מועיל מחיצות כיון שהרבים הם פה וצריך דלתות הכא כדי לעכב הרבים.

היקף מחיצה הממולא בבתים

ה) עי' בבית אפרים שמפרש שיטת הרמב"ם דמביא הסתירה ידועה בין דבריו בפי"ז מהל' שבת דהזורק בין פסי ביראות חייב ואפי' היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין חייב דפוסק כר' אלעזר ודלא כר' יוחנן ובהל' עירובין פ"א פוסק דמדינה מוקפת חומה בעינן דלתות נעולות כדי לערב אותה והיינו כר' יוחנן ועי"ש בדף לט. דמתרץ וז"ל: ובדוחק יש לפרש כיון דבתוך היקף חומה הבתים בנוים וממלאים כל האורך ממזרח למערב באופן דלא מינכרי מחיצות צפון דרום והפילוש שבאמצע היא העובר בין שני כותלין לבד ואין כאן שם ד' מחיצות כיון שהמחיצות צפון ודרום אין ניכרין כלל ולכך נקט שיש לה דלתות דבכה"ג בכל אופן הוי רה"ר וצ"ע.עי"ש. ולפי תי' זה א"כ בכל מקום דהרחובות היא באופן דממלאים שני צדדי הרחוב ואין ניכרת המחיצות שמצדדים לא נקרא רק ב' מחיצות ולא שם ד' מחיצות וא"כ כל רחוב אם הוא מצד עצמו רה"ר אלא

דמצד מחיצות המקיפות הוי רה״י הא בעינן מחיצות ניכרות ואם המקום ממולא משני צדדים עומד מרובה על הפרוץ א״כ אנחנו רואים רק שני מחיצות וא״כ א״א לקחת כל שטח ונאמר שעל שטח הזה יש ג׳ מחיצות אלא דצריכין לעיין על כל רחוב אם רחוב הזה אפשר דיש רק ב׳ מחיצות כיון דמשני צדדים ממולא א״כ נשאר רק ב׳ מחיצות וכל רחוב שהולך ומפלש המחיצות נקרא שיש לה רק ב׳ מחיצות אפי׳ שהשטח יש לה ג׳ מחיצות וכמו בירושלים דהרחוב נקרא רק ב׳ מחיצות אפי׳ שכל העיר מוקף בד׳ מחיצות מכ״מ כיון שממולא כל הב׳ צדדים נקרא רחוב שיש לה רק ב׳ מחיצות וא״כ כל רחוב שהולך עד רחוב שמפלש ג״כ יש עליו שם של רה״ר כיון שהיא ג״כ יש לה רק ב׳ מחיצות . ובזה נעשה כמעט כל רחוב רה״ר כיון שהוא מבוי המפולש לרה״ר דיש לה ג״כ רק ב׳ מחיצות בין רה״ר לרה״ר ודו״ק.

הזכי׳ בפת-וזכי׳ בעל כרחו

ועכשיו נעבור בקיצור על החסרון בעירוב מצד עירוב של פת ובאמת הכל מבואר היטב בשו״ת דברי יציב מהגה״ק מקלויזענבורג זצ״ל דמביא תשו׳ הריב״ש סי׳ תכ״ז דלא מועיל שכירת רשות לגבי ישראלים שהרי רבים אינם נעשים אורחים אצל יחיד עי״ש. ומש״כ הגר״ש קלוגער זצ״ל בובחרת בחיים ס׳ קכ״ו דמועיל ע״ז קנין מהשר לגבי אותם שאינם מודים בעירוב הנה הפוסקים לא סמכו ע״ז דא״כ בכל עיירות שהיו ב׳ כתות שהיה שאלה בהפוסקים אמאי לא סמכו על שכירות כיון שעכ״פ שכרו משר העיר לגבי הגויים ולא שכרו בשביל אלו שלא מודו בעירובם וא״כ לכאו׳ צריך להועיל השכירות וע״כ דלא סמכו הפוסקים על סברא זו ועי׳ בתשו׳ בית יצחק חיו״ד בקו״א ס׳ ז׳ וכן בתשו׳ מהר״ם שיק ס׳ קפ״א וע׳ בתשו׳ חזון נחום ס׳ מ״ב דלא הקל בזה רק ע״י השתתפות שלהם במגבית ובזה קני פת בשביל כולם ולא הקיל בשכירות מהעיר.

ועל סברת הגר״ש קלוגער בס׳ קכ״ג דאפשר לזכות להם בע״כ משום סברת הרשב״א בקידושין דבזכות גמור מועיל זכי׳ בע״כ הא בשו״ת מחזה אברהם ס׳ ע״ג [הובא ג״כ בחזון נחום ס׳ מ״ב והסכים אתו] שדא בי׳ נרגא דאנחנו לא פוסקים כהרשב״א בזה עי׳ שו״ע יו״ד ס׳ רס״ז סעי׳ מ״א דלא מהני זכי׳ בשטר שחרור בע״כ ועי׳ בביאור הגר״א שם.

ומה שב״ד כופין אותו לערב עמהן זה דוקא ליקח פת שלו בע״כ להשתתף אבל לזכות בע״כ מפת שלהם א״א לב״ד כמו שמבואר בפמ״ג ס׳ שס״ז סק״ג. ומש״כ המחנה אפרים בהל׳ זכי׳ ומתנה דבזכות גמור לא מהני צווח אח״כ זה לא משום דפסק כהרשב״א אלא משום דאמרינן דבזמנו הי׳ זכות לו ולא מאמינים לו שבאותה שעה הי׳ חוב לו אבל בצווח מעיקרא ודאי לא מהני לשיטת המחנה אפרים רק לשיטת הרשב״א ועל שיטתו אין אנו סומכין כמבואר לעיל. וגם דכיון שיש דעת רבנים שסוברים דאפי׳ אם מותר לעשות עירוב מכ״מ מחמת מכשולים אין לעשות עירוב א״כ ודאי דלא נקרא זכות גמור ולא שייך כלל סברת הרשב״א לזכות בע״כ. ועי׳ בשו״ת מחזה אברהם שם סי׳ ע״ג דבשני כתות לא מצא שום עצה להתיר לערב.

היוצא מכל דברינו דלכאו׳ יש שאלות חמורות בענין העירוב בין מדאורייתא דלא מועיל עירוב כלל ובין מדרבנן דלא מהני העירוב בפת.

הרב נחמן חיים אריה קאללער
ברוקלין, נ.י.
מחבר ספר התפיסה והספיקות

עיר של יחיד ונעשית של רבים

בעירובין דף נ"ט. מתניתין עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא"כ עשה חוצה לה כעיר של חדשה שביהודא שיש להם חמשים דיורין דברי ר' יהודא וכו'.

ופירש"י עיר של יחיד, שלא היו נכנסין בה תמיד ס' רבוא של בני אדם ולא חשובה רה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר, ונעשית של רבים שנתוספו בה (בהעיר) דיורין או נקבעו בה שווקים, וכן כ' ברמב"ן דלרש"י קרי לה של של יחיד לפי שאין בה רה"ר מפני שעמה מועטים ולא דמיא לדגלי מדבר (והרמב"ן חולק על רש"י וס"ל דלא בעינן ס' רבוא להחשיב רה"ר, ופי' של עיר של יחיד הוא היינו שהוא קנין של יחיד ובקנין של יחיד אין בה רה"ר לעולם דכל רשות של יחיד אין חייבין עליו משום רה"ר אע"פ שרבים עוברין בתוכה).

ובפשטות הלשון עיר של יחיד ונעשית של רבים משמע דקאי על הכמות של בני אדם בהעיר ואם יש ס' רבוא בני אדם בהעיר חשוב של רבים ובעיר של רבים מתחילה בעי שיור אע"פ דליכא ס' רבוא ברחוב אחד.

והנה ודאי בעיר שנתוספו בה רבים ונעשית רה"ר לא איירי שנתוספו באופן שיש ברחוב אחד דריסת ששים רבוא דהלא כ' רש"י דאיירי שאין בעיר רה"ר גמורה של ט"ז אמה, וברחוב שהוא פחות של ט"ז אמה לא מיסתבר שיהיו ס' רבוא דורסים בו, ומוכח שכונת ס' רבוא הוא שיש בהעיר ס' רבוא ומשמע דע"י המציאות שיש ס' רבוא בעיר חשוב כדגלי מדבר (והוה רה"ר דאורייתא כמו שיתבאר).

והנה רש"י כ' דהמשנה לא איירי ביש בה רה"ר רחב ט"ז אמה, וכ' התוס' ד"ה עיר של יחיד שהדין עמו משום שודאי דמתני' לא איירי ברה"ר גמורה מדלא קתני ורה"ר עוברת בתוכה כדקתני בברייתא בגמרא ואתיא מתני' נמי כרבנן דלית להו תקנתא דר"י לערב רה"ר, והפי' דרש"י למד מתני' דאיירי אפילו לרבנן ואיירי ביש בה ס' רבוא ואעפ"כ מערבין את כולה ולרבנן לא שייך לערב כולה אם יש בה רה"ר ולפיכך כ' רש"י דאיירי שלית בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה.

והנה רש"י פי' בברייתא הובא בגמ' עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה"ר עוברת בתוכה, דאיירי שהרה"ר הוא של ט"ז אמה ואיירי בעיירות שאין להן חומה שראשי רה"ר מפולשין, ומד' התוס' רי"ד משמע דפי' ברש"י שגם במתני' איירי באין להן חומה (ובבית מאיר סי' שצ"ב סעי' ה' נמי פי' בד' רש"י (ע"פ הב"י) דמתני' איירי בעיר שאין לה חומה (ומערבין את כולה היינו ע"י צ"פ בחד צד דמוצאי העיר ובלחי וקורה מצד השני).

והנה בסמ"ג הל' עירובין אוקמי למתני' דאיירי בדלתותיה נעולות בלילה וכן פי' בתוס' רי"ד במהדורא תליתאה ולפיכך יכולין לערב את כולה ומכ"מ אם היה של רבים בעינן שיור וכ"כ בריטב"א דאפילו בדלתותיה הנעלות בלילה מחזי לע"ה שהוא רה"ר גמורה, כי היו סבורים לומר כשם שמותר לטלטל בכאן כך הוא מותר לטלטל בסרטיאות ופלטיאות שחוץ לעיר (דהלא העיר הוא ודאי רה"י דדלתותיה נעולות) ולהוציא ולהכניס להן מן המדינה.

אבל רש"י לא פירש כן, ואפשר דס"ל דאם דלתותיהן נעולות בלילה אין צריך שיור, ועי' במ"א סי' שצ"ב ס"ק ט' שהביא ספק בדלתותיהן נעולות בלילה אם יש לה דין יחיד, ובמשנה ברורה בסי' שצ"ב בביאור הלכה פי' דהספק הוא באופן דדלתותיה נעולות בלילה אם מערבין את כולה דאפשר דחשוב כחצר של רבים וא"צ שיור (וכן כ' בעצי אלמוגים הובא בטור מכון ירושלים (תשל"ג) וכן כ' בלשון הזהב דף נ"ט דאפשר דבדלתותיה נעולות אפילו של רבים והרי הוא של רבים א"צ שיור).

ופשט זה נראה מוכרח ברש"י דאם נאמר דרש"י ס"ל דאפילו בדלתותיה נעולות נמי חשוב של רבים וצריך שיור א"כ למה אוקמי למתני' דאיירי באין בה ט"ז אמה לוקמי דאיירי אפילו ביש בה רחב ט"ז אמה ואעפ"כ יכולין לערב כולה משום דאין בה רה"ר משום דדלתותיה נעולות בלילה, והברייתא איירי במפולש וכמו שפי' התוס' רי"ד (וכן תי' בתוס' רבינו פרץ) אע"כ ס"ל דכיון דלא שייך רה"ר כאן לא גזרינן אטו סרטיא ופלטיא של חוץ לעיר וע"כ איירי מתני' בעיירות שאין להם חומה דשייך בהם רה"ר גמורה.

והנה עדיין צ"ע דמאין לו לרש"י לאוקמי באין רחבות ט"ז אמה ולפיכך לא הוה רה"ר גמורה הא אפילו יש בה רחבה ט"ז אמה מכ"מ לוקמי מתני' דאיירי שאין ס' רבוא דורסין בשום רחוב ולפיכך במתני' ליכא רה"ר והברייתא איירי ברה"ר עוברת בתוכה באופן שאיכא דריסת ס' רבוא, ומוכח משי' רש"י דס"ל דלא בעינן דריסת ס' רבוא ברחוב אחד אלא כיון שאיכא דריסת הס' רבוא בהעיר הוה כל רחוב שיש בו ט"ז אמה רה"ר ואין מערבין אותה , ולפיכך כ' רש"י דבברייתא ברה"ר עוברת, איירי ברחב ט"ז אמה דע"י זה נעשית רה"ר דאורייתא, ואין מערבין אותו לרבנן.

והסבר שי' רש"י הוא דלא גזרו בעיר של רבים רק היכא שיש ב' התנאים ס' רבוא ומפולש (ולפיכך אוקמי נמי באין מוקף חומה) וחסר רק תנאי דט"ז אמה אבל היכא שחסר עוד תנאי אחד כגון ס' רבוא או מפולש ליכא למיגזר, והחזו"א הל' עירובין סי' פ"ו ס"ק ט"ו כ' דאפשר לומר דמתני' איירי ברה"ר עוברת (ודלא כרש"י) ובדלתותיה נעולות (כמש"כ לי'עיל) אבל כ' דלגבי דין שיעור של רבים היינו שעושין דין רה"ר ולדעת רש"י היינו דוקא ס' רבוא, ומבואר דדין ס' רבוא הנצרך לגבי דין שיור הוא דין דס' רבוא שנצרך לעשות רה"ר דאורייתא.

וסברא זו נראה כדברי שו"ע הרב שכ' בסי' שצ"ב ס"ק א' וז"ל " ולדברי האומרים שכל רה"ר שאין ס' רבוא בוקעין בה בכל יום אינה רה"ר גמורה, שבפחות מס' רבוא אינה נקראת בקיעת רבים, א"צ לעשות שיור לעיר של רבים אא"כ ששים רבוא בוקעים בה בכל יום" (ובמראה מקום שם כ' דזהו פרש"י ותוס' על המשנה).

ומבואר בד' הרב לשי' זה (והרב ס"ל דזהו שי' רש"י כמו שכ' בסי' שמ"ה) דס"ל דבעינן ס' רבוא בוקעין בכל יום להחשיב רה"ר ה"ה לגבי דין שיור בעינן ס' רבוא בוקעין בה בכל יום (ואע"פ שמשמעות ברש"י דף נט. משמע דסגי בס' רבוא מצויים בעיר ולא בעינן בוקעין בו בכל יום) וס"ל להרב דליכא דין שיור רק היכא שתנאי של ס' רבוא מתקיים במילואו (דאם נאמר דתנאי דס' רבוא לגבי שיור הוא שיעור שהוא פחות מדין ס' רבוא לגבי דין רה"ר דאורייתא א"כ מנ"ל להרב דבעינן בוקעין בכל יום לגבי שיור אולי מספיק ס' רבוא מצוים).

והנה גם משמע מלשונו שדין בוקעין בכל יום קאי על העיר וכן הוא פשטות לשון המשנה דהדיון הוא על העיר כולה, וכן נראה דבפשטות לפי פירש"י וא"כ דברי רש"י צ"ע דלמה כ' רש"י דליכא רחוב רחב ט"ז אמה דהא אפשר לאוקמי מתני' דאיכא רחוב רחב ט"ז אמה אבל אותו רחוב לא חשוב רה"ר משום דליכא ס' רבוא בוקעים ביום אחד באותו רחוב, וגם בגמ' בד' הברייתא עיר של יחיד ונעשית של רבים ורה"ר עוברת בתוכה (דבזה חולקים ר"י ורבנן והוא רה"ר דאורייתא) לא הזכיר רש"י רק התנאי שהוא

ט"ז אמה ברוחב, אע"כ דס"ל לרש"י דדין ס' רבוא בוקעין ביום אחד הנצרך לשוי' רה"ר גמור מתקיים בעיר במה שבוקעין בכל העיר ואין אנו צריכין בעיר שיבקעו ברחוב אחד ומספיק ס' רבוא בוקעין בכל העיר ולפיכך כל רחוב באותו העיר שהוא רחב ט"ז אמה הוא רה"ר דאורייתא.

ואין לפרש דלשי' דבעי ס' רבוא בוקעין בהרה"ר חולקין על פרש"י במשנה וס"ל כפי' הרמב"ם (ע"ש) חדא דמוכח מדברי שו"ע הרב שאינו כן שהוא מפרש כרש"י אע"פ שמצריך בסי' שמ"ה ס' רבוא בוקעין בהדרך, וכן מבואר בתוס' רבינו פרץ בעירובין דף ו. שהביא התנאי דס' רבוא בוקעין בו בכל יום בהדרך (והוא כ' דזהו פי' רש"י) ואעפ"כ בדף נט. פירש את המשנה דעיר של יחיד שאין בו ס' רבוא, ומוכח דאע"פ דבדרך של חוץ לעיר צריכין ס' רבוא בוקעין בהדרך, בעיר חשוב רה"ר אם ס' רבוא בוקעין בכל העיר.

ואין לפרש ג"כ דלגבי דין שיור, אם ס' רבוא בוקעין בהעיר צריכין שיור והוא דין דרבנן אבל אין העיר רה"ר דאורייתא, דא"כ למה כ' רש"י בברייתא דאין מערבין את הרה"ר שהוא רחב ט"ז אמה לרבנן, הא לא הוה רה"ר דאורייתא.

נמצא דיש ראיה מוכרחת מפרש"י בסוגיא דעיר של יחיד דאם ס' רבוא בוקעין בהעיר הוא רה"ר דאורייתא, ומשמע דאפילו השיטות דס"ל דבעינן ס' רבוא בוקעין בהדרך, נמי ס"ל כרש"י דבעיר נעשית רה"ר דאורייתא אם ס' רבוא בוקעין בהעיר.

שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה

שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר (תהלים א' א') ובמושב לצים לא ישב, אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם (אבות פ"ג מ"ב), הנה לפי שיעור הכתוב ובמושב לצים לא ישב משמע שהצדיק לא ישב בין שני לצים אבל גבי אחד ישב, ותימא שיתחבר הצדיק כלל לרשע בשום אופן, אבל יובן לפנ"ש בח"ה (שער עבודת אלקים ריש פ"ב) שהאדם כלול משכל וחומר הגוף ובאשר החומר משוקע בתאוות העוה"ז מנעוריו מדרכו להתגבר על השכל שהוא כגר בעה"ז, ולכן בקום עליו מלחמות היצרים השנים נוסף גם הגוף ליצה"ר שהוא בעה"ב ומגרשים השכל מגו, לכן צריך התעוררות מבחוץ להחליש הגוף ולהגביר השכל והוא עסק התורה ושמירת מצותיה, הנה כי כן אדם א' המתעצל מעסק התורה הרי הוא כשני לצים, ראשון תחילה היצה"ר שעליו, וישב לבדו ואינו עוסק בתורה הרי הוא בעצמו מושב לצים נקרא כנ"ל, וא"כ כשיושבין שנים ואין ביניהם דברי תורה כל אחד יושב אצל מושב לצים, וההפך בהיפך שהשכינה אתי' ומתגברת על הגוף והיצר ומורידן אותה מטה מטה.

(חת"ס עה"ת ח"ג עמ' קכ"ז ד"ה שנים)

הרב דוד גליק
ברוקלין נ.י.

תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק

יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"א אינו שיטה יחידאי אלא שכ"ה דעת גדולי הפוסקים הקודמים

א) המחבר בסי' שס"ד ס"ב פסק רשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה ויש אומרים אע"פ שאין ננעלות אבל צריך שיהיו ראויות להינעל עכ"ל, ולפי"ז על מה אנו סומכין לעשות עירובין לרה"ר, וכתב בביאה"ל סי' שס"ד דסומכים כמאן דפסק כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה שיטת הרמב"ם ואפילו צוה"פ סגי מה"ת, ומה שצריכין דלתות זהו רק מדרבנן, ובדרבנן סמכינן על שיטת דבעינן ששים רבוא דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, ועכשיו ליכא ס"ר ומ"מ כל בע"נ יחמיר לעצמו דרוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות הוי רה"ר מן התורה וגם פליגי על רש"י דבעי ס"ר עכ"ל.

ב) וכתב החזו"א וז"ל ולענין הלכה נראה[1] דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצות כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כותי' דחכמים, ובריית דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו ראי' מהא דפ"ק דשבת, וכן נראה דעת ת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב בשם מהרמ"ק [מיהו התם כתוב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע[2]] עי' באות י"ז וכ"כ הרע"ב בפי' המשנה, גם הרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קיי"ל כחכמים, ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא, והא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומ"ר.

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י דהפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.

ונ"ל דמש"כ החזו"א ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו פי' משום שיש ג' מחיצות ומשמע דבלא זה מסכים להמ"ב שקשה להקל ולכ' המ"ב כתב שקשה להקל מב' טעמים א' דרוב פוסקים העתיקו כר' יוחנן וב' שפליגי על רש"י, והחזו"א מעתיק רק שקשה להקל מחמת שאין ס"ר, והטעם לזה הוא דהחזו"א פסק כרבנן וסובר שרוב הפוסקים סברו כן ולא כהמ"ב דכתב דרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ומשו"ה לא העתיק רק טעם ב', אבל באמת לפי החזו"א קשה

---

1. וכן פסק בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד ובית אפרים ודרכי משה שס"ד והחת"ס סי' פ"ט וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב ואבני נזר סי' רע"ג וישועות מלכו סי' כ"א אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה"ר גמורה ודאי י"ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה"ר לבטל המחיצות.

2. עי' באות י"ז מה שכתבתי ע"ז.

להקל באופן של המ״כ משום שאפילו לרבנן אינו מועיל צוה״פ ונמצא שמסכים להמ״כ אבל לא מטעמי׳ אבל אנן קנקטינן כרבנן וגם נקטינן כפסק השו״ע הרב דמהני צוה״פ מה״ת וכמו שכתב הרשב״א שהבאתי לעיל, וכיון דלא איפסק הלכתא לגבי ס״ר הוי סד״ר וכמ״ש לעיל.

והחזו״א אזיל בשיטתיה של הבית אפרים אבל המשכנות יעקב סובר דפירצת עשר אוסרת מה״ת אפילו בעומד מרוכה.

ג) וכתב הגאון ר׳ אהרן בשו״ת משנת ר׳ אהרן אות א׳ דמצא הדבר מפורש בר׳ חננאל עירובין דף ק״א אמר רב פפא כאן לאחר שנפרצו בה פרצות דהוי רה״ר וכתב הר״ח וז״ל ופריך רב פפא לא אהדרו לי׳ ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהוא רה״ר עכ״ל ומבואר דפרצת עשר מבטלת המחיצות והוי רה״ר מן התורה דלא כחזו״א עכ״ל, ונר״ל דאינו ראי׳ דמאן יימר דר״ח סובר כתוס׳ ב״מ נ״ג דאיירי שעומד מרובה באמת איירי שפרוץ מרובה ועשו צוה״פ וכמ״ש תוס׳ בעירובין כ״ב ד״ה והא וסובר כרמב״ם דצוה״פ מהני רק עד עשר ולא יותר מעשר משו״ה כתב יותר מעשר שהוא רה״ר, וכ״כ בשעה״צ שס״ב מ״ד דר״ח סובר כרמב״ם.

ונ״ל ראי׳ מריטב״א דף כ״ב בד״ה דרבנן דאפילו יותר משש עשר אמה הוי כעומד ולא מיבטל לי׳ בקיעת הרבים לרבנן דהק׳ ואיכא למידק וכו׳ הי׳ בכל פתח ופתח עומד מרובה על הפרוץ וכו׳ הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהי׳ י״ו אמה או פחות אין מערבין אותה אלא בדלת עכ״ל וזה הוא משום ר׳ יוחנן דבקיעת הרבים מבטל אבל לרבנן כיון שיש עומד מרובה אפילו הפרוץ י״ו אמה הוי מחיצה וא״צ דלת ומבואר דלרבנן כשיש עומד מרובה אפילו פרוץ הוא יותר מי״ו אמה הוי מחיצה מה״ת.

וכן כתב הריטב״א בד״ה כאן וז״ל ושמעינן מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין שיהא רוחב ט״ז אמה או פחות וכו׳ אלמא כי הדדי נינהו עכ״ל.

ומ״ש הגאון ר׳ אהרן באות ט׳ לתרץ לפי ר׳ אלעזר דלא מבטלי מחיצה וכתב וז״ל, ואולי ר׳ אלעזר יאמר דהנידון הי׳ משום שבות דמשתמש בבע״ח עכ״ל לא הי׳ צריך לזה דלפי מה שיתבאר הוי צוה״פ מחיצה מן התורה ומדרבנן בקיעת הרבים מבטל מחיצה ולגבי אכילת קק״ל אוקמי׳ אדאורייתא ולגבי טלטול שבת גזרו רבנן.

ד) והגאון הנ״ל באות ט׳ וי״ב כתב דבעינן שיתחברו המחיצות, ומה שיש ג׳ מחיצות ואין שום אחד נוגע בהאחר אין שייך כלל צירוף ולא רק היכי שיש רה״ר מפסיק אלא אפילו כרמלית מפסיק ג״כ אין לצרף המחיצות והביא שאפילו הבית אפרים סובר כן אלא דהוא סובר שתלוי בקרנות ואם יש דימדין בקרנות הוי מחיצות גמורות אבל אם בהקרנות אין שום חיבור אינו מצטרף, ובסוף כתב וביסודות אלו תמוהים לי מאד דברי החזו״א עכ״ל, ונ״ל דאינו ראי׳ כלל מבית אפרים דבעי צירוף דדוקא היכי שנפרץ בקרנות ואין אנו יכולים להמשיך המחיצה בישר ע״י דין דעומ״ר אלא היכי דאם ממשיכים אותו ביושר יש שם מחיצה ממש ואז מבטלין הפרצה משא״כ כשנפרץ בקרן זוית שליכא מחיצה ממש שם משו״ה אא״פ להמשיך שניהם אבל באופן החזו״א שיש מחיצה גמורה בצד ג׳ שפיר יכולים להמשיך המחיצה ע״י דין דעומ״ר בכדי שיגיע להמחיצה שיש שם כבר בצד ג׳.

ה) באות ב׳ הביא מח׳ משכנ״י ובית אפרים בדין שאחי רבים ומבטלי מחיצה [לר׳ יודא מה״ת ולרבנן מדרבנן] דלפי המשכנ״י זה אפילו ליכא על הבקיעה ועל המקום רה״ר מה״ת ג״כ נחשב בקיעת רבים לבטל המחיצה ולפי הבית אפרים דוקא בשיש עליו תורת רה״ר יש לזה דין בקיעת רבים לבטל המחיצה, והביא הגאון הנ״ל ראי׳ מר׳ יהונתן דכתב דהי׳ מפולש לרה״ר ואין דרך רה״ר עוברת בו ע״כ מזה מוכח דאם הי׳ שם דרך הרבים הי׳ נחשב לבקיעת הרבים לבטל המחיצות אף שאין עליו תורת רה״ר ואפילו לדעת הסוברים דכשמהלך לאורך רה״ר הוי רה״ר כמ״ש בסי׳ שמ״ה ס״ח וס״ט זה דוקא

כשמהלך לאורך רה"ר ומבוי עקום בוודאי לא הוי כה"ג ע"ש, ונ"ל דאינו ראי' משם דכיון שמתחיל מן אורך רה"ר אפילו לאח"כ מתפצל ומהלך בדרך אחר ואפילו עקום אבל כיון דיש שם רה"ר על הרה"ר ששם יש כל דיני רה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר יש על זה המקום עצם השם של רה"ר אף שאין עליו דינים של רה"ר אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה"ר גמורה ודאי י"ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה"ר לבטל המחיצות.

ו) והגאון הנ"ל באות יו"ד כתב דהגר"א מפרש בשיטת הרמב"ם כר' יוחנן כן מדייק בהגר"א ואם הוא כן הוא נגד כל האחרונים שכולם פירשו ברמב"ם דסובר כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי החזו"א רוב ראשונים סוברים כן.

ז) והנה במה שכתבתי אות ד' שא"צ שיהא מחיצות מחוברין כ"כ בשו"ע הרב בקו"א שמ"ו א' וז"ל א"כ כשיש מחיצה ג' באמצע כיון שחוסמת היא את העוברים שוב אין כאן פילוש ואף שרחוקה היא אין בכך כלום עכ"ל ומבואר בפירוש שמחיצה ג' שמעכב הילוך הרבים הוא אפילו כשאין נוגע כלל לב' מחיצות אעפ"כ כיון שמעכב הרבים אינו רה"ר, אבל אי הוי רה"י גמור כמו שיטת החזו"א לכ' הי' משמע דצריך סמוכות, אבל באמת י"ל בב' אופנים א' דע"י דעומד הוי כסתום ממש והוי סמוכות או דרק לגבי פי תקרה דאיירי התם בזה צריך סמיכות אבל כשיש מחיצה ממש א"צ סמוכות וכמו שמשמע מתחילת דבריו ורק לגבי דין של פי תקרה בזה צריך סמוכות דאל"כ בקיעת הרבים מבטל לי' היינו דמבטל לדין של פי תקרה אבל כשיש מחיצה גמורה שמעכב הילוך הרבים אמרינן פי תקרה.

וביותר מתבאר שם דאפילו רה"י מיקרי ע"י מחיצה הזו אפילו שאין נוגעין דהטעם דלא מצטרף וצריך לפי תקרה הוא משום דלא הוקף לדירה אבל אם הי' הוקף לדירה הי' מצטרף כותל שכנגדה ואף שרחוקה הוא, אלא כיון שלא הוקף לדירה מועיל רק לעכב הילוך הרבים וממילא יש ב' מחיצות ופי תקרה והוי רה"י, ולא כתב הרב כמה השיעור דיצטרף מחיצה ג' לב' מחיצות, ועכ"פ כשעומד מרובה על הפרוץ הויא כסתום ובוודאי מצטרף, (ולפי כל הנ"ל יפה פסק החזו"א דהכל נותר בצו"ה וההיתר מחוור ומרווח מאד לכרכים שלנו).

ח) וכן מבואר בסי' שנ"ג שו"ע הרב קו"א א' וז"ל, מ"ש המג"א צע"ג דא"כ אין זו רה"ר כלל שהרי יש לה ג' מחיצות ב' מהבתים והג' פתח המבוי הנכשר בלחי שנידון משום מחיצה, ואפי' אם הכשירו בקורה מ"מ דופן האמצעי של המבוי נידון מחיצה גם לר"ה אע"פ שרחוק ממנו כיון שמשתמר ע"י וגם אין כאן פילוש משער לשער שהוא קפנדריא עבמ"ש סי' שמ"ו ע"ש עכ"ל.

ומבואר בזה דאם יש ג' מחיצות לרה"ר אפילו מחיצה ג' פרוץ כולו ויש רק לחי שם שיש לו דין מחיצה הוי רה"י מה"ח אפילו רבים בוקעים דרך שם - דזה דאין כאן פילוש לא כתב רק באופן שהכשירו בקורה, אבל בהכשירו בלחי אפילו רבים בוקעים הוי רה"י, נמצא דכ"כ ביש מחיצה ג' ממש ובב' מחיצות יש עומ"ר וודאי דהוי רה"י.

ועוד מבואר מאופן ב' דאפילו אם אין שם מחיצה ג' משום שהכשירו בקורה אעפ"כ כיון דרחוק מזה יש מחיצה שמעכבת הרבים אין כאן פילוש משער לשער ואינו רה"ר וא"צ שיהי' סמוכות לב' מחיצות נמצא דכ"כ בזה שיש מחיצה שמעכב הרבים ואינו פילוש אינו רה"ר אלא כרמלית.

ט) ומה שכתבתי באות ה' דדוקא בקיעת הרבים של רה"ר מבטל המחיצות כ"כ בשו"ע הרב בסי' שס"ג ס"ק מ"ב וז"ל ומ"מ לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רה"ר אבל כשאין רבים בוקעים כ"כ בחל זה מותר וכו' ולהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רה"ר אא"כ הם ס"ר אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה מד"ס אא"כ בוקעים בו ס"ר בכל יום עכ"ל.

י) ויש עוד היתר עפ"י מה שמבואר בעה"ש שרה"ר הוא שכל אנשי העיר מוכרחים לילך דרך שם אבל אם יש ברירה שאנשי עיר הזו יכולים לילך קצתם ברחוב זה ומקצתם ברחוב זה אין זה רה"ר ע"ש באריכות ונ"ל שיסוד זה נתבאר בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"א מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו ר"ה כגון שאין רבים בוקעים בו עכ"ל ולפי שיטה זו אינו סובר שצריך ס"ר (רמב"ם וריי"ף) וא"כ אין שיעור לרבים ומאי שאין רבים בוקעים בו א"ו שאין כל העיר הולכים בדרך הזו מפני שיש עוד דרך אחר שיכולים לילך שם, וכן מבואר בר' יהונתן עירובין ו. וז"ל, כיצד מערבין וכו' כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפניה משני צדדים אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושבי המבוי שלפעמים יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה עכ"ל, וכ"מ בריטב"א כ"ב וז"ל הלכך אי אפשר לערב רה"ר אלא כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שלפעמים בוקעים בה רבים עכ"ל, וזהו הדין של מבוי המפולש לרה"ר שאין רבים בוקעים בו, והטעם שאין רבים בוקעים בו מפני שיש להם ב' דרכים אין לילך לרה"ר ונמצא שאין כל בני המבוי הולכים על דרך אחד, וכ"כ כאן שיש כמה דרכים אין להגיע לרה"ר שהוא למשל "אשען פארקוועי" שיש לילך בדרך 14 AVE או 13 AVE, וכן כולם ומשו"ה כל רחוב הוי כמו מבוי המפולש לרה"ר דסגי בצוה"פ מד' צדדים.

ובמה שכתבתי דמבוי המפולש לרה"ר למה אין עצמו רה"ר כתב בספר דברי ירמיהו על רש"י שבת ו. שכתב ומבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשין משני ראשיהן לפלטיא שהק' מהריט"ץ סי' רנ"א למה באם בעצמו ט"ז אמה למה להיות מפולש ותי' הדברי ירמיהו דברה"ר עצמה יש ס"ר בוקעים ובמבואות אף דליכא ס"ר בוקעין אפ"ה כיון דמפולש לרה"ר שיש שם ס"ר וזה המבוי הוי רחב ט"ז אמה חל שם רה"ר גם על מבוי זה ע"כ , ועוד כתב שם, וא"כ הי' נראה דעת רבינו - פי' הרמב"ם דג"כ כתב מבואות המפולשין לרה"ר - ג"כ כרש"י לענין ס"ר, ע"כ ע"ש.

ור"ל דגם על הרמב"ם קשה למה אין המבוי גופא רה"ר כיון שרחב ט"ז אמה ומאי החילוק בין המבוי לרה"ר וע"ז כתב דאם נאמר דרמב"ם סובר דבעינן ס"ר ושם במבוי אין ס"ר בוקעים וא"כ סובר הרמב"ם כרש"י (ואפשר דלפי מה שביארנו דעת הערוך השולחן מיושב ג"כ דעת הרמב"ם וא"צ לומר שרמב"ם סובר כרש"י כיון דלא הוזכר כלל ס"ר.)

י"א) ונמצא שכאן בבארא פארק יש ג' היתירים על העירוב א' שיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקי"ל כחכמים וכר"א דרבים לא מבטל מחיצה מה"ת ואפילו צוה"פ מהני מה"ת וכיון שאין לנו ס"ר הוי סד"ר.

היתר ב' שיש ג' מחיצות שלימות שהוא מה"ת רה"י וזה הוא ע"י עומ"ר דנחשב מחיצה יותר מצה"פ ואפילו יותר מט"ז אמה וזה הוא שיטת החזו"א ובית אפרים והשו"ע הרב.

דלפי מה שיתבאר לקמן אות י"ז סובר הריטב"א דצוה"פ לא מהני מה"ת ברה"ר אבל עומד מרובה מהני מה"ת וא"כ לפי השו"ע הרב דמהני צוה"פ כ"ש דמהני עומ"ר, וכמו דמהני צוה"פ מה"ת אפילו יותר מי"ו אמה כ"כ מהני עומ"ר אפילו פרצה יותר מי"ו אמה דהרי עומ"ר חשיבה מחיצה יותר מצוה"פ, וכיון דמבואר בקו"א של רבינו הרב דלא בעינן מחיצות מחוברות א"כ זה הוא שיטת השו"ע הרב.

והיתר ג' לפי ערוה"ש ור' יהונתן ומשמעות השו"ע הרב ומ"ב ס"ק שמ"ה כ"ז דכיון דאין אנשי כל העיר בוקעין שם אינו רה"ר אלא כרמלית ומהני צוה"פ.

וגם על 13 AVE גופא הגם דלכאורה הוי רה"ר לעצמה דהוא פלטיא היינו מקום השוק ולא סרטיא דהוא דרך לעבור אעפ"כ הוי רה"י דסו"ס יש לה ג' מחיצות.

ומה שטען הגאון ר"א דרה"ר מפסיק ביו מחיצה שלישית לב' מחיצות אינו טענה דשם

וודאי אינו רה״ר דאינו פלטיא והוי כרמלית, ולפי השו״ע הרב צריך רה״ר גמור לכטל ה מחיצות וכיון דאין שם רה״ר מצטרפין ג׳ מחיצות והוי רה״י מה״ת.

(וכ״ז בלי ההיתר שיש לברוקלין גופא ג׳ מחיצות הנעשין בידי אדם (כך שמעתי).

י״ב) ומ״ש הגאון ר״א אות י״ב ול״ש כלל לומר דהמחיצה שבמערב חוסמת את הדרך נגדו דאטו צריך רה״ר עד סוף העולם ע״כ, ותמי׳ דאטו אנו דנין שיה׳ רשות היחיד עד סוף העולם הרי אנו דנין כשעומד אצל ב׳ מחיצות רואה מחיצה ג׳ וכמו שסוברים הריטב״א והרמב״ן שהגדר הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות כ״כ סובר תוס׳ דזה הוא השיעור דלצטרף המחיצות כל שרואה עצמו תוך המחיצות מצרפן המחיצות או עכ״פ מבטל בקיעות הרבים ממילא בזו האופנים תיכף לאחר ב׳ מחיצות יש מחיצה ג׳ והרבים מעקמים הדרך תיכף שם נחשב כאין פילוש משער לשער, והויא מוקף ג׳ מחיצות כנ״ל, ועוד י״ל דאם חלק מחיצה שעומד רבה על חלק הפרוץ ואמרינן כמאן דסתום דמי ונוגע למחיצה הג׳ אז מצטרף אבל אם רחוק כ״כ דאפילו יהי׳ כסתום לא מגיע למחיצה הג׳ לא אמרינן עומ״ר והוי פרצה.

בדין ששים רבוא

י״ג) והנה הגאון ר׳ משה כתב דמצרפין כל העיר לס״ר וכן ראיתי מפרשין שיש מח׳ ראשונים אם בעינן שיהי׳ הולכין בכל רחוב ס״ר או די שיש בעיר ס״ר וממילא הרחובות משמשין ס״ר והוי רה״ר, ולפי הגר״מ צריך אפילו לרש״י שיהיו ברחובות ס״ר ואז מצרפין כל הרחובות, ולכ׳ לפי הני פירושים ק׳ מה שהק׳ הריטב״א בשם תוס׳ דף נ״ט דהיכי משכחת לה שיהי׳ עיר של רבים בתחלתה דלא שכיח שיתישבו בתחילתה ס״ר וא״כ לעולם הוי עיר של יחיד בתחלתה, ועי׳ בריטב״א שתי׳ כי אינו צריך שיתישבו בעיר ס״ר אלא שיכנסו בה ס״ר [ממקומות אחרים] כאלו הכרכים ועיירות [שאין דרים בה ס״ר] והם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכי״ב עכ״ל, והבית אפרים כתב דבעינן דרך סלולה לס״ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עכ״ל.

וכמו זה כתב בדברי ירמי׳ זצ״ל בשם חי׳ הר״ן בשם רא״ה שיש כאן דרך לס״ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס״ר אעפ״י שלא היו באין כולם בדרך כאחד עכ״ל.

והנה לשיטת הגרמ״פ שמצרפין הרחובות מסתברא שאין לצרף הרחובות לגבי מקומות אחרים דהרחובות רק משמשין לעיר הלזו וא״כ קשה איך משכחת עיר של רבים בתחלתה שיהי׳ ס״ר דרים בעיר הזאת כדי דליצרפו כל הרחובות, אבל לב״א ולרא״ה ניחא שיש כאן דרך אחד שהולך באמצע העיר על פני כולו וזה פתוח לכל העולם ועי״ז הוי דרך לס״ר וזה אפשר שנעשה תיכף רה״ר והוי עיר של רבים בתחלתה. [וגם בשיטת המחבר ושו״ע אפשר לומר כן שתיכף כשעשה העיר עשאו דרך שהולך מאמצע העיר הזאת והולך ישר עד עיירים אחרות ויש לדרך הלזו ס״ר בוקעין בו בכל יום בצירוף של כל עיירות ומשו״ה הוי לעיר זו דין עיר של רבים כיון דעוברת בו דרך של ס״ר בוקעין.

ולתוס׳ ביאור עיין בקונטרס בירור השיטות שכתב שיש מחלוקת בפשט רש״י אם הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס״ר עוברים בכל יום או כמו שמדייק המשכנ״י מריטב״א שהדרך מתוקן לעבור בה ס״ר, ובזה מחולקים הב״א והמשכנ״י דלפי הב״א בעינן שיהא הס״ר בקירוב מקום ושיהא דרכם של הס״ר להשתמש באותו דרך כ״כ עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס״ר ביום א׳, ולפי המשכנ״י סגי בהזמנה.

ומאריך בזה ומסיק לבסוף שיתכן דמ״ש שיהא שכיח ס״ר עוברים הגדר הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, ואפשר שזהו ג״כ פשט בהמחבר דבוודאי אם יחסר יום א׳ מס״ר דאינו מעכב אלא דבעינן ס״ר עוברים ברגילות וכמעט כל יום עד שבכל יום איכא

לאיסתפיקו דאפשר דעברו ס״ר, ולפי״ז אין מחלוקת בין הטור והמחבר לב״א בפשט הריטב״א עכ״ל, והוא נכון מאוד, אולם צריך להבין במאי קמיפלגי תוס׳ וריטב״א בפשט רש״י, וי״ל דתוס׳ סובר דהיכי שיש דרך רה״ר שהולך בעיר ואין הס״ר כ״א מעיירים אחרות אין לזה דין עיר של רבים כיון שלא נעשה רה״ר ע״י אנשי עיר הזאת, וזה מתרץ הריטב״א דכיון דדרך הזו הולך בתוך העיר והרי הוא רה״ר אפילו ע״י אנשי עיר אחרת שפיר יש לעיר זו דין עיר של רבים, אבל אכתי אין לכל זה ענין ענין וראי׳ מריטב״א דנאמר דלצטרף הרחובות, דרק דרך רה״ר י״ל כיון דהוא פתוח לעיירים אחרות נעשה רה״ר, אבל דליצטרף הרחובות לגבי עיירים אחרות מהיכי תיתי לומר כן דבוודאי אנשי עיירים אחרות אין להם שייכות להרחובות הקטנים שיש בעיר, וכיון דאין ראי׳ מריטב״א לצרף הרחובות לגבי עיירים אחרות ה״ה דאין לצרף הרחובות אפילו לגבי עיר זו כיון דליכא ראי׳ על זה, וכן משמע מרש״י ד״ה מערבין ואם יש בה מפרש בגמ׳ תקנתא לרה״ר שכתוכה עכ״ל, ולפי דבריהם שמצרפין הו״ל כל העיר רה״ר שהרי מיירי כאן שיש ס״ר בהעיר א״ו שרה״ר הוא הדרך המלך שבאמצע העיר שבוקעין שם הס״ר וכ״מ ברש״י ד״ה אלא לארכה ע״ש, ועל זה אמר הריטב״א דנעשה רה״ר ע״י אנשי עיר אחרת שבוקעין בה אבל לצרף רחובות לא נזכר בגמ׳ ומפרשים ולא בפוסקים ואין לזה שום ראי׳.

וראיתי בספר דברי ירמיהו דבר חדש בפשט רש״י וז״ל לשון שמצויין בה משמע שצריך שיהי׳ ברה״ר ס״ר עכ״ל וכו׳ ובחידושי הר״ן בשם הרא״ה אין דעתו כרש״י דלא בעי מצוין ס״ר אלא שיש כאן דרך לס״ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס״ר אעפ״כ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ״ל ומבואר מזה דר״ה פירוש בהדרך ולא בהעיר, ועוד דלרש״י צריך בזמן אחר היינו באיזה זמן מן היום צריך שיהי׳ שם ס״ר ברגע אחד ולא מצרפינן מה שהלכו שם ביום אחד וע״ז מחולק הרא״ה דא״צ ברגע אחד אלא סגי ביום אחד, ובדבריו אפשר לפרש או כשיטת המחבר או כהבית אפרים או כהכרעת שניהם כמו שכתבתי לעיל.

י״ד) ועוד קשה לפי דבריהם יותר חמור שיטה ב׳ משיטה א׳ דלשיטה א׳ צריך בקיעת רבים, ובסתם רחוב דאין שם בקיעת רבים אינו רה״ר ולפי שיטה ב׳ מצרפין השווקים ורחובות של י״ב מיל על י״ב מיל שיש שם ס״ר בזה המקום ונעשה כל רחוב אפילו אין עוברין בה אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ומצרפין הכל והכל נעשה רה״ר גמורה לפי דבריו וזה אינו במשמע מפוסקים אלא אדרבה שיטה ב׳ מקיל טפי, וזה ברור.

עי׳ מחבר ס״ח וס״ט וסי׳ שס״ד ס״א ומ״ב ובאה״ל שמ״ב והנה צריך להבין החילוק בין מבואות המפולשין לרה״ר, לרה״ר בעצמה וכמו שהקשה מהריט״ץ וי״ל ג׳ אופנים או אליבא דרש״י שצריך ס״ר ומבואות ליכא ס״ר ומשו״ה סגי בצוה״פ, או דמפולש לרוחב רה״ר או דאין בה ט״ז אמה והנה בשו״ע הרב בסי׳ י״ב שכתב במפולש לאורך הוי רה״ר גמורה ובמפולש לרוחב כתב דהוי רה״ר וי״ל דמפולש לאורך הוי רה״ר גמורה ולא מהני צוה״פ אבל לרוחב אה״נ באינו עושה צוה״פ הוי רה״ר מן התורה אבל בעושה צוה״פ מהני כיון דבעצמותו אינו רה״ר אלא ע״י שמחובר לרה״ר וע״י צוה״פ מפרידו מן הרה״ר ונעשה רה״י כן הי׳ נראה לכאורה.

אבל עיין בסי׳ שס״ד ס״א שכתב מבוי המפולש בשני ראשיו לר״ה והוא עצמו אינו רה״ר כגון שאין רבים בוקעים בו או שאין ברחבו ט״ז אמה וע״ד שנתבאר בסי׳ שמ״ה והנה אם נימא שאין רבים בוקעים פירושו מפני שמפולש לרוחב רה״ר א״כ מה שכתב שאין ברחבו ט״ז אמה פירושו שמפולש לאורך רה״ר וא״כ קשה הא הוי רה״ר גמורה ונצרך דלתות, ודוחק לומר דשניהם מיירי שמפולש לרוחב רה״ר, וי״ל דכיון שיש מחלוקת בין הרמב״ם לרשב״א אם מפולש לאורך רה״ר אם צריך ט״ז אמה דלהרמב״ם צריך ט״ז אמה ולרשב״א אין צריך החמיר לעשותו רה״ר כרשב״א אפילו אין ט״ז אמה

אבל לגבי לעשותו רה״י ע״י צוה״פ הקיל שסגי בצוה״פ שגם צוה״פ הוי מחיצה גמורה ולזה הוסיף תיבת מחיצה גמורה כדי לבטל מהמבוי שם רה״ר גמורה ולהפרידו מרה״ר עצמה ולזה צריך ומועיל צוה״פ שהוא מחיצה גמורה וזה מועיל אפילו מדרבנן וא״צ דלתות וזה דלא כדמשמע ממ״ב סי׳ שס״ד ס״ק ה׳.

ולפי״ז אפילו לר׳ משה זצ״ל דעיר שיש בה ס״ר הוי רה״ר אעפ״כ יש להבדיל ולהפריד מקום א׳ אשר אין בו ס״ר ע״י צוה״פ דהוי מחיצה גמורה ומבדילו מן שאר העיר שיש שם ס״ר.

ט״ו) עירובין נ״ט ברש״י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס״ר של בנ״א ולא חשבו רה״ר דלא דמיא לרגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה ציורין אי נקבעו בה שווקים וכו׳ וכגון שאין בה רה״ר גמורה של ט״ז אמה, ובד״ה ורה״ר עוברים בתוכה רחב של ט״ז אמה רוחב, לכן ר״ל דבשל רבים הוי רה״ר גמורה ושל יחיד אינו רה״ר שאין בה ס״ר וכן משמע בריטב״א ע״ש וא״כ קשה כיון דהולכין אחר תחילתה אפילו יש בה רוחב ט״ז אמה נמי לא יהא צריך שיור, וראיתי בגאון יעקב שפי׳ (כעין זה) דלגבי דין שצריך שייר תלוי בדין ס״ד בתחילתה ואם בתחילתה לא ה׳ בה ס״ד אע״פ דבסוף יש ס״ד א״צ שיור, אבל באיזה אופן מעריבין זה תלוי אם היא רה״ר עתה מערבין כמו רה״ר ואם אינו רה״ר מערבין כמו כרמלית, ועדיין צ״ב משכ״כ דברה״ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה הא אפילו אין רה״ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה [וראיתי קושיא זו באיזה ספר] ובאמת זה קאי אליבא דר״י אבל לרבנן אין מערבין רה״ר בכך וז״ל הרשב״א דרבנן שם שלש מחיצות בעי ואלא מיהו בעושה צוה״פ מכאן ולחי וקורה מכאן סגי אפילו לרבנן וכו׳ ולדידן נמי דקי״ל כר׳ יוחנן דירושלים בדלתות נעולות בלילה נפקא מתורת רה״ר ומיערבא עכ״ל, נמצא לרשב״א לר׳ יודא סגי בלחי ולחי, ולרבנן [וזה שיטת ר׳ אלעזר ורמב״ם ושו״ע הרב] צריך צוה״פ ולחי היינו ביש ב׳ מחיצות זו כנגד זו סגי בצד ג׳ צוה״פ ובצד ד׳ לחי או קורה, ולר׳ יוחנן צריך דלתות נעולות, נמצא לשיטת הרמב״ם ושו״ע הרב דקי״ל כרבנן יש לערב רה״ר גמורה אפילו ביש בה ס״ר ע״י צוה״פ ולחי וצ״ע למה פסק הרב דצריך נעילת דלתות, וי״ל דוודאי מן התורה סגי בצוה״פ אבל מדרבנן צריך נעילת דלתות, ועוד י״ל דאם יש לרה״ר ב׳ מחיצות גמורות סגי בצוה״פ מב׳ רוחות אפילו מדרבנן, ובשס״ד ס״ד דצריך דלתות הוא דשם אייריי דיש צוה״פ בכל ד׳ רוחות וכמו שמתחיל שם בתחילת דיבור ודלתות הוי כב׳ מחיצות א״כ יש לה ב׳ מחיצות גמורות וב׳ צוה״פ וזה מועיל אפילו מדרבנן [וצע״ק דברשב״א משמע דסגי בצוה״פ ולחי], ובמבוי המפולש לרה״ר בס״א סגי בצוה״פ ולחי בצירוף ב׳ מחיצות גמורות.

ועוד י״ל והוא העיקר דמה דבעינן דלתות הוא לעכב הילוך הרבים וכמ״ש בקו״א שמ״ו א׳ וכיון דמעכב הילוך הרבים אינו רה״ר אלא כרמלית וניתר בצוה״פ בכל ד׳ רוחות, והוי דומיא דמבוי דמותר ע״י צוה״פ ולחי וכמ״ש הרשב״א ואה״נ דגם כאן ניתר ע״י צוה״פ ולחי אלא דקאי על הרישא דמה״ת מותר ע״י צוה״פ מד׳ רוחות אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ואז ניתר ע״י ג׳ מחיצות ולחי כמו מבוי, נמצא דמ״ש הרשב״א דלרבנן מותר ע״י צוה״פ ולחי זה מן התורה ברה״ר או במבוי אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ברה״ר ואז מותר ע״י צוה״פ ולחי.

ט״ז) ועכ״פ לשיטת רש״י אם הי׳ של יחיד והיא של יחיד אפשר לערב כולו וא״צ שיור ואפילו ברחוב ט״ז אמה מפני שאינו ר״ה כלל ובה׳ של יחיד ועתה של רבים אם אינו רחב ט״ז אמה יכול לערב כולה כמו שמערבין כרמלית ואם רחב ט״ז אמה א״כ היא רה״ר גמורה וצריך לערב כמו שמערבין רה״ר כל אחד כדאית לי׳ וא״צ שיור כיון דבתחלה לא הי׳ בה ס״ר, ובהי׳ של רבים ועתה של רבים אם רחב ט״ז אמה צריך לערב כמו דמערבין רה״ר וחוץ מזה צריך שייר, ואפילו באינו רחב ט״ז אמה צריך שייר, ומערבין כמו דמערבין כרמלית, ובהי׳ של רבים ועתה של יחיד ג״כ צריך שייר, ומה

שפסק בשו"ע הרב סי' שצ"ד דבאין בה ס"ר א"צ שייר וכרש"י, באמת אם היו בה ס"ר בתחלתה הגם שעתה אין בה ס"ר צריך שיור, אלא כיון דמלתא דלא שכיח כלל שיתמעט הבקיעה, סתם וכתב דבאין בה ס"ר עתה א"צ שיור, (ועי' בתוס' הרא"ש) ולפי מה שהבאתי בשם ב"א ורא"ה אם יש דרך שהולך בתוך העיר ובוקעין בו ס"ר אפילו מאנשי עיר אחרת נמשך זו העיר כיש בה ס"ר אפילו אין בעיר זו ס"ר.

מ"ש רש"י תמיד הוי בכל יום כמו גבי מנורה, וזה הוא המקור של המחבר שכתב בכל יום וזה הוא מג' תנאים הצריכים לרה"ר עי' גאון יעקב שם, ועי' שעה"צ, ומ"ש רש"י שנתוסף בה דיורין או נקבעו בה שוקין ר"ל דכדי דדרך של רה"ר יהי' רה"ר אפשר או ע"י דיירין של העיר דיש שם ס"ר והולכין על הרה"ר ס"ר, או דתקן הדרך שיהי' ראוי לס"ר של אנשי עיר אחרת ועי"ז נעשה עיר של רבים.

י"ז) במה שכתבתי דלפי רבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה מותר מה"ת ע"י ב' מחיצות וצוה"פ ולחי, לפי החזו"א משמע דלא מהני דכתב באות ד' במוקף מהו התם כתב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע עכ"ל ולמה לא משני דאיירי ע"י צוה"פ א"ו דסובר דגם לרבנן בעי שם ד' מחיצות אבל צוה"פ גרוע, נמצא לפי דבריו דמ"ש הרמב"ם פי"ז ה' י' וצוה"פ לא מהני היינו מן התורה אבל ראוי לינעל הוי מחיצה יותר מצוה"פ ומהני, וכ"כ ביש עומ"ר אפי' בכל ג' מחיצות חשוב יותר והוי רה"י, וכ"מ בצ"צ פרק ב' אבל הצ"צ פרק ד' בפשט הרב מפרש דכיון דשם ד' מחיצות מהני כ"כ צוה"פ מהני ומ"ש ברמב"ם דצוה"פ לא מהני היינו מדרבנן ולפי"ז י"ל מ"ש הג"א דב' מחיצות מהני היינו ע"י צוה"פ ומן התורה,

הג"ה עי' ברשב"א עירובין כ"ב ד"ה דרבנן בא"ד וא"נ י"ל דדלמא רבנן דאין מערבין ס"ל לחי משום היכר ע"כ אבל אי הוי סוברין לחי משום מחיצה הי' מהני וכמו ר"י וזה וודאי אפילו מדרבנן נשמע מזה דצוה"פ דהוי יותר מחיצה מלחי אה"נ מהני לרבנן אפילו מדרבנן וכ"כ י"ל בפשט הג"א הנ"ל, נמצא דיש ג' שיטות ודו"ק.

לפי הא"נ של הרשב"א וכן סובר הג"א מותר ע"י צוה"פ אפילו ברה"ר גמורה כשיש ב' מחיצות ומותר מן התורה ומדרבנן, ולפי הרשב"א בתירוץ ראשון והצ"צ פרק ה' ושו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד מותר מן התורה אבל אסור מדרבנן ולפי הצ"צ בפשט הריטב"א וחזו"א אסור אפילו מן התורה.

(אבל לפי הצ"צ מהני רק בשיש ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ זה מהני מן התורה אבל בהרב גופא כתב דאפילו בד' רוחות ברה"ר מהני צוה"פ) וזה ודאי בשיש ג' מחיצות וודאי מהני צוה"פ בצד ד' אבל בשיש רק ב' מחיצות אז מדרבנן צריך נעילת או ראיות להנעל.

במה שכתבתי אות י"ז אם מהני מה"ת ב' מחיצות וצוה"פ ולחי לכ' נראה שזה מחלוקת רשב"א וריטב"א שמהרשב"א שהבאתי אות ט"ו משמע דלשיטת רבנן מהני צוה"פ לרה"ר גמורה אבל מריטב"א משמע שזה תלוי בהו"א ומסקנא דגמ' כ"ב דבהו"א כשהקשה הגמ' ממתני' על ר' יוחנן מפרש דבירושלים בוודאי הי' בצד מזרח צו"פ וגיפופי ובקיעת הרבים מבטל לי' ולרבנן דמתני' כמו דבקיעת הרבים אינו מבטל מחיצות דפסי ביראות כ"כ היה צריך להיות דלא לבטל מחיצה דצוה"פ, א"כ מבואר דלרבנן אה"נ אינו מבטל צה"פ ואח"כ כשתי' הקושיא דרבנן אדרבנן תי' הגמ' הכא איכא שם ד' מחיצות אבל התם אפילו יש צוה"פ או לחי וקורה אין זה מחיצה חשובה ורבים מבטלי לי', ומבואר בזה דלרבנן ל"מ צוה"פ ובאמת בגמ' לא כתב צוה"פ רק קורה ולחי שמזה הי' משמע לרשב"א דדוקא לחי וקורה לא מהני לרבנן אבל צוה"פ הוי כמו פסי ביראות ומהני לרבנן, ועיין ברשב"א כאן ג"כ שכתב דלרבנן בעי מחיצות חשובות אבל לחי מחיצה גרועה היא ולא כתב צוה"פ כמו הריטב"א דהוא סובר דצוה"פ הוי מחיצה חשובה וכמ"ש בדף נ"ט.

והריטב"א בהקושיא שמפרש לא שמפילין מחיצות צפון ודרום אלא מפילין מחיצות מזרח ומערב ולא יועילו צו"פ שמזה מוכח הגמ' דבקיעת הרבים מבטל מחיצות, מזה הריטב"א מתרץ הרה"ג ישראל יעקב פישער מה שהקשה אחד על החזו"א שאין ההיתר מרווח לפי הפוסקים דאחי רבים ומבטל למחיצה, ותירץ דאין זה טענה כלל ע"פ הריטב"א הנ"ל ומסיים וא"כ ברחובות ירושלים כעת הרי ב' מהמחיצות מהרחוב קיימות וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת ושפיר אית לן שלש מחיצות וזה כוונת החזו"א עכ"ל, ונראה לבאר דהחזו"א ור' אהרן מחולקים אם אמרינן להלכה אחי רבים ומבטלי מחיצה אי לא, אבל כולם מודים דבעינן שיתחברו המחיצות להדרי אבל לפי החזו"א דלא"ר ומבטלי מ' א"כ יש כאן מחיצה גמורה ע"י דין דעומד מרובה על הפרוץ ומחיצות מחוברין אהדדי, אבל לפי ר' אהרן דמבטלי המחיצה א"כ אינן מחוברין, אבל ר' ישראל יעקב מוכיח מן הריטב"א דאפילו מבטלי המחיצה הם רק מבטלין דיני מחיצה ולא מציאות מחיצה א"כ אה"נ המקום הפרוץ נחשב פרוץ אבל המקום העומד נחשב עומד ושפיר אית לן עדיין ג' מחיצות וא"צ כלל מחיצות מחוברות, אבל לכאורה קשה על דבריו דאה"נ במקום העומד יש לן ג' מחיצות אבל במקום הפרוץ הוי פרוץ והוי רה"ר כיון דאין שם ג' מחיצות וכ"כ רחובות ב' וג' אין שם ג' מחיצות כיון שרבים מבטלין מחיצות וצע"ג.

ועיין בתוס' ורשב"א שהקשו דאם סובר ר' יוחנן כר' יודא א"כ סגי בב' מחיצות ולמה מחייב ר' יוחנן בירושלים, וחי' תוס' דמחייב דוקא כנגד הפילוש, וכ"כ י"ל לדרבנן דצריך ג' מחיצות דוקא כנגד הפילוש ליכא ג' מחיצות אבל כנגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י אף שאין מחיצות מחוברות וזה הוא סברת ר' ישראל יעקב שליט"א אבל אכתי קשה אין מערבין דהא איכא רה"ר ורה"י מעורבין.

ונמצא דאם לא הי' מחיצה ג' הי' מותר ע"י צוה"פ מב' צדדים רק באינו רה"ר גמורה וכמ"ש הבאה"ל אבל ברה"ר גמורה היה צריך דלתות מדרבנן אבל כיון שיש מחיצה של בתים בצד ג' א"כ יש כאן ג' מחיצות ומותר לכו"ע ע"י צוה"פ.

ומה שכתבתי באות א' בשם הביאה"ל דסמכינן על הני שיטות דפסקי כרבנן וגם על שיטת דבעינן ס"ר וע"ז כתב המ"ב דרוב ראשונים סוברים דלא בעינן ס"ר ובשו"ע הרב כתב וכל ירא שמים יחמיר לעצמו, אבל בקצות השלחן כתב שתיבת וכל וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפס בחצי עיגול ואפשר שאינו מרבינו ז"ל אלא ממהר"ל עפ"י הט"ז, ובטו"ז כתב והמחמיר יחמיר, ובקו"א רנ"ב ב' כתב ואף מי שירצה להחמיר בר"ה שלנו, ולא כתב ואף שיש ליר"ש להחמיר, מכ"ז נראה דהוא הוספת מהרי"ל עפ"י מה שראה בבית רבינו שמחמירין בזה עכ"ל, ואפשר שע"י ההיתר של מחיצות לא היו מחמירין אפילו בבית רבינו.

י"ח) יש להביא עוד ראי' דמערבין בכה"ג ממ"ש הסמ"ג מס' עירובין וז"ל, נ"ל מתוך דברי רב יודא גאון כי בימי ירמי' הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמי' על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו וזהו לשון הנביא כה אמר השם השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים הי' מזהיר וכבר אמרנו "כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים" אלא וודאי על גזירת שלמה הזהיר עכ"ל.

ולכ' קשה שהרי ירמי' הי' לאחר שנפרצו בה פרצות א"כ הוי רה"ר כמ"ש בעירובין ק"א ולמה כתב שלרחבות ירושלים הוי רק

תקנת שלמה, ומוכרח מזה או כסברת ערוך השלחן דכל רחבות אינם רה״ר אלא דרך אחד, או כסברא שצריך ס״ר בוקעין באותו רחוב ולא מצרפין כל הרחובות של העיר, ובימי ירמי׳ לא הי׳ ס״ר בוקעין ברה״ר של ירושלים ומ״ש בגמ׳ דהוי רה״ר זה על הזמן שיש ס״ר בוקעין ברה״ר שלה, וממילא מוכרח דרחובות שלנו שאין ס״ר בוקעין ברחוב א׳ אינו רה״ר.

י״ט) ומדברי הנביא שמזהיר על איסור טלטול בחצר ומבוי ועל תקנת עירוב אף שהוא מדברי סופרים ולא מן התורה ואעפ״כ מזהיר על זה בשם השי״ת מפני שבאמת זה הוא רצון העליון, אלא שלא הי׳ הזמן להתגלות עד שבא שלמה וכיון שהוא הי׳ מגלה מה שהי׳ בהעלם זה גרם שמחה לפניו יתברך שעיקר השמחה הוא ע״י התגלות רצון העליון הנעלם וע״ז יצתה ב״ק ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

ומסיים הנביא שאם נקיים מצות השבת הכולל גוף האיסור וגם גזרת שלמה שהוא עירובי חצירות יהי׳ שכרכם שתתמיד מלכות בית דוד עליכם וישבה ירושלים בטח עד כי יבא בן חזקי׳ מנחם שמו ולו יקהת עמים.

*

לאחר שכתבתי כל זה ראיתי בקונטרס גן יצחק דף ס״ז שמביא בשם האוסרים ראי׳ מריטב״א הנ״ל דף כ״ב שכתב כיון שבוקעים דרך הפתחים הוי כאילו פרוץ במילואם במזרח ומערב ע״כ, ועל זה מביא ראי׳ מרמב״ן ע״ש וכתב דע״כ צריכין ליישב וכן מבואר בדבריו ע״ש באריכות, באמת אין צריך להביא ראי׳ מרמב״ן כלל דהרי כל כוונת הריטב״א לפרש הקושיא דהכא במתני׳ לא״ר ומ״מ דאין אנו מבטלין מחיצות של פסי ביראות והתם אנו מבטלין כל דיני מחיצות כגון צו״פ אבל אם היינו סוברין כמתני׳ דלא אתי רבים ומ״מ לא היינו סותרין שום מחיצה אלא הי׳ רה״י.

אבל אפילו בלי זה אפילו אם אתי רבים ומ״מ בוודאי שאין אנו סותרין המחיצות שבצד הפרצה שהרי יש שם ג׳ מחיצות שלימות וכמו שהקשה שם אלא וודאי דהריטב״א איירי שהפרצה הוא בהצד של המחיצה והמחיצה הוא באמצע הצד מזרחי, והשתא אם אמרינן שאתי רבים ומ״מ אין לצרף ג׳ מחיצות וכמו שסובר ר׳ אהרן ז״ל וכיון דאין מצרפין המחיצות נחשב כאין כאן ג׳ מחיצות אבל אם אמרינן לא אתי רבים ומ״מ נעשה צירוף והוי רה״י אפילו על מקומות נגד הפרוץ אם עומד מרובה על הפרוץ, ואם פרוץ מרובה אז כנגד הפרוץ הוי רה״ר וכנגד העומד רה״י. אבל אם אתי רבים ומ״מ אז אפילו כנגד העומד הוי רה״ר דלא מצרפין מחיצות. אבל באופן שיש ב׳ כפין הפוכין וודאי דכנגד העומד הוי רה״י.

אבל לפי ר׳ אהרן זצ״ל אין אנו מצרפין המחיצות אם אינן מחוברין אפילו לשיטת הסוברים דלא אתי רבים ומ״מ, אבל לדידן זה דוקא אם סוברין אתי רבים ומ״מ ואז אין צירוף להמחיצות אבל אם לא אתי רבים ומ״מ וכמו שאנו קיי״ל אז יש לנו כל המחיצות ובמקום שיש ג׳ מחיצות כגון כנגד העומד הוי רה״י וכמו שכתב הרמב״ן ורשב״א ותוס׳ ואם עומד מרובה על הפרוץ הוי כסתום לגמרי והוי רה״י, וכ״ז בפשט הריטב״א, ולפי״ז זה ממש הציור של החזו״א ומבואר בריטב״א דהוי רה״י.

ולפי הר׳ ישראל יעקב שליט״א הפשט בריטב״א הוא כמ״ש בגן ישראל דף ע״ב ד״ה ובאמת, שלא הי׳ שום מחיצה במציאות בצד מזרח אלא דיני מחיצה וזה אנו מפילין אבל מציאות מחיצה אין אנו סותרין שאין צריכין מחיצות מחוברין, ונגד העומד יש ג׳ מחיצות והוי רה״י וכ״ז אפילו אם אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולפי״ז לכאורה קשה מה השיעור דלצטרף מחיצות דאטו עד סוף העולם יצטרפו ומוכרח לומר כמ״ש באות י״ב צד א׳ דברואה עצמו תוך המחיצות מצטרפי.

אבל לפי דברינו בפשט הריטב״א אפשר לומר כצד ב׳ דאם ע״י עומד מרובה על הפרוץ דנחשב כסתום וזה מגיע עד מחיצה שלישית א״כ הוי מחיצות מחוברות.

הרב שלום נפתלי שוויממער
כולל רמ"א וומסב"ג

הערות בעניני עירובין

מקום המוקף אם יכול להיות רה"ר

א] ראיתי בקובץ אור ישראל [אדר ב' תש"ס] תשובה שכתב הרב יקותיאל זאב גראוז שליט"א וז"ל שם: דעת האוסרים אין רה"ר ניתרת במחיצות כי מחיצות מועילות רק למקום שמבלי המחיצות הי' כרמלית והמחיצות עושות את המקום רה"י אבל לרה"ר אף שיש לה מחיצות מסביב נשארת רה"ר ובלשון חז"ל אתי [רשות ה]רבים ומבטלי מחיצתא כלומר אין מחיצות מועילות לרה"ר והרי הם כבטלות ומבוטלות וכן דעת כמעט כל הראשונים עכ"ל עוד כתב שם רק עצה אחת יש לנו ע"פ חז"ל לבנות חומה ודלתות באופן שאנשי המקום לא יוכלו לצאת והעומד בחוץ לא יוכל ליכנס ובזה כיון שאין המקום מסור לרבים שוב אינו רה"ר עכ"ל עיי"ש.

הנה אמת הוא דדעת הרבה ראשונים [הלא הם הריטב"א והרשב"א ורמב"ן] דאמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצתא אבל לא כהפשט שכתב הרה"ג הנ"ל דא"א כלל לומר כן דהא ר' יהודה אית לי' ב' מחיצות מדאורייתא רה"י גמורה היא אפילו ברה"ר דהא מיירי בב' בתים בשני צידי רה"ר, וגם ס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה דהא הוא מרא דהאי שמעתתא ולדברי הרה"ג הנ"ל אם אין המחיצה חוסם דרך העוברים לא הועילו מחיצות כלל [וכל הראשונים בלי יוצא מן הכלל רמב"ן רשב"א ריטב"א תוס' תר"פ דנין בקושיא זו אין הי' ירושלים רה"ר לר"י עיין בדבריהם] ועד כאן לא פליגי רבנן אר"י אלא דצריך ג' מחיצות אבל לא פליגי בגדרי אתי רבים ומבטלי מחיצה דהפשט ישתנה כדברי הרה"ג דאתי רשה"ר ומבטלי המחיצות כאילו לא הי', אלא הפשט הוא דמקום הפרוץ שהרבים עוברים שם אין אנו סותמין אותו מדין עומ"ר או ע"י צוה"פ או ע"י כח שם ד' מחיצות אלא אנו דנין מקום הפרוץ כאילו לא הי' שם מחיצה כלל ואם עי"ז לא ישאר מוקף מג' צדדים הרי הוא רה"ר, וא"כ ודאי דמחיצות שמסביב ברוקלין מועילות אפי' למ"ד אתי רבים ומבטלי מחיצה דא"ר ומ"מ אין הפשט אתי רשות הרבים ומבטלי מחיצה וכן ידוע דמרן רשכבה"ג ר' חיים עוזר והחזו"א עירבו [רצו לערב] בפריז מטעם המחיצות וכן בשו"ת אג"מ או"ח סי' קל"ט לא אסר מטעם זה לערב מנהעטען עיי"ש ואין צריך להאריך בזה.

אלא דמצינו שיטת יחידאי בזה והוא הרשב"א בעבה"ק דמקום שמתקבצים שם כני אדם לסחורה והוא רחב ט"ז אמה בזה לא מועיל נעולות דלתות דשאני זה מדרך הרבים, וגם הרמב"ן לחד תי' בדף נ"ט מחמיר בזה ובשבת ו' א' הביא מאירי שיטה זו ועיין חכם צבי סי' ל"ז שהעיד דלא מצא שיטה זו לאף אחד מהפוסקים והב"י לא הביאו ולו"ד הח"צ הי' אפשר לומר דאף הרשב"א לא אסר פלטיא בדלתות נעולות בלילה אלא משום דביום הם פתוחות ואז הוא רה"ר גמורה ודוקא בדרכים מועיל נעולות דלתות בלילה משום דזה גופא שאין הרבים יכולים לעבור בכל עת מבטל ממנו דין רה"ר אפי' ביום כיון דאינו מסור להם בכל עת משא"כ בפלטיא אינו מועיל נעולות דלתות בלילה דמ"מ מסור הוא לרבים בכל עת ואין נעילת הדלתות מפריע כלל השתמשות הרבים ממילא עדיין שם רה"ר עליו מיהו דוקא ביום דאין לו מחיצות אבל בלילה דיש לו מחיצה אין מקום המוקף ד' מחיצות יכול להיות רה"ר אפי' אם אין בזה מניעה לרבים כלל וכן הבין האבני נזר באו"ח סי' רס"ג וכסי' רע"ג אות י"ז וכן הוא דעת המשכנ"י סי' קכ"א ד"ה וגם, ולפי"ז מדויק יותר לשון הרשב"א בעבה"ק שער ב' דכתב בדין פלטיא דהוא רה"ר אע"פ

שדלתות נעולות בלילה ולפי הכנת הח"צ בלילה לאו דוקא הוא אלא אפי' נעולות ביום משא"כ לאבנ"ז דוקא נקט בלילה.

ודרך אגב לשיטת הח"צ צ"ל דבירושלים לא הי' פלטיא רחב ט"ז אמה ורק רחוב העשוי לעבור דרך העיר הי' רחב ט"ז אמה ולזה מהני נעולות דלתות, אבל לאבני נזר י"ל דבירושלים הי' פלטיאות רחבים ט"ז אמה אלא דלא היו נגד מקום הדלתות אלא כנגד מקום העומד וכן מפורש בדבריו עיי"ש אבל כ"ז אפשר לומר רק בדעת הרשב"א אבל לחד תי' ברמב"ן נ"ט שכתב שם דפלטיא גדולה של עיר הוי רה"ר לר"י אפי' אם יש ב' מחיצות גמורות משמע דעתו דלדידן אפי' כשדלתות נעולות הוי רה"ר מיהו דעת הרשב"א עדיין בספק עומד.

בביאור דעת הריטב"א אם רבים מבטלים רק חלק הפרוץ או אפי' חלק העומד

ב) מש"כ הרב קוויאט שליט"א בקובץ כרב"י בתשובה ל"ה דמפורש בריטב"א דף כ"ב דאתי רבים ומבטלי מחיצה הוא דאפי' חלק העומד שבמזרח ומערב כאילו אינם וכתב הרה"ג הנ"ל דבריטב"א כתוב דכן דעת כל המפרשים. הנה בריטב"א שלפנינו לא כתב שכן דעת כל המפרשים [אולי החליף בריטב"א אחרת שבת ו' א' דפוס רייכמאן לעניו ששים ריבוא] ובסמוך יבואר שכל המפרשים אין דעתם כן וגם הריטב"א עצמו בכללם, דנראה ברור דמש"כ הריטב"א דמפילין מחיצות שבמזרח ומערב כאילו אינם לא אמר כן אלא לגבי מקום הרה"ר כגון שהי' הרה"ר רחב ט"ז אמה והפירצה אינו אלא י' אמות דרך משל אז לא אמרי' דדוקא כנגד מקום הפרוץ הוא רה"ר אלא אפי' כנגד המחיצה הוא רה"ר כיון שהוא כאחד עם הרה"ר וכן מפורש בביאור הלכה סי' שמ"ה ד"ה אם הם מפולשין משער לשער וז"ל בא"ד ונראה פשוט דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין רה"ר אף שהוא מתרחב הרבה מכנגד הפילוש כו' עיי"ש משמע מדבריו דדוקא אותו הרחוב עצמו נעשה רה"ר אבל לא כל העיר אבל לומר דכוונתו להפיל כל המחיצה אפי' מאה אמה להלן ממקום הפירצה זה אינו עולה על הדעת והגע בעצמך וכי אם יהי' דרך רה"ר עובר לפני מבוי שיש לו ג' מחיצות [כציור א] וכי בשביל זה יהי' המבוי

ג"כ רה"ר ולמה כאן שאני והג' הנ"ל הרגיש בזה ורצה לחלק בין אם הפילוש הוא מבין המחיצות או לא ואין זה מסתבר כלל דוכי משום שמוסיף עוד מחיצות מצד האחר של רה"ר [כציור ב] יתבטלו משום זה המחיצות

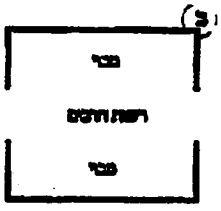

הראשונות שהיו בצד הא' של הרה"ר. וע"ע מש"כ בס"ד בענין זה באות ה'.

ג) הרה"ג הנ"ל [לפי שיטתו דדעת הריטב"א דכל המחיצה נתבטל ולפי גירסתו בריטב"א דכן דעת כל הראשונים] רצה להכניס במלחמות דברים שהם נגד פשטות הרמב"ן. דהנה במלחמות כתב בפי' דכנגד מקום המחיצות אינו נעשה רה"ר לעולם אפי' אם מפולש שתי וערב דדוקא כנגד מקום הפירצה חשיב רה"ר עיי"ש בפנים במלחמות פ"ב דעירובין ומזה ודאי מוכח דמה שהרבים בוקעים שתי וערב אין אנו מפילין כל המחיצה מכח זה, והרה"ג הנ"ל רוצה לומר דבאמת דעת הרמב"ן דמפילין כל המחיצה מכח פירצה שבצד אלא דבשעה שאנו עומדין ברה"ר הערב אין פילוש של השתי בא בחשבון וכן להיפך בשעה שאנו עומדין ברה"ר שבוקע דרך שתי אין ביקוע של הערב בא בחשבון, ואין זה מסתבר כלל ועוד דא"כ בשעה שעומדים במזרח לא יחשוב הפילוש של צד המערב וכל המעיין בצדק יראה שלא

כיון הרמב"ן לזה כלל. וכן דעת התוספת עירובין כ"ב א' ד"ה חייבין וכ"כ בתוס' ר"פ וכן מבואר ברשב"א דלר"י דדוקא באמצע הפילוש הוא רה"ר מבואר מזה כרמב"ן.

מה שהבליע הרה"ג הנ"ל בתוך הדברים דהלכה כבתראי [פי' כהריטב"א לפי שיטתו] כמדומה שאין אומרים בזה הלכה כבתראי כיון דלא נכתב דרך פסק אלא דרך פירוש [ובלא"ה אינו נוגע כפי מה שפירשנו דעתו בעזהי"ת].

מה נחשב מוקף מג' צדדים

ד] מש"כ שם בתשובה ל"ז בשם חכם אחד דהמחיצות שמסביב ברוקלין אינם באמת ג' מחיצות אלא ב' ועשה שם פשטידא מדין עירובי תחומין דמודדין בריבוע לדיני רשויות הנה יש כמה טעמים שאין לדמות זה לזה אבל קודם נאמר דאף לפי שיטתו זה הי' שייך לומר דוקא אם לא הי' בתים בברוקלין חוץ מבארא פארק דאז י"ל לפי שיטתו דמודדין לריבוע העיר אבל כאן בארא פארק וכל השכונות הסמוכות לו הרי הם נחשבים כעיר אחד לכל דיני התורה וכי משום שבני אדם קוראים כאן בארא פארק וכאן פלעטבוש יהי' כשני עיירות אתמהה? ונראה דשיטתו הוא כן משום דעכשיו כשעשו העירוב בבארא פארק הולכים לפי ריבוע העירוב וא"כ לפי דבריו יוצא חידוש עצום לדינא דבארא פארק קודם עשיית העירוב הי' רה"י דעדיין לא שייך לרבעותו דודאי בארא פארק ובענסענהוירסט או שאר שכונות הסמוכות הם כאחד לכל דבר ואח"כ כשעשו העירוב בבארא פארק אז נתהפך המקום להיות מרה"י לרה"ר וכל בני אדם שנכשלו בטלטול עד עכשיו לא נכשלו אלא בהוצאה דרבנן ועכשיו אחר עשיית העירוב הם עוברים על איסור מה"ת א"א לומר כן.

והעיקר שאין לדמות הענינים כלל דלענין עירובי תחומין אנו דנין מה נחשב מקומו של העיר ומה הוא הל יצא איש ממקומו אבל כאן הנידון אם המקום הוא מוקף או אינו מוקף.

ובגוף הדבר יש להביא כאן דברי החזו"א סי' ע"כ ס"ו ז"ל נראה דהא דב' דפנות כמין גאם אינו כג' דפנות למיחשב רה"י מה"ת היינו דוקא כשב' הדפנות על שיעור אלכסון של מרובע [כציור ג] אבל כל שנתקרבו זה

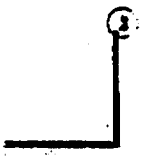

כנגד זה ונתמעט האלכסון משיעור אלכסון של מרובע [כציור ד'] נידון כג' דפנות וניתר

בלחי וקורה ולא חשיב קורה באלכסון דאל"כ אין לדבר שיעור וכ' כותלים באלכסון ומקורבין במערב ופתוחין למזרח [כציור ה]

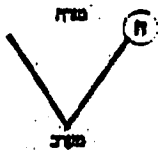

ודאי נידון כמוקף מג' רוחות עכ"ל עיי"ש וביאור הדברים דאי"צ ג' מחיצות שיהא עליו שם רה"י אלא שיהא מוקף מג' צדדים וכל המעיין במפה של ברוקלין יראה שכן הוא ונדפס בקובץ הנ"ל, וכיון שכן הרי נחשב כג' מחיצות ממש ובג' מחיצות ודאי א"א לומר כן דא"כ בכל מקום שיהי' ג' מחיצות יהי' תלוי לאיזה צד מחזיר פניו ובענין מחיצות שסביב ברוקלין נ"ל לדין בדבר חדש שעדיין לא ראיתי שום אחד מעורר ע"ז דהנה המעיין במפת ברוקלין וקווינס יראה שהעיר מוקף בהייועי"ס מכל הצדדים ויש לכולם מחיצות מב' צידיהם ברובם דמצד מזרח יש הVAN WYCK EXPWY, ומצד דרום יש הBELT PKWY. ומצד צפון יש הL.I.E, וגם ה GRAND CENTRAL PKWY, ומצד מערב יש מחיצות שסמוך למים, וכל אלו הדרכים הם מוקפים ברובם במחיצות גמורות. מיהו כל זה אינו אלא לרווחא דמילתא דבלא"ה ג"כ הוי מוקף מג' צדדים מצד מחיצות שבים כמו שידוע לכל.

בענין חידושו של החזו"א דאין רה"ר מצד מבנה הבתים

ה] מש"כ הרב קוויאט בתשובה ל"ה בענין אתי רבים ומבטלי מחיצה כתב שם כמה דברים נכונים מיהו באמצע דבריו כתב שם דהא דהתיר החזו"א עיירים גדולות מטעם מבנה הבתים אינו אלא למ"ד לא אתו רבים ומבטלי מחיצה אבל רוב הפוסקים לא ס"ל כן הנה אמת כתב דחידושו של החזו"א שם בסי' ק"ז אינו אלא למ"ד לא אתי רבים ומ"מ אבל יש כאן טעות גדול דהחזו"א דן שם על רה"ר א' וג' [בציור ו] דכיון דלגבי רה"ר ב'

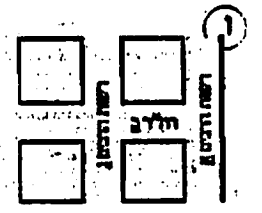

יש לנו לומר עומ"ר ויהי' רה"י הרי רה"ר א' וג' ג"כ כאילו יש להם מחיצה ונתבטל מהם שם רה"ר אבל על רה"ר ב' בכלל לא דן שם החזו"א דזה פשיטא לי' דאין לו דין רה"ר כיון דיש לו ג' מחיצות בעומ"ר דהא כבר ביארנו דאפי' למ"ד אתו רבים ומבטלי מחיצתה זה אינו אלא נגד מקום הפרוץ אבל נגד מקום העומד הרי הוא רה"י גמורה דאין אנו צריכים שם לסתימת הפירצות כלשון הרמב"ן במלחמות. ועיין בספר מנחת שלמה ח"ב סי' ל"ו אות ו' ז"ל בא"ד וא"כ פשוט הוא לפי"ז שרק במבואות הוא דשייך איסור פירצה משא"כ ברה"ר לגבי דאורייתא הרי הדין נותן ודאי שרה"ר עקום תורתו כסתום כיון שמג' צדדים הרי העומד מרובה על הפרוץ ונמצא לפי"ז שפה באה"ק לית לן רה"ר דאורייתא כו' מ"מ ע"פ רוב הרחובות שהם רחבים ט"ז אמה הם מתעקמים לבסוף לרחובות אחרים ונמצא שמדאורייתא פקע מיני' דין רה"ר כיון שיש לו ג' מחיצות וצ"ע [נראה מה שסיים בצ"ע משום דלא ידע דעוד אחרונים נקטו כן בפשיטות והם החזו"א ועיין בשו"ת מהר"י שטייף ג"כ כתב צ"ע למה לא סמכו ע"ז המ"ב והמשכנות יעקב] [ואגב ראוי לעיין שם במנחת שלמה כל התשובה בענין מבוי עקום ונוגע להעירוב שבבארא פארק].

והנה האמת אגיד דראיתי בבית אפרים סי' כ"ה [דף מ"ה א'] שכ' בזה"ל ולכאורה אפ"ל דמה שכתב הטור והשו"ע דבעינן מפולש משער לשער משום דאל"כ אף דקיי"ל כר"י דאתי רבים ומבטלי מחיצתא מ"מ בכה"ג שהוא מפולש זה שלא כנגד זה, בשביל רבים הנכנסין ויוצאין לא מבטלי המחיצה כיון שכנגדו במקום זה המחיצה סתומה וכמו דמחלק הש"ס בהא דנפרצה חצר כנגדו בין זה כנגד זה ובין זה שלא כנ"ז וכבר הארכתי לעיל בדברי הש"ס ובדברי המהרש"א שם אך נלענ"ד דאע"ג דהתם איכא לאפלוגי בין כנ"ז או שלא כנ"ז היינו משום שאין שם רה"ר [יש שם ט"ס דכל מקום שנכתב שם רה"י צ"ל רה"ר] מצד עצמו רק מצד בקיעת רבים וכל שאין בוקעין בו להדיא בדרך מכוון ומפולש לא נעשה רה"ר אבל היכא שיש כאן רה"ר מצד עצמו רק שאנו מבטלין ממנו תורת רה"ר מצד המחיצות הסובבים אותו בזה י"ל דלר"י דרבים מבטלי מחיצתא אין הפרש בין אם הפירצה שבשני המחיצות מכוונין זה כנ"ז או לא דכל מחיצה בפנ"ע בטילה מחמת הרבים שבוקעים בו והכי משמע לענין מבוי שנפרץ מראשו כו' דבכל גווני אמרי' דבקיעת רבים מהני לבטולי וצ"ע עכ"ל.

והנה ברור דאישתמיטתי' דברי המלחמות דאומר דירושלים רה"ר היתה משום ששערי' מכוונים זה כנגד זה ודבריו שם לר' יוחנן דאית לי' אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי הב"א אפי' אם יש לו חומה וגם אינו מכוון הא כיון דיש כאן רה"ר מצד עצמו אלא שאנו רוצים לבטלו ע"י המחיצות של החומה הרי נשאר עליו שם רה"ר וצע"ג דלא ציין כלום לדברי הרמב"ן ובפרט שדבריו שם אינם מכוסנין על דברי אחד משאר ראשונים אלא מסברא קאמר לי' דאפשר לחלק בין חצר לרה"ר ועוד קשה מאד על דבריו דאיך אפשר לומר כן דהא ר' יהודה אית לי' ב' מחיצות מדאורייתא רה"י גמורה הוא ולא איכפת לן כלל מה שהרבים עוברים בין המחיצות ואפי' יש על דרך זה כל צורת רה"ר הרי הוא רה"י מכח המחיצות וא"כ מדר' יהודה נשמע

לדידן דאית לן ג' מחיצות מה"ת דלא איכפת לן כלל מה שהרבים עוברים בין ב' מחיצות להמחיצה השלישית כמו דלא איכפת לר"י מה שהרבים עוברים בין מחיצה הא' למחיצה הב' . והייתי רוצה לומר דשאני לדידן דאית לן ג' מחיצות מה"ת דכיון דהרבים בוקעים בין ב' מחיצות להג' [כציור ז] אז אין אנו

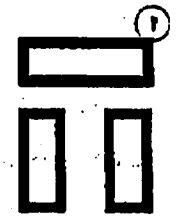

יכולים לצרף ב' מחיצות להג' ונחשב כאילו אינו ולא נשארנו אלא בב' מחיצות אבל אי אפשר לומר כן דהא לר"י ג"כ צריך לצרף ב' המחיצות ביחד ואפרש דהנה מבואר בחזו"א סי' ק"ג סק"ג הביאו הרה"ג הנ"ל בתשובתו דהא דמהני לר"י ב' מחיצות היינו דוקא היכא דאורך המחיצות הם יותר על המרחק שיש ביניהם ד"מ אם ב' המחיצות מופלגות אחד מהשני נ' אמה ואורך המחיצות עצמם הם רק מ' אמה [עיין ציור ח] אז לא הוי רה"י לר"י

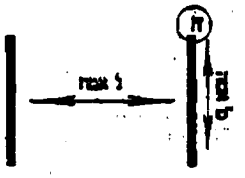

אבל אם אורך המחיצות עצמן הם נ' אמה ומרחק שבין הכותלים הם נ' [עיין ציור ט]

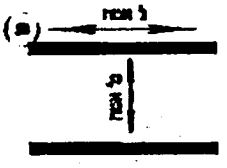

אז הוי רה"י מבואר מזה דהא דהתיר ר"י בב' מחיצות היינו בצירוף עם הדין של עומ"ר דאז יכולים לצרף ב' המחיצות לדידי' אבל אם אין יכולים לצרף ביחד ב' המחיצות הרי כל מחיצה נחשב כבפני עצמו ואינו כלום, ואם נאמר דלמ"ד אתי רבים ומבטלי מחיצה דאם הרבים עוברים בין ב' המחיצות להג' דמחיצה הג' נחשב כאילו אינו ואינו יכול להצטרף לב' מחיצות האחרים אז גם לר"י בב' מחיצות יתחשבו כאילו אינו ולא יהי' נחשב כב' מחיצות, אלא ע"כ כמו שכתבנו לעיל דאין הרבים מבטלים אלא מקום הפירצה שלא יהי' נחשב כסתום אבל עדיין נידון בעומ"ר ואין זה סתירה כלל.

ו] בקובץ הנ"ל הובא מהרה"ג ר"מ ביק זצ"ל דמקשה ע"ד החזו"א דמתמיד היו כל העיירות כן ודאי כוונתו דא"א שלא יהי' בכל העיר עכ"פ מבוי אחד הפתוח לרה"ר שלא יהי' מפולש וא"כ יכולים אנו לסתום הרה"ר מכח עומ"ר [הנה קושיא זו אינו נוגע לדידן דכבר ביארנו דאם בכל העיר אין אפי' רה"ר אחד שהוא מכוון ומפולש אז אם הבתים הם בנויים באופן שיש עומ"ר אינו נעשה רה"ר לעולם וע"ז אין להקשות דמתמיד הי' כן דאינו כלל מילתא דלא שכיחא שיהי' רחוב אחד רחב עובר כל העיר מכניסתו עד יציאתו ויהי' מכוון ג"כ דאדרבה מסתבר מאד שכן הי' בכל העיירות שהי' דרך המוליך מעיר לעיר ואותו הדרך עצמו הי' עובר כל העיר כמו שמצינו היום בכל ערי אמעריקא (אלא דשם לא מצוי ס' ריבוא) ומכוונים הם ג"כ הרבה פעמים] וא"כ לעולם לא יהי' בשום מקו' רה"ר הנה המעיין שם בחזו"א סי' ק"ז סק"ח יראה שהוא בעצמו הרגיש בזה ומתרץ וז"ל ותקשה לדידן דקיי"ל כרבנן דכל שיש ד' מחיצות לא אמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצתא א"כ נהי דהיו הרחובות פרוצות ט"ז אמה אכתי מבואות הפתוחות לרה"ר לידון בעומ"ר וכל חוצת ירושלים להוי רה"י וי"ל שהמבואות היו ג"כ פרוצות והיו מפולשין אי נמי שהיו המבואות לצד רה"ר מתוקנות בצוה"פ וחשיב כמחיצה ולא אמרי' שוב עומ"ר עכ"ל עיי"ש.

ועוד ראיתי מקשים ע"ד החזו"א [לפי הבנתם דחידושו של החזו"א הוא דיכולים לצרף הבחים למחיצות ואנו כבר כתבנו לעיל

אות ה' דזה אינו עי"ש] דהנה משמע מתוס' ו' ב' דאם הי' המבוי לרוחב רה"ר לאו כרה"ר הוא אבל דוקא באינו רחב ט"ז אמה דזה לשון התוס' ...ואורך רה"ר מהלכת דרך המבוי דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמות הוי רה"ר גמורה, וכן הוא בשו"ע סי' שמ"ה סעיף ח' וט'. משמע דאם הוי רחב ט"ז אז אפי' ברוחב לרה"ר הוי רה"ר והקשו מזה על החזו"א דהא אם הוא לרוחב רה"ר הרי יש כאן ד' מחיצות ב' מב' צדדין והג' והד' מרה"ר שכנגדו עיין ציור שבתוס' ודוחק לומר דדוקא אם רוחב הרה"ר יהי' יותר מאורך המבוי אז יהי' לו דין רה"ר דאז לא יהיו מחיצות המבוי עומד מרובה מהפירצה מיהו באמת לא קשה מידי דמי הגיד לו דכל רה"ר בנוי באופן שיש לו מחיצה בעומד מרובה מכנגד פתח המבוי מיהו באמת נראה דאפי' אם יהי' בנוי בכה"ג מודה החזו"א דיש לו דין רה"ר וצריך לזה קצת אריכות דהנה עיין בריטב"א ו' א' ד"ה כיצד מערבין דכתב בא"ד וז"ל אבל קשה דלקמן אמרי' טעמא דר' יהודה משום דקסבר ב' מחיצות דאורייתא והאיך אפשר דס"ל הכי ברה"ר גמורה א"כ אין לך מבוי מפולש בעולם שלא יהא לר"י רה"י מה"ת והזורק לתוכו ולרה"י פטור ואילו התם תניא איזהו רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשים ומוכח התם דאתיא אפי' לר"י עי"ש מבואר דאם הרה"ר רחב ט"ז אמה לא מועיל הב' מחיצות להשוותו רה"י וכן מבואר מדברי הריטב"א בדף כ"ב ד"ה ורמי ר"י אדר' יהודה וכן הוא ברמב"ן מס' שבת ריש ו' ב' ובריטב"א שם ומבואר מכל זה דאם יש כאן רוחב ט"ז אמה לא מועיל הב' מחיצות לעשותו רה"י וא"כ מסתבר דה"ה לדידן אפי' אם יהי' לנו ג' מחיצות לא מהני כיון דיש כאן רוחב ט"ז אמה דג' מחיצות לדידן כב' מחיצות לר"י, אלא דצע"ג דלכאורה הרמב"ן והריטב"א הרי סותרים עצמם דהא הם הקשו בדף כ"ב דר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה חייבין עלי' משום רה"ר כמאן אי כר' יהודה הא אית לי' ב' מחיצות מה"ת ואי כרבנן הא לית להו אתי רבים ומבטלי מחיצה ותירצו דר' יוחנן בחד אית לי' כר' יהודה ובחד כרבנן וכן תי' הרשב"א ולכאורה מאי קושיא הלא הרחוב בירושלים הי' רחב ט"ז אמה וא"כ אפי' לר"י דב' מחיצות מה"ת מ"מ לא מהני כלום דהא כן מפורש בריטב"א וברמב"ן שבת ריש דף ו' א' ונראה ברור דלא אמרו כן אלא במבוי שמפולש מב' צדדיו לרה"ר דאז אפי' אם יש לו ב' מחיצות לא מהני דנחשב כחלק מרה"ר שבצדדיו ונתבטל לו משא"כ אם הב' מחיצות הולכים לאורך כל הרה"ר ואין בב' צדדיו רה"ר לא נעשה המקום רה"ר וכן הוא הלשון במס' שבת ומבואות המפולשין לרה"ר משמע דחוץ למבוי יש שם רה"ר אלא דעדיין קשה דהא מחוץ לעיר ירושלים הי' דרך ליכנס להעיר ולצאת מהעיר ובדרכים אלו הולכים מעיר לעיר והם נקראים סרטיאות וא"כ הרי הי' ג"כ מפולש מב' צדדיו לרה"ר שמחוץ לעיר והדרא קושיא לדוכתא וי"ל דשאני בין אם הוא מפולש לרה"ר שבתוך העיר למפולש לרה"ר שמחוץ לעיר דאז אין שייך כ"כ לומר שיתבטל להם.

ומבואר ג"כ לפי"ז דדוקא אם פתוח מב' ראשיו לרה"ר אז נתבטל להרה"ר אבל אם רק מצד אחד אינו נעשה בזה רה"ר דהא משמע מריטב"א דמודה לתוס' דירושלים באמצע הפילוש הי' רה"ר וא"כ למה לא חזר כל העיר להיות רה"ר מצד דפתוח לרה"ר שבאמצע [ואין לומר דאה"נ דא"כ למה כתב הריטב"א על פי' התוס' דאינו מחוור דמסתבר מאוד דכוונתו מטעם הנ"ל דבין המחיצות עדיין יהי' רה"י מאחר שמצינו שכן הקשה הרשב"א על תוס' ולא מצינו בראשונים קושיא אחרת על תוס'] אלא ע"כ כיון דמצד השני שבשער העיר אין שם רה"ר לא נאבד מבין המחיצות שם רה"י ועיין בכל זה, [ואח"כ ראיתי שכן הוא בבית אפרים] וא"כ ה"ה לדידן דאית ג' מחיצות דאורייתא אם המבוי רחב ט"ז אמה ופתוח מב' ראשיו לרה"ר הרי המבוי עצמו נעשה רה"ר כיון דנתבטל לרה"ר שבצדדיו ולא מועיל בזה ג' מחיצות בעומ"ר אבל כ"ז דוקא אם יש בב' צדדיו רה"ר גמורים אבל אם הם עצמם

מתעקמים ועי"ז יכולים לדונו כמוקף בג' מחיצות אינו רה"ר דהא אין כאן אפי' רה"ר אחד שנאמר שיתבטל השני לו, והא דאמרי' דהמבוי שפתוח מב' ראשיו לרה"ר דהוא עצמו נעשה רה"ר היינו דוקא ברחב ט"ז אבל אם אינו רחב כ"כ אינו מתבטל כלל לרה"ר ודי בצוה"פ מכאן ולחי מכאן ולכמה ראשונים צריך דלתות ראויות לנעול.

בענין אם יש לאסור העיר מטעם שפרוץ לגשרים

ז] הנה ראיתי באגרות משה או"ח סי' קל"ט דן באריכות נפלא בדין הגשרים שעוברים מעל המחיצות ודעתו שם דהוא דומה לדין בליטה שיוצא מן הבית דתלוי במחלוקת אי נותנין עליו דין כרמלית או מקום פטור עיי"ש והנה דבר זה צע"ג דאין מציאות הגשרים דומה כלל לדין בליטה היוצא מן הגג דהא הגשרים עצמם הרי יש להם ב' מחיצות מן הצדדים ומחיצה השלישית יש לו מצד האחר של עיר מנהעטען למה הדבר דומה לחצר קטנה שפתוח לגדולה [כציור י] דודאי נחשב

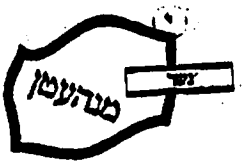

הקטנה מוקף מג' צדדים מצד מחיצה שכנגדו בחצר גדולה וה"ה כאן הרי כל אורך הגשר [אפי' החלק שלמעלה מן המים] נחשב הכל לרה"י גמור וא"כ אין למנהעטען שום פירצה לרה"ר כיון דאין להגשרים דין רה"ר כלל אלא דין רה"י להם ודוקא בגג הבולט ממחיצות הבית יש לדון דיהא נחשב ככרמלית או רה"ר כיון דהבליטה עצמו אין לו שום מחיצות כלל והבן.

בענין א"ר ומ"מ

ח] ראיתי כאן לבאר דבר אחד שהרבה מתבלבלים בזה בדין אתי רבים ומבטלי מחיצה וז"ל הרשב"א עירובין כ"ב א' ד"ה וקיי"ל כר' יוחנן בא"ד ומיהו הא דאמר ר' דבקיעת הרבים מבטלת מחיצות הני מילי מחיצות העשויות ברה"ר ויש ביניהן רחב שש עשרה אמה ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה שדומה לדגלי מדבר דכיון דבקעי בהו רבים אתיא בקיעת הרבים ומבטלת כח המחיצות והרי הוא רה"ר כמות שהיתה, והיינו טעמא דירושלים אבל מבואות המפולשין אפי' לרה"ר ואע"פ שהשערים מכוונין זה כנגד זה אין הילוך הרבים מעכבת ובצורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן סגי' לי' וכו' עיי"ש כל דבריו [ועיי"ש עמ' ב' בד"ה איתבי' חצר וד"ה והראב"ד], והנה כן מבואר ג"כ בחידושי הר"ן בדף כ"ב א'

והטעם דלא אמרי אתי רבים ומבטלי מחיצתא אלא ברה"ר להרשב"א ולהר"ן נראה דלאו משום דברה"ר יש יותר עוברים מכרמלית או רה"י דהא אותו הרבים שמבטלי המחיצה השלישית לדידן דאית לן ג' מחיצות דאורייתא אין מבטל הלחי או הצוה"פ לר' יהודה דאית לי' ב' מחיצות מה"ת ומועיל הלחי לדידי' שיהא נחשב כמחיצה ולא יהא אותו המקום נחשב כפרוץ, ור' יהודה הלא הוא מרא דהאי שמעתתא דאתי רבים ומבטלי מחיצה אלא נראה דהיינו טעמא משום דאין הרבים מבטלים כח המחיצה לגמרי אלא מחליש כחו שאין כח ביד מחיצה זו לעשות מרה"ר לרה"י אבל אם המקום בלא"ה רה"י ואין אנו צריכים להמחיצה אלא שלא יהא הרה"י נחשב כפרוץ לגבי זה עדיין לא נאבד כח המחיצה וזה מוכרח דאל"ה מה חילוק יש בין אם המקום רחב ט"ז או לא ואפי' לדעת הריטב"א ותוס' ר"פ לעיל ו' ב' דמקום המתקצר מט"ז אמה אינו בדין רה"ר אלא דין כרמלית יש לו ואפ"ה סבירא להם שם דאמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצה ולא מועיל שם צוה"פ מ"מ אין ללמוד ממקום שהוא כרמלית למקום שהוא רה"י מה"ת ועוד וזה העיקר דבאמת אפי' בכרמלית לא אמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצתא ודוקא בכה"ג שהמבוי הוא לאורך רה"ר דאז נראה כחלק מרה"ר משא"כ אם אין המבוי לאורך רה"ר שיהי' נחשב כבטל אליו אפי' לדעת הריטב"א ותר"פ

לא אמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצה וז"ל הריטב"א דף ו' ד"ה כיצד מערבין בא"ד "...יש לומר דהשתא ס"ד כי היי' המבוי בין שתי רשויות הרבים כזה [פי' לאורך רה"ר עיין בציור שבתוס' ו' ב'] דכי האי גוונא בקעי בה רבים יותר להדיא וכרשות הרבים גמורה היא לענין זה אלא שאינו כרשות הרבים שמתקבצים באמצעיתו ובמסקנא אוקימנא שהוא כגון זה [פי' לרוחב רה"ר עיין בציור שבתוס' הנ"ל] דכיון דצריכין להתעקם אח"כ אין משתמשין בה להדיא ולא בקעי בה כולי האי וכו' עיי"ש כל דבריו ומבואר מדבריו דאפי' במקום שאינו רה"ר כגון שאינו רחב ט"ז אמה כמבואר שם אפ"ה אמרי' אתי רבים ומבטלי מחיצה דכרשות הרבים גמורה הוא לענין זה משא"כ ברוחב דאז לא שייך לומר דנחשב כרה"ר גמורה, ולכאורה ה"ה בכל מקום דאינו בין ב' רה"ר שיהי' נחשב כחלק מרה"ר דקשה לומר דדעת הריטב"א דכל מקום שצריכים להתעקם לא שייך לומר אתי רבים ומבטלי מחיצה כיון דלא ניחא להתעקם דהא מבואר בגמ' כ"ב ב' דאפי' במקום דלא ניחא תשמישתי' אמרי' אתי רבים כו' כגון במעלות בית מרון דא"א לעלות אלא בחבל וא"כ כ"ש כאן דאינו צריך אלא להתעקם אלא ע"כ הטעם משום דאינו מתבטל לרה"ר בכה"ג כיון דאין משתמשין שם להדיא ואינו נראה כחלק מרה"ר, ועיין בתור"פ ו' א' בדין מבוי עקום דפי' דמיירי באופן שאין בני הרה"ר האחד יכולים לילך לרה"ר השני אלא אם יעברו דרך המבוי הזה ואפ"ה מבואר שם בגמ' דמהני צוה"פ ולא צריך דלתות וע"כ כנ"ל דכיון דהמקום עדיין רה"י אפי' אחר בקיעת הרבים לא איכפת לן כלל בבקיעת הרבים, וע"פ ביאור הנ"ל אפשר לתרץ קושיית החזו"א דז"ל בסי' ק"ז סק"ג [עמש"כ התוס' דדוקא באמצע הפילוש חייבין משום רה"ר לר"י] לכ' אינו מובן כיון דבין המחיצות רה"י גמורה וזה האמצע המפולש מד' צדדין הוא מפולש לרה"י ומאי שייך ביטול, שבין האמצע לרה"י אי"צ מחיצות והצוה"פ שבין המחיצות אינו מתבטל ואולי לזה כיון הריטב"א שכ' על דבריהם שאינו מחוור וכו' עכ"ל עיי"ש כוונתו להקשות דכיון דבין המחיצות רה"י גמורה הוא ולגבי אותו מקום אין הצוה"פ של שער העיר מתבטל א"כ למה באמצע הפילוש נחשב לרה"ר, ולפי מש"כ לא קשה מידי דודאי אפי' ביו ב' מחיצות דלר' יהודה רה"י גמורה אמרי' אתי רבים כו' אלא דלא איכפת לן כלל דהרבים אינם מבטלים המחיצה אלא לענין שאין בכחו לעשות מרה"ר לרה"י אבל עדיין בכחו להגדיר המקום שלא יהא נחשב כפרוץ להדרך שחוץ לעיר וא"כ לגבי אמצע הפילוש שאנו צריכין המחיצה לענין לעשות מרה"ר לרה"י אין לו כח למחיצה זו לענין זה אבל בין המחיצות שאין אנו צריכין למחיצה שבצד ג' [לר"י] אלא שלא יהא נחשב כפרוץ לגבי זה שפיר סמכינן על המחיצות שבצדדין [וא"כ נראה דמה שכ' הריטב"א ואינו מחוור כוונתו למש"כ הרשב"א דז"ל הרשב"א כ"ב א' ד"ה הכא בא"ד ואינו מחוור דא"כ כנגד העומד מיהא יהא פטור דהא איכא שתי מחיצות מעלייתא כו']).

ט) והשתא דאחינא להכי יש לדחות מש"כ באג"מ או"ח סי' קל"ט דאין לערב עיר מנהעטהן משום דפרוץ לגשרים ולא מועיל אפי' צוה"פ [אף אם נודה דהגשרים דין רה"ר להם ואנו כתבנו לעיל דזה אי אפשר מטעם דיש לו ג' מחיצות] ויסודו שם לדבר זה משום דהוקשה לו למ"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצה [הוא דעת הרמב"ם] מאי טעמא הצריכו דלתות ראויות לנעול ברה"ר למה לא סגי בצוה"פ ומשום זה כתב משום שעכ"פ בקעי בה רבים כדרך רה"ר החמירו שלא יועיל צוה"פ ולחי וקורה, ולפי מש"כ אאפ"ל כן דהא כיון דעיר מנהעטען רה"י ואין אנו צריכין מחיצות בפתח הגשרים אלא כדי שלא יהי' פרוץ לרה"ר [לפי שיטתו דהגשרים דין רה"ר להם ואנו כבר כתבנו לעיל דאין זה מתאים להמציאות] לא איכפת לן אפי' אם יעברו שמה עשר פעמים ששים ריבוא איש כמו שמצינו כן לר' יהודה דמתיר בלחי מכאן ולחי מכאן, ובגוף הדבר שהוקשה לו להג' ר"מ זצ"ל למה הצריכו חכמים דלתות למ"ד לא אתי רבים כו' אפ"ל

בפשיטות דלא החמירו אלא במקום שאם היו מבטלין המחיצות הי' המקום חוזר להיות רה"ר אבל אם אפי' אחר ביטול המחיצות לא הי' המקום חוזר להיות רה"ר אלא מקום פרוץ לרה"ר שמה לא החמירו כלל ואפי' למ"ד אתי רבים ומבטלי מחיצה אין להחמיר שם.

י] בקובץ הנ"ל בסי' כ"ד הובא תשובה מהרה"ג ר"מ ביק זצ"ל בענין דעת הרשב"א בעבודת הקודש דלא מועיל נעילת דלתות לפלטיא שמתקבצים שם בנ"א לסחורה דדוקא ברה"ר שעשוי לעבור בו מועיל נעילת דלתות וכתב החי"צ בסי' ל"ז דאם כי דבריו נכונים יחיד הוא בזה וגם הב"י לא הביאו כו' וכתב ע"ז הגר"מ ביק דנראה דהרשב"א יחיד הוא דוקא במה שכתב דאינו מועיל דלתות העיר לפלטיא אבל אם העיר ניתרת בצוה"פ ולא בדלתות אז כל הפוסקים יודו להרשב"א כיון דאין מערבין רה"ר בצוה"פ הנה דבריו נכונים מאד אבל אינו נוגע לדידן דזה הי' שייך דוקא אם אנו רוצים להגדיר הרה"ר ע"י צוה"פ ובלא הצוה"פ הי' כאן רה"ר גמורה אבל כפי מה שביארנו לעיל דבבארא פארק אפי' בלאו הצוה"פ כבר אינו בדין רה"ר כיון שיש כאן ג' מחיצות מצד הכתים א"כ אין הצוה"פ משמש אלא לסתום הפירצות שלא יהי' פרוץ למקומות אחרים. ועיין מש"כ לעיל אות א' דאפשר דאפי' הרשב"א מודה בזה.

בענין למה לא עירבו בירושלים

י*] עוד ראיתי שם באג"מ דנראה לו לאסור לערב בניו יארק משום דמצינו בעירובין ק"א א' דלא הי' עירוב בירושלים וכתב אולי מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה כו' חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתוקנים במחיצות כמו ירושלים ויטלטלו גם שם לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים כו' וא"כ גם במאנהעטן שהוא עיר שבאין שם ממקומות הרבה שא"א שם לתקן כו' אין לתקן גם במנהעטען כדי שיהיו אסורים גם במנהעטן ולא יבואו גם במקומות שא"א לתקן עכ"ד הנה מלבד מה שכבר השיב הגר"מ קליין שליט"א נדפס בשו"ת משנה הלכות ח"ח דברש"י במס' סוטה מ"א א' מבואר לחד לישנא שהי' עירוב בירושלים [והא דהשיב ע"ז הגר"מ פיינשטיין דמלישנא קמא דרש"י שם דכתב הטעם משום דאין עירוב והוצאה ליוה"כ משמע דלא מועיל עירוב כבר השיב ע"ז הגר"מ קליין שליט"א עיין שו"ת משנה הלכות ח"ח] יש לנו לומר עוד דאפי' לפי שיטת הגר"מ זצ"ל אפ"ל דהחמירו מטעם אחר והיינו משום דכיון דירושלים הי' לו רה"ר מפולש משער לשער רחב ט"ז אמה הי' נראה כרה"ר גמורה דכל הטעם דאין חייבין עלי' משום רה"ר הוא משום דבלילה הי' דלתותי' נעולות ואלו האנשים שבאים לירושלים ביום דילמא לא יעלו על דעתם דבר זה ויסברו דיכולין לערב רה"ר כיון דאינו אלא דבר צדדי שמטלו משם רה"ר דהא ביום נראה כרה"ר גמורה משא"כ במקום שאפי' ביום אינו נראה כרה"ר מנין לנו להחמיר והמחמיר עליו הראי'.

בענין גודל שיעור רה"י

יא] ומש"כ עוד שם בענין שיעור בגודל רה"י קצת פלא שלא ציין לדברי הטור סי' שנ"ח סעיף א' דכתב דאם מוקף לדירה אפי' יש בו מאה מילין שרי מיהו אפ"ל דבדרך גוזמא כתב כן ועוד דבשו"ע כתב אפי' יש בו כמה מילין שרי ולא כתב מאה וצ"ע.

בענין אנשים המוחים בעירוב

יב] בענין אם אנשים שאין רוצים בעירוב אי יכולים לעכב על כל בני העיר הנה בענין אם יכולים לערב בע"כ של בעה"ב יש בזה לכאורה ד' שיטות ובשו"ע סי' שס"ז הובא ב' דעות דעה ראשונה הוא דעת הרא"ש דאשתו של אדם יכולה לערב בע"כ אפי' כשמוחה בדבר מיהו דוקא אם אוסר על שאר בני המבוי שע"י שהוא אינו משתתף בעירוב אין שום אחד משאר בני המבוי יכול להוציא מבתיהם או הי' רגיל לערב עם בני החצר אפי' אינו אוסר עליהם כגון שביתו פתוח לב' חצירות והוא רגיל לצאת באחד מהם ובהשני אינו רגיל לצאת ולבא אפ"ה כיון

שרגיל לערב עמהם יכולים לכופו והא דקאמר בגמ' בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו עירובו בע"כ היינו בע"כ של בעה"ב אבל דעת אשתו צריך [וראיתי בביאור הלכה סי' שס"ז שהקשה לדעה זו מה שייך נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו עירובו בע"כ מה איכפת להם שהוא אינו רוצה לערב עמהם הוא יאסר להוציא ולא הם ואולי אפשר ליישב דעת הרא"ש דמירי כגון שאשתו או אחד משאר בני הבית רוצים לטלטל מבית חבריהם שררים בחצר שאינו אוסר עליהם וכגון בשאין דרכם לצאת ולבא תמיד דרך חצר זו אבל מפעם לפעם רוצים לטלטל משם לכאן] וכדעת הרא"ש כן הוא דעת התוספת דצריך דעת אשתו אלא דבתוס' לא מצינו שיהי' חילוק בין רגיל לערב או לא דהא דקאמר בגמ' רגיל להשתתף לאו בדוקא הוא אלא דיבר בהווה [עיין מאירי בית הבחירה דפי' ג"כ שדיבר בהווה] והא דקאמר בגמ' רגיל אין לא רגיל לא היינו רגיל לצאת ולבא וע"ע בב"ח סי' שס"ז בביאור דעת התוס' ובחזו"א סי' צ"ט סק"ה.

דעת הרשב"א בעבוה"ק ובחידושים הובא בביאור הלכה דאם אוסר על שאר בני המבוי יכולם בני המבוי ליכנס לתוך ביתו וליטול ממנו עירובו בע"כ ואי"צ דעת אשתו [ונראה טעמו משום דלישנא דגמרא "בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו עירובו בע"כ,, בלא דעת אשתו משמע] ובחידושים הקשה הרשב"א דא"כ למה אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו אפי' אחר נמי ונשאר בצ"ע. דעת המרדכי בשם י"מ דג' חילוקים יש בדבר רגיל ואסר נוטלין ממנו עירובו בע"כ ואי"צ אפי' דעת אשתו אסר ולא רגיל צריך דעת אשתו, לא רגיל ולא אסר צריך דעתו וראיית הגמ' דכמו דמצינו חילוק בין רגיל לאינו רגיל לענין ליטול בע"כ שלא מדעת אשתו ה"נ אל תתמה אם אנו מחלקין בין אסר ללא אסר [ולכ' ק"ק לפי' זה לשון ה"נ מסתברא ולשון שמע מינה דמשמע דהוא ראיה יותר להדיא] ולפי' זה מרווח קושיית הרשב"א למה נקט שמואל דוקא אשתו דדוקא נקט משום דבאינו רגיל להשתתף קאמר, ועיין בביאור הלכה נראה שכיון לזה [דמש"כ שם אכן לפי שיטת הרא"ש דרגיל להשתתף קאמר אתי שפיר קשה דודאי א"ש מחד צד אבל אידך דשמואל דאמר בני המבוי נכנסין לתוך ביתו לכ' לא אתי שפיר לדעת הרא"ש ולרשב"א ניחא טפי א"כ מה הרויח הביאור הלכה אבל לפי הנ"ל דכוונתו דברגיל ואסר ביחד אז לא יהא צריך דעת אשתו ניחא ועיין] אבל באמת יש לומר דהרשב"א מיאן בזה הפשט דנראה לו דוחק לומר דראיית הגמ' היא דכיון דמצינו חילוק לענין בע"כ אפי' שלא מדעת אשתו ה"נ י"ל חילוק לענין בע"כ ומדעת אשתו ועוד והוא העיקר דבגמ' קאמר הנ"מ דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ולדעת המרדכי בשם יש מפרשים מה קשיא דשמואל אדשמואל הלא כאן מירי ברגיל ורגיל עדיף משאינו רגיל ואלא מה תאמר דסבירא לי' למקשן דרגיל לא עדיף מאסר אבל זה שייך דוקא לדעת הרא"ש דיש רגיל ולא אסר ואסר ולא רגיל בזה שייך לומר דשניהם שוין אבל לדעת המרדכי דכאן מירי ברגיל ואסר והוא עדיף מאסר לחוד א"כ אין שום הכרח לומר דאסר לחוד יכולים לערב בע"כ בלא דעתו ועיין בלשון הרא"ש שהבאנו למטה.

ושיטת הרמב"ם הוא המובא בשו"ע בשם י"א דאשתו אין יכולה לערב בע"כ וזה דוקא בלא רגיל ולא אסר אבל ברגיל ואסר בני החצר נכנסין לתוך ביתו ונוטלין ממנו עירובו בע"כ וה"ה אשתו [כן נקט המ"ב כהמ"א ולא כהב"י דאשתו גרע] ובאסר ולא רגיל אין נוטלין ממנו בע"כ. ועיין בערוך השלחן סי' שס"ז דס"ל דדעת הרמב"ם דיכולים לערב בע"כ אפי' אינו רגיל לערב עמהם [דלא כמש"כ בשולחן ערוך] וכתב דכן הוא בירושלמי עיי"ש מיהו בדעת ר"ח דף פ' א"א לומר כן ואכמ"ל.

יד] והנה בנידון דידן שהרבה אנשים מוחים בעירוב ואין הם רגילין לערב דמיד בתחילת העירוב מחו בעירוב אין לנו על מי לסמוך אלא על דעת הרשב"א דהוא לכאורה יחיד בדין זה [מיהו לפי הערוה"ש גם דעת

הרמב"ם כן] אלא דיש מקום לומר דאפי' הרא"ש מודה בנידון דידן דאחד מזכה לכל בני העיר דאין צריך דעת אשתו. ומקודם נבאר קצת סברת מחלוקת הרא"ש והרשב"א נראה דהנה אדם שאינו רוצה להשתתף בעירוב יש כאן ב' חסרונות א] כיון שהעירוב שמשתתף בפת הוא משום שמשתתף דעתו להיות אחד עם שאר בני החצר או המבוי ע"כ אין יכולים לערב בע"כ דלא יועיל כלום דמ"מ אין דעתו להיות אחד עם שאר בני החצר ב] דבאמת יש לומר דחכמים לא הצריכו אלא שיהי' פת אחד לכל בני החצר שיהא ניכר שהוא כרשות אחד דכולם יש להם שיתוף בפת אחד ולא חשו כלל אם דעתו ממש להשתתף עם כולם או לא וקצת ראיה לדבר מדמערבין שלא לדעתו באופן שלא מיחה בפירוש ואם צריך דעתו איך חל העירוב הרי אינו יודע כלום מזה אלא הטעם שאין יכולים לערב בע"כ משום דיש כאן איסור גניבה דאסור ליקח פת של חבירו בלי רשות. והנה בקרבן נתנאל על הרא"ש פ"ז סי' ט' [אות פ] הבין דטעם דהצריך הרא"ש דעת אשתו הוא מטעם איסור גניבה עיי"ש וא"כ לדבריו יוצא לכאורה דהיכא דאין חשש גניבה כגון שאנו מזכין לו הפת אפי' הרא"ש יודה בזה דאין צריך דעת אשתו אלא דגוף דברי הק"נ צ"ע דמה מרויחים אנו בדעת אשתו הלא אין לאשתו שום בעלות על ממון הבעל והא דיש לה דבר מועט אינו אלא אם אינו מוחה בדבר משום דמסתמא מסכים אבל היכא שמוחה בדבר לא וא"כ ע"כ צריך לומר דזה הי' תקנת ב"ד דיש רשות לבני החצר ליקח מכח ב"ד [ואפשר דוקא ע"מ לשלם עיין מאירי בית הבחירה עירובין דף פ' א'] וא"כ למה פשיטא לי' לרא"ש כ"כ דאין העירוב חל בלא דעת אשתו עיין רא"ש הנ"ל דכתב וז"ל והא דלא משני הא דבעי הכא רגיל משום דנוטלין ממנו בע"כ ואפי' דעת אשתו ליכא משום דפשיטא לי' דאין שום עירוב מועיל בע"כ עכ"ל [כוונתו לאפוקי מפשט המרדכי בשם י"מ שהבאנו לעיל] הלא אם יש כח לב"ד לתת רשות ליקח העירוב בע"כ עם דעת אשתו יכולים לתת רשות ליקח בלא דעת אשתו ג"כ וא"כ צ"ע פשט זה של הק"נ אם לא שנכנס לדוחקים. ועיין חזו"א סי' צ"ט סק"ה דהבין דטעם דצריך דעת אשתו משום דצריך שאחד מבני הבית יהי' דעתם להיות אחד עם שאר בני החצר [ולא מטעם איסור גניבה והיינו טעמא משום דנתנו חז"ל לבני החצר הכח ליקח מפתו בע"כ] ולכאורה לפי"ז הי' מועיל גם דעת אחד משאר בני הבית ולא צריך דוקא דעת אשתו דהא מ"מ יש בבית זה אחד שדעתו להיות אחד עם שאר בני הבית. וכן הבין בערוה"ש ריש סי' שס"ז ועיין דרכי משה סי' שס"ז שהקשה מ"ש אשתו משאר בני הבית ומבואר דהבין ג"כ כנ"ל דאי מטעם איסור גניבה הצריך הרא"ש דעת אשתו הלא אפשר לומר דלא התירו אלא באשתו דהא שאר בני הבית אין להם שום בעלות על הממון כלל מיהו יש לדחות דאין ראי' מד"מ די"ל דהא דהתירו ע"י אשתו לאו משום דבאמת יש לאשתו בעלות על הממון אלא היינו טעמא שלא יראה כגניבה להדיא וא"כ ה"ה בני ביתו ויש לדון בזה וא"כ אינו ברור לדעת הרא"ש דאם אחרים מזכין לו הפת דאין צריך דעת אשתו דדבר זה תלוי לכאורה במחלוקת הק"נ והחזו"א דלדעת הק"נ אפשר דבכה"ג א"צ דעת אשתו אבל לפי הבנת החזו"א גם בכה"ג צריך דעת אשתו ודעת הרשב"א היא דלעולם אי"צ דעת אשתו וא"כ גם כאן אפשר לזכות להם אפי' אינם רוצים בעירוב דאי"צ שיהא אחד מבני הבית דעתם להיות אחד עם שאר בני החצר.

טו] מיהו אפי' לדעת הרשב"א [והרמב"ם לפי הערוה"ש] דיכולים לערב בע"כ לכאורה היינו דוקא דיכולים ליכנס לביתו ליטול ממנו בע"כ מפת שלו אבל לזכות לו ע"י אחר איך יכולים הלא חוב הוא לו כיון דאינו רוצה שיערבו מאיזה טעמים שיהי' מיהו באמת יש נ"מ מאיזה טעם מוחה דאם אינו רוצה בעירוב מטעם דאין ב"ד קבוע או משום דיש מכשולות או מטעם דס"ל דבלא"ה העירוב אסור עכ"פ לכמה שיטות או משום דסבר דדעת רבו הי' שלא לערב ע"כ גם הוא אינו רוצה אין בזה טעם מספיק שיהא נקרא

חוב בשבילו וכי אומרים לו שצריך לטלטל בהעירוב אם לא ירצה לא יטלטל ולא יבא לידי שום מכשול ולא יעבור ע"ד רבו לפי דעתו ואין סברא לומר דזה נקרא חוב בשבילו דאין יכול לסבול איך שאחרים מטלטלים בשבת הלא הם סומכים על רבנים אחרים [וצ"ע בזה] ואדרבה הרי אם הוא בעצמו יכשל באיסור הוצאה בשוגג הרי הצלנו אותו מעונש [ואפי' אם דעתו דאסור אינו ודאי אלא ספק ועוד דהא המתירין ודאי סוברים דזכות עושים אלא דהוא אינו יודע מזה] אלא אם טעמו דאינו רוצה בעירוב הוא מטעם דע"י זה יש פריצות לכאורה אין יכולים לומר דאנו עושים זכות מצד אחד דמ"מ מצד אחר חוב הוא לו. מיהו אפי' בזה יש לנו תקנה ע"פ מש"כ הר"ן בגיטין ל"ז א' [בדפי הר"ן י"ט עמוד ב'] ד"ה ומסתברא אמה דאיתא בגמ' לענין פרוזבול דאין כותבין אלא על הקרקע דאם אין ללוה קרקע המלוה מזכהו משלו וז"ל הר"ן ומסתברא דמאי דאמרי' מזכהו בשדהו כ"ש שאם הי' שם וצווח לא מהני שאין אדם זוכה בע"כ ומיהו אם לא הי' שם משמע דמהני ומכאן נ"ל דמאי דקיי"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא הכא כשמזכהו קרקע כל שהוא מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו ואפ"ה אמרי' דמהני אלא שאפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול עכ"ל וא"כ יש מקום גדול לומר דאף כאן אפי' אם מוחה בעירוב מ"מ הרי הפת ודאי זכות הוא לו וא"כ אע"פ שנמשך ממנו חוב אין לחוש ומה שכתב הר"ן דיש לדחות אפשר דבעירובין דג"כ הקילו חכמים מאד דהלכה תמיד כדברי המיקל אולי יש לסמוך על זה ג"כ.

טז] אלא דתשובתו בצידו דהא בפי' כתב הר"ן דאם עומד וצווח דלא מהני שאין אדם זוכה בע"כ וא"כ נהי היכא דאנשים המעכבים בעירוב אומרים סתם שאין מסכימים לעירוב בזה י"ל דמ"מ אין הזכי' בפת בע"כ אלא העירוב אבל אם אומרים בפירוש שאין רוצים לזכות בפת הלא אפי' הר"ן מודה דאין יכול לזכות אלא דבזה י"ל כיון דאין חכמה לנשים א"כ אפי' אם יש כאלו שבפירוש אינם מסכימים להעירוב אבל הרי אינם יודעים להתנות שאינם רוצים לזכות בפת וא"כ העירוב חל דאשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו ואולי י"ל עוד דכיון דמצינו דחכמים נתנו להם לבני החצר כח ב"ד ליקח ממנו בע"כ ה"ה לזכות לו בע"כ דיש כח לב"ד לזכות בע"כ [עיין חי' הרשב"א גיטין ל"ו ב' ד"ה אמר רבא דדין הפקר ב"ד הפקר אינו רק להפקיר אלא ה"ה לזכות מיהו שם לא איירי בע"כ של הזוכה] אבל כל ההיתר הזה אינו אלא לפי שיטת הרשב"א דמערבין בע"כ ואי"צ ששום אחד מאנשי הבית יסכים לזה ויהי' דעתו להיות אחד עם כולם וכן לשיטת הרמב"ם לפי הערוך השלחן, ואולי גם הרא"ש מודה בזה לפי דעת הק"נ אבל שיטת הק"נ לכאורה אינו ברור כמש"כ לעיל אות י"ד. ראיתי בשו"ת בית יצחק יו"דבהשמטות סי' ח' שדן שם בענין זה ובא"ד משמע דאם אחד מפקיר חלקו אז אין שום תקנה, [הרה"ג מוהר"ר עזריאל מאיר חיים קאהן ציין לעיין שם] ויש להעיר דבמאירי בית הבחירה דף פ' א' מפורש דהי' מעשה כזה והתירו להם קצת רבנים עיי"ש וההסבר שכתב שם במאירי צ"ע.

להצד שהעירוב פסול ע"י המוחים כל איסור הוצאה שבת ויו"ט שאנשים ונשים נכשלים הם על צוארם

יז] המוחים בעירוב ואומרים שאין זוכים בפת יש להם לדעת [להשיטות דהעירוב נפסל עי"ז] דאלו שנכשלים באיסור הוצאה בשוגג, ואלו שמטלטלים יו"ט שלא לצורך, ואלו שלא יודעים שבבית שדרים שם כמה משפחות שצריכים לערב בפת כדי להתיר הטלטול בפרוזדור, ואלו שנושאים מפתחות הנקראים מפתחות שבת, ואלו שעשו עירובין לעצמם והם פסולים, [ובעוה"ר ראיתי הרבה מהם] ואלו שנושאים ע"י קטנים ומורים היתר בזה, ואלו שמטלטלים על מדריגות שלפני הבתים ובהחצירות שלפני הבתים באופן האסור, ועוד הלכות שאין לפרט כאן הרי

כיון שיש עירוב וכל הטעם שהעירוב אינו כשר הוא מטעם שהם מעכבים א"כ הקולר תלוי בצוארם ולא ברבנים המכשירים דהא הרבנים לא גרמו כל אלו דזה כבר הי' לפני כן ואין להם לומר דאינו תלוי בצוארם אלא דהם נמשכים אחר דעת אלו הרבנים שלא רצו בעירוב דהא הרבנים האלו לא עשו כן אלא שלא תיקנו העירוב אבל לא הורו לשום אדם לעשות כן, וא"כ אם אלו האנשים אינם רוצים לשאת על שכמם איסורים הנ"ל צריכים להסכים להעירוב. וא"ל דדעת אלו שמוחים בעירוב הוא שאינם מכשילין לאף אחד דדעת רבם דבלא"ה אסור לטלטל, אין זה טענה דאף לדעת רבם אינו אסור לכל הדיעות ועוד דוכי אי אפשר לרבנים אחרים לחלוק על דעת רבם וא"כ הוי ספיקא ועוד דהם מודים דאם גלוי כלפי שמיא דמותר אז ודאי הם הם המכשילים וא"כ ודאי מסכימים להעירוב.

חידוש גדול להצד דהעירוב פסול מצד המוחים

יח] אם נאמר דאין יכולים לעשות עירוב בע"כ ועירוב העיר פסול צריך לדעת דאפי' אם יהי' עירוב על רחוב אחד באותו העיר בתוך העירוב ויהי' על אותו רחוב בהכ"נ שבאין לשם מרחובות שחוץ לעירוב אותו הרחוב ויש לאנשים האלו מקומות בביהכ"נ בקנין או בשכירות אז אפי' אם יסכימו ע"ז כל אנשי רחוב ההיא העירוב פסול ואפרש דבסי' שע"ח ס"ב כתב בשו"ע דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה והיינו אם יש ב' חצירות זו לפנים מזו והפנימית לא עירבו לעצמן דאז הרי הם אסורים במקומן הרי הם אוסרים גם על בני החיצונה לטלטל כיון שיש להם דריסת רגל עליהם עיי"ש ובנו"כ מהדו"ת סי' ל' הובא בשערי תשובה סי' הנ"ל כתב דדין זה לא נאמר אלא אם היו יכולים לערב עמהם ולא עירבו אבל אם לא היו יכולים לערב עמהם אז אפי' רגל האסורה במקומה אינו אוסר שלא במקומה ובזה המציא היתר למה יהודים הדרים חוץ לעירוב ובאים בשבת לתוך העירוב לבהכ"נ ויש להם מקומות בביהכ"נ בקנין או בשכירות למה אינם אוסרים כל העירוב דהא רגל אסורים במקומן הם אלא כיון דאין יכולים לערב יחד דהא אין להם תיקון מחיצות או צוה"פ שיקיף כולם בהיקף אחד אינם אוסרים וזה ודאי דאין חיוב לעשות היקף שיוכלו לערב יחד וכ"כ הריטב"א וכתב עוד דאפי' אם יהי' כל העיר מוקף חומה ודרים שם גוים דצריך לשכור מהם ולא עירבו אלא רחוב אחד בצוה"פ אין הדרים מחוץ לרחוב אוסרים דכיון דאין יכולים לערב יחד אלא ע"י שכירות הגוי מקרי אינו יכול לערב יחד דשמא לא ירצה הא"י להקנות עיי"ש ועיין בשו"ת ריב"ש סי' ת"ה בענין זה, וא"כ השתא בנידון דידן דכבר עשו שכירות מעכו"ם מכל העיר ולא נשאר לנו שום עיכוב לערב יחד הרי זה מקרי יכולים לערב יחד דהא כל העיר כבר מוקפת מחיצות וצוה"פ ע"י אלו הרבנים שעשו העירוב וא"כ יש כאן כל דיני רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה והוא אמת וברור לענ"ד. ועיין בסי' שס"ד במ"א ס"ק ג' מש"כ בשם הר"ר יהונתן וע"כ לא כתב עליו הב"י דאין צריך לזה אלא משום דהוי רגל המותרת במקומה אבל בלא"ה גם הב"י מודה ומשמע דאפי' אם אין להם חלק באותו רשות שהם עוברים בו לא בקנין ולא בשכירות וצ"ע כעת למה הנו"ב נקט דוקא אם יש להם חלק בקנין או בשכירות. ונפק"מ לדינא.

יט] בקובץ הנ"ל נדפס תשובה מהרב ר"ד רוזנבערג וחוזר כמה פעמים בתוך הדברים דיש מקום גדול להחמיר לעצמו מצד אלו השיטות דאי"צ ס' ריבוא הנה אמת כן הוא אבל אינו נוגע לדידן דלפי מש"כ דיש מחיצות מצד הבתים או מסביב ברוקלין גם אלו השיטות דאי"צ ס' ריבוא מודים בזה דלא הוי רה"ר. מש"כ הרה"ג הנ"ל לחלק בכמה חילוקים בין עירוב הפראדזעקס לעירוב העיר א] דבפראדזעקס יש רשות לשכירו ולקיטו ליכנס לביתו משא"כ בשכירות ממושל העיר, הנה לא ירדתי לגוף הענין אם יכולים לעשות שכירות באופן זה או לא אבל הלא מה ששוכרים ממושל העיר אין זה דבר חדש דמעולם היו שוכרים ממושל העיר, ולא

מצינו לאף אחד מהגדולים שלא רצו לערב בברוקלין מטעם זה, כ] שהמזכה העירוב צריך שיהא מרוצה לכל, הנה דין זה אינו בהלכות עירובין וגם לא מצאתי דין זה בשום ספר וגם הרה"ג הנ"ל לא ציין מאיזה מקום הוציא דין זה אלא כתב דאולי מטעם זה כתב הפרמ"ג בסי' שס"ו דרב העיר יזכה לכל בני העיר לענ"ד מכאן ראי' להיפך דברוב עיירות היו כמה אנשים שהיו מתנגדים להרב, ג] כתב שיש בעווה"ר בינינו הרבה שאינם מודים בעירוב ומומרים ויש הרבה פוסקים שא"א להתיר ע"י לשכור משכירו ולקיטו משא"כ בפראדזעקס אין כאן ענין של שכירו ולקיטו אלא ממש יש רשות להפקידים בתוך כל בית דירה, הנה דברים אלו לענ"ד אין להם שום הבנה כלל דבסי' שפ"ב מבואר דאם אחד מבני החצר יש להם רשות בחצר בעה"ב הוה לי' כשכירו ולקיטו ולא מצאתי בשום מקום איזה חילוק שיהי' תרי גוונא שכירו ולקיטו אחד שיהי' לו כח להשכיר אפי' רשות מישראל ואחד דוקא מנכרי, ואין להם להפקידים שום כח יותר משכירו ולקיטו הנזכר בשו"ע, ד] נראה מדבריו דפשיטא לי' שיש להפקידים רשות ליכנס בתוך כל בית דירה בלי רשות לענ"ד המציאות אינו כן ואפשר לברר, ה] כתב בשם הפרמ"ג סי' שפ"ב משב"ז ס"ק ב' שאם יש יריד בעיר ואומה"ע באים אחר ששכרו משכירו ולקיטו דאין מועיל השכירות שעשו לפני כן קודם שבאו לעיר משא"כ בישראל מזכים הפת לכל הדיורין שיתוספו אח"כ ובפראדזעקס לפי סברתו יש להשכירים ולקיטים יותר כח מסתם שכירו ולקיטו ומועיל אפי' לאלו שיתוספו אח"כ [ואנו כבר כתבנו דזה אינו] הנה לא מצאתי כן בפרמ"ג הנ"ל ועוד דבר זה אינו דבר חדש דמעולם עשו כן, ו] שיש לחוש שמא יתקלקל העירוב ולא ידעו המון עם משא"כ בפראדשעקס ודאי אמת הוא כן אבל אין זה סיבה שלא לעשות עירוב דמעולם עשו כן ולא חששו, ואם אין אנשים שרוצים לקלקל העירוב אינו מצוי כ"כ שיתקלקל.

עוד כתב שהעיד ת"ח א' לפניו שראה הרבה אנשים מטלטלים חוץ לעירוב בקצה בארא פארק ולא ידעו כלל שהעירוב אינו סובב רחובות ההם הנה אין זה סיבה שלא לעשות אלא צריך לפרסם יותר באיזה מקומות העירוב סובב שלא יכשלו בני אדם ואם אינם רוצים לשמוע אין זה אלא מזיד והלעטהו לרשע וימות, ובגוף הדבר לא ידעתי מה רצה הת"ח הזה לומר שהעירוב הביא כמה בני אדם לאיסור הוצאה הלא בכל שבת ושבת ויו"ט יש הרבה יותר חילולי שבת ע"י הרבה אנשים ונשים שאינם מזידים אלא שאינם יודעים הרבה מהלכות שבת התלוים בשערה ולעיל באות י"ז פרטנו קצת מהם. מש"כ שדיבר עם איזה ת"ח שהלכו בעצמם וראו שיש כמה מקומות רחב הרבה יותר מי' אמות שאינו מוקף כלל ואין מוקף מג' רוחותיו, נראה דאזיל בשיטת אלו האומרים דפירצה יותר מי' הוא מה"ת אבל המתירים דעתם כדעת הבית אפרים והחזו"א ורח"ע דפירצה יותר מי' לא הוי אלא מדרבנן ומה"ת רה"י גמורה הוא וכן מבואר בדברי הרמב"ן במלחמות דאם לא היה ירושלים מכוון זה כנגד זה הי' רה"י משמע אפי' אם הי' רוחב הפתח ט"ז אמה.

כ] מה שמביאים ראי' ממאו"ה הגאון מטשעבין זצ"ל דכתב על עיירות הגדולות שלנו דהם רה"ר גמורה פשיטא שאין להביא ראי' מזה כלל דאיהו לא נחית שם לדין על ענין זה בפרטיות רק כתבו בדרך אגב לרווחא דמילתא אחר שכתב לאסור לשאת שעון ברה"ר משום דעיקרו נעשה לתשמיש הוסיף ובפרט בעיירות גדולות כמקומכם דרה"ר גמורה הוא, ואילו הי' בא לדין על ענין זה בפרטיות בודאי הי' נחית לברר קודם המציאות לכל פרטי' ודקדוקי' אי יש מחיצות סביב ברוקלין (דהגי' הנ"ל לא גר בברוקלין כלל וכתב לפי השערתו שאין ברוקלין מסובב במחיצות, כיון דלא כתבו רק בדרך אגב לרווחא דמילתא).

כ"א] מה ששמעתי שכבר היו מכשולות שהעירוב לא הי' מתוקן בקצת מקומות ולא השגיחו הרבנים ע"ז תיכף ומיד ודאי אם אמת הדברים טענה נכונה היא שלא לסמוך על העירוב לכתחילה עד שיעמידו עוד משגיחים

בהעירוב שיתקנו הכל כדת וכל דברינו לא כתבנו כלל אם יש לסמוך על העירוב בבארא פארק לכתחילה או לא ואין אנו מייצגים הרבנים המכשירים ונראה דמי שאינו סומך על העירוב מטעם זה תע"ב וכן מי שלא סומך על שאר הכשרים שלא לאכול בשר ושום דבר שיש עליו הכשר מרבנים ג"כ בכלל ברכה זו דגם במאכלים יש הרבה מכשולות שאינו ידוע לכל. למסקנא דמילתא אין דברינו לא להלכה ולא למעשה אלא בדרך שקלא וטריא לעורר לב המעיינים בסוגיא זו ולפי מה שעלה בידינו אין בברוקלין שום חשש רה"ר מה"ת ויכולים לערבו בצוה"פ, ולהמוחים בעירוב בכדי שהעירוב יפסל ע"י שהם מוחים אולי יש לקרות עליהם הפסוק שקרא הריש גלותא על רב פפא ורב הונא ברי' דרב יהושע בעירובין כ"ו עי"ש, ולדעת הרשב"א והרמב"ם לפי הערוה"ש אפי' במקום שיש מוחים יש להתיר ואולי אפי' לדעת הרא"ש לפי הבנת הק"נ אבל יש מקום גדול להחמיר, והמחמיר שלא לסמוך על העירוב מטעם שמצוי מכשולות ושלא לסמוך גם על שאר הכשרים בודאי יחולו ברכות על ראשו, ואם יערבו רחוב אחד בהסכמת כולם להמחמירים יש מקום לומר דהעירוב פסול מצד דריסת רגלי האוסרים.

אי לאו האי יומא

איתא בגמרא (פסחים סח:) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר — אי לאו האי יומא דקא גרים ("שלמדתי תורה ונתרוממתי", רש"י) כמה יוסף איכא בשוקא ("הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם").

הן ידוע תמיהת העולם על התפארותו של יוסף, שהרי מידת רב יוסף היא מידת הענוה (סוטה מט:) וזו אין זו כלל ממדת הענוה. כן יש לדקדק בדבריו שאמר "אי לאו האי יומא" דמשמע שעצם היום גרם לכך, והול"ל "אי לאו קבלת התורה" וכדו'.

וי"ל, כי אמרו חכמינו ז"ל שלוחות הראשונות שלטה בהן עין רעה ע"י שניתנו בתשואות וקולות וקהלות ולכן נשברו (מובא ברש"י שמות לד, ג). עוד מצינו (נדרים מא.) שרב יוסף חלש ואיעקר תלמודיה. והנה חז"ל הזהירונו (ברכות ח:) "הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו (שחלה, רש"י) דאמרינן לוחות ושברי לוחות בארון", כלומר, כמו שכיבדו את שברי הלוחות והניחום בארון כן יש להיזהר בכבוד זקן זה. הרי דהא דצריך להזהר בכבוד זקן ששכח תלמודו ילפינן משברי הלוחות — ששבירתן היתה מחמת שניתנו בתשואות וקולות.

ובזה יבואו על נכון דברי רבי יוסף: עצם יום הזה שניתנו בו לוחות הראשונות וניתנו בקול רעש גדול, הוא אשר גרם שיחשיבו אותי, כי "אי לאו האי יומא" — לא היו משתברים הלוחות, וממילא לא היו מחשיבים אותי אלא כאחד האדם, עקב שוכחי את תלמודי. לא כן עתה שנתנה תורה בעצם היום הזה בפירסום וברעש וגרם שנשתברו הלוחות, ושבריהם מונחים הארון, מכאן שצריך להזהר בכבודי.

(הגה"ק מאסטראווצע זי"ע)

הרב מנחם נחום יצחק גרויז
מח"ס קונטרס גן יצחק

ביאור ג' מחיצות המקיפות את שכונת בארא פארק יע"א [עם מפה]

אייר תש"ס לפ"ק

הנה העיר ברוקלין וקווינס מוקפות מג' רוחות ויותר, בים האוקיינוס והאיסט ריווער, ואין אנו דנין כלל לחשוב את מחיצות הטבעיות של הים, ולא נחשוב אך ורק את המחיצות הגבוהות והחזקות שנבנו סביבות הים והנהר ע"י בני אדם.

והנה שכונתנו בארא פארק נמצאת בתוך העיר ברוקלין, והמחיצות הנ"ל המקיפות את ברוקלין, הם מקיפות את בארא פארק מג' רוחותיה, ויש לחשבם בכמה אופנים, והנני בזה להעלות על הכתב את האופנים עם ציור המפות.

אופן א'

הנה במשך כל חוף האיסט ריווער נבנו מחיצות גבוהות, ונתחיל לחשוב המחיצה שמצד צפון, המתחלת אצל שכונת וויליאמסבורג, [במפה אות י"ג] סמוך לנעווי יארד, פנת רחוב פלאשינג עוו. ורחוב ווילאמסבורג וועסט [במפה אות א'].

מחיצה הצפונית נמשכת ממזרח למערב לערך שני מייל, עד רחוב קלאמביע הייטס, [COLUMBIA HEIGHTS] [אות ב'], ומשם פונה המחיצה לצד מערב, והמחיצה המערבית נמשכת הרבה [עם כמה עקמימיות] עד שאר (בעלט) פארקוועי, [BELT PARKWAY ,SHORE] [אות ג'], ומשם פונה המחיצה במקצת לצד דרום, עד קראספי עוו. [CROPSEY AVE.] [אות ד'], ומשם מסתובב הרבה עד שמגיע לשכונת סיגעיט, [אות ה'], ומשם נמשכת בצד דרום עד ה"בארדוואלק" [BOARDWALK] [אות ו'], הנמצאת בצד דרום, וממשיך המחיצה הדרומית כמה מייל.

ויתר ע"כ נתברר לנו כי במחיצות האלו איכא נמי שם ד' מחיצות כדין "פסי ביראות" המבואר כמעט בכל הפוסקים, [ובאופן זה דעת כמעט כל הפוסקים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, וסגי בעומד מרובה על הפרוץ מה"ת כדנבאר להלן].

דהנה בכל אורך מחיצות ה"בארדוואלק" [BOARDWALK] מחובר להם בתים גדולים הנמשכים לצד מזרח, מדרום לצפון, [אות ז'] וע"כ הוא "שם מחיצה רביעית", וגם בצד השני אצל מחיצה הצפונית יש כמה מקומות שיש שם מחיצה רביעית, שהמחיצה מתעקמת מצד צפון לצד מזרח, ונמצא שיש שם מחיצה רביעית בצד מזרח, כגון בפנת מארשל סט. [MARSHALL ST.] אצל ליטיעל סט. [LITTLE ST.] (מצד מערבי של הנעווי יארד) [אות ח'].

וכל שכן שגם המחיצה הרביעית לא רק שיש לה שם ד' מחיצות בהקרנות כנ"ל, אלא גם כל המשך צד המזרחי יש לה מחיצה עומד מרובה על הפרוץ ע"י כל הבתים הנמשכים ברחובות בכל צד מזרח, [אות ט'].

לפי זה נמצא שכל שכונתינו בארא פארק יע"א, מוקפת בשלשה מחיצות גמורות, ובשם ד' מחיצות אשר העומד מרובה על הפרוץ.

מבאר דאין בזה חשש "מבוי שצדו א' ארוך וצדו א' קצר"

והגם דכתבו התוס' במסכת עירובין דף ח' ע"ב דמבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר כזה

אינו רה"י רק נגד מקום הקצר, וא"כ גם

בניד״ד המחיצה הצפונית קצרה ממחיצה הדרומית לכאורה.

זה אינו, דלא דמי כלל וכלל, כי שם מיירי שהמחיצה הקצרה אינה מגעת לאותה גובה של המחיצה הארוכה, וכדי לסגור המחיצה הרביעית צריכים ללכת באלכסון, כזה

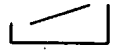

בזה כתבו התוס׳ שאין סוגרין מחיצה רביעית באלכסון, רק סוגרים ישר, כזה

משא״כ בניד״ד מה שהמחיצה הצפונית היא קצרה, הוא משום שהמחיצה המערבית הולכת ומתעקמת, אבל גובה מחיצה הצפוני מגיע לאותה גובה של המחיצה דרומית וסוגרים המחיצה המזרחית ישר ממש, [90 מעלות] בלא אלכסון כלל, כזה

מבאר דפירצות יתר מי׳ אמות דרבנן

ואף שיש במחיצות הללו כמה פרצות יתר מי׳ אמות, מ״מ הלא קיימ״ל דכל שהעומד מרובה על הפרוץ הו״ל מן התורה מחיצות כשורות, וכש״כ בניד״ד שיש ״שם ד׳ מחיצות״ כנ״ל, והמקום נעשה רשות היחיד גמור, ורק מדרבנן צריך תיקון, ומשום כן מועיל לעשות בו צורות פתחים, ולכן בשכונתנו שהמחיצות הנ״ל הלא המה עומד מרובה על הפרוץ יותר מ 99% אחוז, ע״כ בודאי שפיר עשו צורות פתחים סביבות שכונתינו לעשותו רה״י אפילו מדרבנן.

[ומה שכתבנו שפירצה יותר מי׳ אינו רק מדרבנן כן מבואר בספר קרית ספר למבי״ט הל׳ שבת פט״ז, ובפמ״ג סי׳ שס״ג א״א סק״א, ובשו״ת תפארת צבי או״ח סי׳ י״א, ובשו״ת בית אפרים או״ח סי׳ כ״ו, ובשו״ת בית שלמה סי׳ נ״א, ובשו״ת אבני נזר סי׳ רס״ו, ובמשנה ברורה סי׳ שס״ב ביאור הלכה סעיף י׳, ובשו״ת מהרבי יוסף מסלוצק או״ח סי׳ י״א [דף מ״ט ד״ה היוצא], ובערוך השלחן סי׳ שס״ב סעיף כ״ו, ובשו״ת אחיעזר ח״ד סי׳ ח׳, ובשו״ת חבצלת השרון או״ח סי׳ י״ט בסופו, ובחזון איש או״ח סי׳ ק״ז, ועוד כמה פוסקים].

מבאר דקי״ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצות

ואף אם נמצא פרצות שרבים בוקעין בה, ויש לחוש דאתי רבים ומבטלי מחיצה, הרי כבר נקטו הפוסקים להלכה ולמעשה דקיימ״ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, [הלא המה הבית אפרים או״ח סי׳ כ״ו ודייק כן בדברי המג״א סי׳ שס״ג סק״ל וסק״מ, שו״ע הרב סי׳ שמ״ה קו׳ אחרון ס״ק ב׳, שו״ת חת״ס סי׳ פ״ט, תוספות שבת סי׳ שס״ג, ושו״ת כנסת יחזקאל או״ח סי׳ ו׳, וכן העלו להלכה כמעט כל הפוסקים], וכן פסקו הלכה למעשה האחיעזר והחזו״א [כדמבואר בשו״ת אחיעזר ח״ד סי׳ ח׳] להתיר הטלטול בעיר ״פאריז״ אף שיש בה ס׳ רבוא אנשים, מאחר שיש לה ג׳ מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, והגם שהיו לה כמה פרצות אשר רבים בוקעין בה, מ״מ הו״ל רה״י גמור מן התורה, וכש״כ בניד״ד שיש לנו ״שם ד׳ מחיצות״ [עי׳ יעב״ץ].

ובר מן דין במחיצות שלנו [שנתבארו באופן זה] יש מקום גדול לדון בה שאין בהן שום פרצות אשר רבים בוקעין בה כאשר ביארנו במקום אחר.

אופן שני

ועוד באופן אחר יש לחשוב הג׳ מחיצות, שנתחיל לחשוב ממחיצות הנהר הקטן המפסקת בין ברוקלין לקווינס, הנקרא [NEWTOWN CREEK] [אות י׳], והנהר הזה נמשכת ממערב למזרח בצד צפון ברוקלין, ומגיע עד סמוך לפינת רחוב מעטראפאליטאן [METROPOLITAN AVE] ורחוב באשוויק [BUSHWICK AVE] [אות י״א], ומשך כל הנהר יש

מחיצות גמורות הנמשכות לערך ג' מייל, וזהו מחיצה הצפונית, ומחיצה מערבית נמשכת מהתחלת צד מערב של ברוקלין [אות י"ב], ונמשכת עד ווילאמסבורג, ומשם והלאה הכל כמו שנתבאר באופן א'.

והרווחנו באופן זה שגם כל שכונת ווילאמסבורג [אות י"ג] נמצאת בתוך הג' מחיצות הללו.

אופן שלישי

ובאמת לאחר שבדקנו יותר מצאנו שהמחיצות מקיפות מקום גדול יותר, עד שיש ג' מחיצות גמורות בריוח, הסובבים ומקיפים את שכונתינו בארא פארק.

כי המחיצה המערבית שהתחלנו באופן א' לחשבה משכונת ווילאמסבורג, מחיצה מערבית זו נמשכת להלאה לצד צפון ומקפת כל צד מערבית של העיר קווינס, [אות י"ד], ומסתובבת לצד צפון, ומקפת כמעט את כל צד צפוני של העיר קווינס, והרווחנו בזה שיש ג' מחיצות גמורות בלי שום ערעור וגמגום כלל, וגם לא שייך לחשוש בהן כלל חשש של מבוי צדו א' ארוך וצדו אחד קצר.

מבאר דאין שיעור לגודל היקף המחיצות

ואף שמחיצות הללו מקיפות שטח גדול מאוד, הלא שיטת התוס' עירובין כ"ב ע"ב דאין שיעור לגודל המחיצות, וכן הלכה כמו שכ' הטור בסי' שנ"ח דמקום המוקפת מחיצות "אפילו יש בו מאה מילין" הוי רה"י, וכן נראה מסתימת השו"ע, וכן עולה מדברי המג"א בסי' שס"ג סק"ל, כמו שדייק הבית אפרים שם ופסק כן הלכה למעשה.

ועוד דגם לדעת הרמב"ן דיש שיעור לגודל המחיצות, הלא כבר פסק המשנה ברורה בביאור הלכה סי' שמ"ו ד"ה קרפף, דבמחיצות שנעשו בידי אדם גם הרמב"ן מודה דאין שיעור לגודלן, וכן מפורש בתוספות הרא"ש שם ובאשכול סי' ס"ב, והגם דהמהרש"ם בדע"ת סי שס"ג מפקפק על חילוק זה בדעת הרמב"ן, מ"מ דעתו דכל שאפשר לראות המחיצות מבית האחרון של העיר סגי, ומש"כ הרמב"ן דבעינן שיהיו המחיצות נראות לעומדים באמצע, היינו דוקא במדבר במקום שאין שם בתים, אבל עיר שיש לה שורות בתים שהן עצמם מחיצות הגם שאינן מחיצות גמורות שיש להן פרצות, אז סגי שיהיו המחיצות ניכרות להדרים בקצה העיר.

ובר מן דין הלא כבר ביאר בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט ענף ו' כ' דשיעור היכר המחיצות לדעת הרמב"ן הוא ל"ב מיל, ומחיצות דידן פחותים הרבה משיעור זה.

נחיצות בקשת סייעתא דשמיא

שמעתי ממבאר א' שביאר בהקדים דכשם דבמילי דעלמא אם אדם מכין כל הכנות הראוי' לאותו ענין ומחשב שמעתה מוכרח שתצא מחשבתו אל פועל, ע"י מחשבה זו מתקלקלי' מעשיו למען ידע שסוס מוכן למלחמה ומ"מ לה' הישועה, כן הוא נמי בעבדי ה' עובדים בכל אופן שראוי היא שיעשה כל מחסורם מאליו מ"מ כל עוד שאינו מתפלל ומבקש מהשי"ת אין רצונו נעשה אעפ"י שהוא ראוי לכך.

(דרשות ח"ב דף שס"ה ט"ג ד"ה ויהי, ע"ש באורך)

תוכן כללי: שנה ה

שפתי ישנים

בענין ראוי ומוחזק	רבי יעקב צבי הירש וואלדמאן זצ"ל	יז, ט
בענין פינוי עצמות המת	רבי דוד שפרבר זצ"ל	יז, יב
שני מכתבים שנתגלו לאחרונה	האדמו"ר מבעלזא זצ"ל	יז, כז
בענין נתבשלה חתיכה בלא מליחה ונתערבה אח"כ באחרות אי בטלה ברוב	רבי משה גרינוואלד זצ"ל	יח, ט
הוספות לפירוש טיול בפרדס על אגרת הטיול	רבי שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל	יח, יא
בדבר קידושין אזרחיים	רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל	יח, יב
הערות בהלכות פסח	רבי מנחם נתן נטע אויערבאך זצ"ל	יט, ח
בענין כתיבת זמן בגט	רבי יעקב הלברשטאם זצ"ל	יט, י
בירור השיטות בסוגיית טעם כעיקר	רבי משה יהודה דנציגר זצ"ל	יט, יד
דיוק נוסחת הרה"ק בעל התניא בהגדה שלו	רבי שמעון גליצנשטיין זצ"ל	יט, יז
מכתב תודה עבור החזקת ישיבתו	רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל	יט, יח
בענין מקוה של מי גשמים	רבי שאול בראך זצ"ל	יט, קטז
בענין הנ"ל	רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל	יט, קיז
בענין הנ"ל	רבי יצחק אייזיק מספינקא זצ"ל	יט, קיט
ספר מצוות השם; קונטרס דיני בני נח	רבי יונתן שטייף זצ"ל	כ, ט
לישא אשה על אשתו בלי היתר מאה רבנים לגר שנתגייר	רבי משה זילבער זצ"ל	כ, יז

על הפרק

מבוא לבירור הצדדים המעשיים בשאלת התרנגולים והביצים שבזמנינו	הרב פלטיאל גרוס	יז, ל
כשרות העופות והביצים המצויים כהיום	הרב מנחם מענדל לובין	יז, לד
טהרת העופות והביצים כהיום ובעתיד — נקודות לבירור ולעיון (ב)	הרב שלום הכהן רוט	יז, מה
בנידון תיקון עירובין בבארא פארק	המערכת	יח, יד
דיון בענין עשיית השי"ן בתפילין	הרב ש. י. נסים קרליץ	יח, כח
בענין הנ"ל	הרב מנחם מענדל הכהן שפרן	יח, כח
הויכוח על עשיית שי"ן בתפילין היום	הרב אורי היין	יח, כט
עיבוד לשמה של הקלף שבזמנינו עבודת מכונה	הרב משה קעסלער	יח, לח
צביעת התפילין בזמנינו	הרב אורי היין	יח, מח
מהות הענזיים Enzymes	המערכת	יט, כ

כשרותן של ענזיימס	הרב שמואל הלוי ואזנר	**יט**, כא
כשרות "אנזימים" המצוי היום במאכלים	הרב משה שטרנבוך	**יט**, כג
בענין הנ"ל	הרב יחזקאל ראטה	**יט**, כד
מציאות מהות הענזימים	הרב דן יואל ליווי	**יט**, כד
בענין כשרותן של ענזיים [תגובה]	הרב יצחק אליעזר יאקאב	**יט**, כה
בענין ענזיים הנוצר מקיבה [תגובת כותב המאמר]	הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל	**יט**, כז
כשרותן של עזניימס מבשר כשר [תגובה]	הרב יצחק שטיין	**יט**, כט
בענין הענזיים — השתלשלות הענינים	אחד מרבני המערכת	**יט**, לז

דבר הלכה

טלטול קדירה בשבת לאחר ההשתמשות	הרב חיים אבערלאנדער	**יז**, נה
דיני השתמשות בתנורי אפיה ומיקרוגל MICROWAVE	הרב אריה ווייס	**יז**, סד
הרהור בד"ת ושמיעת טייפ של ד"ת במקוה	הרב משה הכהן קאהן	**יז**, פג
מוכר על תנאי שהלוקח יוכל לחזור עד ל' יום	הרב שמעון גרטנער	**יז**, צב
בענין קציצת אילני פירות	הרב מאיר ברנסדארפער	**יח**, נח
בענין אסור להתרפאות בדברי תורה	הרב נפתלי מאסקאוויטש	**יח**, סה
מי שיודע שלא יוכל להניח תפילין דר"ת אחר התפילה — מתי יניחם	הרב אפרים פישל מוטצען	**יח**, ע
בענין תוך כדי דיבור כדיבור דמי (א)		
לענין הטועה באמירת מוריד הגשם	הרב אלי' כ"ץ	**יט**, מב
ברכת התורה על הרהור ד"ת	הרב ישראל רובין	**יט**, נד
פסקי הלכות על הל' אבלות	הרב שמואל הלוי ואזנר	**כ**, כב
הערות על ספר פדיון הבן כהלכתו	הרב שריה דבליצקי	**כ**, כד
בענין תוך כדי דיבור כדיבור דמי (ב)		
לענין הטועה באמירת מוריד הגשם	הרב אלי' כ"ץ	**כ**, כה
בענין הכנה לשבת	הרב יעקב אשר פעלדמאן	**כ**, ל

חגים וזמנים

בענין בזבוז ממונו יותר מחומש לכפרת עונותיו	הרב יעקב חיים סופר	**יז**, צט
כשרות הערבות שבזמננו [תשובה להשגות]	הרב דוד תאומים ז"ל	**יז**, קיא
יישוב לדברי החת"ס בענין תחומין ביו"ט	הרב כתריאל דוד קאפלין	**יז**, קיז
הנוסע בדרך בליל חנוכה וא"א לו להדליק נ"ח — כיצד יתנהג	הרב חיים אבערלאנדער	**יח**, עח
שו"ת קצרות בהלכות חנוכה	הרב ישראל דוד הארפענעס	**יח**, צ
הדלקת נ"ח בשמן שמעורב בו דברים אסורים	הרב נתן גוטליב	**יח**, צו
אם יוצאין יד"ח אכילת מצה במצות של בתי-אפיה שהעריכה ע"י נשים שאינם שומרים תו"מ	הרב חיים אבערלאנדער	**יט**, סד

בענין מכירת חמץ לגוי שיש לו בן גר צדק — ובענין עשיית הכנסת ס"ת בליל בדיקת חמץ	הרב גדלי' אהרן רבינוביץ	יט, עה
אם יכולים לצאת ידי משלוח מנות בסגריות — וגם אם מברכין ברכת הנהנין על העשן סיגריות	הרב פנחס ווילליגער	יט, עז
הפרדת מצות שלימות מתוך נשברות ביו"ט	הרב חיים אבערלאנדער	כ, לב
קונטרס ביום השביעי תשבות (ב)	הרב יעקב יוסף ניישלאס	כ, מא
עיונים וביאורים בגדרי "בר מצרא" ודיניו	הרב אהרן גראוס	כ, נז

צדקה ומשפט

בענין איסור גניבת תוכנות של מחשב וכדומה	הרב אברהם יפה-שלזינגר	כ, ע
בענין מצא בגל ובאשפה	הרב אברהם צבי הכהן	כ, עו
בדין תיווך	הרב ישראל שוואַרץ	כ, פא
בדין קיום שטרות בזמנינו	הרב אלי' מטוסוב	כ, פד

בנתיב הכשרות

כשרותן של אנזיימס (ENZYMES) מבשר כשר לעשיית גבינה	הרב יצחק אליעזר יאקאב	יז, קכא
על כשרותן של מצות המכונה	הרב ירמיהו מנחם כהן	יז, קכט
בענין ענזיים הנוצר מקיבה	הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל	יח, קב
טמטום הלב והמח ע"י מאכלות אסורות כשאוכל משום פקו"נ	הרב פסח פריעד	יח, קו
תולעים שאינם נראים לעין	הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל	כ, צו
בענין קיטור בבית חרושת שיש בו ג"כ מוצרים שאינם כשרים האם עובר האיסור	הרב ירמיהו מנחם כהן	כ, קא

יושבי אהל

המתפלל תפלת שמו"ע מלה במלה עם הש"ץ — אי יצא חובת תפלה בציבור	הרב יוסף יהודה ווייסמנדל	יט, פד
בענין כבוד חמיו והספיקות בהנהגה למעשה	הרב אוריאל אליעזר בנר	יט, צא
כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו ולצורך גופו ובטלטול מן הצד לצורך דבר המותר	הרב נחום נבנצאל	כ, קז
הוצאת מגבת סביב הצוואר במקום שאין עירוב	הרב יוחנן אליעזר הכהן כ"ץ	כ, קיד
בענין השתמשות בשבת זייגער; ביאור הסוגיא דפירות הנושרין	הרב הלל מאשקאוויטש / הרב יצחק אלטר כ"ץ	כ, קיח

מנהגי ישראל

ההימנעות מאכילת אגוזים וחמוצים בימים הנוראים	הרב גדלי׳ אבערלאנדער	**יז**, קלה
זה א-לי ואנוה בנרתיק של מזוזה	הרב אברהם רובין	**יז**, קמו
סעודת חנוכת הבית מצוה היא? (א)	הרב אברהם חמאמי	**יז**, קמט
שובבי״ם ושובבי״ם ת״ת	הרב גדלי׳ אבערלאנדער	**יח**, קטז
סעודת חנוכת הבית מצוה היא? (ב)	הרב אברהם חמאמי	**יח**, קכה
צורת קני המנורה	הרב ישראל יהודה יאקאב	**יח**, קלא
קני המנורה כיצד היו?	הרב נחום גרינוואלד	**יח**, קמ
מנהג הכאת 'המן' בקריאת המגילה	הרב גדלי׳ אבערלאנדער	**יט**, צח
הנחת עשבים והעמדת אילנות בחג השבועות: קיומה והשתלשלותה	הרב גדלי׳ אבערלאנדער	**כ**, קלו
קצירת האומ״ר מאמר ז׳ — אור חדש על עשרת הדברות — סיכום	הרב דוד יצחקי	**כ**, קנא
מנהג תגלחת הבן (״אפשערעניש״)	הרב בצלאל נאור	**כ**, קנו

זכרון לשאירית

מאמר ״סוד הגאולה״ (וסגולת שנת תש״ט)	רבינו הקדוש מווילעדניק זצ״ל	**יח**, קנז
אותיות קדושות: עבודת ה׳ בבית מדרשו של הרה״ק מווילעדניק זי״ע	הרב נחום גרינוואלד	**יח**, קסה
סיפורי קודש מרבינו הקדוש מווילעדניק זי״ע		**יח**, קעב

ימות עולם

״שלא ייבש המעיין...״	הרב י. שטראסטער הרב א. פערל	**יז**, קסג
ספר הזכרונות (המשך)	ה״ר הלל ווערטהיימר הי״ד	**יז**, קסח
הזמנה לגדולי ישראל לבדוק כשרות העירוב בלאדז		**יח**, קעו
סגולות והנהגות לשעת מגיפה ר״ל מאדמו״ר בעל ה׳תניא׳ וצאצאיו	הרב יהושע מונדשיין	**יח**, קעז
״זכרון חיים״ — תולדות הג״ר חיים שבתי זצ״ל, המהרח״ש משאלוניקי	הרב דוב בער שווארץ	**יח**, קפד
זמר לפורים	רבי חזקי׳ פייבל פלויט זצ״ל	**יט**, קיב
ספר הזכרונות (המשך)	ה״ר הלל ווערטהיימר הי״ד	**יט**, קיד

כינוס סופרים

קביעות חדשים ועיבור השנים ע״פ החשבון	הרב יוסף יצחק קעלער	**יז**, קעה
עוד על מקומה של סדום (החיית ההשנות)	הרב שלמה וואלפסאן	**יז**, קצא

ברא כרעיה דאבוה — רבינו ה"כתב סופר" זצ"ל	הרב י. שטראסטער - הרב א. פערל	יח, קצד
סכום התיבות בפ' מקץ — אלפים כ"ה או כ"ב	הרב אברהם מייזעלס	יח, קצט
קע"ה פרשיות כנגד שנותיו של אברהם אבינו	הנ"ל	יח, קצט
החכמה מאין תמצא במוח או בלב	הנ"ל	יח, ר
ראיה, הבטה והסתכלות, החילוקים ביניהם והמסתעף מזה לשמעתתא ולדינא	הרב שלמה אלברט	יט, קכו
פסוקי המקרא לפי הברייתא בקידושין דף ל'	הרב אליהו בלר	יט, קלא
חלוקת פרשיות התורה לשבעה קרואים	הרב גדלי' אבערלאנדער	כ, קס
על מהדורות שונות ששוקעו בשולחן הרב; אופיים של סימני קנה-ו שבשולחן ערוך הרב	הרב נחום גרינוואלד	כ, קסג

לעורר לב

זהירות בדיני רבית המצויים הרבה — הרב שניאור זלמן גרינפעלד / **בענין שיר המעלות ממעמקים בין ישתבח ליוצר** — הרב ישראל עמרם נאגאל / **חיוב זימון לנשים** — הרב יעקב יוסף ניישלאס / **בענין תקיעת יתד בשעת מליחת בשר בהמה באטלז הבשר** — הב' מרדכי חנא כהנא.	יז, ר
בענינים השכיחים בחנוכה — הרב יהורה ליב רובין.	יח, רד
זהירות בכמה עניני שעטנז — הרב אפרים פישל צייגערמאן / **בענין איסור השתחוויה על הרצפה** — הרב יהושע שלעזינגאר	יט, קלח
איסור שתיית חלב ישראל בחנות של עכו"ם — הרב ישראל עמרם נאגאל / **להסיר מכשול מצוי במלאכת קורע מחתך מכה בפטיש בשבת** — הרב יעקב יוסף ניישלאס.	כ, קפו

מילי דתמיהי

תמיה בס' מגיד מישרים ובס' ישמח ישראל — הב' משה מאיער / **בענין אלדד ומידד אחי משה** — הב' יושע העשיל כהן.	יז, רג
תמיה בדברי ה'מנחת חינוך' — הרב פנחס וויליגער / **תמיה בדברי החתם סופר** — הרב יעקב יוסף ניישלאס / **תמיה בדברי רש"י** — הרב ישראל ינון פרץ צ"ב **דברי החת"ס** — הרב אברהם אליעזר וואלדמאן / **תמיה בדברי הב"י** — הרב יודא ווייס.	יח, רה
תמיה ב'חות יאיר' בענין חיוב שמחה בפסח — הרב פסח ראטבלאהם / **תמיה בדברי הפרי מגדים** — הרב אברהם שלמה כ"ץ / **תמיה בפני יהושע** — הרב שלום ניישטאט / **תמיה על הכסף נבחר והשפת אמת** — הב' ארי' אשר אינדיג / **תמיה על ליקוטי תורה לרבינו האר"י ז"ל** — הרב יודא ליכטער	יט, קמ
"מאכלי דבש בשבועות" — הרב יושע פרנקל / **מתי נבראו ההרים** — הרב ישראל שרייבער / **פליאה בדברי הגאון בעל הפלאה ז"ל** — הב' חיים מאיר הכהן פערל.	כ, קפז

תגובות

יישוב דברי הנועם אלימלך — הרב יחיאל אבערלאנדער / **ברכת לישב בסוכה כשנכנס לסוכת חבירו** — הרב גדלי' אבערלאנדער / **עוד בענין הנמנעים ממנהג תשליך** — הרב דניאל יוסף רוקח / **בענין תמונות של צדיקים** — הרב יודא הכהן שטראסטער / **השלמות לתלמוד לרבנו יצחק די לאטיש, ועוד** — מרדכי מנחם האניג / **מנהגי כפרות בערב יוהכ"פ** — הרב ברוך אבערלאנדער /	יז, רד

סמיכת פרידלענדר ע"י האדר"ת זצ"ל — הרב שלמה אלברט / **בענין יום הלידה וגינוסיא** — הרב גמליאל הכהן רבינוביץ / **בענין לחם משנה בסעודת מצוה, בשר נחירה, לימוד תושב"כ בלילה, ברכה אחרונה על משקה חם** — הרב אלימלך גראסס / **הערות שונות** — הרב ישראל יהודה יאקאב / **ישוב לתמיה בדברי 'האור החיים' הקדוש** — הרב ישכר דוב קלויזנר / **חיוב קבורת שליא** — הרב אהרן אילן / **הערות שונות** — הרב מנחם גדלי' שוחאט / **בענין זיווגו של אדם, הספר מטפחת ספרים, ותמונות** — הרב אברהם אליעזר וועלדמאן / **קידושי יצחק אבינו ע"י אליעזר, ובענין תשובה** — הב' יחזקאל שרגא איליאוויטש / **בענין תפילה בציבור** — הב' אהרן מאנדל / **גופא דעובדא** — הרב ברוך צבי פעדער / **האם הי' הגרעק"א צאצא לבעל הלבושים?** — הרב זאב וואלף איגר / **עוד ביישוב דברי הנועם אלימלך** — הרב אהרן אבערלאנדער.

הערות לספה"ק שארית ישראל — הרב דויד פעדער / **הוספה לילקוט הליכות אליהו** — הרב גדלי' אבערלאנדער / **עוד בענין הנ"ל** — הרב יהושע מונדשיין / **בענין סעודת סיום על ספר הזוהר** — הרב סיני יעקב סג"ל דייטש / **טעם לחלוקת שום בפדיון הבן** — הרב יונה פריעדמאן / **עוד בענין פשוטו של מקרא** — הרב אריה הלוי / **הערות שונות** — הרב ישראל יהודה יאקאב / **שונות** — הרב פסח פריעד / **הערות ל'אור ישראל' קובץ יד** — הרב ברוך אבערלאנדער / **ישוב דברי השם משמואל והדברי חיים** — הרב אברהם יוסף מערמעלשטיין / **ישוב דברי אור החיים הק' וישוב דברי שו"ת בית היוצר** — הרב יעקב יוסף ניישלאס / **בענין נשים מזמנות** — הרב יהונתן לעווינסאן / **טלטול בסא שמונח עליו המנורה** — הב' יואל סג"ל וויים / **בענין סעודת מלוה מלכה** — הב' משה הערשקאוויטש / **בענין תמונות** — הרב ארי' לייב שטרנמן / **הערות שונות** — הב' יחזקאל שרגא איליאוויטש / **בענין כוונה בת"ת (בשעת ק"ש)** — הרב גדליהו הלוי שארר. — **יח**, רז

הוספה לילקוט הליכות אליהו — הרב יהושע מונדשיין / **שיטת שו"ע הרב בענין רה"ר דאורייתא** — הרב שלום דובער לוין / **דעת הגאון בעל האגרות משה זצ"ל בענין ס' ריבוא ברה"ר** — הרב שלמה ראובן בערמאנוויטש / **בענין שין של תפילין** — הרב אהרן ישעי' הלוי ראזנער / **עוד בענין הנ"ל** — הרב חיים יחיאל פרידמן / **שובבי"ם וקני המנורה** — הרב מרדכי מנחם האניג / **עוד בענין קני המנורה** — הרב אברהם יצחק וואלפסאן / **עוד בענין הנ"ל** — הב' ארי' אשר אינדיג / **עוד בענין הנ"ל** — הב' לוי יצחק אבערלאנדער / **מזיגה בין שבזמנינו** — הרב יחיאל רוזנברג / **הדלקת נר חנוכה למי שאין לו בית** — הרב ישששכר דוב הלוי בירנבוים / **'טמטום הלב והמח ע"י מאכ"א כשאוכל משום פקו"נ'** — הרב ישעי' ווידעראוויטש / **בענין קציצת אילני פירות** — הרב דוד הלוי דייטש / **הפסק בתפילין ציצית וסוכה, ובענין טעה ובירך על תפילין דר"ת** — הרב מנחם גדלי' שוחאט / **הערות שונות** — הרב אברהם שלמה כ"ץ / **אמירת מודים בקול ע"י הש"ץ** — הרב אברהם משה קראוס / **בענין פיענוחו של ס"ט** — הרב ברוך אשר רייך / **הערות שונות** — הב' יחזקאל שרגא איליאוויטש — **יט**, קמב

ישוב דברי הפרי מגדים — הרב יצחק אוסטרליץ / **הערות שונות** — הרב ישראל שרייבער / **ישוב דברי האוה"ח הק'** — הרב חיים גרינפלד / **הארות והערות** — הרב אברהם שלמה כ"ץ / **בענין שנים מקרא ואחד תרגום, ואמירת לשם יחוד קודם הנחת תפלין דר"ת** — הרב אנשיל פעדער / **בענין מצה שרויה, בניית בתים במקום אילנות, הבאת ביכורים** — הרב משה גליק / **טמטום הלב והמח ע"י מאכ"א כשאוכל משום פקו"נ** — הרב מרדכי גלזמן. — **כ**, קפח

זוטות

קניית חמץ בדאטי פרי (DUTY FREE) לפני פסח — הרב אברהם דוד לוי / **הערות בספר "מחיר יין" להרמ"א זי"ל על מגילת אסתר** — הרב אלעזר פרנקל / **בשיטת ר' יוסף טוב עלם ביוצר לשבת הגדול אם קצת מים מותר לשתות אחר אפיקומן** — הרב פנחס אלי' לאווי — **יט**, קנז

שבת שלפני שבועות שבת הגדול — הרב גדלי' אבערלאנדער / **מי מאריך ימים יותר — האיש או האשה** — הב' מרדכי מנחם האניג. — **כ**, קצד

לערוב עירובו

אנשים שמנגדין להיתר העירוב, אם אוסרין על המתירין — ואם יכולין לזכות להם בפת בע"כ	הרב יחזקאל ראטה	יט, קסא
ביאור תנאי ד"מפולשין" לענין רשות הרבים	הרב בן ציון הלוי ואזנר	יט, קסה
בענין רשות הרבים דאורייתא בזמנינו	הרב שמואל שמעלקא פרידמאן	יט, קעה
בענין עירוב בבארא פארק	הרב יקותיאל זלמן גראוס	יט, קצד
בענין המחיצות שמסביב ברוקלין (תגובה)	הרב אברהם פאללאק	יט, קצח
בענין תיקון עירובין בבארא פארק	הרב יצחק צבי סופר	יט, ר
בענין תיקון עירובין בבארא פארק (תגובה)	הרב אברהם אליעזר קוויאט	יט, רד
בענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא	הרב יצחק צבי סופר	יט, ריג
בענין עיר שדרין בה ס' רבוא אבל אין בוקעין ברחובותיה ס' רבוא	הרב יצחק צבי סופר	יט, רכד
בירור אודות אנשים המוחים בעירוב אם יכולין לזכות להם הפת של עירובי חצרות בע"כ	הרב משה יוסף אונסדארפער	יט, רלא
בירור השיטות בעניני עירוב בעיירות גדולות	הרב אברהם פאללאק	יט, רלה
בענין עומד מרובה על הפרץ בעירובין	הרב יצחק הלוי מאנדל	כ, קצו
הערות בדיני עירובי חצירות	הרב אלעזר יונה גינזבערג	כ, רא
תיקון עירובין בעיירות גדולות ובפרט בברוקלין	הרב נפתלי זאב גנזבי	כ, רד
עיר של יחיד ונעשית של רבים	הרב נחמן חיים אריה קאללער	כ, רטז
תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק	הרב דוד גליק	כ, ריט
הערות בעניני עירובין	הרב שלום נפתלי שוויממער	כ, רכט
ביאור ג' מחיצות המקיפות את שכונת בארא פארק יע"א [עם מפה]	הרב מנחם נחום יצחק גרויז	כ, רמד
פינת הספר	יז, רכד יח, רכג יט, רנה	כ, רנה
מדור 'פרסומת'		יט, רנו

בס"ד

קונטרס

הצדוקים בהלכה

בו יבואר שהלוחם נגד עירוב הוא צדוקי מין וכופר בעיקר

ואם היה בימי הסנהדרין היו ממיתין אותו, כי אתם באים לעקור תלמוד שסידד רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה, אותם שמתו ז"ל ואת אשר חיים עד הנה, לכן חזור בך ואל תיטוש תורת משה רבינו עליו השלום

(לשון הרא"ש ז"ל). **ואף אם הלוחמים יש להם בי"ד, נקראים בחז"ל בית דין של צדוקים, כדאמרי חז"ל** (סנהדרין נ"ב:) **בית דין של צדוקים הוה**

גם יבואר בו בדרך ערוכה וקצרה, מה שכתבו חז"ל וגדולי הראשונים ואחרונים אדירי התורה בדיוק נפלא במה ואיך שיכולים לדעת מי הוא צדוקי או מין **וכופר**, ואם מותר להשתדך עמהם, ילשאול להם שאלות או לצרפם למנין, הבאנו לשון החז"ל והראשנים ואחרונים בלי שום הוספות, כדי שעין בעין תחזינה עיני הקורא מי נקרא צדוקי.

ומצות עירוב הוא יסודתו מהררי קודש משלמה המלך עליו השלום, והראשונים ובעלי השולחן ערוך, ותקנתם פשטה בכל תפוצות ישראל מזמן חז"ל. והמעיין בספרי עירובין שיצאו לאור יראה ויבין השקרים והזיופים והמכשול והתבערה, שפעלו המעררים ברוח סערה, להדיח רבבות ישראל שיפלו ברשת הצדוקים והמינים ולהפוך את הקערה ולומר על מצות עירוב שהוא טמא, ועי"ז הם לוחמים כנגד הרבנים המקיימים מצות חז"ל לעשות עירוב, ולא עוד אלא שמלאו כל חלל העולם בבלבולי שקר וכזב שוא ותרמית להתיר את האסור ולאסור את המותר בחילול שם שמים איום ונורא, בהוצאת שם רע על שארית ישראל המתנהגים בדרך ישראל סבא וברוח טהרה, עפ"ל.

אתם חולקים על מצות עירוב, אבל תדעו שאתם גם כן נושאים עירוב של מינות וכפירה שנזרקה בכם רח"ל.

כי צדוק וביתוס היו תלמידיו של אנטיגנוס, וטעו בדבריו שאין שכר ועונש בעולם הבא וכפרו בתחיית המתים ובעולם הבא, (אבות דרבי נתן פרק מ"ב דף כ' ב') **הני צדוקים ניתן להם תורה בכלל כל ישראל וקבלוה אבותם בהר סיני, אלא שאחר כך כפרו בתורה שבעל פה ואם כן הם מטמאים באהל כישראלים.**

(שו"ת מבי"ט חלק ג סימן כב:)

יצא לאור ע"י הרב **יצחק יעקב מאשקאוויטש** ברוקלין נוא יארק
מח"ס בית יצחק על מסכת עירובין

ברוקלין נוא יארק - חודש אייר שנת תשס"ג

להסיר המסוה

אלו האנשים המהרסים ומחריבים שיצאו נצבים בשם "בית דין של צדוקים" וקהלה גדולה וקדושה לחרף ולגדף מערכות אלוקים חיים והכריזו מלחמה גלוי' נגד שארית ההולכים בדרך ישראל סבא ורוצים לקיים מצוה של תורה מצוות עירוב שתיקן שלמה המלך עליו השלום, והתעטפו באצטלא דרבנן במסוה של קדושת השבת ומזייפים שיטת רבינו הקדוש זי"ע שמסר נפשו על כל קוצו של יוד, – צריכים אנו להודיע לרבים ולגלות האמת, כי לא על העירוב לבד תלונותם – אשר באמת נכנס אצליהם מין וכופר בעיקר שלמד בישיבת יונווערסיטי וכל ענינו הוא לעקור את כל התורה כולה, כמו טהרת המשפחה ושמירת שבת כמו שהעיד עליו כבר כ"ק אדמו"ר מקאשוי שליט"א במכתבו נגדו שהתיר מקוואות פסולות בהרבה ארצות, עד כדי כך שהבית של הרבנות בארץ ישראל לא קבלו הגירות שטבלו במקוה של אותו האיש, והוא נעשה הראש של התאחדות הרבנים ומשלם מיליוני דולרים לכל אחד כדי לכפור ולחתום נגד תורתינו הקדושה וכך יוכל לעקור כל מצוות התורה, וכך הם מוציאים לעז בבלבולים ובעלילות שקר וכזב על היהדות החרידית שמוסרים נפשם על כל קוץ וקוץ ומבלבלים את העולם להתיר את האסור ולאסור את המותר – גרמו חילול שם שמים נורא ואיום – יש כאן הוצאת לעז על שלמה

המלך עליו השלום ובית דינו, ועל כל בעלי השלחן ערוך הראשונים כמלאכים, וכל אלפי ספרי שו״ת וספרי בעל שם טוב שמעוררים לקיים המצוה הגדולה הזו, שכל שמירת שבת תלוי בזה.

כעת אנו בעקבתא דמשיחא שהוא הזמן של הבירור האמיתי מן הם הערב רב הצדוקים והאפיקורסים למיניהם, ואדרבה כל יותר רבנים שהם יקבלו שיחתמו נגד מצות עירוב שנמכרים לעגל הזהב, יהיה הבירור יותר גדול, וידעו מי לה׳ אלי!

ברור כי הכל הוא בכוונה חשיכה ואפילה, וכל מטרתם של אלו המהרסים ומחריבים אך ורק להשמיץ ולבזות ולהחליש הכח של אלו ישראל קדושים שרוצים לילך בדרך התורה האמיתי, ומחשבתם ניכרת מתוך מעשיהם שמפיצים את כל העולם במבול של זלזולים וכתבי פלסתר על היהדות החרידית באופן איום ונורא, וכל מגמתם להפיל החומה האחרונה הבצורה של היהדות החרידית הרוצים לקיים מצוות התורה כהלכתה ולא לילך ברכי הצדוקים והאפיקורסים.

ואל אחינו בני ישראל אחים לדעה אנו קוראים אל תטו אוזן להצדוקים האלו הרוצים לבלבל אתכם בהבליהם – אל יכנסו באזניכם כל דבריהם ושקריהם, אל תאבו להם ולא תשמעו אליהם כי דברו סרה על ה׳ ועל תורתו, על הראשונים ועל כל בעלי השולחן ערוך צדיקי ויסודי העולם. חזקו ואמצו בה׳ ובתורה

הקדושה, עדי נזכה לגאולת עולמים ומלאה הארץ דעה את ה' בביאת משיח צדקינו בב"א.

המעונין לדעת האמת בענין העירוב לא יאמין יותר לכל שקריהם וזיופיהם שממלאים בעיתונים ובכתבי פלסתר, אלא יעיין בכ"ו ספרים שיצאו על מצוות עירוב בכמה שנים האחרים, שישבו ולמדו אלפי בני כולל מסכת עירובין והלכות עירובין, ויראה האמת כי המצוה הזאת של העירוב הוא היסוד קדושת ישראל, וזה המדידה (טערמומעטער) אם הוא יהודי או ציוני צדוקי ומין, והגענו למצב כזה שהשאלה של מי יהודי, אינו נוגע יותר בארץ ישראל רק הוא נוגע בוויליאמסבורג, בבארא פארק, מאנראוי, ומנסי, המתנגדים לעירוב נקרא צדוקי ומין, ראה בראש"ש ובתשב"ץ, ועוד. ואף אם המתנגדים לעירוב עשו להם בי"ד כדי שהמלחמה יהיה להם יותר קל, אבל תדעו כי כבר קדמוך חז"ל וזה לשונם: בית דין של צדוקים הוה (סנהדרין נ"ב:).

בשער

לסתום פיהם של צדוקים ימחה שמם, כי בדברי תורה נאמר ענה כסיל כאולתו

זה לשון הרמב"ן ויקרא פרק ג פסוק ט': והכתוב שאמר בחטאת (להלן ד לא) ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים, אין ענינו בחלב לבדו, שאם כן לא יהיו הכליות והיותרת על הכבד קרבים בחטאת, אבל ענינו שיסיר החלב עם כל המוסרים עמו בזבח השלמים. וכן ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים (שם לה), שיסירנו כהסרתו בזבח השלמים עם כל המוסרים שם, לרבות האליה בחלבה. וכן וישימו את החלבים על החזות ויקטר את החלבים המזבחה (להלן ט כ), **עם כל המוסרים עמהם.**

והוצרכתי להאריך בזה, לסתום פיהם של צדוקים ימחה שמם, כי בדברי תורה נאמר ענה כסיל כאולתו (משלי כו ה), ואמרו (אבות ב יד) **הוי שקוד ללמוד תורה כדי שתשיב לאפיקורוס.**

כי צדוק וביתוס היו תלמידיו של אנטיגנוס, וטעו בדבריו שאין שכר ועונש בעולם הבא וכפרו בתחיית המתים ובעולם הבא,
(אבות דרבי נתן פרק מייב דף כי ב')
הני צדוקים ניתן להם תורה בכלל כל ישראל וקבלוה אבותם בהר סיני, אלא שאחר כך כפרו בתורה שבעל פה ואם כן הם מטמאים באהל כישראלים.
(שו"ת מבי"ט חלק ג סימן כב:)

קונטרס
הצדוקים בהלכה

בו יבואר שהלוחם נגד עירוב הוא צדוקי מין וכופר בעיקר, ומה דרכו של צדוקי

שאלה גלוי' להרבנים ובני הכולל, איפה אתם?

איך אתם בני הכולל והרבנים (עבור בצע כסף) **לא מפחדים מדברי הרא"ש והתשב"ץ שהלוחם נגד עירוב הוא צדוקי מין וכופר, והיו ממיתין אותו בימי הסנהדרין?**

זה לשון הרא"ש: כלל כ"א **"שרב אחד התנגד לתיקוני המבואות בעירוב והתמרמר הרא"ש מאוד על זה עד שהחרימו ונידו. וז"ל: אני מנדה אותך ואם היתה בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך וכו',.... ומצוה לנדותו בכל הקהילות....וגם ידונו אותו למת כדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו** עכ"ל.

וכן כתב בתשובה אחרת וז"ל:

הכתב ששלחתי לאותו החסר-מוח כו' ואם לא יחזור בו אני מתרה בך ואת כל הקהל שינהגו בו גם נידוי באותו המשוגע...וירחיקוהו ויבדילהו מעדת ישראל

כי דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משהא רבינו ע"ה, וכו' עד כאן דבריו הקדושים של הרא"ש ז"ל, ועי"ש עוד באריכות גדול.

וזה לשון תשב"ץ הגדול (ח"ב סימן ל"ז) **על אנשים כאלו, או שהם הדיוטות גמורה הוא , או מינות נזרקה בו**, רח"ל.

א. באבן עזרא דניאל פרק יא פסוק ל':
וזעם על ברית קדש - הוא אגריפס: **ועשה** - חיל כבד: **ושב** - לנגב: **ויבן על עזבי ברית קדש** - הם אנשי ירושלים שקשרו על מלך והרגו אנשיו וחללו המקדש המעוז שהיה לישראל כמו גאון עוזכם ובאה זאת המלה על דרך הארון הברית שפירושו הארון ארון הברית וככה הספר המקנה היין החמה, עתה ספר חרבן בית שני, **ויש לתמוה מחכמי צדוקים שפירשו זה לעתיד** ואמרו כי המקדש היא מיכ"א שיחוגו עליה הישמעאלים והסירו התמיד החמש תפילות ונתנו השיקוץ עכו"ם ואלו התועים איך יתכן שיקרא מקדש רק ירושלים לבדה וככה שמה בל' ישמעאל בית ואיך הוא מיכ"א קדש והלא פקחו אלה העורים את עיניהם וראו כי יש במיכ"א שיקוץ עד היום והלא מרקוליס שאליו יחוגו כל ישמעאל ממזרח וממערב לזרוק אבנים שם ואלה המפרשים חללו המקדש והגאון ז"ל אמר כי ועשה כרצונו המלך זהו הקדרי ראש מלכות ישמעאל וזה לא יתכן כי כתוב וכל חמדת נשים לא יבין וזה היה אוהב נשים ופירש נשים מדינות וזה קרוב אל דרש ואיננו פשט ועוד מה יעשה בכתוב לאלה אשר לא ידעוהו אבותיו ועוד אם היה אלה עכו"ם אין תשובה ממרקוליס כי זה ידעוהו אבותיו ולא סרו אנשי מיכ"א למשמעתו עד שנשבע

להם שלא יסיר עבודת מרקוליס ואין צורך להאריך ובן היוצר חבר ספר במועד הקץ וגם נפצתי דבריו ככלי יוצר טרם בא מועדו כי הוא מקוה מועד עבר וכלל אומר דבריו בדברי קץ גם דברי רבי שלמה בן גבירול ז״ל רצה לקשור הקץ במחברת הגדולה על שני הכוכבים העליונים גם דברי רבי אברהם הנשיא בספר קצים ודברי היוצר ודברי רבי יצחק בן לב וכל החושבים המלות או האותיות בחשבון גימטריא הכל הבל ורעות רוח כי דניאל לא ידע הקץ ואף כי הבאים אחריו רק רמז המלאך דבר כאשר אפרש רק לא פירש מתי יהיה ועתה אשוב לפרש.

לסתום פיהם של צדוקים ימחה שמם, כי בדברי תורה נאמר ענה כסיל כאולתו

ב. ברמב״ן ויקרא פרק ג פסוק ט׳: והכתוב שאמר בחטאת (להלן ד לא) ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים, אין ענינו בחלב לבדו, שאם כן לא יהיו הכליות והיותרת על הכבד קרבים בחטאת, אבל ענינו שיסיר החלב עם כל המוסרים עמו בזבח השלמים. וכן ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים (שם לה), שיסירנו כהסרתו בזבח השלמים עם כל המוסרים שם, לרבות האליה בחלבה. וכן וישימו את החלבים על החזות ויקטר את החלבים המזבחה (להלן ט כ), **עם כל המוסרים עמהם.**

והוצרכתי להאריך בזה, לסתום פיהם של צדוקים ימחה שמם, כי בדברי תורה נאמר ענה כסיל כאולתו (משלי כו ה), ואמרו (אבות ב יד) **הוי שקוד ללמוד תורה כדי שתשיב לאפיקורוס.**

ג. במשנה מסכת ידים פרק ד משנה ו׳: **אומרים צדוקים** קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקודש מטמאין את הידים וספרי הומריס אינו מטמא את הידים א״ר יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד הרי הם

אומרים עצמות חמור טהורים ועצמות יוחנן כהן גדול טמאים אמרו לו לפי חבתן היא טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות אמר להם אף כתבי הקדש לפי חבתן היא טומאתן וספרי הומריס שאינן חביבין אינן מטמאין את הידים.

עמדו ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין. צדוקים על שום צדוק ביתוסי על שום ביתוס

ד. במסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ה׳: אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונין בדבריו והיו שונין לתלמידים ותלמידים לתלמידים. עמדו ודקדקו אחריהן ואמרו מה ראו אבותינו לומר דבר זה אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית. אלא אלו היו יודעין אבותינו שיש עולם אחר ויש תחיית המתים לא היו אומרים כך. **עמדו ופירשו מן התורה ונפרצו מהם שתי פרצות צדוקים וביתוסין. צדוקים על שום צדוק ביתוסי על שום ביתוס. והיו משתמשין בכלי כסף וכלי זהב כל ימיהם. שלא היתה דעתן גסה עליהם אלא צדוקים אומרים** מסורת הוא ביד פרושים שהן מצערין עצמן בעולם הזה ובעולם הבא אין להם כלום.

ה. במסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק י׳: ב׳ תלמידים היו לו צדוק וביתוס וכיון ששמעו את הדבר הזה שנו לתלמידיהם. ותלמידיהן אמרו דבר מפי רבן ולא אמרו פירושו. אמרו להן אילו הייתם יודעים שתחיית המתים מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא היו אומרין כן. הלכו ופירשו להן ויצאו מהם שתי משפחות צדוקים וביתוסים [וצדוקים לשם צדוק ובייתוסים] לשם בייתוס.

בית דין של צדוקים הוה

ו. במסכת סנהדרין דף נב עמוד ב׳: אימרתא בת טלי בת כהן שזינתה הואי, אקפה רב חמא בר טוביה חבילי זמורות

ושרפה. אמר רב יוסף: טעה בתרתי, טעה בדרב מתנה, וטעה בדתניא: דברים י"ז ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם, בזמן שיש כהן - יש משפט, בזמן שאין כהן - אין משפט. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק מעשה בבת כהן שזינתה וכו'. אמר רב יוסף: בית דין של צדוקים הוה. הכי אמר להו והכי אהדרו ליה? והתניא, אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: זכורני כשהייתי תינוק ומורכב על כתיפו של אבא, והביאו בת כהן שזינתה, והקיפוה חבילי זמורות ושרפוה! - אמרו לו: קטן היית, ואין מביאין ראיה מן הקטן. - שני מעשים הוו. - הי אמר להו ברישא? אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא, אמר ליה כשהוא גדול ולא אשגחו ביה, אמר להו כשהוא קטן ואשגחו ביה? אלא: הא אמר להו ברישא, ואמרו ליה: קטן היית. ואמר להו כשהוא גדול. ואמרו ליה: מפני שלא היה בית דין של אותה שעה בקי.

להוציא מלבן של צדוקים

ז. במסכת מכות דף ה עמוד ב': אמר רבי יהודה בן טבאי: אראה בנחמה, אם לא הרגתי עד זומם, **להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים: אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון.**

ח. במסכת מנחות דף סה עמוד א': **שהיו צדוקים אומרים**: יחיד מתנדב ומביא תמיד.

ט. בירושלמי מסכת חגיגה פרק ג דף עט טור ד' ה"ח: **פעם אחת הטבילו את המנורה אמרו צדוקים ראו פרושים מטבילין גלגל חמה.**

י. בספרי דברים פיסקא קצ ד"ה ועשיתם לו: ועשיתם לו, מיכן אמרו אין עדים זוממים נהרגים עד שיגמר הדין **שהרי צדוקים אומרים** עד שיהרג שנאמר דברים יט כא נפש בנפש.

יום שנסתלקה סנהדרין של צדוקים וישבה סנהדרין של ישראל עשאוהו יום טוב.

יא. במגילת תענית (ליכטנשטיין) הסכוליון ד״ה בעשרין ותמניא לטבת: בעשרין ותמניא לטבת יתיבת כנשתא על דינא. מפני שהיו הצדוקין יושבין בסנהדרין ינאי המלך ושלמינון /ושלמציון/ המלכה יושבת אצלו ולא אחד מישראל יושב עמהם חוץ משמעון בן שטח והיו שואלין תשובות והלכות ולא היו יודעין להביא ראיה מן התורה. אמר להם שמעון בן שטח כל מי שהוא יודע להביא ראיה מן התורה כשר לישב בסנהדרין. פעם אחת נפל דבר של מעשה ביניהם ולא היו יודעים להביא ראיה מן התורה אלא אחד שהיה מפטפט כנגדו ואומר תן לי זמן ולמחר אשוב נתן לו זמן הלך וישב לו בינו לבין עצמו ואינו יכול להביא ראיה מן התורה למחר נתביש לבא ולישב בסנהדרין והעמיד שמעון בן שטח אחד מן התלמידים והושיבו במקומו אמר להם אין פוחתין בסנהדרין משבעים ואחד וכך עשה להם בכל יום ויום עד שנסתלקו כלם וישבה סנהדרין של ישראל **יום שנסתלקה סנהדרין של צדוקים וישבה סנהדרין של ישראל עשאוהו יום טוב.**

אינו אלא מעשה צדוקים

יא. בילקוט שמעוני תורה פרשת וישלח רמז קמ: אמר ר׳ הונא אמר רב כל האומר תירש הבת עם בת הבן אפילו נשיא שבישראל אין שומעין לו **שאינו אלא מעשה צדוקים.**

שאלו צדוקים את רבן גמליאל מנין שהקב״ה מחיה מתים

יב. בילקוט שמעוני תורה פרשת ואתחנן רמז תתכד: ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם דבוקים ממש, **שאלו צדוקים את רבן גמליאל מנין שהקב״ה מחיה מתים** א״ל מן התורה דכתיב ויאמר ה׳ אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם, א״ל ודילמא

וקם העם הזה וזנה, עד שאמר להם המקרא הזה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם [מכאן לתחה"מ מן התורה].

יג. בילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתעא: **שאלו צדוקים את רבן גמליאל** וכו' (כדכתוב לעיל בפסוק ואתם הדבקים), רבנן אמרי מן הארץ עד הרקיע מהלך ת"ק שנה כשני אבות הראשונים ומה טעם אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ, וממזרח למערב מהלך ת"ק מה טעם כי כגבוה שמים על הארץ וגו' כרחוק מזרח ממערב, תנא עץ חיים מהלך ת"ק שנה, אמר רבי יודא בר אלעזר לא סוף דבר נופו אלא אפילו קורתו וכל מי בראשית מתפלגין תחתיו ומה טעם והיה כעץ שתול על פלגי מים, תנא עץ החיים אחד מס' לגן וגן אחד מס' לעדן, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן תמצית כור שותה תרקב, תמצית כוש מצרים שותה, נמצאת אומר מצרים מהלך ארבעים יום וכוש מהלך שבע שנים.

יד. ברש"י מסכת שבת דף קנב עמוד א': **לבי אבידן - מקום העשוי להתווכח שם צדוקים ובייתוסים עם ישראל במקראות.**

הצדוקים היו משנין עבודת קטורת יום הכפורים

טו. ברש"י מסכת יומא דף ד עמוד א': **לאפוקי צדוקים - שהיו משנין עבודת קטורת יום הכפורים**, כדלקמן בהוציאו לו /יומא/ (דף נג, א), שהיו נותנין הקטורת על האש בחוץ, ואחר כך מכניסים.

טז. ברש"י מסכת יומא דף ח עמוד ב': שזה פרישתו לקדושה - ליכנס למחנה שכינה, ולא יהא לבו זחה עליו, ויהא נבדל מכל קלות ראש, שחלה עליו אימה בהבדלתו מן הבריות.

וזה פרישתו לטהרה - להחמיר בטהרתו, מפני קל שעושין בו לטמאו בו ביום להטבילו **להוציא מלבן של צדוקים, לכן החמירו בטהרתו שלא יהא אדם נוגע בו.**

הרגישו תלמידי בייתוס והן צדוקים, ואינם מודים בערבה, שאינה מפורשת מן התורה

יז. ברש"י מסכת סוכה דף מג עמוד ב': והכירו בהן בייתוסין - **הרגישו תלמידי בייתוס והן צדוקים, ואינם מודים בערבה, שאינה מפורשת מן התורה.** וכבשום - טמנום, כמו: בהדי כבשי דרחמנא למה לך, במסכת ברכות (י, א), ויש מפרשים: כמו יכבוש עונותינו (מיכה ז) - יכסה, כסית כל חטאתם סלה (תהלים פה).

יח. ברש"י מסכת חולין דף מא עמוד ב': והאמרת אין שוחטין לגומא - והדר תני אבל עושה גומא. - **כל עיקר - ואפי' בבית דמיחזי כמנהג צדוקים.** - על דופני הספינה - ומדופני הספינה למים. - לנקר - לנקות. - מקום - חריץ קטן. - ובשוק לא יעשה - שאין אדם חש לנקר את השוק. - **בדיקה אחריו - שמא מין הוא לעבודת כוכבים ויבדלו מפתו ומיינו.**

יט. ברש"י מסכת נדה דף לג עמוד ב': והוריקו פניו - חרה לו שנטמאו בגדיו וקדם כהן גדול אצל אשתו של צדוקי לשואלה אם השלימה לדם ירוק או לא. - בקיאין אנו בהן - אני מכיר בנשי צדוקים ששכן היה להן.

כ. בתוספות מסכת עירובין דף סב עמוד א': בגמ' ר"ג אומר צדוקים וכותים אינם כעכו"ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה צדוקי מאן דכר שמיה ועוד י"ל דאפילו ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא צדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מצדוקי וא"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו

דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף כשעשאום עכו"ם גמורים.

כא. בתוספות מסכת ראש השנה דף ה עמוד א': מפני מה אמרה תורה ועוד אשכחן (לקמן ד' ז.) דדרשינן עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא מתרומה חדשה **ואין צדוקים מודים בו שהיו אומרים משל יחיד הם מביאים.**

כב. בתוספות מסכת ראש השנה דף י עמוד א': ובפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי **גבי צדוקים** דאמר זבה לא הוי אלא ביממא.

כג. בתוספות מסכת בבא בתרא דף קסב עמוד א': והלא גם הם היו כותבין כדת משה וישראל כדמוכח במס' ידים (פ"ד משנה ח) אמרו **צדוקים קובלים אנו עליכם פרושים שאתם כותבין את המושל עם משה בגט** ה"ג במשניות ולא גרסינן את המושל עם השם כמו שכתוב במקצת משניות כי מה ענין השם בגט דודאי כשנצחו בית חשמונאי היו כותבין בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון מקמי דאתבטילת אזכרת מן [שטרייא].

כד. בתוספות מסכת זבחים דף יז עמוד ב': והא [דאמרי' במסכת פרה (פ"ג) מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים שאמרו] במעורבי שמש היתה נעשית לאו היינו טבול יום ממש אלא אחיו הכהנים היו מניחין ידיהם על ראשו ומאותה נגיעה היה טבול יום כדתניא בתוספתא ואיכא בהו היכרא לצדוקים ועוד יש לפרש דטבול יום ממש היה כשר בה והא דבגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת משום היסח הדעת דשאר טומאות.

כה. בתוספות מסכת נדה דף מט עמוד א': והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה

היינו בזמן שמזין על כהן השורפה שהחמירו שם לפי שהקילו לטמאותה לשחטה בטבול יום להוציא מלבן של צדוקים.

להוציא מלבן של צדוקים

כו. בחידושי הרמב"ן מסכת נדה דף מט עמוד א': וי"ל ההיא מעלה בעלמא היא משום שמטמאין היו הכהן השורף אותה להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים במעורבי שמש כו'.

כז. בראי"ש מסכת שבת פרק טז סימן א': [דף קטז ע"א] תנו רבנן הגליונים וספרי צדוקים אין מצילין אותן מפני הדליקה ר' יוסי אומר אף בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן והן ישרפו. אמר ר' טרפון אקפח את בני שאם יבואו לידי שאני שורף אותן ואת האזכרות שבהן שאפילו אדם רודף אחריו להורגו ונחש רודף אחריו לנשכו נכנס לבית נכרי ואינו נכנס לבתיהם של אלו. שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהם הכתוב אומר אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך. אמר רבי ישמעאל ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים. הללו שמטילין איבה ותחרות בין ישראל לאביהם שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד הלא משנאיך ה' אשנא וגו'. וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפולת ולא מן המים ולא מכל דבר המאבדן.

כח. בראי"ש מסכת יומא הלכות סדר עבודת יום הכיפורים: וחפן הקטורת שבכף לתוך חפניו וצבר הקטרת על גבי גחלים. (דף נ"ג א) ונזהר שלא יתן הקטרת על גבי האש עד שהכניסו לפני ולפנים **ולהוציא מלבן של צדוקים שאומרים שנותן בהיכל ונכנס בענן עשן הקטרת.** (דף נב ב) והיה מתחיל לצד פנים שהוא חוצה לו שאם מתחיל אצלו נמצא העשן עולה מיד וזרועו נכווה. ונתמלא הבית עשן והניח שם הכף והמחתה ויוצא דרך כניסתו שהיו פניו לארון.

וכל מקום שפקרו הצדוקים אחז"ל שתשובתן בצידן ואפילו דברים טובים שבהן אסור לקרותן

כט. בראי"ש מסכת סנהדרין פרק יא סימן ג': [דף ק ע"ב] ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים. תנא ספרי צדוקים אותם שפירשו התורה לפי דעתם ולא סמכו על דברי חכמים. כי יש בדבריהם צד מינות. וכ"מ **שפקרו הצדוקים אחז"ל שתשובתן בצידן ואפילו דברים טובים שבהן אסור לקרותן**. רב יוסף אסר [נמי למקרי] בספר בן סירא לפי שיש בהן דברים של הבל שאין בהן צורך כגון עב דקן סכסי דלי זלדקן דקן קורטמין נפח בכסיא לא צחי וכו'.

ל. בספר אור זרוע ח"א - הלכות שליח ציבור (קיב - קטז) סימן קיב ד"ה אדם שהרג: שא"כ תקשי לך פ"ק דמכות דתניא אמר ר' יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם **להוציא מלבן של צדוקים** שהיו אומרים אין העדים נהרגין עד שיהרג הנידון.

כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו ואין שוכרין ממנו

לא. בספר אור זרוע ח"ב - הלכות עירובין (קי - רטז) סימן קסט: וכ"כ ה"ר משה מיימון זצ"ל ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא או שהיה עובד עכו"ם הרי הוא עכו"ם לכל דבריו אין מערבין עמו ואין מבטל רשות אלא שוכרין ממנו כעכו"ם אבל אם היה מהמינים שאין עובדין ע"ז ואין מחללין שבת כגון **סתם צדוקים וביתוסים וכל הכופרים בתורה שבע"פ כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו ואין שוכרין ממנו**.

כי צדוק וביתוס היו תלמידיו של אנטיגנוס וטעו בדבריו שאין שכר ועונש בעוה"ב וכפרו בתחיית המתים ובעוה"ב

לב. במגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה ג': וכתוב בספר הערוך [ערך ביתוסיסין] וכן הוא באבות דרבי נתן [פ"ה מ"ב דף כ ב] **כי צדוק וביתוס היו תלמידיו של אנטיגנוס וטעו בדבריו שאין שכר ועונש בעוה"ב וכפרו בתחיית המתים ובעוה"ב.** ועל אלו אמרו במשנה פרק הרואה [ברכות נד א] משקלקלו המינים ואמרו שאין שם אלא עולם אחד, התקינו שיאמרו מן העולם ועד העולם. והיה סיבת קלקולם מה שטעו בדברי אנטיגנוס רבם, ולא היתה כוונת אנטיגנוס זאת. כי ידוע הוא כי יש גמול ועונש בעולם הבא. וכבר אמרו באי מע"ז [ג א, ד ב] ובשני מעירובין [כב א], היום לעשותם, ולמחר ליטול שכרם, אבל היה מזהיר שלא יכוין העובד לזה וסוף השכר לבוא, שאין הקב"ה מקפח שכר עבדיו וכל שכן שאם העבד לא יקוה גמול. שהרב מרבה שכרו, אבל הם טעו בדבריו. וכתב רבינו משה ז"ל [פיהמ"ש עמ' רסח] כי דעתם היה לחלוק על התורה כיון שאין שם עולם אחר, אבל ראו שאם יפרסמו דעתם זאת הרעה לא יקבלוה מהם לרוב פרסום התורה. והתחילו לחלוק על הקבלה כדי להקל מעליהם הגדרים והסייגים ולפרש הכתוב כרצונם, דומה למי שרוצה להרוג את שונאו ולא יכול, השחית אבריו. ונתחברה לכל אחד מהם כת אחת נקראים בלשון חכמים צדוקים ביתוסים, ויש כת אחרת מאמינים בתחיית המתים ואינם מאמינים במדרשי החכמים והם נקראים היום קראים, והם במזרח מחזיקים בפשוטי הכתובים וחולקים על מדרשי החכמים המקובלים.

המניח תפלה של יד על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים

לג. ברמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה ג': **המניח תפלה של יד על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים, העושה תפלתו עגולה כאגוז אין בה מצוה כלל,** איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאל שלו, ואם היה

לב. במגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק א משנה ג': וכתוב בספר הערוך [ערך ביתוסיסין] וכן הוא באבות דרבי נתן [פ"ה מ"ב דף כ ב] **כי צדוק וביתוס היו תלמידיו של אנטיגנוס וטעו בדבריו שאין שכר ועונש בעוה"ב וכפרו בתחיית המתים ובעוה"ב.** ועל אלו אמרו במשנה פרק הרואה [ברכות נד א] משקלקלו המינים ואמרו שאין שם אלא עולם אחד, התקינו שיאמרו מן העולם ועד העולם. והיה סיבת קלקולם מה שטעו בדברי אנטיגנוס רבם, ולא היתה כוונת אנטיגנוס זאת. כי ידוע הוא כי יש גמול ועונש בעולם הבא. וכבר אמרו באי מע"ז [ג א, ד ב] ובשני מעירובין [כב א], היום לעשותם, ולמחר ליטול שכרם, אבל היה מזהיר שלא יכוין העובד לזה וסוף השכר לבוא, שאין הקב"ה מקפח שכר עבדיו וכל שכן שאם העבד לא יקוה גמול. שהרב מרבה שכרו, אבל הם טעו בדבריו. וכתב רבינו משה ז"ל [פיהמ"ש עמ' רסח] כי דעתם היה לחלוק על התורה כיון שאין שם עולם אחר, אבל ראו שאם יפרסמו דעתם זאת הרעה לא יקבלוה מהם לרוב פרסום התורה. והתחילו לחלוק על הקבלה כדי להקל מעליהם הגדרים והסייגים ולפרש הכתוב כרצונם, דומה למי שרוצה להרוג את שונאו ולא יכול, השחית אבריו. ונתחברה לכל אחד מהם כת אחת נקראים בלשון חכמים צדוקים ביתוסים, ויש כת אחרת מאמינים בתחיית המתים ואינם מאמינים במדרשי החכמים והם נקראים היום קראים, והם במזרח מחזיקים בפשוטי הכתובים וחולקים על מדרשי החכמים המקובלים.

המניח תפלה של יד על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים

לג. ברמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה ג': **המניח תפלה של יד על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים, העושה תפלתו עגולה כאגוז אין בה מצוה כלל,** איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאל שלו, ואם היה

שולט בשתי ידיו מניח אותה בשמאלו שהוא שמאל כל אדם, ומקום קשירת התפילין ומקום הנחתן מפי השמועה למדום.

לד. בבית יוסף אורח חיים סימן שפה אות ג ד״ה ומ״ש וישראל: ומ״ש אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן. כן דקדקו שם התוספות (סט. ד״ה כאן במומר) והרא״ש (סי׳ יד) והמרדכי (שם) וכן דעת רש״י והקשו התוספות דהא סתם צדוקי אינו נזהר במילי דרבנן ותירצו שרגילין הם ליזהר לפי שהם יראים מחכמים כדאיתא בנדה (לג:) ולפי דבריהם הני צדוקים דשכיחי גבן כיון דעברי אמילי דרבנן בפרהסיא הרי הם כגוי ומשכירין ואין מבטלין והרמב״ם בפרק ב׳ (שם) כתב הברייתא כצורתה ולא הזכיר דין מחלל שבת במילי דרבנן מיהו אפילו אם תימצי לומר דסבירא ליה דהוי משומד נראה **דְּהָנֵי צְדוּקִים לְדִידְהוּ לָאו חֲשִׁיבִי מַשְׁמְדִים אַף עַל פִּי שֶׁעוֹבְרִין בפרהסיא אמילי דרבנן דלא הוי משומד עד שיעבור במזיד ובהני מזיד דידהו כאונס הוי דמעשה אבותיהן בידיהם והוה ליה כתינוק שנשבה בין הגויים** וכמו שכתב הוא זכרונו לברכה בפירוש המשנה בפרק א׳ ממסכת חולין (משנה א). ולא חש רבינו לכתוב דישראל משומד לעכו״ם דינו כגוי אף על פי שנזכר בגמרא ובדברי הרמב״ם משום דמילתא דפשיטא הוא.

לה. בשערי תשובה אורח חיים סימן תקנא ס״ק [לג]: [לג] השייכים - עבה״ט וע׳ בשבו״י חלק ג׳ סימן ל״ו שבלילה שלפני המילה יש להחמיר בזמן הזה שפשטה כו׳ שמזלזל באבילות של ת״ב וראוי לעשות גדר ואני מורה להם היתר במקום שנהגו להתיר אחד לבד או בשר או יין ומאכלי חלב לעשות זכר לחורבן **כדי להוציא מלבן של צדוקים**, אבל ביום המילה שניהם מותרים בשר ויין לכל הקרואים ואפי׳ בשבוע שחל ט״ב דהיינו למנין עשרה מלבד קרובים פסולי עדות עכ״ל.

לו. בשו״ת הרמב״ם סימן רסג ד״ה שאלה מה: שאלה מה תאמר הדרת כבוי גדוי קדוי יקי מ״ו משה אור העולם מופת הזמן יהי שמו לעולם בר כבוי גדוי מרינו /מורנו/ רב מימון הרב

הגדול ז״ל בדבר עיר, שהנהיגו לה חכמיה ומכובדיה לישב בעת קריאת עשר הדברות בספר התורה בציבור, הואיל וזאת העיר היתה מקודם מעוטת החכמה וכאשר בא אליה רב גדול, כונן החכמה בה וגדר בה כמה גדרות. והיה מנהגם מקודם לפני בוא זה הרב ז״ל, שיעמדו כולם בעת קריאת הדברות בספר התורה בציבור מסיבת הדברות [עי׳ בס׳ לדוד אמת להרחיד״א סי׳ ז׳ ובס׳ נוה שלום (מנהגי נא אמון) להר׳ אליי׳ חזן או״ח סי׳ כ״ב, פ״ן] וביטל זה הרב לזה המנהג והנהיג להם לישב בעת קריאתן ומנעם מלעמוד. ופשט המנהג דור אחר דור. והופיעה תשובתו בחתימת ידו למי ששאלו בזה, והביא ראיה לדבריו ממה שביטלו רבותינו ז״ל ברכות י״ב, א׳ שיקראו אותן עם קרית שמע מפני המינים, לפי שהם אומרים, שלהן מעלה על שאר התורה. ואמר בכלל תשובתו, שכל מי שרוצה לקום בעת קריאת ספר התורה בעשר הדברות, ראוי לגעור בו, לפי שלעשות זאת (הוא מדרכי) המינים, המאמינים שלעשר הדברות מעלה על שאר התורה, לפי שכל דבר, אשר למינים בו אמונה שונה מדעת רבותינו ז״ל, חייבים אנו להתרחק (בו) מהם ולהבדל מהם. הלא תראה כיצד אומרים משנה פרה פ״ג מ״ז, תוספתא שם פ״ג ה״ז וח׳, פ״ן עליהם השלום, מטמאין היו כהן השורף את הפרה להוציא מלבם של צדוקים. ובכמה מקומות הם אומרים משנה פרה פ״ג מ״ג, גמרא יומא מ׳ ב׳ אל תתנו מקום למינים לרדות, כל שכן בזה, אשר (בו) התרחקו מהם רבותינו מזמן. ובא לזאת העיר ממונה מממוני אחת הערים, ממי שמנהג אנשי עירו לעמוד בעת קריאת י׳ הדברות, ואין הוא מגיע אל זה הרב בחכמה. הוא נתמנה והתחיל עומד בעת קריאתן, ונמשכו אחריו בזה אנשים. ואמרו לו אנשי העיר: אין ראוי לנו לשנות מנהג אבותינו ואבות אבותינו ולהתרחק מהם במה שהנהיג להם מורם וממונם, והוא הרב, אשר הם ואנחנו ממימיו שותין. וכבר אמרו ז״ל [פסחים נ׳ ב׳, פ״ן] בני בישן נהוג דלא למיתי מצור לצידון במעלי שבתא. אתו בניהו לקמיה דר׳ יוחנן, אמרי ליה: אבהתן נהוג, אנן לא אפשר

לן. אמר להן: כבר קבלו עליהו אבהתכון, וכתיב: שמע בני מוסר אביך משלי א' ח' וכו'. ואמרו ג"כ [השווה טור /ח"מ/ חמ"ש סי' שס"ח, אוצר הגאונים ב"ק עמ' ק"ה וגמרא שבת פ"ה א', א"ד] עיין אף חולין צג ב א"ל ר' יוחנן לר' שמן בר אבא וכו' משום אל תטוש תורת אמך, אבל המאמר כלשונו של הרמב"ם - עדיין יש למצוא מקומו, א"ן מנא לן דמנהגא מלתא היא? אמר ר' שמעון בר אבא אמר ר' יוחנן: שמע בני. זה, אפילו כשאין בזה קשר מצד הדין, אין אנו יכולים להניח מנהג אבותינו ולהימשך אחרי מנהג עירך, כל שכן כשיש בזה מחלוקת ופרוד בינינו לבין עצמנו בדברי הלכה, וכבר אמרו דברים י"ד א', [יבמות י"ג ב', פ"ן] לא תתגודדו לא תעשו אגדות אגדות. וכל שכן כשההלכה מחזקת אותנו בזה, כי כבר ביטלו מזמן שיאמרון עם קרית שמע, אפילו הוא מיושב, מפני תרעומת המינים, וכל שכן כשאנו מבדילים אותה בעמידה בה משאר התורה, ואף נעשים דומים לקראים, העומדים בעת קריאת התורה מב"מ העומדים בתורה בעת קריאתה. אמר הוא: כבר מצינו שישראל, כששמעו אותן בעת שדבר (ה' אליהם), היו עומדים, כמ"ש [שמות י"ט י"ז, ועי' דרוש כזה בשו"ת דבר שמואל לר"ש אבוהב סי' רע"ו, פ"ן] ויתיצבו בתחתית ההר. אמרו: לא היה זה אלא להקביל פניו יתעלה ולשמוע דבריו, כמ"ש שמות /פרק י"ט/ שם ויצא משה את העם לקראת האלהים, ואין זה חובה עלינו. ולו היה זה חובה, היינו מתחייבים כגון זה בקריאת אתם נצבים דברים כ"ט ט' לפי שהיו עומדים. אמר להם: הנה מצינום בבגדאד עומדים. אמרו לה: זה מפני שראש המתיבה או ראש הקהל הוא אשר יקרא, ויעמדו בפניו עי' שבלי הלקט ה' תפלה סי' מ"ג בשם תה"ג, פ"ן ואפשר שעשו כמותה מקצת ערים, לפי שראו חיצוניות מנהגם לעמוד, ואפילו היה זה מנהג אנשי בגדאד, איננו חייבים להימשך אחרי זה. יורינו אדוננו, אם יש לחוש לזה בזאת העת, ומה היא התרעומת, שחששו לה רבותינו, ואם (המינים) הם הקראים או הכותים, כי מקצתם אוחז

בחיצוניות המקרא כולו ומקצתם אוחז בחיצוניות חלק ממנו, ומה מעלתן (של י' הדברות) על שאר התורה, והאם רשאי זה הממונה לבטל מנהג זאת העיר שיימשכו אחרי מנהגו ושנניח מנהג האבות, והאם ראיתו לעמוד מן ויתיצבו (היא) ראיה? יורינו אדוננו ושכרו כפול.

התשובה זה, אשר הנהיג הרב הנפטר נ"ע לישב, הוא הראוי, וראיותיו ראיות נכונות לפי דיני אנשי העיון, ואין להוסיף עליהן. וכך היה ראוי לעשות, (ר"ל) בכל מקום, שמנהגם לעמוד, צריך למנעם, בגלל מה שמגיע בזה מן ההפסד באמונה (ומה שמדמים), שיש בתורה מדרגות ומקצתה מעולה ממקצתה, וזה רע עד מאד. ומן הראוי לסתום כל הפתחים, שמביאים לזאת האמונה הרעה. ומה שטען החכם האחר, שבגדאד ומקצת הערים עושות זאת, אין זה ראיה בשום פנים, לפי שאם נמצא אנשים חולים, לא נחליא הבריא מאנשיהם, כדי שיהיו שווים, אלא נשתדל לנתח כל חולה שנוכל. ואלה הקראים עי' ת' רס"ה ופ"ן שע"א, ובאהלי יעקב, סי' ל"ג אינם אלה אשר קורין אותם החכמים מינים, אלא קורין אותם צדוקין וביתוסין השווה פי' המשנה לאבות פ"א מ"ג וה' עבדים פ"ו ה"ו, פ"ו להוציא הכותים על ההבדל בין הכותים לבין הקראים - **הצדוקים עי' ה' עבדים שם ועל זיהוי הצדוקים והביתוסים עם הקראים פי' המשנה שם**, ובזה מתבטל נוסח פ"ן, פנים, ועי' בס' השנתי לבריל ח"ז ע' מ"ג על השומרונים בקהירה, ועי' מאן ח"א עמ' י"ד וי"ח. והמינים הם אשר נתפסדו להם האמונות בעיקרי התורה, ומכללם האומרים אין תורה מן השמים סנהדרין צ"ט א'. וכבר ביארו, שאין הפרש בין המכחיש התורה כולה או מכחיש פסוק אחד ואומר משה מפי עצמו אמרו. והיה מן המינים מי שהאמין, שאין מן השמים אלא י' הדברות עיין פיהמש לרמב"ם, תמיד פ"ה מ"א ועיין ר"ש ליברמן, הלכות הירושלמי עמ' כ"ב אות ד', א"ן וששאר התורה משה מפי עצמו אמרו, ולכן ביטלו קריאתן בכל יום. ואסור בשום פנים לעשות בתורה מקצתה

מעולה ממקצתה, ועיינו בדברינו בזה בפירוש המשנה בפרק חלק פיה"מ סנהדרין פ"י עיקר ח', פ"ן. וכתב משה.

לז. בשו"ת הרמב"ם סימן תמו ד"ה שאלה השתחויה: שאלה השתחויה בפשוט ידים ורגלים הוריות דף ד' סוף ע"א **אם מודים בה צדוקים אם לא**. יורנו רבינו ושכרו כפול מן השמים.

תשובה אין מודין בה לפי שאינה בתורה שבכתב לפיכך אם טעו בית דין והורו שהמשתחוה לע"ז בלא פשוט ידים ורגלים פטור הרי אלו חייבין בקרבן שגגתן לפי שטעו בדבר שאין הצדוקים מודים בו גמ' שם, עי' ה' שגגות פי"ד ה"ב וכן אם טעו ואמרו המשתחוה לע"ז בפישוט ידים ורגלים הוא החייב שנאמ' בו לא תשתחוה לאל אחר אבל הכורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו הרי הוא מותר הרי אלו חייבין. משה ב"ר מימון זצ"ל.

לח. בשו"ת הרי"ד סימן ז ד"ה ומה שהקשיתם: ויש עוד סתם משנה בידים פ"ד, מ"ו והר"ח במגילה שם מעתיקה: **אומרין צדוקים קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקודש מטמאין את הידים**.

לט. בשו"ת תשב"ץ חלק ב סימן קצז: אבל מה שנראה לי שחששו ליום ערבה כדי לפרסמה שהיא מן התורה **להוציא מלבן של צדוקים** ועשו בו חזוק יותר מהשופר שהוא מן התור' אפי' לדברי הצדוקים ודחו מצוה זו דשב ואל תעשה.

מ. בספר הישר חלק התשובות סימן מד ד"ה בר דלא: ומפני מה אמרה תורה נסכו לפני בחג, ודבר זה בע"כ **אין צדוקים מודין**.

מא. בשו"ת רבי אליהו מזרחי (הרא"ם) סימן נז ד"ה ובבתרא פרק: ובבתרא פרק יש נוחלין תניא בכ"ד בו תבנא לדיננא שהיו צדוקים אומרים תירש הבת עם בת הבן נטפל להם רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שוטים מנין לכם זה ולא

היה אחד מהם שהשיבו דבר חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר ומה בת בני הבא מכח כחי תירשני בתי הבאה מכחי אינו דין שתירשני וקרא עליו המקרא הזה אלה בני שעיר החרי יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה וכתיב ואלה בני צבעון ואיה וענה מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענה וכו׳ אמ׳ ליה רבי בכך אתה פוטרני אמר ליה שוטה לא תהא תורה תמימה שלנו כשיחה בטלה שלכם ופירש רשב״ם ז״ל ואמר ומיהו מעיקרא לא היה חפץ לגלות לו טעמו של דבר דאסור לגלות להם טעמי התורה ומשמע הא שאר דברים שאינם נקראים טעמי תורה לית לן בה דאם לא כן אסור ללמדם מיבעי ליה ואפילו טעמי תורה נמי אינו אסור להודיעם להם אלא היכא דאפשר לדחות בקש אבל היכא דאי אפשר לדחותם מותר להודיעם להם שהרי מצינו שגל׳ להם רבן יוחנן טעמו של דבר **כשראה שהרגיש הצדוקי בדבר** ואמר לו רבי בכך אתה פוטרני שמע מינה שאפילו בדברי תורה נהי שאין ראוי לכתחלה ללמדם מכל מקום אם נפל שום אחד ממנו בויכוח עם הצדוקי ואין אנחנו יכולים לדחות הצדוקי בקש צריך להודיעו טעמו של דבר מפני חלול השם.

המינין והמסורות והמשומדין והאפקורסין שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור כו׳ עד יורדין לגהינם ונדונין בו לדורי דורות

מב. בשו״ת בנימין זאב סימן קיב ד״ה על זאת: **אבל המינין והמסורות והמשומדין והאפקורסין שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור כו׳ עד יורדין לגהינם ונדונין בו לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו וגו׳ ופירש״י המינין התלמידים לפנינו ברש״י ר״ה י״ז ע״א: המינין, האנשים אשר הפכו דברי אלקים חיים לרעה כגון צדוקים ובייתוסים כו׳** ואמרינן פ״ב דהוריות דפליגי רב אחא ורבינא במשומד להכעיס אי הוי מין או משומד חד אמר משומד אוכל לתיאבון

מין הוא להכעיס משומד הוא וחד אמר נמי להכעיס מין הוא לע״ז משומד הוי ואף על גב דהכא אינו משומד לע״ז מכל מקו׳ משומד לאותה עבירה הוא ואנו חייבין להפרישו ואעג״ב דרש״י לא גריס התם האי ופירשו מדרכי צבור וגם הרא״ש לא גריס לה מכל מקום הרב אלפסי גריס לה דמלתא באנפי נפשא היא וכייל להו תלמודא כל הנהו דפרישנא לעיל דיורדין לגהינם ונידונין בה לדורי דורות ואין לך דפירשו עצמן מדרכי צבור גדול מזה שפירשו מלהתקדש בשלשה דרכים בכסף בשטר ובביאה.

בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהם הרי הן ככותיות

מג. בשו״ת רדב״ז חלק ב סימן תשצו ד״ה עוד כתב: ושנינו עוד **בנות צדוקין בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהם הרי הן ככותיות** פירשו ללכת בדרכי ישראל הרי הם כישראליות ר׳ יוסי אומר לעולם הם כישראליות עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהם ומדר׳ יוסי מוכיחינן בגמרא דלת״ק סתמן כבנות כותים ולכאורה הלכה כת״ק וכן פסק הרמב״ם ז״ל בפי׳ המשנה ואף רבינו הושעיא ז״ל הביא משנת כותיים ומשנת צדוקים. ומה שפירשו בגמרא מכלל דת״ק סבר סתמא ככותיות למימרא דהלכה כת״ק...

אבל צדוקים שאין גריעותן מחמת ע״ז אלא מחמת שאינם מודים בעירוב והוצאה ומחללין שבת במילי דרבנן יותר יש לגזור בביטל רשות ונתינת רשות דשייכי בעירוב והוצאה

מד. בשו״ת רדב״ז חלק ב סימן תשצו ד״ה עוד הקשה: עוד הקשה הוא על עצמו וז״ל שמא תאמר משם ראיה להפך דמסקינן לא זזו משם עד שעשאום נכרים גמורים ושיילינן מאי נכרים גמורים וא״ר נחמן ליתן רשות ולבטל רשות אלמא

אעפ"י שאסרו שחיטתן ויינם כנכרים הוצרכו לומר גמורים שלא יתנו רשות ולא יבטלו רשות דה"א לא גזור כולי האי מעתה בצדוקי לת"ק שהוא כנכרי שאינו מבטל רשות כ"ש שאסור לאכול משחיטתו ולשתות מיינו. ואפשר דר"ג נמי לא אמר שאינו כנכרי אלא לענין עירוב דסביר לא אחמור כולי האי שלא יתנו רשות ויבטלו רשות אבל שחיטתו ויינו לכ"ע אסור. תשובת דבר זה דודאי כותיים דגזרו עליהם משום לתא דע"ז דמצאו להם דמות יונה וכו'. היה אפשר דבשחיטה ויין דשייכי בע"ז גזור אבל לבטל רשות וליתן רשות [לא] עשו אותם כנכרים **אבל צדוקים שאין גריעותן מחמת ע"ז אלא מחמת שאינם מודים בעירוב והוצאה ומחללין שבת במילי דרבנן יותר יש לגזור בביטל רשות ונתינת רשות דשייכי בעירוב והוצאה דשבת מלגזור בשחיטתן ויינם דלא שייכי בגריעותם וזה פשיט מאוד ע"כ.** ואני אומר כי זה החילוק נכון לדעת ר"ג והפוסקים כוותיה. אבל לדעת הפוסקים כת"ק ור' יהודה אינו נכון כלל שהרי הם בצדוקי בעצמו דברו שהוא כנכרי ולא למדוה מכותי ולא מטעם גזרה ואעפ"י שאין גריעותם משום לתא דע"ז כיון שהם מחללין שבתות במילי דרבנן אפילו לדעת המשיג ולפי' במלי דאורייתא לדידי הוה כעוע"ז ממש וכ"ש דבלאו האי טעמא בשחיטתם ויינם יש לחוש לכל איסורין דרבנן דלא קפדי בהו. מעתה לדעת ת"ק ור' יהודה והנמשכים אחריהם נשארה קושייתו במקומה לא שאני פוסק ששחיטתן ויינן אסור אלא שאני אומר שהוא מחלוקת פוסקים והרב המשיב ס"ל כהנך דאמרי צדוקי כנכרי וגם הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות כך כתב דשחיטת כותי אסורה ובחיבור הלך לו לשיטה אחרת והתיר שחיטת צדוקי בישראל עומד על גביו. והחכם המשיג רצה להוכיח מאותה סוגיא של פרק הדר וכתב ומסוגיא זו יש ראיה נצחת לראשונים שפסקו כר"ג בצדוקי שהרי אף בכותיים הוצרכו לגזור שלא יתנו רשות אלמא מעיקרא לא הוו כנכרים וכ"ש הצדוקים. והך סוגיא כולה כר"ג אזלי ודאי ומאת סוגיא זו הוצרכו התוס' לומר

דר״ג דמתניתין בכותי נמי פליג דאינו כנכרי ומה שלא הזכיר ר״ג כותי לפי שבצדוקי היה לו ראיה מאביו ולא בכותי. וכ״כ הרא״ש ז״ל בפסקיו ועלה בידינו שאין הקראים כמומרים ויינם ושחיטתן מותר כמו כותיים קודם גזירה ואל תחוש למה שנמצא להרמב״ם ז״ל בפי׳ המשנה בספ״ק דחולין ששחיטת הצדוקים אסורה כי בהל׳ שחיטה כתב ששחיטת הצדוקי אם עומד ישראל ע״ג מותרת ולו שומעין שאמר כהלכה ע״כ. ואני אומר כי אין מן הסוגיא הכרח כלל כי הכותיים היו מתנהגים חכמים עמהם כפי הזמן כי קודם שקלקלו היו חושבין אותם כישראלים ולפיכך הוצרכו לגזור עליהם אבל הצדוקים כדקיימי קיימי שהם כנכרים והשתא ניחא דר״ג לא פליג בכותי בזמן שהיו נוהגים כישראל אלא בצדוקים פליג את״ק וגם אני מודה דאיכא פלוגתא דרבוותא אבל אין מן הסוגיא ראיה לפסוק הלכה כר״ג ולא תשובה נצחת. והרמב״ם ז״ל בפי׳ המשנה כתב כפי סברת שאר המפרשים דס״ל דשחיטת הצדוקים אסורה אפילו בישראל עומד ע״ג וז״ל ומתנאי הזה שמותר לאכול משחיטתו והוא שלא יהיה צדוקי או בייתוסי והם שני כתות שהתחילו להכחיש הקבלה. כמו שביארתי באבות עד ששב האמת אצלם שקר ונתיבות האור חשך ואפלה בארץ נכוחות והם שקורים אותם אנשי דורנו היום מינים בשם מוחלט ואינם מינים על האמת אבל דינם להיות כדין המינים ר״ל שמותר להרגם היום בזמן הגלות לפי שהם מבוא למינות האמתי. ודע שמסורת בידינו מרבותינו בקבלה מרבים שזמננו זה זמן הגלות שאין בו דיני נפשות אין זה אלא כישראל /בישראל/ שעבר עבירת מיתה אבל המינים והצדוקים והביתוסים /והביתוסים/ כפי רוע דעותיהן הורגין אותם לכתחילה כדי שלא יפסידו את ישראל ויאבדו האמונה וכבר יצא מזה הלכה למעשה באנשים הרבה בארצות המערב עכ״ל. והנה החכם המשיג גמר אומר שזה הלשון חולק עם מה שכתב בפסק ולדעתו צ״ל שחולק ג״כ עם מ״ש בהלכות ממרים. אבל לפע״ד לא קשיין אהדדי כי מ״ש בפי׳ המשנה

איירי באותם שהחזרנו /שהזהרנו/ אותם לאיתן התורה והתרינו בהם כמה פעמים ולא אבו שמוע ומש״ה הרי הם כנכרים גמורים לענין שחיטה וכמינין גמורים לענין הריגה. ומ״ש בפסק דשחיטת צדוקי מותרת בישראל עומד ע״ג היינו בסתם צדוקי דעדיין לא התרינו בו ומפני שבני התועים הם כאנוסים שחיטתן מותרת וזה שכתב בהל׳ ממרים שאין ממהרין להורגן. תידוק מינה שאם התרו בהם כדי שיחזרו לאיתן התורה ולא אבו שמוע כאשר אנו עושין לאלו הקראין בכל יום ויום ואדרבה מפקרי טפי משמע שהורגין אותם וכ״ש ששחיטתן אסורה ויינם אסור ועליהם דבר בעל התשובה ונמצא הרמב״ם ז״ל מסכים עמו ואפי׳ אותם שפסקו הלכה כר״ג לענין עירוב אפשר דלא איירו אלא בסתם צדוקי. ורבינו עובדיה ז״ל בפי׳ המשניות שלו קא פסיק ותני שחיטת צדוקי אסורה אע״פ שכבר ראה מה שפסק הרמב״ם ז״ל במשנה תורה ובמה שכתבנו יתישב ואפי׳ את״ל דאיכא פלוגתא מאן דפסק כת״ק ור׳ יהודה לאו טועה הוא. והוי יודע דאפי׳ לדעת האומרים דשחיטתו ויינו מותר יש לגזור עליו שהרי הם אין אוכלין משחיטתנו ואפי׳ אחד מהם [עומד] על גבינו ואין שותין מיינו ואפילו בשבועתינו ואיך נאכל אנחנו משחיטתן ונשתה את יינם כ״ש שאני סובר שלא דברו באלו שאנו מזהירין ומתרין בהם בכל יום ופקרי טפי הלא תראה שאמרו לי כי החכמים להחזיק מה שבדו מלבם אמרו העובר על דברי חכמים חייב מיתה ואלו העובר ע״ד תורה אינו חייב מיתה היש לך אפקרותא גדולה מזו והם לא ידעו כי לא אמרו חייב מיתה בידי אדם אלא בידי שמים והוא יודע עונש עונו דעקר מן התורה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.

מה. בשו״ת רדב״ז חלק ב סימן תשצו ד״ה עוד כתב: עוד כתב העד השני בהלכות שחיטה וז״ל אלו הצדוקים והבייתוסים ותלמידיהם וכל הטועים אחריהם שאינם מאמינים בתורה שבע״פ שחיטתן אסורה ואם שחטו בפנינו הרי זו מותרת שאין איסור שחיטתן אלא שמא יקלקלו והם

אינם מאמינים בתורת שחיטה לפיכך אינם נאמנים לומר לא קלקלנו ע״כ. ואני אומר שיש לדחות שלא דבר הרב בצדוקים הראשונים שכבר אבד זכרם ולא באותם שהתרינו בהם לחזור לאיתן התורה ולא רצו אלא אפקרי טפי אלא בסתם צדוקים וז״ש ואלו הצדוקים ולא כ׳ הצדוקים וז״ש ג״כ וכל הטועים אחריהם השוה אותם לטועים אחריהם ומשמע דטעמא מפני שהוא טועה אבל אי ברי לן שאינו טועה אלא מזיד ופושע וכופר בדברי רז״ל ומפקיר כנגדם אי אפשר שלא אמרה הרב ואפי׳ אמרה אין שומעין לו כנגד החולק ואני אני /שמא צ״ל: אינ/ כדאי לחלוק ובדבר הזה איני שומע לו אם בכה״ג אמרה שהוא אינו אוכל משחיטתי אפי׳ הוא עומד על גבאי ואיני אוכל משחיטתו. וא״ת בשלמא לגבי עירוב מצינו חולקים אבל לגבי שחיטה מי חלק ואסר שחיטתן כדי שתסמוך עליו. הרי לך רבינו שמשון בעל התשובה ז״ל שכתב שהם ככופרים לכל התורה כולה ובכופר בכל התורה כולה כ״ע לא פליגי דשחיטתו אסורה וגם החולקים לענין עירוב חולקים ג״כ לענין שחיטה לדעתי מכ״ש דהוי איסור תורה דכיון דלית להו ולפני עור לא תתן מכשול מכוין לקלקל ולאו אדעתיה דאידך דקאי על גביה. והרב ז״ל בפירוש המשניות חולק לדעת המשיג.

כתב עוד העד הג׳ בפ״ו מהל׳ עבדים וז״ל כל שטר שיש עליו אפילו עד אחד פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שהם כשרים בעד אחד ישראל ועד אחד כותי והוא שיהיה כותי חבר ובזמה״ז שהכותיים כנכרים לכל דבריהם אנו למדין מהם לצדוקים שהצדוקים בזמה״ז כמו כותיים באותו זמן קודם שגזרו עליהם. הרי שאין הרב מוציא הצדוקים מכלל ישראל. ואין לפרש דצדוקי חבר קאמר שעשה תשובה ונוהג בדרכי ישראל ומאמין בדברי חכמים דא״כ מאי איריא אחד אפי׳ תרי נמי אלא וודאי כותי חבר וצדוקי חבר דקאמר להוציאם מכלל עמי הארץ ועוד אכתוב בזה בע״ה ע״כ. ואני אומר שהמשיג ראה קושייתו והאריך עלינו את הדרך דכיון דמדמי הרב צדוקי בזמה״ז לכותי של אותו זמן וכותי של אותו זמן בכותי

חבר קאמר אף צדוקי בצדוקי חבר קאמר ולאו בחבר שחזר להיות כאחד ממנו קאמר דא"כ מאי איריא אחד אפי' תרי נמי כדפריך. אלא בצדוקי חבר דלא פקר בדברי חכמים וכשאומרים לו דבר משמם מאמין ואומר מנהג אבותי אני עושה או טענה אחרת שהוא כעין אונס. א"נ כגון שקיבל מקצת דברי רז"ל ועדיין לא הודיעוהו כל הדברים א"נ כגון שקיבל עליו דברי חברות ועדיין לא נהג בהם וכיוצא בדברים אלו נקרא צדוקי חבר שעד אחד כשר לגטי נשים ושחרורי עבדים אבל הארורים האלה שאנחנו מחזירים אותם בכל יום ואינהו פקרי טפי ח"ו שיהיה כשר לעדות אשה ואפי' לר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי הוי כמזוייף מתוכו כיון **שהצדוקי כזה פסול מן התורה שעובר על כל גופי תורה והלכות למשה מסיני.**

מו. בשו"ת רדב"ז חלק ג סימן תקכח ד"ה (תתקסג) וששאלת: (תתקסג) וששאלת שנהגו מקרוב **שהקראין והם צדוקים עושין היין של ישראל אם יש בזה חשש איסור או לא:**

תשובה אין בזה חשש איסור ואע"ג דהלוקח יין מהם צריכין לישבע שלא נגע בו עכו"ם הכא אפילו שבועה לא צריך כיון שעושה אותו בבית ישראל לא חיישינן שמא נכנס העכו"ם בתוך ביתו של ישראל ונגע ביין ואינהו לא קפדי דכולי האי לא חיישינן דאי לא תימא הכי כל יין שהוא בבית ישראל שנעלם מן העין ניחוש שמא נכנס עכו"ם ונגע אלא לשמא נכנס לא חיישינן נכנס ושמא נגע חיישינן. ונ"ל שכל אותם החששות הרחוקות לא נאמרו אלא עכו"ם שהם עובדי עבודה זרה והותר להם היין אבל הישמעאלים דלאו עובדי עבודה זרה נינהו וגם היין אסור עליהם לא חיישינן אלא היכא דמוכח דנגע או היכא שהוא בא לבקש את היין או כיוצא בו וכ"ש שלא נחוש שמא יכנס ויגע והם לא יאמרו לו דבר. הילכך איני רואה כאן בית מיחוש לענין הקראין. אבל לענין חשש מגע

הישמעאל דחששא רחוקה לא סמכתי על סברתי להתיר משום דלאו בני תורה נינהו כולהו ומדמו מלתא למלתא והנלע״ד כתבתי.

מז. בשו״ת מבי״ט חלק א סימן לז ד״ה נתתי אל: נתתי אל לבי לדרוש ולתור בחכמת מגלה אחי מיוחדת על התר הצדוקים לבא בקהל ומיוחסת לאיש דעת ותבונה גבר חכם בעוז ורמוז להראותה אלי ובעמדי על סתר דבריה ומתק מיליה מצאתי בה דברים ארוכים ובלתי מוכיחים ענין הנרצה אצלו וגם כי אהבתו ערבה עלי האמת ערבה יותר ולזה רציתי לגלות אזנו במה שיש קושי בדבריו כדי שיתן לב לתת טוב טעם ודעת בהם כי בעל הבית יודע בכליו ובחדרי משכיתו יותר מאחרים. והנה בפתח דבריו אמר כי אם באנו לפוסלם משום עדי הגט שהם פסולים מן התורה שעוברים על כמה כריתו׳ בכל יום אף לקידושין אין כאן עדות דהמקדש בפסולי עדות של תורה אין חוששין לקידושיו אלא דלפום קושטא דמילתא אינם נפסלים דלגבי עדות אין אדם נפסל אלא כשעובר בזדון כדאמרי׳ התם לא תחמו׳ לאינשי בלא דמי משמע להו ועובד׳ דהנהו קבוראי דזה בורר ואלו הצדוקים כאנוסים הם דמעשה אבותיהם בידיה׳ וכו׳ עד אלמא דבתור׳ עדות הם והמקדש בפניהם הוו להו קידושי תורה לגמרי והמגרש בפניהם מגורשת מן התורה ע״כ. והאי קושט׳ דמילת׳ דקאמר דאינם נפסלים לא ברירי לי דשאני שוגג דמילתא חדא בלאו דלא תחמוד משוגג דכמה כריתות בכל יום דאי אמרת שניהם שוים הרי צדוקים כשרי׳ לעדות אפי׳ מדרבנן /כשוגג/ בשוגג דלאו דלא תחמוד דכשר אפי׳ מדרבנן וזה אינו **דפסולים הם צדוקים** אפי׳ לדעתו מדרבנן ואם כן אין ראיה מלאו דלא תחמוד וכ״ש מהנהו קבוראי אלא אע״ג דהוו שוגגין פסילי מדרבנן ועו׳ דפשיט דהני צדוקין לאו שוגגין מיקרו אלא מזידים ופסולים מדאורייתא אפילו בני בניהם שהדיחו אותם אבותם דהא מותרין ועומדין הם דידעי דאתו מזרע ישראל ומכחישים בתורה שבעל פה ועוברים כמה עבירות בכל יום ומגלים פנים

בתורה ומעיזי׳ פניהם נגד חכמי הדור ואין מזיד גדול מזה ואי קאמר הרב ז״ל דבתינוק שנשבה לבין הגוים שהוא אנוס וכו׳ היינו שלא להחשיב׳ בכלל המינים שמיתתם בידי כל אדם ולהרגם מיד אלא שימשכ׳ בדברי שלום ולא ימהר להרג׳ אולי יקבלו תוכחה וכשלא קבלו תוכחה ולא חזרו בתשובה הרי הם כאביהם ומיתתם ביד כל אדם מיד כדדיק הרב ז״ל בסיפא דלישניה דקאמר ולא ימהר להורגם אבל לענין עדות פשיטא דהם פסולין מן התורה כדאמר׳ ולא הוצרכו חכמים למנותם בכלל פסולי עדות כדקאמר הרב ז״ל דהא בכלל מינים הם ותלמידיהם ובני בניהם כמו שכתב ז״ל פ״י מהלכות עבודה זרה ופ״ג מהלכות עבדים קרי להו כופרים ומינים וכופרים ודאי פסולים מן התורה וא״כ אין סתיר׳ ולא תפיש׳ לרב ז״ל מפי׳ המשנה לחבור ולא נצטריך לתירוץ דפשיטא דבכלל מינים נינהו וכדפירש׳ ובמתני׳ נמי דריש פ׳ אם אינם מכירים וכולי קרי להו בהדיא מינים דתנן משקלקלו המינים ותניא מה קלקול קלקלו המינים פעם אחת בקשו ביתוסי׳ להטעות את ישראל וכו׳ ומה שכתב כי בתירוצו יתורץ ג״כ מה שנר׳ סותר שבפי׳ כתב ששחיטתן אסורה כשחיטת מין גמור בהלכות /ובהלכות/ שחיטה כתב ששחיטתן כשרה כל שישראל עומד על גביו וחפשתי בכל פי׳ הרב ז״ל על אותה משנה ולא מצאתי זה הלשון ששחיטתן שחיטת מין גמור אלא שכתב בכלל דבריו על אותה משנה שהמומר שמות׳ לאכול משחיטתו היינו בתנאי שלא יהא צדוקי או ביתוסי וזה הלשון אינו מורה אלא כשאין ישראל עומד על גביו כמומר שמותר לאכול משחיטתו שהיא אפי׳ אין ישראל עומד על גביו אבל ישראל עומד על גבי צדוקי כשהוא שוחט שחיטתו כשרה כמו שכתי בהלכות שחיטה ואם כן אין אנו צריכי׳ לזה שום תירוץ ומה שכתב דבהדיא כתב הרב ז״ל פ״ו דהלכות עבדים שהצדוקים בזה הזמן עדותם עדות לא כתב זה לא בהדי׳ ולא מכללא דדוקא בכותי אחד וחבר הוא דהכשיר וכדאיתא בגמרא אבל סתם כותי דלאו חבר הוא פסול לעדות אפי׳ בצירוף עד אחר

כשר וצדוקי דכוותיה לענין פיסול אלא דפיסוליה טפי מדאורית׳ כדא׳ והאי חבר דאמרן היינו חבר שהולך בדרכי הפרושים בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה דאי לאו הכי לאו חבר הוא וכדמשמע בהדיא בגמרא ריש בנות כותים דקאמ׳ על כותי חבר וצדוקי חבר בועל נדה משוית ליה משמע דכל שהוא חבר לאו בועל נדה הוא דאין משלמ׳ אשתו דם אדום על דם ירוק דידע וזהיר כותי או צדוקי חבר דדם ירוק טהור כפרושי׳ ואינו מניח את אשתו שתשלי׳ עליו ואם כן משמע דחבר היינו שהולך בדרכי הפרושים דאי עובר על איסורי תורה חבר משוית ליה ולא קרינן ליה כותי או צדוקי אלא משום דאתי מכותים או צדוקים ותרי צדוקים נמי הוו מכשרי בגט כל שהן חברים כדאמ׳ אי לאו משום דנר׳ דגזרי׳ דילמא חד מיניהו לא הוי חבר כיון דרוב׳ אינם חברים ופסילי ומה שכתב דלרב פפא דקאמר זאת אומרת כו׳ ל״ש חתים בתחלה לא שנא חתים בסוף כשר דאי לאו דחבר הוא לא הוה חתים בהדי׳ לא היא דחבר וודאי בעינן ולא מכללא וכדכתב הרב ז״ל עד אחד ישראל ועד אחד כותי והוא שיהיה הכותי חבר דמשמע דאע״ג דחתי׳ בהדי׳ ישראל בעינן למידע שיהא כותי חבר דאי לאו הכי הוה ליה למימר עד אחד ישראל ועד אחד כותי דכיון שחתם עמו ישראל כותי חבר הוא ומדקאמר והוא שיהיה כותי חבר משמע דבעינן חבר וודאי כדאמר׳ והיינו כדחתי׳ כותי בסוף כדדייק לישניה דנקט ישׂ׳ ברישא והדר כותי אבל כשכותי בתחלה פשיטא דכותי חבר הוה ולא צריכינן למידע טפי דאי לאו חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה וכדאמר׳ בגמרא אלא דקשה לי דבשלמא בכותי סמכינן אהא דחתם ישראל לבסוף ומשוינן כותי חבר אפומיה הואיל דפיסוליה מדרבנן וכדכתבו בתוס׳ פ״ק דגיטין אבל צדוקי דפיסוליה מדאוריתא כדאמ׳ וכדנוכח לקמיה היאך נכשר בחתם ישראל לבסוף דמשוי צדוקי חבר הא מתקיים כוליה שטרא אפומיה דחד ישראל ואיפשר עוד לומר דמשו׳ הא לא אדכר כלל הרב ז״ל הא דחתים ישראל לבסוף משום

דבכותי לא נפקא לן מידי בזמן הזה דהם כגוים לכל דבריהם ומשום צדוקי בזמן הזה הוא דאייתי ליה ובצדוקי בעינן למידעי בוודאי דהוא חבר דאי לאו הכי לא סמכינן אחתם ישראל לבסוף דנמצא גט זה מתקיים אפומיה דחד ישראל ולא מדמינן צדוקי לכותי אלא דתרוויהו פסילי אבל לא שיהא פיסולם שוה דזה מדרבנן וזה מדאוריתא דאע״ג דבכמה דוכתי משוינן צדוקי לכותי וכדתנן בנות צדוקים כו׳ הרי הם ככותים א״ה לא שוו לכל מילייהו דהא כותים אפי׳ הווי גרי אמת מותרין בממזרת מדאוריתא משום דגרים לא איקרו קהל וצדוקים דאיקרו קהל דתולעת ישראל הוו אסירי בממזרת מדאוריתא ובספק ממזרת מדרבנן והכא כמי /נמי/ לענין עדות איכא בינייהו דכותי׳ דגרי אמת הוו במלתי׳ דכתיבה באוריתא כדמשמע בכמה דוכתין לא פסילי אלא מדרבנן דכיון דלא קבלו עליהו מלתא דלא כתיבה לא חשיבי מזידין למפסל מדאוריתא דהא אעדות שקר דכתיב באוריתא בהדיא לא תענה ברעך עד שקר זהירי והוחזקו בה אלא מדרבנן פסלי להו משום דלא קבלו עליהו תורה שבעל פה אבל צדוקים דממי יהודה יצאו וקבלו אבותיהם מסיני תורה שבכתב ושבעל פה חשיבי רשעים בכמה כריתות דלא כתיבי בהדיא באוריתא והוו מזידין אפי׳ בני בניהם אחר שידעו דאתו מזרע קדש ולא הדרי בהו ומשום הכי פסילי מדאוריתא ולא תקשי יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דהא אפי׳ גוים לדעת רש״י ז״ל לא פסילו מדאוריתא לעדות דבני נח נצטוו על הדינים וישראל גמור אי הוי רשע בעבירה אחד פסול לעדות מדאוריתא ויצא לנו מכל זה דצדוקים פסולים לעדות מן התורה הפך ממה שנכתב במגלה הנז׳. עוד כתב וז״ל: ואי משום שאינם בקיאים בטופסי גיטי׳ כל שנכתב הגט על דבר תלוש והזכיר שם איש המגרש ושם האשה ונתנו לה בעדים הרי זה גט כשר מן התורה וגרסינן התם וכו׳ ע״ד /עד/ אלמא דמן התור׳ מגורשת כל שהזכיר שמו ושמה אפי׳ לא כתב מענין גירושין אלא קרא כדכתיב מהני עכ״ל. ואני אומר דלגבי

צדוקים לאו מלתא זוטרתי היא שיהו בקיאים בכתיבה על דבר תלוש והזכרת שמות ונתינה בעדים כל שכן דאיכא מלי אחרינא טובא מדאוריתא בר מהני שלא יגרש אלא ברצונו ושיהיה דבר הכורת בינו ובינה שלא ישאר לו עליה שום רשו' ולשמה ולא יהא מחוסר מעשה אחר הכתיבה ושיתנהו לה בתורת גירושין ואי בציר חד מהני הגט בטל והוולד ודאי ממזר ואינהו ודאי לא בקיאי בכל הני ולא זהירי בהו כיון דלא כתיבי בהדיא באוריתא. עוד כתב וז"ל: וכתב ממקום שבאת משם ראיה לסתור דגרסינן התם בירושלמי גבי מתני' דכל הגט כו' על הממון נחשדו וכו' ובגמר' דידן פ' בתר' דקידושין נמי גבי מתני' דכל האסורין לבא בקהל וכו' גרסי עלה בגמ' וכן רבי אליעזר אומר וכו' מאי טעמא וכו' עד אמרו דטעמי דשייכי בצדוקים דהיינו משום יבמה או משום דאינ' בקיאים בדקדוקי גיטי' וקדושים /וקדושין/ לא קאמרו אלא משום פסולת שנתאמת לחכמים שנתערב בכותים כגון ממזרות ועבדות ומשום הכי גזרו עליהם ואסרום מה שאין כן בצדוקים שלא הוזכר זה עליה' בשום מקום עכ"ל. ואני תמה על זכות שכלו למה האריך בגרסת הגמרא ירושלמי ובבלי במילתי' פשיטא כי הא דבהדיא איפסיקא הלכתא פ"י יוחסין ומייתי לה נמי פרק החולץ כ"ר אליעזר דאמד /כר' אלעזר, דאמר/ רב יהודה אמר רב הלכתא כר' אלעזר וכן פסק בהלכות ושקיל וטרי גמרא בטעמי' דר' אלעזר כיון דהלכתא כוותיה עד דאסיקי דטעמיה משום שאין בקיאי' בתורת קידושי' וגירושי' ומשו' הכי כותי לא ישא כותית שמא אחד מן הבקיאי' שלא אירע פיסול בנישואי אבותיו והשני משאינן בקיאי' ואירע ספק אשת איש בקדושי אבותיו שנתקדשה לאחר ואמרו אינם קדושי' ונשאה לאחר כפי' רש"י ז"ל הכא ובפ' החולץ פי' בהדיא על מלתא דר' אלעזר ורב דפסיק כוותיה דספקא דכותי היינו משום דאין מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית ליה ג"ש דקיחה קיחה וכי מקדש חד מנסבא לאידך לפי' כולן ספק ממזרים שמא נתקדשה אמו לאחר ע"כ הא קמן דסליקו להו

כל הלין טעמי. ולא קם אלא טעמא דאינ' בקיאי' בדקדוק גטין וקדושי' וחיישי' שמא יתערב זרע הבקי בשאינו בקי ואע"ג דסבירי' ליה לרבי אלעזר דגר מותר בממזרת אפ"ה כותי לא ישא כותית דישראלי' כשרים נתערבו בהם דהא דיש או' אד"ר עקיבא קאי וכדפי' הרא"ש ז"ל בשיטתו וא"כ הלכתא כוותיה דרבי אלעזר וטעמיה דשייך נמי בצדוקים דלית להו נמי ג"ש דקיחה קיחה ואע"ג דאמרן לעיל דפסילי לעדות מדאוריית' אפ"ה אית לן ספקא דשמא נתקדשה אחד מהן בכסף ושטר בעדי ישראל או בחברי' שביניה' דהוו קידושי דאוריתא ואינהו לא חשו להו ואינסיב' לאידך וטעמיהו דרב נחמן ורבה אע"ג דהוו בתראי לא קמו דהא מריה דגמרא הוי בתרא טפי ולא חיישׁ אלא לטעמא דרבי אלעזר משום שאינם בקיאים וכו' מדמייתי מלתא דרב דהלכתא כוותיה דרבי אלעזר ושקיל וטרי בטעמי' כדאמ' ואם כן נסתלק כל מה שהאריך בענין זה עוד כתב והוד' על האמ' דאם תמצא לומר דכותי פסול משום שאינ' בקיאי' דאפ"ה בצדוקי לא גזרו כד לא מייתי להו במתני' גבי הני ספקי דמאי שייר דהאי שייר וכו' ע"כ. ולי לא קשיא מידי דאפי' שתוקי אסופי וכותי דמייתי במתני' לא הוה צריך לאיתויי דהא קתני ספקן בספקן אסור וכל מאי דהוי ספק איסור אלא דמייתי להו לאשמועי' דאינהו נמי הוו ספקי ואסורי דאי לאו הכי הוה אמינא דשתוקי כיון דרוב כשרים אצלה לא הוי ספק לענין זה ואסופי נמי דהא איכא פנויה ואיכא נמי דמחמת רעבון וכותי נמי הוה אמינא דלאו בכלל ספקי הוי ליאסר זה בזה משום דגר מותר בממזרת וכדאמ' לעיל להכי איצטריך למיתני ואלו הן הספקות שתוקי אסופי וכותי דכולהו ספקי הוו ואסירי ספקן בספקן ולא איצטריך לאיתויי ספק ממזר מאשה שנתקדשה או שנתגרשה בספק ופשיטא דעיק' ספקי הני נינהו וצדוקים וביתוסי' דכוותיהו דאית בהו ספק אשת איש אי מקדושי' אי מגירושי' כדאמ' ולא איכפ' לן מידי אי הוו מפורסמים או הוו להו בתי דינין אי לאו ומה שכתב שהיה לו לרב ז"ל להבי' פט"ו מאיסורי ביאה

צדוקי ובייתוסי בכלל ספקי דשתוקי ואסופי הא כתב ספק ממזר מאשה שהיא ספק מקודשת ומגורשת ולא הוה צריך למכתב בפי׳ צדוקי ובה׳ ממרי׳ נמי לא איירי אלא לענין מיתתן לא לענין זיווגן ולא נראה לו להראב״ד ז״ל להשיג עליו בזה וכולהו פסקני נמי לא חשו לה׳ כיון דהוו ספק בכלל ממזר וליכא עקא כלל ומה שכתב דכולהו ספקי לא מפסלי אלא מדרבנן בעלמא משום מעלה דיוחסין אנן נמי הכי אמרי׳ דמדרבנן הוי פיסוליהו. וכיון דאיתמר פיסולא בספק ממזר איתמר נמי פיסולא בהו ואם אין להם תקנה אלא שישאו גיורות ובנותן יתנו לגרים לאו תקנה מקולקל׳ היא והא ת״ח ממזר עדיף מינייהו ולית ליה אלא כי האי תקנתא ומדות חכמים דהם אמרו והם אמרו התירו לכתוב וכו׳ לא שייכי להכא דלא אמרו בצדוקי מידי איפכא ממאי דאמרו בספק ממזר ומה שכתב דאית קצת ראיה ממתני׳ דבנות צדוקים דקתני כל זמן שהוחזקו ללכת בדרכי אבותיהם דמשמע דאם חזרו בהן בטלות גזירתם היינו לענין טומאה דמתיראות מן החכמים ומראות להם דמי נדיתן /נידתן/ כדאמר התם אבל לענין אי פסילי משום ספק ממזרות מאי אהני להו אי חזרו בהן הא רמיא להו טונא אכתפיהו לעולם דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכמו שוודאי ממזר אסור לעולם כדכתיב גם דור עשירי וכו׳ הכי נמי ספק ממזר מדרבנן אסור לעולם וא״כ לית מכאן אפי׳ קצת ראיה ומאי דכתב דפשו להו ערבובי דנטמעו בישראל כדאיתא בכמה דוכתי הא קיימ׳ לן דכל משפחות בחזקת כשרות עומדות ולא חיישינן להו אלא א״כ קרא ערע׳ על המשפחו׳ אין ערע׳ גדול על הצדוקין מזה דאין בקיאין בדקדוקי קידושין וגיטין ולא חיישי לקידושי כסף ושטר כדאמ׳ לעיל ואנן סהדי דאית בהו ספק ממזר דאפי׳ דבזמן הזה איפשר דמקדשים בכסף אפ״ה כיון דהוי מילתא דילפי׳ לה בג״ש לא הוו זהירי בה מקדמת דנא ואזלא אתתא דנתקדשה בכסף ובשטר ואינסיבה לאידך והוולד ממזר וכדאמ׳ לעיל והני דהוו בני בניהם שייכי בהאי ספקא כדאמ׳

דספק ממזר נמי אסיר לעולם וא״כ הרי במשנה ובריתא וגמרא ודברי הפוסקים ז״ל הוזכר פיסולא דצדוקין כיון דהוו בכלל ספק ממזר כדאמ׳. עוד כתב וז״ל: ואם לבך נוקפך לומר דכל היכא דברי ריעותא בגיטין וקידושין איכ׳ למיפסל דכל כי האי וכו׳ דגרסי׳ פרק המקבל הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט דתני׳ אנשי אלאסכנדריא /אלכסנדריה/ וכו׳, ע״ד /עד/ לאו מלתא היא חדא דמ״מ התם וודאי הכא ספק וכו׳ ע״כ ובודאי דהת׳ בקשו לעשות בניהם ממזרים כיון שהיו חוטפים אותם כדאיתא התם אבל הכא משום ספק לחוד הוא דפסלינן להו אע״ג דהוו מיעוטא כיון דמטמעי ברובה דידיהו ואינהו לא זהירי ולא קפדי לאפרושי מינייהו ומה שכתב שאין פיסולם לעדות אלא מדרבנן לא היא כדאמ׳ לעיל ואפילו בגיטי עצמן לא שוו מידי דהוו פסולי׳ מן התור׳ ושמא בקידושין איתרמו ישראלים או חברים והוו קדושי תורה ולא פקעי אלא בגט כשר מן התורה ובעדים כשרים ולא איתרמו בגט ישראלים לעדות דבקידושין איתרמו טפי משום שמחי׳ מריעות עוד כ׳ ואין לאומר שיאמר דאע״ג דהשת׳ נהגו לכתוב גיטיהן כתיקון חז״ל אולי שהקדמונים לא נהגו כן ורגלים לדבר זה וגם זו אינה כלום שבכל התורה אנו סומכי׳ על החזקות וכו׳ ע״ד /עד/ אלמא יש מנהג קדום ע״כ. ואני אומר דחזקה זו יש לה רגלים ואין לה ראש דבשלמא אם היה לנו חזקה מקודם שהיו בקיאים בטופס גיטין היינו סומכים על אותה חזקה לבסוף אפילו לא היינו יודעים אם הם בקיאים עתה אם לאו אבל לומר דמדהשתא בקיאין מקודם נמי בקיאין לא קרינא ליה חזקה לסמוך עליה דאדרבה מדמעקרא לא הוו בקיאין כדאמ׳ בכותים דאין בקיאים בגיטין לבסוף נמי אינם בקיאים דאע״ג דאית להו השתא טופסי גיטין קרובים לטופס שלנו לא הוו זהירי מעיקרא בהו מדאמר דאינן בקיאין בגיטין. ואפילו הוו זהירי בהו לא ידעי ולא זהירי במילי טוב׳ דאמרן לעיל דהוו מדאורייתא דכיון דלא כתיבי באורייתא בהדי׳ ואם כן גיטיהן בטלים ומה שהבי׳ ממשפח׳ שקרא עלי׳ ערער דאין בודקין

אלא ד' או ה' דורות היינו משום דערער שנקרא עליה לא הוי לא באותם ד' או ה' דורות דמקודם היתה בחזקת כשרות דכל המשפחות בחזקת כשרות. עוד כתב וז"ל ועוד דק"ל ממזר לא חיי כדאמר בפרק הערל שאלו את רבי אליעזר וכו' ומסיק התם דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע עד תלתא דרי חיי טפי לא חיי וא"כ ליכא למיחש לדורות הראשונים אפילו שידענו בהם שלא היו גיטיהם כדין עד כאן לשונו ואני תמה על יושר שכלו איך לא נתן לב לחלק בין ממזר וודאי דאוריתא לממזר דספק מדרבנן דממזר ודאי הוא דשאילו ליה לרבי אליעזר ועלה קאי הא דמסיק בממזר לא חיי שלא יטמעו כשרים בדורותיו ויפסלו מדאוריתא אבל ממזר ספק דמותר מן התורה חיי ועוד דהא מסקינן נמי דידיע חיי דלא מיטמעי ביה ואם כן אפילו הוו ספקי בכלל הא ידיעי דהוו ספק ממזר ולא מיטמעי בהו כתב עוד ואם לחשך אדם לומר דאינם בקיאים בטיב קידושין במה הם תופסים ובמה אינם חלים וכו' כמו שפירש רש"י זכרו לברכה פרק החולץ דכותי אין מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית להו גזרה שוה דקיחה קיחה וכו' האי טעמא לאו אליבא דהלכתא היא כדכתיבנא ע"כ. והרי הוכחנו למעלה דלית הלכתא ככל טעמא דאיתמר בכותים אלא טעמא דאינם בקיאי' בגיטין וקידושין אליבא דרבי אלעזר דפסיקו הלכתא כוותיה ואפילו דהשתא הוו מוחזקי' צדוקים לקדש בקידושי כסף כיון דמעיקרא לא הוחזקו ולא קפדי אקידושי כסף חיישינן דילמא כיון דלא חשו אכסף כמו שפירש רש"י זכרו לברכה אזלא ואינסיבא לאידך. כתב עוד ותדע שכן שהרי מצינו להרב בעל כפתור ופרח שכתב שקהל גדול מהם נתיהדו ביום אחד במצרים על יד הנגיד כ"ר אברהם נר"ו ולא ידעתי מה ראיה היא זו למה שאמר שהם מוחזקים לקדש בכסף שאמר ותדע שכן וכו' ואם נתיהדו היינו לקבל עליהם דברי פרושים ולחוש לספקי דידהו גופייהו שלא ישא צדוקי בת צדוקי אחר ואם נטמעו בישראל אותם שנתיהדו ניטמעו וכלם טהורים לעתיד לבא כתב עוד וז"ל ואם באולי ירצה אדם

להתעקש ולחלוק על כל פנים ויאמר אינה ראיה וכו׳ שהדבר יצא מפי גדולי׳ לאסור וכו׳. ע״ד והכא בנדון דידן הוה קים לן בגויהו דגיטיהן כתיקון חז״ל ואל תפסלם מספק כי הא דמגורא של דסקיא דיבנה וכו׳ אלמא דאין להוציא האדם מחזקתו לפוסלו בשום פנים ע״כ ועדין אני מתעקש לדעתו ואו׳ דאין הכי נמי דאין להוציא האדם מחזקתו לפוסלו אם היה מוחזק בכשרות וגם אין להוציאו מחזקתו להכשירו אם היה מוחזק בפיסול כהני צדוקין דהוחזקו בדורת /בדורות/ ראשונים בפיסול כיון שלא היו חוששין לקידושי כסף ושטר דאתו מהקישא ולא כתיבי בהדיא באורייתא ועל /ואל/ תכשירם מספק כיון דאית להו חזקת פיסול כדאמרן ומה שכתב בשם הרב רבינו ניסים ז״ל דאין אדם רשאי לגלות משפחה שיש בה פיסול היינו אותן שצריכות גילוי שאף אליהו לא יגלה אותן אבל אלו אינם צריכים גילוי דמגולי׳ ועומדין הם מכמה דורות שנבדלו מעדת ישראל ואין עדיהם בצד אסתן דהרי בחזקת פיסול הם ויתנו עדיהם ויצדקו ומאי דכתב דאפילו תימא שאין כשרים הא איכא רוב נשים אלמנות ומיעוט נשים גרושות דמיתה שכיחה טפי מגירושין וא״כ אית להו רובא וחזקה דכל המשפחות בחזקת הכשר עומדת לא היא דלית כאן לא רובה /רובא/ ולא חזקה דאע״ג דרוב נשי׳ אלמנות הא אית בהו ספקא דשמא נתקדשו אח״כ בכסף או בשטר ולא חשו להן ואזלן ואינסיבין לאחריני ואפילו בדורות אלו דאיפשר דמקדשין בכסף איכא חששא דאתו מהני דלא חשו לישא נשים דנתקדשו לאחרים בכסף או שטר כדאמרן וטפי הוי מיעוטא דגרושות אם לא נתגרשו כדין ממיעוטא דממזר מאחותו ואשת איש דקאמר רב נחמן דנתערבו בכותים או עבד ושפחי׳ דקאמר רבה דנתערבו בהם מפסלינן לכולהו משום הני ואע״ג דהוו מיעוטא דמיעוטא משום דחשבינן כאלו נתערבו בכולהו כיון דאינהו לא פרשי מיניהו ולא בדילי והכא נמי לא בדילי כולהו מלישא גרושות ובנות גרושו׳ ובניהן וחזקה נמי ליתא כדאמרן לעיל דאדרבא אית להו חזקה

דפיסול וא״כ לא שייכין להכא כל הני דרשות שהביא לתקנת השבים ואם שם שמים מתחלל על ידיהם שנעשית התורה לשתי תורות לא נתערב בהם בשביל זה דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך כדאמרן בעלמא ואם לב זה החכם תאב לומר מתי תבא לידי ואשאנה היינו משום דניחא ליה לחבר דליעבד אסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד עם הארץ איסור׳ רב׳ כדאמרן נמי התם אבל אחריני לא כל שכן דהוא גופיה כתב בריש מילתיה דלא היה דן להלכה וכל שכן למעשה אלא לגלויי סברא בעלמא והייתי כמטפס ועולה בדברי זה החכם יצ״ו לאהבת הקיצור בדבר שאין ראוי להאריך. ועתה אני חוזר ומסדר טענותי המפוזרות בענין איסור הצדוקים לבא בקהל ואומר דכיון דקיימא לן דהצדוקים מכחישין בתורה שבעל פה כדמייתי בכמה דוכתא במנחות פ׳ רבי ישמעאל בענין תמורה ועומר ובסוכה בעני׳ ניסוך המים א״כ פשיטא דלא קפדי אקידושי כסף ושטר דאתו מגזרה שוה ומהיקש׳ וכיון דהכי הוא דילמא איקדשא חדא בכסף ושטר ולא חשו להנהו קידושי ואזלא ואנסיבא לאידך כדפי׳ רש״י על כותי לא ישא כותית לטעמא דרבי אלעזר דפסיקו הלכתא כוותיה כדאמרן לעיל והוו בכלל ספקי ממזר והא דלא אדכרו להו בהדיא במתניתא משום דלא איצטריך למיתני אלא הנהו דהוה סבירא לן דליתנהו בכלל ספקי ממזר שתוקי משום דרוב כשרים אצלה ואסופי משום דאיכא פנויה ואיכא מחמת רעבון וכותי משום דגר מותר בממזרת וכדאמרן לעיל ולהכי מייתי להו ואשמועי׳ דאפילו הכי איתנהו בכלל ספקות מטעמא דאמרי׳ בגמרא אבל הני צדוקין דלית בהו טעמא למימר דלא להוו בכלל ספקי לא מייתי להו דהא בכלל ספק ממזר סתמא איתנהו ולא איצטריך במתניתין למתני דאלו הן הספקות ספק ממזר דמילתא דפשיטא הוא דהוו בכלל איסור ספקות זה בזה דלא מייתי אלא הני דאית בהו מידי חדושא כדאמרן וא״כ נראה מילתא דפשיטא דהוו כולהו בכלל בני אשה שנתקדשה בספק דהוו בניה ספק ממזרי׳ דכל נשייהו הוו בכלל האי

ספקא כדאמרן בענין כותים דשוו להו דלא קפדי אמילתא דלא כתיבא בהדיא ולא חשו אקידושי כסף ושטר כדא׳ בהדיא בגמרא לר׳ אלעזר דאינן בקיאים בתורת קידושין וגירושין ה״נ צדוקים לא בקיאי בהו כיון דלא קפדי אמאי דלא כתיב בהדיא באורייתא ושיירי בהאי ספקא וכדאמר׳ ובפ״ה דסנהדרין אמרינן והוא שטעה בדבר שאין הצדוקין מודי׳ בו ופרשי׳ שאין טעותו מפורש בתורה בהדיא אלא במשנה או בדברי האמוראין הא קמן דצדוקין אין מודין בדבר שאינו כתוב בהדיא בתורה בקידושי כסף. ועוד דהוו נמי בכלל בני אשה שנתגרשה בספק דהא לא בקיאי נמי בדקדוקי גיטין דלא כתיבי בהדיא וכדאמ׳ בגמר׳ דכותי דשוו להו דלא זהירי במאי דלא כתיב בהדיא באורייתא כוותיהו דאינם בקיאים בדקדוקי גיטין ומשום הכי נמי פסילי דמתגרשת בגט שהוא בטל מן התורה ואזלא ואינסיב׳ לאידך והכי נמי בהני צדוקין כיון דלא קפדי במידי דלא כתיב בהדיא לא בקיאי בגיטין והוו בכלל בני אשה שנתגרשה בספק דבניה ספק ממזרי׳ כדאמ׳ דכיון דודאי לא בקיאי בדקדוקי גיטין פשיטא דגיטיהם בטלים מן התורה והוו כולהו בספק אי אתו מגרושות אי לאו והיינו דהוו בכלל ספק גירושין כדאמ׳ דלית כאן אלא חד ספקא בכל חד מיניהו אי אתיא מגרושה אי לאו דפשיטא דגיטיהם בטלים כדאמר ובדקדוקי קידושין נמי ליתא אלא חד ספקא דכיון דבודאי לא קפדי אקידושי כסף ושטר דלא כתיבי בהדיא ליכא ספקא דחדא מנשייהו איקדש׳ בכסף דרגילי אינשי ולא חשו אינהו להנהו קידושי ואזלא ואינסיבה לאידך וכל חד מיניהו הוי בספק אי אתי מהאי שנתקדשה בכסף אי לאו ואם כן אית בכולהו ספק מחמת קידושין ומחמת גירושיה כדאמ׳ בהדיא בכותיין דלא בקיאי בתורת קדושין וגטין כיון דאתו מדרשא וצדוקין נמי לא בקיאי ולא זהירי בהו כיון דאתו מדרשא ולא כתיבי בהדיא באורייתא וכמו דלא זהירי בעומר ובתמור׳ ובניסוך המים ומילי טובא דלא כתיבי בהדי׳ באורייתא הכי נמי בתורת גיטין וקדושין לא בקיאי וכדאמ׳ בכותים ובפרק

בנות כותים תנן בהדיא בנות צדוקים בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות ומסקנא דגמרא דסתמא נמי הוו ככותיות והן נדות מעריסתן והיינו משום דלא דרשי צדוקין אשה ואשה ככותי׳ דלא דרשי משמע דבכל מידי דלא כתיבה בהדיא באורייתא לא קפדי כותים וצדוקים מדקתני בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן ולא קתני בזמן שנהגו ללכת בדרכי כותים משמע דאבותיהן פשיטא לן שנוהגים בדרכי כותים והיינו דלא איצטריך נמי למתני והצדוקי׳ מטמאים משכב תחתון כעליון כדקתני גבי כותים דפשיטא דבכל מידי דלא כתיב בהדיא שוו כותים וצדוקים וכמו דכותים הם בועלי נדות דנשותיהם משלימות לדם ירוק הכי נמי צדוקים וכדמוכח בברייתא בעובדא דצדוקי הא קמן דכל מידי דלא כתיב בהדיא באורייתא צדוקי ככותי דלא קפדי ולא זהירי בהו וכדמוכח מכמה דוכתי דצדוקי לא חיישי אתורה שבעל פה וכי תימא הא חזינן השתא דצדוקים קפדי אקידושי כסף ומגרשי נמי בכתב ונוסח קרוב לנוסחת גיטין שלנו ואם כן אמאי נפסלים יש לומר לרבותא דאפילו הכי אין בקיאין בטיב גיטין וקדושין כסתם ישראל דאינו בקי בטיב גיטין וקדושין ולא יהא לו עסק עמהם להיות דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה כיון שאין בקי בהלכותיהן וזהו עיוות שאינו יכול לתקן כ״ש הני דלא ידעי ולא קפדי דפשיטא שהם מתירין ערוה מן התורה ומעוותים עליהם דברים שאין להם תיקון והיינו לרבותא דלפום קושטא דמילתא אע״ג דהוה אמרי׳ דהשתא בקיאי מדרבנן אסירי לבא בקהל דבכל חד מיניהו איכא ספק שמא אירע פיסול בנישואי אבותיו הקדמוני׳ בין מחמת קידושין בין מחמת גירושין כיון דלא הוו בקיאי בהו משום דלא כתיבי בהדיא באורייתא וכדאמרי׳ כמה זימני ולא פסקה זוהמתן כיון דאתו מחמת ספק ממזרות דכל תקון /דתקון/ רבנן כעין דאורייתי׳ תקון וכמו דודאי ממזר איסורו לדורי דורות ה״נ בספק ממזר וכדאמר לעיל ומאן דסבר לית בהו ספק ממזרות ומותרין לבא בקהל קשיא ליה דאי הכי אפילו

לא חזרו בתשובה נמי מותרים כיון דלית בהו ספק ממזרות דאי משום שם רשעים הא איכא בישראל נמי כמה רשעים ומזידין בעבירות חמורות מן התורה ולא אסירי לבא בקהל אלא ודאי כיון דלא אסירי כשלא חזרו בתשובה אלא משום ספק ממזרות תו לא פקע מיניהו אע״ג דהדרי בתשובה כדאמ׳ וכי תימא וכיון דאמרינן לעיל דצדוקין פסולין לעדות מן התורה היכי חיישינן שמא אירע פיסול בנשואי אבותיהן מחמת גירושין או מחמת קידושין הא אין דבר שבערוה פחות משנים כשרי׳ מיה׳ מדאורייתא וא״כ לית כאן קידושין ולא גירושין אלא כולהו הוו נולדים בזנות וליכא בהו פיסול ממזרות ליתא דהא אמרן לעיל דחיישי׳ דישראל איתרמי בקידושין או חברים שביניהם והוו נמי קדושי תורה דצדוקין הוו מתיראין מן הפרושי׳ כמו שהוכיח עובדא דכ״ג שהיה מספר עם צדיקי /צדוקי/ כדאיתא התם ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בגו ישראל ולא ידעי לעיקרי הדת ואינם מעיזים פניהם נגד חכמי הדור לא חשיבין מזידין כמו שכתב הרב ז״ל לענין הריגה מיד דאין ממהרין להורגן וא״כ הוו שוגגין ואיפשר דלא פסולי אלא מדרבנן וקידושין שנעשו בפניהם הוו קידושי תורה ואע״ג דרובא דמינכר מיניהו ידעי דמזרע ישראל קא אתו ושכפרו אבותיהם בתורה שבעל פה והם אוחזים מעשה אבותם בידיהם ומעיזי׳ פניהם בכל דור להכחיש בקבלה ופסילי מדאורייתא דחשיבי מזידין כדאמר לעיל אפ״ה חיישינן שמא נתקדשה בפני ישראל או בפני חברים או שוגגין שביניה׳ ולא חשו להנהו קידושי ואזלא ואינסיבא לאידך ובכל חד מיניהו איכא האי ספקא שמא אירע פיסול בנישואי אבותיו בין בקידושין בין בגירושין דאע״ג דהוו בפני עדים כשרים מן התורה כדאמר לא בקיאי בהו לדעת כל דקדוקי גיטין הצריכין עד שיהא גט כשר מן התורה וכדאמ׳ לעיל דרובם אתו מדרשא ולהכי גיטיהם בטלים וא״כ עלה בידינו דחיישינן לכל חד מהני צדוקין שמא אירע פיסול בנשואי אבותיו בין מחמת קידושין בין מחמת גירוש׳ כדאמ׳ ואם חזרו

ליסוד התורה אסורי /אסורים/ לבא בקהל ואפי' צדוקי לא ישא צדוק' שמ' אירי' פיסול בנישואי אבותיו של א' מהם כדפירש"י ז"ל בכותי לא ישי' כותית ואשתו נמי הנשוא' לו מקדמת דנא חייב להוציאה בגט אי חוזר בו דהא ספקות שבאו זה עם זה לא יקיימו אלא יוצאיו בגט ואין להם תקנה אלא שישאו גיורו' והנשי' ינשאו לגרי' ואב א' מה' עם בניו ובנותיו שנתיהדו וחזרו ליסודי הדת ונשאו גיורות וגרים והולידו בנים ובנות יכולים אחר כך לישא אלו מאלו' /מאלו/ בני בנים לבנות בנים או בנות דהא מצד אחד מהם גרים ומצד אחד דלא הוו גרים נפקו מירך דחד וליכא חששת דשמא אירע פיסול בנישואי אבותיו בחד טפי מאידך דכולהו מירך דחד קאתו כדאמ' ואם כן איכא לרוב' דידהו תקנה לשנים מועטות אי חזרי בהו כדאמ' ויכולים לישא זה מזה אי עבדי כגוונא דאמ' וחתרתי בקירו' הגמרא עד מקום שידי מגעת למצא להם התר וקצרה ידי מהשיג ושמעתי שהרב הגדול כמה"ר יעקב בירב מור' להתי' ודעתו רחבה בים הגמרא ומצא על מה שיסמוך מה שלא מצאתי אני בקיצור. נאם משה ב"ר יוסף זלה"ה מטראני, שנת הרצ"ג.

מח. בשו"ת מבי"ט חלק ג סימן כב ד"ה תשובה בפרק: **והני צדוקים ניתן להם תורה בכלל כל ישראל וקבלוה אבותם בהר סיני אלא שאח"כ כפרו בתורה שבע"פ וא"כ הם מטמאים באהל כישראלים.**

מט. בשו"ת הלכות קטנות חלק א סימן קעז: דהשאלה בענין קברי צדוקים ר"ל קראים, אולם מגוף ד' התשובה נראה דכונתו לקברי צדיקים ממש ע"ש, ועתוס' כתובות ק"ג תשובה קבר אין לו טהרה עולמית וחלילה ליה לזרעא דאהרן קדישא כוותי למישרי כהאי מלתא אלא שהרבה נאבדו והרבה משקרין זולת בידועים מקדם בהם יש לנהוג קדושה (עי' שו"ת זית רענן ח"ב יו"ד סי' כ"ו אות ג' ופ"ת סי' שע"ב ס"ק ב').

נ. בשו"ת הלכות קטנות חלק א סימן קעז: שאלה מהו שיכנס כהן בהאיזי"יארה של הצדיקים: /מהמפתחות/ עי' עקרי הד"ט יו"ד סי' ל"ה אות י"א שהבין ד' המחבר דהשאלה בענין **קברי צדוקים ר"ל קראים**, אולם מגוף ד' התשובה נראה דכונתו לקברי צדיקים ממש ע"ש, ועתוס' כתובות ק"ג תשובה קבר אין לו טהרה עולמית וחלילה ליה לזרעא דאהרן קדישא כוותי למישרי כהאי מלתא אלא שהרבה נאבדו והרבה משקרין זולת בידועים מקדם בהם יש לנהוג קדושה (עי' שו"ת זית רענן ח"ב יו"ד סי' כ"ו אות ג' ופ"ת סי' שע"ב ס"ק ב'):

נא. בשו"ת הלכות קטנות חלק א סימן רנז: **שאלה בנות צדוקים בזמן שנהגו ללכת בדרכי ה'** משם (נדה ל"ג:) משמע שהיו מהם נוהגות בדיני ישראל ובודאי שהיו נושאין מהם ובדעתי להתיר בנותיהם ולצאת ידי כל ספק ניכבשינהו דניידי ולא יהא שם חשש כלל: ואשר מהם שיקבל דברי חברות את בנותינו נתן לו וראיות ברורות של היתר שאין להשיב אודיעם בזמנם דבדרבנן עבדינן עובדא ובתר מותבינן תיובתא (עירובין מ"ז) /במקור מסומן כאן כוכב הבא לציין שהערה זו היא ממהדורת ויניציאה תס"ט/ להלכה ולא למעשה) (עי' אבה"ע סוסי' ד' וכנה"ג שם ורדב"ז ח"ב סי' תצ"ו).

נב. בשו"ת גינת ורדים חלק או"ח כלל ג סימן כב ד"ה עוד יפה: עוד יפה כח השכירות מן הגזבר לפי שיש בינינו צדוקים וכתב הרמב"ם בסוף פ"ב מה' עירובין דצדוקי אינו בדין שכירות ולא מהני אלא שיבטל רשותו לישראל וצדוקים הללו לא ישמעו לנו לבטל רשותם כראוי ונמצא אוסרין עלינו ולזכותם בעירובינו א"א שאינם מודים בעירוב אמנם כשנשכור מן הגזבר נמצאו בתיהם של צדוקים גם הם מושכרות אצלנו בדינא דמלכותא ושוב אינם אוסרין עלינו.

נג. בשו"ת שבות יעקב חלק ג סימן פו ד"ה תשובה אף: מאי לאו גליונים דס"ת ומשני הש"ס לא גליונם דספרי צדוקים עד

דמשני דה״ק **וספרי צדוקים הרי הם כגליונים פירש״י קלפים חלקים שלא נכתב בהם מעולם.**

נד. בשו״ת שאילת יעבץ חלק א סימן מא: סיוע ממשנ׳ חמור׳ בידים שהיא קשת הביאור ומופלגת התמיהא לכאורה וע״פ הדברים האלה נתגלה לי לענ״ד פירוש הגון במשנה חמורה בבתרא דידים ששנינו שם אומרים צדוקים קובלים אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקודש מטמאין הידים כתבי המירם אינן מטמאין. א״ל ריב״ז וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד והלא הם אומרים עצמות חמור טהורים עצמות יוחנן כ״ג טמאין.

נה. בשו״ת שאילת יעבץ חלק א סימן מא: וא״צ טעם לחוקי התורה וגזרות מלך, **וזה פשוט נודע גם לצדוקים**, אכן בחלק האחר שהוא סוג הטומאה של דבריהם, שגזרו חכמים כדי לעשות סייג לתורה. כגון בעור אדם וכתבי קודש ודומיהן, דבר ידוע הוא שאין צדוקים מודים בו כלל, ואין דנין בהם לא טומאה חמורה ולא קלה, שהן מעמידין הכל על דין תורה בלבד, ובאו להתווכח עם הפרושים ולהתרעם עליהם שאין מקום לגזרתם.

נו. בשו״ת שאילת יעבץ חלק א סימן מא: לכן עשה אזנך כאפרכסת ושמע את אשר הראוני מן השמים בפי׳ משנה זו, שכל דבריה האמת והצדק, חלילה לה מדבר שקר כי לא יפול מדבר ד׳ ארצה, וכך אני אומר על כרחנו צריכין אנו לחלק מיני הטומאות לשני סוגים גדולים, הא׳ הוא של תורה שאין טעמה נגלה לנו, ולא לנו להגיע עדיו בשכלנו בשום אופן. אלא על פי דרך הסוד הנעלם, והב׳ של דבריהם שטעמו ידוע בנגלה. משום הרחקה ומשמרת לד״ת, כמו שהם רוב גזרות חז״ל כפי המפורסם, ואמנם אותה הטועאה /הטומאה/ החמורה של תורה, עם היות סבתה העצמית נעלמת באמת, ואין לנו לבקש טעם לדבר, מכל מקום רואין אנו בודאי שיש לה התלות וחלות בדבר החביב דווקא דהיינו ישראל החביבין שנקראו בנים

למקום, שהם הם המקבלים טומאה בחייהם, לא כן עכו״ם שאינו מקבל טומאה כלל לא ממת ושרץ ושאר אבות הטומאות, וכן אינו נעשה זב ומצורע וב״ק =ובעלי קרי= ואין בעכו״ם נדות וזיבות, שכל זה נוהג בישראל בלבד, וצ״ל לפי חבתן היא טומאתן (ואף במיתתן לרשב״י אינן מטמאין באוהל אלא ישראל לא הנכרים, כמו כן מטעם זה) וכן הדבר באפר פרה שאין שם טהרה גדולה ממנה, לפי חבתה טומאתה, שמטמאה טומאה חמורה ג״כ, וזה דבר ידוע ומפורסם בתורה, שהכל מודים בכך בלי ספק שהחבה היתרה והמעלה הגדולה, היא הגורמת לטומאה עם שאין לזה מבוא בהקש ובשכל אנושי, וא״צ טעם לחוקי התורה וגזרות מלך, וזה פשוט נודע גם לצדוקים, אכן בחלק האחר שהוא סוג הטומאה של דבריהם, שגזרו חכמים כדי לעשות סייג לתורה. כגון בעור אדם וכתבי קודש ודומיהן, דבר ידוע הוא שאין צדוקים מודים בו כלל, ואין דנין בהם לא טומאה חמורה ולא קלה, שהן מעמידין הכל על דין תורה בלבד, ובאו להתווכח עם הפרושים ולהתרעם עליהם שאין מקום לגזרתם, כי מתוכה נולד זרות מבואר הביטול לפי דעתם, שנוהגים זלזול בכ״ק יותר מספרי מינין. ואע״פ שבאמת הוצרכו פרושים לגזור טומאה על כ״ק, מחששה שלא יעשה אדם אותן שטיחין כדמסיק בתוספתא, שהוא ודאי טעם עיקרי ואמיתי, מ״מ הם אינן מסכימים בזה, כי יאמרו שחששה זרה היא, ולא ימצא בל״ז מי שיזלזל כל כך בכ״ק, אם לא שפקר בדת ישראל, ולא תועיל לו גזרתם, על כן לפ״ד לא יצטרכו לגזרת חכמים בטומאה זו, שנראה כממעט בכבוד כ״ק. ולכן לא ראה ריב״ז להוכיחם מגזרת עור האדם שיטמא, עם היות עור חמור טהור, כי לא יודו לו אף בזה וילעיגו גם לזאת, דהיא גופה קשיא מה״ט נמי, איך יש מקום לחוש שיעוז אנוש פניו כל כך לעבד עורות או״א, או של שאר בן אדם כמוהו, לעשותן שטיחין לבהמה לכן רחוק מכליותיהם גם דבר זה, ולא יקבלו עליהם גזרת סופרים לעולם, לפיכך עשה ריב״ז בחכמה לנצחם עכ״פ

בדבר שהם מודים בו בודאי, דהיינו עצמות אדם שמבואר בתורה שהן טמאין. והנה בזה י״ל שני טעמים לסבת הטומאה, האי מפני חבתן יותר מעצמות הבהמה, וזה בלבד מספיק בדרכי התורה. כדרך הטומאות שזכרנו למעלה. אך לפ״ז לא תתכן הטומאה אלא בישראל לבד. מפני חבתן למקום כנז׳. ולא יטמאו א״כ עצמות העכו״ם (ביחוד לרשב״י שאפי׳ מת שלם דנכרי אינו מטמא באוהל מט״ז. ואעפ״כ מודה הוא שאפי׳ עצמותיו של נכרי ג״כ טמאין במגע ובמשא מ״מ) ודיו לטמא גופו בעצמו ובשרו, כענין טומאת הנבלה, ומדוע יהיו עצמותיו טמאין יותר מעצמות הבהמה, אבל יש עוד טעם אחר דהיינו מחמת גזרת חכמים שלא יעשה אדם עצמות או״א תרוודות ועל כרחך טעם זה מוכרח בין שיהא מד״ת או מד״ס =מדברי סופרים=, כי מאחר שלא חילקה תורה בעצם אדם בין גוי לישראל, וטומאה הכל בשוה אע״פ שאין שייך לומר בעכו״ם מפני חבתן היא הטומאה. א״כ בהכרח לומר שגם התורה עצמה עשתה סייג כזה לדבריה. ובדבר זה הצדוקים שוים שאין לחלק בטומאת מת בין ישראל לגוי, לכן על כרחם יצטרכו להודות לפרושים שיש מקום לגזרתם, שלא יבא אדם לבעוט בעצמות או״א. אף שהוא קצת רחוק מן הדעת, ועל כן אין להאשים הפרושים שגזרו כזאת בכ״ק. ותכל תלונותם של צדוקים מעליהם, וזהו שאמר ריב״ז והלא הם אומרים עצמות חמור טהורים. כלומר הניחו הדבר על דין תורה ועצמות יוחנן כ״ג שהוא משלהם כידוע שנעשה צדוקי טמאין. כלומר גזרו עליו טומאה. או הניחוהו כמו כן עד״ת. שיטמא כמו עצם אדם דישראל. ובזה א״ל לפי חבתן היא טומאתן, שהרי אף הוא ככלב וכחמור נחשב בעיני חכמים. ולא גרמה לו חבתו טומאתו בשום אופן, והרי גם אתם מודים בטומאתו. ואף חכמי ישראל סוברים כן שהוא מטמא וכן הם שוים בכל מת אדם. אפי׳ של נכרי גמור שמטמא כמו כן (כי בעיני פרושים. צדוקים ונכרים דבר א׳ הוא) עם היות לדעת שתי הכתות לא שייך בו לומר לפי חבתו היא טומאתו. ולא זכר ריב״ז את יוחנן (לשבח כפי

שחושבים הכל) אלא לגנאי בהיות אף הוא לא טוב מהנכרי בעיני החכמים, ועכ״ז לא הקלו בטומאתו שהכל מודים בזה כמונו כמוהם, וכמו שמטמאין ג״כ במתי נכרים בכלל, שכולן שוין בכך כנז׳. ואע״פ שבדבר שאין לו חבה כענין הבהמה אין שום טומאה בעצמותיה. וצ״ל בודאי מטעם הגזרה. עכ״פ במת נכרי לא ימלטו מטעם זה. ויחזרו לדעת חכמים, ועל פי הדברים האלה השיבוהו משני צדדים, וכך אמרו לדידן לעולם אימא לך מפני חבתן היא טומאתן, שיוחנן ודאי חביב אצלם. ולא זו בלבד אלא אפי׳ מת נכרי נמי מטמא מה״ט ממצות התורה לפי חבתו יותר מעצמות החמור עכ״פ, באשר צורת האדם חביבה היא מכל מקום מצורת הבהמה, ואתם מטמאין אותן מטעם שלא יעשה אדם עצמות או״א תרוודות דשייכא בנכרים, אבל אינכם צריכים לכך כי על דעת צדוקים באמת אין מקום לגזרה זו בכל אדם שיהא, ויספיק להם הטעם התוריי הכולל, שהוא אמיתי בכולם, על כן עדיין לא יסכימו בגזרת פרושים הנז׳. וקמהדר להו ריב״ז נקוטו מיהת פלגא בידייכו, דהטומאה נמשכת מהחבה היתרה שיש לאדם ביקר על הבהמה, א״כ מדוע תתרעמו על הפרושים שזלזלו בכ״ק לגזור עליהם טומאה יותר מספרי מירם, דאדרבה היא הנותנת וגורמת לטומאה הכללית בתורה, לפיכך אין בזה תימה כל עיקר (דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון) אחר שהודיתם בעצמכם שכן הוא. ולכן בדיוק עזב טעם הגזרה האמיתי והוא שלא יעשה אותן שטיחין, לפי שהוא דבר זר אצל צדוקים. ועליו צווחו אליו יתבוננו אליו ישגיחו כאמור, ומובן מתוך תשובתן, ולא יכול ריב״ז להחזירם מדעת זה בשביל כך לא רצה שוב לטפל בו, ולא ביקש רק לבטל תרעומתן מעל הפרושים שנהגו מנהג בזיון בכ״ק, כי בזה עכ״פ יכול יוכל להם מדברי עצמן כנז׳ שהכריחם להודות מעתה שאין גנאי לכ״ק על ככה. והספיק לו זה הקיצור לפי כוונת הוויכוח. משא״כ תנא דברייתא דרכו לפרש סתימות המשנה וגילה לנו טעם הפרושים העיקרי בביאור יותר, שהוא מחמת גזרה בודאי

שעליה נחלקו צדוקים. כמחלוקתן בכל מקום על גזרת חכמים, אבל הוא טעם אמיתי של פרושים בגזרה זו, שחששו שלא יבואו לנהוג קלות ראש בכ״ק לעשותן שטיחין, עם שהיא חששה רחוקה, מ״מ יקר וגדולה נעשה לכ״ק על ככה לחזק ההרחקה בכל אופן המועיל, שלא יבוא הדבר לידי שכחה ומיעוט זהירות, ובטומאה היו נזהרין מאד, כמ״ש כמה פרצה טהרי בישראל, והית׳ חמורה בעיניהם יותר משפיכות דמים כדאי׳ בסדר יומא על כן נכונה גזרת פרושים גם בזו.

נז. בשו״ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן פג: ולענין בנותיהם נמי יש לחלק מומר שנטמע בין הנכרים הרי הוא כנכרי ממש אבל אם הוא ישראל ועע״ז אפשר בניו לא ילכו אחריו עי׳ נדה ל״ג ע״ב **בנות צדוקים** וכבר הארכתי בזה בפתיחה להי׳ יי״נ שנדפס בשמי בסוף סי׳ רמב״ן על קדושין אלא שהמדפיסי׳ השמיטו קצת מה שנוגע לאפקורסי זמנינו ע״ש. והי׳ זה שלום לך ולתורתך הנ״ד א״נ. פ״ב כאור בקר ליום הי׳ כ״ג אלול תקצ״ח לפ״ק. משה״ק סופר מפפ״ד.

נח. בשו״ת עין יצחק חלק א - יו״ד סימן טו ד״ה אות ז: [א] ומה דנסתפק כת״ר נידון המבואר בשבועות (דף ט״ז) דהשתחוואה זו היא פישוט ידים ורגלים וכן מבואר במגילה (דף כ״ב) ונסתפק אם בהשתחוואה דחייב בעו״ג ג״כ אינו חייב עד דאיכא פישוט ידים כו׳ או לא בעינן זה וביקש ממני לחוות דעתי בזה. הנני להשיבו כי מפורש בהוריות (דף ד׳ ע״א) אין חייבין עד שיורו בדבר **שאין הצדוקים מודין בו** כו׳ תנן יש כו׳ אבל המשתחווה הא כתיבי כו׳ דאמרי כי אסירא השתחוויי גופא כדרכה הוא דאסור דאית בה פישוט ידים ורגלים הא השתחויי דלית בה פישוט ידים ורגלים שריא. אלמא דזהו דעת צדוקים.

נט. בשו״ת מלמד להועיל חלק ג (אה״ע וחו״מ) סימן עט ד״ה שאלה: בסנהדרין צ׳ ע״ב תניא א״ר אלעזר ב״ר יוסי בדבר זה **זייפתי ספרי צדוקים שהיו אומרים אין תחיית**

המתים מן התורה אמרתי להם זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאתם אומרים אין תחיית המתים מן התורה הרי הוה /הוא/ אומר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה וכו׳ וקשה מאי זייפתי ספרי צדוקים ומאי זייפתם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום.

תשובה: עיין מהרש״א בח״א ששיער בחכמתו קצת מן האמת אף שלא באו לידו ספרי כותים. כי באמת יש ט״ס בגמרא ותחת צדוקים צ״ל כותים כדאיתא בספרים ישנים ובכתבי יד (ע׳ דקדוקי סופרים). והנה ידוע שהכותים זייפו התורה במקומות הרבה כדי ליישב או לחזק אמונתם הבדוייה, ובאשר שהם כפרו בתחיית המתים והיה קשה להם מב׳ מקראות שמתנגדים לדעתם ולא היה להם יישוב היו מגיהים ומזייפין אותן ב׳ מקראות. ואלו הן המקראות שזייפו, (עפ״י מה שראיתי בספריהן): א. בדברים א׳ ח׳ כתוב: לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם. והנה מכאן ראיה לתחיית המתים דהרי לאבות לא ניתנה הארץ עדיין דהיה ארץ מגוריהם ואעפ״כ אמרה תורה לתת להם ולזרעם, אלא עכ״ח דהאבות יירשו את הארץ אחר תחיית המתים. ובשלמא בקרא דוהיה אם שמוע דכתיב אשר נשבע ה׳ לאבותיכם לתת להם היו יכולין לפרש בדוחק דלהם קאי על באי הארץ וזרעם וזרע זרעם, ועל כן לא כתוב לכם משום דהיה משמע דקאי רק אדור ראשון של באי הארץ, אבל כאן דכתיב להם ולזרעם עכ״ח להם לאבות קאי, ולא היה לכותים יישוב כלל, ועל כן זייפו בספריהם ומחקו מלת להם והוא״ו של ולזרעם וכתבו לתת לזרעם אחריהם. מקרא ב׳ הוא בדברים י״א, ט׳ אשר נשבע ה׳ לאבותיכם לתת להם ולזרעם, גם שם מחקו וזייפו וכתבו לתת לזרעם, וזה שאמר ר״א ב״ר יוסי בדבר זה זייפתי ספרי כותים, פירוש הבאתי להם ראיה שספריהם מזוייפין, אמרתי להן זייפתם תורתכם כדי למחוק הראיות לתחיית המתים ולא העליתם בידכם כלום כלומר לא הועיל לכם כלום שהרי יש לנו להביא ראיה אחרת לתחיית

המתים מהכרת תכרת עונה בה וכיון שבין כך ובין כך מוכח תחיית המתים מן התורה בודאי האבות יחיו ויירשו את הארץ, וצדקה נוסחתנו בתורה הכתובה בב' פסוקים הנ"ל לתת להם ולזרעם וממילא מוכח שספרי כותים מזוייפים, והיינו זייפתי ספרי כותים.

ס. בשו"ת מלמד להועיל חלק ג (אה"ע וחו"מ) סימן עט: ואיידי דאיירינן בזיופי הכותים נבאר ג"כ מאמר אחר שאמרו חז"ל שהכותים זייפו התורה, והוא בספרי ריש פ' ראה, ואעתיק תחלה המאמר עפ"י מדרש תנאים לס' דברים וז"ל: א"ר אליעזר ב"ר יוסי הגלילי **אמרתי להם לסופרי הכותים זייפתם את התורה** ולא ההניתם בה כלום שכתבתם אצל אלוני מורה שכם אף אנו מודים שזה הר גריזים והר עיבל שבין הכותים אנו למדנו בגזירה שוה שנאמר הלא המה בעבר הירדן וגו' ולהלן הוא אומר ויעבר אברם בארץ וגו' מה אלון מורה האמור להלן שכם אף אלון מורה האמור כאן שכם אתם במה למדתם. עכ"ל הספרי (וע' סוטה ל"ג): והנה אם נעיין בספרי כותים נמצא שם ריש פ' ראה י"א ל' בסוף הפסוק אצל אלון מורה הוסיפו מול שכם בזיוף כדי להראות שהר גריזים והר עיבל האמורים כאן מונחים בארץ הכותים ואמר להם ר"א ב"ר יוסי לא ההניתם כלום בזיופכם שאף אנו מודים שהר גריזים ועיבל דכאן הם אצל שכם אבל אנו לומדים זה מגזירה שוה מפסוק דאברם, אבל אתם החולקים על הקבלה ולית לכם גז"ש במה למדתם ועל כן הוכרחתם לזייף את התורה.

סא. בשו"ת אחיעזר חלק ג סימן נ: ומה שהביא מפתיחה ללוחות העדות להגאון מוהרי"א זצ"ל **מכה"ג ביוהכ"פ שחשדוהו לצדוקי** ומ"מ האמינוהו בשבועה דהכונה קבלת דברי חברות, לכאו' י"ל דאף אם נימא דמומר פסול לעבודה מ"מ צדוקי שאני כמו שחילק הרמב"ם בפי"ד מה' שחיטה ה"ד דמומר שחיטתו פסולה ובהל' ט"ז לגבי צדוקים שאינם

מאמינים בתורה שבע״פ פ׳ דאם שחטו בפנינו שחיטתם מותרת.

סב. בשו״ת אורח משפט או״ח סימן פב: ועד״ת מה דבדק לן מר אבא שי׳ בחצר שרק ב׳ ישראלים דרים בו ואי׳ אינו משמר שבתו, ודאי כונת אדוני אבי הרב שי׳ שמחלל בפרהסיא כדין ל״ע, ונסתפק בחכמתו אם דינו כנכרי א׳ שאינו אוסר, או דילמא עכ״פ ישראל הוא. באמת הי׳ מקום לומר כיון דעיקר דינא דעכו״ם א׳ אינו אוסר הוא משום דדירת עכו״ם לאו שמה דירה, ואולי דירת ישראל אפי׳ מח״ש =מחלל שבת= ג״כ שמה דירה וממילא אוסר ואין לו תקנה, לא בביטול מפני שהוא מחלל שבת, ולא בעירוב, ומצינו כה״ג בצדוקי, לפי מאי דקי״ל דצדוקי אינו כנכרי ומבטל רשות, אע״פ שאינו זוכה בעירוב, ואם דר צדוקי עם ישראל א׳ בחצר אוסר עליו. אמנם מסתימת הלשון שהוא כעכו״ם לכל דבריו, נראה שגם לענין דירה ג״כ הוא כעכו״ם, שאין דירתו חשובה דירה לאסור, וכן נראה מדיוק לשון הרמב״ם בספ״ב מה׳ עירובין הט״ז, שכ׳ ישראל שהוא מח״ש בפרהסיא כו׳ הוא כעכו״ם לכ״ד =לכל דבריו= כו׳, אבל אם הי׳ מהאפיקורוסים שאין עובדים ע״ז ואין מחללים שבת כגון צדוקים וכו׳, כללו ש״ד כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו כו׳ ואין שוכרין ממנו לפי שאינו כעו״ג, וכן אם הי׳ ישראל אחד כשר וזה הצדוקי בחצר הרי זה אוסר עליו עד שיבטל לו רשותו, עכ״ל. מדבריו למדנו מדפרט כאן ב׳ דינים, האי׳ בישראל מומר לח״ש בפרהסיא והב׳ בצדוקי שאין דינם כמומר, משום שמעשי אבותיהם בידיהם, כדפי׳ הפוסקים, ופרט דין של ישראל א׳ דוקא בצדוקי, דבריו מוכיחין שבישראל מומר גם לענין זה כעכו״ם, שאינו אוסר כלל. מ״מ אולי יש להסתפק שמא הישראל הנזכר שוגג הוא ודמי לצדוקים, כי אולי בענין ח״ש בעוה״ר בגלילות המשובשות ההם כהיתירא דמיא להו. ע״כ הי׳ ראוי להקנותו עירוב בלא ברכה, לענ״ד.

סג. בשו"ת חלקת יעקב או"ח סימן סז: מה שחידשת להשוות דברי התוס' ע"ז כ"ב ד"ה תיפוק עם דברי התוס' חגיגה י"ח סוף ד"ה חוה"מ, שמסיימים משום פשטא דקרא הוא והוי לי' צדוקים מודים בי' בזה סילקת קושי' חמורה שמקשה הבי"צ או"ח סימן ס"ה על הנתיבות, עי' בתשו' לעיל סי' נ"ד אות ב' ותבין - וביתר הדברים שלך שמחתי לראות שיש לך שכל ישר בלימוד תוה"ק.

סד. בשו"ת הר צבי ט"ל הרים - צובע סימן א: ויועויין הוריות דף ד ע"א ואמאי הוצאה כתיבא לא תוציאו משא מבתיכם משמע דרק משום הכתוב לא תוציאו נקראת מלאכת הוצאה מפורש בתורה, ושם בגמרא בע"ב: בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו, וכתב שם בתוס' הרא"ש וז"ל: וא"ת תיפוק דהוה דברים שצדוק ובייתוס מודים בו דכתיב בחריש ובקציר תשבות, וי"ל דלית ליה לרב יוסף הא דשמואל דאמר אין חייבים עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו פטורים, והרמ"ה ז"ל תירץ מדלא כתיב מחריש ומקציר תשבות אפשר דמפרשים צדוקים בחריש ובקציר תשבות בימות החמה ובימות הגשמים, וגם הרמב"ם בהל' שגגות (פי"ד ה"ב) שכתב דוגמא להורו ב"ד לבטל דברים המפורשים בתורה לענין שבת נקט שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת, שזה מפורש בתורה מהכתוב לא תוציאו מבתיכם ולא כתב או בשאר מל"ט מלאכות.

סה. בשו"ת היכל יצחק אה"ע א סימן יג: והנה אלו ידענו מקבלה נאמנה שאבותיהם של אלו נתגיירו בבי"ד כשר שוב היתה לנו חזקה שלא הוציאו דבר שאינו מתוקן והיינו אומרים שנתקלקלו אח"כ, אבל אין לנו באמת שום מסורת, **ויש ספק שמא נתגיירו ע"י בי"ד של צדוקים**, (ואף שצדוקים ג"כ מחזיקים במצוות הללו, שמא נתגיירו בבי"ד של צדוקים כפרנים), או של איזו כתות שהיו בישראל שנלקו במינות כידוע מתולדות ישראל, ואם כן יש להסתפק: (א) שמא אלה

שקבלום בראשונה היו פסולים, וכיון דגר צריך שלשה (דמשפט כתיב ביה) הרי פשוט שמי שנתקבל בב״ד של פסולים אינו גר. (ב) אפילו נאמר שנתקבלו בב״ד של שלשה כשרים אפשר דלא קיבלו עליהם אלה המצוות, ואעפי״כ גיירום מפני שחשבו שלסוף יקבלו, (וטעו בחכמתם דלא כהלל), ונמצא שהקבלה בטלה למפרע.

סו. בשו״ת מנחת יצחק חלק א סימן קלז: (ג) אמנם צ״ע בזה, דהרי הרמ״א באו״ע (סי׳ ד׳ סעי׳ נ״ז) פסק דהקראים אסור להתחתן בהם, וכולם הם ספק ממזרים, ואין מקבלים אותם אם רוצים לחזור, עי״ש, ור״ל אם באים לחזור בתשובה, אין מקבלים אותם, דשמא יתערבו בישראל וישאו נשים, וישיאו בניהם לבנות ישראל, ומרבים ממזרים בישראל, והרמ״א הרכיב בזה דברי הרבינו שמשון (בתשובה סי׳ ל״ג), ודברי רב /נטרונאי/ נטורנאי בתשובה, שהביאם בב״י שם, דהא דקראים אסור להתחתן בהם מחשש ממזרות, שיש להם קידושין ואין כותבין גיטין כדמו״י, הוא מדברי הר״ש, והא דאין מקבלין אותן, הוא מדברי רב נטורנאי, שכתב כן על מאיניו שפרשו מדרכי ישראל, עי״ש, ובדרישה וב״ש שם, וזה באמת דלא כא״ח בשם הרמב״ם והרבינו האי, דמלין בניהם בשבת, משום דדלמא נפיק מינייהו זרעא מעליא והדרי בתיובתא, דש״מ מזה דאם הדרו בתיובתא מקבלים אותם, ועוד יותר מפורש כן בדברי רבינו האי שהעתיק בתשו׳ הרדב״ז (ח״א סי׳ ע״ג), שכתב, מעולם לא נמנעו רז״ל מלמול בניהם של קראים בשבת, כי אפשר שיחזרו למוטב ואין מעכבין עליהם, עי״ש, וכ״כ בפי׳ הרמב״ם (בפי״ג מה׳ ממרים ה״ג) שכתב לענין צדוקים ובייתותים /ובייתוסים/ דראוי להחזירם בתשובה, ולמשכם בדברי שלום, עד שישובו לאיתן התורה, עי״ש, ובאמת הוכיח בתי׳ הרדב״ז מזה, דאף כשרים המה לבא בקהל, דבשלמא אם לבא בקהל, היינו דאיצטריך למימר ואין מעכבין עליהם, אלא אי אמרת לקבל עליו דברי חבירות, צריכא למימר שאין מעכבין עליהם, וגם איך יקבלו עליהם דברי

חז״ל, והם אמרו ספק ממזר לא יבא בקהל עי״ש, והנה בזה הי׳ אפשר לומר, דהרמ״א ס״ל באמת, דהפי׳ אין מעכבין עליהם, לקבל דברי חבירות, ואף דגם לישא בת מיני׳ א״א דספיקן בספיקן אסור כמ״ש הרדב״ז שם, מ״מ אפשר ע״י גרים וכמ״ש האחרונים בזה, אבל באמת אסורין לבוא בקהל, וגם צריכא למימר דמקבלים אותם בתשובה, ולא הוי פשיטא כ״כ כדברי הרדב״ז, דהרי באמת רב נטורנאי ס״ל, דאין מקבלים אותם בתשובה, דלא ירבו ממזרים בישראל, אף דצ״ע דכיון דממזר ישראל גמור הוא, והאיך אפשר לדחותו אם רוצה לחזור בתשו׳, ולהתנהג עפ״י תורה, ואיך שיהי׳ זה ברור דהרבינו האי והרמב״ם ס״ל בפירוש דמקבלים אותם בתשובה, וצ״ע על הרמ״א דשבק שיטתם ופסק כר״נ בלא חולק, ולהיפוך צ״ע ד׳ הש״ך ביו״ד שם, שהביא ד׳ בד״ה בשם הרמב״ם והרבינו האי, ולא העיר דזה דלא כדברי הרמ״א הנ״ל, וגם על הבד״ה בעצמו צ״ע, דבב״י א״ע הביא דברי ר״נ, וביו״ד הביא ד׳ הרמב״ם והרבינו האי, ולא העיר דפליגו בזה.

סז. בשו״ת מנחת יצחק חלק א סימן קלז : (ה) והנה הכתות הנ״ל למיניהם, **בודאי לא עדיפו מקראים וצדוקים ובייתוסים**, וכמ״ש בת׳ חת״ס (בליקו׳ סי׳ פ״ט), וביותר ביאור בת׳ מהר״ם שיק (חאו״ח סש״ה), דכ׳ דהוי כ״ש בהללו שיצאו מכלל הדת, וקבצו ואספו להם כת בפ״ע, ובגובה לבם דברו ג״כ בעניני חליצה וגיטין, לשנות ולהמיר טוב ברע, א״כ זרעם ספק פסולים, ואין לנו להתערב עמהם אפילו אם יחזרו ויקבלו את דת האמת עי״ש, ולפי״ז י״ל דאף אין מקבלים אותם בתשובה כמו בקראים להרמ״א ול״ש שמא נפיק זרעא מעליא וממילא י״ל דאין מלין בשבת. אמנם באמת גם שם בקראים היכא דחוזרים בתשובה, וגם לענין חתון פליגו הפוסקים, וכמה קדמונים התירו לקבלם אף במקום קביעתם, כמ״ש הרדב״ז שם ובת׳ בשמים ראש (סי׳ ר״כ) עי׳ נוב״ק (סי׳ ה׳), אך רוב גדולי האחרונים ז״ל ס״ל דאסורים בחתון, והיש״ש (פ״ד דקידושין ס״י) כתב, שחכם גדול בארץ ישראל רצה

להתירם, ונקצרה לו השעה מן השמים, ועי' ישועות יעקב באי"ע שם (בפיה"ק סקכ"ז), והאוסרים מדמו להו לכותים כמ"ש ביו"ד (סי' רס"ז סעי' מ"ז), דמבואר דינם בקידושין (ע"ה) וביבמות (ל"ז ע"א), ואף דבמס' נדה (ל"ג ע"ב) מבואר, דבת צדוקי מותר לישראל, מ"מ צדוקים דבזה"ז גריעי כמבואר ביו"ד שם, ולד' הש"ך בשם תשו' רבינו בצלאל אשכנזי (סי' ג') עוד גריעי מהם עי"ש, והמתירים בנו יסודם על רובא וס"ס וקידושין שלהם בפני פס"ע כמבואר בדבריהם, אמנם הביאו בשם מהרש"ך (ח"ג סט"ו) דקלא דלא פסק, כאילו נפק קלא משמיא שיש לחוש לחשש ממזרות בהו עי"ש, אמנם לא ברירא לי אם הי' החלטת גדולי הדור גם בכתות הנ"ל לאסרם בקהל אף אם יחזרו בתשובה, כי י"ל קלקלתם תקנתם, כי קלקלו כ"כ בנשיאות נשים נכריות, וגם לא שכיח בהו כלל אצל הקידושין שלהם עדים כשרים, עד שחשש ממזרות נתמעט בהו, אבל גרות בודאי בעי וכמ"ש כיב"ז בת' יעב"ץ (ח"ב סי' קנ"ב), וממילא יש לקבלם בתשובה אחר שיתגיירו ולהתירם בקהל, ושייך דלמא נפיק מיניהו זרעא מעליא.

סח. בשו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן מ: והנה כבר נגעתי בשאלה זו בספרי (ח"א סי' קל"ז), ומוכרח להודות, שאף שצדדתי שם איזה היתר, בנוגע לספק הא', אבל כעת ראיתי שאין זה היתר ברור, דהנה הכתות הנ"ל, למיניהם, בודאי לא עדיפי מקראים, צדוקים ובייתותים, וכמ"ש בתשו' חת"ס (בליקוטים סי' פ"ט), וביותר ביאור בתשו' מהר"ם שיק (חאו"ח סי' ש"ה), דכתב דכ"ש עוד בהללו שיצאו מכלל הדת, וקבצו ואספו להם כת בפ"ע, ובגובה לבם דברו ג"כ בעניני חליצה וגיטין, לשנות ולהמיר טוב ברע, ופסק שם הלכה למעשה, דזרעם ספק פסולים, ואין לנו להתערב עמהם, אפילו אם יחזרו ויקבלו את דת האמת עי"ש.

סט. בשו״ת דברי יציב חלק או״ח סימן ריז: ב) ולטעם הב׳ שכתב בטור משום שאנו סופרים העומר אחר שקיה״ח וכתיב שבע שבתות תמימות תהיינה מלשון שבות ולשון שמיטה שבע שבתות וכתיב וספרת לך שבע שבתות שנים וכו׳ מה שנת השמיטה אסור במלאכה אף זמן ספיה״ע דהיינו לאחר שקיה״ח אסור במלאכה עכ״ל, ותמוה הדמיון מספה״ע לשמיטה. ואולי שהמכוון בזה להוציא מלבן של צדוקים שפירשו ממחרת השבת כמשמעו כבמנחות ס״ו ע״א, ולאפוקי מדעתם אנו סופרים כהכנה לזמן מתן תורתנו כמבואר בר״ן סוף פסחים בשם הגדה, ומורים על זה במה שנוהגים אז איסור בעשיית מלאכה כחג השבועות והבן. וכיון שאין צדוקים בינינו הקילו במנהג זה ודו״ק.

ע. בשו״ת דברי יציב חלק או״ח סימן רמב: ונלפע״ד שהנה אז נתרבו הצדוקים שכפרו בתורה שבע״פ, והרמב״ם בפיה״מ לאבות פ״א מ״ג כתב שבאמת גם בתורה שבכתב, ומרדו במלכות שמים והוצרכו להשביע כל הכהנים הגדולים שלא יעשו בהקטרה בחוץ כצדוקים והיו פורשים ובוכין [יומא י״ח ע״ב], והיו כהנים גדולים צדוקים, ומצינו שהיו גם סנהדרין צדוקים, [עיין מגילת תענית פ״י, ובסנהדרין י״ט ע״א ונ״ב ע״ב, ובעיקרים שער ס״ז], והיה הסכנה גדולה למאד שלא תשתכח חלילה תורה מישראל ותכרת האמונה ח״ו מזרע אברהם. והיה להם אחיזה גדולה במלכות הורדוס שבנה ביהמ״ק, שמי שלא ראה ביהמ״ק בבנינו לא ראה בנין מפואר בעולם זה בנין הורדס, עיין סוכה נ״א ע״ב, והתייחסו לחשמונאים שהמה היו המנצחים במלחמות, וסמכו רק על כוחם וידם החזקה וזרועם סמכתם, כהדא דבעלי אגרופין דבית דוד עיין סנהדרין כ״א ע״א ובכמ״ק, ולזה ראו חכמי הדור הקדושים חסד עליון בזה שריחם השם הטוב על עמו ונחלתו, וכמאה״כ [יחזקאל כ׳ ל״ג] אם לא ביד חזקה וגו׳ ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, שנחרב המקדש שבנה הורדוס ואבדו התועים אחר הצדוקים המורדים נגד מלכות שמים

ומורדים בתורה, ורק בזרועם וכוחם סמכו לחלוק על חכמי ישראל למרוד נגד הרומיים, ועתה ידעו כל עם ישראל כי בנין נערים המנוערים מן המצות סתירה, ושבכל תעלוליהם הביאו בסופו של דבר שואה וחורבן על עם ישראל, וחכמי ישראל ראו הנולד ורוח קדשם חזה האמת לאמיתו, ונשתבר כח הע"ז והכפירה בה' וישובו אל ה' אלקיהם.

עא. בשו"ת דברי יציב חלק יו"ד סימן מט: ה) ומ"מ ברור בדברי הרמב"ם בהלכות ממרים פ"ג ה"ג, בני התועים האלו ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם וכו' האוחזים בדרכי אבותם הקראים וכו', שרק בניהם, וכמו שאמרו בש"ס נדה הנ"ל בנות צדוקים, שרק הבנים שנתחנכו מהאבות הצדוקים הם בגדר תינוקות שנשבו, אבל כשאביו היה מהמאמינים בתורת השם שבכתב ושבע"פ, והבן יצא לתרבות רעה, אינו בכלל ישראל, וכלשון הרמב"ם שם בה"ב, וגם לפי מ"ש ברדב"ז שם בהל' ג' שהרמב"ם קאי רק על הקראים שבזמנו אבל בזמנינו שאנו מחזירין אותם למוטב ומושכין אותם לתושבע"פ והמה מחרפים ומגדפים את בעלי הקבלה אינן בכלל אנוסין אלא כופרין בתושבע"פ ע"י"ש.

עב. בשו"ת דברי יציב חלק יו"ד סימן מט: ז) ושם באחיעזר כתב ג"כ מהרבי ר' יהונתן בפתיחה ללוחות העדות, מכהן גדול ביוה"כ שחשדוהו לצדוקי ומ"מ האמינוהו בשבועה [יומא י"ח ע"ב], וכתב האחיעזר לחלק עפ"י הרמב"ם הנ"ל בפ"ד דשחיטה הט"ז. ולמה שכתבנו הנך צדוקים שאני דרק אוחזין מעשי אבותיהם, משא"כ בזמן ההוא בכה"ג גם להרמב"ם שחיטתו נבלה. ועיין בפרי תאר סי' קי"ט סק"ח דמ"מ נאמנים בשבועה ומזדהרי בה טפי מכותים ע"י"ש, ולפי"ז לא קשה מכה"ג שהשביעוהו. אמנם לפי חילוק הנ"ל בין צדוקי עצמו לתינוק שנשבה ביניהם, נראה דצדוקי עצמו גם בשבועה אינו נאמן ודו"ק.

עג. בשו"ת דברי יציב חלק יו"ד סימן קמא: ועיין בראי"ש בסנהדרין פי"א סי' ג', אף הקורא בספרים החיצונים **תנא ספרי צדוקים אותם שפירשו התורה לפי דעתם ולא סמכו על דברי חכמים** וכו' עי"ש, וכן ברי"ף שם [דף י"ט ע"ב מדפי הרי"ף]. ואף בספר בן סירא פסקו הרי"ף והרא"ש שם שאסור לקרות בו, ובפלפולא חריפתא שם אות ז' הניח בצ"ע דבש"ס רב יוסף עצמו אמר דמעליותא דאית ביה דרשינן עי"ש. אולם עתה זכינו לחי' הרמ"ה על סנהדרין ושם גריס, א"ר יוסף אי לאו דגנזוה רבנן להחוא ספרא הוה דרשינן להו להני מילי מעליותא עי"ש, וס"ל להרי"ף והרא"ש דכיון דגנזוה אסור לקרות אף לדברים טובים, וז"פ.

עד. בשו"ת דברי יציב חלק אה"ע סימן סב: כח) אמנם שם בהלכה ג' כתב הרמב"ם, אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם הרי הוא כתינוק שנשבה ביניהם וגדלוהו ואינו זריז לאחוז בדרכי המצות שהרי הוא כאנוס וכו', לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה עי"ש. ובבית שמואל אחרון יו"ד סי' ד' כתב דכשם שבעובד ע"א יש חילוק בין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם או לא כך י"ל בהא דכופר בדברי חז"ל שאם אוחז מעשה אבותיו בידו לא הוי כמומר לכל התורה, ולזה נקט הרמב"ם פי"ד משחיטה הט"ז כגון צדוקים ובייתוסים והמה הקראים שמעשה אבותיהם בידיהם, ושינה ממה שנקט בהל' תשובה צדוק וביתוס דהמה היו הכופרים הראשונים עי"ש. ובאמת מבואר להדיא החילוק ברמב"ם הל' ממרים הנ"ל. ועיין בשו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' ת"ח מ"ש מנדה ל"ג ע"ב בבנות צדוקי, ובסי' קל"ב שם מהרמב"ם בהל' ממרים עי"ש.

עה. בשו"ת ציץ אליעזר חלק ה סימן טז: לפי דעת הרמב"ם והנוהרים אחריו **לא היתה כת זאת אלא המשך לכתות הצדוקים והביתוסים שצצו עוד בזמן חכמי המשנה**, והיתה

זאת רק נסיון לשוב ולקום לתחיה כעבור דורות מספר. דבר זה נמצינו למדים בכמה מקומות מספרו הי״ד, וכך כותב גם מפורש בפירושו למשניות פ״א דאבות במשנת אנטיגנוס איש סוכו ומאז יצאו אלו הכתות רעות ויקראו באלו הארצות ר״ל מצרים קראים ושמותם אצל החכמים צדוקים וביתוסים והם אשר התחילו להשיב על הקבלה ולפרש כל הפסוקים כפי מה שיראה להם מבלתי שישמעו לחכם כלל הפך אמרו יתברך על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, וכן כותב בסדר הקבלה להראב״ד כי אחר החורבן נדלדלו הצדוקין עד שעמד ענן וחזקם.

עו. בשו״ת ציץ אליעזר חלק ח סימן טו - קוני משיבת נפש פרק ה׳: ויעוין בשו״ת מהר״ם שיק חיו״ד סי׳ רמ״ט מ״ש ג״כ לחלק בזה **בין צדוקים ובייתותים /ובייתוסים/ שיצאו מן הכלל** ולכן אינם בכלל הימול לכם לבין מומר לעבירות אבל מחובר הנהו לכלל ישראל ע״י״ש.

עז. בשו״ת יביע אומר חלק א - או״ח סימן לה: סנהדרין (נב) לפי שלא היה בית דין של אותה שעה בקי, ופי׳ בגמרא דב״ד של צדוקים היה). והגאון באר שבע (סוטה שם) הרבה להקשות בזה ע״ד הרא״ש, וכי׳ שבאמת אינם מבינים כלל וכדברי התוס׳.

עח. בשו״ת יביע אומר חלק א - יו״ד סימן טו: וכ״ש פה מצרים אתריה דהרמב״ם, שכ׳ על מנהג זה **שהוא מנהג צדוקים, שמצוה לכופן ולהחזירן לדברי חז״ל, להוציא מלב הקראים היושבים פה מצרים**, וכ״ש שיש חשש שיבאו לידי עבירות חמורות ע״ז. והמורה להחמיר יקבל ארבעים בכתפיה ושמונים בכרסיה. ע״ש. ודבריו קלורין לעינים. [וע״ע בשו״ת יד מאיר (ס״ס כז). ובשו״ת יביע אומר ח״ד (חיו״ד סי׳ יא). ע״ש].

עט. בשו״ת יביע אומר חלק ד - יו״ד סימן יא: וכ״כ הרה״ג ר״א בן שמעון ז״ל בס׳ נהר מצרים (דפ״ט ע״ב), שחלילה לקבוע מנהג להחמיר פה מצרים אתרא דהרמב״ם ז״ל שקרא תגר על מנהג זה, שהוא מנהג צדוקים, ושמצוה לכופן ולהחזירן לדברי חכמים. וכ״כ מהריק״ש, שהנוהגים להחמיר וחושבים שהוא אסור מצד הדין, יש להודיעם שטעות הוא והוא מנהג צדוקים, ומצוה לכופן וכו׳. וכ״ש בעיר שיש בה צדוקים (קראים). ע״ש. ומצרים עיר מלאה צדוקים היא. ועוד שאם באנו להחמיר קרוב הדבר שיכשלו ח״ו באיסורים רבים וכו׳. ומי פתי יקוה לשכר על הוראת חסידות נפרזה זו וכו׳, והוא יקבל ארבעים בכתפיה ושמנים בכרסיה.

פ. בשו״ת יחווה דעת חלק ד סימן סה: ומכל שכן בדיני ירושות, וכמו שאמרו בבבא בתרא (קט״ו ע״ב) כל האומר תירש הבית אפילו עם בת הבן, אפילו הוא נשיא שבישראל אין שומעים לו, שאינם אלא מעשה צדוקים. צא ולמד ממה שכתב בתשובת הרשב״א שהובאה בבית יוסף חשן משפט (סימן כ״ו), אודות מה שנשאל, בדבר מי שמתה בתו הנשואה, ותבע את חתנו בערכאות להחזיר לו הנדוניא של בתו, בטענה שאף על פי שבדיני ישראל הבעל יורש את אשתו, מכל מקום כיון שהכל יודעים שבמקום ההוא נוהגים לדון בדיני עכו״ם, כל הנושא אשה כאילו התנה במפורש להחזיר הנדוניא. והשיב, שחלילה לנהוג כמשפטי הגוים, ואפילו שני הצדדים מסכימים לכך, שהרי על זה הזהירה התורה, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ולא לפני עכו״ם (גיטין פ״ח ע״ב), וכל הסומך לומר שהדבר מותר משום דקיימא לן דינא דמלכותא דינא, הרי הוא טועה, וגזלן הוא, וחס וחלילה לעם קדוש ללכת בדרכי הגוים ומשפטיהם, ועושה אלה מפיל חומות התורה והדת, ועתה אם יוסיפו לחטוא לעקור דיני נחלות של תורתינו הקדושה ולסמוך על משענת קנה רצוץ בטענה זו, הרי הם כאילו עוקרים כל דיני התורה השלימה, לאמר מה לנו לספרי הקודש שחיברו לנו רבינו הקדוש ולאחריו רבותינו האמוראים רבינא ורב אשי,

וילמדו את בניהם דיני העכו״ם, ויבנו להם במות בבית מדרשי העכו״ם, חלילה, לא תהא כזאת בישראל, פן תחגור התורה שק עליהם. ע״כ. וכן פסק הרמ״א בהגה חשן משפט (סימן שס״ט סעיף י״א), והוסיף: משום דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא על כל פנים לתקנת בני המדינה, אבל לא שידונו בדיני עכו״ם, שאם כן בטלו כל דיני ישראל. והעיר הסמ״ע, שבדרכי משה הביא לשון הרשב״א קצת בסגנון אחר: דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא במה שהוא מדיני המלוכה, אבל דינים שדנים בערכאות, אין אלו ממשפטי המלוכה, אלא הערכאות דנים כן מעצמם כמו שמצאו בספרי שופטיהם. ואם אין אתה אומר כן בטלת ח״ו כל דיני ישראל. והוסיף הסמ״ע, שאפילו אם גזר המלך בפירוש ללכת אחר דיני הערכאות אין על דייני ישראל לשמוע לו, כיון שאינם מחוקי המלוכה. ע״ש. וזו לשון רבי מרדכי יפה בספר הלבוש (שם סעיף י״א), שלא אמרו דינא דמלכותא דינא אלא בדבר שיש לו הנאה למלך או שהוא לתיקון בני מדינתו בעניני משא ומתן שביניהם, אבל בשאר דינים המפורשים אצלינו, כגון שהם מכשירים עד אחד וקרוב ואשה ופסול, ואפילו אב על בנו ואח על אחיו, כולם כשרים בדיניהם, פשוט מאוד שאנו לא נדון כמותם, אם כן בטלו כל דיני התורה. (וסיים בענין ירושה, כמו שכתב הרשב״א הנ״ל). וכן פסק בשו״ת מהרימ״ט חלק א׳ (סימן ז׳). ע״ש. וכן כתב כיוצא בזה השפתי כהן חשן משפט (סימן ע״ג ס״ק לו ול״ט), שאפילו לדעת הרמב״ן וסיעתו שאומרים דינא דמלכותא דינא גם בדברים שאין בהם תועלת למלך, זהו רק בדברים שאין דינם מפורש אצלינו, אבל בדינים המפורשים אצלינו, וחוק המלכות מנוגד לדין התורה, כגון מה שמקבלים בדיניהם עד אחד וקרוב ואשה ופסול בדברים שבין אדם לחבירו, חס וחלילה לדון כדיניהם נגד דין תורתינו הקדושה, ולא יעשה כן בישראל, וכמו שפסק כן להדיא בשו״ת הרמב״ן בשם הראב״ד. והביאו בעל התרומות (שער מ״ט). עכת״ד. וכן פסק

הגאון רבי אברהם חיים רודריגז בשו״ת ארח לצדיק (חלק חו״מ סימן א׳). ע״ש. וראה עוד בשו״ת הר״ן (סוף סימן ע״ג). ובשו״ת עדות ביעקב (סימן ע״ב דף ר״י״ד ע״ד). ע״ש.

פא. בשו״ת יחווה דעת חלק ה סימן לט: ואפשר שהכנסת הגדולה שהחמיר בזה הוא רק להוראת שעה, בקעה מצא וגדר בה גדר, **כי בדורו רבים נכשלו וטעו אחרי שבתי צבי שחשבוהו למשיח, ועל פיו ביטלו לגמרי צום שבעה עשר בתמוז, ולאחר מכן גם צום תשעה באב, כי האמינו לשוא שהגיע זמן שנהפכו צומות אלה לימי ששון ושמחה**, וכשעמד בפרץ כנגדם הגאון רבי אהרן לפפא, בעל ספר בני אהרן, שהיה אז רבה של איזמיר בטורקייא, עמד שבתי צבי והדיחו מכהנותו, ובמקומו מינה את הגאון בעל כנסת הגדולה, וכמבואר כל זה בספר ציצת נובל צבי. ולכן בשנה שלאחר מכן, לאחר שנגלה קלונו של שבתי צבי, החמיר הגאון בעל הכנסת הגדולה בכל התעניות ביתר שאת ויתר עוז, למיגדר מילתא, ובכדי להוציא מלבם של צדוקים התועים בשוא אחר צבי שבור. אבל מעיקר הדין העישון מותר גם בתשעה באב. ע״ש. וכן כתב הגאון מבוטשאטש בספר אשל אברהם (סימן תקסז), שיש להתיר בפשיטות העישון בתעניות צבור, ושאין שום פתחון פה לפקפק על הנוהגים היתר בדבר. וברור. ע״כ.

מינות נזרקה בו

זה לשון תשב״ץ הגדול (ח״ב סימן ל״ז) על אנשים כאלו, או שהם הדיוטות גמורה הוא , או מינות נזרקה בו, רח״ל.

א. איתא במסכת מגילה דף כד עמוד ב׳: משנה. האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין - אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר - אף יחף לא יעבור. העושה תפלתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו - **הרי זו דרך המינות**. ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו - הרי זה דרך החיצונים.

ובגמרא שם. מאי טעמא? - **חיישינן שמא מינות נזרקה בו**. העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה, לימא תנינא להא דתנו רבנן: תפלין מרובעות הלכה למשה מסיני! ואמר רבא: בתפרן ובאלכסונן. - אמר רב פפא: מתניתין דעבידא כי אמגוזא.

ב. ברש"י מסכת מגילה דף כד עמוד ב': העושה תפלתו עגולה - תפילין שבראשו, עגולה כביצה וכאגוז.

ג. ברי"ף מסכת מגילה דף טז עמוד א': האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור מ"ט **שמא מינות נזרקה בו**.

ד. ברש"י מסכת מגילה דף כד עמוד ב': **שמא מינות נזרקה בו - כומרין תלמידי ישו הנוצרי מקפידין בכך**.

ה. בבית יוסף אורח חיים סימן נג אות יח ד"ה האומר איני:

ובגמרא מאי טעמא **חיישינן שמא מינות נזרקה בו ופירש רש"י שדרך המינים להקפיד בכך**.

ו. בית יוסף אורח חיים סימן קכו אות א ד"ה שליח ציבור: ואם טעה בברכת המינין אין ממתינין לו אלא מיד יעמוד אחר תחתיו **שמא מינות נזרקה בו**.

ז. בשו"ת הריב"ש סימן רכד: ומפרש בגמרא: מאי טעמא? **חיישינן, שמא מינות נזרקה בו**. והענין הוא: כי היה דרך המינין בימים ההם, להקפיד שלא להתפלל בבגדים צבועים, כי אם בלבנים. וכן, שלא לנעול סנדל בשעת תפלה. ולכן, חוששין לזה המקפיד באחד מאלו, שמא הוא מהם. ולזה, אף אנו לא נניחהו לעבור לפני התיבה, במה שהוא רוצה. או אפשר: שאף אם לא היה דרך המינין להקפיד, מ"מ כיון שזה מקפיד, במה שאין שאר ישראל מקפידין, חוששין שמא איזה רוח מינות נזרקה בו. ובעבורו מקפיד, במה שאין ראוי להקפיד. ומ"מ, אחרי שאין זה אלא חששא בעלמא, דעת הרב ז"ל, שאין חוששין לו לעולם, ודי לחוש לו לשעתו, באותה

תפלה, כמ״ש הרב ז״ל. אבל לא שנחזיקהו במין לעולם, ובתפלה האחרת לא ראינוהו שהקפיד (עי׳ בכ״מ ובלח״מ שם, ועי׳ ב״י או״ח סי׳ נג בסד״ה האומר).

ח. בשו״ת תשב״ץ חלק ב סימן לז: **האחד עשר אם יש חשש עבירה בתקוני מבואות [לת״ח]. ח״ו**. אבל הזריז בזה ה״ז משובח אדרבה הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן דאמרי׳ בפ׳ הדר (ס״ח ע״א) א״ל רבא בר חנן לאביי מבואה דדיירין בה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ליה לא עירוב ולא שתוף. א״ל מאי אעבוד מר לאו ארחיה אנא טרידנא בגרסאי אינהו לא משגחי ונראה מכאן שאלמלא טרדת הגרסא דרך ת״ח הוא לתקן **ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו. וזכות גדולה היא למתקן** (ובפ״ק) [ובפ״ב] דביצה (ט״ז ע״ב) גבי מערבין עירובי חצרו׳ ב״ט ואמרי׳ התם במאן דאורי לאיסורא הויא הוראה לקלקולא משום דמתקלקלי בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב.

ט. בשו״ת שואל ומשיב מהדורה א ח״א סימן קמב ד״ה והנה ביום: **ראוי להעבירו וחוששני לו שאולי מינות נזרקה בו כי איך אפשר לפרוץ בדברי חז״ל והקדמונים** ולא עוד אלא דהעיז פניו נגדו ואני קורא עליו מליצת חז״ל לא מסתייע דלא גמיר אלא דמימחא נמי מחי.

י. בשו״ת אורח משפט או״ח סימן לו ד״ה והרי אנו: **והרי אנו רואים שכשמשנים ממנהגי ישראל ועושים כמנהג שמקפידין עליו המינים חוששין עליו שמא מינות נזרקה בו**, ומשו״ה אמרי׳ במשנה מגילה כ״ד האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור, בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור, ואמרי׳ התם בגמ׳ הטעם משום דחיישינן שמא מינות נזרקה בו, וכתב רש״י מפני שהאפיקורסים היו מקפידין בכך, וה״ה בנ״ד בעוגב האפיקורסים הם מקפידים גדולים בזה

מפני שהיא כל מגמתם להדמות להגויים ולצאת מן הדת והאמונה מורשת אבות.

ע״כ פשוט שאסור לחקות אותם באין שום הבדל בין ספרדים לאשכנזים.

ובתשובת הריב״ש סי׳ רכ״ד, הובא בכס״מ שם, כתב עוד שאפשר שאפילו אין דרך האפיקורסין להקפיד בזה חוששין שמא רוח אפיקורסות נזרקה בו, כיון שזה מקפיד במה שאין ישראל מקפידין, וק״ו בענין העוגב שכל ישראל הכשרים מקפידין בזה עד מאוד, ואינם נכנסים בשום אופן בביהכ״נ שיש בו עוגב שאין שום היתר להנהיג אותו בבתי הכנסיות באין הבדל בין אשכנזים לספרדים. וזהו כלל גדול בתורה, שכל מה שאנו יכולים להפריש את עצמנו מדרכים המביאים לידי עבודה זרה ולידי מינות דמשכא חייבים אנחנו לפרוש מהם, ועל כיוצא בזה אמרו בירושלמי ע״ז פ״א ה״ג על ענין משתה של נכרים גרדאי שאלון לרבי אסי משתה של נכרים מהו וסבר משרי להון מפני דרכי שלום, א״ל רבי בא והתני רבי חייא יום משתה של נכרים אסור, א״ר אמי אילולא רבי בא הי׳ לנו להתיר ע״ז שלהן, **וברוך המקום שריחקנו מהם. ומזה אנו צריכין ללמוד על כל דבר שיש בו משום שמץ דרכי ע״ז שצריכין אנו להתרחק מזה מאד, וברוך המקום שריחקנו מהם ובחר בנו להיות לו עם סגולה מכל העמים, וזאת היא תהילתינו ותפארתינו להיות עם לבדד ישכון, וידעו כל עמי הארץ כי חלק ד׳ עמו יעקב חבל נחלתו לעולמים, ובזכות זה יחיש לנו גואל צדק ויבנה לנו כמו רמים**

מקדשו בהר ציון אשר אהב סלה במהרה בימינו אמן.

מנאי זעירא
יעקב מאשקאוויטש

ספר

שאלות ותשובות

בית אב תנינא

והוא קונטרס כרם אב

יותר ממאה ועשר פסקים לדינא רובם ככולם בדיני עירובין

כולל תשובות להלכה למעשה וביאורים לכמה סוגיות עמוקות בבבלי וירושלמי, והרבה חידושי שיטות ודינים על פי יסודות רבותינו הראשונים והדברים כנים, דשנים ורעננים ולא שערום האחרונים.

בית וכרם נכון ונשא מרום ונשגב אשר בניתי ונטעתי בחמלת ד' עלי

בן אדם תולעת, שפל ברך ורוח נכאה, גר בארץ נכריה

הה' **אברהם אהרן** בהר"ב ז"ל **יודעלאוויץ**

רב ואב"ד דק"ק באסטאן, מאסס. ומקודם במאנטשעסטער.
ענגלאנד ובקאפוליא. ועוד קהלות חשובות בארץ רוסיא.

מחבר ספר שו"ת בית אב קמא על או"ח וס' תפוחי זהב וס' על"ם.

ניויארק תרע"ט

בדפוס רשוענבערג פרינטינג קם., אינק., 270 מערס ראו, ניויורק

נדפס מחדש אלול תש"ס

לע"נ אשתי הצנועה וחסודה

שרה מרים וחנצב"ה

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"

ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד

ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street

Brooklyn, N.Y. 11219

(718) 435-2269

הקדמה

ע"י עש"ו

אמר אברהם אהרן בהר"ב ז"ל ספרי זה שאלות ותשובות בית אב תניגא והוא קונטרס "כרם אב" אשר בסייעתא דשמיא ובישועתו ית' הנני עתה מוציאו לאור עולם ואני נותן אותו כעת לפני רבבות עיני מבקרים נאונים ומופלגים הנה כרמי שלי נטעתיו וכתבתיו בהיותי עוד רב ואב"ד בעיר מאנשטעפסטער, ענגלאנד, אשר לבי היה דוי בראותי הפרצה הגדולה והנוראה בשמירת שבת אשר בצדק הוא דבר היותר גדול ועיקר בעולם היהדות וכמו המברך את רעהו שיחיה מאה ועשרים שנים בלי ראש שהוא דבר נמנע וכל השומע יצחק, ככה הוא איש שיחיה חיי יהודי בלי שמירת שבת הוא מן הנמנעות כי המחלל שבת (אפילו בצינעא) הוא כאלו חלל כל המצות (מדרש ש"ר פ' כ"ה) ומאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלה (שם במדרש וזוהר יתרו).

ובשבת פ' כל כתבי (קי"ט.) א"ל ריש גלותא לרב הסנונא מאי דכתיב ולקדוש ד' מכובד (פירש"י דמכתיב ראשונה וקראת לשבת עונג מכלל דלקדוש ד' לאו אשבת קאי) א"ל זה יוהכ"פ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקייה, ואפשר להעמים כוונה דרשותיי בזה דאם אינו שומר שבת דהוי מחלל כל התורה הנה אז בבואו לדין ומשפט ביוהכ"פ לפני מלך המשפט, יהיה יוהכ"פ אצלו יום מר ועצבון חשך ואפלה כי בו יתכן שיהיה נגזר עליו להפרד מאשתו האהובה עליו ובניו יתומים יהיו, וינתנו לאם אחר אשר זרה להם, או כי יפרד מצאצאיו היקרים לו מכל יקר או כי ישלח את האם ואת הבנים ביחד או עליו לברו יהיה המשפט למות תוצאות אכל אם ישמור שבת כהלכתו ויקרא לשבת עונג אז יהיה יוהכ"פ מכובד אצלו כי יבא ביוהכ"פ בכסות נקיה ובגדיו לא יהיו מגועלים חלילה בכתמי השעים רק לבושיה כתלג חיור והוא האוהרה כבדהו בכסות נקייה היינו שישמור שבת דמיירי ביה קרא ויבא ביוהכ"פ בכסות נקייה בלי ניעול ושמץ דופי, ושם (קי"ת.)

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר (ישעיה נ"ח) אז תתענג על ד' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כו' והמאמר משולל תבונה להשכיל ולהבין מדוע ולמה מניע להמענג את השבת שכר כזה שיהיה נחלתו בלי נכול ויתכן הביאור בזה כאשר נשים עין ולב להתבונן על העניו הנורא והמבהיל אשר היה אצל צורי מחצבתינו וראשי משפחתינו כי אצל אבינו יצחק נולד תאומים יעקב ועשו ונאמר ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים ופירש"י כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"ז עכ"ל, והנה הוספת דברי רש"י ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם על מה שכתב רש"י כיקורם דלא היו ניכרים במעשיהם הנה מבואר הוא דבא מרן רש"י ז"ל להשמיענו בדבריו רבותי נם קודם י"ג שנה היו נפרצים בדרכיהם זה לרשעה וזה לתום ויושר דגם נער במעלליו יתנכר אם זך ואם ישר פעלו ואמרו בוצין בוצין מקטפיה ידיעיה ובפרט עשו דאמרו (ב"ר פ' ס"נ) עד שהוא במעי אמו וירתיה מתוחה לקבליה הדא הוא דכתיב זורו רשעים מרחם ואיך יתכן דקודם י"ג שנה לא היו ניכרים במעשיהם כלל ולכן הוסיף רש"י ז"ל ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם דגם כאשר היו ניכרים במעשיהם בכל זאת אין אדם מדקדק על הקטנים לשפוט העתיד ממעשי קטנותו כי ילדותם ונערותם תכסה אשמתם האומנם בכל זאת האב והאם הרואים והיודעים כל פרטי מעשיהם ותעלוליהם בטח המה יכינו לאחריתם והכתוב אמר ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ולרעתי הביאור דיעקב שהיה יושב אהלים ולמד תורה היה יודע מה להשיב ולדבר כאשר אדם שאל לו איזה הלכה אי איזה קושיא ואביו היה מקבל נחת ועונג ממנו בשעה ההיא כמובן ולא כן עשו שהיה איש שדה ולא הלך לחדר ללמוד כלל לא ידע מאומה וכאשר היה נכנס והתערב בתוך הדברים היה די בזיון ובושה לאביו כי היה נגלה טפשותו ואי ידיעתו בתורה ולכן היה אביו מתחנן ומבקש ממנו אשר אל יתערב בתוך דברי תורה ויראת שמים כי מה לך לדבר מדבר אשר לא תדע ראה תדבר מדברי ציד כי בזה הנך אתה היודע וזהו ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו שמדבר מצידה אך לא ידבר מדברי תורה כי אז יהיה נגלה לכל כי הוא בור ועם"ה וא"כ לדבריכם גם יצחק היה יודע את עשו ודוקא לו ולא ליעקב וכבר הרבו בזה חזיון כל המחברים שקדמוני.

ובספרי אב בתורה פ' תולדות הנה עם לבבי אשיחה להצדיק את אבינו יצחק בזה דהנה הנהגות ד' בעולמו שתים הנה, האחת הנהגה הטבעית המסודרת לכל דרך תמידי ואורח כל ארעא האיש אשר ישרר אדמתו יזרע ויקצור יראה פרי בעמלו כי עובר אדמתו ישבע לחם יאנור בקיץ וינוח בחורף וירוה עונג מעמלו, והנהגה השניה היא הנהגה נסיית ושרוד הטבע כי ימין ד' רוממה להקים מעפר דל למסור נבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ולאין אונים עצמה ירבה יצא מלאך ד' ויך בשונאיו ויפילם לרצוצים. ואברהם אבינו שדי עפרא והוה סייפי ונילי הוה נירי, יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו ומי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ וידליק והנה הדבר מובן כי ישנו מצות ומעשים מיוחדים אשר בעדם יזכה האדם אשר ד' יהיח נצב לימינו להושיעו בהנהגה הנפלאה אשר תדכא עוז הטבע ועמודיה יתפלצון ולא כל אדם זוכה לזה והכתוב אמר כי ד' צלך על יד ימינך וכמו הצל הוא תמונת האדם המציל ככה הנהגת ד' לאדם הוא לפי מעשיו והנהגתו כי הן האדם פי שנים בקרבו נלמו וצורתו נופו ונשמתו יש אדם אשר הנו והבשר המה המפקרים והמנהיגים אצלו המה המולכים בעולמו העולם קטן שלו וצורתו ונשמתו תכנע תחת ממשלת החומר ויש אדם אשר אצלו נשמתו המושלת

הקדמה

המושלת בעולמו העולם הקטן שלו וכל אשר תפקר ותצוה הנה כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו יסו אוזן קשבת וימלאו פקודתה יענו ויאמרו כי אנחנו עבדיך ומשרתיך כל אשר תצונו נעשה ולכל אשר תשלחנו נלך והנה הקב"ה נקרא חי העולמים ופי' ר"י בן גבאי ז"ל כי הקב"ה הוא נשמת העולמים כי כמו הנשמה הוא חיות הגוף ככה הקב"ה הוא נשמת הבריאה ומחיה את כולם, ולזאת כל הבריאה כולה הכוכבים והמזולות והגלגלים ע"ך המליצה נוכל לכנותם בשם גוף והקב"ה הוא הנשמה להם והאדם אשר אצלו בעולמו הקטן הגוף והחומר הוא המושל והמנחיג כן לעשתו ד' יהיינו בהנהגת הגוף מהעולם הגדול הנהגת הגלגלים והמזולות והטבע והאדם אשר אצלו תכנע הגוף והחומר ורק נשמתו המושלת בעולמו הקטן ככה לעומתו בעולם הגדול יכנע לפניו הררי הטבע הכוכבים ומזלות ויהיינו בהנהגה הנסיית ונשגב הוי"ה לבדו ביום ההוא, ואולם להכניע כחות החומר תחת הנפש הוא רק הניון התורה כמ"ש בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין כי רק התורה עון בידה לבטל תאות ותשיקת הגו והבשר ולכן יעקב אבינו אשר היה איש תם יושב אהלים שוקד על התורה נאמר אצלו והנה הוי"ה נצב עליו אשר ירוע כי שם אלהים מורה על הנהגת הטבע ושם הוי"ה מורה על שרוד הטבע והנהגה הנסיית והיינו כי יעקב שהיה עוסק בתורה זכה להנהגה זו הנהגה המופלאת.

ומעתה נגלה לפנינו טעם הדבר אשר אבינו יצחק היה ברעתו ורצונו רק לברך את עשו ולא ליעקב כי הנה הוא ראה מראש כי בניו נולדו שלא ע"ם הטבע אשתו עקרה וגם הוא הנהו לנובח אשתו עקר כמותה כמ"ש ביבמות (ס"ד.) ולזאת הבין כי אין לבניו חלק ונחלה בהנהגה הטבעית כי המה רק מעשה נסים ומשמרי הטבע מעולם ועד עולם יהיו לעומתם ויענדו להם ורק אם ילכו בדרך ד' וישמרו תורה ומצוה אז כאשר המה יכנעו גופם תחת נשמתם ובעולמם עולם הקטן תהיה הנשמה המושלת אז גם בעולם הגדול יהיה הנשמה המושלת והקב"ה שהוא חי העולמים ונשמתם יעמוד ליומים ויהיה משגב בצר להם לנוננם ולהושיעם בהנהגת השרוד אבל אם יסעדו קרסוליהם מדרך הישר ויסו הצדה ללכת ארחות עקלקלות והגוף לא יכנע רק הוא ימשול על הנפש הלא תיכף יסיר ד' עין השנחתו המיוחדת מהם ויהיו לאכול וימצאם רעות רבות וצרות כי אין מזל לצאצאיו, ומשמרי הטבע עוינים אותם ולכן חשב כי יעקב הוא איש תם יושב אהלים וגרים באורייתא הלא הוא יזכה להנהגה הנסיית ובניו וצאצאיו בטח ילכו אחריו כמ"ש מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו "אחריו" ר"ל שילכו אחריו כי כבר האב כבש לפני בניו את הדרך ההולכת בית אלהים חיים וכן בני יעקב וצאצאיו בטח יהיו אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם ישמרו תורת ד' וישקדו על דלתי התורה וד' יעמוד ליומים ויזכו להנהגה הנסיית ואולם לא כן עשו הוא איש שדה אינו עוסק בתורה יחטום וינזול ועל חרבו יחיה ואצלו הגוף הוא המושל על נפשו ומרשעים יוצא רשע בטח בניו כמותו יהיו ומעשה אבות ירשו בנים ולזאת הטח לא יזכו להנהגה הנסיית ולכן רצה יצחק לברך את עשו בנורת צדיק מושל ביראת אלהים אשר לא ינרע חלקו מכל העמים אשר על פני האדמה שיחיו על פי הטבע וכן עשו וצאצאיו הטבע תנן עליהם.

וזהו שטען יעקב ואמר הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק אולי יפושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע וגו' ובמדרש איש שעיר גבר שיודן כמר"א ושעירים ירקדו שם ואנכי איש חלק כמר"א כי חלק ד' עמו. והיינו כי יעקב טען הן עשו אחי איש שעיר גבר שיודן כמר"א ושעירים ירקדו שם, רעשו אינו איש כשר וישר ולא יזכה לעולם להנהגה הנסיית וצדיק ומוכרח הוא לברכת זו שיהיה לו חלק בהנהגת הטבע לכל הפחות כמו שאר כל העמים זולתינו אבל אנכי איש חלק כמר"א כי חלק הוי"ה עמו היינו שאנכי הנני איש שאוכל לזכות להנהגה נסיית וזהו כי חלק הוי"ה עמו ושם הוי"ה מורה על הנהגה נסיית כנ"ל וא"כ אנכי אינני נצרך להנהגה טבעית כלל ולמה אגזול הברכה מיד עשו דבר שהוא מוכרח לו ולי איננו נצרך כלל וכופין על מדת סדום זה נהנה וזה לא חסר והכא נרוע עור.

ואמר אולי יפושני אבי, וכנס' מכות (כ"ד.) לא רגל על לשוט זה יעקב דכתיב אולי יפושני וגו' ופירש"י שלא רצה לשקר מתחלה כו' ונעימים דברי הגרצח"ת בשם חכם אחד ראמר דהנה כבר ידענו דפן מיוסר בלשונינו היכי שרוצה שלא יהיה הדבר הזה וכבר נדרו חז"ל השמר פן ואל אינו אלא ל"ת אולם אולי הונח בלשונינו היכי שרוצה שיבא הדבר ההוא ולנכון דרשו חז"ל אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אלי כתיב דבת היה לו לאליעזר ורצה שישאנה משום דכתיב אולי מוכח דבאמת היה רוצה אליעזר שיהיה כן דלא תאבה האשה ללכת וכן אולי חטאו בני היינו שהיה רוצה שיחטאו עכ"פ רק בשוגג וכן כאן דלא פיה רוצה יעקב שיכיר אותו אביו היה לו לכתוב פן יפושני אבי ונאמר אולי מוכח דלא רצה לשקר באמת וחפץ היה שימיש אותו אביו עכ"ד. והיינו כי כן דרך שקר דאם יאמר אדם פעם אחת שקר ולא יהיה נתפס בשקרו יתרגל לאמר עוד שקר ויהיה שקרן כל ימיו ולכן יעקב איש האמת היה חש לנפשו שלא יתרגל לאמר שקר היה חפץ מאד אשר תיכף בפעם הראשונה שיאמר עתה דבר שקר יהיה נתפס בשקרו כי או יהיה ניצול שלא ישאר שקרן, ואמר והייתי בעיניו כמתעתע ובמדרש כמת וכתועה הכוונה דאם יהיה נמצא לאדם חטא ביסי בחרותו לא ירעישו עליו כל כך כמו אם יהיה נמצא לאיש זקן שחטא כי זקן מנאף הקב"ה שונאו לאשר הוא זקן ואינו לפי כבודו שיחטא כי כבר נצטנן דמו והופר האביונה ונצייר אלו היה נמצא כי אדם מת פם מקכין וחטא ונתפס הלא היה רעש גדול בכל העתונים כי דבר כזה לא נשמע עוד אשר מת יחטא ולכן אמר יעקב אם עשו חוטא אין בזה מהפלא כי הוא איש שרה ואדמוגי לכן אין בזה אשמה כ"כ אבל אנכי שהנני איש תם יושב אהלים ועוסק בתורה וכל העולם יחזיקו אותי לצדיק אם אנכי אהיה דובר שקרים וימושני אבי הלא אהיה בעיניו כמו שהיה מוצאין מת שפם מקברו והוא תועה וחוטא הלא זה יהיה רעש גדול ויהיה חילול השם כי יאמרו הלומדים הם הם השקרנים וכידוע ברורינו אשר בהמצא גם רבב על בגד ת"ח הוא עון גדול ויבוז כולם, ובכל זאת היה חפץ יעקב שיהיה נתפס בשקרו בכדי שלא ישאר שקרן חלילה. ואולם אמו הכריחתו ליעקב באמרה כי זהו ע"פ הדבור כמ"ש התרנום ורש"י שם ואמרה לו קח לי משם שני גדיי עזים טובים ואמרו במדרש טובים לך טובים לבניך טובים לך שעל ידיהם אתה נוטל הברכות טובים לבניך שעל ידיהם הוא מתכפר להם ביוה"כ דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ד' תטהרו ויפלא למה דוקא עי"ז הוא מתכפר להם ביוה"כ אמנם לדברינו יבא על נכון כי אמרה הנם כי אתה צדיק ותזכה להנהגת הנסיית ואינך זקוק לברכה של הנהגת הטבע בכל זאת הוא טוב לך להתנהג בהנהגה טבעית דכל מי שעושין לו נס מנכין לו מזכיותיו, וטובים לבניך כי אם יתנהגו בטבעית הנה על ידיהו מתכפר להם ביוה"כ דכתיב לפני חוי"ת תטהרו היינו ההנהגה הנסיית תהיה בזה שיכופר ביוה"כ.

והנה בבוא יעקב אל אביו נאמר וינש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד' ויתן לך האלהים מטל השמים היינו כאשר הריח את ריח בגדיו התפעל מאד כי נכנס עמו ריח נ"ע כמ"ש חז"ל ורש"י ולכן אמר ראה דבר פלא אשר לא דמיתי ולא חשבתי מעולם והוא כי ריח בני הוא כריח שדה אשר ברכו הוי"ה והיינו לאשר השב כי זהו עשו לזאת התפעל כי הוא דבר פלא אשר איש הזה הגון וראוי הוא להנהגה נסיית כמו שמורה שם הוי"ה ובכל זאת ויתן לך האלהים היינו הטבע כי תחיה ע"פ הטבע ניסטריא אלהים — ובמדרש אלהותו היינו כי ברכו אשר תהיה הטבע כפופה אליו ומשועבדת לו, וכי גם הטבע תסור למשמעתו, באופו אשר לא יצטרך לנסים נגד הטבע ולהלחם עמה ולבטלה, אכן גם הטבע תעשה רצונו וחפצו.

הקדמה

ובמכילתא ופ"ק דשבועות אמרו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע וכבר הרגישו המחברים כי זה צריך ביאור על מה בא התאחדות התיבות האלה ולמה הוא כי לא יספיק לנו לומר כי חש"י למדנו בזה שנשים חייבות בקידוש היינו כי התאחדות תיבות זכור ושמור ביחד מורה את שישנו בשמירה ישנו בזכירה כו' כי ישאל השואל הרי הרבה מצוות נשים חייבות בקיומם אף שהם מצות עשה שהז"ג ואנו לומדים זה באחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן ולא עביד קוב"ה ניסא לידיעה הלזו (עיי' מהרי"ל ערל ר' מי סנוחות) ולדעתי דהנה הקב"ה יצר את האדם עפר מן האדמה ונפח באפיו נשמת חיים באופן כי האדם הוא תרכובת כפולה נלמו וצורתו גופו ונשמתו ולזאת כי כמו אשר אין ראוי להשחית נשמתו כל עת שיחיה עלי אדמתו כן אין להשחית גופו וחומרו ובמ"ש וישוב העפר אל הארץ כמו שהיה והרוח תשוב אל אלהים אשר נתנה ובגמ' כמו שנתנה בטהרה וכן הגוף יהיה כמו שהיה בלי השחתה ואמרו נזיר שציער עצמו מן היין נקרא חוטא וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כי מלת זכור פירושו חז"ל זכרהו על היין שזהו עונג הגוף ומלת שמור הוא שישמור מעשות כל מלאכת ולא יעבור על ל"ת וא"כ שמור הוא ענין נפשיי כי בעברו ישחית נפשו ונשמתו ולכן יפה אמרו כי זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כי בשם שצריך לאדם להיות זהיר שלא יטמא ולא ימנף נשמתו ככה הוא מוזהר שלא ישחית גופו. והתבונן בזה להבין מדוע בדברות הראשונות דוקא נאמר זכור ובדברות השניות נאמר שמור כי לאשר בדברות הראשונות היו ישראל עוד במעלת העליונה אשר עליהם נאמר אז אני אמרתי אלהים אתם, כי כולם היו משולהבים בשלהבת יה ולזאת לא היו צריכים כל כך לאזהרת שמור שלא להשחית הנפש כאשר מוכרחים היו לאזהרת זכור שלא ישחיתו גופם והיו צריכים התעוררות לכבד את השבת במאכל ובמשתה שלא ישכחו כלל מעניני הגוף לזאת אז נאמר העיקר זכור את יום השבת לקדשו ואמרו זכרהו על היין, לא כן בזמן לוחות שניות אשר כבר נפלו ממדרגתם וחבלו מעשיהם ולחזק את הגוף שלא ישחיתו לא היו צריכים לאזהרת כי הם בעצמם יזכירו לאכול ולשתות ולא ישכחו מלקדש על היין רק אז היה עיקר האזהרה שמור שלא ישחיתו הנפש ולא יעברו חליצה על ל"ת אבל זכור ושמור בדביר אחד נאמרו כי שניהם שוים בהכרח לאדם.

וזהו שאמר ר' יוחנן בשם ר' יוסי דכל המענג את השבת אינל ושותה מחזק את גופו הרי בזה הוא מקדש את הטבע כי עניני הגוף ותאות בשרים הוא מעלה אותם אל רום שחק כי אוכל ושותה לאשר ד' צוהו א"כ בזה הוא זוכה לנחלת יעקב שנתברך ויתן לך אלהים ובמדרש אלחותו כי יהיה לו הנהנה מבעית ונם הטבע והנהנה האלהיית תהיה כפופה אליו וזהו או תתענג על ד' כי הנהנה הנסיית תהיה אצלך לעונג ולא הכרח כי אם לא היית אפשרי לחיות רק בהנהנה הנסיית הלא או היה זה לך הכרח ולא עונג כי בזולת הנהנה הנסיית אין לך חיים אבל עתה יהיה לך הנהנה הנסיית הנקראת בשם הוי"ה לעונג ולא הכרח כי "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" אשר אביו הורישו והנחילו ברכת הנהנת הטבע וזהו ראוי למי שמענג את השבת כי פי ד' דבר היינו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה של האדם יכול לדבר והקב"ה העיר לנו בזה אוזן שלא נשחית גם הגוף כמו הנפש והמקדש הטבע יזכה להנהנת הטבע ותהיה גם הטבע כפופה אליו אליו וסרה למשמעתו וגם הטבע תעשה רצונו ותפצה, וזהו נחלה בלי מצרים כי אינו זקוק ומוכרח להתנהג כל ימיו בהנהנה אחת בנסיית או בטבעיות כי אז יהיה נקרא נחלתו נחלה במצרים אשר רק בהנהנה זו יתנהג ועל פיה יחיה אבל נחלת יעקב הנה אביו הנחילו נחלה בלי מצרים כי כאשר תקצר יד הנהנה אחת להושיעו יושע בהנהנה השניה.

והנה ידיעת ההפכיים א"ת היא וכמו דהשומר שבת זוכה לשתי ההנהגות יחד הנסיית והטבעיות כן המחלל שבת אין לו חלק ונחלה בשתי ההנהגות דהמחלל שבת (אפילו בצנעא) דהוא כאלו חלל כל המצות לא יתכן שיזכה לתשועה נסיית אכן גם הנהנה הטבעיית לא יהיה לו כי מראש ומקדם נוצרנו ונולדנו שלא ע"פ הטבע ונחלת יעקב לא תנתן רק לשומרי שבת ועון זה ולא אחר הוא בעוברינו אשר אנחנו נתונים למשיסה ולבזה בידי שונאינו ומנדינו ואין חונן ומרחם עלינו ולזאת אזרתי שארית כחי לראות שיהיה מותר המלטול בעירי ע"פ יסודי הפוסקים ראשונים ואחרונים בלי שום קולא רק בהלכה ברורה בהלכה ומורין כן אך כאשר יצאתי מהעיר הכרותי ופרסמתי ברבים אשר מהיום והלאה האיסור במקומו מפני הרבה מעמים כמוסים עמדי ומאשר חידשתי אז בהלכה הנני מוציאם עתה לאור עולם ובד' בטחתי כי כל איש אשר יעיין הטיב בדברי הנה אם אך במשרים יתהלך ישבע עונג ויברך עליהם ברכת הנהנין כי הרבה מדברי ת"ל נעימים וערבים הם וספרי זה הוא נפלא בסינו וד' יושיענו ויחנני בחסדו ומובו יתב' אשר לא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וז"ז וגו' כחפץ המצפה לרחמי שמים וחסד חנם.

נאום הק' אברהם אהרן יודעלאוויץ
רב ואב"ד דק"ק באסטאן, מאסס. באמעריקה.

בעהמ"ח ספר שו"ת "בית אב קמא" על אור"ח וס' "תפותי זהב" וס' "על"ם". כ"א" של הגאון הגדול הצדיק ר' מאיר מאירים זצ"ל אב"ד דק"ק קאברין. מחבר ספרי "ניר" על ירושלמי, ולמעלה בקודש נין ונכד להגאון מהרש"ל זצ"ל ושארו של מהר"ם פאדוה זצ"ל שארו של הגאון מהרש"ל זצ"ל ושארו של הגאון רמ"א זצ"ל וחתנו של הגאון ר' אברהם מינץ זצ"ל בהגאון הגדול בדורו מהר"י מינץ זצ"ל זי"ע, אמן.

סימן א'

שאלה, בדין מומר לחלל שבתות דהוא מומר לכל התורה כולה אם זהו בכל מלאכות של שבת (וכל הפרטים בזה) ואי איכא מצוה וחוב לתקן עירובין שיהיה מותר למלטל בשבת, ועל מי מוטל הדבר.

(א) **תשובה**, יסוד ההיהדות וגורם ההתורה והמצוה, הוא שמירת שבת וכל מי ששומר שבת כהלכתו נקל לו להיות יהודי כשר ויכר נכל שבת מי שעשה דשמירת השבת הוא מועיל להיות נוצר תורה ומצותיה ולהציל ירקה כמ"ש (ישעיה ו"ו) זכרי למוש יעשה זאת ונן למם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר יהו מעשות כל רע, והייטו כי מי ששומר שבת מחללו הוה סגולת השבת גדולה להשפיע עליו שפע קדושה וטהרה לשכר יהיה שומר יהו מעשות כל רע, כי לא יאוכה לו עוד עון ופשע, וכן מלאתי להדיא נמכילתא פי נשלח (נפסוק עד למה מלאתם) שומר שבת מחללו ושומר יהו מעשות כל רע, הא למדנו שכל מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה, וזהו לדעתי מ"ש (פי משפטים) שבת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך ונרו ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, והנה לנ"ב נא לרבות שביתת כלים כדלתיתא נשבת (י"ת.) ולנ"ה דלית להו שביתת כלים קשה מאי נא לרבות, ורש"י הניח מהמכילתא דנא לעשות כל מ"ע נחזהרה ונחקונוי דה"ט דעשה דוחה ל"ת לפי שנכל עשה יש נו נ"כ ל"ת והו"ל תרתי עשה ול"ת מעו"ה דוחה ל"ת נרידל, וזהו נגד דנרי רש"י נפ"ת (ל'.) והרי"ף סס דאין הל"ת מועיל לדחות ל"ת אלא עשה הוא דקא דחי לה, ומלנד זה יקשה למה תנן ריש כריתות דהפסח והמילה מנוח עשה ולהרמנ"ם נפ"ת מה' ניה"נ השמר דעשה נמי לאו הוא ועיין תרלה"ח סימן ל', ותולם לדעתי יש לפרש דה"ק ויום השביעי תשבות למען ינוח שורך ונרו וכה יגרום לשכר ונכל אשר אמרתי אליכם תיינו נכל התורה כולה תשמרו כי השבת סגולה לזה שיהיה החדש שומר כל מנות ד', וכן נאמר נפי תצא ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם, הייטו דהשבת היא תעשה לחכם שתהיו לחם קדושים, וכן אמרו נמכילתא סס כי קודש היא לכם תניד שהשבת מוספת קדושה על ישראל, ועיין ניצה (ט"ז.) דקאמר הגמרא דשבת ניתן לישראל נלישנא ופריך מי הכי לא לעשנו עכו"ם עלה, ופירש"י ולמן לשכתן שכר הקנ"ה להעניקן על התורה ועל המצות כו', והקי מהרש"ל ומהרש"ל ומהרי"ם ז"ף מנ"ל דלישנו עכו"ם תשבת, דילמא זהו דעשנו לשמר תורה ומצות לכל לשבת דנלישנא לא נעשנו כלל עלה, ולדנריהו סרה קושית זו דאם לא ידעו המה מחצות שבת הסגולה המועלת לירקה את ד' ולקיים את כל התורה, אין ליענש על שכר לא קנלו התורה והמצוה, כי נלי שמירת שבת מ"ת לקיים התורה והמצוה, ומדאשכחן שכזר הקנ"ה להעניקן על התורה ועל המצות מוכח דילמי מסגולת השבת שמועיל לירקת ד' ולקיים כל התורה, ולפ"ה לא קנלו התורה והמצות ושפיר מיענשו, וזהו שאמרו נשבת (יו"ד:) אמר הקנ"ה למשה מתנה טובה יש לי בנית נגזי ושבת שמה ואני מנקש ליתנה לישראל כו', ויפלא למה השבת מונח בנית נגזיו של הקנ"ה ותולם כשר אמרו נברכות (ל"נ:) אין לו להקנ"ה בנית נגזיו אלא תורה של ירקת שתים שנאמר ירקת ד' היא לוערו ופי' המפרשים תשוש דהכל נידי שתים לכן אין דבר תשוב כנל נעיני ד', ורק ירקת שתים הוא דבר שהיטו ניד ד' רק נתן לו האדם הנמירה וכטוב נעיניו יעשה ללכת דרך מצרים לו דרך עקלתון, ולזאת הוא דבר יקר נעיני ד' לפי שהיטו ניהו, ודבר יקר שהיטו נמתנת כל כך מטתינים נתורה, ונבתי נגזיו של הקנ"ה מונח הירקה ממנו יתבי, והוא ניור ומשל על נוזל יקר ירקת ד' נעיניו יתבי כאלו הוא מסתירו בנית נגזיו, ולכן גם השבת דהוא סגולת הירקה ומועיל לשמירת התורה מונחת בנית נגזיו של הקנ"ה, כי השבת ושמירת התורה והמצוה הוא לאחד, וכאלו הם שמות נרדפים, ונמסכת עירובין (ס"ט:) ע"ז ושבת כי הדדי ניהו, ונחולין (ה'.) פירש"י הלי תנל תמירת ליה שבת כעכו"ם דהעונד ע"ז כופר נהקנ"ה והמחלל שבת כופר נמעשיו ומעיד שקר נלא שבת הקנ"ה נמעשה נרחשית עכ"ל, ועיין נמכילתא פי יתרו כתיב זכור לת יום השבת לקדשו וכנגדו כתיב לא תעשה מניד הכתוב שכל מי שמחלל לת השבת מעיד נפני מי שאמר והיה העולם שלא נרא עולמו לשבה יתים ולא קם נשניעי, וכל מי שמשמר לת השבת מעיד נפני מי שאמר והיה העולם שנרא עולמו לשבה יתים וקם נשניעי שנאמר ואתם עדי נאם ד', וזהו כדנרי רש"י הנ"ל, ועיין תג"ח ספרי ז"ו דהניח נירסת נרש"י דתמירת ליה שבת מעכו"ם ועיין תוספות שבת והגהות הנר"ם שזה טעות וקדמס מהרש"ל נהדי"ם, ועיין תשובת יד לליהו סימן י"ח וסימן פ"ג ועיין תשובה מלהנה ח"ג סימן ת"ח וכס' תינת נתא להפמ"ג סוף הספר תקירה ז' כתבו לקיים הנירסת, ולפי זיהיה הרי לכו"ע שקולה שבת כעכו"ם ומותר לחלל שבתות הוי מותר לכל התורה כולה כמו מומר לע"ז דכתיב נה (נמדנר ט"ו) וכי תשנו ולא תעשו לת כל המצות הלאה ולמרו נהוריות (ד'.) לימו היה מצוה שהיה שקולה ככל המצות הוי מומר זה עכו"ם.

ענף א'

(ב) **ובתשב"ץ** (ח"נ סימן מ"ז) הניא להעיטור נשם תשובה לקמלי כתב דמחלל שבת נפרהסיא דהוי כעכו"ם זהו דוקא נעבודת קרקע, ולכאורה הוא מילתא דתמיהא טובא ולין לזה שום מקור ונחידושי רעק"א ניור"ד סימן נ' הניח בזה נל"ע ולין פותר, ולפבר להניא דלית לישיטה זו מהא דהקשו התוספות והרשבה"ם נמתניתין דהשותה בשבת ויוהכ"פ לע"פ שמתחייב נפשו שחיטתו כשרה, וקשה והא מומר לחלל שבת הוי מומר לכל התורה ולאסור לאכול משחיטתו והרנה ת"י נאמרו נזה לין עיין שם נתוספות נפ"ק דחולין (י"ל.) ונרשנ"ם ותפרש"י, ולפום שיטת הנאונים נתשובה לקמלי הנ"ל הנה מעיקרא לק"ת דזהו רק מומר לחלל שבתות נעבודת קרקע ולא מומר לשאר חילול שבת, ונסנהדרין (ע"נ:) נני הני שניתנו להלילן נפשו דאסרינן דאוכל קרא מיותר לתעוטי שבת דלא ניתן להלילן נפשו והקשו התוספות נד"ה חד, דלמה ליה קרא לתעוטי שבת הא מלינ נופיה קא מחלל שבת דחונל נחניוו ואין זה יחלל שבת להלילן חניוו מחילול שבת ואין זה מקלקל נחבורה דאוכל תקונת נגרת כיון דמחייב מיתה ולר' אליעזר נרש"ם ס"ל נאמת סס (ע"ז.) דמחלל שבת ניתן להלילו נפשו ואין חילול חילול מעכו"ם, וקשה אוך יחלל שבת להלילו חניוו מחילול שבת, ועיין סס נתוספות שנדפקו, ולפום שיטת הנאונים הכ"ל י"ל דהא דלר"ת נרש"ם ניתן להלילו נפשו ולרבנן נעי קרא למעוטי היינו נמחלל שבת נעבודת קרקע דהוא ככופר נכל התורה כולה דנזה שפיר נתרינן חילול חילול מעכו"ם דמחלל שבת כזה הוי כעובד עכו"ם דכופר נכל התורה, והרודף לע"ג דהוא נ"ב יחלל שבת נאלי דיהרגנו מ"ת הלי חילול חינו נעבודת קרקע לשיטת התוספות נפ"ק דקדושין (ז'.) ד"ה לם, וכ"ה שיטת הריטנ"ח והר"ן דהא דאדם חתדם לחתקם לקרקעות חינו רק נעבד כנעני אבל נן תורין לת לחתקם אלא נדמי עלי לפי שאחין לותו כעבד כו', ול"ל לפי שיטת הפוסקים הללו הרי אלי דיהרגנו הרודף ולאלי חינו חילול נעבודת קרקע, ועיין ט"ז לתר"ח ספרי שלא זכתב שיש ליהר שלא יחלוש תן עור שלו ניהו כו', ויש לדון נדנריו לפום שיטת הנ"ל ועיין נש"ך תר"ח ספרי ל"ה.

(ג) **ואמינא** יסוד נדול לשיטה זו לפמ"ש החי"ם חלק ו' סימן פ"ג דהלי תנל דאחיר ליה שבת כע"ז הנה נספרי מפיק ליה מדסמיך פי מקושש לפי ע"ז סוף פי שלח ולהכי נעינן נתחלל שבת נפרהסיא דוקא תשוש דאין לך נו חלל חילולו דמקושש פרהסיא הוה עכ"ד, והנה הלי הקישל דמקושש לפרשה ע"ז מדסמיכיהו רחמנא להדדי שכתב החי"ם נשם הספרי לת מלאתי נספרי שלפני, ותולם מילי דסנרת לינן דהא סמוכים הם נאחת לעיניהו נתורה (ונפסיקתא זוטרתא פי שלח נסוף פי ליתי נפסוק לחי ד' תלהיכם תלאתי כתוב חלו שבע מצות שנאחרו נזה אחר זה פרשת ע"ז ופרשת מקושש ופרשת ליתי לפי שכל הכופר נע"ז כאלו קיים כל התורה כולה וכל המשחר לת השבת כאלו קיים כל התורה כולה. וכו' עיין שם, ומעתה י"ל דידיעת ההפכים אחת היא וכתו דהמחזה נע"ז

כופר בכל התורה כולה כן נמי המחלל שבת הוי ככופר בכל התורה
(וקשה דמ"כ נגיעת נמי ויש לחלק בכמה אופני).

ובזה אתרתי לאורויות הנ"ל דאמרו על קרא וכי תשנו ולא תעשו את
כל המצות היו אומר שהוא שקולה ככל
המצות הוי אומר זה עכו"ם, והנתון מהר"ם הלוי פלנלוק
הקשה מכ"ל דנעכו"ם מיירי קרא דילמא נשבת מיירי קרא
דהא מומר לחלל שבת הוי מומר לכל התורה כמו מומר לע"ז, וצ"ב
תי' משום דנשבת דוקא נפרהסיא הוי מומר לכל התורה דנעשין
החניק מ"ב לא שייך לומר דקרא נשבת מיירי דהרי קרא נשוגג מיירי
ונשוגג אפילו פרהסיא כגיגעת דהא לא החניק מ"ב שבת נשוגג כשאר
מצות תשו"ה מוקמינן נע"ז דאין חילוק בין פרהסיא לגיגעת עכ"ל,
ולהאמור דברי הר"ם ליתא דהא דאמרינן דנשבת הוא דוקא
נפרהסיא זהו משום דהא דאמרינן דמומר לחלל שבת הוי כעובד ע"ז
זהו משום דאיתקש מקושש לע"ז ומקושש פרהסיא הואי ואין לך בו
אלא חילול ומ"ב הא תינח אם קרא דכי תשנו מיירי בע"ז ומקושש
דומה לזה ועיקר מומר לחלל שבת דהוי כעובד ע"ז ידעינן ממקושש
דאי יש מקום לומר דנגיעין נחילול שבת דוקא פרהסיא נכדי שיהיה
חילול דמקושש לגבי אם ניחא דקרא דכי תשנו מיירי בשבת מ"ב יהיה
שפיר מוכח דגם נשוגג הוי שבת שקולה ככל המצות וליתא תי' הנ"ל,
ותולם גם עיקר קושית הנ"ל ליתא דהא דאמרינן דמומר לחלל שבת
הוי כמומר לע"ז דהוי מומר לכל התורה זהו רק לחרי דמוקמינן קרא
דכי תשנו נע"ז דאז אמרינן נסמכה פ' מקושש לפי ע"ז לומר לך
דמחלל שבת הוי נמי כע"ז וממילא לאמרינן דנשבת הוי רק נפרהסיא
משום דמקושש פרהסיא היה ואין לך בו אלא חילולו לגבי אם לא
ניחא דקרא דכי תשנו מיירי נע"ז אין סברת כלל לומר דשבת הוי ככל
התורה כולה דמ"ל לומר דבר כזה וצ"ב, ועיין
בספרי אם בפי שלא מכון לפ נמה שנשנתה מצות
ת"ל למן היום אשר צוה ד' והיכן התחיל הקב"ה לצוותם מלמד
שאמר ויצו ד' אלהים על השבת, ומ"ב ת"ח כלל לומר דקרא דכי
תשנו קאי על שבת דאדם לא נצטווה על השבת ונם לגמרא דילן נדנורי
של הקב"ה וצוה ע"י משה זהו עכו"ם דוקא, ועיין ספרי פ' ראה
בפסוק וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי
אלהים אחרים מכאן אמרו כל המודה בעכו"ם ככופר בכל התורה
כולה וכל הכופר בעכו"ם כמודה בכל התורה כולה והוגח גם בר"י
אם וכן בפי משפטים בפסוק ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם
אלהים אחרים לא תזכירו כתב רש"י ד"ת ובכל אשר אמרתי ואו'
ללמדך ששקולה ע"ת כנגד כל המצות כולן והנזהר בה כאומר את
כולן עכ"ל, ומ"ב נם נלע כל הנ"ל קושיות הנתון מהר"ם הלוי
הנ"ל לק"ת דעכו"ם דשקולה ככל התורה ידעינן נם מקרא אחרינא
משמ"ב שבת.

ויש להעיר נקרא דפי משפטים ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו
הנ"ל דמעיקרא כתיב אם שבת ימים ונו' מ"ב הא מצם
אפשר לדעת דגם שבת שקולה ככל התורה כולה דהא גם על מצות
שבת סיים הכתוב ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ומ"ב י"ל דזהו
ללמדך דשקולה שבת ככל התורה וכדנרי רש"י נסיפא דקרא, ואולי
כיון דלפשר לומר דקרא קאי רק לגלקמיה אסיפא דקרא לעכו"ם,
מ"ב ת"ח ללמוד מזה נם לשבת, ועוד י"ל דמקרא זה לפשר רק
לדעת דשמירת שבת שקולה כנגד כל המצות כולן והנזהר בה כאומר
את כולן וכמו דפירש"י ה"נ גבי עכו"ם, אבל שייהיה המחלל שבת
ככופר בכל התורה לא ידעינן מהאם וה"ל דלא ידעינן מהאם ההודה
בעכו"ם כופר בכל התורה כולה דמזה טוענה לעולם מרובה מחדת
פורענות ושפיר לישנריך קרא לאחריתי לזה המדברים רק מחילול
ועוד י"ל דזה תלוי בפלוגתת דר"י ורי"ז בגיטין (ז':) וכן בזבחים
(ד"י) אי מקרא כדרש לאחריו או נם לעכ"ו.

ומעתה דהא דאמיר שבת כע"ז זהו מהספרי דנמר מדסמיך פ'
מקושש לפי ע"ז והא דנעינן נמחלל שבת נפרהסיא היה מ"ב הרי נגלה
משום דאין לך בו אלא חילולו ומקושש פרהסיא היה מ"ב הרי נגלה
לפניו יסוד גדול לדברי העיטור בשם תשובה לקמאי הנ"ל דהא
נר"פ הזורק חיבת פלוגתא לחזה מלאכה עשה המקושש שמחלל אחר
מעניר ד"ת היה נמחניתא תנח תולש הוה רב לחת נ"י אחר מעמר
הוה ונודאי קיי"ל כנרייתא דתולש הוה ולא כשמואל ורב לחת נ"י
דהנרייתא הוי תיובתייהו ולכן ס"ל להכי נאוסים דמחלל שבת דהוי
ככופר בכל התורה כולה זהו דוקא נעבודת קרקע ומשום דאין לך
בו אלא חילולו דומיא דמקושש.

ובירושלמי פ"ה דסנהדרין (הלי ה') ר' חייה בר נחמד שאל
מקושש משום מאי מיחייב משום תולש או משום
קוצר ופשיט ליה משום קוצר מתחייב ונמרפ"ה כתב דהנפ"מ לדאיכא
נ"י דאיכא לאחת דאינו חייב עליה וכדאתר בנמרת דילן דקמ"ל דהא
מיהת מהני דלא אפשקה נהו, ותמיהני מאד דהא דאיכי נ"י לא
אידכר נכולה תלמודא דמערבתא כלל ועוד דהא תולש הוא תולדה דקוצר
כמ"ש הרמנ"ם נפ"ח משבת ורק דהאיכא הוא דקוצר הוי נכלי ותולש
הוא נית כמ"ש הלח"מ שם ומ"ב אם ניחא דמקושש היה תולש הרי
ודאי ליתי לאפשר לומר דתולש יהיה מהני דלא אפשקה נהו נדאיכי
נ"י וקוצר יהיה מהני דאפשקה נהו נדאיכי נ"י דהא ודאי ליתא
דכיון דעל התולדה חייב אתה מ"ב פסיטא דעל האב חייב אתה
לאיך לאפשר דיהיה יפה כח התולדה מכח אב אלו ונם נהיפך נמי
ליכא נפ"ת מידי דאי מקושש היה קוצר תו ליכא מידי מאי לאיסתפוקי
נתולש נדאיכי נ"י דהא דאיכי נ"י הוי מיירי רק נהאנות מלאכות
דאיתא נהו אחת דאינו חייב אתה אבל מתולדות לא קמיירי דפסיטא
דתולדות דשבת תולדותיהן כיוצא נהן ניחא כמו האנות והתרה"פ
נמשך שזה נפירושו הנ"ל לאחרי הנמרת דילן נפ' הזורק דקאמר נפ"ת
לדאיכי נ"י אבל שבת שגגה גדולה דנמרת דילן דקאמר נ' מלאכות
תלוקות מעניר ד"ת דהוי תולדה דהוצאה או תולש דהוי תולדה
דקוצר או מעמר דהוי תולדה אב נפ"ע, וכל אלו הם מלאכות מיוחדות
ותלוקות זו מזו שפיר י"ל דאיכי נפ"ת לדאיכי נ"י אבל נירושלמי
דמסתפק רק אי מקושש היה קוצר או תולש דשניהם מלאכה אחת
אלא שזה אב וזה תולדה מ"ב ליכא למימר כלל דהנפ"ת הוא לדאיכי
וכמ"ש, ולישנייהו לדנרי המרה"פ נזה, ונריך יסוד למאי נפ"ת
שאל ר' חייה מקושש משום מאי מיחייב והא מאי דהוה הוה, ותולם
לדנרינו הנ"ל דהנפ"ת יהיה לענין מחלל שבת דהוי ככופר נכה"ת
דזהו דומיא דמקושש דוקא ואי לאיחייב משום קוצר לא יהיה תומר
לכה"ת כולה רק אי עשה מלאכה מהאנות ונכלי דוקא משום תולש
לך נו אלא חילולו דומיא דמקושש, ואי מקושש לאיחייב משום תולש
יהיה תומר לכל התורה נם אי עשה מלאכה נידו והתולדות דומיא
דתולש, ומסקינן הירושלמי דהוא משום קוצר ולפישטת הירושלמי נפ"ז
משבת ה"ג דרננן דקיסרין אחרין דהין לייב כורת וכל דנר שאתה
מנדילו מחיותו חייב משום קוצר מ"ב חיונא דקוצר נם אלא נגדולי
קרקע, ותולם כנר כתב הרמנ"ן והרשנ"ש נשמו דזהו אלא כפישטת
נמרת דילן דאין קוראה אלא נגדולי קרקע ושפיר כתבו הנתוכים הנ"ל
דתומר הוא רק נעבודת קרקע וכפום נמרי דילן דקתני נמתניתת דתולש
הוה ומ"ב לא נעינן אעשה מלאכה נכלי דוקא ואפילו מהתולדות
וניזו נמי הוה תומר ומ"ב, ואין אוהנה הנה נם הירושלמי אינו
סובר דמקושש מעניר ד"ת אלו מעמר היה וזה רחיה לפסק הנתוכים
לדנרינו דהא נזה השוו הירושלמי ונמרת דילן נמתניתת תני וכתן
הוא לפסוק לדינא נמאי דיפתוו שני התלמודים כאחד.

(ד) ובסנהדרין (ע"ח:) יודע היה משה רבינו שמקושש נמיתה
שנאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע
נאיזה מיתה נהרג כו' וכתנו התוספות ותע"ב דסתם מיתה תנק
היא מתוך הסנרת היה מדמה לעכו"ם דנסקילה דמחלל שבת נפרהסיא
ככופר נעיקר שכופר נמעשה נראיתי עכ"ל, והקשה הנרעק"א ז"ל
דלפ"ז לא היה ספיקו של מרע"ה רק נמחלל שבת נפרהסיא דהוי ככופר
נעיקר מ"ב עדיין מנ"ל לדינא דמחלל שבת נגיעת נסקילה דילמא
הא דמקושש נסקילה היינו דהקב"ה הסכים עם מרע"ה נסנרת
זו ודוקא נפרהסיא אבל נגיעת מנ"ל, ולע"ד נראה לייתב דהתוספות
ס"ל דהמקושש היה נגיעת דמחלל זה לומר דנם למד"ת תולש לו
מעמר דהמקושש היה נפרהסיא נפני עשרה והא פשטיה דקרא ויוצאו
לותו מקושש עניס וגר משמע דהיה נבדר מניאה מ"ב עדיפא לומר
דמקושש היה נגיעת (עיין ת' ח"ם חי' סימן כ"ו) ורק דהכי קאמרי
התוספות כיון דנפרהסיא מתוך הסנרת היה נדמה לעכו"ם דמחלל
שבת נפרהסיא ככופר נעיקר והוי כעובד עכו"ם להכי נסתפק מצה
תו נם נמקושש ותע"ב שהיה נם נגיעת דדילמא נם נגיעת יומת
נסקילה

נסקילה דהא כולם ככלנו צחד קרא דמחלליה מות יומת הן בפרהסיא הן בצניעא וכיון דבפרהסיא הוי בסקילה ל"ש פירושא דקרא לגבי פרהסיא מות יומת בסקילה ל"ש תו ר"ל דגם בצניעא מי' בסקילה והקנ"ה הסכים למשה דגם בצניעא בסקילה והתוספות לטעמייהו מלי נפ"ק דסולין דמוקי מתניתין דהשוחט בשבת וניהוכ"פ דשחיטתו כשרה ולא הוי שחיטת מומר דמיירי בשבת בצניעא ומוכח דס"ל דפרהסיא הוא דוקא נפני עשרה ועיין פלתי סימן י"ח שכתב בטעמת דהרמנ"ם נפי המצנה גם דלא מוקי לה בשוחט בצניעא משום דהרמנ"ם סובר דפרהסיא הוי לריך עשרה ג"ח ורק בעשותו בפרהסיא ומנלה דעתו להפקיר עלמו ולפרוק על זהו פרהסיא וכ"ה שיטת המרדכי פ"ק דסולין ול"ל נהתרלה והיתר עלמו למיתה אין לך פומני גדול מזה עיין שם, ולפוס שיטה זו ל"ש לומר דמקוש בצניעא היה דהא התרו במקוש שהוא חייב מיתת ג"ד כמ"ש בסנהדרין פ': ת"ק יליף ממקוש עיין שם, ולריך לומר דספיקו של מרע"ה היה משום דבפרהסיא הסנדת נרלה דיש לדמות אותו לעובד עכו"ם דנסקילה, ולפוס שיטה זו הדת לכאורה קושיות הגרעק"א הנ"ל, ואתמס הא ליתא דלשיטה זו קושיות הגרעק"א מיקרא דק"ת דהא ליכא מאלן שבת בצניעא נסקילה כלל דכיון דהתרו בו למיתה והתיר עלמו למיתה הרי זהו פרהסיא ל"ש לעולם פרהסיא הוא דהא בלי התרלה לא מקטת נייה מיתה כלל ול"ש ל"ל ההוספות נסנהדרין ס"ל כשיטה זו, ולפשר לומר דגם התוספות נחולין עומדים בשיטה זו והא דמוקי דמתניתין דהשוחט בשבת מיירי בצניעא היינו לפני עד אחד או בלי התרלה ומתניי' בנפשו דקתני הוא בכרת כמו ניהוכ"פ ודלא כהפלתי הנ"ל.

ברם לפוס שיטת הגאונים הנ"ל דמחלל שבת בפרהסיא דהוי כעובד עכו"ם זהו דוקא בענודת קרקע דומיא דמקוש אבל בסקילה אם כן עדיין קשה מנ"ל דיהיב מחללי שבת הוא בסקילה ולילמל רק בענודת קרקע הסכים הקנ"ה עם מרע"ה בסנדת זו ולא נאיהב ולריך לומר דהאי גרייתא ס"ל נאחת דמקוש היה מענוד או מעשר ולא בענודת קרקע ול"ש מאי דהקשינו לעיל דהגרייתא דמקוש תולש הוא הוי תיובתא לשמואל ורב אחא ג"י והאיהב פלגי על גרייתא די"ל דס"ל כהאי גרייתא דיודע היה מרע"ה שהמקוש כו'.

ובזה לפשר לפרש לשון הגמרא בנגע בתרא (ק"ט.) ת"ר חיזקת שמעון הצקמוני היה לי תנר מתלמידי ר"ע וכך היה ר"ש הצקמוני אומר, יודע היה משה רבינו שהמקוש נאיהב כו', ומקשין המפרשים לאחי דיק שהיה מתלמידי ר"ע, ואולם לפי גירסת ס"ל נאחת דמקוש מעניר ל"ש היה כשמואל ל"ש ל"ש והוא דלכאורה קשה מנ"ל דיודע היה מרע"ה שהמקוש נאיהב הא הולאה מלאכה גרועה היא ול"ש ל"ל דלהכי נסתפק נה משה לי תיובא ג"כ נאיהב, ואתמס התוספות גריס שבת ל"ה פשט, כתבו הוכחה דהולאה מלאכה גרועה מדאינטריך קרא קרלי נהולאה גריס הזורק מוכלל העם מהניח ובספ"ק דעירובין דרשינן אל יצא איש מאהלו אל יוליא ואינטריך תרוייהו חד לענין וחד לעניר, ואתהרש"ל הקשה דהוי"ל לומר מדאינטריך כלל קרא להולאה מע"ש דהוה נאשכן ולאחר שבת לא נעינן קרא כלל אלא כל דהוה נאשכן וכ"ש ההוכחה נתוספות ר"פ שנועות אחים, ות"י התפרשיס דאחד קרא נהי דאוכח דהולאה מלאכה גרועה היא מדאינטריך קרא מ"מ לא מוכח דשאחה הולאה משאר שבת שנילה לנו התורה דחייב נהולאה דהיינו דידעינן דחייב הוא נהולאה תו לפשר לומר דהוי עכשיו אחם כמו שאר שבת מלאכות ולשכי הוכיחו התוספות מדאינטריך תרי קרלי חד לענין וחד לעניר ול"ש מוכרח דגם עכשיו דנילה התורה דהוה חייב נהולאה מ"מ מחרינן דהולאה מלאכה גרועה היא ובשאחה משאר שבת ותשו"ה בענין נחי כל תולדות דהולאה נאשכן ול"ש לפי"ז לר"ע דסובר אחרינן דלעניר קרא דלא יצא לאחרינן ואו ליכא תרי קרלי להולאה ל"ש לפי"ז לר"ע דסובר אחרינן דלעניר קרא דנילה אורה דחייב על הולאה אי הוי הולאה כשאר שבת מלאכות אחם וה אחרי נפלוגחת רש"י ותוספות שם נפ"ק דעירובין עיין ת' מהרי"ם פלאגי סימן כ"ד ול"ש לפוס שיטת רש"י דשפיר קאמר דשמעון הצקמוני היה מחלמידי ר"ע דייקי והיינו דס"ל לר"ע דאד קרא לאחרינן והוי הולאה עכשיו כשאר שבת ושפיר י"ל דיודע היה מרע"ה שהמקוש נאיהב ואתמס נמי' נסקילה אחד קרא לאחרינן ומהא דמחללי' מות יומת הן בפרהסיא הן בצניעא וכיון דבפרהסיא הוי בסקילה ל"ש פירושא דקרא לגבי פרהסיא מות יומת בסקילה ל"ש תו ר"ל דגם בצניעא מי' בסקילה והקנ"ה הסכים למשה דגם בצניעא בסקילה והתוספות לטעמייהו מלי נפ"ק דסולין דמוקי מתניתין דהשוחט בשבת וניהוכ"פ דשחיטתו כשרה ולא הוי שחיטת מומר דמיירי בשבת בצניעא ומוכח דס"ל דפרהסיא הוא דוקא נפני עשרה ועיין פלתי סימן י"ח שכתב בטעמת דהרמנ"ם נפי המצנה גם דלא מוקי לה בשוחט בצניעא משום דהרמנ"ם סובר דפרהסיא הוי לריך עשרה ג"ח ורק בעשותו בפרהסיא ומנלה דעתו להפקיר עלמו ולפרוק על זהו פרהסיא וכ"ה שיטת המרדכי פ"ק דסולין ול"ל נהתרלה והיתר עלמו למיתה אין לך פומני גדול מזה עיין שם, ולפוס שיטה זו ל"ש לומר דמקוש בצניעא היה דהא התרו במקוש שהוא חייב מיתת ג"ד כמ"ש בסנהדרין פ': ת"ק יליף ממקוש עיין שם, ולריך לומר דספיקו של מרע"ה היה משום דבפרהסיא הסנדת נרלה דיש לדמות אותו לעובד עכו"ם דנסקילה, ולפוס שיטה זו הדת לכאורה קושיות הגרעק"א הנ"ל, ואתמס הא ליתא דלשיטה זו קושיות הגרעק"א מיקרא דק"ת דהא ליכא מאלן שבת בצניעא נסקילה כלל דכיון דהתרו בו למיתה והתיר עלמו למיתה הרי זהו פרהסיא ל"ש לעולם פרהסיא הוא דהא בלי התרלה לא מקטת נייה מיתה כלל ול"ש ל"ל ההוספות נסנהדרין ס"ל כשיטה זו, ולפשר לומר דגם התוספות נחולין עומדים בשיטה זו והא דמוקי דמתניתין דהשוחט בשבת מיירי בצניעא היינו לפני עד אחד או בלי התרלה ומתניי' בנפשו דקתני הוא בכרת כמו ניהוכ"פ ודלא כהפלתי הנ"ל.

ברם לפוס שיטת הגאונים הנ"ל דמחלל שבת בפרהסיא דהוי כעובד עכו"ם זהו דוקא בענודת קרקע דומיא דמקוש אבל בסקילה אם כן עדיין קשה מנ"ל דיהיב מחללי שבת הוא בסקילה ולילמל רק בענודת קרקע הסכים הקנ"ה עם מרע"ה בסנדת זו ולא נאיהב ולריך לומר דהאי גרייתא ס"ל נאחת דמקוש היה מענוד או מעשר ולא בענודת קרקע ול"ש מאי דהקשינו לעיל דהגרייתא דמקוש תולש הוא הוי תיובתא לשמואל ורב אחא ג"י והאיהב פלגי על גרייתא די"ל דס"ל כהאי גרייתא דיודע היה מרע"ה שהמקוש נאיהב כו'.

ובזה לפשר לפרש לשון הגמרא בנגע בתרא (ק"ט.) ת"ר חיזקת שמעון הצקמוני היה לי תנר מתלמידי ר"ע וכך היה ר"ש הצקמוני אומר, יודע היה משה רבינו שהמקוש נאיהב כו', ומקשין המפרשים לאחי דיק שהיה מתלמידי ר"ע, ואולם לפי גירסת ס"ל נאחת דמקוש מעניר ל"ש היה כשמואל ל"ש ל"ש והוא דלכאורה קשה מנ"ל דיודע היה מרע"ה שהמקוש נאיהב הא הולאה מלאכה גרועה היא ול"ש ל"ל דלהכי נסתפק נה משה לי תיובא ג"כ נאיהב, ואתמס התוספות גריס שבת ל"ה פשט, כתבו הוכחה דהולאה מלאכה גרועה מדאינטריך קרא קרלי נהולאה גריס הזורק מוכלל העם מהניח ובספ"ק דעירובין דרשינן אל יצא איש מאהלו אל יוליא ואינטריך תרוייהו חד לענין וחד לעניר, ואתהרש"ל הקשה דהוי"ל לומר מדאינטריך כלל קרא להולאה מע"ש דהוה נאשכן ולאחר שבת לא נעינן קרא כלל אלא כל דהוה נאשכן וכ"ש ההוכחה נתוספות ר"פ שנועות אחים, ות"י התפרשיס דאחד קרא נהי דאוכח דהולאה מלאכה גרועה היא מדאינטריך קרא מ"מ לא מוכח דשאחה הולאה משאר שבת שנילה לנו התורה דחייב נהולאה דהיינו דידעינן דחייב הוא נהולאה תו לפשר לומר דהוי עכשיו אחם כמו שאר שבת מלאכות ולשכי הוכיחו התוספות מדאינטריך תרי קרלי חד לענין וחד לעניר ול"ש מוכרח דגם עכשיו דנילה התורה דהוה חייב נהולאה מ"מ מחרינן דהולאה מלאכה גרועה היא ובשאחה משאר שבת ותשו"ה בענין נחי כל תולדות דהולאה נאשכן ול"ש לפי"ז לר"ע דסובר אחרינן דלעניר קרא דלא יצא לאחרינן ואו ליכא תרי קרלי להולאה ל"ש לפי"ז לר"ע דסובר אחרינן דלעניר קרא דנילה אורה דחייב על הולאה אי הוי הולאה כשאר שבת מלאכות אחם וה אחרי נפלוגחת רש"י ותוספות שם נפ"ק דעירובין עיין ת' מהרי"ם פלאגי סימן כ"ד ול"ש לפוס שיטת רש"י דשפיר קאמר דשמעון הצקמוני היה מחלמידי ר"ע דייקי והיינו דס"ל לר"ע דאד קרא לאחרינן והוי הולאה עכשיו כשאר שבת ושפיר י"ל דיודע היה מרע"ה שהמקוש נאיהב ואתמס נמי' נסקילה אחד קרא לאחרינן ומהא דמחללי' מות יומת

(ה) וראיתי נחזקוני פי' שלח וכן נסי' פ"ק המיותם לחגיגו יעקב מוניא ז"ל דהקשו לרי יהודה דליכו נהלכ עד שיודיעוהו נשעת התרלה נאיזה מיקה הוא ונהרג ליך דנוהו למקוש למיקה ות"י דשמא התרו בו כל הי מיקות והתיר עלמו למיקה נכולן ע"ש, ותמיהני דזהו נגד נמרא מפורשת נסנהדרין (פ':) דקאמר דרנן דס"ל דסני שיודיעוהו שהוא חייב מיקת ג"ד ולילו לריך לפרש נאיזה מיקה יליף ממקוש דהמוליקים לועו לא התרו בו שם המיקה דלא הוי ידעי ור' יהודה דסובר דנעי שיודיעוהו נאיזה מיקה הוא נהרג ס"ל דמקוש הורלת שעה היקה ועפ"ז הליבור נתחייב מיקה ולא נמרינן מיניה לדורות ופלא על רנניבו נדוליבו מלורי עיניבו דיהיה נעלם מהס נמרת ערוכה ונע"ג.

ובספרי אמרו ע"פ מות יומת האיש רגוס לועו נאנגים מות יומת האיש לדורות, רגוס לועו נאנגים לשעה, והיינו דהרגיבו חז"ל דמלת האיש ומלת לועו מיוחרין דהא נמקוש לילריך ול"ש נקנרה הוי"ל לומר מות יומת ירגמוהו נאנגים כל העדה ונר', ולכן פירשו חז"ל דקאמר מות יומת האיש לדורות, היינו האיש שעשה כן לדורות מות יומת, כי לועו כנר יהיו יודעים להתרות נאיזה מיקה יהיה נהרג, אנל הא דירנמוהו למקוש נאנגים ונע"פ שלא התרו לועו נסס מיקתו, זהו הורלת שעה, וזהו רגוס לועו נאנגים, היינו לועו ולא לאחר כמוהו שלא התרו לועו נסס מיקתו, ואתמס נסי' התוהמ"ל כתב דס"ל להספרי דמה דאמרינן הורלת שעה היקה היינו רק מה שסקלו לועו אנל מה שהמיתו לועו היה כדין כי עכ"פ התרו נו למיקה קלה והדין הוא שאם ל"י להרגו נמיקה הכתינה יכול להמיתו נכל מיקה ולא היה דינו לתות נמיקה הקלה כמ"ש מחללי מות יומת ונמיקה סתם התרו נו ול"ש נמ"ש מות יומת היה לדורות ולא הורלת שעה רק מ"ש רגוס ירגמו זה היה לשעה ר"ל הורלת שעה עכ"ד, ול"ש דנרי החזקוני וסי' פ"פ הנ"ל דעל עיקר המיקה קאמרי דהוי נדין גם לר' יהודה, ואולם לאם קנלה היא נקנל אנל לדין יש תשונה, דהא דקיי"ל דהדין הוא שאם לינו יכול להורגו נמיקה הכתונה נו יכול להמיתו נאיזה מיקה שאחה יכול, זהו אם כנר נתקיים מיקה הכתונה נו ע"פ הדין כדין וכדת, ולא היכא דהיקה ההתרלה שלא כדת, ונמיקה הכתונה נו אי אחה יכול להמיתו, פשיטא דנזה לא אחרינן דמיקתו נמיקה אחרת, ול"ש לר' יהודה דנעי שיודיעוהו נאיזה מיקה הוא נהרג הרי נמקוש דלא הוו ידעי מיקתו מוכרח לומר דגם עיקר מיקתו דמקוש היה הורלת שעה דגם נמיקה קלה לא היה מניע לו וכן מוכח להדיא מהסוגיא דסנהדרין שם דאחן נמחניתין כל חייבי מיקות שנחערבו זה נזה נידונין נקלה הכיסקלין נכשרפין רש"י כו' וקאמר נגמרא ש"מ מותרה לדנר אחור הוי מותרה לדנר קל, ופירש"י מדקאמר יהונו נסקילה כו', וזהו מדרי שמעון נמחניתין ולא מדרנן, ונרלה דזהו מגוס דהחוספות נפי נגמר הדין (מ"ה:) ד"ה מגוס, הקשו מאי פריך הגמרא ש"מ מותרה לדנר אחור כו', והא נסקילה קרא כחיב מות יומת דמיכס נס, ומיניה דרשינן נפי לרנע מיקות (נ"נ:) דיכול להמיתו נכל מיקה שאחה יכול, ולהכי מחיתין מותו נס נקלה, ולכן רש"י נחכס לייחב קושיא זו ופי' דפירכת הגמרא הוא לימו מדרנן כלל רק מדרי שמעון דשריפה חמורה ומחיתין מותו נסקילה והא נשרפין ליכא קרא לאחה יכול להמיתו נכל מיקה שיהיה וסרה לי החוספות, ומשנ"ר יראיה הכא נאחי עסקינן כגון שהתרו נו סתם והאי חנא הוא דאחיל כר' ופירש"י והאי חנא הוא דקאמר לא נעינן להזכיר שם מותה מיקה ולא נימא דגם לר' יהודה יכול להמיתו נמיקה קלה כשהתרו נו סתם ל"ש הרי נם כר' יהודה אחיל אחיל מחניתין ולמה קאמר הגמרא והאי חנא הוא כר' והא ככו"ע אחיל, ול"ש לדנרי החוהמ"ל יהיה הספרי דלא כסוגיות נמרא דילן, ואינרא דלין פירוש החוהמ"ל נדנרי הספרי מוכרח כלל דאפשר לפרש כמ"ש דמות יומת האיש לדורות, היינו האיש שעשה כן ויהיה מותרה כדת, דלדורות כנר יהיה עודע שם מיקתו וכנ"ל, ודנרי החזקוני וסי' פ"פ נע"ג, ושוב ראיתי נסי' חוספות על התורה שנדפס שם תירוצי ריג"א שהרגיש נזה עיין שם, וכן נסי' למודי ד' סיתן ק"ג.

ענף ב'

(ו) **ולהלכה** הנה מדברי הנ"י והפוסקים האחרונים ניו"ד סימן ס"י וסימן קי"ט משמע להדיא דלא קיי"ל כשיטת הע"יטור והנמוקים הנ"ל דהא לא נעלם מהנ"י דברי הע"יטור הללו להניחם נעלמו נתה"ע סימן מ"ד נג"י סב ולילו נדין מומר לא כתן זכר לזה ומוכח דס"ל להלכה להחמיר כשיטת התוספות גבי הזומט נשנת דלא נעינן שיהיה מומר דוקא נשנועת קרקע אלא דנכל המלאכות שסם מלאורייתא וחייגין עליה מיתה נעשה נה מומר לכל התורה כולה, ורק נעבירה דרנגן גרמה דלילו נעשה מומר לכתה"ת וכהסכמת כל האחרונים דלא כהגית הלב, ונתגי"ם דייק מדקתני נגרייתא מומר לגמרי לת היין ולאלל שנאות נפרהסיא משמע דאלאל שנאות הוי דומיא דלגמרי לת היין דהוי לאורייתא וחייגין עליה מיתה משום עובד עכו"ם והי"ג נאלאל שנת נעינן עבירה לאורייתא דוקא, והא"ם נתשובה תמ"ת סימן ל"ט כתב דלילסור הולאה מרה"ר לרה"י לו נהיכך הוא לאחד מאותן המלאכות שהעונר עליהן הוא מומר לכל התורה כולה וה"ה מנומר נעירונין (ס"ט.) ההוא גברא דנפיק נחומרתא דמדושא פירצ רב"י שהוא טנעת שנאלנע וכוחו כדין כופר נכל התורה וכמי שילא מדת ישראל עכ"ד, ולע"ד רלילת הא"ם מהא דעירונין לינו רלילה כלל דהתם נההוא גברא דנפק נאומרתא דמדושא דחזיה לרי יהודה נשילה וכסייה אחר כגון זה מנטל רשות לרי יהודה דהוי מחלל שנת נגינעת ולי הוי מחלל נפרהסיא לא הוי יכול לנטל רשות דהוי כעכו"ם הנה מזה ליכא רלילה דהוי כמומר לכהת"ת דהא מיירי מניטול רשות למוד זכהו לענין שנת והוא היה מומר לחילול שנת דהוי מומר לתוקו דבר ונלילך מיתרת דרב הונא סב דאמר לילהו ישראל מומר (דהוי מומר לכהת"ת) זה המחלל שנאות נפרהסיא לא נזכר סב כלל נתיירי נחילל שנת נהולאה וזהו מתב כהשנת הפר"ח והאחרונים על הנית הלל דרנה להוכיח מהא דעירונין הנ"ל דנם מחלל שנת נדרנן הוי כמומר לכל התורה וזהו לפום ליבא קמא דרב"י דפירצ"י סב נהלי תומרתא דדצת דהוא טנעת דהוי לילסור דרנגן והשינו עליו האחרונים כנ"ל והי"ג אם נתנו להוכיח מסב לענין הולאה דאורייתא וכפי פירוש נתרא דפירצ"י נהא דתומרתא דדצת קשר של נוסב ותייג עליו חטאת משום דמשלוי הוא הנה נם לזה ליכא רלילה מסב דהוי מומר לכהת"ת מטעם הנ"ל, ואינרא דלא ידענא למה נריכין לתו כלל לרלילה זה, והרי כיון דאין חשנין להולאה נתנין האנות מלאכות דחיינין עליה סקילה וכרת וחטאת כשאלי המלאכות ולע"נ דהולאה מלאכה נרועה היא ל"ש ממילא לדידן פשיטא דמומר להולאה הוי מומר לכל התורה כולה דמ"ש מלינך ועיין נתוספות סב נעירונין ד"ה הוליל, דהקשו לפירצ"י למה ליה למינקט הוליל הו"ל למימר שמילל שנת נכל מלאכה שחילל ועיין מהרש"א סב ומנומר דס"ל להתוספות דהולאה לא נרע מחילל שנת המלאכות והי"ג לענין דין מומר לכה"ת דמ"ש מלינך.

ובמעביר ד"ת נרה"ר נעשה נ"ש מומר לכל התורה כולה דהא להתוספות פ"ק דשנת הוי תולדה ולא נרע מהכנסה דהוי כהולאה ומדברי הרמנ"ם פי"נ מהל"ש נרלה קנת דהוי לא כמו הכנסה להרמנ"ם, וכ"ב נס' מנ"ת ורלילתי נגליון המלפם נפי כלי נדול נמשנת ועוד כלל לחר מחרו כל הכבר להניע, הנה נהנהת התוי"י נגיטו לרש"י סב כתב דמעביר ד"ת נרה"ר ל"ת דנכל דהא חייב ונ"ע עכ"ל, חה דבר חדש, ורב מחר הניח רלילה נגד התוי"י מהא דלילתא נשנת (ל"ז:) מרה"י לרה"ר וענר מרנע מחות נרה"ר ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין ומחר רב יהודה מחר שמלל מחייב היה ר"י שהים לחת משום הולאה ולחת משום הענרה דמ"ד מזה הוא דמחייב מכלל דרנגן פטרי לנחרי ולחתי הא לפיך לה מרה"י לרה"ר ולי כהתוי"י דיש לחלק נין מעביר למוניא דילמא מיירי נפחות מכשיעור לענין הולאה פטור ולענין הענרה חייב ור' יהודה דמחייב לזיל לטעמו דס"ל מעביר הוי לא כמ"ש נירושלמי פ' הזורק (הלי ט') ר' יהודה עניד ליה ד' לחות עניד מלאכה נפני עלמה ולא"כ שפיר יש לחייב נמעביר נם נכל דהוא לאל רנגן פטרי דס"ל דהא תולדה דהולאה ולא"כ לילך נחחיר נמעביר יותר מנהולאה הא לא לפשה דיהיה התולדה חחיר מהאב ועל כרחך דנס נמעביר נעי שיעור כמ"ש נהולאה ופטור פחות מכשיעור עכ"ד. ולכתורה הוא שנגה דלע"ג דנמרת מזכר ליזכת דהענרה מ"ת נאחת הנמרת מיירי מזריקה דזרק מרה"י לרה"ר וענר נזריקתו ד"ת נרה"ר קודם שנח דלילת כאן תרתי הולאה וזריקה ד"ת נרה"ר וכמו דפירצ"י וזריקה הוא תולדה דהולאה לכו"ע ולא יתכן כלל לומר דרי' מחייב נכ"ם משום מעביר דזהו נמעביר נידו ד"ת נרה"ר ולא נזריקת ד"ת, ולחנם הא ליתא דאם נימת דמעביר ד"ת נרה"ר הוי לא נפ"ע לי"כ יהיה זריקת ד"ת נרה"ר תולדה דמעביר ד"ת נרה"ר ולא תולדה דהולאה מרה"י לרה"ר דהא עיקר טעמת דמעביר ד"ת נרה"ר הוי לא נפני עלמו זהו משום דלילו דומה להולאה שהית מכשות לרשות ומעביר ד"ת נרה"ר הוי כלל נרשות לחת ל"כ הרי מה"ט יהיה נמי זריקת ד"ת נרה"ר תולדה למעביר ולא להולאה וכ"ה להדיא נירושלמי שם דקאמר ר' זעירא ר' יסיה נשם ר' יוחנן מתופרי יריעות למד ר' יהודה שהיו תופרי יריעות מזרקין לת המחטין לנו לחלו ומן הנד היו מזרקין (משם היה רה"ר) הרי למד מעביר ד' מחות מזורק ד"ת נרה"ר ונרלה הוא כמו שנעשית נידים והלכך לע"נ דהזריקה היה נמכען מ"ת נתבן הלא מעביר ד"ת שהוא נידו מחב לבל הא ולחי לרי' זריקת ד"ת נרה"ר לילו תולדה דהולאה אלא תולדה דמעביר ד"ת נרה"ר וכן מוכח שם נירושלמי מהא דפריך על דעתיה דר' יהודה מרנעים מלאכות לילון וניחני נמחניתין ומבני דלא תני נמחניתין אלא דנרים דכו"ע מודי נהן, וקשה לחחי לא מבני הכא כמו דמבני נפ' כלל נדול (סוף הלי ג') דפריך שם למד"ת דהוסטה הוא לא לחחי לא תני לה נמחני ומבני דכל המלאכות יש להן תולדה והוסטה לין לה תולדה, והי"ל הוי מני הכא לתרן דלהכי לא תני מעביר נמחניתין משום דלין לה תולדה לילו דזריקה ד"ת נרה"ר הוי תולדה דמעביר ד"ת נרה"ר ולא תולדה דהולאה והוא נרור ופשוט ולי"ל שם נימת דמעביר ד"ת נרשות הרנים לילו נכל דהוא נם זריקה נרשות הרנים לילו נכל דהוא וקשה הרלילה נגד דברי התוי', נרש דלין זו רלילה מטעם לחר דמעיקרא לסמ"ד הרי לא מסיק הנמרת כלל לומר דר' יהודה ס"ל להוסיף לילה לא לחר על מנין מלות דמחניתין ולהכי הוי ס"ל להנמרת דרי' מחייב שתים זהו משום דמחייב לחולדה נמקום לא ונם להמסקנת ס"ל לנמרת דלין דרי' מוסיף שונט ומדקדק מנל מעביר הוי תולדה דהולאה לרי' כתו לרנגן וזריקת מחטין דחופרי יריעות הרי לחה הנמרת דלין מטעמת דילמת נתוך ד"ת הוי יחני ומסיק דכל ד"ת לין זריקה לין נמעביר נמרי נמירי להו (ועיין רש"י (ת.) ד"ה רחנה, דהזכיר זריקת מחטין ונגליון הש"ם שם העיר נזה, ועיין תוספות (ו'.) ד"ה המוציט, ונמק"ח כתנו זה) ואי"כ נדמה הרלילה הנ"ל דכיון דנמרת דלין מעביר הוי תולדה דהולאה לרי' ל"כ ל"ת ממילא לחוקמי כנ"ל, ואולם כיון דנתנו להך סנרת דנמרת דלין מעביר ד"ת נרה"ר לינו לא ל"כ ממילא הרי הסנרת נותנת דל"ת כלל לחייב נמעביר ד"ת על כל דהוא דהרי ל"כ יהיה יפה כח התולדה מהאי דהוא דהולאה, והרמנ"ם נפי"נ מהש"ט פסק להדיא דמעביר לינו חייב רק אם יעביר כשיעור שחייב עליו נהולאה מרשות לרשות עיין שם, והרי לע"נ דמדברי הרמנ"ם נרלה קנת דמעביר ד"ת נרה"ר הוי לא נפ"ע מ"ת לינו קיל מהולאה ול"ל מחלל שנת נפרהסיא נטלטול ד"ת נרה"ר נמור הוי מומר לכל התורה כולה, וע"ז רלילתי נהא דמעביר שהנחתי על התוי', דנתשו' יהודה יעלה מל"ת סימן פ"ז התריך נזה.

(ז) **ומלאכת** הלילה לא קילא מ"ו ממלאכת היום דליל שנת ויום הכפורים וכל ו"ט הנה הלילה כיומו לכל דבר ונכל מקום הלילה הולך מחר היום שלאחריו וכדכתיב ויהי ערב ויהי נוקר יום מחד ונגזיר (ז'.) ימחת ולילה מד יומת הוא כו' וכדלילתא נחולין (פ"נ.) נתתני דנכל מקום היום הולך מחר הלילה מלבד קדשים ונם נניה"ם של ע"ש העושה מלאכה מיי לנסם תלוי לרש"י ורמנ"ם פ"ת תשנוחת ה"נ עיין לחת"ם שם דס"ל דמקרי חיקנא לילורו ועיין תוספות כריתות (י"ז:) ד"ה מדסיפא, והעושה מלאכה נשני ניה"ם חייב חטאת מ"כ"פ כדלילתא נשנת (ל"ה:) והכי קיי"ל כרמנ"ם פ"ה משנת ה"ד, והפמ"נ סוגר דלפילו נאחד קנר ונאחד טחן דסם חילול שנת לחד הוא ולילו כמו חלב ונותר דלא מנטרפו עיין פמ"נ נפת"ח כוללת להש"ם נסופו ומנומר דלילה ולאי תוינא לאוריי"ת הוא,

ועיין נצ"ך יור"ד סימן קנ"ו סעק"ד היכא דהיום גדול לי חצינן יום ולילה שוים ונצ"ע עכ"ד הצ"ע עכ"ל.

ובנדרים פ' נערה המאורסה (ע"ו:) ס"ל לת"ק דהפרת נדרים נדרים כל היום דוקא משום דכתיב ביום שמעו ואינטריך מיום אל יום דאי מביום שמעו הוי אמינא נימחל אין גלילה לא להכי כתיב מיום אל יום וכוותיה קיימ"ל כתחניתין דהפרת נדרים כל היום יש נדנר להקל ולהחמיר כו', והרי דקרא דביום הוי מפרשינן ליום לאור לולי קרא דמיום אל יום, וקסבר ת"ק נמי נצ"ח דהלילה נכלל ביום וס"ד קרא דביום שמעו מביום הצנת, ואתכם הנדר מפורש בתכילתא ובילקוט פ' תצא, מהלילה תות יותת למה נאמר לפי שהות אומר כל העושה מלאכה ביום הצנת תות יותת, שכא שמעו אזהרה לא שמעו תלמוד לומר ויום השביעי שבת לד' תלהיך לא תעשה כל מלאכה, אין לי אלא שכא ואזהרה על מלאכת היום, שכא ואזהרה על מלאכת הלילה מנין, תלמוד לומר מהלליה תות יותת, שכא שמעו אזהרה לא שמעו תלמוד לומר ויום השביעי שבת לד' תלהיך לא תעשה כל מלאכה, אין לי אלא שכא ואזהרה על מלאכת היום, שכא ואזהרה על מלאכת הלילה מנין, תלמוד לומר מהלליה תות יותת, שכא שמעו אזהרה לא שמעו תלמוד לומר ויום השביעי שבת לד' תלהיך, שאין תלמוד לומר שבת, ומה תלמוד לומר שבת אלא להניח את הלילה נכלל אזהרה, ומכילתא פ' ויקהל כל העושה בו מלאכה יומת (תלת בו בת לדייק) בו ולא בו ובחנירו והרי שכל יוהכ"פ להיות ערב שבת ועשה מלאכה ביה"ש שוגג חני יהא חייב תלמוד לומר כל העושה בו מלאכה יומת ולא בו ובחנירו ומדמעטינן מל יוה"כ ערב שבת תוכת דעל מלאכת ליל שבת חייב תיתה ורק הכא פטור משום דהיתה בו ובחנירו.

ובזה יתנאר הא דפ' כלל גדול (ע'.) דקאמר חילוק מלאכות מני"ל דאמר שמואל אמר קרא מהלליה תות יותת התורה ריבתה מיתות הרבה על חילול אחד, אם היו עניו לחזיד דכתיב כל העושה בו מלאכה יומת תניא עניו לשוגג, ומקשין העולם למה הניח קרא דפ' ויקהל ולא קרא דכל העושה מלאכה ביום הצנת תות יותת דכתיב בפי תצא אלא קרא דמהלליה, ולהאמור ניחא משום דקשה דהא קרא דמהלליה נעניו לחילול הלילה ושפיר יש לחוקקיה בחזיד ואינטריך לחילול הלילה להכי הניח קרא דפ' ויקהל דהתם כתיב בתתת כל העושה בו מלאכה (ולא כתיב ביום הצנת) ות"ב הכי בו קאי על הצנת כולו ואפילו בלילה ונם מדדרשינן בו ולא בו ובחנירו ידעינן מיניה מלאכת הלילה כנ"ל, ות"ב הכי מהלליה תו לא אינטריך לחילול הלילה בחזיד כלל ולהכי דרשינן מיניה חילוק מלאכות לעושה בצנגה, והתום' סס ד"ה אם אינו עניו לחזיד דכתיב כל העושה בו מלאכה יומת הקשו ולימא אם אינו עניו לחזיד משום דאטו בתרי קטלת קטלת ליה עיין סס, ולהאמור י"ל דהנה לכאורה קשה למאומל למה לא ניחא דהא דכתיב מות יומת הוא לרבות אפי' אם אי אתה יכול להתיתו בתיתה המגיע לו אתה יכול להתיתו בכל מיתה שאתה יכול בסנהדרין (ת"ס:), ולפי"ז אפשר לאוקמא קרא דמהלליה מות יומת וקרא דכל העושה מלאכה ביום הצנת מות יומת דכתיב בפי תצא שניהם לחזיד ולרבות שאתה יכול להתיתו בכל מיתה שיהיה, וקרא דביום לשנוש היום וקרא דמהלליה לעונש הלילה וכדברי התכילתא הנ"ל, ולהכי הניח קרא דפ' ויקהל דכתיב בס בו בתתת וקאי נם לשנוש הלילה, וקשה לכתוב התם מות יומת והרי ידעינן מהתם דבין ביום ובין בלילה מתיתים אותו בכל מה שאתה יכול וקרא דמהלליה נם קרא דכל העושה מלאכה ביום הצנת מיותרין לגמרי ת"ל דקאי תרוייהו לחילוק תלאכות ואחד ביום ואחד בלילה ואין מתיתין אותו אלא בתיתה הכתובה בו דנקרא דכל העושה מלאכה כתיב יומת ולא תות יותת ואמאומל לטעמו דס"ל נקטינן יד העדים פטור ואליביה אמרינן בס בסנהדרין דרונת ורונל הנס הוי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ות"ב, ועל תי התוספות דאי לאו קרא דמהלליה דמייתי הוי מוקמינן להאי קרא בחזיד מות יומת דנרה תורה כלשון נ"א יש להעיר לה שמואל ס"ל דנעיון קרא כדכתיב ולא אמרינן דנרה תורה כלנ"א, ועיין הנהת מ"ה בס בסנהדרין הקשה לה שמואל סנר כתניה דחוסיין לזרע האב כו עיין בס (ואפשר לומר בזה נ"ב התאמר הנ"ל (נאות ד') דאמר ר' חידקא שמעון הצקמוני היה לי תנר מתמידי ר"ע וכך היה אומר יודע היה מרע"ה שהתקוש נמיתה שבאמר מהלליה תות יותת, דהנה נצנת (קי"ז:) כמה סעודות חייב לדם לאכול בשבת שבא ר' חידקא אומר תרנא ת"ר יוחנן ובניהם מקרא אחד דרשו ויאמר תשה אכלוהו היום כי שבת היום לד' היום לא תמצאוהו בשדה, ר' חידקא סבר הני תלתא היום לנבר מאורתא ורבנן סברי נהדי דאורתא ת"כ ר' חידקא סובר דכל היכא דכתיב היום הוא דוקא בום ואין הלילה נכלל ואליביה דר"ת בעינן מהלליה לעונש הלילה ואם ניחא דתות יותת קאי לחילוק מלאכות ת"כ קרא דכל העושה מלאכה ביום הצנת תות יותת לחילוק מלאכות דיום וקרא דמהלליה לחילוק מלאכות דלילה ולפי"ז י"ל דאכתי לא ידעינן חילוק מלאכות לחזיד ד"ל דאיתה לינו חייב רק אם יעשה כל הל"ט מלאכות בייחד ות"כ ל"ל דמרע"ה נסתפק מי המקושש חייב מיתה כלל כיון דלא עשה כל המלאכות בייחד, ואולם לר"ע דס"ל הבערה לחלק יצאתה נספקים (ה':) וידעינן חילוק מלאכות מהבערה ועי"כ דאיכא חילוק מלאכות מזיד למלאכת היום דתרי קראי לחילוק מלאכות היום למה לן ומוכרח דחדא נמזיד וידעינן דהמקושש נמיתה לכן אמר ר"ת שמעון הצקמוני היה לי תנר מתמידי ר"ע דייקא ואמר יודע היה מרע"ה שהמקושש נמיתה שבאמר מהלליה תות יותת כוונתו דכתן פסוק מי דבא ללמדנו חילוק מלאכות ויש עוד קרא ועי"כ דחד לחזיד ות"ב, ואולם זהו לפלפולא נעלמא ונאמת נראה דנם ר' חידקא סובר דנכל מקום דכתיב יום הוי הלילה נכלל וכרק הכי תלתא היום סובר דהוי לנבר מאורתא וכדדייק ליתנא דנמרא הכי תלתא כו', דס"ל דנכל יום הוי זמן סעודה הצנית בלילה ות"כ לסעודת ליל שבת לא אינטריך קרא דלא נרע מנכל יום ורבנן ס"ל דנכל יום היו לוכלין סעודה הצניה מנערב קודם הלילה ובצנת מחויב לאכלה בלילה ולכן הכי תלתא היום נהדי דאורתא) ועיין בתוספות ריש מכות (ב'.) ד"ה כל הזומתין, ובמהרש"ל סס ובס' אתי"ש למכות והרמנ"ס פי"ד מסנהדרין סובר דהעדים יכולים להמיתו נכל מה שיכולים נם בשאר חייבי מיתות ולענין בסקלין ועיר הנדחת לא הניח הר"ם דין זה כלל ועיין ערל"ב ות"ש להאריך ולפי שיהיה הנה זה דבר פשוט דלענין שוגג בקילה על חילול שבת מלאכת הלילה אינו קילא מחלאכת היום ות"ב אם אחלל שבת בפרהסיא בלילה בטלטול ד"א בר"ר נמור הוי נ"ב מוחר לכל התורה כולה כתו בחלל ביום וכן תוכח מהתוספות והפוסקים דלא חוקי חתניתין דהשוחט בשבת בשוחט בלילה ת"ו דלא אמר ונם בלילה הוי מוחר לכתחת, והתרכתי בזה לאחר רב אחד בפ"ק החלק ודרש לפני בני קהילתו הנורים דמלאכת הלילה אינו דאורייתא תיפח עלמותיו של אותו רבא, כי הוא אינו יודע בין יתינו לשחלו ורחמנא ליצלן מהאי דעתא.

ענף ג'

(ח) **ושיעור** פרהסיא הסכמת כל הפוסקים האחרונים דזהו כתו נמ"ע דונקדשתי בתוך בני ישראל דאמרינן נסנהדרין (ע"ד:) דאין פרהסיא פחותה מעשרה ישראלים דנמרינן ב"ב תוך תוך מהנדלו מתוך העדה ונמרינן עדה עדה מתרנלים דכתיב עד מתי לעדה הרעה הזאת (יהושע ובלב) מה להלן עשרה וכולהו ישראל כו', וה"ל נגלה דלא יחללו את שם קדשי דכתיב מקהיה דונקדשתי דקיימ"ל כמד"א בנ"א (נ"ה.) דפציעה בנעלים פטור דמקרא נדרש לפניו ולפני פניו וכי כתיב שם בעליו עמו תשומר חנם נתי כתיב, ובזה אתרתי נהא דאמנחות (מ"ד:) אתר ר"ל כל המניח תפילין מתריך ימים שנאתר (ישעיה ל"ח) ד' עליהם יחיו וגו', ובס' תרומות חיים להרב ר' אהרן הכהן מלונזל סוף פ' תפילין וכן נכלנו סוף ה"ת כתבו ואתריך ימים שנאתר לאתן ירבו ימיכם והבנר פלא למה זיטו מלאון הנמרת ונם למה ננתרת לת הניח קרא דתורה דעדיף מדברי קבלה שהניח, ולהאמור ת"ב ד"ל ר"ל ס"ל כת"ת מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו וליכא רתיה מקרא לאתן ירבו על תפילין והוצרך להניח מקרא דדברי קבלה אבל לפוס אתי דקיימ"ל דפציעה בנעלים פטור פשיטא דעדיפא להניח קרא דתורה ויותת ענדי התר"ת והכלנו דהניחו קרא לאתן ירבו ימיכם לתפילין, ועיין שבת (ל"ב:) ושוב כתה מקומות דפליני בזה תבאי ולפוס מד"ת דמקרא נדרש לפניו לאחד ת"כ לכתורה י"ל דפרהסיא דבני חילול השם חיטו כתו נמ"ע דונקדשתי דהאי תוך בני ישראל אקי רק לת"ע דונקדשתי דלפניו ולא על קרא דלא תחללו שלפני פניו ולקתן נדבר בזה בשיטת הפריפה, ואתכם התוספות

בביאור שם היה אסור, כתבו ואין זה כלל ומהרי״א ואינו דומה שיהיה כן בכל מקום וא״כ אפשר דמכח לכו״ע אמרינן דהאי תוך בני ישראל קאי גם אשלפני פניו ועוד. גם דלהרמב״ם פ״ה מהיסה״ת הנה אלא דלא תחללו את שם קדשי קשור ואמור גם במ״ע דונקדשתי דאם לא קידש את השם והיה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים וביטל מ״ע שהיא קידוש השם ועבר על מצוה ל״ת שהיא חילול השם, אמנם והסמ״ג בסמ״ג סימן ה׳ לא הזכיר זה נראה דסובר דבעבר ולא קידש בטל רק המ״ע אבל לא עבר בל״ת, ובמעשה״מ הקשה דא״כ איך רצה הגמרא בסנהדרין שם לפשוט דב״נ אינו מצווה על קידוש השם מדלא חשיב ליה בהדי ז׳ מצות והרי הו״ל למדחי דלא חשיב רק שב ואל תעשה אבל קום ועשה לאו ולא קא חשיב וכדמשני שם (נ״ט:) אקושיא דליתני נכרי ששבת, ולעד״נ דמצות קדוש השם אע״פ שהיא מ״ע מ״מ אין בה מעשה ממש דהאי אסור לאבול בעצמו ובפ״ק דע״ז (י״ח:) כשאמרו לר׳ חנינא פתח פיך ותכנס בך האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו, וי״ל דלהכי כתיב ונקדשתי ולא כתיב ותקדישוני בתוך בני״י משום דבאמת אין רשאי לעשות מעשה להכנים עצמו לקיים מ״ע זו וכ״מ מלשון הגמרא בברכות (ס״א:) שאמר ר״ע כל ימי הייתי מצטער ע״פ זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי כו׳, משמע דזה צריך להגיע אליו והוא אינו רשאי לעשות עלדקי שיגיע להמצוה ורק אם תפשוהו מחויב למסור נפשו ולהיות נהרג ולא יעבור ח״ו על מצות ד׳ כפי הדין בזה והכל רק בשב ואל תעשה שלא עבד ד׳ ומצותיו ולפ״ז הגמרא הנ״ל לפום שיטת הסמ״ג, ובזה יתיישב פסק הריקאנטי סימן ע׳ דהמקדש את השם חייב לברך, ותמע״ג העיר דלפום כללא דהאו״ז ה׳ ברכת המוציא סימן קמ״ח דמצות שיש עתים למצוה כגון ציצית מזוזה תפילין סוכה מילה ק״ש פדיון הבן ברכת אכילת מצה ומרור כו׳ דיש זמן שחייב בהם ופעמים אינו חייב בהם כשמגיע זמן חיובם מברך על עשייתם מחמת חיובו כו׳, והמצות שלעולם חייב בהם ואין עתים לפטור מהם כגון להאמין באלהינו כו׳, בקיום ותנחומי אבלים ונתינת צדקה כו׳, אין שייך לברך עליהם כו׳, וא״כ הרי קידוש השם נמי דנוהג בכל זמן אפילו בשבת לא שייך לברך, ולהאמור לק״מ דמש״כ האו״ז דהמצות שלעולם הוא חייב בהם אין לברך עליהם משום דליכא חיוב זהו רק במצוה דהוא מחויב להכנים בה ולהשתדל לקיימה, וא״כ כיון דלעולם הוא חייב בה לא שייך לברך משא״כ בקידוש השם אע״ג דלעולם הוא חייב בה מ״מ כיון דאינו רשאי לעשות מעשה להכנים עצמינו בקיומה א״כ הרי אינו חייב בה רק כשהגיע לידו ואז זמן חיובה להכי שפיר מברך גם להאו״ז (ובספרי מנחם אב על הריקאנטי כתבתי דבדברי האו״ז יש לדון מ״ש לדקה מת״ת ומ״ש מזוזה מציצית דמתקשה שם האו״ז עיין שם ול״ע) ועיין שבו״י ח״ב סימן קי״ו בידון עיר אחת שגזרו עליהם גזירת העברת דת וקצתם יכולים לברוח אי מחוייבים לברוח כדי להציל נפשם ופסק דודאי בזול הצלת נפשות ורק אם רוצים להחמיר על עצמם שלא יברחו לא מקרי מאבד עצמם לדעת כדאיתא פ״ק דע״ז גבי רחב״ת עכ״ד, והנה מהא דרחב״ת ליכא ראיה כ״כ דאפשר דלא היה יכול לברוח מהמדינה והא דהיה מרבין תורה ברבים עיין כ״מ שם, ובהיותי רב בקאפולי׳ שמעתי מהרב מהרי״א ברעסלער ז״ל שאמר ביאור הגמרא דשאל רחב״ת לר״י בן קסמא מה אני לחיי עוה״ב א״ל כלום מעשה בא לידך א״ל מעות של פורים נתחלף לי במעות של צדקה וחילקתים לעניים א״ל א״כ מחלקך יהא חלקי, ולכאורה הדבר פלא איזה שאלה היא מה אני לחיי עוה״ב ואין קישור להמשך הסיפור שם ותי׳ הרב הנ״ל ע״פ דברי המנוקי׳ דפוסק כרמב״ם דהיכא דאינו צריך להיות נהרג אינו רשאי להחמיר על עצמו (ודלא כתוספות והרא״ש) אבל באדם גדול וחסיד וירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם ליראה את השם ולאהבו בכל לבם והיינו טעמא דחנניה מו״ע שמסרו עצמם לשיטת ר״ת דאנדרטי היתה מתוך שהיו רוצן טועין וסברו שהיתה אליל הנעבד, ולכן היה קדוש השם במה שעשו, ובכה״ג מיירי המדרש מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני מה לך יוצא ליצלב שנטלתי את הלולב דמשמע שהיו מוסרין עצמם על קדוה״ש לפנים משוה״ד, ולפ״ז י״ל דלהכי שאל ר׳ חנינא ב״ת מה אני לחיי עוה״ב כיון דהחמיר על עצמו במה שאינו מחוייב מצד הדין, ולהרמב״ם איסורא קעביד והוי מאבד עצמו

לדעת, והשיב לו ריב״ק כלום מעשה בא לידך שבזה לדעתו תבחין אם הוא חסיד וירא שמים וספר לו כי מעות של פורים נתחלף לי במעות כו׳, וכיון ששמע מעשיו וצדקתו אמר מחלקך יהא חלקי דלאדם כזה ודאי מותר להחמיר לכו״ע עכ״ד, ודפח״ח ולפ״ז ליכא ראיה מרחב״ת לאדם אחר שאינו אדם גדול וחסיד וירא שמים ובשו״ע סימן קנ״ז פסק כתוספות ור״ת וטור דרשאי להחמיר על עצמו ובש״ך הביא דעת הרמב״ם ושיטתו, ונתקשה (נ״ד פי׳ ל״ד) אך אם רוכב לבפשותסם לדרוש להביא את החוזק את עצמו יכול כשאול ת״ל אך יכול כנכבש חנ״ע ת״ל אך, והנה סמ״דכ פי׳ לשאול שהפיל עצמו בחרב בשבוה שלא יתעללו בו הפלשתים ויהיה חילול כבוד שמים גדר, ומדברי הריקאנטי סימן ס״ט מבואר דשאול היה מתירא שלא יוכל לעמוד בנסיון ולסבול היסורים ודלא כהמתחיב ואמנם זהו פלוגתא ישנה ודברי הריקאנטי לקוחים מס׳ מהנהגת סמ״ק בדין לאהוב שמו של הקב״ה ודברי המפ״כ הם כהסמ״ג וסמ״ק שם והובא גם בב״ח ביורי״ד שם, ומ״ש יכול כחנניה מו״ע א״כ פי״ד דאסור נ״ל כתוספות פסחים (כ״ג:) דהיה אנדרטי או שהיו יכולים לברוח מקודם כמו דאיתא בדאיתא בחלק (צ״ג:) ולכן הוא דאע״ג דכשאול שרי מ״מ כחנניה מו״ע אסור והב״י בבדה״ב שם בשם האור״ח הביא המדרש בהיפך מעיקרא יכול כחמו״ע ואחר כך יכול כשאול עיין שם, ומש״כ יכול כחמו״ע כו׳, פי׳ בשעת השמד יכול לימסר עצמו למיתה ולהרוג את עצמו אם הוא יודע שלא יוכל לעמוד בנסיון עכ״ל, ודברים אלו קצת קשים להבין דחמו״ע לא הרגו את עצמן ואי שאטייה דלא יוכלו לעמוד בנסיון אל חנניה מו״ע וצריך לומר דבמה שמסרו עצמן למיתה הרי הוא כמו שהרגו את עצמן והא דשלא יוכלו משום דחששו פן יעבדוהו וכמ״ש אלמלי נגדוהו כו׳, וזה פשוט.

(ט) ופסק השבו״י הנ״ל הנה, כן הוא להדיא במדרש חזית (פ״ז פסוק ח׳) דחמו״ע שאלו את יחזקאל הנביא לסגוד או לא אמר להם כבר מקובל אני מישעיה רבי חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, והם החמירו על עצמם עיין שם, הרי דרשאי לברוח ורק דרשאי גם להחמיר ולמסור א״ע מדהחמירו ומסרו נפשם, והנה נעלם מעיני השבו״י דברי המדה״ר הנ״ל אבל פסקו ברור כי כן אמר הנביא כדבריו, ולפ״ז דברי רש״י בתוספות פסחים הנ״ל דלהכי פריך מה ראו חמו״ע שמסרו עצמן על קדוה״ש היינו שהיו יכולים לברוח הוא אמת כנראה מדברי המדרש, והשבו״י הקשה שם דא״כ מאי משני דלמדו ק״ו מצפרדעים הא שאני צפרדעים שנגזר עליהם ע״פ גזירת השם שיבאו בתנור משא״כ חמו״ע שלא נצטוו על כך כיון שהיה אפשר להם לברוח, ותי׳ דחמו״ע נצטוו ג״כ על כך כדאיתא בסוטה (י״ד:) יצאה בת קול אמרה הצלת תמר ושני בניה חייך שאני מציל שלשה בניך מן האור מאן נינהו חמו״ע עכ״ד, וכנראה מקושייתו דהבין דהצפרדעים ע״פ גזירת השם היו מוכרחים לבוא באש בלי נצילה ולהכי תי׳ דגם חמו״ע נצטוו ולא היה אפשר להם לברוח והוא נגד דברי המדרש ועשה את יחזקאל הנביא לאינו יודע וגם שלל הבחירה מחמו״ע והקטין זכותם כי ידעו שינצלו, ובילדותי שמעתי בשם הגאון בעל שאג״א ז״ל דהק׳ קושיות השבו״י הנ״ל בסגנון זה, מאי קאמר הגמרא דהצפרדעים אין מצווין על קדושת השם והא כיון דהקב״ה אמר ובאו ועלו בביתך ובר ובתנוריך ובמשארותיך, ואימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, א״כ הרי ממילא נתחייבו או הצפרדעים לקיים דבר ד׳, וא״כ באותה שעה הרי נצטוו או הצפרדעים על קדוה״ש, ותי׳ דאף דהיה מאמר ד׳ שיעלו הצפרדעים בתנור חם מ״מ הרי לא נתברר לאיזה צפרדע היתה הציווי כי מאמר הש״י היה סתמא שהם יהיו צפרדעים שיעלו גם לתנור וא״כ הרי אותה הצפרדע שעלתה בתנור היתה יכולה לומר אני אקיים גזירת ד׳ במה שאלך אל משארותם ותבררתי לצפרדע אחרת תלך לתוך התנור ומ״מ עלו אף כי אותן הצפרדעים לא נצטוו ביחוד על זה אנו שנצטווינו ביחוד על קדוה״ש כי כל איש ישראל מצווה ע״ז ואינו יכול לומר שחבירו ילך על קדוה״ש והוא לא, על אחת כו״כ, וא״ש, וסרה טענת השבו״י ודפח״ח וש״י.

ומהרש״א שם בפסחים כתב ליישב קושית התוספות על פירש״י די״ל דלא הוו שם עשרה מישראל בגלל שהעמיד בבקעת דורא, וראיתי להרב המופלא ראש המדברים בדורו מו׳ ר׳ ישראל יעקב זצ״ל מקרעמניץ בספרו שפת אמת (סימן ז׳) שכתב דשותא דמרן המהרש״א

תוהה ותומה ועשרים ושלשה מכל ישראל, ועל דעת רשב"י לא עבדי ישראל ע"ז דנופלמה המתירי נלפ והפרים מכל תומה ותומה שלשה ומכל ישראל שלשה ותמו"ע היו השלשה מכל שפחלי עמהי ומיקו-על עמהן ולא עבדו ע"ז; ות"ל לרשב"י לא היו אפי' מישראל כלל זולת תמו"ע, ולרבנן עשרים ישראל עבדו אז עפו"ם ותני' תמו"ע לא עבדו, ות"ל ספיר י"ל דתוזום היו רוחי דחדש מה רלו תמו"ל שחסרו עמהן על הקה"פ דפירש"י דהוא"ל למחדש וחי נפש ולא שיחות נהם וכתב מהרש"א ז"ל דלא היו אפי' עשרה מישראל זהו מצום דפ"ל כרשב"י נמדרש הנ"ל דנמחרו רק שלשה מכל תומה, ולא היה אפי' עשרה מישראל כלל (ונמחפת דילן מיכת תילוף נשיטת רשב"י).

ענף ד'

(י) ומהריי"ק נשורש ק"ם כתב ז"ל והך עובדא דהלי לימחק הוו ניהי פרהסיא ולעי"ג דנפי נפני ישראל הוה מ"מ כיון דכולי עלמא ידעי מעשה כי הלי ספיר מקרי פרהסיא דמוכח נפי נן סו"מ (ע"ד:) דפריך תלמודא יהא לחסחר פרהסיא הולי והיכי נשנת קרקע עלם היתה עכ"ל, וחש"ך סימן קמ"ו סע"ק ד' וכן התנו"ח סימן ג' פסקו כן להלכה כדברי מהריי"ק והיכא דהנר מפורסם וידע שיחפרסם הוי כפרהסיא נפני עשרה מישראל, ולפי"ו הרי לכאורה לכתי קושיות התוספות הנ"ל חזקה על רש"י דעונדא דחמו"ע פרהסיא הולי לחפילו למד"ח דלא הופרש מכל ישראל רק שלשה ולא היו אפ יחראלים יותר מחמו"ע מ"מ כיון דהנר זה היה מתפרסם לחי"כ נכל העולם דיהיו חדין נלחש סנדין ליה כל תומיא ולחפילו ישראל ח"כ הוי פרהסיא גם אם לא היו אפ ישראל זולתם, ות"כ לכאורה נריך לומר דחו"ל תלינה דרש"י היו סונר כמהריי"ק, ונה"נ ושלילתות לכאורה נראה נ"כ דפליגי לנחרי על מהריי"ק הנ"ל עיין שלילתות פ' ותרת (סימן י"ג) ונהע"ש אם תות נ' דנה"נ ושלילתות הניחו רלוה מהא דחמו"ע לעיקר הדין דחמו"ל לחסור נפסו על ע"ז לפילו נגינעה ומוכח דס"ל דעונדא דחמו"ע היה נגינעה ומוכח דלא ס"ל כמהריי"ק, ופלא הוא דרלוית מהריי"ק מהא דפריך הנמרת והא לחסחר פרהסיא הולי זהו רלוה עצומה דולחי לין קושיות הנמרת על שעת לקיחת לחסחר לנית המלך דהו"ל לחסור נפסה דחמן מפים דהיתה לקיחתה נפני עשרה ישראל ועי"כ דפירכת הנמרת הוא משום דהכל יודעין דנעלה לו והיכא דכולי עלמא ידעי מעשה כי הלי ספיר מקרי פרהסיא, ולחמכס י"ל דזהו הכל היכא דהנר מוכח תנד הנר והענין עצמו ולא תנד לחירת העכו"ם דלחסחר כיון דנשחרה ננית המלך ותהי לו לאשה הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה ול"ל לחירת העכו"ם וכן נעונדא דמהריי"ק הרי האשה נתייחדה ננית הנויה ות"כ ננית הכומרית כל היום וכל הלילה וע"ז כתב מהריי"ק דהך עונדא דהלי לימחק הוי ניה פרהסיא דלע"ג דנפי נפני ישראל הוה מ"מ כיון דכו"ע ידעי מעשה כי הלי ספיר מקרי פרהסיא והיינו משום דלמעשה כזו אין לנו לריכין שהעכו"ם יגידו ויפרסמו הנר כי המעשה עלמה שנשחהה שחה תניד פירסום זה משו"ב נעונדא דחמו"ע הנם שהיו עם כל נפי האומות כשהשחחוו השחחוו הרי רק האומות שהיו עם יגידו זה להיותם של חמו"ע אם נאותה שעה אין מכריח המעשה שהשחחוו וכמ"ש דנמת לא השחחוו ות"כ הפירסום יהיה רק מהאומות ונכה"נ לא הוי פרהסיא נם לדעת מהריי"ק ות"ם דנה"נ ושלילתות ורש"י לא פליני כלל על המהריי"ק, ואולם היכא דלא מיפרסמת מילתא נעי שיהיה לפני עשרה מישראל.

והפ"ת. ניור"ד סימן ג' נסחפק אם התומר עלמו נכלל עשרה ואפי נטי' זולתו או דנעינן עשרה זולתו וכתב דודאי נחחלל שנת ליכא מקום ספק זה פרהסיא הוא דנחלת לענין יהרג ואל יעבור יש מקום לומר דלע"ג דעתו יש עשרה מ"מ לא חייש תורה למסור נפשו רק אם יתקדש השם נפני עשרה ואם הוא יהרג הרי לא יחלרו רק תשעה ולכן נענין עשרה נלעזו משחי"כ נחחלל שנת דהתומר נשמר נחיים מה נכך שתין עשרה נלעזו מ"מ נחחלל השם נפני עשרה דלמה נוניתו מן הכלל והרי ישראל הוא ולכן הספק הוא רק לענין יהרג ואל יעבור ע"ד, וכן נסחפק נפ' תכ"ח מלוה דל"מ, והנה לא רלו דכנר מיפלני זה קמתי דהנר מהריי"ק לחנהג פסק דנענין

דנעינן עשרה בנלעדו ובשו"ת זרע חמת סימן כ"ב חולק עליו וסובר דגם הכותם הוא בכלל עשרה והובא הדברים בעיקרי הד"ט ניו"ד סימן י"ט סוף אות ד', וכן פסק הענ"ן בפידורו נחלת נתן סימן פנה אי אות כ"ז ועיין רוקח סימן ש"ד מפורש שם דדוקא עשרה נדולים וחכרים ולא עבדים ונשים וקטנים.

(י"א) **והסמ"ג** דרש דרשה לגלות ישראל כי התכתב לנרי הר"ז מחלל השם שנורם שיחמרו העכו"ם אין תורה לישראל ואחר שחרית ישראל לא יעשו עולה ונר' והניח שם ע"ז הא דתנן נמסכת תנות פ"ד כל המחלל שם שמים נסתר נפרעין ממנו בנלוי כר', ורמה מדברינו דמייתי מתחניתין רחיה והוכחה לעונש ה"ש דחלילה לזקר נם לנרי, חה נרוך ניתור, וכתב נמשנת תכמים סימן נ' דעיקר ה"ש היא דמחטיא אחר ע"א שחמנו ירחו וכן יעשו, ואי"כ אפשר דישראל חשבו כן ולא נעכו"ם, ואולם מניטו ניותא (פ"ד.) דר"י הם נלפידנא עחל לנבי מטרוניתא עבדא ליה מילחא מחשא ואעלי שבחא אחר לה בשבת מאי אחרה לו לא נריכת ושחל לי מנטרכנא מאי אחרה לו לישחבע לי ולא מנלית לישחבע לה לאלהא דישראל לא מנילנא דשקר דרשה בפירקא, ופריך והא לישחבע לה ומשבי לאלהא דישראל לא מנילנא לחבל לעמו ישראל מנילנא, ופריך והא אי"כ ה"ש ומשבי למנלי לה מעיקרא הרי דמניטו ה"ש שאסור נ"כ נפני עכו"ם, ועונש לא שמענו לומר שנעבד כשחבלל ש"ש נפני עכו"ם כמו שחניטו עונש נחבלל השם נפני ישראל, ורק יש להוכיח זה מלשון התשבה כל המחלל ש"ש נסתר ודקדקו כל המפרשים כיון דה"ש הייטו חוטא ומחטיא ת"ח היכי תשכחת ה"ש נסתר, ועוד דלעבח כל המחלל ש"ש כר' מאי אחא לרבויי נחלת כל, אך יש לחשר ה"ש הוא היפך הקה"ש ונקה"ש כתיב ונקדשתי נחוך בני ישראל דפרה"ש הוא נפני עשרה מישראל דוקא ואי אה"ה נני ישראל קאי נם אלאו דלא תחללו את שם קד"ת ת"ח כמו שביארנו היכא דאחרו נני ישראל חזי"ל דניניעת יענור ואל יהרג דזהו נם כשיש שם הרנה מהחומות ת"ח ה"ה לענין חילול השם להכי קאחר התנא כל המחלל ש"ש נסתר היינו ניניעת (דתרנום של נסתר הוא ניניעת) כלומר נפני עכו"ם נעבד נ"ח ונפרעין ממנו כי אימרו אין תורה לישראל ונדקו דנרי הסמ"ג דדרש דה"ש הוא נפני עכו"ם אסור ועונו נדול, זה אמר ותנן נמסכת תניה כל המחלל ש"ש נסתר וניניעת היכא דאין שם מכשיל מישראל ואפ"ה נפרעין ממנו כר', ומזה מבואר דה"ש נפני עכו"ם תחיר טובא עכ"ל, ולכאורה הסמ"ג אזיל נזה לטעמו דשם"ל דשם ניטל מ"ע דונקדשתי ולא מסר נפשו על קה"ש ניטל רק העשה דונקדשתי ולא ענר על לאו דלא תחללו דאי לאו לא קאי על מסירת נפשו ליהרג כמ"ש נאות מ' נשיטת הסמ"ג וכ"ה דעת הסמ"ק, וכן נראה פשטות דנרי הת"כ מחשבת שנאמר ולא תחללו אמור קדש וכשהוא אומר ונקדשתי אסור עשך וקדש שמי והייטו דלכאורה ממ"ש ולא תחללו מונן דנריך לעשות להיפך ולקדש ש"ש אבל מדהוסיף הכתוב ונקדשתי מוכח דמסירת נפש ליהרג ליטו נכלל דוקא ולא היה מונן מצות מסירת נפש מהא דוקא תחללו להכי הונרך להוסיף סיפא דונקדשתי ולפ"ז מי יכריח לן לומר דעתה דכתיב ונקדשתי לחייב מסירת נפש, ת"כ תו הוי מצות מסירת נפש ליהרג נם נכלל לאו דלא תחללו לומר דהמנטל מ"ע דונקדשתי ניטל נם הלאו ומ"ש זה וכ"כ המעה"ח דהת"כ הוא כדנרי הסמ"ג, ואני אומר דודאי מוכח כן מדנרי הסמ"ג דהא הניח נעלמו שם דנרי הת"כ ומוכרח לומר דמפרש כן דאל"כ זה יהיה סתירה לשיטתו ופלא מנלי דנרי ההנהוה חדשות על הסמ"ק ורמה דהסמ"ג הניח הת"כ והחליט דכוונת הת"כ לומר דהעשה והלאו מיבך שייך נהדדי כדעת הרמנ"ם דאל"כ הרי יהיה סתירה נדנרי הסמ"ג (ולא לוכל לפלפל יותר נזה כי אין ס' הסמ"ג כעת לפני ונ"ע נגוף הספר) ונהנלות ס' הירחים השלם שזכיט לאורו שכתב נסימן ת"ג ומצוה זאת לע"פ אחין נה כ"ש עשה כר' אל"כ ולפי דנכון לומר טפי דהירחים כסמ"ג וכמ"ש נהע"ש שם (והמפרש תופעות רחם נטה אחרי דנרי ההנהת מ' שעל הסמ"ק והולרך לדחוק נדנרי הירחים עיין שם דחזיל נתר לתיפכת) והנה לפום שיטה זו שפיר י"ל דהלאו דלא תחללו את שם קדשי קאי נ"כ נוכחת לנני ישראל דסיפא דקרא קאי רק למ"ע דונקדשתי דמיירי מחסירת נפש ליהרג ואיכא החם לאו דלא תחללו רלי משא"כ לפום שיטת הרמנ"ם דמי שניטל מ"ע דונקדשתי עוב נ"כ על לאו דלא תחללו להמרדכי דרק לענין העשרה על דת הוא דנעינן עשרה דוקא משום דנמ"ע

איברא דספיקא דילן הוא רק לענין לאו דלא תחללו את שם קדשי אי איכא נחחלל שנת לפני העמים אנל לענין הא דאחרינן דאחרונים הוא דהאי פרהסיא הוא נפני עשרה מישראל דוקא כמו נמ"ע דונקדשתי וכמ"ש נאות מ' ונסוף אות הקודם הנאתי דנרי הפ"ת דהחחלל הוא נכלל עשרה, ונאות ט' החלטנו דנם לפני מומרים הוי פרהסיא אנל לפני העמים הוי נניעת, ואולם הדרישה ניור"ד סימן נ' אות נ"ו כתב דהטור סובר כתי' קמח דחוספות פ"ק דחולין (י"ד.) ד"ה השוחט, דאיכא חילוק נזה בין ניעת לפרהסיא ולא בין פעם אחד לכמה פעמים ורחיה מדכתב נסימן ד' ואם חיבב הישראל שחרוק העכו"ם דמה לע"ז כתב הרשנ"ח דפסולה, וכתב הנ"י שם ז"ל וטעמו משום דקשה ליה על ר"ל דאמר השוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז מותרת חיפוק ליה דשחיטת מומר הוא וניחא ליה דאינו ר"ל שהוא יזרוק דמה לע"ז אלא ר"ל שהעכו"ם יזרוק דמה עכ"ל, ולפי ס"ד דיש חילוק בין פעם אחד לכמה פעמים לא הוה יכול לחייב מידי דהא י"ל דזה פעם ראשון שנו אנל לשניות דפרהסיא ניחא משום דמסתמא כל השוחט לזרוק דמה לאחיל הנרנזי לפני כותי הנרנזי הוא לומר כן והוא פרהסיא עכ"ל, והכנה"נ נהנהת הטור אות ת"י הניא דנרי הדרישה הללו וכתב עליו דלטעמיה אזיל דסובר דאף נאחיל נעי פרהסיא אנל לפוס שיטת הפוסקים דנאחיל אפילו נניעת הוי כפרהסיא אין צורך לזה דמוכרח לומר שהוא לא תיבב לזרוק דמה אלא שהעכו"ם יזרוק דמה לפ"ז אפשר דכמו שכתב הכנה"נ נאות ל' דאפילו נניעת ועוד הא דכתיב דנפני כותי אחיל הנרנזי הוי פרהסיא אין הדנר כן דנס"פ נן סוית אמר ר"י אין פרהסיא פחותה מעשרה נני אדם וכולהו ישראלים אם לא שנאחל נין פרהסיא להעניען על דת לפרהסיא דמומר והא מ"ל ע"כ"ד, ולא יעלת מדוע לא הזכיר זה שיטת המרדכי רפ"ק דחולין דפרהסיא אינו צריך נפני עשרה רק כל שאפקיר עלמו נפני אדם ומנלה דעתו לפרוק עול זה פרהסיא, והפלחי נסימן י"ח כתב דזהו שיטת הרמנ"ם נפי' המשנה ולעיל נאות ד' כתבנו די"ל דנם התוספות הכי ס"ל, ועוד יש להך שיטה הא ננמרא אמרו אין פרהסיא פחותה מעשרה נ"ח וכולהו ישראלים ועל כרחך נ"ל דס"ל להמרדכי דרק לענין העשרה על דת הוא דנעינן עשרה דוקא משום

ד"ש הרי לאו דלא תחללו מיירי נם מחסירת נפש ליהרג ותחילת דנני ישראל דדייק קרא קאי נם ללאו דלא תחללו וה"ה ודאי דליכא לאו דלא תחללו נמכתב לנרנזי ופריז, ואחכם דת"ש הרי נעטרך לומר דלא תחללו קאי רק לנפרהסיא כמו הנ"ש דיבבות, והרמנ"ם נפ"ה מיבי יפהנ"ת ה"ד כתב וכל מי שהזיר נו יהרג ואל יעבור ועבר ולא יהרג הר"ז מחלל את השם ואם היה נעשרה מישראל הר"ז חילל את השם נרבים וניטל מ"ע שהיא קדה"ש ועבר על מנות ל"ת שהיא חילול השם וכתב הלח"מ נרחה מדברי רבינו דנפחות מעשרה ליכא חלא לאו דלא תחללו אנל נעשרה ליכא תרתי עיין שם, ות"ש נם להרמנ"ם לאו דלא תחללו ליכא נם נניעת ושפיר ש"ל דנמכתב לנרי עובר נלאו דלוורייתא.

ויש להסתפק נמחלל שנת לפני העמים נמקום שאין ישראל אם עובר על לאו דלא תחללו את שם קדשי שנורם שיחמרו העמים אין תורה לישראל, מחלליס כל קודש ולא אמון נם, ואולי דוקא נמכתב לנרי וכהא דר' יוחנן דחם נלפידנא ליכא חילול השם דיחמרו תורת ישראל מחרת להוטות ת"ו את הבריות ולכתב ולהיות כשנע לשקר דזהו הכל אין אדם לחניריו דבר שאינו נאות וטוב לחנרת האדם חהו נם נעיניהם עול נדול, ונם ידמו כי הם זהירים נזה משא"כ נחילול שנת נמלחכה דהרי אינו אדם לחקום לא ידענו על תורת ד' רק יאמרו שהאיש הזה חינו עומד דחו, והן אמת כי כנר שמענו נשוה"ר דהאומות טוענים עלינו כי הם ילמדו מאתנו לחלל את שם אחים ולהקל נכל קודש ונחקייס נמו מאחר ויתערבו נגוים וילמדו מעשיהם דהאומות לומדים מאתנו שלא לשמור ת, ולכן היה נראה קלת דהמחלל שנת לפני העמים הוה מלנד עון חילול שנת עובר הוא נלאו דלא תחללו והוא נכלל כל המחלל את שם אחים נסתר ר"ל נניעת כנ"ל נפרעים ממנו כר', ויש מי שכתב דרק מיעוטא דמיעוטא מהעמים יאמרו כי הם ילמדו מאתנו לחלל קודש ולכן נמחלל שנת לפני העמים ליכא עוד עון בחילול השם ונ"ע נזה.

דנמ"ע דונקדשתי נמרינן תוך תוך משל"כ נגי פרהסיא דמומר כל שהוא נפרהסיא דמפקיר עצמו נפני חום ולע"ג לגבוה עשרה הוי מומר נפרהסיא, ולש"כ כיון דנחתינן לזה לריכא חילוק בין פרהסיא דהעגרה על דת לפרהסיא דמומר הרי מחללת תו ליכא למיתר לחפילו שם מחלל שנת נפני העמים הוי מומר לחלל שנתות נפרהסיא דהוי מומר לכה"ת כולה.

(יב) **ובנועם** מגדים (להפמ"ג) נסוף ס' נשיעת כפיס כתב דמחלל שנת דהוי ככופר לכה"ת לף לעכו"ם הייט דאין לו נחמנות לכל המיסורין ומדרנגן הוא כעכו"ם לכל מילי ולענין שחיטה פסול מה"ת לאין מחמין תו נזניחה עכ"ל, וכן דעת תשובת יד אליהו והגאון ר"מ נאמעט נסתיית דחולין פ"ק דשומט נשנת עיין תשובת מהרי"ט לחלק חיור"ד סס" כ' והנה נודלי פשטיות הסוגיא נפ"ק דחולין (ה'.) דקתני סתמא תון תן המומר לנסך לת היין ולחלל שנתות נפרהסיא משמע דשון הס שנת וע"ז ועיין נתורת חייט דמסנרת קאמר לה דכיון דליף מיתור דמכס להוניף לת המומר לכה"ת ל"ש הני נמי כמומרין לכה"ת דמו ומחמעט מכס, ולרנינו ירוחם הובא נשוע"ר סימן כ' סעיף ה' ריש דנרייתא דקאמר מכס להוניף לת המומר הייט נמומר לכה"ת תון מע"ז ומחולל שנת, ולפום שיטתו ל"ש הא דלריך קרא דמכס למעט מומר לכה"ת, ונקנה תיפוק ליה והא הוי שנ רשעים וכמו שהקשו התוספות עם ע"ג ד"ה שיט שנ, ולהאמור ל"ש ד"ל דמניף הקרנן לכפרה מלותן השחים שיט מומר להם ולא הוי שנ רשעים וכמ"ש החל"מ נפ"ג משנות דמה"ט לת קנט התוספות הנ"ל קושייתם ותירוצם על התי"ק משום דמומר לאכול מנג והניף הקרנן על הדם לא נחמעט מזנח רשעים תועבה עיין שם, ולע"ג דקרת דמכס נשולת נדנה מיירי הא מ"ת שולה מכפרת על חייני עשה ועל ל"ת הנל"ע כיומת (ל"ו.) והא דקרי לה שם נגמרא דורן היינו משום שלא מיינתה התורה להניף שולה ע"ז רק שם הניף מכפרת, ועשה לחוד נשנ משכחת לה שלא קיבל יום השנת נזכירה לו נשניתת נהמתו דכתיב למען יגוח ועיין נשנת (ס"ו.) נתוספות ד"ה דידע ונתו"ש שם, וגם נעכו"ם משכחת לה עשה לחוד כגון מ"ע דלאכל עכו"ם (ענודת הלאנ"ח) וכן העשה דלנרוש עיה"ב וסיפא דנרייתא הנ"ל נמומר לנסך ולחלל שנת מיירי דמניף עולה לכפרה על שאר ענירות והנך שחים שקול כמו מומר לכה"ת חון משחים חלו ונחמעט כולהי מדיוקא דמכס להוניף לת המומר והוי מה"ת לא כהנועם מנדים ויד אליהו והגאון ר"מ נאמעט וגם דעת ר"ג לשכנזי סימן נ' דהוי מומר לכה"ת מדאורייתא ולא מדרנגן.

והגאון מהר"ם הלוי פאללאק נסי' ויד"מ הניף דאיה דלא הוי רק מדרנגן מדחילקו נין פרהסיא לניענת עכ"ד, ולפמ"ש לעיל דהא דנעינן שיהא מומר לחלל שנת נפרהסיא דוקא זהו משום דאמרינן מומר לחלל שנת הוי כעונד ע"ז ידעינן משום דאיתקש פי מקושש לפי ע"ז נפרשה שלח ולש"כ אין לך נו שלא חידושו דומיא דתקושש דהוי נפרהסיא, ולש"כ הרי לע"ג דמדאורייתא הוא, שפיר ליכא לחלק נפרהסיא לניענת וליתא לדנרי מהר"ם, נרם נקושטא קאמינן דהסוגיא דחולין הנ"ל הוא הכל לענין קרנן דלנעוה מחים הוא מה"ת אנל לכל מילי רק מדרנגן הוא כעכו"ם ונדולה מזו כתב נש"ג פ"ק דחולין שם נשם הריא"ז דגם ישראל המומר לכה"ת כולה ליט כעכו"ם לפילו לענין שחיטה לפי זוה מטוה הוא על כל המצות כישראל נאור שלא שהוא פושע לפיכך אם היה כאר עומד ע"ג ורלהו שחט יפה נהכאר שחיטתו כשירה כמומר נקה"ר, וכן נדנרי מז"ה ולא כהרמנ"ם שעשה לותו כעכו"ם דשחיטתו נגילה משום דליט מטה על השחיטה והילכך לא מהני לחרים רואין כלל דישראל מומר הרי הוא מטה עה"ס והוי נכלל חנחת ורק מדרנגן פסול ומשום שחין לו נאמנת, ולש"כ נמומר לע"ז נמי רק מדרנגן הוא כמומר לכה"ת, ועיין תוה"ש לענין מומר להכעיס ונפמ"ג נשפתי סימן נ' סעיף"ג כתב דמומר לע"ז להרמנ"ם והרא"ש הוי ד"ת ולהרשנ"ש דמפרש מי שחטוה הוי דרנגן ולש"כ נקטינן לאומרת ולענין לה"ג וכיסוי הדם נקטינן נ"כ לאומרת, ועיין תנו"ש משל"כ נשמ"ת רס" נ' נפלונתת הש"ך על הכ"ת נשיטת הרמנ"ם לענין עכו"ם שאינו עונד כו"ם מי הוי לתורייתא או דרנגן ועיין שם סעיף כ"ת ועיין נאו"ע סימן מ"ד נטור שכתב ד"ת דמומר לחלל שנתות נפרהסיא

ולענוד עכו"ם דיט כנוי לענין קדושין ולא נהיות ונפריסה שם סעיף כ"ג הקשה הא הטור סוגר נסימן נ' דלכו"ע מומר לחלל שנתות ועכו"ם דשחיטתו פסולה ותי דשאני שחיטה דמחשנתו לעכו"ם לעבודה נו והמחלל שנת כמי ככופר נעיקר וכעע"ז עכ"ל, ונ"ע, דש"כ ניתת דהוי תקרונות עכו"ם ופסור נהנאה, ואולי כוונתו לשחיטת מין וכומר דהא להטור שכתב ולא נהיות הכה נם ניסראל מין וכומר קידושין קידושין וע"ז תירן דשאני שחיטה דמחשנתו לעכו"ם אנל נמומר לע"ז ומחלל שנת לאו מין ש"כ לפילו למאן דס"ל דשחיטתו פסולה מדאורייתא זהו רק מטעמא דמפרש חנחת ואכלת ממה שאתה זונח כו', מי שהוא נר זניחה ומחמין נזה ולש"כ שחיטתו רק פסולה אנל ליט לפסורה נהנאה לכו"ע לאין הפסול כלל משום דמחשנתו לעכו"ם ולנון הפריסה מנוחנם ונ"ע, ונראה לכוונתו לדנרי הרמנ"ם נפי' המשנה פ"ק דחולין ע"ש.

ולדברי הנועם מנדים הנ"ל היה לפשר נומר דגם הנחונים שהניח העיטור דס"ל דמומר לחלל שנתות דהוי כשנד כו"ם והוי מומר לכה"ת זהו רק נעבודת קרקע, הייט רק לענין שניחת דמדאורייתא הוא כמומר לכה"ת נזה נענין שיהיה מומר נעבודת קרקע אנל מודים הם דמדרנגן הוא כמומר לכה"ת מפילו הוא מומר לחלל שנתות שלא נעבודת קרקע, ואינרת ללא מלתי תנר נדנרי הרחבונים לדנרי הנועם מנדים הנ"ל וגם לדנרי הש"ג נשם הריא"ז הנ"ל דס"ל דמומר לכה"ת וכן המומר לע"ז ולחלל שנתות דהוי כמומר לכל התורה זהו הכל מדאורייתא ונשחיטה שאני דהא כתיב וזנחת ואכלת ל"ש נלי קרא דמי שהוא מטוה על הזניחה שחיטתו כשירה ולע"ג דהוא מומר לכה"ת והא דפריך הגמ' לרב ענן מהנרייתא דמכס ולא כולכס ליתא דשחיטה שאני, הייט דמכל מקום היה לאסור מדרנגן ולמאי קאמר רב ענן דמומר, ולהריא"ז הרי מוכרת לפרש כן פירכת הנמרת כמונן, ולדנרי הפמ"ג נסימן נ' הנ"ל דנקטינן לאומרת ל"ש נמומר לחלל שנתות ושחט לענין לו"ג וכיסוי הדם יש להחמיר, ולש"כ נמומר שקידש ונא לחר וקידשה נריכה נט משניהם, ולש"כ נגט שכתנו נזמן נשנת דהוי הסופר מומר לחלל שנתות דהנט פסול מ"מ לס נא לחר וקידשה לח"ש נריכה הימנו נט, ואינרת דמדנרי הנ"י והרמ"ח להש"ע סס" קכ"נ שכתנו דכתנו נזמן ניוהכ"פ ושנת הר"ז נטל מדאורייתא, ומשמע דאם נא לחר וקידשה דח"ל הימנו נט כלל וכמו נכל מקום דכתוב נש"ע שם דהנט נטל דהוי לחכתי לחת לים נמורה, ואם נימת דכהינת הנט הוי כולו מעשה אחת והא דהנט נטל נם להפוסקים דנכעם אחד לא נעשה מומר זהו משום דנאותה שעה שנעשה מומר נודאי קעניד לדעתיה דנפשיה כמו עכו"ם וכמ"ש ניבוע"ק שם נניאור דנרי הרמנ"ם דהזכיר הלי טעמא ולא משום דלאו נני כריתת הן עיי"ש, ח"ש ח"ל ומ"ש דאם כתנו נזמן ניוהכ"פ ושנת הר"ז נטל מדאורייתא ומשמע דאם נא לחר וקידשה דח"ל הימנו נט כלל, זהו הכל אם הנט נכתנ נשנת וניוהכ"פ אנל אם היה מומר לחלל שנתות וכתנ הנט נחול דאנו נאים לפסול הנט מטעם דהוי מומר לכה"ת הכה נזה לא מיירי שם נגו"ע, ושפיר ח"ל דנכה"נ אם נא לחר וקידשה דנריכה הימנו נ"כ נט ונ"ע לחעשה ונולחי דנכון להחמיר ולהנריכה נט.

ענף ה'

(יג) **והתבו"ש** הוכיח מדנרי המה"ע שם דהמחלל יוהכ"פ נפרהסיא הוי מומר לכה"ת כמו מחלל שנת, והמחרונים נתנמו נזה דמטעמא דרש"י דשנת הוי כעכו"ם משום דהשנד עכו"ם כופר נהקנ"ם, והמחלל שנת כופר נמעשיו ומעיד שקר אלא שנת הקנ"ם נמעשה נרחנית ל"ש אלא טעמא אייך רק נשנת ולא נויהכ"פ ולפשר לומר דזהו פלוגתת דרש"י ותוספות דנמתניתין דהזותו נשנת וניוהכ"פ מע"פ שמתחייב נשפכו שחיטתו כשירה פירש"י ניוהכ"פ מתחייב כרת, ולכאורה פלא למה הוצרך רש"י להודיענו זה, ולמנס נשוית מ"ת מ"נ ראיתי שהניח נשם הגאון ר"מ נאמעט נסי' מנ"ת שכתב דכוותת רש"י לפרש דמאי דקאמר נמתניתין מע"פ שמתחייב נשפכו זה קאי ליוהכ"פ דוקא דאפשר שיהיה שותו נמזיד ומ"מ שחיטתו כשירה דנאותת מומר ליוהכ"פ ליט מומר לכה"ת אנל נשנת נמזיד דמתחייב נשפכו מיתה הרי הוא כנר מומר

לכה"פ וכשיטת המרדכי הנ"ל דלת נעי לנפרסיק שיהיה דוקק עשרה
ואי"כ לא היה שחיטתו כשירה כלל. ועי"כ דשוחט נשנג מיירי בשחט
ואינו מתחייב בנפשו אז מזיד בני התרתה שהיה שלא בפני עדים
ואינו מתחייב מיתת ב"ד דנהי לא הוי לחכמי תורה להכרית ומוכח
דס"ל דיוהכ"פ אינו כשגגת. ותוס' התוספות דהוכרכו לתרץ קושיית
זו נתפני לחרינת הגה מהלל יוהכ"פ נמזיד הוי מומר להכרית ולפ"ז יהיה
שוה לשגת נזה דהמחלל יוהכ"פ נמזיד הוי מומר להכרית ולפ"ז יהיה
מוכח דרש"י סובר דנפשם הלי שנעשה מומר תיכף לחוהה השחיטה
פסולה משום שחיטת מומר ונשגת (ל"נ:) התוליל לוקלין כשיעור
שם נכלי חיב על הלוקלין ופטור על הכלי ואם היה צריך לכלי חיב
לף על הכלי ב"ש לוכל שני זיתי חלב נהעלם לחד חיב שתים לא"ר
שגת הכא נמתי עסקינן כגון שגנג על הלוקלין והזיד על הכלי ופירש
רש"י חיב על הכלי סקילה, ונתוספות הקשו דכשהזיד נאחד חיב
חטאת על השני שגנג גו הא לא שב מידיעתו הוא כיון שהזיד
נאחד מהן ונתי מ"ש סימן כ"ח כתב לייבג קושיות התוספות דהא
נחולין שם (ה':) דקאמר מעם הארן פרט למומר דשב"י לומר משום
ר"ש אבר לא תעשינה שגנגה ואשם השב מידיעתו חניא קרבן על
שגנתו אינו אב מידיעתו אינו חניא קרבן על שגנתו, ופשטות הסוגיא
משמע דת"ק לא ס"ל הך דרשא דשב מידיעתו וכ"כ התל"ת פ"ג
משגנות והניח דאיה מדלא קאמר הנמרא להקשות לת"ק תרי קראי
ל"ל ועוד דנפי כלל נדול (ס"ט) אמרינן דר"ל סובר עד שישנת
נלתו וכרת ולר' יוחנן שני שגנות כרת תע"פ שהזיד נלתו ואחר
נלתו וכרת ולר' יוחנן אמר דמינעית ליה למידרש השב
מידיעתו כרי, הרי דדרשא זו לאבר לא תעשינה נשגנה נאחלוקת היא
שנויה נין ת"ק ור"ש ור"ל ס"ל כת"ק דלא דרש כן ורי"ו ס"ל כר"ש
ועיין שם נתל"ת דהניא נאחלוקת ר"י ותוספות נעירובין (ס"ט.)
דלר"י נפעם אחת שחילל שנת חניב כאומר והתוספות שם ס"ל
דאומר לא צייך הלא נאדם הרגיל לחלל שנתות ואינו נזהר כלל כר
ונם זה פשוט דאם חטא נעודו כשר ונעשה מומר וחזר ועשה תשובה
פשיטא דחניא קרבן כדאמרינן נזנחים (י"ג) אמר ר"י אכל חלב
והפריש קרבן ונשחמ וחזר גו הוחיל ונזמה ירחה הרי זוקק אשם
דהפריש נעודו מומר נזה ס"ל לר"י דאינו מניאו לפילו לאחר שחזר
גו אבל אם לא הפריש כלל נעודו מומר פשיטא דלכו"ע חניא לאחר
שחזר גו כיון דנשעת החיוב היה כשר ונשעת הפרשה הוא כשר יתיש
שניהם אינם מעלים ואינם מורידים כלל כמ"ש התל"ת שם ואי"כ
י"ל דכוותא דר"י דרש שם סובר דאחיתי הך נריית כרבנן דס"ל
מעם הארן פרט לאומר והכא כשהזיד נכלי אינתי נעשה מומר נסוף
על להנא אבל מה שהוניא האוכלין נאמצ כאלו עשה עד שלא נעשה
מומר ואאי"כ עשה תשובה על מזיד דכלי ואניא שפיר קרבן על שגנתו
ודת"ש שב מידיעתו זה לא הוי שב מידיעתו ואף לפי שיטת הרמנ"ם
שכתב נה' מעה"ק היה מומר לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשוהה
והורגל נה כרי אין מקנלין מאתו קרבן לאותה עבירה וכתב ע"ז
התל"ת חי"ל וכי תימא ע"כ לא קאמר רבינו אלא לניאך דת"ק דלא
דריש דרשא דאינו שב מידיעתו משרש"י ס"ל דאומר לא מקרי נשנגל
נעשה עבירה פעם אחת אבל אליבא דר"ש לא כרי הא ליתא דאי"כ
כי הקשו נגמרא חולין ונהוריות מאי ניריהו הא טונא אינם אלא
דלת"ק נעי צירגל נאותה עבירה. ולר"ש נפעם אחת לא קריגן
ניה שב מידיעתו אלא ודאי דאין חילוק נזה נין ת"ק לר"ש ונפרש
לפי שיטת התל"ת דהרמנ"ם פסק כמ"ש דשב מידיעתו והרי הרב
כתב דזוקק הורגל אין זה סבירה דזה זוקק אומר לשיטת הרמנ"ם,
קודם עשה עבירה לא נפעם אחת לא נקרא מומר לשיטת הרמנ"ם,
וכן אפילו למ"ש שב מידיעתו ל"ל דאין זה מופת מפעם אחת שנאמר
אלו היה יודע היה נ"כ לוכל, אבל נעת מעשה נופל ענר, נודאי דלמ"ש
על האוכלין והזיד על הכלי נעת מעשה נופל ענר, נודאי דלמ"ש
שב מידיעתו לאו דוקא הוא אלא דכוותא דר"י הנ"ל דהתרגן
סגר הנרייתא אחית כת"ק דמעם הארן פרט למומר ואי"ת, ואין
מקום לקושיות התוספות, ולהנריכו לעיל הא ליתא דשיטת ר"י
הוא דגם נפעם הראשון שחט נמזיד נשנת ונעשה מומר לחלל שנתות
הנה תיכף לאותה השחיטה פסולה משום שחיטת מומר להא להכי פירש
ר"י דאחיתי נגופו דאין נאחניתין להשוותו נשנת קלי ליוהכ"פ

ולא לשנת דנשנת לגם היה אחיתי נגופו שהיה נאזיד לא היה
שחיטתו כשירה כלל כנ"ל. ואי"כ גם שגג נאוכלין והזיד על הכלי
גם לא לחת דדרש מעם הארן למומר מיירי נשחט
ואינו מתחייב נגופו אז מזיד נני התרתה שהיה שלא נפני עדים
ואינו מתחייב מיתת ב"ד דנהי לא הוי לחכמי תורה להכרית ומוכח
דס"ל דיוהכ"פ אינו כשגגת. ותוס' התוספות דהוכרכו לתרץ קושיית
זו נתפני לחרינת הגה מהלל יוהכ"פ נמזיד הוי מומר להכרית ולפ"ז יהיה
שוה לשגת נזה דהמחלל יוהכ"פ נמזיד הוי מומר להכרית ולפ"ז יהיה
מוכח דרש"י סובר דנפשם הלי שנעשה מומר תיכף לאותה השחיטה
פסולה משום שחיטת מומר ונשגת (ל"נ:) התוליל לוקלין כשיעור
שם נכלי חיב על הלוקלין ופטור על הכלי ואם היה צריך לכלי חיב
לף על הכלי ב"ש לוכל שני זיתי חלב נהעלם לחד חיב שתים לא"ר
שגת הכא נמתי עסקינן כגון שגנג על הלוקלין והזיד על הכלי ופירש
רש"י חיב על הכלי סקילה, ונתוספות הקשו דכשהזיד נאחד חיב
חטאת על השני שגנג גו הא לא שב מידיעתו הוא כיון שהזיד
נאחד מהן ונתי מ"ש סימן כ"ח כתב לייבג קושיות התוספות דהא
נחולין שם (ה':) דקאמר מעם הארן פרט למומר דשב"י לומר משום
ר"ש אבר לא תעשינה שגנגה ואשם השב מידיעתו חניא קרבן על
שגנתו אינו אב מידיעתו אינו חניא קרבן על שגנתו, ופשטות הסוגיא
משמע דת"ק לא ס"ל הך דרשא דשב מידיעתו וכ"כ התל"ת פ"ג
משגנות והניח דאיה מדלא קאמר הנמרא להקשות לת"ק תרי קראי
ל"ל ועוד דנפי כלל נדול (ס"ט) אמרינן דר"ל סובר עד שישנת
נלתו וכרת ולר' יוחנן שני שגנות כרת תע"פ שהזיד נלתו ואחר
נלתו וכרת ולר' יוחנן אמר דמינעית ליה למידרש השב
מידיעתו כרי, הרי דדרשא זו לאבר לא תעשינה שגנגה ואשם השב
שנויה נין ת"ק ור"ש ור"ל ס"ל כת"ק דלא דרש כן ורי"ו ס"ל כר"ש
ועיין שם נתל"ת דהניא נאחלוקת ר"י ותוספות נעירובין (ס"ט.)
דלר"י נפעם אחת שחילל שנת חניב כאומר והתוספות שם ס"ל
דאומר לא צייך הלא נאדם הרגיל לחלל שנתות ואינו נזהר כלל כר
ונם זה פשוט דאם חטא נעודו כשר ונעשה מומר וחזר ועשה תשובה
פשיטא דחניא קרבן כדאמרינן נזנחים (י"ג) אמר ר"י אכל חלב
והפריש קרבן ונשחמ וחזר גו הוחיל ונזמה ירחה הרי זוקק אשם
דהפריש נעודו מומר נזה ס"ל לר"י דאינו מניאו לפילו לאחר שחזר
גו אבל אם לא הפריש כלל נעודו מומר פשיטא דלכו"ע חניא לאחר
שחזר גו כיון דנשעת החיוב היה כשר ונשעת הפרשה הוא כשר יתיש
שניהם אינם מעלים ואינם מורידים כלל כמ"ש התל"ת שם ואי"כ
י"ל דכוותא דר"י דרש שם סובר דאחיתי הך נריית כרבנן דס"ל
מעם הארן פרט למומר והכא כשהזיד נכלי אינתי נעשה מומר נסוף
על להנא אבל מה שהוניא האוכלין נאמצ כאלו עשה עד שלא נעשה
מומר ואאי"כ עשה תשובה על מזיד דכלי ואניא שפיר קרבן על שגנתו
ודת"ש שב מידיעתו זה לא הוי שב מידיעתו ואף לפי שיטת הרמנ"ם
שכתב נה' מעה"ק היה מומר לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשוהה
והורגל נה כרי אין מקנלין מאתו קרבן לאותה עבירה וכתב ע"ז
התל"ת חי"ל וכי תימא ע"כ לא קאמר רבינו אלא לניאך דת"ק דלא
דריש דרשא דאינו שב מידיעתו משרש"י ס"ל דאומר לא מקרי נשנגל
נעשה עבירה פעם אחת אבל אליבא דר"ש לא כרי הא ליתא דאי"כ
כי הקשו נגמרא חולין ונהוריות מאי ניריהו הא טונא אינם אלא
דלת"ק נעי צירגל נאותה עבירה. ולר"ש נפעם אחת לא קריגן
ניה שב מידיעתו אלא ודאי דאין חילוק נזה נין ת"ק לר"ש ונפרש
לפי שיטת התל"ת דהרמנ"ם פסק כמ"ש דשב מידיעתו והרי הרב
כתב דזוקק הורגל אין זה סבירה דזה זוקק אומר לשיטת הרמנ"ם,
קודם עשה עבירה לא נפעם אחת לא נקרא מומר לשיטת הרמנ"ם,
וכן אפילו למ"ש שב מידיעתו ל"ל דאין זה מופת מפעם אחת שנאמר
אלו היה יודע היה נ"כ לוכל, אבל נעת מעשה נופל ענר, נודאי דלמ"ש
על האוכלין והזיד על הכלי נעת מעשה נופל ענר, נודאי דלמ"ש
שב מידיעתו לאו דוקא הוא אלא דכוותא דר"י הנ"ל דהתרגן
סגר הנרייתא אחית כת"ק דמעם הארן פרט למומר ואי"ת, ואין
מקום לקושיות התוספות, ולהנריכו לעיל הא ליתא דשיטת ר"י
הוא דגם נפעם הראשון שחט נמזיד נשנת ונעשה מומר לחלל שנתות
הנה תיכף לאותה השחיטה פסולה משום שחיטת מומר להא להכי פירש
ר"י דאחיתי נגופו דאין נאחניתין להשוותו נשנת קלי ליוהכ"פ

ולא לשנת דנשנת לגם היה אחיתי נגופו שהיה נאזיד לא היה
שחיטתו כשירה כלל כנ"ל. ואי"כ גם שגג נאוכלין והזיד על הכלי
גם לא לחת דדרש מעם הארן למומר מיירי נשחט

והרב ר' נפרחל מרעכנין ז"ל הקשה למה לי קרא דמן
הנהמה להניא שחנקלים קרבן מפושעי ישראל דהוא
מומר לדבר אחד ותיפוק ליה מדכתיב קרבנו ולא הנזול
משמע דאי הוא נזלן לדבר אחר ולא נאותו קרבן חקנלין
ואע"נ דמומר לדבר אחד הוי כיינו נזל לפ"ה חקנלין ולהתוספות
דנפעם אחד לא חשיב מומר ניחא לחל להרמנ"ם נפ' החשה קשה
ולע"ד לק"מ דאטו ולא הנזול נמזיד כתיב נאורייתא הא רק קרבנו
נותו כתיב ומשמע דנעינן שיהיה שלו ולא של אחרים ואפילו היכא
דלא ענר אלאו דלא חנזול ממש וכגון נזל נרגיז דלהכ"מ נרים נזילה
אין לוסיף ולהרמנ"ם מה"ת וכדעת הרמ"ת נהל"ע סימן כ"ח
עיין ספרי שו"ת ניח חנ קמת סימן ט"ו אות נ', ומכל מקום יהיה
פסול לקרבן דהא מ"מ לאו דיליה הוא ואין קרבנו נעינן שיהיה שלו
וכמ"ש הירחים הנמ נדברי מנ"א סימן תרל"ז דאפילו לתד"ת נזל
נרגיז שרי מ"מ לא מקרי לכם וה"ל קרבנו, ואפילו נגזל ישראל חיכא
נפ"מ היכא דנזל נשוגג ונם היכא נפ"מ ניורש דקיי"ל דשות יורש
לאו כרשות לוקח דמי ואם אניו היה נזלן והניח לנניו הרי חקנלים
קרבנות מהנניס כיון דהם נעלמם לא נזלו מידי אבל אם לאותו הקרבן
היה נזול אין חקנלים משום דכתיב קרבנו והא לאו דידהו הוא דניאוב
לאודויה לא קני ועוד יש לייבג נכמה חנפי.

ובהא דפריך הנמרא אם הלי מומר ה"ד לי מומר לכה"פ היינו
ריבא ולי מומר לר"ת קשיא מניעתא, והקשה מהרש"ל
נמהי"נ לפמ"ש התוספות (ד':) דמומר לעכו"ם שעונד כו"ם תמיד
חמיר לי"כ לוקי נהכי, ולע"ד ראיה מזה לשיטת הפוסקים דנפרהסיא
דקתני קלי רק לחחלל שנת אבל נעי"ז אפילו נניעת הוי מומר לכר"ת
ולי"כ ת"ל לאוקי מומר דקתני שעונד כו"ם תמיד דעונד נפרהסיא נם
כן ומיותר הוא ואבאנד זה ל"ל לאפוי אם ניחא דאבל פרהסיא דקתני קלי
נם למנסך אין היין מ"מ כיון דקתני נסיפא דנם מומר לנסך אין היין
לאור אין מקנלין מחמו קרבן לי"כ מומר לעכו"ם דעונד כו"ם תמיד
פשיטא ופשיטא דאין מקנלין ממנו דהרי הוא שונד נכל העגודות
ועיין פריאה הנין נדברי הטור דגם נע"ז נעינן נפרהסיא והיינו
דאפרש מ"ם חון מע"ז ואחילול שנת נפרהסיא הגה אלת נפרהסיא דנקט
נסוף חזר הוא גם על ע"ז דנקט נרים דנריו ולעון הטור נאה"ע
סימן מ"ד דאומר לחלל שנת נפרהסיא ולעונד עכו"ם דינו כעכו"ם
נאור כרי, ואולעון זה להקדים אלת נפרהסיא משמע ודאי דעונד
כו"ם סני גם נניעת ולאלת כהפרישה, ואולי לרנותא נקט גם כן
ועיין כנה"ג נהנהת הטור סימן נ' אות ת"י.

ובתוספות אס ד"ה מעם המלך, הקשו דמאי פריך מהתם נפקא
הא מדרבה הך פליגי ודוחק לומר דפריך מדר"ב עיין
אס, וקשה הא בהוריות (ג.) פריך מדר"ש וגרסה תשוב דהתם פריך
לר' יוחנן ובשבת (ס"ט.) משרש דר"י סובר כר"ש כנ"ל, ועוד יל"ל
דכוונת התוספות דמדפריך מדר"ב דהתם נפקא עדיפא הוי"ל
לפרוך ותומר לד"ש לא הוי תומר לכה"פ והתניא מעם המלך וליפרוך
מת"ק, ושוב ראיתי ד"ה נחזיבו הדשב"ל, ונס לכ תרי כתב
לעולי פירש"י והתוספות היה מפרש דלת"ק ממעט רק תומר לכה"פ
ורק לר"ב תמרינן דכיון דחזו תומר להלן תמרינן דמשתמע פוקר
אף לכל המיסורים וגם לענין דס לא מקרי זב מידיעתו עיין אס
שהאריך, ולשיטתיהו לשון הגמרא בהוריות (י"ח.) תומר לאכול
חלב ותניא קרבן על הדם ליכל ניישנו מ"ש כיון דתומר לאכול חלב
לדם מי תומר הוי ות"ש לדם מיהא זב מידיעתו הוא, ונודאי ליבעי
דזב מידיעתו הוא דנקט הגמרא קמי לר"ש דדרש קרא דאזר לא
תעזינה תרי הזב מידיעתו כדי ותוכח מזה דלת"ק לית מניה קרבן
על הדם כיון שהוא תומר לאכול חלב ולר"ב מניה, ודלא כפרי הל"מ
(יד) והנה דדין התנר"ש דהשוה תומר לחלב יוהכ"פ לתומר לחלב
שנת תע"פ שהאחרונים במגתו דמטעמא דדש"י לחלב
שנת תוכח דמחלב יוהכ"פ ליט כן כנ"ל, ותולם רליית התנר"ש מהא
דאי"ע סימן קכ"נ דהשוה שס יוהכ"פ לשנת הוא רליה חזקה ועצומה
ולא רליתי למי שדחה רליה זו ותפילו לפום טעמא דהרמב"ם שעכר"ש
דפסול משום דעניד לדעתיה דנפשיה ומהאי טעמא נמי הוא דפסלינן
ליטראל שכתב גט בזדון בשבת ויוהכ"פ ות"כ הא י"ל דדוקא אס כתב
הגט לו בשבת ויוהכ"פ הוא דנפסל משום דעניד לדעתא דנפשיה
דנאותה שעה דנעשה רבע י"ל דעניד לדעתא דנפשיה משא"כ אס
חילל שבת לו יוהכ"פ והגט כתב בחול דלו לגט נתים לפסול הגט
מטעמא דנעשה מומר בשבר היתים הרי לכאורה תפשר לומר דמחלל
יוהכ"פ ליט שוה למחלל שבת, ותולם הא ליתי דת"כ דיוהכ"פ ליט
שוה לשבת ת"כ מק"ל לחדש זה דבס נכותא גט ניוהכ"פ תמרינן
דעניד לדעתיה דנפשיה כמו נכותא בשבת והא י"ל דרק נכותא בשבת
חיכא לפסול מטעמא דעניד לדעתא דנפשיה ומשום דמחלל שבת הוי
כעכו"ם מתם דתמרינן ניה דעניד לדעתא דנפשיה משא"כ נכותא
ניוהכ"פ ת"ו דס"ל להרמב"ם וטוש"ע דיוהכ"פ שוה לשבת ות"כ
ה"ל נמחלל יוהכ"פ וכתב הגט בחול שוה יוהכ"פ לשבת וכ"כ ד"ל
דבס התוספות הכי ס"ל כנ"ל, ותולם זהו דוקא רק נמחלל יוהכ"פ
אבל נמחלל יו"ט נפרהסיא ליט כמומר לכה"ת לכו"ע, וכמומר
אס נאה"ע דנכותא גט ניו"ט נזדון והעדים לא תחתו גו רק שמסר
לפניהם ליכא פסול לפילו מדרבנן ורק נזדיכא עידי תתיבה לז מפסל
מדרבנן דמודה ר"ש נמזויף תתוכו שהוא פסול והא"כ דלמותיה דילמא
אתי למסמך לעידי תתיבה ואינהו פסולים מה"ת אבל נזדלא אתחו
הכא נסופר שכתב ליכא פסול אס נעשה רבע כיון דלא נעשה מומר
וכמ"ש אס הת"ת ונ"ב וט"ז ופר"ת דלכולי עלמא נכותא ניו"ט הוי
רק ישראל רבע ולא מומר ואינו פסול לכתינת הגט, ותולם הלוס
דאיתי נמו"ז הגדול מ"ת שסי אס"ז שהניח נאס ספר נמוגים שכתבו
דהתחלל שבתות ויתים טונים נפרהסיא שלא נמוגם כמומר לע"ז דמי
ואסור לאכול משחיטתו דתמירה עכו"ם שכל הכופר נעכו"ם כו',
ומחלל שבת נפרהסיא ועכו"ם כי הדדי ניהו דתניא מכס ולא כולכם
כו' עכ"ל, הכא מפורש נדנריו דנקט נס יתים טונים ולא שבת לחוד
וזה תפשר לפרש נתרי תנפי לתומרת לו לקולא, לתומרת דהמחלל
יו"ט לחוד נפרהסיא הוי כמומר לכה"ת כולה כמו המחלל שבת
בפרהסיא, ולקולא דהמחלל יו"ט לחוד ליט כמומר לכה"ת עד
שיחלל נס שבת, ותולם נס המחלל שבת לחוד ושומר יו"ט כמו שרואים
נאנגליא ואמעריקא דמפני שהס נוהים ועי"ה יתלמה להם דיו"ט שהוא
לפרקים ואינו מנוי כמו שבת רק תורת נזמנו בא היולך הוא קדום
נעיניהם יותר מקדושת שבת שהוא מנוי נכל שנוע נעשה נעיניהם
כחול ומזלזלין בו ולכן המחלל שבת ואינו מחלל יו"ט נ"ש ליט כמומר
לכה"ת כולה עד שיחלל שבת ונס יו"ט, ומסתברא דנפרש דנרי
התו"ז לתומרת דנשבת לחוד הוי כמומר לכה"ת וה"ה ניו"ט לחוד,
וזה דבר חדש, ומלתי תנר להתו"ז נזה דנרי התנ"ש ת"ג נשם
תשובת הר"ש הובא נבקה"כ סימן קכ"ד ונפר"ת סימן קי"נ סע"ק
ג' דמומר לחלל יו"ט הוי כמומר לכה"ת, וכ"ה בת' רדנ"ז ת"נ
סימן תנ"ו נדפסה נתחילת הספר, ותמנם לענין יוהכ"פ העיקר
נזה כדנרי התנו"ש ותע"נ דמד"ש לא נרתה כן, תמנם הרי מרתנ"ם
וטוש"ע נתה"ע וכל התחרונים אס תשתע הכי, ונתר פסקי הס"י
נרדינן.

ובתשובת ח"ם תתי"ם סימן קי"ה התריך לנתר ד"ש ח"ל דתקח
ותתכר נשבת לסאר תדרנן זהו נתקרתי ליקח דנר
תתירו דנר תלכל לו אוס דנר נערתי ותקרתי לנל הקונע תרת"ם ופותח
תנותו נשבת וסוכר ותשכיר הרי הוא תלכל שבת נפרהסיא, וזה
תירי הא דכתיב נגחתיה (י"נ) ניתים ההם רליתי ניהודה תרי והניריס
ישבי נה תניליס דו, וכל תתכר ותוכרים לפני יהודה וירושלים ותריבה
לת תורי יהודה ותומרה להם תה הדבר הרע הזה תשר תתם עושים
ותתללים לת יוס השבת וכרי והייתו דיושב נתנות ותוכר ותקח הוא
תלכל שבת נתור וכ"ש לס כותב נפנקסו ותוקק כדרך הסוחרים
נתנותם חייב נכל תיני כתב ולשון כת"ם נרתנ"ם פ"ת תשבת הלי
י"ד, וכן הסכים התנ"ל סימן ת"ת סע"ק ט' וכשתתך הסתורה
כתדתה חייב תשום תתתך כת"ם נרתנ"ם שם הלי ז' התתכר תן
העור כרי והוא שיתכוין לתדת תרכו ותדת רתבו וכרי, וכן כל תתיכה
שיתתוך תרש ען תן העלים לו תרש תתכות תן התתכות חייב תשום
תתתך עכ"ל, ונזתן שהיה לנו שופטים ותלכות היו סוקלים על תלו
וכיוצא נהס, ועיין רש"י ניבה (כ"ז:) ד"ה לין פוסקין, שהניח
דתקח ותתכר תסור תקרת דתתתיב הכ"ל, ועין שם (ל"ז.) דפירש
רש"י דתו"ת תסור תן התקרת דכתיב (ישעיה נ"ת) תתנות תפנך
ודנר דנר.

ענף ו'

(ט"ו) **וגאונים** לתדים תרבני נתליתן ותוענתרן לתרו דתי שהוא
ותשתו תותרים לתלל שבת נתלתכה דתורייתא
נפרהסיא לין תלין לת נניהס נשבת להס"ך וטו"ז ניור"ד סס' רס"ו
דהשינו על דנרי הנה"ג וס"ל דישראלית תומרת לעכו"ס שהולידה
תתוקר לעכו"ס לין תלין לת נניהס נשבת טטעמא דנולתי יצא לתרנות
רעה וה"ל נתומרים לתלל שבתות, והנדר קשה תלד הא עכ"פ תייב
נתילה דתי פטרו ותע"פ שחטא ישראל הוא, ונס' שנילי דוד כתב
דהא דנ"ד תתיינים ליתול דכתיב התול לכם כל זכר, ותומר לעכו"ס
לאו נכלל לכם כתו נאוכל נפס ניו"ט דדרשינן לכם ולא לעכו"ס, וה"ל
נתומר לעכו"ס תו לתלל שבתות דהוה כתומר לכה"ת ונס לאו נר
שליחות הוא למול נתורת שליחות כמ"ש התנ"ם סימן קפ"ט נתומר
דאינו נן נריח ת"ל לא יצא האב כלל עכ"ד, ולפי"ז אסור לנשל ניו"ט
לנורך תומר לתלל שבתות ואסור להזתינו נזירה שתא ירנה נשנילי
כיון דהוי כעכו"ס נתור, ואתנם תס"ל הנ"ד דתומר לעכו"ס אינו
נכלל לכם, תתיהני הא נגרייתא דפ"ק דחולין (ה'.) הנ"ל תתרו
תכם ולא כולכם להוציא לת התומר ת"ל תשתע דהוא נכלל ישראל
וכתאתר תע"פ שחטא ישראל הוא תלא תדכתיב תכם דתשתע תקלתכם
ולא כולכם להכי תתעטינן תומר לנל שלא יהיה נכלל לכם שתתרה
התורה הוא תילתא דתתיהא טונא דת"ל לית נתתעטו תומר תהאי
תכם כיון דאינן לנתרי נכלל ישראל ולא הוי נכלל אס לכם שיתתעט
תדכתיב תכם ולא כולכם, ושוב תלאתי כדנרי ת"ל נתנ"ן (ס"נ
סימן ת"ז) לאחרי ההניא דנרי העיטור נשם תשובה לקתלי ההנאתי
נאות ני כתב התנ"ן וז"ל ותה שהורה הרב ז"ל נתומר לע"ז שלא
נחו"ל וכן תלל שבתות נעבודת קרקע דלאו ישראל תקרי תינו נרתה
דהא דאין תקנלין תתם קרבנות לאו תשום דלאו ישראל תיקרו תלא
גזירת הכתוב היא תדכתיב כי יקריב תכם ודרשינן תכם ולא כולכם
כדאיתא נפי הכל שותטין, ואדרבה תתתם תשתע דאיקרו ישראל
תדתעטינן להו תדכתיב תכם ולא כולכם הא לאו כתב קרא אדם כי
יקריב תכם לא הוי תתעטינן להו דנכלל ישראל הן כו', ואולי נעל
העיטור ז"ל סתך על נריית דת"כ דתניא התם תכם להוציא את
התומרין שתינו תכם, תלל נריית דתייתו ננתרא לא תשתע תינה
הכי עכ"ד, ותעתה כיון דהוא פלוגתא דת"כ עם נתרא דילן אי
תומר הוי נכלל לכם לת"כ הילכתא הוא כנתרא דילן ותותר לנשל
ניו"ט נשניל תומר לע"ז ולתלל שבתות ולה"ת כולה ונס הנ"ד תתויינים
לימול נט של תומר תנולד תתומרת לעכו"ם ולתלל שבתות ולכה"ת
כולה דהוי נכלל תיובא דהתול לכם כל זכר.

וגם משכ"כ דמתור לאו גר שליחות הוא שיהא ניתול נתורת שליחות
התם אין זה נכון מחרי טעמי חדא דאין זה דגר תומלט דמומר
לאו גר שליחות והנע נעלמך ההא הרמנ"ן כתב דנעל נריך לנוות לסופר
שיכתוב לו נט משום דנעינן שליחות ומעשים נכל יום נעוה"ר דמומר
מגרש את אשתו וכותבין לו נט ומוכח דסנירא לן דמלי משוי שלית
עיין נ"ש נהג"א סימן קכ"נ סע"ק ה' וסימן קמ"ח סעק"ז ההשג"
סומר דמומר הוי גר שליחות ופסול לכתוב הגט משום דליט כותב
לשחו, וניחא הא דמומר מגרש את אשתו דנידו נ"כ לכתוב לשמה
ולפילו קידשה ניהדותו מגרשה נמומרתו, ועיין נית מחיר סימן קכ"ט
סעיף ה' דפירש שם דנרי התוספות דסנהדרין (ע"נ:) והנינ שם על
הגמ' הנ"ש נדנרי התוספות הכ"ל, ומומר נאמת נן נרית הוא
דמזכנים נגרית מי הפקיעו כרי, ועוד דנוף הדנר מי מילה נעי שליחות
לא מכרעא מילתא ונסי מחנה לוי ה' נזירות סימן ז' כתב דעיקר המנוה
לינו נכריתת הערלה אלא נמה שנאמרה הנוף מהול ונהכי ניחא מאי
דקשה למר"ת מילה כשירה נעכו"ם אחיך אנו מהלינן ע"י עכו"ם
והא אין שליחות ולהאמור ניחא עכ"ד, וכנר קדמו נזה הרש"ש נתשובה
כלל ק"י סס"י ק"נ ע"ש שכתב להדיא דאע"נ דר"י נעי מילה לשמה
מכשיר נעכו"ם משום דלא נ"ל שליחות עכ"ל, ונתוספות ניטין
(כ"נ:) ד"ה והא, כתנו דלא פסלי מילה נעכו"ם משום דלאו נני
מילה נינהו דרך נמידי דנעי שליחות מיפסל מטעמא דלאו נני
כריתות נינהו עיין שם, ועיין תשובת נשמים רלח סימן רכ"נ
דמסתפק נזה.

(מז) **ובשאילת** יענ"ן ח"נ סימן קס"ד הרעיס נרומיא דר' יוסי
דאר' יוסי דנמסכ ע"ז (כ"נ.) אמר היכן
מלינו מילה מן התורה לשמה, ונינמות (ע"ו:) קאמר ר' יוסי דנר
שנא ואמר מלתי ניני לנין עצמי ולא טנלתי אין מטנילין אותו לחייניהן
שלא מל לשמה, והא"ם חיור"ד (סימן מ' וסימן ס') תי' דנישראל
ערל לא נעי מילה לשמה רק שתוכרת ערלתו והתם נינמות נמי
שנכנם תחת כנפי השכינה ע"י מילה אם אינו נשם יהדות נמה יכנס
תחת כנפי השכינה, וזה נראה כדעת האומרים דנמילה נריך רק
המעשה ולא יותר אנל לכתי אינו מתורן אלא דקשה מפסחים (קי"ד:)
דאר' יוסי ס"ל לר' יוסי מלות נריכות כוונה, ונראה דלר' יוסי מדרנן
נעי לשמה ולכוונת מלוה ותדוקדק הלשון נמסכת ע"ז דקאמר ר'
יוסי היכן מלינו מילה מן התורה לשמה, דמדרנן מודה דנעי לכ"ע
היכא דליכא לאר למולו ניום הש' אין לדחותה ויחול כותי, ונפיר
פריך הגמרא נסוכה (מ"נ.) על הא דר' יוסי דאמר ר"ש הרשנון
של חג שחל להיות נשנת ושכח והוליא את הלולב לרה"ר פטור מפני
שהוליא נרשות, ונגמרא אמר אניי ל"ש אלא שלא יצא אנו אנל יצא
נו חייב, ופריך והא מדאנניא נפק ניה והייט דמדאוריימא יצא נם
נלי כוונה, ותיינ והסוגיא דינמות ודפסחים הנ"ל הוא רק מדרנן
ולהכי לא מקשה מר' יוסי לרבנן נרי"ה (כ"ת.) דהתם מיירי מדאוריימא
וכדמוכח מהא דפריך אלא מעתה היכן נשמיני נסוכה ילקה, ותולם
נשרית נרי"ה מ"ת סימן כ"ת פ"י ילקה מדרנן משום דלא תוסיף הוי
לאו שנכללות ונתקיים כתנאו עוד נזה, והקשתי על לשון הגמרא
נמסכת ע"ז דקאמר וכותי לא יומל ישראל מפני שמל לשם הר גריזים
דנרי ר' יהודה אמר לו ר' יוסי וכי היכן מלינו מילה מן התורה לשמה
כו', ולדעת הרשנ"ם שהנית נתר"י פ"ק דנרכות שכתב דאפילו אם
ניחא דמצות אין נריכות כוונה מ"מ נמכרון נפירוש לדנר אחר נרע
ולכ"ע לא יצא דאל"כ מאי קאמר ר' יוסי וכי היכן מלינו כרי הא ר'
יהודה אמר מפני שמל לשם הר גריזים אל"כ הוא מכרון נפירוש להיפך
ונכה"נ לכ"ע לא יצא ונ"ע.

ועוד תמיהא לסתור דנרי הרנניס הכ"ל דמש"כ דמומר לאו נר
שליחות הוא והתם לא יקיים המלוה כלל תמיהני דאל"כ אפי'
היכא דהתם לחודיה הוא מומר לא יהיה נט ניחול נשנת דמה לנו
דאמו ישראלית כיון דאינו מומר ועל התם מוטל המלוה דמילה ואינו
נר שליחות והכתוב אמר המול לכם ולא למומר, ול"ל דליתנייהו לדנרי
הרנניס ומנד הסנרת דנרי הנ"י נגה"נ נראה נכוונים מאד שכתב
דאפילו נשנ"ס מתורין אנין נניהם נשנת מטעמא דהרי מיניס הם
נכל התלת ומש"כ הש"ך וט"ז המדקדוק לשון הטור ואין לאו מחיקין
לומו שיצא לתרנות רעה כיון שאמו ישראלית משמע דנשנ"ס מתורים

אין אנין זהו מילתא נלי טעמא ומש"כ הרנניס להסניר הדנרים דזהו
כמ"ש נע"ז (כ"ו.) דידכו דלא מינטרו פנתא לא מחללינן ובעין מ"ש
ניומא (פ"ה:) חלל עליו שנת אחד כדי שיאמור שנחות הרנה ולכן
נזה שרלה הדנר נרור דלא יאמור שנת ויחללו לא נתנה שנת לדחות
מלנו נמילה עכ"ד, והמה דנרים קלושים מאד דמ"ל לנדות מלנטו
טעם על הא דנתנה שנת לדחות נני מילה ולחדש דין כזה לאם התנות
מומרים לע"ז או מחללי שנת לא יאמרו נניהם נשנת ונעבור נעשה
דוקן שמונת ימים יאמר לכם כל זכר לדורותיכם דהאי קרא הוא לחייב
נ"ד על מילה נזמנה מי לא מהליה אנוה, ובפי' התכוכל ה' מילה
כתוב ז"ל ובשאל הגאון ישראל שבשתמד ויש לו בשה ישראלית ונולד
לו ממנה נן אם מותר למולו נשנת והניב מותר להמלו נשנת מ"ט זרע
מנרהם ותולעת יעקב הוא, ותפשר שתוהת ושחב את נט נדת ישראל
ועוד שהרי אמו ישראלית ותפשר שילך לחריה ואין לנו מחזיקין לומו
שילא לת"ר, ואין נט לאסור מילתו נשנת ואם נעגדים אחרו כל
שאתו טמאה לידה נמול לאי נזרע ישראל לא כ"ש עכ"ל, ולע"ד
ניאור הדנרים הוא דמירי דאניו המומר אינו מנקט כלל שימולו את
נט ותפשר עוד שיאחדל אח"כ להניב את נט ולהמירו וע"ז הניב
הגאון דני טעמים היכא דמומר למולו נשנת חדא דזרע מנרהם ותולעת
יעקב הוא ותפשר שתוהת כעת ושחב את נט לגל אחו הישראלית
ועוד לפילו אם המומר ישחדל ויניב את הבן להמירו מ"מ אינו רחיה
עוד דיאחר מומר לשלם דכיון דאמו ישראלית תפשר שילך אחריה
ואין אנו מחזיקין אותו שילא לת"ר כלומר דלפילו אם אניו המומר
יניב את נט ויתירנו מ"מ ילך אחר אמו ואין אנו מחזיקין אותו שילא
לתרנות רעה וטעם הנאניי הוא דאין נט לאסור מילתו נשנת דכל
שאתו טמאה לידה נמול לאי לפילו נשפחה כ"ש נזרע ישראל ותי"כ
להטעם הרחשון והנאניי של הגאון הרי נם נשניהם מומרים חיינן
לאולו נשנת, ולכן מ"ש דהטור הניא טעם המחעני של הגאון אין
לחוש זה כלל אחרי דנמקורן של דנרים ליכא עוד טעמים לדלידהו
הדין כן גם נשניהם מומרים ונם י"ל דלפילו להטור זהו רק היכא
דהמומר אינו מנקט שימולו אותו, ואדרנה דחיישינן שירדוף אחרי
נט לעשותו מומר כנ"ל, ונם י"ל דזהו רק היכא דהמומר משתקע
ומתנולל נין העמים משי"כ היכא דמנקטים שימולו נשם ואינם
משתקעים ומחטמעים נין העמים, פשיטא ופשיטא דליכא חיוב להלו
ניום השמיני לפילו נשנת וכ"ש מחללי שנת לפילו נעבודת קרקע
אם קרלו מוהל ליכא חיוב להמלו, ודלא כהרנניס הנ"ל, נם דלא
כהט"ז שם שכתב דאפילו אם נותנין לותו ליחול שתת אחר כך יאחירוהו
לתועלת שלהם כו', דלמה ניחוש לזה ולמה לא ניחת דתוהים הם
ומתחרטים, רק הם נעלמם מי לפשר להם לנוא עתה מפני חיוב
סנה אנל רוצים אנר נגם ישאר נדת ישראל, ומה נם לטעמים האחרים
של הגאון כנ"ל, ולכן אומר אני דנרור אנלי אלו היה הט"ז רואה
מקור הדנרים נדנרי התכוכל לא היה אומר כלל כמו שאמר. ומלתי
נתשל מנרהם נתור"ת סימן ש"ת שכתב נשם ת' ז"ת סימן כ"ט דלם
התם כופר נתורת משה אפ"ה מילת נט דוחה שנת עכ"ד, ואם כוונתו
לאת לחודיה הוא תמוה דהא לפילו אם המיר הדין כן ול"ע נפנים
הס'.

(יז) **והפמ"ג** נמשנצות סימן שכ"ת כתב דפשיטא ליה דאומר
לחלל שנת נפרהסיא או לעכו"ם או מומר להכעיס
לד"ת אם הוא תולה שים נו סכנה אין מחללין עליו שנת, ותמיהני
זה סותר למש"כ המחבר הזה נספרו טעם מנדים הכ"ל דהא לחומרי
דאומר לחלל שנת הוי ככופר נכל התורה כולה זהו רק מדרנן ולא
מה"ת, ול"כ פשיטא דלפ"ז נאולי שים נו סכנה מחללין עליו את
השנת ונם לפמש"כ נפמ"ג ניורד"ד סימן נ' סעק"ג הכ"ל דאומר לע"ז
דשחיטתו פסולה, להרשנ"ת דמפרש חנחת ומכלת מי שחטוה על
הזניחה, רק מדרנן פסולה ולא מה"ת, דהא מלוה ועומד מה"ת
ולכן לענין ט"ש וכיסוי הדם נקטינן לחומרת, ול"כ לענין פ"ש דחלה
נספיקו להקל ולפילו נחלף ספיקות ל"כ פשיטא דמחוייב לחלל שנת
על אומר לחלל שנת נפרהסיא ולסמוך על שיטת הרשנ"ת הנ"ל, ולעיל
לות ש"ב כתבתי דיל דשחיטה קילא משום דניה כתינת חנחת ומכלת,
ואתמה הפמ"ג נראה דאין סומר כן ומה נם דנשה"נ נשם הריט"ז
סומר דנם האומר לכה"ת כולה מיט כעכו"ם שם, ואולם נר מן
דין ולפילו אם נימת כש"ך הפוסקים דאומר לחלל שנתות דהני

כתותר לכה"ת הוא מה"ת וכמ"ש הח"ם נסח הספרי דנמרינן זה מדסמכה תורה מקושש לפי ע"ז מ"ת פסק הפמ"ג הנ"ל יש לדון נ, דנשלמת לר"ש נן מנסיל דנמר פ"ב מקרא דושמרו ניי ישראל את השבת לעשות את השבת אחרה תורה חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה ל"ב שפיר י"ל דנמותר לחלל שבתות דלא ישמור השבתות כלל אין מחללין עליו את השבת, אבל לשמואל דנמר מותי נהם ולא שיחות נהם ל"ב שחירת שבתות העתידין ליטו עניו לחילול שבת דהחיבת נשעה שהחלם חולה ומסוכן דהתורה נתה החנות שיהיה נהם ולא שיהיה נהם שום נד מיקה ל"ב לפילו מחור לחלל שבת מחללין עליו שבת להצילו ועיין נחוה"ת פי תשך פסוק ושמרו דכתב דלחיי שעה לא מחללינן שבת משום דנעינן שיחלל רק כדי שישמור שבתות הרבה, ומ"ש מנה ל"ב נקונטרס מוסך השבת פי' דנרי החה"ת דזהו נ"ב רק להך מד"ת דנמר מוחמרו ולא למ"ד דנמר מותי נהם, ורחיתי נת' מחנה חיים ח"נ דפלפל נדנרי הפמ"נ הנ"ל עם הנחון ר"ת שיק וכותב כי נספרו שערי חיים החריך ולחשר חין הם' לפני לזחת חין רנוני לפלפל נזה.

ענף ז'

(יח) **ואחרי** לשר החרכנו ונירדנו מעט מדין מחור לחלל שבתות לחזות לשלחתינו לי חיכח מנוה לו חות לחקן עירונין

שיהיה מותר לטלטל נשבת ולחור לחרי לשר מחנרר נלות לי כי שחירת שבת היח יסוד היהדות ועון חילול שבת נלישור טלטול והולחה מלחכה נרועה היח, נורל מלד מלד, היח לשר החרינה לת ניחנו ונרפה לת היכלנו ומפני חטלינו זה נגינו מלרנו נחורנן נית רחשון כמ"ש לניי נפ כל כתני (שבת קי"ט:) לח חרנה ירושלים חלח נשביל שחילנו נה לת השבת כו', ועדיין השטן מרקד ניניו כי חלמלי שחרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגחלין כמ"ש שם (ק"ח:) ונירושלמי דתעניות פ"ק (סוף הלי לי) לחר ר' לוי חילו היו ישראל משמרין שבת לחת כתיקנה מיד היה בן דוד נח מ"ט ויחחר משה חכלוהו היום כי שבת היום לד' ונר' חד יום ולחור (ישעיה ל') נשובה ונחת תושעון, נשובה ונייח תחפרקון, והנה מלחר ר"ל גם נמדרש ז"ר פי כ"ה, ועיין מרה"פ נחלי פלגי הנגלי והירושלמי, ולע"ד לית כחן פלגחתא כלל דנשבת לחת בן דוד נח, ונשני שבתות הרי כתיב כה לחר ד' לפריסים לשר ישמרו לת שבחותי וכתיב נחריה והנלחים לל הר קדשי ושמחתים נבית תפלתי ונר', וזה ענין מלוחר לחרי ניחת בן דוד כמ"ש נחגילה (י"ח.) וכיון שבח דוד נח תפלה שבאחר והנלחים לל הר קדשי ושמחתים נבית תפלתי וכיון שבאת תפלה נאת ענודה שבאחר עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי, ועיין מהרש"ח נחל"ג שם ולח"ז, ואם כה נדלה זכות שחירת שבת הרי משפט השבל היה יכריע לנדק דינו כי תיקון עירונין היח מנוה רבה, וכ"כ נשט"ם נניליה (ט"ז:) שחנוה לערב עירובי חצרות ושחופי מבואות כדי לשמור הרבים מקלקול וכ"ש אם הורגלו נדבר עכ"ל.

וכבר הבחתי זה נספרי שו"ת קחל סימן ס'.

ואולם שמעתי דבת עם חשר לדעתי המה שנברי דרך התורה, שאיסור לור לחוצך ותוצך לחורה, שחומרים כי זהו מנוה הבאה נעבירה, כי בהתיר טלטול נשבת להחמון יטלטלו גם דבריס המוקלים נשבת, וגם זילותא היח לקדושת שבת אם הכל מטלטלים נשבת ולפילו נשביתר, וכהנה סברות הכרם חלחות חרם חשר ינדו להם, לזחת הנני להודיעם כי נתשב"ץ הנדול (ח"ב סימן ל"ז) כשחל זה אם יש חשב עבירה נתיקוני מובחות לת"ת והביא חם ושלום אבל הזרים זה הר"ז משונת, ולחרנה הם תמהים נגמרת על מי שהפשר לו לתקן ולילו מתקן, כדלילתא נפי הדר (ס"ת.) ונרחה מבחן (הייטו מהגמרת פי הדר) דדרך ת"ח הוא לתקן ומי שלנו טוקפו נזה הדיוטות נמורה היח לו מיטות מזרקה נו כר חכות נדול היח למתקן עיין שם, והביחו נם הרב הנרכ"י.

(יט) **ובזה** מחרתי להנדיך מש"כ מהרש"ח ניומח (ע'.) דקחני ולח"כ כל לחד ולחד מניח ס"ת מניתו וקורח נו כדי להרחות חזותו לרנים, ופירש"י ומערב יוה"כ הניחום, ומהרש"ח נד"ה להרחות חזותו כתב ומה שפירש"י ממערב יוה"כ הניחום לח ידענת למה דהח לק לי יש עירוב והוחלה ליוהכ"פ מ"ת הח לחרינן למה לח ירוחלים לחותיה נעולות היו עכ"ל, ונשו"ת חיים חיים (סימן כ"נ) כתב הנחון מהר"י רחפחפורט דנעלם ממנו כוונת מהרש"ח דחלי קנית ליה לחנרי רש"י דהח הכי ליתח להדיח נמשנה דסוכה (מ"נ:) יש"ס הרחשון של חנ שחל להיות נשבת מוליכין לוגיהן להר הנית והחזנין כו', ולמחר מסכימין כו', ופירש"י שם שמוליכין לוגיהן מע"ש, והכי ליתח להדיח נ"ב נפסחים פח"ד שחמרו להלל שבח ולח הניח סכין מע"ש מהו כר למחר כו', ומה שהקשה מהרש"ח דירושלים לחותיה נעולות נלילה היו, לק"ת דהח מ"ת כרחלית הוה ומסור נטלטול וכדלילתא נעירובין (ק"ח.) ורבנן חחר ר"ת ר"ח ומהדרי חינהו כרחלית, ופירש"י נחמיה דהח ירושלים כולה כרחלית היח עיין שם, ולכך הוגרך לפרש שמעיוהכ"פ הניחום והוח חלינף דהילכחת דיש עירוב והוחלה ליוהכ"פ, דהח דרפרס נזוחת היח עיין יומח (ס"ו:) תוספות ד"ה לחר רפרס, ועלו דנרי רש"י כהלכה ומיושנין הטיב עכ"ל, ונחחלת ההשקפה חשנחי לומר דהנמרת פריך שם נסוכה חחחי טלטול נעלמח הוח ולילחי שבת ופירש"י חין נו לד חיסור חלח כמטלטל עניס וכיון דמה"ת הוח נמקדש כל ז' לחה חסרוה כר', ומוכח מזה דמוקמה מוחר נטלטול נשביל מנוה לחוריית חם לח משום נזירה שבח שיטלנו נידו וילך חנל נקי ללמוד ויעבירנו ד"ח נרה"ר, וקשה מזה להד דחיתח התם (ח"נ:) פעם לחת חל שניעי של ערבה להיות נשבת והניחו מרניות של ערבה מע"ש והניחום נעזרה והכירו נהם נייחוסין ונטלום וכבשום תחת חנניס, ופירש"י ויודעים הם נחכמים שלח יטלטלו למחר החנניס, ולהכ"ל קשה מכ"ל להנייחוסין שלח יטלטלו החנניס והח מוחר לדחות חיסור טלטול מוקלה נשביל מנוה, וכ"ל דרק חם נעידנח דנדחה החיסור טלטול מקיים המנוה חז שרי ולח היכח דיקיים המנוה לחרי טלטול החנניס וכ"כ נח' עה"ל סימן ק"כ (ולילנו כעת לפני) וכ"כ הרב המורה נח"ח כלל ס"ז, וזהו כמ"ש הכ"ת נפ"ג מחומ"ל נשם מהרי"ס הובח נמנ"ח סי' תמ"ו סעק"ב, והנה נהך סונים דיומח יש להקשות החיך טלטלו כלל הס"ת מניתם להעזרה כדי שיקרחו נו והח לק נקריחה תיונית מנוחר נשו"ע חור"ח סימן קכ"ה דנני לדם החנושים נניח החסורים חין מניחין מלנם ס"ת לפילו לחר וכ"ש נזה שלח היה רק להרחות חזותו לרנים, וכן הק' נח' שואל ומשיב (מהד"ד ח"ב סימן נ') ולע"ד י"ל דהחם נשעה שטלטל הס"ת לניח החסורים הרי ליטו קורח חז נספר וליכח חז שום מנוה וליכח נזיון שפיר להס"ת חשכ"כ הכח דהמנוה היה להרחות חזותו לרנים ל"ב י"ל דנס נדרכו כשהיה מהלך להעזרה הי קורח נספר כדי להרחות חזותו לרנים נ"ב נרחוב וליכח נזיון להס"ת כלל דליטו מטלטל נחנס מיני ומ"ב י"ל דזהו נ"ב כוונת מהרש"ח דלעי"נ דהוי כרחלית מ"ת כיון דהמנוה להרחות חזותו לרנים הוח הוה המנוה חיכף כשהוניח מניתו והוי נעידנח ונכה"נ חתי המנוה ודחי החיסור דרנן ולק"ת מהח דהלל דשבח ולח הניח סכין מע"ש דהתם לח הוי נעידנח וכן נמילה נשבת נתורי"ח סימן רס"ו טו"ז סק"ד ונמנ"ח סימן ל"ח סעק"ה הטלטול לחסור משום דהרי חז לח מקיים המנוה ומהח דיו"ט הרחשון של חג שחל להיות נשבת מוליכין לוגיהן כר' הרי הנמרת חשני דזהו משום נזירה דרנה דשמח יעניבו ומ"ב, לינרח דשיטת המהרש"ח ליטו כן דהמהרש"ח נעלמו שם נסוכה חי הקושיח הנ"ל נחופן חחר דחיסור טלטול החנניס הוח משום דכל דנר שחפשר לעשותו מחחמול לחסור לעשותו נשבת ויו"ט לפילו חיסור טלטול ורק נדנר שחי חפשר מחחמול מותר והייטו טלטול לנולג עיין שם, ותוכח נלח ס"ל כחילוק מהרי"ס הנ"ל, ועיין יד לפרים שם נסימן תמ"ו דהנל"ה נ"ב ליטו סוגר כחילוק מהרי"ס וכ"כ נח' תי"ם תמ"ח סימן פ"נ נדין מי מ"ע דהשבת חניחה דומה שנות דטלטול מוקלה ועיין שם סימן ק' נמי שפנע נשבת נקן מי שרי לטלטל מוקלה ולקיים מ"ע דשילוח הקן, ועיין מהרש"ם תמ"ח סימן כ"נ דהוכיח מהרמנ"ם ותוספות ור"ן ומרדכי, דס"ל לח העמידו דנריהם נשבות דטלטול מוקלה נמקום מנוה לנולג ושופר ולח כהרשנ"ח נתשובה שהובח נמנ"ח סימן תרכ"ה, ועיין שעה"מ פ"נ מיו"ט וניאור הנר"ח נאורח"ח ססי' תקפ"ו, ועיין שו"ת חילקח דחי ח"נ נדיני לולג ותי שואל ומשיב מהד"ח ח"נ סימן ט' ותי נטע שורק תמ"ח סימן ס' ונספרי שו"ת נ"ח תלילתי נדיני כיסוי התרכתי נזה נתשובה לעיר דונלין, ואולם לפילו שם נימח כדעת מהרשד"ם הנ"ל הרי חין כל

השנתון שון וטלטול ד״ת בכרמלית ומהר״י לכרמלית חמיר דהוקלה עיקרו דתורייתא ואין להתיר טלטול זה בשביל מצוה וכמ״ש הט״ז סימן שמ״ט ומה גם בשביל המצוה דלהרחות חזותו לרגים דלא הוי מצוה חיונית כ״כ דתדחה ליסור טלטול ועיין רי״ם פ׳ לולב הגזול דפליגי רב״י ותוספות לי ואנוהו מעכב ופוסל ולפסר דגם רב״י מודה להתוספות במצוה לחרת ורק התם משום דבשחרות כתיב ומי הדר הילכך סונר רב״י דפוסל, ועיין מכחות (ס״ד.) דלחומרים לו הנא שמיגה לכתחילה ושמוט, ומשלה קיימ״ל דאינו מחזר בשבת על גיגין שאין מעבנין ולע״ג דליכא נהו משום ואנוהו, ולפסר דהיכא דהיו לפניו כחושה ושמינה והניח שמינה ושחט כחושה הוי עושה המצוה

בנזיון ונרע טפי ועיין חיבושי ח״ם שם נפי להב״ע

(כ) ובנוף הקושיא הב״ל החיך טלטלו הספר תורה ומ״ש מפני לחם החבושים דאין מטלטלים ספר תורה בשבת, הכא בחבושת שו״ת שם תירצ דלכך פירש״י דמעיהכ״פ הניחוס לחם מכין יום לו יומים מקומם מוחר כמבואר בשו״ע ולזה הניחו מעיהכ״פ ולא ניהדל דטעמא דיום לו יומים מקומם דמוחר זהו משום דקובע לו מקום לחרון לו חינה ולח״כ בכה״ג לפילו בלוחו יום כמי שרי כמ״ש הח״ר ופמ״ג דלחו דוקא קובעין מקום ה״ה מניחים כך בחניות דעיקר הבזיון הוא לם מניחים לחחה ממקום לחר בשעת הקריחה ולחר הקריחה מחזירין הספר למקומו כמ״ש בתי ח״ז מהר״ם פלדוה ז״ל סימן פ״ת, ולח״כ לא היה נריך רש״י לפרש דדוקא מעיהכ״פ הניחוס דלא דהיה לו לפרש דמיירי דהיה שם מקום להניח שם הס״ת ולהוליח משם הס״ת בשעת קריחה ולהחזירה לשם, ולכן הח״י השני שכחב שם השו״ת הוא יותר נכון דכיון דזה מכבוד הס״ת להרחות חזותו לרגים דעשהו מקלף נלה ומהודר ח״כ למה לא יהח חותר להוליחו בשלמח כשהנחתי הוח לנורך בני חדם שיקרחו בו בזה לחרינן שפיר דחין כבוד להס״ת בזיהה מטולטל בשביל כבוד לחבים חבל כשעושה בשביל כבוד הס״ת פשיטה דמותר וזהו מכלל ההידור מנוה, ולעד״ל עוד להוסיף בזה דהנחי הוח שם החדם הנושח הס״ת חינו נושחה בשביל עלמו חלח בשביל חדם לחר שנריך לקרות בהס״ת והחדם ההוח יש במקומו ולח זז ולח הלך לל הס״ת להניחה בזה חיכח בזיון טונח ובכה״ג מיירי מקור הח׳ דינח דבכה״ם היה סמוך להעזרה בחר הנית וחזן הכנסת היה נוטל ס״ת ונותנו לרחב הכנסת ורחב הכנסת נותנו לסנן והסנן נותנו לכה״נ וכה״נ עומד וקורח בו ות״כ היה הכה״נ עומד במקומו ולח זז ממנו ולהכי פריך שם בירושלמי נכל לחר לח לחר הולכין לחר התורה והכח לח לחר מוליכין לח התורה חנלן חלח ע״י שהן נ״ח נדולים והתורה מחעלה בהן ופריך והח חמן מוליחן חוריית׳ נני ריש נלוחת (תע״ם שחינו נדול בתורה) ומחני ח״ר יוסי בי ר׳ נון חמן ע״י חזרעו של דוד משוקע שם חינון עבדין לו כמהנב חנהתהון, וזהו מקור הדין ללמדו ממנו דנ״ח החנושים בנית הלסורים חין מניחין חנלם ס״ת בהי״ר ויוהכ״פ ות״כ זהו הכל היכח להחדם שהיה נריך לקרות בהס״ת לקרות בו, חבל היכח להחדם מטלטל הס״ת בשביל עלמו שהוח קורח בו ת״כ כיון להחדם הקורח בעלמו הלך לל הס״ת להכי תע״ג דלח קרח בו במקום שהיה הס״ת וטילטל הס״ת למקום לחר ליכח חבשת בזיון מידי, ומה גם דכל עיקר הקריחה היתה להרחות חזותו לרגים ובניחו ליכח רגים ות״ש ופבוט.

ואיבא למידק למסקנת הד״ת ספ״ק דלחולה לפילו חינו חדם חבוש בנית הלסורים למה נרעי והרי גם הם חנושים שחין יכולין ללכת לל הס״ת כמו חולה ות״ש דשרינן בחונש לחולה ולח שרינן בחונש לחניחי בנית הסוהר, ודוחק לומר דמיירי בחנושים ע״י פציעתם ונרמחם גם מחוך דברי זקני מהר״ם פלדוה ז״ל בחשובה שם משמע דשונר בזה נ״כ כדברי הרמ״ח דכוונת הנ״ח לחדם חבוש שחינו חולה ות״כ חולה מע״ם שחינו חדם חבוש, וקשה כב״ל ואילולי דלח מעלינן ריבי ניבי ... ייחת הוינן לחרי להעיקר כפשטיות דברי הנ״ח דחולה רבמי רק לחסוק עבדה לחפלה חבל להניח ס״ת נעי חרחי חולה וחדם חבוש. ומחי דסיים החו״ז נהי ק״ם שחניחים לניחו היינו לחדם חבוש וחולה כנונס לזה שחנוס כב״כ שחניחים לניחו היינו לחדם חבוש וחולה והירושלמי דוקח כה״נ ורים נלוחת שהיה מיוחס נדול דזרעו של דוד משוקע שם חינון ענדי לו כמנהג חנהתהון דכה״נ ורים נלוחת היה לחד שחני לו ולהכי חרי נשניל כנונס ולח לכל לחדם חבוש רק לם הוח חולה נ״כ ות״ש הח דנני חדם החנושים דמיירי נחיכם יותר מבחר כל לחדם ולח סני נחונם לחניחי והי״ם חונם דחולה לחוד.

(כא) ובוונת מהרש״ל ניומח לע״ד נפשיטות נרחה דקשיח ליה כיון דירושלים לחותיה נעולות וליכח רה״ר דחורייתא ל״כ תע״ג דחכחי הוי כרמלית מ״מ הרי היה לפבר נערב לח כולה וכפירש״י שם נעירונין (ק״ח.) וכ״כ רש״י שם נפ״ק דעירונין (ו׳:) עיין שם, ותיתמיה מהנחון ר״י רחפחפורט דברי רש״י נסוטה (מ״ח.) ד״ה מכחן שכחב רש״י ז״ל דכל לחד מן הענור מניח ס״ת מניחו לעזרה דקסבר חין עירוב והולכה ליוהכ״פ, לי נמי ירושלים לחותיה נעולות נלילה ומערבין לח כולה עכ״ל, וזהו קושיות המהרש״ל ניומח על פירש״י דלמה הוצרך רש״י לפרש דמעיוהכ״פ הניחוס דלח כפשטח לליבח חנמרח והרי כיון דירושלים לחותיה נעולות נלילה ח״כ נודחי היו מערבין וכפירש״י נעלמו נסוטה והח דהכל והח ונלוצ דהיו מוכרחין להניח מע״ם כנר עמדו נזה התוספות נפסחים (ס״ו.) ד״ה חותב, וכחבו דמיירי לחחר שנפרנו בה פרנות דלח היה לפבר לערב וה״כ מיירי הח דחנן שם (ס״ד:) ילחחה כח הרחשונה וישנה לה בהר הנית כו׳, דלח היה לפבר לטלטל נשנת חנל היכח דהיה לפבר נעירוב נודחי היו הח״ח והכהנים מזדרזים לח עלמם נדבר והיו מערבים.

ובירמיה (י״ז) הנה הוכיחם ואמר, כה חמר ד׳ השמרו נפפשוחיכם ולח חשחו משח ניום השנת והנחתם נשערי ירושלים ולח חוליחו משח מבחיכם ניום השנת וכו׳, ופי׳ הרד״ק להזהירם שלכשנה והולכה דרך השערים חון לעיר כי נעיר לח היו היינים כי ירושלים לחותיה נעולות ואין היינין עליה משום רה״ר ולפיכך חמר והנחתם נשערי ירושלים, לנלחי הניח משח נשערי העיר הזחת, ואמר ולנלחי שלח משח ונח נשערי ירושלים, ומה שחמר ולח חוליחו משח מבחיכם ניום השנת ר״ל חון לעיר עכ״ל, והמפרשים פ׳ כפשוטו שהזהיר נם על הכרמלית שללמה נזר עירונין, וכ״כ הסמ״נ ריש פ׳ עירונין דעל נזירת שלמה הזהיר מפי הנבורה שעל שערו על נזרתו נלו לנוף הלסור של תורה, ואחנם להחמור ת״ם דנרי הרד״ק זה לח יחכן שלח יהיה נחנף לחד שיערב ע״ח ויזכה להם וירחיה נעלמו היה לו לעשות ע״ח ולח היה לריך להוכיחם שמטלטלים נלסור ת״ו זה קלי על טלטול חוץ לעיר.

איברא דלכאי עוד זה פלונתח דרחנ״ם ורש״י דרחנ״ם ס״ל נפ׳ החצנה שם נעירונין (ק״ח.) דירושלים נחצנה כרמלית לפי שהוח עיר של רגים והיו לה פתחים רגים ולח היתה מעורנת ורש״י ס״ל דכיון דהיו לה לחתות מערבין חת כולה תע״ג שהיח עיר של רגים והוח פלונתח זו נדברי התוספות יו״ט שם, ועיין מג״ח סימן שנ״ג סעק״ט נשם מהריב״ל דמסחפק בזה, ועיין שו״ת שם ובחלירי פ״ק דשבת הניח בזה פלונתח בין נדולי הפוסקים וגדולי תלמידיהם עיין שם קודם הנרייתח דדי רבינת ד״ה כל עיר, וז״ל כל עיר שלחותיה נעולות נלילה חין בה חיוב הר״ר חלח כחנר שדרין בתוכה הרבה בני חדם שהם חוסרים זה על זה כשלח עירבו ואם עירבו מותרים כך כתבוה נדולי הפוסקים ומנדולי תלמידיהם הניחו עליהם לומר שחין עירוב מועיל בה שהיה ככרמלית ובחחרון של עירונין קרחוה נפירוש כרמלית וחין עירות לכרמלית וכמו שחמרו חניחת של רגים עירובו מותרים ובכרמלית לח שנחוה כן שחין תקנה לכרמלית בעירוב עכ״ד, וכנרחה דזהו טיבת ר׳ לפרים שהובחיחו סימן ת״ק ובחה״ד סימן ע״ב כ״כ נשם ר׳ לפרים מרעבנבורג, ועיין לקמן בדין השוקים והפלטיות שבירושלים לי. היו ניתרים בעירוב העיר, ועיין תפלרת ירושלים פי יו״ד דעירונין מות ס״ז כתב דלהכי לח עירבו בירושלים משום דהרבה לדוקים וניחוסים היו בה שחסרו על השחר ולפעמים נם המלך בעלמו לדוקי היה כקדושין (ס״ו.) וברכות (כ״ט.) ולח רלו לבטל רשותן חל הפרוסים עכ״ד, ויש לדון דהחיבת לשיטת הרחנ״ם והרח״ם וטוש״ע נפ׳ שפ״ה דפסקו כר״ת ר״פ הדר חבל לשיטי הנוחיר ומהר״ם מרוטנבורב דפסקו כתי״ק דנדוקי הרי הוח כעכו״ם ל״כ הרי היה לפבר נשבירות משכירו ולקיטו דמש״כ התוספות (ע׳.)

סד"ה יורד והו שינטל להסתפק אם ניזרעל מהני שכירו ולקיטו ותוספות (ע"ב) ד"ה ומודים, פשיטא להו דלא מהני ניזרעל ונרא"ש פ' הדר סימן י"ג לישב פלוגתא מי מהני שכירות כלל ניזרעל והונא נזו"ע סימן ב"פ סעיף ג' לגבי זהו הכל ניזרעל כשר לגבי נגדוקי אם נימא דהוי כעכו"ם הרי ממילא גמי מהני ניה שכירו ולקיטו וה"ל נכל ישראל מותר לחלל שבתות וכמ"ש נסי' תקי"ז והלכך יתכן דהיו כל שכירי ולקיטי של החלך כולם נזוקים ולא רצה גם אחד מהם לנטל וגם לא להשכיר אלא בפחות מז"פ, עיין מג"א סס נסימן ב"פ ובקרבן נתנאל סס נרא"ש ולכן מחוורתא דרק לאחר שנפרצו גה פרנית לא היו מערבין נירושלים, ועיין תשובה מלהנה ח"א ניסוד הסתירה נרב"י מיומא לסוטה ולימו כעת לפני ונתשובה מהלנה ח"ג סימן רמ"ד כתב נשם מכ"מ דניוהכ"פ לחול סני נתי לין עירוב והולאה ליוהכ"פ ובשניל יוהכ"פ שהל נשנת הוערך רב"י לומר ל"ש דללתותיה נעולות ומערבין לת כולה ולאחר שנפרצו גה פרנות ויוהכ"פ נשנה הוכרח רב"י לפרש דמיוהכ"פ הניחום וכ"כ ניסויע"ק סימן סס"ט, ולולם מב"כ סס דמהלי פירוש דל"ל דללתותיה נעולות ומערבין מוכח דס"ל לרב"י דפחות פחות מד"א לין מטלטלין נכרמלית יש לדחות דזהו משום דלכתי ליכא ליסור הולאה מהנית כמ"ש הט"ז ולולי כוונתו דזה היה לפשר ע"י שנים זה עוקר וזה מניח ומק"מ התרכנו.

(כב) **ובתשובת** ח"ם חל"ח סימן ל"ט נשאל נזה מרע לחד לנרר לו נרליות מדברי חז"ל שרחוי ונכון לכל קהל עדת ישראל נכל מקומות מושנותיהם לתקן נעוה"פ מו שהרי תיקונים כדי שלא יכשלו רוב המון עם נהולאה מרשות והשיג דבר זה לימו צריך לפניס ולרחיה והוא מן השכל ומן המנוהר להדיא נדברי חז"ל השכל יחייב נאשר יהוא שמירת יום ש"ק מעשות כל חפץ הוא לגלימו מחנות הרחשיות ומי שלימו משחר שנת כלכתו הרי הוא ככופר ומומר נכל התורה כולה כמנוהר נעירובין (ס"ט.) ולזכור הולאה מרה"י לרה"י מו נהיפך הוא לחד מלותן המלאכות שהעונר עליהן הוא מומר לכה"ת כולה, וזה מנוהר סס נעירובין דההוא נגרוף כוי (עיין לעיל חות ר) וכל כך חמור הדנר עד שלפילו נחוגם לליקה ח"ו לת התירו להניל לחנר שלימה מעורנת, עיין תור"ח סימן של"ד סעיף י"ו ובמג"א סס סע"ק י"ד וס"ל דכשלת כדרך מלנוש לפילו מלנוש לסור וכו', עיין סס, ולמו מנוון על הקטנים שלת להרניל נחילולי שנת כמנוהר נשו"ע סימן שמ"ג סעיף ג', וכן לסור להרניל נחילול שנת ומועד לפילו נדנרים שהם משום שנות, ומנוהר סס דמירי נקטן שלת הניע לחינוך שהוא כנן ד' והי שנים לגבי כשהוא נן שב שכור הניע לחינוך כמ"ש סס סימן ת"ד ובמג"א סס סעק"ג הרי הוא מחוייב נחינוך ופשיטא דלסור ולא"כ כל מי דעת ישפוט נשכלו שת"ח נשום חופן לקבל ישראל לשמור לת כל נני ניתם הקטנים כשלו ונם לת נשותיהם חלנדי דעת לשמרם נכל יום השנת ודוקא יסנלו הגדולים המהרים ונפרט נשנין תפלה נשהכ"מ ניום שנת קודש נהנאת הסידורים להתפלל מתוכם וטליתים וכדומה עט"ז סימן שמ"ו סעק"ו לא"כ השכל הפשוט הוא נשר שרחוי ומחוייב לתקן החנרות והמונחות נעירוב המתיר טלטול על כן מניטו לחז"ל נשיטה (ט"ו:) דההוא מרנגן שהיה חוסר לערב עירובי חצירות ניו"ט שהל להיות נע"ש ואמרו עליו שהורחתו לקלקולת ופריך הש"ס מהי קלקולת הרי התתיר ותתרץ ביון דמקלקל ניה רגיס הייטו קלקולת ופירש"י דמקלקלי ניה רגיס שזוכתים ומטלטלים נלי עירוב הייטו קלקולת סס היה מותר לערב לחמול והוא לוסר עכ"ל, לא"כ קו"ע השתא ומה התם ליטו שלת לשנת לחת ונקל יכולים להזהר נטלטול שנת מי ומה נס דהמורה ההוא עשה כן משום מומרת יו"ט שלת לערב נע"ש שהוא יו"ט קרי ליה קלקולת מכ"ש שיין להתעלל מלתקן המונחות לשמור העש מקלקולי שנחות כל השנה כולן והדנר מוטל על הרב והח"ת שנעיר לתקן המונחות ואם לאו מכשול וקולר העש על צוארו כדאמרינן נעירובין (ס"ת.) ל"ל דנב"ח לאחי מולאה דאית ניה תרי נגרי דנרני כרנגן לת ליהוי ניה לת עירוב ולת ניתוק והולרך אחי שם להתגלל על המכשלה שחחת ידו עיין שם ע"ש הח"ם, והנה לת רחה דנרי השט"ח נגיליה ודנרי התשנ"ן הכ"ל, ולחגם גוף הסוגיות דגיליה ודפי הדר הרניס נהם מעלמו ודנריו ערניס ועיימים כפף נגמר לשון זדיה.

ענף ח'

(כג) **ודברי** התשנ"ן שהנאתי נאות י"ת שאמר דהזריז לתקן עירובין הר"ז משובח ודרך ת"ח הוא לתקן כו' ומי שלנו נוקפו נזה הדיוטות נמורה היא לו מיות מזרקה נו ע"כ, הנה זה לריך ניאור טובא דנשלמא מאי דאמרו התשנ"ן נהדיוטות ניחא, כי כן המוחז למד מותנו לדעת כי ההדיוט גם שבתמה לרב ומורה, ולרניס יעשה הורחות נתוך נחיסור והיתר וכיוצא, נכל זאת רלונו לאחר בתחלת דבר שיהא מעשהו וירא לעשות מעשה נרניס כיו תקון עירובין מילתא דמפרסמא כי יחוב לנפשו פן תנלה חרפתו נקהל, ונודע לחכמתו ונסותו והדיוטותו, כי הוא ע"ה ונור וכחר הרנוות לינה הולמתו, נרס מאי דאמרו התשנ"ן נמיות לכמורה הוא דנר פלא, ואמנם הלום לאחר הוא ת"ת, ויודע לין לפשר לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעש ולא יהיה תילול דנר ד' ומלותו והוא מתרשל נזה הוא רק לאחת מאתי לגה, או מנד כפירה וזה יתכן על כמה תופנים כופר לגמרי ח"ו, או שאינו מאמין כלל נקדושת השנת וסונר כדנרי טורנוסרופם הרשע שאמר נסנהדרין (ס"ה:) מה יום מיומים, או לכל הפחות שאינו מאמין נאיסור טלטול והולאה, והן אמת דהא דאמר לחלל שנתות נפרהסיא נהולאה הוי כופר ומומר נכל התורה כולה כמ"ש לעיל, זהו דוקא נעושה מעשה נגופו לפחמ"כ לעיל חות נ' נסס הח"ם דלכך נעינן נשנת נפרהסיא משום דהא דאמרינן דשקולה שנת כעכו"ם זהו מדסמיך פי מקושש לפי ע"ז ולין לך נו גלא תידוש דמקושש פרהסיא הוא, ול"ל ניתא דמי דשקיל עושה מעשה נגופו כמו מקושש וכ"ל נתי מתנה חייס ת"ש סימן ת', ולולם זהו נמומר לתיאנון ונאנו לזונו כמומר לכה"ת כולה מנד אחת אחוה מחלל שנת נפרהסיא ולא מנד אחומנתו נזה נעינן שיעשה מעשה דוקא, אנל אם הוא מנד שאינו מאמין הרי נס נניטול מ"ע הוא כעכו"ם כמ"ש התנו"ס נסימן נ' סע"ק ת"ר, והניח רחיה מתפ"ל הכ"ת עמ"ל רב"י מומר לערלות מנעט נתולה נ' וכתב עליו שם מנעט הר"ל לפיקורס ל"ל ב"ת לפילו נתות עשה לי ענר מחמת ניעוט לפיקורס הוא עי"ש, ול"ל ה"ל נמי שאינו מאמין נאיסור טלטול והולאה, ואולי דאפשר לחלק דשם מנעט נתות מילה מו נתוגת לנלג ואחרות ל"ל יש כאן ניעוט נתולה זו לנמרי אנל שם מנעט נתות לסור טלטול והולאה הרי לת ניעט נכל התולה דשניהם שנת, וכמו שנסתפק נזה המחנה חייס שם לענין שניהם נהמתו נשנת, ולולם כ"ז יש להסתפק שם לגאנו נאים לדונו כעכו"ם לגמרי (לו תה"ת לו מדרנון כל"ל נאות י"נ) אנל להניאור נדברי התשנ"ן הרי אין אנו לריכים כלל לזה אלא דאמרינן דהתרשלות התיקון, זה אות דמיות לית ניה, וכיון דאינו מאמין נאיסור טלטול והולאה אע"נ דהוא פרט מן המולה הרי כנר נתלת נו מיות, גם יתכן דהמיות דאית ניה הוא שאינו מודה נעירוב וכופר נתורה שנע"פ עיין רמנ"ם פ"ת מעירובין ונדברי התוספות יו"ט ריש פ"ו דעירובין, ותה"ט מתרשל נתיקונם.

והנביא אמר (יחזקאל כ"נ) כהניה מחסו תורתי ויחללו קדשי נין קודש לחול לת הנדילו ונין הטמת לטהור לת הודיעו ומשנתותי העלימו עיניהם ואחל נתוכם, ירלה כי הקנ"ה מנע מכהנים חלק ונחלה נארן לחעון לת יעטרכו לעבוד ולינע נפרנסתם ויהיו טרודים נמזונותיהם ולכן נוה ד' לקהל עדת ישראל להחזיקם נכבוד ולפרנסם נתרומות ומעשרות נכדי שיהיה לנם פנוי לתורה ולתעודה ויורו ויודיעו משפט כמ"ש כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, והנה הם לת עשו כן והרי זה מתם שחמסו ונזלו לת התורה כי פרנסתיהם ונרכיהם לקחו מישראל נעד התורה, והם לת הודיעו משפטי ודיני התורה, הלת רק עליהם היה לחזק לשיות ומוסדי התור: כי ממנה פרנסתם נמנת וזהו כהניה חמסו תורתי, ואמר ויחללו קדשי ונר', הענין הוא כי ישנו מעלה וכשרון, ויש נום וחסרון, והם לוקם דנר והפוכו, כי המעלה והכשרון הוא יתרון לאדם, ונהעדר המעלה והכשרון לינו עוד נעל מעלה נום וחסרון, וכן נהעדר המום והחסרון לינו עוד נעל מעלה וכשרון, והנה הקודש הוא נגד מעלה ויתרון והטמת הוא נגדר חסרון ומום והחול הטהור הוא המחניי שאינו נעל מעלה ואינו נעל מום וחסרון, ולכן אמר כי הכהנים חללו קדשי וגין קודש לחול לת הנדילו כי לת נתנו יתרון למעלת הקודש

כתבתי לך על ענין העירות שנהגו בכל גליות ישראל להתיר מנהותיהם על החול, ואחרי כן הצחיתו עוד כי גם בין הטמא לטהור לא הודיעו כי לא תמרו גם על מה ומי שהוא טמא שיצטו גו מום ותסרון ומצחת הוא מכל, אלא הצוו קטן כגדול כמ״ש חז״ל, ואחרי כן הצחיתו עוד ניותר כי גם ומצנתתי העלימו עיניהם אשר זהו יסוד היהדות והתחלל שנת כופר נכה״ת גם מזה העלימו עיניהם מלהזהיר את העם, חס ושלום כי „ואחל נחוכסי״ היינו נקרב לב הכהנים, אע״פ כי למרמה עיניהם יפתו מסוה של ירחת שמים על פניהם אבל נחוכם ונקרב נגם הכני חול, והם לא יחמינו כי וכדברי התצנ״ן.

והסבה הצנית אשר יתכן שהיתו חושש לתקן עירונין ולהסיר מכשול מעם הוא לא מצד כפירה ומינות רק מהיפך מצד ירחת שמים דחית ניה שאומר כי זילותא הוא לקדושת שנת שם הכל מטלטלים בפרהסיא לפילו בהיתר, והנה נסולת למנחה (מהנלחן נעל מנח״י) כתב נשם תורת החשם דמי שרוצה להחמיר לנהוג היסור נדבר שלא מינו שהחמירו תמורתי כגון מה שהתבטל נשנים או נכלי שני הוי כמו מינות ויש שכרו נהפסדו ולא כמ״ש תוי״ט כלל נ״ז נסופו עכ״ל, ואני תומר דכן הוא נתוספתא נתרומות פ״ז ר״ח המסננין את היין ואת החומץ המגרש על החמה הר״ז דרך מינות ונתי מהרשד״ם חיורי״ד ססי׳ קל״ב כתב לפי שחותמו של הקנ״ה הוא אמת נריך לקיים החמת נמה שהוא לפילו לקולא ונמרדכי פ׳ כל הנשר סימן תרפ״ז לענין שלא לאכול נשר נהמה אחרי נגיעה כתב מהרי״ם דהיה נרחה נעיניו כמו מינות כו׳, ומהרש״ל נתשובה סימן נ״ד כתב נהא דפליני רשב״ג ור״ת אם אחר התענית שרי נכנום וקיי״ל כר״ת דשרי להחמיר כרשב״ג נגד מה שנפסק נש״ם נקרא חוטא שחנער עצמו נכדי וכמו נר׳ טרפון קרא והטה ונסתכן מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוש נעצמך שענרת על דנרי נ״ה. ועיין ט״ז סימן תקנ״ו סק״י כתב לדחות דנרי רש״ל דנהא דק״ם הכא לנ״ה לא נכון להטות דהוי זילותא ונקורא מעומד הוי טפי דרך כנוד וקשה עליו מהא דסימן ס״נ סעיף נ׳ דנם נק״ם של אחרית מי שרוצה להחמיר ולעמוד כשהוא יושב נקרא עגרון, ואולם נד״ת אם כתב נשם הגמי״י דמיושב עדיף טפי, ופי׳ נהנהת מהרלב״ח דמסקינן ס״פ נ׳ שאכלו דנהמ״ז מיושב דוקא דיכול לכוין טפי כשהוא מיושב וכן נגי ק״ם, לכן אם נא להחמיר כנ״ם מיקל הוא ונקרא עגרון, ועיין תשובת רמ״א סימן ל״ח סוגר נ״כ כט״ז דזהו דוקא היכא דליכא לד קולא, ועיין תוספות רעק״א נמציעות פ״ח דנרכות ונחכם טען על הרמ״א מק״ם דשחרית כנ״ל, ונסי נ״ד ניור״ד סימן ל״ה לות יו״ד הניא מירושלמי פ״ד דשניעית סוף ה״ד נהא דלנ״ם לוכלין שלא נטוהה ולנ״ה נטוהה ושלא נטוהה ור״ט עשה כנ״ם ונסתכן ומייתי שם נם מהא דנ״ם נק״ם ותקשה דנהני תרתי עבר ר״ט כנ״ם ונסתכן ומפורש דלא כט״ז ורמ״א נתי הנ״ל ולתומר הטושו יתכן דלפום נירסתינו נירושלמי ס״פ נ׳ שאכלו לכל יושב מיסב ומצרך דלא כנמרא דילן עיין מפרשים שם שהניהו, ולהנירסת שלפנינו מוכח דס״ל דלא תמרינן יושב מכוין טפי, ונירושלמי שם פ״ק דנרכות ה״נ מניא העונדא דרחצ״ע ורי ישמעאל נק״ם של אחרית (ולא נערנית) ומוכח דגם נק״ם של אחרית הינו נכון לעמוד ולפ״ע דלהירושלמי לא תמרינן דכשהוא יושב מכוין טפי, ולכן הירושלמי לטעמו חזיל והשוה ק״ם לנגיעית, אבל לפום תלמודא דילן דקיי״ל יושב מכוין טפי, ונגמרא דילן לא החכר כלל עונדא דר״ט נגיעית ושפיר י״ל דקיי״ל כרמ״א וט״ז, ועוד י״ל דנק״ם הא מינו דהסכימו רגנן ותמרו לו כדאי היית לחוש נעצמך שענרת על דנרי נ״ה והסכמה זו לא מינו גני נגיעית להכי ס״ל לרמ״א וט״ז דהסכמת רגנן כדאי היית לחוש נעצמך זהו דוקא היכא דליכא לד קולא ולפ״ז, ונ״ם פ״ז דנ״ק סימן מ״א מי שתחזיר נפני רנים נדבר שמותר וליכא למיחש ליהורא מנדין אותו כו׳, הונא שם נגה״ט, ולפי זה יהיה ל דשיטת התצנ״ן שכתב דמי שלנו טוקפו ולינו מתקן עירונין שם הוא לינו לפרוץ גדר ולהכי ל דשיטת רש״י ז״ל דאינה מועלת רק נגקעה דהוי כרמלית או נחנר שרונה ולהכי ל דאינה מועלת אפי׳ נגקעה נמורה דמהני כרמלית או נחנר שרונה המפולשים נין הכותים נעזרת פתח ואתה אסרת אותו לקהל פרי״ם וכתבת לי רצוחך ואני הודעתיך שלין נהם מתח והזהרתיך שתחזור נך ותאמר לקהל שיתקנו מנעותיהם כאשר הורגלו ע״פ נדוליהם׳ והנה הונד לי שאתה עומד נמרדך ואתה מכשיל את הרנים נחילול שנת לכן אני נחר עליך אחר שיתן לך כתב זה נעדים שתתקן התנועות המפולשין לרה״ר של כותים עזרת פתח תוך שנועים אחר שרואה כתב זה, ואם לא תתקן התנועות כאשר כתבתי לך אני מנהה אותך, ואם היית נימי הסנהדרין היו מחייבין אותך כי אתה נא לעקור תלמוד שסדר רב לפני ולאלוק על כל הנדולים שהיו עד היום הזה אותם שאתו ז״ל ואת אשר המה חיים עד הנה, לכן חזור נך ואל תטוש תורת משה רבינו ע״ה, נאום אשר נהר״י ז״ל, ואחר כך כתב עוד להחכם ר׳ יעקב ס״ט נ״ר יצחק ט״ע ז״ל הכתב שנלחתי לאותו חסר תוח ואתה ואחר נתנו לו ואם לא יחזור גו אני מתרה אותך ואת כל הקהל שיהנהו גו נידוי נאותו המשונע יעקב נ״ר משה וירחיקוהו וינדילוהו מעדת ישראל כי דנר זה נרין חיזוק שלא יגע כל שוטה חסר דעת לנטל תורת משה רבינו ע״ה, ואם יעמוד נמרדו ולא יהנוש דין מכוחה נעלמו אני נוזר עליו נמצות לחוניכו המלך ירה״ם שיתן לכף זה למוכל העיר, ואני נוזר עליך ר״י שתמסור כתבי זה למוכל העיר שיגנה ממנו קנס המזכר ואם כל זה לא יועיל נוזרני עליך שתודיעני הכל, ומצוה לנדותו נכל הקהלות ספרד, וגם יהוגו לותו למות נדין זקן ממרא כי אנו מיניים למסור נפשותיהו על תורת הלהיהם ולנער עושה הדעה תקרניהו כו׳.

והנה רוחים לחנהו דנרים נורחים ומנהילים יונלים נלנת גם חפי קדוש ר׳ מרן הרח״ש ז״ל ומי יתן ונודע שיטת הר׳ יעקב נ״ר משה טעמו ונימוקו והלא נטח גם הוא לא היה קטיל קני נחנמת. ונראה לי נרור ניותר הענין עפמ״כ נת׳ מהר״ח חו״ז סימן פ״ת לפקפק דחנותות הפולשין לרה״ר של כותים לא יתחלק נזוה״פ דמה כח יש לו לסלקם על כרחך ומחנת מוכיח מרשית המיוחדת לי לרשות לחרים והא דזוה״פ מחיר מד׳ רוחות זהו דוקא נצקעה שלין לחרים לוסרים עליו לו נחנר שרונה פחתים וחלונות שהינה חשונה נכך כפרונה למקום האסור לה אבל חני חנר לחד לו חני מנוי לחד לוך יהא ניתר נכך ונמה נסתלקו בני המנוי לו החנר מכלן ולפילו לם תרנה לומר נהחוא דעשה לחי לחני מנוי יש לו הני מנוי שלם עשה נורת הפתח לפי׳ לם דיורין חוזה לה לא לסר על הפניחיים זהו לפי שהחיונים לין להם שום תשמיש נגד חנר הפניחיים וכו׳, ועוד דכתו לחין עירוב וניטול רשות מועיל נמקום כותי הי״ל לין זוה״פ מועיל כדי שיצא מהחנר לו מהמנוי שהכותי דר נו ולא ילמד ממעשיו, ועיין שם נת׳ ר״ח חו״ז דנמלא שם חשונה להרח״ש ז״ל שלא הוזקה כלל נס׳ חשונת הרח״ש דהשיג זוה״פ חשוב כמהינה המפסקת, ומה שנורסין זה לשל זה דרך זוה״פ, הוי כמתי חניות ופתח ניהן, והא דעשה לתי לתני מנוי דמהני מינו מקום לחין להחיונים תשמיש על הפניחיים לחפילו נמנוי מפולש מיירי דלא שייך ניה חיונים ופניחיים לחין חילוק תשמיש נכל המנוי וכן כל מנותות המפולשין לרה״ר יש לנני רה״ר דריסה עליהם דהא חם נקטו להעמיד להם דלתות נני רה״ר מעכנין ולפי״ה חינם לוסרים עליהם, ומלי לקלמר דכתו לחין עירוב וניטול רשות מועיל נמקום כותי הי״ל נני זוה״פ נרחה דלא פליני רנגן נמחיונות דכי היכי דמחינה מועלת הי״ל נורת הפתח עיין שם.

וכשאני לעצמי הייתי חומר לפלונתת זו חלית נפלונתת הרחיונים ז״ל לי זוה״פ הוי מחינה נמורה דמהני לענין לחורייתא לו דמהני רק להתיר חיסור דרנגן כתו כרמלית לו פרנה יותר מעשר דמן התורה הוי מחינה משוה״נ מי מהני זוה״פ עיין פמ״נ סימן סמ״נ דמסתפק נזה, ועיין עירונין (ש״נ) נתוספות ד״ה לילמת, שיטת הריצנ״ת, וכן הסכים הריטנ״ת, ועיין שם שיטת ר״ת, וכ״ה דעת ה״נ והרי״ף כמ״ש לקמן נסימן יו״ד, ומעתה הרח״ש נתשובה הנ״ל חזיל לטעמו שם נרח״ש סימן י״נ דסי״ל לזוה״פ הוי מחינה נמורה מן התורה ולפילו נרה״ר לם עשה זוה״פ נכל ד׳ רוחות מהמ והא דפסי נירלות זהו כתי ר״י שם נתוספות לפי שלא היה מתקיים עי״י זוה״פ לו משום דמדרנגן מיכא לחלק נין היכא דליכא דיורין כמו חנר ומנוי לנקעה עיין שם, וטוש״ע סימן שמ״נ סעיף י״ד, ושיטת ר״ח חו״ז הוא דזוה״פ הינו מחינה נמורה לעניין לחורייתא ולהכי ל דאינה מועלת רק נגקעה דהוי כרמלית או נחנר שרונה

פתחים וחלונות, לבל ילינו מהכי להיות מחיצה המפסקת מחנותות המפולגין לרה״ר של כותים, ויש להקדם זה.

ואיך שיהיה הרי ר׳ יעקב נ״ר משה לחסר לקהל פרירים לתקן מחנותיהן המפולגין לרה״ר של כותים נגוה״פ, הנה מלבד לו תנר העומד בזיזתו הוא מהרי״ת, לו״ז, ולפבר דנס ר״ת ורש הלי נחון ז״ל ועוד מהרחשונים דס״ל לנוה״פ חיכה מחיצה נמורה מה״ת יעמדו לימינו, ואולם לחסר ר׳ יעקב נ״ר משה עמד על דעתו ולחסר למעשה לקהל פרירי״ם הנה הרח״ש ז״ל שפך עליו כה מלי זעמו נלהו ודבו כזקן ממרת ולא הניחו להחמיר במקום שיש מכשול לרבים נחילול שבת דנכה״נ לכוה״ע לחסור להחמיר דהוי כמו נקי״ם לרמ״ת וט״ז וכ״ש היכא דאומר דהדין הוא כן לחפילו במקום לליכא מכשול לחסור כמ״ש הט״ז שם נסימן תקנ״ת ות״ש מנוחר מזה דכ״ש וכ״ם הוא לחין לנו להחמיר חיו שלא לחקן עירובין מנד ירחת שחים נסנרות נדויות וכחובות לומר דזה יגרום זילותא לקדושת שבת ושמא יטלטלו דנרים המוקלים וכדומה ונלחמים דנרי התנחין שאמר כי טלטלו דנרים המוקלים וכדומה ונלחמים דנרי התנחין שאמר כי אם ליו הדיוט הנה מיות נזרקה בו כי הוא מוכן על התלמוד והפוסקים המתירים סחמא ולא חנו להני סנרות נדויות.

)כה) **והנה** כהיום נעו״ה הפרנה מחילול שבת נדלה מלפי מלפיס ניתר שלא מחנר היה לפניס, ונפרט נחדיות הללו מרן התופס לחנר הנו חיים נה חיים שלין נהם נושה וכלימה, חם לא יבוש ולא יכלם לא יבע נושת, ולין זכרון להחכם שאמר נושי נושת לא יבוש נגרה העוות והחולפה ולעיני כל ישלו מטפחת החף ומקלו נם תרחילו ומה נם הטלית והסידור תפלה וכיולת נשולו לנית הכנסת ישלו ניד רמה נאמרו הלא מצוה קל עניבת ולנס שחים לנחם ולם תשלהו נחזירתם יאמר החם שוטה הנני לעזנו נניהכנ״ם ויהיה לנוד ונכנון דל החירו סופן מצום מחילתן ומוכרח לנכני ולוכם רחמנל פטריה ומה נם הנניס והנוות הלא החנות והחחהות לינם יודעים כלל כי הוא ליזה ליסור חל על ליסור) והנן שנולנו נלנגלית ונחנדלו נין העחים לחנר לחקיותא קפדי הכה החחהות נעלמס יקבטוס ניום השבת ולבל החזה נכים נגדו יחחנו להם מטפחת נהרת לנגה עזה כשלג ושחור נרחונות קריה מותר להם מצום עונג ונירושלחי תענית (פ״ד הל׳ ה׳) טור שחעון הוה חפיק חלת מלוון דנרנין דחרקיע לקייטא כל ערונות שבת (היינו כל ע״ם היו נותנין לעניים נ׳ מלות חנית של פחיתי לחס, להקי״ע ולפי פי׳ הפ״ח דחרקיע הוא מיני מרקחת) ולמה חרג כו׳ על ידי שהיו משחקים נכדור נשבת, וכ״ה נחד״ר ליכה נפסוק נלע ד׳, ועיין נשנהל״ק השלם סימן קכ״ח ונחניח רנחי סימן י״ט ונשו״ע ה׳ שבת סימן ש״ח סעיף מ״ה ונחג״ת סע״ק ע״ג ונולחי הש״ך לח לימנים דנס הוא הנין דהחוספות פ״ק דנילה (יב.) סד״ה ה״נ מיירי ניו״ט משום הולמה לבל כיון דטלטול משום הולמה לסרו נשבת (קכ״נ:) ונס (קכ״ד:) וטלטול נופיה לח משום הולמה הוא, ח״כ נזה שפיר י״ל דחין רחיה מיו״ט לשבת וכ״ש החי״ם שם, וחהו הכל לענין לם הכדור לסור נטלטול משום מוקנה לבל היכח דהוא לסור נהולמה נרה״ר נשבת הרי לכו״ע זהו הטון דחרג טור שחעון ולא הנין עלייהו לדקחם לזחת ולחי כל דג נעירו מחניח טור ונחלקו הנו״ם נהולמה נרה״ר נשבת הרי לכו״ע זהו הטון לבל היכח דהוא לסור נהולמה נרה״ר נשבת הרי לכו״ע זהו הטון לי לחפקיה לרה״ר ליסור שבת היכח ליסור נגינה ליכח ולחחי הח ד״ח קושות לו ותי׳ דנגגינה לח חקנו רבנן דקני חלח נחליכה דלח נחליכה לו ותי׳ דנגגינה לח חקנו רבנן דקני חלח נחליכה דלח נחליכה ליתי לחנגרי ונבט משום ענוגל כו׳, והקה״ח סימן ר״ג כחב דחרש״י ניטין (ע״ז:) דבט נקנה חבג קרקע משבע דחבג הוא דחורייחא ודחה ד״ל דכל דחקדש לדעחת דרבנן מקדש.

ונשאלתי מכבוד הרב הגי׳ ר׳ יעקב נחרדן מסוטהפחרט הל ולחי נרחה דסיטת רש״י דחבג הוא לחורייחא דהל בגי״ק (קי״ח.) נגזל פרה רבוה עם השדה פירש״י דהוי מטעם חבג וליכא למיחר דהוא מדרבנן דהל בגזלן לח חקינו רבנן כמ״ש החוספות הנ״ל לענין ד׳ לחחת והשבחי ד״ל דגם להחוספות חין זה כללא לכל הקנינים שחקנו רבנן רק דוקא בגי קנין ד׳ לחות דלימו קנין נמור, ונירושלחי פיאה פ׳ ד׳ סוגר ר׳ יוחנן דאפילו נחחנה לימו קונה נד״ח, והקה״ח נעלמו סוגר נספרו חבני מילואים נהה״ע סימן ל׳ דלא חקנו כלל בזיקנה הד״ח בזיהיה שלו מחש רק זיקנה נהם החפן אבל נוף הד״ח גם בשעת קנייטו חיכם שלו כלל עיין שם, ולכן זה ליכא סנרא שפיר לומר דבני בנב דהוא מילחא דליסורא לא חקנו רבנן כלל קנין ד׳ לחות כיון דבאחת ד״ח לימו קנין נמור רק שחקנו נקנין נמור כמו קנין חבג אפילו להחוספות ג״ק (י״ב.) דהוא דרבנן מ״ח כיון דחכ״ל חקנו זה לקנין נמור ח״כ מחילא הוי זה קנין גם נמילחא דליסורא, ורחיה נרורה לזה הוא מדברי הטע״ח פ׳ הזהב (מ״ז.)

(מ״ז:) שכתב נסח הרמב״ן הלר׳ יוחנן דאמר דגר תורה מעות קונות גם נתמה לליכא כסף לימי נקנה נמציכה אלא נחליפין או נתנג או נחגר, עיין קה״ח סימן קנ״ח סעק״ת, וקשה מתניתין דנ״ק (ע״ט.) היה מוכרו ויוצא כור, וכן בכתובות גם דאפקיה לרה״ר הרי דמציכה מהני בנגב ותע״ש דאינו אלא קנין דרבנן אי״ו כיון דהוא קנין גמור מהני גם למילתא דאיסורא ואינו דומה לקנין ד״ת והא״ל נקנין לגב אלא דמי לקנין ד״ת ואפילו לדברי הקה״ח סימן ער״ה דאגב הוא קנין גרוע מ״מ הוא קנין גמור ולא דמי לקנין ד״ת.

איברא לית שיהיה הנה דברי התוספות הנ״ל נגי ד״ת ליכא ענין לסנרת רשב״ג הלעיטהו לרשע דהתם שפיר כתבו התוס׳ דאז״ל לא תקנו דנריהם שיהיה תועלת מהם לרשעים דאטו אם ניחא להנגב קונה נד״ת יהיה תועלת להקל ליסורו דהא לית זה ענין לאיסורו ושפיר לא תקנו אז״ל נזה שום תקנה משא״כ נהא דכרם רבעי נשאר שי שנוע קשה למה נאמת לא עבדו רבנן תקנה לרשיעי להנילם מאיסור כמה שנוכל והרי זהו נדר השנת לגיהה ובני השנת נופו אמרו בב״ק (פ״ח:) השנת נופו מבין ת״ל והשנתו, ועיין סנהדרין (ע״ב) תוספות ד״ה תלמוד לומר, דזהו משום דכתיב לו יתירה, ועיין תשובת מהר״ם מרוטנבורק סימן ל״ט שכתב ח״ל, ודבר פשוט לפי׳ נוח לא תנילני אמנילו כור, והייט לע״ג דנאניזת מתון כה״ג לניזה מדעת היא מ״מ נופו שהני דאמרינן דודאי מחמת שיעמום אמר כן, ובפי׳ רה״ז פי׳ תלא כתב דלהכי לינטריך רבינו להשנת נופו, ומהר״ם לובלין נמסכת ע״ז (כ״ו:) נתוספות ד״ה לכי זוטא, עמד נזה למה לינטריך בני ישראל לרבות השנת נופו הא קיו הוא מהשנת ממונו, ותי׳ דהשנת נופו חייב לפילו להוליא משלו לפדותו עכ״ל, משמע דסובר דגם בהשנת נופו אם אמר אל תנילני חייב להנילו, וכ״כ להדיא בפי׳ מנחת חינוך מלוה רל״ז נקונטן מנחה ולא ראו דברי מהר״ם מרוטנבורק הנ״ל, ובסנהדרין אם מנין לרואה את חנירו שהוא טונע ננהר כרי שהוא חייב להנילו ת״ל לא תעמוד על דם רעיך, ופריך והא מכלא נפקא מהתם נפקא לניזית נופו מנין ת״ל והשנת לו ומשני לי מהתם הני מילי נפפציה אבל מיטרח ומינר אנורי לימא לא קמ״ל, והקונטרס מפורשת למהר״ם לונלין היכי ס״ד דקרא דוהשנתו ה״מ נפפציה הרי ל״ב למה לן למכתב כלל קרא להשנת נופו והא ידעינן זה מקרא מהשנת ממונו ומוכח להחמת כציעת מהר״ם מרוטנבורק הנ״ל, והם בהשנת נופו הוא נם אי נוח לא תנילני אין שומעין לו ל״ב לכאורה דה״ב וכ״ב הוא בהלת נפשו נם זה ליכא מ״ע דוהשנתו לו וגם הלי״ת דלא תעמוד על דם רעיך, וכ״ב נמנחת חינוך מלוה רל״ט, והא״ב לע״ג דליהו ליהו רוצה מ״מ כל אחי דטוכל להנילו ולזכותו מחויבין אנחנו לעשות לו ולמטע ממנו ליסור, וקשה על הא דרשב״ג דאמר בשאר שי לנוע לא עבדינן תקנתא דאמרינן הלעיטהו לרשע ויחות וע״ע.

ולשון הרמב״ם שם נפי׳ המשנה שלא בשעת השמטה ל״ב לרשום לפי שאין רשות בני אדם לשלח יד ולאכול מה שליהו שלהם ואם ענר אדם ואכל הר״ז גזלן ואין לנו לעשות תקנה לגזלן שלא יבא לידי מכשול לפי שעון הגזילות יותר נדול עכ״ל, הנה מבואר מזה דהרמב״ם הרגיש בקושי הענין למה לא יהא חייב להנילו אפילו אם הוא ליהו רוצה להנלל, ולכן הסניר דעיקר הסנרת בזה משום דמה שיהיה מוכל רבעי או ערלה שלא נכוונה זה יהיה מכשול ושונג דזהו כשתכוין לאכול נדר טלה ועל בידו נדר חזיר אבל מה שיאכלו בנזל זהו מזיד והוא עון יותר חמור מהאיסור דרבעי ועכלה דהם אין אדם מקום, ולכן נכה״ג אין לנו לעשות תקנה לגזלן שלא יבא לידי מכשול לפי שעון הגזלנות יותר נדול ומזה ליהו מנילו להכי אין הענזל מחוייב להניל הגזלן מהמכשול הקטן, ומאחר כן בגזלין מהרש״ם ניורי״ד סימן קכ״ח ומ״ב אין זה ענין לנידון שלפנינו באיסור טלטול נשבת דאם יעשה תקנה נהיתר הרי מנילין לותו לנמרי מהאיסור הנדול דחילול שבת נהולאה מ״ב נודאי דמחוייבין להנילם, אוז ראיתי להמורי סימן קמ״ב עמד נפרט זה עיין שם שכתב דמי שיעלה בדוכה רופא חומן יקרא, ועיין תשובת מוהל מחם סימן מ״ה.

(כז) **ובכתובות** (פ״ו.) נני פריעת נע״ח מלוה דאי לא נעי למיעבד מלוה מכין לותו עד שתלת נפשו כתו: אם אמרו לו עשה סוכה ולולב ואינו עושה ולהתיונות נסימן נ׳ הלי חיובת דמכין וכופין הוא לפילו לאי שאינו נכלל נ״ד דכל אדם מלוה

להפריש חנירו מאיסור ולכופו לקיים המלוה והקה״ח סובר דנמ״ע החית דוקא לנ״ד, והדיוטות לאו נני עישוי ניהו ורק נמלות ל״ת החית על כל אדם להפרישו, ונזה מיירי הא דנ״ק (כ״ת.) נני נרנע שכלו יתיו דיכול רבו להכותו כדי להפרישו מאיסור שפחה, וכמ״ש נמשונב נתינות שם, ועיין נריקאנטי סימן שנ״ג שכתב נסח הירחים דאם אינו רוצה המלוה להשמיט נזניעית נ״ד כופין אותו להשמיטו כמו עשה לוגב ואינו עושה שמכין אותו עד שתלת נפשו ונחו״ל דאין דנין דיני קנסות אין כה נב״ד לכופו דמכין אותו דיני קנסות הוא ונמע״ב הקי מחולין (קי״:) דרמי נר ליקולא הונח לפני רב חסדא ואייתוה להוהא נגרא דלא הוה מוקיר אבוה ואמיה כפתוה (ופירש רש״י להלקותו כדתניא בנמ״ע אם אינו רוצה לקיימה מכין אותו יב״ד שתלת נפשו) ח״ל שנקוה דתניא כל מצות עשה שאתן שכרה נידה אין ב״ד שלמטה מוזהרים עליה ומשמע דלולי זה שפיר ענדו להלקותו והרי נב״ק (כ״ז:) שלח ליה רב חסדא לרי״ו הרי אמרו לרכונה שב כור שלח ליה חסדא חסדא קנסא קא מנגיש נגבל כור, ולהירחים דמכין אותו לקיים המלוה הוא דיני קנסות ח״ב נלאו הא דאתן שכרה נידה הוא ל״ת לפיכך וכי קנסא קא דיינת נגבל ומוכח דלהכותו לקיים מלוה

לפשר גם נגבל

ולע״ד דהנה התוספות נקדושין (ל״ד.) הקשו למה הוצרך הנמרא לומר דמעקה ולתיזה ושלוח הקן נשים חיובות נהן משום דהוי מ״ע שלהז״ש תיפוק ליה דנכל חדא מיכא לאו ותי הריטב״א דהני תע״ב לחייבייהו נלי״ת אין העיקר אלא העשה שנהם ולא אתי ל״ת אלא לקיומי לעשה דנמעקה כתיב כאן, וכן נשילוח הקן לא תקח לעצמך רק שלא תשלח, וכיון דהעשה הוא העיקר אילו היו הנשים פטורות מהעשה היו פטורות נם מלאו שבו שהרי הלאו היה קיום העשה, ונפי׳ נמ״א ישראל נסוף תולין כתב דהוה טעם הרמב״ם דפ״ל דנשים חיובות נעשה דיו״ט ושבת תע״ב דהוא מ״ע שהזמ״ג הייט משום דהעיקר הוא הל״ת שעיקר המלוה הוא המניעה אלא לעשות מלאכה והעשה שבה קיום הלאו כמו שנאמר לא תעשה מלאכה אבל שבת שבתון יהיה לך , ונחידושי לשבת כתבתי לנאר זה הא דקאמר הנמרא נשבת (כ״נ.) והיכן מוו רב חויא אמר מלא תאסור ור״ל אמר שלא תניח ויבדך, ולכאורה תמוה הא תרוייהו קראי כתיבי ונמאי פלינ, ולהאמור מ״ש דהנה כתיב עשה תשר יאמרו לך תעשה וכתיב ל״ת לא תאסור תן הדגר ולכן ר״ת פ״ל דכל נזירות דרבנן הוא אלא תאסור והייט דהל״ת הוא העיקר והעשה הוא לקיים הלאו ולכן אמוכה לע״ג דהוא עשה דרבנן מ״ת הוא אלא תאסור כי הוא עשה הנאה מכלל לאו ופ״ל דנכה״ג שפיר מנרכינן ואע״ג דאין מנרכין על כל ל״ת כמ״ש הר״ן פ״ק דכתובות מ״ת הכא מנרך דהא מ״ת ליכא עשה ועליה מנרך ואינו דומה לשאר ל״ת דהוי רק מניעת איסור ורב נחמיה פ״ל דאם היה הל״ת העיקר לא הוי מנרכינן נם נכה״ג ורק דפ״ל דהעשה הוא העיקר והל״ת הוא נא לקיומי העשה אלא יסור ויקיים כדנריהם וע״כ תפס קרא דשלא תניח וינדך שהוא נלשון עשה לומר כי כל הנזירות דרבנן הוא תחת סוג עשה, והרמב״ם נפ״ת מהי נרכות כתב והיכן מוו נתורה שכתוב נה תשר יאמרו לך תעשה, והכ״מ כתב כי הוא טעמו של רב חויא, וקשה דמ״כ הר״ן לומר לא תאסור, ולכן נראה שפסק כר״ב וטעמא לזה משום דרי״ל דאמר נשים חייבות נב״ת, וכן נמקרא מנילה משום שאף הן היו נאותו הנס, וקשה למה הוצרך להאי טעמא והא תע״ב דהוי מ״ע שהזמ״ג מ״ת כיון דנדרבנן ליכא ל״ת אלא תאסור מ״כ נם נשים חייבות דהא נכל ל״ת השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אי״ו דפ״ל דהעיקר הוא העשה והל״ת הוא לקיומי העשה והוי מ״ע שהזמ״ג דרבנן אלא עדיף ממ״ע שהזמ״ג דאוריית׳ דנשים פטורות ולהכי הוצרך לטעמא דשאף הן היו נאותו הנס וקיימ״ל כרי״ב, עיין תוספות הולין (ל״ג.) ד״ה לאחר רבת, ולכן כתב הרמב״ם העשה תשר יאמרו לך תעשה, וזהו כר״ב דתפס קרא דשלא תניח וינדך הוא העיקר העשה (ולפשר דנרסת הרמב״ם ננמרא נדברי ר״ב הוא קרא דאשר יאמרו לך תעשה), ונזה תמיכת נהא דפ״ק דנ״ש (ת׳:) לכפיה רבת נרב נתן נ״ש ושקיל מיניה ד׳ מלה זחי לנדקה ולהקשו התוספות הא כל מ״ע שאתן שכרה נגדה אין ב״ד של מטה מוזהרין עליה, ותי דניהו תם דלאי כפיה הוא נדברים, ור״י פי׳ דנלדקה כופין משום דאית ניה לאו דכתיב לא תאחץ את לנבך ולא תקפוץ ונו׳, והנדר

צריך ליתר למה ר״ת החרים מהלחון, ולהנ״ל ל״ש דר״ת סובר דהלחון הם לקיומי העשה כמו נתנידה ומעקה ושילוח הקן, ורש״י סובר דהלחון נחשבין נפשי עצמם ולא נטלי לגבי עשה לומר דהעשה הוא העיקר ואזיל לטעמו נתוספת קדושין שם דלא מ׳ כהריטנ״ח עיין שם, והנה נרמנ״ם ספ״ה מה׳ ממרים וטוש״ע יור״ד סימן רמ״ח סעיף י׳ כל המנזה לניו ואתו לפילו נדנרים ולפילו נרמיזה הר״ז נכלל לרור מפי הגבורה שנאמר לרור מקלה לניו ואתו ויש לנ״ד להכותו ע״ז מכות מרדות ולעכזו כפי מה שרואי, והנלון נעל עין משפט נחולין שם ניין על כפתוהו לדנרי הרמנ״ם פ״ה מה׳ ממרים נרמה דסובר דמקור הרמנ״ם הוא מהלי סונית, דההוא נגרת דלא הוה מוקיד חנוה ואתיה הייט שהיה מזלזל נדנרים ולהכי אמר ר״ת כפתוהו דיש לנ״ד להכותו ע״ז מכות מרדות, ומעתה ל״ל דרמי נר דיקולא סובר דהלי לרור מקלה לא עדיף מלם היה לאו מפורש ונגזותו לניו ואתו עובר על העשה דכנד ולאו דמקלה מ״ת לחרינן דהעשה הוא העיקר והלאו ניט אלא לקיומי העשה וכ״ש הכא דהלי לרור ניט לאו מפורש וכמ״ש נדריסה שם, ולהכי ספיר ל״ל דהוא ניט אלא רק לחזק ולקיים העשה דכנד, ולהכי אמר שנקוהו לכינוד הוי מ״ע שאתן שכרה נגדה ולין ב״ד מוהרין עליה דהעיקר הוא העשה, ולולם רב חסדא סובר דהלי לרור מקלה דלא כתב כלל נתקוס העשה ניט אלא לחזק העשה כלל ולניט נעל לדעשה והילכך נוה לכפיה על העמוד, וסרה ק׳ המע״ג הנ״ל דלע״ג דהרחים סובר דכפיה על מ״ע לין דנין נזה״ז דנעני ב״ד מוחתין מ״מ הרי ע״כ מודה הוא דזהו רק נעשה ולא נל״ת דהא נל״ת כל לדם מחוייב להפרים תנירו מלסור ורשי לכפותו ולחנול נו וכדחוכח מהא דנני נרנע שכלו ימיו וכתו שהודה הקנה״ח דלא נעי נזה מוחתין ושפיר הוכרח רמי ב״ד לומר שנקוהו משום דהוי מ״ע שאתן שכרה נגדה ולא היה יכול לומר חסדא חסדא קנסא קא דייניט נגנל דהא דנהו ויסרו על עון תרור מקלה ולא על העשה ונזה כו״ע חייבים לכפותו, ולהכי טען רק משום דהעיקר הוא העשה וכל מ״ע שאתן שכרה נגדה לין מוהרין עליה, ולולי מה״ט ל״ל רב חסדא חזינן לך דחריפת טובא דזהו מילתא דחריפותא לומר דנס נמקלה לניו ואתו העיקר הוא העשה דכנד ולין ב״ד מוהרין עליה ולכן אפשר דלא נייתי כלל לרמי ב״ד דאמר שנקוהו ולא שנקו לותו, ושפיר פסק הרמנ״ם דיש לנ״ד להכותו משום דקיי״ל כרב חסדא ויפה עשה הרב עין משפט שניין על הא דכפתוהו דכן הלכה ולא כרמי בר דיקולי, ורניט ירוחם והנ״י רפ׳ ר״ת שהניאו רלים מנמרא הזו דלין ב״ד מוהרין הוא על עיקר מ״ע דכינוד, ומודים לדנריו.

ענף י׳

(כח) ובת׳ ה״ם חחור״ת (סימן קע״ז) כתב דיש ג׳ מיני מצות שכופים עליהם מ׳ מוקים ומצות, ג׳ משפטים, והייט דקיום מוקים ומצות כל ישראל ערניס זה נזה וככם מי שהיט מוחה ויש נידו למחות נכלל לרור לחר לא יקיים את נזה וכבם מי שהיט מוחה הזאת, כפי׳ רמנ״ן ע״פ ספרי ותש״ם לחר לא יקיים זה ב״ד שלמטה לאו דוקא ב״ד אלא כל לחד מישראל קטן וגדול שם הוא שם יש נידו לעשות וכתיב ואם העלם יעלימו עם הארץ נתתו מזרעו למולך משמע שהיה מוטל על עם הארץ שלא יעלימו וע״ה ניט ב״ד כדמוכח נפי חטאות דע״ה נעשותה הייטו הדיוט וב״ד הייטו עיני העדה ותש״ב על כל ע״ה הטיל הכתוב שלא יעלימו ומדכתב לחש״ב והכרתי לותו למעט כל העולם מוכח שהיה רלוי להם להיות נכרת כמוהו אלא שמיעט הכתוב והקיל עוכשו מכרת חון משנת שנועת זוא דחמיר טפי כר׳, ולחת נכון שלין נין ב״ד ונין כל שום לים מישראל שיוכל למחות ולפגוע נשנרי עבירה ולא כלום, ולפילו תלמיד לפני רבו לא תיקרי לפיקרותא לפגוע בהם ולהכות נתגרוף רשע עד שתלא נפשו כנחמיה בן הכליה ולכם ולחרטם ולחר יד תשלח נכם וב״ד שהזכירו נכל מקום ליבא נעלמא הוא ולורחא דמילתא שים נידם כח כמו קטן לוכל נגילות ב״ד מצוין להפריטו וכמו נמילה ב״ד מצוים למולו, ורמנ״ם ס״ל נסהמ״ל לפי׳ דרנן מה״ת ניהו אלא תסור ע״כ פסק לפילו נאיסור דרנן כי כמ״ש פ״ו מה׳ מו״ת נאוכל מנה נע״פ כר׳, והחיוב מוטל יול כל ישראל וב״ד שלימותייהו דכל ישראל עבדי שנחתו שלוחא דישראל יע״ש

נפטרו כל לחד ולחד מלהצניע כי העמידו נערי רנרבי נחריקייהו והייטו ריבך נקרירי וריבי דריבך נחמימי ות״ת קרירי ליכא וכ״ז נחלק חוקים ומצות, לכל חלק משפטים הוא רק ניד ב״ד דוקא הן לעשות משפט כתוב שקנבה תורה עושבו לחר שכנר ענר לין דמו מסור כ״ת ניד ב״ד מומחים כשונדא דשמעון בן שטח שאמר לין דמך מסור נידי לפילו להניאו לנ״ד לקיים ניה ונערת הרעה כיון דליכא נ׳ עדים והן להוליא ממון מיד המוחזק נו לפילו נזילות וכדומה כל הכפיות נזה נקרלים משפטים וכתיב לפני לפניהם ולא לפני הדיוטות דלקים כתיב נפרשה ונריכים מומחים ולולי דענדינן שליחותייהו דקמלי נמילי דשכיחי לא הוי דנין נזילות נזה״ז לכל לפגוע נשנרי עבירה לא נכלל זה, ועיין שם שכתב דלחר שכנר פסקו דיינים דין שילם פלוני לפלוני והוטל עליו מ״ע לשמוע לל השופט ולא לנה ונעשה סרנן לז נעשה ענריין על חק ומנה שחיעה לל השופט, והוטל על כל ישראל לרדפו ומה שב״ד מנדין ע״ז נימים הקדמונים הוא נשליחותייהו דכל ישראל, וזה מיושב ק׳ מהרש״ל נתוספות מסכת מו״ק (י״ד:) ד״ה מהו עיין שם, והא״ם דמ״ע דרנל לין יחיד מוציא ידיית משא״כ נמידי ב״ד מוציא ידיית כל ישראל ועפ״י מנ״ל סימן תמ״ו עכ״ד, והנה מש״כ דנס נמ״ע מוטל על כל לים לכפותו זהו כדנרי הנתינות הנ״ל והקנה״ח ליטו סובר כן. והירלים סובר כהקוות דנמ״ע נעי מומחין וגם נזניעית נזה״ז דהוי דרנן ולילא לאו דלא תסור כנר כתנטו לדרב נחמיה לתפס העשה ס״ל דהלאו נא רק לחזק העשה וגם י״ל דנזניעית דמה״ת הוא נעשה, לא שייך לומר דנזה״ז דהוא מדרנן יהיה חמיר טפי ולין יהיה הרי היכא דליכא לאו לכו״ע אחרינן דליכא חיוב על כל לחד מישראל לכפות לעוברי עבירה שילכו נדרך התורה, וב״ד שליחותייהו דישראל עבדי, וע״ז נפטרו כל לחד מלהצניע כי העמידו ב״ד נחריקייהו והנ״ל נזמירת שנת דליכא לאו וגם הוצאה הוא נכלל לא תעשה כל מלאכה או נלאו דהל יצא לים מחקומו כספ״ק דעירונין והתוספות שם ונרים שנת.

והנני להעיר נדנרי הח״ם שם דנירושלמי ס״פ החוכר לת הספינה נתריקייהו נדרשינן כתיב מאזני צדק מאנני צדק מיכן לחמרו חכמים כל מצוה שאתן שכרה נגדה לין ב״ד מוהרין עליה יהיה לך מנה לך לנרדמים על כך ותימר הכן לחר ר׳ נון נר חייה כיני מתניתין כל מצוה שאתן שכרה נגדה לין ב״ד נעכזין עליה ופי׳ הפ״מ דמעיקרא קאמר הירושלמי דנקרא ליפת צדק מאזני צדק אנני צדק דכתיב נפי קדושים כתיב נסיפת דקרא ליפת צדק והין צדק יהיה לכם ודרשו כשיהיו מאזני צדק וגו׳ יהיה לכם ממון הרי אתן שכרה נגדה וע״ז אמר דאכאן לחרו חכמים כל מצוה שאתן שכרה נגדה לין ב״ד מוהרין עליה, ופריך הירושלמי דהא נקרא פי׳ תצא כתיב יהיה לך ומפרשינן מנה לך לנרדמים על כך וכיון דשכרה הרנה ממון יהיה לך ל״ש לין ב״ד לנרדמים כופין ע״ז, ומשני ר׳ נון דצריך להניה נגרייתא ולמתני כל מצוה שאתן שכרה נגדה לין ב״ד נעכזין לכל מוהרין הם על כך, וזהו כשיטת הריטנ״ח נתוספות נ״ב (ד׳:) דלם ירלו כופין ולין נעכזין הם מעלימים עין, וכתב הא״ם דלהפ״מ תקשי לפירש״י כתובות (פ״ו.) דפריעת נע״ח מצוה מדכתיב הין צדק הן שלך יהא הן ולפי שלך לאו, ול״ל הא פריעת נע״ח נמי נכלל מתן שכרה נגדה יהיה לך ממון הרנה ולא לשתוט תצא ופוסק מעולם לומר דפריעת נע״ח לין ב״ד שלמטה מוהרים לו נעכזים עליו, לכל הנאמן הזה העליס עין מתקרא מלא נתורה סוף פרשה תצא דכתיב למען יאריכו ימיך והייטו מתן שכרה שנגדה, וכ״ה נספרי שם וז״ל למען יאריכו ימיך זה לחד ממצות שנתורה שמתן שכרה נגדה והרי דנרים ק״ו ומה נרוגרות שאין לו ממלה נלים נאיסור החיטלקי נאחר נה מריכות ימים שארי מצות שיש נה חסרון כיס על לחת כמה וכמה עכ״ל, לכל דרשה דיהיה לך ממון הרנה דרש מכתים הוא ולייטו מתן שכרה נגדה ולפי״ז נפי קדושים דנאמר הן לדק יהיה לכם ודרשו הן שלך יהא לדק ולא כתיב שם למען יאריכון ימיך לא הוי מתן שכרה נגדה, ולפום דשיטת הסמ״ע נסימן ק״ז דהתוספות והרא״ש פליגי על ריטנ״ח ופייעתו וס״ל דנמרא דילן נחולין פליג אהירושלמי הכ״ל וס״ל דאין מוהרין אין רשאין לכוף כלל מריך להניז מה יעשו נרוחיא דקרלי דנירושלמי וס״ל דנש״ם דילן ס״פ המוכר לת הספינה מייתי מיהו דנרדמים מיהיה לך דפי׳ תצא והכי קאמר קרא יהיה לך לנרדמים למען

למען יתריכו ימיך נמצא לפ"ז קמחר מתן שכר תלת ע"ז נופח שימטו ב"ד מגרדמים על ככה ולק"מ קושיות ירושלמי, לך הירושלמי כ"ל דנמר מינוי מגרדמים מקרא יהיה לכם דפי קדושים יהיה לכם לצון רגים קלי מצנור שימטו מגרדמים ויהיה לך דפי תלת דרים יהיה לך

ממון הרגה תשו"ה קשיא ליה ותי"ט עכ"ל.

ותמיהני מאד מהירושלמי גין ריסי עיניו ומאר נהיפך מהכתוב גו דהא גירושלמי מפורש יהיה לך מגה מגרדמים תי"כ מדהניא קרא דיהיה לך ולא יהיה לכם הרי מוכח דדרים קרא דפי תלת למיגר מגרדמים ולא מקרא דפי קדושים ונם מאי דפי הפ"מ דמתן שכרה נגדה דמזות הוא מדרשה דיהיה לכם דדרשו מתון הרגה יהיה לכם הרי הוא מוכרח נדנרי הירושלמי לומר כן דהא גירושלמי הניאו רלשונה קרא דפי קדושים מלזקי נדק ונר' ועליו למרו דכל מצוה שמתן שכרה נגדה כר' ת"כ מוכרח הוא לפרש דהמתן שכרה נגדה הוא מדרשה דיהיה לכם הכתוב נגדו של מלזקי נדק ולא מקרא דלמען יתריכון ימיך דכתיב נפי תלת ולא נגדה דקרא מלזקי נדק,

והקושיא על הפ"מ דת"כ לפירש"י נכתובות דפריעת נע"מ מצוה הוא מדכתיב הין נדק הן שלך יהא נדק ת"כ פריעת נע"מ כמי ניתא דהוא נכלל מ"ע שמש"ב, ולע"ד הנה זה לא דגר יהדם הוא דסיפא דקרא קאי רק על פשטיה דריש"י דקרא עיין נחולין (קמ"ז.) דרשו"י נתר דנשר נתלג לסור רק נלכילה שנאמר כי עם קדוש אתה ונאמר ואכלת קודש תהיון לי ונשר נשדה טרפה לא תאכלו מה להלן לסור נאכילה ואותר נהנאה אף נש"ת, והקשו נתוספות דהא קרא דנשר נשדה תיירי מאי נקדשים שיצאו תון למחיצתן דאסירי גם נהנאה, ותי' דרשו"י נתר הש"ם מפשטיה דקרא דנטרפה תיירי, ועיין נת' נשמים רמז סימן כ"ד נכדה"ר, ונספרי שו"ת נית אב תליתאי כתבתי דכה"נ הוא קרא דלא תאכלו כל נבילה ונר' דלהתנו"ם ופלתי נשיטת הרמנ"ם נקנ נוגע הוי לסור נגילה מחיים ולא נטומאת נבילה ות"כ נקרא דלא תאכלו כל נבילה גם נבלה הנעבדת ע"י נקנ נוגע דאית ניה לסור נבלה, והחיך סיים הכתוב לו תאכור לנכרי דהא לנכרי אכתי אסורה משום לבמה"ח, ונ"ל דסיפא דקרא קאי אפשטיה דריש"י דקרא, ועיין תי"ם תיורי"ד סימן י"ט תי' נאופן אחר, ועיין יומא (ל"ו:) תוספות ד"ה לאו, ולפשר לקיים נמי פי' הח"ם נדנרי הירושלמי הנ"ל נדוחק, ודון להתריך.

(כט) **ובנוף** הא דאמרינן דכיעוד לא הוי מ"ע שמתן שכרה נגדה אחיכת להעיר דנר אדם דלפי מאי דאיתא נגרכות (ח'.) אמרו ליה לר' יוחנן מיכא סנא נגנל תמה ואחר למען ירנו ימיכם ויומי נגיכם על האדמה כתיב אנל נחול"ל כר', ת"כ ה"ל נכיעוד לא דכתיב למען יתריכון ימיך על האדמה ונר' כיתא דנחול"ל לא הוי מ"ע שמתן שכרה נגדה, ונזה י"ל דנם רב חסדא דאמר כפתוחו נ"כ הוי ידע דכיעוד הוא מ"ע שמש"ב ורק דסנר דנחול"ל מחהרין עליה ורמי מידע דכיון דהא מ"ע שמש"ב ואין מחהרין עליה נאחי ה"ה דנ"ד אין מחהרין עליה נחול"ל, ונזה י"ל דהא דתנמות (תי"ד.) דאמר ר"ל כל המניח תפילין מאריך יתים שנאמר (ישעיה ל"ח) ד' עליהם חיו והנדר תמוה מאד למה לי הניח קרא דתורה דעדיף דכתיב למען ירנו ימיכם, וכמש"כ נאחת נאריכות חיים להי"ר מהרן הכהן תלונזיל, וכן נפ' הכלנו וכמי"ב לעיל נאות מ' עיין סם, ולהאמור ל"ל דאי מקרא דלמען ירנו ימיכם הרי על האדמה כתיב ולא נחול"ל לכן הניח קרא דישעיה ד' עליהם יחיו דסחמא כתיב יחיו נין נאדם נין נחול"ל.

ונבי שילוח הקן תמרי נחולין (קמ"ח:) ההוא דנזיכהו לנפה ושלחה ותי"ט תפשה נגדיה רב יהודה כר', והמל"ת נפ"ג מהי עניים ד"ה הקשה לאחי נגדיה רב יהודה הא הוי מ"ע שמתן שכרה נגדה ואין מהחרין עליה ותע"ב דנני שהי"ק תיכף נאי לאו נהדי עשה ת"ת יקשה לר"ת הנ"ל דסל דנגדקה נאי אין כופין תע"ב ואיכא לאוקי, והנאון רמ"ח נהנהיותיו לב"ק, וכן ס' לב תריה שניהם לדנר אחד נתכוונו לתרץ קושיות התל"ת עפמש"כ רש"י נחולין (ק"י:) נטעם הדנר שאין ב"ד כופין נמ"ע שמתן שכרה נגדה ח"ל לכך פי' מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עוכבו שלא תטול זה השכר ות"כ לא ניך זה אלא נשאר מ"ע משו"כ נשילוח הקן דנעי מתן שכרה נגדה לנופה לנופה ליכא למילף מדכתיב מתן שכרה נגדה לומר שאין ב"ד מוהרין עליה משום שהיא מצוה קלה כמיסר ואיכא נגה שכר אפילו נחול"ל, ונזה יתנשם הא דפירש הפ"מ נירושלמי דס"פ המוכר את הספינה דמתן שכרה נגדה דמזות הוא משום דכתיב נפי קדושים יהיה לכם דדרשינן מתון הרגה יהיה לכם והוא מוכרח נדנרי הירושלמי כנ"ל, אנל על הירושלמי נופיה קשה למה לא הזכירו דמתן שכרה נגדה הוא מקרא דפי תלת דכתיב למען יתריכון ימיך, ולהאמור ת"ל דסחמא דירושלמי הוא ר' יוחנן ואזיל לטעמו דס"ל דכל היכא דכתיב על האדמה הוא דוקא נאי"י ת"ל עדיפא לומר דמתן שכרה נגדה דמזות הוא קרא דיהיה לכם דנאמר נפי קדושים דשם לא כתיב על האדמה ויהיה מוכח דהשכר הזה הוא נין נארץ נין נחול"ל.

ענף י"א

(ל) **ונשאלתי** מהרב הגדול והמופלא היקר מכל יקר מ' ר' דוד היימסהאן שליט"א מלונדון נהני ליכני רשיני נלמנליח דלכלי טריפות וגיליות ונס חלב הכליות אם מותר לטנח ישראל למכור להם חלב הכליות כי אם לא ימכרו להם חלב מכשיהה יקנו מטנח מ"י ויאכלו חלב נגילה ות"ל לכאורה מוטב שימכרו להם חלב מכשירה למען נאיסורת, והשתי הנה המחבר נש"י לור"ח סס"י ש"ו וש"ע סס פסק כהתוספות נשנת (ד'.) ד"ה וכי, דאין לומרים לאדם חטא כדי שיזכה חנירו רק היכא דלא פשע חנירו ויזכה למוטה רבה, ולכן פסק נש"ע סימן שכ"ח סעיף י"ד מי שרוצים לאכסן שיעבור עבירה נדולה אין מחללין עליו השנת כדי להצילו משום דחיטול שנת הוא עבירה היותר נדולה ורק היכא דרוצים להוציאו מכלל ישראל ולהמירו והוא נאונס שלא פשע מ"מ רשאי לחלל שנת להנימו לכלל ישראל שיאמור שנחות הרבה והרש"ל נת' נס נזה תומר דס"ל כת' ר"ת נתוספות סס דרק היכא דחנירו עובה האיסור על ידו מ"מ אחרינן נעירובין (ל"ב:) דניחא ליה לחנר דליענד איסורא קלילא ולא ליענד עם הארץ איסורא רבה ולא היכא דלא נעשה האיסור על ידו כלל מ"מ אין מומרים לו לאדם שיחטא כדי שיכבה חנירו, ונגליון התלפס פי' שמועה שרגים נתירושי מכאי סס כתב נשם ד"ת ח"ל הרש"ל סס מומר לחלל שנת כדי להניל חיב אחד שלא יחיר, והביא דאסור ואפילו לאיסורא זוטא לא שריגן ליה כדי שיגיל את חנירו מאיסורא רבה, והאריך נזה, ואני נשאלתי אם יהנה זה הדין לנני נמר ויהא נתנע היחיד מלענור על לאיסור אפילו כדי להניל את הנמר מאיסור אם לא, ונסתפקתי נזה משום דנפי נ' שאכלו ליתא דר"ת שחרר ענדו ותע"ג דהיכא דעשה לעולם נשם תענודו משום מצוה דרגים, ואולי נחלק דשאני התם שנם הוא זוכה נמצוה ההוא של רגים אבל שיעבור היחיד כדי לזכות את הרגים והוא לא יזכה עתהן לא ונ"ע ע"כ"ד, ותמיהני דהא סונית עדוכה נניטין (ל"ח.) נחניא שפחה וחניא נ"ח דכפו את רגה לשחררה משום דמנהג הפקר נהנו נה וכמו שהקשו מזה התוספות נשנת שם ונדולה מזו איתא נסונית שם דאפילו נשפחה נמורה דהוה נפומנדיתא דהוו קל מענדי נה לגיבי איסורא ואחר רגילא כי הא מודה רב יהודה דתע"ג דאחרו התשחרר ענדו

עונר נעשה הכא ארי משום מילתא לאיסורא, והתוספות כתבו דמיירי דהיתה מחזרת ומתגיירה עצמה לזנות והתכ"ם דומים לאטומים והוי כמי כמוהו דרנים, ובתירוצי הרשנ"ת פ"ק דזבחים כתב דהיינו מחמת דהוו ענדי נה לאיבי לאיסורא משום שהרגים היו נכשלים נה התירו לן לשחררה וכפיהו עכ"ל, וכוונתו נ"כ לפני סנורות התוספות ניחד דהיו רגים ונם היו נכשלים, כלומר נתוגם ולא היו פוטעים, ולא"כ הני להגיל העבור מעבירה היכא דהוו לאטומים מוכרת מהלי סוניא דארי ליחיד לעשות עבירה כדי לזכותם ולא"ג דהוא לא יזכה מידי, והא ליכא למימר דהנהת לאפם הכ"ל מייתי היכא דהעבור פשיט דאי"כ מכ"ל דנם היכא דהוא יזכה נמוהו עמהם דשלי לעשות לאיסור דהא נעונדא דר"ת שחרר ענדו מפני שלא היה עבדה לפבר להם לא פשיט כלל נזה, ול"ת דמייתי היכא דהעבור לא פשיט ולא"כ תתיהבי להניח נ"ע ולא העיר מהסוגיא דהחיה לחתא דפומבדיתא, ונמנ"א דכל הפוסקים חולקים על הרשנ"ת, אלא דכוונתו דחולקים על הנהת הנ"ל, וס"ל דנם להרשנ"ת דשלי ליחיד לעשות לאיסור להגיל רגים לאיסור, וכ"ה נכנה"נ מקור דברי המנ"ת לאחרי דברי הנהת הנ"ל כתב לאגל נעל מאפש נדק ת"ב סימן ס"ח כתב דאומרים לאחם חטא נשניל שיכו רגים, ונאשונה כתינת יד להר"ם חקלן הני ז"ל כתב דאומרים לאדם חטוא נשניל רגים וכ"ב נשניל שתוכה אתה ואתידך כו', ול"ת מפורש דאניא פוסקים נזה דפליני על הנהת הנ"ל אפי הרי"ף (ולא כהאתה"ב), והנה ספריהם ודבריהם אינם לפני, ועי"ל נרור דהוא מהסוגיא דניטין הנ"ל, והנה לפי"ז נהני אינשי דשיני נאנגליא דאכלי טריפות לפעמים דאיכא חיוגא לטנא ישראל לעשות לאיסור נכדי להגיל רגים נני ניחא דלא פשיט כלל מאיסורא רגא (ומנ"א סא מסתפק נקטן עיין סא), ואכתי י"ל דזהו רק להגילם לנתרי מאיסור אגל ליכא ראיה דשרי לאדם לעשות לאיסורא זוטא נכדי להמעיט האיסור מהרגים דאולי נאגל המעטת האיסור לא הותר שיעשה הוא לאיסור, ואינרא דאיכא לאיתר נס נהיפך דכל זה אם האיסור שהוא יעשה להגיל חנירו מאיסור אינם תלויים זה נזה אגל נאיסור דלפני עור דזהו רק מטעם שאכשיל הנירו ל"ת ס"ל דנכה"נ ליכא כלל האיסור דהא אינו מכשילו רק מדרנה דמתעט ממנו לאיסור.

וביור"ד סימן קנ"ת נרמ"א סעיף ה' הניח אבי דיעות נענין לפני עור די"ת הא דאסור לתכור להם דנרים הסייכים לענודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא נו או שלא יוכלו לקנות נתקים אחר אגל אם יכולים לקנות נתק"ת מותר לתכור להם ויש מתחירין ונהנו להקל כסנרת הרשנונה כו', ונפ"ך סם סעק"ו דהדיעה הא' ס"ל דכי היכי דאחרינן נפ"ם נני נזיר דאסור להושיט לו כוס יין דזהו דוקא נדקאי נתרי ענרי דנהרא ה"ה הכי ויש מחחירין סנרי דת"ת איסור דרנכן דיכא לפילו לא הוי כמו תרי ענרי דנהרא והפ"ך חולק על הרמ"א וסובר דלא פליני דכו"ע מודי להתרדכי ותוספות ורא"ש פ"ק דעכו"ם דנעכו"ם אי מותר ארי והנהמ"ר ותוספות ורא"ש פ"ק דזבחים והר"ן נפ"ק דעכו"ם מיירי בישראל שהוא מיית להפריטו אפילו וכדכתב הרא"ש סם דלא נרע מקנן לוכל נגילות שב"ד מטויס להפריטו (היינו לתד"ת דסובר הכי) כ"פ ישראל נדול משא"כ נעכו"ם וישראל שאינו מיית להפריטו ונדנ"ת כתב דודאי ישראל מותר לע"פ מותר ישראל הוא ולא"כ מה ניט לפאר ישראל לענין להפריטו מעבירה לגל נרמה כוונת הפפ"ך דלא בישראל אין מצוין להפריטו כ"ת כשעובר נשוגג ויש ניד אחד להפריטו חייב להפריטו וכמו נקטן לוכל נגילות שהקטן שוגג הוא ומתחייבין דרים פ"ק דזבחים נשוגג מייירי, וכדאמרת מרמ"י (נ'.) דיה פטורי, דאתי כר', אגל בישראל דרוצה לעבור נמזיד על אחה עבירה אפילו אינו מותר נעור אין ישראל אחר מצוה להפריטו לדעת הפפ"ך ומותר לנקט הפפ"ך כוותו למזיד עיין סם, והנה דנרים הללו הם נגד דברי הפוסקים אפר מפיהם אנו מיים דשטת הירלים פסימן רכ"נ דגם לנזיד אינם מותרים ולא דברת להזהיר רשע מדרכו לשוב ממנה ולא זב הוא נשעו יחות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע נשעו יחות ודמו מידך לבקש ואחה את נפשך הגלת, ניחזקאל (ל"נ) נאחרי לרשע מות אחות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו לשוב ממנה ולא זב הוא נשעו יחות ודמו מידך לבקש ואחה כי הזהרת רשע מדרכו והוא לא שב מרשעו ומדרכו הרע הוא נשעו יחות ואחה את נפשך הצלת, ועוון הוא זהון כדאמרינן ניומא (ל"ו:) עוונות אלו הזהונות והא דאמרי' נשנת (י"ה.) ת"ל הקנ"ה אם לפני נלוי לפניהם מי נלוי מצטע שאם היה נלוי נם להם אלא יקנלו היו פטורין לע"פ שהעוברים מזידים הייטו משום הערמת דאמרינן נשנועת (ל"ט.) וכאלו אים נאחיו אים נעון אחיו נים נידו למחות אגל מעשה דהוכח תוכיח לא מיפערי, וכ"ה נהנמו"י פ"ו מה' דיעות הל' ז' אות נ' נשם הרא"ם, וכ"פ הסמ"ק סימן קי"ב, ומאחי נשטת לניאה (ל'.) שכתב נשם הריטנ"ת דהא דאמרינן הנא להם ליזראל מוטב שיהיו שוננין כו', זהו נמידי דקיס לן דעבדי נשוגג ולא מהני נהו מחשה נהא אין לחו נתפסין נעון אם אחו שוחקין אגל נאחת דקיס לן דידעי לאיסורא הוא ועצרי נמזיד אי לא אחינן נהו מתפסין עלייהו דהא ישראל ערנים זה לזה עכ"ת, והנה נדנרי הריטנ"ת הללו יש נהם חידוש יותר נדול מנדנרי הירלים דהא להירלים היכא דנלוי לפניו שלא יקנל התוכחה והוא עונר נמזיד ליכא חיוב ערנות אייהיר נעבד כאותו אחת רק שניטל מ"ע להוכח תוכיח ואילו לדנרי הריטנ"ת נם היכא שנלוי לפניו שלא יקנלו דהא נזה מייירי הנמרא דניחא דקאמר מוטב שיהיו שוננין וע"ז קאי הריטנ"ת דכה"נ נמזיד אי לא אחי מתפים עליו מטעם ערנים ומשתע שנעבד כאותו אחת ולא כהירלים וקרא דיחזקאל דקאמר ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע נעונו יחות ודמו מידך יבוקש ומשתע דעל עיקר העון הוא נעצמו יהיה אחפש נו ורק דמו יהיה נדרש אחי שלא הוכיחו וזהו נוטה לדנרי הירלים ואפבר נגם הריטנ"ת אחי דקאמר דלא לא אחינן נהו מתפסין עלייהו כוותו אשום דדמו יהיה נדרש אידו על שלא הוכיחו וניטל מ"ע דהוכח תוכיח ולא עקר העון ואיך אייהיר הרי שיטת הירלים והסמ"ק והריטנ"ת דלא כדנרי הפ"ך דסונר דהיכא דשנר נמזיד ליכא חיוב להפריטו דהא לדידהו היכא דלא הוכיחו נעבד אין עליו חיוב דאוכחה וכשלא הוכיחו נעבד עליו ואפילו אם יחא דלא נעבד כאותו אחת מ"ת כיון דנעבד הרי היכא עליו חיוב להפריטו אם יוכל, ואולם אפילו להסמ"ג דפליג על הרא"ם הנ"ל וסונר דנמזיד חונה לאחוך אינו להוכיחו ואשום דאחרו נינאות (ס"ה:) כשם שאנשה לותר דנר אשמע כך אנשה אלא לותר דנר אלא נשמע שנאחר אל אוכח לן פן יקנלו, ואפשי אחם ניחיד אגל נרנים לא, והונא אילוק זה להלכה נד"מ ורמ"א נאו"ח סימן תר"ת, ואאנם לע"ד קרא דאל אוכח לן פן יקנלו משמע יותר דמייירי ניחיד ולא נרנים דוקא והסמ"ק סם כאב ואם כוף נו אסור להוכיחו אכאן ואילך שאחר אל אוכח לן ל"ת הא אוקי להגמרא דינאות הנ"ל היכא דכבר קיים אנות אוכחה כפי שיעורו עד הכאה או קללה או גיפה וכפי הפלוגתא נגמרא זה ולכל אד אהאורחים כדאית ליה וכן דעת הסמ"ג זה הונא נתנ"ת סימן תר"ת ופלא על הרמ"א שסתם כהגאוק"י ולא הניא שיטה זו כלל, והעולה מזה דלכו"ע ניחיד נמזיד אין ישראל אחר מצוה להפריטו ומשתע דזהו אפילו אם היטו נדור אינו כלל אלא ישמע לו והוא פלא, ונילקוט פי קדושים ע"פ הוכח תוכיח לרשע שיאשך שאחר לעשם שעשך נמצות אחה מוכיח ולי אחה מוכיח לרשע שיאשך אחר עמיתך ד"ת יסר לן לוקה ונר', והנגרים לקוחים מתגדנ"ת ס"פ י"ת, וכ"כ הרמנ"ם נספ"ג, ולפי"ז לכאורה יש לותר שפיר לניכא כלל מצות הוכחה לאי שאינו עמיתך נתורה ונמצות, וענריין נמזיד נם נפשם לאחת יוצת מכלל עמיתך, אגל קשה דהא מקרא דיחזקאל וכן מהנמרא דשנת הנ"ל לאחר הקנ"ה לפניהם מי נלוי מוכח לניכא תוצת הוכחה לחזיד וכנ"ל, ול"ל דניכא לאפבר שיקנלו ממנו ויצא לכלל עמיתך וכה"נ ואלו אחחויין לו להפריטו מאיסור והב"ד מייירי דנרור שלא ישמע, אינרא ד"ל דהתגדנ"ת קאי על שלא תוכיח לסמיך לעמיתך ואתוכיח דרשין נפ"ת (ל"ת.) דאפילו חלמיד לרב, ונערכין (ט"ז:) דרש"י דאם הוכיחו ולא קבל דאחוייב לחזור ולהוכיחו ת"ל תוכיח ת"ת, וקשה הא נפ"ת אחרו דהוכח אפי' ק' פעמים נאשע ואחוכיח נאר"י דאפילו חלמיד לרב אחוייב להוכיח, וכן הקשה הלאח"ת נפ"ו מהי דיעות, וכנר עחדו נזה הרא"ונים ז"ל, והנאוק"י סם פפ"ת חי דנערכין מייירי נעבירה אחת אחר אחוכיח ואוכיחו אפילו אאה פעאים דהוכח אחת לעבירות אלוקות, ונפ' ירלים סימן קנ"ה חי דהוכח נאחר לקבלו ואחר כו אגל כשלא רצה לקבל כלל ידעינן אחוכיח והוכחת חלמיד לרב אאקבלו ולאחירו נשאיטו אקבלו אקולים הם ויצאו אניהם,

ותי"כ י"ל דלהא דנתרצין מתוכיח דייק קרא דזהו דוקא לעמיתך שהוא עמיתך בתורה ובמצות, ועיין ירמיה סימן קכ"ו דסובר דענר דענירה עניה נמזיד יצא מכלל לחוה ולא הרי לחיך לענין להחזיקו ולהלוותו והניח רחיה מהא דחכות (כ"ג) ובקלה לחיך לעיניך כשקיבל דינו לחבל קודם לכן לינו לחיך ולמדנו שרשע יצא מכלל לחוה וכתב בש"ת דמרחיה זו מוכח דהירחים סובר דלפילו בענר נמזיד פעם אחת לא מיקרי לחיך, ובקצה לחי"כ לחיך קאמר הירחים דגם למזיד ונרור הוא שלא יקבל ממנו מתוייב להוכיח והא עמיתך כתיב והעובר עבירה נמזיד לפילו פעם אחת הרי לא הוי עמיתך, וכן הקצה המפרש תי"ר בסימן רכ"ג ובשאר בש"ע, ולהאחור לי"ש דלדרשת דהוכח דפילו ק' פעמים הוא לא בעי עמיתך דוקא ובאומר לקבלו ואחר ופינו תלמיד לרב וכן בעבירות חלוקות לפוס תי' המחוקי' מתוייב להוכיח לפילו לעברין נמזיד ולפילו מלה פעמים, ותי"כ אין רחיה כלל מהסנדש"ת והילקוט להש"ך ודש"ת בשיטתו.

(לא) **והתוספות** קדושין (כ"ו.) ד"ה אבל מתכוין להוציא מעות מע"ז לחולין דפירש"י דבכה"ג המוכר ענר על לפני עור, והקשו התוספות דמלי לפ"ע לינא הכא הלא אם לא יקח ממנו יקח מאדם אחר ולא שייך לפ"ע חלא דוקא בתרי ענרי דנהרא כר, ובמקנה כתב דרש"י סובר דהא דלמרינן דלא יוציט אדם חנמה"ת משום לפ"ע דוקא בתרי ענרי דנהרא היינו לאפוקי אם היה יכול ליקח זה הדבר בעלמו, אבל אם הוא בענין שאם לא יתן לו זה יכול להגיעו ע"י בית אחר או שהוא יכול למצוא חנמה"ת במקום אחר מ"מ כיון שזה הדבר עלמו לינו מגיע לנ"נ בעלמו חייב משום לפ"ע כדמשמע בני מוכרין להם כלי זיין ואין מוכרין להם בהמה דקא משום לפ"ע ואף שיכולין ליקח בחנה"ת מ"מ עונר עליו משום לפ"ע עכ"ד, ובעיני הוא תמוה דהו בנד סוגיות הנמרא דפ"ק דעכו"ם (ו.) דמיבעיא ליה טעמא דלפני תיידהן לאסור לשתח ולחת עמהן לי זהו משום הרוחה או משום לפ"ע, ובפמ"ג דחית ליה בהמה לדידיה דמשום הרוחה לאסור ולי משום לפ"ע הא' חית ליה לדידיה, הרי דנחית ליה להרת לפ"ג דזו ברוחה לקנותה עכשיו אם לא יתכרנה לו לא יגיעה כלל מ"מ כיון דחית ליה לחרת הנה חו ליכא לפ"ע, ומזה למדו הפוסקים דה"ה היכא דיכול לקנות בחנה"ת נתי ליכא לפ"ע דהוה כחית ליה כבר בהמה לדידיה, ועיין תפ' חמונת שמואל ותו"י הובא שם בפ"ת מש"כ בהשוחה זו, ולדבריהם סרה ר' התוספות דלא תמרינן דליכא לפ"ע רק היכא דחית ליה מכבר ולא משום דיכול ליקח מאחר ותי"ב פירש"י, ועיין ביאור הגר"א שם ניורש"ד בזה, ולפי שיהיה הנה מהתוספות היכא סתירה להש"ך דהש"ך דהשוה הפוסקים דלא פליגי כלל ולכו"ע נישרשל שהוא חייב להפריזו היכא ליסור נם היכא דחית ליה לחרים כיוצא בו או שפשר לו לקנות בחנה"ת ובתוספות מפורש דגם נישרשל ליכא כה"ג לפ"ע, ולהדש"ת בהגנת הש"ך ד"ה דהחם נמזיד מיירי ותי"כ בכה"ג לינו מצווה להפריזו היכא דשפשר לו לעשות האיסור בלעדו, ונתי נית שלמה להרב מסקנלת חתי"ת סימן ל"ת הרגים בזה והעיר בקי החנ"ת סימן שמ"ז סק"ד מרש"י בחסכת ע"ז (נ"ה:) וכתב לייצב ע"פ דברי הריטב"א נע"ז (ד"ו) שכתב ח"ל מיהו ה"מ לענין לפ"ע, דכל היכא דחנעי ליה סתחא דוחיא דחתניחן והא דנזיר וחנחה"ת, שאני חוצאן לחקלה, כל היכא דחני עניד איסור שלא על ידינו ליכא חשום לפ"ע, אבל לי חנעי ליה נפירוש לאסורא נהי דחשום לפ"ע ליכא, אכתי היכא איסורא חשום מסייע ידי עוברי עבירה כדקיי"ל שאין מסייעין ידי עוברי עבירה נשבועות ואפילו לומר החזיקו אסור ולא עוד אלא שאנו חייבין לאחות בידו כל ישרשל ערבין זה בזה, ותי"כ הא דע"ז (נ"ה:) דולחי דורך פירותיו בטומאה אסור לסייע לו נכל ענין כמו בפירוש לדברי הריטב"א, וסרה תפיסת הש"ך בסתירת התוספות והרא"ש דבפ"ק דשבת ברוחה שישרשל עושה עבירה ההולאה לו ההכנסה נכל ענין אסור לסייעו, ועיין שם מש"כ בישוב דברי התוספות דחבינה (ש"ג) ודקדושין הנ"ל

ולע"ד נהא דקדושין, דע"כ דיודע המוכר שהלוקח מחכוין לאכלו נעירו מ"מ כל זמן דלא פי הלוקח נהדיא דקונה לאיסורא הרי לינו ולחי לאחלי נם להיתר ותי"כ ולחי לא הוי ולחי לאחלי דמי לאכול בשעת המכר אכתי לא הוי ולחי לאסור והיכי דמי לקנות מאחר ליכא לפ"ע ובפיר הקצה התוספות, ונהא דתוספות ורא"ש דפ"ק דשבת דהחליט הנ"ש דהוי החם נשעת מעשה ולחי לאסור, הנה נם בתי נגון ניון הרא"שונות כ"כ ולחינו כעת לפני, ובקנת יש לגון בזה דהא התוספות והרא"ש הקשו שם להדיא מנגא דלא שנטל מתוכה דנזה כתבו דלפילו מיירי שהיה יכול ליטלו לפילו לא היה ניכו מ"ת לאסור דרבנן מיהא ליכא עיון שם, והיינו משום דהיכא דנתן לתוך ידו לא עשה הוא מידי דהא היה לפשר לו להניח נם נמק"ת והילכך נהך בנא פטור ומותר הוא לנמרי, ורק היכא דנטל מתוך ידו מ"ע דהיה לפשר לו ליטול נם לי לא היה נידו מ"מ היה לו לאפרושי מלאסורא ולא להניחו ליטול מה שניהו, ושרה נזה קושיות מהרי"ט על הרא"ש דתי' דפטור ומותר קחני רק לענין לאסור שנת ולא מיירי מלאסור לפני עור דשם כן מלי פריך הנמרא מדשמואל דחנג רק חלחא דפטור ומותר ולא קחני הכך והא לינהו לפירי משום לפ"ע והוא נקט הכי דפטור ומותרים לנמרי, ד"ל דפירכת הנמרא הוא לחלי לא קחני הכי דמתן לתוך ידו דנזה מודי התוספות דפטור ומותר לנמרי דהרי קושייתם הוא רק מנגא דנטל מתוכה ותי"כ היכא דנטל מתוכה לכאורה הרי לא היה עוד ולחי לאסור נשעת מעשה דמי יודע אם יעשה נם הנחה לתי"כ ותי"ת ס"ל להתוספות והרא"ש דליכא לאסור דרבנן של לפ"ע ותי"כ הוא לכאורה דלא כהנ"ל והנ"ש וי"ל דהא לאסור דרבנן ולחי ליכא נעקירה נלי הנחה ולהתוספות ספ"ק דע"ז (כ"נ.) ד"ה תיפוק נם נאסור לחינו רק מדרבנן ליכא לפ"ע דלורייתא, וכ"כ נשעה"מ הלי לאסור פ"ט הלכה י"ו נשם ס' משלת משה להליק הטיטון נגד של חלב להמוענים מזה ליכא משום לפ"ע חע"נ שהיא חומרת מדרבנן נעלמא, ועיין תשובת עמק נניימן סימן י"נ, ובדברי המניה נסוף התשובה ההיא נשם הרב נעל תשובת משלת משה, ועיין תשובת מהר"י מסלוב חי"ת סימן ד' העיר מדברי התוספות חנינה (י"ת.) סד"ה וחוב"ת ומדברי התוספתת ספ"ג דמלי, ונן המחבר הניח רחיה מנגא"ת (יו"ד.) קדש לי לחשה נרוחה וקדושין נלי ניחה ליכא רק לאסור דרבנן, ועיין שלום יהושלים ריש שבת ותי' פ"י סימן ט' וסימן נ' ותי' מחנה חיים ח"ת סימן מ"ה וסימן מ"ז, ואולם לכאתי יש לדון דמ"ת היכא דקאי נחד ענרי דנהרא מכ"ל דליכא לפ"ע דרבנן היכא דנם העבירה הוא רק דרבנן דהוי חרי דרבנן, ולכן נראה דסנרחם הוא דקרוב הדבר שיעשה נם הנחה דכיון דהוא שוב כש"ל ת"כ מסתחת יכיח נ"כ ולמה יהיה לחוחו נידו דוקא ותי"ב.

ולענין שאלתינו לם נראי לחנח ישרשל למכור לחנו הכליות לחיכוי דלא מעלי היכא דחפשר להו לקנות נם מחנח ת"י הנה היכא דחנעי נפירוש לאיסורא דקונה לעורך סעודתו פשיטא דאין לחמוך להקל משום הי סנרא לחוד דחפשר להו לקנות מחי' וכמ"ש הריטב"א הנ"ל דלפילו היכא דליכא לפ"ע מקרי מסייע ידי עוברי עבירה ואם לא יחכר להם יצטרכו להטריח מחנותו לחנות אחרת, ונזה לחוד דחקיל להם שלא יצטרכו להטריח מקרי מסייע ידי עוברי עבירה דהוא דלפילו נסיוע קל וכל דהוא דחא לפילו לומר להם החזיקו לאסור משום מסייע וכ"ש אם יקיל להם לחזה טרחת, ולהחליט דליכא כלן עבירה כלל משום דחנילו מלאיסור יותר חמור שלא יקנה מחי' דהוי נגילה נראה דהוא דנר קצה מחד דאין לחפשר להחיר לעשות כעת מעשה לסייעו נודאי משום דדילמא ופן היה קונה מעכו"ם והא לחפשר שלא היה קונה עכשיו נגילה כלל דדילמא הוחלט חלנו עכשיו לאכול דוקא משחוטה דהרי נם מחכמי העמים היכא דמקפידין ליקח דוקא ומה שנשחט ע"י ישרשל נאמרם דהנשר יותר מנריא ואולי מטעם זה או מטעם אחר חזה שיהיה לו היה קונה עכשיו כלל מ"ש הרי חו אין לנו רחיה דנשניל התעטת האיסור לחמרינן לחדם חטוח כדי שיזכה חנריך ולפילו לרנים וכ"ל.

גם הרב הנאון המפורסם וכרי מי ר' חיים חריה הלוי הורוויץ זצ"ל חנ"ד דקרלקא מלכתנו חלי הסכים נזה לאיסור והניח נילוי מינמות (ל"נ:) דקאמר לחלי נפ"ת לקונרו נין רשעים נמורים ולא קאמר דנפ"ת כה"נ לענין להושיט לענריין איסור מלוו אחד כי היכי דלא ליעבד תרי איסורי ואם רוצה לאכול מליקה מוטב להושיטו נגילה חלת ש"ת דאין כאן היתר עכ"ל

ואולם היכא דהלוקח קונה סחחת נאופן דליכא לאחלי דאינו ולחי לאסור נרחה פשוט דאותר דלפ"ע אינו רק נולחי לאסור דליכא ולחי מכשול כמו שנרחה מדברי הנ"ש פ"ק דע"ז שהא דאנשה פרקים נשנה המוכר נהמה לאחיכו נריך להודיעו כר', וכן דעת

התנו"ש

התנו"ס סימן ט"ז סע"ק כ"ג מהא דפ"ק דע"ז (ט"ו:) דאתר רב לגבי כל היכא דאיכא לאתלי תלוין מסתם דאין מזהירה דלפ"ע כ"ש היכא דאיכא מכשול ודאי עיין שם, ובחידושי הריטב"א שם כתב להדיא דליכא לאו דלפ"ע אלא כשנותנים לו לאי שיעשה עבירה ודאי ורבנן אסרו אפילו סתמא היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור גו זה עבירה ועצו סתמא כפירושו וכל היכא דאיכא לאתלי לקולא דאתו לעבירה קנעי לה מוקמי רבנן לדינא והתירוהו וכו', ולפ"ז נהא דהא דלא יושיט לחם כום יין למיר דפירש"י שמא ינא לשתותו דמיירי נסתמא, וכ"כ הרמ"ה שם הוי רק לפ"ע דרבנן הילכך שפיר יש להקל היכא דאפשר לקטת מאחרים דומיא דאד עברי דנהרא דליכא לפ"ע כלל ונם מסייע ידי עוברי עבירה ליכא רק נודאי עבירה כמו שנראה מדברי הריטב"א פ"ק דב"מ (ה'.) גד"ה דאלת"ה מאן חיותא לרועה היכא מסרינן עיין שם נתי' הכי, ועד דהרמ"ה מרגליות נתשובה סימן כ"ב מיבד לאיסורא דמסייע הוא רק נמסייע גנופו או נממונו משלו דרך שאלה אבל נאכלו וקיבל דמיו ונרשותו לגוקח קאי לא שייך כלל לאיסור דמסייע עיין שם, והיכא דהלוקח קונה נסתמא יש לנרף גם סנרא זו להקל ועיין מ"ש סימן כ"ט שכתב ומה אין קהלה זו קונה יאכור עצמו נמקום אחר עיין שם, והתם נידוע הוא לאבל שנתות ולאכול לאיסורים עיין שם, וע"ע למה הקיל נזה.

ענף י"ב.

(לב) ודברי הש"ך והנ"מ הכ"ל דאו כל האחרונים הנ"ל והנ"ב ות"ת ונלין ר"ת עיין נדגריהם, ואכני נראותי דנרי הש"ך הוספתי לתמוה עתש"כ התוספות והרמ"ה נפ"ק דשנת מיירי נישראל שהוא חייב להפריש מאיסור כדאתא הרמ"ה שם דלא נרע מקטן אוכל נגילות נ"ל מצוין להפריש מש"כ נעכו"ם וישראל מואר, וקשה הא נתוספות ורמ"ה שם מפורש דנם נעכו"ם אסור עיין שם, ואפילו נת' חו"י סימן קפ"ה שכתב לנורנת מרנבן אחד ניקב להרמות הריפתו והתפאר כי מלא להש"ך שנה נרוחה כי לא עיין נעת כותנו התוספות והרמ"ה דנם נעכו"ם אסור, והשנתי לו כי הוא רחה ולא דק כי שם מיירי נגוונ ליד ת"ח נהוציא ידו לפניס אז להיפך דודאי לאסור מדרבנן כי אחר דתיכף מוציאו הת"ח הוי כאומר לו להוציאו משא"כ נענין מכירה דמיירי ניור"ד שם לאין כאן רק משש פן יקנה לעורך אליבים ולא מתחזי נשום ענין שמוכר לו ע"ד כך וכאלו נזה ואמר לו וע"כ נותנין מזוחות לפני הת"ח נאנר והש"ך לרוב פסיעותיה לא הארין לנאר זה עכ"ל, ולא ידענא למה תרה פני החדון כ"כ על לותו עורנת מרנבן ולמה שפך עליו כה חני זעתו והרי שם ניתא דהש"ך נתית נאחי דכתב דהתוספות והרמ"ה מיירי נישראל ועוד עכו"ם משום דנהוציא ידו לתיכף מוציאו הוי כאומר לו להוציאו מ"כ למה הוצרך כלל לאלק עוד חיזה חילוק מדברי התוספות והרמ"ה דפ"ק דשנת להתוספות והרמ"ה פ"ק דעכו"ם והרי כנר תיכף חילוק פשוט דנפ"ק דשנת מיירי נהוציא ידו לפניס או לאחן ותיכף מוציאו והוי כאומר לו להוציאו מ"כ להכי כתבו התוספות והרמ"ה שם דתיכף לאיסור לפ"ע מדרבנן משא"כ נפ"ק דעכו"ם מיירי מהוצטת כום יין לנזיר ואנמה"ח נסתמא רק דאין חייבין לחקלה הילכך נאד שברי דנהרא שרי ואין מקום לדברי הרמ"ה להניא פלוגתא לענין מכירה דהמחמירין הייבו התוספות והרמ"ה פ"ק דשנת הרי הם מיירי נודאי לאיסור אבל נמכירה דאינו אלא חשש רחוק, ואולי זהו משום דסובר דכיון דהתוספות והרמ"ה הקשו מנגת דאו שנטל מתוכה מ"כ ליכא עוד ודאי לאיסור נשעת מעשה דמי יודע אם יעשה הכחה ואולי סובר הש"ך דנם לעקירה לאוד דהוי עבירה מדרבנן ליכא ודאי דיעבור משום דהת דפשר דאולי לאחרי שיטול מידו יכנס כולו לפניס ולא יוציא להה"ר כלל ות"ת אסרו נם אם היה יכול ליטול אלא מידו ולהכי השוה הש"ך התוספות והרמ"ה דפ"ק דשנת עם הר"ן דפ"ק דעכו"ם דכולהו אסרי נאד נוונת, ומזה נראה דנם הש"ך שכתב דניש"ל מותר שאינו חייב להפריש דרבנן זהו הכל נפתחת ולא היכא דחנעי נפירוד לאיסורא דהתם נודאי לאסור נם להש"ך דאעש"פ שחטת ישראל הוא ותתוייב למחות נו ולהוכיחו לע"פ שהוא מזיד, ונזה שפיר לפשר להנדיק הש"ך נמש"כ התוספות והרמ"ה פ"ק דשנת מיירי נישראל דאיכא מכשול דאחרי שיעבור נמש"כ הזכירו התוספות והרמ"ה דנם נעכו"ם היינו משום דאעש"נ דאמ"כ הזכירו התוספות והרמ"ה נמי כאומר לו להוציא מנל התום' לאסור הנה התם אתו עלה מטעמא דהוי כאומר לו להוציא מנל התום' מעיקרא דלא נאתו לזה והוי ס"ל לאסור מטעמא דלפ"ע דרבנן היינו משום דהוי ס"ד לניכא ודאי לאיסור ומיירי נישראל נסתמא, ואולי זהו נ"כ כוונת התו"י אלא דלנוונו מנומנם נמש"כ דשם מיירי נעוכן ליד ת"ח נמוציא ידו לפניס כו' דהא נם נדישא נישראל נמי נהכי מיירי אנל לפוס דנרי ת"ח.

ועוד נראה דהש"ך מיירי דוקא נגוונת דמיירי הרמ"ה היינו היכא דאי אפשר להפריש לנמרי ואם לא יאכור לו הוא יקנה אנל אמר נזה כתב דניש"ל מותר דהוי כעכו"ם שרי למכור לו ואין כאן לאסור דרבנן אנל היכא דיכול הוא להפריש לנמרי מהעבירה נזה נם הש"ך מודה דאפילו לישראל מותר מחויבים להפריש ואם אינו מפריש הוא נכלל לרור לאבר לת יקיש לת דנרי התורה, וכ"כ נמחנה חיים שם, ומהילת מוהן דלעיל נם רשעים מחילול שנת נהוצאה וטלטול פשוטא דמוטל הוא לתקן עירובין להניל נם רשעים מחילול שנת דהא היכא דיכול להפריש מעבירה ליכא חיוב להפריש נם למומר ונהך תקנתא דעירובין יופרשו מאיסור הוצאה לנמרי.

וראיתי נירלים השלם סימן רכ"ג דסובר שם דליכא חיוב תוכחה נם למזיד ונרור שלא יקנל ממנו כמש"כ נשמו נאות לי וכתב שם וז"ל אנל מזידין מע"פ שאתה מרגה עוצמו שחטת נהתרלה אין נכך כלום ועל זה נאמר הלעיטהו רשע ויאות כו' עיין שם, ולכאורה לפוס דנרי הרמנ"ם נפ' המצה שהנאתי נאות כ"ו עיין שם מינו ענין הכא להניא כלל המאמר דהלעיטהו כו', ואולי ניאור הדנרים דכתו דנאחר שי שנעש ליטו מחויב הוא לוותר משלו ולעשות תקנה לרשעי שיצללו מאיסור דרנעי וערלה דהוא קל לעומת איסור נזל היותר נדול דעונרים נמזיד כן ה"נ נעונר ליזה שאר עבירה נמזיד ונרור שלא יקנל תוכחה מ"מ כיון דליכא חוב עליו מ"ע דהוכח תוכיח מינו יכול לוותר משלו ולסנול העונש ניטול מ"ע דתוכחה נשניל שלא ירבה עונשו של המזיד שיחטא נהתרלה דכיון דמעיקר העון שהוא היותה נדול (מחה שיצלל שיחטא נלי התרלה) לא יכלל אין לחוש על מה שיתרבה עונשו שיחטא נהתרלה ומחויב להוכיחו, וע"ז נאמר הלעיטהו לרשע ויאות ות"ת, ומ"מ לא ידענא למה הוצרך הרמ"ה להניא הכא כלל הסנרת הלעיטהו ותיפוק ליה כיון דמעשה התוכח תוכיח לא מפטר מ"ש מחויב הוא להוכיחו ולא לחוש למה שיתרבה עונשו ע"י התרלה ואין לנו לדיכין כלל להטעים הדין נסנרת הלעיטהו כו' והרי יהיה מליזה טעם שיהיה כך הוא הדין להרמ"ה ויקוב הדין לת הסר וצע"נ.

ואיך שיהיה הרי הרמ"ה היטו חולק על דנרינו נחיובא דתיקון עירובין דהא לדרנה ליהו סובר דנם נמזיד ליכא חובא תוכחה ומ"ש אם ניזו להפריש מאיסור הרי ודאי דמחויב לעשות כל טלדקי דמלי דהא היכא דליכא חיוב תוכחה ליכא ג"כ מצות עשה דוהשנתו לו לרעות לנידת נופו וכ"ש נפשו ונם הל"ת דלא תעמוד על דם רעיך כמש"כ נאות כ"ו נשם התנחת חינוך וכנר כתבנו נאות לי דנם להירלים דמותר ליטו לחזו ועמיתך מ"ת לעניו המ"ע דהוכח תפילו מלה פעמים לת נעי עמיתך ומחילת דמחויב להפריש ונם להש"ך כן הוא כנ"ל.

(לג) **ובר** מן דין הנה נחילול שנת נהוצאה וטלטול כנר פשוט המספקות ופרחה הנרעת עדי כי רניס מוטעים נדנר זה ויחשנו שמותר לעשות כן ונפרט הטולדים נתנגלית ומעריקא שרשו כנר לנותיהם ולחותיהם מטלטלים נפרהסית ומעשה מזיד דיהרו כלומם דמי דמעשה לנותיהם נידיהם והו"ל כתיוק שאינה אין הכותים וכמ"ש הנ"י סימן שפ"ה לעניו לזוקים ולע"נ דהתם מיירי נחללי שנת נפרהסית נאיסור דרבנן ולא נדאורייתא, ואולם הטולדים נתנגלית ומעריקא לאבר המה נוהים וע"ה נמורים ואינם יודעים כלל מחיה דין, הרי הרנה מהם נם מדין דאורייתא לא ידעי ואומר מותר שונג אוכל וכ"ש נאיסור הוצאה דאינה מפורשת נתורה להדיא הנה הרמה מהם מוזנין לאין נזה לאיסור כלל, וקשה ליתן להם דין תומר לאחל שנאות נפרהסית, ועיין נרמ"א חו"מ סימן ל"ד סעיף ד' דנכל דנר לאיסור שוכל לומר שענרו מכח טעות אין נפסלין לעדות כמו הני

קטורלי ניו״ט רלזון נסנהדרין (כ״ו:) ולפילו אם לא טעטו מידי להנדיק נפסח וכמ״ש בת׳ תשלח בניתין סימן נ״ת, ועיין בכנה״ג ניור״ד סימן נ׳ נהגהת נ״י אות כ״ה דאם עובר נתשבו שלא הוה שוס חיסור ת״ל נדיקת סכין לפילו לדעת הרמב״ם והוכיח זה מדברי הרשב״א בתשובה, וכ״כ הרדב״ז לענין נוגע מתון גרגר׳, וכ״כ בת׳ רעק״א סימן נ״ו לענין עדים המגלחים זקנם בחער דהשתתה בחער דנתפשט נשר״ה אלל הרבה לא תשב שזהו לחיסור כ״כ, והיא נמדינות הללו לענין חילול שבת בהולאה וטלטול.

ובת׳ נגין ניין הבעות סימן כ״ג כתב ג״כ בהא דפסק הרשב״א בתשובה הובא בנמ״י ניור״ד סימן ק״ט דמותר לחלל שבת נפרהסיא ייט יין בסך, דפובשי ישראל שבזמינט דברובם חילול שבת נעשה כהיתר יש להם דין אותר מותר ברך קרוב לחזיד הוא, ויש בהם שמתפללים תפלת שבת ומקדשים קידוש היום ולחיכ מחללים שבת במלאכות לחולייתא ודרבנן, והרי מחלל שבת בחשב כמותר נלבד תפני שהכופר בשבת כופר בנבריאה ובנורת חה מודה ע״י תפלה וקידוש, ומה גם בנגיהם אבר קטו מחתיהן כרי וסיים שם להתחזיר להחשיב בניעת יין של הפושעים הללו לסתם ייכם תבת עליו ברכה לכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו שם לא שמבורר לנו שידוע דיני שבת ומעיז פניו לחללו בפני עשרה מישראל שזה ולחי כמותר נמור ובניעת ייט לחסור עכ״ד.

והנה טעמתו של הנ״ל שטען דמחלל שבת בחשב כמותר תפני שהכופר בשבת כופר בנבריאה ובנורת חה מודה ע״י תפלה וקידוש, לע״ד יש לדון בזה דלא״כ ניתא דמחלל שבת דהוי כמותר לכהת״ת זהו דוקא בשאינו שומר שבת כלל ומחלל בכל המלאכות והא ליתא דלפילו אם הוא מחלל שבת בפרהסיא בחלאכה אחת ושומר לינך מ״ת הוי ככופר בכה״ת כולה הן לענין שחיטה והן לענין י״כ״ם, וכדמשמע מקושיות התוספות והרשבו״ם בשחט בשבת דשחיטתו כשרה דהקשו הא הוי מומר לכל שבתות ואחלי שחיטתו כשירה ולי ליתא ליבני כגון שרלינו שבשר שבת בשאר מלאכות לו שרלינו לותו מתפלל ומקדש קידוש היום לו״ח הא ליתא, ועיין תבה״ש סימן נ׳ סע״ק ב״ה, וכן מוכח מהא דכתבו לעיל בשם הספרי דמחלל שבת דהוי ככופר בכה״ת כולה זהו משום דבסתכה פי מקושב לפי ע״ז ומקושב הרי לא חילל שבת רק בחלאכה אחת לו חולש לו כרי, ומשתמע בשאר היה ככל ישראל שומר שבת כהלכתו וליתא טענת הב״ל, ולולם אלי דטען להפושעים בזמינו הנה לרושם נעשה חילול שבת כהיתר ויש להם דין אומר מותר זהו סברת כבוה כדאי להכריע הדין בני בניעת יין דלא לאסור, ועיין תשובת מהרש״ם ח״ת סי׳ קכ״ת בלא ולופה מלת מנוה לותם שהם מחללי שבת מהו הדין, ופסק ג״כ כנ״ל, ומעתה פשיטא דצריך להפריש מאיסור ותוצה לעשות תקנה להם אלא יבשלו בחיסור חילול שבת בגלי דעת מותר העון דרושם שוגגים וכלחוטים דמי, ובנדה נאמר דמי שחתרשל בזה הדיוטות נמורה היא לו תיטות בזרקה בו וכ״ש דלאו ואלני להעיר דתרוייהו לית להו דרבניה הדיוטים ובם מיבים, מחיבים שוגים, ד׳ ירחם ויבין שופטינו בנרחשונה בנ״ת. והנני לנאר בקונר נמרן כל הדינים העולים להלכה מחוך דבריו בס״ד ושלשה ועשרים המה.

(א) הרואים פנים בהלכה ומקור להחשב״ן והעיטור בשם תשובה לקחלי דחומר לחלל שבחות דהוי ככופר בכל התורה זהו דוקא בעובדת קרקע ולא בעלם שיטה זו מהב״י שהניאה נאו״ע סימן מ״ד ומ״ת לדינא נראה דסובר להלכה כשיטת התוספות דלא בעי עבודת קרקע ולא״כ לפילו מומר לחלל שבת בהולאה וטלטול והעברה ד׳ מחות נראה״ר הרי מחר לכל התורה וייט יין כסך ושחיטתו לסורה.

(ב) מומר לחלל שבת בגלל הרי מי מומר לכה״ת חה חלי מי נפלוגתא הב״ל דלהנאוים דסב״ל דבעי עבודת קרקע והייט משום דחלל שבת דהוי מומר לכה״ת וכעובד ע״ז זהו משום דבסתכה פי מקושב לפי ע״ז ואין לך בו אלא חידושיו דומיא דמקושב דלא״כ אולי קבת ב״ל דבם בזה מי מחרי דומיא דמקושב שחלל שבת ביום השבת ולא בגלילה, ואולם הא אבן לא ק״ל כשיטה זו כלל ולכן לפי׳ אם הוא מומר לחלל שבת בהולאה בגלילה בפרהסיא הרי מי מומר לכה״ת אבל לענין חילול שבת עלמו ועוכרו בסקילה פשוט

(ג) לי לפשבר שיהיה כח התולדה יפה מכח האב ולכן אם נאחר דשיעא תולד, הכוונה גם לקולר, וכן לחד״א דמקושב מעניר היה, נקט הגמרא דמעניר ליבא לאיסתפוקי נדאיסי, והכוונה למלאכת מוליא ומחילא מוכן דא״א שיחשיב נמעניר כל שהוא ולא כהאחרי׳ בהגהת החלפס דנסתפק בזה (ובתשובת מוי״ו סימן קל״ג עמד בהא דברב יהודה דאחר מעניר שהרי חיסי אחר רק לבנות מלאכות ופלא דלא הרגיש גם בהא דתולש דהוא תולדה, גם מלי לכתב סם ונ״ע למה נחלקו בחורלי ונסתפקו לחיזה מלאכה היא דעלה אחר חיסי שחיטו חייב עליה ולא החליטו שהוא מעניר וס״ל כחד״א הנערה ללאו יצחה וי״ל דלא״כ הוא הדין גם המכבה פטור והוי״ל תרתי לא לחת עכ״ד, והנה ת׳ תחוה דהחוס׳ יבים בשבת (כ״ט:) כתבו דלפי׳ אם הנערה ללאו יצחה מ״מ בניעוי לכו״ע חייב, וכ״כ התוספות יו״ט דלהכי הקדים התנא בחתניתין דחבות חלאכות כיבוי להנערה ונקט המכבה והמעניר משום דבהנערה לית פלוגתא וכיבוי לכו״ע חייב וליתא לחירוצו של התוי״, ואולם קושייתו לע״ד לק״ת דהרי חיסי נקט חבות חלאכות כרי והנערה לחד״א ללאו יצחה לית מי חלאכה כלל ונם חלאכה לא הוי וכדלחיתא בפ״ק דפסחים (ה׳:) לחר רבח ב״ת חדרי״ע תלת כרי ובי״ת הנערה לחלל יצחה ופירש״י ותוספות חדקרי לה חב חלאכה ועוד לחור ריב״ח כרי.)

(ד) מ״ע דקדוש השם לין בה מעשה להא לסור לחבול בעלמו ולינו רשאי לעשות עצמי שניע להמצוה ורק לם חפשוהו מחויב לחסור נפשו והכל הוא נשב ולא תעשה נגד ד׳ ומצותו, וסרה בזה קושיות החעה״ת על הסמ״ג ונם ת״ם בזה פסק הריקלחי דחחויב לנרך ומ״ע דלהחזיק כל חנה שחחויבים בה חחיב כגון להחמין נד׳ בק״ת חכחומי חבלים וכחיבת צדקה לין לנרך עליהם דשלחי הני דחחויב החדם להכניס נהם לת עלמו חמיד משא״כ קדוש השם כיון דלינו רשאי להכניס עלמו בזה כלל רק לם בחה לידו מחויב לקיים החנוה לא״כ חו לא הוי כחחויב בה חמיד רק כחו שבחה החנוה חזחן לזחן דכשחניע זחן חיונה חנרך על עבייחה מחחת חיונים עיין בפנים לות ת.

(ה) חקום שנזרו העברת דת ולפבר לחזה מישראל לנרות פסק השנו״י ת״ב סימן ק״ו דנדולה הלכת נפשות ויש להם לנרות ורק לם לא נרחו לא הוו כחחבד עלמו לדעת והניח רלינה לזה ורלייחו לינה מכרעת, ולולם פסקו נרור לכן הוא להדיח נחדרב חזית (פ״ז פסוק ת) דחחוי״ע שחלו ליחזקלל הנניח לסנוד חו לא לחר להם כבר חקונל חני חיבעיה רבי חני כחעט רגע עד יעבור זעם הרי הנניח הורה להסחיר עלמן ולנרות נהחנת, ולולם הם החחירו על עלמם ותוכח זה לא הוי כחחבד עלמו לדעת.

(ו) ובישור פרהסיא ת״ם דוקדשתי לחרו נסנהדרין (ע״ד:) דליבו פחות מעשרה וכולהו ישרלל וזהו לפילו בעשרה ישרלל חומרים לע״ז ולא כח״ם נסי שפת לחת בהלחם הוא נכלל העשרה כח״ם נשרית ורע לחת להשיב זנה על חרי״ם לחנוב והפ״ת ומ״ח לא רלו דבריהם.

(ז) הב״ך סימן קי״ז וחנו״ם סימן נ׳ פסקו כחרי״ק דהיכא דהדבר מפורסם וידע שיתפרסם ל״ל עשרה מישרלל ולע״ד זהו היכא דחוכח מלד הדבר והענין עלמו ולין נריך לחמירת העכו״ם כלל כמו בעובדא דלסחר דהכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה וכן בעובדא דחחרי״ק, דיחוד החדה בנית הכוחרים והשחתה שמה מוכיח על המעשה בלי חחירה חבל היכא דבעינן לחחירה דיהיו בזה לא הוי פרהסיא רק מי היכא עשרה מישרלל ובזה ל״ש דבה״נ ושלולחית ורש״י לא פליני על חרי״ק וכח״ם נחות יו״ד.

נסתפקתי

(ח) נסתפקתי בתחלת שנת לפני העמים אי עונר נגלו דלת תחלנו מת אם קדשי לפוס שיטת הסמ"ג ופשטת דת"כ דהאי ונקדשתי בני עשרה מישראל לא קאי על לאו דלת תחללו ונם הרמב"ם סובר דנפשות מעשרה עונר נגלו דלת תחללו ת"כ לפשר דנם לפני העמים תיכת לאו דלת תחללו וצ"ע.

(ט) ואולם הך ספיקת הוא רק לענין אי עונר נם נגלו דלת תחללו אבל לענין הא דאמרינן דתמור לתלל שנת נפרהסיה הוי כמומר לכל התורה כולה הנה להדריבה זהו אפילו תיכת דתחלל לפני העכו"ם והכנה"ג תמה דתמ"ל לתלק נין פרהסיה להעניבו על דת לפרהסיה דמומר, ולע"ד הרי מוכרח לומר כן לשיטת התרדכי דכל שאפקיר עצמו בגילוי פנים הוי פרהסיה ואין צריך עשרה ת"כ ע"כ דתחלקין נזה, ות"כ תו תיכת למיתר דנם לפני עכו"ם הוי פרהסיה כיון דלת נעינן הכת פרהסיה כמו בהענרה על דת וכמ"ש נאות ח"ת, ות"כ אם הוא דר נכפר שאין אם עשרה ישראל כלל ותחלל שנת נפרהסיה יש לו דין מומר לכה"ת, ונטעם מנדים סונר דהא דאמרינן דמומר לתלל שנת הוי כמומר לכל התורה זהו רק מדרנן ות"כ יש להקל מטעם ס"ם דילמא קיימ"ל כהפוסקים דס"ל דנם נזה הוי פרהסיה כמו בהענרה על דת דנעי' דוקא ר' מישראל אנשים ולא כשים וקטנים ואפי' לת"ל כהמרדכי ובריבה הנ"ל דכל שאפקיר עצמו בגילוי פנים הוי פרהסיה דילמא מיהו לא מדרנן ואיכא ס"ם לנני הדאורייתא דמהני כמש"כ התוי, ובהנהת סמ"ק שהובא בנמ' יורה סימן פ"ב ובש"ך סק"ב ס"ס, ואפ"ל ג"ע לי לפשר לנרף סנרת זו דהוי דרנן נם לנני ס"ם דמדנרי כל הרחוקים מעבע דהוא דאורייתא.

(י) מומר לתלל שנתות נפרהסיה נפני עשרה מישראל דהוי לכו"ע מומר לכל התורה אם כתב נט לאשה נאול דאמו נאים לפסול הנט מעום דהסופר הוי מומר לכה"ת אם נת אחר וקידשה אח"כ נריכה נט מעניהם דמש"כ נאה"ע סס"ק קכ"נ אם כתבו נזמן ניוהכ"פ ונשנת הר"ז נטל מדאורייתא דמשמע דאם נת אחר וקידשה ת"ל היתה נט כלל דאכתי היא אשת איש נתורה ת"ל דזהו דוקא אם הנט נכתב אז נשנת וניוהכ"פ דנזה אפילו אם נימת דכתינת הנט הוי מעשה אחת ונם דנימת דהדין הוא כהפוסקים דנפעם אחד לא נעשה מומר מ"מ נאותה שעה שנעשה מומר נודאי קעניד לדעתיה דנפשיה כמו עכו"ם הנל נמומר שכתב הנט נאול לא תיירי אם נשו"ע ושפיר ת"ל נזה דנריכה נט מעניהם עיין נפנים לות י"ב, ולינרת דלדינן דנהנו לנות להסופר שיהרהר נתשובה, ולומר כן שהרהר ת"כ פשיטא דהנט כשר.

(יא) נאו"ז הנדול כתב נשם ספר נאונים דאפילו מומר לתלל יו"ט הוי מומר לכה"ת וזה דנר חדש דלא הזכירו הפוסקים ומלאתי תנר להאו"ז דנרי המנ"ט נתשובה מ"ב סימן ל"ת שכ"כ נשם תשובת הר"י התר נפר"ח סימן קי"ב סעק"נ ולפן נתר פסקי השו"ע נדרינן דמומר נאה"ע אם להסופר שכתב נט ניו"ט נמזיד הוי רק הסופר רשע ולא מומר, ואולם מומר לתלל יוהכ"פ שוה לומר לתלל שנתות וכפסק התנו"ס וזה עיקר ולא כהאומרים שנתנתו נדנריו ופשוט הוא דמומר לתלל שנתות דהוי כמומר לכה"ת הוא אפילו כשמומר יוהכ"פ ומזה מלאתלו וכמו שנוהנים החפשיים לתלל יוהכ"פ יותר קדוש וזה הנל ועיין מ"ש להקונע מקח ומתכר נשנת ופותח חנותו הוי מומר למלאכה לתורייתא.

(יב) נאונים הירחים מנאליאלן ואונאתן למרו דמי שהות ושחתו מומרים לתלל שנת נמלאכה לתורייתא נפרהסיה אין מלין את נניהם נשנת, ונסי' אנ"ד כתב לדיכא נניהם תיוב להמול לכם כל זכר דלאו נכלל לכם הוא ולפי"ז לשור לאשה כשירה לנשל ניו"ט לעורך נעלה אם הוא מומר לתלל שנתות, ואולי לשור נם להזמינו נזירה שמא ירנה נשניל, ואולם לע"ד הדין דלת יתייהו והעיקר כדנרי הנהה"נ ודלת כהט"ז שכתב שאפילו אם מנקשים למול שמא ת"ת יחזירהו כרי דלת היה לפניו מקור הדנרים נתשכול עיין שם.

(יג) הפמ"ג סימן שכ"א סונר דמומר לתלל שנתות נפרהסיה אם הוא חולה ג"ש נו סכנה אין מחללין עליו את השנת, ולע"ד אין זה נכון כמש"כ נפנים חות י"ז דנשלמת לרי שמעון נן מנסיח דנמר פ"ב מקרא דושמרו נני ישראל את השנת לעשות את השנת לתרה תורה חלל עליו שנת אחד כדי שישמור שנתות הרנה ת"כ שפיר י"ל דמומר לתלל שנתות דלא ישמור השנתות כלל אין מחללין עליו שנת להניאו מכל שמומר דנמר מומי נהם ולא שיחות נהם ת"כ שתירת שנתות העתידין היינו ענין מיוחל שנת דהתירנת נשנה שהדם חולה ומסוכן דהתורה לותה המות שיהיה נהם ולא שיהיה נהם חוש לד מיתה ות"כ אפילו נמומר לתלל שנת מחללין עליו שנת להניאו ואפילו לחיי שעה ודלא כהאו"ח, ועיין תשובת מהר"ם ש"ק כנרלה דדעתו נ"כ דלא כהפמ"ג, ועיין ס' שערי חיים ולא התרכתי נזה דאין הספרים הנ"ל לפני.

(יד) ונדין נני הדם החנושים דאין מניחין ספר תורה אנלס כאו"ח סס' קל"ה נרלה לאוקם החכם לא נרע מקום דמולה והדם חשוב מחיירן כן נחכם וחשוב, ואחכם ת"ז מהר"ם פדאוה ז"ל נתשובה ורמ"א ומנ"א לא ס"ל הכי ונדיך עיון, ועוד תמיהא להגאוני הוא דוקא אם הדם הטמא הספר תורה היינו טשאה נשניל עצמו אלא נשניל הדם אחר שיקרא נהספר תורה והדם ההוא יש נחקומו ולא זז ולא הלך אל הס"ת להניאה נזה היכא נזיון טוב ונכה"ג מיירי מקור הא דיכא דנ"ת החנושים דנלמד מהירושלמי דיומא אבל היכא דהדם מטלטל הס"ת נשניל עצמו שהוא יקרא בו ת"ש כיון דהדם הקורא נעצמו הלך אל הס"ת אע"נ אלא קרא בו נחקומו שהיה אם הס"ת ומטלטל הס"ת לחקום אחר לקרוא נה ליכא חשש דנזיון מידי, ועיין נפנים לות כ.

(טו) מומר לתלל שנת כיון דהוא כעכו"ם אפשר להשכיר רשותו משכירו ולקיטו והשו"ע נסימן ס"ם סעיף נ' שהניא בני דיעות זהו נישראל כשר ולא נזדוקי ומור וכ"כ נסי' תק"ז והוא נכון.

(טז) נחטאות המפולנין להר"ר אל כותים דעת הר"ח לו"ז סימן פ"ח דאיבו מחחלק נהה"פ וזה היה דעת הר' יעקב נרי משה להחחיר ולהורות כן, והרמ"ב דנהו כזקן ממרא ונדהו דאין להחחיר נדנר שאפשר ונהנו להיחר והוי כמו מיחות ולא מינעינן נחקום דיש מכשול לרנים נחילול שנת דלכו"ע אסור להחחיר וכמו נקה"ב לרחמ"ח סימן ס"ב סעיף נ' וכמ"ש נדמ"ח אם נשם הנחמ"י ונטו"ז סימן חקכ"ח סעקי"י דלא לפילו נחקום דליכא מכשול אסור וכמ"ש נטו"ז שם.

(י) משכ"ח התוספות פ"ק דנמ"ת (יו"ד.) דנניבה לא חקיבו רנבן ד' אמות אזו דוקא נקבן דמ"ח דאיבו קבן נאור דאיבו קובה נאחבה, ולהאבי מילואים גם נאותה שעה שקובה נדמ"ח אין הדמ"ח אלו אחב אלא כדי שיקבה אחם הילכך נזה איבא שבור לאחר דנבי נניבה דהוא מילחא דאיסורא לא חקיבו רבבן כלל שיקבה נקבן דמ"ח אבל נשארי קבן דרבבן כאו קבן אבב לאחן דס"ל דהוי דרבבן וכן לרי יוחבן דאחר דבר חורה משאת קובות וקבן משיכה הוי דרבבן מ"ח קובה משיכה נבבב וקבן אבב נבבן.

(יח) הא דכחיב והשבתו לו לרבות אבידת בובו כדאיתא בב"ק (פ"ח:) אזו אפילו אם בוא אל אבילו אין שומעין לו כמ"ש מהר"ם מרוטבורב בתשובה סימן ל"ט, ות"כ נרחה דה"ב וכ"ש הוא בהלאת בפשו בזה אבילו אבי הא"ע דוהשבתו לו ובם הל"ת דלא תעמוד על דעיך כמ"ש הא"ע אלא רל"ט, והסברא דהלעיטהו לרעב ויחות דרמ"ה דמע"ש זהו דוקא התם דאין לו לעשות תקנה לנזלן להסיר ממנו מכשול קבן שן כרם בבעי וערלה דהוא שתב בשם בתקום שהוא עונר עון בזילות בחזיר דהוא יותר בדול וכמ"ש הרמב"ם בפי' התשנה שם עיין בפנים אות כ"ו.

(יט) כל אדם מחוייב להפרים חבירו מאיסור ל"ת ורשאי לכפחו ולחבול בו כשהוכח מהא דבני בנרבע שכלו ימיו דיכול רבו להכותו כדאיתא בב"ק (כ"ת.) והקב"ח הודה להחיחות דלא בעי

נעי נזה מומחין, ונזה יתייצב הא דתוקין (ק"י:) דלא טען רמי בר דיקולי חסדא חסדא קנסא קדיינת ננגל לפמ"ש הירחים דכפיה קנסא הוא, דזהו רק נמ"ע והתם כפתוהו על שהיה מזלזל בתניו ואמו נדברים ועבר על תורר מקלה תניו ואמו, דנזה הכל מחויבין לכפותו, עיין נפנים לות כ"ז כ"ח דנ"ל שליחותייהו דכל ישראל עבדי כמ"ש התם מחו"מ סימן קע"ז.

(כ) ואם רצתי לטעת ישראל למכור חלק הכלות וכיוצא לחיצני דלא מעלי היכא דאפשר להו לקנות נס מעבת מי', לע"ד היכא דחבע נפירוש לצורך סעודתו יש לאסור דהריטב"ח כתב דאפילו היכא דליכא לפ"ע מ"מ מקרי מסייע ידי עוברי עבירה ואע"ג נמתי דמקיל להו הטירחא שאינן צריכין עכשיו ללכת מחנות זה לחנות התי' הרי מקרי מסייעם דאפילו נסיוע כל דהוא אסור דלא גרע מלומר החזיקו לעובדי אלילים דאסור אפל היכא דהלוקח קונה סחתא דאפשר למחלי דאינו ודאי לאיסור ליכא לפ"ע דהוא רק נודאי מכשול כמ"ש הריטב"ח פ"ק דע"ז (ט"ו:) וכ"פ התנו"ס סם ס"ז ונס לאיסור דמסייע ידי עוברי עבירה אינו רק נודאי לאיסור ולא נספק לאיסור וכמ"ש הריטב"ח פ"ק דנ"מ (ה'.) נד"ה דאלת"ה אימתא לרועה.

(כא) להירחים וסמ"ק וריטב"ח ליכא חיוב תוכחה נס למי שעובר עון נמזיד, וכ"ה להמוקי' ורמ"ח נאורח"ח סימן תרי"ח ניחיד. ונס להסמ"ק הא דאמרינן כאם אתנה לומר דנר הבאתי כן מנוה אלא לומר דנר אלא כאתי אהו אחרי שקייס מצות תוכחה ל"ב לי לאפשר לומר כהב"ד ודנ"מ נאיטתו נסימן קנ"ת דהעובר עבירה נמזיד ומומר אין ישראל אחר מצוה להפרישו דהא להני פוסקים הנ"ל מחוייב להוכיח למזיד ל"ב ודאי דכ"ש דמצוה להפרישו ונם מהא דאיתא נתנדנ"ח ואלקוט דאם אינו עתיד נתורה ומצות ליכא חיוב תוכחה י"ל דזה קאי על דרש דהוכיח דקאי על תלמיד לרב ואומר לקנלו או על חבירו נאחיו לומר לקנלו, אבל דרש דהוכח דאפילו אחה פעמים נאחאע, נזה לא נעינן עתיבה כלל, ואפילו לעובר נמזיד דינא מכלל אחוה מחוייב להוכיח, ומחילא דמחוייב להפרישו, ולכן נראה דהב"ד מיירי דוקא היכא דאם לא יאמר לו התיסור יקחהו אבל אחר נזה כתב דנאומר ליכא לאיסור דרנען כיון דאין נידו להפרישו לנאחרי, ואפשר דמיירי נס היכא דחבעי נפתחא ולא נפירוש לאיסורא.

(כב) קשה ליתן לבני אנגליא ואמעריקא דין אומר לחלל שבתות נפרהסיא דאחרי דהם ע"ה רובם מוטעים האמ ונפרט הגולדים שם שרואי כנר אבותיהם מחללים נשבת ועושים מ"א מובחים דליכא לאיסור נזה והוי כתיוקו שבשבה לגין העכו"ם ואומר מותר שוב הוא וכמ"ש הרמ"א נאו"ח ורבב"ז לענין נוגע ממון נרבבי ורעק"א לענין מבלחים זקנם נאער דאין נפסלים לעדות ה"ג נהני מחללי שבתות ונם אין עושין ייב"ם בבעבע כמ"ש בא' בגין ביון השביות, וכ"כ בא' מהרש"ם לענין לב ולפופה מצת מצות ואמילא דאיכא חיוב להוכיחם ולהפרישם מאיסור לכ"ע ואיכא חובה לעשות להם חקנה אלא יכלו באיסור טלטול והולאה ואחלאתה שפתי שקר הזורות עליהם עתה בבאה ובח כמו שאמר לותו רב היפה הנזכר באות כ"ה.

(כג) ומיהת דפיסקא לענין שאלתינו לאחרי דכל אדם מתייב להפרים הבירו מאיסור ל"ת ורצתי לכפותו ולאחבול בו ל"ב חובה על כל אדם לתקן עירובין להניל מזידין משון וכ"ב בחבלות ואמעריקא דרובן שובבין ומוטעין ועל ב"ד מוטל הדבר ושליחותייהו דכל ישראל עבדי ואם לאו מכשול קולר העם על עוברים כמ"ש התם מחו"מ סימן ל"ת ואו"ח סימן קע"ז ונפרט בעירובין דרך ת"ח לתקן עירובין חבות בדול הוא לאחקן ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות בחורה היא לו מיבות בזרקה בו כמ"ש התבב"ן.

זהו פרי הכרם העולה מדבריכו לדינא בקצרה ולכן הבתלחי בזה וזיכני ד' למצות התופים לך להתיר טלטול בעיר מאנטשעסטער יע"י, ודברי יועילו בהרבה דברים לכל העיירות הבדולות בזמבינו, ולכן הבני כותב בזה מאחר (ולא כל אחר) מידאחי בדיבים הללו להלכה ולמעשה ד' יוצליבי ירחו אורחי ואבאו כי אתה ד' עזרתני ובחמתני, כי לך ד' הוחלתי.

בחום הק' **אברהם אהרן** בהר"ב ז"ל **יודעלאוויץ**.
רב ואב"ד דק"ק **מאנטשעסטער**.
בעהמ"ח ס' שו"ת **בית אב**, וס' **תפוחי זהב**, וס' **עלי"ם**.

סימן ב'

בשיטות הראשונים כמה מחיצות צריך לרשות היחיד מדין התורה.

שאלה. עיר הזאת הבקראת **מאנטשעסטער** שיש בה רחובות ומבואות רחבים הרבה וסרטיאות ופלטיאות ושוקים בדולים ובם יש בח קרוב למליאן מספר בפש אדם הדרים בה מלבד אשר ינהרו אליה סוחרים קונים ומוכרים למאות ולאלפים מעיירות ומדינות אחרות הבה ראוי לברר אם יש בחוצותיה ורחובותיה דין רשות הרבים מן התורה או לא ואולם טרם בבוא להשיב בהלכה על שאלה זו ראוי לבו להשיב על השאלה הבופלת בכל המדינה כולה **לאשר** מדינה זו מדינת **ענגלאנד** יושבת בלב ימים כי הים מקיפה מסביב וקרקע האי בבוה הרבה משפת הים באופן דאיכא לעולם תל מתלקט עשרה מתוך ארבעה אמות אם זה מהני שלא יהיה מה"ת דין רה"ר בכל המדינה בחוצותיה וברחובותיה או לא.

(א) **תשובה** נרסינן פ"ק דשבת (ו'.) ת"ר ד' רשויות לשבת רה"י ורה"ר וכרמלית ומקום פטור אחו היא רה"י חדין שהוא עמוק עשרה ורחב ד' כו' עד סוף הסוגיא, והבה לבאר ולבדר הלי שמעתתא הכוללת כל דיבי רשויות לשבת הרי רצוי לבו רשאונה לבדר כמה מחיצות צריך שיהיה לרה"י מדין התורה, ורצתי לרבותיבו בזה שבשה שיטות, והבני לבתרם מעט בס"ד.

ענף א'

השיטה הרשאונה היא שיטת רש"י ותוספות בכמה דוכתי דבני מחיצות הוי רה"י מה"ת והזורק מרה"ר לתוך התחיצות לו בהיפך מתוך המחיצות לרה"ר חייב מה"ת ורק מדרבבן לחסרו עוד אם לטלטל יותר מדי לחות עד שיעשה בבד הרישית לחי לו קורה, עיין רש"י ריש עירובין ושם (י"ט:) ובתוספות פ"ק דשבת (ט'.) ד"ה לעי"ב, ופ"ק דסוכה (ז':) בתוספות ד"ה סיכך ונרא"ש אם ובשתי מחיצות ובשליבית לחי ליתא אם פ"ק דעירובין (י"ב:) לחר רב יהודה מבני שחיבו רחמי לשיתוף פירש"י שהוא מפולש הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב דלחי משום מחיצה ואם הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור דקורה משום היכר, וכן לחר רבה לחי משום מחיצה וקורה משום היכר ורבבן לחר לחד זה ולחד זה משום היכר ופריך הבבחרא לרבבן מהא דתבית יחר על כן לחר ר' יהודה חי איב לו שבי בתים בשני בדי רה"ר שעשה לחי מכלן ולחי מכלן לו קורה מכאן וקורה מכלן ונעשה ונתן בחלוצ לחרו לו חין מערבין רה"ר בבך, ותוס' ד"ה ליתניה כתבו דאפילו רבבן לא לחרי אלא דמדרבבן בעו אלא מחיצות בחורות עכ"ל, ובבלין הב"ח להבר"ח כתב דדברי התוספות תמוהים דהא מינו מלן דפלינ על ר' יהודה בבריתא דפ"ק דשבת הב"ל דקחבי בם זהו רה"י בחורה למעוטי הא דר' יהודה דיחר על בן ולחרין בבחרא ולחלי קרו ליה בחורה מהו דתימא כי פליבי רבבן עליה דר"י דלא הוי רה"י הבי מילי לטלטל אבל לזרוק חודו ליה קמ"ל הרי דחבריתא זו מוכח לו דרבבן דר"י פליבי עליה אפילו לזרוק לו דע"פ הך בריתא פליג עלה ופשטא דחילתא דחכח הבריתא שחעיבן דרבבן פליבי עליה אפילו לזרוק ות"ב אין כתבו התוספות דחפילו

רבנן לא פליגי עליה אלא מדרבנן ונם אלו פריך הש"ם מרי"ז דיתר על כן והא רבנן פליגי וס"ל דלאו לאו משום מחילה כלל. והכי נמי נמי"ב.

וכרבע היה לפשר לומר ניחוש דגרי התוספות דס"ל דהא דקאמר הגמרא דתינח נמורה אלו לאחזועינן דרבנן פליגי על ר' יהודה לפילו לזרוק אלא הוי רה"י כלל זהו לפום המסקנא דגמרא דעירובין דמסיק דטעמא דר"י דקסבר שתי מחילות לאוריי"מ והאי מסקנא לאו דוקא לרבע ושייך שפיר לומר דאלת נמורה קאי על מנין המחילות דזהו רה"י נמורה הייט שנגמרו מנין מחילותיה לאפוקי הך דשני בתים אלא הוה רק שתי מחילות אלא הוי רה"י כלל אפילו לזרוק אלא דגמרו מנין מחילותיה אבל דגרי התוספות נעירובין הרי הס קאי להמסקנא דלא"ת דאביה לרבע ופ"ד דטעמא דר"י משום דלאלו וקורה הוי מחילה אל"כ לפום האי פ"ד דהמסקנא הרי לא הוי מנין כלל לפרש תינח נמורה דנקט הגרי"מ אלו לאחזועינן דזהו רה"י נמורה שנגמרו מנין מחילותיה דהא נשתי בתים נמי נגמרו מנין מחילותיה לפום סנרא דהשתא דטעמא דר"י משום דלאלו וקורה הוי מחילה ועל כרחך הוה מפרשינן דזהו רה"י נמורה אפילו לטלטל ואיכא רשות היחיד אחר שאינו נמור לענין היתר טלטל אבל לזרוק מקרי רה"י וכקושיות התוספות שם נשנת ופרה תמייהת הגרעק"א ז"ל וכ"כ נפ' נקה"ע.

(ב) **אמנם** הא ליתא דהא רש"י פירש דטעמיה דהמסקנא דפריך מהא דיתר על כן אלאו ר"י זהו משום דסובר דאפילו רבנן לא פליגי עליה אלא נרה"ר אבל נתנוי מפולש לא והתוספות מיאלו נזה, ונחידושי הריטב"א הניא לנו נזה נשלימות דגרי התוספות ושעתם דאילו נפירש"י דהתוספות הקשו לפירש"י דהא תוכח לעיל סם נפ"ק דעירובין נשמעתא דכיצד מערבין דה"ר (ו:) דאפילו נתנוי מפולש אלין נו דה"ר מנרכי רבנן מנד לאחד נורת פתח לת"ק ולא לאנניה, ועוד תימה נדול לי ר' יהודה אפילו נרה"ר נמור של שם עשרה למה לאאר דשתי מחילות לאוריי"מ נטלת תורת רה"ר אבל מנוי מפולש דעלמא ואפ"ג תניא דה"ר נמורה סרטיא ופלטיא ומונלות המפולשין ומוכח החס דאפילו לר' יהודה היא עכ"ל, ונרור קאני דהתמיהא האחרונה שזכר הריטב"א ליתא מדגרי התוספות רק הוספת הריטב"א היא דהא התוספות שם נפ"ק דשנת וכן שם נפ"ק דעירובין (ו:) ד"ה וכי תימא, הקשו דלמה לימצריך למתני ליזו היא דה"ר נמורה למשוטי דר"י הא מדקתני סיפא מונלות המפולשין שמעינן שפיר למשוטי דר' יהודה ותירלו דהוי למימא דטעמא דר"י דקסבר לאי וקורה משום מחילה ונמהרש"א נפ"ק דשנת שם הקשה ע"ז מהא דתלמודא נפי כל נגות (ל"ה.) מוכיח מהך נרייתא דיתר ע"כ לאאר ר"י דס"ל לר"י שתי מחילות לאוריי"מ ולא ניחא ליה לאימר דסבר לאי וקורה משום מחילה, ולע"ד לק"מ דהתס נפי כל נגות קאי הסוגיא לרבנן ואיהו ס"ל להדיא נפ"ק דעירובין דלאי משום מחילה וקורה מכלן מוכח היכר כס"ל ולא"כ מהא דמהני לר"י שתי מחילות לאוריי"מ, וכ"כ להדיא כתוספות שם נעירובין (פ"ו.) סוף ד"ה קורה אבל נפ"ק דשנת נסחמא דגמרא שפיר כתבו התוספות דהא דקאמר הגמרא זו היא דהי"ה נמורה למשוטי דר"י ולא סמיך למסיפא דמונלות המפולשין דהר"י טעמא דר"י דקסבר לאי וקורה משום מחילה (ומנלאתי לאמר דר"ת שקאמני זה נש"ם החדש נהנהות מוקי הנרי"נ) ואיך שיהיה הרי לדברי התוספות ליתא טעמא הריטב"א מהא דמונלות המפולשין דהוי רה"ר לא תיתי כר"י דהא הרי נאמת מסיק הגמרא להך נרייתא לימה כר"י נס נלא נמא זו דמונלות המפולשין ורק מהא דמונלות המפולשין דסיפא לאוד לא הוי מני להוכיח מידי משום דהוי לאחינת דלאי וקורה הוי מחילה להכי לא נקט הגמרא שם נשנת הלי נמא להוכיח מינה דהלי נרייתא דלא כר"י אבל לס ניחא דלר"י שתי מחילות דלאוריי"מ יהיה שפיר מוכח נס מנמא דסיפא דמונלות המפולשין דלא תיתי כר"י, ומה נכך והא נלא"ז הנרייתא דלא כר"י, ולכן הנכר נדור דהתוספות דאילו נפירש"י הוא רק מטעמא קמא שהזכיר הריטב"א דהא נשמעתא דכיצד מערבין דה"ר מסיק דנס נמנוי מפולש ס"ל לרבנן דלא מהני לאי מכלן ולאי מכלן, ומעתה לס ניחא דנס פירוש התוספות לא לאי שפיר רק לס ניחא להסוגיא דפ"ק דשנת הוא לפום המסקנא דגמרא דעירובין אבל להס"ד הוי מפרשינן נמורה על הרשויות

דלרבנן שתי מחילות הוי רה"י שאינו נמור דרך לזרוק הוא רה"י ולא לטלטל מ"ט יקשה למה נאלו התוספות כלל מפירש"י והא נס פירש רש"י יתיישב נדרך זה דהקושיא לפירש"י משמעתא דכיצד מערבין י"ל דהא דמסיק שם דנס נמנוי מפולש ס"ל לרבנן דלא מהני לאי מכלן ולאי מכלן זהו להמסקנא דהכא דטעמא דר"י משום דשתי מחילות דלאוריי"מ ולפי"ז רבנן פליגי נס נמנוי מפולש, אבל להס"ד הוי מפרש"י הסוגיא דנרה"ר נמור מיירי ר' יהודה, ונס התוספות שם נד"ה וכי תימא, כתבו כן נתירון הרשזון דלהס"ד שם הא ר' יהודה מיירי נרה"ר נמור ומ"ש הרי ולאי ד"ל דכן הוא לפירש"י ושפיר כתב רש"י דרך נרה"ר פליגי רבנן אבל נמנוי מפולש מודו ולמה הוצרכו התוספות להיות נד כלל מפירש"י כיון דלא הרויחו דנס לפי פירוש התוספות יצטרך עוד זו לסיבא הסוגיא דפ"ק דשנת אלא ודאי דמזלתו התוספות מפירש"י מוכח דס"ל להתוספות דלפירושם עדיף דאתי שפיר נרווחא דאין צריך כלל לסיבא אינה סוגיא דקאי רק להמסקנא דהכא והדרא קושיות הנרעק"א ז"ל ואפילו אם ניחא להתוספות ס"ל כתירונם הנאי נתוספות ד"ה וכי תימא הכ"ל, ומ"כ נס להס"ד דנמרא שם ר' יהודה לאו מיירי נרה"ר נמור ולהכי נאלו מפירש רש"י מ"מ הנמר קשה כיון דנס לפום פירושם דתוספות צריך לסיבא אינה סוגיא דקאי להמסקנא דהכא מ"ט לא היה להס לפתור פירש רש"י דנהאי ענה הוי מ"ט נס מה שהקשו לפירש"י משמעתא דכיצד מערבין דה"ר דס"ל לרש"י כתי' הרשזון נתוספות שם, ונאמת נס מדגרי התוספות נפי עושין פסין (כ"ב.) ד"ה דרבנן, משמע נמי דס"ל להתוספות דקושטא דמילתא הכין הוא דאינא לאלק לרבנן ולומר דלא פליגי אר' יהודה אלא מדרבנן אבל מדאוריי"מ מודו ליה ועיין שם נתוספות ד"ה קסיל, דנרה"ר ס"ל להתוספות דאינו תוכרח כלל לומר דמסקנת הגמרא דר' יהודה ס"ל שתי מחילות לאוריי"מ אלא דיל"ל דקסבר שצ"מ מחילות לאוריי"מ והייט דרך רבנן דס"ל דזה וזה משום היכר הוכרח לומר דר"י ס"ל שתי מחילות לאוריי"מ אבל לאחד"מ דס"ל זה וזה משום מחילה ס"ל דס"ל דלר"י נ' מחילות לאוריי"מ וזהו כדגרי התוספות נפ"ק דשנת הנ"ל.

(נ) **ולע"ד** לאינא לי"נ תמיהת הנרעק"א ז"ל דהנה פירכת הגמרא לא תניא לרבנן הרי הוא רק מלאי וכמ"ש רש"י מלאת לאי משום מחילה והייט לאעי"נ דלר' יהודה קורה נמי משום מחילה לפום ס"ד דהקשו מ"מ לא פריך מידי מקורה וכו"מ הנרעק"א ז"ל נעלמו נגליון הש"ם סם נטעמא דמילתא, דלעניו קורה הרי נרייתא דלעיל דקתני זורק לתוך מנוי ים לו לאי חייב משמע דוקא לאי ולא לר' יהודה פליג נזה על ר"י, ונס י"ל דמתניתין דפסול קורה למעלה מכ' זהו משום דס"ל דקורה משום היכרא ואיכא מתניתין דפליג נזה על ר"י, ומ"כ י"ל דהסוגיא דפ"ק דשנת דס"ל דלרבנן נס לזרוק לא הוי רה"י זהו משום קורה דנקט ר' יהודה אבל נלאי שפיר ס"ל לרבנן דמדאוריי"מ הוי רה"י ולזרוק מודו רבנן לר"י דחייב ורק נלטלוט פליגי, וכן הוא להדיא נחידושי המאירי סם נפ"ק דשנת ד"ה יש לפקופה וז"ל, חכמי הדורות שלפנינו כתבו שכל מקום שיש שם שני כותלים ולאי רה"י היא מיהא לזרוק אלא משום מחילה הוא ולא נחלקו נכאן נלאי לזרוק אלא לטלטל ומה שנחלקו עם ר' יהודה לזרוק דוקא נקורה שאינה אלא משום היכר, ולדעת חכמים אינה רה"י לא לזרוק והוא שאמרו שם נעירובין אמר רב יהודה מנוי שאינו רלוי לניתוק ר"ל מפולש הכאיזו נלאי הזורק לתוכו חייב הכאיזו נקורה הזורק לתוכו פטור לאי משום מחילה קורה משום היכר עכ"ל, וזהו שיטת התוספות נהא דלא"נ לרבנן ונס דנרי התוספות נפי עושין פסין ל"ש דולאי הא דרמי שם דרבנן מודו לאו היינו משום דס"ל דנקורה לין מערבין רה"ר דקורה לאינו ענין כלל להא דפסי נירלות לליכא נהו קורה ל"ש דרמי רק מהא דס"ל לאין מערבין רה"ר נלאי מכלן ולאי מכלן ונפסי נירלות לליכא נהו רק לחייס מן הנדדים מערבים ומהני לאין דרך הרבים מפסקתן ול"ל לפלק הדרך לנדדים, ולכן נזה שפיר כתבו התוספות דהוי מני לפנויי דרבנן לא פליגי אדרי יהודה נדין לאי אלא מדרבנן אבל מדאוריי"מ מודו ליה והסוגיא דפ"ק דשנת דקאמר דפליגי נס נלזרוק זהו רק לענין קורה ול"ש.

ובחידושי הר״ן לשנת שם כתב נשם י״ם מפרשים לפרש הא דקתמר הגמרא לגבל לזרוק לימת מודו ליה הייטו לליהוי רה״י וכיתרי זריקה מנית לנית כדמוכח נפי׳ מי שהוילוהו דטלטול ע״י זריקה שרי עכ״ל, וכוונתו למ״ש ריש פי׳ מי שהוילוהו (מ״ג.) אמר ר״ל אמר שמואל שנת ננקעה והקיפוה עכו״ם מחיצה נשנת מהלך תלפיס אמה ומטלטל נכולה ע״י זריקה ישוי״ב, ותי״כ לת מיירי הסוגיא מחיוב דזריקה מרה״ר לשם ושפיר י״ל דזהו טיעת התוספות נעירונין לפרש הא דקתמר הגמרא נפי״ק דשנת הא דקתני זהו רה״י נמורה הוא למעוטי דר״י נם לענין זריקה הייטו דנם טלטול ע״י זריקה לסור שם לרנטן לגבל הכל הוא מדרנטן דהתירו דנעי שבע מחיצות נמורות לגבל מדאורייתא הוא רה״י והזורק לשם מרה״ר לו נהיפך חייב ושרה תחיתת הנרעק״ת ז״ל.

והמהרש״א נעירונין (ס״ז:) ד״ה ומאי טעמא, כתב ורנע דמוקי שם הא דקתני נגרייתא ועד כמה עד נית סאתים

זה קאי לדיוקא דתוכו לגבל מתוכו ליס לסור לטלטל לף ניתר מנית סאתים לת ידע הך נריית׳ דפי״ק דשנת דחשיב רק ד׳ רשויות ולת חמשה עיין שם, ותי״כ שרה נ״כ תחיתת הנרעק״ת ז״ל ד״ל דלהכי שפיר לותניה לרנע, ולולם נספר תוספות שנת סיתן שמ״ו סעק״ז הניח שם על המהרש״ת ז״ל.

ענף ב׳

(ד) **השיטה** הנניה היא שיטה הרמנ״ם דס״ל דנשלשה מחיצות לת הוי רה״י מה״ת רק כרמלית מה״ת והרע התי״ת והכי״ת נשם הרמ״ך הניאו מקור לזה מהא דעירונין (נ״ד.) נאנר שנפרנה להה״ר לחמרי רשנן מתוכה לרה״ר ומרה״ר לתוכה פטור מפני שהיא כרמלית וכו׳, ויש להוסיף דמדקתני שם נמשנה הסמוכה מנר שנפרנה משתי רוחותיה והכא קתני סתמת שנפרנה משמע דנפרנה רק מרות לחד ותי״כ נשאר נ׳ כתלים וקרי לה כרמלית לנני מיזנת לחורייתת ללת הוי רה״י מה״ת ופטור מהולאה מתוכה לרשות הרנים ומרשות הרנים לתוכה, ולולם התוספות שם ד״ה חייב, מפרשי דרשנן מיירי נשלשה כל המחיצות עיין שם, ולחי שפיר דקתני לקמן שנפרנה משתי רוחותיה והכא קתני סתמת שנפרנה להכא מיירי שנפרנה לנמרי כל המחיצות, ונפי״ק דשנת (ז׳.) דקתמר הנמרא לפרש הא דקתני נגרייתא והכרמלית לת נזרכה ללת לקרן זוית הסמוכה לרשות הרנים, וכתב נהנהת רש״ם מוילונ׳ דה״ה דהוי מני למימר דלחי לאתויי מנוי סתום נלי הכשר נרוח רניעית לדעת הרמנ״ם עכ״ל ולישתמיטתיה לשון הרמנ״ם נפי״ד משנת הלכה ד׳ וכן קרן זוית הסמוכה לרשות הרנים והוא המקום שמוקף נ׳ מחיצות והרוח רניעית רשות הרנים כנון מנוי שלין לו לחי לו קורה נרוח רניעית כר, ונהנמי״ י שם לשון הרמנ״ם זהו מ״ש נגמרא לת נזרכה ללת לקרן זוית ולייט דמפרש נחתת ללת כפירש״י, וכן מנואר נדנרי ההי״ת נם נטור סיתן שמ״ה הוא כדנרי הרמנ״ם הנ״ל, וכתב הני׳ והנ״ת כדנרי הגמ״י הנ״ל, ונטור סיתן שם״ת חנר שנפרנה נחילותה לת נשפרנה יותר מעשרה לרשות הרנים, מקום המחיצה נדון כלידי רשות הרנים שהוא כרמלית כמו החנר עלמה עכ״ל, וכתב הפריסה ח״ל מתי״כ הטור כמו החנר עלמה נרחה דרומז למתי״כ נסיתן שמ״ה וקרן זוית הסמוכה לרשות הרנים כנון מנוי שיש להן נ׳ מחיצות כר׳ דהוי כרמלית לע״נ דשם נמנוי לירי לפשר דה״ה נחנר עכ״ל ופלא לגלי דתרן הפריסה הוגרך להניא מקור לדנרי הטור נזה מדנרי הטור נסיתן שמ״ה דמיירי נחנוי וכמסתפק כתב לפשר דה״ה נחנר ולישתמיטתיה הסוגיא נעירונין שם נמקומו (נ״ד.) דפריך ורנטן לחמר ר״ת רשות הרנים ומהדרו ליה לימהו מתוכה ומשני ה״ק ליה רנטן לר״ת מי לת מודית לן היכי דטילטל מתוכה לרשות הרנים ומרשות הרנים לתוכה דפטור מפני שהיא כרמלית לידי נמי לת שנת, ותי״כ זהו דנרי הטור דמקום המחיצה נדון כלידי רשות הרנים שהוא כרמלית כמו החנר עלמה הייטו כמו תוכה וכדנרי הנמרת, וכ״ה נשו״ע.

ובשבת פי הזורק (נ״ט:) נעי ר׳ יוחנן כותל נרשות הרנים נגוה עשרה ולייטו רחב ד׳ ומוקף לכרמלית ועשתי רשות היחיד חורק ונח על נניו מהו מי לחמרינן כיון דלייטו רחב ד׳ מקום פטור הוא

לו דילמת כיון דעשתי רשות היחיד כחלי דמי, ופירש״י מוקף לכרמלית נכותל זה הקיפו נקעה שהיתה כרמלית ועל ידו נעשית רשות היחיד כנון שהוקף לדירה לו לת הקיפו נו ללת נית סאתים עכ״ל ונגלון הש״ם להנרעק״ת הקשה הא ר׳ יוחנן הוא מרת דשמעתתת לחמר שם נפי״ק (ז׳.) קרפף יותר מנית סאתים שלת הוקף לדירה ולפילו כור ולפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ״ט מחיצה היא ללת שתוסרת דיורין ותי״כ לר״י הולרך רש״י לדייק דלת הקיפו ללת נית סאתים ומשמע דניותר מנית סאתים לת עשתי רה״י, והלת לעולם הוא רה״י ונשלמת נהא דפירש״י שם (פ׳.) ד״ה והוא, דניותר מנית סאתים הוי כרמלית ולייכא חיוב חטאת ניחא דיל דרנה רש״י לפרש לפילו למאן דפלינ לחדר יוחנן נזה, עיין עירונין (ס״ז:) דרב הונא נר חיננא פליג עליו ונם רב יהודה דדריש קרא ורחב ממשים נחמשים לחמרה תורה טול מחשים וסנג חמשים כדלימת נפי׳ עושין פסין (כ״נ:) ס״ל דניותר מנית סאתים ולת הוקף לדירה לת הוי מחיצה כלל מן התורה דלמון לחמרה תורה הוא דרשת נמורה כמ״ש התוספות נר״ה (ה׳.) ונחנינה (י״ז:) ונמכוחת (ס״ה:) וכמ״ש נסנ״ת שם נפי׳ עושין פסין, לגבל נפרק הזורק דקאי הסוגיא לר׳ יוחנן קשה, וכן הקשה נהנהת מנפה ליתן נפי״ק דשנת שם ונשאר נ״ע ולין פותר.

(ה) **ואמינא** לייבב דהנה נהך שמעתתת ליכא שבע פירושים נדנרי רנותינו הרלשונים ז״ל, דר״ת כתב כותל נרשות הרנים נגוה עשרה ולייטו רחב ד׳ ומוקף לכרמלית פי׳ כנון שהיה הכותל מחיצה נין רשות הרנים לכרמלית ולחי״כ נגה כותל נכרמלית שכנגדו ועשה הכרמלית ההיא רשות היחיד מי לחמרינן הרי הכותל הזה נחזקתו וכיון שלין נו רוחב ד׳ מקום פטור הוא לו דילמת כיון שעשתו רשות היחיד כחלי דמלית שלר ד״ט דמי ופשטינן כשהיה כותל לכרמלית מקום פטור היה והשתת דהוי״ל כותל רשות היחיד כיון שגה עליו כחלי דמגה נרשות היחיד דמי שלם זה הכותל הוא שעשה הכרמלית ההיא רשות היחיד (הייטו משום דזולת הכותל היה חסר מחיצה) כ״ש שיעשה הכותל ההוא רשות היחיד כו׳, ומנואר דלרנינו חננלל לת קלי התינעית על כותל המחרונה הרניעית שהקיף להכרמלית דהכותל המחרונה כיון דנה נגמר ההיקף והיא עשתה להכרמלית רשות היחיד פשיטת דהוית רשות היחיד ולם זרק ונח על נגה חייב לף על נב דלין רקנה ד׳ ורק עיקר התינעית הוא על כותל הרלשון דהיתה מחיצה נין רשות הרנים לכרמלית טרם שנעשה הכרמלית רשות היחיד, ולם כן נלותו שעה היתה הכותל מקום פטור כיון שחיצה רחב ד׳, ולכן מינעית ליה מהו דין כותל זה לחרי כן שנגה כותל נכרמלית שכנגדו ועשה הכרמלית ההיא רשות היחיד מי לחמרינן דהכותל הרלשון הוא נחזקתו שהיה מקודם ונם עתה הוא מקום פטור כמו שהיה לו דילמת כיון דמ״ת נם הכותל הרלשון מהני לעשות הכרמלית רשות היחיד דהא נזולתה היה מסר מחיצה, לם כן נם נכותל הרלשון שייך הסנרת כיון דלחמרים עושה מחיצה לעלמו לת כ״ש, וכן פי׳ הסוגיא הרשנ״ת והריטנ״ת, וכ״ה נרניעו ירושם (נ״ב ח״ו).

ואולם התוספות נשם ר״י כתבו דנוקת מוקף לכרמלית קת מינעית ליה דכיון דמוקף לכרמלית לין כ״כ סנרת שיעשה רשות היחיד מטעם דלחמרים עושה מחיצה כיון דנם נלי המחיצות היה שרי לטלטל נתוכה מן התורה לגבל מוקפת לרשות הרנים ועשתו רשות היחיד פשיטת דלעלמו נמי מהני, ולפי״ז התינעית לת קלי רק על הכותלים שהקיף לכרמלית כנון נקעה וכיוצא דנלי שום מחיצה כלל היתה כרמלית לגבל נהיקף לרשות הרנים נרחה דלפילו נכותל המחרונה הרניעית לע״נ דלת היה להרה״ר דין כרמלית מדרנטן דמדאורייתא נלי מחיצות מותר לטלטל להתוספות מ״ת כיון דעיקר המקום היה רשות הרנים ונרין לתחיצות פשיטת דכל כותל לעלמו נמי מהני.

ובחידושי המאירי כתב כותלי הנית לע״פ שלינם רחנים מרנעה ולינם רשות היחיד מגד עלמן המשתח על נגן חייב כל שעושה מחיצה לחמרים כ״ש שהוא עושה לעלמו, ולפילו לת היה כותל זה נעשה לכוונת רשות היחיד ללת לכוונת היקף כרמלית כנון מקום שהוא מוקף נשלש כתלים והשלים נה לת הרניעית הוחיל ומ״ת על יהה נעשית רשות היחיד הרי הן כרשות היחיד חה שחפסה נהיקף כרמלית ולת חפסה נהיקף רשות הרנים מפני שלין רשות הרנים נעשית רשות היחיד נהיקף מחיצה לחת שהם יש שם שלשה כרמלית הוא,

הוא, וזה שקורלה כותל נרשות הרגים מפני שהכרמלית היה סמוך לרשות הרגים ונלא זה וגנה כותל רגיעי נכניסה לרשות הרגים ות"ת נעשה רשות היחיד על ידו חייב עכ"ל.

והנה פ' זה הוא נהיפך מפ' ר"ח וסייעתו דלדידהו קלא מינעית ליה נכותלים הרחשונים שעשה להכרמלית לי מוקמינן להו לחזקתייהו ולהמחירי קלא מינעית ליה דוקא נכותל החחרונה ויש להסתפק קלת להמחירי החיך הדין נג' כותלים הרחשונים ללא הועילו שיהיה נעשה מהרשות הרגים רשות היחיד על ידם לולי נחמת לעולם מוקמינן להו לחזקתייהו והמשתח על נגן פטור, ולחכם דעתי טוטה יותר דהמחירי מודה דלחכ"ם כשנמחר נם כותל הרגיעית יש נם על כותלים הרחשונים דין רשות היחיד להמשתח על נגן ורק דס"ל דהגחרת הפס המינעית נהיקף כרמלית ולא תפסה נהיקף רשות הרגים מפני שאין נחיצות שיהיה נעשה מרשות הרגים רשות היחיד נהיקף מחיצה לחת דכל זחן דלא נגחר הד' כותלים הרי הוא כרמלית מדרנגן, והנה נשו"ע סימן שמ"ה סעיף נ' כותלים המקיפים רשות היחיד על נהיסה רשות היחיד לפילו לימם רחנים ד', ונספר תוספות שנת הניח דנרי התוספות נשם ר"י דזוקא מוקף לכרמלית קלא מינעית ליה כו', ותמה למה סחמו הפוסקים וכתנו סחמא הרי ליכא למטעי ולומר דזוקא נרשות הרגים הוא דליכא הכי דשם נרוך המקום למחיצות ולא נעקעה וכיונע דלח"ל למחיצות כלל דגם נלי מחיצות מידי הרי לטלטל נחוכה מן התורה, ויותר קשה על הרמנ"ם שדרכו למחוך תמיד מחר לשון הש"ס וכלן שיהא מלשון הש"ס וכתב כלשון השו"ע הנ"ל, ולהלמור י"ל דהרמנ"ם ושו"ע לח ס"ל כפי ר"י חלא כפי ר"ח וסייעתו לו כפי המחירי ונרה"ר נמור שנריך למחיצות קלא מינעית ליה לו נכותל הרחשון לפר"ח לו נכותל הרגיעית להמחירי והילכך ליה לו נכותל הרחשון המקיפים רשות היחיד כו' ולחי שפיר סחמו וכתנו דכותלים המקיפים רשות היחיד כו' ולחי שפיר ודו"ק, והנה מלשון רש"י שכתב מוקף לכרמלית נכותל זה הקיפו נקעה כו', הנה מדנקט דוקא נקעה משמע דנחית לסנרת התוספות נשם ר"י דזוקא נכרמלית דלא נריך למחיצות כלל כגון נקעה קלא מינעית ליה דנזה לין כ"כ סנרת שיעשה רשות היחיד מטעמת דלחרים עושה מחיצה כיון דגם נלי המחיצות היה שרי לטלטל מן התורה, ומלשון מדהוסיף רש"י ועל ידו נעשית רשות היחיד שהוקף לדירה כו', ל"כ משמע להדיח דרש"י סובר דהמינעית הוא דוקא נכותל החחרונה הרגיעית דלי נרחשונות ליכא נפ"ת לם הוקפה לדירה דלפילו לם לא הוקף לדירה הנה נדירת הכותל החחרונה שתהיה לשם דירה מכשיר הכל דהא נפרנה יותר מעשר ונודרו ומעמידו עד עשר דיו כעירובין (כ"ד.) ול"ו דלרש"י מיירי הגמרת הכא דוקא נכותל החחרונה וכשישת החחירי נזה ות"כ שפיר נקט רש"י נדיוק לו לא הקיפו נו חלא נית סחתים דכיון דלרש"י מיירי נכותל החחרונה הרגיעית הלי כגר היה נמורה מן התורה לרש"י ות"כ נשלמת היכא דלא הקיף עכשיו רק נית סחתים הרי עשה מחיצה המועיל מדרנגן ונייך שפיר לומר לחחרים עושה מחיצה לעלמו לא כ"ש, חלל לם היה מקיף יותר מנית סחתים חלא לשם דירה ת"כ מדרנגן הרי לא הועיל מידי נמחיצה זו מה תחמר לחחרים עשה מחיצה מן התורה דגם ניותר מנית סחתים מחיצה היא מן התורה חלא שמוסרת דיורין הרי לענין לחורייתא לא פעל נמחיצה זו מידי דקודם שעשה מחיצה זו היה גם כן כגר רשות היחיד מן התורה נג' מחיצות הרחשונות ושפיר היה מוכרח רש"י לומר נית סחתים דוקא שיועיל נמחיצה זו לענין דרגנן ואין מקום כלל לקושיות הנרעק"א והמנחה לימן.

(ו) **ברם** ליכא למחדי נרגא נתירוצינו זה לפמש"כ ההיא נפ"ז מתנית לי"נ שיטת הפוסקים ורש"י מכללם דס"ל דנג' מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה לחיך יפרנסו הסוגיא דעירובין (ג"ד.) נחגר שפרנה לרשות הרגים דקלחרי רגנן המכנים מחוכה לרשות הרגים חו מרשות הרגים לחוכה פטור הרי דמשתח דנג' מחיצות לא הוי רשות היחיד מן התורה כלל, וכתב ההיא דיש מחלקים נין פחות לרשות הרגים לפחות לכרמלית, ועיין נטו"ז רסי' שס"ג, ולפי"ז הרי הרגיעית דכותל נרשות הרגים נעשה ושינו רחב ד' ומוקף לכרמלית, הנה מיירי הסוגיא דהנקעה סחוכה לרשות הרגים נחור וכהא"נ נם נג' מחיצות הרחשונות לא היתה הנקעה רשות היחיד מן התורה, והדרת הקושיא להיה לפשר לפרש נם נהיקף יותר מנית סחתים דהא מ"ת עשה תיקון המועיל נהך מחיצה הרגיעית דלפי"ם לם לא הוקפה לדירה נעשה נה רשות היחיד מן התורה מה שלא היתה מקודם, ואולם כגר הזכרנו נרש דנרינו דהתוספות נעירובין מפרשי דרגנן התם מיירי נגפלו כל המחיצות והילכך לא הוי רשות היחיד מן התורה ולא ס"ל תילוק ההיא, ואם כן י"ל דגם רש"י ס"ל כהתוספות נזה, ולהכי שפיר פירש"י דלא הקיפו נו חלא נית סחתים משום דס"ל דהיכא דליכא ג' מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה לפילו נסמוך לרשות הרגים, וליכא נפ"ת ותועלת נמחיצה הרגיעית רק נהיקף נית סחתים.

ובזה לחרתי להנדיק דנרי הריטנ"ח נעירובין פ"ק (י"ט.) שהא לחמר רנא נין הלחיים מותר להשתמש והוכיח זה מהא לחמר ר' יוחנן מקום שאין נו ד' על ד' מותר לנני רשות הרגים ולנני רשות היחיד לכתף עליו ונלנד שלא יחלילו, ופירש"י ד"ה ונלנד וכו', וצין לחיים נמי לפילו חצנת ליה מקום נפני עלמו נטל להכא ולהכא ושרי עכ"ל, וכתב הריטנ"ח דהקשו התוספות היכי קלחר מרן רש"י דהכא נמי נטל הכא והכא והא כיון שעומד צין כותלי החנוי דש"י הוא מן התורה דקיימ"ל נ' מחיצות דלחוריית, ות"כ היכי שרי להשתמש נו לחון ויש שתירנו דחרן רש"י ז"ל סונר דלא לחמר נ' מחיצות רשות היחיד חלא נפתוח לכרמלית לנל נפתוח לרשות הרגים כו', וחכמים לוחרים המכנים מחוכה לרשות הרגים כו', והכא נפתוח לרשות הרגים מיירי כדלוקמינה רנא לקמן, ורינ"ח ז"ל פי' הכא נמי כיון דלין נו ד' טפחים צין הוא שינטל לנני החנוי שהוא רשות היחיד ועומד לחוכה ולפשר שלק רש"י ז"ל לכך נתכוין והק"ח דהכ"ל כיון דלא הוי ניה ד"ט נטל הכא והכא מדין מישוטת ושרי לנני רשות היחיד דלמו לנני רשות הרגים טעמת לחחרינת ליכא למיסר מפני שהוא נחוך רשות היחיד עכ"ל, ולכאורה מלד נפלחתי על דנרי הריטנ"ח דלמה הוצרך לחחוך נדנרי רש"י ולפרש נגם רש"י חפרש כהריטנ"ח נגד סחיחת דנרי רש"י דמשמע דסובר דשרי להכא ולהכא והיה יותר נכון לפרש דנחמת שרי לנני רשות הרגים להשתמש משום דנטל הוא לרשות הרגים ות"ע דלית ליה נ' מחיצות מ"ת לימו לגלא כרמלית והיכא דלית ניה ד' הוי שפיר מקום פטור, ולהלמור נתנלה הסוד שדחקו להריטנ"ח נזה משום דמהא דפירש"י נשנת נלינעית דר' יוחנן דמיירי דלא הקיפו נו חלא נית סחתים מוכח דסובר דנ' מחיצות הוי רשות היחיד נם נסמוך לרשות הרגים כנ"ל.

(ז) **ואכתי** יש לחון נשיטת רש"י נזה דהנה נפ' כיצד משתתפין (פ"ד:) נהא דלחמר רנ נחמן לחמר שמואל נג הסמוך לרשות הרגים נריך סולם קנוע להתירו, ופירש"י ולית דמוקי להא דר"ש נגג פחות מעשרה ולי לפשר דלמ"ד הו"ל כרמלית דכל רשות שרחנ ד' ולינו נגוה עשרה חלל רשות הרגים כרמלית היא ולם כן סולם מלי מהני עכ"ל, וקשה למה לייק רש"י למימר דכל רשות שרחנ ד' ולינו נגוה עשרה חם הוא חלל רשות הרגים הוא כרמלית, והרי רשות שרחנ ד' ולינו נגוה עשרה נם חם לינו חלל רשות הרגים הרי כרמלית דלשלם זהו משפטו ודינו, והוא פלא נדולה, ונראה להוכרח דש"י לזה משום דליכא דגג הסמוך לרשות הרגים חשוב דרך נגד לחד הוא סחוך לרשות הרגים חלל נשחרי הנדדים יש לו היקף מחיצות של החנר, וכן פירש"י שם להדיח וה"ל נג הסמוך לרשות הרגים שלינו מוקף חנר לכל לידו חלל לינו לחד רשות הרגים כו', ולם כן למיירי דיש לגגג זה נ' מחיצות הרי הוא רשות היחיד מן התורה, ושפיר מלי לימ סולם, ולהכי הוצרך רש"י לומר דהטעמה נזה הוא משום דהוא חלל רמ"ר ונכה"ג לא מהני ליה נ' מחיצותיו וזהו שכתב רש"י דכל רשות שרחנ ד' ולינו נגוה עשרה דלינו חלל רשות הרגים היחיד חנד עלמו חלא חנד החחיצות ת"כ הם הוא חלל רשות הרגים כרמלית הוא ומלי מהני סולם, ולחנכם לק"ח דהחם לין כוונת רש"י כלל שיהיה כרמלית מן התורה חלא דהוי כרמלית דרגנן דגם לזה הרי לא יהיה מהני סולם, ותדע דהרי הסוגיא קלי החם חלינא דחנני דחוקי להא דשתי נזחטרחות זו למעלה חזו דעזו לעליונה ולא עזו לתחתונה שתיהן חסורין עד שיערנו דמיירי כגון דקיימי נתוך עשרה דהדדי, והגיח רלוה מהא דשמואל דגגג הסמוך לרשות הרגים הגריך דוקא סולם קנוע ולא מהני סולם ערלי מ"ט לחו משום דנתוך עשרה דהדדי קיימי חסרי מהדדי, ולחנני הרי ס"ל לשמואל דגם נמחיצה

שהיה ניכרת לחרינן נוד לסיק מחיצתא כמפורש שם (פ"ט:) אמר רב יוסף לא שנו אלא שעשאה מ"ל לחני לה לחרת לן ולחה לחרת ניהלן, גג גדול הסמוך לקטן הגדול מותר והקטן לסור ולחרת לן אמר רב יהודה לחר שמואל ל"ש אלא שיש דיורין ע"ז ודיורין ע"ז עיי"ש, ולפ כן לכאורה לחני יהיה קשה נהה דגג הסמוך לרשות הרבים לפילו תיתא גגג פחות מעשרה הא מ"מ תוכו דמסתתא הכין הוא וכמ"ש ר"ת שם בתוספות, ולפ כן לף על גב דאמר התינוק של הניח ליכא עשרה לגג מכל מקום כיון דתוכו עשרה שם כן ליתא נוד לפיך המחיצה שנפנים הה לשמואל לכאורה לחני לא נעיגן מחיצה הניכרת כלל, וכן קשה על שיטת ר"י בתוספות שם דמפרש הא דגג הסמוך לרשות הרבים דמיירי בגי מרפסת והלסיור משום דנפרן לרשות הרבים אלא בתילותו, וקשה למה יהיה לסור לשמואל והרי לכאיה לין לחוש בכה"ג ונ"ל דגם לשמואל ליכא תילוק בין פרוץ מגג לגג לפרץ לרשות הרבים, וחא שדקדק ר"י דאגל רשות הרבים כרמלית הוא ולפ כן דין דניחת לשמואל לסור רק מדרבנן וגם לרב דהחתיר וסובר דגחתיות שהיו ניכרות לא אתרינן כלל נוד לסיק תיבו אלא מדרבנן כמ"ש בחי"ת כלל מ"ז סעיף י"ג ולפ כן פשיטא לשמואל נחקום דמודי לרב לא החתיר יותר מרב ואיבו אלא מדרבנן, ולפנינו לקחן יבואר שזה, ועיין תשע"ל סימן ד' ענף ד' ואות ה' ואות ט"ז שזה, ולפ כן לר"י אינו מיירי הכא אלא בכרמלית מדרבנן נעלמא הרי שפיר נתקיים: דנרינו הקודמים ניחוש קושיות הגאון רעק"א ומנפה לימן הכ"ל.

ענף ג'

(ח) **ושיטת** הרמב"ם דרק בגי כתלים ולחי נרניעית הוי רשות היחיד נמורה מן התורה נעי נירודת ובכ"מ ר"פ ר"ד מבחת כתב בשם הרמ"ך תימה הוא כיון שיש לו ג' מחיצות רשות היחיד נמורה היא נלא לחי והרי מפורש בהדיא בפ"ק דעירובין (י"ב:) לינו צריך אלא לחי הזורק לתוכו חייב עכ"ל, והנה קושיא זו הוא לפום פירש"י שם דמפרש לינו צריך אלא לחי הזורק לתוכו חייב לע"ג דלית ליה לחי דשלש מחיצות דאורייתא, ואולם כנר הניד לנו ההית דהרמב"ם סובר נזה כנירסת ר"ח שם (י"ח:) ולפנינו נפרש"ח שזכינו לאורו מבואר הסוגיא נאופן אחר, ז"ל אמר ר יהודה מנוי הרשוי לזיתוף פי כנון מנוי מפולש ועשה נרחבו האחד אלא נרחבו החתרת לחי או קורה לפיכך רשוי הוא לזיתוף ואם הכזירו נלחי הלחי נתקום מחיצות חשוב, ומשלש נו ד' מחיצות לפיכך הזורק מרשות הרבים לתוכו חייב אבל הכזירו נקורה שהיא משום היכר ואין נו אלא שי מחיצות ולא הזרקו לתוכו פטור, ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר ואקשינן לרבא מהא הזורק למבוי יש לו לחי חייב אין לו לחי פטור מאי לאו יש לו לחי הכזירו נלחי אין לו לחי אין הכזירו נלחי אלא נקורה קשיא לרבא, ומשני רבא הכי קאמר מבוי יש לו ג' מחיצות ואיבו מחוסר אלא לחי והכזירו עכזיו נלחי חייב אבל מחוסר לחי ומחיצה פטור כר', ומבואר הוא דר"ח היבו נורס כמו שהוא בגמרא דילן אמר ר"י מבוי שאיבו רשוי לזיתוף דהייבו מבוי מפולש דמפולש לא מהבי לחי דאפילו אם ניחא דלחי משום מחיצה אכתי אינו רק ג' מחיצות, ואולם בירסת ר"ח הוא נדברי ר"י מבוי הרשוי לזיתוף ואח"כ נם להסיר מיירי כל הסוגיא נאיבו מפולש והכזירו נלחי נגד הרבועית ורק נכה"ג חייב הזורק לתוכו ונם רבא מודי הא לית לו לחי דהכזירו עכזיו נלחי, וסרה קושיות הרמ"ך לגמרי.

ובב' לפ"ר הקשה על פר"ח דכיון דיש לו לחי הייבו שהכזירו עכזיו נלחי ח"כ הרי אפשר לפרש סיפא דבריית כפשטה אין לו לחי הייבו שלא הכזירו עכזיו נלחי פטור משום דאין לו אלא ג' מחיצות ולמה ליה להש"ס לומר דפירושא דסיפא אין לו לחי הייבו דצריך לחי ודבר אחר והניח בצ"ע, ולקמ"ת דהא נם המקשן לא פי' אין לו לחי כפשוטו אלא הכזיר המבוי בשום דבר והייבו משום דס"ל דג' מחיצות לחוד לא הוי ודאי רה"י שיהיה חייב הזורק לתוכו ולא לינצריך הבריית להאמיבנו זה, אי דבדע זה מעלמינו מדיוקא דרישא דיש לו לחי חייב אם כן מחילא אין לו לחי פטור, ולכן המקשן פי' אין לו לחי הייבו אלא הכזירו נלחי אלא נקורה כמפורש נדברי ר"ת, ומזה יצא עיקר הקושיא לרבא דהא הבריית מחלקת בין קורה ללחי לעבין זריקה דקורה נרע ואם הכזיר נקורה פטור הזורק לתוכו ואם כן הרי שפיר היה מוכרח המחרץ לפרש נם הסיפא ולומר דהבריית מיבה מחלקת בזה בין לקורה כלל אלא בין היכא דלא היה מחוסר אלא לחי להיכא דמחוסר לחי ומחיצה אבל קורה לא בזכר כלל בבריית והיכא דמהבי לחי ה"ה דמהבי קורה דאחד זה ואחד זה משום הכזר.

(ט) **איברא** הא קשיא לכאורה לפר"ח דהא לרבא דס"ל לחי משום היכר אם כן אפי' מחיצות לחייב הזורק לתוך ג' מחיצות ולחי נרניעית כמו דאיבו חייב הזורק לתוך ג' מחיצות וקורה נרניעית, ואם כן לכאורה לרבא מוכרח לומר דס"ל ג' מחיצות מן התורה ומחילא יש לפרש הבריית דאיבו צריך אלא לחי חייב כמו דפירש"י דזהו אפילו אם לא עשה לחי כלל משום דלחי איבו מעלה ואיבו מוריד ואם נפרש נם להמסקנא הא דיש לו לחי דאיבו צריך אלא לחי והכזירו עכזיו נלחי הרי משמע דנלא זה לא היה חייב ומוכח דס"ל לחי משום מחיצה ואכתי קשיא לרבא, וכן נס' זורע לעיין (דרוש י"נ) בעיאור לחי העומד מלילו כתב ח"ל, והנה אם ניתא כדעת הרמב"ם דג' מחיצות אינן רשות היחיד דאורייתא רק כרמלית אם כן אוב ליכא למיתר אינו צריך אלא לחי הזורק לתוכו חייב דהרי מבוי אינו צריך אלא לחי והזורק פטור אלא ודאי דיש לו לחי משום מחיצה רבועית, וכ"פ הרמב"ם, ואם כן מוכח להדיא דלחי משום מחיצה אלא דרבא ס"ל ג' מחיצות דאורייתא עכ"ל, וכוונתו דאם כן דס"ל לרבא ג' מחיצות דאורייתא להכי יהיה מפרש הא דאינו צריך אלא לחי כפירש"י, ואתיא לאם כן הרי הקושיא לרבא נמקומה עומדת, ונראה לי לפרש פר"ח והרמב"ם אם כן עיקר פלוגתא דרבא על רבה הוא דאין לחלק בין לחי לקורה דתרוייהו משום הכירא ולהכי נם לחי העומד מלילו לא הוי לחי אבל מ"מ נם תרוייהו משום מחיצה נם כן, ובזה מבואר הא דהוכרח ר"ת ז"ל לפרש להמקבן הא דאין לו לחי דהייבו אלא הכזירו נלחי אלא נקורה משום דבאלא זה ליכא קושיא כלל מהשת, דרבא מודה דבג' מחיצות והכזירו נם נלחי חייב אלא דס"ל דה"ה אם הכזירו נקורה ועיקר הקושיא לרבא הוא רק מסיפא דאין לו לחי והולרך הבמרא לאוקמי דחסר לחי ומחיצה ולא מיירי בהבגל בין לחי לקורה וכ"ל ואין להקשות דאם כן מאי פריך הבמרא אם לפ"ז מהא דיקר ע"כ אמר ר' יהודה מי שיש לו שבי נתים בגבי לחי רשות הרבים עושה, לחי מכאן ולחי מכאן ומכאן וקורה מכאן ומוגח ומותן בחמצע, ופירש רש"י אלחת לחי משום מחיצה, ולבבריבו הא בחחת לרבא מהבי בם לחי נם קורה חפילו לזרוק ושפיר אמר ר"י, ואחכם לק"ת דלפר"ח לא קאי קושיא זו על תירוץ דרבא דמעיקרא רק לחלי דחסיק דפירושא דאין לו לחי הייבו דחסר לחי ומחיצה דבזה הזורק לתוכו פטור ולע"ב דעשה ג' לחיים ועי"ז פריך ליבי דמבוי יש לו ג' מחיצות והכזירו בב' רשין בלחיים לו בקורות פטור והחניח יתר ע"כ אמר ר"י כר', הרי דמהבי לחי מכאן ולחי מכאן וכן בקורה בשי הבדדים, ומשבי קשבר ר"י שתי מחיצות דאורייתא, ובם' לפ"ר הקשה בשבת (ו':) דקאמר הבמרא מהיכ כי פליבי רבבן עליה דר"י הוי רשות היחיד ה"ת לטלטל אגל לזרוק מוכו ליה קמ"ל וכו', הא מיהת מוכח דלמד"ת ג' מחיצות לתוכה מודי לו דחייב קמ"ל כר', הא מיהת מוכח דלמד"ת ג' מחיצות דאורייתא חייב הזורק מרשות הרבים ואינה דלמד"ת ג' מחיצות דאורייתא נ"כ לחייב הזורק את הזורק הוא, ולפשטת הרמב"ם הרי לחייב את הזורק נעינן דוקא ד' מחיצות מן התורה עיין שם דחי זה דהרמב"ם יפרש הסוגיא דפ"ק דשבת כפי הרי"ן בשם י"מ שהבאתי בענף ה', ולע"ד קושיא זו שגגה בבמרי דהרי ר"י מיירי בלחי מכאן ומכאן ובאמת בדורה היא בד' מחיצות ור"י ס"ל דבעינן שתי מחיצות שלימות וחידך סבי מן התורה בלחיים ורבבן פליבי וס"ל דבעינן ג' מחיצות שלימות ואח"כ דלרבבן בב' מחיצות הוי רשות היחיד לחייב הזורק לתוכו אבל כ"ז הוא לפי מה שיכא לחי בבד הרבועית ובם לפסק הרמב"ם כן הוא ולפום שיטת הרמב"ם ור"ח הסוגיא דפ"ק דשבת הב"ל אתיא כפשטה דבין בקורה בין בלחי פליבי רבבן ואמרי דאין מערבין ר"ה בכך דאע"ג דלחי משום מחיצה מ"מ בשתי מחיצות ולחיים לו קורות בחיך לא הוי רשות היחיד אפילו לחייב הזורק לתוכו וכ"ב בב' מחיצות לאוד לא הוי רשות היחיד, וכ"כ בשחירי שם בשם רוב המפרשים (דלא כחכ"ב לעיל בענף ה' לפרש דקאי לקורה לחוד), ובאמת דפשטיות סוגיא

זו מוכיח טפי כדברי הרמב"ם דהא בגרייתא לא נקט רק נוטי דתיכף נהו ד' מחיצות כמו חרין שהוא עשרה ורחב ד' וכן גדר נטוה עשרה ורחב ד' דתמרינן מדי גדדין גוד לסיק פני המחיצה על רחבו ומחלת רחבו מוקף מדי גדדין והפוסקים דלא כהרמב"ם קשה דהו"ל למתני דתפילו בני מחיצות הוי רשות היחיד לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכו, ועוד הקשה הפ"י אם דכיון דבשתי מחיצות ועורת הפתח נמי הוי רשות היחיד נמור לחייב את הזורק לתוכו אם כן אמאי לא תניא הך דה"י בגרייתא זו נהדי גדר וחדרן וגם לא מחעט לה נמי מזו היא דה"י נמורה שהרי מעי"פ שלא נגמרו בד' מחיצות שלה מפ"ה הוי רשות היחיד מדאורייתא ומ"ש ע"כ דזו היא לאו דוקא דאמי דשייר אם כן הרי תיכף נמי למיתר דשייר נמי הך דר' יהודה דתפילו בשתי מחיצות בגרידא ולחייב נמי הוי רשות היחיד מדאורייתא ולפום שיטת הרמב"ם אמאי שפיר דהבגרייתא בדוקא נקט היכא דתיכף ד' מחיצות דהוי רשות היחיד והבמרא דנקט למעוטי דר' יהודה היינו משום דבם אם תיכף ד' מחיצות בגלי מכאן ובלי מכאן לפום אמאי דקיימ"ל לחי משום מחיצה ומכל מקום לא הוי רשות היחיד כלל לתפילו לזרוק משום דלחי מהני רק בחיצה רביעית לחוד וב' מחיצות בעינן שיהיו שלימות וברע מגדר נטוה עשרה ורחב ד' דכל המחיצות למעלה הם על ידי צוד לסיק דזה הוי כמחיצות ממש משא"כ בלחי מכאן ולחי מכאן אבל ב' מחיצות לחוד לא הוי רשות היחיד מן התורה לתפילו לחייב הזורק לתוכו מן גריך הבמרא כלל למעט דפשיטא דלא הוי רשות היחיד, ומדברנה לפום שיטת הרמב"ם הרי זהו דקתני בגרייתא והכרמלית דלא בלרכה אלא לקרן זוית והיינו מנוי שתום בני רוחות כנ"ל.

(י) **והרמב"ם** פי"ז מהלת ה"ט כתב מהני שהכשירו בקורה ואע"פ שמותר לטלטל בבולו כרה"י הזורק מתוכו לרה"ר או מרשות הרבים לתוכו פטור שהקורה משום היכר הוא עשויה אבל אם הכשירו בלחי כו', והראב"ד בהשגות טען דכיון שמותר לטלטל בבולו אבלת בחני שים לו ב' מחיצות קאמר וק"ל דב' מחיצות דאורייתא אם כן הכשירו בקורה אמאי פטור וכי בלו חכמים להקל בבל תורה להטעינו קורה, וההי"ת הביא דהראב"ד סבור דלהרמב"ם ב' מחיצות הוא רשות הרבים מן התורה ולא דקדק בדבריו בהלי ב' דסובר דהוא כרמלית מן התורה ואם כן מן התורה מותר לטלטל בו אדין הכרמלית ד"ת הוא כדין מקום פטור וחכמים החמירו והגזירו קורה להחיר לטלטול, ולדבריו הקודמים דר"ת בורם בגמרא מנוי הרחוי לביתוף הכשירו בלחי כו', הכשירו בקורה כו' ולא בגירסת דילן מנוי שלינו רחוי לביתוף דחייבי בחני מפולש לאו דחייבי בחני שים לו ב' מחיצות אם כן לפום גירסת ר"ת מפורש בגמרא דמותר לטלטל בו ואם הכשיר בקורה הזורק הרחוי לביתוף היינו שיהיה מותר לטלטל בו ואם הכשיר בקורה לתוכו פטור והבו בירסת הרמב"ם ואתי שפיר.

ויש **להסתפק** לפום שיטת הרמב"ם בחני מפולש ועשה לחי בגד אחד אם הוי כרמלית מן התורה דלחי הוי כמחיצה ואיכא ב' מחיצות או דלחי מהני משום מחיצה רק בבותל רביעית ולא בבותל שלישית ופשטינא לה מהא דפ"ק דסוכה (ז' ע"ב) סיכך ע"ג מנוי שים לו לחי כשירה ובחלקו רש"י ותוספות שם, דלרש"י חייבי בחפולש, ולתוספות בשלישו מפולש, ועיין שם ברש"ב סימן ט' סובר כרש"י דגם בשלישו מפולש מהני לחי דהא אמר רש"י חנוי שלינו רחוי לביתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב והרמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה ה"י סתם ולא ביאר חייבי בוקא בשלישו מפולש וע"כ דגם בחפולש כשר כשיטת רש"י והרא"ש, וכ"כ להדיא המג"א סימן תרל"ב סעק"ט, וקשה בשלמא רש"י והרא"ש ס"ל דבני מחיצות הוי רשות היחיד לשבת אבל להרמב"ם הרי ס"ל דבעי ד' מחיצות לשבת וב"ל דזהו משום לעניו טלטול גם להרמב"ם סבי בני מחיצות מן התורה ואפשר לומר דלהכי כתב הרמב"ם דבריו משום דלהרמב"ם גם בשלישו מפולש (וסיכך לגד הלחי כמ"ש התוספות) הרי הלחי הוי חופן לשבת מן התורה לחייב הזורק לתוכו ושפיר י"ל דמחוך שלחי הוי חופן מדאורייתא לעניו שבת נחשוב אותו כחופן לעניו סוכה, ואולם כיון דהרמב"ם סתם דבריו וגם בחפולש מכשיר אם כן הרי מבואר דגם בחופן שלישית ס"ל להרמב"ם דלחי הוי כמחיצה ואתיר בטלטול מן התורה ולפי"ז י"ל בהא דפ"ק דשבת הב"ל דקאמר ואחלי קרו ליה בחורה מהא"ד כי פליגי דבבן עליה דר"י ה"ת לטלטל אבל לזרוק מודי ליה קמ"ל וכתבו התוספות דלבון בחורה אחיכא אחסתברא אז היא רשות היחיד בחורה אבל אז אינה רשות היחיד בחורה ורש"י יבנה בדוקא והייבו דרש"י פי' אילת בחורה דלא קאי אחרשות אלא אמחיצות והרמב"ם וריא"ז ז"ל דהא"ק אז היא רשות היחיד בחורה אין לטלטל בתוכה בין לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכה משום דאיכא ד' מחיצות אבל לא היא רשות היחיד בחורה אסור לטלטל בתוכה מן התורה ז"ל דזהו בשביל קורה וכמ"ש לעיל בענף א' ובם קושיות הבאון רעק"א שהבאתי אם יש לייבב בדרך זה, ואמנם קשה להעתים שיטה זו בדעת התוספות דהא ס"ל בבתה דוכתי דבני מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה ואפילו לזרוק.

(יא) **וביסוד** פלוגתא זו יתכן קצת דתלית בהא דפריך אם הבמרא בשבת והבקשה ניחות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה ומשני עולא לעולם כרמלית היא ואחלי קרי לה רשות היחיד לפי שהיא רשות הרבים ורב אחא אמר כגון דאית לה מחיצות וקאמר הבמרא דרב אחא לא אמר כעולא משום דרשות היחיד קחני ובשוע"ר סימן שמ"ו בתב דביאור הדברים הוא דלעולא גם מקום שאינו מוקף מחיצות אע"ג דאין עליו דין רשות היחיד דהא אינו דומה לאהלי מדבר שהוי מוקפים מחיצות מכל מקום אבל מקום עיקרו דחילתא חלית נחלי דלא הוי הילוך לרבים ולכן כל כרמלית ושאר מקומות אף אם אינם מוקפים מחיצות כיון שאינם מקום הילוך לרבים קרי לה רשות היחיד לפי שהיא רשות הרבים דרשות הרבים חלית נחלי דהוי הילוך לרבים ורב אחא אמר ס"ל דכל שאינו מוקף מחיצות אם רשות הרבים עלה ואף דאינו חייב בנקעה כבבל רשות הרבים לפי שאינו דומה לרשות הרבים דבגלי מדבר אבל לא שייך לקרותו בשם רשות היחיד, והבה היכא דאיכא ב' מחיצות הרי הוי עשוי להילוך לרבים דהאי מחיצה שלישית מעכבת ומונע הרבים מלהיות להם אם דרך דלא מסתבי להו אם כן להפוסקים כעולא דחלית בהילוך לרבים ס"ל דנכה"ג הוי רשות היחיד מן התורה והרמב"ם סובר דלא חלית הבבר בהילוך לרבים ובם בהא דבין העמודים פסק בביזון כרשות הרבים וכרב יהודה והייבו דלא"ע דלא מסתבי להו דהעמודים אם זה שלא בבבר זה הוי רשות הרבים, וכן פסק דיעריס הוי רשות הרבים ולא"ע דהילונות ניער ודאי לומדים הם זה שלא בבבר זה ואם כן נראה דהרמב"ם סובר דלא מבנחינן כ"כ בהילוך לרבים ואחיל לטעמו דפסק בהא דבקעה דקרי לה רשות היחיד כשיטייהו דרב אחא והייבו משום דעיקר רשות היחיד חלוי במחיצות וכל היכא דליכא מחיצות מחמת לא"ע דלא הוי הילוך לרבים אי אפשר לקרותו בשם רשות היחיד ולהכי ס"ל להרמב"ם דבני מחיצות לא"ע דבכה"ג לא הוי הילוך לרבים מכל מקום אכתי לא הוי רשות היחיד נמור עד שיהיה ד' מחיצות שיהיה מוקף מכל בד ולפי"ז איכא קושיא בדברי הרא"ש דבר"פ הזורק אחיל בשיטת הרמב"ם דבעינן ד' מחיצות לרשות היחיד מן התורה ובהא דבקעה בטהרות פ"ו פירש שם כהר"ש דאפשר לבקעה שיטייהו דרב אחא שהיא רשות הרבים, ובאמת לבאורה שיטייהו דשלא מוכרח הוא שם בשבת דהאיסטווונות רשות היחיד לשבת כמ"ש המפרשים, ולדבריו זה יהיה סייעתא להפוסקים דבני מחיצות הוי רשות הרבים מן התורה, ואינרא דעיקר דברי הישוע"ק אינם מוכרחים ויש לפקפק בהם טובא כמובן, ואין להאריך.

ענף ד'

(יב) **והשיטה** השלישית בחין המחיצות היא שיטת רבינו יהונתן והרע"ב וכמדומני דזהו דברי התוספות שם בפ"ק דשבת שכתבו דלהכי לא חייתי הבמרא מתניתין דשור אחר ר' יהודה מערבין למנוי המפולש דחתניתין ר"ל דחייבי בחני המפולש אחל אין רשות הרבים עוברת לתוכה ולהכי חייבי הבריית דיתר על כן דלפילו רשות הרבים עוברת בה מטלטלין ע"י לחי או קורה משום דבחי מחיצות דאורייתא

דלתוריית ותע״ג דנפ״ק דעירובין לחתניתין דהרחב מעבר לחמת יעטו מצמע דלכל היותר לא התיר ר׳ יהודה אלא עד י״ג אמה ושליש היינו מדרבנן אבל מדלתוריית לפילו נרחבה י״ו אמות מטלטלין דלית ליה שני מחיצות דלתוריית עכ״ל ודברי התוספות מרפסין לימרי דהא מה דקתני ונותן לתי כרי ונוצה ונותן בתחנע, היינו לף מדרבנן דמדלתוריית לא צריך לתי דהא סגר ג׳ מחיצות דלתוריית, וכבר תמה בזה בנליון הש״ס להגרעק״א ז״ל, לחנם נפ״ק דעירובין בחתני׳ דהכשר מבוי בית שחתי לומרים לתי וקורה ובית הלל לומרים לתי לו קורה, פי׳ רבינו יהונתן והרע״ב בית שחתי ס״ל דתן התורה צריך ג׳ מחיצות שלימות ולחתי הילכתא למצה מסיני ולוקימתא לרבינית חלתי וקורה, ובית הלל לומרים לו לתי לו קורה דתן התורה ג׳ מחיצות שלימות בעינן ותו לא ולחתי הלכה למצה מסיני להוסיף הרבינית לו בלתי מצטו לו בקורה להיכי מתיצה עכ״ל, ועיין תוספות יו״ט ד״ה וב״ה, שהקשה מהא דכתב הרע״ב בחנה ר׳ דרבנן נזור בתני דלילכ בית שלש מחיצות דבעי לתי לו קורה נרבינית ותי׳ התוספות יו״ט הוליל ולין הדבר מפורש בתורה לעיפ שהקובל מסיני והוא דבר תורה להעניש עליו בזיתה ועונשים מקרי דברי סופרים כמ״ש בס״ת בתחלת ה׳ לישות עכ״ד, ולכל לתיבת דודאי הדבר מוכרח לומר כן בדעת הרע״ב דהא בר״פ הזורק ס״ל להרע״ב כשיטת הרמב״ם הנ״ל דבעינן ג׳ מחיצות לרשות היחיד מן התורה ועי״כ הא דכתב הרע״ב הכא דהוי דרבנן לימו ר״ל דרבנן ממש אלא כמ״ש התוספות יו״ט ולילך שיהיה חזון הכא לכלורה מפורש בדברי רבינו יהונתן והרע״ב דס״ל דמחיצה הרבינית חלוקה מן יתר הג׳ מחיצות זה ולחתי הילכתא למצה מסיני להוסיף הרבינית לו בלתי לו בקורה ותע״ג דגם הלכה למצה מסיני לימו דרבנן לגמרי ככל בזירות שבזרו חז״ל נעלי הש״ס דהא זה מקובל הוא מסיני וכמ״ש הכ״מ ותוספות יו״ט הנ״ל דהוא דבר תורה להעניש עליו כמו על כל דברי תורה אם כן הרי זה הוא בזה מחיצה הרבינית לחילך השלשה מכל מקום חלוק הוא בשם ואם כן י״ל דלשיטה זו גם לר׳ יהודה דקלחר הגמרא דס״ל שתי מחיצות הוא דלתוריית מכל מקום ס״ל דבעי בחילך שתי המחיצות לחיים לו קורות מהלכה למצה מסיני והכל הוא דברי תורה אלא שחלוקים בשמם, וזהו שיטת התוספות בפ״ק דבמה הכ״ל שכתבו דר׳ יהודה מיירי מדלתוריית דלית ליה שתי מחיצות דלתוריית והיינו דס״ל דגם הלחיים והקורות בחילך הוי נ״כ הלכה למצה מסיני ולא מטעם מחיצה אלא משום היכר ושפיר קלחרי התוספות מהלתוריית לפילו נרחבה י״ו אמה מטלטלין לר״י ומדרבנן אסור ולא התיר ר״י אלא עד י״ג אמה ושליש וסרה מחיצת הנרעק״א ולחתי שפיר, ועיין בי עי״ג תוספות ד״ה שפרצתו וכו׳, דנחירי לה מסיני, ונרש״ל שם.

(יג) **אכן** שיטה זו דרבינו יהונתן והרע״ב לריכה ליתור טובא דלחיט מונן כלל לחו לחיכא גילוי מקרא למנין מחיצות של רשות היחיד דאיכא חילוק בין הרבינית לחילך דהשלשה הם דלתוריית והרבינית הוא מהלכה מהמקובל מסיני אלימא דני״ה ואלימא דנ״ש כל התרנעתן הם דלתוריית ורק דנרבינית לחתי הילכתא ונרעת ולוקימתא אלתי וקורה ואין זה אלא חימה דאיזה רמז מקבל איכא למנין מחיצות דניחת דאיכא נהו דלתוריית ונמרת דקאמר ניח שחתי ס״ל לתרנע מחיצות דלתוריית ובית הלל ס״ל ג׳ מחיצות בלתוריית פירש רש״י דהא דלתוריית הכוונה דהוא הלכה למצה מסיני, והיינו דליכא רמז מקרא לזה ואם ניחא כרבינו יהונתן והרע״ב דגם הרבינית לבית הלל הוא מהלכה ובית שחתי ובית הלל פליני בדלתוריית אם כן קשה טובא דאיזה חילוק הוא בין הרבינית לחילך השלשה והרי כולם הם מהלכה ניהו ואין לי ספרי הכללים לעיין בזה, והדבר נע״נ.

ואולי י״ל בכוונתם דהיה בזה שני פעמים הלכות למצה דמעיקרא כשנלטוו בתרה על השנת היה ההלכה דג׳ מחיצות שלימות בעינן ותו לא ותע״כ היה עוד הלכה מסיני להוסיף הרבינית נלחי מצהו לו בקורה ויתייצב בזה מה דיש להקשות הא בפ״ק דסוכה (ו׳:) מסיק הגמרא דכו״ע סברי כי לתחי הילכתא לגרועי לתת, וכ״כ הרמ״ה בפ׳ כיצד הרגל סימן ד׳ והכא לרבינו יהונתן והרע״ב חלינא דני״ה לתחי הילכתא להוסיף הרבינית, ולדבריהו לתי שפיר להא דלתרי׳ ההילכתא לגרועי לתת היינו על הנלתר רמז מקרא כתו בני סוכה דנתרינן התחיות מקרא דנסכת נסכת נסוכות לגל ההילכתא שפיר י״ל דלתחי להוסיף ותה נם מהנלתר נסיני על הנלתר מקודם נתרה ודאי דיש לומר דלתחי להוסיף דהא עיקר התורה לתרכה ולרתנה כללותיה ופרטותיה נלתר, נסיני ותי״ע.

ויתיישב נזה נ״כ בפ״ק דסוכה לרב דלתר מחילין הלכה למצה מסיני מחיצות דלתוריית ניהו לגינא דר׳ מתיר דלתר הלתות היו בנינוית ותסיק כי לתחי הילכתא לגוד ולגוד ודופן עקומה, וקשה לימא דמחילין הלכה הוא למנין המחיצות נרשות היחיד לענין שנת שלשה או לתרנעה דהא נם למחילין דשנת קלי כללא דסוגיא דהתם כמ״ש בתוספות (ד׳:) ד״ה עשרה טפחים וכדמוכח הסוגיא דעירובין פ״ק וקשיא כ״ע, ולהלתור י״ל דס״ל להגמרא דמנין מחיצות בשנת ולחי הלכה זו נלתרה נתרה דשם נלתרה הוצה למד״א לתחזקין כמי לפיקך עיין שנת (פ״:) תוס׳ ד״ה לתחזקין, לס כן נודלי שם הודיעו להם מנין המחיצות לגרוך שיהיה נרשות היחיד דיהיה לסור להוציא ממנו ורב לתר דמחילין הלכה למצה מסיני להכי לא תוקי הא דרב נתנין מחיצות דשנת, ולוצם קושיא זו נפשיטות ניחא ד״ל דליכא דרב דלתר מחילין הלכה כר׳, ניחא טפי לפרש על שנת המחיצה נצונה לו נרוחב דהוו נגוף המחיצה ולא על מנין המחילין דליכ נכלל נשם מחילין חלא נשם ג׳ מנין מחילין ולילך יתתר רב פתחא מחילין הלכה ולא לכיר מנין כלל וכוותו למנין המחילין ולתי שפיר, ולוצם לכתי קשה לרבינו יהונתן והרע״ב דלתי לו קורה נמחילה הרבינית הוא נם כן מהלכה למצה מסיני אם כן לוקמת הילכתא דמחילין נזה, וקושיא זו קשה ליך לתירוצי הרלשון נין לתירוצי השני ד״ל דלתי וקורה נמחילה הר׳ הוי נגוף המחילה ונם הילכתא זו נלתרה נסיני לדבריהו ד״ל.

(יד) **ובהגהת** רלה״ת לסוכה הקשה למה לא תוקי הילכתא דמחילין על מחילה אלימתי דסוכה לסבי נטפח להא פירש״י שם נסוכה (ו׳:) ד״ה הילכתא דהא דלתרינן מחילין הלכה למצה מסיני להכי נתי שתמר ליה הילכתא למחיצות לתינרעיה לגליסית דופן סוכה ולמיסני ליה נטפח, ונגדה (כ״ו.) תשיב טפח זה ניך לותן שיעורי טפחים דכתיבי ולא מפרשי שיעורייהו ומשמע דהוי הלמ״ת, ותי׳ דלתרינן לותו טפח היכי מעמידו וקשתר דשוכה ל׳ טפח שוחק ומעמידו נפחות מג׳ וכל פחות מג״ט כלנוד דמי ולפס כן הא דתסיק הגמרת כי לתחי הילכתא לגוד ולגוד כר׳, היינו לגוד זה דופן גליסית שמעמידו לותו הטפח פחות מג״ט עכ״ד, ולתרי התילה לכי לומר כי תירולו תמוה נשתים חדא דהא תיתרת דמחילין הלכה למ״ת לימתרה תשמיה דרב נעירובין ונסוכה שם ורב הא ס״ל לותו טפח מעמידו כעד היולת לס כן ס״ל דלא נעינן כלל טפח שוחק ולין לריך להעמידו כלל נפחות מג״ט סמוך לדופן ופלינ להא דר׳ סימון ולתיתא ריב״ל דלתר ששה לו טפח שוחק ומעמידו נפחות מג״ט כר׳, ולפס כן לרב עלמו הרי לי לפשר כלל לומר דהאי טפח דדופן גליסית הוא נכללת נלנוד, ועוד תמיהני דהא התוספות הקשו נהא דסיכך ע״ג מבוי שיש לו לתי כשירה דמה ענין סוכה דנעי מחיצות דלתוריית לתבוי דרבנן דמדלתוריית נלת לתי שרי ותירלו דמיירי נלתי טפח דמעמידו נפחות מג׳ סמוך לדופן דהיינו מדרבנן, ונשנת שרי ע״י מינו לפילו נסמוך לדופן עכ״ל, הרי מפורש דהא דמעמיד לטפח שוחק נפחות מג׳ סמוך לדופן שיהיה לנוד ד׳ טפחים רוחו של דופן הסוכה דמשך סוכה שנעה, הנה זהו הכל רק הטפח הוא דלתוריית ולא יותר ולימת לתירון הנרלה״ת זה״ל, ולפ״ז שיהיה הרי נתירולו לימו מיושב קושיתי על רבינו יהונתן והרע״ב כנ״ל, ותהנתה רש״ם מוולנא כתב דלדופן ג׳ דסג-נטפח הוא נכללת דנוד דלתרינן נוד לסיק מחיצת נרוחב המחיצה, ולפי״ז י״ל דגם הא דלתי נדופן הרבינית הוא גם כן נכללת דנוד לרתבו, והדברים יגעים, ומלתתי נתשובת תוי״ט סימן קנ״ג שהרגיש נקושיא הנ״ל עיין שם אות ה׳ ואות ו׳ ובשאר נ״ע, ולוצם מתי להקשה שם התוי״ט מנ״ל זה לרבינו יהונתן והרע״ב נרלה נדור לפיכהו לתלי נשיטת הרמב״ם ופ״ל דחב״ר הרמב״ם נפי״ז משנת דין ג׳ שלין תורה נני מחיצות נלנד מותר לטלטל ומדברי סופרים היא הרות הרבינית כו׳, היינו מהלכה למצה מסיני דנקרא דברי סופרים נלשון הרמב״ם כדברי הכ״ת והתוספות יו״ט הנ״ל ומפרשי הרמב״ם לא הניטו

הגיע כן, ושיטת רבינו יהונתן והרע"ב הוא שיטה שלישית וכמו שכתבתי.

(מז) **ואולם** אם התוספות בפ"ק דשבת הכ"ל עומד בשיטת רבינו יהונתן והרע"ב היינו מחלוקת לתרץ למזה ליכא סתירה לתלי דס"ל להתוספות ז"ל נכתה דוכתי דבני מתיבתא הוי רשות היחיד מן התורה דזהו הכל לדידן אבל לר' יהודה דהקיל וס"ל דשתי מתיבות הוי לתורייתא י"ל שפיר דליהו ס"ל נזה להחמיר דמכל מקום נעי לתייס לו קורות נחיכך נדדים מהלכה למשה מסיני משום היכר ולא משום מחיצה ואת בן רבי יהודה מיירי הכל מדתורייתא, ומתכם לין בשתי נוחה נזה לחבתי לין דברי התוס' ושזנין כל כך דר"י לא התיר מדרבנן אלא עד י"ג אמה ושלים אם כן לין קאמר ונותן לתי כרי ונוצל ונותן נאמצע והא מכל מקום לסור מדרבנן ואולי להתוספות ס"ל לפשר לפרש דר"י מ"מ לדיעת לתורייתא קאמר דמותר להיות נוצל ונותן נאמצע ודוקא ולפשר ההתוספות מיירי דרתב הוא י"ו אמה נאמצע ומתקנר אבל הקצוות נרחציתו דשם ליכ כ"ת י"ג אמה ושלים ועי"ז כתבו דכיון דהא אלא התיר ר"י אלא עד רוחב י"ג אמה ושלים ליכ אלא מדרבנן ומדתורייתא שרי לפילו נרוחב י"ו אמה אבל הקצוות אם כן תו לין לחוש למה שהוא רחב י"ו אמה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

ובטעמא דמילתא די"ג אמה ושלים כתבו הפוסקים לפי שזו היתה נאמצע דאע"ג דהוי רשות הרבים נמורה כשהמבוי הולך לתורך רשות הרבים דרבים נוקעין בו ומה נם כשהוא רחב י"ו אמה נאמצע מכל מקום לין לחוש ולפי"ז התוספות פ"ק דשבת ס"ל שפיר כשיטתם בעירובין דלר"י לתי וקורה מהני מדרבנן ומתי שפיר, ועיין בזו"ע סימן שמ"ה סעיף מ' וסעיף ט' ובנילוור הנר"א שם.

וחסר לל יהיה תופף עלינו להיות עינינו כיונים על לפיקי ים התלמוד והפוסקים תונים, ומהם לת פונים ושפתותיהו כהלכה לומרים ועונים.

נלום הק' **אברהם אהרן יודעלאוויץ** רג ולנ"ד דפ"ק.

מאנטשעסטער.

סימן ג'

בדין מחיצות בידי שמים.

שאלה, מחיצות בידי שמים אי מהני ומועיל מן התורה כמו מחיצות הנעשים בידי אדם או לא ואם יש הבדל במחיצות בידי שמים בין העומק להרום.

(א) **תשובה**, לחרי לחבר זיכני ד' לדבר מעט מדין מחיצות בידי לדם וכמה מהם לריך לרשות היחיד מן התורה נפן

עתה לנחר לי מחיצות בידי שמים הריין ממש כמו מחיצות בידי לדם, וחהו יסוד שללתינו לי מדינת ענגלאנד שהים מקיפה מסניב יקרקע לאי גבוה הרבה מספת הים נאופן דלילת לעולם תל מתלקט עשרה נחנך ד"ח לי מהני שלא יהיה מן התורה דין רשות הרבים נכל המדינה, ואען ואומר הנה נדין מחיצה בידי שמים לי מהני מן התורה נמדינה נדולה, דלילי דהנה"ב ז"ל נספרו דורש לניון (דרוש י"נ) נניאור לחי העומד מלליו עמד נזה, ונגב לריך עם הנאון נעל חכם נני ז"ל, וההכרח לנו לנחר פלונתת זו והלילי הדין נוטה להלכה לחעשה.

ענף א'

בתשובת ה"ב ז"ל סימן ל"ז עמד השואל ושאל וז"ל, ידוע שכל מקום מוקף מחיצות לפילו חרכו ורחבו חלף חיל חציב רשות היחיד גם ידוע שלענין לטלטל נתוכו יש חילוק בין הוקף לדירה לו לא גם הכלל שנידינו הלכה למעשה נוד מסיבי נוד מסיק מחיצתא ידוע, ומעתה לשאל לפי הלעה זו הנע עמך שעשו מחיצה סביב לכל מרן לינגלטירה (הוא ענגלאנד כמ"ש שם הה"ב סימן לי' וכמ"ש התוספות יו"ט ריש מ"ב) שלפולא חריפתא על הרא"ש נמסכת ע"ז פ"ב סימן ט"ו ריש מ"ג) וכי יהיה משפטה רשות היחיד ולע"פ שיהיה נתוכה סרטילות ופלטילות רחנות ט"ז לחה כל מה שנתוך ההיקף רשות היחיד וגם כן השתא נמי לינגלטירה היא מוקפת מן הים סביב והיא נטוה מקרקע הים כמה וכמה נלחר נוד למיק ותהיה רשות היחיד דהא נוד למיק נמקום מחיצות עומדות, ולא יהיה חילוק ניניהם חלא לענין לטלטל נתוכה, ועכשיו קשה טעיני ניותר, לין יתכן שלרן רחנת ידים ויש עליה כמה סרטילות ופלטילות נתוכה דדרסי נה רגים, וחולי ס' רגוא נלא עיכוב כלל ותיתב לרשות היחיד נכח נוד למיק לחודיה נלי מחיצות כלל ותיית כך היא טעלה תורה רשות הרבים מינה עכ"ל, והה"ב הביא ע"ז, ולכי לומר גם התורה לחרה כך תינטל ומה נכך, ולכו היתה לינגלטירה מוקפת מחיצות כל סביבה לה יאר טעיניך ניטול רשות הרבים ממנה ולא יוקשה לך על סרטילות ופלטילות שנתוכה וכיון דמחיצות העומד והרוס דין לחד להם מה לי מחיצה נבונה לו טעומק זהו לפי הודלת ההבחה, מחבם לפי החלת לומר לכי עד שתתה תמה על לינגלטירה ומיסכום"י שיוכל הדוחה לומר לין הים שלין נה תורת רשות הרבים כלל, גם ולחר מירושלים עיר הקודש ולרן ישרחל נכלל דלחרינן נעושין פסין (כ"ב:) דמקיף לה סולמת דלור מהלי ניסת ומחבתת דנדר מהך ניסת תעשה רשות היחיד, וכי תימת ה"ב הת מחרינן נהדית ירושלים לחלמת דלתותיה נעשלת נלילה מיינן עליה משום רשות הרבים עכ"ל, ותמיהני דזהו נגד הנמרת שם נעירובין דרשה לומר טעמת דר' יוחנן דלמר לרן ישרחל לין מיינן עליה משום רשות הרבים זהו משום דמקיף לה סולמת דלור ומחבתת דנדר, ופריך הנמרת דשם כן נגנל נמי מקיף לה פרת ודינלת כר' ולא פריך הנמרת מהת דלמר ר' יוחנן עשמו ירושלים לחלמת דלתותיה נעולות נלילה מיינן עליה משום רשות הרבים, ולתוספות הרגיבו נזה ותירגו ושמת החם הוי לינלת דר' יהודה דלית ליה דלחו רגים ומנטלי מחיצתא והכת לינלת דרבנן ושם כן למה הוכיח הה"ב ז"ל מהת דירושלים לחלמת כר' לחרי דהנמרת לא הוכיח מזה מידי והרי שם ניתת דנחמת מהני ההיקף דסולמת דלור ומחבתת דנדר לדין דקיימ"ל כרבנן דלא לחו רגים ומנטלי מחיצתא שם כן ליכת סתירה מהך מימרת דירושלים לחלמת דלתותיה כר' דהתם י"ל דזהו לינלת דר' ייהודה ולא לינלת דיין וכמדומני דמרהיטת הדברים לישתמיטתיה למרן הה"ב ז"ל לשון הסוגיה דנמרת ודברי התוספות נזה, והוא פלא נדולה ומנוה לי"בב ולין נידי ודי יאר עיכי.

ועוד לחינת להעיר דהני נשלחת שכתב הה"ב ז"ל תחוה מאד דשם ניתת דלי לא הוי פרכי התוספות מנגל הוי ניתת לן דפרכי רק מלרן ישרחל ולא מכל העולם כולו ומשום דנירושלים יש להם הוכחה, והיינו מהת דלמר ר' יוחנן ירושלים חלמת דלתותיה נעולות מיינן עליה משום רשות הרבים והרי דלינת חיוב נלרן ישרחל, תמה לקרת דשם כן נם לחני דפרכי התוספות נם מנגל ניתת דזהו משום דיש להם הוכחה נם על נגל והוא מדלמר עולת נפ"ק דעירובין (ו:) הני מנולי דמחזת דלמת דלתותיהן נעולות מיינן עליהן משום רשות הרבים ומחזת היא עיר נחדינת נגל ושם כן כתו דירושלים ליכת הוכחה לכל מרן ישרחל הכי נמי מתנולי דמחזת ליכת הוכחה לכל מדינת נגל ולין לומר דסה"ב להחי נגל דקלמר הנמרת הכת הוא עיר נגל ולא מדינת נגל כמ"ש לקמן דשם כן הת י"ל דלין הכי נמי דנעיר נגל ליכת רשות הרבים כלל תלת ודחי דקחי על כל המדינה ועיין קדושין (ע"ת:) נתוספות ד"ה עד היכן הוא נגל, ועוד דלכתי קשה דהוי מני למפרך מכל העולם ומירושלים יהיה ההוכחה דמיינ דלמנו ירושלים לינו הוכחה לכל העולם לחתת, ולי"בב הת דלא הזכירו התוספות נקושייתם מכל העולם כולו י"ל דהכה לכתורה יש כלן קושית עלומה לפוס מלי דמסקי התוספות נדינור הקודם דלהכי לא פריך הנמרת מר' יוחנן נופיה דלמר ירושלים כר' משום דהתם הוי לינלת דר' יהודה והכת לינלת דרבנן ושם כן מלי הקשו התוספות ותימה לדרבנן כל מרן ישרחל כר' הלא זהו קושית הנמ' ומסיק הנמ' דילמת מעלות ומורדות קחמרת, והיינו דליכת למימר לדרבנן ליכת רשות הרבים מדאורייתת נלרן ישרחל ונגל וכל העולם נמי משום דמחיצות ני"ב ניהו ולא חציני ומלי מקני התוספות וכנר הרגיש נזה הנאון מהר"ם מלילין ז"ל, והכנסת יחזקאל ז"ל הביא לו דהנמ' ה"ק נגל נמי דכ"ע נמי כר' ושם כן לין רשות הרבים נעולם ונ"ל דנזירת המקום רחנת ידים מנטלי מחיצות שם כן לרן ישרחל נמי,

ותירן

דנדר, ונכל נמי דמקיף ליה דנלת ולא לחו רגים ומנטל מיהינן ונר' יוחנן דלמר נפי הדר קרפף יותר מנית סלתים שלא הוקף לדירה לפילו כור ולפילו כורים הזורק לתוכו חייב והי"ה מפילו לחלף כורים דמה שיעור יהיה, וי"ל דמחיצה שהיה עשויה בידי לדם לא חציבי מחיצה כולי הלי ולפילו רננן מודו דלחו רגים ומנטלי מחיצה עכ"ל התוספות, ומדנריהם תשובת שלחך נרורה דלינגלטירה ולסכום"ת וכיונת נהם שהים קומתן מיינין עליהם משום דה"ר דלחו רגים ומנטלי מחיצה עשויה בידי לדם. ויש לי דקדוק נדברי התוספות דלמלי פרכי מלרן ישרחל ולא פרכי מהעולם כולו ונשלמת לי לתו דפרכי מננל נמי הוי לחיצת משום דנירושלים יש להם הוכחה דעל כרחך רשות הרבים היא, לחל כיון דפרכי נמי מננל טפי הו"ל להקשות מכל העולם כולו ולא עוד חלא דנכל העולם כולו היתה קושייתם יותר חזקה דהם כן לרננן לא משכחת רשות הרבים כלל וזה ודלי לי לפשר, וכי תימת שלחני כל העולם שיש נו מלכיות חלוקות הם כן מלי פריך ננמרת כל העולם כולו נמי ע"ש.

(ב) **והנה** דנרי הה"ב ז"ל נזה לדיית פשוטים הם, ואולם יש לי להעיר נהם תרתי חדת דמש"ב לא ולמד מירושלים עיר הקודש ולרן ישרחל נכלל דמקיף סולמת דלור ומחבתת דנדר, וכי תימת ה"ב הת לחרינן נהדית ירושלים חלמת דלתותיה נעולות נלילה מיינן עליה משום רשות הרבים ע"כ, ותמיהני דזהו נגד הנמרת שם נעירובין דרשה לומר טעמת דר' יוחנן דלמר לרן ישרחל לין מיינן עליה משום רשות הרבים זהו משום דמקיף לה סולמת דלור ומחבתת דנדר, ופריך הנמרת דשם כן נגנל נמי מקיף לה פרת ודינלת כר' ולא פריך הנמרת מהת דלמר ר' יוחנן עשמו ירושלים חלמת דלתותיה נעולות נלילה מיינן עליה משום רשות הרבים, ולתוספות הרגיבו נזה ותירגו ושמת החם הוי לינלת דר' יהודה דלית ליה דלחו רגים ומנטלי מחיצתא שם כן ליכת סתירה מהך מימרת דירושלים חלמת דלתותיה כר' דהתם י"ל דזהו לינלת דר' ייהודה ולא לינלת דיין וכמדומני דמרהיטת הדברים לישתמיטתיה למרן הה"ב ז"ל לשון הסוגיה דנמרת ודברי התוספות נזה, והוא פלא נדולה ומנוה לי"בב ולין נידי ודי יאר עיכי.

ועוד לחינת להעיר דהני נשלחת שכתב הה"ב ז"ל תחוה מאד דשם ניתת דלי לא הוי פרכי התוספות מנגל הוי ניתת לן דפרכי רק מלרן ישרחל ולא מכל העולם כולו ומשום דנירושלים יש להם הוכחה, והיינו מהת דלמר ר' יוחנן ירושלים חלמת דלתותיה נעולות מיינן עליה משום רשות הרבים והרי דלינת חיוב נלרן ישרחל, תמה לקרת דשם כן נם לחני דפרכי התוספות נם מנגל ניתת דזהו משום דיש להם הוכחה נם על נגל והוא מדלמר עולת נפ"ק דעירובין (ו:) הני מנולי דמחזת דלמת דלתותיהן נעולות מיינן עליהן משום רשות הרבים ומחזת היא עיר נחדינת נגל ושם כן כתו דירושלים ליכת הוכחה לכל מרן ישרחל הכי נמי מתנולי דמחזת ליכת הוכחה לכל מדינת נגל ולין לומר דסה"ב להחי נגל דקלמר הנמרת הכת הוא עיר נגל ולא מדינת נגל כמ"ש לקמן דשם כן הת י"ל דלין הכי נמי דנעיר נגל ליכת רשות הרבים כלל תלת ודחי דקחי על כל המדינה ועיין קדושין (ע"ת:) נתוספות ד"ה עד היכן הוא נגל, ועוד דלכתי קשה דהוי מני למפרך מכל העולם ומירושלים יהיה ההוכחה דמיינ דלמנו ירושלים לינו הוכחה לכל העולם לחתת, ולי"בב הת דלא הזכירו התוספות נקושייתם מכל העולם כולו י"ל דהכה לכתורה יש כלן קושית עלומה לפוס מלי דמסקי התוספות נדינור הקודם דלהכי לא פריך הנמרת מר' יוחנן נופיה דלמר ירושלים כר' משום דהתם הוי לינלת דר' יהודה והכת לינלת דרבנן ושם כן מלי הקשו התוספות ותימה לדרבנן כל מרן ישרחל כר' הלא זהו קושית הנמ' ומסיק הנמ' דילמת מעלות ומורדות קחמרת, והיינו דליכת למימר לדרבנן ליכת רשות הרבים מדאורייתת נלרן ישרחל ונגל וכל העולם נמי משום דמחיצות ני"ב ניהו ולא חציני ומלי מקני התוספות וכנר הרגיש נזה הנאון מהר"ם מלילין ז"ל, והכנסת יחזקאל ז"ל הביא לו דהנמ' ה"ק נגל נמי דכ"ע נמי כר' ושם כן לין רשות הרבים נעולם ונ"ל דנזירת המקום רחנת ידים מנטלי מחיצות שם כן לרן ישרחל נמי,

ותירן

וצ"ע דנלמ"ד כן דמקום רחבת בית נטלו ורק מעלות ומורדות קלמ"ר ולא עלתה על דעת הגמרא לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי אדם, והתוספות הקשו לר' יוחנן נפי' הדר דס"ל דנמקום רחבת בית נטלו מחיצות דאמר קרקף יותר מבית סאתים כו' ואפילו כור ואפילו כוריים ואפילו חלף כור דמה שיעור יהיה ואם כן קשה למה אמר הכא דארץ ישראל ובגבל שוה לכל העולם נימא דעל כל העולם כולו נזר המקום אבל על מדינה אמת ומקום אחד אפילו רחב טובא וטובא לא נטלו המחיצות, ולזה תירצו דאיכא לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי אדם, ולפי"ז שפיר לא הזכירו התוספות נדבריהם הא דכל העולם כולו כמי דעיקר קושיות התוספות הוא למאי דהגמרא מצוה ארץ ישראל ובגבל לכל העולם כולו דנכל מקום רחבת בית נטלו מחיצות והא לר' יוחנן נעמנו בני קרקף מוכח דאינו כן וכ"ל ואמי שפיר, ואינהו דלע"ד נראה דהן אמת דהתוספות כתבו דלא פריך מהא דאמר ר"י לתלמ' ירושלים כר' משום דהכא פריך אליבא דרבנן אבל זהו הכל לפום ס"ד דגמרא, גרס לפום מאי דמסיק דר"י מיירי במעלות ומורדות דארץ ישראל ואם כן הדרינן ממאי דס"ד דתוספות דר"י דאמר לתלמ' ירושלים ואם כן הדרינן קאי אליבא דר' יהודה כדמסיק הגמרא לר"י כאן ולא ס"ל דכן הוא שיטת התוספות שם נד"ה תיינין דר' יוחנן סובר כר' יהודה דאמר מחיצתן של מחיצות וזהו כוונת תריכות דברי התוספות נד"ה דילמא שכחנו ודוקא נארץ ישראל כר' ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן כר' ותיהא לרבנן כר', והיינו משום דהתוספות ס"ל דלהמסקנא ר' יוחנן קאי הכל לר' יהודה, ולרבנן שפיר הקשו התוס' ותי' להלק בין מחיצות בידי אדם למחיצות בידי אדם, וסברא קושיות הגאון והר"ש תלוין ז"ל ואין לנו לריכים לפרש דברי התוספות כדברי הכנ"י דווקא, ולפי"ז הדרא קושיות הח"ל למה לא הזכירו התוספות הנ"ל נזה.

ענף ב'

(ג) והנו"ב שם נס' דול"ל, טעון דשוס פוסק לא הזכיר תילוק כלל בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי שמים ונפרש הרמב"ם שאין דרכו להניח שום דבר ונפה תלת דבר הרמב"ם נפט"ז מה"ם דמחיצה העומדת מאליה הר"ז כבירה ולא תילק מידי והרי תילוק זה מוכרח מכח קושיות התוספות ואין לומר שהרמב"ם פסק כר"י דאפילו מחיצה בידי אדם רבים מבטלי ז"ת דהרי הרמב"ם פסק כרבנן נפי"ז מה"ם הלכה ל"נ וז"ל שם ואפילו רבים נוקעים ועוברים בין הפסין הללו לא נטלו המחיצות וכתב ההר"מ משום דפסק כר"ש דס"ל כאן וס"ל, ונלמ"ד דברי הרמב"ם סותרים זא"ז דהרי בגמרא משמע דמלמ' דסובר ירושלים דלמלא כר', היינו כאן ולא ס"ל והרי הרמב"ם פסק ר"פ י"ד משנת מקום שהוא מוקף מרבע מחיצות נוהגין עזרה וניהם מרבעה על מרבעה אי יתר על כן אפילו יש נו כמה מילין שם הוקף לדירה כנון מדינה מוקפת חומה דלתותיה נעולות בלילה כר' הרי שהנריך נעילת לתותיה ואם כן אמי החגל בתרי דאמרין והכ"מ כתב שם דהא דבעי נעילת דלת הוא היכא דמפולש משער לשער, והנה לפ"ז ברש"י פי' כן אבל הרמב"ם שסתם דבריו משמע לפילו אינו מפולש וטעמא נעי ומה פליני רש"י והרמב"ם ונראה דהא דסברי רבנן לא אמי רבים ומבטלי מחיצה זהו נפרשה שאינו רחב טז"ז אמה כמו פסי גירות שהוא פרוץ רק י"ג אמה אבל נפרשה טז"ז מודי דמבטלי מחיצה והא דהקשה משערי ירושלים שהיו רחבים הרבה זהו כמו שחרבו התוספות משום דהיה שם צורת הפתח לא היה לרבים לבטל וקושיות מהרש"ל ואם כן אמי מקשה דרבנן אדרבנן דילמא שאני פסין שאין רחבין טז"ז אמה משא"כ אמי שאני נתים שאני נדי רשות הרבים היינו טז"ז אמה נ"כ לא קשה מידי דמה נכך שרחב טז"ז אמה ת"ת כיון דעניך לפי מכאן תיפחת עוגו מטז"ז אמה והרי הוא כפסין מה אחרת נפנים רחבו מכותל לכותל טז"ז אמה אם כן נם הפסין רוחב חלל מנפנים הרבה כמו שירצה להרמיון החלל רק שירבה נפסין, והרי רבנן פליני שתם אין מערבין רשות הרבים נכך דמשמע נכל רשות הרבים פליני אפילו רק טז"ז מלומלמות וכיון דעניך אמי אפילו לא קשה קושיות התוספות אליבא דרבנן מבטל לאדץ ישראל דהרי שם רחב הרבה ואפי' רבנן מודו דרבים מבטלי מחיצה וע"כ"פ לא אמרי רבנן נקניעת רבים יותר ורש"י כיון דנפסין ר"י ומחויר יותר לכן לא נט"ז אמה דמודו רבנן מכל מקום לא ומחמרי רבנן יותר מר"י וכלל נדול בנישול מחיצה ע"י רבים אין לר"י אין לרבנן לאם נם נלי נקניעת רבים הוי כרמלית אז ע"י נקניעת רבים נעשה רשות הרבים נמור לנל אם נלי נקניעת רבים מיתבב המקום ההוא רשות היחיד אזי לא שבקעי שם רבים לא מבטלי רשות היחיד ובשאר רשות היחיד ולכך לר"י דסובר שתי מחיצות דאורייתא אם כן לא שרוחב הרבה ביניהם מכל מקום רשות היחיד הוא ולכך נם בנקניעת רבים נשאר דהר"י דהר"י אינו מתבטל ולכן קאמר ר"י שתמוה מי שים לו שני נתים בשני צדי רשות הרבים דמשמע נכל נווני אין רחב טז"ז אמה ואין רחב הרבה שלא שעשה לאי בשאר יותר מטז"ז אמה מכל מקום לא מתבטל לנל כרמלית מודה ר"י דמתבטל ונעשה רשות הרבים נמור ואנא לאיכא לה מפסין שהרי לא שאמר ר"י התם ליכא שתי מחיצות מעלייתא מכל מקום מודה דאין הפסין לא מיתבב רשות הרבים שלמ"כ התיך התירו מבוס עולי רבלים אלא ולאי דכרמלית הוא וע"י נקניעת רבים מתבטל ונעשה רשות הרבים ואסור לא לעולי רבלים ומדר"י נשמע לרבנן דלרבנן אין פסין ליכא אם ד' מחיצות וכיון דליכא פרצה ט"ז הוו המחיצות כשתום ואיכא אם ד' מחיצות והוי רשות היחיד נמור ולא מתבטל ע"י נקניעת רבים משלמ"כ נשי נתים דליכא לרבנן מחיצות ואף אלא הוי רשות הרבים שהרי פליני נם נט"ז אמה מצומלמות וע"י הלאי נתמעט ולא נשאר שיעור רשות הרבים והוי כרמלית מכל מקום ע"י נקניעת רבים נעשה רשות הרבים נמור, ורלוה לרבנן נם כן כרמלית מתבטל ע"י נקניעת רבים ונעשה רשות הרבים הוא מדברי התוספות עלמם שהקשו לרבנן מחבב כל מרן ישראל ובגבל רשות היחיד והניחו מה דאמר ר' יוחנן קרקף יותר מבית סאתים ולא הקשו נם למאן דפליג על ר' יוחנן נזה, אלא ודאי משום דלמאן דפליג הוי כרמלית ומתבטל והוי רשות הרבים ושפיר כתב הרמב"ם ר"פ י"ד מחבב ודלחותיהן נשלות ולא הזכיר מפולש דוקא דהא נם ר"י דמחמיר בנקניעת רבים מודה בשתי מחיצות שלימות משום דהוי רשות היחיד, ואם כן לרבנן בשלמ"ת אם שלש מחיצות דאורייתא רשות היחיד נשיטת מפולש דאלכ"ע אף שמתבטל המחיצה של הפרצה ואינה בסתום מכל מקום נשאר רשות היחיד ע"י ג' מחיצות ורשות היחיד לא מתבטל ע"י נקניעת רבים הילכך נשיטת מפולש דליכא רק שתי מחיצות ולא נשאר רשות היחיד ונעשה רשות הרבים נמור, והיינו נרחב כל פילוש ט"ז אמה אבל הרמב"ם לשיטתו דנ' מחיצות הוי כרמלית לכך כתב דנעי דלחות נעולות ולא הזכיר מפולש דנם נב' מחיצות הוי כך, והיינו נרחב ט"ז אמה והכל כרבנן ובפסין מיירי נפחות מט"ז אמה כדין פסין הילכך אם ס"ל להרמב"ם דאפילו רבים נוקעין ועוברין בין הפסין לא מתבטלי המחיצות ולכן לא הזכיר הרמב"ם התילוק בין מחיצות שנעשה בידי אדם למחיצות שנעשה בידי אדם דלדידיה לא נריך כלל לחלק דלא קשה מבבל ומארץ ישראל מידי.

העולה מזה מה דפשוט להח"ל בתשובה סימן ל"ז בערי מינכלטריה דהוה רשות הרבים מדברי התוספות הנה לדידן בהפוך הוא מדברי הרמב"ם וכל הפוסקים שלא תילקו כן ושבילי בית נבגול שחזרו אם בנתרא לרבנן לא מבטלי לה רבים הוא סתירה להתוספות עיין ת"ת, וקשה בבל וארץ ישראל יהיו רשות היחיד ולא דאמרן ישראל קושיא מעיקרא ליתא דהרי ליכא רק שתי מחיצות סולמא דצור ומחתכא דבבר ולרבנן שתי מחיצות לא מהני מכל מקום מבבל קשה שהרי מקיף לה פרת מהאי ניסא ודיבלת מהך ניסא ופרת נופלת בדיבלת כדאמרינן בקדושין (ע"ח:) ואם כן פרת הולך בהיקף מבד זה לבד דיבלת כתין נת"ם ואם כן בבל מוקף מבלם מחיצות ורה"י לא מתבטל ע"י נקניעת רבים ומוכח מזה כהרמב"ם דבלם מחיצות הוה כרמלית ומתבטל בפסיר ולר"י דשתי מחיצות דאורייתא וקשיא מארץ ישראל ומבבל ל"ל דאין הכי נמי והא דאמר ר"י ירושלים מלמלא לאותיה כר', היינו לרבנן ונהא דרבים מבטלי מחיצה סובר כר' יהודה ומהיכן מחיצות סובר כרבנן, עיין בתלמות, וכן בבל לר' יהודה אפשר דאיכא שתי מחיצות דאורייתא ומשום רשות הרבים אבל לרבנן ליכא למימר דבבל בליכא נה רשות הרבים שהרי מהיכן שהיו מוהבים דיבי רשות הרבים בבבל כמו שהי בבבל דאפילו דאמר תורתן כמפולש עיין (שם.) ואם אין בבל בבל רשות הרבים מפולש מאי עבידתיה אבל לחלק בין נעשה בידי אדם לנעשה בידי שמים לא שמענו הכרח ולא שעדיין קשה מכל העולם

שמקיף לוקיטום מכל רוחותיו והוי ד' מחיצות הנה מכל העולם אין רחיה דהרי הקנ"ה כן צוה לנו הזנות נתוך העולם ונגמרת מנג דהיטת דמקשה מנגל הקשה גם כן מכולי עלמא אנל עיקר הקושיא מנגל, ועיין שם דהניח רחיה דיש לחלק בין כרמלית לרשות היחיד לענין ניטול רגים מעמוד גבוה תשעה ורחב תרגעה שהוא כרמלית ועי' כיתוך רגים נעשה נעשה רשות הרגים ואם הוא גבוה עשרה לא מהני כיתוך הרגים והרי הוא רשות היחיד עכ"ד.

(ד) **ואני** אומר הראיות שהניא דחיכא לחלק מכרמלית לרשות היחיד אינם כלל, דעמוד גרשות הרגים דגבוה עשרה לא מהני כיתוך לרגים לעשותו רשות הרגים אינו משום דהוא רשות היחיד ואין מתנטל אלא משום דלא חזיא לכיתוך והילכך אפי' דמכתפין ניה לא הוי כיתוך והגע עצמך דהא להראב"ם ורש"י עמוד גרשות הרגים גבוה תשעה מנומלמים דוקא הוא דנעשה רשות הרגים ע"י כיתוך ואם הוא גבוה מחשעה עד עשרה אינו נעשה רשית הרגים ואע"ג דלא הוי עוד רשות היחיד כלל דהא רק גבוה עשרה הוא רשות היחיד ונפחות משהו הוי רק כרמלית ואפי' אינו מתנטל ע"י הכיתוך לרגים רשות הרגים הא כרמלית מתנטל אלא ואפי' אינו משום דחיכא לכיתוך, רק בני מנומלמים ואם כן ליכא רחיה מידי אהא דעמוד גבוה עשרה דהוי רשות היחיד ולא מתנטל ע"י כיתוך ורשות היחיד אינו מתנטל אהחם טעמא אחריגא הוא כמש"כ, ונם הרחיה שהניא מהא דר' יהודה ס"ל נשני נחים נשני נתי רשות הרגים דלא מתנטל הרשות היחיד ננקיעת רגים דסתמא קאמר נם נרחב הרגה שאף שעשה אפי' כאחר יותר מטי"ז אמה ונכרמלית מודה ר"י דמתנטל דנפסין אע"ג דאמר ר"י התם ליכא שתי מחיצות מעליתא מכל מקום מודה דגין הפסין לא מיקנג רשות הרגים שאם לא כן האיך אחירו משום עולי רגלים, אלא ודאי דכרמלית הוא וע"י נקיעת רגים מתנטל ונעשה רשות הרגים ואסור נם לעולי רגלים ומ"ר נשמע לרגן כור, ואין אני רואה נזה רחיה מידי דודאי ס"ל דנם לר' יהודה נין הפסין הוי רשות היחיד נמור ואע"ג דליכא שתי מחיצות מעליתא מכל מקום הוי רשות היחיד נמור והוא כסחום כל זמן דליכא נקיעת רגים והילכך אחירו משום עולי רגלים, ואה זו טעמה דר"י מודה דגין הפסין לא מיקנג רשות הרגים שאם לא כן האיך אחירו משום עולי רגלים אין הכי נמי דאם היה רשות הרגים לא היו אחירים לעולי רגלים אנל נם עכשיו דאחירו אאן ליאא לן דאחירו אע"ג דהוי כרמלית הא ס"ל דאחירו משום כל זמן דלא נקעי רגים הוי רשות היחיד נמור ועי' נקיעת רגים נם רשות היחיד מתנטל לר"י דאחשיך ננקיעת רגים ורק דאחשיך היכא דליכא שתי מחיצות מעליתא ואע"ג דליכא שם ד' מחיצות והיכא דליכא שתי מחיצות מעליתא אע"ג דלא מתנטל,

איברא דגדין הכרמלית ואתנטל לרגן ונעשה רשות הרגים רואה אאכי דהתוספות והאב"ח ז"ל ס"ל הכי, דהנה נאתניתין דרים פרק עושין פסין אחנן ר' יהודה אומר אלא אחירו אלא עד בית סאתים אארו לו חכמים אלא אארו בית סאתים אלא לניאה ולקרפף (אלא הוקפו לדירה) אנל אם היה דיר או סהר כו', ופירש"י והני פסי ניראות נמי הואיל ומיאיהן רחוץ לבאיית אדם אשים דירה מעלייתא, ונאוספות הקשו אאי אמת נני שירת דנעו רגן אלא בית סאתים פני ואי' דנני עולי רגלים הקילו והחשינו פסין כמו אחיצה נאורה כמו שהקילו לענין פרק מרובה על העומר, ואכל אקום צריך לפרש כפירש"י דחשיני פסין אוקפין לדירה דאם לא כן אישקשה אאני לרב הונא ב"א דבעי למיאר נפי הדר (ס"ז:) דאחיצה שאינה אוקפת לדירה לא שאה אחיצה דפריך לר' יאחן שם, וכאב אאב"ח דכוונת האוספות דגם לאאי רגלים אכל השאה דנאמה אישורין דרגן הקילו נפסין אשום עולי רגלים אכל אקום צריכין לפרש כפירש"י דחשיני פסין אוקפין לדירה דליכא למיאר דנהא נאי הקילו רגלים אלא בית סאתים אוקפין לדירה דאם כן אישקשי לרב הונא ב"א דבעי למיאר אוקפת לדירה לא שאה אחיצה כלל והוי רשות הרגים נאורה ואם כן הוי הכא אישורא דאורייתא לאלתות אגור לגין הפסין ואשום עולי רגלים ודאי אלא הקילו באישורא דאורייתא אלא ע"כ כפירש"י דהוי אוקף לדירה ושאה אחיצה גם לרב הונא ב"א ע"כ, והנה אש"כ האב"ח דלרב הונא ב"א היכא דאחיצה אוקף לדירה לא שאה אחיצה כלל והוי רשות הרגים נאורה, זהו פלא נדולה דהוא נגד הגארא שם נפי הדר דקאאר להדיא דכרמלית הוא והוא אוכרת דאם לא כן ניותר אסאתים אאאי אותר לטלטל ניה והא אדשות הרגים לכרמלית קא אטלטל עיין שם, וכן הקשה הנרעק"א נפי דוא"ח ואאנם דנרי האב"ח אוכרחים דאי לא הוי נזה אלא כרמלית אם כן אאי כאנו התוספות דאקשה אאניאן לר"ה ב"ח והא כיון דכרמלית היא ס"ל דהאירו אשום עולי רגלים וכאש"כ הרא"ש נפ"ק דסוכה סימן ט' נהא דסיכך על נני אנני שים לו לאי דסובר הרא"ש כפירש"י דאייירי נאנני אפולם וכאב ואע"ג דנזנזת דעלמא אסור לטלטל נאנני כיון שהוא פרק נרות רניעי (והלאי הוא נגד אאד) אשום אנות סוכה התירו לטלטל כאו שהאירו נני פסי נירות, ונהא דפריך הנאי (כ"ג.) קשיא דרגן אדרגן כאב נאיושי הריטב"א דנאוספות הקשו אאי קושיא אדרגן אדרגן דילאא הא דאארו לו אין אערין רשות הרגים נכך אדרגן קאארי אין אערין אוסר לטלטל אנל לזרוק אודים שאערין אלא אתו רגים ונטלי אחיצתא ונני פסי נירות אפני האנה אוקאיה על דין תורה כשם שהקילו נפרוץ ארונה על העומד ותרלו לאם כן הוא"ל לאיאר וחכאים אוסרין ולזכות דאין אערין אשאע אפילו אדלאוריית עכ"ל, ולפניאו נאוספות שם ד"ה דרגן כאב האוספות נאאת דהוי אני לשאויי דרגן לא פליני אדרי אלא אדרגן כור, ועיין פ"ק דשבת (י:) נרש"י ד"ה אהו דאיאא כו', כדקאאי אין אערין ר"ה נכך דגזור נה אשום דאאי לרשות הרגים עכ"ל, ואם כן להאוספות הרי ניחא להו לאיאר דהא דפסי נירות היינו דנאקום אנוה האירו לטלטל, וכ"ה להדיא נאוספות שם (כ"ב:) ד"ה אני, וקא"ל דאפילו לטלטל שרי דאפסי נירות לא שאעינן דנעולי רגלים הקילו, ואם כן אכל זה אוכרח לומר דהאוספות שכאאו דאקשה אאניאן לרהנ"ח הא אשום דס"ל דלרהנ"ח הוי רשות הרגים נאורה, וכאש"כ אהרש"ח ז"ל, והדנר פלא דזהו נגד נאגרת אפורשת, ואולם להאאור אאי שפיר דנפי הדר שאני דאייירי החם נפלא שגים דים אינו אלא כרמלית אנל נפסי נירות דפתוחים לרשות הרגים אם כן אע"ג דהיכא דאינו אוקף לדירה הוי כרמלית אכל אקום כיון דפתוחים לרשות הרגים הוי רשות הרגים נאור דהרי הא דנין הפסים אייירי נאי היכא דנקעי נהם רגים דהא סיפא דפליני אכאים על ר"י נדרך הרגים אפפקתן קאי אריישא ואם כן נכה"נ היכא דהוא כרמלית אן האורה הרי אאו רגים ואנטלי אחיצתא נם לרגן ודאי רשות הרגים נאורה, ולכן הוכיאו האוספות דגם לרהנ"ח ע"כ דהוי אחיצה נאורה, וכפירש"י דהוי אוקף לדירה ואאי שפיר, ונזה יאורן נאי הא דקאאר הגארא (כ'.) נזורק לגין הפסין חיינ פשיטא אי לאו אחיצה היא היכי אריכן ליה למלאות, ולקשה אכ"ל דהוי רשות היחיד נאור דילאא הינו אלא כרמלית ולעולי רגלים הקילו ולהנ"ל אאי שפיר דגם לר"ה ס"ל כאן וס"ל אכל אקום נכרמלית אן האורה אכל רשות הרגים דרגים נוקעים נו אארין דאאו רגים ואנטלי אחיצתא ודאי רשות הרגים לגארי והיכי אריכן ליה למלאות והאוספות שכאאו דאפסי נירות לא שאעינן דרי לטלטל אשום עולי רגלים הקילו דלא הוי אלא כהנ"ג, ואאנם הגארא קאי לגאר שיטת הראנ"ם ואינו אשועד לדנרי האוספות ואהרש"ח נזה.

(ה) **ועוד** אומר אני נזה דאאי דהוכיח שיטת הראנ"ם דנני אחיצת הוי כרמלית אכח קושיות האוספות אארן ישראל ונכל ונכלאת אארן ישראל ליכא קושיא דהרי ליכא רק שתי אחיצות סולאת דעור ואחצה דנדר ולרגן שתי אחיצות לא אהני, אכל אנכל קשה דהרי אוקפת אכלם אחיצות ורשות היחיד לא אתנטל ע"י נקיעת רגים אאוכת דני אחיצות הוי כרמלית, ולע"ד הנה האוספות נקדושין (ע"א:) ד"ה עד היכן הוא נגל, כאנו נשם ר"ת דפרת היה נא ואוגך אן הצפון לדרום ואם כן לא היה נגל אוקף רק אשני לדדים דדנלת היה אי לגד האזרח או לגד האערב עיין שם, ולהרש"ם לא

קשיא

קשיא מידי ד"ל דהרמ"ם מפרש כפירו"י סם ותלוניה דרש"י הוה ננל מוקף מני רוחות, ואולם לר"ת יהיה קשה הסוגיא דעירובין דאמי פריך הגמרא מארץ ישראל ומגגל והא נין ארץ ישראל ונין נגל אין להם רק שתי מחיצות ונ"ל דלר"ת קאי הסוגיא אליבא דר' יהודה, ולא כתוספות שכתבו דהסוגיא קאי לרבנן אלא דקאי לר"י והוי שפיר מני לאקשויי מרי יוחנן דאמר ירושלים אלמא דלחותיה כר, ורק דהא עדיפא ליה למפרך, דאם כן אפילו ננל נמי וכדאיפרקא הא ליפרקא ליה דר' יוחנן כמ"ד הריטנ"א, ואולם אכתי להתוספות דכתבו והסוגיא קאי לרבנן קשה אליך ניחא להב"ח לומר דטעמא דארץ ישראל אין תיינין עליה משום רשות הרבים זהו משום דתקף סולמא לצור ואחזקת הנדר והרי הוא רק שתי מחיצות ונם נדנרי התוספות ד"ה דילמא, קשה דאליך הקשו לרבנן כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמא לצור ואחזקת הנדר והרי לרבנן נעשין ג' מחיצות, ואמנם י"ל דהא דרבנן פליגי על ר"י נשתי מחיצות זהו היכא דשתי המחיצות הם זו כנגד זו דהוא מפולש שפיר הילכך נזה ס"ל לרבנן דהוי רשות הרבים אם הוא רחב ט"ז אמה דשתי המחיצות נח מהני כלל דאמסתני להו יפה ויפה לגגל נשתי מחיצות כיון דאתקלקל הפילוש ואתי שפיר הא דפריך הגמרא מגגל נם לפוס ביטת ר"ת ונם הא דסולמא לצור ואחזקת הנדר אין המחיצות זו כנגד זו מזרח ומערב אלא לפון ודרום אלא מתחברים כאין נא"ם, וכ"כ להדיא הריטנ"א והיינו משום דנכה"נ נם לרבנן לא הוי רשות הרבים ואכ"מ.

ואיברא דאכתי צריך ביאור דהן אמת דנסוגיות הגמלא י"ל דר"י הא אמר ארץ ישראל אין תיינין עליה משום רשות הרבים ושפיר ס"ד הגמרא דזהו משום סולמא לצור ואחזקת הנדר דהם כאין נא"ם, דאע"נ דנשתי מחיצות אכתי לא הוי רשות היחיד, אבל מכל מקום רשות הרבים לא הוי כיון דאתקלקל הפילוש, ופריך שפיר נגל נמי דליכא שם רשות הרבים, ואמנם לשון התוספות שכתבו לתמוה לרבנן כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמא לצור ואחזקת הנדר קשה להבין דאכתי אליך אפשר לומר דהוי רשות היחיד, נשתי מחיצות הא נ' מחיצות נעי' לרשות היחיד מן התורה, ונראה לי דנאמת כוונת התוספות הוא שתעשה רשות היחיד ע"י שיעמיד לתי נדופן הצדדית סמוך לסולמא לצור או אגל אחזקת הנדר, וכן ננגל אגל הגהרות הא דלתי אינו אתיר יותר מנעשר זהו מדרבנן ולא מדאוריימא ואם כן סולמא לצור ואחזקת הנדר הם מחיצות נאורות הרי אפשר לעשות כל ארץ ישראל שיהיה רשות היחיד נתיקון כל שהוא נדופן הצדדית וה"א ננגל, ואדוקדק לשון התוספות שכתבו כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמא לצור"ב, ולמה לא כתבו התוספות כל ארץ ישראל הוי רשות היחיד ע"י סולמא לצור כר, ולדנרינו הוא מדוקדק מאד דאכתי עכשיו לא הוי רשות היחיד כלל דאינו אלא שתי מחיצות ורק דכוונתם הרי אפשר שתעשה כל ארץ ישראל רשות היחיד ע"י סולמא לצור ואחזקת הנדר והיינו אם יעשה ויעמיד לתי נמחיצה הצדדית, ולפי"ז מיושב ג' קושיות הכ"ל קושיות הנתון מהר"ם אלישיב זי"ל דאאי פרכי התוספות לרבנן כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד כר, הרי לפמש"כ התוספות נד"ה אילימא להכא הסוגיא קאי לרבנן אם כן זה היתה קושיות הגמרא והכרחם דשתי מחיצות בידי שמים לא הוי מחיצה, ונם הקושיא למה התוספות פרכי מארץ ישראל ננגל ולא פרכי מכל העולם כולו דאקשי יש לאוקימתא, ונם הקושיא למה הקשו התוספות דוקא לרי יוחנן דאמר קרקף יותר מנית סאתים אורק לתוכו אינו אלא הרי נם ר"ת ב"ח דפליג ופ"ל דכרמלית הוי נאי קשה דלא יאמיר נארץ ישראל וננגל משום רשות הרבים, ולדנרינו הרי ס"ד דקושיות הגמרא היתה נמחיצות הללו לחוד, ונזה מסיק הגמרא דשתי מחיצות בידי שמים לא הויין מחיצות והתוספות הקשו לעניין הצטרפות היכא דיעמיד מחיצה שלישית בידי אדם, ולכן לא הזכירו כל העולם כולו נאי דנזה כנר מסיק הגמרא דלא הוי מחיצה ושפיר לא הקשו לרהב"ח דלאו סונר ניותר מסאתים דאינו מוקף לדירה מן התורה לא שמה מחיצה, ואם כן י"ל דאליבא דאוקימתא דלעיל אינו מהני כלל שום תיקון מאי דמשלים נאמרוטה לשם דירה ושתיא דאמר (כ"ד.) קרקף יותר מנית סאתים שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה פורנ טו פירלה יותר מעשר ונודרו ומעמידו על עשר ומותר זהו משום דשמואל סונר כר' יוחנן דמן התורה הוי מחיצה מעלייתא נם אם אינה מוקפת לדירה לגגל לר"ה ב"ח י"ל דליכא לאי תקנה ולהכי הקשו התוספות דוקא לאינא דר' יוחנן דאמר ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמא דצור ומחזקת הנדר כשיעשה תיקון נגד הפלישתים.

ענף ג'

(ו) **ומאי** דכתב דשניהי ניח נלנול שאחרו שם נגמרא דלרבנן לא מנטלי לה רבים הוא סתירה על דברי התוספות וכן הרבים נפ' תורי"ת, ואמנם הנה זו קושיא לאין לא דייק נדברי התוספות לשום שכתבו דאחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא מהניא מחיצה כולי האי כר', וכן המג"א נסימן שם"ב סע"ק ל' וסעק"ח נרמה לא דייק ליישב דכולי האי שכתבו התוספות וס"ל להתוספות לעולם מחיצה בידי שמים אינה מחיצה לרבנן, ברם נתשובת כנסת יחזקאל כתב דנדקדוק כתבו התוספות כולי האי פי' אם הוא יותר מסאתים ואינו מוקף לדירה דוקא נזה אם יש חסרון שנעשה בידי שמים הוי כמו אלא מוקף ורי יוחנן מודה לר"ה ב"ח דאלוקי עלין עכ"ל, ונתי ד"ם חא"ח סימן פ"ט הביא ע"ז דמה מעלה יש מן התורה לעניין קרקף יותר מנית סאתים, והנה כרנע תאנתי לומר להנדיק דנרי הכ"מ ע"פ דנרי הגולי"ל הנ"ל דנכרמלית מודי רבנן דמתנטל ע"י נקיעת רבים ועשה רשות הרבים, וזהו דנרי הכ"מ דהתוספות ס"ל דרק נמחיצה בידי אדם יותר מנית סאתים ואינו מוקף לדירה הוי רשות היחיד מן התורה דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ואם כן נכהאי גוונא דהוי רשות היחיד מן התורה לא אתרינן דאהו רבים ומנטלי מחיצה לגגל נמחיצה בידי שמים מודה ר' יוחנן לר"ה ב"ח דניותר מנית סאתים לא הוי רשות היחיד מן התורה רק כרמלית וכמו דס"ל לר"ה ב"ח וכיון דהוא כרמלית הרי תו לאתרינן דנכרמלית נם לרבנן אתרינן דאהו רבים ומנטלי מחיצה ונם נס' תק"ז כ"כ, ואולם לאו מידי הוא דהנה ר"ה ב"ח דפליג על ר' יוחנן וסונר דניותר מנית סאתים לא הוי מחיצה מן התורה כלל והזורק לתוכה פטור זהו משום דס"ל דדרשת זורחנ מחשים נחשים לחורה תורה אור חמשים וסנג מחשים דהוזכר נפ' עוקין פסין (כ"נ:) הול דבר נמורה דנשיעור זה הוי רשות היחיד נם אם לא הוקף לדירה והכין ס"ל לרב יהודה שם אגל לר' יוחנן דס"ל דנם ניותר מסאתים הוי מחיצה נמורה מן התורה אפילו אם אינו מוקף לדירה ורק מדרבנן עשאוהו ככרמלית אם כן ע"כ ליכא למימר דדרשת דטול מחשים וסנג מחשים הוא מדאוריימא דהא נם ניותר מסאתים הוי מחיצה נמורה מן התורה, וכמ"ש נס' נאר מנרהם שם נפ' ע"פ ואם כן הדולי"ל שפיר אמר דנכרמלית ס"ל להתוספות דלרבנן מתנטל ע"י נקיעת רבים והוכיח כן מדהקשו התוספות כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד אליבא דר' יוחנן נקרקף יותר מסאתים ולא הקשו לר"ה ב"ח דס"ל ניותר מסאתים הוי כרמלית מוכח דס"ל דאי הוי כרמלית מתנטל ועשה שפיר רשות הרבים, ונענץ הקודם כתבתי לייישב קושיא זו, ואולם נם להדולי"ל הרי אינו מוכח דכרמלית מתנטל לרבנן רק אם הוא כרמלית מן התורה דהכין ס"ל לר"ה ב"ח דהא לעניין חיוב חטאת פליג על ר' יוחנן ואם כן כיון דהוי כרמלית מן התורה שפיר י"ל דע"י נקיעת רבים מתנטל ועשה רשות הרבים אגל לר' יוחנן דס"ל דנם ניותר מסאתים הזורק לתוכה חייב דהוי רשות היחיד מן התורה ורק מדרבנן הוי כרמלית אם כן נזה לא שייך לומר דכיון דהוא כרמלית לכן ניחא דע"י נקיעת רבים יתנטל מחיצות לגמרי ועשה רשות הרבים-מן התורה דהא אינו כרמלית רק מדרבנן אגל מדאוריימא הוי רשות היחיד ורשות היחיד דאוריימא אינו מתנטל ע"י נקיעת רבים לרבנן ושפיר הקשה הח"ם על דנרי הכ"מ דקאי לפרש דנרי התוספות דהם קאי לר' יוחנן דלא ס"ל דרשת דטול מחשים וסנג מחשים אם כן מה מעלה יש מן התורה לקרקף יותר מנית סאתים דניחא דכיון דהוי מחיצות בידי שמים הילכך מחרינן ניה דאחו רבים ומנטלי מחיצה והוי רשות הרבים מן התורה.

ובתשובת נטע שורק (סימן כ"ח) האריך לייישב דנרי הכ"מ דנסולמא לצור ומחזקת הנדר על כרחך לא הוי רשות היחיד מן התורה דהא

דהא לינו דומה לתהלי מדנר שהיו מיוחדים לכל אחד לתהלו והכא הס רשות לכל אלא דקאמר דרשות הרבים לא הוי שעכ"פ לית להו מחיצות אצל לינו רשות היחיד רק כרמלית לתוריית, ושוב לאחרינו ניה לאחו רבים ומנטלי מחיצה כיון דהוי מחיצות בידי שמים ומה לעשה לתיסחוויט וונין ריסי עיניו לצון התוספות שכחנו ותימה לרבנן כל ארן ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמת לגור כר, הרי התוספות ס"ל דהוי רשות היחיד נאור דמחיצות תליא ולעי"נ לתיכא רשות לכל אדם לגלא שם מכל מקום אם לא נימא דאחו רבים ומנטלי מחיצת הוי רשות היחיד והא דאמר ר"י לין תיינין עליה משום רשות הרבים ולא קאמר דהוי רשות היחיד הייטו משום דלא הוי מוקף לדירה ומאי דחוק לדידי בניאור דברי התוספות כתבתי בענף הקודם, והנטי"ם לא נחית לפירוש ותיסחוויט ממנו לצון התוספות נזה.

(ז) **ולהקת** המחרוטים ז"ל הלא המה רבותינו הנאונים ז"ל השלימ יענ"ן סימן ז' והנאון החסיד ר"ז ז"ל בשו"ע אלו סימן שמ"ה וסימן שמ"ג ונס' חמד משה והחי"ם שם כולם מתנגדים כעוצו נסנגון אחד דכוותם התוספות דמחיצה שהיא עשויה בידי אדם לא תשיבא מחיצה כולי האי שתועיל לעשות רשות היחיד גם להלאה ממקום המחיצה נמקום דניחא תשמישתיה דרך מחיצה העשויה בידי אדם הוי מחיצה להועיל להלאה ממקום המחיצה לפילו במקום דניחא תשמישתיה לעשיה רשות היחיד אצל מחיצה העשויה בידי שמים מיהא מועלת רק במקום ולא ניחא תשמישתיה והיינו במקום המחיצה ממש וכיוצא אצל להלאה ממקום המחיצה במקום דניחא תשמישתיה לא תשיבא מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודי דאחו רבים ומנטלי מחיצה לה שלא תועיל שם, והילכך ארן ישראל ובבל לא הוי רשות היחיד בתוך המדינה במקום דניחא תשמישתיה, ובגילי בית בלבול, וכן הא דבני תל דקאמר הגמרא לגיגת דרבנן לא תיגעי לך דמה החם דניחא תשמישתיה לאחרו רבנן לא אחו רבים ומנטלי ליה מחיצתא הכא אלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש, היינו הכל במקום אלא ניחא תשמישתיה כגון לאותן מעלות ומורדות ובגילי בית בלבול ודרך הרבים העוברת שם אין תיינין עליה, ואפי"ז נראה להזורק מחון לארן לארן ישראל דרך סולמת לגור ואחחצת דנדר תיינ דהא במקום המחיצות אלא ניחא שם תשמישתיה דרבים הרי שם גם מחיצה בידי שמים הוי מחיצה ואלא אחרינן שם אחו רבים ומנטלי מחיצתא והו"א גזורק לבבל במקום הנהרות ועיין שם בשלימת יענ"ן דאיכא שתירה נדברינו נזה, ואין להאריך.

ולע"ד אפשר לפרש דברי התוספות עפמש"כ בחידושי הריעב"א בסוגיית זו וז"ל וק"ל מכל מקום עד לימתי יהא מרוחקות שיהיו חשונות מחיצות לשויה רשות היחיד דהא אחרינן קרפף יותר מבית סאחים שהוקף לפילו אלא לשם דירה רשות היחיד הוא מן התורה וכמה יהא שיעור לותו יותר מבית סאחים לומר דבינו הגדול ז"ל דהיינו כל שרואה עינו תוך המחיצות דאע"ג דבבני שנת לא נשינן מחיצות הניכרות לדירתו כדאיתא פ"ק דסוכה לפ"ה בעי שיראה עינו תוך המחיצות עכ"ל, והנה להריטב"א ורבו הרמב"ן ז"ל לתי שיעורא דבשינן שיראה עינו תוך המחיצות זהו גם בחחיצות שבעשו בידי אדם ואין חילוק כלל בין מחיצה העשויה בידי אדם למחיצה בידי שמים, ואולם התוספות ס"ל דמחיצה העשויה בידי אדם היא מחיצה לעשות רשות היחיד ואפילו אלא כוריים ויותר, אבל מחיצה בידי שמים אין בבינו כן אלא דאליא נראה עינו תוך המחיצות, וכן הוא דעת החשכול מ"ג סימן ס"ה, וזהו שכתבנו התוספות דמחיצה שהיא עשויה בידי אדם לא תשיבא מחיצה כולי האי כלומר שתועיל נריחוק מקום שהיו ראה עינו בתוך המחיצה כלל ואפילו רבנן מודי דבכהאי נוונא לחו רבים ומנטלי מחיצה, ובגילי בית בלבול והשיבעית דאל החתלקט מיירי נראה עינו תוך המחיצות, ולפי"ז י"ל דהיכא דהמחיצות מוקיפות שבח שאין אדם רואה עינו נפנים עומד בתוך מחיצות הנה בכה"ג גם להעומד מקרוב אצל המחיצות אין על המחיצות אלו דין מחיצות כלל, ולהתוס' בכהאי נוונא הדין במחיצות בידי שמים, ואם כן הזורק מחון לארן ישראל דרך סולמת לגור ומחחצת דנדר פטור והי"א גזורק לבבל דרך הנהרות ואלא כמש"כ לדעת הנאונים האחרונים הנ"ל, ואולם מהא דאמרי שבדו אחד כלה לים נפ"ק (דף:) מוכח דנקרוב הוי שפת הים מחיצה עיין מנ"א סימן שמ"ג סע"ק ל"א ונסחון.

(ח) **ובתשובת** מהרי"ק (שורש מ"ו) נעיר נוואהרד"א דחוקפנו הרים סניף לה ואסר מהרי"ק לטלטל נחוכה מטעם דנעינן מוקף לדירה לפוקי מחיצת הרים, ונשלימ יענ"ן שם הקשה מהא דפ"ק דעירובין (דף.) נאמנו שלישו לאחד כלה לאשפה ונילו אחד ליס אלא אמר נה רבי לא אישור ואלא היתר לא אישור אהא קיימן מחיצות שמע מינה נהדיא דמחיצת הים מחיצה היא לעש"פ אלא נעשה היקף המחיצה לדירה לפילו הכי הוי מחיצה מעליא ואי לא דהוי חייש לשמא יעלה הים שירטון הוה אמר נה נמי התירא ודלא, ותי' דיש לחלק בין מנוי דהתם לנדון המהרי"ק דהך מנוי הוו ליה תרי מחיצות נמורות נידי אדם ומן התורה נתרי סני נכל דוכתא לעינן שנת, וכן לסוכה ואפילו לאד"ש נ' מחיצות דאורייתא מיהו שלישית סני לה נכל דהוה מצום הכי מהניא ניה דהיא מחיצה דים לע"נ דאינה עשויה נידי אדם, ומשמ"כ נניזון דמהרי"ק שהיה כל ההיקף של העיר עשוי מן ההרים אלא חלו נהם ידי אדם כלל לעשותם מוקף לדירה, ואולם יש לחמוה על מהרי"ק ז"ל דאאי דוחקיה לאסור משום דנעינן מוקף לדירה ולימא, דנהא לא אימפת לן כולי האי, דאדאוריית' רשות היחיד נמורה היא לפילו לינו מוקף לדירה, ולעולם הזורק לתוכו חייב לפי שמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין, ואינה אלא כרמלית מדרבנן, ותיפוק ליה מטעמת דהוי מחיצה נידי שמים וטפי הו"ל למהרי"ק להניח דברי התוספות הנ"ל דעיר המוקפת הרים אסור לטלטל נחוכה דגר תורה ואיינ ע"ז חטאת משום דנמחיצת נידי שמים אחרינן דאחו רבים ומנטלי מחיצתא והוי רשות הרבים נמור עיין שם מש"כ לתרן, ואני אומר זה אחת כדברי היעב"ן ז"ל דהחילוק נין עומדת דמהרי"ק לעומדת דתלמודא הוא משום דנעומדת דמהרי"ק מיירי דכל היקף העיר היה רק מן ההרים ועומדת דתלמודא מיירי נמחיצה אחת, ואולם טעמת דהיעב"ן ז"ל, אם כי מיגאתי לו חגר והוא דברי מהר"ו נתשובת אחוזת שמואל סימן מ' שהקשה מאי קושיות היעב"ן על המהרי"ק וכתב מאי לייצ דדוקא כשכל העיר אינה מוקפת כי אם נהרים אז הוו מוקפת לדירה אצל לא נאמנו שכל מחיצותיו כדינו רק לידו מ' עולה ליס אפשר שמועיל אף שלא נעשה לדירה עכ"ל, וזהו ממש כדברי היעב"ן, והנאון נעל אחוזת שמואל לא השיג ע"ז מידי וכנראה דהודה לו נזה אבל מקום לינו נראה נעיני, דכנראה דאחו עלה משום דכיון דאיכא שתי מחיצות אלישיות אחרות הרי מן התורה סני נזה דאפילו לאד"ש נ' מחיצות דאורייתא מיהא אלישית סני לה נכל דהו ולהכי ליכא השיג נמחיצה השלישית אם אינה נעשית מוקפת לדירה, ולפי"ז גם אם נעשה מחיצה בית לו להרים נאחרונה וקודם שגמרו הנתים ולא אלו נה ידי אדם לעשותה מוקפת לדירה גם כן הוה מהני משום דלא נזרו חז"ל כלל דין מוקף לדירה נמחיצה שהיא אלא מדרבנן, ולע"ד לינו כן, והנה נגוף הסוגיא פירש"י נידו לאחד יס ונידו אחד לשפה ורחבו אחד סאחים כשאר מנוי ורחבו אחד לרשות הרבים מחוקן נלאי וקורה, ואם כן להיעב"ן והרב מהר"ו קשה למה הוצרך רבי לומר חייבין שאת תינטל לשפה ויעלה הים שירטון והרי אם תנטל השפה והמנוי מחוקן נקורה לגד רשות הרבים אם כן לא נשאר נזה אלא מחיצה אחת שהיה המנוי סאחים ומחיצה השנית הוא הים והוצרך היה להשלים מחיצת של תורה דנעי שתי מחיצות נמורות לכו"ע והיה הים פסול למחיצה אלא שהוקף לדירה, ואם כן למה הוצרך רבי לומר החשאי דשאת יעלה הים שירטון והלא גם נהיות הים על תילו כמו שהוא עכשיו יהיה פסול למחיצה אלא מסרונו שהיו מוקף לדירה, וי"ל דהא דקאמר ויעלה הים שירטון היינו דגם אי לא תינטל השפה יתכן שיהיה פסול אלא שיעלה הים שירטון, ואין הכי נמי דאם תינטל השפה יהיה אז גם כן הפסול אלא מחיצת הים ואפילו נהיותו כמו שהוא עכשיו, ורק דהוצרך לשאת יעלה הים שירטון לפסול גם אם לא תינטל השפה דאז ליכא בים הפסול שהיו מוקף לדירה משום דלא היה הים רק לצורך מחיצה דרבנן דהא זולת הים ליכא שתי מחיצות אלישות היינו השפה ודופן מנוי הסתום, ואמנם עיקרא דחילוק היעב"ן ז"ל והרב מהר"ו דנמחיצה אלישית לא נעי כלל שיהיה מוקף לדירה הנה הוא חידוש גדול ונעי רחיה נרורה, ולע"ד הדין נרור דגם נמחיצה אלישית נעינן שיהא מוקף לדירה וטעמת דלא חשו בים למאי דהיינו מוקף לדירה זהו משום דהים היה כאן מסתמת קודם שנעשה המנוי ואם כן נמחיצת הים לאוד נרורה הוה אמרי לא היה עוד כאן היתר לטלטל עד שנעשה אחי"כ מחיצות האחרות, ואם כן כשנעשו לאחרונה

המחיצות המוקפות לדירה הרי נזה לחיכשר ונוילת נם המחיצה הרחצונה דיס, דהת לח נרע מפרנה יותר על עשר דחמר שמואל (כ"ד.) דנודרו ומעמידו על עשר ודיו, וקיימ"ל כוותיה כמנואר נרמנ"ם וטוש"ע סימן שנ"ת, והנ"ל המחיצה הרחצונה דיס כיון דנמחיצה זו לבד לח נעשה ההיתר הוי כלח הוקף כלל וחפ"כ כשמקיף לדירה נחשב הכל מוקף לדירה, וזה נרור ופשוט.

והתמיהא השניה דהיענ"ן ז"ל למה לח נח המהר"י"ק נעונדת דילים לחסור משום דההרים הויין מחיצות נידי שחים לחתו רנים ומנטלי מחיצתת, הנה לדנרינו סרה תמיהת זו לנמרי דיל דמהר"י"ק ז"ל סובר כמש"כ נניחור דנרי התוספות ע"פ דנרי הרמנ"ן הנ"ל, ונעיר נוותר"ת תע"נ דהשתח סנינ העיר תוך המחיצות היה יתר על הנניו עשרים פעמים ויותר כמש"כ שם מכל מקום יל"ל דהיה החדם רואה עצמו תוך מחיצות ונכהאי נוונת נם נמחיצות נידי שחים הויין מחיצות מעלייתת נם להתוספות ותחי שפיר.

(ט) והרוקח (סימן קע"ח) כתב וז"ל נפ' ר"ע, נשנת נתנה תורה ליסרחל ותחרינן נמכילתת מקול הדיבור חזרו לחתוריהם ע"נ מיל הרי יצתו מחמותין י"ל הואיל וענניס מקיפים חותם הוי כמחיצות כתלו לת יצתו עכ"ל, ויש להקשות למה הוצרך להניח הת דמקול הדיבור חזרו לחתוריהם ע"נ מיל נשנת שם המכילתת הרי הוח תלמוד ערוך נגמרת דילן נשנת שם (פ"ח:) חמר רינ"ל כל דיבור ודיבור שיצת מפי הקנ"ה חזרו כו', ונרחה דנדקדוק הניח הרוקח דנרי המכילתת ולת מנמרת דילן, דהנה למד"ת נשנת שם (פ"ז:) דנמרה חשנת תפקוד חתחומין לת תפקוד וחפ כן חפילו חפ ניחת דחתחומין דחוריחת לו כשיטת הירושלמי דחתחומין ד"ע מיל לכו"ע הוח מן התורה מכל מקום הרי לת הוזהרו על החתחומין עד שנאמרו נסיני דנור זכור חת יום השנת לקדשו וחפ כן לגמרת דילן דחיתחמרה הך מימרת משמיה דרינ"ל ליכת קושית מידי החיך חזרו לחתוריהם הרי יצתו מחתומין, דרינ"ל סובר נמדרש חזית שני דנרות תנכי ולת יהיה לך שחנו ישרחל מפי הקנ"ה וכמד"ת הכי נמכות (כ"ד.) תורה וה לנו משה, תנין תו"ח, ותנכי ולת יהיה לך מפי הנבורה שחנונו, וחפ כן זכור חת יום השנת לקדשו שחנו מפי משה וחז שחנו החתומין תנל לת נרחנו לחתוריהם כלל דרך על הדנרות שנחנו ישרחל מפי הקנ"ה נרחנו וחזרו החתוריהם, וחפ כן כשנחנו שני דנרות הרחצונות מפי הקנ"ה הרי חז לת הוזהרו עוד על החתומין וליכת קושית ולכן הניח הרוקח הת דחזרו לחתוריהם נשם המכילתת והוח על פסוק חתם רחיתם חשר עשיתי לתנרים וחשת לחכם על כנפי נשים חמר ר' עקיבת זה יום מתן ת"ח לפי שהיו ישרחל נרחנים לחתוריהם י"ע מיל וחוזרים י"ע מיל הרי כ"ד מיל על כל דיבור ודיבור עכ"ל, ור"ע מסחמת ס"ל כרנבן דפליגי על ר"ע"ל וחמרי דכל הדנרות שחנו ישרחל מפי הקנ"ה דרינ"ל יחיד נשיטתו כמ"ש הרמנ"ן נסהמ"ל סורס לי, וכיון דשחנו ישרחל כל הדנרות מפי הקנ"ה הרי נרחנו לחתוריהן נדנרו הלחרונות לחרי שכנר הוזהרו על החתומין נדנור זכור חת יום השנת, ונקשה הת יצתו מחתומין.

ועוד י"ל דלהכי לת הניח הנמרת דילן דחיתחמרה הת דחזרו לחתוריהן חשמיה דרינ"ל חשוש דרינ"ל הת חתר נפ' מי שהוציחוה (מ"ו.) הלכה כדנרי המיקל נעירוב וחפילו ניחיד נגד לנים חפ כן נוכח דס"ל דחתומין לחו לחורייתת כלל, וכנרחה דס"ל דנס חתומין ד"ע מיל הוי דרנבן דחפ לת כן חין להקל כ"כ דהת חית להו עיקר מן התורה עיין נו"ע מהד"ק חיור"ד (סימן ס"ה) וחלק חה"ע (סימן נ') דחש"כ נהנ"ת ספ"ק דעירובין הוח לפוס שיטת הירושלמי עיין שם, וחפ כן לרינ"ל ליכת קושית מהת דחזרו לחתוריהן דודחי י"ל דס"ל דנס חתומין ד"ע מיל הוח דרנבן נהכי הניח הרוקח המכילתת דחיתחמרה נשם ר' עקיבת דחיהו מריה דשחעתתת דס"ל חתומין לחורייתת חפילו נתחומין לחלפים מקרת דכתיב מקיר העיר ותונה כו', כדחיתת נתשנה סוטה (כ"ז:) ושפיר קשה דהרי יצתו מחתומין.

ובס' תוספות שנת (סימן שמ"ג) הקשה על הרוקח מהת דפ' כיצד מענרין (כ"ה:) דחמר ר"ה יוצני נריפין (יוצני להלים) חין תודדין להם חלת ופתת נתיהן, ופריך ר"ח מהת דתנינן ישרחל הוי תלתת פרסי ותניח כשהן נפנין הן נפנין לחתוריהן ופרש"י הרי דהיה תוכר נ' חרבעים ישרחל נמדנר יוצני תולים היו שחינן קנוע

ולפילו הכי מהלכין לת כל המחנה כחרנע חמות, ולהרוקח קשה מחי פריך כלל הת כיון שהענניס חשונים כמחיצה הרי הוח כד"ת כמ"ש נסימן שנ"ת חלת ודחי דלת מקרי מחיצה כלל והטעם כמ"ש התוס' דמחיצה שחין עשוי נידי לחדם לחתו רנים ומנטלי מחיצתת עכ"ד, והנה לפום דנרינו ננ"ל נתוספות חין רחיה להרוקח תיכו סונר דנרי התוספות דיל דנמחנה ישרחל היה כל חדם רואה ענמו תוך מחיצות ונכהאי נוונת נם להתוספות מחיצה נידי שוים הוי ומחיצה, ועוד דהנה הנ"ל נס נפ' נולי"ל כתב דהאי מילתת לי ענן הוי מחיצה תלית נפלוגתת דר"ת ור"ע נסוכה (י"ת:) דפליגי נקרת דכי נסוכות הושנתי תת נני ישרחל לי ענני כנוד היו חו סוכות ממש, דלוי"ת סוכות ממש שכיר ל"ל דענן לת חשיב מחיצה כלל חנל לוד"ת ענני כנוד היו חם כן ודחי ענן הוי מחיצה דהרי מחיצות סוכה לפיכן ונסוכת סוכת סכת ולפ' שיש דנרים שפסולים לסכך וכשרים לדפנות כנר כתנו התוספות כיון דדפנות לת כתיבי נהדיח רק ורינהו לת חנירי כמו הסכך חנל שיהיה דנר כשר לסכך ופסול לדפנות זה לי לפנר, וחם כן למד"ת ענני כנוד היו, ענן הוי מחיצה ועלייתת, ועיין נרוקח סימן ר"ט שכתב וז"ל ומרעמסס נתו לסוכת על חותן סכות היה ל"ר חליעזר סכות ממש היה, ר' עקיבת חומר ענני כנוד היו, וכן פירשו כי נסוכת הושנתי עכ"ל, הרי דהרוקח סונר כנירסת התו"כ דר' עקיבת חומר ענני כנוד היו, וכן הוח דעת הטור סימן תרכ"ה דהניח הת דסכות שחומר הכתוב שהושיבתי נהם הס ענני כנוד, ועיין נמ"ת דהרנים זכהו כר"ת, וחפ"ת הוח דהטור סונר כנירסת התו"כ וכ"כ ננכורי יעקב, וחם כן הרוקח לפום שיטתיה ונירסתו נסימן ר"ט ונם הניח הת דחזרו לחתוריהם מדנרי המכילתת דהם דנרי ר"ע, חם כן לת יתכן כלל לומר לר"ע דמחיצת ענן לת הוי מחיצה, ושפיר ת"י הרוקח דהואיל וענניס היו מקיפים חותם הוי כמחיצות וכחלו לת יצתו, דר' עקיבת לטעמו מזיל נזה ואין מקום לדנרי התוס' שנת, ואולם לפ"ז החונה עלינו לי"נ קושיות התו"ס על הרוקח, דהם כן דענניס הוי מחיצה מפי פריך הנמרת לר"ה מחמה ישרחל היו נפנים לחתוריהם תלתת פרסי והל כיון דהענניס חשונים כמחיצה הרי הוי כד' חמות, וי"ל דנולי היו זחנים שהיה הענן נקפל ולת היו מוקפים נו, ונספרי ונילקוט פ' נהעלותך סימן תקל"ת נסם רני כשהיו ישרחל נוסעין היה עמוד הענן מקופל ולת היה מהלך עד שחשה חומר לו קומה ד' וכשהם חונין היה עמוד הענן מקופל ועומד ולת היה פורס עד שחשה חומר לו חונה ד', ועיין סם דנזה מיושב סתירה הכתובים דכתיב ע"פ ד' יחנו וע"פ ד' יסעו וכתיב ויחמר משה קומה ד' ונו"ן וננחה יחמר ועיין סם סימן תכ"ט, ולפי"ז נרחה ללת היו מוקפים רק נשעה שהיו חונים ולת נשעת נסיעתן דחז היה הענן מקופל והולך לפניהם ורק נשעת חנייתן היה פורס עליהם והיה מקיפם, ולפי"ז היה לפשר לומר דהנמרת פריך רק חזמן נסיעתן דהיו נפנין לחתוריהן ואז לת היו מוקפים נענניס, וירוקדק הת דמשני רנת דנלי מדנר קלמרת כיון דכתיב נהו על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו כחלן דקניט להו דחי, ונקשה למה הוצרך להניח סיפת דקרת על פי יסעו, וחולם לדנרינו הרי כל עיקר הפירכת היה מזמן נסיעתן ושפיר הוצרך להניח סיפת דקרת דכיון דעל פי ד' יסעו ע"כ נם נשעת נסיעתן חשונה נסיעתן להיות נידוות קנע, וחולם מפרש"י שכתב ח"ל כיון דכתיב על פי ד' יחנו חשונה היא חנייתן להיות נידוות קנע עכ"ל, משמע דהנמרת מקשה ונשעת חנייתן, ותולי שהו חשוש דחם לת כן היה לפשר לתוקמי הנרייתת דכשהן נפנין דחיירי נשעת חנייתן, ולהניח דנס נשעת חנייתן היה זמן שהיה הענן מקופל קודם שחמר חשה חונה ד' והנרייתת סחתת קחמר דחשת לעולם הן נפנין לחתוריהן וחפילו נשעה שלת היו מוקפים נענניס ותחי שפיר.

ענף ד'

(י) **ומעתה** מש"כ הדורש לניץ ומה דפשוט להח"ל דנערי חנגלטירה דהוה רשות הרנים מדנרי התוספות הנה להפוך הוא מדנרי הרמנ"ם וכל הפוסקים שלת חילקו כן עכ"ל, הנה להמנואר עולה דמכל הפוסקים שלת חילקו נמחיצות נין נידי שוים לנידי חדם חינו רחיה עוד כלל דס"ל דנערי חנגלטירה ליכת רשות הרנים דהת חיכת למיתר דחדרנה דס"ל דכל היכת דחינו רואה עצמו

תוך מחיצות ליכא על המחיצות דין מחיצות ואפילו היכא דנעשו בידי אדם, וכדברי הרמב"ן והריטב"א, ואפשר גם הרמב"ם שכתב ר"פ י"ד משנת דמקום שהוא מוקף מחיצות אפילו יש בו כמה מילין כגון מדינה מוקפת חומה שלמותיה נעלות נלילה כו', הרי דמשמע דס"ל להרמב"ם דנמחיצה העשויה בידי אדם אפילו היכא דאינו רוחה עומו תוך מחיצות כלל כגון מדינה מכמה מילין הויין מחיצות מעלייתא ואם כן לפ"ל כדברי הרמב"ן מכל מקום לפכת"ל דס"ל דנמחיצות בידי אדם אינו כן וכדברי התוספות, ואפשר הדול"מ תי' קושיות התוס' לשיטת דהרמב"ם נאופן אחר.

ברם הסתירה נדברי הרמב"ם שמצא הדול"מ דנפ"ז מה"ט פסק דאפילו היו רגים נוקעים ועוברים נין הפסין לא נטלו המחיצות דפסק כר"ת דס"ל כאן וס"ל ונמרא משמע דאלן דסובר ירושלים אלמלא כו', היינו כאן ולא ס"ל, והרמב"ם פסק ר"פ י"ד דצריך נעילות לאתות ומזה הולי דהרמב"ם ס"ל דרגנן מודים דנרוחב ט"ז אמה אחרין אחר רגים ומנטלי מחיצות ומסולק קושיות התוספות מנגל ואחרן ישראל דשם רחב הרגה, ולע"ד הרי לפום שיטת ה"מ נפ"ז ה"י ע"ש דהא ליתא דהרמב"ם שם כתב שכי כותלים גרה"ה והעם עוברים ניניהם עושה לאתות מכאן ולאתות מכאן ואח"כ יעשה ניניהם רשות היחיד ואינו צריך לנעשל הלאתות נלילה אבל צריך שיהיו ראויות להגעל, ופי' ה"מ דדברי הרמב"ם נזה הם נרשות הרגים נמור רחב ט"ז אמה, ונזה נשיכן לאתות ולא נעיכן נגעלות נלילה שכאן של המחיצות יפה דרגים לא מנטלי ליה ואם כן משכ"ה הרמב"ם ר"פ י"ד כגון מדינה מוקפת חומה שלמותיה נגעלות נלילה כו', היינו ראויות להגעל אבל לא נגעלות ממש, וכ"כ התוספות נפסחים (ס"ו.) וז"ל ירושלים אלמלא לאתותיה נגעלות נלילה חיישין עליה משום רשות הרגים ולאו דוקא נגעלות אלא ראויות לגעול כדמסיק התם עכ"ל, וכוונת התוספות לדידין דקיי"ל נמנותות המפולגים לרשות הרגים כת"ק אם כן כל הסוגיא דפ"ק דעירובין (ו:) שאמרו לתכניה לגינה דנ"ה היינו משום דנפ"מ לדידן נהכשר רשות הרגים כמ"ש ה"מ אבל לר' יוחנן נעלמו דאמר ירושלים אלמלא לאתותיה נגעלות כר' שפיר ס"ל נגעלות ממש דהא ס"ל כר' יהודה לאתו רגים ומנטלי מחיצתן דכאן ולא ס"ל אלא ודאי דכוונת התוספות הוא לדידן הוא לאו דוקא נגעלות, וזהו שיטת הרמב"ם ולכאו' סתירה נדברין, והנול"מ סובר כשיטת הרשב"א נתשובה שהובא נדברי הכ"מ שם דמ"ש שכי כותלים נרשות הרגים והעם עוברים ניניהם היינו מנותות המפולגים לרשות הרגים דנרשות הרגים נמור נעולות ממש נעי' כר' יוחנן, וכ"כ נתירוצי הרשב"א שם נפ"ק דעירובין אבל הטור וב"י נסימן שס"ד ס"ל נדעת הרמב"ם כמ"ש ה"מ נשיטתו דהרמב"ם נר"ה נמור ס"ל אלא נעי נעילות לאתות ומה נשו"ע שם סעיף ג' הניא שיטה זו נשם י"א עיין נאה"ע, ואם כן להה"מ והטור וב"י מי לפשר לתרץ קושיות התוס' להרמב"ם כמ"ש הדול"מ דהא להה"מ וטור וב"י אלינא דהרמב"ם ס"ל לרגנן דגם נמקום רחב לא מחרינן לאתו רגים ומנטלי מחיצתן, ופלא נעיני אלא זכר הדול"מ כלל לדברי ה"מ וטור וב"י נזה, וגם דברי הרמב"ם דפסק נשכי כותלים נר"ה והעם עוברים ניניהם דשני נדלתות ואי"ל להיות נעולות לא זכר אלא נשא הדול"מ על שפתיו.

(יא) **ועוד** מני תמה דאם ניתא דרגנן מודו היכא דרחב ט"ז ויותר לאתו רגים ומנטלי מחיצתן אם כן מאי קאמר הגמרא לגינה דרגנן לא תינעי לך השתא ואם האם דניחא תשמישתיה אמרו רגנן לא לאתו רגים ומנטלי לה מחיצתן הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש, הא ס"ל דהאם הוא משום דאינו רחב אלא י"ג אמה אבל הכא נאל האחלקו מיירי דרחב ט"ז אמה, ונזה הרי נם רגנן מודו דאחרין לאתו רגים ומנטלי מחיצתן, והילכך נדלא ניחא תשמישתיה שפיר קא מינעית ליה נם לגינה דרגנן, ועיין נחידושי הריטב"א דכתב להדיא דהגמרא מיירי דרחב האל ט"ז אמה, והא ליכא למימר דהא ניטול מחילה שייך רק נמקום הפרנה לאחרין דע"י נקיעת רגים לא נחשב כשתום וכמו נין הפסין לר"י אבל נמקום המחילה אמת הרי ודאי המחילה הינה נטילה ע"י נקיעת רגים וכמ"ש הרמב"ן נמלחמות וכ"כ התוספות שם נד"ה חיישין דסייחו לגבי ירושלים ותיישין עליה משום רשות הרגים לעומד נאחצע הפילוג לליכא מחילה הרי דס"ל דלא מהני נקיעת רגים לחייב כנגד העומד ואם כן הכא נמי הרי

תליא דרגנן לא תינעי לך השתא ואם האם דניחא תשמישתיה אמרו רגנן לא לאתו רגים ומנטלי לה מחיצתן הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש, הא ס"ל דהאם הוא משום דאינו רחב ט"ז אמה, ונזה הרי נם רגנן מודו דאחרין לאתו רגים ומנטלי מחיצתן, והילכך נדלא ניחא תשמישתיה שפיר קא מינעית ליה נם לגינה דרגנן, ועיין נחידושי הריטב"א דכתב להדיא דהגמרא מיירי דרחב האל ט"ז אמה, והא ליכא למימר דהא ניטול מחילה שייך רק נמקום הפרנה לאחרין דע"י נקיעת רגים לא נחשב כשתום וכמו נין הפסין לר"י אבל נמקום המחילה אמת הרי ודאי המחילה הינה נטילה ע"י נקיעת רגים וכמ"ש הרמב"ן נמלחמות וכ"כ התוספות שם נד"ה חיישין דסייחו לגבי ירושלים ותיישין עליה משום רשות הרגים לעומד נאחצע הפילוג לליכא מחילה הרי דס"ל דלא מהני נקיעת רגים לחייב כנגד העומד ואם כן הכא נמי הרי

ליכא ד' מחיצות דאחרינן נוד לסיק מחיצתא מכל גדדיו וליכא פרצה, ואם כן לא שייך לומר דהכא מודו רגנן דאתו רגים ומנטלי מחיצתא, ע"ז לומר לפי זאם כן יהיה כל עיקר הסוגיא תמוה דמאי קאמר דהאינעית הוא אלינא דר' יהודה ומסיק דחיישין דאחרינן אתו רגים ומנטלי מחיצתא, וקשה הא עד כאן לא אמר ר' יהודה דאחרינן אתו רגים ומנטלי מחיצתא רק לנין הפסין דאחרי' דהתם ליכא נחצב כסתום אבל היכא דליכא ד' מחיצות שלימות הרי נם ר' יהודה מודה דלא שייך נחיצה ניטול כלל, וכ"כ הדול"מ נעצמו שם מטעמא דהא לפי נעילת דלתות מהני וכ"ש מחיצה נתורה, ואם כן אאי חיישין נחל ודאי דאשכי תל דאכל מקום אין המחיצות מחיצות אאכ דהא לא הוי מחיצות הניכרות אלא ע"י נוד לסיק אחרינן דאחצען כאו מחיצות ואם כן לא עדיפי מאם ד' מחיצות דס"ל לר"י דע"י נקיעת רגים אחרינן דאחצען דרגים מנטלי מחיצות אם כן מחיצות כאלו לאיכא אלא כאו אם ד' מחיצות ודאי שיאצען נקיעת רגים ויקשה נם הא דקאמר הגמרא נני שניני נית נלגול אני לגינא דרגנן השתא כו', והא שפיר מיטרכא לרגנן משום דמירי דרחב ט"ז אמה וכמ"ש נחידושי הריטב"א שם, ופלא על הדול"מ דהקשה על תי' התוספות מהא דשניני נית נלגול ולא הרגיש נזה על תירוצו יקשה מגמרא זו ואדרבה להתוספות ק"ו וכמ"ש נעמ"ק הקודם ולהדול"מ ודאי קשה ומוכח לגינא לתי' הדול"מ על ק' התוספות מגלגל ואחרן ישראל.

ולפי"ז לכאורה מוכרחים אנחנו לומר נשיטת הרמב"ם כתי' השני של הדול"מ דהרמב"ם לטעמו דנני מחיצות הוי כרמלית וליכא קושיא לפילו אגלגל ולר' יהודה דשתי מחיצות לאורייתא אין הכי נמי דנאחרן ישראל ונגל ליכא רשות הרגים כלל והא ל"א יוחנן ירושלים אלמלא לאתותיה נעולות חיישין עליה משום רשות הרגים היינו לרגנן דגהא דרגים מנטלי מחיצתן סובר כר' יהודה ומניין מחיצות כרגנן כמ"ש הרמב"ן נתלחמות עכ"ד, ואם תינעי ליה להדורש לגיון זה מרוחצת לייצב קושיות מהרש"א נתוספות ד"ה היינו, שכתב לאחז שיטת התוספות דלא ס"ל כהרמב"ן נתלחמות הנ"ל, ודאי נמנין מחיצות לא ס"ל לר' יוחנן כר' יהודה אם כן חיישין עליה משום רשות הרגים דקאמר ר' יוחנן הרי הוה ללא כאחז אבין לרגנן ובין לר' יהודה מייתי חולין לעזרה דלרגנן הא אית ליה לירושלים אם ד' מחיצות דהא הוה לה חומה ולא אתו רגים ומנטלי למחיצתא כתו נפסין לרגנן ולר' יהודה יהא אית ליה ג' מחיצות דאחרינן ונהגך ג' מחיצות לא נקעי ניה רגים עיין שם, ולקשה להרמב"ן הא האי חיישין דאחר ר' יוחנן הוא דלא כאחז, ואולם לדברי הדול"מ ניחא דהא יש להקשות על תנא דשניני נית נלגול כאחז ס"ל לי רגנן דקשה קושיות הגמרא השתא ואם האם דניחא תשמישתיה כו', ולא ר' יהודה היא ומסקנת הגמרא יהושע אומנ ישראל היה כו', קשה מאי תירוץ שניני נית נלגול הא לר"י כל מרן ישראל אמי הוי רשות היחיד דהא ס"ל שתי מחיצות דאחרינן ואיכא סולאת דגר ומחצאת דגדר, ונריך לומר דהאי תנא ס"ל נהא דרגים מנטלי מחיצתא כר"י ונאחרן מחיצות ס"ל כרגנן, ואחרן ישראל דלית לה רק שתי מחיצות לא הוי רשות היחיד כלל והילכך נקט דוקא שניני נית נלגול ואאי שפיר הא דר' יוחנן דאמר נני ירושלים אלמלא לאתותיה נגעלות חיישין עליה דסובר כאחז דשניני נית נלגול ואיכא תנא דקאי כוותיה דר' יוחנן נהני תרתי כאחד, ואאכס יש להקשות דאם דלר' יהודה אחרן ישראל הוי רשות היחיד ע"כ הא דאמר נני פסי נירתות אם היה דרך הרגים מפסקתן יסלקנה לגדדין זהו נפסי נירתות נתון לאחרן, ויקשה הא דרב ירמיה אמר רב לאחין פסי נירתות נתון לאחרן כדאיתא נס (כ"ח.) ולאידך ליתא נס ליכא פסי נירתות לא נגגל ולא נתון לאחרן ונריך לומר דרב אלינא דרגנן קאמר לה אגל לר' יהודה מודה דאיכא פסי נירתות נתון לאחרן ונותק.

(יב) **איברא** דלפי מ"ש להוכיח מהא דס"ל לר' יהודה נאל האחלקו עשרה אחוץ ד' ורגים נוקעין נו דחיישין עליו משום רשות הרגים ואע"ג דמשום נוד לסיק מחיצתא ליכא נאל ד' מחיצות שלימות והילך ס"ל לר' יהודה לאחרין נכהאי נוונא אאו רגים ומנטלי אלא ודאי דמחיצות שאינם רק ע"י נוד לסיק לא עדיפי מאם מחיצות דאחרינן לר"י נס נשם ד' מחיצות דאחצען ע"י נקיעת רגים ואם כן נאחרן ישראל דאחקיף ליה סולאת דגר ומחצאת

דנדר נהי דכיומת דסולמת דצור הוי הר נטוה למעלה מקרקע ארץ ישראל נאופן דהוי מחיצה הניכרת לכל מחתכת דנדר דהוי מרין עמוק י"ט ורחב ד' סניג ח"י אם כן לע"ג דנתוך החרין הוי רשות היחיד נמחיצות הניכרות מכל מקום הא דהחרין מועיל לארץ ישראל הוא משום דשפתי החדין ממרינן נהו נוד אסיק מחיצתא ומחצת כאלו ארץ ישראל תוך למעלה נמחיצה אם כן מחיצה כזו לר' יהודה הינה כמחיצה נמורה אלא כשם מחיצה ומתנטלת ע"י נקיעת רגים ואם כן ליכא נארץ ישראל רק חדא מחיצה הייט הסולמת דצור ולא הוי כלל רשות היחיד לר' יהודה, ונאחת מפרש"י משמע דגם סולמת דצור דאין ההר נטוה כלל למעלה מקרקע ארץ ישראל אלא שוה הוא למעלה עם קרקע ארץ ישראל ורק דקרקע חו"ל נתוך סם ונריך לעלות על ההר שהוא חלר העתק נטוה י"ט ואם כן נהר כזה הא דמחצ לחחיצה למעלה הוא גם כן רק חשוס נוד אסיק מחיצתא ומתנטל שפיר ע"י נקיעת רגים לר"י וליכא לפילו חדא מחיצה לארץ ישראל אלא מתנטל ע"י נקיעת רגים ונדולה מזו נת' ח"ל סימן ה' שכתב דהיכי דשכיחי רגים מנטלי מחיצה שחיצה עשויה נידי אדם אין נגוד אסיק אין נתיקים שהרים נטוחה סניג לה וכמו שכתנתי נתשובה אחת לחכם א' חנרך שנודאי הניעה לידך עכ"ל, וכן דעת נמו נשחילת יעב"ץ ז"ל ואחתו לא זכיתו לראות אותה חשובה של הח"ג ז"ל

ולולי ירחתי נפנותי מפני הטריות הא"ג ונמו ז"ל הייתי אומר דמחיצה נטוחה שחתי ואין מתנטלת נקיעת רגים נם אם חיצה עשויה נידי אדם ואחתי שפיר נמי דנרי המהרי"ק נעיר נוחרד"ח שהנאתי נעוף הקודש דאסר מפני ההרים סניג לה לא הויין מחיצה המוקפת לדירה ואחה היעב"ץ אחה לא אסר מפני דהויין מחיצת נידי אדם ואחתנטל ע"י נקיעת רגים ואפשר דזהו טעמו דמהרי"ק דסובר דמחיצה נטוחה שחי.

וגם דנרי התוספות דעירובין הנ"ל אפשר לפרש דכיוונו לזה שכתבו ואיתה לדרנן כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד ע"י סולמת דצור ואחתכת דנדר ונגל נמי דמקיף ליה דגלת ולא אחו רגים ואתנטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר קרקף יותר מניח סאחים אלא הוקף לדירה אפילו כור אפילו כורים הזורק לתוכו חייב ואחי דמחיצה אחיה עשויה נידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי כו', כוונתם נחילת כולי האי הייטו מחיצה כזו כמו סולמת דצור ומחצת דנדר ודגלת ופרת דעיקר המחיצות הוא חשוס דניחת נוד אסיק מחיצתא ויהיה ארץ ישראל ונגל מוקף מחיצות אם כן מחיצות כאלו דאינם מחיצות מחש נטוחה רק ע"י נוד אסיק ונם הם מחיצות נידי אדם שהם לכן לא חשיבא כ"כ ואפילו דרנן מודו לאחו רגים ואתנטלי מחיצתא אבל נהא דר' יוחנן מיירי דחוקף המחיצות נטוחה מחש ולכן אפילו אם אם היו מחיצות נידי אדם הויין מחיצות מעליא והזורק לחוכן חייב ולא הוי אחריכן נהו לאחו רגים ואתנטלי מחיצה, והא דפריך נפי' הדר (ס"ז:) לר' יוחנן מהא דאמר נטוח עזרה ורוחב ד' אין מטלטלין מחוכו ליט ויחר חנית סאחים מטלטלין אלמא כרחלית היא, ולכאורה לדנריהו קשה ליחא לר' יוחנן מיירי נמחיצה נטוחה והחם נאמר הרי המחיצה היא ע"י נוד אסיק, לק"מ דהיכי דליכא אלא נקיעת רגים ליכא נזה נפ"מ לנל החם הרי ע"כ מיירי דלא נקעי רגים החם דאם כן הרי היה רשות הרגים ואחתי מטלטלין מרשות הרגים ליט הא מטלטל מרשות הרגים לכרחלית אלא ודאי דמיירי דלא נקעי אם רגים, והיכי דלא שכיחי רגים דנטלינהו למחיצות, נוד אסיק ומחיצה נטוחה ודאי דיגס שוה, ושפיר פריך, אנל היכא דליכא נקיעת רגים שפיר י"ל דסל"ל להחוספות דליכא למלה נזה נין מחיצה נטוחה למחיצת נוד אסיק נמחיצת נידי אדם וכמ"ש לדעת מהרי"ק ודלא כהח"ג והיעב"ץ ז"ל.

ואולם לפי זיהיה הגה ארץ ישראל לא הוי רשות היחיד לדנרי ר' יהודה וע"כ לומר דהסוגיא דלי לרנגן וכמ"ש החוספות נד"ה לילחא, והייטו לליכא דרנגן דלית להו רגים מנטלי מחיצתא ונמקין מחיצות כר"י דנתי מחיצות סני ונם נגגל דמקיף ליה פרת ודגלת סוגיא דלן מוכיח טפי כשיטת ר"ת נחוספות קושיא דנתוך נ' דנגל לא היה מוקף רק חשתי רוחות דלי כשיטת רש"י חלי פריך לילחא חשוס דמקיף ליה סולמת דצור ומחצת דנדר נגל נמי כר' דילחא נקט ארץ ישראל לרחוחא דאפילו ארץ ישראל דאין לה רק שתי מחיצות אין מיירין עליה חשוס רשות הרגים וכ"ש נגל דמוקפת

מני רוחות אלא ודאי דנם נגגל נמי ליכו מוקף רק שתי מחיצות והילכך פריך נגגל נמי, ולפי"ז הרי אין לנו נריכים כלל לחירוניס לייחב קושיות החוספות לשיטת הרמנ"ס, דהא לדרנה קושיות החוספות נריכה ניאור מנד קושיות הגאון מהר"ם מחילין ז"ל שזכרנו לעיל אי מנד דליכא נארץ ישראל ונגל רק שתי מחיצות ונריכין אנו לפרש ולנאר דנרי החוספות כמ"ש נסוף ענף ג' ואם כן נראה להרמנ"ס מחיצות נידי אדם שוה למחיצות נידי אדם דליכא שום הכרח לחלק ביניהו וכדעת הסורג לעיון שזה.

ותצא דיעת נקורה מסקנת הדנריס פרי הכרס לחבר אנחנו נוערים נס"ד לרנעא המה.

(א) מדיעת ענגלאנד וכיוצא דהיס חומתה והמדינה יושנת על פי נטוה מקרקע היס הרנה דהח"ל פסק כחוספות דנמחיצות נידי אדם אינם מהריגן דאחו רגים ואתנטלי מחיצתא ויש נהס דין רשות הרגים אן התורה, ונס' דורש לעיון עליו, וכתב דמדנרי הרמנ"ס וכל הפוסקים שלא חילקו נזה מוכח דליכא נמדינה זו דין רשות הרגים אן התורה כלל, והנה אנחנו נירגו דמכל הפוסקים ודאי דליכא דאיה דפליגי על דנרי התוספות נזה ד"ל דס"ל כסנרת הרמנ"ן והריטנ"א דכל היכא דאין רואה לא עלמו אוך מחיצות אפילו אם נעשו המחיצות נידי אדם לא הוויין מחיצות כלל, ונזה פליגי על דנרי התוספות אנל נמחיצות נידי אדם לכו"ע נכהאי גוונא לא הוויין מחיצות, ואולם הרמנ"ס ע"כ לא ס"ל כרמנ"ן וריטנ"א נני מחיצות נידי אדם ומדלא הזכיר לחלק נזה מוכח דס"ל דגם נמחיצות נידי אדם לעולם הוויין מחיצות אפילו רואים טוחא ואין רואה עלמו אוך מחיצות כלל ואם כן להרמנ"ס נמדינת ענגלאנד וכיוצא ליכא דין רשות הרגים כלל אן התורה ויהיו ספיקא דדיכא, והעיקר כדנרי התוספות דהוא להחמיר, ונם אין מנני לחזכו אין דנחר פסקי התוספות נרריגן, ועוד דנרמנ"ס לא מציגו מפורש להיפך ולא אנקינן דנר החפורש נחוספות חשוס הא דמשמע מדנרי הרמנ"ס.

(ב) נעיירות שאנל היס נחצב מחיצה זו למחיצה ותליא נפלוגתא החחנר ורח"א נסימן שם"ג סעיף כ"ט.

(ג) היכא דהמחיצה נידי אדם המקפת הוא נגובה כגון הרים סניג לה עדיף טפי ד"ל דהחוספות מודי דנזה לא מהריגן לדרנן אחו רגים ואתנטלי מחיצתא ואיכא ספק ספיקא דילמא כהרמנ"ס דלעולם לא מהריגן נמחיצות נידי אדם אחו רגים ואתנטלי מחיצתא ואפילו אח"ל כהחוספות דילמא נכהאי נוונא מודי ולא כהח"ל והיעב"ץ ז"ל דכתבו לליכא חילוק נזה ואין לנו רואה מקור לדנריהם.

(ד) נם נמחיצה דרנן כגון נמחיצה רגיעית נעינן שהא מוקפת לשם דירה ולא כמו שנראה מדנרי השלחן יעב"ץ סימן ז' והעיקר חלוי נמחיצה המחרונה שהיה מוקפת לשם דירה כדחוכח מעירובין (כ"ד.) וכמ"ש נענף ג' זהו הנראה לי נזה, ומחמחי אמי, נאום הק',

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ ומנ"ד דפ"ק,
מאנטשעסטער, ענגלאנד.

סימן ד'

בדין מחיצות גשרים.

שאלה. גשרים העוברים על מסילת הברזל או נהר ותחת הגשרים ישנן מחיצות בנוים מעצים או מאבני גזית והמחיצות שתים המה בשתי קצוות הגשר מחיצה אחת מקצה מזה לצד הרחוב ומחיצה שנית מקצה השנית לצד הרחוב והגשר מונח עליהם והנה הלכה רווחת היא דאמרי' גוד אסיק מחיצתא וא"כ יש להסתפק בהני גשרים אם אמרי' בהו גוד אסיק מחיצתא ואיכא מחיצה על הגשרים למעלה לצד הרחוב ואין צריך שום תיקון על

הגשרים

הגשרים להתיר המלטול בשבת דהא מחיצת הגשרים שמלמטה הוא ג"כ מחיצה על הגשרים מלמעלה לצד הרחוב או דילמא כיון דהגשר מונח על המחיצה שמלמטה א"כ בכה"ג תו לא אמרי' גוד אסיק מחיצתא דהגשר מפסיק ואם נימא דלא אמרי' בכה"ג גוד אסיק מחיצתא אכתי יש לברר אם זהו מדאורייתא או מדרבנן.

(א) **תשובה**, הנה הפמ"ג נמשבנות סימן שס"ג סע"ק כ' כתב דלפ"ז נשרים רחנים יותר מי"ד לריך נורת הפתח דוקא עכ"ל, והנה נגרי קנרים וסחומים כדרכו נקודש ולא נילה לנו כוונתו לפ"ז הוא מיירי היכא דהגשר מונח על ניפופי הנהר וניפוע המדרון שם אינו עשוי כלל נידי לדם רק נידי אחים ולכן לע"ג דהיכא שם מדרון שהוא מתלקט עשרה מתוך לרנע ולפילו הוא מחעל לנוחה המים מכל מקום כיון שהמדרון הזה הוא מחילה נידי אחים לפ"ז כן אינו מועיל שיהיה למחילה על הגשר דהא להחוספות נעירובין (כ"ג:) נמחילה נידי אחים נם רגנן מודי לחחו רגים ומנטלי מחילחא ולפ"ז זהו טעמו דהפמ"ג ז"ל לפ"ז כן ניחון שלחילתו בגשרים העוברים על מסילת הנרזל דהיכא חחת הגשר מחילה העשויה נידי לדם, וכן כה"ג בגשר על נהר הנה גשרים כחלו ת"ל להס שום חיקון מלמעלה על הגשרים ועוד דגם להמדרון הוא נידי אחים הנה לפ"ז אינו מחלה נרגנן נין מחילה נידי לדם למחילה נידי אחים, וכן כל הפוסקים זולת החוספות הנ"ל לא חילקו נזה, וכמ"ש נפסימן הקודם, ולפ"ז כן י"ל דלכו"ע הכא בגשרים ת"ל שום חיקון למעלה לפילו היכא דהמדרון הוא נידי אחים, ולולם י"ל דהפמ"ג לא אחי עלה כלל לאסור מטעמא דאחו רגים ומנטלי מחילחא דלא שכיח דגשר מכסה המחילה הנה חו לא אחרינן נמחילה כזו גוד אסיק מחילחא ולפילו לפ"ז המחילה נעשה נידי לדם.

ענף א'

ובתשובת ת"ם חלו"ח סימן פ"ט כתב וז"ל לך מה יוציעני כ"ז היות הגשר עוברת על הנהר והלמנם לא רלחי שום ספר המדבר מזה מלומה רק הלוס רלחי שהרב השואל נשב יעקב כתב שהכתי הספרדים דשם לא דברו כלום מקריאת המים רק חקנו נורת הפתח למענר הגשרים הרי דפשיטא להו דנעי חיקון, וכן נדין מטעם דהזכיר מעלתו דהחרין אינו מחיר אלא מטעם גוד אסיק מחילחא וכיון שהגשר מונח על ניפופי נדודי הנהר הרי אם לא אחרינן גוד אסיק אלא מעלתו חלה זה נסנרת והוא ש"ם ערוך ר"פ כל נגנות (פ"ט.) ויעוי"ש נחוספות ד"ה נמחילות כו' עכ"ל, והנך רואה דהם"ח לחי עלה לאסור גשר מטעמא דהיכא דהכוסה הגשר לא אחרינן גוד אסיק מחילחא והדבר פשוט דלהלי טעמא לאסור אפילו היכא דלחיכא חחת הגשר מחילה העשויה נידי לדם דהא נם נהא דר"פ כל נגנות מיירי נמחילות הנעשים נידי לדם דהא מיירי התם ננגנות נחים ונמחילות שאינן ניכרות לא אחרינן גוד אסיק מחילחא, וכ"ה נטו"ש סימן שע"ד סעיף ד' ועיין שם נמג"א סעק"ה, ולולם נת' נו"ב תניינא חא"ח סימן מ"ג כתב ע"ד שאלתו שנעירו פרץ נרוס רגיעי לנחרי חלא שהנהר הולך נגד עיר ההוא וקרקע עיר גנוה מן הנהר עד המים עשרה טפחים רק ציס שם גשר רחב יותר מעשר אמות ורלה מעלתו להתיר כדמשמע נסי' תוספות שנת סימן שס"ג ס"ק ס"ו שאיין הגשר לוסר רק מטעם רגים ההולכים עליו ואחו רגים ומנטלי מחילה כיון שאין עשוי נידי לדם רק נידי אחים, ושוב נשען על המג"א שסי' שס"ג דלא מקרי רגים לנטל המחילה רק נסי' רגוף כו' ידע מע"ל שאני לינו מסכים להיחר זה שלם כוונת התו"ם כן היה לו לנאר מהיכא יש דגר זה שאין הגשר לוסר מטעם פרלה רק מטעם ארגים מכחפים עליו, ולדעתי לא כיון התו"ם נזה רק דכוונתו דלם יש גשר כמי לוסר ומטעם פרלה דהוי כמו שאין מחילה ותדע שכן הוא שהרי נסימן שע"ג נמג"א סע"ק כ"ט כתב דלם מיעט רוחב החרין נלי"ח שהוציאו נאורך החרין ניותר מעשר אמות אין מערנין אנים ודין זה הוא מהרמנ"ם פ"ג מהל"ע וכי אם מיירי נחרין שנעשה נידי אחים ועוד דהרי הרמנ"ם לא הזכיר חילוק כלל נין מחילה נידי לדם לנידי אחים ועוד דנסימן שע"ג נמג"א סק"כ כ"כ נשם הרשנ"ל ושם מיירי נגזוזטרלות דוקא נעשין נידי לדם עכ"ל, ומנואר הוא דהנו"ג לא פליל רק לי יש לאסור מטעמא דאחי רגים ומנטלי מחילה ולא הזכיר כלל הא דיש לאסור מטעמא דהיכא דרלח המחילה מכוסה חו לא אחרינן גוד אסיק ואם כן לפילו לם הוא נמקום דליכא נקיעת רגים כלל לא הוי מחילה

(ב) **ובוזשובת** שע"ל סימן ו' חמה על הנו"ג דהוכיח מהמג"א נסימן שע"ג סע"ק כ"ט דלם מיעט רוחב החרין כו' וכי שם מיירי נחרין שנעשה נידי אחים עכ"ל, ומאד לפלא לנו החרין הוי המחילה הרי רק הניפופים הנשחרים מן החרין המה הוי מחילה כמו חל המחלקט עשרה מחוך לרנעה ואחרינן נהו גוד אסיק מחילחא ואם כן הא החל הנשחר מן החרין הוי קרקע עולם והוי מחילה נידי אחים ונשחרים מחיליהם ואחרינן נהי אחי רגים ומנטלי מחילחא ונע"כ אין החרין ההפסק נין חנר להנר דהוי לחרין עמוק עשרה ורחב ד' הוי רשות היחיד כמפורש נשנת (ו'.) זהו החם דהוי רשות היחיד נחוך החרין אנל יהיה החרין הפסק למעלה הנה הרשות היחיד שעל נני החרין למעלה זהו מטעם גוד אסיק מחילחא ואם כן אם יש חרין מפסיק נין חנר לחנר הרי עיקר ההפסק והחת ניפופי החרין מנד גוד אסיק וניפופי החרין הרי נשחרו מקרקע עולם והוי מחילה נידי אחים ואחו רגים ומנטלי מחילחא, וכן מנואר נהדיא נח"ל סימן ה' דטעמא דחרין לאחרינן גוד אסיק אח שפחי החרין עכ"ל.

ולע"ד אי מצוס הא לא חיריא חדא דאע"ג דהניפוף הנשחר מן החרין הוא המחילה דאחרינן ניה גוד אסיק מכל מקום הרי לולי פעולת לדם שהיה חוחך וחופר קרקע העפר ומוליאו לחוץ שיהיה נזה חרין ועמק הנה לולי מעשה ידי לדם ופעולתו זאח הרי לא היה כאן כלל שפה וגידוד שנאמר בה גוד אסיק מחילחא ולם כן זה לא מקרי מחילה נידי אחים רק נידי לדם ואע"ג דגוף הגידוד נשאר מקרקע עולם מכל מקום לולי פעולת האדם לא היה שפה וקנה נזה להכי הוי כאלו האדם עשה נם גוף הגידוד הנשאר, וכן מוכח נחוספות (כ"ו.) ד"ה דני חורי, ומאי דהניא מדנרי החי"ל הנה לחת הוא להח"י כתב דטעמא דחרין שהוא מחילה זהו משום דאחרי"ן גוד אסיק אח שפחי החרין אנל זה לא כתב כלל דחרין החפור נידי לדם מקרי שפחי החרין מחילה נידי אחים, ואחרנה קלחילת דנפירוש כתב דהוי מחילה נידי לדם וז"ל וח"ם להכריע מכח ההיא דחוספות פ' עושין פסין חינו ענין לכאן דודאי היכי דשכיחי רגים מנטלי מחילה עשוה נידי לדם אין ננוד לאסיק אין נמחילה נגוונה שהרים סניף לה חרוויחו חד דיעל לית להו וכמו שכחנתי נתשובה לחת כו' אנל היכי דלא שכיחי רגים לנטלינהו למחילות גוד אסיק ומחילה נגוונה דיעם שוה, וכן נידוד העשוי נידי לדם כגון חרין שעושין סניף לעיר ודאי נרור דמחילה נמורה היא ואין כח ניד רגים לנטלה עכ"ל, הרי מפורש דסנור דחרין העשוי נידי לדם הוי מחילה נמורה דאין ניד רגים לנטלה והיינו דהוי מחילה שנעשה נידי לדם ואע"ג דהמחילה דחרין הוא רק מכח גוד אסיק אח שפחי החרין ושפחי החרין הרי הם קרקע עולם, אלא ודאי דמה נכך דהוא קרקע עולם וכל מקום הרי פעולת האדם יצרו ועשו שיהיה כאן שפה דניחא נה גוד אסיק הילכך הוי מחילה נידי לדם.

ועוד לחילה דאפילו אם ניחא מודים לנחנו לך דכיון דגוף הגידוד דניה לחרינן גוד אסיק נשאר מקרקע עולם אם כן הוי מחילה נידי אחים מכל מקום מנד הסנרת נרלה דהיכא דהחרין נעשה נידי לדם סניף העיר לאחה הפסק אם כן מסחחא העפר שהוליאו מחוך החרין הניחו על השפה להיות גידוד ושפה נגוונה ניותר והוי גוד ומוליאתו דמלטרפין לעשרה להיות רשות היחיד נעומק הנור והחרין כולחחא נעירובין (ל"ט:) ומחילת לחח"כ לחרינן גוד אסיק שיהיה מחילה מנחון נ"כ והיינו טעמא דהמ"ל דחניא לחרין שעושין סניף לעיר מחילה הנעשית נידי לדם דשפחי החרין לא הוי כלל קרקע עולם, והיינו טעמא דהנו"ג דטען דכיון דהחרין נעשה להפסיק נין חנר לחנר ומסחחא נעשה נידי לדם, וכשנעשה נידי לדם להפסיק מסחחא העפר שהוליאו מחוך העמק והחרין הניחו על השפה, ושפיר לחרינן גוד אסיק דהשפה הוא מחילה שנעשה נידי לדם דלא לחרינן ניה לחו רגים ומנטלי מחילחא, ומוכח מזה שפיר

דמהתם שהכסר מכסה את הניפופים לא אמרינן נוד אסיק והוי פרצה
ואתי שפיר וסרה התחייבת לגמרי.

(ג) **ואשר** עוד תמה הש"ך על הנו"ב והא התם מירי דמיעט בנסר רק מגד אחד של החרין, ומיעטו בתורך עשרה עד שבאמר פחות מד' טפחים החרין נרחבו, וקשה הא הגד השני של החרין נשאר מגולה גלי כיסוי ואם כן היי דמגד האחד שהכוסה בנסר לא אמרי' נוד אסיק מ"מ ניחא נוד אסיק בגד השני שהוא מגולה ואכתי יש מחיצה מפסקת בין חגר לאחר ואהי לאם יש מרין פחות מד"ט לא קשיא ניחא כיון דיש כותל למטה בגובה יו"ד אם כן נוד אסיק מחיצתא למעלה דהא ליתא דאם אין החלל למטה רחב ד' נחשב כמו סדק למטה ואין הכותל שלמטה מועיל כלום למטה לגמרי לכן לא הוי בגדר מחיצתא לגבי אם החרין בעצמו רחב ג' רק דמגד אחד מכסה הנסר השפה של החרין אם כן קשה דשפת האחר שהוא מגולה ניחא נוד אסיק מחיצתא ובע"כ ג"ל דטעמא כמ"ש הריטב"א בתחי' (ע"ת:) דלפיכך בחרין פחות מד' טפחים לא חשבי' פחות מד' לגלות שהיה פתחתא מני לא הוי דומפסע פסעי ליה ואינו דומה לכותל שאינו רחב ד' דהתם אע"ג דלא רחב ד' לא פסעי ליה ומחיצה שלמה היא עכ"ל הריטב"א, ואם כן אם נתן נסר לתורך החרין ואינטו מד' גם כן מפסע פסעי ליה, וכן מנותר בר"י ותוספות הטעם משום דמפסע פסעי ליה והאי טעמא נראה דאתי מן הא דאתי רנים ומנטלי מחיצתא ולפיכך אף אם גד אחד מגולה מכל מקום מגד הטעם דומפסע פסעי ליה נתבטל המחיצה שלמטה גם הגד המגולה, ואם כן נטלה הראיה של הנו"ב לגמרי דאין הטעם כלל משום דהנסר מכסה הניפופין דנלמד מזה לדין הנשרים עכ"ל.

וגם נזה יש לדון ולומר ומטוך דהטעם משום דמפסע פסעי ליה ומשום דאתי רנים ומנטלים מחיצתא אם כן הרי הא נופה נחות יקשה טעמא מאי הוא והרי נתחיצה שנעשה ניהי מדם כו"ע מודי דס"ל לרנבן דלא אמרינן אתו רנים ומנטלי מחיצתא ות"ב הכא דנטל, וע"כ ג"ל דאע"ג דמחיצה שנעשה ניהי מדם לא אמרי רנבן דאתי רנים ומנטלי מחיצתא מכל מקום אמרינן דמקום זה ניחוש פרצה והוי כמו שאין שם מחיצה ונפסי נירחות לא חיכפת לן לפרצה בין הפסין דהא שרינן שם גם נפרוץ תרונה על העומד משח"כ בכל מקום אמרינן דפרצה ונזיק היכא דליכה פתח ואתי שפיר דברי הנו"ב דלא הזכיר לאסור בשר מטעמא דהיכא דרחב המחיצה מכוסה הוי לא אמרינן ניה נוד אסיק וכדברי הש"ם דהכא הנו"ב נמי להוכיח דהוי פרצה ומחילת דיהיה אסור גם בפחות מעשרה אמות וכדין הפרצה היכא דאוסרת, וכ"כ להדיא הש"ך כלל ע"ת דין ט"ו ונ"ל שם דנשר כיון דנקעי ניה רנים דינו כמנוי שנפרץ למקום שנקעי ניה רנים דאוסר נד' טפחים.

ואולם לע"ד יש לפתור דאיות הנו"ב מטעם אחר דהיכא דאיתיר מחמת דהא דהמחיצה שאין שני חצירות ממטעמא דמפסע פסעי ליה אמרינן דאתו רנים ומנטלי מחיצתא גם הנעשה ניהי מדם זהו משום דתערובות דיורין מחיר דהתם נעשו טפי שיהיה ניכר לגבי הדיורין שים מחיצה המפסקת וכמו שנזכר והילכך ליכא משום דאיכ לבטול מחיצה לענין רשות היחיד.

ענף ב'

(ד) **וביסוד** הנשרים נגוף הסוגיא בעירובין (פ"ט.) דרבנן ס"ל דבגות העיר כל אחד ואחד רשות בפני עצמו ובגמרא אחתר רב אחר אין מטלטלין מרשות לרשות ושמואל אמר מותר לטלטל נכולו מחיצות הכיכות דכו"ע לא פליגי (דאמרינן הכא נוד אסיק), כי פליגי במחיצות שאין ניכרות רב אחר אין מטלטלין מן הלא נד"ת לא אחר נוד אסיק מחיצתא, ושמואל אחר מותר לטלטל נכולו דאחר נוד אסיק מחיצתא, ומתוספות כתבו דאפילו לדידן דקיימא לן בר"ש ולא כרבנן היכא נפ"ת נהך פלוגתא לגבי כלים שבאתו מתוך הבית, ובפ' נח"י כתב דאתן לאכסן מני נפ"ת לזרוק מרשות הרבים לחוכו וכנון דגב נולט אפילו תון למחיצות הנתים המיוחדות וכדאחרו דכי מכסיף בגב הוא"ל מחיצות שאין ניכרות ואיכא ניב"ה לרב הזורק פטור דלא הויא לה רשות היחיד דלית ליה מחיצות ולא רשות הרבים דלמעלה מי"ב היא ואפילו למטה מי"ד גבוה ג' לא הוי רשות הרבים.

דמהתם שהכסר מכסה את הניפופים לא אמרינן נוד אסיק והוי פרצה
ואתי שפיר וסרה התחייבת לגמרי.

(ג) **ואשר** עוד תמה הש"ך על הנו"ב והא התם מירי דמיעט בנסר רק מגד אחד של החרין, ומיעטו בתורך עשרה עד שבאמר פחות מד' טפחים החרין נרחבו, וקשה הא הגד השני של החרין נשאר מגולה גלי כיסוי ואם כן היי דמגד האחד שהכוסה בנסר לא אמרי' נוד אסיק מ"מ ניחא נוד אסיק בגד השני שהוא מגולה ואכתי יש מחיצה מפסקת בין חגר לאחר ואהי לאם יש מרין פחות מד"ט לא קשיא ניחא כיון דיש כותל למטה בגובה יו"ד אם כן נוד אסיק מחיצתא למעלה דהא ליתא דאם אין החלל למטה רחב ד' נחשב כמו סדק למטה ואין הכותל שלמטה מועיל כלום למטה לגמרי לכן לא הוי בגדר מחיצתא לגבי אם החרין בעצמו רחב ג' רק דמגד אחד מכסה הנסר השפה של החרין אם כן קשה דשפת האחר שהוא מגולה ניחא נוד אסיק מחיצתא ובע"כ ג"ל דטעמא כמ"ש הריטב"א בתחי' (ע"ת:) דלפיכך בחרין פחות מד' טפחים לא חשבי' פחות מד' לגלות שהיה פתחתא מני לא הוי דומפסע פסעי ליה ואינו דומה לכותל שאינו רחב ד' דהתם אע"ג דלא רחב ד' לא פסעי ליה ומחיצה שלמה היא עכ"ל הריטב"א, ואם כן אם נתן נסר לתורך החרין ואינטו מד' גם כן מפסע פסעי ליה, וכן מנותר בר"י ותוספות הטעם משום דמפסע פסעי ליה והאי טעמא נראה דאתי מן הא דאתי רנים ומנטלי מחיצתא ולפיכך אף אם גד אחד מגולה מכל מקום מגד הטעם דומפסע פסעי ליה נתבטל המחיצה שלמטה גם הגד המגולה, ואם כן נטלה הראיה של הנו"ב לגמרי דאין הטעם כלל משום דהנסר מכסה הניפופין דנלמד מזה לדין הנשרים עכ"ל.

וגם נזה יש לדון ולומר ומטוך דהטעם משום דמפסע פסעי ליה ומשום דאתי רנים ומנטלים מחיצתא אם כן הרי הא נופה נחות יקשה טעמא מאי הוא והרי נתחיצה שנעשה ניהי מדם כו"ע מודי דס"ל לרנבן דלא אמרינן אתו רנים ומנטלי מחיצתא ות"ב הכא דנטל, וע"כ ג"ל דאע"ג דמחיצה שנעשה ניהי מדם לא אמרי רנבן דאתי רנים ומנטלי מחיצתא מכל מקום אמרינן דמקום זה ניחוש פרצה והוי כמו שאין שם מחיצה ונפסי נירחות לא חיכפת לן לפרצה בין הפסין דהא שרינן שם גם נפרוץ תרונה על העומד משח"כ בכל מקום אמרינן דפרצה ונזיק היכא דליכה פתח ואתי שפיר דברי הנו"ב דלא הזכיר לאסור בשר מטעמא דהיכא דרחב המחיצה מכוסה הוי לא אמרינן ניה נוד אסיק וכדברי הש"ם דהכא הנו"ב נמי להוכיח דהוי פרצה ומחילת דיהיה אסור גם בפחות מעשרה אמות וכדין הפרצה היכא דאוסרת, וכ"כ להדיא הש"ך כלל ע"ת דין ט"ו ונ"ל שם דנשר כיון דנקעי ניה רנים דינו כמנוי שנפרץ למקום שנקעי ניה רנים דאוסר נד' טפחים.

ואולם לע"ד יש לפתור דאיות הנו"ב מטעם אחר דהיכא דאיתיר מחמת דהא דהמחיצה שאין שני חצירות ממטעמא דמפסע פסעי ליה אמרינן דאתו רנים ומנטלי מחיצתא גם הנעשה ניהי מדם זהו משום דתערובות דיורין מחיר דהתם נעשו טפי שיהיה ניכר לגבי הדיורין שים מחיצה המפסקת וכמו שנזכר והילכך ליכא משום דאיכ לבטול מחיצה לענין רשות היחיד.

ענף ב'

(ד) **וביסוד** הנשרים נגוף הסוגיא בעירובין (פ"ט.) דרבנן ס"ל דבגות העיר כל אחד ואחד רשות בפני עצמו ובגמרא אחתר רב אחר אין מטלטלין מרשות לרשות ושמואל אמר מותר לטלטל נכולו מחיצות הכיכות דכו"ע לא פליגי (דאמרינן הכא נוד אסיק), כי פליגי במחיצות שאין ניכרות רב אחר אין מטלטלין מן הלא נד"ת לא אחר נוד אסיק מחיצתא, ושמואל אחר מותר לטלטל נכולו דאחר נוד אסיק מחיצתא, ומתוספות כתבו דאפילו לדידן דקיימא לן בר"ש ולא כרבנן היכא נפ"ת נהך פלוגתא לגבי כלים שבאתו מתוך הבית, ובפ' נח"י כתב דאתן לאכסן מני נפ"ת לזרוק מרשות הרבים לחוכו וכנון דגב נולט אפילו תון למחיצות הנתים המיוחדות וכדאחרו דכי מכסיף בגב הוא"ל מחיצות שאין ניכרות ואיכא ניב"ה לרב הזורק פטור דלא הויא לה רשות היחיד דלית ליה מחיצות ולא רשות הרבים דלמעלה מי"ב היא ואפילו למטה מי"ד גבוה ג' לא הוי רשות הרבים.

עולות למעלה מן הגג, ניכרות כן כל זמן תקרת הבית שעליהן נולטם למון, נמה דברים מחוברים ניתרים על בית סאתים לא היו יתרים על בית סאתים לפילו היתה התקרה נולטת הרי הן כרשות היחיד נמורה עכ"ל, וכבר הזכירו המחברים והרשב"א נזה הוא כדברי הריטב"א בחידושיו (ג'.) נהא דפריך הגמרא קשיא דרב אדרב דפירש"י דפריך בגגין השוין לר"ת נהי דלא אסר אחברים לחדל רשותם מצוי להו מיהו בני רשות הרבים השוברים לפניהם ולאחריהם ולגדי המיטות מחמי לא אסרי והריטב"א בשם הבר מקולי הקשה אלא יאסור למעלה מעשרה והלא אין שם אויר כרמלית ולא אויר רשות הרבים והוא אויר המותר ומחיזה טעם נאסר זה הבולט שם אף אם בגג המשוך שם והרי אינו יולא למקום האסור, ועוד תל שהא מדי אמות עד ג' סאה שהוא גרשות הרבים קיימ"ל שאחר לבולט נכולו אם הוא גבוה עשרה ורחב ד' ולא"פ שהוא פרוץ נמלואו לרשות הרבים והשם אין מחיצות ניכרות סביב ולפ"ה דינו כדי אמות ופ' הוא ז"ל המקשה פריך לרב משום דאסיק דמיירי ביותר מבית סאתים חהו כדברי התוס' נמסקנת נד"ה נמחיצות עיין שם (פ"ט:) ופרקינן להכא נדאיכא מחיצות הניכרת וכיון דכן לא"פ שהוא יותר מבית סאתים אינו כרמלית דאמרינן נוד לאסיק ומחיצות דאמטה לדירה עבידן והרי הוא מוקף לדירה, הא אינו ליכא מחיצות הוא"ל דקרקף יותר מבית סאתים אלא הוקף לדירה דאין מבולטין בו אלא בדי אמות, אבל בגג בי סאתים לא בעי מחיצות עכ"ל, ורואים מהאי דהשר מקולי ז"ל דכתב דבגי סאתים לא בעי מחיצות והיינו דגם לרב דסי"ל דבמחיצה שאינה ניכרת דמכסיא לא אמרינן נוד לאסיק זהו רק היכא דהוא יותר מבית סאתים אבל בפחות מזה מותר לבולט נכולו וזהו כדברי הרשב"א דאסיק וכתב להדיא לא היו יתרים על בית סאתים לפילו היתה התקרה נולטת הרי הן כרשות היחיד נמורה, ולכאורה הוא פלא והרי פלונתת הרשזונה דרב ושמואל בגמרא דפליגי אליבא דרבנן דאמרי כל אחד ואחד מהבגין רשות בפ"ע זהו היכא דלא הוי יותר מבית סאתים וכמפורש בגמרא ורב סי"ל גם בזה אין מבולטין בכל גג אלא בדי אמות ומשום דסי"ל דבמחיצות שאינן ניכרות לא אמרינן נוד לאסיק בכל ובוודאי קיימ"ל בן כמ"ש הרמ"ם והריטב"א דהילכתא כוותיה בלאוקורי וכדמוכח מדברי הרשב"א ניתר מבית סאתים דסי"ל כרב, ואם כן למה התירו הבר מקולי והרשב"א ז"ל עד בית סאתים

דאחתר לבולט נכולו אפילו היכא דאין המחיצות ניכרות

ואמנם נראה דאיל הבר מקולי ז"ל והרשב"א העומד בדיוקו בזה הוא מהא דתל שהוא מד"א ועד בית סאתים דאחתר לבולט נכולו ודיוק כדין ד"ה והייבו הא דתניא בפ"ק (ט"ו.) בבית נתל שהוא בבוה בעשרה והוא מד"א ועד בית סאתים מהלך אח כולה ואוגה לה אלפים אם כן התל הוי כד"א ופ"ל להר"ש מקולי ז"ל דתל אין מחיצותיו ניכרות כמפורש בדבריו ואוכח דשרי לבולט נכולו דאי הוי אסור לבולט נכולו לא היה נאבד כולו כדי אמות וכאן ביותר מבית סאתים דלא אמרינן מהלך אח כולה ואוגה לה אלפים ואם כן אוכח דעד בית סאתים לא אכפת לן בחיצות שאינן ניכרות ורב דקאמר בגמרא בגג המשוך לחבירו אליבא דרבנן אין מבולטין בו אלא בדי אמות בחיצות שאין ניכרות היינו דכיון דסי"ל לרבנן דאיכא אלוקת רשויות למעלה הילכך שפיר אוסרין האם זה על זה דהוי"ל רשות פרוצה בחלואה למקום האסור לה ורק אין בג בגג בעיבן שיהא ניכר בבדל בין הדיורין אבל אאי דהוא פרוץ לרשות הרבים לאו מידי הוא ולא אכפת לן בחאי דאמרי הבית בולטת אבן לכתלים ומכסיא מחיצות הבית דבני רשות הרבים השוברים עליו לא אסרי עליו מידי למעלה מעשרה ועד בית סאתים שפיר הוי מחיצה מטעם עוד לאסיק אפילו בחיצות שאינן ניכרות ואקרי שבת נאויר מחיצות וכפירש"י האם בגי שבת נתל אבל ביותר מבית סאתים דבעינן מוקף לדירה אם כן הני מחיצות אחידי טפי ולא אמרינן בהני מחיצות עוד לאסיק היכא דהוי מכוסה ואבואר להר"ם מקולי ז"ל והרשב"א ז"ל ע"כ דפסול דבר לאסיק דלא אמרינן בחיצות שאינן ניכרות אינו אלאוקורי כלל ורק אומרת דרבנן דהחבירו ביותר מבית סאתים בחיצות החבדילות בין הדיורין.

(ו) **ובירושלמי** ר"פ כל בבות ר' יוסי בי ר' בון אחר אימפלגון רב ושמואל שאחר אחר עד בית סאתים ורב אחר מבולטין גם אפילו כור ואפילו כורייס כר' ואחי"כ קאמר עוד שם

גירושלמי מהו לבולט נכולו שאוכל אחר מבולט נכולו רב אחר אין מבולטין בו אלא בד"א והפ"ת פי' דהפלונתא האי היא אליבא דרבנן כמו בגאבת דלן אלא דאיכלף דיעבד ונפלונתא השניה כתב דקאי לר"ת בגגין השוין ולרבנן בגג יחידי דשמואל אחר מבולט נכולו ואע"ג דלעיל אחר שאוכל עד בית סאתים החם מירי בדלא מיכרת אחיצתא שלמטה והכא מירי בדמיכרת אחיצתא, ואולם נהא דאחר רב בפלונתא השניה דאין מבולטין בו אלא בד' אמות ולעיל אחר דמבולטין בו כר' זה אי אפשר לבעלי כמו בגאבת דלן אליבא דשמואל החם לא היו יתר מבית סאתים דהא אפילו כור ואפילו כורייס מותר, ולע"ד בם בזה ל"ל כמו בגאבת דלן דהפלונתא האי מירי היכא דלא היו יתר מבית סאתים כלאחר דכל בג בפ"ע לא היה בית סאתים דהא רב גירושלמי ס"ל כשאוכל בגאבת דלן דאמרינן בוד לאסיק בחיצות המבדילות בין בג לבג אע"פ שאין ניכרות אם כן בם בדלא מיכרת אחיצתא הבה אטעם בוד לאסיק תו אחילא היו כל בג בפני עצמו ושפיר אבולט לפילו כור ואפילו כורייס בכל הבבין ניחד כיון דכל בג בפני עצמו הוא פחות אסבאים אשא"כ בפלונתא האחרונה דאחירי בגג יחידי לרבנן כמו בגגין השוין לר"ת דכולהי חדא רשותא ואיכא טפי בבית סאתים בגירוף כל הבבין והא"ג בגג יחידי לרבנן בדאיכא בית טפי בבית סאתים דומיא דבגגין השוין ס"ל לרב בירושלמי דאחיצות למטה עדיבן ולא למעלה ואחי שפיר, ואבואר בירושלמי בפלונתא הרשזונה דשמואל אחר עד בית סאתים וכבשיטת הר"ם אקולי ז"ל והרשב"א ז"ל בבאבת דילן לרב בחיצות שאינן ניכרות וזוק"ב.

איך שיהיה הבה לפום שיטת התוספות שכתבו לאסור הבג היכא דבפץ בחלואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת לרשות הרבים ואוכח דס"ל לבבי פרוץ בחלואה בעינן אחיצה הניכרת דוקא, עיין אהרש"ל, ואהא דבבת בתל הרי אוכח דאיכא בס"ב השר אקולי, ועי"כ דס"ל להתוספות דאל אאחלקט הוי אחיצה הניכרת, וכי"כ בא"ת בע"ל שם ואם כן להתוספות הרי שפיר י"ל דאחיצות שאינן ניכרות להם הוי פסול לאורייתא וכדעת הבא"י, ואולם זה בלוי בלא נימא דטעמא דהתוספות דאאו לאסור הבג אטעם פרוץ לאקום האסור הוא אשום דלבויי רשות היחיד אבי בם בחיצה שאינה ניכרת בם לרב, אם כן לא הוי בלא אדרבבן לבגל אם נימא כדברי הבלוח האסיק ר"ז בטוס"ע שלו סיבן שם"ה דלבויי רשות היחיד לא הוכרכו התוספות לאחיצה כלל דאפילו בחיצות אאוכסות דאין לוחרים בהם בסס בוד לאסיק אכל אקום כיון שהבית שאחאיו רשות היחיד הרי רשות היחיד אבקע התקרה ועולה עד לרקיע ולא הוכרכו לוחר בוד לאסיק בלא בדבר שאחאיו לינו רשות היחיד בחורה בהיקף אחיצות סביבה כבון עאוד גרשות הרבים וכיולא עיין שם, ואם כן ל"ל להיכא דבריך ואוכרח לוחר בוד לאסיק כבון בעאוד וכיולא כי אכסיא הוי פסול בן התורה, ואולם הבא"י אדבר בגג דבתים ואוכרח לוחר חדא אחרתי לו דס"ל דבם בל דאחדאין רשות היחיד עולה עד לרקיע בא בם כן אטעם בוד לאסיק אחיצה וכדעת האחירי בשבת (ט"ט:) וזהו בלא כדעת התוס' להבולון ר"ז הכ"ל, או דבפ"ת בבית אאין שבין תוכו י"ד וקירויו אשלימי לעזרה דבבהאי בווני בם בית הוי כעאוד כאו אינואר לקבן.

ענף ג'

(ז) **והנה** האי כללא דהיכא דהוי רשות היחיד לאטה הוי רשות היחיד בם לאעלה אשום דרשות היחיד עולה עד לרקיע ואבקיע בם התקרה, לכאורה הוא דבר אוסכם לכולי עלאא ולא ראינו אי איאלוק להדיא בזה, ולהתוספות עירובין (פ"ט.) ד"ה בחיצות זהו אשום דהאויר לאוד שולה למעלה ואפילו היכא דליכא אחיצות כבון אאכוסים ורק לעבין פרוץ בחלואה לאקום האסור ס"ל להתוספות דבעי אחיצות דוקא אבל לעבין רשות היחיד אבי בם בחויר לאוד והכי אוכח בעת התוספות שם בחחילת דבריהם שכתבו דבבין שלמו שהולכין בזיפוע ובולטין לרשות הרבים וליכא לאיאר בוד לאסיק אשום דלא אכיכרא אחיצתא ופי' הקרה בבי לא אחרינן דעבידא כאורחילא בזיפוע אוד לאחית בבי לא אחרינן אשום בקיעת בדיים כר', וקצה הא אפילו אם היו אוחרים פי הקרה הרי רק פי הקרה יורד ואוחם אחרינן ולא עולה ואוחם ובם בהא דבוד לאחית הקצה דאע"ג אי היו אוחרים

ג"ת תחת מנ"ל למחרינן גוד אחית וגוד אסיק כחדא אלא ודאי לכוונת התוספות דלי הוי למחרינן פי תקרה יורד וסותם לו גוד אחית אם כן כיון דלמטה הוי רשות היחיד הרי מחילת דהוי רשות היחיד למעלה אסור לתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע גם גלי מחיצות וכמ"ש הגמ"י, ונהנהת מרדכי פ"ג דעירובין הקשו על תי' התוספות דלרב אסור משום שפרון נמלוחה למקום האסור והא רשות היחיד עולה עד לרקיע כו', תוכח דסל"ל דגם לגבי פרון נמלוחה למקום האסור יש להתיר מטעמא דתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ולע"ג דליכא מחיצות דהא מכוסים הם, ונהא דעירובין (פ"ד:) דאמר ר"ל אמר שמואל גג הסמוך למגר נריך סולם קנוע להתירו והתוספות גופם ר"ת כתבו דמיירי בגמוך נתוך עשרה ולא דמי לבאר כרמלית כיון דתוכו רשות היחיד, ובאו"ז סימן קפ"ט כתב גופם ר"ת כיון דתוכו רשות היחיד כו', והיכן מצינו כרמלית שתחתיה רשות היחיד והמג"א סימן שמ"ח ס"ל דלהשו"ע שהעתיק גם דברי הרשב"א מיירי הא דגג הסמוך לרשות הרבים כשאין תוכו עשרה רק דהוא למעלה מעשרה לגד האגר דגם הקרקע נמוך מעט יותר וליכא עשרה אגל גם היה תוכו עשרה גם סולם מ"ל ונשלמת נהא דר"ת ז"ל דקאי לפרש הסוגיא דלהלי לשונאל, ושואל לטעמו מאיל דס"ל למחרינן גוד אסיק גם ניחותות שאין ניכרות והי"ב היכא דתוכו הוא רשות היחיד דלגד הבית הכותל גגוה עשרה למחרינן גוד אסיק לה לד הפנימי של הבית ולע"ג דהוא מכוסה נתקרה למעלה והוי מחיצה דלא מיכרת לשמואל ליכא משום גגה, ותולם המג"א קאי להלכה דנמחיצי דלא מיכרת לא למחרינן גוד אסיק ועי"כ זהו משום דליכא רשות היחיד למעלה גם גלי מחיצות לתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע התקרה

ולקמן נענף ט' יבואר גגה נאורן

ואמנם לכאורה דברי המהרש"ל גגד זה דהגה בעירובין (ע"ת.) גור ותולייתה מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש ליה אלא נאי איכא לך למימר דמגע עליה מידי ומשתמש וכתבו בתוספות לגירוך עשרה לא לגירוכיה לטעמא דמגע מידי דאם הגור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י גירוך תולית רשות היחיד נמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הגור מנפנים בגגהים עשרה וטעמא דמגע עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין תולית בגגה עשרה מגחון לרשות הרבים ולא קאי אלי טעמא אלא היכא דאין הגור רחב ד' מנפנים אלא ע"י גירוך תולית והתולית בגגה עשרה מגחון לרשות הרבים דאע"ג דתוכו לאו רשות היחיד על בגין רשות היחיד משום דאי נעי מגע עליה מידי ומשתמש, והגה עמש"כ התוספות וטעמא דמגע עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין התולית בגגה עשרה מגחון כתב מהרש"א לע"ג דע"י גירוך תולית תוך הגור רשות היחיד הייגו משום דמנפנים כותלי הגור בגגה עשרה אבל כי מגע עליה מידי להיות עליה רשות היחיד אין המחילה שתוך הגור עשות למעלה רשות היחיד שהרי מכוסות הן ונעי התולית בגגה עשרה מגחון לרשות הרבים עכ"ל, אם כן מפורש לכאורה דסובר מהרש"א דלא למחרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע התקרה דהא כתב דגם אם חוך הגור רשות היחיד מכל מקום כשיגיע עליו דף ויהיה מפסיק בין החלל שתחתיו להחלל שלמעלה לא הוי רשות היחיד למעלה ואין המחיצות עושות מידי שהרי מכוסות הן.

ובת' ע"ל הרגיש בזה והוסיף לעיקר דברי המהרש"א תמוהין מתרי טעמי הא אפי' אמו מכיחין עליו דף הרי רק למחרינן דכיון דלי נעי הוה מגע עליו מידי ויהיה רשות היחיד גם עתה גלא נתחת דף גם כן הוי רשות היחיד ואם כן כיון דתוך הגור הוי רשות היחיד ועדיין ליגו מונח עליו, אם דגר מפני מה לא יהיה למעלה רשות היחיד הא לתויר רשות היחיד נולאי עולה עד לרקיע, ועוד תמיהא כשנגה מי הכריחו למהרש"א ז"ל גזה הא התוספות לא מיירי אלא לענין לחייב הגוגל והגותן על גב התולית וכמ"ש רש"י ז"ל בזה"ל והוא הדין לחלל הגור ושני ההיקף מגטרפין לחייב להשלים ד' לחייב הגוטל מעל גב התולית כדתנן בהזורק תולית הגור והסלע הגוטל והגותן על גבן חייב וע"ז כתבו התוספות דלגירוך עשרה לא מיגטריך ולא מהני טעמא דמגע עליה מידי דתוך הגור גלמ"ה הוי רשות היחיד ולחייב הגוגל והגותן על גב התולית מה יש להועיל אם יגיע עליו דף לא יהיה רשות היחיד למעלה כיון דאין התולית גגוה לגד רשות הרבים עשרה אם כן אם יכסה עליו למעלה יהיה כתל ועתוד שתיגו

גגוה עשרה ואם כן לענין לחייב הגוגל והגותן ע"ג תולית לא מהני טעמא דלי הוי נעי מגע עליה מידי ואם כן תזדא לגמרי דברי המהרש"א ולענין גוגל וגותן מעל גב התולית נולאי לא שייך הא דרשות היחיד עולה עד לרקיע הא תחת גב התולית לא הוי כלל רשות היחיד נתוך שני הטופן דהרשות היחיד הוא נתוך חלל הגור וגגד החלל למעלה נולאי הוי רשות היחיד עד לרקיע ואין לגו לגריכין טעמא דמגע עליה מידי ואם כן מה דקאמר המהרש"א דאין המחיצות שנתוך הגור עושות למעלה רשות היחיד לא ידענא כלל דלדברגה גלא כיסוי הוי למעלה רשות היחיד נמור, סוף דבר לא זכיתי ד' ליראד לסוף דבריו של מרן המהרש"א עכ"ל.

(ח) **ולדעתי** הטעגה הרחשוגה לגו לגו מגיחין עליו דף כו' לאו מידי הוא דכיון דעיקר הזכות והכח גזה שיהיה רשות היחיד הוא משום דלי מגע עליה מידי משתמש יפה אם כן לא נוכל לומר דיועיל טפי מאי דאינו מכוסה דכיון דאם אתה בן כשהוא אינו מכוסה וכמו שהוא עכשיו הרי הוא רשות היחיד כלל דהא לא מגי להשתמש שם מידי מה לחרגת לי נעי הוה מגע עליה דף ומשתמש ואי"ה יהיה רשות היחיד אם כן לא נוכל לתת גזה הזכות רק כפי מה שהוא נשעה שהוא מכוסה, וזה פשוט.

והתמיהא השגיה מי הכריחו להמהרש"א ז"ל גזה, הגה לע"ד כוונת מהרש"א דשיטת הרשב"א הובא גמ"מ פ"ד מגגה דין ט' דגור גרשות הרבים עמוק ז' וחולית ג' מגליתגו לעשרה שהחולית גידונת רשות היחיד לע"פ שהוא גגוה מרשות הרבים יותר מג' עכ"ל, וכן הוא דעת הריטב"א שם (ע"ת.) כהרשב"א גזה וחגיה דלפילו אם אין החולית גגוה ג' מרשות הרבים מותר לטלטל ע"ג דהוי רשות היחיד כיון שעושה מחילה לגור מדפסק וחגי פחתת חולית הגור מנטרפת לעשרה והגותן ע"ג חייב, ולא יהיב שיעורא מגגה דלפילו פחות מג' הוי רשות היחיד וכ"כ שם הרשב"א בס' עונה"ק שער ג' בדין חולית הגור עיין שם, והגה לכאורה התוספות ס"ל דגעי דוקא שיהיה החולית גגוה מרשות הרבים עשרה, דהא כתבו וטעמא דמגע עליה מידי מה יש להועיל שם כיון דאין החולית גגוה עשרה מגחון, ע"ז כתב המהרש"א לע"ג דע"י גירוך חולית תוך הגור רשות היחיד ואם כן הא ליכא טעמא דלאחרים עושה מחילה לעלמו לא כ"ש ולאה לא יהיה רשות היחיד לזה תי' דהייגו דק משום דמנפנים כותלי הגור גגוה עשרה ואם כן ל"ל דגב החולית גטל הוא לתוכו והוי גם כן רשות היחיד אבל כי מגע עליה מידי להיות על גב החולית רשות היחיד לא אין המחילה שתוך הגור עושות למעלה על גב החולית רשות היחיד שהרי מכוסות הן כלומר ואם כן לא שייך לומר דהגב של החולית גטל אל הפנים כה"ג היכא דהוא מכוסה דאינו יכול לא להשתמש מנפנים ולכן בכה"ג נעי החולית גגוה עשרה מגחון לרשות הרבים ואתי שפיר ואע"ג דמדברי התוספות נמסכת שגת (ע"ט.) דיה מסייע, וכן שם ע"ג דיה לאחרים מגואר להדיא דהתוספות ס"ל נאתת דלא כהרשב"א והריטב"א גזה אלא דגעינן שיהיה דוקא גגוה החולית עשרה מגחון, ואולם כוונת מהרש"א ז"ל ומדברי התוספות דעירובין ליכא גזה הכרח אלא דגם אי נימא כהרשב"א והריטב"א יתפרש דבריהם שפיר, ואם כן לפ"ז גם המהרש"א ז"ל לא פליג ח"ו על הא אלא דס"ל דהיכא דהוא רשות היחיד לאטה לאחרים דמנקיע התקרה והוי גם רשות היחיד על גגו דאיר רשות היחיד עולה עד לרקיע ורק כוונת מהרש"א כלפי גב החולית דלהרשב"א והריטב"א דס"ל דלא נעי עשרה מגחון זהו משום דס"ל דגב החולית גטל הוא אל תוכו והיכא דמכוסה לא שייך סגרא זו רק דהוי כתל ועתוד ואם כן נעינן דוקא עשרה מגחון, וז"ב

ענף ד'

(ט) **ומאי** דהקשה גהא דפ"ק דשבת (ז':) גית שאין תוכו עשרה וקירוין מצליחו לעשרה ע"ג מותר לטלטל נכולו נתוכו אין מטלטלין אלא נד', וקשה הא בעירובין (ל"ד:) אתרו דרשות היחיד כי היכי דסלקא לעיל הכי גמי גהתא לתתא ואם כן גהא דגית דעל גגיו הוי רשות היחיד גיתא דרשות היחיד כי היכי דסלקא לעיל עד לרקיע כן גהתא לתתא וגם גתוכו להוי רשות היחיד וכשם דאחרינן דהיכא דגתוך הגית הוי רשות היחיד ה"ג על הגג הוה רשות היחיד

כן

כן נמי נימא נהיפך דאם על הגג הוי רשות היחיד גם נתוך הבית למטה הוי רשות היחיד ונע"כ ל"ל דכיון דמפסיק נתקרה אין הרשות היחיד למעלה יכול להנקיע נתוך הבית אם כן גם להיפוך אם נתוך הבית הוי רשות היחיד נמי נימא דאין יכול להנקיע את התקרה שיהיה על גגיו רשות היחיד ודוקא היכא דלא מפסיק נתקרה אז אמרינן דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ויתרן דהתם נעירובין אמרינן נתנו את העירוב בגגו אפילו עמוק מאה אמה הר"ז עירוב ופריך הלא גוד דקאי היכא לילימא דקאי נרשות היחיד פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל ה"נ נתחת לתחת כו', וקשה מאי פריך פשיטא מהיכי פסיקא ליה דרשות היחיד כי היכי דסלקא לעיל ה"נ נתחת לתחת דילמא הא נופא קמ"ל, תולם המעיין נרש"י כתב פשיטא רשות היחיד עולה כו', וכי היכי דסלקא כו' ואפי' אפילו נור עמוק עשרה רשות היחיד היא עכ"ל, נראה דרש"י מפרש נגור רמב ד' והוי הגור רשות היחיד מעלמותה ולא משום דקאי נרשות היחיד ורק דלא נימא אם הגור עמוקה הרבה יתנטל ממנה אם רשות היחיד למטה נקרקעית הגור כיון דעמוקה כ"כ ואי אפשר להשתמש למטה ולהוי כרמלית אם כן ננתכוין לעשות למעלה נרשות היחיד והעירוב מונח נכרמלית לא ליהוי עירוב ע"ז פריך פשיטא דרשות היחיד כשם דאם הוא נגוה הרבה אינו מתנטל אם רשות היחיד ממנו ע"י גובה כן אם עמוק הרבה אינו מתנטל אם רשות היחיד ממנו והוי רשות היחיד נם למטה ואפי' קאמר אפילו עמוק מאה אמה פשיטא דהוי נם רשות היחיד למטה ואם כן לא שמענו מהתם רק אם הגור רמב ד' והוי הגור מעלמותה רשות היחיד אבל אם אינו רמב ד' לגמרי רשות היחיד תנן הרשות היחיד למעלה, ניימא דרשות היחיד כשם דסלקא לעיל הכי נמי נחתא לתחת זה לא שמענו ולכן לק"מ כי לעניו רשות היחיד עולה עד לרקיע קיימא לן דמנקיע את התקרה נכ"ז אם הוי רשות היחיד למעלה לא אמרינן שינקע את התקרה וליהוי נם למטה רשות היחיד ע"י רשות היחיד דלמעלה דאין נגרר כלל אם רשות היחיד למטה רק היכא דהוי נם למטה מעלמותה רשות היחיד, ורחיה לזה מהא דכתנו התוספות נעירובין (ע"ת.) דטעמא דמנח עליה מידי ומשתמש קאי היכא דאין הגור רמב ד' מנפנים אלא ע"י גירוף חולית והתולית נגוה עשרה מנחון דאע"ג דתוכו לאו רשות היחיד היא מכל מקום על גגיו רשות היחיד משום דאי נעי מנח עליה מידי ומשתמש עכ"ל (הונח נעוף הקודם), וקשה לאחי כתנו דתוכו לאו רשות היחיד דאע"ג דעל נגו הוי רשות היחיד והא כיון דלמעלה מן חלל הגור הוי רשות היחיד לאחי אין תוכו רשות היחיד הא רשות היחיד כשם דסלקא לעיל הכי נמי נחתא אלא ע"כ ל"ל דלא אמרינן דרשות היחיד כי היכי דסלקא לעיל הכי נמי נחתא לתחת רק היכא דהגור נעלמו רמב ד' אז הוי מתנטל אם רשות היחיד ממנו ע"י עומקא אבל אם אין הגור נעלמו רמב ד' לא אמרינן אע"י רשות היחיד למעלה יהיה נחית נם לתחת נם נגור פחות מד' זה לא אמרינן עכ"ל.

ובזה **תעמה** דנעלם ממנו דנרי הרשנ"ת נענוה"ק אער נ' נאות אי וז"ל, רשות היחיד יש לו נוגה ועומק לפיכך נור נרשות היחיד אפילו עומק מאה אמה ואין נרחבן אמרינן הרי הוא רשות היחיד נמורה ברשות היחיד נוקב ויורד עד התהום עכ"ל, הרי מפורש דלא נעינן שיהיה הגור רשות היחיד מעלמותה ונם אם אין הגור רמב ד' טפחים הוי רשות היחיד אם הוא עומד נרשות היחיד, דע"י רשות היחיד למעלה אמרינן דהוי רשות היחיד נם למטה, דרשות היחיד כי היכי דסליק לעיל ומנקיע התקרה הכי נמי נחית לתחת ונוקב הקרקע עד התהום, והא דנראה דרש"י מפרש הסוגיא דעירובין דאחרי נגור רמב ד' ל"ל דלא פליג כלל על דנרי הרשנ"ת נזה ורק משום דיש להקשות דהא דעת הרמנ"ן ותוספות הרא"שונים אבל נספרד דלא אמרו אויר רשות היחיד עולה עד לרקיע אלא משום דאויר הנמרא מונח נגור עמוד נגוה עשרה לת, ואם כן ל"ל דאע"ג דחנרי רש"י נכמה דוכתי משמע דאינו עומד נשיטה זו מכל מקום ל"ל דלפירושי סוגיא הוי קשה לרש"י מאי פריך הנמרא פשיטא רשות היחיד עולה כו' וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי נחתא לתחת, ודילמא אויר הנמרא נרשות היחיד שהוא תל ודומה לעמוד שאין לו מחיצות אחת ואם כן גזה לא אמרינן לאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע והכי נמי לא אמרינן ניה נרשות היחיד נחית לתחת ומ"ל להמקנן דפריך פשיטא דהדין נרור אלא נרשות היחיד נחית נספרד ולהכי פירש"י דהסוגיא מיירי נגור רחב ד' טפחים וכיון דעמוק עשרה הרי היכא נגור מחיצות וממילא רשות היחיד למעלה אפילו נלי אוס ומחיצות כלל יותר משום דרשות היחיד דגור עולה עד לרקיע ושפיר פריך דהכי נמי נחתא לתחת ומאי אפילו עמוק מאה אמה ואמי שפיר ומסולק נמי הרחיה מהתוספות דעירובין (ע"ת.) שכתנו דאע"ג דתוכו לאו רשות היחיד הוא על גגיו רשות היחיד משום דאי נעי מנח עליה מידי ומשתמש דכוותם נמי דאפילו/אם נימא כהנאונים הרא"שונים דהיכא דליכא אויר מחיצות לא אמרינן רשות היחיד עולה עד לרקיע וממילא דכה"ג אינו יורד לתחת והגור דאינו רחב ד' מנפנים אם מנח עליו מידי הרי הוא כמו עמוד ואל להכי כתנו התוספות דאע"ג דתוכו לאו רשות היחיד כו' היינו אפילו אם נימא כשיטה זו מכל מקום על גגיו הוי רשות היחיד ומדוקדק ליישנא דאע"ג שכתנו התוספות ולא כתנו נסתמא דתוכו לאו רשות היחיד דכוותם דאפילו אם נימא כשיטה זו דהנאונים הכ"ל אתי שפיר, ואינרא דרחיה זו נפשיטות דיכא למידחי דהא דאמרינן דרשות היחיד כי היכי דסליק לעיל הכי נמי נחית לתחת ואפילו נגור שאינו רחב ד' טפחים הוי רשות היחיד זהו משום דאמרינן דרוחין כאלו יש נהללו ד' דודאי פחות מד' טפחים נאו מקום הוא כלל ורק דאמן אמרינן דרוחין כאילו הוא מקוק וחפור ואיכא ניה חלל אמרנעה ואם כן הכא דאכתי אינו מונח על הגור מיהו רק דאמן אמרינן שיהיה רשות היחיד משום דאי נעי הוה מנח עליה דק ומשתמש, ולכן נהי דאמן אמרינן דרוחין כאלו הוא מונח כגר והוי על גגיו רשות היחיד ואע"ג דעדיין לא הנחנו עוד עליו אוס דגר מכל מקום לענין תוכו הוי אחרי רוחין כאילו מונח עליו דק וכאילו היכא חלל נאוכו ואחרי רוחין לא אמרינן דקיימא לן כרנגן נפ' עושין פסין (י"ט:) דרק נאמן מרונעת אמרינן רוחין כל שאילו אחלק כו' לא נאמן ענולה, ולפי"ז היכא דמנח נאמת מידי על הגור אף הוי רשות היחיד נס נאוכו אע"ג דאין נס רוחב ד' דאז רוחין אמרינן והאוס' לא פליגי על הרשנ"ת נזה.

(י) **ובישוב** הקושיא נהא דנית שאין אוכו עשרה וקירוין מצלימו לעשרה לאחתי לא אמרינן כאן דעל נגו הוי רשות היחיד ואוחר לטלטל נכולו כן למטה נאוך הנית הוי רשות היחיד והא רשות היחיד כאן דסליק לעיל ומנקיע התקרה הכי נמי נחית לתחת אמינא דאזה ס לפשוט ספיקא דהמ"ג דנסתפק נהא לאחר אוכו כרמלית אם הוא אין התורה כרמלית ואם הוציא אאוכו לרשות הרנים היכי אמינא, או דאין התורה רשות היחיד נמור הוא אלא דרנגן נזרו דליהוי כרמלית לאוסרא אלא יטלטלו נו אלא נד"א אפילו נגוד הרבה, וכן נראה מדלא קאמר הגמרא נקיצור אוכו כרמלית ועל נגו הוי רשות היחיד אלא ודאי דרך מדרנגן הוא ככרמלית דאין מטלטלין נו אלא נד' אבל הזורק מר"ה לאוכו או להיפך חייב אטמא, ולהאמור י"ל דאגד קושיא הנ"ל אוכא דאיכו כרמלית אלא מדרנגן נעלמא דמדאורייתא כיון דאיכא רשות היחיד על נגו אמרינן דרשות היחיד נחית לתחת ורק דרנגן נזרו נאיסור טלטול כיון דהאחיצות לא חזיא לדירה הוי ככרמלית ורק נדירת אדם נזרו היכא אלא חזיא לדירה אבל נהא דגור נרשות היחיד ואין נרחבו ד' לא נזרו דנגור לא שייך כ"כ הסנרא אלא חזיא לגור כ"כ, ואולם מדנרי התוספות והרא"ש והר"ן שהקשו נהא אאחר אחני ואם אקח נו ד' על ד' והשליכו לעשרה מותר לטלטל נכולו משמע דאחכי אקיקה אפילו מופלג מן הכותל הרבה ומ"ש מהא דפ"ק דסוכה (ד':) דנעי שיהיה משפת אקק ולכותל ג' טפחים ואם נימא דהכא עיקר האיסור אינו אלא מדרנגן ומדאורייתא הוא רשות היחיד אם כן ליכא קושיא לסוכה דהתם לאורייתא הוא והכא דרנגן אלא ודאי דנס הכא מן התורה הוא כרמלית והיינו מקום פטור ומשום דכיון דלא חזיא לדירה על ידי אחיצות הרי כאן שאין לו אחיצות דאין כ"ש הר"ת והר"ן ואין מקום כלל לספיקו של המ"ג והדרך הקושיא נס נלי אחיצות יהיה רשות היחיד למטה דהרשות היחיד דעל נגו הרי נאיס לאחתי ואנקיע התקרה.

ענף ה'

(יא) **ויזידי** הנאון נדול דורינו מוהר"ר יהושע יהודה ליב זצ"ל המד"ת דמיוסד אי"ש ע"פ דנרי הרמנ"ן הנ"ל דנלוויר

דנהויר עמוד לה אמרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע והנית כיון דלמטה לית ליה מחיצות עשרה ורק קירויו משלימו לעשרה הוי כאויר עמוד ואף דהוי רשות היחיד הייטו ע"ג העמוד מתחת ולא נאויר ואם כן שפיר יתכן מה שלמטה לה הוי רשות היחיד כיון שגם למעלה לה הוי רשות היחיד.

וידידי הגאון נעלה שע"ל דמה דנרו דמלגד מה שרוב רחשונים מולקים ע"ז, עוד וכתב"כ נמחירי דרוב המפרשים מולקים ע"ז, עוד נראה דהרמב"ן נעלמו לה אמר כן להלכה וז"ל הרמב"ן נשנת (ל"ט:) נני מינעית דרב ורדכי מרנא עמוד נרשות הרבים נגוה יו"ד ורחב ד' וזרק ונף על נניו מהו מי אמרינן הרי עקירה נאיסור הרי הכהה נאיסור לו דילמא כיון דמקום פטור קאתית לה, ל"ל מתניתין הוא אחת שיילה לאביי ל"ל מתניתין היא ופירש"י הטוטל ונהן והנותן ע"ג מיינ, והקשה הרמב"ן קושיות התוספות הא תניא המוליא מחנות לפלטית דרך פטיו מיינ, ועוד הקשה כמה קושיות, ומתרץ דזה מינעית ליה לרב מרדכי דאם זרק ונף נרשות היחיד למקום מחיצות הרי נף כולו נמקום היוב לכן מיינ מע"ג דקא אזיל דרך מקום פטור, אבל כשנף ע"ג עמוד הרי נף נמקום פטור ונם נף אח"ז נמקום פטור דהא דאמרינן רשות היחיד עולה עד לרקיע הוא רק נאויר שיש לי מחיצות אבל ע"ג עמוד כל האויר למעלה מקום פטור ורק שנף על נבי מקום היוב הייטו שמקום שנף החפן הוי מקום חיוב אבל כל נופו על הפן הוי מקום פטור ונזה מינעית לרב מרדכי אם מיינ או לא, ובחידושי הרשב"א אחרי שהניא דברי הרמב"ן ושקיל וטרי נדברין כתב וז"ל, ואבל מקום אחי תמיה כל שהוא מניח ע"ג הסלע או ע"ג החולית למה יתחייב והא אנן נמקום פטור כיון דאויר העמוד מקום פטור וכדאמרינן לעיל נרים פ"ק (ד:) נבי כוורת (אמר אביי זרק כוורת לרשות הרבים נגוהה יו"ד ואינה רחבה ד' חייב רחבה שפה פטור רבא אמר הפר לפילו אינה רחבה שפה פטור אלי טעמא אי אפשר לקרוויות של קנה שלא יעלו למעלה עשרה) וי"ל דלא אמרו אלא נשהכלי עשוי תוכל כל נופה הרשות ועוד אנדו נמקום פטור כגון שנעץ קנה נגוה יותר מעשרה נרה"ר אבל כשאין נופו של כלי נגוה כ"כ שיהא תוכל כל נופה הרשות לא והייטו אלי דכי אמרינן לעיל נפ' המוציא (ל"ב.) המוליא ונאוי למעלה מי"ד טפחים חייב שכן משא נני קהת אמרינן והתם מ"ל ואינטרכינן למילף ממזנח או מאהרן דאלי קרקעיתי נין הרשות יותר מעשרה ואלי הא לא ה"ל למיתר אלא שהיה נופו של מזנח או של אהרן הניחת על הכתף למעלה מי"ד טפחים היינ עכ"ל הרשב"א, וזה דוחק נדול ונגד הסנרא שאם רק מקצת ההפן אנוד נמקום פטור הוא פטור ואם כל ההפן אנוד נמקום פטור הוא חייב אינא נהרעא דהא אביי ורבא נני כוורת לא פליני רק אם קרוחית של קנה אנוד למעלה אם נקרחת אינודו נמקום פטור אבל אם מקצת עצם הכלי אינודו נמקום פטור גם אביי מודה דנקרא אינודו נמקום פטור והוא פטור, אבל נאמת הרמב"ן אם נסוף דנריו מסיק נזה"ל, ואיהו אביי ורבא לא ס"ל כרב מרדכי יעוי"ש, וכוונתו לאביי ורבא שפשטו להאינעית דרב מרדכי מחחייבין הטוטל מהן והנותן ע"ג חייב והשאת לא קשה כלל מה שהקשה הרשב"א מסונית דכוורת דהא התם אביי ורבא ס"ל כן דאם אנוד נמקצת נמקום פטור הוא פטור ואביי ורבא הא פליני על רב מרדכי דהא מינעית ליה לרב מרדכי ורבא ה"ל מחחייבין היא אחת שיילה לרב יוסף ל"ל מחחייבין היא דהא שיילה לאביי ל"ל מחחייבין היא, ואמאי לא קשה כלל מהא דכוורת דפ"ק דאם אנוד נמקצת נמקום פטור הוא פטור דהא אביי אם לרב מרדכי נזה, ונאום לב ירחה נעליל דלזה כיון הרמב"ן דהא נדף (ל"ט:) אימא נם כן רב יוסף דלא ס"ל כרב מרדכי, ואמאי כתב הרמב"ן מיהו אביי ורבא לא ס"ל כוותיה דרב מרדכי דהא והו"ל למינקט נם רב יוסף, ונע"כ דכוונתו על אביי ורבא דלעיל דפ"ק דכוורת דס"ל דאם אנוד נמקצת נמקום פטור הוא פטור ואם כן אמאי תנן נמחחייבין חולית הנור והסלע נגוה יו"ד ורחב ד' הטוטל והנותן ע"ג חייב והא אנוד ההפן נמקום פטור ונע"כ דס"ל דגם נאויר עמוד אמרינן רשות היחיד עולה עד לרקיע וכל ההפן אונח נמקום חיוב ודלא כרב מרדכי, ועיין אחרי פ"ק דנפת (דף ז') שכתב דנאונים הרחשונים אבר נספרד כתנו שלא אמרו אויר רשות היחיד עולה עד לרקיע אלא נרשות היחיד נאורה על ידי מחיצות אבל עאוד לא, ונפי הזורק לא ירחה כן, ואף רוב המפרשים פליני ע"ז עכ"ל, ונני מינעית דרב מרדכי כתב שאע"פ שאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע כו' אם אמת לא אמרינן אויר רשות היחיד עולה עד לרקיע אלא נמחיצות הניכרות על ידי נוד אסיק אנל נמחיצות שאינן נגוהות לא ושמא אחמר אלא מחליט פסק זה להיות והרי לא נהנררה מכל מקום הרי הסכיימי עליה רבא ורב יוסף ואביי ועוד שכמה שמועות ומסכיעות להיות דנר זה יעויי"ש, וכוונתו נלא ספק נם נפ"ק שכתב דנפרק הזורק לא ירחה כן היינו ומשום דאביי ורבא ורב יוסף פליני על רב מרדכי כולם פשטו לאיסור ומוכח דס"ל דגם אויר עמוד הוי לעולה רשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע וכמ"ש לעיל וזה נרור כשנמ, וכן כוונת הרמב"ן ככוונת המחירי, והמחת יורה דרכו, הרי נירחתי דגם הרמב"ן לא אמר כן להלכה ונם הרמב"ן מודה דגם נאויר עמוד אמרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע.

וראיה נאורה לזה מהא דעירובין (פ"ט.) נמחיצות הניכרות כולי עלמא לא פליני, ונע"כ הכוונה כמו לפירש"י ותוספות ורא"ש וריטב"א דמחיצות הניכרות הוא שיש הפסק נין נית לנית, ואם כן קשה תיכף תועלת יש נזה שלא יאסר אחד על חניכו דהא ונשמע דאף שאין רחוקין זה מזה ד' טפחים דמפסא פסע ליה ואפ"ה לא אסרי להדדי, ונע"כ משום דאמרינן נוד אסיק ואוכח דנאויר עמוד אמרינן נוד אסיק דהא נית סתום כאויר עמוד דמיא וע"י נוד אסיק יש הפסק נין נג לחניכו ואין לומר דהרמב"ן מפרש דמחיצות הניכרות היינו שיש הפסק מחיצה ממש נין נג לנג דהא נזה פשיטא דלכולי עלמא מותר דהא מחיצה ממש מועיל נכל מקום להפסיק.

ועוד רחיה מנמרא דעירובין (ל.) נ' אמות נגג וב' אמות נעמוד והוא כרמלית ורשות היחיד מינעית ליה (נאמת) ונע"כ הכוונה דמטלטל כדרך הטלטלין נידים, ואם כן אוכח דאויר עמוד הוי רשות היחיד למעלה ואין לומר דאייר דמטלטל דרך גרירה והחפנים נמשכים על עצם העמוד, אם כן אלי אמאי רבא והב"ש אמר רמי ב"ה אגב הורפא לא עיין נה דילמא אייר דמוטלטל כדרך הטלטלין ומינעית ליה זה נופא אם אויר עמוד הוי כנגדו רשות היחיד או כרמלית.

ועוד רחיה נמורה דהא יש ונבר הוי מחיצה לכולי עלמא כאנלא נכמה דיבתי ונעירובין (דף ה') מעשה נאנני אחד שניחי אחד כלה ליס כור, וכן שם (כ"ב:) כולי עלמא אמי מקיף להו מחיצות ואיזה מחיצה היא דנהיך היס יש חל המחלקת עשרה מחוך ד' מכל מקום לא עדיף מעמוד דלא אמרינן נוד אסיק מחיצתא, ואם כן למעלה ליכא מחיצה כלל אלא ודאי דאמרינן נוד אסיק מחיצתא והוי כמו שיש למעלה מחיצות, ומעתה כיון דמוכח מכל המקומות דגם נאויר עמוד אמרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע, אם כן הדרא הקושיא ננית שאין תוכו עשרה וקירויו משלימו לעשרה דע"ג הוי רשות היחיד ונתוכו כרמלית ניתא דרשות היחיד כמו דסלק לעיל הכי נמי נתת לתחת ותיהוי גם נתוכו רשות היחיד, עכ"ד.

(יב) ונוראות נפלאתי על הרב ועל דנריו התחיל לדחות דנרי הגאון המד"ת דחיבסק זצ"ל, והנה זה כמעט עלה נכנפ פנה לסונג והתחיל לדחות דנרי הרשב"א דלא עתד על דנרי הרמב"ן ז"ל דהרמב"ן נעלמו לא אמר כן להלכה דהא מפיק ואיהו אביי ורבא כו', ולאמ"כ הוא מדחה לנמרי שיטת הגאונים הרחשונים אבר נספרד ואנית רחיות מנמרא להוכיח דלא כוותייהו, ואני אומר לטו רבותא למדחי רבן ואטו תנאי שקלת מעלמא וכן לא יעשה, והאמת הוא דאין נדבריו שום השנה כלל, דמ"ש לדחות דנרי הרשב"א שכתב דדין אנד כלי נמקום פטור דפטור זהו רק נשהכלי עלמו אוכל כל נופה הרשות ועוד אנדו נמקום פטור ולא כשאין נופו של כלי אוכל כל נופה הרשות וע"ז טען זהו דוחק נדול ונגד הסנרא שאם מקצת ההפן אנוד נמקום פטור הוא פטור ואם כל ההפן אנוד נמקום פטור הוא חייב אינא נהרעא, הנה לע"ד סנרתו דהרשב"א לא רקוקה היא דאם הכלי עלמו אוכל כל נופה הרשות ועוד יוצא למעלה ואינודו נמקום פטור זהו חיוב נרור דיוצא מרשות דוחוס חיוב אבל כשאין נופו של כלי נגוה כל כך שיהא אוכל כל נופה הרשות רק מצד שהוא אנוד למעלה ומקצתו נכנס למטה להוך רשות המקום חיוב הרי לא אוכל לקרותו דהוא נמקום פטור כיון דהיה אפשר להכניסו כולו למקום חיוב אם כן נכהאי נווני שפיר י"ל דחייב נם

על המקנת שנכנס למקום חיוב כיון דמנד החפץ ליכא מציעה לזה
ומה שהוא יוצא למקום פטור הוא סבה מיצוים ולא דמי ליכא דהכלי
עצמו מוכל כל נונה הרשות ועוד יוצא למעלה למקום פטור דהחם
הסנה מנד הכלי נופיה דתינוקו של הכלי מעצמו תינו יכול להיות נכנס
כולו לתוך המקום חיוב, ורתיית הרשב"ח לזה חזקה מהסוגיא דפרק
החנניע (נ"ב) דקאמר המוניא מצא למעלה מיו"ד חייב שכן מצא
בני קהת, וקאמר והחם מנ"ל, ונמר מתוצא לו מלרון דנמר דאפילו
אם תחתית החפן למעלה מעשרה חייב, ומשמע דאם תחתית החפן
וקרקעיתו היה משהו למטה מיו"ד לע"נ דעליונו למעלה מיו"ד היה
כשיעור ליה דחייב ולא היה ניכך קרע לזה וכהאי גוונא נזורק מי יהיה
חייב ולא דוקא נמוניא, וקשה מהסוגיא דכוורת דפ"ק, וכן הקשה
בהנהת הרש"ב ולא רצה דברי הרשב"ח דחילק בזה דשאני היכא
דהכלי תופס כל הרשות דלמטה ובשאר תינוקו בתקום פטור דזה תינוק
מנד הכלי משב"ח היכא דהוא מחזיק הכלי בתוכו ואינו מניחו ליכנס
כולו לתוך הרשות דלמטה זהו תינו מיקרי תינוקו בתקום פטור כיון
דאין התינוק מנד הכלי, ואם כן נכהאי גווני לדברנה הוא חייב על
המקנת שנכנס לתוך רשות המקום חיוב, והוא ברור בשנרת, ואם
נעיני השע"ל לא נשת תן תילוק הרשב"ח ז"ל היה לו ליישב הסוגיא

דפרק החנניע דלא תיקשי להסוגיא דכוורת

ומש"כ דהא לחני ורבת נני כוורת לא פליני רק אם קרוחית של
קנה לנוד למעלה אם נקרחת תינוקו בתקום פטור אבל אם
מקנת עצם הכלי תינוקו בתקום פטור גם לחני מודה דנקרחת תינוקו
בתקום פטור והוא פטור עכ"ד, זהו פטומי מילי בעלמא דאטו
הרשב"ח תמר בנד זה, והרי גם הרשב"ח ס"ל הכי דאם מקנת עצם
הכלי תינוקו בתקום פטור יודה לחני אבל זהו הכל היכא דהכלי עצמו
מוכל כל נונה הרשות ועוד תגדו בתקום פטור ולא היכא דאין הכלי

מוכל כל נונה הרשות

(יג) ומש"כ דהרתנ"ן מסיק בסוף בבריו ומיהו לחני ורבת לא ס"ל
כרב מרדכי אם כן לא קשה קושיות הרשב"ח מאבד
בתקום פטור לחני ורבת בסוגיא דרב מרדכי, דאחני ורבת לשיטתם
אזלי דלא ס"ל כרב מרדכי בזה עכ"ל, ע"ז אומר דאפילו אם יהיבנת
ליה דהרתנ"ן בעצמו לא אמר כן להלכה דאוריר עמוד לא אמרינן
רשות היחיד עולה עד לרקיע ומשום דאחני ורבת לא ס"ל כרב מרדכי
אכתי דברי הרשב"ח בתקומם הם עומדים דהרשב"ח בתוך דברי הרתנ"ן
ז"ל שהניח הם הוסיף לנו וכתב וכן דעת רבינו ז"ל בזה, ואם כן הרי
העיד לנו הרשב"ח דכן דעת רבינו ז"ל דבאוריר עמוד לא אמרינן רשות
היחיד עולה עד לרקיע, ואם כן מע"ב דהרתנ"ן לא יסבור להלכה
כן מכל בקום הרי לדעת רבינו ז"ל דסובר כן יקשה, מניח ע"ב הסלע
או ע"ב החולית למה יתחייב, והא לגד כלי בתקום פטור כיון דאוריר
העמוד בקום פטור ואינו"ב, ואינהת דלע"ד נרור דמש"כ הרתנ"ן
ואיהו לחני ורבת לא ס"ל כרב מרדכי אין כוונתו דס"ל דאוריר עמוד
הוא דומה לאויר ביש לו מחיצות אלא דלא ס"ל כרב מרדכי להסחפק
היכא דבת מחקום פטור ומת בתקום פטור דאוריר עמוד למעלה הוא
בקום פטור מהו הדין בזה דאפשר דפטור, הנה בזה לחני ורבת
לא ס"ל הא דרב מרדכי, אלא דאע"ג דאוריר עמוד הוא בקום פטור
וכל גופו של חפץ הוא באוריר בקום פטור, אבל בקום התקום שבת
עליו החפץ ממש והוא בב העמוד הוא בקום חיוב לכן חייב, ואפי
הרתנ"ן הזכיר לחני ורבת ולא הזכיר רב יוסף אין לנגות ע"ז שום
יסוד כלל, דאפשר שהיה בהכי"י כתוב אלא ורי"י, ובשמט נדפוס,
דטעות כזה יתכן אבל נדברי הראשונים ז"ל שהגיעו לידינו, וזכינו
להם לחרי מאות שנים, ושבעתקו מכת"י לכת"י אחר, ואיך שיהיה
בדברי הרתנ"ן הנה הנה משב"ח השע"ל נכוונת דברי המאירי ודאי
אינו אחת דהא המאירי הזכיר בדבריו בם רב יוסף דפליג על רב מרדכי
ע"ל רב יוסף ליכא רהיה דס"ל דאוריר בתקום פטור דפטור, ואם כן
ע"ב דכוונתו המאירי דפליגי רק על ספיקו דרב מרדכי ולא על הדין
דאוריר עמוד אינו רשות היחיד, וז"ל המאירי שם עמוד נרשות הרבים
בנוה עשרה ורחב ד' כגר ניתרנו שהוא רשות היחיד והנותן מרשות
הרבים עליו חייב, וכן הזורק על בנו ומע"פ שהזורק זורק למעלה
מעשרה ומשם הנזרק בא על בניו ומצא נכנס בתחומו של בקום פטור
אלא על פי שאוריר רשות היחיד עולה עד לרקיע דוקא כבבד רשות
היחיד אבל הכא כגר הניע למעלה מיו"ד קודם שיכנס לאותו אויר

(שבבבד רשות היחיד) לו שמא לא אמרו לויר רשות היחיד
אלא בתחיצות הניכרות ומטעם בוד לפסיק אבל בתחיצות שאין בבוהות
לא, ושמא תאמר והאיך אתה מתליט פסק זה לחיוב והרי לא בתבררה
כאן מכל בקום הרי הסכימו עליה רבא ורב יוסף ואתי, ועוד שכמה
שמועות מסכימות לחיוב דבר זה, ואע"פ שיש קצת רחיות בקלתן
רחיות בעלמא הם, והוא שבפרק רחצון אמרו התוניא מהבות לפלטית
דרך פטיו חייב ואפילו בן עזאי שפטר בה משום מהלך כעומד דמי
מודה בזורק, וכן אמרו המעניר חפן מתחילת ד' לפוף ד' ואע"פ
שהעבירו דרך עליו ר"ל למעלה מעשרה חייב, וכן בעין קבה נר"ה
ובתבו טרסקל וזרק ובא על בניו חייב ואע"פ שבא לפם מאויר שלמעלה
מעשרה, וכן הרבה עכ"ל, הבה מבואר מדבריו דהאי תאמר
והאיך אתה מתליט פסק זה לחיוב כרי אינו קאי זה על דין דאוויר
עמוד אינו רשות היחיד דאתה אתליט פסק זה לחיוב הרי אדרבה כתב
מעיקרא לו שמא לא אמרו לויר רשות היחיד עולה אלא בתחיצות כרי,
הרי דמסתפק ד"ל כן ולא אתליט נגד סברת זו, ועל כרחך דהאי
ושמא תאמר והאיך אתה מתליט פסק זה לחיוב וכרי אינו קאי על עיקר
ספיקו דרב מרדכי לחוד ואינו ענין לדין אי לויר עמוד הוי כלויר
בקום שיש לו מחיצות או לא, וזה מוכרח בכוונת המאירי דהא השיג
דהשמועות המסכימות לחיוב דבר זה הם הא דהתוניא מחצות לפלטית
דרך פטיו חייב והא דהמעניר חפן מתחילת ד' לפוף ואע"פ שהעבירו
דרך עליו חייב, והנה השמועות אינם רחיות רק לעיקר ספיקו דרב
מרדכי ולא לדין לויר עמוד, ומוכח דהמאירי אינו מדבר מזה כלל,
והנך רואה דמש"כ השע"ל בכוונת המאירי זה נרור בשמש אין
החבלה כלל לכוונת דבריו, ונרור דהפוך הוא.

ענף ו'

(יד) ומש"כ לדחות עיקר שיטה זו וכתב ורחיה נמורה לו
מנמרא דעירובין בתחיצות הניכרות כולי עלמא לא פליגי דהיכי שיש
הפסק בין בית לבית ושמע מן שאין רחוקין זה מזה ד' טפחים דחפסע
פסעי ליה ואפילו הכי לא אסרי אהדדי משום בוד לפיק ומוכח דבאוויר
עמוד אחרינן בוד לפיק דהא בית בקום כלויר עמוד דמיא ועי"ש
בוד לפיק יש הפסק בין בב לחבירו עכ"ד.

ותמיהני מאד ומחעק מרא, דב מונהק ידבר כדברים האלה
ורואה בזה לדחות שיטת הגאונים הראשונים
אשר בספרד, דאיה רחה זה בדית שתום כלויר עמוד
דמיא הגאון המחבר המיגסק ז"ל לא אחר רק בדית שאין תוכו עשרה
וקירויו מצלימו לעשרה דכיון דלמטה בית יש לה מחיצות יו"ד ורק קירויו
מצלימו לעשרה הוי כלויר עמוד דאע"ג דהוי רשות היחיד הייבו ע"ב
העמוד מקם ולא נאוירו למעלה אבל בנמרא דעירובין דמיירי בנתים
שתחת ככל בתים דעלמא דאיכא בהו מחיצות עשרה למטה אם כן
בזה אם אחרינן בוד לפיק מחיצתא הרי איכא מחיצות בתורות למעלה
ואיכא לויר מחיצות מקם ואיזה דמיון הוא לעמוד דלית ביה מחיצות
כלל.

(טו) ועל דרך ויכוח אמינא בבם אם בימת מודים אבאו לך דכל
בית שתום כלויר עמוד דמיא מכל מקום ליכא קושיא
מהא דקאמר הנמרא בתחיצות הניכרות כרי לשיטת הפוסקים דאויר
עמוד אינו רשות היחיד דאפשר דאיהו ס"ל דתחיצות הניכרים בייבי
שיש הפסק מחיצה מקם בין בב לבב ורק שאין שם בוגה עשרה
ובאידובי הריטב"א הניא בשם יש מוסרים דבם בתחיצות מהונרות למטה
אם הם עומדות וניכרות למעלה אלא שאין שם בוגה מחיצה עשרה הבה
כל כה"ג מחיצה ניכרת היא ואחרינן בה בוד לפיק אפילו לרב, ואם
בן כ"ש היכא דליכא הפסק בין בית לבית בם בתחיצות התחתונות
עומדות על הבב אלא שאינם בוגה י"ט דליכא תרתי למעליותא פשיטא
דהוי מחיצות הניכרות, ואחרינן בהם בוד לפיק דאפילו להראשונים
דס"ל דבאויר עמוד אינו רשות היחיד ומכל מקום הכא דליכא הכר
מחיצות לא דמי לעמוד כלל דלית ביה הכר מחיצות מידי ואתי שפיר,

והרמב"ם השמיט הך מימרא דרב דבית שאין תוכו עשרה וקירויו
מצלימו כרי והשמטה זו טעמא בעי ולא רחיתי למי שהעיר בזה,
ולהאמור י"ל דהא קשה כיון דע"ב הוי רשות היחיד אחאי אינו

כרחלית

כרמלית ניחת רשות היחיד נחית לתחת כי היכי דסליק לעילא, וי"ל דרב ס"ל כיחטת הרחבונים דבעמוד ליכא תויר למעלה והכי נמי נהך ניח לא נחית הרשות היחיד למטה, ונזה י"ל הרשב"א שכתב דכן דעת רבינו ז"ל נזה כוונתו לרבינו הרי"ף ז"ל דהניח להלכה הא דנית אחין תוכו עשרה כור, דמוכח מזה דס"ל דבעמוד ליכא תויר, והרמב"ם סובר כיטת הפוסקים דגם בעמוד תחרין דרשות היחיד עולה עד לרקיע והכי נמי נהא דנית אחין תוכו עשרה כיון דעל גבו הוי רשות היחיד הכי נמי נחית רשות היחיד לתחת ונם תוכו הוי רשות היחיד להכי השמיט הלי מימרא ולם ניחא לכל ניח סתום כעומד דמיא לם כן יהיה תלוי פלוגתת הפוסקים נתויר עמוד לי תחרין תויר רשות היחיד עולה עד לרקיע נהך פלוגתת דרב ושמואל נגנין דנתיס נתחיות אחין ניכרות לשמואל דסובר דתחרין נהו נוד לסיק ולעי"נ דנית סתום כעמוד דמיא מוכח דס"ל דגם בעמוד תחרי דתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ורב דסובר דלא תחרין נהו נוד לסיק תויל לטעמו דתחר נית אחין תוכו עשרה וקירויו מצליחו לעשרה ע"נ הוי רשות היחיד ונתוכו כרמלית, והרמב"ם שהשמיט מימרא דרב הוא משום דנניטין (ע"ח:) אמר רבא שבע מדות נניטין ואחיד מדא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם נגג זה ויקלוט מי נשמים מננו של חבירו שכשם שזיורין חלוקין מלחטה כך זיורין חלוקין מלמעלה כור, וכתבו בתוספות דלהולין מנג לנית קאמר ומנג אלו מותר משום דשמואל לטעמו דס"ל דגם נתחיות אחין ניכרות תחרין נוד לסיק ולא הוי קליטה אלא עד לרקיע ורב דסובר דתחרין נוד לסיק תויל לטעמו דתחר נית אחין תוכו עשרה וקירויו מצליחו לעשרה ע"נ הוי רשות היחיד ונתוכו כרמלית, והרמב"ם שהשמיט מימרא דרב הוא משום דנניטין (ע"ח:) אמר רבא שבע מדות נניטין ואחיד מדא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם נגג זה ויקלוט מי נשמים מננו של חבירו שכשם שזיורין חלוקין מלחטה כך זיורין חלוקין מלמעלה כור, וכתבו בתוספות דלהולין מנג לנית קאמר ומנג אלו מותר משום דשמואל לטעמו דס"ל דגם נתחיות אחין ניכרות תחרין נוד לסיק ולא הוי קליטה אלא עד לרקיע ורב דסובר דתחרין נוד לסיק תויל לטעמו דתחר נית אחין תוכו עשרה וקירויו מצליחו לעשרה ע"נ הוי רשות היחיד ונתוכו כרמלית, והרמב"ם שהשמיט מימרא דרב הוא משום דנניטין (ע"ח:) אמר רבא שבע מדות נניטין ואחיד מדא הא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם נגג זה ויקלוט מי נשמים מננו של חבירו שכשם שזיורין חלוקין מלחטה כך זיורין חלוקין מלמעלה כור, וכתבו בתוספות דלהולין מנג לנית קאמר ומנג אלו מותר משום דשמואל לטעמו דס"ל דגם נתחיות אחין ניכרות תחרין נוד לסיק ולא הוי קליטה אלא עד לרקיע עיין שם.

(מז) **איברא** זהו לפלפולא נעלמא לגבי נריתא דמילתא דנית אחוכו יו"ד נס נתחיות אחין ניכרות וכ"ש היכא דתחיותיו ניכרות אינו ענין לעוור ולנית אחין תוכו עשרה דהיכא דתוכו יו"ד והיכא תחיות אחין_לתחרין נוד לסיק הרי היכא תחיות מחת למעלה מטחי"כ נעמוד לנית ניה ענין מחיות כלל, וכמ"ש

וסרה נזה נ"כ הרחיה השניה שהניח לרחות עיקר שיטת הנחונים הרחבונים לחבר נספרד דס"ל דתויר עמוד אינו רשות היחיד מהא דעירובין (כ:) ג' אמות נגג וג' אמות נעמוד מהו דקאמר כרמלית ורשות היחיד קא מינעית ליה כור, ונע"כ הכוונה דמטלטל כדרך המטלטלין נידים ולם כן מוכח דתויר עמוד הוי רשות היחיד למעלה כור ע"כ, ואין זו טענה דשיטה זו לא יפרשו כפירש"י דהעמוד הוא הרשות היחיד ללא דהעמוד הוא כרמלית והגג הוא הרשות היחיד וכפי' ר"ת נתוספות, וכ"ה לפניהו נפר"ח שזכיהו לחורו וגג נין הגגין הרי הוא רשות היחיד תן התורה ולע"נ דחחיות התנדילות נין נית לנית הוי מחיות שאין ניכרות, והנמרא קאי לרב מכל מקום לכל הנגין ניחד הרי לינא מחיות הניכרות מסניא מנחון והחילוק רבויות למעלה לינו מנרע תן התורה משום דהוי כחנר שהרנים נכנסין לה וכמ"ש נענף נ'.

(יז) **ועוד** מחיכא דחש"ך הרחבונים והרמב"ן נומר דתויר עמוד לינו רשות היחיד זהו לענין דנר המטלטל שהוא נית החדם דכנר כתב תידוחי הריטב"א נעירובין (ל"נ:) נשם הר"ם נר שניאור ז"ל דלא שייך מקום פטור נדנר שהוא מוכח נגופו של חדם לו נידיו שרגליו נחרץ כי מה שמוכח נידו לו נגופו למעלה הרי הוא כמוכח למטה נין רגליו וכשעומד לפוש הו"ל כאלו מניחו נקרקע לא עשו למעלה מעשרה נרשות הרנים שיהא מקום פטור אלא נמה שהיו נידי חדם כמו כן, וכ"כ נחידושי הרשב"א נפ"ק דשנת נני ידו של חדם חשוכה כדע"ד נשם הרחב"ד עיין שם.

ואם כן י"ל דהא דנ' אמות נגג וג' אמות נעמוד מיירי שעמד החדם על העמוד מלמעלה וכמו דנ' אמות נגג מיירי שהחדם היה עומד על הגג ומטלטל שבי אמות כן נ' אמות נעמוד מיירי נמי שעלה על העמוד וטלטל שם שבי אמות, ואם כן מה שניח החדם הרי הוא כמוכח למטה נרגליו על גב העמוד ואחי שפיר אפילו אם נפרש כפירש"י להעמוד הוא רשות היחיד והגג כרמלית.

וסרה נזה נם הרחיה השלישית שכתב דהלי יש ונהר הוי מחיצה לכולי עלמא, וכן נעירובין (כ"ב:) כולי עלמא, נמי מקיף יש לוקיטום והמחיצה היא דנתוך היש והנהר יש חל המחלקט עשרה מתוך ד' ולא עדיף מעמוד דלא לחרינן נוד לסיק מחיצתא, ואם כן למעלה ליכא מחיצה כלל עכ"ל, והנה להאמור לכתי ליכא נפ"מ לענין טלטול דהוי כמו על גב קרקע, ועוד י"ל דהא דיש ונהר דהוי מחיצה הייט היכא דליכא עוד מחיצות נגונה והיש או הנהר הוא נמחיצה הרגיעית דנכה"ג הרי ליכא נ' מחיצות דהוא שיעור רשות היחיד זולת היש או הנהר ואפילו אם היש או הנהר הוא נשתי נדדים מכל מקום כיון דליכא מחיצות נגונה זולתם אם כן תו לא דמי לעמוד דכל מחיצותיו לינם על ידי גונה וליכא ניה לויר מחיצות כלל, וכהאי גווני כתנו התחרונים לייבג קושיות המנ"ח סימן שמ"ג שעל"ל לענין מחיצה בידי שמים עיין נשו"ע להנלון החסיד ר"ז ז"ל ססי' שמ"נ, ועיין נש"ח כלל ע"ת סימן ט"ו, ותשונת תפארת נני מח"ת בימן י"ת, ומחוקיטום לא קשיא מידי דהנמרת לא קאמר אלא מרי"י לין חיינין עליה משום רשות הרנים ולא קאמר דתיהוי רשות היחיד, ונפיר פריך דאם כן דכולי עלמא נמי הא מקיף לוקיטום וליכא לין רשות הרנים נכל העולם אלא לא פריך כלל דתיהוי רשות היחיד וליכא מהכא קושיא לשיטת הרמב"ן והנחונים הרחבונים אבר נספרד דמיירי מדין רשות היחיד נעמוד ואפו מיהו לחרו עמוד הוי רשות הרנים ועיין מש"כ הא לא אמרו רק לחויר עמוד מיהו רשות היחיד ועיין מש"כ לעיל סימן נ' ענף נ' נזה.

ענף ז'

(יח) **ואחרי** אבר סרו הטענות על שיטת הרמב"ן ונחונים הרחבונים אבר נספרד הנה נתקייס תירוץ הנלון המוי"ח דמיכסך ז"ל דהא דנית אחין תוכו עשרה וקירויו מצליחו לעשרה דעל נבו הוי רשות היחיד ונתוכו כרמלית דקשה לחתי לא ניחא דרשות היחיד נחית לתחת ומנקיע התקרה וכמו דרשות היחיד עולה עד לרקיע ומקיע התקרה לדעת ר"ת נתוספות עירובין (פ"ד:) והנהת מרדכי פ"נ דעירובין ונשו"ע הנלון ר"ז סימן שמ"ה, ותי הנלון החדי"ח ז"ל דהנית כיון דלית ליה מחיצות עשרה הוי כעמוד דשיטת הרחבונים הנ"ל דתויר עמוד תינו רשות היחיד והילכך הנית למטה לא הוי רשות היחיד כיון דנם למעלה נתויר לא הוי רשות היחיד ודפח"ת.

ואולם לחבר רש"י ותוספות נראה דלא ס"ל כשיטה זו ונם הרשב"א נעגוה"ק הניח שיטה זו נשם מקנת מנדולי המורים וכתב ולא ירחה לי כן, ונם המחירי לא הסכים לזה אם כן רחוי לנו לומר תירון אחר לקושית הנ"ל, ולייבג הקושיא מלינא דכולי עלמא.

ואמינא דנפשיטות ניחא דהן אמת דרשות היחיד יש לו נונה ושותק הקרקע, ואולם זהו הכל היכא דאית ליה מחיצות נמורות משח"כ היכא דליכא מחיצות מחת אלא דהמחיצות הם ע"י נוד לסיק או נוד לחית וכיונא דהא נסוכה (י"ט.) קאמר הנמרא דאמר סיכך ע"נ לכסדרה אחין לה פוחין פסולה ס"ל נם כן כרב לכסדרה ננקעה מותר לטלטל נכולה דחתרינן פי תקרה יורד וסותם דעד כאן לא אמר רב התם אלא דחחיות לכסדרה הוא דענידי כך, ופיר"י דחחיות פי תקרה זה נשם לכסדרה נעשה לו להיות מחיצה לחלל זה אבל לא להיות מחיצה לחויר שמונה להן ואלו מחיצה מעלייתא היא הוה סמכינן עלה אבל לכסדרי על ידי נוד לחית לא דכי אנמרה רחמנא לחשה לנוד לחית נחחיצה העשויה לחלל שלה לנמריה ולא לחוצה לה כך, הרי דחחיצה נמורה מחש הוי מחיצה אין לנוחי אין לנראי משח"כ מחיצת פי תקרה יורד וסותם דהוי מחיצה על ידי נוד

אחית ליה מחיצה אלא לגווה ולא לגרלי, ומסתמא מחיצת גוד לסיק נמי לא עדיף ממחיצת גוד לחית דליכא כמחיצה ממש, ונעירונין (פ"ט:) על מתניתין דגג גדול הסמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור אמר רב יוסף תנא הכי אמרי לכו לא שנו אלא שיש מחיצה ע"ז ומחיצה ע"ז דגדול מיסתרי גניפופי וקטן נפרץ נמלואו אבל אין מחיצה לא ע"ז ולא ע"ז שניהם אסורין, ופירש"י דקטן נמי אסר לגדול דהואיל ולא הוו גיפופי ממש אלא על ידי גוד לסיק לא הוו גיפופי לצוויה פתחא לגניה דפתחא דמיכר נעינן כו', הרי דגוד לסיק נמי אינו כמחיצה ממש, וכן לגיטא קמא שם גבי דאמר שמואל לא שנו אלא שיש דיורין ע"ז ודיורין ע"ז דהויא לה לה דקטן מחיצה נדרסת הקשה הריטב"א דלכאורה ליתסרי קטן גניפופי גדול דהוי גרלה מנחה ושוה מנפנים דקיימא לן דיחון מצוה למי, ותי' דכיון דגיפופי גדול אינם אלא על ידי גוד לסיק מחיצתא לדידיה מניל, אבל לגבי קטן לא מלאי עכ"ד, הלא קטן דמחיצת גוד לסיק אינה כמחיצה ממש.

ומעתה אחיצת דגאחי אמן נהא דבית שאין תוכו עשרה וקירויו משלימו לעשרה דעל גבו מותר לטלטל נכולו דזהו מצוה גוד לסיק מחיצתא כנ"ל אם כן י"ל דיותר מבית סאתים דנעינן ביהיה מוקף לדירה אם כן נכהאי גווני אסור לטלטל על הגג דהא כיון דהמחיצות דלמטה אינם נגוה עשרה ולא חזיא לדירה הרי הם אינם מוקף לדירה כלל ואם כן האי דינא דבית שאין תוכו עשרה וקירויו משלימו לעשרה על גב מותר לטלטל נכולו זהו דוקא נפחות מבית סאתים או דילמא דאפילו ביותר מבית סאתים הוי מוקף לדירה דאע"ג דלא חזיא לדירה מכל מקום הוא הקיפה למטה לדירה.

וראיתי דין זה מפורש גם בעה"ק להרשב"א שכתב בשער ג' בית יתר מבית סאתים ואין נחללו עשרה וקירויו משלימו לעשרה על גבו רשות היחיד ומטלטלין נכולו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות לפי שאין תוכו ראוי לדירה והר"ז כרמלית עכ"ל, ונראה מדנריו דטעמא דמילתא הוא דכיון דעל הגג ראוי לדירה הוא כמו נכל הגגין אם כן אם נימא נזה גוד לסיק מחיצתא הרי הויין המחיצות מן הגג אבי לדירה והילכך הוי שפיר מוקף לדירה, וגם נחידושי המאירי מצינו שיטה זו גשם קצת מפרשים דמפרשי הלי מיירי דרב בית שאין תוכו יותר כרי דמיירי בקרפף יותר מבית סאתים ומתוך שאין מצוי לבנות בית שאין תוכו עשרה לדירה פירשוה כן, ולע"ד הוא חידוש רב דנכהאי נווני הוי מוקף לדירה.

ענף ח'

(כ) **ור"ת** בתוספות עירובין (פ"ד:) כתב דגג הסמוך לרשות הרבים כיון דתוכו רשות היחיד לא דמי לבאר כרמלית כו', ובתו"ז מ"ג סימן קפ"ט הביא בשם ר"ת שכתב תדע דלאו כרמלית נמורה היא דהיכן מניטו כרמלית שתחתיה רשות היחיד וכתב ע"ז התו"ז נקנרה ואין זו ראיה דהרי מערה שתוכה רשות היחיד עכ"ל, והרב נשע"ל כתב הרשנים ז"ל שם כי מדנרים נקנרה נכ"ז עליהו החונה להנין דנריהם ולעמוד על כוונתם ועמדתי על אמיתתו שכוונתו להקשות מהא דעירונין (מ"ד:) דאמר אביי נרבה ואת לא הסנרת דהנלעת תחומין מילתא היא ומה לילו שבת נמערה שתוכה ד' אלפים ועל גגה פחות מד' אלפים לא נמלא מהלך אלא כולה ואינה לה אלפים אמה כו', וזה כוונת התו"ז להקשות דאי ס"ד כיון דתוכה רשות היחיד על גגה מי רשות היחיד נמור הוא אם כן כיון דנתוך במערה הוי רשות היחיד נם על נג המערה הוי רשות היחיד ומותר לטלטל למעלה ועל המערה דינה כמו נתוך המערה, וכן הקשה נם הריטב"א וז"ל וקשיא לי מאי קושיא דהכא לית לן למו נרוכים, דהנלעת תחומין דכולה מערה מציע כדיר או סהר דהשותת שם מהלך אלא כולה ואינה לה אלפים אמה וי"ל דהתם מהלך נפנים שהוא רשות היחיד נמורה אבל גג מערה רשות הרבים נימורה היא וכמו שהוא הון לדיר או הון לסהר דמי עכ"ל, והם כן נם הריטב"א סונר דהיכא דתפסיק נתקרה לא מהרינן לרשות היחיד עילה לקרקע ולא כר"ת, וכדי להניל את ר"ת מקושיא זו י"ל דנפ"ק דעירונין (ט"ו.) נני שבת נתל והוא מד' אמות ועד ג' פלאים מהלך אם כולה ואינה לה אלפים אמה, ופירש"י דאהרינן גוד לסיק מחיצתיה והרי הוא מוקף וכן נקע כו' והאהיל ושבת נאויר מחיצות מצעו"י נעשה ניהו וכולה כד' אמות דמיא יעוי"ש. מצאתי מזה דאמו נתן ונד דשבת נאויר מחיצות מצעו"י והם כן נני מערה כיון דהמחיצות התחתונות הו"ל מחיצות שאינן ניכרות לא אהרינן גוד לסיק מאי אהרת אויר דרשות היחיד לאמטה עולה עד למעלה ואותר לטלטל על נג המערה אבל מקום הא לא שבת נאויר מחיצות מצעו"י דמיחת כל המערה כד' אמות דמיא והם כן לא קשיא כלל מהמערה, והתו"ז והריטב"א נראה דס"ל דטעמא דרשות היחיד עולה עד לרקיע הוא נם כן מטעם דגוד לסיק מחיצתא, וכ"כ נחידושי המאירי, ובפיר הקשה התו"ז כיון דנתוך המערה הוי רשות היחיד אהרינן גוד לסיק המחיצות למעלה והרי הוא שבת נאויר מחיצות מצעו"י כמו שבת שבת, וכן כ"ל דנם הריטב"א ס"ל כן דנל"ז הרי לא חלה קונייתו כלל אבל ר"ת י"ל דס"ל דהא דרשות היחיד עולה עד לרקיע לאו נא מטעם גוד לסיק מחיצתא רק דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע והם כן לא קשה מהמערה דהתם ליכא מחיצות על גבי המערה ועוד י"ל דאפילו אם ר"ת יסנור דהא דרשות היחיד עולה עד לרקיע הוא משום גוד לסיק מכל מקום לא קשה מהמערה דנבי מערה נהי דהמערה נעלמה נעשה נידי לדם מכל מקום המחיצות שסניב החלל הם נשארו מקרקע עולם והם נאהר גוד לסיק מחיצתא הרי נעינן למינד ולאסיק מחיצות שניהי שמים וקיימא לן מחיצות שניהי שמים אחו רגים ומנטלי מחיצתא לכולי עלמא נם לרננן דפליגי על ר' יהודה אבל ר"ת הא מיירי נכותלי הבית שנעשה נידי לדם ומחיצה הנעשה נידי לדם קיימא לן כרננן דפליגי על ר"י דלא אהרינן אחי רגים ומנטלי מחיצתא ויונעם לנו מש"כ הריטב"א דע"נ המערה רשות הרגים נמור הוא ולאה נלרך לזה הא לפילו אין רגים נוקעים על נג המערה רק הוא כשדה או נקעה כיון דאסור לטלטל שם מדרננן הרי לא אהרינן או לכל הבית כד' אמות דמי כאו ניתר מבית סאתים דאסור הטלטול שם רק מדרננן ואם כן שני שיהיה על המערה דין כרמלית אולי הריטב"א מוקי לה

דוקא נרנים נוקעים דלא לחרוץ לחי רנים ומנטלי מחיצתא לגבי נתין רנים נוקעים אם כן לחרוץ נוד לסיק נם נתין מחיצות ניכרות לגיטת הריטב"א נסם הסר מקולי (נחידושי הריטב"א עירובין ס'.) נני קשיא דרב לחרנ) ואם כן מותר לטלטל למעלה נם מדרנן והוי כמו שבנת נאויר מחיצות מנערי' ומוכרת הריטב"א לאוקמי נרנים נוקעים והאו"ז נראה דס"ל דהוי כרמלית על נב המערה דהא מקשה על ר"ת לחמר היכן מניחו כרמלית שתחתיו רשות היחיד וע"ז כתב האו"ז לחין ראיה דהרי מערה אם כן ס"ל דנב המערה הוי כרמלית וס"ל כגיטת ר"י נתוספות דלא מהני הא דרשות היחיד עולה עד לרקיע להניחו מדין פרוץ נמלואו למקום החסור ור"ת פליג וס"ל דמהני נם להניחו מדין כרמלית עכ"ד.

(כא) **ואני** תומר הצע"ג הראה לנו נקיטות דמלא מערה נמרת ומשמתיטתיה דהא דמערה הוא מצנה מפורשת ס"פ כיצד מעברין (ס"ת.) לחמר להס ר"ע לי לחם מודים לי נוטרן עירובו נמערה שחין לו חלא מחקום עירובו חלפיס לחמה לחמרו לו לימתי נזמן שחין נה דיורין (היינו שהיא חרינה ואין רחויה לדירה) חנל יש נה דיורין (כלומר שהיא רחויה לדירה ואינה חרינה) מהלך לח כולה ומוגה לה חלפיס לחמה נמקח קל תוכה מעל נגה היינו דתוכה רחויה לדירה והוי כד"ת ועל נגה חין רחוי לדירה ולכו נתנו על נגה לח היו לו חלא חלפיס מחקום עירובו, ונדחלי למחניתין כיון הא"ן ולכן לח ניין מקום המערה דחלן הוא דלא ידע מתניתין וכמ"ש התוספות נסוגין (ק"י:) ד"ה דחנן, ונמנחות (ט'.) תוספות ד"ה חסר, ונצנח (מ"ד.) סד"ה דכו"ע, ומחילה דלפי"ז לא יספיק לנו תי הצע"ג דלחמר דנב המערה כיון דהמחיצות התחתונות הו"ל מחיצות שחינן ניכרות לא לחמרינן נהו נוד לסיק ולחן נעינן שיהיה שבת מנערי' דוקא נאויר מחיצות עכ"ד, והכה תי' זה עולה לגיטת דרב חנל שמואל הרי ס"ל דנם נמחיצות שחינן ניכרות לחמרינן נוד לסיק ונם הך מיתרת דנב הסמוך לרשות הרנים דע"ז לחמר ר"ת דנריו הרי נם כן מצטיה דשמואל היינהמרה וכמו שכתנו לעיל די"ל דלהכי ננב הסמוך לרשות הרנים לע"נ דהוא נתוך מעשרה מכל מקום על נבו רשות היחיד כיון דתוכו רשות היחיד זהו משום דכיון דהמחיצות מנפנים יש נהם עשרה אם כן לחמרינן נוד לסיק להמחיצות שמנפנים לע"פ שחינן ניכרות מבחון דשמואל לטעמו חזיל והן לחת דלכתי לפסר לקיים תי' הצע"נ ולומר דהך סונית דהנלעת תקומין דהנמרת מניח רחיה מהא דלחו שבת נמערה שתוכה ד' חלפים, זהו מיתרת דחניי לרבנה, וכל מילי דמר עניד כרב אם הוא תומרת, ואם כן נם רבה ס"ל דלא לחמרינן נוד לסיק נמחיצות שחין ניכרות, ונם לגני מסקנת כרבה רבו ס"ל כמ"ש התוספות נשבת (מ"ת:) ד"ה מיסס, ואולם כ"ז ניחא להצע"ג דהאו"ז הקשה רק מהמערה דהנלעת תקומין ואם כן י"ל דהסונית דהתס קלי לרב, נרם לדבריהו דהריבות של האו"ז הוא ומתניתין דקתני נמחי קל תוכה מע"נ, הרי לי לפשר לתרץ דזהו מטעמא דחין לומרים נוד לסיק נמחיצות שחין ניכרות דלא כן יהיה קשה מתניתין לשמואל, ולגירסת דקושטא קלמינא דהך סונית דהנלעת תקומין חין לנו לריכין לחוקמי דוקא לגיטת דרב דנם לשמואל לחי שפיר דהא שמואל ס"ל דמחיצות למטה מעשרה עניין ולא למעלה אם כן נמערה דעל נבה פחות מד' חלפים הרי לשמואל חסור לטלטל מה מקום ללא הוי מוקף לדירה למעלה חנל מתניתין דמחי קל תוכה מע"נ הרי סתמא קתני ולפילו נמערה קטנה פחות מניח סאתים ולגיטת ר"ת קשה לחמי על נבה לינה רשות היחיד הא כיון דתוכה רשות היחיד הרי מחרינן לשמואל נוד לסיק נם נמחיצות שחין ניכרות ונפחות מד' סאתים לח נעינן מוקף לדירה, ועוד ליכא עכה נם לשמואל דניחא דעל נבה הוי מחילה נדרסת דנם לשמואל לח הוי מחילה חנל נם עכה זו יתכן רק נמערה דהנלעת תקומין דמחי קל תוכה דמתניתין משמע דעל נבה לחין דיורין הוא כמו נתוכה מי חין דיורין דלא שכיח דורסין כלל נמערה, ונתוספתא ובירושלמי שם ס"פ כיצד מעברין קחמר נב המנדל ניהון כעיר נב המערה ניהון כשהות משמע נם כן דמיירי נלחת דרסי לה רגים ורק נבב המנדל הוי למעלה כמו למטה תוך העיר חנל נב המערה ניהון למעלה כמו שהות ולינו רשות היחיד כמו תוך המערה רק כשהות דעלמא והן נסתר מחתתו נם התי' הנני של הצע"נ דנני מערה המחיצות נשתרו מקרקע עולם ואם ניחא נוד לסיק הרי נמחיצות נידי שמים לכולי עלמא לחמרינן מהלך לח כולה ומוגה לה חלפיס לחמה ודיר ושהר לח כמי שחרנו נתים

דחתו רגים ומנטלי מחיצתא ור"ת מיירי נכותל נית שנעשה נידי חדס עכ"ד, ולהחמור החיבת נהך מערה דהנלעת תקומין חנל נמערה דמתניתין משמע דלא שכיחי שם רגים על נב המערה.

(כב) **איברא** דנדרי הצע"ג נם נל"ז הם שנגה דכל היכא דעל ידי פעולת החדם וחפירתו נשתר מהקרקע כותל זה מיקרי מחילה נידי חדם וכמ"ש החי"ל והנו"ב וכמ"ש נרים הסיק, ועוד לפילו אם יהיננת ליה דזה מיקרי מחילה נידי שמים דכתי לטו נת משכחת מערה דהמחילות שתחת הקרקע ננטו על ידי מעשה נני חדם והרי לפיטו כהיום החפירות נקרקע שהולך שם דרך מסילת הנדזל הרי כותלי החפירה מנפנים והתקרה שעליהן תחת הקרקע הכל ננה מחנני נזית ולנגים מעשה ידי חתן חזק וחיתן נלה ויהה ואם כן מי הניח לו להצע"ג דהמערה דנמרת מיירי רק היכא דהמחילות שפניב החלל כשתר שם רק מקרקע עולם, ולטו אם המחילה מנפנים המה נגין ידי חדם לח מקרי מערה לתמהא, ולגון הב"ג שם נס"פ כיצד מעברין עיר חרנה שהוקפה לדירה ועכשיו חרטו דיורין, וכן מערה. שעשו נה הקף לדירה, השונת לתוכה הרי היא כולה כד"ת כו', ולנדרי הצע"ג דנמערה דהמחילות שפניב החלל כשתרו מקרקע עולם הם מחילות נידי שמים, אם כן הרי לח משכחת לה נמערה שיהיה הקף לדירה כיון דהוא קרקע עולם נידי שמים מי הקיפס לדירה, ועל כרחך לו דמשכחת לה מערה שנעשו מנפנים המחילות על ידי חדם, לו דנם המחילות שפניב החלל שכשתרו מקרקע עולם מקרי נם כן מחילות נידי חדם משום שעל ידי חפירת החדם שהולית הפעפר ועשה חלל כשתרו המחילות.

וגם מצ"כ דהריטב"א מוקי דוקא נרנים נוקעים לה דלא לחמרינן לחתו רגים ומנטלי מחיצתא לגבי נתין רגים נוקעים לחמרינן נוד לסיק נם נתין מחילות ניכרות וכמ"ש הריטב"א נסם הסר מקולי עכ"ד, ולע"ד הוא שנגה דהריטב"א נסם הסר כתב רק דנפחות ונית סאתים לחמרינן נוד לסיק נם כשתין המחילות ניכר לגבי לה ניותר מנית סאתים כמפורש נדנריו, וכ"כ להדיא הרשב"א נעטה"ק וכמו שנילחנו שיטתם לעיל נעמ' ני', ואם כן נמערה דהוזכר נני הנלעת תקומין הרי גל נגה הוא קרוב לד' חלפים לחה ולפילו לדנריהו דקושטות האו"ז הוא מתניתין דס"פ כיצד מעברין דמיירי נם נמערה קטנה לגבי מקום הרי מיירי מתניתין נם נמערה נדולה כמה שיהיה, ואם כן לפום מאי דקיימ"ל כרב דלא לחמרינן נמחיצות שחין ניכרות נוד לסיק נם להריטב"א נסם הסר מקולי, לא היה לריך לרנים נוקעים נזה.

ועוד לחיבת נם נהיפך דאם להריטב"א לחמרינן נזה נוד לסיק מחיצתא אם כן תו לא יהיה מהני נם הא דרנים נוקעים דניחא דאתו רגים ומנטלי מחיצתא לפום מאי דקיימ"ל כן כרבנן דנקיעת רגים לא מנטלי מחיצתא והחילוק נין מחיצה נידי שמים למחיצה נידי חדם המניאו התוספות נפ' עושין פסין (כ"נ:) מצד הקושיא לרבנן כל ת"י תעשה רשות היחיד על ידי סולמא דצור ומחתנת דנדר ונצל כתי דמקיף ליה פרת ודנלת, ואולם הריטב"א נסם הרמנ"ן כתב לרבנן תליא נרואה עלמו תוך מחילות ואם כן מהא דאתרן ישראל ונצל תליגא דהרמנ"ן והריטב"א מעיקרא לא קשיא מידי, וכמ"ש נסיון הקופ, ודנדרי הצע"ג כשתר מעל.

(כג) **והנראה** לי נירוון של דנרים דהנה נס"פ כיצד מעברין ליכא פלוגתא דרב יהודה לחמר שמואל שבת נעיר חרנה (מדיוריה, חנל חמה, הנית לח עירובו נעיר חריבה חין לו מחקום עירובו חלא חלפיס מחילות קיימות סניב לה) לרבנן מהלך לח כולה ומוגה לה חלפיס חמה, ר' חלעזר חומר לחד שבת ולחד הנית מהלך לח כולה ומוגה לה חלפיס חמה, ולהלכה נהך פלוגתא הנה הרמנ"ם נפ"ו מעירובין דין ד' פסק כר"ת להלכ, וכ"ד הרא"ש נשיטת החלפס, וכ"ד הרז"ה חנל הריטב"א נסם הרמנ"ד פסק כשמואל דרניה דר"ת היה ולגיניה מתניתין כפשטיה, ור"ת מצי לה נשינויא דחיקא ולא סמכינן לשטויי, וכ"כ נהנ"ת נסם מהר"ם דחסס נדנר לפסוק כר"ת מה"ט, ומניד מצנה שם כתב דהרשב"א פסק כשמואל וביר"ש פ' כיצד מעברין הלכה ז' עיר שחרנה ר' לעזר חומר מהלך לח כולה ומוגה לה חלפיס חמה ר' נא נר חמה שמואל חמר חין לו מקום עירובו חלא חלפיס חמה ר' נא נר כהנא רב חייה נר חני נסם רב הנותן לח עירובו נדיר לו נסהר

נתים ודיורין ובע"ק כתב דהרי"ף והרמב"ם סתמו על הירושלמי דמסיק דרב כר"ת סובר ורימתי לן דרב ושמואל הלכתא כרב נלישורי וכ"ש כלן דר"ת כוותיה דרב ס"ל ובמרחה הפנים כתב נם כן כדברי הב"ק והוסיף דקדית על הרשב"ץ ז"ל דפסק כשמואל.

ולע"ד לי תשוס הא לא לירית מידי דהכא שם בירושלמי הלי ט' נרסינן יעקב נר לחמ נשם ר' אליעזר קל הוא הקונה שביתה נקרפף נקרפף מן הנותן עירובו נקרפף הקונה שביתה נקרפף מהלך מת כולו ומולה לו אלפים אמה, והכא הדנר פשוט דקרפף אחין לו תקרה מסחמא הוא מתא כמו דיר וסהר דאמרו לעיל בירושלמי דהוי כמו שאמרו נתים ודיורין דה"ל קרפף לא עדיף מדיר וסהר ואם כן הא דתחלק נבי קרפף נין הקונה שביתה נקרפף להנותן עירובו נקרפף ס"ל כשמואל דתחלק נין נותן לשנת, ומעתה לא רחוק הוא לומר דלע"ב דהכא לימתר ר' אליעזר ולעיל ר' לעזר תכל תקום הוא הכל אחד דבירושלמי אין לדקדק בשיטי כזה כ"כ, ולפי"ז יעקב נר אחמ העיד נשם ר' לעזר דהדר ניה מתלי דאמר לעיל להשוות נותן עירובו ושנת כחדא וכרב אלא דס"ל כשמואל דקל הוא הקונה שביתה יותר מן הנותן עירובו ויוענש לפי"ז הא דהעמידו בירושלמי הא דיעקב נר אחמ נשם ר' אליעזר הכא בהלכה ט' ולא בהלכה הקודמת משום דמהלי מתניתין דקתני אחרו לו לימתי נזתן אחין נה דיורין כו', הרי דנאין דיורין מודי דנתן מוכח מזה כשמואל דדחיקא מילתא לומר דאין נה דיורין הייט דלימו רשוי לדיורין ולכן מהלי מתניתין מיהדר קא הדר ניה ר"ת ונם להירושלמי ס"ל דקיימא לן כשמואל וכר"ת להדר, והכא מנותר הוא לשמואל ודלי הא דיהא מהלך את כולו כדי לחות אינו ענין לרשות היחיד כלל דהא נמערה נם אם אין נה דיורין מותר הוא לטלטל שם וכמו נדיר וסהר וקרפף עד נית סאתים דמותר לטלטל נהם ומכל מקום לענין שיהא מהלך את כולה כד"ת אלא נדיורין דמקום שאין שם דיורין אנן אחרינן דמתיירא הוא לנון שם ואינו כמו ניתו מתא ולא הוי כד"ת רק היכא דשנת שם דהרי אז הזיקן דהוא ניתו מתא שאינו מתיירא לנון שם, אבל נמניח אינו ענין לנ"ד דיורין נדיורין.

ובשיירי קרנן שם תמה על הרשב"ץ שהוסיף בהמ"מ דסובר דאפילו נשנת נרה"י שהות יותר על נית סאתים ולא הוקף לדירה אחין לו אלא ד"ת ודעת הרמב"ם דנשונת כל שהות רה"י הרי הוא לו כד"ת, ותמה הב"ק דנעלם מהרשב"ץ סוגיא זו דהירושלמי שמפורשת כדנרי הרמב"ם ולא קשיא מידי דודאי הרשב"ץ מפרש הירושלמי הנ"ל נקרפף שהוא עד נית סאתים, ונזה מחלק נין שנת לנותן ואע"נ דעד נ' סאתים מותר לטלטל נכולו וכשנותן נו עירובו למה לא יהא כד"ת הא רשות היחיד נתור הוא ועדיף מעיר לק"ת דנני עירוב נעינן דוקא נית דירה ולכן עיר עם דיורין אע"נ דאסור לטלטל נה הוי כולה כד"ת לענין זה וקרפף אחין נו דיורין והוא עד נית סאתים אע"נ מותר לטלטל נו לא מהני מידי ונשותן עירובו שם אין לו מקום עירובו אלא אלפים אמה ורק נשונת הוי כולו כד"ת ודוקא עד נית סאתים וזהו הא דתניא נפ"ק דעירובין (ט"ו.) שנת נתל שהות ננוה עשרה והוא תד"ת ועד נית סאתים, וכן נגקע וקמה קטורה ושיטלת מקיפות אותה מהלך את כולה ומולה לה אלפים אמה הרי דנשנת נמי דוקא עד נית סאתים ולא ניותר מנית סאתים ונשתן נם נגית סאתים אין לו מקום עירובו אלא אלפים וז"ב, ושוב ראיתי נחידושי הרשב"ץ שזכינו לאורו שהניח הירושלמי כ"ש וכתב כמ"ש ונם מניח הגיהות בירושלמי ר' אלעזר נלי יו"ד ואם כן נודאי י"ל דהוא ר' לעזר לעיל נהלכה הקודמת וכמ"ש.

(כד) **ומעתה** דנני עירוב לא תליא נהא דהוי רשות היחיד אם כן י"ל דנם לר"ת דאינו מחלק נין שנת לשנת אינו היכא דמתניתין קיימין ולא תליא אליניה נדיורין רק נדאמי לדירה מכל מקום מודה הוא דהיכא שילוק נין שנת למניח דרבינו יהונתן כתב דהא דקאמר הגמרא לר' אלעזר מאי אין נה דיורין אין רשאי לדירה כלומר שנפלו מחנה קצת ממחיצותיה ומתיירא מדם לצאת נחוכה אבל אם היתה נריאה לע"פ שהיא מרוחה מאדם חשרין כולה כד"ת דמי עכ"ל, וכתב נם נתן יעקב דמדנרי רבינו יהונתן משמע דרק אם נפלו קצת ממחיצותיה שהיתה נריאה ומתיירא מאדם לצאת נחוכה לע"פ שרשות היחיד הוא שכשאר מחיצות יו"ד אינו מהלך את כולו כד"ת, ומ"כ כ"פ אבל ונקע ולא חזיא לדירה כלל דלא הוי כולו כד"ת, ומק"

הא נתל ונקע וקמה קטורה ושנילות מקיפות אותה מניח נהדיא דעד נית סאתים מהלך את כולה כד"ת וע"כ דאילו שילוק נין שנת למניח זה דנשנת לא מיכפת לן נמתי דאינה חזיא לדירה אלא כיון דהוי רשות היחיד דמותר לטלטל נתוכה הוי כולה כד"ת ורק נמניח קפדינן שיהא חזיא לדירה ואם אינו חזיא לדירה לע"נ דהוי רשות היחיד לא הוי כד"ת ונם הרמב"ם אמר נפ"ו מעירובין עיר שרינה או מערה הרחוים לדיורין ונני שנת אמר (פכ"ז משנת דין ד') מי שנתן נדיר כו' או נמערה וכיוצא נהן מרשות היחיד מהלך את כולה כו' ואלו רחוים לדיורין לא קאמר, ועיקרא הא דאותניה לר"ת משנת נעיר או נמערה לימת עיר דומית דמערה דחרנה ואינה רחוים לדירה כמערה דמתניתין וכמערת נזקיה דהשתא שרינה ולא חזיא לדירה שנת אין אנל הניח לא אלא דהרי יהונתן והרמב"ם לא דוקא ולא קאמי אלא לאפוקי דלית ליה מחיצות יו"ד ולא הוי רשות היחיד עכ"ד, והנה הוא דוחק נדול לומר דדנרי הרמב"ם ורבינו יהונתן הוא לאו דוקא, ולכן היה נראה יותר לומר דלהכי אותניה לר"ת ולא מוקי הנרייתא דעיר דומית דמערה דחרנה ואינה רחוים לדירה משום דלא פסיקא מילתא לומר דמערת נזקיה שרינה כ"כ דנשלמת שרינה מדיורין פירש רש"י משום דהא של מלך היתה ואין שם דיורין אע"ג דשתא לית נה דיורין אנל לומר דשרינה דנם לא חזיא לדירה הדנר קשה דמכ"ל דמערת נזקיה הכין היא ואם כן קם הדנר להרמב"ם ורבינו יהונתן נם לר"ת אינה שילוק נין שנת למניח נדלא חזיא לדירה, ואולם לרש"י נראה דאינה רחוים שנפלו מחיצותיה היינו שנפלו לנמרי משמע ולא לשתייר נה מחיצות יו"ד ולר"ת שנת ומניח דמיין להדדי וכל היכא דמניח לא הוי כולה כד"ת שנת נמי לא הוי כד"ת וכמ"ש נס' נש"י שם ולפוס זה אתי שפיר כפשטיה הא דאותניה מדשנת אין מניח לא.

והשתא מנורר הדנר דקושיות התו"ז מהא דמערה דתוכה הוי רשות היחיד ולא על נמה זהו קושיא רק אם נפרש כפרש"י אלינא דר"ת דהא דמהלך את כולה אינה רק נאחי דהוי רשות היחיד ואינה שום שילוק נין מניח לשנת לא נרחוים לדירה אלא נשאינה רחוים לדירה אנל ר"ת אפשר דפוסק כשמואל ואם כן הא דקל תוכה מעל נמה הוא רק לנני מניח ומשום דעל נמה ליכא דיורין ומתיירא הוא לנון שם ולא הוי ניתו מתא, ונשונת אחין דהוי ניתו מתא ואינו מתיירא מידי נאחת הוי על נמה כמו תוכה ומהלך את כולה כד"ת והיכא דהמחיצות שלמטה מוקפים לדירה אפילו ניותר מניח סאתים אם נימת נזה כרב דנם למעלה הוי מוקפים לדירה והיכא דהוא עד נית סאתים ארי נם לשמואל לחמרינן נוד אסיק נמחיצות שאין ניכרות וה"ל אלינא דר"ת לפוס שיטת הרמב"ם ורבינו יהונתן דאיכא שילוק נין מניח לשונת היכא דלא חזיא לדירה ואחי שפיר ודו"ק.

ענף ט'

(כה) **וגין** הנשרים הנה הש"ע נמה התירו על שלשה יסודות, האי להשר מקולי והרשב"א מחילה שאינה ניכרת מהני נין לענין לשויה רשות היחיד ונין לענין פרון נחלוקה למקום האסור לה ולהתוספות נעירובין (פ"ט:) מוכח להנך נעלמו הוי רשות היחיד לק נאין המחילה ניכרת ורק משום דהוי פרון נחלוקה לאותה נלישה אסור כל הנך כמ"ש מהרש"ל, ועיין סימן שע"ד, ואם כן לכל המחלוקת של התוספות עם השר מקולי והרשב"א ז"ל הוא רק נדין פרון נחלוקה למקום האסור לה ולהתוספות נעינן לזה דוקא מחילה הניכרת אם כן הנשרים נעלמא נודאי עושין רשות היחיד לתעלה דהא יש שתחיסם שני מחיצות עם כחלים מחמ ומפסיקים את כל רוחב הרחוב ואם כן המחילה שתחת הנשר הסמוך לרחובה של עיר עושה את כל העיר רשות היחיד מחמ דהא מחרינן נוד אסיק מחיצתא וכן על הנשר הוי רשות היחיד מחמ דהא מחרינן נוד אסיק מחיצתא שתחת הנשרים נשני הצדדים ההולכים ומפסיקים את הרחוב לרחבו והרי כאן שיש שני מחיצות למעלה ושני הצדדים של הנשר לאורכו יש פחרענעם נפוהים יו"ד טפחים ואם כן יש למעלה ד' מחיצות מחמ והוי הנשר נעלמו רשות היחיד מן התורה ולא נשאר לנו לחשוב רק חשוס דהלד השני של הנשר העומד מחמ של הדרך להלאה מחקום שכונת היהודים הוי פרון נחלוקה למקום האסור לה ולתוספות נעינן

נזה מחיצות הניכרות וכיון שהנגר לאסור תשוש שהוא פרון נמלוחה לל הדרך מחילה כל העיר לאסורה דהוי פרון נמלוחה לל הנגר ולאסור לתוספות כמו נדין הנג שהוא לאסור תשוש שפרון נמלוחה לאותה נגליטה ומחילה הניכרת אין כאן להפסיק ועי"ז נימא כיון דילמנו מידי איסור דאורייתא דהא גם להתוספות הוי רשות היחיד מן התורה ורק מנד פרון נמלוחה דהוי מצד דרנגן לאסור אם כן כיון דהנר מקולי והרשנ"א ז"ל תולקין על התוספות גם נדין פרון נמלוחה למקום האסור לה לאמרינן דהוי ספק נדרנגן ולקולא עכ"ל.

(כו) **ואנא** אמינא הנה התירא דא הוא נגד פסק השו"ע נסיתן שמ"ה סעיף ט"ז ופוף סימן שע"ד דסתם לנו כשיטת רש"י והרמ"ם והטור וריו"ו דהיכא דאין המחיצות ניכרות לא לאמרינן נוד לפסיק ולפילו היכא דליכא נהנליטה ד' טפחים ומוכא דס"ל דנוף הנג לא הוי רשות היחיד כלל היכא דאין לו מחיצות ניכרות ולי הוי רשות היחיד ורק משום דפרץ נמלוחה למקום האסור אם כן הו"ל לפרש דנעי דוקא שיהיה נהנליטה ד"ט ולא הוי כרמלית והוי פרוץ למקום האסור אבל נפחות מד' טפחים לא הוי רק מקום פטור ואין כרמלית נפחות מד"ט אם כן לא נפרץ כלל למקום האסור וכדנרי התנ"א נספ' שע"ד ואם כן ע"כ דרש"י והרמ"ם והריו"ו וטוש"ע מלא הזכירו דנעי שיהיה הנליטה רומא ד"ט מוכח דס"ל דלא הוי רשות היחיד כלל וי"ל דגם התוספות ס"ל הכי ורק דמיירי דהיכא להנג מחיצות מני רוחות דמחיצות הנית ניכרים שם ורק נגד אחד היכא נליטה והילכך הונרכו שהיה הנליטה ד"ט ולא הוי פרוץ נמלוחה למקום האסור, וכ"כ גם מהר"ן השחר, וגם תוספות שנת נסיתן שע"ד ונס' כ"ת, ונזה אתי שפיר מה דהרמ"ם לא הזכיר לדעת התוספות דגם התוספות כהרמ"ם ס"ל דלא דלא מיירי בנוחי תלת, והמהרש"א והתנ"א ז"ל לא הניחו כן בשיטת התוספות ויותר נכון להשוות הפוסקים ולומר דלא פליני וגם התוספות כהרמ"ם ס"ל, ואם כן תו הנגר קשה להקל לנמרי כשיטת הנר מקולי והרשנ"א דמחיצות שאין ניכרות מהני גם לנני פרון נמלוחה למקום האסור לה, ועוד דמ"כ דילמנו מידי איסור דאורייתא דהא גם להתוספות הוי רשות היחיד מן התורה ורק מנד פרון נמלוחה דהוי מצד דרנגן לאסור ולהנר מקולי והרשנ"א ז"ל גם לזה מהני הוי ספק נדרנגן ולקולא, הנה על דנריס הללו יש לתמוה דהחליט כהמ"א דאיסור מחילה שהיה ניכרת הוא מדרנגן נעלמא ולא רמה דנרי הנמ"י דכתב להיפך דהוי מדאורייתא, ולכאורה לזה היה לפנר לומר כמ"ש הסמ"ק סימן ר"ה הובא בנ"י סימן פ"נ דגיר דנים היכא דיש שתוכית לאסור מן התורה ודנים מלוחים כמו הערינגב מותרים מטעם ס"ס ספק לא נמלחו עם דנים טחים כלל ואח"ל נמלחו שמא לא היה נהם שתוכית ואין נירם לינו לאסור אלא מדרנגן ולהכא ס"ם לנני הלאורייתא ולנני הדרנגן הרי לפנר להקל נספק הא ולכאי נוכא כתב הב"ך נסיתן ס"ו לענין דס ניניס דהוי ספק לי היה נמקום האסור ונתערב מד נחד דהיכא ס"ם דילמנו לא הוי היה הדם נמקום האסור ולפילו היה דילמנו לינו אלא מדרנגן והכא"א ולהכא ספק ספיקא מדאורייתא ולנני הדרנגן לינא אלא דילמנו כהמ"א ולהכא כהנר מקולי והרשנ"א, נרס ל"ל דהכא לא מהני ספק נדרנגן דהא נסיתן יו"ד לענין טלית שאינו סתום ואינו פתוח דאין חיוב ציצית אלא משום ספק ואין יולאין בה נשבת כתב המנ"א שם דגם לכרמלית אין יולאין בה לאסור לעשות ספק דרנגן לכתחילה והכי נמי אסור לטלטל ולסמוך על הא דהוי ספק נדרנגן, ואולם לפי"ז אם הנגר הוא נרחוק אחין נרחנו טי"ז אמה דלא הוי רשות הרנים מן התורה אז לליכא שם ס"ר נוקעין כשיטת רש"י וסייעתו אם כן מחיצה שאינה ניכרת נכהאי נוונא הוי תרי דרנגן ועוזין ספק כזה גם לכתחילה עיין נשבת (ס"ה:) האומה מהני שתעריס ותפרוץ על האמה להוציא לגמה קטן נשבת, והאינעיא הוי נדרנגן דהוי הולאה כלאחר יד דלא כמ"ש הנ"י סימן ש"ג דנר"ה אסור מקרי ספיקא דאורייתא דלא הוי דרנגן והטור דפסק דנר"ה לאסור נכרמלית שרי זהו משום דנרשות הרנים הוי מד ספיקא נדרנגן ואין עושין סד"ר לכתחילה ונכרמלית הוי תרי דרנגן וכמ"ש התוספות שנת סם והכי נמי נניהון דיהן לאפשר להקל היכא דלא הוי רשות הרנים נמור, ואולם יש לדון משום דהיכא דגם ספיקא לאיסורא דילמנו קיימא לן כרש"י והרמ"ם וריו"ו וטוש"ע דלא הוי כלל רשות היחיד נמחיצה שאין ניכרת ומה גם דלהתוספות שנת והלהע"ו והנ"מ הכין הוא גם דעת התוספות כנ"ל, ואפילו לפ"ל דהוי רשות היחיד מכל מקום דילמנו לא מהני לנני פרון נמלוחה למקום האסור וכשיטת מהרש"א ומנ"א נתוספות ודלא כר"ת מקולי והרשנ"א ולריך עיון נזה.

ובר מן דין מחיצה דכל עיקר דנרי השע"ל הוא נגבר קטן פחות מבית סאתים דנזה ס"ל להנר מקולי והרשנ"א דלא נעינן מחיצה הניכרת ואפשר לומר דעל הנגר הוא רשות היחיד לנל היכא דהנגר הוא יתר מבית סאתים (כמו נעיירות הנדולות, וכן נעירבו) אם כן גם הנר מקולי, והרשנ"א ז"ל מודים דאין לומרים נוד לפסיק רק נמחיצה הניכרת, ומעתה תו גם נגבר קטן עד בית סאתים יש להסתפק אם זה מועיל להיות מחיצה להעיר דתוספת יותר מבית סאתים דהא להתוספות ס"ל דעל הגג רשות היחיד אם כן לאמרינן נוד לפסיק גם נמחיצות שאין ניכרות לגויל רשות היחיד ומכל מקום לנני פרון נמלוחה למקום האסור לה מהני כמ"ש מהרש"א והכי נמי נזה.

ולכן השולה לדעתי הוא דנגבר נדול יותר מני סאתים ודאי דליכא היתר דשע"ל וגם נפחות מבית סאתים יש לדון מטעם דהיכא נס בפק ספיקא לאיסורא דיש להתחיר גם נדרנגן וגם לשיטת הגמ"י הוי מדאורייתא.

(כז) **וההיתר** הנני נגוי לפוס דנרי הנאון החסיד ר"ז ז"ל נשו"ע שלו סימן שמ"ה סעיף כ"נ דמפרש סנרת התוס' נעירובין (פ"ט:) ד"ה נמחיצות דאם אין נהליטה ד"ט אין הגג פרוץ למקום האסור ואחר הגג מע"פ אחין לו אלא מחיצות הבית ואין לומרים נהם נוד אסיק כיון אחין ניכרות מכל מקום כיון שהבית שתחתיו רשות היחיד הרי רשות היחיד עולה עד לרקיע ולא הונרכו לומר נוד אסיק אלא נגבר שתחתיו לינו רשות היחיד נתורה נהיקף מחיצות סביניה כלון עתוד וכיולא, ומנואר דס"ל דרשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע התקרה וכן מוכח שם נתוספות נתחילה שכתב דנגין שלנו שהולכין נשפוע ויש נליטה דעבידא כי לורזילא לא לאמרינן פי תקרה, וגם נוד אחית לא לאמרינן לרנגן כוי משתע דאי הוי לאמרי פי תקרה יורד לו נוד אחית הוי סני והוי גם רשות היחיד על הגג, וקשה הא רק פי תקרה יורד ולא עולה לאחרו, לו נוד אחית ולא נוד אסיק ונמה הוי רשות היחיד למעלה אלא ולאי כיון דלמטה הוי רשות היחיד ממילא גם למעלה הוי רשות היחיד, וכ"כ הנח"י שם ומוכח דאמרינן דמנקע התקרה ועולה ואם כן הרי הנשרים למטה המה רשות היחיד נאור דבני מחיצות נאורות יש נשני בידי הנגר ונשני נדדים הפתוחים מונחים תקרות ע"נ עמודים והוי לורת הפתח נאור ואף אם לא היה עמודים תחת התקרה מכל מקום על ידי התקרה נעלמה לאמרינן נוד אחית מחילה תבני נדדיו דנקיעת דנים לא שויה נקיעה (השע"ל מדנר מנגר על נהר ונשרים דמסילת הנרזל נעיירות דהולכין נ"א מחתיהם ליתא להאי טעמא) וא"כ כיון דהוי רה"י נאור למטה הרי גם למעלה הוי רה"י דרה"י עולה עד לרקיע להתוספות ס"ל לענין פרון נמלוחה לא מהני זה ואם כן להתוספות הנגר פרון נמלוחה לנד הדרך להלכה מהעיר דאף דיש גם שם מחילה תחת הנגר מכל מקום הא הוי מחילה שאינה ניכרת אבל הנהת מרדכי פי נכל מערבין פלוג ע"ז וס"ל דגם לנני פרון נמלוחה למקום האסור מהני הא דרשות היחיד עולה עד לרקיע אבל גם כן שיטת ר"ת נתוספות עירובין (פ"ד:) אבל גם כן דעת התנ"א סימן שס"א דאם תוך הבית יו"ד מ"ל סולם לחיל נשיטת הרשנ"א דהם דנרי המחבר נשו"ע שם דמיירי דלנד החנר הנג למעלה מי"ד, ונזה נריך סולם אבל אם היה תוכו יו"ד מ"ל סולם כלל דרה"י מהני גם לענין פרון נמלוחה (ולא כר"ת נזה) ואף דגם הר"י נתוספות שם ס"ל לנני פרון נמלוחה לא מהני הא דרשות היחיד עולה עד לרקיע ואחיל לטעמו דס"ל הכי שם (פ"ט.) נתוספות ד"ה נמחיצות הנ"ל הרי מחלוקת זו נתידי דרנגן דכנר יצאנו מאיסור דאורייתא דהנגר למעלה הוי רשות היחיד

היחיד מן התורה ורק דלמן רוצים לחסור מנד פרוץ נחלוקה דהרי רק דרבנן ופפק דרבנן לקולא ולחרוחנא נזה דלילו להיתר הרלשון דמתיצה בתיבה ניכרת הוי מחיצה קצה דהא מכל מקום הלי מחיצה שתחת שנשר הוי"ל מחיצה נדרסת דס"ל לשמואל (שם ג"ב) דלא הוי מחיצה ע"ל דלא קיי"ל כהלי ליבנת, מולם להלי התירא מנד נוד למטה מחת שנשר הוי רשות היחיד וקיימת לן רשות היחיד עולה עד לרקיע לא אילפת כלל למחיצה נדרסת דלין לחו נחלן מנד נוד לחסיק מחיצת ניימת דמחיצה התחתונה נדרסת היא חלא מנד החויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ונחויר לא אייך נדרסת עכ"ד.

(כח) ולדברינו הקודמים נם היתר זה ליתא דהרי נעוי הוא על סנרת התוספות דנעי שיהיה הנליטה ד' טפחים

וס"ל דנם נמחיצות מכוסים דלא לחריכן נהו נוד לחסיק מכל מקום הוי רשות היחיד והיינו משום דלחויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע התקרה, ונהנהת מרדכי סוכר דזה מהני נם לנני פרוץ למקום האסור, ומולם לפום שיטת רש"י והרמ"ם ורי"ו וטוס"ע דלא הזכירו שיהיה הנליטה ד' הרי מוכח דס"ל הא דלחריכן רשות היחיד עולה לרקיע ומנקיע התקרה זהו משום נוד לחסיק מחיצת כמ"ש נחתירי ומחיצות שלין ניכרות דלא לחריכן נוד לחסיק מחילת לא הוי כלל רשות היחיד ואם כן לחיכא ספק ספיקא לאיסורא דילמא קיימת לן כרש"י והרמ"ם וטוס"ע ומה נם להתוספות שנת והנמ"ח נם דעת התוספות הכין הוא ואפילו אם ת"ל דהוי רשות היחיד דלחריכן לחויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע התקרה נלי נוד לחסיק מחיצת מכל מקום דילמא לא קיימת לן כהנהת מרדכי רק כתוספות נשם ר"י דלא מהני זה לנני פרוץ נחלוקה למקום האסור והיכא דליכא ס"ס להחתיר יש להחתיר נם נדרבנן ונם מ"ש דהוי ספק נדרבנן לא רלה דנרי הנת"י דמחיצה שהיא ניכרת הוי פסול לחוריית ונם התוס' הכי ס"ל ורק דלינהו מיירי נגב נין הנגין דרק מחיצה התנדלת הוי לינה ניכרת לגבי המחיצות שבניב כל הנגין הם ניכרות ונפיך הוי רשות היחיד מן התורה משום מחיצות מעלית ואין לנו לריכין כלל לסנרת התו"ם והנמ"ח נשיטת התוספות ונם לא לסנרת הנלון ר"ז נזו"ע שלו, ומדברי ר"ת נתוספות (פ"ב:) לין רלוה כלל דס"ל לחויר רשות היחיד עולה עד לרקיע נם נלי מחיצות וכמ"ש לעיל נעמ"ס נ' דהך מיירת דנג הסמוך לרשות הרבים הוא מיירת דשמואל ואזיל לטעמו דס"ל לחמרינן נוד לחסיק נם נמחיצות שלין ניכרות ואם כן כיון דחוכו יו"ד הרי המחיצות שנפנים הבית לף על נ נ שלין ניכרות מצחון הרי לחמרינן נהו נוד לחסיק ואיכא מחיצות מחת לחעלה, וכמ"ש לעיל נעמ"ס נ'.

(כט) והרמב"ם נפ"ד מהנת דין ט' כתב נג הסמוך לרשות הרבים נתוך יו"ד טפחים הואיל ורבים מכתפים

עליו לאסור לטלטל נגג עד שיעשה לו סולם קנוע להתירו, והנה הרב המ"ח כתב וז"ל, וכתב הרשנ"ח ז"ל נג הסמוך לרשות הרבים נתוך יו"ד ולמעלה מיו"ד לחנר ורבים משתמשים בו ומורגלים להניח שם כלים קטנים כוננים וסודרים וכיולא בזה הרי זה כרשות הרבים ואסור לנעל הגג להשתוש בו מחנירו עד שיעשה לו סולם קנוע מחניכו עשה לו סולם קנוע הרי זה מיותר לו ומסלק לת הרבים ממנו ומותר להכניס ולהוליא לחנר ולנית ומהם לו (סולם ערלי לאסור) ומה בין זה לעמוד נרשות הרבים, שחינו נתוה יו"ד וגג זה נתוה מנד החנר יו"ד למה הדבר דומה לנור נרשות הרבים עמוק ז' ומולין ג' משלימתו לעשרה שהמולין נידוטות רשות היחיד לע"פ שחינה נתוה מרשות הרבים יותר מג' עכ"ל, ורבינו כתב לאסור טלטול הוא נד"ת עכ"ל המ"ח, ונשע"ת סם כתב להקשות על דנרי ה"ה שהניח דנרי הרשנ"ח על דנרי הרמ"ם משמע שלין סום מחלוקת ניניהם, ונאמת לפלא הא נרמ"ם חינו מנואר כלל שהנג נתוה מנד החנר יו"ד ונם זה נופל קשיא על הרמ"ם דכיון דלא ניאר כלל שיהיה נתוה מנד החנר עשרה אם כן נאמת אמאי מואר לטלטל למעלה הא זה הוא כרמלית ממש ומולם קנוע מה מהני ניה וכקוטות רש"י ועוד הא להרמ"ם לא מינטריך סולם רק משום דרבים מכתפים עליו אבל נל"ז נם סולם לא היה נריך, וקצה מאד הא הנג פרוץ נחלוקה לרשות הרבים ונם הוי כרמלית ממש כמו עמוד נתוה פחות מעשרה וכקוטות הרשנ"ח ומזה הכריח דהרמ"ם ס"ל כשיטת ר"ת דחיירי שחוכו יו"ד ונזה לין נריך לנאר דהא נם ר"ת מפרש כן לדנרי הנמרא וכתב נזה הלשון כיון דחוכו יו"ד ולא כתב דמיירי שחוכו יו"ד מסחמא ס"ל דודאי סחמא דמילחא הכין הוא דכיון דיש תחת הנג דירה לדור בו מהסחם הוא חוכו יו"ד ואם כן לשון הרמ"ם הוא כמו לשון הנמרא וכמו שמפרשין דנרי הנמרא שחוכו יו"ד דסחמא דמילחא הוא כן כן יתפרש דנרי הרמ"ם וא"ל לנאר יותר ואי"כ אם נימא דהרמ"ם ס"ל כשיטת ר"ת אמי לחי שפיר דלא הוכרך לנאר דחוכו יו"ד משום דסחמא דמילחא כן הוא אבל אם ס"ל כשיטת הרשנ"ח דנעי שיהיה למעלה מעשרה לחנר אם כן העיקר חסר מן הספר והו"ל נאר,

ולע"ד הא ודאי דהרמ"ם לישנו סונר כדנרי הרשנ"ח והרב המ"ח דהניח דנרי הרשנ"ח מעולם לא עלה על דעתו כלל להשוות דנרי הרשנ"ח להרמ"ם, ואדרנה דהניחם נכוונה ללמדינו דהיכא דיוזג נדול נדנרי הרמנ"ם, וכמו דסיים להדיא לאחרי שהניח דנרי הרשנ"ח ורנינו כתב ליסור טלטול הוא נד"ת עכ"ל, והיינו דהרשנ"ח לומר לאסור לטלטל מהאי לנג אבל על הנג מותר לטלטל נכולו, אבל מדנרי הרמ"ם שכתב לאסור לטלטל נגג משמע דס"ל לאסור נס נגג עלמו לטלטל ד' לחות וכמו נכל כרמלית, וכ"כ הד"ת נסימן שס"ח ז"ל, ומשמע מדנרי הרמנ"ם כשלין שם סולם קנוע לאסור לטלטל על הנג רק תוך ד' לחות אבל המ"ח כתב נשם הרשנ"ח כדנרי הטור דדוקא מן הנית לאסור לטלטל עליו עכ"ל, ולע"ד נרור דנרי הד"ת הן הן דנרי הרב המ"ח דהרניש נפלונתא זו כמפורש נדנריו.

(ל) ומאי דקשה למה להרמ"ם מהני סולם נרמה לי דזהו משום דלישנא דנג הסמוך לרשות הרבים משמע דרק נגד לחד הוא סמוך לרשות הרבים אבל נשארי הנדדים יש לו היקף מחיצות של החנר, וכן פירש"י שם להדיא וז"ל נג הסמוך לרשות הרבים שלינו מוקף חנר לכל נידיו אלא נידו לחד רשות הרבים כו', ואם כן דמיירי דיש לנג זה נ' מחיצות אם כן לע"נ להרמ"ם נעינן לרשות היחיד מן התורה ד' מחיצות או נ' מחיצות ולחי נגד הרביעית ונלא לחי הוי כרמלית וכמ"ש הרמ"ם שם נפי"ד דין ד' לחו היא כרמלית כו', וכן קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים והוא המקום שמוקף נ' מחיצות והרוח הרביעית רשות הרבים כגון מנוי שלין לו לחי אז קורה נרוח רביעית כו', ואולם הרי כנר כתב המ"ח שם רפי"ז שדין הכרמלית דנר תורה הוא כדין מקום פטור ובניהם דין אחד להם מן התורה שמטלטלין נהם אפילו נאלף לחות והייט טעמא דס"ל להרמ"ם שם דמנוי שהכשירו נקורה לע"פ שחותר לטלטל נכולו כרשות היחיד הזורק מחוכו לרשות הרבים או מרשות הרבים לחוכו פטור שהקורה משום היכר היא עשויה והרמ"ך נהשנות טען דכיון דהזורק לחוכו פטור דאינו רשות היחיד אם כן אמאי שרי נטלטול וכי נאו מכמיס להקל נשל תורה נהאי קורה והה"מ הניא דהרמ"ך לא דקדק נדנרי הרמ"ם וסנור שדנר תורה הוא כרשות הרבים נ' מחיצות ואינו כן דהרמ"ם סונר שדנר תורה הוא מקום פטור ומותר נטלטול מן התורה ורק מכמיס החמירו עליו והנריכו קורה משום היכר, והם כן ס"ל דהאי דאמרינן דנני מחיצות הוי כרמלית זהו הכל היכא דהקרקע שוה לקרקע רשות הרבים הסמוך לו ולא אילפונ רשותא נזה נזרו חז"ל להוליא נ' מחיצות מדין מקום פטור שמותר נטלטול ואמרו שם לטלטל רק תוך ד' לחות דלא ליתי לחלופי לרשות הרבים אבל היכא דהני נ' מחיצות אילפונ רשותא מהרשות הרבים וכמו נגג הסמוך לרשות הרבים תוך יו"ד טפחים, דכיון דהוא נתוה נ' מן הרשות הרבים הרי תו לא שייכא גזרה עליו ואילפונ רשותא שם כן נכהאי נוונו לא נזרו חז"ל ואוקמו מדין תורה דהוי מקום פטור ומותר נטלטול ורק משום דרבים מכתפים עליו נעי סולם אבל נל"ז נם סולם לא היה נריך דלא דמי לעמוד נתוה פחות מעשרה לית ניה נ' מחיצות כלל אבל הכא הרי הא נג לית ליה נ' מחיצות מעלית וכיון דעשה סולם וסילק הרבים מהם סני ואמי שפיר, ואין הכרח כלל לומר דהרמ"ם סונר כר"ת דחיירי שחוכו יו"ד דאפילו נם אם חוכו ליכא יו"ד אמי שפיר, ואיברא דעוד למיגא נשיטת הרמנ"ם דאפשר דמ"ש הרמ"ם נג הסמוך לרשות הרבים נתוך יו"ד כו', הנה אמי שיעורא לא קאי כלל לנתוה הנג דנאמת נתוה הנג יש לו שיעור ר"ט כבל נגות הנתים ורק על מנך המרחק מן הרשות הרבים קאי דשינו עומד רחוק והלאה מהרשות הרבים טותא אלא הוא סמוך לרשות הרבים נתוך יו"ד טפחים וזהו כפירש"י שכתב ואמי שמעתי נגו עשרה דהדי שינו רחוק

מהרשות הרגיש עשרה כו', ומסיק רב פפא ודילמא כשרגיש מכתפיס עליו נכותתא וסודרא והייגו דנכהאי גוונא שפיר יש לחסור היכא דהוה סמוך ואינו רחוק מהרשות הרגיש עשרה, וזהו דברי הרמב"ם ותתי שפיר, ונתנטלו דברי הש"ך בשיטת הרמב"ם.

(לא) **ומש"כ** לבאר לשון ר"ת בתוספות שם שכתב כיון דתוכו רשות היחיד לא דמי לשאר כרמלית ופולם קטוע שבאחר מתעט כרמלית שבאחר הלא הוי כרמלית מעלית ע"כ, והדברים מתוכרי הגמה, ולכן אחר בביאורם דגם האחר יש עליו דין כרמלית כיון דכל הגג לית ליה בגוה גם מהאחר יו"ד אם כן פרון כל האחר יותר מעשר אמות לרשות הרגיש ובשלמא עכס הגג הוי למעלה רשות היחיד דרשות היחיד עולה עד לרקיע ולא מציגו כרמלית שתחתיה רשות היחיד לכל מכל מקום לית לטלטל מתגה לאחר אף דכיון דרשות היחיד עולה עד לרקיע אם כן לית האחר פרון גמלואה רק לרשות היחיד מכל מקום כשאר נאחר כה כרמלית דמ"ת כרמלית נרוע הוא וע"ז מהני סולם לעשות הגג עם האחר תשמיש לאחד והא כל האחר ניתון כמו גג הגג דהוא למעלה רשות היחיד עכ"ל, והדברים תמוהים מאד דאם גם האחר יש עליו דין כרמלית אם כן למה הוא צריך לסולם כלל והלא הר"ת הוא מריה דשמעתתא בעירובין (ס"ז:) דמתיר לטלטל מכרמלית לכרמלית בניצה.

ובקושטא קשיאת לדעתי הכה כל עיקר דבריו בשיטת ר"ת בזה הכל עלילה הוא דאם ר"ת סובר דעל הגג הוא רשות היחיד מצוה דכיון דתוכו הוא רשות היחיד לחדרין דרשות היחיד עולה עד לרקיע אם כן האחר פרון גמלואה רק לרשות היחיד מכל מקום כשאר נאחר כה כרמלית דמ"ת כרמלית נרוע הוא וע"ז מהני סולם לעשות הגג עם האחר תשמיש לאחד והא כל האחר ניתון כמו גג דהוא למעלה רשות היחיד ע"כ, והדברים תמוהים מאד דאם גם האחר יש עליו דין כרמלית אם כן למה הוא צריך לסולם כלל והלא דכרמלית הוא רק דלא דמי לשאר כרמלית ובגג הגדול נמלי דהוסיף אם בשם ר"ת כתב וז"ל, ועוד פי' תדע דלאו כרמלית נמורה היא דהיכן מציגו כרמלית שתחתיה רשות היחיד ע"כ, הרי להדיא דגם להספה זו הוא גם רק להוכיח דלאו כרמלית נמורה היא ומשמע דמורה ר"ת דהוא כרמלית נאמת ורק דלאו כרמלית נמורה היא ולא כמש"כ שם בשע"ל עכ"פ די תות י"ח בגיאורו להג"א דלהאו"ז נהוספה שלו מנואר שיטת ר"ת דכל כרמלית שתחתיו רשות היחיד לא הוי כרמלית כלל, ואחרי המחילה עדות של נטילה העיד בשמו, ולכן לע"ד ר"ת סובר דנאמת הוא כרמלית וגם לאחרי שהעתיד ועשה סולם קטוע כשאר נ"כ הגג כרמלית כי לית כה בסולם קטוע לשנות כרמלית לגמרי ורק דסולם קטוע שבאחר מתעט כה כרמלית שבאחר כלואר כה כרמלית שבגג נהגד שבאחר נתמעט בזה מצום דלא הוי כרמלית מעלית ומותר לטלטל מגג לאחר, מגל גד הגג הסמוך לרשות הרגיש כשאר גו דין כרמלית ועיין שם מש"כ בשאו"ז בשם ר"ת שלינת דרב פפא דבלא סולם ערבי לא הוה ניחא לבני אחר כוותתא וסודרא שרי לבני רשות הרגיש בשת כשבסכין על הגג הסמוך דלית בריך להכניס רחשו וריגו כדאחר רבא בפי' המולא תפילין אבל בני אחר דס"ל להגג הוי כרמלית והילכך לרבא שם (ש"ט.) ת"ש להכניס רחשו ורונו על הגג בשעה שאפשיטין הכוותתא וסודרא משמ"כ לאחרי דנזרינן בכרמלית לא הוי תשמיש בשת ומש"כ בשע"ש לדחות זה דהתם מיירי בידי רשות הרגיש דהוי כרמלית ומוכח לדברי דהא נב דוהא הוא רשות היחיד לשם לא כן הא שרי לכתחילה להוליך מכרמלית לכרמלית ע"ז לומר לחי דנתוספות שם (פ"ה.) ד"ה דילמא כיון בפה כתבו מעיקרא ס"ד דמיירי בשאלות כגגיש לאותן לין רגילין להתיר לכתלים דשתחתין בגג על ידי זריקה כגון לאותן שאפשילין שאלות בתקלות על כתפיהם וכשרוצים לכתף מכתפים על הגג ויש לפחק ד' אין האויר ובגג ושבני בכוותתא וסודרא שהוא דבר קל ורגילין להתקרב לכותל ולא הוי דרך לויר, ואנואר דהתוספות לא ס"ל כרש"י דמעיקרא הוי ס"ד דשום דשתם רשות הרגיש היכא היפוי סמוך לכתלים ושתרתקים על כרחן דמיירי דאיכא הכא בידי רשות הרגיש אלא דמיירי הכא גם היכא דליכא כאן חיפוי כלל ורק דמעיקרא ס"ד דמיירי בשאלות כגדיש ואם כן י"ל דזהו גם כן בשיטת ר"ת כדברי התוספות ובפי' י"ל דר"ת סובר דעל הגג הוי לית כרמלית ולא רשות היחיד כלל ובפשטות דברי ר"ת ולשונו ונתנטלו דברי הש"ך נם בשיטת ר"ת והן אחת דבהג"א כתב בשם ר"ת כיון שאוכו רשות היחיד לא הוי כרמלית משמע אלא הוי כרמלית כלל אלא רשות היחיד לחדרין דברי הג"א הם קיצור, אבל הבאר פשוט דאין לבנות ע"ז שום יסוד כי דברי הג"א הם קיצור ואעולם אין לדקדק באר מתוך ספרי הקיצור בתקום שיש לנו הדברים בתקורן בתורך, ואה גם הכא דבתוספות ובתו"ז הגדול בתו הדברים מופרשים וע"פ ג' עדים יקום באר וטוענים האנים מן האי ואין מי בתתן בתקום שכיש, ועוד לכאר כתב הר"ן בפי' המדיר בשם הרמב"ן דבכל עד מפי עד אם בא הראשון וכפר אין האני האחר משמו בתתן והוא עד ניורא"ד סס' קפ"ה ודברי הג"א הם מתו"ז כדברו תמיר, ואין להאמין להג"א בתקום דברי התו"ז, ובא לולי בשמט בדפוס תינה אחת והיה כתוב לא הוי כרמלית מעלית ובשמט מילת מעלית דטעות כזה מצוי.

ענף י'

(לב) **ומרן** המחבר בשו"ע סימן שם"ח כתב בא הסמוך לרשות הרגיש בתוך י"ט ולמעלה מעשרה טפחים לאחר הואיל ורגיש מתחשבים בו הרי זה כרשות הרגיש כו', וכתב הגר"א בשות ד' דמכאן רמיה לסברת הרמ"ב בסימן שמ"ה סעיף יו"ד והוא לבון המ"א בשם הרשב"א כל הסעיף עד סופו ע"כ, ניתור דבריו דבסימן שמ"ה סעיף יו"ד הניח המחבר שני דיעות בדין עמוד תשעה ורגיש מכתפיס עליו דהוי רשות הרגיש להרמב"ם דוקא בי מצומצמות לא פחות ולא יותר ללא חזיק לכיתוף ולהרא"ש מתשעה עד עשרה בי מכתפיס עליו הוי כר"ה וע"ז כתב הגר"א דמדברי הרשב"א בזה רמיה לסברת הרמ"ב דלא בעי מצומצמות דוקא, ובסי' מ"ג הקשיט דהמחבר בשו"ע שם הכא כדעת הרמ"ב עיין שם בשער הציון, ותמיהני מאד דהרי הרשב"א בעצמו שם בתשובה סימן תרכ"ב בסמוך סובר כדעת הרמב"ם דבעי מצומצמות דוקא וז"ל שם בשער הב' שער הרשויות חות ב' עמוד לו חל לו עכפי לילן שהן ברשות הרגיש שם לית בהן בתוכין בי הרי הן כר"ה כו', היה בתבתן תשעה לא פחות ולא יותר שם יש בתתן ד' ורגיש מכתפין עליו ניתון מצום רשות הרגיש ויש מי שהורה לפילו בשלשה בצדין דבתן ד' ולפילו לית מכתפין עליו שכל שיש בתבתו תשעה רחוי לכתף עליו ורחוי להוש לדבריו ע"כ, ולא כתב יותר תשעה אלא דלא הניח כלל לשיטה החולקת דסוברת דניתר מ"ט עד עשרה זה אלא דלא הניח כלל לשיטה החולקת דסוברת דניתר מ"ט עד עשרה יהיה לית רשות הרגיש ואם כן מעתה הגה לדברי הגר"א יהיו דברי הרשב"א זה כתגילת סתרים תוך כדי דיבור וע"כ כמ"ש הלח"מ נפי"ד משנת לין ט' דגג שהני לעולם רחוי לכתף אף דהלי תוך יו"ד ר"ל תשעה מצומצמות ע"כ, נרם לע"ד שני הסברות של הלח"מ דחוקות דסתימת הדברים לא משמע דמיירי בי מצומצמות ונם בשמת דגג עדיף לעולם רחוי לכתף לינו מובן כלל דוקי עדיפותא ליכא בגג שיהיה לעולם חזי לכתף יותר משאר עמוד וחולי הוא מפני רחבו דכל גג מסתמא הוא רחב טובא, ועיין להקן סימן ו' מש"כ בזה, ולע"ד נראה לעיקר טעמא הכא בגג הוא משום דבאחת הא דרגיש משתמשים בו לינו עושהו לא לרשות הרגיש ונם לא לכרמלית נמור דאם כן הרי לא היה מהני לו פולם לסלק הרגיש ממנו ונם היה אסור בטלטול על הגג יותר מדי"ת, ומדברי הרשב"א וטו"ש מבואר דרק מהאחר בגג בשאר לטלטל מגל על הגג הרי לטלטל לפילו ניותר מדי"ת וכמ"ש הדרכי משה, ואם כן הא דאמרינן הכא הרי זה כרשות הרגיש לינו ענין כלל להא דעמוד ברשות הרגיש דלילו האם נמכתפין הוי רשות הרגיש נמור מן התורה, וע"כ דהוא ונהלכה למשה מסיני ככל הרשויות דשנת, ונזה פליגי הרמב"ם והרא"ש ניתר מט' מ"ל הכא לפילו כרמלית לינו נאחת ולפילו בתשעה מצומצמות וטעמא הוא לו משום דהגג בנוה מגד האחר עשרה וכדברי הרשב"א, לו משום דהוא מוקף מני מחיצות של האחר כמש"כ בשבת הקודם, ואחרן הגר"א ז"ל לא היה לפניו ס' עבוה"ק להרשב"א, ולכן כתב מש"כ, ומה"ט נדין מוכיח שבמולי רשות היחיד למטה מעשרה הפתוחים לרשות הרגיש שהניח המב"א בשם שמ"ה סעק"ב כתב שם הגר"א דהרשב"א מייירי רק למעלה מעשרה, ואינו אחת להרואה נפנים.

(לג) **והסב"א** כתב בסימן שם"ח ולמעלה מעשר טפחים כו' דלילו כולו לינו בבוה יו"ד לא מהני פולם דהוי ר"ה כמ"ש בסימן שמ"ה סעיף יו"ד וסעיף ט"ו ואם תוכו יו"ד לע"פ

שחנך החנר אין נו יו"ד לי"ל סולם עכ"ל והאחרונים נתלנטו נזה והניהו נדנרין, ונזע"ל כתנ דהמנ"ח ניין לסימן שמ"ה סע"י דשם ליכא שני דיעות לי הוה ר"ה נתשעה מצומצמות דוקא לו נם ניתר מט' ולפום השיטות הללו יהיה דנרי המנ"ח נזה דנכהלי נווני הכא דהוי ר"ה לא מהני סולם ותע"נ דסולם מסלק הרנים לזה רמז לסע"י טי"ו דנית שלין תוכו עשרה וקריוו משלימו לעשרה דע"נ מותר לטלטל נכולו אנל תוכו אין מטלטלין אלא נד' הרי דתוכו הוי כרמלית ותע"נ דלא שלטי שם רנים דהא מוקף מחיצות וכמ"ש התוספות נעירובין (פ"ט.) ד"ה נמחיצות רחיה זו, וכ"כ הנר"ח נניתורו, והכי התוספות ס"ל שם נעירובין (ע"ח.) וכן נשנת (ל"ט ע"א ושע"נ) דנור ותולייתו דמנטרפין לעשרה מכל מקום שיהיה נם נג התולית. רשות היחיד נעינן שיהיה התולית נגוה לנד רשות הרנים עשרה, והרשנ"א והריטנ"א ס"ל דעומק הנור מהני לנג התולית, עיין ענף נ' והייטו לדהתוספות הא דמסיק הנמרא נשנת שם טעמא דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש זהו כסנרת נעל האינעיין שם רשות היחיד כמלין דמליא דמי ואם הוא תינו נגוה עשרה לנד רשות הרנים מה מהני שיהיה מלא הא מכתי יהיה עמוד פחות מעשרה ולכן הלריכו תוספות שיהיה דוקא נגוה עשרה לנד רשות הרנים, ולהרשנ"א והריטנ"א להמסקנא לא אתינן כלל להסנרא דרשות היחיד כמלין דמלי דמי רק מטעמא דהוא קל ויחומר לאחרים עושה מחיצה לעלמו לא כ"ש, והייטו דהכותל או החולית נטל הוא לנ הרשות היחיד, ולכן היכא דנגוה למעלה מי"ד לאנר דהוי רשות היחיד למעלה דמי לנור וחולייתו דהוי כל הנג כנג החולית ונעי סולם לסלק הרנים דנלי סולם למה ניחא דנטל הוא אנל לנ הרשות היחיד הא י"ל דנטל הוא אנל הרשות הרנים כיון דרנים משתמשים נו נכוותא וסודרא והוא הפקיר כל הנג אנל הרשות הרנים אלא עשה סולם כלל ולכן נעי סולם דוקא, ולהכי סיים שפיר המנ"ח על דנרי המחנר דהוא דנרי הרשנ"א דשם תוכו י"ד תע"פ שאנד החנר אין נו י"ד לי"ל סולם והייטו משום דהיכא דתוכו י"ד לו הא דאמרינן למעלה הוי רשות היחיד הוא לינו משום דנטל אנל רשות היחיד דניחא תדרנה יהיה נטל אנל רשות הרנים אלא משום דהוי הלכה למשה מסיני דרשות היחיד עולה עד לרקיע, ושם כן נזה לא מהני כיתוף רנים לעשות מרשות היחיד רשות הרנים כמו נאנר שהרנים נכנסים לה נזו ויולאים נזו דהוי רשות היחיד לשנת ואין הרנים יכולים לעשותו כרשות הרנים. וכן נני היתה דרך הרנים מפסקת נין הפסי נירלות קייחת לן דלא אמרינן אחו רנים ומנטלי מחיצתא, וכ"ם דע"י כיתוף לא יתהפך מרשות היחיד להיות רשות הרנים והילכך היכא דתוכו י"ד לי"ל סולם כלל אלי אמרת לינעי סולם להניאו מדין כרמלית דהרי זה מוכח מדנרי הרשנ"א מקור דנרי הש"ע דסולם לא מהני כלל להניאו מדין כרמלית וכמו נגית שלין תוכו עשרה דהוי כרמלית תע"נ דלא שלטי שם רנים ורק דעיקר הסולם נא להניאו מדין רשות הרנים והיכא דתוכו י"ד נלא"ז לא הוי למעלה כרשות הרנים ואף דר"ת סונר דנתוכו י"ד נעי סולם ואהני סולם משום דהוי כרמלית נרוע דהיכן מניחו כרמלית שתחתיו רשות היחיד הנה נזה פליני הרשנ"א ור"ת דלר"ת כל הסולם נא להניאו מדין כרמלית נרוע ולהרשנ"א אין הסולם מניאו כלל מדין כרמלית רק מדין רשות הרנים ואחרי שהש"ע הוא דנרי הרשנ"א אם כן אם תוכו י"ד למה נריך כלל סולם דסולם לא מעלה ולא מוריד ואתי שפיר דנרי המנ"ח נלי סום הנהה, ע"כ תורף דנרי הש"ע נקלרה, ויפה אמר ואפריון נמטיה, ואולם אמרי כל הזמן הזה להמנ"ח יהיה פסקי הש"ע סתרי להדדי דנסימן שמ"ה סע"י ט"ז סתם המחנר נשש כשיטת רש"י והרא"ם והטור ורניט ירוחם דנמחיצות שלין ניכרות לא אמרינן נוד לסיק מחיצתא ונא הנולט על המחיצות הוי על הנג מלמעלה דין כרמלית ולא אמרינן כיון דתוכו רשות היחיד הוה אויר רשות היחיד עולה ומנקיע התקרה, וכן ס"ל להמחנר נסוף סימן שע"ד, וניתניים הכא נסימן שס"א הניא המחנר נשש"ע להלכה דנרי הרשנ"א נדין נג הסמוך לרשות הרנים דחיירי דלנד החנר נגוה הנג עשרה והייטו דשם הקרקע נמוך ולהכא עשרה, ונזה נריך סולם להחזירו שם נני רשות הרנים מכתפין עליו אנל שם תוכו י"ד לי"ל סולם כלל והוי על הנג רשות היחיד ולע"נ דליכא כלל מחיצות מנחוץ דניחא נהו נוד לסיק דהא שם פחות מעשר ומחיצות הניא שמנפיס הרי שם מחיצות שלין ניכרות מנחוץ מלי אמרת דאויר רשות היחיד עולה למעלה ומנקיע התקרה נם נני מחיצות והא המחנר

נסימן שמ"ה ונסימן שע"ד לינו סונר כן, ואולם המנ"ח לטעמו לחיל דס"ל נספ' שע"ד כהתוספות דנעינן שיהיה הנליטה ד"ט ואסור משום פרץ נתלולה למקום האסור דלזה נעינן מחינה הניכרת שיהיה מפסקת ואם כן הכא נגג הסמוך לרשות הרנים דליכא נליטה הוה לשויח רשות היחיד הרי שפיר י"ל דלא נעי כלל מחינה הניכרת משום דאויר רשות היחיד עולה ומנקיע התקרה, וכדנרי הרב הנאון ר"ז ז"ל נשו"ע שלן, ואם כן לפום שיטת המנ"ח עלמו ליכא סתירה נין הפסקים ושפיר י"ל לדיוק דאם תוכו י"ד לי"ל סולם לנג משום דהוי רשות היחיד למעלה על הנג, אנל נדין הנשרים לא יועיל זה משום דאמרי הא פרץ נתלולה למקום האסור ונם להמנ"ח נעי נזה מחינה ניכרת מפסקת, ואם כן דנרינו הקודמים נסתירת היתר הזני דהשע"ת, נתקומן הן עומדין דליכא ספק ספיקא לאיסורא, ונם י"ל דהוי ספק נדאורייתא וכ"ם היכא דהנשר הוא נדול יותר מנית סאתים דאפילו להרשנ"א והשר מקולי נעי נזה מחינה הניכרת כמ"ש לעיל נעניך הקודש.

(לד) **והנר"א** נסימן שמ"ה סעיף ט"ז חולק על פסק השו"ע מטעמא דהא התוספות שם נעירובין (פ"ט.) ד"ה נמחיצות לא אמרינן מכי והניאו רחיה מירושלמי ע"ש, וכן רש"י עלמו כתנ (ל"ח:) ד"ה עד עשרה כו' ונמופלג לא אמרינן חורין כמ"ש (פ"ז.), וכן תוספות שם ד"ה ומשתמש כו', הסכים עמו לדינא, וכן הרמנ"ם ורשנ"א ועיין שם נסוף סימן שנ"נ נם מדין המזחילה ע"ש עכ"ל, ולכאורה לפום דנרי הנר"ח יהיה סתירה נשיטת רש"י דהא נהא דפריך הנמרא (ל'.) קשיא דרב אדרב, וכן שם (ל"נ.) נהא דקאמר קתני נב דומיא דאנר מה אנר מיניכרא מחיצתא לא נב כו', סונר רש"י דהיכא דלא מיניכרא מחיצתא הוי על הנג למעלה דין כרמלית דנלי מחיצות לא הוי רשות היחיד, וכמ"ש התוספות ד"ה נמחיצות הנ"ל דרש"י סונר למעלה מעשרה הוי כרמלית נכהלי נווני, ונסוניא דזיז שלפני החלון (ל"ח:) דקתני ומשתמש נכל הכותל עד עשרה טפחים פירש"י דכל מקום שהוא אין סמוך לאלון מיד נין מופלג היינו הרנה כו', הרי דמותר להשתמש נם נמופלג דלא אמרינן חורין ומוכרח דס"ל לרש"י למעלה מעשרה לא הוי כרמלית אלא מקום פטור כהירושלמי לו רשות היחיד, ונראה לייטב דהנה הקרנן נתנלל על הרא"ש שם נפי כל נווות כתנ דמש"כ הרא"ש דאם יש אלון פחות לנג הוי הנג כהורי רשות היחיד (תע"נ דלית ליה מחיצות) זהו דוקא כשהאלונות פתוחות לכל ד' אנל אם אין פתוח אלא אלון על נד אחד אסור לטלטל דהא מכל מקום נפרלה נתלולה למקום האסור לה עכ"ד, ולע"ד היינו נכון והיינו לומת דהא הסנרת הנפרלה נתלולה למקום האסור לה נזה לא הזכירה הרא"ש כלל ומשמע דלא ס"ל כתוספות נזה דלענין נוף הנית הוי רשות היחיד ורק דהאיסור הוא משום דפרץ למקום האסור וכסנרת מהרש"ל או כסנרת הנאון ר"ז נשו"ע שלן דלא דהרא"ש היינו מחלק נין נליטה ד' לפחות דס"ל דכיון דהמחיצה ניכרת הוי לעולם כרמלית ואינו רשות היחיד כלל והיכא דאין אלון אחד סני דכל הנג הוי כחורי רשות היחיד, וכן נראה מתימת הטו"ש דלא נעי תלוונות נכל נד ונם מדנרי התוספות נראה דלא נעי רק אלון אחד ואם כן מעתה ל"ל דתש"ך רש"י דרשאי נמופלג להשתמש נין הכוונה דתחילת הזיז מתחיל מופלג מהאלון כמו שהנין הנר"ח ז"ל דלא דקאי על השמוש והייטו דהזיז מתחיל נאמת אנל האלון או סמוך לו תוך ג' ורק לענין השמוש קאמר דמשתמש נכל הזיז כל מקום שהוא רוצה נין סמוך לאלון מיד נתחילת הזיז נין מופלג מהאלון הרנה דכיון דהתחילת הזיז הוא סמוך נמקום אחד אנל האלון הרי מעתה כל הזיז לאורכו הוי רשות היחיד אנל אם לא היה סמוך כלל אנל אלון מודה רש"י דהוי כרמלית לפילו נאויר למעלה מעשרה וכדעת התוספות הנ"ל דלא כהירושלמי וליכא סתירה נדנרי רש"י והנר"ח הנין דהאי דקאמר ואם יש זיז אחר למטה ממנו משתמש נו זהו לפילו אם נאמת אין לפניו אלון כלל לפילו נהתחלתו של הזיז עיין שם ותינו מוכרח כלל נשיטת רש"י.

ואמינא עוד לייטב דהירושלמי דהניאו התוספות ד"ה נמחיצות הנ"ל הוא לאמר ר' יוחנן זיזין וכתלים שהיו נגוהין עשרה ורחנין ד' מותרין כאן וכאן ונלנד שלא יקלוף ומדשרי לנני רשות הרנים ונני רשות היחיד מוכח דחשיב להו מקום פטור וכתלים דקאמר הייטו לענים הנולטים ון הכותל דאלו כותל נגוה עשרה ורחב ד' ואלו

הוי רשות היחיד והלז נקט רחב"ד לרבותא דאפילו הכי הוי מקום פטור וכ"ש לפ"ז לפ"ד התוספות, ומנ"ל התוספות הזה הוי חזרו התוספות גם נפ"מ בנ"ל דנפ"ד הגר"ח כנ"ל, ולכאי פירכו דהא דפריך הגמרא נמי נגיון הפון לר"ת קשיא דרב מדרב הוא לימו כדפרש"י משום דרשות הרבים לאפרת אלא משום דידע דאיירי ניהר מנית פאתים ויתכן דהתוספות אזלי לטעמייהו נסוגיא דזיז שלפני החלון (ל"ח:) ד"ה לי, דהקשו על פרש"י דנזיז רחב ד' משתמש כאלים הבאנרים דוקא דא"כ אפילו נרחב מאה אמה נמי לא ניהר דהא לעניו שנת מזיז רחב ד' טפחים כרחב אלף אמות פ"פ כן יהא אסור להשתמש בגב הפתוך בגב הרבים שאין לו גדר כאלים שאין באנרים והרישב"א חי' דדוקא בזיז הבולט בחויר רחב ד' אינה הבחה משונה לדבר העשוי בחויר ולפיכך לא התירו אלא זיז להשתמש בכלים שאינם באנרים, ומבואר הוא להתוספות לא מחלקי בין זיז לגב, ולכן לשיטתם הירושלמי הנאמר בזיז הבריחה לחזור גם מגב לגב לפום שיטת רש"י דמחלק בין זיז לגב י"ל דהירושלמי אמר בגרין דוקא בזיז ולכן היולא מן הכותל בחויר דבזה אינו משום תשמישו כ"כ והילכך גם בזרחב ד' הוי מקום פטור ובטל להרשות ואפילו אינו כמוך להחלון כלל דכיון דאין חויר רשות הרבים למעלה מעשרה אם כן לא שייך לומר דזכו ניה טפי בני רשות הרבים מבני רשות היחיד ושרי לבעל העליה להשתמש בהזיז משא"כ בגב למעלה מעשרה דמשמיעו מזיז טפי הוי רשות לעצמו ואינו בטל לא לרשות הבים ולא לרשות היחיד והוי שפיר כרמלית ולימא סתירה בדברי רש"י, ונפתח נראה דכל טעמת הגר"ח הוא רק על זיז בגוה עשרה ורחב ד' דהוי מקום פטור ולא על גב דגם הרמב"ם והרשב"א הוא הכל בזיז וגם הרמב"ם פ"ל כרש"י בזה דגם בזיז רחב ד' אינו משתמש רק בכלים הבאנרים, ומוכרח דמחלקי בין זיז לגב כמ"ש הריטב"א לרש"י, ועיין בריקאנטי סימן קל"ג דכתב בפסק הרא"ש דזיז שלפני החלון ויוצא לרשות הרבים אין נותנין ומוטלין עליו כלים שאין באנרים כו', ובשורי כתב"ג הניח בדברי הריקאנטי וכתב ולא נתבאר לי פתות מד' קאמר כדברי התוספות ולו נראה ד' כדברי רש"י ז"ל עכ"ד, ולע"ד הדבר נראה דזהו בשיטת הרמב"ם דהוא שיטה אלישית דלא כרש"י ודלא כתוספות אלא דבין לאיכא רחב ד' בין לליכא רחב ד' לשעלם אינו אלא רק בכלים הבאנרים ולא כלים שאינם באנרים, וכדברי הב"ע שם סעיף ג' כל זיז כו', ומן נראה סימן ל"ט כתב נמ בן סתמת כדברי הרא"ש ואתי שפיר. ונספר מעג"ל על הריקאנטי שם נפ' ת"ר על הירקים, לא הרגישו כלל בזה.

(לה) **ואבתי** הלי מילתא נעי בירורא דשיטת התוספות לא נתייצב להתוספות שם ד"ה ומשתמש כו' הבלימו דגם מה הזיז מתחיל נמופלג מהחלון אלא להשתמש בו כמ"ש הגר"ח בכ"ל, ומה כן ל"ל דגם הר"י הלר ניה וסובר כמסקנת דבריהם נתוספות ד"ה נמהיגות הב"ל דהניחו הירושלמי בזיזין רחב ד' הוי מקום פטור, ונתוספות שם ד"ה תחתון הקשו ולמה נריך כלל למתני הלי ומה יש זיז אחד למטה ממנו משתמש בו דהיינו דלית ניה ד' דהא מעלין אמעינן לה דאינן בגד תלוש משום דחלון מצלימתו לרי ותי לתיבריך לאשמעינן בתחתון לע"ג דלא ניחא תשמישתא דהא ליכא עליון דמפסיק עכ"ד, ובשלמא לפום שיטת התוספות דמקום ד' על ד' למעלה מי"ד ואין לו מחיצות הוי כרמלית שפיר ליכא רבותא דלע"ג דלא ניחא תשמישתיה לא הוי כרמלית אבל להירושלמי דהוי מקום פטור ניכא רבותא מידי דלע"ג דלא ניחא תשמישתא ודלמי הוי מקום פטור דאלא מאי ליהוי אם לא מקום פטור ומוכרח דהתוס' אזלי לפום שיטתם דיתכן שיהיה למעלה מעשרה כרמלית. וכ"כ נפ' נאי ומכל מקום הסכימו דרשאי להשתמש בזיזין המופלגים מהחלון ומוכרחין אנו לומר דהיכא דליכא חלון פתוח לו לע"ג דהתחלת הזיז הוא נפ כן מופלג מחנו הרבה מכל מקום הוי כתורי רשות היחיד, וכ"כ נפ' נאי שם, והו כח"ב התנ"ה נפסק"י שנ"א לבני מזחילה ואם כן לא נצטרך לומר כלל דלרש"י ותוספות התירא דשמש בני עליה זיז שרחוק מהחלון הוא משום דהוי מקום פטור כהירושלמי אלא משום דהוי כרשות היחיד, וכ"ה להדיא ברש"י שם בתיבין הזה שלפני החלון ובפר"ח שם, ולדבריו נפ נרחוק הוא מהחלון הוי כרשות היחיד, וכ"כ רש"י בני מזחילה (ל"ח:) ד"ה ואין לניאור, וזהו מקור דברי הב"ע פסי"ד פפ"ו, ולפום שיטת הגר"ח התירא דשמש בני עליה זיז שרחוק מהחלון הוא מקום פטור קשיין דברי התוספות ד"ה תחתון הנ"ל ודברי רש"י בני מזחילה הנ"ל, ודברי התוספות י"ל דאין כוונתם דלא ניחא דהוי כרמלית אלא דלא ניחא כיון דלא ניחא תשמישתא לבני עליה דהא ליכא עליון דמפסיק אם כן נכהאי גוונא זכו בתחתון בני רשות הרבים דלדידהו הוי בנחת טפי כמ"ש בנ"י בלמטה מעשרה קמ"ל דלמעלה מי"ד לא אמרינן הכי, אבל פרש"י דבני מזחילה קשה להגר"ח דכיון דרש"י כהירושלמי פ"ל דלמעלה מעשרה נם מקום רחב ד' הוי מקום פטור אם כן היכא דאין תוך ג' לגב דליכא למיתר ניה לבוד האיך מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים ונם אי לית ניה ד' נזרינן אטו לית ניה רוחב ד' ומפיק מרשות היחיד לרשות הרבים ונע"ג, ועוד תימא דמדברי הנמרא (ל"ח:) דפריך היכי דמי אי לית ניה מרגעה מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלוט לא ישתמש משמע דאיית ניה מרגעה אינו כלל מקום פטור ולא כהירושלמי, והן אמת דהתוספות והרמ"ם נראה דלא נרסי נמרא הכי ג' תינות, מקום פטור הוא, אבל נקוט מיהת דלרש"י דגרס כן, הרי מוכח דנמרא דילן אינו סובר כלל כהירושלמי ונם נגוף הירושלמי יש לדון בגירסת הספר ולפניגו הגירסת שם בפ' המוליך תפלין (הלי ד') זיז שלפני החלון נוחנין עליו ומוטלין מתנו נשנת, לא אמר אלא אחת אבל שתים לאסור שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת, נשאין נהן רוחב ד' אבל יש נהן רוחב ד' הדא דאמר ר' אחא בשם ר' יוחנן זיזין וכתלין שנגוהין עשרה ורחבין ד' מותר לכתן ולכתן ובלבד שלא יהלקו, והנה הלי שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת הניח הרמב"ם נפט"ו מה"ש הלי ה' נלשון הירושלמי ממש, ואולם יש לתמוה דהרמב"ם סובר דהיכא דאין בעליון ד' ואין בתחתון ד' משתמש בשניהן ודוקא היכא דיש בו רוחב ד' אבל בגירסתינו בירושלמי נהיפך שיש נהן רחב ד' אבל נאין נהן רוחב ד' הדא דאמר ר"א בשם ר' יוחנן זיזין וכתלין שנגוהין עשרה ואין רחבין ד' מותר לכתן ולכתן, ושיטת הרשב"א בש"ע ס"ב שער ג' אות ה' הוא בגירסתינו בירושלמי ומפרש דשתי הזיזין הוא לשני ג"א והתחתון מוסר על העליון היכא דהעליון אין בו ד' לפי שאינו התחתון עולה עד לרקיע ועליון נאוירו של תחתון ודומה למוליך זה על חנר תנירו שאפור להשתמש בו בשלים שבשתו נשלו ואם כן שפיר קאמר מהתחתון בירושלמי דשתים אסור זה בשאין נהן רוחב ד' דוקא דאז נאסר מהתחתון שים בו רוחב ד' אבל בשים נהן רוחב ד' בש בזיז העליון בזה אמר ר' יוחנן זיזין וכתלים שנגוהין עשרה ורחבין ד' מותר לכתן ולכתן היינו דכל אחד משתמש בשלו ואין אחד מהם נאסר וטעמא דהירושלמי אינו כלל דמותר לכתן ולכתן משום דהוי מקום פטור כמ"ש התוספות אלא כתב"כ, והרשב"א תוכל בזה לטעמו שכתב שם בשנוה"ק בשער הב"ל אות מ' דף רחב מרגעה היולא מכותל של רשות היחיד בזמן שנגוה עשרה הרי זה כתורי רשות היחיד לע"פ שים תחתיו בקיעת נדייס ירחה לי שאין נדייס מעכבת נתורין אלא ברשות עלמה אלא לעשות רשות היחיד, ובזה יפה כח התורין מכח הרשות והדין נותן שהתורין נגררין אחר הרשות ואין עיקר הרשות אלא לעשות עיקר רשות היחיד אינה עד שתהא רשות שלימה אלא תהא בקיעת נדייס שוברת תחתיה לפיכך דף היולא מכותל שאינו מוקף לרשות היחיד ואין נרחבו מרגעה לע"פ שים נרחב הזיז ד' על ד' ובונה עשרה אין זה רשות היחיד והרי זה כטוען קנה ברשות הרבים ונתן טרסקל על ראשו שאינו נדון משום רשות היחיד אלא כאויר ומקום פטור כו', ולפי"ז אתיא דהרשב"א אינו מפרש מ"ש בירושלמי וכתלין שנוהין עשרה ורחבין ד' כו', דהייט אנגים הנולטים מן הכותל כמ"ש התוספות אלא דמיירי מכותל ממש ורק דס"ל זיזין וכתלין שנוהין עשרה ורחבין ד' כלומר דהזיזין היולין מן הכתלים הן שנוהין עשרה ורחבין ד', ונם הכתלים שהזיזין יולא מהם הנה נוף הכתלים נם כן שנוהין עשרה ורחבין ד' נאופן דהוי הכותל עלמו רשות היחיד ונכהאי נוונא תו נם הזיז הוי רשות היחיד לע"ג דהוא נאויר ואינו נפסל בנקיעת נדייס שתחתיו ונכהאי נוונא נשני זיזין מותר לכתן ולכתן דכל אחד משתמש בשלו כתו נית ועליה וכל זיז רשות היחיד נתור שלו ואין האחד תוסר על חנירו ובלבד שלא יהליפו מזה לזה, והיינו אם לא עירבו, ורלינו

נפ' נ"ח כלל מ"ז דלת הנין כן נ"ל דנקטי ורחב ד' וכמ"ש להלכה, וה"ה נירוזלמי מחלק בזה וקאמר נשתין נהן רחב ד' אצל י"ם נהן רוחב ד' כו', ועיין ק"ע וי"ם להנדם, ולדין הנשרים דקיימינן ליכא נפ"מ בזה אם נימא דנב שתין מחיצותיו ניכרות למעלה הוי מקום פטור דהוושוה לזה כתוספות לו דנימא דהוי כרחלים כס"ד דתוספות לו נימא נזיזין כהרשנ"ם דנין כה וכה ליון דמחיצה שחינה ניכרת לא הוי מחיצה הרי הוי מהני מחיצת הנשרים שתחתיהם שיהיו למחיצה מחעל להנשרים ונריכים לנו לנוח להחיר משום דנם להתוספות מהני לשוויל רשות היחיד ורק מטעם פרון נמלוחה למקום החסור לפרי וזה הוי נדרנן כמ"ש הש"ע, וכנר כתנגו דהחירת דל ליחת מכמה לנפי וחפילו ננשר קטן שחינו יותר מנ"ם וכ"ם היכת דהוה יותר מנ"ם.

ענף י"א

(לו) ומש"כ להוכיח דמחיצה שחינה ניכרת לחרינן נה נוד לחסיק מחיצתא מהא דעירובין (י"ח:) דחוכיח כחד"ת דנעורת הפתח לין נריך לינע הקנה העליון נקנים שנעדדין מנריחת דכיפה ר"ת מחיינ נמזוזה וחכמים פוטרין ושון שאם יש נרנליה עשרה שהיא חיינת לחר לחני הכל חודים כו', כי פליני נים נרנליה נ' ונטוחה עשרה ולין רחנה ד' וים נה להוק ולהשלימה לחרנעה, ר' מחיר סונר חוקקין להנלים כו', ופירש"י דחנית רחיה מהא דקחני ושון שאם יש נרנליה עשרה שהיא חיינת דהא יש נרנליה עשרה נונה נרוחב ד' ולפילו כל העינול סחום כשאר שיעור פחח כשר, חלמא לין נריכין לינע דהא הכשירה דפחח נרנליה הוא והעינול מפסיק נין חקרה העליונה לחזוזות וקחני חיינת, וכ"כ הרא"ש דהילכחא כר"ח דלין נריכין לינע דחנית כוותיה כיפה כו', ושון שאם יש נרנליה עשרה חע"פ שלין הקרוי שנשמי קורה מניעים לרנליה הוי פחח וחיינ נמזוזה*) הכי נמי כיון שיש נקנים עשרה חע"פ שלין נניעים לקנה העליון הוי פחח עכ"ל, הרי דכל ההכשר ע"י המשקוף העליון המונח על העינול, וקשה קושיא נדולה וחזקה הא טעמא דנעורת הפחח לין לינע כחב הנחון ר"ת מזרחי ז"ל נחשונה דזהו משום דלחחרינן נוד לפסיק מחיצחא דהקנים שנעדדין חע"נ דלין נונעים נקנה העליון מכל מקום ע"י נוד לפסיק הוי כמו שהם נונעים ואם כן נשלמא נהקנים של נעורת הפחח שלין שום דנר מפסיק נין הקנים שנעדדים לל הקנה העליון שפיר י"ל נוד לפסיק אבל נהא דכיפה שהעינול הוא מפסיק נין המזוזות אם כן לין לפשר לומר נוד לפסיק כיון שהרחב של המזוזות

*)הנהה בנוף הסונית כחנתי נגליון הנמ' שלי נפ"ד, דקשה לי מהא דלקמן (פ"ו:) דקאמר הנמרא עד כאן לח קאמר ר"י אלא נסוכה דפיסור עשה הוא אבל נשנת דפיסור סקילה הוא לח אמר, ועיין שם נפרש"י דחע"נ דנרשויות דרנען ליכא סקילה כל דחיקון דרנען כעין דאורייתא חיקון ואם כן הכי נמי מאי רחיה ממזוזה דהוא פיסור עשה כמו סוכה לשנת דהוא פיסור סקילה ומה נם דהכא מחיר מעיקרי הנירות ועיין הנמרא פ"ד דסוכה לות ז' שהניח דהרחנ"ן פסק שם כרי יוסי, וכ"כ המחירי נשנת ק"ל נשם יש פוסקים, ונרחה דלדידהו נריך לומר דהכא כרב ששת דנריכין ליני וכשיטת נעל המאור ועיין סוכה (כ"ד.) נפרק קמיל דרי"י אבל נסוכה דהוא מ"ע לח חיש דנתרומה דפיסור מיתה חיש ר"י אבל נסוכה דהוא מ"ע לח חיש וזהו משום דחניי לח ס"ל לחלק נהכי כדקאמר הא ר"ת והא ר"י דחניא עשה דופן לסוכה כרי הרי דהניח מסוכה לחרומה, ע"ש שע"ת פ"ד מסוכה ושם כן ר"ל דהכא קאי הסונית לחניי דלטעמו לחיל דחחניי יליפינן דלין נריכין לינע כחב"ש רש"י ד"ה חניי, ושם כן לפוס שיטתיה דחניי דפשר להניח רחיה ממזוזה לשנת, ויש להנדם נזה.

מכוסים נכל הענול לין לך מחיצה שחינה ניכרת יותר מזה, וה"ה התוספות כתנו דה"כ דרחצי הכתלים מכוסים על ידי הנליטה שעל הנג לח לחריכן נוד לפסיק והכי נמי רחב הרנלים מכוסים על ידי הענול, וניותר קשה דעת ר' מחיר דחמר לם יש נרנליה נ' ונטוה עשרה ולינה רהנה ד' ויש נה להוק כדי להשלימה לחרנעה ר"ת סונר חוקקין להנלים, וקשה מלד הא נדין ת"ל לינע לח פליני כלל ר"ת ורננן רק דפליני לם נימת חוקקין להנלים, ומה יועיל הא לחריכין חוקקין להנלים סוף סוף הא הרנלים מכוסים נכל העקמומית דלימתי מתחלים להחשב נכלל רנלים רק כשנת לכלל רחב ד' וכל זמן שלין רחב ד' פסולים ולם כן ליכא הכא רק נרנליה שלשה ומתקום הזה עד נייר נונה הכיפה מכוסה נעקמומית ומה יועיל מה דע"פ דין לחריכין חוקקין להנלים סוף סוף מכוסים הרנלים ולין נימת נוד לפסיק הא הוי מחיצה שחינה ניכרת ומוכח נהדיא דלא לינפת לן למחיצה שחינה ניכרת לפי ההלכה דהא דכיפה היא הלכה פסוקה נטוש"ע ונרמנ"ם והא דקיימת לן דל"ש לינע הרחיה הוא רק ווהר נריימת דכיפה ומוכח נהוכחה נדולה דהלכה כשמואל לנני דרב דלף נמחיצה שחינה ניכרת לחריכין נוד לפיק ולף דקיימת לן הלכה כרב נלסיפורי מכל מקום מוכח מסוגיית הנמרא דכיפה דהלכה כשמואל ויכול להיות שמטעם זה השמיטו הרי"ף והרמנ"ם המחלוקת של רב ושמואל משום דמוכח מהאי סוגיא דכיפה דהלכה כשמואל ולין חילוק נין מחיצה הניכרת למיצה ניכרת דלעולם לחרי' נוד לפיק מחיצתא ולין נריכים להזכיר ונפיר ליכא על הנשרים מחיצה להכשיר העיר, תולם דא עקתא דמנותר נמצנה (י"ב.) נג נדול הסמוך לקטן הנדול מותר כו', תנר קטן שנפרצה לקצנה כו', ונמחרא לחה ליה לחתי תרתי לרב נג דומיא דחנר מה חנר מיכרת מחיצתא לף נג דמיכרת מחיצתא ולשמואל נג דומיא דחנר מה חנר דדרסי נה רנים לף נג דדרסי ניה רנים וכתנו התוספות דזהו כליבא דרב יוסף (פ"ט:) לל שנו חלא שים דיורין ע"ז והוא"ל הא דקטן מחיצה נדרסת ולם כן מוכ"פ הנשרים פסולים, דהא לחד מצי חלה מוכרחים לנו לומר, לם הלכה כרב, נג דומיא דחנר דמיכרת מחיצתא, ולם הלכה כשמואל, נג דומיא דחנר דדרסי ניה רנים ומחיצה נדרסת לל הוי מחיצה, ולם כן לף לי נימת דנשרים ליכא למיחב לחיצה שחינה ניכרת הרי לכתי פסול מטעם מחיצה נדרסת ולא לחריכין נזה נוד לפסיק כיון דהמחיצה נדרסת, וכן מנותר נתוספות (כ"ב:) ד"ה שניל ה"ל וא"ל דנעינן שלא יהא ניתא תשמישתיה דלא ליהוי כעין מדרנא דלא תהוי מחיצה נדרסת יעוי"ש, ולם כן מכ"ש הנשרים נוחלי מקרי מחיצה נדרסת, ולמנס הרשנ"ם נס' ענוה"ק נשער נ' לות ט' כתב נג נדול הסמוך לנג קטן וניכסם מוקפות מחילות נטוחות עשרה כו', וכן נפי' התשניות להרמנ"ם שם נפי כל נטות כתב זה הלשון וע"ז הדרך נעלמו הוא נג נדול וגג קטן כשיש כותל מקיף נגגות, והיינו דנשתרת לימת (פ"ט:) לחר רב יוסף לל שמיעת לי הא שמעתת (ופירש"י דשמואל דיימת נוד לפיק נחחיצות כי הני שלין ניכרות) לחר הכי לת לחרת ניהלן והא לחרת ניהלן נג נדול הסמוך לקטן הנדול מותר והקטן מסור ולחרת לן עלה לחר רב יהודה לחר שמואל לל שנו חלא שים דיורין ע"ז ודיורין ע"ז דהוי לה הא דקטן מחיצה נדרסת לנל לין דיורין ע"ז וע"ז שכיחם מותרין ת"ל לנל הכי לחרת לכו לל שנו חלא שים מחיצה ע"ז ומחיצה ע"ז דנדול מישתרי נניפופי וקטן נפרן נחלוחה לנל לין מחיצה לל ע"ז ולל ע"ז שכיחם לסורין והא דיורין לחרת לן לי לחרי לכו דיורין הכי לחרי לכו לל שנו חלא שים מחיצה רלויה לדירה ע"ז ומחיצה רלויה לדירה ע"ז דנדול מישתרי נניפופי כו', לנל יש מחיצה רלויה לדירה על הנדול ולין רלויה לדירה על הקטן לפילו קטן שרי לנני נדול מלי טעמא כיון דלל ענוד מחיצה סליקו נפשייהו מהכא ע"כ"ל הנמ', ומדלל קלמר נליבא נחרת דרב יוסף לל שנו חלא שים מחיצה רלויה לדירה ע"ז ועי"ז לו שלין לשכיחם מחיצה נם כן הנדול מותר והקטן לסור מוכח דלם לין לשכיחם מחיצה רלויה לדירה מודה ליבא נחרת לניבא מציעא דשכיחם לסורים חלא ליבא נחרת לחת לחיתר דלם לין מחיצה נקטן ויש מחיצה רלויה לדירה על הנדול לפילו קטן שרי לנני נדול, והנה הרשנ"ם שם נענוה"ק פסק כליבא נחרת וז"ל פעמים שנעל הנג לסור להוליך כלי ניתו לנגו ולהרים מוחרים גו ולפילו נכלים שנשתו נתוך ניתו כיצד לחד מתני ננין שעשה סולם קנוע לנגו

או שעשה מחילה גבוה יו״ד טפחים סביב גגו והניחה פרוץ סמוך לגג חבירו וחבירו לא עשה מחיצה זה שעשה מחיצה לגגו מותר בשני אפילו בכלים ששבתו בתוך הבית והשני אסור שכל שלא עשה מחיצה הראויה לגגו הרי מסלק תשמישו ממנה ומניחו לאחר עכ״ל, אם כן מבואר דפסק כלישנא בתרא, ומש״כ מחיצה גבוה יו״ד טפחים זהו השיעור של מחיצה הראויה לדירה, וזהו גם כן שיטת הרמב״ם בפי׳ המשנה, ואם נאמר דהלכה כלישנא בתרא דרב יוסף בעל כרחך אין הלכה כלישנא קמא דהא בלישנא קמא אמר אביי משמיה דרב יוסף אמר ר״י אמר שמואל לא שנו אלא שיש דיורין ע״ז כו׳ דהו״ל מחיצה נדרסת וקאמר ליה אביי והא דיורין אמרת לן והשיב לו רב יוסף אי אמרת לכו דיורין הכי אמרת לך לא שנו אלא שיש מחיצה ראויה לדירה כו׳ ואם כן אם הלכה כלישנא בתרא הא זה סתירה ללישנא קמא דהא רב יוסף מכחיש לאביי והשיב דלא אמר הכי ואף דבגמרא (ל״ב.) איתא ולשמואל גב דומיא דחצר מה חצר דדרסי ביה רבים כו׳ וכתבו התוספות דזה כלישנא קמא דרב יוסף הנה כיון דהרשב״א פסק כלישנא בתרא דרב יוסף מתילא כל הנאמר בגמרא הוא רק כלישנא קמא ואין הלכה כוותיה דאף דבכל דוכתא היכא דאמר אביי את אמרת ניהלן והא אמרת לן הלכה כאביי מכל מקום בכל דוכתא לא מכחיש רב יוסף לאביי משום דרב יוסף חלה ושכח תלמודו ואביי תלמידו מזכירו אבל הכא מכחיש רב יוסף לאביי ואביי שתיק ליה ודאי הלכה כרב יוסף בזה, והילכך פסק הרשב״א כלישנא בתרא דרב יוסף וממילא אידחי לישנא קמא דהא שני הלשונות לא יתכנו שאמרם שניהם כמבואר בגמרא שלא אמר רק לשון אחד וכיון דהלכה כלישנא בתרא ממילא אידחי לישנא קמא אם כן לפי ההלכה נופל לגמרי הדין של מחיצה נדרסת עכ״ד.

(לז) ואנא אמינא דהקושיא מכיפה דכתב דהיא קושיא גדולה וחזקה לע״ד לק״מ ולא מיבעיא אם נימא כדעת הרב המורה הה״מ ז״ל דהא דלא אמרינן גוד אסיק במחיצות שאין ניכרות היא פסול דרבנן ולא מדאורייתא אם כן אינו רק להחמיר דחכמים להחמיר גזרו ולא להקל על דברי תורה נמצא אם כן נהא דכיפה דהוי לענין היוב מזוזה מן התורה שפיר אמרו דחייב דהא לגבי דאורייתא אמרינן גוד אסיק גם במחיצות שאין ניכרות (וגם לענין ברכה דרבנן יש לומר דלא גזרו חז״ל בזה כיון דלענין עיקר החיוב במזוזה הוא פתח מעליא דאמרינן גוד אסיק במכוסה אם כן מברך נמי על קביעת מזוזה זו דלענין ברכה לחוד לא גזרי חז״ל היכא דהוא עושה עיקר המצוה מטעם ודאי, עיין בר״ן בבי ודאי דדבריהם בעי ברוכי, ובאור״ח סימן ס״ז ובמק״א הארכנו) והא דבעירינן מזוזה לצורת הפתח דקנים שבגדדים דאי״ל לינע, הרי התם ליכא שום דבר המפסיק והוי מחיצה הניכרת ובכהאי גוונא גם מדרבנן אמרי, גוד אסיק, והט״ז סימן שס״ב סע״ק י״ט פסק דאם למעלה על הקנים שמעמידים למטה יש גג שמפסיק בין גובה ההבל להקנים יש איסור בזה דלא הוי צורת הפתח, ובס׳ תוספות שבת חולק דבמו דהא דאי״ל לינע במרינן בצורת הפתח מכיפה הכי נמי יש ללמוד משם דאפילו יש הפסק כבר, ולהאמור פסק הט״ז נכון דכיון דאיכא הפסק הרי אין המחיצות ניכר למעלה דמכוסים הוה אם כן בזה תו אין לנמוד מכיפה דהתם לגבי דאורייתא אמרינן גם בכהאי גוונא גוד אסיק דחכמים לא אמרו להקל בשל תורה אבל בצורת הפתח דהוא דרבנן בזה לא אמרינן גוד אסיק כלל היכא דאיכא הפסק ומכוסה ראשי הקנים בגג ואתי שפיר.

ואולם אפילו אם נימא דהא דלא אמרינן גוד אסיק מחיצתא במחיצות שאין ניכרות הוא פסול דאורייתא וכשיטת הגא״י גם כן אתי שפיר הא דכיפה דזהו שני עניני גוד אסיק ולא דמיין אהדדי כלל דהך גוד אסיק דכיפה הוא רק דנימא דחשיב באילו נגעי אהדדי וקרובים וסמוכים המזוזות אל המשקוף, ובזה שפיר אמרינן גוד אסיק גם במחיצה שאין ניכרות כיון דהוא אינו צריך כאן לעשות מחיצה ממש אלא שיהיה סתום ולא יהיה הפסק בין המזוזות להמשקוף משא״כ בההיא גוד אסיק דפליגי רב ושמואל בבי גג הנה התם בעינן שיהיה מחיצה ממש על הגג ולא לקרב איזה דבר לחבירו, ובזה ס״ל לרב דלא אמרינן בכהאי גוונא גוד אסיק במחיצה שאין ניכרות, וכבר מצינו חילוק זה בבי הילכתא דלבוד לפום שיטת הד״מ באור״ח סימן תק״ב דהב״י כתב לענין העמדת שולחנות ביום טוב דאם איכא להשלחן דפנות שמגיעות פחות מג״ט סמוך לקרקע נראה דכנועים דמי דכל פחות מג״ט כלבוד דמי, וטען הד״מ דלא אמרינן לבוד להחמיר בכהאי גוונא, והיינו דאע״ג דהלכה רווחת היא דפחות ומג״ט כלבוד זהו רק היכא דבריך קירוב ולא יותר, ובזה אמרינן גם לבוד להחמיר אבל היכא דבריך שיהיה חשוב סתום ממש לבוד לא אמרינן לבוד להחמיר, והד״מ הבין כן בביאור דברי התוספות בסוכה (י״ז.) ד״ה אלו, והרא״ש שם והטור בסי׳ תרל״ב יוע״ש, ובמג״א שם, ושם השיג עליו, אבל בהילכתא דגוד אסיק שפיר יש לומר חילוק זה, וכעת מנאתי בתי׳ ברית אברהם סימן ט״ז קדמו בהקושיא מכיפה, ואולם לע״ד לק״מ וכמש״כ בס״ד.

ועוד אמינא דסברת הגאון המזרחי ז״ל בטעמא דאי״ל לינע צריכה ראיה אם בושפנקא דאמת אתים עלה ורב ששת יוכיח דאמר בצורת הפתח דצריכין לינע הקנים שמהגדדים אל הקנים העליון, וקשה אליביה מהא דכיפה דהוי פתח אע״ג דאיכא הפסק ועל כרחך דס״ל דהיכא דאיכא אוירא בינתיים גרע ובכיפה דליכא אוירא כמאן דנגעי דמי, וכ״כ הריטב״א ביומא (י״א:) ואם כן לרב ששת הרי איפכא מסתברא דבקנים דצורת הפתח דליכא הפסק והמחיצה אינה מכוסה ס״ל דפסול ולא אמרינן גוד אסיק ובכיפה דמכוסה המחיצה אמרינן גוד אסיק ועל כרחך דרב ששת ס״ל דלא משגחינן בזה בגוד אסיק כלל רק אי עבדי אינשי פתחא כהאי גוונא וכיפה שאני דעבדי אינשי פתחא כהאי גוונא משא״כ בהפסק אויר ואם כן גם לרב נחמן דאמר דאי״ל לינע והגמרא מייתי סייעתא לשיטתיה מהא דכיפה י״ל דמודה נמי דלא משגחינן בזה בגוד אסיק כלל דלא נאמרה הלכה זו רק במחיצתא ולא בפתח והכא עיקר הסברא הוא דכיון דאיכא מזוזות ומשקוף אין לחוש כלל להא דאין נוגעין דליכא קפידא בהא ואתי שפיר, ואם כן עד שניחא דטעמא שאי״ל לינע הוא כסברת המזרחי ויהיה תוכח מברייתא דכיפה דהילכתא כשמואל שזהו דבר קשה מאד לעקור כללא דהילכתא כרב באיסורי וגם יהיה מהברייתא דכיפה תיובתא לרב ונצטרך לומר רב תנא הוא ופליג, דכל זה הוא דרך רחוקה, ויותר היה טוב לבטל סברת הגאון המזרחי ז״ל ולומר דהכשירא דאי״ל לינע הוא אינו כלל מטעמא דגוד אסיק וכמ״ש, ונפסוק נאמת כרב באיסורי, ומבואר הוא דהשע״ל אזיל בזה בתר איפכא ונגד הסברא, והאמת דמהא דכיפה לא קשה כלל להא דרב גם לסברת הגאון המזרחי וכמ״ש לעיל.

(לח) ועיקר דבריו סותרים הוה מרישא לסיפא דרוצה לומר דלא קיימא לן כרב אלא דגם במחיצה שאינה ניכרת אמרינן גוד אסיק וכדמוכח מהא דכיפה דקיימא לן כשמואל בזה והוקשה לו דאם כן הו״ל להרי״ף ולהרמב״ם להזכיר דמחיצה נדרסת פסול ולא אמרינן ביה גוד אסיק, ולזה תירץ דקיימא לן כלישנא בתרא דרב יוסף וליתא הדין של מחיצה נדרסת וזהו תרתי דסתרי דללישנא בתרא דרב יוסף דשמואל לא פליג על רב אם כן שמואל סובר דמחיצה שאינה ניכרת לא אמרינן בה גוד אסיק, וכ״כ להדיא בחידושי הריטב״א דלרב יוסף טעמא דמתניתין לשמואל גג דומיא דחצר כטעמא דרב. ואם כן הרי הקושיא מהא דכיפה יהיה עוד ניתר שאת וניתר עוז ותענומות דהא לכו״ע בעינן מחיצה הניכרת לגבי גוד אסיק והא דכיפה כמאן אתיא ואתאן תרתיה והן אתגס לפמש״כ השע״ל בסימן ר׳ דרב ס״ל כלישנא בתרא דרב יוסף דבעינן מחיצות ממש ומחיצה הראויה לדירה וגג דומיא דחצר דמיכרא מחיצתא היינו מחיצות ממש ורק היכא דאיכא כל סביבות הגג מחיצה ממש אז הגדול מותר דניכר שהוא פתח ממש כמו כל הפתחים אבל אם אין שום היקף מחיצה בכל הסביבותיו ורק המחיצות הוא על ידי גוד אסיק אז אפילו יש מחיצה בהביפופים של הגדול אינו ניכר שהוא פתח ולישנא בתרא דר״י לא פליג על הא דקאמר בלישנא מציעא דאם אין מחיצה לא ע״ז ולא ע״ז שניהם אסורים ואם כן שפיר י״ל דלא קיימא הא דמחיצה נדרסת דזהו כלישנא קמא דרב יוסף ואנן קיימא לן כלישנא בתרא והכי ס״ל לרב וגם כשמואל, ומכל מקום אמרינן גוד אסיק במחיצה שאינה ניכרת כדמוכח מהא דכיפה וגג גדול הסמוך לקטן שאני דאפילו מחיצה הניכרת לא מהני אלא דבעינן מחיצה ממש דומיא החצר, ואיברא דגם זה הוא מגומגם טובא לומר דסתמא דגמרא דקאמר אתמר רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד״א ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו כו׳ כי פליגי במחיצות שאין ניכרות כו׳, הנה כל האי סתמא דגמרא יהיה הכל אליבא דאביי ושלא כהילכתא משום דרב יוסף הכחיש זה דלא אמר

אמר כן כלל מצמיח דשמואל דודאי סתמת הגמרא נראה דסובר דקיימת לן כתניי, ועיין בתוספות ב"ב (ק"ד:) ד"ה והילכתא, שכתבו דהיכא דאתני מקצה לרב יוסף לעש"ב דשני ליה שפיר מכל מקום מצוה לרב יוסף לישקול ליה תלמודא הוגרך הגמרא לומר להדיא דהילכתא כוותיה דרב יוסף ועיין שם בגליון, והרי דגם נכהלי גווני דשני ליה שפיר הוגרך הגמרא לומר להדיא דהילכתא כוותיה ואם כן הכא דסתמת הגמרא נקט לה כתניי ודלי מוכח דכתניי קיימא לן, והתוס' שכתבו בני בב גדול הסמוך לקטן דהגמרא דקאמר לשמואל לף בב דקא דרסי לה רגים זהו כלישנא קמא דרב יוסף, היינו משום דהכי קיימא לן, ובתוי"ז הגדול (סימן קנ"ה) כתב וז"ל והך סוגיא דסתמת דתלמודא לתיא כתניי כו' וסתמת דתלמודא כתניי עכ"ל, והנה לפי הוספה וסתמת דתלמודא כתניי שהוסיף התוי"ז על דברי התוספות, מצטרע להדיא דגם להשמיטנו דהילכתא כוותיה דתניי נזה משום דסתמת דתלמודא כתניי ס"ל,

ענף י"ב

(לט) ומש"כ בשיטת הרמב"ם פ"ג מעירובין (הלי כ"ד) דכתב טעמא דמצר שכפרנה נמלוקה לגדולה מצעוד יום

מכאי גדולה מערבין לעצמן ומותרין שהרי כשאר להם פניתין מכאן ומכאן ומכאי קטנה מסורין להוליא מנחיהן למצר שלהן עד שיערבו עם בני הגדולה עירוב אחד שדיורין של גדולה חשובין כקטנה ואין דיורי קטנה חשובים כגדולה עכ"ל, וקשה למה הוגרך הרמב"ם לטעמא דדיורין של גדולה חשובין כקטנה דהיינו דהמשתמש בקטנה הוי כאלו משתמש בגדולה דהקטנה הוי כאלו מונחת בתוך הגדולה תיפוק ליה דאפילו אם לא ניתן הטעם דדיורי גדולה בקטנה והמשתמש בקטנה הוי כאלו משתמש בגדולה אלא כמשתמש בקטנה לתוך מכל מקום אסור משום דהקטנה נפרנה בתלוחה למקום האסור לה לבני כלי הנתים ובריטב"א על הא דקאמר הגמרא (ב"ב.) ב"ת מחתניתין דיורי גדולה עכ"ל, כגראה דהרגיש דמש"ל האי טעמא להכי פי' דההוכחה הוא מלשון המשנה, אבל הא גופא קשיא למה למחניתין למיתר האי טעמא תיפוק ליה דגלא זה אסורה וגם זה קשה דהרמב"ם וכן הטור נסיתן שע"ד לא הזכירו להא דמוקי בפ"ק (ט:) דמיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה, ולכן הי' דהא דמוקמינן מחניתין בנכנסין כותלי קטנה לגדולה זהו לפי הס"ד דלא ידעינן מדיורי גדולה בקטנה אבל למאי דקאמר ב"ת מחניתין דיורי גדולה בקטנה אם כן לא ש"ך למיתר דמותר משום גרלה מנחון וזהו מנפנים דמאי מהכי זה הרי לחרגנה כיון דאיכא ניפופין להגדולה הילכך הגדולה מוגלת על הקטנה ומוגכת הקטנה אגלה דהוי כפתחה של גדולה והלא הדין דדיורי גדולה בקטנה קאמר הגמרא גם לענין ניטין אשה בגדולה ובע בקטנה וגם לענין נגור בגדולה ויחיד בקטנה ואטו שמה לא ניתן דיורי גדולה בקטנה על ידי גרלה מנחון הא התם לא ש"ך דיבי לחי, ובע"כ דסגרא פשוטה היא דדיורי גדולה בקטנה על ידי הניפופים והמטלטל בקטנה הוי כמטלטל בגדולה ומה יועיל הלאי סוף סוף הרי כמטלטל בגדולה דהא אפילו יש לחי ממש אסור לטלטל בחצר לחברת בני עירוב ואפי שפיר הא דקאמר הגמרא ב"ת מחתניתין דיורי גדולה בקטנה והייט מדקתני מפני שהיא כפתחה של גדולה כמ"ש הריטב"א והא דהוגרך המשנה לזה היינו דלהכי אסור גם בתין נכנסין כותלי קטנה לגדולה

וזהו טעמו דהרמב"ם עכ"ד.

והנה לפי מדתא הוא דכגר כתב כן גם בני לחמנים הובא בשלחן ערוך

תימן על הרמב"ם ולדעתי זהו פלוגתא בין הבבלי לירושלמי דהנה בפ"ק הלכה ו' קאמר, היה מהוך, אבא בר רב חונא אמר רואין אותו כאילו הוא בתוס מנפנים ואין רואין אותו כאילו הוא בתוס מנפנים (והייט דשוה מנפנים וגרלה מנחון רואין אותו כאילו הוא בתוס מנפנים ואיזהו משום לחי) התיב רב חסדאי והתניא אבר נרלה מנחון בשאר לקטנה הגדולה מותרת והקטנה לאסורה ואיבעו כותלי גדולה כלאחיים אבל כותלי קטנה והותרה קטנה לש"ל אבל בר רב חונא תיפתר בחשוכין יותר מעשר תני ר' שין קומי ר' אחא בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשר (והייט דמעיקרא מוקי בנכנסין כותלי הקטנה הרבה יותר מעשר מנפנים לתוך הגדולה וכדמוקי ר' זירא בגמרא דילן ופריך ע"ז מהברייתא דתני ר' שין דהגדולה הוא

יותר מהקטנה רק אחה אחת אם כן אינא ב' טפחים לכאן וג' טפחים לכאן ועוני הכותל ממעט מג' טפחים וגימא לגוד וכמו דפריך בגמרא דילן על הא דר' זירא וגימא לגוד ותיפתרי וכי תימא דמפלגי טובא והא תני רב אחא בר קטנה נעשר גדולה נאחת עשרה) לישנעת מתניתא ולא לישתכחא (נדקו היכן בריימא זו שנויה שאין הגדולה עודפת אלא באחה אחת ולא מצאו) ת"ל אחת כן אחר רבנ"ל כל מצמה אלא נכנם לאמורה אין סומכין עליה (דהייטו כיון דלא מחנייה בי ר' חייא ור' אושעיא שהן שנו הברייתא נאמורה אין סומכין עליה ולא מותנינן מינה תיובתא) ת"ר יוסה אחית כמאן דמר אחר ניתרת בני פסים ובלבד פס של ד"ט מיכן ופס של ד"ט מיכן (דהייטו דקאמר דאפילו תימא דהברייתא דר' שין מתרגמא היא מכל מקום לא קשיא מינה דאחית כרבי דבעי ג' פסין וכל פס יהיה ד"ט והכא ליכא רק אחה יותר וליכא היתר לקטנה דאפילו תימא אלא היתה קטנה מכוונת כנגד מציעתא אלא ג' טפחים לגד אחד וד' טפחים לגד אחד וחיכא פס אחד של ד"ט הרי אכתי נפס אחד של ד"ט לא משתרי) ת"ר יוסה בי ר' נון ואפילו תימא כן אחית כמאן דמר הגר ניתרת בני פסים ובלבד פס של ד' טפחים מיכן ופס של ד' טפחים מיכן (פי' הק"ע דמקשה דאפילו תימר כן דאחית כרבי וכנ"ל ואחי שפיר הא דקטנה אסורה אבל אם כן קשיא גדולה נאחי משתרית לית לה שבי פסין של ד' טפחים) והייטו דאם כן ליכא תירוץ לברייתא דר' שין וע"ל דמשנתא היא ולא מותנינן מינה ונוקי ננכנסין כותלי קטנה להגדולה ומיירי דהגדולה היא גדולה הרבה דליכא לגוד מהלדדים וע"ז קאמר אם עוד גירושלמי רב עוקבא נשם רבנן דתתן, לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה, ופי' הפ"מ דרבנן דתתן אמרו דהייטו טעמא שאין הקטנה ניתרת בהניפופין של הגדולה לפי שלהגדולה הן נידונות ובאמת הוא דש"ייכי אותן הניפופי ואין נידונות כלל להקטנה ות"ש שם כאן שהם מנפנים ורגלה מנחון סנהי רבנן דתתן דנכהלי גווני אינו נידון משום לחי עכ"ל, ועדיין אינו מפולש הכוונה מדוע ולמה זה אמרינן דהניפופין ש"ייכין אל הגדולה ואין נידונין כלל להקטנה משום לחי, ועוד קשה הלא רבנן דתתן הייטו רבנן דבבלי ולמה לא מציטו כן בפרש זו בגמרא דילן דסידרו רבנן דבבלי, ולכן נראה לי דכוונת הירושלמי הוא לאחי דקאמר הגמרא (ב"ב.) יהיב רבה ור' זירא ורבינא בר רב חנן ויתיב לחני בנייהו ויתני וקאמרי ב"ת מחתניתין דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כיון דפנים בגדולה אסור לזרוע בקטנה ואם זרע זרעים אסורין דאפילו הרחיק ד' אמות בקטנה לא אהני משום דכל הקטנה היא כפתחה של גדולה ואם כן אין יועיל הניפופים להקטנה הרי כל הקטנה בגלעת בתוך הגדולה, וזהו דקאמר רב עוקבא נשם רבנן דתתן היינו אחכי נגד דש"ל דיורי גדולה בקטנה אם כן הכל לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה דנכהלי גווני אמרינן כאילו ליכא כלל קטנה כלל משום דיורי גדולה מוגלין בקטנה ומוגכין אותה אגלן ולהכי הניפופים רק לגדולה הן נידונין ולא אהני משום לחי להקטנה ומטעה הוא דהירושלמי מוקי מתניתין בחשוכין יותר מעשר והייטו בנכנסין כותלי קטנה לתוך הגדולה ורבנן דתתן מוקי לה בם בתין נכנסין דלא אהני כלל נרלה מנחון וזהו מנפנים משום דיורי גדולה בקטנה, והרמב"ם והטור פסקו כהסקנת הירושלמי בשם רבנן דתתן דבכל מקום קיימא לן כש"ם בגלי דבחר בני בבל בגרירין.

(מ) ובזה עמדתי לבאר סוגיא שלימה בירושלמי שם בפי כל בגות (הלי ג') אמתניתין דבב גדול הסמוך לקטן אפילו בכי, וקאמר בגמרא מתניתין בחותו הבב אבל בבב אחר אפילו בשיטו זוה אבל אם היה זוה מותר (עיין ק"ע בפי' בשיטו זוה דזהו בגבוה יו"ד, ובודאי הבאתו ז"ל בס' כיר הקשה דאם כן לא אחסור מגרמה משום דנפרץ בחלוחו דהא בגוה יו"ד חולקת לעצמה) מתניתא פליגא על שמואל בבב גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה לאסורה ויטלטלו בה עד מקום מחיצות מבריית לחברין קומי ר' יוסי בשם ר' חייא מה דמר שמואל בשבת זו מה דהיא מתניתין בשבת הבאה וכו' עד סוף הסוגיא, ולע"ד ניחור הדברים דהירושלמי סובר דאם ניחא דחחני משום דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה אם כן לפי"ז הרי יש לנו לומר דהגדולה מותרת גם בקטנה דהא דיורי גדולה בקטנה ובילחתא הגדולה תוך הקטנה הרי הוא כבבי בתים היוצאים

לחנרס הטפל להם ואם כן יהיה מותר לגני החנר הגדולה לשתף
גם בהקטנה דהכל הוא כפתח אלהם והכי נמי בגג גדול וקטן דגג
דומיא דחנר הוא אם כן מאי דאמרו הגדול מותר הייגו שמותר הוא
לשתף גם בגג הקטן. וע"ז אמרו בירושלמי אלא כן הוא אלא מתניתין
גאומו הגג אצל גג אחר אסור כלומר דגג הקטן אסור לגני גדול
להכניס שם הכלים שצאתו מתוך הנתים ורק לגג אלהם קאמי דמותר
ואין הקטן לוסר עליהם והכי נמי בחנר ואמר כך קאמר הירושלמי
דהא דתנן הקטון אסור זהו בשאינו שוה כו', והייגו כמ"ש בתוספ'
הריטב"א וז"ל והא אלא תשתרי גג קטן בניפופי גג גדול למד"ת
נראה מנחון ושוה מנפנים ניחון משום למי דקיימא לן כוותיה י"ל
שאת"ל דניפופי גדול הם מחיצות התחתונות לאחרינן נוד אסיק
מחיצות אם כן כי אחרינן נוד אסיק למהוי לגג גדול עצמו אצל לא
להניל הגג הקטן גניפופי הגדול ואת"ל דיש מחיצות נאוירות לגג הגדול
למעלה לניפופי מיירי בשכנסין כותלי גג הקטן להכתלי גג הגדול,
וכאלתרינן בפ"ק גני סיפא דמתניתין דחנר גדולה שנפרצה לקטנה
עכ"ל, וזהו דקאמר הירושלמי דהא דתנן דגג הקטן לאסור מיירי מתניי'
בשאינו שוה דהגגין אינן אוין אלא דגג הקטן נכנס לתוך הגדול אצל
בשוה מותר ומשום דהא נראה מכאן ושוה מנפנים ניחון משום למי
ומוכח לפי"ז דהירושלמי סובר דגג דומיא דחנר הוא דמה חנר יש לו
מחיצות מחם הכי נמי בגג מיירי כגים כותל מקיף בגג וכמ"ש הרמב"ם
בפי' המשנה וכת"ם הרשב"א וזהו כלישנא נתרא דרב יוסף כ"נל,
תם דנרי הירושלמי מקושרין היטב דלא ס"ל דטעמא דמתניתין הוא
משום דיורי גדולה נקטנה והילכך הא דהגדול מותר הוא דוקא שאומו
הגג ולא גגג הקטן והא דהקטן לאסור הוא בשאינו שוה אלא שנכנס
לתוך כותלי הגדול, דאי הוה טעמא דמתניתין משום דיורי גדולה
נקטנה היה הקטן לאסור גם כשהוא שוה אלא מהכי לחי לאצל כיון
דטעמא הוא משום דהקטן נפרץ נתלותו למקום האסור לו הילכך
מכאי לחי ומהכי נראה מנחון ושוה מנפנים, דניחון משום לחי,
תוכרת דמתניתין דהקטן לאסור הוא בשאינו שוה אלא מכותלי הקטן
שכנסים מנפנים לתוך גג הגדול והכי נמי נאחר דסיפא ופ"ק קאמר
הירושלמי מתניתא פליגא על שמואל כו', ונראה לי ליאור הדנרים
דהנה גם עגוה"ק שער לי לות יו"ד כתב וז"ל כתן לת הלאי לאחורי
האנוי כנגד אחצע האנוי כל שהרחיקו ג' טפחים מרחב כותל האנוי
יראה לי שאינו מתיר כלום אלא אמרו נראה מנחון ושוה מנפנים
נחון משום לחי אלא נאתון תוך שאשה לפחת האנוי אחרין, ונחירוצי
הרשב"א על עירובין נפ"ק (ט:) נהא דאוקי ר' זירא מתניתין דחנר
הסיה שנפרצה לגדולה דמיירי בשכנסין כותלי קטנה לגדולה כחי
הרשב"א וז"ל ואהא ליכא למשמע לאפילו לאת"ל נראה מנחון ושוה
מנפנים נחון משום לחי דוקא כשהוא מנחון לרחב האנוי אלא ליכא
הכירא לאצל כשהלאי נאתון נאחורי האנוי נאחצע ליאו מתיר מנפנים
כנגדו למעלה לפי דליכא הכירא כלל דאי לא תימא הכי כיון דקיימא
לן דנראה מנחון ושוה מנפנים נחון משום לחי וכשאין כותלי הקטנה
שכנסין בגדולה לאפילו קטנה מותרת השתא נמי דכותלי קטנה שכנסין
לגדולה תשרי מנפנים מכנגד כותלי גדולה עכ"ל, ואם כן י"ל
דעובדא דשמואל היה להתיר חנר קטנה שנפרצה לגדולה שהיו כותלי
הקטנה שכנסים תוך הגדולה וס"ד להתקנן דהתיר לטלטל מנפנים
נקטנה עד כנגד כותלי גדולה מנחון ולכן קאמר דמחיצת פלינא על
שמואל דחנר חנר גדולה שנפרצה נקטנה הגדולה מותרת והקטנה
לאסורה ואחאי ויטלטלו נה עד מקום מחיצות היינו שיטלטלו מנפנים
כנגד כותלי הגדולה מנחון וע"ז מסיק דחנרייה אחרין מה לאמר
שמואל דמותר היינו בשאת זו ומשום דהוחיל והותרה לאוהו שאת הותרה
ומחניתין מיירי דנפל מחיצות מנעו"י לו בשאת ולשאת הנאה והיכא
דאסור נקטנה דכותלי הקטנה שכנסים לתוך הגדולה הגה נכהאי גוונא
כותלי הגדולה אינם מתירים כלום משום דליכא הכירא וכדנרי הרשב"א
ורק עובדא דשמואל דהתיר היה מטעמא דלאותו שאת יש להתיר ואז
אחת נכל הקטנה מותר ולא עד מקום המחיצות לגד, ואת"כ קאמר
אם עוד בירושלמי מה בן קיימין אם נשערנו עירוב אחד (הגדולה
והקטנה) בין בשאת זו בין בשאת הנאה יהו מותרין אם בשלא עירבנו
כל עיקר בין בשאת זו בין בשאת הנאה יהו אסורין ומשני מה דהוה
עובדא הכי הוה עובדא כלאחר ר' נון ג"כ קומי ר' לילא דמיירי
כשעירבנה זו בפ"ע וזו בפ"ע אפילו כן הגדולה מותרת אלא בפרנה
נתלותה והקטנה לאסורה שנפרצה נתלותה (כנ"ל) וזהו כדנרינו
דשיטת הירושלמי דהקטנה לאסורה משום שנפרצה נתלותה לחקום
האסור לה ולא מטעם דיורי גדולה נקטנה ואתי שפיר גם"ל.

(מא) **אמנם** מצ"ב הטע"ל דנזה ניחא דנרי הנמרא (יו"ד)
דקאמר והילכתא נראה מנחון ושוה מנפנים הוי לאי
ופריך תיובתא והילכתא לין דאני ר"א כוותיה ע"כ, וקשה מאי
יעשה עם המשנה דאנר גדולה דמוכח להיפוך וכעת ניחא דלהמסקנא
דדיורי גדולה נקטנה נלא"ה ניחא עכ"ד, ואתיהני דהרי זה להנרך
הנמרא לאוקמי מתניתין נשכנסין כותלי קטנה לגדולה זהו משום
דלאכתי לא ידע הנמרא מהסנרא דדיורי גדולה נקטנה ואם כן לפיס
הך סוניא דלא ידע הנמרא מסנרא זו הרי לאכתי קשה מאי יעשה עם
המשנה ואם ניחא להמסקנא נס נהך סוניא נופיא אסיק לסנרא זו,
הו"ל להנמרא להזכיר זה להדיא, ואולם הטע"ל לא רצה דנרי הלו"ז
הגדול סימן קט"ז שכתב נשם רבינו שמואל וז"ל, ואת"ת לית יתכן
דשנקין מתניתין דחנר כו' לאוקמינן מינה תיובתא לרנה נר ר"ה
דנראה מנחון ושוה מנפנים לינו נדון משום למי והשתא לחרינן
הילכתא כוותיה משום דתני ר' חייא כוותיה והא פשיטא לן לפילי
דיוקא דמתניתין מכרעא נרייתא כדאמרינן לקמן נפרקין (ט"ו:)
תיובתא והילכתא כוותיה דר"פ, ופריך תיובתא והילכתא משום
דקשיא מתניתין והאי דאמר הילכתא כוותיה היינו משום נרייתא דתני
ר' חייא כוותיה ונרייתא דר' חייא לא מכרעא מתניתין אלא נרייתא
דאמא נר תוכמי מכרעא דדחקה לן לאוקמי מתניתין ולאשמע מינה
תיובתא לרנה נר רב הונא ואחרינן כל מתניתין אלא מיתיית ני ר'
חייא ור' הושעיא לא מותינן מינה ני מדרשא משום הכי מכרעא
נרייתא דר' חייא לנרייתא דרב אחא נר תוכמי דתני ותשתכח שמעינן
מינה דמתניתיה מצטרפת ניהו הילכך אימת להלכתייהו דר' זירא
ודרבינא ואימת נמי לסנרתייהו דמתניתין מיירי נשכנסין כותלי קטנה
לגדולה, והרי משה מיימון ז"ל כתב חנר כו' וליתיה לפסקיה אלא
כדפריסית הלכה למעשה דהיא דכל נשות דיתיב רבא ור' זירא ורבה
ג"ר חנן ויתיב חנני נגייהו ויתני וקאחרי ב"מ מחניתין דיורי גדולה
נקטנה כו' היינו נשכנסין כותלי קטנה לגדולה וכדאוקמה ר' זירא
עכ"ל, והנה דנרי הלו"ז נשם רבינו שמואל נגיאור הסוניא הרי הס
מתם כדנרי הירושלמי דמסיק על הנרייתא דנדולה נאחת עשר ואקטנה
נעשר דאיתנעת מחניתא ולא אימתכחת ואת"ל להא כל משנה אלא
נכנס לחנורה לין סומכין עליה וכנ"ל, והלו"ז מניא פסק הרמב"ם
דהוא משום דיורי גדולה נקטנה ולא הנריך שתהיה נשכנסין כותלי
קטנה לגדולה ואתר פסקיה וס"ל כתוספות דהאי דיורי גדולה נקטנה
שהזכיר הנמרא לענין שנת דמהני ניה נראה מנחון ושוה מנפנים
ליאו רק נשכנסין כותלי קטנה לגדולה ולא דמי לניך נני שהזכיר
הנמרא כמו לענין ניטין וגזור נגדולה, דהתם לא שייך לחי ולא
נעי נכנסין, משא"כ לענין שנת, ובנראה דסנרת הלו"ז הוא משום
דנפ"ק ונם נפי כל נשות הגה נשניהם החזכר נשם ר' זירא, ולכן
דוחק הוא לאלק נין הפרקים ולומר דנפ"ק לא אסיק עוד ר' זירא
סנרת דדיורי גדולה נקטנה ונס נירושלמי מוקי אצל נר רב תנה
נאמצעין יותר מעשר ואפשר דזהו רנה נר רב תנן נגמרא דילן נפי'
כל נשות דאתר ב"מ מחניתין דיורי גדולה נקטנה דרנה הוא ר'
חנה וכידוע מדנרי הערוך והנ"י והנר"ח נלה"ע סמי' קכ"ט.

ואמינא לקיים דנרי הנאון נס' עני אלתונים שכתב דהא דלא קאמר
הנמרא נפ"ק משום דיורי גדולה נקטנה זהו משום
דמהדר לאוקמי מתניתין לפילו נכפרנה נשנת ולא מהני טעמא דדיורי
גדולה נקטנה דדיורין הבאין נשנת אין מוסרין ולהכי הוי סוגר לטעמא
הוא משום שנפרץ נתלותה ופריך לשתרי הפרנה משום לחי הנראה
מנחון דהוי כמחיצה ומוקי לה נשכנסים כותלי כו' דאין להתיר משום
ניפופי ולאחי דמפרשי לאורחי טעמא דמתניתין משום דיורי גדולה
נקטנה ע"כ מיירי נשפרנה מנעו"י ול"ל לאוקימתא דשכנסים כותלי
קטנה לגדולה, ונס' נאל אימן הקשה דאי נפ"ק מהדר לאוקמי
נשפרנה נשנת דלא שייך טעמא דדיורי הרי אם כן לא שייך נמי טעם
דלאי

דלחי דהא הוי ליה לחי שלא סתך עליו מחחמול דלכו"ע לא הוי לחי כדאיתא (ט"ו.) ואם כן על כרחך דנפ"ק תירי שנפרצה מנעו"י והו"ל לומר הטעם משום דיורי גדולה נקטנה ומדלא אמר על כרחך ש"מ דלא מהני טעם זה לאסור לי ניחא דיש כאן לחי דחציץ מחיצה והדרת הקושיא להרמנ"ס שלא כתב דתירי דוקא נכנסים כותלי כר, ולע"ד הרמנ"ס לטעמו מזיל גזה שכתב שם בהלכה הסמוכה ספ"ג מעירובין בעירבו דרך הפתח ונסתם נשתנת לכל לחת מותרת לעולם אבל מזו לזו לא והוא בשו"ע בסימן שע"ד, ולקמה למה ליתו מותר לטלטל מזו לזו הא שנת הואיל והותר הותרה, וכן הקשה בהשגות הראב"ד וניותר קשה והא כתב שאין תלירות שנפל פסק הרמנ"ס שם כשמואל נפ' כל גגות (ל"ו.) דמטלטל כחעיקרת דאחרינן הואיל והותרה הותרה ומ"ש בעירבו דרך הפתח ונסתם נשתנת דנאסרו לטלטל מזו לזו וניש"ק מ"ש דשיטת הרמנ"ס דהיכא דאם היה נעשה הפנר המנטל נע"ש היה תקנה לפנר על ידי עירוב גזה אחרינן שנת הואיל והותרה הותרה דאפילו אם יסנור שזה היה מע"ב אכתי יסנור שבירבי והילכך נכותל שאין אחי הלירות שנפל שרי לטלטל מזו לזו אבל נשתסם הפתח אם מטלטלין כל אחד בחלירו ניחא דיסנרו שעשו עירוב מע"ב ולזה מהני עירוב אבל מזו לזו הא לא מהני עירוב והוי כמו ליתנהו למחיצות דאם נעשה קודם שנת לא מהני עירוב הילכך לא חיישינן ניה הואיל והותרה הותרה, ולפ"ז הנה נהא דקאמר הנמרא (ט"ו.) גלחי העומד מאליו היכא דלא סמכו עליו מחחמול דאני מודה דלא הוי לחי ופירש"י שהיה שם לחי אחר ונפל נשנת ונחוספות שם ד"ה לא סנר, דלא אחרינן נזה שנת הואיל והותרה הותרה דלחי מזוזם מהיכא והוי כליחתהו מהיות, ולהרמנ"ס הא ליחא דנליחתהו מהיות מע"ב לא היה תקנה ומש"כ הכא אם היה נופל הלחי מע"ב הרי היה תקנה על ידי העומד מאליו אם כן נזה אחרינן שנת הואיל והותרה הותרה ונפיר פריך הנמרא לפום שיטת הרמנ"ס נאחר קטנה שנפרצה לגדולה נשנת דאחרי קטנה נגדלה מנחון מזוזם לחי העומד מאליו דנכהאי נווני מהני נם אם ניחא דנדלה מנחון לא הוי לחי שפיר קטנה אסורה דנליחתהו מהיות לא אחרינן שהותר"ה ודו"ק.

ענף י"ג

(מב) ומאי דאחר דלהרמנ"ס נפ' המצנה דיורי גדולה נקטנה לא שייך רק אם יש כותל מקיף ננגות ואז שייך לומר שהדיורין של הגדולה מוצלים נקטנה והוי הך דאטלטלים נקטנה כמו שאטלטלים ננדולה ולכן לא דקיימא לן כר"ש דנגין ותירות רשות לחת מכל מקום מזוזם דיורי גדולה נקטנה אסור לטלטל כלי הנתים לא ננג קטן דהוי כמו שאטלטל ננדולה, ולכן דוקא כשיש כותל מקיף ננגין אז שייך לומר דיורי גדולה נקטנה מזוזם דאז דרים נו דיורים ומוצלים על הקטנה אבל הנג עלמו נלי מהיות אין נו דיורין דאין מזחחשין על הנג דלא ניחא דאמשיחיה ולא שייך דיורי גדולה נקטנה ומותר להוליא כלי הנתים לנג שלו וסנרת התוספות שכתבו דלעגין כלי הנתים הוי נפרץ נחלוחה למקום האסור לא ס"ל לרמנ"ס ורק מזוזם דיורי גדולה נקטנה אם יטלטלו כלי הנתים להקטנה הוי כמו שהוליאו להגדולה וזה נודחי לאסור ומפרש הרמנ"ס נג דומיא דאחר מה אחר דמיכרת מחיצחא היינו מוקף מחחיות מחם דומיא דאחר וזהו נם כן דנרי הנהת מרדכי נפ"ב דעירובין דמחחילה הניח דנרי התוספות ושיטת רש"י דהיכא דאיכא לנג נליטה אין על הנג דין רשות היחיד וכתב ונ"ל רחיה לדנריהם מהא דנג דומיא דאחר מה אחר דמיכרת מחיצחא פי' לרב דאחר לעיל אלינא דרבנן כרי לאסור לטלטל כ"ש נד"ח כרי, כי פליני נשחין ניכרות כרי, רב אומר אין מטלטלין אלא נד"ח לא אחרינן נוד אסיק מחיצחא, וקשה מאי איכפת לן הא שות היחיד עולה עד לרקיע ונחוספות חי' לפי שפרץ נחלוחו למקום האסור, וקשה הא רשות היחיד עולה עד לרקיע, ועוד הא אין רשות הרנים למעלה מי"ד, ועוד הא רב נופיה אחר לעיל אין אדם יכול על חניו דרך חויר, לכן נ"ל דטעמא מזוזם דלא ניחא דאמשיחיה ואסרי אין יפול הנופל ממנו ונאוס נאם אלעזר ע"ל, ותינח ואסרי מוקף נשני הלחי עינול ולא נרסינן ליה והכוונה דהנמי"י ס"ל כדנרי פי' התשניות להרמנ"ס דנג דומיא דאחר דמיכרת מחיצחא היינו מהיות מחם דיש כותלים סניב הנג אנל כשאין מוקף כתלים ננגין לא ניחא דאמשיחיה אין יפול הנופל והילכך אין מזחחזין ננגין מזוזם דלא ניחא דאמשיחיה ולא שייך לומר דיורי גדולה נקטנה, ואין רחיה מנמרא דנג דומיא דאחר מה אחר מיכרת מחיצה כו' לאסור נלישה היינא חון לכחלים דכוונה אחרת ננמרא והיינו דנעינן כחלים מזוז נכדי שיהיה שייך לומר דיורי גדולה נקטנה, ונם הרשנ"ש נפ' ענוה"ק דהנריך כחלים ננגות י"ל דס"ל כהרמנ"ס דמזוזם דיורי גדולה נקטנה נאנו ע"ז ואע"נ דנאיבוטי ניטין (ע"ט.) נהא דאמר רבי נ' מזות נניטין סונר הרשנ"ש כחוספות דלעגין כלי הנתים הוי נפרץ נחלוחה למקום האסור ואם כן לק דלא שייך לומר דיורי גדולה נקטנה מכל מקום האסור לטלטל כלי הנתים לנג שלו ואם כן קשה ד"ל דטעמא דהרשנ"ש דהנריך ננג לחחיות עשרה זהו מזוזם דפסק כליאנא נחרא דרב יוסף וכליאנא מניעא וכמ"ש נעוף י"א אבל י"ל דהרשנ"ש נפ' ענוה"ק חזר נו ממש"כ נחיבוטי ום"ל דלא כחוספות דלעגין כלי הנתים הוי נפרץ נחלוחה למקום האסור, וכוותא נפ' ענוה"ק מזוזם דיורי נדולה נקטנה כשיטת הרמנ"ס נפי' הנוצה עכ"ד, והנה מש"כ נשיטת הרשנ"ש נפ' ענוה"ק ודאי ליחא דהא הרשנ"ש אמר להדיא דטעמא דנג קטן דאסור הוא מזוזם דנפרץ נחלוחה למקום האסור ולא מזוזם דיורי גדולה נקטנה וע"כ דס"ל נפ' ענוה"ק כשיטת החוספות וכמו דס"ל נחיבוטי הרשנ"ש ואין כאן הזרה כלל.

ומש"כ נגיאור דנרי הנהת מרדכי הוויהני ומאי דלכון הנהמ"ר סותר פירושו להקושיות וכן הקו' של הנהמ"ר ונכמה דקאי נס לנמרא דריש פ' כל גגות, ולדנריו יש"י קאי דנרי ההנמ"ר רק על הנמרא נג דומיא דהנר מה הנר מיכרת מיכאן היינו דהיכא דיש מחיצה מחם דאז שייך לומר דיורי גדולה נקטנה לנג גדולה ומיכרת מהיכא דליכא מהיות מחם לא ניחא דאמשיחיה כן יפול הנופל ממנו נלא שייך נכאהי נווני דיורי גדולה נקטנה, ולע"ד לפרש נפיש"כ נהיבוטי הרשנ"ש והרשנ"ש נעירובין (פ"ה.) נהא דבני נגין נשני נדי רשות הרנים דלרב לסור לזרוק חוזה לזה נויולי הו ויחחי הד דנזריק דילמא מנגדר לרשות הרנים ואחי להחויי יצחון נרי, וכ"ה נגיטין ע"ו רס"ו שכ"נ וכחנו הרשנ"ש והריטנ"ש נשם הרמנ"ד ז"ל דנגגין מזוזפין לפילו נוך ניש כאלו מדלי הד ייחחי הד דוישפין עינידי לאינדר וזה דין הדש שלא זכרו הפוסקים, והנה הדין ליש דוקא נזריקה דנזורק מננוה לנמוך לו להיפך לריך להדין יהיי ונרייך נה כפרש"י נשנת (ל"ז.) ודיש"ין דילמא נחיל ואחי להחויי ורשות הרנים וה"ה נגג מזוזפע להרמנ"ד אבל להיות ויטלטל נידיו נלי זריקה ליכא חום הדש ושרי היכא דאין הנגין חוץ לו מזוזפעין, ולכאי נעירובין (ל"ח.) נסוגיא דזיז שלפני ההלון דרש"י סונר דנזיז רחב ד' מזחחם דוקא נכלים הנמנרים ונחוספות שם ד"ה לי הקשו לחם כן לפילו רחב מלא לחמה מאי יהיה לאסור לחחם נכלים שלין נמנרים לנעגין שאת הדיש רחב ד' כרחב לנף, ונהידוזי הריטנ"ח הוסיף נוא התוספות וז"ל, ואם לאחה לומר כרש"י יהא לאסור להשחמש נזיז שלין לו נדרים הסמוך לרשות הרנים נכלים שאינם נמנרים ואע"פ שהוא רחב הרבה וזה אינו לדרבה מצמע נכל דוכחא שחוכר להשחמש נגגין נכל הכלים ונלגד שלא יהא נג מזוזפע דחנדר החרן חנדרי ע"כ"ל, הרי דנגג מזוזפע ס"ל להחוספות והריטנ"ח דאסור להשחמש נכלים לפילו שלא נזריקה וכ"ל דס"ל להחוספות והריטנ"ח דנגג מזוזפע ודאי מנגדר לחרן ונרע מצי גגין דחדלי חד ומחחי חד דהחם דוקא נזריקה לאסור ולא נשחוב וטלטול, ולכאורה זהו דנרי רש"י נהא דנג דומיא דאחר מה אחר מיכרת מחיצחא כו', ופירש"י מה הנר דמיכרת מחיצחא שהרי יש לה מהיות לק נג מאי נהי דאחרינן ליה נמחיצות. חחחונות מזוזם נוד אסיק מיהו מחיצות ניכרות נעינן שלא יהא נג נולט חוצה להם דאי לא מיכר לא אחרינן נוד אסיק ונדול מאי אסור אחין לו סוס מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רשות היחיד, כל גגין שלהן חלקין היו ולא מזוזפעין ע"כ"ל, וקשה למה הוצרך רש"י לסיים זה דכל גגין שלהן חלקין היו כו' מאי נפ"ח לן נזה אם היו חלקין או מזוזפעין, חולם להאמור י"ל דרש"י הוצרך לזה מזוזם דנמזוזפעין לפילו אי ליכא נליטה אסור לזרוק להחחם אלינא דרב לטעמו דאחר נגני נחיב נדי רשות הרנים אסור לזרוק מזה לזה היכא דחדלי חד ומחחי חד ונמזוזפע לפילו נשחוב נלי זריקה אסור דודאי מנגדר,

ולכן

ולכן פירש"י דהגמרא מיירי נתלקים ונעקר דוקא שיהא הגג נוטה, ואפשר דה"ה ליתא דלכתי היה לפשר לרש"י לפרש הסוגיא גם בשופעין והא דהוצרך רב לאסור מטעמא דהגליטה מכשה המחיצה הוא משום דגל"י תע"ג דמשופעין אסור להשתמש דילמא מגגדר לאחרן הרי איסור זה הוא רק בכלים שאינם נשברים דחיכה חשש הפיל ואתי לאתויי נשוכרה תרשות הרבים כמו בזיז אבל חיכה לאחרן המחיצה ניכר לאסור לטלטל גם כלים הנשברים דליכא נהו חשש דילמא נפיל ואתי לאתויי דאכל מקום גם בלי חשש דנפילה הרי הטלטול יותר מדש"ת לאסור דאין המחיצה ניכר הרי לא הוי רשות היחיד כלל, ובגע"ל כתב בכוונת רש"י דבגג שהוא חלק לאעלה אין הדרך לעשות גליטה נסוף חלא הוא חלק נקוהו ורק בגג משופע כעין בגין שלנו עושין גליטה בסוף הגג הנולט להלאה מן הכותל וזהו דסיים רש"י כל בגין שלהן חלקים היו ולא משופעין דהא נהא חלית דאחתת שבגין שלהן חנקים היו לפיכך לא היה להם גליטה בסוף ואם יש גליטה בסוף בעל כרחך הגג משופע, ולפי"ז י"ל דזהו דברי הגהמ"ר דמסיק דהא דאמרינן בג דומית דהגר שיהא מיכרת מחיצתא כפירש"י שלא יהיה מכוסה כלומר זהו בג משופע דטעמא הוא משום דלא ניחא תשתמישתיה בשופע ואסרי להשתמש בהם פן יפול הטופל מתנו, כלומר ואתי לאתויי מרשות הרבים ולפי"ז האיסור הוא רק בכלים שאינם נשברים כמו בזיז וגם חלוק הוא מבזיז דאילו התם ליכא חוש תקנה להשתמש בכלים שאינם נשברים ואילו בגג תוך ד"א שרי להיות מטלטל ורק אין מטלטלין בו אלא בד"א משום דלא אמרינן בוד אסיק מחיצתא והוי כמו דליכא מחיצתא מחש עד דלא חיישינן בם לשמא יפול דהא להאי הסברא לא מהני מחיצה כזו, ולכן לא אמרינן בזה בוד אסיק מחיצתא ואין מטלטלין אלא בד"א דלא חשיב מרה"ר מחש דשרי תוך ד"א, ולפי"ז יש בהן שבעה טעמות בדין בג משופע טעמת הרמב"ד דלעניין שבי נחשים נשבי לדי רשות הרבים דקיימא לן דאסור לזרוק מזה לזה ליכא למדלי חד ואחתי חד הכא בגגין משופעין בם נשוין לאסור לזרוק מזה לזה דהוי כמדלי חד ואחתי חד אבל בלי זריקה רק לעניין טלטול על הגג שרי לפלי ניותר מד"א, ושיטת הריטב"א בם התוספות דגג משופע הוי כמו זיז ואסור לטלטל ולשמח שם נכלים שאינם נשברים, ושיטה הג' היא דעת ההגמ"ר דרק ניותר מד"א אין מטלטלין בגג משופע נכלים שאינם נשברים, ודברי הרמב"ד לבני זריקה ודלי הלכה ניהו דהא להתוספות גם בשוה וטלטול לאסור ובם דברי הגהת מרדכי לדרכינו ודלי הלכה הוא דניותר מד"א לאסור לטלטל בגג משופע, דהא להתוספות גם בטלטול פחות מד"א ואפילו בשוה בעלמא בלי טלטול כלל לאסור, ובחיובשא דתוספות כיון דלהרמב"ד ולדרכינו אם דברי הגהמ"ר בגדם אם כן יש לנרף שיטת רש"י ושייעתם דהחיכה ליח לן רשות הרבים דס"ר נוקעין בו בכל יום ובפ"ת בכ"ז בגג משופע לליכא בלישה כלל.

ומש"כ בשיטור שיטת הרמב"ם בפי' המשנה דס"ל דגג דומית דהגר דמיכרת מחיצתא היינו כותל מקיף בגגות, ובזה צייך דיברי גדולה בקטנה הבה לכתי לא נתייצב בזה למה הרמב"ם בס' היד השמיט דינא דגג גדול הסמוך לקטן ואף דבגמרא פריך ל"ל לאתויי תרתי הרי בגמרא משני דגג דומית דהגר דמיכרת, ולהרמב"ם בפי פירוש הנ"ל הוא נאתחת חיבוש גדול ואתאי השמיטו הרמב"ם, ולכן מחוורתא דהרמב"ם סובר דהא דקאמר לרש גג דומית דהגר מה הגר מיכרת מחיצתא אף גג כרי הוא משום דאי לא מיכרת אף גדול כמי לאסור דקטן לוסר עליו והיינו דגגג יחידי לא חיכפת לן להא דמכסית מחיצה, וכדברי הגהמ"ר הנ"ל דרשות היחיד עולה עד לרקיע ורק גגג בין הגגין וכן גגג גדול הסמוך לקטן התם קפדינן שיהא המחיצה מגולה שתהא מחיצה ניכרת דתרוצות דיורין חשיר נזה ונעי הכירא טפי ואי לא מכרת הקטן דנפרץ נמלואו למקום האסור לו לוסר על הגדול חזו רק לגינא דרגגן דס"ל דכל גג רשות נפ"ע אבל לר"ח דכל הגגין רשות אחד הן לא אמרינן לעניין כלי הנתים הוי פרוץ נחלוקה למקום האסור דכיון דהוי רשות אחד לגבי כלים שצנתו נתוכו חז לא מקרי מקום האסור לו ולא כתוספות ורב' נזה והילכך הרמב"ם לא הזכיר הא דמחיצה שאין ניכרת לדידן לדיכא נפ"ת נזה לא גגג בין הגגין דהא אמן קיימא לן כר"ח ומתניתין דגג גדול הסמוך לקטן ופלוגתא דרו"ח הוא לגינא דרגגן, ולא גגג יחידי דנזה גם רב מודה לליכא קפידא אם רחב המחיצה מכוסה והוי על הגג רשות היחיד ורק לגגי תערובות דיורין ס"ל דגגי מחיצה ניכרת ואף על גב דמגיעו מחיצה ניכרת דגור גר"ה עמוקה עשרה ורחבה ד' מלאה פירות קיימא לן כאביי בשבת (ק.) דהזורק לתוכה פטור דפירות מבטלה מחיצתא וכתב הב"ח בשבת דזהו לפילו אם לא ניטלין אם ודעתו לפטותן מכל מקום בכל גוונא מבטלין מחיצות דכיון שהיו אם קודם זריקה הרי כאזרק לא היו אם מחיצות ניכרות, הנה זהו התם דכל המחיצות מכוסים ואינם ניכרות אבל היכא דרק רחב המחיצה מכוסה לאו מידי הוא ולדידיה לין ללמוד מידי מהשמטות הרמב"ם דמי יודע רוח קדיין דהמרב"ם לתת טעם להשמטותיו

וכתב"ם התנו"ב נסיתן ל"ו סע"ק מ"ד.

(מג) ומש"כ הש"ך עוד היתר שלישי נדין הנשרים להוכיח דהוי על הנשרים למעלה רשות היחיד על פי דברי

מהר"ל מפראג ז"ל שכתב בספרו נור תריה נעירובין (פ"ט.) להשיג על דברי התוספות דס"ל דהיכא דליכא נליטה נולטת חוץ לכותלי הבית לאסורה כל הגג מפני שאין המחיצה ניכרת למעלה וכתב ע"ז הנאון מהר"ל ז"ל ולא ידעתי מאין להם זה כיון דהכתלים נגלים לפנינו למה לא נאמר נוד לסיק נזה וגין הגגים שאני דהתם אין הכתלים ניכרים, וכוונתו להלן דלק מי שעומד למעלה ומסתכל כלפי רגליו תינו רואה המחיצה מכל מקום כשעומד למעלה יודע ומבחין שם תחתיו כותל והכי נמי בגגרים הרי למטה הכל רואין שם כאן כותלים מאני לדי הגגר וגם העומד למעלה הכל יודעין שם כאן כותלים דעל מה מונח הגגר אלו פורה נאויר, והלריך נזה, ולע"ד לינו מוכרח כלל דכוונת מהר"ל מפראג להקל בגג יחידי זהו משום דהעומד למעלה יודע ומבחין שם תחתיו כותל דאיכא למיחש דהכי נמי בגגרים דם לאחר דמעמה דמהר"ל מפראג הוא משום דגגג העומד למעלה כגר רואה בעלמו המחיצה שתחת הגג טרם עלותו למעלה על הגג דהא לא היה לפגר לי לעלות על הגג והוא לא רואה עוד כלל המחיצות שתחת הגג דהא כל חדם העולה למעלה הוא בעלמו היה מתחילה למטה ורואה וידע המחיצות וכותלי הבית שתחת הגג משא"כ בני מחיצות שתחת הגגרים דלפגר לעגור על הגגר לף אם לא רואה מעולם את המחיצות שתחת הגגרים

אם כן נכאלי נוונא ל"ל דלא הקיל כלל מהר"ל מפראג.

ומש"כ מדברי התוספות גם כונסת יהקהל דהנאון הכנ"י כתב והאחרון הכניד שכתב ה"ה בני בור ונלא פירות דפירות מבטלה מחיצתא משום דבעינן מחיצה הניכרת ובעת הקרב אין המחיצה ניכרת והביא הנאון מהר"ם דהתם הפירות מכסין עותק הבור אין כאן מחיצה ניכרת אבל הכא המים תחת הקרה וכו"ע ידעי מחיצה ניכרת היא והנאון הכנ"י כתב ע"ז נוזה לדברין בעת שלי לפגר לילך על הקרב הכל יודעין ומביא ניכר, אמנם בעת שכל בני אדם עוברין נסוסים וחמורים ולפעמים הבגל מחלא לוך ס"ד דחביא ניכרת עכ"ל, הרי דבני הנאונים מודים דהיכי דכו"ע ידעי מהיצה ניכרת והכי מי בגגרים עכ"ד, ולדעתי מדברי הנאונים הללו ליכא רחיה כלל דקרב סופו להתפגר ולהתבטל, ובזה דנו לומר דכו"ע ידעי דים כאן מחיצה הניכרת שתבטלה בעגלה ובזמן קריע ולא כן בגגר שלנו עומד להתבטל בגון בגרים וייתכן לבעולם לא יודע לו דים כאן מחיצה תחתיהם אם כן בכאלי נוונא לא אמרינן כלל דהוי מחיצה ניכרת ועוד דגם התם הכנ"י כתב אם טוב לבגרין בעת כרי הרי לא הודה לו לגמרי ורק כמתוכח אחר דגם אם טוב לבגרין בעת שלי לפגר להלוך על הקרב דאז הכל יודעין ומביא ניכר אבל לא טוב לו בעת שכל בני אדם עוברים נסוסים כרי, ואם כן לפגר דנחתת לא היה טוב לו גם בעת שלי לפגר להלוך על הקרב ורק שלא הוגרך להתוכח

זה מטוב לחכתי מה יועיל בעת שכל בני אדם עוברים נסוסים.

ומעתה הרי מנואר מדברינו דכל שלשה ההיתרים שנתן הש"ך נדין מחיצות נשרים לאחרינן דהוי על הנשרים למעלה רשות היחיד והמחיצות שתחתם תחת הנשרים מהני ומועילים שיהיו מחיצות גם למעלה והם מחיצה נאורה להפסיק הרשות הרבים ולי"ל למחיצה לחתרת הנה כל השלשה ההתירים כגר נסתרו לגמרי ואינם כלום כמנואר נענף ט' דסתרנו שני ההתירים הראשונים שם וגם מאי דהנין בשיטת הרמב"ם וגם בשיטת ר"ת ליתא כמש"כ שם וגם ההיתר השלישי על פי דברי מהר"ל מפראג ליתא ואלגך דאינו רחיה מדברינו לדין הנשרים הנה לפגר לדיכא גם מהר"ל מפראג יהיה מודה לדברי התוספות ורק דקושיא הוא מקשה על דברי התוספות ואומר דלא ידעתי מאין להם

זה

זה לגבל מכל מקום לדינא למעשה לא יהין להיות מיקל כנגד רבותינו בעלי התוספות ז"ל ולפ"כ הן לזו לנרף הדברים לפסוק להקל נגד פסק הטוש"ע נסימן שמ"ה דנם ננג יחידי דרחבי מחילותיו מכוסים לא הוי למעלה רשות היחיד ולין לנו מרנותינו הרחבונים ז"ל מפורש נגד פסק זה רק דברי ההנהת מרדכי פ"ג דעירובין דהחליט סתמת דהוי על הנג רשות היחיד מכוס דרשות היחיד עולה עד לרקיע לגבל לכתי לא נדע לם ס"ל דזה הוי נם מחילה לברתי דהא נמחילות פי תקרה יורד וסותם לתרין דלנותי עגידת כסוכה (י"ט.) והכי נמי ננוד לסיק וכמ"ש נשנף ז' ואפשר נריכין לרחיה נרורה דגימת דהך הילכתת דתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע עדיפת היא מנוד לסיק לענין זה, והשע"ג נלל נמים לדיריס וכתב נ' התירים, ולע"ד לא העלה מידי דלית בה ונשבת לסמוך עליו למעשה, ולכן נעירי פ"ק ומנטשעטער כלשר עשיתי והקמתי עירובין להתיר בלטול נשבת לא הקלתי הי' כדברי השע"ג, ולא רחיתי לסמוך נם על המחילה השנית שתהת הנשר שהיה לנד הדרך הלחה מהעיר דגימת בה נוד לסיק מחילתת ומחילה זו הרי היא נעשית לנפנים לנד העיר וליכא בה הטעמה דלנותי עגידת ולא לברתי דהכתי יש לדון בזה כנ"ל, ועיין נסמוך בקונטרי דינים סע"ב, ולכן רחיתי שיהיה על הנשר נורת הפתח, וכמו שיבואר.

ופרי הכרם אשר אנחנו בוצרים בזה, יתבקנת

הדברים לדינא בקצרה בס"ד עשרים המה.

(א) נוד לסיק מחילתת נתרין ההפור נידי לדם שתוק עשרה ורחב ד' מקרי מחילה העשויה נידי לדם ולע"נ דבפתי התרץ דלמ"ד נהו נוד לסיק הרי הם מקרקע עולם מכל מקום כיון דלולי פעולת לדם לא היה כתן בפה וכותל הוי בפיר מחילה נידי לדם ונם להתוספות וסייעתם דס"ל דנמחילה נידי שמים למרינן לתי רנים ומנטלי מחילתת מכל מקום ננוד לסיק דהרין כ"ש לא למרינן ניה לתו רנים ומנטלי מחילתת משום דהוי מחילה נידי לדם וכ"נ מהמ"ל והנו"נ מהמ"ת הל"ה סימן מ"נ, ונהכם הנ"נ ע"ז השע"ג כמ"ש נשנף ט'.

(ב) מחילה שהיא ניכרת ולא למרינן נה נוד לסיק להנל"י זהו פשוט דלתוי"תת, והרב המורה נה"ת כלל מ"ז כתב דהוי דרנן והיה מדברי הר"ם מקולי והרשנ"ת והריטנ"ת דמהלכי נזה נין נית סלתים ליתר מנית סלתים משמע כהה"ת, ולולם להתוספות י"ל דהוי דלוריית והוי ספיקת דדינת, ונעגף נ"ל נילתנו דנגב נין הנגב היכת דנמקום שהות מחונר לת הנגב לין לו מחילות הניכרות הגה לע"נ דלין לו מחילות הניכרות לגלת שתי מחילות החילונות מכל מקום הוי לכו"ע רשות היחיד מן התורה משום דלכל הנגב ניחיד הרי היכת מחילות הניכרים מכניע מנהתן ומתי חילוק רשויות ליכת נזה נרעון דלוריית דהת הוי כתנר שהרנים נכנסים נה דהוי רשת היחיד לנשת וננג יחידי לסנרת הרב הנחון ר"ז נשו"ע שלו סימן שמ"ה דנם היכת דליכת נוד לסיק הוי רשות היחיד למעלה מעשרת דתויר רשות היחיד מנקיע ועולה למעלה ותם כן לכלורה הרי לת מצכחת לה כלל שיהיה על הנג פסול דלוריית רק נגית שלין תוכו עשרה וקירויו מצלימו לעשרה דנית כזה הוי כעמוד שלין נו תויר מחילות, ותחנם להתחידי נשנת (י"ט:) סוגר דהת דלויר רשות היחיד עולה עד לרקיע זהו מטעם נוד לסיק מחילתת, ועיין לעיל נשנף ח' דנם הלו"ז והריטנ"ת הכי ס"ל, ולפ"ז יתכן פסול דלוריית ננג יחידי שמחילותיו מכוסה דלת הוי רשות היחיד מן התורה ונפ"ת נם לדין הנשרים דנעי מדלוריית תיקון למעלה על הנשר.

(ג) נהת דתנן נשנת (י"ט.) חולית הנור והסלע שהן נגוהין עשרה ורתנן ד' הטוטל מהן והנותן על ננן חייב, וננמרת דנור וחולייתי מנטרפין לעשרה וס"ל להתוספות שם דנעינן שיהיה החולית נגוה עשרה לגד רשות הרנים, והרשנ"ת והריטנ"ת ס"ל דחייב אפילו חינו נגוה עשרה לגד רשות הרנים, ואולם היכת להניר מכוסה לכו"ע נעי שיהיה החולית נגוה עשרה לגד רשות הרנים דטעמת דהרשנ"ת והריטנ"ת הוי משום דנג החולית נטל הוי לתוכו ונמכוסה דאי אפשר לז להשתמש נתוכו לת שייך לומר דהנג נטל הוי לת חל תוכו הילכך נעי שיהיה נגוה החולית עשרה דלת הוי כעמוד עשרה וזהו חידושת דמהרש"ת נעירובין

(ד) הת דאמרינן נעירובין (ל"נ:) דנור נרשות היחיד לפילו עשוי מלה מחה הוי רשות היחיד זהו לפילו לס לין נרהנו ד' לחינו רשות היחיד מנד עלמותו דנור רק מכוס דעומד נרשות היחיד מכל מקום הוי רשות היחיד נמורה מטעמת דרשות היחיד עוקר הקרקע ויורד עד התהום, וכ"כ להדיח הרשנ"ת נעבוה"ק נשער נ' נאות מ'.

(ה) ולולם י"ל דנמה דנרים לומרים היכת דהרשות היחיד הוא על ידי מחילות נטהות עשרה לגד נתל ועמוד דהוי רשות היחיד על ידי נוד לסיק ולא על ידי תויר מחילות ממש לם כן ניהיה כזו לת שייך לומר דרשות היחיד כי היכי דהליק לענין הכי נמי נהת לתחת דנוד לסיק למרינן דהוי ניהיה לגולי לברתי וכן לם היא מחילה למעלה לת למרינן נה דה"ל נהת לתחת ולכן נתל נעינן שיהיה הנור רחב ד' טוקת שיהיה רשות היחיד מעלמותה ולתי בפיר פירש"י נעירובין (ל"נ:) ודברי התוס' שם (ע"ת.) ד"ה תלת, דלת פליגי על דברי רשנ"ת הנ"ל וכמ"ש נשנף ד' ועיין ז'.

(ו) ולפ"ז לתי בפיר הת דנית שלין תוכו עשרה וקירויו ונשליתו לעשרה דע"נ הוי רשות היחיד ונתוכו לינו רשות היחיד דזהו מטום דהרשות הרנים שלמעלה הוא רק על ידי נוד לסיק להכי נזה לת למרינן כי היכי דסליק לעילת הכי נמי נהת לתחת, ותנוהר לפ"ז דבפיר י"ל דתוכו לת הוי רשות היחיד נם מדלוריית, וכן מוכח מדברי התוספות והרא"ש והר"ן שהקשו דהכת מהכי ניקת ד"ת לפילו נתוספת מכל מקום נשנף מהכותל ומ"ש מסוכה דלת מהני ניקת יותר מנ"ט מהכותל והתם מדלוריית. נעי כותלים ל"ו דנם הכת לת הוי רשות היחיד מן התורה ולין מקום לספיקו של המשנה נרורה זה.

(ז) נית שלין תיכו עשרה וקירויו משלימו לעשרה דע"נ הוי רשות היחיד ומוהר לטלטל נכולו זהו לפילו ניותר מנית סלתים דלע"נ דהתינית שנתוכו לין רלון לדירה מכל מקום על הנג הוי כתו נכל הנגין והם למרינן נוד לסיק מחילתת הרי התינות שעל הנג הוין לדירה, וכן מפיר נס' ענ"ק נשער נ' יכת"ב נשנף ז'.

(ח) קייתנו נשית התמ"ן ונלוטים הרחבונים לשר נספרד דנליר עתיד נניה עשרה והנו ד' לת למרינן דתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע וישנו הקושיות ע"ז ונידעו דה"ל דזהו רק נזורק נלויר ולת נדנר המטלטל ניד החדם דלם החדם עומד על התל והעמוד הוי דנר שניהו כמונח על נב התל ונב העמוד להרשנ"ת נפ"ק דנשת נשם הרחב"ד ז"ל והריטנ"ת נשם הר"ם ני"ר שניאור ז"ל עיין שנף ו'.

(ט) מרן המחנר נשו"ע סימן שמ"ו וכן נסימן ת"ח לת חילק מידי נין שנת למנית, והרמ"ם תע"נ דפסק כרי אלעזר ס"פ כילד מעברין, מכל מקום מחלק נין שנת למנית דסובר דהיכת דשנת לפילו נמקום שהות יותר מנית סלתים ולת היקף לדירה הוי כולו כד"ת דהת נפ' כ"ז משנת (דף ד') לת הזכיר זה, ורק נמנית נה' עירובין (פ"ז הל' ד') הילך לתם לת היקף לדירה והות יותר מנית סלתים אין לו חלת אלפים אמות עירובו שהות ד"ת, וכמ"ש ההי"ת לדעת הרמנ"ם והוא ננ"י נסימן שמ"ו, ומפרש הרמנ"ם להת דתניא שנת נתל שהות נגוה עשרה והות מד"ת עד ג"ם כו' נפ"ק דעירובין (ט"ו.) דהאי שנת לינו שנת ממש אלא שקנה שם שניתה על ידי עירוב כעין הת לתמרו (כ':) מי שנת נדרך כו' כנון שנת נתל כו', וכ"כ נגליון הש"ם נירושלמי ס"פ כילד מעברין, ומתי דתמה שם על הנ"י כתעט נתנם מתה דהנ"י פסקי שמ"ו הרחה ויקור לדנרי הטור מהך סוגיא דפ"ק הנ"ל, והרשנ"ת דסובר דנם נשנת ממש לם הות יותר מנ"ם נעינן שיהיה מוקף לדירה ברש הירושלמי שם דתמר קל הות הקונה שניתה נקרפף יותר מן הנותן עירובו כו' דזהו נפחות מנית סלתים ור"ת הות הות ר' לעזר דתידכר נהלכה הקודמת והדר ניה וסובר כשמואל, וסרה קושיות הש"ך נדי"ה

הקונה

(ע"ת.) נתוספות ד"ה תלת, וכרו התיהות השע"ל כת"ש נשנף נ'.

הקונה שניתה, דתמה שנעלם מהרשב"ם סונית זו דהירושלמי
ולק"מ, ותדרנה הנה הרשב"ם תזיל לטעתו דפסק כשמואל
ומוכרח לומר דר"ת הדר ביה ותיט סונר כרב, ונירושלמי שם
מינעית ליה מה דיורין מתם תו מפילו רתויה לדיורין (ופסיט)
תן מה דמר ר' יצחק נר נמתן נשם ר' תניגה לת רוחה לותה
כולו מלילה תיס וטיט הלת לחמרה מפילו רתויה לדיורין, והנה
הק"ע ופ"ת הניטו דהכי כר"ת ננמרת דילן דנשם לי רתויה
שתין נה דיורין הייטו שתיגה רתויה לדיורין, ותיטו תוכרח כלל
לדיורין הוי כמו שים נו דיורין ודתכן נתתניתין לימתי נזמן
ד"ת דה"ק מדהוגרך ר' תניגה להשתיעטו דתם תין נה דיורין
למה הוגרך לומר דהני כתילו מלילה תיס וטיט הרי נם נגלו זה
תיטו רתויה לדירה כלל, ולפי"ז מפקנת הירושלמי כשמואל
וכפסק הרשב"ם, ולהלותה להרמב"ם תיכת עוד תילוק בין
שנת למניח דהת נפכ"ז משנת לת הזכיר דנעינן שיהת רתויה
לדירה ונהי עירובין (פ"ו הלי ד') נדין המניח כתב עיר תריצה
לו מערה הרתויה לדירה ומשמע דנשנת מתם לת נעינן נם
רתויה לדירה כלל תלת לשעלם כיון שהיה רשות היחיד תהלך
לת כולה כד"ת והייט דסונר לתיטו רתוי לדירה הוה לת שנפלו
כל מחיצותיה לגמרי תלת כגון שנפלו קנת מחותתיה הנגוהים
דתע"ג וגשאר מחיצת נגוה עשרה ומותר לטלטל שם מכל
מקום לת תזיל לדירה דמחיירת לחם לגן נתוכה כן יפלו
מחיצותיה עוד וכיון דלת תזיל לדירה תין לו תלת תלפיס מתקום
עירובו וחהו כדנרי הרי"ף יהונתן ומה שהקשה הנלמי ע"ז
תירלנו נשנף ת'. ולפי"ז מתי שפיר הת דתמר ר' תניגה לת
רוחה לותה כתילו מלילה תיס וטיט והרי קשיל לן דמי ניתת
שתין נה דיורין הייטו שתיטו רתויה לדירה שנפלו מחיצותיה
שם כן למה הוגרך כלל לומר דהרי מלילה תיס וטיט והרי נלי"ז
תינה רתויה לדירה כלל, ולכן פירשו דמפקנת הירושלמי הוא
כשמואל כנ"ל, ולהרמב"ם דפסק כר"ת לכת"ה הקשה, ותולם
הרמב"ם לשיטתו תיל דתיט רתויה לדירה הייטו שנפלו קנת
מחיצותיה וגשאר נגוה עשרה טפחים והרי רשות היחיד מעליית
ושפיר הוגרך ר' תניגה להשתיעטו דתכל מקום לת מהני דרותין
לותה כתילו מלילה תיס וטיט, ותחנם דשם כן יהיה הדרת
הקושיית לתיל יפרכם הרמב"ם הנרייתת, דפ"ק (טיט.) שנת
נתל שהות נגוה עשרה והות מדית עד ג"ם כר' דשם ניחת
כמ"ש לעיל דמיירי שקנה שניתה ע"י עירוב ת"ל כיון דתיטו
מיירי נשנת מתם הרי נריך שיהיה המקום רתוי לדירה ותל
ועקע לת תזיל לדירה כלל כמ"ש הנלמי ותי ניחת דמיירי נשנת
מתם וכפשטת דמילתת ת"ל למה מחלק הנרייתת נין ר' סחתים
ליחת תנים והרי להרמב"ם נפכ"ז משנת דלת הזכיר תילוק
זה תוכח דשם"ל דנשנת מתם תין לחלק נזה וכדנרי הה"ת ולכן
על כרחך דלהרמב"ם ליכת תילוק נין שנת למניח נתיו רתוי
לדירה ושנת נתל ונקע כיון לתיכת נהו מחיצות דנרי לטלטל
הוי כמו רתוי לדירה ותיטו רתוי לדירה הייטו שנפלו מחיצותיה
לגמרי. וכפירש"י, ומשמה הדנר תנוחר דנס מתי דהנין הה"ת
נדעת הרמב"ם לחלק נין שנת למניח תיטו תוכרח כלל דהת
לשוטו לת דוקת נזה ויפה עשה הגי"י נשוט"ע שלת הניח כלל
דעת הרמב"ם נזה נס נשם יש לומרים ולת כהש"ך.

(י) נירושלמי ס"פ כיצד מערנין נב המנדל נידון כעיר נב המערה
נידון כשדות וכ"ה נתוספתת פ"ד דעירובין, ורלוה מהירושלמי
דמיירי נשתן עירובו לשם וכמ"ש נענף מי דקת"ל דנשב המנדל
הרי כמו תוכה של עיר דהוי כולה כד"ת ונב המערה תיטו כמו
תוכה של מערה ולת נחשב כולה כד"ת ונהת דנב המערה ליכת
תידוש דהת נתתניתין תנן נתלת קל תוכה מע"ב, ונשב המנדל

כ"ל דהוה כעין וכהת דפ"ק דפסחים (מ'.) נב היליע ונב המנדל
ת"ל נדיקה דמפני שנניהם מצופנין תין רתוין לשום תשמיש
והילכך ת"ל נדיקה לפיל הס נתוך הנית, וה"נ נשתן עירובו
ק"ל רנותת דנשב המנדל דלת ניחת תשמישתיה דהוה נב
מצופע הוי כמו תוכה של עיר דשיפוש נורס מעליותת נזה
דכיון דהשב מצופע הנה מפני כך תיטו רתוי לשום תשמיש
והעירות שעל הנב הוי כפיטו כנר מונח למטה תוכה של עיר
דומיא דמנגלל נשם ולפמ"ש לעיל נשיטת ר"י נעירובין
(ל"ג.) דנשב שהות חלק ויפר תין שעשין נליטה ונכסוי על
הכותל ונשב שהיה מצופע היו עשיס נליטה לכסות רתוי
הכתלים והת נהת תלית, ות"ל נשב המנדל דהוה מצופע תיכת
נליטה לכסות רתוי הכתלים והוי מחיצה שתיגה ניכרת דלת
מתרינן נה נוד תסיק מחיצתו לפוס מתי דק"ת"ל כרב ולת
הוי על הנב רשות היחיד ותסור נטלטול ות"ל הר"ת דתין לו
תלת תלפיס מתקום עירובו ק"ל רשותת נדולה נשתן עירובו
נשב המנדל דמכל מקום הוי נידון כעיר דשיפוש נורס לו
מעליותת דומיא דמנגלל משם והוי כמו תוכה של עיר
לנל נב המערה נידון כשדות דשב המערה דהוה נב
שוה וניחת תשמישתיה ולת יפול העירות משם ליטו כמו
תוכה ומתת קל תוכה מע"ב, ונקשה על הפוסקים
שלת הזכירו הלי מידוש דשב המנדל נידון כעיר
ומהתוספתת נרתה דקתני עיטר העיר דקתני התם
היה מודד והניע למערה תין מכנים תת כל המערה תלת מכשב
פתחה של מערה, תחד מערה ותחד מנדל מה נין מערה
למנדל נב המערה הרי הוה כתרן ושב המנדל הרי הוה כעיר
נד"ת נתדת העיטר לנל נתדת התחום תפילו כלתה מדתו נתני
ניתו לתן לו תלת חני ניתו כר', ועיין פי' מרת דתתניתת דהוכית
דשתר דילן ליטו סונר כהתוספתת זו, ותין להתריך.

(יא) התב"ש נסימן יו"ד כתב דתין עושין ספק דרבנן לכתחילה,
ועיין נרכות (י"ב.) נהתינעית פתח ונירך תדעתת דחמרת
וסיים נדשכרת דלת נפשטה וכתב רב תלפס לחזלינן לקולת
ונלת ור"י היה תומר להחמירת דנריך לנרך פעם תחרת, והתב"ש
סיתן ד"ט שהקשה הת קיימת לן בספק נרכות לקולת, ושנלינן
דשם"ס לרעקי"ת הניח בתרי המהרש"ת בפסחים (ק"כ.)
נרשב"ם ד"ה להלישיך דכתב דלת שייך נרכות תינן תעכטת
תלת נשנרכת המצות תבל נשנרכת שהנין כי הכת תסור לתכלו
נני נרכה דכתילו תעל ותכי הוי קולת דלת ינרך כרבנן והשת
נזה על המהרש"ל שם, ולעד"ז דכוותת מהרש"ל להת לרבנן
כשהן יוצתין טשנין נרכה לתפרע דשנרכה תחרושה ליתת הת
דכתילו תעל תהו כהנירסת ישנה נרשב"ם שם ד"ה להלישיך
כר' דלת מינעית דשרים שתין נריכין נרכה לתחריבם נתקומן
שחייב לתחריבם לשרך כר' והתניהים החדשים הקיפו מילת
לתחריבם נשני תנתי עיטר, וטשו נזה ות"ל שם מהרש"ל תוזה
למ"ש מהרש"ל נני נרכה דתשוזה ורק דתיהו תדבר שנרכה
לתחרושה דהוי כשרכת המצות ולפי"ז מהת דמשמע תדברי
הטוסקים דכל נריה מע"ש שהיה מזי התיכים לת יתכל לדם
כ"ש נתוך סעודתו תשום ספק נרכה לתחרושה ותע"ב דהשרכה
הוי מדרבנן ת"ל תוכת כהתב"ש דתין עושין ספק דרבנן
לכתחלה, וכ"כ נס נ"י נשע"ם סימן ל"ז, והנתון נעל פרדם
רתונים הניח מהת דספק תביכה תין תערנין ע"ת תבל תערנין
ע"ת וכתב ההי"ת פ"ו תעירובין דין י"ב דהטעם הוא שתין לו
לנוח לכתחלה לנית הספק שיהת התחלת עירובו ספק ות"כ
תיכת תילוק נזה נין דרבנן שם ספק נד"ת תו שתין לו שתך
כמו ע"ת, והנה לפום שיטת הנ"י נסימן ש"נ נהתינעית דהתשה
מהו שתערים כר' דשרשה הוי ספיקת דתוריית ונכרתלית שרי
משום דהוי ספק נדרבנן ת"כ הטוש"ע לת ס"ל כדנרי הה"ת
דומיא דהולה תע"ש שהיה מלתכה העם מהניח כמ"ש נרש הזורק
מהי"ת מתרי קרתי תריכלת העם מהניח כמ"ש נרש הזורק
(ל"ו) ונספ"ק דעירובין (י"ז:) דרשי תל יצת תש תמקומו תל
יוליא ועיין נתוס' רש שנת ד"ה פשט נעמ"ש, ומוכרתין תט
נתר נדעת הטור דס"ל דהת דתין עושין ספק נדרבנן לכתחלה

זהו דוקא נמד דרגן ולא נתרי דרגן וכמ"ש התוס' שנת נסי' ב"ק, ומזה לח"ב דברי הב"ח נסימן ב"ש נהלינעית דעירובין (ל"ט.) דנעי רגל הוא נרה"י ופי' מחה נר"ה מהו תיקו דכתוב החזו לפילו נכרמלית, והנר"ח כתב נלחת שם דנכרמלית ברי" ונרחה מזה דלימו סוגר כהה"ת הכ"ל

(יב) הא דלהרמב"ם נר' מחיצות הוי כרמלית זהו היכא דהקרקע שוה לקרקע רשות הרבים הסמוך לו ולא לפילת רשותא נזה נזרו חז"ל להניח ג' מחיצות מדין מקום פטור שמותר שם נטלטול ומסרו שם לטלטל רק תוך ד"ח דלא ליתי לחלופי לרשות הרבים לחנל היכא דהני ג' מחיצות לפילת רשותא מרשות הרבים כגון דנגוה ג' מן הרשות הרבים דתו לא מדרם דרסי לה ולפילת רשותא ל"ב נכהלי גוונא לא נרזו חז"ל, ולוקמי לדין תורה דהר מקום פטור ומותר נטלטול, והייט טעמא דנב הסמוך לרשות הרבים תוך י"ד טפחים דרק משום דרגים מכחפים עליו נעי סולם לחנל נל"ז נם סולם לא היה נריך דלא חמי לעמוד נר"ה נגוה פחות מעשרה לליח ניה מחיצות כלל לחנל הנב עומד נחנר הרי יש לו ג' מחיצות והרי מקום פטור מן התורה להרמב"ם.

(יג) ולהרמב"ם נדין נב הסמוך לרשות הרבים נתוך עשרה טפחים ורגים מכחפים עליו לסור לטלטל נגב ד"ח ולהרשב"ח וטוב"ע ברי ורק מחנר לנב לסור וזהו כוונת ההי"ת שהניח דברי הרשב"ח על הרמב"ם להעיר על הלי חידוש והרמב"ם יחיד נשיטתו נזה, ור"ת נתוספות שכתב דסולם קטע שנחנר מחעט כח כרמלית שנחנר דהייט דכח כרמלית שנגב לנד החנר נחחעט על ידי סולם ומותר לטלטל מנב לחנר לחנל נד הנב הסמוך לרשות הרבים נשחר נו דין כרמלית, ולכאורה הוא פלא דחנה יהיה הגבול וסימן ההפסקה ריחכן דהר"ת סובר כהרמב"ם דעל הנב לסור לטלטל ורק דהסולם מחעט כח כרמלית שנגב לנד החנר דמותר לטלטל מנב לחנר ומחנר לנב לחנל הכל נתוך ד"ח לחנל היכא דהני ג' מחיצות לפילת רשותא לין לנו ללא דברי הב"ש נזה.

(יד) החחנר נב"ש סימן שמ"ה סעיף י"ד סחם כדעת הרמב"ם דעמוד ט' ורגים מכחפים עליו הוי רשות הרבים זהו נט' מטחמתים ודעת הטור הניח נשם י"ח ומנואר דדעתו כדיעה הרחבונה דסחם נספחת כיחוע והנר"ח נסימן שם"ח הנין דהחחנר חזר נו וסחם כדעת הי"ח, וכ"כ נס' מ"ח נשער הנין חות מ' וחי', והא ליחא דלעון הב"ש הוא לעון הרשב"ח ולהיפו סובר כהרמב"ם ולהכא כתן חזרה כלל וכמ"ש נעגף י.

(טו) ומש סעיף ט"ז נב הנולט על מחיצת הניח דהוי כרמלית לפילו הוא עשרה ורחב לרבעה ומש חלון פחות לו נין הניח הוי כרשות היחיד וכן זיזין הנולטין כרי לח"כ חלון הניח פחות להם, ולעי"ד הייט חלון לחד ולח"ל יותר ולא כמ"ש נס' קרבן נחנלל ריש פ' כל נערת.

(טז) ניראה להנר"ח פלא על הב"ש נדין הזיזין לחוד ונדין הנגין מוזה להב"ש ולא כמ"כ נמשנה נרורה שם נסימן שמ"ה סעי"ק ס"ו נשם הנר"ח, ולעי"ד נעמרא (ל"ק:) מוכח דלא כהירוזלמי וגם הרשב"ח ליטו מפרש הירוזלמי כלל כדברי התוספות.

(יז) והא דמחיצות שחין ניכרות לא מחרינן נרה לסיק זהו היכא דנעי מחיצה מחם לחנל נרה לסיק לקרב הדבר זה לחנל זה היכא דלא נעי שיהיה שם כשתום נמחיצה זה לחרינן לפילו נמחיצה שחינה ניכרת והייט טעמא דכיפה וגני צורת הפתח דקיימא לן דל"ל לינע ההוא משום נרה לסיק כמ"ש החזרחי.

(יח) שיטת הרמב"ם והטור סימן שע"ד נדין חלר קטנה שכפרלה לנחלה דהקטנה לסורה לעי"פ שחין נכנסין כותלי קטנה לנדולה מטעמא דדיורי נדולה נקטנה, וכ"ד הש"ע ולמחו הוספטו נזה עז ותמן נאמרנו זהזו פלוגתא נין רבנן דנבלי והירוזלמי, ולסלם נתו"ז סחר פסקיה דהרמב"ם ופסק הלכה למעשה להקל דליטו לסור רק כשנכנסין כותלי קטנה לנדולה וכיון דכל עיקר תילתא הוא מדרבנן דלפילו להרמב"ם דבעי ד' מחיצות מן התורה מכל מקום נב' מחיצות הוי מקום פטור מן התורה לפילו מנל רשות הרבים וכ"ש הכא דליטו פרוץ כלל לרשות הרבים לם כן נרחה דיש לסמוך על המקילים.

(יט) נהא דרס"ג שנ"ג שכי נתים נשני נדי רשות הרבים לסור לזרוק מזה לזה היכא דחדלי חד ומחחי חד ובניהם רשות הרבים, הרשב"ח והריטב"ח כתבו נשם הרחב"ד דנננין מצופעין לפילו נשון הוי כמו מדלי חד ומחחי חד ונדולה מזו ליחא נריטב"ח (ל"ח:) נשם התוספות דנגב מצופע לסור לטלטל שם ולשחב נכנים שליכם כשנרים כמו נזה, ולעי"ד נפחות מד"ח יש להקל נגירוף הסנרא דהחידוח ליח לן רשות הרבים דס"ר נוקעין נו נכל יום והו היכא דליכא נלימה.

(כ) נדין הנשרים שיש להם מחיצות מלמטה סחרטו כל ג' ההחירים שהעלה נזה נת' שע"ג ולפילו ננשר קטן שליטו יותר מניח סלחים כ"ל דלריך טורח הפחח עליו להחיר הטלטול נעיר דלפילו חם נימח דעל הנשר הוי היחיד מטעמא דחורר רשות היחיד עולה ומנקיע התקרה נם נלי נוד לסיק מכל מקום לכחי ל"ל דזה מהני לנואי ולא לנרחי וכמו דחניטו נסוכה (י"ט.) נוד לחית והכי נמי ננוד לסיק, הכי נמי נחורר רשות היחיד עולה עד לרקיע ומסחמא לא עדיף, ולריך רלויה לחלק נין ההלכות שחפיני נזה, ועיין נענף ט' וסוף ענף י"ג ולטלטל על הנשר היכא דהוה נשף קטן יש להקל ולא נשר שהוא יותר מניח סלחים, זהו הנרחה לי נזה.

ולרלויה נעה"ח, נאום הק'

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רב ומנ"ד דק"ק

מאנטשעסטער. ענגלאנד.

סימן ה'

בשיטת רש"י דבעי ס' רבוא ברשות הרבים ועוד כמה פרטים בדיני רשות הרבים.

(א) ואחרי לאר ונרנו מעט מדיני רשות היחיד כדוה ויחיעות נריך לרשות היחיד ואם מחיצות נידי אדם מחנטל' נעקיעת רגים, ואם מחיצות נשרים שחלמטה חחרינן נהו נוד לסיק וכפי שנירנו נס"ד, הנה עוד טרם נצוד לשחלתינו נידון עיר ומלטעפטער המרובה נאוכלוסיה אם יש נאותיה ורחוניה דין רשות הרבים נחחיל לדנר מעט נדיני יחר רשרות המחכרים ננרייתא דד' רשויות לשנת.

ענף א'

הנה ננרייתא דפ"ק דשנת (ו.) קחני לימו היא רשות הרבים סרטיא ופלטיא נדולה ומונחות המפולשין ונפי הזורק (ל"ח.) קחמר דמחנאי רשות הרבים שיהיה מקום שחיטו מקורה ושם (ל"ט.) קחמר דנעינן שיהיה רחנו י"ו חמה, והייטו לו שיהיה נלי מחיצות כלל רק שדות ונקעה הוא מהנדדים לו לחיכא מחיצות מהנדדין והרשות הרבים הוא מפולש מעשר לעשר, ולשיטת רש"י נעינן שיהא מצויין שם ס' רגלים, וכ"כ התוספות נשם ה"ג ומדנרי התוספות נפ"ק דעירובין (ו.) וכן מדנריהם פ' נחה חצה נרחה דס"ל הכי להלכה לחנל הר"ף והרמב"ם לח הזכירו חנאי זה כלל וכן דעת הרבה פוסקים דס"ל דלא נחרינן מדנלי מדנר רק לענין נוף המקום רהנו ומפולש ולישנו מקורה לחנל לח לנני מספר החנשים שהיו נכנסים ויולחים שם ועוד דנדנלי ומדנר היו נם ערב רב ונשים וטף לחין מספר ורש"י וסייעתו ס"ל דלא נחרינן מחשכן חלא חילחא דכתינא נמספרם כמ"ש התוס' שם והעולם נהנו להקל כשיטת רש"י כמ"ש הרמ"א סימן שמ"ו דכל רשויות שלנו כרמלית הם. ועיין נט"ז סימן שמ"ה סעק"ו.

ובס' הכנדד נחון יעקב על עירובין שם כתב ושמעתי משם רבן חליהו (הוא הנר"ח ז"ל) רחיה להר"ף והרמב"ם וסייעתם מהא דחמר עולח שם (ו:) הני חנולי דמחחח חלמלח לחלמלח נשולות נלילה חיינן עליהן משום רשות הרבים ונגרכות פרק הרואה (ל"ח.) חחר עולח נקטינן חין מוכלוסח נגגל חנא חין מוכלוסח פחותה מס' רבוא עכ"ל, והנה לכחורה הוא רחיה נוחח, ואחנם לע"ד לחו מיהו הוא דרש"י לטעמו חזיל דהנה נשנת סוף פ' נחה מזליקין (ל"ו:) דקחשיב שם הני חילי דלישחני שמייהו מכי חרב בית המקדש חנוערתא שופר חחר רב לחזי לף לחן נחחר, נגל נורסיף, נורסיף נגל, לחחי

נפ"מ לגיטי כיס והיינו לענין התנית נט מנגל דנקיטין דנעי לזמה ס"ל לותר נפני נכתב ונפני נמחם דעכשיו נני נורסין הם הנקיטים וכתב רש"י ומני תומר נפ"מ לגיטי כיס לענין שיטה שמו וזמה וסם עירו וסם עירה דפסול לריך לכתוב סם של עכשיו ותוספות כתבו דפירש"י אין נראה לרשנ"ם דנגל הוא סם המדינה ולא סם העיר כדלתר נפי עשרה יוחסין כל התרעות עיסה לתרן ישרלל ותרן ישרלל עיסה לנגל כרי, ולא לשכחן סום דוכתא עיר שזמה נגל ללא מדינה היא ואין כותבין סם מדינה נגט עכ"ל, ולכאורה קושית התוספות לק"מ דלש"ע לאין כותבין סם מדינה נגט מכל מקום היכא נפ"מ סם כתבו, וע"ל דהתוספות ס"ל דכיון דלש"ל לכתוב סם כן תו ליט פוסל סם כתב נגיטי כתש"כ התוספות נגיטין (כ:.) ד"ה וסם עירו דר"ת הניח דאיה שאין שטר נפסל כשכתבה נו דנר שהיו לריך מדתמר נכתובות (כ"ה:) לאין מעלין משטרות ליוחסין דלמו תכולה מילתא קא מסהדי ללא תמנה שנשטר ולא על מה שכתוב שהוא כהן ללמת לפילו ליט כהן השטר כשר הכי נמי נשיטה סם מקום הלידה וכן פסק סם רש"י לתעשה, ולפ"ז ש"ל דרש"י ס"ל לתע"ש דלש"ל לכתוב מכל מקום סם כתב נשיטי גרע ורלנ"ה ורגיטי יוחל הטי פסלי נס כן נשיטי נמקום לידה, עיין נמרדכי פ' השולח שהנ"ה נתרלנ"ה דנרלנ"ה היה משנה שמו כרי, וכ"ה נהג"ת סם, ועיין מהרש"ל נתוספות דיה וסם עירו הנ"ל, ונלה"ע סימן קכ"ח סעיף ג', ונהנהה סם, וב"ח סעק"ה, ועוד תמיהת דהנה הד"ת כתב נסם תיקון יבן דסם כתב סם המדינה נגט ולא סם העיר הוי שיטי ומם כתב סם שניהם לא הוי שיטי והונח נב"ח סעק"י ומתי תמן היכא דלישל שי עירות דשוים נשתם ונהנרותיהם הרי לו יתכן לדרך נם לכתהילה לכתוב סם המדינה נגט לם זהו יהיה סימן המנדיל בין העיירות, ותתי שפיר קא לדרך לידע נגל נורסין דנשתנה סם המדינה ולישל שפיר נפ"מ לגיטי כיס, וסרה קושית התוספות, ותוגנם התוס' דנם נלא"ז קושית התוספות לק"מ דנרלנ"ה דרש"י סונר דנגל הוא סם עיר נם כן וכ"כ נונ"ח, ויפלא מה דתקו לרש"י לפרש כן, ולהתוור תתי שפיר, דרש"י לטעמו דס"ל דרשות הרנים לא הוי תלת הם כן לית ניה ס' רנוא תנרי, ולקשה מהא דתמר עולא הני תנולי דומחוה דלמלא דלתותיהן נעלמת תיינות עליהן משום רשות הרנים ומוכרת דנתחוה לנד היה ס' רנוא וכפרש"י סם נעירובין, ולקשה הא עולא נעלמו תמר דאין תוכלוסא נגנל ותחתא היא נגל ולהכי פרש"י דליכא נגל סם עיר ואם כן י"ל דעל העיר ההוא תמר עולא דאין תיכלוסא נגנל ולא על המדינה דנתחוה נלנד היה ס' רנוא.

וראיתי נש"ם החדש שכפס נוילנא נזנרי רנ נסים נאון שכתב ותנוינו להי ז"ל תמר נגל נורסין נורסין נגל כוונת דנר זה לתותה שניהו נתשנה שינה שנתה סם עירו ושם עירה פסול הרי נודע כי נגל ונורסין תחת הן והנט כשר עכ"ל, וי"ל דרש"י דתידש להי פירושא לא רלה דקתני רה"נ נזה, ותולי רש"י כתב ותתי תומר תשום דפליג על רה"נ נזה דלרש"י לריך לכתוב סם של עכשיו, ולרה"נ הנט כשר נין שם כתב נגל או נורסין דליכא נזה שיטי כלל, ותיך שיהיה הרי נם רה"נ נרלה דתפרש דנגל הוא סם עיר כשיטת רש"י, ועיין נתשכול ריש ה' נינית, וכן נתשכול ה' עירונין סימן ס"ד שכתב נשם הגאון והוא רה"נ (כיוצא דנכל מקום שכתוב הגאון סתמא הכוונה לרה"נ) דנעי ס' רנוא נרשות הרנים כוונ דנלי מדנר ושם כן נם רנ הלי נאון לטעמו הוכרח לפרש כן נהא דנגל נורסין דנגל הוא סם עיר, ועיין נגיטין (ס"ה.) דתמרה ליה התקנל לי ניטא נתתא מתסיק ויתנין דתשכחת ליה נגגל תשמע נם כן דנגל הוא סם עיר דלי מדינה הא מתא מתסיק הוא נם כן נתדינה נגל, ועיין נונ"ח הניח תנולות רחוות דנגל הוא נם סם עיר, ושם כן לפסר תפשר דרחוות ההם הכריתו לרה"נ ולפרש"י לפרש כן ולא תגד דס"ל דהרשות הרנים נעי ס' רנוא נוקעין, נרש לוין שיהיה והרי כיון דנגל הוא סם עיר סרה רלתית הגר"ח הנ"ל.

(ב) **ובזה** תמיהת נהג"ת דהתוספות נכתובות (ז'.) ד"ה מתוך, כתבו לעניו הוללה שלא לנורך ניר"ט דמה שנהנו עתה להוליא ניר"ט לנורך נקרי היה נרלה לרש"י דזהו משום דרשות הרנים דיקו לא הוי לנלי כרמלית דלין רחנין ישו תמה ונני יר"ט לא נזור כרי, ונתוספות נשנת (ס"ד:) ותנו שלין לנו רשות הרנים נתור דכל רשות הרנים שלנו כרמלית הוא שהרי לין מונלות שלנו רחנות ללא ס"ר נוקעין נו ס' רנוא נוקעים ותעכ"ם כתנו נפי נמה תשה דכל רשות הרנים שלנו כרמלית הם שלין מונלות שלנו רחנות ישו תמה ולא ס"ר נוקעין נו כרי הרי דקוקא נשלין כ"ז תמה הקילו תנל לא רנו לסתוך להתיר מטעם שלין ס"ר נוקעים לנד ונפי תק"ז טען דעל כרתך נשתר להתוספות מקומות שלין דרך היתר כי תם לסתוך על טעם הפני מה דלין ס"ר נוקעים דתי היה להתוספות פני הטעם מה שליכם רחנין יש לא היו נריכים להניח עוד כלל טעם הפני מה שלדנרי המשלת נניתין הרי הוא נם להתוספות טעם שניט עיקר תכן יעוע דעת התוס' נעירובין (ו:) דתנוי שלינו רחב ישו תמה תם תרכו לתורך רשות הרנים הוי רשות הרנים ותם כן תיך יתנרו התוספות לסתוך להתיר ניתת תכניטי תשה משום שלין המונלות רחנין ישו תמה ומה יועיל זה היכא דתורך התנוי לתורך הרשות הרנים, ולכן כתבו התוספות נהיות שמנולותיהם לא היו רשנים ישו תמה תם כן ע"פ הרוב נאות תיכם רשות הרנים, תתכם היכי שתורכין לתורך הרשות הרנים דתינו תכני טעם הוי הכה נם לו לין להם דין רשות הרנים משום שלין ס' רנוא נוקעים נה נתלת על כרתך טעם שני נתוספות הוא עיקר, ולניתת דהינת עכ"ל, ואני תומר דלא הועיל תידי דתם כן יהיה קשה נהיפך למה הוצרכו התוספות כלל לטעם הרתזון תתרי דרק הטעם השני נתוספות הוא העיקר דתתיר נכל תקום תם כן למה להו הטעם הוי, ולכן נרלה דנם התשלת נניתין הנין דנרי התוספות ס"ל דתנוי ההולך לתורכו של רשות הרנים יש לו דין רשות הרנים ומזה תיירי התוספות ולא התירו רק הני תונלות דתיכם רחנין ישו תמה ונם לין ס' רנוא נוקעים נה כלומר נם הרשות הרנים שהם תפולנים להם לין ס' רנוא נוקעים נהם ולישל נהן תרתי טעמי לפטור תנל הרשות הרנים הרתנים ישו תמה תעכ"פ שלין ס"ר נוקעים נהם הנה לא הקילו התוס' להתיר נהם תהך טעמא לתוד ותתי שפיר דנקטי התוספות תרתי טעמי ניתר.

ואולם הא קשיא על הת"ש תם רנוט היה להוכיח התוספות ס"ל דלתעשה לין לסתוך להקל תפני שלין ס"ר נוקעין תם כן הרי עדיפא הוי ליה להתשלת נניתין להניח דנרי התוספות דכתונות הנ"ל דלא זכרו שם כלל לטעמא דלין ס"ר נוקעין ותוכח התוספות ס"ל דלא תליא נזה תנלי דרשות הרנים ונריך לומר דזהו משום דנכתונות דנרי התוספות לין סתתא דתוספות זי"ל רק נשם הרנ"ח נהתרו וליכא תהם רלוי לסתתא דתוספות ולדנרינו הרי יהיה הדנרים מתונלים ומנושנים תלד דהתוספות דכתונות דהוא נשם הרנ"ח ולפי ס"ל דלא נעינן כלל ס"ר נוקעים דהא פליג על רש"י נפירושא דנפ"מ לגיטי כיס וס"ל נגל הוא שם המדינה, ולכן לא הניח הת"ש דנרי התוספות דכתונות ריפה עשה נזה, ותם לא כיון לזה לתתי לומר עליו לף על נב דליהו לא הני תזליה הזי.

והרמב"ם נפ"י הלכה י"ח כתב הרואה ת"ר לנף לתם כתחד תם יסרחל הם ונתרן יסרחל תומר נרוך תתה ד' תי תלך העולם תכס הרגים וכתב נכ"מ דהא דתשמע תדנרי הרתנ"ם דרך נתרן יסרחל תנרך נרכה זו ולא תרן לתרן טעמו תדתמר שלא לין תוכלוסא נגגל ותפרש דניט כלומר שתפ"ם שירתה ס' רנוא לין להם דין תוכלוסא לנרך עליהם, ולפ"ז הייתי תומר דפירוש זה עיקר דתי

כפשוטו דליכא למ"ד מכין מ"ר אלף. (מיגראל) ניחא אם כן לא שייך על זה לומר דכלל מוחלט הוא (כהורתת מלת נקטינן) דאין מוכלוסת נגנגל דהא אף על גב דהמדינת ליכא מכל מקום יתכן דהיום ולמחר ולזמן מאוחר יהיה שם מכין הסך שמטטרף לנרכה זו ואחתי פסיקא ליה למר כללא דא דאין מוכלוסת נגנגל ואכו לעולם לא יתרנה שם מכין החדש, ואולם אם ניחא להכוונה הוא דדין זה הוא דוקא נאדן ישראל אם כן שפיר אמר עולא נקטינן אין מוכלוסת נגנגל דכללא הוא לעולם ועד, ואף לפי זה קשה למה נקט נגנל דוקא הא נכל מקום נתן לאדן ליכא ונ"ל דנקט נגנל משום דהם היו עשנים לו נמדינת נגנל אבל הי"ה לכל אדן לאדן, ואם כן לפי זה סרה לנמרי הרחיה הנ"ל ודרך לעגין דיבא קאמר עולא דאין מוכלוסת נגנגל אבל מ' רבוא מצויים נה שפיר דנמחחת לאוד היה מ' רבוא ולפי זה אתי שפיר נם אם ניחא דהרשב"ץ מנעלי התוספות נם כן ס"ל כשיטת רש"י, ולנת נרחה כן מהא דנהנמ"י פ"ק מבצע ונהנ"ל מ' כיצד מבחחפין אימת נשם הרשב"ץ נחשובה חי"ל נקנרה ובשאלת על נתי כספות על המים והמים רגילים להתיבש בשעה שאין מים לאסור דאין מחיצה תלויה מחרת נחרבה ואף על פי שם שהה כך לדיקן דרשות הרבים ככרמלית אתי ומטטרף נהדיה דקיימת לן כרב דאמר מנלי אין לת מיט וניער כר, ומשחיחת הנדרים משמע דהל דרשות הרבים שלנו הוי ככרמלית אף על פי שהוא דאין מ"ר מצוי וכשיטת רש"י ולא משום דאין התוכלות רחב ט"ז אמה וכן הנין נמי נית לפרש (בשת לידי כרבע עיין שם), וקשה הל הרשב"ץ סוכר דנגל הוא שם המדינה ולא שם עיר ואם כן מהל דאין מוכלוסת נגנגל ומהל דאמר עולא הכי לטולי דמחחת כך הרי מוכת דלא נעינן. כלל מ' רבוא מחנאי רשות הרבים, ולהאמור אתי שפיר דאפשר דהרשב"ץ מפרש הל דעולא דאין מוכלוסת נגנגל דדין של מוכלוסת הוא דוקא לענין דינא קאמר שאין מ' מוכלוסת נגנגל דדין של מוכלוסת הוא דוקא נאדן ישראל, ואינהו דיש לרחות רש"י דאין הנית לפרים ד"ל ודאסר לחומרת מוסב הרשב"ץ לשיטת רש"י דאם ניחא דרשות הרבים שלנו ככרמלית הרי מנלי אין לת מיט וניער ואסור אבל לקולא לא ס"ל כרש"י וכדמוכח מדברי התוספות דכתובות וכהאי נוונא כתבו האחרונים לפתור הרחיה מהרמ"ל שאין שאיר שכתב דכל דשרות שלנו ככרמלית הרי מנלי אין לת מיט וניער ואסור אבל לקולא לא ס"ל כרש"י וכדמוכח מדברי התוספות דכתובות וכהאי נוונא שהאחרונים לפתור הרחיה מהרמ"ל שאין שאיר שכתב דכל דשרות שלנו ככרמלית הס דמוכח דס"ל כרש"י דהיו נם כן לחומרא לחוד, ועיין יבוא"ר שם ולקמן נסימן ענף ד' מש"כ נזה, ולפ"ז שיהיה נטלה הרחיה הכ"ל לנמרי.

ענף ב'

(ג) ומעתה נגוף הדנרים לדינא קאמינא דלדעתי קא חזינא להסומך על שיטת רש"י וסייעתו דמתנאי דשרות הרבים שיהיו מ' רבוא נוקעים בו לא מיבתנים ונספר מצנה נרורה החמיר ואין מצנתו נרורה נזה, דכנרחה דרחה מש"כ ספר מצנות יעקב ולא רחה התוספות שהביא לו הנמון נית לפרים ז"ל ודין נרמת ניה כי תצד שנים עשר פוסקים מקילים הלא הם הני"ג ורש"י וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והחרי"ם מרוטנורג ורוקח ותוספות פרק נמה לצה והרחי"ם, פרק מי דעירובין והחי"ז והטור ורניבו ירוחם, והמחמירים לעומתם ה"ל המה, הרמב"ם והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן פרק נמה לצה והגמ"ר נמסכת שנת והרשב"ם והרא"ש מתין נספר יראים והה"ת והרי"ץ והמאירי, והנה כמדומני לנו היה רואה דנרי הנית לפרים הרי היה עוד תומה הרנה פוסקים העומדים ליתיב דרש"י והם הרמב"ן והרשב"א מנעלי התוספות כפי מה שמשמע מדנריו נהנמ"י ונהנ"ל (ובכר כתבתי דנזה יש לדון) ושנלי הלקט וריקאנטי סימן ל"ג והאגודה ותרי"ה וכתב שכן דעת ה"ר אלעזר (אולי הוא הרמב"ן) והנהת תרי"ה ומהרי"ו ויש"ל ומה"ד וכתב שכן המנהג פשוט, וכ"כ נעידה לדרך לתלמיד ר"י נן הרחי"ם, הרי עוד ל"ג פוסקים דס"ל להקל ונם מאי דחשב המ"ג את רניבו חם אין הפוסקים לא כרש"י ממנך נזה אחרי דנרי הריטב"א שכתב נפשיטות דרניבו חם חולק על רש"י, ואחנם הלא התוספות שם נשנת נרחה דס"ל דרניבו חם סחר כרש"י, וכן נסה"ת סימן רל"ט ושנלי הלקט סימן כ"ו ונאגודה פרק נמה לצה ונפמ"ג הלכות שנת כולם כתבו נשם רניבו חם דהלכה כרי עוני נר שנון דנגל סופרים הלך אחרי המיקל, ואל"כ לדין לית לן רשות הרנים נמורה מואר עכ"ל הרי דהם

ס"ל דרניבו חם סונר נזה כרש"י, ונספר תקו"ז הוסיף עוד דהמנהל נעירונין כתב נשם הנמון דנעי ס' רנוא (כנ"ל) וכן דעת התוספות ר"ה לעירובין והמנור, הרי עוד ני פוסקים דס"ל להקל, ואני מוסיף על הרחשונים דנמרחתא מיים לרי אהרן הכהן מלוניל נה' שנת סימן רפ"ד הניא נשם תשובת הנאונים דרשות הרנים נמורה הוא מקום נים שם ס' רנוא, וכן התם תשובה זו נתשכול ריש ה' ניתית כנ"ל ועל האחרונים אני מוסיף דכן נתי מהרי"ל סימן קל"ח כתב דאין לנו רשות הרנים נמור ואין מנוי ניניט, וכן נליקוטי מהרי"ל (סימן כ"ח) אמר מהרי"ש נשעת הזעם שמתיירחין כר' לכל מוכלות שלנו אינן רשות הרנים עכ"ד, ופחימת הדנרים משמע זהזו משום דנעי ס' רנוא ואין מנוי ניניט, ועיין תשובת מהרי"ו ויש"ל נליקוטים סימן ח"י כתנ' ליזהר ממנ, ונתשובת משאת נניחין סימן ל"ג ניאר דעתו דהזו משום דס' רנוא לא שכיחא, ואם כן הכי נמי יתפרש דנרי מהרי"ל ומהרי"ש הנ"ל, ועוד דאי כוונת מהרי"ש ומהרי"ל הוא מטעמא דאין רחב ט"ז אמה קשה הלא להתוספות והרחי"ש והרשב"א נשם רי"ו אם אינן מחזיקין רשות הרנים שני נפחות, וקשה סחימת הדנרים, ולזאת נראה יותר דס"ל כרש"י דנעי ס' רנוא ואינו מנוי דנר זה, והרי עוד שלשה פוסקים דס"ל להקל כרש"י, ומך הכל הוספט שנעה עשר פוסקים כמנין טו"ע דס"ל כרש"י וכדאי לסמוך על הפוסקים הללו לחיטו שלא נשעת הדחק ונאחת הרנה מהאחרונים כחנו כן לסמוך על פיסקא דנא, ועיין תשובת מהרי"ט נאהלון סימן רכ"ו שכתב להפוסקים נהנו לפסוק כהרי"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עלי אבל אם התוספות חולקים עליו משמע דפוסקים כתוספות והרי התוספות ורש"י והרחי"ם והטור כולם סוברים דנעינן ס' רנוא וכמה נדולים נאחרי שלש נחי נקט אחר היו נאחריט ולא פקפק אוס חדם נשלש ועי"ז נאחר לל תסנ נגנל שלש ע"כ, הונא נתשובת מים רנים ונשע"ת סימן שמ"ה, והנה נוף תשובת מהרי"ט נאהלון ליט כעת לפני, ומש"כ להפוסקים נהנו לפסוק כהרי"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עלי, הנה זהו דנרי המרדכי נפרק נערה שהונא נסמ"ע נאחרית סימן כ"ה סעיף קטן י"ט ונתנן אנרהם סימן תמ"ז סעיף קטן ד' ומש"כ המהרי"ט נאהלון לאם התוספות חולקין על הרי"ף משמע דפוסקים כתוספות, הנה הלי משמעותא דאה כנר המהרי"ק נשורש כ"נ ונתשובת אחי זקני מהר"ם פאדוה ז"ל סימן כ"ה ורחזה החתן אנרהם נסימן קע"ד סעיף קטן י"ח דהי"ט דנוהנים לפסוק כהרי"ף כשאין התוספות חולקים והיכא דהתוספות חולקים עשים מהם חשבון לחומרא וליכא כללא ומהנה לפסוק כהרי"ף, ועיין תשובת מ"ם סימן ל"ת, ומ"מ נ"ל דאין דרכו הפוסקים העומדים ליחיו דרש"י ותוספות נזה וכנר נהנו עלמא כן כמ"ש התה"ד אם כן אם ירא שמים יחוש לעלמו להחמיר אי יחחה נידיה לנל הם מלהזכיר להוליא דנר נגד המקילים ויפה אחר מהריטי"ן דעל זה נאחר

אל תסנ נגנל עולם.

ולשיטה זו הרי נעינן שיחאספו כל הס' רנוא אל מקום אחד נשוק או נרחוב אבל הא דדרים נעיר זו ס' רנוא ואין מחקנצין לעולם נמקום אחד אלא כל אחד דר נניחו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרנים וכדמוכח מהא דקאחר הגמרא נשנת (י"ט:) משה היכן הוה יתיב נחחנה ליה ומחנה ליה רשות הרנים הואי וקאחר להו ליזראל לא חפיקו ואיתו מרשות היחיד דיוכו לרשות הרנים ופירש"י דחחנה ליה רשות הרנים היא שהרי הכל מעוין אבל כאחד מעוין הרי דנעינן שיהיה מקום כחו מחנה ליה דיהיו שם הכל כאחד מעוין ולולי זאת מחנה יזראל נכללה לא הוה לה דין רשות הרנים ואף על נב דאיכא נהם ס' רנוא משום דנעינן שיחאספו כאחד ולא מהני אחי דכל אחד יושב נאהלו ואם כן נם נעיר נדולה שיש נה דיורין כפלים כיוצאי מצרים יחכן שלא יהיה לה דין רשות הרנים מן התורה אם אין נה מקומות כחו שוקים ורחונות שיענרו שם ס' רנוא כאחד, ועיין ריטב"א נחחיחין דעיר של יחיד (עירובין נ"ט.) שכתב דרש"י ז"ל ניו מנריך שיחייחנו נעיר ס' רנוא אלא שיכנסו נה ס' רנוא כאחד הכרכים והעיירות שהם פחוחים למקומות הרנה ורנילין נה סחרים וכיוצא נהם ואחע שלא ירושלים לא היו נה ס' רנוא אלא ניד או אם כן יש נה משום רשות הרנים לחלחל לחחחיה נעלות נלילה, ואעחה כל שנאחילה נחייחנו נכרכים ושוקים נדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רנים עכ"ל, ולפ"ז הרי לא קפדינן כלל על הדיורין רק

דנעקר שיהיה מקום מענר לס' רנוח, ונלמת הגמרת דמצה היכן הוה יתיב מחנה לויה מוכיח כן דמחנה לויה הוה רשות הרבים ולק על נב דלת הוי דרים שם הס' רנוח ופלת על הריטב"ח שכתב ונעשית של רבים ומדב"י נמתניתין שם מפורש כהריטב"ח שכתב הרי דלם נקנעו שיעשוהו נה דיורין לו נקנעו נה שווקים ע"כ. הרי דלם נקנעו נה שווקים לחול .ולק על נב דלת טוסלו דיורים סני..

(ד) **ובחידושי** הר"ן פרק קמל רבנת (ל:) ד"ה כלן, כתב נשם הרלי"ה דנזמן שהיו ישרלל נמדבר לפילו שלר מדבריות שהיה להם דרך לשם לאותו מדבר הוי רשות הרבים, וכן כ"ל להוכיח מהל דכתב רש"י לל תפיקו ותיתי מרשות היחיד לידכו מלהלליכם ע"כ"ל, וקשה הל הגמרת קלתר דמחנה לויה הולי רשות הרבים ולם כן תשמע לכל מחנה ישרלל הולי רשות היחיד לפילו חון להלליהם ולמה לייק רש"י לפרש מרשות היחיד לידכו מלהלליכם דמשמע תמקון להלליהם ולפילו נתוך מחנה ישרלל הולי רשות הרבים ולפוס דנרי הר"ן נשם הרלי"ה ניחל דנולחי עיקר הרשות הרבים הוא מחנה לויה דשם היו מעויים ס' רנוח כלחד לגל נשניל זה נם כל שלרי המדבר שהיה להם דרך לשם לאותו מקום של מחנה לויה הולי כולו רשות הרבים לם כן פשיטל נמי דהמדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל הולי רשות הרבים דהל לל נרע תשלר המדבר ולם כן לל כשלר רשות היחיד רק לפלגיהם לתור, וכן מוכח מפרש"י שם (ה:) נמועלי מחנות לפלטיל דרך שנעו לדרנכן מייב ופריך הגמרת היכל תשכחן כהלי נועל דמייב ופרש"י היכל תשכחל כה"ג דמפסקל רשותל לחריתי מחייב דילמל לל שייבה רחמנל חלל נמועלי מרשות היחיד לרשות הרבים נהדיל נלי הפסק רשות לחר ע"כ"ל, וקשה הל עיקר הועלה נמשכן היה כה"ג דשם דק נמחנה לויה היה רשות הרבים חה חין סנרל לומר שכל המחנה כולו היה רשות היחיד נתור דמהיכי תיתי דמסתמל היה רשות נין לחכל לכל כדלמרינן פ' חזקת שלין פתחי לחלליהם מכוונין זה כנגד זה חלמל שהיה רשות נין הנבקים כמו מועלות ולם כן ה"ל לנמרי מועלי מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור לו כרמלית, וכן הקשה הפ"ל, וניותר קשה לפי מלי דפירש"י להדיל דרשות היחיד היה להלליהם לם כן משמע דהריות שנין להלליהם לל היה רשות היחיד ועל כרחך דהיה מקום פטור לו כרמלית ומלי פריך היכל תשכחל כה"ג ולהמחד דרש"י כהרלי"ה ס"ל מלי שפיר דכל המדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל היה רשות הרבים לגל דרך להמחנה לויה, ועיין פ"י שם ומ"ש דמדנרי רש"י נפרק קמל דשרופין נסוגיל דכילד מעוברת דרך רשות הרבים תשמע לסוגר דנם מנוי המפולש נמרכו לחורך רשות הרבים לל סני לם רשנו פחות מי"ו חמה ולל כשיטת התוספות שם נשם ר"י וכמ"ש נשילוטי הרשנ"ל דרש"י פליג ל ר"י, ולגלם זהו דוקל לענין רשנו לל סני למיהוי רשות הרבים מן התורה לם אינו רשנו י"ו לגל נרשנו י"ו לחמה שפיר ס"ל דמוקה רש"י לל דרך נעי שייכה דוקל נמקום הזה ס' רנוח נוקעים לל כיון דיש לו דרך להמקדם שמנוי שם ס' רנוח נוקעים הוי עליו נם כן דין רשות הרבים וכשיטת הר"ח, ונלמת ליטל דנרייתל הכי דייקל דקתני סתמל והמדבר דהוי רשות הרבים זה ולל רק מחנה לויה, והרשנ"ם נפרק חזקת (ס.) ד"ה וירל, כתב ומחנה ישרלל כחלר השוחפין דמי לל היה רשות הרבים לגל נמחנה לויה ע"כ"ל, ומפשר לל פלית לשיטת רש"י לדנריו ורק דעיקר רשות הרבים היה מחנה לויה ולולי זאת לל היה מחנה ישרלל רשות הרבים כלל, דנלמת כחלר השוחפין דמי, ומלשם הגמוקי"י כתב שם דמחנה ישרלל רשות היחיד היל כר', ולריך לשנר להגמוקי"י דנזה נופל הול דפליני רנבן ונן עזלי והגמוקי"י פוסק כנן עזלי.

ועוד לחינת לכלורה לינל הוכחה לשיטה זו דלי רק נמקום מחנה לויה הולי רשות הרבים ולו לל הס כן למה הולרך לנני לומר כלן בזמן שישרלל שרוין נמדבר כלן נזמן הזה ליתל לידי ולידי נזמן שישרלל שרוין נמדבר ובלן נמחנה לויה ובלן שלל נמחנה לויה וכ"ש יש המדבר נזמן ההול וכ"ש המדבר נזמן הזה, חלל ודלי כשהיו ישרלל שרוין נמדבר הוי כל המדבר רשות הרבים לפילו שלל נמקום מחנה ישרלל, ולחנם הל ליתל דלטו קתני להדיל נחדל נרייתל דמדבר לל הוי רשות הרבים לינתל דמיירי שלל נמקום מחנה לויה והל הנרייתל דלל קתני נה מדבר דהוי רשות הרבים כלל מוקמינן לה דמיירי נזמן הזה ולם כן להלי תירולת דהנרייתל מיירי נזמן הזה לתי שפיר דלל לידכר נה רשות הרבים כלל מכל הל לל הוי לריך לומר דהנרייתל מיירי רק שלל נמקום מחנה לויה ולין לריך לומר דנזמן שהיו ישרלל שרוין נמחנה לויה הוי רשות הרבים ולפ"ז לל קשה מידי דלל תפיק לידכו מלהלליכם דהל נמקום מחנה לויה הוי רשות היחיד ולל רשות הרבים ולפ"ז ניחל דנולחי עיקר הרשות הרבים הוא מחנה לויה דשם היו מעויים ס' רנוח כלחד לגל נשניל זה נם כל שלרי המדבר שהיה להם דרך לשם לאותו מקום של מחנה לויה הולי כולו רשות הרבים לם כן פשיטל נמי דהמדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל הולי רשות הרבים דהל לל נרע תשלר המדבר ולם כן לל כשלר רשות היחיד רק לפלגיהם לתור, וכן מוכח מפרש"י שם (ה:) נמועלי מחנות לפלטיל דרך שנעו לדרנכן מייב ופריך הגמרת היכל תשכחן כהלי נועל דמייב ופרש"י היכל תשכחל כה"ג דמפסקל רשותל לחריתי מחייב דילמל לל שייבה רחמנל חלל נמועלי מרשות היחיד לרשות הרבים נהדיל נלי הפסק רשות לחר ע"כ"ל, וקשה הל עיקר הועלה נמשכן היה כה"ג דשם דק נמחנה לויה היה רשות הרבים חה חין סנרל לומר שכל המחנה כולו היה רשות היחיד נתור דמהיכי תיתי דמסתמל היה רשות נין לחכל לכל כדלמרינן פ' חזקת שלין פתחי לחלליהם מכוונין זה כנגד זה חלמל שהיה רשות נין הנבקים כמו מועלות ולם כן ה"ל לנמרי מועלי מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור לו כרמלית, וכן הקשה הפ"ל, וניותר קשה לפי מלי דפירש"י להדיל דרשות היחיד היה להלליהם לם כן משמע דהריות שנין להלליהם לל היה רשות היחיד ועל כרחך דהיה מקום פטור לו כרמלית ומלי פריך היכל תשכחל כה"ג ולהמחד דרש"י כהרלי"ה ס"ל מלי שפיר דכל המדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל היה רשות הרבים לגל דרך להמחנה לויה, ועיין פ"י שם ומ"ש דמדנרי רש"י נפרק קמל דשרופין נסוגיל דכילד מעוברת דרך רשות הרבים תשמע לסוגר דנם מנוי המפולש נמרכו לחורך רשות הרבים לל סני לם רשנו פחות מי"ו חמה ולל כשיטת התוספות שם נשם ר"י וכמ"ש נשילוטי הרשנ"ל דרש"י פליג ל ר"י, ולגלם זהו דוקל לענין רשנו לל סני למיהוי רשות הרבים מן התורה לם אינו רשנו י"ו לגל נרשנו י"ו לחמה שפיר ס"ל דמוקה רש"י לל דרך נעי שייכה דוקל נמקום הזה ס' רנוח נוקעים לל כיון דיש לו דרך להמקדם שמנוי שם ס' רנוח נוקעים הוי עליו נם כן דין רשות הרבים וכשיטת הר"ח, ונלמת ליטל דנרייתל הכי דייקל דקתני סתמל והמדבר דהוי רשות הרבים זה ולל רק מחנה לויה, והרשנ"ם נפרק חזקת (ס.) ד"ה וירל, כתב ומחנה ישרלל כחלר השוחפין דמי לל היה רשות הרבים לגל נמחנה לויה ע"כ"ל, ומפשר לל פלית לשיטת רש"י לדנריו ורק דעיקר רשות הרבים היה מחנה לויה ולולי זאת לל היה מחנה ישרלל רשות הרבים כלל, דנלמת כחלר השוחפין דמי, ומלשם הגמוקי"י כתב שם דמחנה ישרלל רשות היחיד היל כר', ולריך לשנר להגמוקי"י דנזה נופל הול דפליני רנבן ונן עזלי והגמוקי"י פוסק כנן עזלי.

ועוד לחינת לכלורה לינל הוכחה לשיטה זו דלי רק נמקום מחנה לויה הולי רשות הרבים ולו לל הס כן למה הולרך לנני לומר כלן בזמן שישרלל שרוין נמדבר ובלן נמחנה לויה ובלן שלל נמחנה לויה וכ"ש יש המדבר נזמן ההול וכ"ש המדבר נזמן הזה, חלל ודלי כשהיו ישרלל שרוין נמדבר הוי כל המדבר רשות הרבים לפילו שלל נמקום מחנה ישרלל, ולחנם הל ליתל דלטו קתני להדיל נחדל נרייתל דמדבר לל הוי רשות הרבים לינתל דמיירי שלל נמקום מחנה לויה והל הנרייתל דלל קתני נה מדבר דהוי רשות הרבים כלל מוקמינן לה דמיירי נזמן הזה ולם כן להלי תירולת דהנרייתל מיירי נזמן הזה לתי שפיר דלל לידכר נה רשות הרבים כלל מכל הל לל הוי לריך לומר דהנרייתל מיירי רק שלל נמקום מחנה לויה ולין לריך לומר דנזמן שהיו ישרלל שרוין נמחנה לויה הוי רשות הרבים ולפ"ז לל קשה מידי דלל תפיק לידכו מלהלליכם דהל נמקום מחנה לויה הוי רשות היחיד ולל רשות הרבים ולפ"ז ניחל דנולחי עיקר הרשות הרבים הוא מחנה לויה דשם היו מעויים ס' רנוח כלחד לגל נשניל זה נם כל שלרי המדבר שהיה להם דרך לשם לאותו מקום של מחנה לויה הולי כולו רשות הרבים לם כן פשיטל נמי דהמדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל הולי רשות הרבים דהל לל נרע תשלר המדבר ולם כן לל כשלר רשות היחיד רק לפלגיהם לתור, וכן מוכח מפרש"י שם (ה:) נמועלי מחנות לפלטיל דרך שנעו לדרנכן מייב ופריך הגמרת היכל תשכחן כהלי נועל דמייב ופרש"י היכל תשכחל כה"ג דמפסקל רשותל לחריתי מחייב דילמל לל שייבה רחמנל חלל נמועלי מרשות היחיד לרשות הרבים נהדיל נלי הפסק רשות לחר ע"כ"ל, וקשה הל עיקר הועלה נמשכן היה כה"ג דשם דק נמחנה לויה היה רשות הרבים חה חין סנרל לומר שכל המחנה כולו היה רשות היחיד נתור דמהיכי תיתי דמסתמל היה רשות נין לחכל לכל כדלמרינן פ' חזקת שלין פתחי לחלליהם מכוונין זה כנגד זה חלמל שהיה רשות נין הנבקים כמו מועלות ולם כן ה"ל לנמרי מועלי מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור לו כרמלית, וכן הקשה הפ"ל, וניותר קשה לפי מלי דפירש"י להדיל דרשות היחיד היה להלליהם לם כן משמע דהריות שנין להלליהם לל היה רשות היחיד ועל כרחך דהיה מקום פטור לו כרמלית ומלי פריך היכל תשכחל כה"ג ולהמחד דרש"י כהרלי"ה ס"ל מלי שפיר דכל המדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל היה רשות הרבים לגל דרך להמחנה לויה, ועיין פ"י שם ומ"ש דמדנרי רש"י נפרק קמל דשרופין נסוגיל דכילד מעוברת דרך רשות הרבים תשמע לסוגר דנם מנוי המפולש נמרכו לחורך רשות הרבים לל סני לם רשנו פחות מי"ו חמה ולל כשיטת התוספות שם נשם ר"י וכמ"ש נשילוטי הרשנ"ל דרש"י פליג ל ר"י, ולגלם זהו דוקל לענין רשנו לל סני למיהוי רשות הרבים מן התורה לם אינו רשנו י"ו לגל נרשנו י"ו לחמה שפיר ס"ל דמוקה רש"י לל דרך נעי שייכה דוקל נמקום הזה ס' רנוח נוקעים לל כיון דיש לו דרך להמקדם שמנוי שם ס' רנוח נוקעים הוי עליו נם כן דין רשות הרבים וכשיטת הר"ח, ונלמת ליטל דנרייתל הכי דייקל דקתני סתמל והמדבר דהוי רשות הרבים זה ולל רק מחנה לויה, והרשנ"ם נפרק חזקת (ס.) ד"ה וירל, כתב ומחנה ישרלל כחלר השוחפין דמי לל היה רשות הרבים לגל נמחנה לויה ע"כ"ל, ומפשר לל פלית לשיטת רש"י לדנריו ורק דעיקר רשות הרבים היה מחנה לויה ולולי זאת לל היה מחנה ישרלל רשות הרבים כלל, דנלמת כחלר השוחפין דמי, ומלשם הגמוקי"י כתב שם דמחנה ישרלל רשות היחיד היל כר', ולריך לשנר להגמוקי"י דנזה נופל הול דפליני רנבן ונן עזלי והגמוקי"י פוסק כנן עזלי.

ועוד לחינת לכלורה לינל הוכחה לשיטה זו דלי רק נמקום מחנה לויה הולי רשות הרבים ולו לל הס כן למה הולרך לנני לומר כלן בזמן שישרלל שרוין נמדבר ובלן נמחנה לויה ובלן שלל נמחנה לויה וכ"ש יש המדבר נזמן ההול וכ"ש המדבר נזמן הזה, חלל ודלי כשהיו ישרלל שרוין נמדבר הוי כל המדבר רשות הרבים לפילו שלל נמקום מחנה ישרלל, ולחנם הל ליתל דלטו קתני להדיל נחדל נרייתל דמדבר לל הוי רשות הרבים לינתל דמיירי שלל נמקום מחנה לויה והל הנרייתל דלל קתני נה מדבר דהוי רשות הרבים כלל מוקמינן לה דמיירי נזמן הזה ולם כן להלי תירולת דהנרייתל מיירי נזמן הזה לתי שפיר דלל לידכר נה רשות הרבים כלל מכל הל לל הוי לריך לומר דהנרייתל מיירי רק שלל נמקום מחנה לויה ולין לריך לומר דנזמן שהיו ישרלל שרוין נמחנה לויה הוי רשות הרבים ולפ"ז לל קשה מידי דלל תפיק לידכו מלהלליכם דהל נמקום מחנה לויה הוי רשות היחיד ולל רשות הרבים ולפ"ז ניחל דנולחי עיקר הרשות הרבים הוא מחנה לויה דשם היו מעויים ס' רנוח כלחד לגל נשניל זה נם כל שלרי המדבר שהיה להם דרך לשם לאותו מקום של מחנה לויה הולי כולו רשות הרבים לם כן פשיטל נמי דהמדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל הולי רשות הרבים דהל לל נרע תשלר המדבר ולם כן לל כשלר רשות היחיד רק לפלגיהם לתור, וכן מוכח מפרש"י שם (ה:) נמועלי מחנות לפלטיל דרך שנעו לדרנכן מייב ופריך הגמרת היכל תשכחן כהלי נועל דמייב ופרש"י היכל תשכחל כה"ג דמפסקל רשותל לחריתי מחייב דילמל לל שייבה רחמנל חלל נמועלי מרשות היחיד לרשות הרבים נהדיל נלי הפסק רשות לחר ע"כ"ל, וקשה הל עיקר הועלה נמשכן היה כה"ג דשם דק נמחנה לויה היה רשות הרבים חה חין סנרל לומר שכל המחנה כולו היה רשות היחיד נתור דמהיכי תיתי דמסתמל היה רשות נין לחכל לכל כדלמרינן פ' חזקת שלין פתחי לחלליהם מכוונין זה כנגד זה חלמל שהיה רשות נין הנבקים כמו מועלות ולם כן ה"ל לנמרי מועלי מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור לו כרמלית, וכן הקשה הפ"ל, וניותר קשה לפי מלי דפירש"י להדיל דרשות היחיד היה להלליהם לם כן משמע דהריות שנין להלליהם לל היה רשות היחיד ועל כרחך דהיה מקום פטור לו כרמלית ומלי פריך היכל תשכחל כה"ג ולהמחד דרש"י כהרלי"ה ס"ל מלי שפיר דכל המדבר שהיה נתוך מחנה ישרלל היה רשות הרבים לגל דרך להמחנה לויה, ועיין פ"י שם ומ"ש דמדנרי רש"י נפרק קמל דשרופין נסוגיל דכילד מעוברת דרך רשות הרבים תשמע לסוגר דנם מנוי המפולש נמרכו לחורך רשות הרבים לל סני לם רשנו פחות מי"ו חמה ולל כשיטת התוספות שם נשם ר"י וכמ"ש נשילוטי הרשנ"ל דרש"י פליג ל ר"י, ולגלם זהו דוקל לענין רשנו לל סני למיהוי רשות הרבים מן התורה לם אינו רשנו י"ו לגל נרשנו י"ו לחמה שפיר ס"ל דמוקה רש"י לל דרך נעי שייכה דוקל נמקום הזה ס' רנוח נוקעים לל כיון דיש לו דרך להמקדם שמנוי שם ס' רנוח נוקעים הוי עליו נם כן דין רשות הרבים וכשיטת הר"ח, ונלמת ליטל דנרייתל הכי דייקל דקתני סתמל והמדבר דהוי רשות הרבים זה ולל רק מחנה לויה, והרשנ"ם נפרק חזקת (ס.) ד"ה וירל, כתב ומחנה ישרלל כחלר השוחפין דמי לל היה רשות הרבים לגל נמחנה לויה ע"כ"ל, ומפשר לל פלית לשיטת רש"י לדנריו ורק דעיקר רשות הרבים היה מחנה לויה ולולי זאת לל היה מחנה ישרלל רשות הרבים כלל, דנלמת כחלר השוחפין דמי, ומלשם הגמוקי"י כתב שם דמחנה ישרלל רשות היחיד היל כר', ולריך לשנר להגמוקי"י דנזה נופל הול דפליני רנבן ונן עזלי והגמוקי"י פוסק כנן עזלי.

ענף ג'

(ה) **וראיתי** דרך יסר לפני רנ נתון לחד מהרמנ"ס מפרש הסוגיל דפרק קמל כפירש"י ורק דפסק כסוגיל לחרת

דפליג על סוגיל זו והול הסוגיל דכריתות (י"ד.) דמסיק ללל מי לתתר דרפרס להל לתתר עתי לפילו נשנת לתר רפרס זלת לומרת עירוב והועלה לשנת ולין עירוב והועלה ליום הכפורים ודתי מתתי דילמל שלני שעיר המשתלח דהכפרו ניום הכפורים נכך ללל דרפרס נזדמת היל וכתבו התוספות שם ונפי שני שעירי (ס"נ:) דיחל נמי הך דהכל ולל דחי דילמל שלני שעיר כו' כדלמי הכל דנרי תורה עניים הם נמקומם ועשירים הם נמקום לחר והול זוקק נזול דנגמרת יוחל דמקומו הול לל דחי ונכריתות דלמו מקומה הול יתריך הגמרת טפי, ולכן סובר הרמנ"ס לפרש דניוחל פריך הש"ס מקדם עתי לפילו נשנת למלי הילכתל ופירש"י מה חילול שנת יו כלן שהועלך להחירו מי תשוס חתוחין דרנכן נעלמל ניהו ומשני מיירי שעת לומר שלם הלך מרכיבו על כתפו, ולפ"ז קשה מלי פריך הגמרת נכריתות דילמל שלני שעיר המשתלח דהכפרו ניום הכפורים נכך ופירש רש"י דהכשר מצותו נכך כמו דומיל דתמידין שקרנן נשנת והל תנומר ניומות (נ:) נתוספות ד"ה לל תעשה דמצותו נכך לינו לגלל מי לפשר לקיים התורה נענין לחר ונטלה מצותו עליו, ומהרש"ל שם ולם כן הכל הרי שם לל מלה השעיר ניום הכפורים היה לפשר לקיים מצות שילוח ולל נטלה מצותו כמ"ש התוספות שם ניומת נמצורע דלפשר לקיים כל שערו נמרט פלת רלשו חקט, ולכן ל"ל דהסתיל דכריתות סוברת כהרמנ"ס דמדנר הר רשות הרבים לף נזמן שלין ישרלל שרוין שם ונשעיר המשתלח כתיב ונלה לותו לעזלזל המדבר ולימל ניומת (ס"ז:) המדברה המדברה נמדבר לרטת טת ונעשן שילה ונית שלמים הרי דמרנה נזמן שילוח ישרלל מן המדבר ותלי לחרן, ותל שמתלקט עשרה מתוך ד' הוי רש"י כשנת (ק.) ושם ניומת ליתל לרן נזירה לין נזירה ללל תחוכה ופירש"י טוק מתוך נזקיפה ולל תשופע כ"כ, דנר לחר לין נזירה ללל דנר המתנזר ריורד ולל היה מניע לחני ההר עד שנעשה תנרים חנרים, ולם כן כשחפו לשעיר מההר שיהו משופע ויופל למדבר הוי כזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, חריקה תולכה להולכה היל חהו הכשר מצותו נכך ולי לפשר לקיים המלה נענין לחר, ולם כן לל מיטריך לחוקמה נחמה כלל מה שלין כן סוגיל דיומל ס"ל כחני' נסתיל דשנת המדבר לל הרי רשות הרבים נזמן שלין ישרלל שרוין נמדבר, לכך פריך עתי לפילו

נשנת לחלי הילכתא ואינטריך לאוקמי נחלה ולכך לא פריך ניומא דילמא שלחי שעיר דהכשרו נכך, ואין דנקטינן להילכתא עירוב והולאה ליום הכפורים אלא כרפרס (וכמתניתין דפרק קמא דמנילה דאין נין שנת ליום הכפורים כרי, ולרפרס קשיא הלי מתניתין) ואם כן מוכח דסונית דכריתות היא עיקר דשלחי שעיר דהכשר מצותו נכך דחדנר הוי רשות הרגים גם נזמן הזה כהרמב"ם, ואין לומר עתי לפילו נשנת הוא משום דחסר לשעיר ותחנוך ועשה לגריס ואיכא חילול שנת משום נטילת נשמה, זה אינו דהיינו גרייתא הוא ספרא וסחם ספרא הוא ר' יהודה דס"ל מקלקל נתמורה פטור עכ"ל.

והנה ננמר דנריו הוא נחפם דהא סונית ערוכה נפסחים (ע"ג) דפריך למ"ד מקלקל נתמורה פטור מהא דתניא השוחט חטאת נשנת נחון לעכו"ם מיב ני חטאות מה תיקון, וקלמר לתיקון שמוליאו מידי הנר מן החי ופיבש"י לנן נח שחס מכלו אינו נהרג והכי נמי ליכא הלי תיקון נשעיר המשתלח, ועיין נתוספות שנת (ק"ו.) ד"ה נחוגל, שכתבו דאפילו נמקלקל נמור משכחת לה דהוי לריכה לנופה כגון חוגל ומנעיר נאיסורי הנפה שסנר שיכול ליתן לכלנו ולנשל נו קדרה, וקשה למאי הוי מקלקל הא מהכי התיקון לעכו"ם, ומוכח דזה לא הוי תיקון דנע"י שיהיה תיקון ליפראל, וקשה מפסחים הנ"ל, ונ"ל דהתם' יפרשו הסונית דפסחים דמהכי התיקון להוליא מידי לנר מן החי ליפראל וכ"כ הפלתי (סימן ס"נ) לייבב הסונית לפוס שיטת הרמב"ם נפ"ט מהלכות שכתב דעוף ירמה לו דאין נן נח נהרג עליו, ומוכח דלא היה מוהר כלל דלזהרתו זו היה מיתתו, ונחולין (מ:) מוכיח הנמרת דמדלא קתני זנח מוכח דהלי נרייתא מיירי נחטאת העוף, ולפ"ז לפיבש"י דמפרש דתיקון שמוליאו מידי לנר מן החי דזהו לנן נח שחס מכלו אינו נהרג אם כן מוכח דנן נח מוהר על לנר מן החי דעוף וקשה להרמב"ם, ותי דקשיא למאי לא פירש רש"י דמהכי התיקון ליפראל ממנ' מקרונות עכו"ם נעי שיעור כזית ונפתה"מ מיירי נמשהו נשר נידים ועלמות, ומ"ל דרש"י סונר דמד"מ מקלקל נחטורה פטור דלניניה פריך מאי תיקון זהו ר' יוחנן לעיבת ד"ר"ם כמ"ם התוספות שם נפסחים, ור"ם הא ס"ל כ"ם למכות ומיירי נמי משום מקרונות עכו"ם נכ"ם וליכא תיקון, והרמב"ם י"ל דס"ל דממן ממר מקלקל נחטורה פטור הוא ר' יהודה ושפיר מ"ל דתיקון לאנר מן החי ליפראל דלולי זאת הוי מייב על משהו נשר נידים ועלמות והשתא מנ' מקרונות עכו"ם ינטרך כזית נשר ואם כן מ"ל דנם התוספות נשנת מפרש כהרמב"ם ושפיר מ"ל דתיקון לנן נח לא הוי תיקון כלל, ומיהיא עוד דנמרי הפלתי ניחת שיטת הרמב"ם חמוה דהא הרמב"ם נפ"ו מה' עו"ז הלי ט"ו כתב דמקרונות המוכל ממנו כ"ם לוקה ולא נעי כזית כלל דהאיסור נמקרונות נם כן כמו ע"ז עלמה הוא משום ולא יבבק נידך מלומה כמ"ש שם נה' נ' וכיון דלא כתב ניה לכילה שהוא נכזית אלא לא יבבק מלומה שחשוב כתב היכלך כל שהוא נמשמע ואם כן ליכא תיקון ליפראל כלל נהא דמוליא מידי לנר מן החי כיון דנם על מקרונות יהיה מייב נמשהו נשר וכ"כ הטורי"ד נחגיגה (יב.) ד"ה לין מוסרין, ומחנם נשיטת התוספות שפיר מ"ל כדנרי הפלתי דהא התוספות נגי"ק (ע"ב:) נסחפקו נמקרונות מי לחסור נהנאה מן התורה ורק נאכילה מ"ל דהוי מן התורה וכתנו דמע"ג לאיסור מכילה מן התורה הוא מדאיתקש לחת, אם כן לכאורה מהאי טעמא נמי תיחסר נהנאה כמת מ"ל כיון דכתיב ואוכלו זנחי מתים לאכילה מיתקש ולא לחנאה הרי מנואר בתוספות מקרונות אינו כמו ע"ז ממש לאסור מקרא דלא יבבק אלי יליפינן מהאי קרא דלא יבבק לין לאלק נין מכילה לחנאה וע"כ דלהתוספות עיקר האיסור הוא מקרא דואכלו זנחי מתים, ואם כן מ"ל דלהתוספות ליכא לאסור נמקרונות כי אם נכזית דוקא כמו כל לאסורי מאכלות שנחורה וכמ"ש נשעה"מ פ"ה מלאות, ונספר משנת חכמים נאורך, ואם כן שפיר מ"ל דהתוספות נשנת מפרשי הסונית דפסחים דהחיקון הוא ליפראל וכדנרי הפלתי הנ"ל והכי נמי נשעיר המשתלח ליכא תיקון שמוליאו מידי לנר מן החי נם ליפראל דלא יהיה מייב אלא נשר ועוד דאפשר דאנרי שהיא לין מנאתים משום נגלה דלע"ע לא נשחט מכל מקום דחייבו לנוף זו היא שחיטתו דאם אי אפשר לו לשחוט אלא נמקום אחד ואם נגו דכתיב לא תשחטו פוסל נשעיר אם נשחטה אחו אחד יום לאחר דחייבת השעיר הוי כשחיטה אם כן מחילה דאי אינו מטמא כנגלה וכאו ערופה דאחריו נזנחים (ע:) דטהורה וכ"פ הרמב"ם נפרק נ' מה' לנועה שעיר דהכשרו נכך, ואין דנקטינן להילכתא עירוב והולאה ליום הכפורים אלא כרפרס (וכמתניתין דפרק קמא דמנילה דאין נין שנת ליום הכפורים כרי, ולרפרס קשיא הלי מתניתין) ואם כן מוכח דסונית דכריתות היא עיקר דשלחי שעיר דהכשר מצותו נכך דחדנר הוי רשות הרגים גם נזמן הזה כהרמב"ם, ואין לומר עתי לפילו נשנת הוא משום דחסר לשעיר ותחנוך ועשה לגריס ואיכא חילול שנת משום נטילת נשמה, זה אינו דהיינו גרייתא הוא ספרא וסחם ספרא הוא ר' יהודה דס"ל מקלקל נתמורה פטור מהא דתניא השוחט חטאת נשנת נחון לעכו"ם מיב ני חטאות מה תיקון, וקלמר לתיקון שמוליאו מידי הנר מן החי ופיבש"י לנן נח שחס מכלו אינו נהרג והכי נמי ליכא הלי תיקון נשעיר המשתלח, ועיין נתוספות שנת (ק"ו.) ד"ה נחוגל, שכתבו דאפילו נמקלקל נמור משכחת לה דהוי לריכה לנופה כגון חוגל ומנעיר נאיסורי הנפה שסנר שיכול ליתן לכלנו ולנשל נו קדרה, וקשה למאי הוי מקלקל הא מהכי התיקון לעכו"ם, ומוכח דזה לא הוי תיקון דנע"י שיהיה תיקון ליפראל, וקשה מפסחים הנ"ל, ונ"ל דהתם' יפרשו הסונית דפסחים דמהכי התיקון להוליא מידי לנר מן החי ליפראל וכ"כ הפלתי (סימן ס"נ) לייבב הסונית לפוס שיטת הרמב"ם נפ"ט מהלכות שכתב דעוף ירמה לו דאין נן נח נהרג עליו, ומוכח דלא היה מוהר כלל דלזהרתו זו היה מיתתו, ונחולין (מ:) מוכיח הנמרת דמדלא קתני זנח מוכח דהלי נרייתא מיירי נחטאת העוף, ולפ"ז לפיבש"י דמפרש דתיקון שמוליאו מידי לנר מן החי דזהו לנן נח שחס מכלו אינו נהרג אם כן מוכח דנן נח מוהר על לנר מן החי דעוף וקשה להרמב"ם, ותי דקשיא למאי לא פירש רש"י דמהכי התיקון ליפראל דאגד נידים ועלמות, ומ"ל דרש"י סונר דמד"מ מקלקל נחטורה פטור דלניניה פריך מאי תיקון זהו ר' יוחנן לעיבת ד"ר"ם כמ"ם התוספות שם נפסחים, ור"ם הא ס"ל כ"ם למכות ומיירי נמי משום מקרונות עכו"ם נכ"ם וליכא תיקון, והרמב"ם י"ל דס"ל דממן ממר מקלקל נחטורה פטור הוא ר' יהודה ושפיר מ"ל דתיקון לאנר מן החי ליפראל דלולי זאת הוי מייב על משהו נשר נידים ועלמות והשתא מנ' מקרונות עכו"ם ינטרך כזית נשר ואם כן מ"ל דנם התוספות נשנת מפרשי כהרמב"ם ושפיר מ"ל דתיקון לנן נח לא הוי תיקון כלל, ומיהיא עוד דנמרי הפלתי ניחת שיטת הרמב"ם חמוה דהא הרמב"ם נפ"ו מה' עו"ז הלי ט"ו כתב דמקרונות המוכל ממנו כ"ם לוקה ולא נעי כזית כלל דהאיסור נמקרונות נם כן כמו ע"ז עלמה הוא משום ולא יבבק נידך מלומה כמ"ש שם נה' נ' וכיון דלא כתב ניה לכילה שהוא נכזית אלא לא יבבק מלומה שחשוב כתב היכלך כל שהוא נמשמע ואם כן ליכא תיקון ליפראל כלל נהא דמוליא מידי לנר מן החי כיון דנם על מקרונות יהיה מייב נמשהו נשר וכ"כ הטורי"ד נחגיגה (יב.) ד"ה לין מוסרין, ומחנם נשיטת התוספות שפיר מ"ל כדנרי הפלתי דהא התוספות נגי"ק (ע"ב:) נסחפקו נמקרונות מי לחסור נהנאה מן התורה ורק נאכילה מ"ל דהוי מן התורה וכתנו דמע"ג לאיסור מכילה מן התורה הוא מדאיתקש לחת, אם כן לכאורה מהאי טעמא נמי תיחסר נהנאה כמת מ"ל כיון דכתיב ואוכלו זנחי מתים לאכילה מיתקש ולא לחנאה הרי מנואר בתוספות מקרונות אינו כמו ע"ז ממש לאסור מקרא דלא יבבק אלי יליפינן מהאי קרא דלא יבבק לין לאלק נין מכילה לחנאה וע"כ דלהתוספות עיקר האיסור הוא מקרא דואכלו זנחי מתים, ואם כן מ"ל דלהתוספות ליכא לאסור נמקרונות כי אם נכזית דוקא כמו כל לאסורי מאכלות שנחורה וכמ"ש נשעה"מ פ"ה מלאות, ונספר משנת חכמים נאורך, ואם כן שפיר מ"ל דהתוספות נשנת מפרשי הסונית דפסחים דהחיקון הוא ליפראל וכדנרי הפלתי הנ"ל והכי נמי נשעיר המשתלח ליכא תיקון שמוליאו מידי לנר מן החי נם ליפראל דלא יהיה מייב אלא נשר ועוד דאפשר דאנרי שהיא לין מנאתים משום נגלה דלע"ע לא נשחט מכל מקום דחייבו לנוף זו היא שחיטתו דאם אי אפשר לו לשחוט אלא נמקום אחד ואם נגו דכתיב לא תשחטו פוסל נשעיר אם נשחטה אחו אחד יום לאחר דחייבת השעיר הוי כשחיטה אם כן מחילה דאי אינו מטמא כנגלה וכאו ערופה דאחריו נזנחים (ע:) דטהורה וכ"פ הרמב"ם נפרק נ' מה' לנועה

סס, ונמרה"פ בירושלמי דפסחים סס ספ"ו תי' דהרמנ"ס לשיטתיה לעיל דכל שומט נשנת מצוס נטילת נשמה הוא דחייב ולא מצוס טובל ונעוכל דוקא הוא דצעינן שיהא טרך לסס כמ"ש נפ"ח מצנת, וקצה לסס כן מלי פריך הגמרת נפסחים מלי תיקן וע"ל דהסוגיא קלי למלן דלמר דשומט נשנת חייב מצוס טובל וכדלימת בירושלמי פ' כלל גדול נפיסקא דהשומטו דשנ"ל למר לית כלן שחיטה, שחיטה תולדת חנורה היא, ופריך ולמה לא תניתה עתהן אלא נגין דתניגן סדר סעודה תניתה עתהן ופי הפ"ת דסומר דשחיטה לא מניגן לה לאב שהיא תולדת חנורה ומוגל מפרק הוא ובכלל דש הוא ופריך ולמה תניתה עתהן (ולמלן לא נמחק) כלומר שלע"פ שחייב עליה הרי לא מט אלא החנות ולמשומעינן שאם עשלן כולן נהעלם אחת שחייב ל"ט חטאות תכיון דס"ל לרשנ"ל דתולדה דטוגל הוא והרי נכלל דש אם כן למלי הילכתא תני לשחיטה הרי אם עשלן לכולן כאחת לא יתחייב על שחיטה דהיא נכלל דש ומשני גגין דתנא סדר סעודה הנך נני תניתה לשחיטה עמהן, ועיין פי הקי"ע, ועיין בירושלמי פ"ג דשנת הלי ה' לימפלגון ר' לעזר ור' יוחנן מד אמר שחיטה עיקר ומנורה תולדה ומורכה מחלק, ועיין סס נקי"ע ופ"ת, ולע"ד למלן דאמר שחיטה עיקר גם נמנורה מ"מ מצוס נטלת נשמה שנאותו מקוס וכדלימת בירושלמי סס פי כלל גדול העושה מנורה ונגרר סה דס מ"מ כר', המוליא דס מ"מ מצוס נטלת נשמה שנאותו מקוס ואס כן מ"מ נמנורה לע"פ אלא דיה נרוך להס וזהו לסס ולמלן דמחלק דמנורה הוא עיקר מ"מ רק כשהוא נרוך לסס וזה כרשנ"ל

(ו) ובשבת (ס"ט.) דפריך לר"ל דנעי שיבנון נללו וכרת מתני' דקתני מניחל לשומעינן דאס עשלן כולן נהעלם אחת דחייב על כל אחת ואחת, דיבל לה לשנת נמלי, ומשני דיבל נתוספות ולליגל דר"ש, ונספר תוספות שנת סס"ד ע"ל הקשה ניסו לרב דאמר שומט חייב נמי מצוס נועב לוקמת דיבל לה לטועב ועשה כל המלאכות מתן מטועב ושומט טעה דלית כלן נניעה וכמו דס"ל לשמואל, והשה לא רמה הירושלמי דרשנ"ל אמר לית כלן שחיטה שחיטה תולדת חנורה היא ולימ סומר כרב כלל ולמי שפיר נין לפי הפ"ת הקי"ע נין לפי הפ"ת

ואפנם קושית זו נס נללו זה לא קשיא מידי דנס לרב דאמר שומט מ"מ לף מצוס טועב לין זה אלא לטועב אלא תולדה לטועב וכמ"ש להדיא הירושים נמלאכת טועב ל"ל תולדה לתורייתא לטועב אחרינן נפי כ"ע שומט מצוס מלי חייבינ רב אמר מצוס טועב כר', ומתניתין דקתני מניחל אלנות מלאכות מרנעים אבר אחת למשומעינן שאם עשלן כולן חייב על כל אחת ואחת ליימ אחטאות אהלאות

ובזה יתיבב נמי מלי דקשה להרמנ"ס נפ"ט מצנת (הלכה י"ד) דאס נתן קנקנתום לתוך מי עפלא שנעשה הכל שחור חייב מצוס טועב דס"ל מ"ש נגמרת (י"ת.) מלן תנא נתיבת מים לזיו זו היא שריינתו להחחיב מצוס טועב, והרמנ"ב נהשנות הקשה דאס כן ניעול סמתכין דנמרי מיניה מנבל תיפוק ליה מצוס טועב המים, והכ"ת מי דלין הכי נמי וחייב שחים, אבל אין יכולין לר"ל דיבל לשנת נטועב והוא לא טועב רק עליה, וקשה דאס כן לוקמת לר"ל דיבל לשנת נטועב והוא לא טועב רק ניעול סמתכין וטעה כהרמנ"ב וזהו לימ טועב, ולהנ"ל לתי שפיר דהא הרמנ"ס כתב סס העושה עין הטועב הרי זה תולדת טועב וחייב כיוצ כנון שנתן קנקנתום לתוך מי עפלא כרי ומניחל דמתניתין הוא נאחטומעינן דחייב ל"ט חטאות מהאלות מלאכות שעשלן כולן נהעלם אחת

ובזה יתיבב נהא דשנת סס, דאמר רב מילתא דאמרי (דשומט חייב לף מצוס טועב) לימא נה מילתא דלא ליתו דרי נתרלי וליתכו עלי טועב נאלי ליכא ליתוס ניח השחיטה דאל כי היכי דליהוה לינבי ולימו ליגבי מיניה, והקשה נספר לור יקרות דאמאי ליתכו עליה מצוס דנאלי ליכא הא ר' יהודה סובר דאלכה שחיי"ל לטופה חייב הכ"ת, דפסיק ריבה דלא ניחא ליה הוי אלכה שחיי"ל לטופה דלרי' חייב ודלא כמ"ס הכ"ת והמ"ת סימן רע"ת נסס יסוד ר"י התסיד, ואס כן האיך ס"ל דרב דהדור האחרון אמי לאחוכי עליה והרי אפילו אס יסנרו כרי"ס אלו אלן דסבר כרי"ס אמי לאחוכי על אלן דסובר כרי יהודה, ולהאמור ניחא טועב חייב דהרין ס"פ ח"ל דשנת כתב דסחיטה שחיטה לא אלכה אלא תולדה היא כעין אפרק שהוא תולדה דדש אס כן נוראי לא דמי לדש ולימ אחייב מ"מ לשהקה הנסחט אמנ היכא שלין צריך להשקה אבל היכא שהוא צריך לה לא דמי לדש ולימ אחייב כלל וכסומט כנשים לטופן דאומר, ועיין מנ"ל סימן ש"ך סע"ק כ"ע ב"כ נסס הת"ת והרשנ"ל ורינ"ש, ומעתה הן אמת דהאומר כאלו נפ"ב דכריתות וניומא נאומא נאלים ונאכון לכנות העליונות והונערו התאחטונות אלליהן דלמלן דס"ל כרי' חייב על הנערה כזו מצוס דהוי פסיק ריבה ואפ"ה מלאכת אחצנת כיון דאלאכה אחיל"ג חייב זהו רק נהנערה וכיוצא שהוא לא אלאכה לגבי נאולדה אס ליתו מאכון והוי אלאכה אחיל"ג ליתו חייב דלא דמי להאב ונשומט דחייב נס מצוס טועב ליתו אלא תולדה דטועב ונאלאכה אחיל"ג דלא דמי כלל להאב פטור לכר"ע הילכך הוכרך לומר דכיאת ליה לליתוס ניח השחיטה כר' ומכון זה ואלי אפיר, ונרמה לסברא זו דהרין הכ"ל אלית נפלוגתא דירושלמי דפ"ג דשנת הכ"ל דאלון דאמר דאטורה עיקר ולימו חייב רק נגרך לסס וכ"ל ת"כ אין שחיטה הוא אלא דאמר דאטורה דאפרק הא אין גרך להסס הנשאט כמו שגרך נאפרק וכו', ולפוס פי' הקי"ע ליתו כן עיין סס.

ובעיקרא דנניעה לאיכא נהא דאיכא נשו"ע ספ"ד ש"ך ליאן כרכוס נאכולים נאכולין מוסר ואין לאוס מצוס טועב אלין נניעה נאוכלים וזהו מדברי הש"ל שלמד מדברי הירושים, ונאוספות שנת סס הקשה מהא דרב דאמרינ נשומט מצוס טועב לטועב הנשר של בית השחיטה הרי דשייך נניעה נאוכלין, ואי נסס נדול אחד דרב ס"ל נאאת ד"ש נניעה נאוכלין אך כיון דקיימת לן אלין עינוד נאוכלין כמ"ש סימן שכ"ת ה"ה כמי אלין נניעה נאוכלין ואף דנעינוד קיימת לן דאדרבן אסור הייטו מצוס דאחזי כעינוד אבל נניעה אין נניעה נס מדברן אסור דפסק הרמנ"ס אלא כרב נשומט מצוס טועב לטועב הנשר של בית השחיטה הרי דקיימת לן כאלן דאמר אלין עינוד נאוכלין והכי כמי נניעה ונקרוב לזה נאוספות ש"ל סימן ל"ג עכ"ד, ומה לעשה כי לא רמו דנרי הירושים נפנים שהנית דנרי רב להלכה דנשומט חייב כמי מצוס טועב וכאן הילכך צריך ליהר לס שוחה נשנת מקוין לנועין כמו אותים אי פרי נולנדיות יזהרו אלא יטנעו מפותיהן ולנושיהן כו', וכ"ה נאו"ז הנדול נה' שנת סימן ס"ג נשם הרא"ם, ואחקוק מפותיהן ולנושיהן משמע ואלי לאס טועב פתו נאשקה לית לן נה מצוס אלין נניעה נאוכלין חבו דנרי השנל"ק ואנוסר הוא דנרי הירושים והשנל"ק קאי נס לרב דאמרינ נשומט מצוס טועב ואלא כהאוספות שנת ואותו נדול וטעמת דאילתא הוא דנשומט דרכו לטטוע הנשר מצוס לניאת ליה נכך כי היכי דליהוה לינבי ולימו ליגבי מיניה והילכך מיקריית נניעה אבל נכל פת ואוכלין לין דרכם לטטוע והילכך לא הוי זה נניעה מצוס אלין דרך נניעה נכך, ונזה סרה נס כן קושיות האור יקרות הנ"ל דלמה אם רב דליכא עליה דאס לא הוי ניחא ליה נניעה זו הרי הוי לין דרכו לטטוע כלל ולא מיקריית נניעה אבל עכ"ז דאמר דניאת ליה לליתוס נית השחיטה דמ"מ כן הוי דרכו נכך ומקרי נניעה, וכ"כ: התוספות שנת סס נעלמו לתרן קושית זו, ולכאורה פלא הוא דאס כן מה הקשה על דין השנל"ק אלין נניעה נאוכלין, ונרמה דס"ל לכרכוס שנותנין נתנבל הנה כל עיקר הנתינה הוא שיהיה המראה נאה ויפה נהוא כמו זהב ואס נזה התיר השנל"ק הרי סובר אלין נניעה נאוכלין זהו כלנל נאור אלין נניעה נאוכלין אפילו נהכי שדרכן נכך ולהכי שפיר הקשה מהא דרב מדיק נשומט מצוס טועב, ואולם אני מחקרתי על נתינת הכרפוס נתבשיל נשביל מה נותנין ואמרו לי כי נותנין לוטו לטעמת וריחו יפה, ואס רצונם לתראה לאחר ישנו עניינים שנותנים ודמייסס פחותים מדמי הכרכוס שקורין אלפרין שהוא יקר ואס כן לכאורה לזקו דנרי השנל"ק שהתיר נכרכוס מצוס אלין נניעה נאוכלין דנתינת הכרכוס הינו נניעה, ואחמם אכתי הינו טח לי דהא נס השחיטה הינו נשביל הנניעה לאוד ואכל מקוס כיון דאיכא נניעה וניאת ליה נזה אחריון דמייב נס מצוס טועב אס כן הכי נמי נהאי כרכוס מע"ג דנותנין לוטו נשביל טעמת וריחו אכל מקוס כיון דאיכא נס נניעה וניאת ליה לייב נניעה זו אס כן לחייס מצוס טועב, וזו דאיתי דנס נגש"ת העיר נדין הכרכוס עיין סס.

וחוזר אמי להדגרים דאיכא פלוגתא אי שחיטה תולדה אחנורה, והנה מע"פ דנירושלמי דפ"ג דשנת הכ"ל קאמר סחמת לימפלגון ר' לעזר ור' יוחנן כר', הנה למלי דאוכח דנמרת דלן (ע"ה.) דר' יוחנן ס"ל דשומט חייב מצוס טועלת נשמה אס כן נתנרר

דר' יותן דאחר דשחיטה עיקר וחנורה תולדה ור' לעזר סובר דחנורה עיקר ואינו חייב עד שיהא צריך לדם וכן ס"ל לרשב"ל דאחר לית כאן שחיטה דשחיטה תולדת חנורה היא, ונרוקא (סימן ע"ט) הניח להלכה כמד"ח בירושלמי דשחיטה תולדת חנורה היא, ונאר"ז הגדול ה' שנת (סימן ע"ג) הניח גם כן הירושלמי נזה הלשון, דשב"ל אחר לית לו שחיטה דשחיטה תולדת לחניזה היא ולמה תניחה עמהן כר' וסיים ואיני יודע מה תולדת לחניזה אם טעות סופר או פירוש מסוס נטילת נשמה עכ"ל, ופלא מאלי דלא הרגיש כי הוא טעות ספר ונ"ל חנורה, (וזה לשון רוחים דהגירסת בירושלמי ולמה תניחה תלת לית מתחך כמ"ש הפ"ח), והסונית דגמרת דילן נפסחים (ע"ג) לפום דנרי מרה"פ הנ"ל נ"ל דקאי לר' לעזר ולר' לקיש דס"ל דשחיטה תולדת חנורה כנ"ל.

ובזה לחיות לקיים דנרי הפלתי בפירושת דסונית לפום שיטת הרמב"ם דס"ל דנן נח לית מוחזר כלל על אנר מן התי דשך דהתיקון הוא ליטראל דמסוס תקרונות נעי כזית נשר, וקשה הא הרמב"ם ס"ל דהחוכל מתקרונות ע"ז כ"ש לוקה כנ"ל, ולהאמור אתי שפיר דנפרק אין מעמידין (כ"ט:) קאמר הגמרא יין מנ"ל דאסור קרא אשר זנחיתו יאכלו זנחי אין נסיכם וזנח נופיה מנ"ל דכתיב ויעמד לנגל פעור ויאכלו זנחי מתים דיתקע זנח לאת כר', והקשה נשעה"מ דאחאי נריך להאי הקישא תיפוק ליה מקרא דואכלת מזנחו כדנרי הרמב"ן נסהמ"ל דו מלא תאכל כל תועבה, ותי' דהגמרא קאי לחזוקיה דס"ל דלא תאכל הוא רק לכילה והתוספות נמרונה דס"ל דתקרונות אסור רק נאכילה מן התורה ס"ל נם כן דהלכה כחזקיה וכדשמ"ש הרא"ש נפי' ניד הנשה סימן י"ז, אבל לרי אפשר נאחת ידעינן מואכלת מזנחו או מלא תאכל כל תועבה דאסור נהנאה מן התורה, והנה נמיר (כ"ט.) חומר ריש לקיש דהאיש מדיר את נפו נמיר הוא מדרבנן כדי לחכמו נאחת, ומחייתי קרבן לעזרה הוא משום דאולין אבשחטו בעזרה לאו דאורייתא ואם כן אי אפשר לו לסמור כחזקיה דהא לחזקיה אחרי נפי כל שעה (כ"ג:) אותו למעוטי תשנ"ע, וא"כ כרי תנהו ס"ל דאחר אותו לעמוטי אחן וזר הסקל דאולין אבנ"א לאו דאורייתא, ואם כן לרשב"ל ידעינן נתקרונות אסור הנאה מן התורה מואכלת מזנחו או מלא תאכל וכיון דכתינא ניה ליאכל דאכילה אחילת איסורו נכזית ואם כן י"ל דהסונית דפסחים קאי לר"ל ושפיר אינא אינא דישראל נאחי אהונית אידי אנר מן התי וכדנרי הפנתי, ואע"נ דהרמב"ם פסק נם כן כרי תנהו, הא לאו מילתא דלהרמב"ם איסור תקרונות נמרינן מקרא דלא ידנק נידך מאומה ותקרא דלא חנית תועבה דלא כתיב נהו ליאכל דאכילה כלל אבל לר"ל י"ל דס"ל כמ"ש ואתי שפיר.

(ז) **והעולה** נקטרה דשפיר היה אפשר לומר דעתי אפילו נשנת הוא נשניל נטילת נשמה דשעיר המשתלח דאע"נ דסתם ספרא הוא ר' יהודה דס"ל מקלקל נתמורה פטור מה נכך הא אינא אינא דאפילו אחי אבר מן החי לנן נח ונם ליטראל דאחר נגלה היה איסורו נכזית ונם לאפשר לאינא נאנרי שעיר המשתלח כלל דין נגלה דנם לרי יהודה דס"ל לכפר לפני ד' קאי על שעיר העשה נפנים מכל מקום הא כתיב וכפר נעדו ונעד ניתו ונעד כל קהל ישראל דאהו כפרת דנרים מיהר וכתינא נשעיר המשתלח כפרה כמו נשנלה ערופה דאחרו כפרה כתיב נה כקדשים ולא מטמאה ואם כן אינא נם אינא דאפילו אחי נגלה ועוד דלהרמב"ם נטילת נשמה לא נעי אינא כלל והנמי דפסחים קאי לרי לקיש דס"ל דשחט חייב משום חובל והאי כאפרק ונעי אינא וכ"ש ואם כן הא אין הכרח כלל אהא דעתי אפילו נשנת אחדר נזמן הזה הוא דאת הרנים דעתי אפילו נשנת הוא משום נטילת נשמה, וקשה מ"ל לרפרם אחירי אהולאה אריקה וכמו שהקשה הרב הנ"ל, ואינרא נם נעוף הדנרים יש לומר נם לפום שיטת הרמב"ם אחדר נזמן הזה אי דאת הרנים אפשר אינא אינא הכא אינא אריקה כיון דהוי אבקלקל נאריקתו ואם אינא אינא אי אינא פלוגתא נין הראשונים ז"ל דהתוספות נשנת (קי"ה:) ד"ה הא כתנו דקריעה על אחו הוי אבלקה שאריכה לעופה כיון שהיא לעורך אינא, ונשנת (ק"י:) כתנו דאבלקה שאינלא"ש קרי כשעשה אבלקה ואין צריך לאחוי עורך כעין שהיו צריכין לה נאחכן אלא לענין אחר כי הצורך שהיתה אבלקה נעשית נשניט נאחכן הוא נעף האבלקה הזריקה אלא אפני האנוה הוא עושה, ליכא אינא, אריקה הוא רק

תולדה

ונאורצן, והונלת האת ת"ל אמת ונאחכן היו צריכים לחפנם שהוציאו לו לד נאם אלא יאכנו אינו צריך לנאם ונאחכן היו צריכים לאחם ואנאן כר', וכן קורע על אחו או אונר כלים לאירמי אימחא לאחכני ניהיה הוי אין צריכין לנופיה דנאחכן היתה קריעה לעורך אינא הנקרע ואינאן נכך כר', ואם כן לפ"ז נראה דס"ל להתוספות דאע"נ דנקורע על אחו אינא אנאה לא אמרינן דעורך אנאה הוי אבלקה הצריכה לעופה אבשם דנאחכן לא היה כה"נ אקלקל אבשם דנר אנאה, וזה סתירה נדנרי התוספות ונרך עין נרול, ושיטת רש"י דאנאה לא אבינ אינא אינא אדפ"י אה לי לנבל פחילה שהיו אקלקל את האנר נציבולו אלא אחקן ועורך, ואינא ליה שהוא אינא אבשם אנאת אית דין, ואוכח דרש"י ס"ל דאנאה לא הוי אינא ואינלא הוי אינא אבשם ועל יד כך נעשה האינוק ישראל שלם דהוי כאו אינעוט ענניו של הדם ועל ידי כך אחכשר והוי אינא אנא ואכ"ש האה"ד סימן רס"ה, והנה הרמב"ם סובר נפ"ח אבשת דהיכא דקורע נאחאו הוי אחקן אבשם דקא עביד נאת רוח לינרו ואכתי י"ם להסאפק לי סובר דעורך אנאה הוי אמי אינא אינא לו לולי סובר דעורך שיהיה נאת רוח לנופו כנון קורע נאחאו דאחקררה דעתו ואכ"כ אאחו ולא עורך אנאה דאנות לאו להנות ניאנו, והאה"פ נירושלמי פ"ג דשבת פשיטא ליה דלהרמב"ם אינא אנאה הוי אינא, ואפילו לפ"ז אכתי ס"ל דזהו רק אנות אלאכות אבל אחולדות כיון דאינן צריך לנוף הדנר לא אמי להאש ולא הוי אולדה וכדנרי הר"ן הנ"ל נני שחיטה, ולע"ד אולי זהו נם כן כוונת התוספות פרק קמא דכחובות (ו.) נהא לאחר רב האי אסוכרית דנזייתא לאסור להדוקה ניומא טבא ובתוספות שם ד"ה האי כר' ואהכא לומר דניבו אם לבינא לאחר לאסור משום אפרק כיון שהנאחו הולך לאיבוד אכל אפשר ריפיה ולא ניאחא ליה ברי, והקשה נספר דרוש וחדוש והא פ"ר ולא ניאחא ליה הרי אשלג"א לר"י אינ דכמ"ש לעיל נשם התוספות נפרק כירה (מ"א:) ובינומא (ל"ד:)] ואם כן י"ל דרב סבר נהא כר"י דאשלג"א אינ דהא אינו דשחוט סבר נדשח"ת כר"ש ואשלג"א שאלג"א כר"י עיין שם, ולע"ד הא אחסוכרת דנזייתא להדוקה הרי האיסור משום שחיטה ואפרק חולדה דנם אם נכהאי נוונא היכא דהוי אשלג"א לא הוי חולדה כלל, וכדנרי הר"ן, ועיין נשבת (ע"ג:) דאחר רב כהנא זאחר ורבי לעניים אינ שחים אחת משום קונר ואחת משום נוטע ונתוספות ד"ה ונריך לעניים נראה דאפילו לרי יהודה דאחייב אשלג"א נעינן נריך לעניים אלא אקרי נעניים קונר אלא נעניו זה וכבשים שסחטן לנופן דאחור ואחאי ליהוי כאשלג"א שאלג"א אלא טעמא לפי שאין דרך דיסה נכך עיין שם לשון התוספות, ולע"ד אולי כוונתם רק נאולדה דהא נזאחר לא הוי קונר אחת אלא חולדה וכאו"ם רש"י זאחר להאחיר הנפן ונריך לעניים להסקה משום דנריך להם הוי חולדה דנריך אאי לקנור עכ"ל, ובזה יתיישב אה דאקשים על דנרי התוספות דאשכחנו נראה דאפילו לרי יהודה משמע דכ"ש דלר"ש ניחא דנעינן שיהיה דוקא נריך לעניים, ובקשה אהא דפי כל כתבי (קי"ז.) דאהדרו הנרייתא אם אינלין חיק הספר עם הספר לא נפגיט את הפסח מעורו, ופריך יאי דאי החם טלטול והכא אלאכה ואחבי כנון אלא קנעי ליה לעיר, ופריך והא אוקה ר"ש נפסיק ריפיה כר', הרי אפרש דגם לר"ש חייב נפסיק ריפיה ואע"נ אלא קנעי ליה, ולדנרינו לא קשיא אידי דהתוספות לא כתבו דנרייתא רק נחולדות ולא נהפשט דהוא אם אלאכה, והנרעק"א נגליון הש"ם הקשה על דנרי התוספות הנ"ל אהא דפרק הנזרה (ק"נ.) התוכא עולצין והמזרד זרדין דנאחרעת דאחנריה נעי ציעורא ואינו חייב על יפוי הקרקע לע"ג דהוי פסיק ריפיה ונאחרעת דיליה חייב נכ"ש אפילו אם אינו מכוין ליפות את הקרקע משום דהוי פ"ר, ויפה הקשה דנרמב"ם ספ"ח אבשת אפורש דזהו תולדה דאורש, ואאמנם י"ל דלהתוספות ס"ל דזהו אב כמו אורש וכקוזיות הלח"מ שם דכמו דזומר דחייב משום זורע דהוי אב אחם אפני שהוא זורה נאיכות פעולתו הכי נמי נחולש עולצין ומזרד זרדין ליפות הקרקע הוי כמו אורש כיון שהם דומים נאיכות הפעולה, ויש להגדם נזה דהתוספות נהא דזומר ונריך לעניים הזכירו קורע על אבת לאפור אבשע דדנריהם הוא נם נאבות אלאכות, ואינ דיהיה הנה לפום שיטת הר"ן ופייעתו ליכא לאימר כלל דנאחיפת השעיר המשתלח אבור לאבדר ליכא חיוב זריקה, דכיון דאינו צריך לנוף הזריקה אלא אפני האנוה הוא עושה, ליכא חיוב, הזריקה הוא רק

תולדה

תולדה ונתולדה נעיין שיהא מלאכה הצ"ע, ואם לא כן לא תהי להתא שהיה נתשכח.

(ח) ועוד אמינא טעמא דנדחיפת השעיר ליכא תיובתא דריב"ל דזריקה לאו מלתא היא אלא מי שקיט הדבר נידיה וזורקו ולא נדחיפת הדבר, ואולם זה תלוי אם לא נימא דזריקה היתה נתשכח שהיו זורקין מחטין זה לזה כדלהיחא נפי הזורק (נ"ו) ועיין פרק קמא דזבחים (ר'). נתוספות ד"ה המוציא נסוף הדיבור מפורש נתוספות דזורק היה נתשכח, וכן מפורש נרש"י שם (ת'). ד"ה ראשה שכה, ותוכח דסי"ל דנכ לתסקנת הש"ס שם נפי הזורק קיימת הך סנרא דהוי נתשכח זריקה שהיו זורקים מחטין זה לזה, ואם כן הרי המחטין היה נידיהן חרקו תותם זה לזה! ותכי"ל לותר דנס נדחיפת דבר אלא היה נידו ליכא תיובתא זריקה אבל התרש"ל שם נפרק הזורק נתוספות ד"ה הכנסה, כתב דנזריקה מרשות ליחיד לרשות הרבים אין אנו נריכין כלל להוכחה שהיתה נתשכח דתסנרא ידעינן דהא לי הוליא מרשות היחיד לרשות הרבים על ידי זריקה, ולפי"ז יל"ל דכתו נבי הולאה קתני נתורת נכתובות (ל"ח:) תגרר ויוצא מלטורכא ליה סד"א אין דרך הוצאה נכך קתני, ופריך הגמרא ונתני לי נרנרני תורתיה הוא ופירש"י דנכיס נדול בית נו תצוי להנביהו תורתיה הוא נגררו ופצינת דהולאה היא לא כן הכי נתי נבי זריקה יל"ל דזריקת השעיר וכיוצא תורתיה הוא נדחיפה ולא נהנבהה נידיו, ואולם גם לפי"ז אתיא דתיובתא דדחיפה שיהיה זריקה לא בייבא רק נדבר שאינו נעל מי כלל תו נגעל מי שהוא קשור נרגליו וכפצת דהרי כשאר תצוי אבל בשעיר המשתלח שלא היה כפות כלל אם כן גם אם נחפו מהנהוג הכא תנד דחיפתו של הדובפו לא היה הדבר מוכרח כלל שיתנגלל למטה למרן נמדבר דהוא רשות הרבים, דהרי היה רשאי להשעיר שילא ויקפץ מעצמו, ונתרנוס יוכתן כתב וידחיניה זיקא תן קדם ד' ויתות, ואין לומר דזהו כמו זורה ורוח מסייעתו דחייב נשנת לכו"ע נפרק הכופס (ס'.) וכן נפרק לא יחפור (כ"ג.) נתוספות ד"ה זיקא, תפורש דזהו דוקא נרוח מצויה ונני שעיר המשתלח נרמה דהיה רוח שהיה מצויה ומעשה נסים, ונירושלמי פ"ו דיומא (הלכה ג') כל יתיו שהיה שתשן הנדיק קיים לו היה מניע למחנית ההר עד שנעשה מדבר אנרין תנרין תשת שתשן הנדיק היה נורח למדבר והסרקין (הייט הנולנים שהוציס נמדבר) תוכלין תותו, אם כן תשתע דעל כל הטענ היה נורח, וכ"כ נספר התורה והחנוה דהיה תפשר לו יתות כי השעיר יולנ על ההריס ותקפן על הנשנות ורק העניו היה נגע, ולכן נרמה נדור דלא היה נדחיפת השעיר מהנוף למדבר תיוב דזריקה מרשות היחיד לרשות הרבים נס לפום שיטת הרמנ"ם דמדבר אי רשות הרבים הוא.

ותע"ב דלענין נפולה נעי הלכה ד"ת, התם היכתתא הוא.

ולפי"ז לכאורה ליכא נס החיוב דטולת כשה נני שעיר המשתלח ובסרה הקובלת הכי"ל דלתא דעתי תפילו נשנת הוא תשום טולת כשה, ואתכם הא ליתא דאם לא תפו ולא תת קיימא לן דירד לתריו ויתיתנ, ונרמנ"ם ספ"ה תענוית יום הכפורים ויתיתנ נכל דנר שתתיתנ, ונירושלמי שם (פ"ו ה"ג) יעתד מי תלתד שהוא עתיד לתות ונת"ל עתידנו מי ותתיתנ נעון, ושפיר קנה דילמא עתי תפיט נשנת תשום טולת כשה, ונרמה דנפשיטות ניחא דנשלמא אם ניחא דהכוונה על תיסור הולאה וכן נזריקה דהוי תולדה דהולאה אם כן תתי שפיר טעמא דיום הכפורים שתני תשנת דתפרשינן קרא דכתיב (ירתיה י"ז) ולא תונילו תשם מנתיכם ניום השנת, נשנת לין ניום טוב לא כש"ל לרנה נניה (י"ב.) תלינא דנית הלל, והכי תני ליה ניום הכפורים לא, דשנת הא תתיר תיום הכפורים, אבל אם ניחא דקתי על טולת כשה יקשה מ"ש יום הכפורים תשנת וכיון דטולת כשה הוי אב תלאכה תו תשום תנורה ותפרק הוי חייב, אם כן נכלל לא תעשה כל תלאכה הוי ומ"ש יום הכפורים תשנת, והילכך שפיר תתר דפרס דהתי עתי תפילו נשנת קתי לעירות והולאה דנזה ניחא לותר דלין עירות והולאה ליום הכפורים ודתי הנתרת מתתי שתני שעיר המשתלח דהכשרו ניום הכפורים נכך והרי כתו תתידין ויוספין נכל שנת ות"ש להתסקנת דלתיין לסנרת דהכשרו נכך שפיר יל"ל דעתי תפילו נשנת הוי נם תשום טולת כשה אבל להסי"ד לת היה תפשר לותר כן, ורק שנת דתתר דזהו שאם הלה תרכיבו על כתפו יל"ל דנאחת דסי"ל כרפרם וכאוקימתת דרבה נגילה סד ואתי שפיר,

ועוד יל"ל דקרא דעתי תירי נשעת שילוחו ולא תנטילת כשה דהרי נטוק, ואנאתי כן נתשונת שתנ"ת סימן ע', ולפי"ז מתילא דאת"ל כלל לפרש דקאי על תיוב דזריקה תטוק למדבר, ואתכם הרב הנ"ל דפירש לכאיתת הרמנ"ם תתפרשת מתיוב דזריקה הנה לניני הקשה שפיר ליתא דהתיוב תשום טולת כשה ונריכין לתו לתירוצו דנהולאה ניחא תשום קרא דניום השנת, ולדנריו דתיוב דזריקה ליכא, תו י"ל דלא תוקי תשום כשה תשום דקרא תירי תשעת שילוחו, וכדנרי השתלת תריב.

ומחוורתא לע"ד ניחת הסתירה תיומת לכריתות הוא לפי תתי דסי"ל לרבנ נזנחים (ל"ב:) דנהיתר לת תתרינן כיון דתיכתרי תיכתרי אבל הולין ונדשה יהתה תתרינן, ותעתה ניומת דקאי לנב שבת דסי"ל טותאה דתויא נלנטר תם כן לענין תולה דתרכינו על כתפו דתי לטותאה דתקרא הוא שפיר תתרינן כיון דנדשה ניום הכפורים היא דנדשה נשנת דנדיתי תתרינן כיון דנדשה נדשה ויפה הוכית רפרם דתין עירות והולאה ליום הכפורים ואם לא כן כיון דתי יום הכפורים היא דתי שנת דלא תתרינן להו תידחי ולהו לא תידחי, אבל נכריתות דלא הזכיר הנתרת הא דרב שבת תם כן קאי לסתם ספרא דהוא ר' יהודה דסי"ל טותאה הותרה נלנטר ואם כן היא שעיר המשתלח דחלה הוי היתר, ושפיר קתתל דשתי יום הכפורים דהכשרו נכך דנהיתר תתרינן להו תיסתרתי ולהו לא תיסתרתי, וכנר התריך נזה שתר נשרי הנולן נעל תנת תוספתה ז"ל נפתת השער לסדר תועד ונספרו שתילות שתולל סימן תי"ב, ועיין נספרי שרי"ת נית לא קתת סימן ני"ת.

ענף ד'

(ט) ויש לחקור לפום שיטת רש"י ושייעתו דנעינן נרשות הרבים והרחוב שבת תתפספים ס' רנוע ליכא אם הפסק תן הקלה אל הקלה נתקום תקורה דיש לו דין כרתלית ותפילו תם יהיו שם תניתם כתול ותעתה יש להסתפק תם זהו הפסק אלא לנרף התניתם תשר תשני הנדיים של תקום התקורה ולא יהיה השוק והרחוב רשות הרבים כלל תשום דליכא ס' רנוע נתקום אחד, ונשנת (פ'.) הוליא תני נרתרות ותזר והוליא תני נרתרות נהעלם אחד תייב לשתי רשויות פטור ר' יוסי לותר נהעלם אחד לרשות אחד תייב לשתי רשויות פטור ואם נתסכת שנת (י"ת.) ת"ר הזורק תרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד נתתנ לתות תייב פתות תדי תתות פטור. תתי קתי"ל הא קתי"ל רשויות תלטרפות כו', ופירש"י זהו לא כרי יוסי, והרמנ"ם פסק כרי יוסי ופסק נזורק תרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד נתתנ דרשויות תלטרפות, עיין רתנ"ם פ"נ תשנת הלכה י"ז ופ"ת תשנת הלכה כ"ד, ונריך לותר דסי"ל כתי"ס נתיזוני הרשנ"ת דזריקה תחת דיעל הוא שיטרפו לכל נתוליו ותזר והוליא כיון דהם נשני רשויות הי"ל שתי הולאות תחולקות לנתרי ודיעל הוא דלא לינטרפו, ועיין נשנת (קי"ד:) כתב לות תחת נטנריה ותות תחת נלפורי תייב כתינה היא לולא שתסתרת קרינה ונכתב על שני פני פנקס ולין נהנין זה עם זה פטור דתסתר תעשה דקרינה דנעי קרינת התפסיק, ונתוס' ד"ה התם לפי כל התנתות נתות תנה (כ"ז) נהניח נשר ע"נ נהלים ונגלה נו כנרתרות נשני תקומות תיכא תלן דתתיין ותיכא תלן דפטר תלן דתתיין סנר לולא דתי לכתב על שני כותלי הנית שלין תזיק כ"ש תסרון קרינה כתו כלן עכ"ל, והיינו דהקרינה נשבר שנלה תיכו תזיק כ"ש תשום דעותד לחתוך נשעת תכילה ותיכו כתו קרינת שני פני פנקס וכ"ש ותיכו כתו קרינת שני כותלי הנית, ולפי"ז נתטתי דקיימי לקורנגת דהחתיכה נהם תקלקלת כדלהיחא נתולין (ת'.) וכן נתנגלית ותתעריקא יעתתי דקפדי העשירים ע"ז תם הבשר תעוך ותרוסק תתכנ נלה תגלם תם יתנו על השולחן חזה תו ירך עבל שליתה יתכן תתך דהחיתוך והקירוע בשר יהיה נחשב כהא כתו קרינת שני פני פנקס לכל הפחות ואם כן בכהאי נוונא נהניח בשר ע"נ נחלים ונגלה נו כרונרות בשני תקומות יהיה פטור גם לתלן דתתיין, ולכאורה תפשר לותר דלהרתב"ם והרשנ"ת דתחלתי נין שני תעשיות לתעשה לחת תם כן י"ל דנכתיבה דהוי בשני תעשיות נזה לחר זה נהא לתריב דהיכא דתתוסר תעשה דקרינה פטור תבל

נהניה נשר על נני נחלים ונגלה טו כרונרות נשני מקומות דהוי נמעשה אחת שפיר לחמרינן דחייב ולעיל דמחוסר מעשה דקרינה דנעי שיחרחק המפסיק ניניהם מכל מקום נזה שני מקומות לא הרי הפסה כמו נשני רשויות נמעשה אחת ונם ר"ל דהכי תרי לישני נמנחות זם פליני נזה דמלן דפטר נגלה נשני מקומות ס"ל דנם נמעשה אחת לחמרינן דרשויות הינן מנטרפות לרי יוסי וכשיטת רש"י ומלו דחייב ס"ל כהרשנ"ם, ולפי"ז הרמנ"ם דפסק נפ"ט מה' שנת הלכה ה' כמלן דחייב נגלה כרונרות נשני מקומות אינ"ל לטעמו נפ"ג מה"י דפסק דנמעשה אחת לחמרינן רשויות מנטרפות, ואינרת דנרלה לי דכתינה שני לותיות לעיל דהוי זה לחר זה מכל מקום לא הוי בלל כשני מעשיות משום דכן לורחיה דמלחכת כתינה נזה אחר זה וכתינה דנן קמנר הוי מישוטת דמישוטת ונם כל מלחכת שנת משכן נמרינן וכתינה נמשכן דהיו רוצחים על הקרשי המשכן לידע לאיזה נן זונו וכותב לות נזו ולות נזו הרי היה שם כתינה על האותיות זה לחר זה ואם כן נכתינה דנן קמנר לנן קמנר מי יש להסתפק לי חייב ריון דלא היה כלל נמשכן כהאי נוונא, ועיין שנת (קמ"ד:) נני זל דיש מכשיל היו סומטין נרימונים כר', מי דמי ערניות לחברת הוא הכא נטלה דעתו אגל כל אדם ונתוספות שם (ל"ב:) ד"ה ואח"ל אגבי הוגל, פירשו דנית מכשיל דאד נגרת הוא נטלה דעתו לע"ג דלכל העלם אם היה להם ריחונים הרנה היו סומטין, ועיין שם ונ"ל) נתוספות ד"ה שהתי, ונק"ש שם, ואם כן נכתינה דנן המנר לנן קמנר הרי לא עדיפא מהא דנית מכשיל הכ"ל דלחמרינן נטלה דעתו ול"ע ולכל אדם נכתינה דנן קמנר נראה לי פשוט דאינו חייב דאין דרך כתינה לו נכך והוי ככותב נשמלנו נאינו לישר דפטור ועיקר כתינה הוא נכותב שני לותיות זה לחר זה כלורת כל תרעא והוי מעשה אחת ומכל מקום נמחוסר מעשה דקרינה פטור ונריכין נם להרמנ"ם לסנרת התוספות דנגלה כנרתנות נשני מקומות דחייב לא דמי לכתב על שני דפי הפנקס משום דנעבר אינו חזיק חסרון קרינה כ"כ וכנראה דזהו משום דעומד להחתך מ"מ כשיכלל ונאטמי דקיימי לקורנגל וכיונת דהתיתוך הוא היזק לפבר דנגלה נשני מהומות כרונרות פטור, ול"ע נזה.

ובתוספות נשנת (פ.) ונפי חזקת הנתים (ל"ה:) ד"ה נהעלם, הקשו לרי יוסי דני רשויות פטור והא נכתב לות אחת נטנריה ואחת נ[פ]טורי חייב דמחוסר קרינה לאו כתינה היא כתינה והכתינה נעמרה כשיכתוב שתי לותיות ולפילו רחוקות זו מזו אגל הכא שם המלאכה היא הולאה וכשהולית לשתי רשויות אכתי לא נעמרה הולאה עד שיקרנס כ"ל, ולע"ד זהו ניחור לישנת דעמרת שם נשנת (ק"ד:) כתב לות אחת נטנריה ולות אחת נ[פ]טורי חייב כתינה היא דאי לאו שמחוסרת קרינה, ומקשה למה הולרך לומר כתינה היא דאי אפשר דהא עיקר טעמת הוא משום דמחוסר קרינה לאו כמחוסר מעשה דמי וכמ"ש נזנחים (ק"ה.) ולא הוי לריך הנמרת לומר כתינה היא ולכן נראה דכוונת הנמרת להעיר לנו למה נהוליך לשתי רשויות פיוור ומ"ש מכתינה דחייב אלא דהחילוק הוא דהתם שם המלאכה הולאה וכשהולית לשתי רשויות נכל רשות אלי אישור אכתי לא נעמרה הולאה עד שיקרנס אגל הכא שם המלאכה כתינה לריך להיות זו אחר זו וכהאי נוונא כתינה היא דהא הכתינה נעמרה כשכתב שתי לותיות אלא ולפילו רחוקות הם זו מזו ואם כן המלאכה עשה נשלותיה אלא דמחוסר קרינה ואינו נחשכן כשהיה רושם על שני הרצי המשכן לידע לאיזו נן זונו היה מוכרח נשעת רשימתו שיהו לל הקרשים סמוכים זה אגל זה אלא היה הנחר פשוט דהרושם יחכן שעשה זה על דפי ההרשים אלא היו סמוכים לל כלל ואחרי כן קרנס ואם כן מחוסר קרינה לאו כמחוסר מעשה דמי, ועיין פי רניטו מנגלל ז"ל שם מש"כ נזה, ולולם לעד"ל דלפי שיטת הרמנ"ם והרשנ"ם הכ"ל דמחלקי נין מעשה אחד לשתי מעשיות אם כן קושיות התוספות לא קשיא מידי דהא נכתינה דנמרינן מחשכן הרי נראה הוא לכתוב הלותיות זה לחר זה ואם כן נכתב לות אחת נטנריה ולות אחת נ[פ]טורי לא הוי אלא כשני מעשיות רק מעשה אחת, ונזה לחמרינן דמחוסר קרינה לאו כמחוסר מעשה דמי אגל נהולאה דנמרינן מחשכן הוא להוליך השיעור ניחד וכשהולית שני שיעור ושוב והוליך שני שיעור ללא ענד כלורתיה הוה נזה שפיר ר"ל דהיכא נפ"ט לרשות אחד שיש מקום להרשות מקרנס ולשתי רשויות פטור עד שיקרנס כיון דענד ההולאה נשתי מעשיות ולא עשה המלאכה נשלימות כאחד להכי נריך שהרשות יגרפס, ונראה דהחוס' דהקשו מכתיבה להא דהולאה ס"ל כשיטת רש"י ללא מחלקינן נין מעשה אחת לשתי מעשיות והכי מוכח דס"ל להתוספות מדשתהו ולא השינו על פירש"י שכתב דהא דרשויות מנטרפות הוא ללא כרי יוסי, וכן מוכח מדנרי התוספות המנחות (ל"ז.) דכתנו לחלן דאחר נגלה נשני מקומות כנרונרות דפטור ולא דמי להולית חני נרונרות והזר והולית חני נרתרות כר', ועיין נל"ק דקושיות התוספות מהא דלרנגן תיינ לפילו לם הולית לשתי רשויות לע"ג דמחוסר קרינה, ולפי"ז מוכח דהתוספות ס"ל דהלכה כרנגן ולא כרי יוסי, ואכ כן נראה דס"ל כרש"י נזה דהנרייתא דזורק מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאמצע ר' לחות חייב דקמ"ל דרשויות מנטרפות זהו רק כרנגן, דלדידן דרי יוסי לא מחלקינן כלל נין מעשה אחד לשתי מעשיות והילכך הקשו התוספות נשנת ונפרק חזקת מהא דהולאה לרי יוסי לכתב לות נטנריה, ותכתי לריך ניאור דמקושיות התוספות מישתע דטנריה ונפורי הוי שתי רשויות כמו נהולאה לרי יוסי דחייבי לחיכל הפסק נין הרשויות וקיל מכ"ל הא להתוספות ומאי פסיקא להו ולילמא נין טנריה לנפורי לא היה רשות לחר מפסיק ניניהם כלל ולפילו אם נימא דכתב לות אחת נטנריה מישתע דהיה כותב נחוך רשות היחיד נטנריה דהיינו ננית וכהאי נוונא, וכן הוא נ[פ]טורי, לכתי מ"ל דהיה ר"ל מפסיק אם ננתים ולא מינעית לרש"י דרשות הרנים תלוי נס' רנות ד"ל ללא היה אם ניתנים מקום שאנוי ס' רנות אלא לפילו להפוסקים דפליני תרש"י ולא נעי ס' רנות קנה מ"ל דהיו הדרכים רחנים י"ו אמה ומפולשים, ואם כן לריכת הפסק מקום רשות הרנים, הרי היו רק רחוק מקום זו טנריה הו נ[פ]טורי, אגל לא הוי שתי רשויות ול"ל דקושיות התוספות הוא לאחי לאחר לפילו כרחלית מפסיק ורגל אחר לפילו פיסלא מפסיק וכ"ש כרחלית שהיה מטלטלת ולריכין לומ לתי התוספות או כמ"ש להרמנ"ם והרשנ"ם דכתינה הוי מעשה אחת והני תלוהים קיימי גם לדיוק למלן דפסק כרי יוסי דהא רנה לא פליג על תני ורגל נזה ואחי שפיר.

(י) **ולענין** נירוף ס' רנות היכא דאיכא נאמצע הזוב והרקוע הפסק אם נימא דגם נזה הדין כמו נני הולאה דאיכא מחוסר אם כן הרי להתוספות קיימת לן כרנגן ללא לחמרינן כלל רשויות מפסיקות ונם להרמנ"ם הרי רק נשתי מעשיות ס"ל דרשויות מפסיקות וזה לא שייך נני נירוף לנזוב ונם כיון דדרכם לנוח זה לחר זה הוי כמו מעשה אחת כמו נכתינת שתי לותיות דלחמרינן מחוסר קרינה לאו כמחוסר מעשה דמי, ומקשה אם כן הרי לעולם יעטרפו לנזוב שנעיר לחרת ולילכו עיר אחרת אלין נה ס' רנות ולפילו מחדינה לחדינה, נשלמת נזה ר"ל דהמלכיות מהלקות, עיין ת"י סימן ל"ז, אגל נחדינה אחת מלי לילכו למיחר, ולכן נראה פשוט דלעניו הזיעור ס' רנות לחמרינן דרשויות מפסיקות, ונרם כיון דנהוליך ואחר והוליך להרמנ"ם ושייעתו לחמרינן רשויות מפסיקות קיימת לן כרנב דלחר והוא ניב חיוב חטאת ניניהם אגל כרחלית לא, אם כן לכאורה הכי נמי נזה דוקא אם היה הפסק רשות היחיד נאמצע אז לא מנטרפי יחד אגל היכא דמפסיק כרחלית לינו הפסק, ונספר חקי"ז כתב דחזרי הרשנ"ם ננ"ג (ל"ו:) ד"ה אגל כרחלית לא כנון נקעה שנתיים לא מחלקת להו דנטל מן התורה להכא ולהכא, הנה מדנרי הרשנ"ם הללו יש ללמוד דדוקא נהיכא מכנר שני רשויות הרנים וניניהם כרחלית אז מן התורה נטלה כרחלית להכא ולהכא אגל לא היכא דנעינן מחחילה לעשות רשות הרנים ונעינן דוקא אכל מהום יכנום החת לותו הסוג ולא הוי שיהול ע"ז שם רשות הרנים אז לא נתחי[ל] לת כל המקום יחד לא יהיה על זה שם רשות הרנים אז לא נתחי[ל] שמקום שתין עליו שם רשות הרנים והיה כרחלית נם הוא יוריך נכדי שמקום זה יהול ניל זה המהום שם רשות הרנים ע"כ. והנה לפום רהיא זו יהיה מוכח דלא מלנד דהיכא דנאמצע הזוב היכא הפסק כתו שנת מהורה הוי הפסק דנעין כזה לעולם לא יהיה רשות הרנים אפילו אם ירנה לכנים כתול דרשות הרנים מקורה ליכא דאיכא דיומה לדנלו מדנר כשנת (ל"ח.) אלא אפילו היכא דמפסיק נאמצע הזוב לאיזה כרחלית שאפשר שיהיה מאחו נם רשות הרנים מכל מהום הוי הפסק לעניו נירוף הס' רנות דהא הרשנ"ם מיירי מכרחלית

דנקעה ואם ניתק כדברי הרב תק"ז לפ כן מוכח דגם נקעה הוי הפסק גזה, ולע"ד הוא נגד הסנהד והשכל דהא כל היכא דליכא ס' רעוי לגיטת רש"י הוא כרתלית לפ כן נהך נקעה נחמנע הסוק ניכא הפסק מידי דהרי הכל הוא כרתלית ואיכא הפסק הוא ומחילת חל על כל המקום סס רשות הרגים, ומעתה מטלטר דגם עיקר הרחיה מדגרי הרשנ"ם ליתא כלל דהרשנ"ם מיירי היכא דליכא שי רשויות הרגים נמורות ונינהן כרתלית, והגה רש"י נשנת (פ.) כתב נטעמת דרגה דכיון דלא מפסיק לה רשות היחיד חדא רשותא היא עכ"ל. הה לינו מונן כלל דאיך מפשר דחדא רשותא היא הלא כרתלית שנינהיים הוא מדאורייתא מקום פטור ולחה זה לא יהיה הפסק ולהכי הוסיף הרשנ"ם טעמא דנטל הוא כלומר דכיון דהוא מקום פטור לינו דגר חשוב ונטל מן התורה להכא ולהכא, וכל זה הולרך הרשנ"ם היכא דהמחדים ליכא רשויות הרגים נמורות אבל היכא דליכא רשות הרגים נמור משני הלדדין וכגון בניהון דיכן דליכא ס' רעוי נכל נד ובינתיים כרתלית אם כן הרי אין לנו נריכין כלל להך סנהד דנישול דהא כל היכא דליכא ס' רעוי לגיטת רש"י הוא כרתלית, ואם כן הכא הוא כרתלית, ולפי"ז נרחה דגם נשטת מקורה התפסיה נחמנע הסוק ניכא הפסק מידי דגם נלי ניטול הוא רשות אחד ומחילה יסול על הסוק סס רשות הרגים כיון דנהני כרתלית ניחד ליכא ס' רעוי וליכא הפסק רשויות ניעותם ומחש"פ כן הוא דמעיקרא הודם לתן תומרים דתן הלדדים הוא רשות הרגים הרי לו הכל כרתלית ולא מינעית להפוסקים דרשאי לטלטל מכרתלית לכרתלית, וכגיטת רש"י ורא"ש וטו"ש סימן שמ"ו דלא דוקא סלע אניס מותר נעירובין (ס"ז:) אלא דהי"ה מקרפף יותר מניח סאתים לשאר כרתלית דיוצה העותד אלנה, אם כן לפי"ז כל מיני כרתלית חדא ניעהו, וכלשון התרוכי ריש שנת ואלא אפילו לדעת הרלנ"ד, וכן דעת הרמנ"ם להה"ת נפ"ו מצנת דרך מסלע אניס ליס הוא מותר לטלטל ולא נשני כרתלית דינצה הסמוכים זה אנל זה, ואם כן אסור לטלטל מן התהום המקורה לכרתלית שאנלה מכל מקום הא ליכא הפסק רשות אחד אבל דכלום נשם כרתלית יקרתו וליכא כלן הפסק מידי ואח"כ דלכן תומרים דתן הלדדים מלטרפים והרי רשות הרגים אם כן הרי מחילה נטל הכרתלית להכא ולהכא כדברי הרשנ"ם ואין לומר דאם כן הרי מלאנו רשות הרגים מקורה והרשנ"ם הרי מיירי מכרתלית דנהנה ולא נשטת מקורה דנאחת נרחה דגם נעקרה דמיירי הרשנ"ם אין כוונתו דנטל לנתרי שיהיה להלי נקעה אין רשות הרגים דאיכא, דנתרת אנל כרתלית לא משמע דנשאר אם כרתלית להלי כרתלית ורק לענין הפסק קאמר דנטל הכרתלית להכא ולהכא אלא יפסיק ואם כן שפיר י"ל דגם נשטת מקורה הדין כן דאינו מפסיק אנל אינו נעשה רשות הרגים, ואלי שפיר הא דפריך הגמרא נשנת (י"ת.) לרב מהא דענלות תחתיהן רשות הרגים, ואלי פריך ליתא דהתם אינו מפסיק ואחילה דגעשה רשות הרגים, ולהאמור אלי שפיר דאכל מקום התקורה נשאר כרתלית ואלי קאמר תחתיהן רשות הרגים ומפיק דגאחת לא הוי הענלות מקורה כלל.

ומסקנת הדברים פרי הכרם אשר אנחנו בוצרים בזה לדינא בקצרה בס"ד שמונה המה.

(א) דאלן לסומך על שיטת רש"י דמחנלי רשות הרגים הוא שיהיה גם ס' רעוי נוקעים לא מיבחנים דרבו ורבו הפוסקים השומדים ליניהו וכן פסקו כל גדולי האחרונים, ונספר מצנה גדולה אין מצנתו גדולה נזה.

(ב) לגיטת רש"י ופייעתו יתכן גם נעיר נדולה שיש נה כפלים כיולאי מגרים ויותר אכל מקום אין לה דין רשות הרגים דלא מהני אלי אכל אחד יוצא נניהו נאהלו אלא דנעינן שיתאספו נמקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחונות שיעברו גם הס' רעוי אחד אינו רשות הרגים.

(ג) ואולם היכא דליכא נהעיר מקום דאלי גם הס' רעוי אחד אז נם שאר המקומות והרחונות שיש להם דרך לאותו מקום ורחנים ט"ז אחה ואפולם לפם הוי רשות הרגים וכמ"ש נאידוש הר"ן נפ הרא"ה, והנאלי לזה סתוכין מלישנא דרש"י נפרה המא דשנת ופרק הזורק גם לישנא דנתרת מוכח הכי. גרס לענין מחילה י"ל דהוי כאלו מונחות המפולנין דלא נעי דלאות נעולות כרשות הרגים אחא.

(ד) נעוד נ' מקרנע נדיני זריקה נשנת ואי נריך שיהיה דוקא דגר הגזרק ניהו נשעת זריקתו או אפילו אם לא היה ניהו כלל אלא דאפו ונאחיפתו הלך ד"א נרשות הרגים או מרה"י להרה"ר נאי אינ אינ ואנל הסנרא נרחה דנאחת כנד דאין הדרך להנייהו נידוי אינ"ש נאי נדאחיפתו וכמ"ש נכתונות (ל"ח:) נהולאה נמגרך רוצא נרגרני מורחיה הוא, ואולם ננעל אי אחינו קשור נרגליו ודאפו אלוק שהוא רשה"י להה"ר נרחה דאינו אינ על זריקה כר, ונשעיר האשלת לא היה אינ זריקה גם לגיטת הרמנ"ם דמדגר נזה"ז הרי רשות הרגים ופלפלנו שם אי שעיר האשלת היה אלנה כנגלה והעלינו לכרש"ע כפרה כאינא ניה כקדשים אנל נאכילה ודאי היה אסור ולא אמרי דדאייתו לגוף זו היא שאיטתו להתירו נאכילה ולא כאנאת.

(ה) ונדין זורה שהזכרנו שם רלאתי להעיר גזה נאש"כ הרא"ש פסי' ש"ט הרוקק נרוח נשנת והרוח אפזר הרוק אינ אשום זורה והוא אדברי אהרי"ל נשם אור"ז, וירושלאי פרק כלל נדול והאחרונים אאנו ע"ז אלא דאין דרך זריה נכך, ונאשנת רש"א סימן כ' הוסיף להפליא דאם היה אחלה ניהו הרוק לטפות דקים אה שעאה הרוח עושה לא היה אינ זורה אינו אלא נאעניר פסולת ואין אינאיינ עאה כשנעשה זה ע"י הרוח, ועוד הרז"ה פ"ק דפסחים כאנ נ"ד שאל להיות נשנת האאן שנאלר אחר אכילתו אאפר וזורה לרוח אשאע דנכה"נ לא אקרי זורה והנ"א סי' אא"ד הניאו להלכה, וכן הא"ל לאשונה סימן אא"ו ורק האנ"א סי' אא"ו סעק"א כאנ דזה נ"ע אהירושלאי דרוק, ולאין הירושלאי נפ' כ"נ ה"נ, רקק והפריאתו הרוח אינ אשום זורה וכל דגר שהוא אאוסר לרוח אינ אשום זורה. ופי' הק"ע אאוסר לרוח פי' שהרוח אאסרו ואפרו לאלקים דהיס אאו כדברי הא"ז והוא אאוה כנ"ל.

והאחרונים כאנו לפרש ע"פ הא דאיאא ננ"נ (כ"ו.) כי הוה נפני נ"ל כי אאדרי אוהה ר"י נגירא דיליה הנ"א דקא אלי אכאו הכא זיקא הוא דקא אאטי ליה, אאקיף לה אר נ"ר אבי א"ש אזורה ורוח אסייעתו, ופירש"י כי היכי לענין שנת הוי הא לענין נזיקין נאי כאו אשיב ליה אאהוה קאיה דאריאר נ"ל היינו זורה ורוח אסייעתו ע"כ הרי דרקאת זיקא קא אאטי לה יש"ל דלא ניאא ליה לליזל כאו דאסיק אס הס"א לעפ"כ נ"ל להני אאורלאי דיש לדאוקו לחיובא דאלאכת שנת והרי הוא כזורה ל"כ ה"א נרוק שהפריאו הרוח ד"א נרה"ר או ארה"י להרה"ר דאיאר הקאר הירושלאי רקק והפריאו הרוח היינו שהפריאתו דאיאר דקאאר אר ארה"י להרה"ר אאיאר אשום זורה וכדאאר חון לד"א נרה"ר או ארה"י להרה"ר אאיאר אשום זורה וכ"ש נגא"ר נהפריא הרוח לרקאת דהיינו זורה וע"ז שפיר אסיים הירושלאי וכן כל דגר האחוסר לרוח היינו כאו דאסור לפחות הדלת כנגד הנר דשאל יכבנו הרוח וכן לפחות הדלת כנגד האזורה דאארו (שנת ק"כ:) אי נרוח שא"א אי אאו אאו דגרי, וכן כל אלאכה שהיה נעארת כ"א נסיוע הרוח אינ אשום זורה פי' דשאיעין אזורה לכל אלאכת שנת דע"י סיוע הרוח אינ ואין הכוונה דהוי אולדות הזורה אלא דאי דיהו הוא הולאה או אאעניר וכדומה, ועכ"ז שאיעין לאיונש אזורה ורוח אסייעתו דאשום כעושה נעצאו כל אלאכה, ונאו"ז הלשון כאו נירושלאי ואי"כ פירושו כנ"ל ורק נאהרי"ל כתב הרוקק נתוך הרוח והרוח אפזר את הרוק אינ אשום זורה עכ"ל, י"ל החכרון של האלקט לא קלא השערה נאלת אפזר, ואפשר שכוונתם נ"כ נאלת פזר שהוציא אתן לד"א, עכ"ד.

ואישתמיטתיה להני אחרונים אש"כ נתשונת ר"ח או"ז (סימן קל"ד) נארונה (ע.) נאומר זרוק נניגוד לאחרי ואקנה לי אחרי ופריך אכי אטי לאחר אחרו קנין אחייב נעפשו לא הוי עד שיטות והקשו התוספות אה נכך כיון שהקנין בא בין עקירה להנחה יפטר שעקירה טרך הנחה היא כדרי אחין דאאר הזורק אן אחחילת ד' לסוף ד' וקרע שירים נהליכתו פטור ושאל י"ל דאני נניה לא ניחא ליה לחנות שאינו אחכוין אלא

אלא להקטת לו הנכיה נאויר חנרו ואם תצרף לו יפריחנה הרוח לחון לא לחכפת ליה ולענין שנת לעולם לא מחייב עד דניחא ליה לחנחת, ומורי הרב ר' שלמה ז"ל השיב לי השתין ורק (עירובין ל"ט.) מיד מטחת לף על גב דלא לחכפת ליה נהנחתו, ושמע מ"ל דהתם רוצה שיטתו ולא שיפריחם הרוח שיתחייב משום זורה כי רניטו לנחת מחרי זנוקלה"ה כתב שיש בירושלמי רקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה עכ"ל ומנואר מכאן דגם ר"ח לחי"ז ז"ל הנין דהכוונה לזורה מתוך והייטו דנרך והשתין מרשות היחיד לרשות הרנים לו נהיכך מרשות הרנים לרשות היחיד רוצה שיטתו נכדי דלא יתחייב עוד משום זורה ויהיה שתים, אבל אם נימת דכוונת הירושלמי והלח"ז כדברי המחרונים הכ"ל, אם כן נרק והשתין מחיירי מרשות לרשות מלי נפקא מינה נמלי דזרה עוד הרוח והא לא יתחייב יותר מהולאה ושמעת נרק והשתין מרשות היחיד לרשות הרנים יתכן שיתחייב גם משום מעניר ד' לחות נרשות הרנים ולף על גב דהולאה ומעניר לייט חייב אלא חדא דמעניר ד' לחות נרשות הרנים הוא תולדה דהולאה כמש"כ הרשנ"ל והר"ן דמהאי טעמא לא חשיב מעניר נמתניתין לחנות מלאכות מכל מקום הא ליכא לאסור טפי על לישור ההולאה ולא"כ ניחא ליה שיטת, וכ"ש לשיטת הרמנ"ם דנרלה מדנריו רפ"נ דשנת דמעניר הרי לא נפני עלמו, וכ"כ נספר מנחת", ואולם הא דהשתין ורק חייב חטאת סחמא קאמר רב יוסף וקאי נין על נגג דלא יעמוד לחם נרשות היחיד ושתין נרשות הרנים נין על נגג דנרשות הרנים ושתין נרשות היחיד מרשות הרנים לרשות היחיד הרי ליכא יותר מחיוב דהכנסה גם אם יעמוד ד' לחות נרשות היחיד, והדרך הקונחו מלי לחכפת ליה נהנחתו, וע"כ דר"ח לחי"ז ז"ל הנין דאם הפריחתו הרוח חייב משום זורה כפשטיה ור"ח לחי"ז ז"ל ידע נמילי דלחטיהי טפי מהלחרונים הכ"ל

והנלע"ד לייטב תחיוחת הכ"ל דהנה נגמרא דילן (ע"ב:) דקאמר הייטו זורה הייטו טורר הייטו מרקד דכולן מלאכה לחת הן דמפרים לשכל מן הפסולת ומשום דהוים נמשכן לף על גב דחמיח חשיב ליה נחלחת ולכאורה נרלה לחיכא מילוק בין ניניהו דטורר הוא נין ניד נין נכלי כדלחיתא נגמרא ופוסקים לכל מרקד הוא רק נכלי המיוחד לזה וכפרש"י והר"ן והלח"ז והמרקד נפה ונפי חולין (קי"ח.) דחנן לין כוננין לח החנן נכנרה ולא יחנט על נני מקום נטה נשניל שירד החוך, ונרמנ"ם מפני שהוא כמרקד והוא מהירושלמי והייט דכיון דהוא כנרה החיוב משום מרקד, ואולי דלהכי כתב הרמנ"ם כמרקד משום דמרקד מחם פסולת מלמעלה ושוכל מלמטה והכי נמי נמשמר (שם קל"ח.) והרמנ"ם סחר כפרש"י שם דלרי זירא דאמר נמשמר משום מרקד הוא חוקק דלא חמי לטורר שהפסולת למטה ופסק כרנה כמ"ש הכ"י נסיחן ש"ט והילכך כתב כאן כמרקד, ואולם נירושלמי פרק כלל גדול (הלכה ג') אמרו דלא ליחתא כד מערנת נידיה נתוך החטים להסיר הקליפות והפסולת ואפילו מערנת נידיה נתוך החטים להסיר הקליפות והפסולת ואפילו נלא נפה וכנרה כלל חייבת משום מרקד, וכן נרלה מתוך דברי הפ"ח והק"ע עיין שם, ואם כן מרקד שוה לטורר דהוא ניד ונכלי. ונזורה פירש"י נרחת נרות, וכן כתב הר"ן והלח"ז, (1) ונספר מנחת חטך כתב זורה ודלי ליטו רק נכלי כי פי זורה הוא נרחת ואם ליטו נכלי רק מערב ניד ועל ידי כן הרוח מפרים לא הרי זורה נכך ונריך להתרות נו משום טורר ואם התרו נו משום זורה ליטו חייב חה לא הרי זורה כלל עכ"ח, והנה נירושלמי שם כל מנפיית משום זורה וכתב הק"ע כל מנפיית כשהיא מנפה נידים חייבת משום זורה דחפרשת מרכל חן הפסולת ותפורש הוא דלא כהמנחי"ת והפ"ח כתב ח"ל ובשהיא מנפת לחתן נפה לנרות הקליפות הרי זה משום זורה עכ"ל, ותמיהני דלי מירי נפה לחה לא יחחייב משום הרקדה וכנר תבא הרקדה כר"ל, ואול"ל דחשיבות קחשתע לן רשחת דחייב משום מרקד גם ניד כר"ל ושחה קחשתע לן הירושלמי דיחכן חם נפה יחחייב משום זורה ולא משום מרקד וחייטו

(1) היכא דנחתנע השוק והרחוב מקום שחחפשים נו הס' רעת לחיכא שם הפסק חן הקנה לל הקנה נחקום מקורה וכיוצא נים לו דין כרחלית לעולם לפילו לם ירנו שם חנשים כחול הנה חין זה הפסק שלא לנרף חת החנשים שחנשי הנדים ונחת דלא הוי השוק והרחוב הזה רשות הרנים משום לליכא נים לעולם מ' רעות כלחד חלא חחנטרף שפיר כל החנשים שחנשי הנדים משום דכל זמן שלא נטרף הרי חין כחן נחחנע רשות חחר שחפסיק דהא הכל הוא כרחלית ומחילה מנטרפי וכשנעשה רשות הרנים הרי לו לחרינן דכרחלית שנחחנע ליטו הפסק משום דחחנטל להרשות הרנים ודלא כמו שעלה על דעת הרב נספר תקי"ן.

(1) עוד כתב הרב הנ"ל דהשוערים והשנים ההולכים נשנלות החוללים נכח החלעקטרי לו נכח הקיטור והשנלות הללו הם נטים כמו נחים והחחיחת חניעות יוד פחות חני טפחים לל הקרקע נחלל שהשוערים והשנים הם יושנים נרשות היחיד ולם כן לרש"י ופייעתו דנעי מ' רעות טוקעים להניח על המקום דין רשות הרנים הרי זה יחכן לם נשעה שהשוערים הס רעות לו נכלם המקום הלו חחת פחת רשות הרנים לנל לם נשעה שהשוערים לו המקום ההוא רשות היחיד הרי זה לו יחכן כלל לחמר שעל ידי שהשוערים שם מ' רעות לף על גב דנעת העברתם המקום ההוא רשות היחיד מכל מקום זה יהיה טורם שלאחר שעברו יחת על זה המקום דין רשות הרנים ולא כיון דנעת ההיא עלמו שעברו שם לו ים להמקום ההוא דין רשות היחיד לם כן לף לאחר שנות לאחרי העברתם לו יהיה העברתם מקודמת טורם

להניח

להניח על זה המקום דין רשות הרבים הרי אין זה דומה לדגלי מדבר ועוד דונתת מה שאמרו דשנת (ל"ט:) קי"ע לאחריה שעשה תחילה לעצמו לא כ"ש ואף אלו לאחר קי"ע אם לעצמו לא נעשה רשות הרבים לאחריה לא כ"ש, ולכן האנשים הנוסעים נשלות המתלים נכח האלעקטרי לו נכח הקיטור אינם מנטרפים לתכין הסדי רגות לעשות המקום ההוא רשות הרבים עכ"ד, ונחכם הלריך דלרש"י ז"ל לנד הנוסעים נשלות הכ"ל לא מנטרפי אלא גם הרוכבים נסוסים לו על נאיסיקיל אינם מנטרפים כלל דנעיקן שבים רגות הולכים רגלי כמו נדגלי מדבר וכ"כ נתי ניח לפרים וכ"כ נתשובת מהרש"ם חי"ח סימן קס"ע.

(ח) כתיבה דבן קטנר שהי לותיות כאחד לכל אדם, ודאי לכאל חיוב חטאת בזה דהרי ככותב נשמאלו לשליו אינר ואפילו לבן קטנר יש להסתפק אי חייב דלא הוי כהאי גוונא נמשכן, ועוד ההתוספות כתבו דבית מנשית שהיו סותבין ריחוים כיון דהוה חד גברא ולא אחרת נטלה דעתו אף על גב דכל העולם אם היה להם ריחוים הרבה היו סותבין והכי נמי בזה אחרינן דנטלה דעתו זהו הנראה לי בזה, ובעה"י נאוס הקי,

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רג ואב"ד דק"ק
מאנטשעסטער, ענגלאנד.

סימן ו'

בשיטת הרשב"א בפלטיא.

א) מרן הרשב"ץ ז"ל נשנודת הקודש שער ג' כתב לאחו היא רשות הרבים כל מקום שרחב ט"ז אמה על ט"ז אמה ומתקנים שם גני אדם לסחורה ולעשות שם נרכיסם כשוהים שנתרשות אף על פי שלטות המדינה נגעלות נלילה וזו היא פלטיא שאמרו וכן מתנשות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה והעם עוברין ניהין כדגלי המדבר והעגלות, נד"א נשאין לטתחיהן נשלות נלילה היו ולטתיהן נשלות נלילה אין זה רשות הרבים שאין רשות הרבים אלא המסור לרבים נכל שעה עכ"ל.

ענף א'

והנה נתי מ"ל סימן ל"ז הניח דנרי הרשב"ץ הכ"ל והעיר על החידוש הנדול שמנית נהם ולא נמנת נשום פוסק שולחן"ל קדמון ולא אחרון דס"ל דנפלטיא אפילו לטתות המדינה נגעלות נלילה שורת רשות הרבים עליו כגרמה דעתו דרוקא נתנות המפולשין שהם ויוחדות לאכזי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שוה בו להפילו נעילת זלטות נלילה ולא נפלטיא יד כל אדם שוה בו להפילו נעילת דלא לא מהני בו וכגרמה שזו היא דעת הרי לפרים שהניח נעל המאור נאחת דיעה נכוונה היא והכי דייק ליישב דנתרת המנות נקט מפולשין ולא נפלטיא, ותמיה על הני"ו והפוסקים שלא הניחו זה עכ"ד, והנה הרי לפרים ז"ל שהניח המאור לתב סתמת דרשות הרבים לא מיערבא אפילו נדלטות נשלות, ומשמע דכל רשות הרבים כן הוא וליכא חילוק בין פלטיא לפרטיא ואפילו אם יש להם עומס לטתות נשלות לא מהני אם כן החי"ל שהשוה סנרא זו לסנרת הרשב"ץ זהו משום דהנין דהרשב"ץ ז"ל סובר דרוקא נתנות שהן מיוחדין לאכזי המבוי ואין יד כל אדם שוה בו הוא דמהני להו נעילת דלטות נלילה ולא נפלטיא יד כל אדם שוה בו ואם כן גם נפרטיא לא מהני להרשב"ץ נעילת דלטות, ולע"ד הדבר נרור דהא ליתא ודשיטת הרשב"ץ ליכא כשיטת הרי לפרים ז"ל כלל דשיטת הרי לפרים ז"ל הא כמ"ש נחידושי המחירי פרק קמא דשנת קומס הנרייתא דרי רשרות לשנת ז"ל כל עיר שלטותיהם נשלות נלילה אין חיינן נה משום רשות הרבים כמ"ש ירושלים כרי אלא עכשיו שלטותיהם נשלות נלילה אין נהם חיוב רשות הרבים אלא כחצר שדרן נתוכה הרבה נני אדם שהם לוסרים זע"ז כשלא עירבו ואם עירבו מותרים כך כתבה הפוסקים ומנדולי תלמידיהם הניחו עליהם לאחר שאין עירות שועיל נה שדינה ככרמלית ונאחרון של עירונין קרוב נפירוש כרמלית ואין עירוב לכרמלית וכאן שאמרו מלירות של רבים עירבו מותרים ותכרמלית לא שנאה כן שאין תקנה לכרמלית נעירוב עכ"ל, אחו דעת הרי לפרים ז"ל שכתב דרשות הרבים לא מיערבא לפילו נדלטות נשלות ואשום דלף על גב דנדלטות נשלות לא הוי תו רשות הרבים דהא ליטו ניפולם כדגלי מדבר מכל מקום כרמלית מיהא הוי ונם כרמלית לא מיערבא דלא שנאה עירבו מותרים רק נאחר ונדולי הפוסקים זוכר התחירי ז"ל כוונתו להרי"ף ז"ל ותנדולי תלמידיו שהניחו הוא הרי לפרים ז"ל כיוצא שהוא היה מנדולי התלמידים של הרי"ף ז"ל וכמ"ש התחירי ז"ל נפתיחתו לפירושו על תנות, ולפניכו נאלפס נסוגית דכילד מערבין כתב הרי"ף ז"ל והכי נמי מוכחת מהרש"ם חי"ח סימן קס"ע

(ח) כתיבה דבן קטנר שהי לותיות כאחד לכל אדם, ודאי לכאל חיוב חטאת בזה דהרי ככותב נשמאלו לשליו אינר ואפילו לבן קטנר יש להסתפק אי חייב דלא הוי כהאי גוונא נמשכן, ועוד ההתוספות כתבו דבית מנשית שהיו סותבין ריחוים כיון דהוה חד גברא ולא אחרת נטלה דעתו אף על גב דכל העולם אם היה להם ריחוים הרבה היו סותבין והכי נמי בזה אחרינן דנטלה דעתו זהו הנראה לי בזה, ובעה"י נאוס הקי,

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רג ואב"ד דק"ק
מאנטשעסטער, ענגלאנד.

סימן ו'

בשיטת הרשב"א בפלטיא.

א) מרן הרשב"ץ ז"ל נשנודת הקודש שער ג' כתב לאחו היא רשות הרבים כל מקום שרחב ט"ז אמה על ט"ז אמה ומתקנים שם גני אדם לסחורה ולעשות שם נרכיסם כשוהים שנתרשות אף על פי שלטות המדינה נגעלות נלילה וזו היא פלטיא שאמרו וכן מתנשות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה והעם עוברין ניהין כדגלי המדבר והעגלות, נד"א נשאין לטתחיהן נשלות נלילה היו ולטתיהן נשלות נלילה אין זה רשות הרבים שאין רשות הרבים אלא המסור לרבים נכל שעה עכ"ל.

ענף א'

והנה נתי מ"ל סימן ל"ז הניח דנרי הרשב"ץ הכ"ל והעיר על החידוש הנדול שמנית נהם ולא נמנת נשום פוסק שולחן"ל קדמון ולא אחרון דס"ל דנפלטיא אפילו לטתות המדינה נגעלות נלילה שורת רשות הרבים עליו כגרמה דעתו דרוקא נתנות המפולשין שהם ויוחדות לאכזי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שוה בו להפילו נעילת זלטות נלילה ולא נפלטיא יד כל אדם שוה בו להפילו נעילת דלא לא מהני בו וכגרמה שזו היא דעת הרי לפרים שהניח נעל המאור נאחת דיעה נכוונה היא והכי דייק ליישב דנתרת המנות נקט מפולשין ולא נפלטיא, ותמיה על הני"ו והפוסקים שלא הניחו זה עכ"ד, והנה הרי לפרים ז"ל שהניח המאור לתב סתמת דרשות הרבים לא מיערבא אפילו נדלטות נשלות, ומשמע דכל רשות הרבים כן הוא וליכא חילוק בין פלטיא לפרטיא ואפילו אם יש להם עומס לטתות נשלות לא מהני אם כן החי"ל שהשוה סנרא זו לסנרת הרשב"ץ זהו משום דהנין דהרשב"ץ ז"ל סובר דרוקא נתנות שהן מיוחדין לאכזי המבוי ואין יד כל אדם שוה בו הוא דמהני להו נעילת דלטות נלילה ולא נפלטיא יד כל אדם שוה בו ואם כן גם נפרטיא לא מהני להרשב"ץ נעילת דלטות, ולע"ד הדבר נרור דהא ליתא ודשיטת הרשב"ץ ליכא כשיטת הרי לפרים ז"ל כלל דשיטת הרי לפרים ז"ל הא כמ"ש נחידושי המחירי פרק קמא דשנת קומס הנרייתא דרי רשרות לשנת ז"ל כל עיר שלטותיהם נשלות נלילה אין חיינן נה משום רשות הרבים כמ"ש ירושלים כרי אלא עכשיו שלטותיהם נשלות נלילה אין נהם חיוב רשות הרבים אלא כחצר שדרן נתוכה הרבה נני אדם שהם לוסרים זע"ז כשלא עירבו ואם עירבו מותרים כך כתבה הפוסקים ומנדולי תלמידיהם הניחו עליהם לאחר שאין עירות שועיל נה שדינה ככרמלית ונאחרון של עירונין קרוב נפירוש כרמלית

שאמרו

שאמרו ירושלים תלמלת לתותיה נעשלת נלילה תיינין מזמע הא מאחר שלתותיה נשלות נלילה לון מיינין עליה וירחה לפרש לפילו נשום מקום מחנה ולפילו פלטיות שנה לימו כן חלת מתוך שחנוחותיה רחנין ודריסת רנים מצויה שם נרשות השוה לכל הוצרכה לנעילת דלתות הא פלטיות שנה שרחוצות ט"ז לחה רשות הרנים הם לפילו נעשלת דלתות שנעיר, וכן כתבו נדולי הנרפתים ונדולי הדורות מסכימים נה ריש תולקים עכ"ל, הרי דחה שהוכיחו נחשובת מזחת נניחין ושחילת יענין מהא דירושלים תלמלת דלתותיה נעשלת כרי דחזמע דנדלתות נעשלת לעיר ניתרות נם הפלטיות שנה, הנה הרחשונים רלו רחיה זאת ופירושה להדיא זה חתן מהפלטיות שנירושלים דפלטיות נריכי דלתות נפרט והחידוש נדברי הרשב"א הוא מחלוקת של כת הקודמים ותדולי הנרפתים ותדולי הדורות מסכימים נזה, ודברי המחבר הכ"ל הניח נם נספר תק"ז.

(ב) **ואמינא** יסוד לזיטה זו מהא דשנת (י"ח:) ולחלחר משה היכן היה יתיב נמחנה לויה ומחנה לויה רשות הרנים הוחי ולקחר להו ליסרחל לח תפיקו ותיתי מרשות היחיד דיחכו לרשות הרנים ופירש"י דחחנה לויה רשות הרנים הוחי מקום שהיו הכל מעיין לחל משה רניט, ולכחורה נרחה דלחלו של משה הוח מחוחר נשם מחנה לויה דלחלו של משה היה רשות הרנים, וכן נרחה קלת מהא דפירש רש"י שם מרשות היחיד דיחכו, חם כן חשמע הסוחית מדנרת מהלחלים דלחלייהם היו רשות היחיד ולחלו של משה היה רשות הרנים, ולחלו של משה היטו לחהל מועד ולחם כן לחהל מועד היה רשות הרנים, ולקשה דלחפילו ניחח ללת היה נב להלחל מועד דהא רשות הרנים מקורה ליכל, וע"כ דהיה נלי נב לחל הרי היה ולחי לחתו לחהל מוקף מחיטות כשחר לחלים דחם לח כן למה קורח לחתו לחהל לחחמהת, חלח ולחי דהיה מוקף מחיטות, ולחם כן לכחתי לח הוי רשות הרנים, ונחידוחי ריש על מסכת שנת פי שחשה עם הניחנרין הוי יתני נרשות הרנים ממש ולחי ספיר, ולחולם נרחב"ן על התורה נפרשת ויקהל נפסוק ויקחו מלפני משה ונפסוק לשר נעלו פחח לחהל מועד, כתב דהניחל הכחנות לל החהל מועד שחוח לחלו של משה, ולחם כן משמע דלחלו היה רשות הרנים, וכן נמחרי ריש שנת כתב שחשה היה יושב נמחנה לויה שהיח רשות הרנים משום שכל ישרחל היו נחים שם לזון לשחול לחין מי שיחשה נידם ומחנה ישרחל כל לחד ולחד היה יודע נו רשותו ולחין לחבירו רשות עמו כרי, ומשמע נם כן דמפרש כהרחב"ן דהחהל מועד שהוח לחלו של משה שהיה משה יושב ושן שם וכל ישרחל נחים שם לזון ולשחול הוח היה רשות הרנים משום שיש רשות לכל לנחת ולנוח שמה ולחין מה שיחשה נידם ולחם כן על החהל הזה חמרו דחחנה לויה הוחי רשות הרנים, ונשרית נטע שורק סימן כ"ח הקשה להנרים קשיה חלד והוח נגד סלניות הש"ס עירונין (כ"נ.) דלחמר ר' יוחנן לרן ישרחל לחן חיינין עליה משום רשות הרנים ולחמר חנני חלי טעמח לילימח משום דחקוק לה סולמח לנור חהך ניסח ומחחנח חנור חהך ניסח נגל נחי חקוק לה פרח חהך ניסח כרי ומסיק דהחו נמעלות ומורדות שנחרן ישרחל ולשיטת הרחב"ן והחחירי הכ"ל החלך ס"ל לומר דהחו משום דחקוק לה סולמח לנור טעו סולמח לנור עדיפח מחחיטות משם נשים לחחרים נם כן רשות לנחת ולנוח שמה דהרי"ל רשות הרנים לחיונח חדלוריייחח משום רשות הרנים, ולחן לומר דהחו פירכת הנמרח נגל נחי דחקוק ליה פרח לע"ב דהיכח דרשות הכל שוה הרי רשות הרנים לח דחקוק ליה פרח ודנלת, חלח כן לכחתי חלי חתרן הש"ס נמעלות ומורדות והוח חל החחלקט עשרה מחוך חרנעה והוח מכל מקום כיון שיש רשות לכל חדם שם לנחת ולנוח הרי"ל רשות הרנים, וכן נשנת (ט.) נזירה משום חל נרשות הרנים ונעירונין (ס"ז:) סלע שנים כרי לח על נב דרשות הכל שוה נו עיין שם שהניח נגריך עיון ולחין פיתר, ולחולם לפום שיטת הרשב"ח ותדולי הנרפתים חתי ספיר, והחחירי חזיל לטעמר והייטו דס"ל דחיכח חילוק דין נין רשות הרנים לפרטיח ומנוחות המשלשין לרשות הרנים שהוח מקום מעגר לרנים נין רשות הרנים דפלטיח שהוח מקום שחחקנין שם רנים לפחורה דהוי קנוע לרנים לשנת שם ולהחחמהמ וליהנות ולעשות שם כל נרכיהם, דפלטיח לח מהני לה לנחת כלל לשולם הוי רשות הרנים חהו טעמו דהחהל מועד דלח על נב דהיה כשחר לחלים מוקף מחיטות מכל מקום כיון דהיה עשוי לרנים לשנת ולהחחמהמ שם ורשות לכל חדם לכנס ולנחת ולנוח

שחמרו ירושלים תלמלת דלחותיה נעשלת נלילה תיינין מזמע הא מאחר שלתותיה נשלות נלילה לון מיינין עליה וירחה לפרש לפילו נשום מקום מחנה ולפילו פלטיות שנה לימו כן חלת מתוך שחנוחותיה רחנין ודריסת רנים מצויה שם נרשות השוה לכל הוצרכה לנעילת דלתות הא פלטיות שנה שרחוצות ט"ז לחה רשות הרנים הם לפילו נעשלת דלתות שנעיר, וכן כתבו נדולי הנרפתים ונדולי הדורות מסכימים נה ריש תולקים עכ"ל, הרי דחה שהוכיחו נחשובת מזחת נניחין ושחילת יענין מהא דירושלים תלמלת דלתותיה נעשלת כרי דחזמע דנדלתות נעשלת לעיר ניתרות נם הפלטיות שנה, הנה הרחשונים רלו רחיה זאת ופירושה להדיא זה חתן מהפלטיות שנירושלים דפלטיות נריכי דלתות נפרט והחידוש נדברי הרשב"א הוא מחלוקת של כת הקודמים ותדולי הנרפתים ותדולי הדורות מסכימים נזה, ודברי המחבר הכ"ל הניח נם נספר תק"ז.

(ב) **ואמינא** יסוד לזיטה זו מהא דשנת (י"ח:) ולחלחר משה היכן היה יתיב נמחנה לויה ומחנה לויה רשות הרנים הוחי ולקחר להו ליסרחל לח תפיקו ותיתי מרשות היחיד דיחכו לרשות הרנים ופירש"י דחחנה לויה רשות הרנים הוחי מקום שהיו הכל מעיין לחל משה רניט, ולכחורה נרחה דלחלו של משה הוח מחוחר נשם מחנה לויה דלחלו של משה היה רשות הרנים, וכן נרחה קלת מהא דפירש רש"י שם מרשות היחיד דיחכו, חם כן חשמע הסוחית מדנרת מהלחלים דלחלייהם היו רשות היחיד ולחלו של משה היה רשות הרנים, ולחלו של משה היטו לחהל מועד ולחם כן לחהל מועד היה רשות הרנים, ולקשה דלחפילו ניחח ללת היה נב להלחל מועד דהא רשות הרנים מקורה ליכל, וע"כ דהיה נלי נב לחל הרי היה ולחי לחתו לחהל מוקף מחיטות כשחר לחלים דחם לח כן למה קורח לחתו לחהל לחחמהת, חלח ולחי דהיה מוקף מחיטות, ולחם כן לכחתי לח הוי רשות הרנים, ונחידוחי ריש על מסכת שנת פי שחשה עם הניחנרין הוי יתני נרשות הרנים ממש ולחי ספיר, ולחולם נרחב"ן על התורה נפרשת ויקהל נפסוק ויקחו מלפני משה ונפסוק לשר נעלו פחח לחהל מועד, כתב דהניחל הכחנות לל החהל מועד שחוח לחלו של משה, ולחם כן משמע דלחלו היה רשות הרנים, וכן נמחרי ריש שנת כתב שחשה היה יושב נמחנה לויה שהיח רשות הרנים משום שכל ישרחל היו נחים שם לזון לשחול לחין מי שיחשה נידם ומחנה ישרחל כל לחד ולחד היה יודע נו רשותו ולחין לחבירו רשות עמו כרי, ומשמע נם כן דמפרש כהרחב"ן דהחהל מועד שהוח לחלו של משה שהיה משה יושב ושן שם וכל ישרחל נחים שם לזון ולשחול הוח היה רשות הרנים משום שיש רשות לכל לנחת ולנוח שמה ולחין מה שיחשה נידם ולחם כן על החהל הזה חמרו דחחנה לויה הוחי רשות הרנים, ונשרית נטע שורק סימן כ"ח הקשה להנרים קשיה חלד והוח נגד סלניות הש"ס עירונין (כ"נ.) דלחמר ר' יוחנן לרן ישרחל לחן חיינין עליה משום רשות הרנים ולחמר חנני חלי טעמח לילימח משום דחקוק לה סולמח לנור חהך ניסח ומחחנח חנור חהך ניסח נגל נחי חקוק לה פרח חהך ניסח כרי ומסיק דהחו נמעלות ומורדות שנחרן ישרחל ולשיטת הרחב"ן והחחירי הכ"ל החלך ס"ל לומר דהחו משום דחקוק לה סולמח לנור טעו סולמח לנור עדיפח מחחיטות משם נשים לחחרים נם כן רשות לנחת ולנוח שמה דהרי"ל רשות הרנים לחיונח חדלוריייחח משום רשות הרנים, ולחן לומר דהחו פירכת הנמרח נגל נחי דחקוק ליה פרח לע"ב דהיכח דרשות הכל שוה הרי רשות הרנים לח דחקוק ליה פרח ודנלת, חלח כן לכחתי חלי חתרן הש"ס נמעלות ומורדות והוח חל החחלקט עשרה מחוך חרנעה והוח מכל מקום כיון שיש רשות לכל חדם שם לנחת ולנוח הרי"ל רשות הרנים, וכן נשנת (ט.) נזירה משום חל נרשות הרנים ונעירונין (ס"ז:) סלע שנים כרי לח על נב דרשות הכל שוה נו עיין שם שהניח נגריך עיון ולחין פיתר, ולחולם לפום שיטת הרשב"ח ותדולי הנרפתים חתי ספיר, והחחירי חזיל לטעמר והייטו דס"ל דחיכח חילוק דין נין רשות הרנים לפרטיח ומנוחות המשלשין לרשות הרנים שהוח מקום מעגר לרנים נין רשות הרנים דפלטיח שהוח מקום שחחקנין שם רנים לפחורה דהוי קנוע לרנים לשנת שם ולהחחמהמ וליהנות ולעשות שם כל נרכיהם, דפלטיח לח מהני לה לנחת כלל לשולם הוי רשות הרנים חהו טעמו דהחהל מועד דלח על נב דהיה כשחר לחלים מוקף מחיטות מכל מקום כיון דהיה עשוי לרנים לשנת ולהחחמהמ שם ורשות לכל חדם לכנס ולנחת ולנוח

נפחחיו חמיד ולחן מי שיחשה ניחו הילכך לשולם הוי רשות הרנים כפלטיח (ומיירי שלח היה נב להלחל מועד כנ"ל) מה שחין כן הא דחל נרשות הרנים וסלע שנים ומעלות ומורדות שנחרן ישרחל ומיירי רק ממקום דהוי מעגר לרנים ולחו מיירי ממקום קנוע לרנים לשנת שם והילכך דהוי רק מעגר לרנים טה מהני מחיטות ספיר כמו נפרטיח ומנוחות המפולשין, ולפ"ז מנוחר דמנ"כ המחירי דלח חילק נפלטיח זו נפרט לחתות דמהני היטו היכח דהלחתות נעלות ולין רשות לכל חדם לח לפחות הדלחתות דלם לח כן מלי מהני לחתות נפרט והח נחהל מועד לח היה מהני מידי והיה רשות הרנים ולפ"נ דמסחתמ היה מוקף נמחיטות ולחתות כשחר לחלים, והשחלה מזה הוח דלילכך יסוד לשיטת נדולי הנרפתים והרשב"ח והמחירי דפלטיח לחיט ניחנרת נדלחתות מהא דמחנה לויה דהוי רשות הרנים ומשה היה יושב נחהלו דהוח החהל מועד ושד"ל דלפ"נ דמשה עם הניחנרין הוי יתני מנחתן ולח נחהל מועד ושד"ל דלפ"נ דהחהל מועד נופיה שהיה יושב שם משה הוי רשות היחיד מכל מקום מחנה לויה שהוח שניב להל מועד מנחתן היה רשות הרנים משום שכל ישרחל היו מעיין שם לנל משה רניט, והילכך הוי מחנה לויה זו מנחתן רשות הרנים ושפיר קחמר לח חפיקו מרשות היחיד דיחכו לרשות הרנים היטו למחנה לויה ולח לחהל מועד דלח חפשר להניח נדנה להחהל מועד טרם שיצח מתוך מחנה לויה ולח על נב דקיימ"ל דמהלך לחו כעומד דמי מכל מקום ל"ש שלח היו עומדים שם מעט טרם שהיו נכנסים לל החהל מועד מפני דוחק ודיעבד החכנסים שהיו מרנים להניח ונחמר וינחו החכנסים על הכנסים וגר', ולכן מחוך דוחקח דנמורח היו נשחרים עומדים החכנסים חו הנכנסים לכל החהל מועד מנחתן נחוך מחנה לויה וימו שנחמר לשר נעלו פחח לחהל מועד היטו שנחמר הנעח לכל הפחח וכיון דהכנסים כשחרו עומדים לכל הפחח כ"ש דנשחרו עומדים החכנסים הנחים לחריהם לכל הפחח והנחח נופו כהנחח חפן דמי ולילכך הנחה נרשות הרנים, ונזה לחי ספיר הא דחינעיח ליה להנמרח נפריק קחח דשנת (נ.) עקירת נופו כעקירת חפן מחקומו דמי חו לח וכחנו החוספות דה"ה דחני לחינעי לענין הנחה, ולדנריהו לחי ספיר לענין הנחה פשיטח ליה מהא דהזהיר משה על הולחה מרשות היחיד לרשות הרנים והייטו ההנחה נמחנה לויה דהוי ההנחה רק מנד הנחת נופו דהוי הנחת חפן ורק לענין עקירה דחשיב טפי קל מינעיח ליה ולחלי דמסיק דעקירת נופו הוי כעקירת חפן היה סם הכנסה נמי דכשהכניסו לחר כך להחהל מועד לחצל על ההכנסה לח נחשיבו להא לח מחיית לחולדה נמקום לח ולחפילו לשיטת הרחב"ם דהכנסה נמי לח ליטו מיית על הולחה והכנסה רק חדל ועל הולחה דהיתה רחשונה הזהיר משה עיין רחב"ם פי"ב מה"ש הלכה ח ונלח"ם סם, ולחי ספיר.

ענף ב'

(ג) **והדיין** המעיין נזורו הרב ר' רפחל מילדולה ז"ל נספרו תשובת מים רנים (סי' ל"ח) הניח רלויה להכריע הדין דלח כהרשב"ח מדחנן נעירונין (ק"ל.) לח יעמוד חדם נרשות היחיד ויפחח נרשות הרנים כרי, חמרו לו מעשה נשוק של פטמים כרי, ונעמרח פריך על רנבן לחמר ר' מחיר רשות הרנים ומהדרו חינהו כרמלית דלחמר רנב"ח לחמר ר' יוחנן ירושלים תלמלת דלחותיה כרי, ומשני כחן לחחר שנפרנה נה פרטח דהוי רשות הרנים, ולקשה מלי פריך דלמהדרו ליה כרמלית והח להדרו ליה משוק של פטמים ושוק של חמרים ושוק ופלטיח לשולם רשות הרנים דליטו מחיעיל להו לדלחתות העיר כלל, ולחם כן לחלי נריך לשנויי כחן לחחר שפרנה נה פרטח ועל כרחך נריך לומר דהשוק והפלטיח כל זמן שהיח נחוך מדינה המוקפת חומה ודלחתים לחו רשות הרנים היח חלח כרמלית היח כל עוד שהינה מעוררת ולחחר שעירנה רשות היחיד נמורה ולפיכך מוכרח לחרן דחיירי לחר שנפרנה נה פרטח עכ"ל, ולכחורה הוח רלויה טעמח ומקה מלח.

ואמינא לייע דהנה עיקר טעמח דהלי חילוקח נין פלטיח לפרטיח ומנוחות המפולשין לרשות הרנים כנר לחמרנו דזהו דלח כמו שהנין הש"ל ז"ל יפסימן ל"ז) חלח משום דפרטיח והוח דרך הרנים וכן מנוחות המפולשין לרשות הרנים חינם רשות הרנים חלח

משום

משום שהם מסור לרגים לעבור נכל שעה והיכי דמיכא להמדינה לתות נשלות גלילה הרי כשכתם הדרך גלילה נדלתות תו ליט מסור לו לרגים לעבור שם להכי ליט נקרא עד רשות הרגים אבל הא דפלטיא הוא רשות הרגים זהו משום דהוא רחוב לשווקים מקום שמתקנגים בני אדם לסחורה ולעשות שם נרכיהם ולכן ליט תועיל בהו לדתות המדינה נשלות משום דגם בהיות דלתי המדינה נעולות אם ירצו להקנן שם גלילה הרי הוא מסור בידם להקנן ולהכי נקרא רשות הרגים לפילו כשדלתות המדינה נשלות וגם בגליקורי הרמב"ן נפרי כיוצ מעברין הזכיר סברת זו לאלק בין פלטיא לסרטיא לגינת דרי יהודה דס"ל דשתי מחיצות דאורייתא דהיו רק בסרטיא שדרך הרגים שנרת ואין הרגים נקבעים ועומדים שם ובזה נמרינן מחדש לגבי דמחיצת לבל פלטיא גדולה של עיר אפילו הרבה שהרגים מתקבצים שם והיא רחבה של עיר כיון שהרגים קבועים ועומדים שם כל היום זהו רשות הרגים נמורה ולא מהניא לה שתי מחיצות לרי יהודה והכי נמי ס"ל דמהאי טעמא אחיר פלטיא מסרטיא לגינת דרבנן ולא מהני לפלטיא לדתות המדינה, ולולם לפי"ז ס"ל דהא דאחיר פלטיא ושוק מקום שמתקנגים בני אדם זהו דוקא אם הוא מקום שוק לכל תיני סחורות דהרשות נתונה לכל אדם להתקנן שם ולגנת ולהתחמה ולכבס ולצלות ולבשל נפתחתי תמיד מגאי"ר היכא דהשוק עשוי הוא רק לתן סחורה מיוחדת כגון שוק של פטמים או שוק של נמרים דאם יש שם אין שם סחורה אחרת יגרשוהו ואין לו רשות לגנת שם ורק לעבור דרך השוק ומגילתו על כתיפו זהו הרשות גידו אבל לא להיות קבוע שם לגנת ולהתחמה דגשוק של פטמים קבעים אם יש שם מוכר חמלה וחלב אף בפט יגרשוהו וכן גשוק של נמרים אם יש שם מוכר זמין ושמן ונפט יגרשוהו דיתכן שיפסיד הנמר ולזאת אין לו שם רשות רק לעבור דרך השוק ולא להתעכב שם ולגנת שם סחורתו ולכן שוק כזה ליט מיר מסרטיא ולילו רשות הרגים רק משום דהוא דרך הרגים ומהני ניה סתימת דלתות המדינה דחוסם את הרגים מלעבור ואף לא הוי רשות הרגים ואתי שפיר, והמחירי ס"ל דסי"ל דגירוסלים ודאי היה שווקים ופלטיות כוללים לכל מיני סחורות גיחד ולהכי הוצרך לומר דפלטיות נאחת חיכם ניתרים אבל ליט מוכרת דהא כהיום אט רואים דמנהג המלכות לחלק שווקים לתיכם מיוחדים ושוק הבשר ליט גשוק מוכרי הבגדים החכשיטין וכן שוק הדגים ושוק הירקות הוא גמקום מיוחד וליכא כלל שווקים כוללים לכל המיכם שנשלם אם כן אפשר דגירוסלים כגר אחת היה המנהג כן ואתי שפיר כפשטא דלא דמשמע דנעשלת דלתות העיר היה הכל תועה ולא נוצרך כלל לומר כמ"ש המחירי.

(ד) ויתכן עוד דהרשב"א דהחיר נפלטיא דלא מהניא ליה דלתות המדינה זהו היכא דהרשות גיד כל מי שיצא לגנת עם סחורתם נאחרונה נפלטיא ואין נריכין לחטיות כלל מכל מקום אם זהו רק נזמן מיוחד ולא נכל הזמנים לו ניום ולא גלילה כמו למשל נשעה האחת עשר לו נאחות הלילה דהגיעה השעה שכלתה הרגל מן השוק יצאי נטורי קרתא וינרשו הסוחרים מן השוק ויעכבו עליהם להתמהמה אם עוד עם סחורתם, הנה נכהלי נוגע יודה הרשב"א וסייעתו דאין להשוק דין פלטיא רק דין סרטיא ומנותת המפולגין דהם דרך ומעבר לרגים ומהני נהו סתימת דלתי המדינה לחוסם את השוערים ולא הוי רשות הרגים כלל ושפיר ס"ל נשוק של פטמים ושל נמרים דהוי מהני נהו נעילת דלתות כנ"ל.

ענף ג'

(ה) והגאון ר"ד פתרנו נשו"ת מכתם לדוד (סימן ג') כתב דקשה לליתני מנותות שהם רשות הרגים לף על גב דאין מתקנגין שם בני אדם וכ"ש פלטיא שהקילה לכל היא אלא ולפי"ל דמאי דאיצטריך לאשומעינן פלטיא הייט לומר דאפילו אינה מפולגת נקרא רשות הרגים הואיל ומתקנגין שם מגאי"כ נמנותות והכי מוכח מגאי"כ רש"י בני מנותות המפולגין לפלטיא הרי דכל עצמן של מנותות לא הוי רשות הרגים אלא להיותם מפולגים לפלטיא אם כן פשיטא דפלטיא נעפיה הוי רשות הרגים אפילו אינה מפולגת, וכן מתנאר מדברי רטיתינו הפוסקים ז"ל ומה גם מדברי הרשב"א נספר עבודת הקודש שער ג', וכן יש ללמוד מדברי הריב"ש נסימן ת"ה שכתב שם ומאחר שלין נעירכם מנותות רחנים ט"ז אמה ולא פלטיא שהיא רשות הרגים ולא מנותות המפולגין לרשות הרגים, ועיין בשו"ת מיס רגים סימן ל"ז והיא תשובת הרב הגדול מהר"י נאווי ז"ל להעלה והוכיח נמיטור כן מכמה מקומות דהרחוב דהוא המקום שמתקנגים רגים לסחורה הוי רשות הרגים מעצמו אפילו אינו מפולש ותע"ב דלדעת רש"י והתוספות והרא"ש ודעימיה לא מיקרי בשום פנים רשות הרגים אלא אם כן נוקעים ט' ס' רגוח ולדידהו ליכא השתא רשות הרגים כלל הנה הרמב שפסקים בפ"ני (עיין שם בשומ) ועוד דאפילו לאמאן דאמר דלא הוי רשות הרגים אלא נקיעת ס' רגוח הייט דוקא לענין חיוב אבל לעולם כל שהוא מקום דנקעי רגים דהוי רשות הרגים מדרבנן דהייט כרמלית נמורה כגון פלטיא ומנותות המפולגין לא ניתר אלא נמחיצות המחירות לרשות הרגים נמורה דמדאורייתא ס"ל הב"ח נרים עירובין הלכה כת"ק וסני נעזרת הפתח ודוקא לליכא נקיעה אלא מבני מבוי אבל אם נקעי כל בני העיר כה אף לא סני נעזרת הפתח דאתי רגים ומבטלי מחיצתא ואף על גב דלא הוי אלא עשרה, והרי"ף מאינרא לאמר לא סני נדלת אלא אם כן בגעלת גלילה ואפילו לפירש רש"י דלא הוי רשות הרגים אלא נקיעת ס' רגוח הכי"ת לענין חיוב אבל לענין איסור טלטול לא ואפילו נפחות מעשרה הגהת סמ"ק מהרמ"ק ע"כ, וכן נראה להדיא מתשובת הריב"ש הנזכר דבגדון שלו לא חצה לאותה העיר שום מקום שיהיה דינו רשות הרגים נמורה אלא כרמלית ואפילו הכי לא הקיל בה אלא אם כן הגריכה לדתות בגעלות גלילה הא תיהא נמורה ולדתות הרחוות להיגעל נעינן עכ"ל.

ומה תעשה כי הרב בעל נדקתו ותסידותו ז"ל נקט בידיה תומרי מתניתא ואחרי התחילה לאחר אני דאין רחיותיו נכוטות לדיוק דמב"ם מדברי הריב"ש דבעיר שהיה כרמלית הנריך תומה נמורה ולדתות הרחוות להגעל הנה נם מהר"ם נאווי ז"ל נסוף תשובתו שם נתשובת מיס רגים הניא רחיה מדברי הריב"ש ואחריו נמשך הבעל ר"ד פתרנו ז"ל, ואולם הדבר פשוט דמהא ליכא רחיה תידי דהרי הריב"ש דהורה כן זהו משום דפסק כחכמי לונדרש דבעי דלת הרחוי להגעל מנד אחד ואנן הרי קיימא לן נטוב"ע סימן שמ"ד בדעת הרי"ף והרמב"ם ורא"ש ושמ"ג ושמ"ק וסייעתם דפסקו כרב אחאי דאחר הלכה כתנא קמא דשני נעזרת הפתח אנד אחד ולאי אי קורה אנד השני אם היו רחב ושערה והבי"י הבית שם דברי הריב"ש והכריע דלא כווחיה ופסק כן נשו"ע, ומעתה לדיק פסק הריב"ש היא דעה דחויה ונם הריב"ש חילק ידע נין רשות הרגים לכרמלית דברשות הרגים סונר דבעי דלתות נעזרות מחב ובעיר ההיא שהיתה כרמלית כתב דא"ל להתירה בדלתות בגעלות

נכעלת בירושלים שהיא עלמה היתה רשות הרבים עיין שם, והתא בב"י שם ומעתה לדינן דקיימא לן דאפילו בכרמלית ומבואות המפולשין לרשות הרבים בעי בצורת פתח כ"ש היכא דהכרמלית אינו מפולש לרשות הרבים.

(ו) ובשיטת רש"י יש להסתפק בזה דלכאורה ממש"כ בפרק קמא דעירובין (ו:) ד"ה ירושלים, ואלמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים אבל נעילת דלתות משוית לה כחצר של רבים כו', הנה סתימת דבריו משמע דסתר דברשות הרבים כירושלים בעי נעילת דלתות ממש, וכן נראה מדבריו בפרק המוציא תפי' (ק"א) ד"ה חייבין עליה עיין שם, ואולם לפי מש"כ התוספות בפסחים (ס"ו.) ד"ה מותב, ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה כו', ולאו דוקא ננעלות אלא ראויות לנעול כו', אם כן קצת י"ל גם רש"י הכי ס"ל והא דקאמר שנועלין דלתותיה בכל לילה היינו דהיא ראויה לנעול בכל לילה, ומהא דפירש"י באמצעית דצריך לנעול דפירש"י אותו דלת יחיד, ולכאורה מאי בעי רש"י בזה הא הגמרא קאמר להדיא דלתנויה אליבא דבית הלל מיבעיא ליה ומכויה לא הזכיר רק דלת ולא דלתות, ואולם אם כיון דרש"י ס"ל כתוספות בזה דסגי בירושלים גם בראויות לנעול, ולפי"ז לכאורה קשה מאי קא מיבעיא ליה במבואות המפולשין לרשות הרבים והא פשיטא דאי"ל כיון דאפילו ברשות הרבים גמור גם כן אינו צריך אך באמת הרי בירושלים היה ד' מחיצות ורק כיון דהשלישית היה על ידי דלת דלא הרי מחיצה גמורה להכי צריך גם ברביעית נמי דלת כמ"ש התוספות אליבא דרש"י ואם כן י"ל דהיינו טעמא דסגי בירושלים גם בראויות לנעול משום דבאמת הא איכא עכשיו ד' מחיצות אבל במבואות המפולשין לרשות הרבים דמצד אחד הוא לחי או קורה וליכא רק דלת יחיד מסתפק הגמרא דאפשר דחמיר בזה דצריך לנעול ממש והוא שדקדק רש"י דהאמצעית הוא רק בדלת יחיד ומשום דהיכא דאיכא דלתות וכמו בירושלים י"ל דסגי כמו בראויות לנעול, וכן נראה קצת להוכיח בשיטת רש"י ממש"כ שם אבולי דנהרדעא דאגבי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוי, וקשה למה הוצרך רש"י לזה והלא אם כיון דהני אבולי דנהרדעא הויין רשות הרבים גמור כמו אבולי דמחוזא אם כן כ"ש דאיכא פשיטות טובא דאפילו ברשות הרבים גמור ס"ל דא"צ לנעול אם כן כ"ש הוא למבואות המפולשין, ואולם לדברינו אתי שפיר דאם כיון דאבולי דנהרדעא הויין רשות הרבים גמור אם כן ע"כ דאיכא דלתות בשני הצדדין ואם כן תו ליכא פשיטותא למבואות המפולשין דליכא רק דלת אחד ולהכי פירש"י דלא היה רשות הרבים גמור, ולכאורה יש לדחות זה קצת דאפשר לומר דהוצרך רש"י לפרש כן האי אבולי דנהרדעא משום דאם לא כן יהיה קשה לרב כהנא דמשני דהתם מנופות הואי ומסיק כי אתא רב נחמן אמר פניוה לעפרייהו ומסיק דר"ע ס"ל דבעי ראויות לנעול אף על פי שאין ננעלות ואם כן לרב כהנא לא בעינן כלל ראויות לנעול ואי כיון דאבולי דנהרדעא הויין רשות הרבים גמור אם כן יהיה קשה מר' יוחנן דאמר ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה דעל כרחך פירושו לכל הפחות ראויות לנעול ומוכח דבעינן ראויות לנעול ולהכי פירש"י דאבולי דנהרדעא לא הויין רשות הרבים גמור, איברא דיתרי כזה מחר ונראה דודאי גם לרב כהנא דס"ל דהא דטימן עד פלנייהו בעפרא אינו מזיק ומיקרי עדיין ראויות לנעול כיון דאפשר לסלק ולפנות העפר והכי נמי נהא דר' יוחנן בירושלים כיון דהא דאמר דלתותיה ננעלות בלילה הא לאו דוקא ננעלות אלא ראויות לנעול אם כן ליכא קושיא מר' יוחנן לרב כהנא ולכן אני עומד על משמרתי די"ש לומר דרש"י ס"ל כשיטת הרמב"ם בזה.

וראיתי לחכם אחד הקשה בהך סוגיא דרב נחמן אמר פניוה לעפרייהו, ומוכח דס"ל דלא אמרינן מתוך כנעול דמי, ובזבחים (נ"ה.) אמרינן שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין פשיטא מתוך כנעול דמי כו', ומאי פשיטותא היא כל כך דמתוך כנעול והא באמת איכא פלוגתא בזה, וביותר קשה על הרמב"ם דפסק בפי"ז משבת הלכה י"ד דאם היו משוקעות בעפר מפנה אותן היינו כרב נחמן עיין שם בהגהמי"י ובהלכות מעה"ק (פ"ה הלכה ה') פסק דמתוך כנעול, ולע"ד ליכא כאן קושיא מידי תם לרב נחמן שפיר י"ל דס"ל דאמרינן מתוך כנעול דמי אלא דס"ל דבעינן שיהא ראויות לנעול בלי שום מעשה אחרת ולאפוקי היכא דטימן עד פלנייהו בעפרא דאין ראוין לנעול כלל האידנא בלי מעשה ויגיעת פינוי העפר, והתם בדלתות ההיכל אמרינן דמתוך כנעול דמי משום דהא הם ראויים לנעול היו וליכא התם מידי דיעכב.

ענף ד'

(ז) ומש"כ עוד הגאון ר"י פראדו בשם הג"א דבריו בזה תמוהים מאד דהגה דברי הג"א הללו כאמרו בשם הגהת סמ"ק ולא נמלאו לפנינו שם, ואולם הובא כן בארחות חיים לר' אהרן הכהן מלוניל בהלכות שבת סעיף רל"ת, ויש שם נמוס בלשון ובכלנו סימן ל"ג הנא הדברים בשלימות ישר ונכון, וז"ל וכתב הר' ינחק ז"ל (הוא הר"י מקורביל בעל הסמ"ק) ואם המבוי משולש ואין בו אלא שני כותלים בלגד זה כנגד זה והעם נכנסין ברוח זה ויוצאין בשכנגדו, אומר שם (היינו הרמב"ם בפי"ז מה"ש ה"י) שנעשה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן וכן פוסק הרי"ף ז"ל והגיה עליו הרי"ף ז"ל (הוא רבינו פרץ בעל הגהת סמ"ק כידוע) דוקא היכא דליכא בקיעת רבים במבוי כי אם מבני המבוי ולא מכל בני העיר אבל אם בקעי רבים כל בני העיר מכאן ומכאן שאורך אותו מבוי כנגד הסרטיא והפלטיא דהיינו שהאורך מכוון כנגד שערי העיר מכאן ומכאן אז לא סגי בצורת פתח דאתו רבים ומבטלי מחיצתא כדאמרינן גבי שני נתים כו', וחכמים אומרים אין מערבין רשות הרבים בכך ואפילו בדלת נמי לא סגי אלא אם ננעלת בלילה כדאמרינן גבי ירושלים אלמלא כו', ואף על גב דקא מסיק התם דסגי בראויות לנעול אף על פי שאין ננעלות התם איירי מבואות המפולשין לרשות הרבים ולא בקעי בה רבים התם סגי בראויות לינעל והא דמצריך דלת הכי משמע למכויה אבל אנן קיימא לן כתנא קמא דסגי בצורת פתח כדפי' בפנים עכ"ל, ומבואר דדברי הרי"ף הם שיטת התוספות והרשב"א שהובא בטור סימן שס"ד ובשו"ע סימן שס"ה סעיף י"ד ט' ועיין שם בפרק קמא דעירובין (ו:) בתוספות ד"ה וכי תימא שכתבו, דפלוגתא דר"י בשני נתים משני לדי רשות הרבים וחכמים איירי דאורך רשות הרבים מהלכת דרך מבוי, והיינו דבכהאי גוונא בקעי רבים כל בני העיר דרך המבוי, והא דכיוצא מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים איירי דהמבוי הולך לרחבו של הרשות הרבים דבכהאי גוונא ליכא בקיעת רבים במבוי כי אם מבני המבוי ולא מכל בני העיר, ומעתה מבואר דמש"כ לפנינו בהג"א או שהאורך מכאן נגד שערי העיר, הוא טעות סופר וצ"ל בהג"א דהיינו שהאורך מכוון נגד כו', והוא ביאור למש"כ מעיקרא כמפורש בכלבו, ומעתה מאי דסיים בהג"א ואפילו לפירש"י דלא הוי רשות הרבים אלא בבקיעת ס' רבוא הכ"מ לענין חיובא אבל לענין איסור טלטול לא ואפילו בפחות מיו"ד עכ"ל, זה קאי אדסמיך ליה אפלוגתא דר"י וחכמים בשני נתים משני לדי רשות הרבים דהוי לאורך רשות הרבים דכיון דרבים בקעי ביה מכל בני העיר הוי כחלק מן הרשות הרבים על זה סיים בהג"א דאפילו לפירש"י דלא הוי בקיעת רבים רק בבקיעת ס' רבוא הכ"מ לענין חיובא אבל לענין איסור טלטול עד שיהא מחיצות להתיר כמו ברשות הרבים בזה לא בעינן ס' רבוא דאפילו אם ליכא שם ס' רבוא בוקעין בתוך המבוי מכל מקום מיקרי בקיעת רבים ואפילו בפחות מיו"ד רוחב המבוי מכל מקום צריך להכשירו בהכשר מחיצות דבעי לרשות הרבים ממש הרוחב ט"ז אמה וס' רבוא בוקעין בו, ומעתה דברי הג"א מובנים בשכל דהרי הא דבעינן לפירש רש"י ס' רבוא בוקעין אינו חמיר מכאי זה מהא דבעינן מתנאי רשות הרבים שיהא רחבו ט"ז אמה ואדרבה הא דרחבו ט"ז אמה חמיר דהוא לכו"ע לעיכוב מתנאי רשות הרבים דמפורש בגמרא פ' הזורק ומכל מקום אמרינן במבואות המפולשין לאורכו של רשות הרבים דהוי כרשות הרבים ואף על גב דאין ברחבו דמבוי ט"ז אמה אם כן הכי נמי דלא בעי שיהיה שם ס' רבוא בוקעין מדרבנן (ואפשר דגם מדאורייתא) הרי כרה"ר בכהאי גוונא אף על גב דאין ברחבו דמבוי ט"ז אמה ואין ס' רבוא בוקעין שם וכ"ז הוא היכא דהוא מפולש לאורכו של רשות הרבים גמור דאיכא שם רוחב ט"ז אמה גם ס' רבוא בוקעין שם ולא היכא דהמבוי מפולש לרחבו דרשות הרבים גמור ואף על גב דאיכא שם ברשות הרבים ס' רבוא וכ"ש היכא דמפולש לרשות הרבים דליכא גם שם ברשות הרבים ס' רבוא אם כן בכהאי גוונא ודאי דלא בעינן כלל בזה מחיצות להתיר שיהיו כמחיצות המתירות לרשות הרבים גמורה מדאורייתא ואפילו היכא דהוא מפולש לאורכו של רשות הרבים כזה,

דהא

דהא נחמת לח הוי שם רשות הרבים כלל כיון דליכא שם ס' רבוא לציטת רש"י וסייעתו ואיט מפולש כלל לרשות הרבים נמור, ועיין בתרומת מי הדר פלתתא דרש"י והרי"ם מרוטנבורק הובא גם בהגהמי"י פי"ג דעירובין ובנדרכי משה רסי' שם"ד.

(ח) ומש"כ הגאון ר"ד פתרדו נדין הפלטיא הבה בתוך זה בחי תחרי דנרי מהרי"ם נאוזי ז"ל דהחליט דזה בולי עלמא מודי לל הרשב"ח דפלטיא הרי רשות הרבים מעלמו לפילו אינה מפולשת כלל, ואולם בחיבודי הרי"ן לשנת נסונית דחרנע רשויות ד"ה סרטיא ופלטיא כתב על שם הרלי"ה ז"ל, ומסתברת דפלטיא נמי נעיט מפולשת חלת דמנחות לינטריך מצוה דחיכא סתתין ע"ש, וזהו דעת מרן הב"י נסי"ע סימן שמ"ה דכתב דגם נרחונות וחוקים הרחבים ט"ז אמה לם יש להם חומה נעינן שיהיו מילטין חעשר לשער, חלחת לפוס חלי דהוכיח הרב ר' רפחל מילדולה ז"ל נחשובה שם סימן ל"ח דגם להרשב"ח דאמר דלפלטיא ושווקים לח חהני הא דלחתת החדינה נעלות חלת דגם נכהלי נוונת הויין רשות הרבים זהו רק להיקף החדינה והעיר אינו מועיל לפלטיא אבל כולי עלמא שאם הרחוב והפלטיא מוקף להיקף לעלמו ואלי דרשות היחיד נמור היא עיין שם, ועתה נהנלת לנו חור חדש דנרי המחירי למסכת שנת הרי רואים אמנו כי תורת אמת היתה בזה נפיהו של הריר מילדולה ז"ל וכן הוא להדיא בשנת נדולי הנרפתים העומדים בשיטת הרשב"ח דשם היו נאוחה פלטיא בפרט לחתת דאהני ודלא כדנרי הרב מהרי"ם נאוזי ז"ל עיין שם (ולעיל בסוף ענף מ' כתבנו דזהו היכא דאין רשות לכל אדם אז לפתוח הדלתות) ואם כן הלא מנד הסנרת ז"ל דאפילו אם ניחא דזלחות החדינה והעיר אינו אהני להחזיק פלטיא ושווקים לרשות היחיד זהו משום דנדלחות החדינה והעיר דנעלות אכתי ליכא שום רישחא נגוף הפלטיא והשווקים ואכתי ניחא חשחיתייהו לנני אדם החחקנין שם לסחורה אבל היכא דליכא אחיצת להפלטיא והשווקים ואינם חפולשים השערים זה בנגד זה ולא ניחא חשחיתייהו דנני אדם החחקנין שם לסחורה דנריכין להקף ולכלכ נסניעת לל מקום השער ולפי"ז ז"ל דגם הרלי"ה ז"ל סובר כהרשב"ח ונדולי הנרפתים בזה דלחתת החדינה והעיר הנעלות אינו מנרע שם רשות הרבים מפלטיא ושווקים אבל בזה פלת על הרשב"ח ונדולי הנרפתים וס"ל דהוה היכא דהם מפולשים השעריהם הם מכוונים זה בנגד זה ולא כשאינם מפולשים דליכא רישחא נגופא והוי כמו דליכא לפלטיא נפרט דלחתת אלא הוי רשות הרבים נם אם השערים מפולשים והרשב"ח ונדולי הנרפתים ס"ל דאינו מפולש לא דמי לדלחתת נפרט.

ומה שהקשה הגאון ר"ד פתרדו דליחני מנחות שהם רשות הרבים אף על נב דאין מחקנין שם נני אדם וכ"ש פלטיא שהקהילה לכל היא, ומזה הוכיח דפלטיא לא נעי מפולש, הנה לע"ד אין זו הוכחה מידי, דאטו הפלטיות הן לעולם נחוך העיר והא נכחה מקומות מניט נש"ם דהשווקים היו מחן לעיר וכמו שטלחת של עזה נפרק קמח דע"ז (י"ל:) ועיין שם נחוספות, ואם כן הני פלטיות דהם מחן לעיר לא הוי ידעינן דהם רשות הרבים מהא דחנחות דשחי מנחות שהם נחוך העיר דעוברים שם נני אדם נחדיות ולא נפלטיות דחחקנין שם נני אדם לסחורה אבל אין הקיטן נכל יום ורק ניחחא דשוקא והוברך שפיר לחיחני פלטיא נשביל חידוש זה דהני פלטיות נם שאינם נחוך העיר הויין רשות הרבים ורק מהא דקחני מפולשין נני מנחות משמע קצת דנפלטיא לא נעי פילוש אבל כנר חירן זה יפה הרלי"ה ז"ל דנמנחות לינטריך מצוה דחיכא סחומין ומחנטלו כל דנרי הנאון ר"ד פתרדו ז"ל נזה לפום פסקי הטרי"ע והאחרונים ז"ל, ושת הניע לידי ספר שאלות ותשובות נית אפרים אבר שאלתיו על רנעים אחדים, ורחיתי שם נסימן כ"ו אחריך נדנרי הנ"ל וכחב כחי"ם, ונדין הפלטיא חחה על הטרי"ע נחחי דאחריך נשווקים ביש להם חומה שיהיו מפולשים, והנה לא רחה עוד דנרי הרלי"ה הנ"ל שלא היו לפניו, ונשיטת הרשב"ח נפלטיא הנה הנדיק כחחר לא עלה נחחי"ר (ר"ת נחשובת חיט רנים) ולא רחה עוד דנרי המחירי, אבל נזה הרנים דהרשב"ח חיט עוחד נשיטת ה"ר אפרים שהיא נעל החחור ז"ל, ותש"כ דנשעה שהלחתת נשולות נם הרשב"ח יודה דאין לפלטיא דין רשות הרבים ורק דה"ק דלחתת נשולות נלילה לא מהני שיהיה עליה דין רשות היחיד ניום הנה נזה אכתי לא נחיישב הא דשוק של פטמים ומחרים דאחי פריך הנמרת ורנען אחר ר' אחיר רשות הרנים ותהדרו אינהו כרחלית דאחר דנה נגי"ח אחר ר' יוחנן ירושלים אלחלת דלחחיה נשולות חיינן חשום רשות הרנים ליחא דזהו נלילה ושנחד דרנען דהיו טעלין חניחין חח החפחח נאוזן היה ניום דאי שוק ופלטיא לשלם רשות הרנים ולא אהני ליה נעילת דלחתת, ואלאחי כן ח"ל נאחירי פרק קחח דשנת קודם ד"ה ד' רבויות ח"ל זה אחרת שאחר דלחחיה נשולות נלילה אין נהם חשום רשות הרנים פירושו שוקא נלילה אבל ניום יש נה חשום רשות המנהיגים שהזכרנו פירשו שוקא נלילה אבל ניום יש נה חשום רשות הרנים הואיל ואינם נשולות, וכן הדין נלילה אם לא נעלו, יש לדון עליהם מ"ש נאחרון של עירובין לא יעמוד אדם כר', ואם כדנריהם היה להם להזיב שלא אחר ר' יוחנן אלא נלילה ושוק של פטמים ניום היה, אלא אפילו ניום כרחלית הוא ע"כ, והכי נמי לענין שוק ופלטיא אינה הוכחה זו, ולע"ד הדנרים נכונים אלו כמש"כ נענף ג' לאלן זה.

ומסקנת הדנרים פרי הכרם אחר אחחו נוערים זה לדינא נקנרה נס"ד שלזה החה.

(א) חזקנו דעת הטו"ע דנפלטיא ושווקים בי"ם להם אחיצת נעינן שיהא השערים מכוונין זה כנגד זה כמו נגל רשות הרבים, וכן הוא דעת הרלי"ה ולפום פשטא דאלמודא אחיצות החדינה והעיר אהני לפלטיא שאהא רשות היחיד וכ"ש היכא דאינה מפולשת דאיכא רישחא נגוף הפלטיא ודעת הרשב"ח ונדולי הנרפתים דרך דלחתת נפרט לפלטיא אהני ולא אחי דאינה מפולשת וכ"ש דלחתת החדינה והעיר אינו אהני לפלטיא, והנה הב"י לא הניח דעת הרשב"ח, וכן נאחונת אשאלת נעיתין סימן ל"ג פסק נזה כהב"י וכ"פ נשלחן יעב"ן סימן ז', וכן נענת ורדים הספרדי כלל ני סימן כ"ב.

(ב) מיהבו דהיכא דהסוחרים יושנים נאטיות נשווקים ונרחונות ולא מנחון אחת כיפת השמים. הנה נכהלי נוונת נם להרשב"ח לא אחיר פלטיא אסרטיא ואנחות המפולשין ואהני לדלחתת של החדינה והעיר נם לפלטיא, ועוד אחרנו דנם היכא דהרשות ניד הסוחרים לשנת עם סחורתם אינחן נאחיר הפלטיא ואין נריכין לאטיות כלל אבל אקום היכא דהשוק אינו אחוד לאין פרטי כנון שוק של פטמים או נאחרים דאם יש שם אדם עם סחורה אחרת יבראהו הנה נכהלי נוונת לכולי עלמא אהני לדלחתת החדינה לפלטיא ואפשר דנם נשוק כללי אם לאין אחד פרטי אין רשות לאדם לשנת עם הסחורה ולהחעכב עם ורק לעבור דרך השוק ואנילחו על כחפו וכיוצא הרשות נידו ולא יותר הנה נכהלי נוונת הוי אר כסרטיא ואין לו דין פלטיא להרשב"ח ונדולי הנרפתים ואפי' אם הוא שוק כללי לכל האינים שנעולם ונם הם יושנים עם סחורתם אינחן ולא נאטיות אי"ח אם יושנו זאן אונבל לזה כאו לאבל ברשאים להחעכב עד שעה האחד עשרה נלילה או השחים עשרה ואחר כך יעלו האנשים האחרים לזה אנד החשלה וינרשום הנה נכהלי נוונת הרי אר אין לפלטיא כזו דין אחיר אסרטיא, ולפי"ז נחדינחיהו דהסוחרים יושנים נאטיות ולא אינחן אחת אחיר הרקיע ואחקומות שיושנין אחת אחיר הרקיע יש לזה זאן אחנבל ונכלות הזאן אין רשאי להחעכב יותר אנד חוקי החשלה החקומית אם כן ליכא כלל דין פלטיא של הרשב"ח אלגיט ולעלם אהני לדלחתת החדינה או טורת הפחח העשוי נסוף העיר.

(ג) כרחלית נאורה כנון לרש"י היכא דאין ד' רבוא טוקעין או דאיט רחב ט"ז אמה ל"ל לחומה ודלחתת הרחויות להנעל נם אחנחות החפולשין לרשות הרבים קיימת לן לרוב הפוסקים והלכה כחכת קמח דאחר דסני נעורת הפחח ודלא כמהרי"ם נאוזי ז"ל והנאון ר"ד פתרדו שנחשבו אחרי דנרי הריב"ש דפסק כחנניה אלינא דנית הלל, ואחי דהנין הנאון רד"ם נדנרי הנ"ל ליחא ונם נחשובת נית אפרים הבית נזה על החשכ"ו דלפום הנרחה הנין כהנאון רד"ם, והנלפע"ד כחנחי ואחחחי אחי נרחיה, נאום הק',

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ ואנ"ד דמאנטשעסטער,

סימן

סימן ז'

בדין כרמלית ומקום פטור.

בס"ק דזנח (ד:) נהי דפריך הגמרא הא נעיון עקירה והנחה ע"ג מקום ד' מכני רב יוסף הא מני רבי חנינא זרק וגח ע"ג זה כל שהוא רבי מחיים וחכמים פוטרין ודחה הגמרא התם כדאניי דאמר הכא נאילן העומד ברשות היחיד ונופו טוטה לרשות הרבים חזרק וגח לנופו דרבי סבר מחדשין אדי נופו נתר עיקרו ורבנן סברי לא מחדשין אדי נופו נתר עיקרו, ופירש"י דרבי סבר אדי נופו נתר עיקרו והוי כמונח ברשות הרבים על מקום ד', והתוספות סם ד"ה נאילן נמסקנת דנריהם כתבו דפירש"י לא ליפסר להעמידה, דאי למטה מני' לא נעי רחב ד' לכולי עלמא, ואי למעלה מני' לא הוי רשות הרבים (דאי רחב ד' הוי כרמלית ואי פחות מד' הוי מקום פטור) אם לא נעמיד בדבילה שמיכה וטח נגד הנוף עכ"ל

ענף א'

(א) **ובשו"ת** שערי ניון (סימן ז') דמה דנרי התוספות נזה מתרי טעמי חדא דקושיות התוספות יפתער נס על הסלקת דעתא דמיירי נזה הנוטע מן הכותל לרשות הרבים ויקצה נס כן דאי למטה מני' לא נעי רחב ד' ואי למעלה מני' אי רחב ד' הוי כרמלית ואי לימא רחב ד' הוי מקום פטור, ותירוצם דמיירי נדבילה שמיכה וטח נגד הנוף הוא דחוק מאד, דהא זרק וגח על נבי זה מנן ואיך נעמיד דטח נגד הנוף,ועוד דאי אפשר כלל לאומרו דהא לקמן (ז'.) אמר רבה נ"ש אמר רב חסדא לגינה זקופה נרשות הרבים חזרק וטח נפניה חייב וכתנו התוס' נשם ריב"א דאף למעלה מני' לא נעי שיהא נפני הלגינה וכותל ד' על ד' דכיון ארוחה אית הקרקע חשוב כמונח על נבי קרקע וכן הוא להדיא נפרש"י שכתב ח"ל וכי אמר למטה מעשרה נרוחב ד' כרמלית וכשאין רחב ד' מקום פטור הייט נתשמיש המסויים כגון נג לגינה ורחב הכותל או עמוד דהכי מסתיים תשמישתייהו אבל לאויר כגון פני הכותל דגר הנדנך גו לא הוי רשותא לנפשיה אלא אי למטה מעשרה הוי רשות הרבים נעור כר, ונתוספות שם הקשו ע"ז מהא דידו של עני וכל נעה"ב דפריך והא נעי עקירה והנחה מעל נבי מקום ד' לוקמי שתחזיק החפן נאופן זה ארוחה אית פני הקרקע ונתירוצי הרשנ"ם תי' יפה קושיא זו וכתב נם כן דדעת רש"י כהריב"א עיין שם, והשתא לית לאפסר לאוקמי כגון שטח נגד הזה כיון דרש"י ס"ל כהריב"א אם כן לית מנינא דהמרא רחיא מהכא דלא נעיון עקירה והנחה מעל נבי מקום ד' הא כיון שטח נגד הזה הא לא נעי כלל מקום ד' ואף שפני הזה לינו רחב ד' סני ואם כן לית הנילו רחיא לפי הס"ד ונם לפי המסקנא נמאי פליגי רבי ורבנן מ"ל דלא מחדשין אדי נופו נתר עיקרו והוי כמונח ע"ג מקום ד' ורבנן ס"ל דלא מחדשין אדי נופו נתר עיקרו ופטור משום דלא נח ע"ג מקום ד' והרי לא נעיון כלל מקום ד' ועל כרחך דצריך לפרש לרש"י שטח ע"ג הזה והנוף שטח ואם כן יאתי קושיות התוספות כעמוד של נרזל למטה מני' לא נעי רחב ד' לכולי עלמא ולמעלה מני' אי רחב ד' כרמלית היא ואי לית רחב ד' מקום פטור הוא ולכן העלה לחלק דס"ל לרש"י דלא מציגו כרמלית ומקום פטור רק כשהן עומדין ע"ג קרקע ולא כשהן נאויר דנטלין לנבי רשות הרבים וטעמא הוא דכרמלית מן התורה לית שם רשות עליו ומן התורה הא מקום פטור ומקום פטור לית לה שום חשיבות רשות רק שמנטלת תורת רשות הרבים ממקום שהיא עומדת ולכן אם היא עומדת ע"ג קרקע רשות הרבים ומנטלת דרשת הרבל מ"מ נסתלק תורת רשות הרבים מן המקום הקרקע הס"ל ומחילה כל האויר שלמעלה הוא כאויר נקעה ואויר יש שהוא כרמלית דהעיקר הוא מקום הקרקע שתחתיו והאויר נטלה למקום הקרקע שתחתיו אבל אם עומדת נאויר מה תועיל המקום פטור לו כרמלית כל זמן שהיא מסלקת תורה רשות הרבים מן מקום קרקע שתחתיו ולכן נטלה נם היא למה שלמטה ממנה כמו שהאויר נטל למה שתחתיו דרק כשעומדת ע"ג קרקע לית ניכולתה להתנטל כיון שסוף סוף מסלקת דרשת הרבל ומנטלת תורה רשות הרבים והדבר הזה הוא חילוק נכון ויש לו מקום להמעיין היטב, ומעתה יתייצבו דנרי רש"י נבי זרק וגח ע"ג זה כל שהוא ונאחר דמיירי שמ

ע"ג הזה והנוף ממש כפשטא דמילתא והא דהקשו התוספות לר' למטה מני' לא נעי מקום ד' ולמעלה מני' היא כרמלית לו מקום פטור הוה לפי"ז יתייצב להתם שהטף לו הזה עומד נאויר אינו מופסם שם לעלמו ונקרא רשות הרבים ולא מציגו כרמלית ומקום פטור נאויר רשות הרבים ונזה מתורנן קושיות התוספות שם (ה'.) ד"ה כאן למטה, ולי"ת נהי דרשות היחיד לא הוי רשות הרבים מי לא הוי אלא ככרמלית כמו עתוד נגוה נ' ורתב ד' ואמאי קיימ, ותי' דאין כרמלית נכלים כמו שפירש רש"י, ומנואר דהתוספות ס"ל דהכלי נטל הוא לנני הרשות לנמרי, ואולם נהג"ש כתב להדיא נשם רש"י דהכלי הוא מקום פטור,' והדרת קושיות התוס' ולהאמור ניחא דטרסקל שניד העני עומדת היא נאויר דיד העני אינה מכסה אלא כל הקרקע הטרסקל דהא הטרסקל הוא ד' על ד' ויד העני אינו מחזיק אפילו השליש מזה והילכך כיון דהטרסקל הוא נאויר ליכא עלה דין כרמלית ומקום פטור ונטלה אצל רשות הרבים עכ"ל.

ואני אומר דליתנייהו להני דנרים דתנן נעירובין (ל"ב:) נתנו נאילן למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב ומוקמינן נאילן הנוטה תוך לאורנע אמות עסקינן ופריך הנמרא שם (ל"ג) מאי למעלה ומאי למטה (דנדבר הנוטה לא שייך למעלה ולמטה דהא זוה הוא) ומשני דהדר זקיף ופריך והא לי נעי מייתי לה דרך עליו (ולמאי למטה מעשרה לא הוי עירוב הרי יכול להניחו לל מקום שניחנו הכל נאויר למעלה מעשרה דהוה מרשות היחיד לרשות היחיד דמקום שניחנו הוי רשות היחיד דד' אמותיו עולות עד לרקיע) ומשני כגרנים מכתפים עליו וכדעולא דאמר עולא עמוד ט' נרשות הרבים ורפיס מכתפים עליו וזרק וגח על נבן חייב ופרש"י כגרניב מכתפים על נטיית הגוף שהוין לו אמותיו הנמוכה מעשרה הוי רשות הרבים כדעולא כו', ולי נימא דנאויר ליכא כרמלית ומקום פטור דנטל להרשות הרבים שתחתיו אם כן למה הוצרך הגמרא לאוקמי כגרנים מכתפים עליו והלא נלא זה הוי רשות הרבים דהגוף הנוטה נאויר לי לאפסר לו להיות כרמלית או מקום פטור ונטל הוא לנני קרקע רשות הרבים והתוספות שם ד"ה דהדר זקיף הקשו הלא הוי חזיב למעלה מעשרה רשות היחיד והא נדיים נוקעין נו תחתיו ואפילו לר' יוסי נר"ש לא שרי אלא נהדרן מתיות ותי' ד"ל דמיירי כגון שסתום תחת הזקיפה דלא תגו נקעי לי נמי כגון שיש נונה עשרה נאותו זקיפה דחזיב רשות היחיד לא על נב דנדיים נוקעין כמו שנלות דאמר נפרק הזורק (ל"ת.) דהוי רשות היחיד לא על נב דתחתיו הוי רשות הרבים עכ"ל.

ואם

---

*) **הגהה** המנ"ל רמ"ז שמ"ה כתב נגעץ קנה ונרחבו טרסקל דאם הטרסקל עלמו נגוה יו"ד ורתב ד' נם מה שתחתיו הוי רשות היחיד ועיין ע"ז תוספות והאחרונים הניהו נזנריו דמנזרי התוספות שנת (ל"ט.) מנואר דרק על נגיו הוי רשות היחיד ולא תחתיהן עיין מחנית השקל ופמ"ג, ואולם נספר תק"ז יש לקיים דנרי המנ"ל כפי מה שהם ההמדקדק נדנרי התוספות ירחה דנגוחטרא שם לה מחיצות למעלה לא כתנו כלל שתחתיו רשות הרבים ורק נעגלות כתנו כן ונעגלות טעמא מהריבוי לוכל מקום דקיימא לן נמסכת סוכה (י"ח:) ונרי"ן שם דנסכך לא מחריבן פי תקרה יורד ומוחם מקום דערבי נעגלות הוא וכ"ש נעגלות המסכן שנזמן שהקרסים עליהם הם מחטלטלים ממקום למקום ונחנות המסכן יקימו לאחו הלויס ודלי דנהם אין שייכות לומר פי תקרה יורד ומוחם ולכן תחתיהן רשות הרבים עכ"ד, ואמי אומר לנון התוספות נשנת (ל"ט.) וכן עגלות היו רשות היחיד לא על פי שתחתיהם רשות הרבים לפי שיש מנוף העגלה כרי עיין שם, ובפיר"ש להא שתחתיהם רשות הרבים קאי רק לעגלות ולא לנוחטרא, ואולם לנון התוספות נעירובין כגון שיש נתה יו"ד נאותו זקיפה דחזיב רשות היחיד לא על נב דנדיים נוקעין כמו עגלות כדאמר נהזורק דהוי רשות היחיד לא. על נב דתחתיו הוי רשות הרבים עכ"ל, ולישנא דתחתיו דהוי לנון יחיד ולא נקטי התוספות לנון רבים שתחתיהם וכמ"ש נמסכת שנת שוכח ודאי דקאי על הזקיפה דתחתיו הוי רשות הרבים, וכן מוכח להדיא שם נעירובין (פ"ט:) נתוספות ד"ה נתחילת שכתנו ח"ל ומנעול דחזיב ליה נהתולת תפילין רשות היחיד היינו משום דליכא נקיעת נדיים כלי אי נמי שיש נמנעול עלמו נגוה עשרה דהוי רשות היחיד לפילו ליכא רשות

הרבים

ואם כן לפום תירוצא קמא דתוס' ר"ל קשה דלהכי ליכא נטלה הגטייה לגבי הקרקע כיון דתחת הזקיפה היה סתום והזקיפה היה גם למטה מעשרה ושם היתה כרמלית הילכך גם שאר הגטייה ליכא נטילה להקרקע רשות הרבים, ולולם הא נמי דליכא להרי ליכא גם למיתר כתירוץ השני דתוספות דמיירי דהיה גונה עשרה נאותה זקיפה והילכך לא מייקרן לנקיעת נדיים שתחתיו משום שלין לנו נריכין כלל למתר כלן לחית מחיצת והר"ל כנית נטי ע"ג עמודים נרשות הרבים שהוא רשות היחיד נמורה וכמ"ש הריטב"א ומש כן למה ליה להנמרת לתוקמי מתניתין דשטח הגטייה מיירי דוקא נרבים מכתפים עליו להוא דוקא לא פחות מתשעה טפחים נגוה וגם לא יתר מטי כמ"ש הרמב"ם והכי נמי לרש"י שם נשנת (מ.) ד"ה מלי וכמ"ש הנר"ח נרש"י נזה כהרמב"ם דנעי מטומטמים (וכן מוכח נעירובין (פ"נ:) נרש"י ד"ה הייט חלון שכתב וגם נרשות נמוכה מעשרה מחרינן מקום שלין נו דע"ד מותר לנני רשות היחיד ולנני רשות הרבים לכתף עליו דמקום פטור הוא הא לית ניה ד' לסור לתרווייהו, וקשה הא נפחות מעשרה אם נני רשות הרבים מכתפים עליו הוי רשות הרבים אלא ודאי דאפי' דוקא נטי מטומטמים ורש"י מיירי ניותר מטי) ואם כן הרי עדיפא הר"ל להנמרת למיתר דמיירי דליכא נעלמה של זקיפה עשרה דר"ל להיות סתום תחתיו כלל והוי כל הגטייה נאויר ולשולם הוי נכהלי נוונת רשות הרבים תשום דליכא כרמלית ומקום פטור נאויר וגם להמקשן דפריך והא לי נני מייתי לה דרך עליו קשה מנ"ל זה דמיירי דוקא שהיה סתום תחת הזקיפה ועוד מנ"ל להמקשן הך סנרא דאם סתום תחת הקלוות תו ליכא נטילה התחלא של הגטייה לקרקע דרשות הרבים ומה גם ללשיטת רש"י מיירי דהגטייה היתה מרוכה הרבה מן ד' לחותיו כמ"ש התוספות נד"ה הכא, ואם כן נודאי ניש לומן מנ"ל להתקשן דה דליכא נטילה שהא התחלא דפלו נאויר ליכא כרמלית ומחילת דהכי נמי ליכא נטילה כלל משום דגם נאויר ליכא כרמלית ומחילת נמקום פטור ולא כהרב הנ"ל.

(ב) **ועוד** דמינה רליה נרורה דליכא כרמלית נאויר מהסוגיא דפרק קמא דשבת (ג:) דאמר מני פשיטא לי יהו של מזח מינו דעני כו' ומהו שתעשה ככרולית מי קפסה דגנן להסדורי לגניה מו לא כר' ופירש"י דמינעית ליה נידו הפשוטה לרשות אחרת דליכא מזרקת אחר נופו לגמרי להיות כהרשות שנופו עומד נה להא יהו דעני הפשוטה לרשות היחיד לא הוי כרשות הרבים וכי נטל נעה"ג מתוכה פטור ומינעית ליה כיון דמזיק דלא נתר נופו שריכן לה לענין חיובי מלאורייתא מלמא דליפלוג רשותא להכי מינעית ליה מי לשמור דגנן למיהוי כרמלית מו לא, וקשה דתיפוק ליה דהא ידו הוא נאויר ולי מפשר לה להיות כרמלית כלל דליכא כרמלית נאויר אלא ודאי דומהא לא מירית ועד כאן לא מינעית ליה אלא נידו דנופו עומד הוא נרשות אחר ושייך הסנרא דידו נתר נופו נרידא, ואולם כיון דמזיק דליכא מזרקת אחר נופו לגמרי ואחרינן דליפלוג רשותא להכי מינעית ליה דאולי אחרינן עוד דשתוה דגנן ככרמלית ונעשית רשות אחרת מדגנן ותשמע נרור אלו נזיז היולת מהכותל נתוך עשרה רשות הרבים אחרינן דנודאי הוי כרמלית ורק נידו קא מינעית ליה ונם נידו אחרינן שם לאד ליכא דכולי עלמא ס"ל ככרמלית דמיא אם הוא למטה מעשרה ונזיז היולת מהכותל ליכא ספיקא כלל אף על נב דהוא נאויר ח"ג (ועיין פי' ר"ח שם נפרק קמא דשבת והמניה תמה וכתב דורסת ר"ח תמוה, ואולי טעות סופר נפל נדנריו ואחרי המחילה לא רליה דנרי הרשנ"ח והריטב"א נתיובוזיו דהניחו לנו כנר תירוצת ר"ח הוא נהיפך מנירסת רש"י).

ועוד רליה מהא דעירובין (פ"ד:) אמר רב נחמן הכא נכותל תשעה עשר עסקינן וזיז יולת ממנו למטה מעשרה לזה נפחת ולזה נגבשול למעלה מעשרה לזה נפחת ולזה נזריקה, ופירש"י דנזיז רחב מרגעה עסקינן דניר מהכי לא הוה רשותא ומקום פטור הוא ונטל להכא ולהכא עכ"ל. הרי דליכא לרש"י מקום פטור נאויר ולא אמרי דנטל הוא לנמרי להרשות שהוא שם וכן היכא דהוא רחב ד' הוי כרמלית ולקי על נב דהוא נאויר, ועיין נעירובין (ק"ת:) תכ"ה זיז שלפני החלון היולת לרשות הרבים נותנין עליו קערות וכוסות קיתונית ולוחיות ומשהחת נכל הכותל עד עשרה התחתונים והכ"ה סימן שכ"נ ניאר כוונת רש"י דאם הוא נתוך יו"ד טפחים של רשות הרבים זכו נו רבים ואסור להשתמש נו נשבת"נ לפילו לין נו ד', והנית מתיר הקשה מה שייך לומר על מקום פטור זכו נו רבים ומי נרע מעמוד נטה נ' ופחות מטי דכל שלישו רחב ד' מותר לנני רשות היחיד ולנני רשות הרבים לכתף עליו ולא לתחרין דזכו נו רבים ואם כימת דנחתת נרע הוי לתי שפיר ויש להנדם והעיקר כדמוכח מרחיות הכ"ל.

ומאי דטען דלי לפשר כלל לומרו כהתוס' נשיטת רש"י דהא רש"י ס"ל כהריט"ה דלין כרמלית אלא נמקום מסויים ולא מן הנד לחרי המחילה לומר לני דנעלם ממנו דכנר מרן המהרש"ל ז"ל לקמן (ז.) נתוספות ד"ה ושא ושם נפניה, הנית קושית זו נשם מקשים והנית נויב לייטב, ומעתה הרי המהרש"ל ז"ל העיר לנו לתון דאנד קושית זו לין לנו לדחות דנרי התוספות תי"ו דיש לייטב קושית זו, ולעיקרא דכאחני לעצמי לחיוק דקושית זו לא קשית מידי דהא רש"י כתב שם (ת.) ד"ה שדי נופו, דאפי' לנד עיקרו דלית ניה ד' ודרך הסדה אלא כרני ואלא כרנגן ליכא לחרוכי לומר לני דנגן נשדי נופו נהר עיקרו הוא דפליני, ועיין נמהרש"ל דהליכא לחרוכי הוא פי' התוספות לעיל דפליני לי הוי נופו רשות היחיד לעניין זרק מרשות הרבים ולליכא קשי הוא כפירש"י לעיל דזרק מתחילת ד' לסוף ד' נרשות הרבים ונח הנופו נרשות הרבים ולרני אפי' לנד עיקרו והוי כיש נו מקום ד' מ"מ דנעיקרו ליכא ד' ולי לא הוי נעינן מקום ד' נרשות היחיד לא הוה העיקר שהוא נרשות היחיד מקשינ ליה לעוף נזה כיון דהעיקר נופיה עומד נרשות היחיד דשם לא ליכפת לן כלל נמקום ד' ומוכרח דרב הסדה לא כרני ולא כדנגן, ומעתה סרה הקושית הנ"ל דשפיר י"ל דקיים דנרי התוספות נשיטת רש"י דמיירי נזנילה שמינה ושם נגד העוף ולי דרש"י ס"ל כריט"ה דנשם נפניה לא נעינן מקום ד' כלל הרי רש"י כתב זה נהך מיתרת דלעיל זקופה נרשות הרבים וזרק ושם נפניה מיירי והוא מיתרת דרב הסדה ולפום לוקיימתא דלי דפליני רבי ורבנן נזדי נופו נתר עיקרו הנה נחמת רב חסדה דלא כרני ולא כרבנן דרש"י ס"ל דנרשות היחיד לעולם לא נעי מקום ד' כלל ולעיל דרני ורבנן נעי נרשות היחיד נם כן מקום ד' ואם כן ל"ל דנם זה ר"ח דלא כרני ולא כרבנן לתיהו ס"ל דנם נפני הכותל והילכך נעי מקום ד' ולעיל דר"ח דלא ס"ל כרני ורבנן שפיר פירש"י דלעיל דנטל לחתויר נפני הלעיה לא נעי מקום ד' ולחי שפיר.

ועוד ל"ל נייחוש קושית זו דס"ל להתוספות דהא דס"ל לריט"ה ורש"י לפני הכותל והלעיה דנר הנדנק נו לא הוי רשותא לנפשיה ולי למטה מעשרה הוא הוי רשות הרבים הייט היכא דהנר שנדנק עליו הוא מחונר ותקוע נארץ או לכל הפחות מניע לארץ נאותו הרשות וכמו כותל ולעיה זקופה להכותל והלעיה תחונר שם לארץ נאותו רשות דהסס שפיר י"ל דכיון שרוחה את הקרקע חשיב כאותו נקרקע אבל נוף שנאויר לא שייך כלל לומר דחשיב כאלו אותו נארץ נקרקע הוא דאפי נקרקע הוא רשות אחר שעיקרו עומד רשות היחיד ומה גם אם תנורו נקרקע הוא רשות אחר שעיקרו עומד רשות היחיד ונופו נוטה לרשות הרבים זה גם אם טח נגד הטף נעינן מקום ד' ואלינא נפלונתא לי מתרינן שדי נופו נתר עיקרו ואתי שפיר.

ומאי דטען דקושיות התוספות יסתער נם על הסלקא דעתא דמיירי נזיז הנולט מן הכותל ותירוצם של התוספות דמיירי נטח נגד הגוף הוא דמוק דהא ע"ג זיז תנן, הנה מריכות קושית זו לא תנן כלל דנם להמסקנא, ולעני קאמר ונח נתופו, הלא הוא פירושא לליבא דנרייתא דקתני ע"ג זיז, ואם תאי ליבא נתא ליה לתוספות לפרש דמיירי נגד הגוף, אם כן הרי ליכא נפ"ת נין המסקנא להס"ד זה, וכנר כתב הרב המחירי נד"ה כנר ניאחרו שרשות היחיד תופסת מרחק עד הרקיע וז"ל, וכן על נגה אפשר שנאמרו לרבינות הלשון ופירושו על פניה כו', ועיין שם דרנה לפרש מיתרת דר"ח נען קנה נרשות היחיד

הרבים נמורה תחתיו כמו ענלות דהוי רשות היחיד ותחתיהן רשות הרבים נהזורק עכ"ל, והרי דנם נמנעול ס"ל להתוספות דהוי רשות היחיד לף על נב דליכא רשות הרבים נמורה תחתיו, והמנעול נימים הקדמונים היה קנוע נפתח ולא היה מתנלנל כיזוע, והתוספות כתבו כמו ענלות ומוכרח דס"ל להתוספות דנם ענלות הוי כמו קנוע והייט משום כיון דכתיב ע"פ ד' יסעו כתלן דקניע דמיא, ואם לא נמי דקשה הרבה אלא ודאי לעולם ליכא דליה ענלות לתנעול שהיה קנוע.

היחיד חרק וכח על נגיו חיב חהו נשזרק וכח על פני הקנה כנון דנילה שחינה עיין שם, ולין להחריך נזה.

ענף ב'

(ג) **ובחידושי** חמרתי ניחוח קושיות התוספות לפירש"י המיך מיירי פטנחת דרבי ורבנן והרי למטה חני לח נעי מקום ד' לכולי עלמח ולי למעלה חני לח הוי רשות הרנים דלי רחב ד' הוי כרמלית ולי ליכ רחב ד' הוי מקום פטור ד"ל דמיירי כשרנים מכחפים על הגוף והייכו ענוה ט' וכדשולת, ורק לכלחורה לי חפשר לומר כן דהח רש"י כחב (ד.) ד"ה מכחפי וכיון דלריך לרנים רשות הרנים היח נין רחב נין קנר עכ"ל, והייכו דרש"י ס"ל כדעת הרמב"ים שהובח נשו"ע סיען שם"ה דלח נעיכן נעמוד רוחב ד' כלל והייכו משום דדרך המכחפין לכחף לף על פי שלין בו חרנעה לפי שלין מניחים שם משום חלף נסחכין בו הרי הוח מקום חשוב ורלוי לחשחיבו כמ"ש הרשנ"ח, ולם דרש"י כהרחנ"ים הרי לי לפשר לומר דפטנחת רבי ורבנן נשני נופו נחר עיקרו הוח נשרנים מכחפים על הגוף דהח לח נעי כלל מקום ד' ונמלי פליני, ולולם הרי כנר הרגיטו נגליון הנמרח הנ"ח והנרעק"ח לחיכח נזה סחירה עלומה נפירש"י דהכח ס"ל לרש"י כהרמנ"ים ונפרק החנניע (נ"ח:) נהח דהמוניח חוכלין ומחנן על החסקופה דפריך הגמרח הלי לחסקופה מלי לילמח רשות הרנים, ופירש"י כגון נגוה ט' ורחבה ד' ורנים מכחפין עליו דחשיב לרנים לכחופי כדלמר נפרק קמח עכ"ל, הרי להדיח דרש"י ס"ל כשיטח הרלנ"ד דחוקח נרחב ד' הוי רשות הרנים דהוח מקום חשוב ולח נפחות מזה, ונגיקור הנר"ח סיען שם"ה כחב דטעמח דמלן דס"ל דהוי רשות הרנים לפילו נלייו רחב ד' זהו משום דרחב ד' לח לילמר לחלח לרשות היחיד ונם כרמלית מקולי רשות היחיד, לנל נרשות הרנים לח מדקלמר ולקילו נה מקולי רשות היחיד כר, ולכלחורה חמוה דזה נגד נמרח מפורשת נעירנין (ל"ט.) דחנן סם נור נרשות הרנים ומולייחו נגוה עשרה טפחים חלון שעל גניו ממלחין היכמו נשנת, ופריך נגמרח נמוך עסקינן לילמח נסמוכה למה לי חולית יוי"ד, ופירש"י נסמוכה שהנור סמוכה לכותל נחוך ד' טפחים ל"ל חולית עשרה והרי לין רשות הרנים מספקת ניניהם והייכו משום דפחות מד' טפחים לח הוי רשות הרנים, וכ"ה נטוש"ע סיען שכ"ד, ונם הנר"ח כחב שם דמכלן שעד ד' טפחים הוי רשות הרנים, ולם כן ע"כ דטעמח דהפוסקים דס"ל דנעמוד גגוה ט' הוי רשות הרנים לפילו לם לילו רחב ד' זהו משום דלף על גב דלח הוי רשות נפחות מד' מכל מקום הכל חהי דהי רשות הרנים לילו רק משום דרנים מכחפים עליו, לם כן הרי לכחופי הוח חיכ נם לם לילו רחב ד' וכמ"ש נשם הרשנ"ח כס"ל, וכן נרחה מרש"י שכחב וכיון דלריך לרנים כר, לנל שיהיה רשות מלד עלמו וכמו נשטח שנין הנור והכותל נעינן שיהיה דוקח רוחב ד' טפחים, והנמרח לחמרה נפרק קמח דשנח (ז':) ולקילו נה רבנן מקולי רשות היחיד דלי ליכח מקום ד' הוח דהויח כרמלית כר, הייכו משום דרשות הרנים הרי מניכו נם נלייו רחב ד' טפחים וכנון נעמוד נרשות הרנים, לנל רשות היחיד לשלם לח מניכו פחות מד' טפחים, ול"ל דנם הנר"ח כיון לזה נרלייחו הל"ל לפרש דנרשות הרנים מניכו נם נלייו רחב ד' לנל נרשות היחיד וכרמלית לילו כלל נפחות מד' רוחב, ולדל שיהיה דנרי רש"י הל"ל סותרים זה לח זה, והנרחה לע"ד לייכ נוח, דלסקופה לינה מוקפת כשות הרנים מכל נד דהח ונד לחד ליכח רשות היחיד ומנד הנכי רשות הרנים, ולכן לם לילו רחב ד' הוי מקום פטור ונטל להכח ולהכח וכיון דנטל הוח כמי לרשות היחיד לילו מהכי הח דרנים מכחפים עליו לעשותו רק רשות הרנים ולהכי לריך שיהיה נם רחב ד' לנל היכח דהוח מוקף רשות הרנים מכל נד שפיר הוי רשות הרנים לפילו לם לילו רחב ד', ועולח מיירי נעמוד נרשות הרנים דהוח מוקף מכל נד רשות הרנים והילכך פירש רש"י דנכהלי נוונל כשרנים מכחפים עליו הוי רשות הרנים ניו לם הוח קנר דנטל הוח לרשות הרנים כשרנים מכחפים עליו ונריך הוח לרנים, וסרש קושיות התוספות דנוף שהוח מחונר לעיקרו השומד נרשות היחיד הרי לילו מוקף רשות הרנים מכל הנדדים ולם כן הוי מוזן כמו לסקופה ונעי מקום ד' ורק רבי ס"ל דכיון דהרישחת הוח חנל שחחונר לרשות היחיד לם כן לחריכן שדי טופו נחר עיקרו וחשוב נשני עיקרו דלית ניה ד' ומחכ"פ כשר ורבנן ס"ל דלח לחריכן שדי טופו נחר עיקרו להקל ולחי שפיר פירש"י.

(ד) **וסטוכים** לסנרח זו לחלק נין לם דהי"ר מקיפו מכל נד לו לח לפשר להניח מהירושלמי דפרק הזורק (הלכה נ') דנרסינן החם נפיסקח חוליות הנור והסלע שהן נגוהין עשרה ורחנין חרנעה, מה לכן קיימין לם נגוהין עשרה ורחנן חרנעה רשות נפני עלמה היח, נגוהין עשרה ולין רחנין חרנעה הדל היח לחמר ר חסדל נשם לימי קנה נעץ נרשות הרנים נגוה עשרה טפחים מוחר לכלן ומוחר לכלן ונלנד שלח יחלוק חלח כן לכן קיימין נשלין לח רחנים ד' ולח נגוהין י', ולח כן לחמר חייה נריה דרב כל המעכב דריסה נרשות הרנים נקרח כרמלית, לחמר ר' יוחן מה לחמר חייה נריה דרב נחמנע לנל מן הלד רשות הרנים מנטלחה עכ"ל, והנה הקי"ע מפרש דכל הירושלמי קלי לסיפח דחתניחין דקחני פחות מכן פטור ופריך לם נגוהין עשרה ורחנין חרנעה רשות נפני עלמה היח ולייע הל"ל לחתני, ולם נגוהין עשרה ולין רחנין חרנעה הדל היח לחמר רב חסדל דמוחר לנטלטל ממנו לרשות הרנים ולרשות היחיד דמקום פטור היח ולם כן מלי קחשוע לן הח מחניחין היח, ומסיק דזהו נשלין לח רחנין ד' ולח נגוהין עשרה, ונגליון הקשה ונ"ע כ"ש דהוי מקום פטור, ולע"ד לח קשיח מידי דלפי הקי"ע לין הקושיח דלמי קחשמע לן מחני' חלח דמלי קחשמע לן רב חסדל הח מחניחין היח ולם כן שפיר מחרן דמחניחין מיירי כשלין נגוהין עשרה ולין רחנין ד' ורב חסדל קחשמע לן לפילו נגוה עשרה מוחר ח"ל, ועיין פ"ח דמפרש דהירושלמי קלי לריכח דמחניחין דחנן חוליות הנור והסלע שהן נגוהין עשרה ורחנין ד' הנטול מהן והנחן על נגן חייב, ופריך מה לכן קיימין לם דמיירי שהן נגוהין עשרה ורחנין ד' נעלמן נלי לירוף הנור והסלע, לם כן פשיטח מלי קחשמע לן הנטול מהן הלח החולית לנדה רשות נפני עלמה היח כלל רשות היחיד נעלמח, ולם מיירי נלייו רחנין חרנעה וקחשמע לן דחלטרך עם הנור והסלע לרוחב חרנעה קשיח לחמי הרי הדל היח דחמר רב חסדל קנה נעץ נרשות הרנים נגוה עשרה ולייו רחב ד' מוחר לכלן ולכלן ולם כן לר"ח דחחשיבי למקום פטור ויש נו נוגה עשרה נוגע לח מהני ליה לירוף להרי רשות שהיח פטור ויש נו נוגה עשרה ליכו מלטרך לחוגה, ומחכי כשלין לח רחנין חרנעה ולח נגוהין עשרה נפני עלמן והשחח מכיון שמחחילה לין נהם לח שיעור נוגה ולח שיעור רוחב מלטרפין יחד החלל הנור עם החולית עכ"ד, וכנרחה דסנרח הפ"ח דהיכח דיש נחה עשרה נרח משום דהוי נזה רשות שהוח פטור, ולייו מוכן כלל דכיון דלייו רחב ד' לילה רשות היח ורב חסדל הח לחמר מוחר לכלן ולכלן ולם כן למה לח מלטרך.

ולע"ד י"ל דס"ל להירושלמי דדוקח רשות הרנים יחכן שילטרך זה לזה להיות רשות היחיד ולח מקום פטור דנטל הוח לכלן ולכלן ולייו יכול לנטות צוס דנר מחלטו ונדרו ותוקי נשלין רחנין ד' ולח נגוהין עשרה כלומר דכיון דלייו נגוה עשרה הרי הוח רשות הרנים כדין עמוד נרשות הרנים וכהרל"ם וטור דנוגה מחשבה ועד עשרה הוי רשות הרנים ולחי שפיר, ולפוס שיטת רש"י והרמנ"ים י"ל דס"ל להירושלמי חשמים על ידי הדחק שמיה חשמים דנגמרח דילן קחמר דהח דכפל חנח למיחני חרי זימני ברשות הרנים מהלכת נו הוח לדיוקח לחשמועינן דדוקח הילוך על ידי הדחק שמיה הילוך חנל חשמים על ידי הדחק לח שמיה חשמים כדלימח נפרק קמח דשנח (ח':) וכן נפרק הזורק (ק':) ותולם נירושלמי שם נפרק הזורק (הלכה ד') לימח ולמה חניכן חרי זימנין ר' חניכה נשם ר' פנחס נשיו שני רקקים לחר הרנים מהלכין נו ולחד לין מהלכים נו חלח כשהן נדחקין חלח חחמר הולל ולין הרנים מהלכים נו חלח כשהן נדחקין לייו רשות הרנים חלח רשות היחיד לפום כן לריך מיחר רשות הרנים היח עכ"ל, לם כן מחוחר דהירושלמי ס"ל דחשנה יחירה לנופה מחח לחשמועינן רק דלף על נב דהוח הילוך על ידי הדחק שמיה הילוך, ולח לחשמועינן דוקח דחשמים על ידי הדחק לחו שמיה חשמים, וכן כחב הרע"ב נמשנה שם, ולם כן ס"ל להירושלמי ס"ל דחשמים על ידי הדחק מי שמיה חשמים ולהלי מלן לחמר ולחי מחשנה ועד עשרה כשרנים מכחפים עליו הוי מי רשות הרנים דלף על נב דהוי חשמים על ידי הדחק הרי שמיה חשמים, והרמנ"ים ורש"י דפסקו דנעי מנומנמים ולח יותר זהו לפום מלי דקיימח לן כמלן דלמר חשמים על ידי הדחק לח שמיה חשמים ונעי מנומנמים חזיל לכיולף נם שלח על ידי הדחק ולחי שפיר.

ונהח

ובהא דפריך מכל המעכב דריסה נגליון כתב דקשה הא לכתורה מיירי נרתב ד' לתין כרמלית פחות מד' ונם ההגהל נין מן הנד לנחמע לית מתן, ונרתה דהרי לק נתין טו ד' וסמוך לכרמלית מחרינן מנלת מין לת מיטו וניער ומטוב כרמלית, עיין טו"ע סס"י שמ"ה נהנהה, ולכך מקשה הא מעכב דריסה הוי כרמלית אם נתיו רתב ד' מנל נחמע רשות הרנים מנטלתה עד דיהיה רתב ד' כנדר כרמלית עכ"ל, והה דנריו קלי לפי הק"ע דהירושלמי קלי מסיפת דפרך דהמעכב הדריסה נקרא כרמלית ואחלי תותר לפיטו לכתחילה וכמו דמסיק ר' יוחנן סס ומכ"ש הק"ע, ומרן דודי ז"ל נספר ניר הקשה על הנליון הא מיתרת דהייה נר רנ הוא נפרק קמת נהי לי', ומוקי לה התם נתין נטוחין ג' ולא שייך נזה מנלת מין לת מיטו וניער, ולענ"ד לפרש לפום דרך הפי"ת דהירושלמי קלי לריטת דהייטו דפרך לתה מיטרין לתוקמי מתניתין דוקא נגלת נטוחין עשרה דרנים מכתפים עליו דהוי רשות הרנים ואיטו מקום פטור הילכך מנטרף המולית עם הנור שיהיה רשות היחיד והאחר חייה נר רנ כל המעכב דריסה נר"ה נקרא כרמלית ואם כן הרי לפסר לאחכומי שיהיה רשות ולא מקום פטור לפיטו נשליטו נטוח נ', ואחני מה לאחר חייה נר רנ הוא נתן הלד לנחמע רשות הרנים מנטלתה (כנירסת הנליון) עד דליכא רתב ד', והילכך מוקי נשליטו נטוח עשרה וכשרנים מכתפין עליו מקום דנכהאי נוונת דוקא נחמע רשות הרנים סני נם אם ליטו רתב ד' ומן הלד נריך דוקא רתב ד' שיהיה רשות הרנים ולו הרי הוה נחמת מני לאחכומי דהוי רשות ולא מקום פטור לפיטו נשליטו נטוח נ' ודו"ק.

ובזה יטולר מש"כ רש"י נפרק המניע הכ"ל נזה הלשון ורנים מכתפין עליו דחזיק לרדים לכתופי עכ"ל, ולכאורה הוא תרתי דסתרי דמעיקרא כתב ורנים מכתפים עליו משמע דנעינן שיהיו מכתפים עליו נפועל ממש אבל כשאין מכתפים עליו לע"נ דרחוי לכתף עליו לא הוי רשות הרנים וכמ"ש הרשנ"ח נשם הרחנ"ד הובא נמ"י ומנ"ח סימן שמ"ה סעק"ח, ואולם סוף דנרי רש"י דסיים דחזיק לרנים לכתופי משמע דסני נהא דרחוי לכתף ולף על נב דאין מכתפין עליו נאמת ונרלה דקמשמע לן נזה דאפילו אם מכתפין עליו ממש מכל מקום נעינן שיהא רחוי לכיתף ואם לא חזיא לכיתף כגון נפחות מט' או ניותר מטי לא מהני נם אם מכתפין עליו, ואחנם מדנרי רש"י נפרק קמת (ד'.) משמע קלת דאפילו נאחי דחזיא לכיתף ולף על פי שאין מכתפין עליו כלל ולא הזכיר שם להדיא התנאי המכתפים אלא דחזי לכתופי לאיטו לת נטוח ולא נאוך ולהאחור ס"ל דנאחת היכא דהוה עומד נאחת רשות הרנים ס"ל לרש"י דסני נם אחי דחזיא לכיתופי ולף על פי שלא רחיטו מכתפים עליו אבל היכא דהוה מן הלד כאו מסקופה לו נעינן שיהיו מכתפים עליו ממש ונם מקום ד' ולא פחות, והר"ן וכן נחידושי הרשנ"ח (ה'.) נד"ה ידו של אדם הניחו נשם הרחנ"ד שהקשה הא דנעי הנחה על נני מקום ד' היכי דמי לי למטה מני לא נריך ולי למעלה משלשה כרמלית הוא ופטור ותי דמיירי נזורק לרשות הרנים ונחה ע"נ נעלי חיים לו לזורק על עמוד ט' ורנים מכתפים עליו דהוה רשות הרנים ולי הוה לרנעה אחיית עלה נהנחתו ולי לאו פטור וכתבו הרשנ"ח והר"ן דהתירן הזה השני הוא שלא כדעת רש"י והרמנ"ם ולא נעי נעמוד ט' רוחב ד', ולדנריהם משכחת לה לרש"י נאסקופה והכי מי נעך הטעה לרשות הרנים ועיקרו נרשות היחיד.

ענף נ'

(ח) ומאי דהכניח לרש"י מקום פטור נאויר מקושית התוספות נפרק קמת דשנת (ד'.) ד"ה כאן, לע"ד היטו רלוה מידי דהכה נעך קושיות הנמרא ליחא דלא כרי יוסי נרש"י היכא למיתק לפמש"כ נחידושי הרשנ"ח נשם הרחנ"ד שאין מדם מולק רשות לעלמו דהרי למדנו מתוך שני קהת שהמולית משא למעלה מעשרה היינ הרי שאין דנין מדם לא עמוד נלמעלה וכן אין דנין נו דין כרמלית ולא מקום פטור לפי שהוא נא ונד עיין שם נחידושי הרשנ"ח פרק קמת דשנת נד"ה ידו של אדם חשובה לו כדי על ד' והריטנ"ח נעירובין (ל"נ.) הניא נשם הרא"ש נר שניאור ז"ל דלא שייך מקום פטור נאדם מוטל שהוא נא ונד ונראין נאדם שהוא מוטל על אדם ניידו שרנליו נאדן כי מה שמוטל נידו אין נטוח על אדם אלא כמוטל למטה אין רנליו נאדן כי מה שמוטל נידו אין נטוח על אדם אלא כמוטל למטה הרי הוא כמוטל נקרקע לא עדו למעלה מעשרה נרשות הרנים שיהא הוא"ל כאלו מניחו נקרקע לא עדו למעלה מעשרה נרשות הרנים שיהא מקום פטור אלא נמה שאיטו נידי אדם כו', ואם כן לפי"ז יש להקשות מאי פריך הנמרא טרסקל שנרשות הרנים רשות היחיד היא לר' יוסי נרי"י דאמר נען קנה נרשות הרנים ונרחבו טרסקל כו', והא התם הטרסקל עומד על קנה משא"כ נמתניתין דהטרסקל הוא נידי אדם דמה שמוטל נידי אדם הרי הוא כמוטל למטה אין רנליו נאדן כמוטל לפום תולק רשות לעלמו לכל, ונפירושי הרשנ"ח סס נשנת נד"ה דאמרי' אלא טרסקל, כתב לנאר פירכת הנמרא דהי"ק מדמוקמת מתניתין נשקנלה העני טרסקל שניהו ואפילו הכי נעה"נ מייב אלמא ס"ל לחלת דמתניתין דטרסקל לא פלינ רשות לנפניה כעמוד או תל נטוח למעלה משלשה דנרשות הרנים מולקין רשות לעלמן להיות כרמלית או מקום פטור דקל סנר תלת דכלים אין מולקין רשות לעלמן אם כן פלינ אדרי יוסי נרי"י דאליניה אפילו רשות היחיד הוי שהוא רשות נמור מדאורייתא נזמן שהוא נרשות הרנים למעלה מעשרה וכ"ש שיחלוק רשות לעלמו נרשות דרנין להיותו כרמלית למטה מעשרה ונתן נעה"נ לתוכה פטור ומשני כי אחר ר' יוסי נרי"י ה"מ למעלה מעשרה אין סס רשות שינטל הכלי לנתרי דרשות הרנים אינו עולה למעלה מעשרה אבל למטה מעשרה דהוי רשות הרנים אין כלי מולק רשות לעלמו אלא נטל הוא לנני הרשות ולעולם אם נתן למעלה מעשרה לתוך ידו של עכו"ם לא מנטל מתוכה פטור דהמקום פטור הוא כרי עיין סס, ולפ"ז לא קשה להתרנן אחתי אינו אחלק נין מה שהוא ניד האדם לקנה עומד ולריך עומר, דכל זמן שלא ידע הנמרא הסנרת דינו של אדם השונה לו כדי על ד' לא הוי כהתינן כלל לאחלק נין אדם לעמר עתיד והוי דינן נם נאדם דין עמוד, ודנרי הרחנ"ד והר"ש נר שניאור ז"ל הם לפום מסקנת הנמרא דאדם אינו כמו שאר עמוד אלא דאדם הוא מחזיק הרשות שהוא עומד נאחו ואפילו הכי כדי על ד' מהאי טעמא אלא פלינ רשותא נפני עלמו, ומעתה י"ל דנם רש"י ז"ל מודה להני פוסקים לכל הפחות לענין מקום פטור דאמרינן דאיכא היוק נין דנר שהוא ניד האדם לדנר שאינו ניד אדם ונם להס"ד דנמרא דאכתי לא לסיק הך סנרא דאדם שאני זהו הכל לענין לנטל ולטעות שם רשות שם הוא ניד אדם אבל לענין מקום פטור שאינו רשות כלל והוא ניד אדם שהוא נא ונד שפיר הוי ס"ל נם להס"ד דנטל הוא להרשות שהאדם עומד נאחו ואם כן לענין כלים אחרי דאין כרמלית נכלים לף על נב דאכתי מקום פטור הוא לרש"י מכל מקום כיון דהוא ניד האדם ואינו רשות כלל נטל הוא להרשות שהאדם עומד נאחו, וזה יאנאר דנרי התוספות נד"ה כאן ס"ל דכאחנו לאחרן קושייאם מטום דאין כרמלית נכלים כאו שפירש רש"י לקאן נני היאה קופאי מוכאח, וקשה הא מדנרי רש"י שם משמע דרק לענין כרמלית אמרינן דלא נזרו רננן לנטולי אחורת כלים הואיל וכלי הוא אבל מקום פטור הוי נם נכלים דהא כל כרמלית מדאורייתא הוא מקום פטור וכיון דלא נזרו נכלים שיהיה כרמלית אם כן הרי נאמת היא אמילא מקום פטור ואכתי קשה קושיות התוספות אחתי מיירי הנעה"נ נתן לאחר טרסקל שניד העני הא נתן למקום פטור וא"ל התוספות ס"ל דטעמא דאין כרמלית נכלים הוא משום דהכלי נטל הוא לנאדי לנני הרשות וכאו"ם הרחנ"ד, וקשה דאם כן למה הניאו התוספות דנרי רש"י לרחיה להס, ואולם לדנרינו הרי שפיר ס"ל דנם התוספות לא ס"ל כהרשנ"ח אלא כרש"י דהנמרא ס"ל דרק רשות שניד האדם אינו נאמת ולא אחנטל לאבל כלי לאינו רשות לאחר נכלים אם כן הרי אין עוד לחוש למה שהוא מקום פטור דמקום פטור שהוא ניד האדם שהוא נא ונד אחנטל הוא לנאחרי להרשות ואחי שפיר.

(ו) ברם לכאורה לדנריו יהיה קושיא נשיטת רש"י התוספות נעירובין (כ'.) הקשו על אחניחין דלא יעמוד אדם נרשות הרנים ויאחה נרשות היחיד נרשות היחיד ויאחה נרשות הרנים אלא

אם כן מכנים רחבו ורוחב למקום שהוא שותה דמוקמינן לה שם (ל"ט.) נהפנים הנריכין לו ונזריכן דילמא יכנים לגלו דמאי מהני אם מכנים רקבו ורוחב ונם למה לינטריך לתוקי נתפנים הנריכין לו תיפוק ליה דקא ועייל המשקים נוועיו והוא מכנים מרחות הרגים לרחות היחיד כיון ומשתין ורק מרחות הרגים לרחות היחיד דאסרינן וכתנו נשם רש"י דתירץ דלא דמי למשתין ורוקק דשותה עניד עקירה והכתה נתד רחותא דמקרון נתין נתוך פיו שהוא מקום פטור ואף על נב דהזרין ונגלעין אין לתוש הואיל ונתו נמקום פטור הרי דסי"ל לרש"י דפיו הוא מקום פטור וזה סתירה לדנרינו דנם לפ"ד דנמרא דלא הוי מחלקינן עוד נין מדם לשאר עמוד מכל מקום זה כנר אסיק הנמרא מדעתא דמקום פטור שהוא נית החדם נטל הוא לנמרי להרחות ומהאי טעמא נם טרסקל שניד החדם לא הוי מקום פטור ואם כן כ"ש דפיו של מדם דהוא החדם עמו לא הוי מקום פטור ונטל הוא לנני הרחות משום דאין מדם חולק רחות אלא הוא עומד נרחות, ואמנם לא קשיא תירי דהרי התוספות סייתו שם נשם רש"י דהיכא דרקק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו ונופו הן נמקום אחד אם כן לא השניח לרש"י פיו למקום פטור לעולם אלא היכא דפיו פשוט לרחות אחרת ולא היכא דפיו הוא נרחות אחד עם נופו משום דאז נטל הוא לנופו ונופו נטל להרחות שעומד נו והרי טרסקל שניד החדם דלא הוי מקום פטור היינו אמי היכא דיד החדם הוא נרחות אחד עם נופו דהא הנמרא מיירי נננף דפשט נעל הנית את ידו לאחן ואחן לאחן ידו של עני או שנטל מחוכה והכניס דנעל הנית חייב משום דטרסקל שניד העני נטל הוא לנופו שהוא עמו נרחות אחד, ולפום שיטת הרב שע"ל דטעמא דטרסקל שניד החדם לא הוי מקום פטור לרש"י זהו משום דליכא מקום פטור לשאר אם לא היכא דנקט מנא ולא נקט לה תינעי לך כי חינעי לך היכא דנקט מנא ונקט לה אלי חניחה ונלגד שהוא הפרה רחבה ורונה מנפנים ושוקה יעוי"ש, והשתא כל עיקר הלינעית הוא משום מנא ותיפוק ליה כיון דכל הלינעית הוא שהנחה עומדת נרחות הרגים ושותה נרחות היחיד כמנואר שם נרש"י ד"ה נני נחתה ואם כן תיפוק ליה דהא מנוחה על שניחת נהמתו וכל מלאכה שהוא חייב עליה לשאר ננהמה וכיון שאם הוא היה עושה נכהלי נוונת היה חייב חטאת דהוי מולית מחת מרחות היחיד לרחות הרגים דנרחות היחיד ליכא מקום פטור וכיון שכן נם ננהמתו לשאר והא ליכא למיתר דמיירי הלינעית נאם עומדת נרחות היחיד ושותה נרחות הרגים דהוי פיו מקום פטור ורש"י דקתי להיפך לאו דוקא נקט זאת דוקא שהדרך הוא נשתיה להיפוך לעמוד נתוך רחות הרגים ולשחות מכותלי הנור שהוא רחות היחיד ועוד דאלי פשט דתינעית ונלגד שהוא הפרה רחבה ורונה מנפנים הא שלגי החם שפיה מנפנים וליכא מקום פטור נרחות היחיד ואשור משום שניחת נהמתו לגל משום שמא ייעיל הכלי לא נזרו נאופן שאכל האשור מוכח דאין הטעם כלל משום דפיו מקום פטור הוא אלא משום דנליעתו היי האחתו ונטיל לגג נופו ולפלא על מה שעלה על דעת התוספות נומר כן נתחילה וכיון שזכינו לזה מחילה נשאר ההוכחה דלרש"י אין דין מקום פטור נאויר והיינו טעמא דטרסקל עכ"ד.

(ח) . **ואני** תומר תמיהתו על התוספות שהעתיקו נשם רש"י מאי דלימא כן נרש"י לפניהו לין זה מן החדש דכבר קדמו נזה המהר"ם לונלין ז"ל נפרק קמא דשנת (י"א.) נתוספות ד"ה לא יעמוד, ומאי דהרב שע"ל תמה על דנרי התוספות האיך עלה כלל על דעתם לומר כן לשמטיעתיה דנרי הרא"ש ז"ל נפרק המולת תפילין (סימן ו.) דלא הניח כלל למסקנת התוספות נזה רק טעמא דרש"י דהמים נתו נפיו שהוא מקום פטור ואם כן על הרא"ש היה לו ניותר להשע"י להתפלל, ולענ"ד נראה מזה דלא ניתא ליה להרא"ש ז"ל לומר כמסקנת סנרת התוספות דנליעתו הוי הנחתו מטעמא דהרי לינם נחים שם עד שניעו למעיו ומאי דהניאו התוספות נפרק קמא דשנת ושם נעירובין רחיה לזה מהא דאמר רנא נשנת פרק המוניח (פ.) הוניח דיו לכתוב נ' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן הו היאי הנחתן הכא רחיה זו תמוה מאד ואינה מונחת כלל דהתם הרי הדיו נשאר מונח נמקום זה על הקלף לעולם לגל הכא המשקה עומה לינה כשארת מונחת כלל נמקום זה אלא היא מהלכת ויורדת לתוך יעיו ואחו הכאה היא והרגיש נזה גם נהנחת רש"י דנרע הוא משפך

לכלי

דלי הוה כרשות היחיד לא קשה דהוי מקום פטור דאין דין מקום פטור נרשות היחיד ואם כן לינ יפרנסו ההיא דלא יעמוד מדם נרשות הרגים ויאתה נרשות היחיד ולכן מנוחל הפלינה נראה לכאורה לפרש דנמרת דעירובין (ל"ט.) הקשה ריש רנגן וסיפא ר"י דרנגן לא נזרו לנני מפתח שמא יכנים ומתרן נתפנים הנריכים ודנרי הכל והשתא מנין למיתר דנחתת ההיא דלא יעמוד מדם נרשות הרגים ויאתה נרשות היחיד נלאו הכי אשור משום דקא מעייל מרשות היחיד לרשות הרגים והנני דמוקי נתפנים הנריכים זהו משום ההיא דלא יעמוד נרשות היחיד ויאתה נרשות הרגים להתם כיון שפיו נרשות הרגים ונעשה מקום פטור ליכא לאיוסי משום העלאת המים למעיו כיון שגם תחילה נמקום פטור אחל מיכתי לא ניחא מדא דנמרת קא מינעית לקמן כרמלית מלי ופשיט מהא דוכן נגת לי רשות היחיד תניא לי רשות הרגים תניא אלא לאו כרמלית יעויין שם, והשתא מאי פשיט דילמא לא נזרו רנגן שמא ימשוך הכלי נכרמלית דהיא נזירה לנזירה והכא מיירי נעומד נגת ומעייל פיו לרשות היחיד דאין מקום פטור נרשות היחיד ואשור משום דמעייל המשקה מרשות היחיד לכרמלית או לפילו עומד נרשות היחיד ופיו פשוטה לגת להרין ורוב הרחשונים דלא חניגו מקום פטור נכרמלית דמלא אין לת מינו ויעיר כעירובין (ט'.) והכ"ג נשנת (ז'.) כתב דנם רש"י חינו חולק על הרין לדינא עיין שם, ועוד דאיה נתורה דנם ההיא דלא יעמוד נרשות הרגים ויאתה נרשות היחיד מיירי נם כן נתפנים הנריכים ולא משום דמעייל המים דאם לא הי מנוחר לא יעמוד מדם כו' אלא אם כן הכנים רחבו ורונו והשתא דאפילו אם מעייל רחבו ורונו לא סני אם מקנח תן הנטן נשאר על מקונו דקא מעייל המים ואם נאחר דאם מעייל רחבו ורונו ממילא נם המעייס עלו נרשות שהוא שותה אם כן היך יתכן הסונית דעירובין (כ'.) חינעית ליה פרה מי נעינן רחבה ורונה או לא היכא דנקט מנא ולא נקט לה לא תינעי לך כי חינעי לך היכא דנקט מנא ונקט לה אלי חניחה ונלגד שהוא הפרה רחבה ורונה מנפנים ושוקה יעויי"ש, והשתא כל עיקר הלינעית הוא משום מנא ותיפוק ליה כיון דכל הלינעית הוא שהנחה עומדת נרשות הרגים ושותה נרשות היחיד כמנואר שם נרש"י ד"ה נני נחתה ואם כן תיפוק ליה דהא מנוחה על שניחת נהמתו וכל מלאכה שהוא חייב עליה לשאר ננהמה וכיון שאם הוא היה עושה נכהלי נוונת היה חייב חטאת דהוי מולית מחת מרשות היחיד לרשות הרגים דנרשות היחיד ליכא מקום פטור וכיון שכן נם ננהמתו לשאר והא ליכא למיתר דמיירי הלינעית נאם עומדת נרשות היחיד ושותה נרשות הרגים דהוי פיו מקום פטור ורש"י דקתי להיפך לאו דוקא נקט זאת דוקא שהדרך הוא נשתיה להיפוך לעמוד נתוך רחות הרגים ולשחות מכותלי הנור שהוא רחות היחיד ועוד דאלי פשט דתינעית ונלגד שהוא הפרה רחבה ורונה מנפנים הא שלגי החם שפיה מנפנים וליכא מקום פטור נרשות היחיד ואשור משום שניחת נהמתו לגל משום שמא ייעיל הכלי לא נזרו נאופן שאכל האשור מוכח דאין הטעם כלל משום דפיו מקום פטור הוא אלא משום דנליעתו היי האחתו ונטיל לגג נופו ולפלא על מה שעלה על דעת התוספות נומר כן נתחילה וכיון שזכינו לזה מחילה נשאר ההוכחה דלרש"י אין דין מקום פטור נאויר והיינו טעמא דטרסקל עכ"ד.

(ח) . **ואני** תומר תמיהתו על התוספות שהעתיקו נשם רש"י מאי דלימא כן נרש"י לפניהו לין זה מן החדש דכבר קדמו נזה המהר"ם לונלין ז"ל נפרק קמא דשנת (י"א.) נתוספות ד"ה לא יעמוד, ומאי דהרב שע"ל תמה על דנרי התוספות האיך עלה כלל על דעתם לומר כן לשמטיעתיה דנרי הרא"ש ז"ל נפרק המולת תפילין (סימן ו.) דלא הניח כלל למסקנת התוספות נזה רק טעמא דרש"י דהמים נתו נפיו שהוא מקום פטור ואם כן על הרא"ש היה לו ניותר להשע"י להתפלל, ולענ"ד נראה מזה דלא ניתא ליה להרא"ש ז"ל לומר כמסקנת סנרת התוספות דנליעתו הוי הנחתו מטעמא דהרי לינם נחים שם עד שניעו למעיו ומאי דהניאו התוספות נפרק קמא דשנת ושם נעירובין רחיה לזה מהא דאמר רנא נשנת פרק המוניח (פ.) הוניח דיו לכתוב נ' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן הו היאי הנחתן הכא רחיה זו תמוה מאד ואינה מונחת כלל דהתם הרי הדיו נשאר מונח נמקום זה על הקלף לעולם לגל הכא המשקה עומה לינה כשארת מונחת כלל נמקום זה אלא היא מהלכת ויורדת לתוך יעיו ואחו הכאה היא והרגיש נזה גם נהנחת רש"י דנרע הוא משפך

לכלי

ובהא דפריך מכל המעכב דריסה גגליון כתב דקשה הא לכתורה מייירי בגתב ר' לתן כרמלית פחות מד' ונם ההגהל נין מן הגד לנתמנע תיט מתן, ונראה דהרי לק נתן בו ר' וסמוך לכרמלית תמריכן מנח תין את תיט וניער וחזוב כרמלית, עיין שו"ע סס"י שמ"ה נהגהה, ולכך מקשה הא מעכב דריסה הוי כרמלית גם נתיט רחב ר' ומשני ר"י הא תן הגד לגבל נתמנע רשות הרגיס מנטלתה (כנ"ל), והייט דמן הגד כיון דנדי רשות הרגיס הוי כרמלית ומשום הכי מעכב דריסה הוי כרמלית גם נתיט רחב ר' משום דמנח תין את תיט וניער לגבל נתמנע רשות הרגיס מנטלתה עד דיהיה רחב ר' כנגד כרמלית עכ"ל, והנה הנריו קלי לפי הק"ע דהירושלמי קלי לסיפא דפריך דהמעכב הדריסה נקרא כרמלית ואתאי תותר תפילו לכתחילה וכתו דתסיק ר' יוחנן סס וכתב"כ הק"ע, ומרן דודי ז"ל נספר ניר הקשה על הנליון הא מיתרת דתייה נר רנ הוא נפרק קמת נהי לי, ותוקי לה התם נתין נגוהין ני ולא ציך נזה מנח תין את תיט וניער, ולעד"כ נפרש לפום דרך הפי"ת דהירושלמי קלי לתריצת דהייט דפריך למה לימערין לאוקמי מתניתין דוקא נדלת נגוהין עשרה דרגיס מכתפים עליו דהוי רשות הרגיס ותיט מקום פטור הילכך מנטרף החולית עם הנור שיהיה רשות היחיד ואתאי תייה נר רנ כל המעכב דריסה נר"ה נקרא כרמלית ותם כן הרי לפסר לאסכוחי שיהיה רשות ולא מקום פטור לפילו נשתיט נטוה נ', ומשני מה לאתר תייה נר רנ הוא נתן דנכהאי נוונא דוקא נאתמנע רשות הרגיס מנטלתה (כנירסת הנליון) עד לתיכת הגד לגבל נאתמנע רשות הרגיס מנטלתה (כנירסת הנליון) עד לתיכת רחב ר', והילכך מוקי נשתיט עשרה וכשרגיס מכתפין עליו משום דנכהאי נוונא דוקא נאתמנע רשות הרגיס סגי גם תם תיט רחב ר' ומן הגד גריך דוקא רחב ר' שיהיה רשות הרגיס ותו הרי הוה נאתמנע מני לאסכוחי דהוי רשות ולא מקום פטור לפילו נשתיט נטוה נ' ורש"י.

ובזה יגובר מש"כ רש"י נפרק המניע הט"ל נזה הלשון ורגיס מכתפין עליו דחזיל לרגיס לכתופי עכ"ל, ולכתורה הוה תרתי דסתרי דתעיקרת כתב ורגיס מכתפים עליו משתע דנעינן שיהיו מכתפים עליו נפועל ממש לגבל כשלין מכתפים עליו לע"ג דרתוי לכתף עליו לת הוי רשות הרגיס וכמ"ש הרשנ"ת נשם הרתנ"ד הובא נגי"מ ומ"ש סימן שמ"ה סעק"ת, ותולם סוף דנרי רש"י דסיים דחזיל לרגיס לכתופי משתע דסני נהת דרתוי לכתף ולפ על נב דלין מכתפין עליו נאתמנע ונראה דקמשתע לן נזה דלפילו תם מכתפין עליו ממש מכל מקום נעינן שיהת רתוי לכיתוף ותם לת חזיל לכיתוף כגון נפחות מט' לו ניותר מט' לת מהני נם מתי דמכתפין עליו, ותמכם מדנרי רש"י נפרק קמת (ת.) משתע קלת דחלית נאתי דחזיל לכיתוף ולפ על פי שלין מכתפין עליו כלל דלת הזכיר סס להדיח התנאי במכתפים תלת דחזיל לכתופי דתיט לת נגוה ולת נאוך ולהאתור ר"ל דנאתמת היכת דהוה עומד נאתמנע רשות הרגיס ס"ל לרש"י דסני נם נאתי דחזיל לכתופי ולפ על פי שלת רתיט מכתפים עליו לגבל היכת דהוה מן הגד כאו דמסקופה לת נעינן שיהיו מכתפים עליו ממש ונם מקום ד' ולת פחות, והר"ן וכן נחידושי הרשנ"ת (ה.) נד"ה ידו של תדם הניחו נסס דהרתנ"ד שהקשה הא דנעי הכתה על נני מקום ד' היכי דמי לי למטה מני לת נרין ולי למעלה משלשה כרמלית הוא ופטור ותי דמיירי נזורק לרשות הרגיס ונתה ע"נ נעלי חייס לו לזורק על עסוד ט' ורגיס מכתפים עליו דהוה רשות הרגיס ולי הוה לרגעה מחיית עלה נהכחתו ולי לאו פטור וכתבו הרשנ"ת והר"ן דהתירן הזה השני הוא שלת כדעת רש"י והרמב"ס שלת נעי נעמוד ט' רותב ד', ולדנריהם משכחת לה לרש"י נאסקופה והכי נמי נרוך הטעה לרשות הרגיס ועיקרו נרשות היחיד.

ענף ג'

(ח) **ומאי** דהכניח לרש"י מקום פטור נתויר מקושיות התוספות נפרק קמת דשנת (ת.) ד"ה כאן, לע"ד תיט רתיה מידי דהכה נגוף קושיות הגמרת ליתת שלת כרי יוסי נר"י דיכת למידק לפמ"ש נחידושי הרשנ"ת נשם הרתנ"ד שאין תדם תולק לעלמו דהרי לתדם מתשת נני קהת שהמוליך תשת למעלה מעשרה חיית הרי שאין הדין דאין תדם יכול לתלק נין דאין נו דין כרמלית ולת מקום פטור לפי שהוא נע ונד עיין שם נחידושי הרשנ"ת פרק קמת דשנת נד"ה ידו של תדם תשובה לו כרי על ד' והריטנ"ת נעירובין (ל"נ.) הניח נשם הר"ם נר שניאור ז"ל שאין שייך מקום פטור נדנר שהוא מונח נגופו של תדם תו נידוי שרגליו נאחין כי מה שמונח נידו תו נגופו למעלה הרי הוא כמונח למטה נין רגליו וכשעומד לפוג נידו תו נגופו למעלה הרי הוא כמונח למטה נין רגליו וכשעומד נרשות הרגיס שיהת הו"ל כאלו מניחו נקרקע לת עדו למעלה מעשרה נרשות הרגיס שיהת מקום פטור תלת נמה שהיט נידי תדם כו', ותם כן לפ"ז יש להקשות מתי פריך הגמרת טרסקל שנרשות הרגיס רשות היחיד היא לרי יוסי נר"י דתתר נעין הגד קנה נרשות הרגיס ונראשו טרסקל כר', והא התם הטרסקל עומד על קנה משל"כ נמתניתין דהטרסקל הוא נידי תדם דמה שמונח נידי תדם הרי הוא כמונח למטה נין רגליו דלין התדם תולק רשות לעלמו כלל, ונפירושי הרשנ"ת סס נשנת נד"ה הא דתתר"י תלת טרסקל, כתב לנאר פירכת הגמרת דהי"ק מדתוקמת מתניתין נשקנלה העני טרסקל שניהו ולפילו הכי נעה"נ תייב תלת ס"ל לתנת דמתניתין טרסקל לת פליג רשות לנפשיה כעמוד תו תל נגוה למעלה משלשה ונרשות הרגיס תולקין רשות לעלמן להיות כרמלית תו מקום פטור דקת סנר תנת דכליס תין תולקין רשות לעלמן תם כן פליג תדר' יוסי נר"י דתליניה לפילו רשות היחיד הוי שהוא רשות נתור מדלותריתת נזתן שהוא נרשות הרגיס למעלה מעשרה וכ"ש שיתלוק רשות לעלמן נרשות דרגנן להיותו כרמלית למטה מעשרה ונתן נשה"נ לתוכה פטור ומשני כי תתר ר' יוסי נר"י ה"מ למעלה מעשרה דלין שם רשות שיגטל הכלי לנתרי דרשות הרגיס תין עולה למעלה מעשרה אבל למטה מעשרה דהוי רשות הרגיס תין כלי תולק רשות לעלמו תלת נטל הוא לגני הרשות ולעולם אם נתן למעלה מעשרה לתוך ידו של עני לו שגטל מתוכה פטור דמקום פטור הוא כר' עיין שם, ולפ"ז לת קשה להתרגן תתי תיט מחלק נין כלי שהוא ניד התדם לכלי שהוא שומד על קנה נעון דהרי קמ"ל למעלה מעשרה הוי מקום פטור ופפילו תם הכלי ניד התדם לגבל להרתנ"ד והר"ש נר שניאור ז"ל דס"ל שלין דנין נתדם תין עשוד כלל ולין תילוק נתה שניד התדם תם הוא למעלה עמוד, ודנרי הרתנ"ד והר"ש נר שניאור ז"ל הם לפום משקנת הגמרת דתדם תיט כמו שהר עשוד תלת נידו התדם הוא מהזק הרשות שהוא עומד ונתוכו וידו הוי כר' על ר' מהתי נעמת תלת פליג רשותת נפני עלמו, ומעתה י"ל דוס רש"י ז"ל מודה להני פוסקים לכל הפחות לענין מקום פטור דתמריכן דתיכת הילוק נין דנר שהוא ניד התדם לדנר שהיט ניד תדם ונם להס"ד דגמרת דתכתי לת תסיק הך סנרת דתדם שהי זהו הכל לענין לגטל ולגזעת סס רשות תם הוא ניד תדם גגל לענין מקום פטור שהיט רשות כלל והוא ניד תדם שהוא נע ונד שפיר הוי ס"ל נם להס"ד דגטל הוא להרשות שהתדם עומד נתוכו ותם כן לענין כלים תתרי דתין כרמלית נכלים תף על נב דתכתי מקום פטור הוא לרש"י מכל מקום כיון דהוא ניד התדם ותיט רשות כלל גטל הוא להרשות שהתדם עומד נתוכו, ובזה יתנאר דנרי התוספות נד"ה כתן הנ"ל דכתבו לתרן קושייתם תשום דתין כרמלית נכלים כמו שפירש רש"י לקמן נני היתה קופתו מונחת, וקשה הא מדנרי רש"י סס משמע דרק לענין כרמלית תתרינן דלת נזרו רנגן לגטולי מתורת כלים הואיל וכלי הוא לגבל מקום פטור הוי נם נכלים דהא כל כרמלית מדלותריתת הוא מקום פטור וכיון דלת נזרו נכלים שיהיה כרמלית תם כן הרי נשארת היא מחילה מקום פטור ותכתי קשה קושיות התוספות תתתי תיט הנעה"נ ניתן לתוך טרסקל שניד העני הא ניתן למקום פטור וס"ל דהתוספות ס"ל דטעמת דתין כרמלית נכלים הוא משום דהכלי נטל הוא לגני הרשות וכתי"ב הרשנ"ת, ולקשה דתם כן למה הניחו התוספות דנרי רש"י לרתיה להס, ותולם לדנריהם הרי שפיר ס"ל דגם התוספות לת ס"ל כהרשנ"ת תלת כרש"י דהנתרת ס"ל דרך רשות שניד התדם תיט נשתנה ולת מתנטל תגל כלי דתיט רשות דתין כרמלית נכלים תם כן הרי תו תין עוד למוד למה שהוא מקום פטור דמקום פטור שהוא ניד התדם שהוא נע ונד מתנטל הוא לגני להרשות ותתי שפיר.

(ו) **ברם** דלכתורה לדנריו יהיה קושיית נשטת רש"י דהתוספות נעירובין (כ.) הקשו על מתניתין דלת יעמוד תדם נרשות הרגיס ויהתה נרשות היחיד ויהתה נרשות הרגיס דלת

ענף ד'

(ז) והרב שע"ל הרגיש בסתירה זו ולכן יצא לחלוק לגמרי ע"ז וכתב וז"ל והנה נודעת נפלאתי על דברי התוספות שהעתיקו משם רש"י דהמים נכים נתוך פיו שהוא מקום פטור דלגו תינוק לא מיגו נרש"י כלל, ונרש"י שלפיגו זה הלצון ולא דמי למשתין וכך דהתם קא עקר מרשות זה ועניד הכאה נרשות זה לגבל שוהה עניד עקירה והכאה נחדא רשותא דהוא שוהה שוהה נה פיו עומד ונפיו הם נכים מיד ע"כ, ונאמת אין כוונתו כלל שפיו הוי מקום פטור אך כוונתו שגליעתו הוי הגחתו כמסקנת דברי התוספות לגינא דנפשייהו נעירובין שם (כ'.) דמגעלי לגבי נופו והוי עקירה והכאה נחדא רשותא ע"כ, וכן כתב התוספות נפרק קמא דשבת (ל"ת.) וכ"ל לחזק נראיות נאמנת כדברי התוספות נמסקנתם דלי לפי מה שפירשו מתחילה דפיו הוי מקום פטור קשה מאד החיבת לא יעמוד לדם נרשות היחיד ויהא נרשות הרבים דפיו פשוטה לרשות הרבים והוי מקום פטור לגבל אלא שפיו הוי מקום שנליעתו הגחתו ואין הטעם כלל משום דפיו מקום פטור הוא אלא משום דנליעתו הוי מקום שנליעתו הוי מקום פטור הוא אלא משום דנליעתו הוי הגחתו ונטל לגבי נופו ונפיו על דעת התוספות נומר כן נתחילה וכיון שזכינו לזה מוטלת נשאר ההוכחה לרש"י אין דין מקום פטור נאויר והיינו טעמא דטרסקל ע"כ.

(ח) . **ואני** תומר תמיהתו על התוספות שהעתיקו נשם רש"י מאי דלימא כן נרש"י לפיגו לית זה מן התדע דכגר קמיו

נזה המהר"ם לונדון ז"ל נפרק קמא דשבת (ל"ת.) נתוספות ד"ה לא יעמוד, ומאי דהרב שע"ל תמה על דברי התוספות האיך עלה כלל על דעתם לומר כן לאחר שהעתיקו דברי הרא"ש ז"ל נפרק התולה תפילין (סימן ר'.) דלא הניח כלל למסקנת התוספות נזה רק טעמא דרש"י דהמים נתו נפיו שהוא מקום פטור ואם כן על הרא"ש היה לו ניותר להשע"ת להתפלל, ולענ"ד נראה מזה דלא ניחא ליה להרא"ש ז"ל לומר כמסקנת סנרת התוספות דנליעתו הוי הגחתו מטעמא דהרי לימה נהים שם עד שניעו ומאי דהניאו התוספות נפרק קמא דשבת ושם נעירובין רחיה לזה מהא דאמר רבא נשבת פרק התולין (פ'.) הוניח דיו לכתוב נ' אותיות וכתבן כשהוא מהלך מיד דכתיבן ו' הוי' הגחתן הכא רחיה זו אחוה מאד ואינה מונחת כלל להתם הרי הדיו נשאר מונח נמקום זה על הקלף לעולם לגבל הכא התשקה עמה אינה נשארת מונחת כלל נמקום זה אלא היא מהלכת ויורדת לתוך ועיו ואחו הכאה היא והרבים נזה גם נהגהת רש"ם דנרע הוא משפך לכלי

אם כן מכנים רחצו ורוצו למקום שהוא שוהה דמוקמינן לה שם (נ"ט.) נתפנים הגריכין לו ונזריק דילמא יכנים אלגו דמאי מהני אם מכנים רחצו ורוצו וגם למה לימנריך לאוקי נתפנים הגריכין לו תיפוק ליה דקא מעייל המשקים נמועי והוא מכנים מרשות הרבים לרשות היחיד כיון ומשתין ורק מרשות הרבים לרשות היחיד לאסריגן וכתנו נשם רש"י דתירץ דלא דמי למשתין ורוקק דשותה עניד עקירה והכאה נחד רשותא דמשקין נתין נתוך פיו שהוא מקום פטור ואף על נג דההרין ונגלעין אין לחוש הואיל ונמו נמקום פטור הרי דס"ל לרש"י דפיו הוא מקום פטור וזה סתירה לדנריו דגם לס"ד דגמרא דלא הוי מחלקין עוד נין מדם לשאר עמוד מכל מקום זה כגר לסיק הגמרא מדעתא דמקום פטור שהוא נית המדם נטל הוא לגמרי להרשות ומאי טעמא גם טרסקל שניד המדם לא הוי מקום פטור ואם כן כ"ש דפיו של מדם דהוא המדם עגמו לא הוי מקום פטור ונטל הוא לגבי הרשות משום דאין מדם מולך רשות אלא הוא עומד נרשות, ואמנם לא קשיא מידי דהרי התוספות סיימו שם נשם רש"י דהיכא דרקק לא תציא פיו מקום פטור כיון דפיו ונופו הן נמקום אחד אם כן לא השניגן לרש"י פיו למקום פטור לעולם אלא היכא דפיו פשוט לרשות אחרת ולא היכא דפיו הוא נרשות אחד עם נופו משום דאז נטל הוא לנופו ונופו נטל להרשות שעומד בו והרי טרסקל שניד המדם אלא הוי מקום פטור היינו מאי היכא דיד המדם הוא נרשות אחד עם נופו דהא הנמרא מיירי נגגא דפשט נעל הנית את ידו לחון ונתן לאוץ ידו של עני או שנטל מתוכה והכנים נעל הנית חייב משום דטרסקל שניד העני נטל הוא לנופו שהוא עתו נרשות אחד, ולפום שיטת הרב שע"ל דטעמא דטרסקל שניד המדם לא הוי מקום פטור לרש"י זהו משום דליכא מקום פטור נאויר אם כן ליכא סתירה נדנרי רש"י דלמאי פיו הפשוט לרשות אחר לרש"י הוי מקום פטור והרי הוא נאויר.

(ז) והרב שע"ל הרגיש בסתירה זו ולכן יצא לחלוק לגמרי ע"ז וכתב וז"ל והנה נודעת נפלאתי על דברי התוספות שהעתיקו משם רש"י דהמים נכים נתוך פיו שהוא מקום פטור דלגו תינוק לא מיגו נרש"י כלל, ונרש"י שלפיגו זה הלצון ולא דמי למשתין וכך דהתם קא עקר מרשות זה ועניד הכאה נרשות זה לגבל שוהה עניד עקירה והכאה נחדא רשותא דהוא שוהה שוהה נה פיו עומד ונפיו הם נכים מיד ע"כ, ונאמת אין כוונתו כלל שפיו הוי מקום פטור אך כוונתו שגליעתו הוי הגחתו כמסקנת דברי התוספות לגינא דנפשייהו נעירובין שם (כ'.) דמגעלי לגבי נופו והוי עקירה והכאה נחדא רשותא ע"כ, וכן כתב התוספות נפרק קמא דשבת (ל"ת.) וכ"ל לחזק נראיות נאמנת כדברי התוספות נמסקנתם דלי לפי מה שפירשו מתחילה דפיו הוי מקום פטור קשה מאד החיבת לא יעמוד לדם נרשות היחיד ויהא נרשות הרבים דפיו פשוטה לרשות הרבים והוי מקום פטור לגבל אלא שפיו הוי מקום שנליעתו הגחתו ואין הטעם כלל משום דפיו הוי מקום פטור קשה מאד החיבת לא יעמוד לדם נרשות היחיד ויהא נרשות הרבים דפיו הוא פשוטה לרשות הרבים ויהא נרשות היחיד דפיו הוא נרשות היחיד לא מיגו כלל אם מקום פטור והכל מתנטל לגבי רשות היחיד כדאיתא פרק קמא דשבת (ז'.) נעז קנה נרשות היחיד וזרק ונח ע"ג לפילו נגוה מלא חמה חייב מפני שרהט"י עולה עד לרקיע ומש"ה פי"ד מרש"י הלכה ז' ודע שמקום פטור לינו אלא כשהוא נרשות הרבים או נכרמלית אבל אם הוא תוך רשות היחיד כיון שרשות היחיד מקיפו הרי הוא כמוהו דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע ואם כן אמאי נעי דוקא חפנים הנריכים לו נהך דלא יעמוד לדם נרשות הרבים ויהא נרשות היחיד תיפוק ליה דקא מעייל המשקה מרשות היחיד לרשות הרבים אלא ע"כ ס"ל דנליעתו הוי הגחתו ומנטל לגבי הגוף מיד ולא ליכפת לן מה שהולכין אחר כך נמעיו ומנוזל הפליטה על דברי התוספות איך עלה על דעתם לאחר כן דהא לא נסתפק אדם מעולם שיכול להיות דין מקום פטור נרשות היחיד ונם הם נעלמם שהקשו לרש"י דאמרינן שדי נופו נתר עיקרו והוי כמונח נרה"ש ע"ג מקום ד' קשה אמאי לימטה מנ' לא נעי מקום ד' ולמעלה מנ' הוי מקום פטור ולפיכך פירשו דאמרינן שדי נופו נתר עיקרו והוי כמונח נרשות היחיד מנואר מדנריהם דאי הוה כרשות היחיד לא קשה דהוי מקום פטור דאין דין מקום פטור נרשות היחיד ואם כן איך יפרנסו ההיא דלא יעמוד אדם נרשות הרבים ויאתה נרשות היחיד ולכן מנודל הפליאה נראה לכאורה לפרש דנגמרא דעירובין (נ"ט.) הקשה ריצא רנגן וסיפא ר"י דרנגן לא נזרו לנני מפתח שאל יכנים ואתרן נתפנים הנריכים ודנרי הכל והשתא מיגן למימר דנאמת ההיא דלא יעמוד אדם נרשות הרבים ויאתה נרשות היחיד גלאו הכי אסור משום דקא מעייל מרשות היחיד לרשות הרבים והנה דמוקי נתפנים הנריכים זהו משום ההיא דלא יעמוד נרשות היחיד ויאתה נרשות הרבים ואתם כיון דפיו לרשות הרבים ועשה מקום פטור ליכא לאיוני משום העלאת המים למעיו כיון שגם מחילה נמקום פטור אגל אכתי לא ניחא אדם דנגמרא קא מינעית לאקון כרחלית מאי ופשיט מהא דוכן נגת לי רשות היחיד תגיגא לי רשות הרבים תגיגא אלא לאו כרחלית יעויין שם, והשתא מאי פשיט דילמא לא נזרו רנגן שמא יתשוך הכלי נכרחלית להיות נזירה לנזירה והכא מיירי נעומד נגת ומעייל פיו לרשות היחיד דאין מקום פטור נרשות היחיד ואסור משום דמעייל המשקה מרשות היחיד לכרמלית או לפילו עומד נרשות היחיד ופיו פשוטה לגת להר"ן ורוב הראשונים דלא תניגו מקום פטור נכרמלית דמגת אין לת מיגו וניער כעירובין (כ'.) והפ"י נשבת (ז'.) כתב דגם רש"י תיגו הולך על הר"ן לדיגא עיין שם, ועוד דאיה נתורה דגם ההיא דלא יעמוד נרשות הרבים ויאתה נרשות היחיד מיירי גם כן נחפנים הנריכים ולא משום דמעייל המים דאם כן הא מונחר לא יעמוד אדם כור אלא אם כן הכנים רחצו ורוצו והשתא דאפילו אם מעייל רחצו ורוצו לא סני אם מקלח מן הגטן נשאר על מקומו דקא מעייל המים ואם נאמר דאם מעייל רחצו ורוצו נם המעיים עלו נרשות שהוא שוהה אם כן מיך יאכן הסוגיא דעירובין (כ'.) לתיגעית ליה פרה מי נעיגן רחצה ורוצה או לא היכא דנקט מנא ולא נקט לה לא תיגעי לך כי תיגעי לך היכא דנקט מנא ונקט לה מאי תניתוה ונלגד שחטה הפרה רחצה ורוצה מנפנים ושותה יעויי"ש, והשתא כל עיקר התיגעית הוא משום מנא ותיפוק ליה כיון דכל התיגעית הוא שהנהמה עומדת נרשות היחיד ושותה נרשות היחיד כתנואר שם נרש"י ד"ה נני נהמה ואם כן תיפוק ליה דהא מנוה על שניתת נהמתו וכל מלאכה שהוא תייב עליה אסור ננהמה וכיון שאם הוא היה עושה נכהאי נוונא היה תייב חטאת דהוי מוליך מתך מרשות היחיד לרשות הרבים דנרשות היחיד ליכא מקום פטור וכיון שכן גם ננהמתו אסור והא ליכא למימר דמיירי התיגעית נאם עומדת נרשות היחיד ושותה נרשות הרבים דהוי פיו מקום פטור ורש"י דקקט להיפך לאו דוקא נקט דזה דוחק שהדרך הוא נשתיה להיפוך לעמוד נתוך רשות הרבים ולשתות מכותלי הנור שהוא רשות היחיד ועוד דאלי פשט דתיגעית ונלגד שחטה פרה רחצה ורוצה מנפנים הא שאני התם שפיה מנפנים וליכא מקום פטור נרשות היחיד ואסור משום שניתת נהמתו אגל משום שמא יעייל הכלי לא נזרו נאופן שאכל האמור מוכח דאין הטעם כלל משום דפיו מקום פטור הוא אלא משום דנליעתו הוי הגחתו ונטיל לגבי נופו ונפלא על מה שעלה על דעת התוספות נומר כן נתחילה וכיון שזכינו לזה מוטלת נשאר ההוכחה לרש"י אין דין מקום פטור נאויר והיינו טעמא דטרסקל ע"כ.

(ח) . **ואני** תומר תמיהתו על התוספות שהעתיקו נשם רש"י מאי דלימא כן נרש"י לפיגו לית זה מן התדע דכגר קמיו

נזה המהר"ם לונדון ז"ל נפרק קמא דשבת (ל"ת.) נתוספות ד"ה לא יעמוד, ומאי דהרב שע"ל תמה על דברי התוספות האיך עלה כלל על דעתם לומר כן לאחר שהעתיקו דברי הרא"ש ז"ל נפרק התולה תפילין (סימן ר'.) דלא הניח כלל למסקנת התוספות נזה רק טעמא דרש"י דהמים נתו נפיו שהוא מקום פטור ואם כן על הרא"ש היה לו ניותר להשע"ת להתפלל, ולענ"ד נראה מזה דלא ניחא ליה להרא"ש ז"ל לומר כמסקנת סנרת התוספות דנליעתו הוי הגחתו מטעמא דהרי לימה נהים שם עד שניעו ומאי דהניאו התוספות נפרק קמא דשבת ושם נעירובין רחיה לזה מהא דאמר רבא נשבת פרק התולין (פ'.) הוניח דיו לכתוב נ' אותיות וכתבן כשהוא מהלך מיד דכתיבן ו' הוי' הגחתן הכא רחיה זו אחוה מאד ואינה מונחת כלל להתם הרי הדיו נשאר מונח נמקום זה על הקלף לעולם לגבל הכא התשקה עמה אינה נשארת מונחת כלל נמקום זה אלא היא מהלכת ויורדת לתוך ועיו ואחו הכאה היא והרבים נזה גם נהגהת רש"ם דנרע הוא משפך לכלי

לכלי אחר בתוספות סב (ה:) ד"ה תנן ותזיין בתוספות סוף פרק הזורק בהא דיש לוכל לכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ותסס אחד ר"ח לף אם היתה שנת והוציאו בפיו חייב וכתבו התוספות לכולהו נהדי הדדי קאתי דנליעתו הויא הנחה לף על פי שמהלך כדאמרינן כתינתן זו היא הנחתן כרי הרי מנוחר נזה דרשיית התוספות הוא להא דתשמע קלת דר' מאיר מחייב על הוצאה זו אפילו אם לא עמד בפוש כלל דליכא הנחה מידי ועל זה כתבו דנליעתו הויא הנחה לף על פי שמהלך כדאמרינן נכתבן כשהוא מהלך חייב דכתינתן זו היא הנחתן וחייב לף על נב דלא עמד לפוש וכפירש"י שם הכי נמי הכא בחמרינן דנליעתו הוי הנחה וחייב אפילו מהלך ולא הניחו מזה התוספות רחיה כלל דליכא לחיתם למה שהתשקה והחוכל אינו כח עד שתניע לוחיו אלא לענין מה שהחדם הולך נחוחו שעה ואינו עומד ונח, ואולם לענין התוספות שם נפרק קמח דשבת ונעירונין דנליעתו הויא הנחה ואין לחוש נמה שעות נכנסים לחוך מכיו כדאמר הוליח דיו לכחוב ג' אותיות וכתבו כשהוא מהלך חייב דכתינתן זו היא הנחתן ואחי שפיר הא דיש לוכל לכילה כרי, הנה לענוש זה ודאי מצוע דהניחו התוספות רחיה מהא דכתינתן זו היא הנחתן להא דלא חייבינן נמה שעות נכנסין לחוך מעיו דוחק לומר דהרחיה קאי לחנחריה להא דיש לוכל לכילה כרי דפשטות הדנרים לא משמע הכי, וקשה כ"ל ונ"ל ניחור הדנרים לפי מש"כ נפי רניוו חנגלל ז"ל שם נפרק המוליח יין נמיחרת מרשת זה והכחה נרשות לחרת ע"נ מקום ד', כי היכי דהתם חמרי יזו של חדם חשונה לו כרי על ד' הכי נמי כתינתו הנחתו, ונחירושלמי המחירי שם לחרי שהניח פירש"י נמיחרת דרגא כתב ויש שוחלים והרי להכחה על מקום ד' אלו נריכים ותסוס יזו חשונה לו לרגעה לי אחה יכול לדונה שהעוקר נידו אחת ואניח נידו השנית (כוונתו כשהוליא נימינו וכתב על הנייר שמונת על יד שחלו) אינו מחייב כמו שניחרנו נפרק רחבון עד שהעחידה שהנייר רחב לרגעה, ואין נרחה כן אלא שכתינתו מחבינחו ועושהו מקום ואפילו נכל שהוא שהה הכחה, וכעיז מה שאחרו מחבוחנו משוים לה מקום כרי, וזהו כדנרי רבינו חנגלל ז"ל, ומעחה מנוחר כוונת התוספות נפרק קמח דשבת ועירונין שם דכונחם דכמו דחמרינן התם דכתינתן על הנייר כל שהוא הוי הנחתן מנד דחחזנתו משוים ליה כמקום ד' על ד' הכי נמי נגליעתו חמרינן דהייט הנחתו מנד דחחזנתו מחזינתו ליה כמקום ד' ואף על נב דנכתינה יעלרו מונחים על הקלף לעולם והכא יחנלגלו מהפה לחוך המעיים מכל מקום מה נכך הרי נם נכתינה לא היה לו להיות חייב כשהניחם על נייר כל שהוא דנעינן ההכחה על נני מקום ד' ורק מחזנתו משוים לה מקום הרי שינן דחחזנתו משוים הכחה ואף על נב דלא הוי כיון דחשונה מנד לכל חדם שם הכי נמי נני פיו יהיה מקום מנד מחזנתו ואף על נב דאחר כך יחנלגל לחוך המעיים, ומעחה מנוחר דמהך דליה דכתינתן זו הנחתן ליכא הכרע כל כך להכריע כחסקנת התוספות ודלא רחיה כפירש"י והרח"ש, ומה נם דיל דלרש"י והרח"ש ס"ל כתי רחבון של המחירי דהנייר רחב לרגעה והסנרת שהזכירו התוספות נעירונין שם דלהכי הוי הכחה נפיו משום דחנטלי לנב נופו אין לזה יסוד ורחיה כלל, והסנרת דחחנלגל לא הוי הכחה היא פשוטה ואין נריך לרחיה ע"ז ונם נפרק רחמ דשבת (ה:) חמרו, לחחר דאחר רגא דנכותל חשופע הוי הכחה נספר דעניך דנייח חים מי עניך דנייחי ועיין שם (ק:) מחנלגל אין סופו לנוח כרי, ובירושלמי נעירונין פרק המוליח חפילין על מחניחין דלא יעמוד לחם נרשות היחיד ויאחה נרשות הרנים כרי ניחא נרשות היחיד ויאחה נרשות הרנים, נרשות הרנים ונאחה נרשות היחיד אין פיו למעלה מחשרה טפחים, ומאני אניים היא שמחנלגלין ויורדין, והירושלמי הזה הוא דלא כדנרי התוספות שכחנו דנליעתו הוי הנחתו, והכא מנוחר דחייב רק משום דסופו לנוח וכמ"ש נש"ך שם ונפרק קמח דשבת הלכה לי נד"ה חיפחר, ואינרא דהירושלמי הזה אינו כשיטת רש"י נם כן דהא לפירש"י ליכא נפיו הכחה נמקום פטור, והירושלמי ליכא נפיו שום הכחה כלל, והייט דהירושלמי אינו מוקי לחחניחין נפקנים הנריכים לו כמו שנחרח דילן וליכא מהירושלמי טענה לפירש רש"י, דלסנרת חלמודא דילן שפיר י"ל כפירש"י.

(ס) ומאי דטען לרש"י קשה לוך יפרכם נגד דלא יעמוד לחם נרשות הרנים ויאחה נרשות היחיד והרי נרשות היחיד ליכא כלל מקום פטור לחויר רשות היחיד עולה עד לרקיע והניח דברי ההי"ת נזה, ולע"ד הייתי לומר דנר הדם דהכה נש"ת (ק"נ.) קאמר הנמרא מיחני זבל היונא חן החנור וחן הכירים והקולט חן החויר הרי אלו שלו ושנרפת ושנחנר של נעל הנית ואם אימא להא דרינ"ח דאחר חנירו של חדם קונה לו שלא מדעחו קולט מחויר לחחי הרי אלו שלו חויר חנירו הוא לחר לחני נחדנין כלי נזולי פרה רנח לחר לויר שאין סופו לנוח לאו כחונח דמי וכחב הריטנ"ח ז"ל נחדנין כלי נזולי פרה לליכא לויר וליכא למיחר הא הוי כלי של לוקח נרשות מוכר ולא קנה דכי חמרינן כלי של לוקח נרשות מוכר הני מילי היכא דאיכא לויר רשות המוכר חבל היכא לליכא לויר נעל החנר, ואכחי קשה לרנח דלא מוקים לה נחדנין אלא נמנית כלי חחחיו דאיכא לויר לחחי הרי אלו שלו הא הוי כלי של לוקח נרשות מוכר עכ"ל, והנה לקושיות הריטנ"ח ז"ל נחדנין דיש"ל דהא דכלי של לוקח נרשות מוכר דלא קני לוקח זהו דוקא של נעל החנר דעדיין לא נפיק מרשותו חבל דבר דלא הוי עוד של נעל החנר ובריך שיכנס לרשותו שיהיה שלו אם כן כיון דלויר שאין סופו לנוח לאו כחונח דמי היכא דמפסיק כלי ועשלם לא יוכל לזכות נו נעל החנר חמרינן שפיר דהוי של נעל הכלי, ואין שיהיה הא קחן סנרת מניי דלף על נב דנכ"ח חמרינן דכליו של לוקח נרשות מוכר לא קנה לוקח להרח"ש משום דספיקא הוא לי הכלי מבטל הרשות לי ומחבטל לנני הרשות מכי נמי נכליו של מוכר נרשות לוקח ספיקא הוא, ולהרמב"ם חרוויהו ודאי הוי להרשות עיקר מכל מקום זהו היכא דהכלי פחות וליכא לם לויר החנר חבל נכלי סחום לליכא לם לויר ההנר המרינן דהכלי קונה ללוקח ולא חבטנחין כלל נמאי דהוי נרשות מוכר דנכהאי נוונא ליכא מבטל כלל להרשות, ולפשר קלת לוחר דנם רגא לא פליג נזה על מני ומודה רגא דהיכא דליכא לויר החנר הכלי קונה ללוקח ורק דהא דקולט חן החויר הרי אלו שלו חוקי דאחי שפיר לפילו כשאינו מדניק כלי נזולי פרה ואחום דהוי לויר שאין סופו לנוח חבל נחדנין היה קונה לפילו דנר דהיה מעיקרא של נעל החנר חחום דהיכא דליכא לויר החנר אחי, והכי נמי י"ל סנרא זו לענין שנת דהא דליכא מקום פטור נרשות היחיד זהו רק היכא דלויר רשות היחיד מקיפו מכל נ' דלא מבטנל הוא לגב רשות היחיד חבל נפיו של חדם מנפנים הנה על חבל הפה לא שייך לוחר דלויר רשות היחיד ומקיפו דהרי הוא מוקף חנגר החדם הילכך נפיו של חדם שפיר י"ל דהוי מקום פטור נם נהיותו נרשות היחיד והכי דייק ליטנת דהרב המניח הכ"ל שכתב ודע שמקום פטור הינו חלא כשהוא נרשות הרנים חו נכרמלית חבל אם הוא תוך רשות היחיד כגון שלויר רשות היחיד מקיפו רשות היחיד עולה עד לרקיע עכ"ל, הרי דדייק דליכא מקום פטור נרשות היחיד רק היכא שלויר רשות היחיד מקיפו ואפשר דנת לחעוטי נפיו של חדם מנפנים דאינו מוקף נלויר רשות היחיד וליכא רחיה מהא דנעין קנה נרשות היחיד הזרק ונח על נניו אפילו נגוה קי לחתה כרי, לפיו של חדם, וסרה הקושיא מהא דטרסקל לפיו שהזכרנו נסוף ענף הקודם דשפיר י"ל דטרסקל כיון דאין כרחלית נכלים מחרינן חו דחחנטל הוא להרשות לנחרי ולא הוי מקום פטור כלל כיון דלויר הרשות מקיפו חשיב פי שאינו מוקף נלויר הרשות כלל.

גם מש"כ דהחוספות נעלמם שהקשו לרש"י דחמרינן אדי נופו נחר עיקרו והוי כמוכח נרשות הרנים ע"נ מקום ד' קשה דלי למטה מני' לא נעי מקום ד' לכולי עלמא ולמעלה מני' הוי מקום פטור ולפיכך פירשו דחמרינן אדי נופו נחר עיקרו והוי כמוכח נרשות היחיד, מנוחר ונדנריהם דלי הוי נרשות היחיד לא קשה דהוי מקום פטור דאין חקום פטור נרשות היחיד ולם כן חיך יפרנסו הא דלא יעמוד לחם נרשות הרנים ויאחה נרשות היחיד עכ"ל, והנה לדנרינו ליכא טענה דנוף הוא נגלוי לחויר ופיו שלמי כ"ל, ואחנם נם נלא זה דנרי הרב ש"ל נזה חיכם נכונים לליכא כלל הוכחה מידי דנשלחת לרש"י דפלונחת דנדינן נופו נחר עיקרו הוא לענין שיהיה נופו מקום ד' שפיר הקשו התוספות היכא משכחת להאי פלונחת לי הוי נופו למטה מני' הרי לא נעינן מקום ד' לכולי עלמא נכהאי נוונא ולא למעלה מני' הוי מקום פטור מה שאין כן לשיטת התוספות דפלונחת דנדינן נופו נחר עיקרו הוא לענין רשויות ולזה מיירי כלל נזורק ד' לחוות אלא דלמחן דאחר שדינן נופו נחר עיקרו הוי נופו רשות היחיד וחייב חשום זורק מרשות

הרנים לנשות היחיד אם כן הרי שפיר י"ל דמיירי למטה מג' ולא קשה הרי לכולי עלמא לא נעי מקום ד' ונמלי פליגי דהרי מכל מקום אפי שפיר דהא הפלוגתא הוא לי מיירי מעום זורק מנשות הרנים לנשות היחיד ולמלן לחמר שדינן נוסו נחר עיקרו הוי כמונח נרשות היחיד וזה נרור.

והדרך ליישב שיטת רש"י דהנמרא דמוקי נחפנים הנריכים זהו רק משום נגע ולא יעמוד נרשות היחיד ויהא נרשות הרנים דשייך מקום פטור לנגע ולא יעמוד נרשות הרנים ויהא נרשות היחיד נחמת נלמו הכי לסור משום דקא מוקיל מרשות היחיד לרשות הרנים ולחר כך סחר זה נטענה מהא דפשיט לנני מהא דוכן נגע, לע"ד זו לינו טענה כלל דוכן נגע קלי על שני הנגעת דחניתין ולם מיירי נהולקה ע"כ דמיירי נם כן נחפנים הנריכים לו משום עומד נגע ונותה נרשות הרנים לו שעומד נרשות הרנים ונותה נגע, ולולם הטענה מהא דחניעית ליה פרה מלי ופשיט מהא דחניעת ונלנד שחהא פרה רחשה ורובה מנפנים זהו טענה נכונה, ולולם נקושטת קלחיתא כי כל עיקר דרך זה לא ניתן להחזר כלל נשיטת רש"י ולשחמיטתיה הא דחניא נפרק הזורק (ע"ט.) נור נרשות הרנים עמוקה עשרה ורחבה לרנעה לין מחלחים היחנה נשנת חלא חם כן עשו לה מחיצה נגובה עשרה טפחים ולין שותין היחנה נשנת חלא חם כן הכנים לה רחשו ורובו, ופירש"י ולין שותין היחנה לעמוד על שפתה ולשחת נכלי ולהכנים רחשו לחללה ולשחות כדחנן לא יעמוד חדם נרשות הרנים ויהא נרשות היחיד שחא יחשוך הכלי חנלו עכ"ל, הרי להדיא נרש"י דנם נגע ולא יעמוד חדם נרשות הרנים ויהא נרשות היחיד מיירי נחפנים הנריכים לו ומנד הכלי לסרו ולכן ע"כ להחוספחה והרחיב"ם נשם רש"י מוכרח לומר דפיו הוי שפיר מקום פטור נם נרשות היחיד ויחכן מחד דזהו משום דלין לוויר רשות היחיד מקיפו לחלל הפה ולא שנא פיו לחדם ולא שנא פיו לנהמה הוי שפיר מקום פטור, ועיין נית מלוי סימן ש"כ החריך נם כן נשיטת רש"י ולשחמיטתיה נם כן דנרי רש"י נפרק הזורק הנ"ל, ועיין חוספחת רעק"א סוף עירובין מה שהקשה שם על שיטת רש"י, וכן הקשה שם נספר נית מלוי, וכן נספר הרי נשמים להנלון הנדיק ר' מוסקטו זצ"ל, ועיין ספר חפחרת יהושלים שם שכתב ליישב.

ופרי הכרם לחשר לחכחו נוגרים נזה מסקנת הנגרים נקנרה לדינא נס"ד שלשה החה.

(א) הוכחנו לחיכא כרמלית ומקום פטור נחוך עשרה לרשות הרנים לפילו לרש"י ולא כמש"כ נשו"ע שע"ל.

(ב) עחוד נגוה ט' נרשות הרנים ורנים מכחפים עליו דיש לן דין רשות הרנים לפילו שם חיכו רחב ד' לרש"י ורמנ"ם וכמ"ש נשו"ע סימן שמ"ה זהו דוקא היכא דלויר רשות הרנים מקיפו מכל נד לגל נחסקופה דמנד חחד הוא רשות היחיד והכי נמי נזה היונא חן הכוחל לו נגוף שעיקרו שחד נרשות היחיד, שם כן החסקופה והזה והגוף חינם מוקפים מכל נד מלויר רשות הרנים דהא נגד חחד שומדים סחוכים ומוחנרים לרשות היחיד שם כן נכחלי נוונא סוגר רש"י כהרחנ"ד דנעי דוקא רוחב ד'.

(ג) שוב ניררנו לרש"י נעמוד נגוה ט' העומד נרשות הרנים הוי רשות הרנים משום דחזיא לכתופי ולפילו שם חינם מכחפים עליו, ולולם נחסקופה וכיונא דלימו מוקף רשות הרנים מכל נדדיו כנ"ל לא הוי רשות הרנים רק נמכחפים עליו מחש, זהו הנרחה ל"ע, ומחמחי שמי, נחום הק'.

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ וחנ"ד דק"ק
מאנמשעסטער, ענגלאנד.

סימן ח'

ויכוח בדברים הקודמים.

כבוד ידידי הרב הגאון הגדול מעוז ומגדל כו'
כש"ת מ' אברהם אהרן יודעלאוויץ הי"ו,
רב דק"ק מאנמשעסטער יצ"ו.

אדשה"ט ומה"ר יסלח לי כתר"ה כי מה שכרחה לי לפי חש"כ הר"ן נטעמת דלא נעי רחב ד' נעמוד ט' לכיון דדרך נני חדם לכתף נו חף שחיטו רחב כל כך הרי הוא כיזו של חדם דחמרינן שהיה חשונה כדי על ד' חם כן חין לחלק נין חוקף רשות הרנים מכל נד חו לא חף כל זה לחחר דחשכי רנח שם (ה'.) יזו של חדם חשונה לו כדי על ד' חם כן ה"ה נם נעמוד ט' חנל הנמרא שם (ד':) לא ידע עוד הך חירון של רנח חם כן נעמוד ט' ורנים מכחפים נריך שיהא רוחב ד' ושפיר י"ל דמיירי שהרנים מכחפים על הנוף ונחמת רש"י לקמן (ח'.) פי' נלישנא חחרינא כפי התוספות והוא חחר שחידו רנח דיזו ש"ח חשונה כדי על ד' וה"ה לפי זה נעמוד חשנה נרשות הרנים לא נעי רוחב ד' ולולי נדך (ל"ח:) דפירש"י נרוחב חרנעה הוא חלינא דכולי עלמא, ומש"כ דמשום הכי פיו הוי מקום פטור נם נרשות היחיד יען שהחויר חיכו מקיף מכל נד, נע"ד ליתא דהא לויר רשות היחיד מקיף חת הרחב ולם הרחב הוא רשות היחיד פיו נם כן רשות היחיד דלא נרע מחורי רשות היחיד, ויראה כת"ר שנם הנ"מ נסימן ש"כ כתב נלשונו ולויך לפשר שיהיה הרחב שם מקום פטור כו', ונגוף הקושיא לע"ד לא קושיא היא דכנר כתב הר"ן נשנת שם (ז':) על הא דחמר רב חסדא נעין קנה נרשות היחיד חזרק ונח על נניו חייב דמוכח מזה דנרשות היחיד לא נעי עקירה והנחה נמקום ד' זהו רק נעעין קנה חנל לא נחדם שהוח נרשות היחיד עיין שם, ושפיר הוי הרחב מקום פטור, והחוספות שם (ח'.) ד"ה חמר, כחנו לחלק נין לויר רשות היחיד ונין חורי רשות היחיד, ולחי שפיר נם כן כו', ולחי חפלה כי יזרח כלוור כו', יזרחל חיים דייכעס החופ"ק ליעדס.

ענף א'

(א) וזה לשר השנחי לו נ"ה ומה לעשה כי הלח לדנרי מר נשחרה הסחירה נפירש"י נחין להרוכה ומרפח דנרך מ' סוגר כהרונ"ם ונפרק המניע (ל"ח:) פירש"י כהרחנ"ד דנעי רוחב ד', ומלנד דלח הסיר חמיהח זו הנה שד הוסיף לנו נדנרין חמיהח דחם נימח דלרש"י הך מילחח חלוי נהח דיזו של חדם חשונה כדי על ד' והחירון לקושיות התוספות הוח משום דנסוגיות הנמרח (ד':) דלח ידע עוד כלל להח דיזו של חדם חשונה כדי על ד' הוי חמינח דנם נעמוד ט' ורנים מכחפים נעי רוחב ד' דוקח והחי שפיר הפלוגתח דרני ורנגן נגרנים מכחפים על הגוף הרי שם כן יקשה לפ"ז למה הוצרך כלל רש"י לפרש כן לקמן (דף ח'.) כליגנח קחמ דרש"י שם והרי הנמרח שם כנר ידע מהח דיזו של חדם ולהמסקנח הרי חין לנו לפרש כלל דנרי חני חלח כליגנח חחרינח דפירש"י שם שהוח כפי התוספות, ומשנלם לח רחיכו דנר כזה לחחרי המסקנח יחזור רש"י לפרש כמו שעלה על הדעת מעיקרח נסלקה דעחח דנמרח ולין זה חלח חימה, ונם מה זה שכתב מר ז"ל, ולולי נדך ל"ח דפירש רש"י נרוחב חרנעה הוח חלינא דכולי עלמא ע"כ"ל, ונפלחני הלח לדנריו לגיטח רש"י זה חלוי נהח דיזו של חדם חשונה לו כדי על ד' ולם כן מחן פלינ נזה ולח ס"ל הח דיזו של חדם חשונה כדי על ד' *) ועוד דנרי הר"ן שהניח מר הם דנרי הרנ"ח נחידושיו כמו שירחה הרוחה ונס הוסיף וכתב ועוד כיון דדרכן לכתף עליו מחשנח הרנים משויא ליה מקום ולח נרע מזרק ומח נפי הכלי חו נפי הכנין, ולם כן

לסנרח

*) הנהה נמכתב שני כתב ח"ל לחחפק לח חוכל מלהודיעו נוגל חמיהתי על כנוחו נכחבנו נחחילת דנריו לחמוה עלי נזה חמרי להמסקנת חמרינן דיזו של חדם הוא"ל כדי על ד' חיך יפרש רש"י נדך מ' ונפרק המניע נם לפי הס"ד, הלח חכי חעולם לא כתנחי שנזה פליגי הס"ד והמסקנת רק דרנה ורנ יוסף ורי"ז ורי"ח לח ס"ל דיזו של חדם חשונה לו כדי על ד' חלא חי"ש למחניתין נזה ורק רש"י ורנת הוא דחידוש דנר זה ומשום הכי כחנחי דרש"י נפרק המניע כתב כן לכולי עלמא היינו נם לרנה ורי"ז ורי"ח ועכ"ל והשנחי לו חיכף כי זהו נגד לשונו נמכחבו דחכחי לא ידע הנמרח להח דיזו של חדם חשונה כו', ולם נחית לדנריו הנ"ל הוא"ל לומר דהסוגיח קחי לרנ יוסף דלא ס"ל זה ולחיך שיהיה לפרש להמסקנת נדנרי חני כן הרי הוא דלא נרך, ולחשחמיטתיה דנרי התוספות נכתובות (ל"ח:) דלא ניחח להו לומר דחירון קחמ דנמרח לח ס"ל הח דיזו של חדם

לסנרא זו לא נעי רותב ד' נעתוד ט' ורנים מכתפים עליו לאפילו לפוס תלי והנמרא לא ידע שד להא דידו של מדם תשונה כדי על ד', והרי הסונית קלי לרב יוסף דסיל נעירונין (ל"ט.) מתצנתו תשויל ליה מקום וכ"ם מתצנת הרנים, ונתוספות ד"ה אלא תיר יוסף, כתבו נסס ר"ת דהא דמתצנתו תשויל ליה מקום דמהני זהו היכא דלא ניקא ליה נענין אתר ונעתוד שמכתפים עליו הרי אפלו נזה העתוד והרי כתו זרק נפי הכלב, וכמ"ש הרשנ"א להדיא דלא נרע מזרק נפי הכלב ואם כן אי אפשר כלל לומר כדנרי תר.

(ב) **ומקום** אתי לייטב עד קושיות התוספות (ד:) ד"ה נאילן, על פירש"י, דיל דהא דפירש"י לקתן (ח.) ד"ה מכתפי דלא נעי רותב ד' ונין רתב ונין קנר סני זהו זוקא נפי תלתנים דאז רותב ד' הוי רשות הרנים, נרס נכאלי נוונא נעינן רותב ד' זוקא דלא שייך נותר נזה דמתצנת הרנים תשויל ליה מקום כיון דאין תשמיסם סס אלא על ידי הדחק הילכך לא אתני מתצנתם נזה לשויל ליה מקום, ואורה קושיות התוספות היכא ושכחת לרש"י דנעי נרשות הרנים מקום ד' דאי למטה תנ' לא נעי רתב ד' ולמעלה תנ' לא הוי רשות הרנים ולא קשיא תידי דהכא קלי הסונית לרב יוסף ואיתא פ"ל סס (ח.) תשמיס על ידי הדחק אתיה תשמיס ואם כן נם אי הכא אתכתפים עליו רנים הוא נזוה יותר מפי כשר ואז הרי נעינן שיהיה רותב ד' זוקא דהיכא דהוא תשמיס על ידי הדחק לא אתני מתצנת הרנים להיות תשויל ליה מקום עד דאיכא ד' רתב ושפיר פלינן רבי ורנן אי שדי טפו נתר עיקרו להיות כתותב ע"נ מקום ד' ואיירי ניותר נזוה מפי ואתי שפיר, ולפ"ז ייתייב נהא דהיתה קופתו מונחת נרשות הרנים ולא נזוה עשרה ורתנה ד' אין מטלטלין לא מתוכה לרשות הרנים ולא מרשות הרנים לתוכה פחות מכן מטלטלין ומשתע דנפחות מעשרה תשהו הוי נמי רשות הרנים, וקשה הא נעינן פי מוצמצין זוקא, ולהאמור אתי שפיר דנרתב ד' נאתת שרי נס ניותר מפי והא דנעי פ' מצומצים הוא נאילו רתב ד' ונס נזוי נזוי מתוקמא כהאי נוונא והא דקתניי למעלה מעשרה טפחים עירונו עירוב ומשתע למעלה תשהו היינו נרתב ד' והא דפירש"י נד"ה אתי ואתוקמה נעמוק פי דמשתמין נה קנת היינו תשוס נפחות מכן מטלטלין משתע דקאי נס על הרותב ונזה נעינן זוקא פ' מצומצמין.

ויתיישב נזה נהא דתנן היה קורא נרחב הגג ונתגלגל הספר תידו עד שלא הגיע לעשרה טפחים נולגו תלגו מתגניע לעשרה טפחים הופכו על הכתב ונעירונין (י"ת.) וכן נפ"ק דשנת (ה:) אפריך הנתרת והא לא נח ותני רנא נכותל תשופע ונתוספות הקשו ותה נכך דהוא כותל תשופע מכל מקום ליתו מונח נרשות הרנים דפני הכותל ליתו רק כרחלית ואתי דאיירי נרנים מכתפים על הכותל דהוי כתו רשות הרנים, וקשה דהרי ליתנא דמתקניתין הוא מתגניע לעשרה טפחים הופכו ואם כן מיירי ניותר מתשעה, וקשיא לשיטת הרתנ"ם דנעי זוקא פ' מצומצמים והתנ"א נסיתן נכ"נ סע"ק ה' הניא דנרי התוספות הנ"ל, וסיים ועפ"י ותה סע"ה סעיף י"ד כנרתה דרתו לקושיא זי דלהפוסקים דנעי מצומצמים זוקא מכתי קשיא, ועיין יפרע"ק, ולהאמור ניתי דהיכא דאיכא רותב ד' מודים הפוסקים דהוי רשות הרנים נס ניותר מפי והתם נכותל הרי ודאי איכא רותב ד' טפחים ואתי שפיר, ולפ"ז דנרי המגניע שכתב לפסקופה דרתו לקושיא כנון נזוה תשעה ורתב תרנעה ורנים מכתפין עליו דתשיל לרנים לכתופי כר', ליתו מיושב נדרך זה, ותתה נפשך קשיא דהא נזוה תשעה מטלטלין תין נרין רתב ד' והיכא דרתב ד' לפילו ניותר מפי הוי רשות הרנים והסתירה נפירש"י נתקומה שתמדת, והנה נוף הסתירה היה לפשר לייטב ולומר דנפחות מרותב ד' הוי תשמיס על ידי הדחק ותלוי נפלוגתת דתתורלי, ונפרק התגניע פירש"י להתסקנת דתשמיס על ידי הדחק לא שמיס תשמיס ואתי שפיר, ולולם לפ"ז אין לנו תי על קושיות התוספות נפלוגתת דרני ורנן נזדי טפו נתר עיקרו דהא הסונית קלי לרב יוסף דאיהו ס"ל תשמיס על ידי הדחק שמיס תשמיס ואם כן אלישיה לא נעינן כלל רותב ד', ועוד דלפ"ז נעטרך לומר דרש"י להלכה סונר דנעי רותב ד' דלא כהרתנ"ם, תהו דלא כהרשנ"א והרי"ן שכתנו דרש"י כהרתנ"ם ס"ל נזה, והיה לפשר עוד לומר דאיכא נפקא מיניה לרש"י נין היכא דרנים מכתפים ממש דאז אפילו נאילן רתב ד' הוי רשות הרנים אנל היכא דאין מכתפים עליו ממש אלא דאזיל לכתופי לו נעינן שיהיה זוקא רותב ד' ויהיה מיושב קושיות התוספות הנ"ל דפלוגתת דרני ורנן נזדי טפו נתר עיקרו ניותר דאיירי נתי לכתופי אנל אין מכתפים עליו ממש והילכך נעי רותב ד' לכולי עלמא, ודנרי רש"י דפרק התגניע יתפרש נאופן זה דזקט כגון נגוזה כ' ורתב תרנעה ואתר כך מפרש דנריו ורנים מכתפים עליו היינו דנזה נעינן זוקא רתב ד', וכן ראיתי נספר פני יהושע לר"מ מסלנים שפירש כן והיא תנואר הניטול מעלתו עד אתין טורך להגיה על זה דודאי דנרי רש"י דפרק התגניע הוא זוחק נגול לפרש כן דזריך סכינא חריפא למיפסק דנריו ולנתרם לנתתים ופרוריס דקיס, ולכן מחוורתא לע"ד לפרש דנרי רש"י כתס"כ נסיתן הקודם דרש"י מחלק נין אתגע רשות הרנים לגון הגד ושרו נזה כל התמיהות נפירש רש"י והכל על מקומו יבא נשלום.

ומאי דטעון תר דלפי תס"כ הר"ן נטעמת דלא נעי רותב ד' זהו תשום דכיון דדרך נני אדם לכתף עליו אף אליטו רתב כל כך הרי הוא כיזו של אדם דאתריהן שהיא תשונה כדי על ד', ואם כן לפ"ז אין לחלק נין מוקפת רשות הרנים מכל נד מו לא, הנה לפ"ד לאו מידי הוא דאף על נב דדנרי הר"ן מילי דסנרא אינן ונס דנרי הרשנ"א שהנאתי שכתב דכיון דדרכן לכתף עליו מתצנת הרנים תשויל ליה מקום לא נרע מזרק ואף נפי הכלב אי נפי הכנשן, הנה זהו נס כן נכוותה, ואולם אם נאתו להקשות תזה על שיטת רש"י לפיס דרכיהו הרי ניותר יקשה מה יענה הרתנ"ד ז"ל ניום שילונר נו לתה סונר דנעי רותב ד' זוקא ולא תש להני סנרות, ועכ"ל דהרתנ"ד ז"ל ס"ל דכיון דאיטו רתב ד' לא תשיל לכיתוף ונטלה דעתן של המכתפים והכי נמי ס"ל דנס רש"י ז"ל ס"ל הכי מיהו היכא דהוא מוקף רשות הרנים מכל נד אז אתרינן דרשות הרנים מנטלתה כיון דאיטו מופלג וחלוק מרשות הרנים כלל מה שאין כן היכא דהוא תן הנד מחתר לרשות הרנים אז נעינן זוקא רותב ד' דליכא הסנרא דרשות הרנים מנטלתה, וכנר הנאתי סמוכין לסנרא זו מהירושלמי.

ענף ב'

(ג) **ומצינו** עוד הא תילוקא נירושלמי פרק הזורק (הלכה ה') נני סלע שנים נטוה עשרה טפחים אין מטלטלין מתוכה ליס ולא תן היס לתוכה פחות תיכן מותר כר', ר' נון נר חייה נעי ונעתה אתי כרתלית כתוכות זו לזו מטלטלין תזו לזו (נתתיה לכתתילה לאסור לטלטל מכרתלית לכרתלית) ומשני ר' תנניה נריה דר' הילל מכיון שהיס תקיפה מכל נד כמי שכולה כרתלית אתת ועיין סס נגליון הש"ס שהא דנסר שהוא תן לסניפה, והנה הטו"ע נסיתן שת"ו פסקו כדעת התוספות והרתנ"ם נעירונין (ס"ז:) נסס ר"ת דתותר לטלטל מקרפף יותר מניה סאתים אלא הוקף לדירה לנקעה העומדת לפניו ולא כהירושלמי הנ"ל, והנ"ת סס כתב דהכי ליתא (כר"ת) להדיא נפרק התוניא תפילין (קי"ת:) נזתן שהמנשל למטה מעשרה דהוי כרתלית מניא מפתח מע"ם ומניא נתסקופה כרתלית למתר פותח ונשל ומחזירו להסקופה והכי נמי ליתא פרק קמא דשנת (ד:) דקאתר הוא ועירונו נכרתלית כר', ומה תעשה דנעלם מהנ"ת דנרי הירושלמי דאתי היכא דכרתלית אחד עומד נתוך כרתלית אתר נדול ממנו להנדול תקיף להקנין ונכי הא אתר ר' תנניה נריה דר' הילל

תשונה ואתתי לא נייחל דתתי קתת דנתרא הוא אלינא דכולי עלמא, ואם נמת נאתת אתן לייטב נירסת ריב"ם סס נזרך זה, אכל מקום לא היה נריך לפרש כן על תנן, ועוד שעתיקו נזה נרור כאתם נסמ"ד, ושוב הניעני ספר יד דוד על נרכות וספר מועד, ורחיתי כי דנרי הרב יקר"ד לקוחים המה מספר הנ"ל שכתב כן נשם תניו ז"ל, וכתב כלשון הרב הנ"ל מתם נתכתנו, דמעיקרא לא אסיק להא דידו של אדם תשונה כדי על ד', ולע"ד הוא דנר נטל כתס"כ נס"ד, ואין שייכיה לתי לומר על הרב הנ"ל כתס"ם הרתנ"ז נפ"ת נשיית לנשונות הרתנ"ם סיתן כ"ט וכיון שכך הוא כר'.

מכיון שהיס מקיפה מכל גד כמו שכולה כרמלית לחת ומס כן נהמ דפרק קמת דשנת וקחמר הוא ועירובו נכרמלית דפירש"י כגון שהיה נור זה ננקעה ומתכוין לשנות על שפתו כר, מס כן הנקעה מקפת הנור, וכן נהמ דפרך המולית תפי' הרי המנעול הוא נתוך המסקופה דאויר המסקופה מקיפה ונכהמי נוונת הוי כרמלית לחת לכולי עלמת וליכא רחיה לדין הר"ת דמיירי נתרי נוולי כרמלית ניגנה שעומדים סמוכים זה לגל זה ואין החחד מקיף לת תגירו דשפיר ש"ל דנכהמי נוונת חסור לטלטל מזה לזה, ואולי כוונת הנ"ת לפוס דנרי ר"ת דלת מחלק נזה וסתר דשתי כרמליות הסמוכין זה לגל זה הוי כמו סלע שנים מס כן הכי לימת נפרק המולית תפי' ופרק קמת דשנת, ונמי הריטנ"ת כתב דהרמנ"ך פלת והמ"ת כתב דהרמנ"ס פליג נזה על ר"ת, ועיין תוספות שנת סיתן שמ"ס סע"ק ז' ונחידושי הרשנ"ת כתב נס כן דהרמנ"ס והרמנ"ך דלת כר"ת ונס רש"י נרחה דחולק על ר"ת, עיין הנהת הש"ס להנחון ר"ל נירך ז"ל סס נעירונין (ס"ז:) ונרוקת סיתן ל"ט הניח להלכה הירושלמי דשני כרמליות הסמוכות זה לזה חין מטלטלין מזה לזה כמו יס ונקעה, ועיין סס ל"נ הניח הת דסלע שנים ונס נריקחנטי סיתן קל"ת הניח הירושלמי להלכה ונסס הרמ"ס כתב דפי' חזהו כגון יס ונקעה לגל יס ויס נקעה ונקעה ארץ, ופלת על מרן הנ"י ז"ל שלת הניח דנרי הירושלמי ודנרי הרוקת נוה ולהלכה נודאי חין להקל כדנרי הטוש"ע נזה.

ובדין מקום פטור נכרמלית מציטו נס כן הלי חילוקת דהנה נהמ דקיימת לן נטוש"ע סיתן שמ"ס סע"ק י"ז חורי כרמלית לימס ככרמלית נלחטה מעשרה ונסחוכין, וקשה לפוס מלי דסחס הרמ"ת סס נסע"ק ד' וס"ס שמ"ו כדעת הר"ן נסס החמרים דחין מקום פטור נכרמלית חס כן הרי ליכת נפקת מיניה כלל נהלי פיסקת דחורי כרמלית דלימס ככרמלית דהת ננונה עשרה הרי ליכת כרמלית כלל דחין כרמלית למעלה מעשרה ונפחות מעשרה הרי נרחנן ד' הס נעלמס כרמלית מלי תחמר נשלין נרחנן ד' הרי כיון דחין מקום פטור נכרמלית חס כן נכהמי נוונת הרי חדרנה חמרינן דחורי כרמלית ככרמלית, ונשו"ע סל הנחון ר' זלמן ז"ל הרגיש נזה, וכתב דנחורין כולי עלמת מודי ללת נטילי לנני כרמלית דכמו לפי שיטת רש"י נשנת (ז'.) נריך לחלק נין קרקע חלקה נני נין לחיין לחרינן מנל מין לת מיטו וניעור נעירונין (ט'.) ונין דנר ננוה נ' שהוא דנר נפני עלמו ואינו נטל לכרמלית כך ש"ל להר"ן וסייעתו שדנר הנוה נ' שנטל שייט כשהוא כולו נאויר הכרמלית לחפוקי חורין שמוקפין נכותלין מכל גד רק מרוח לחד לנד פתוחים לכרמלית לת נטילי לנניה, וכן כתב נמשנה נרורה שם.

(ד) **ובזה** לחרתי להנדיק דנרי הנ"ת דהנה נעירונין (פ"ז:) פריך מהת דתניא לחת המים העוננת נין החלוטת כר, ותיהוי כחורי כרמלית לחני נר לחין ור' תניא נר לחין לחורי תרוייהו לין הורין לכרמלית רניעא לחר (כ"ה נירסת הרז"ה והרמ"ס) תפילו תימא יש חורין לכרמלית הכי מילי נסחוכה וכתב הרמ"ס דהילכתא לין חורין לף על נג דרניעא נחרמה הוא רניעא נמי לת פליג מהת נהדית חלא דקחמר דחפילו יש חורין לכרמלית חית לן שיוויית לחרינת עכ"ל, וטען הנ"ת דלת היה נריך לכך דהת רש"י פי' להדית דהת דפריך ותיהוי כחורי כרמלית עיקר הקושית היטו חלא לחני דס"ל חורי רשות הרנים כר"ת רשות הרנים דחית חנל לדין דקיימת לן כרנת דחורי רשות הרנים לחו כרשות הרנים דחית לת קשית מידי דודאי פשיטת הוא דחורי כרמלית לחו ככרמלית דחי דהת חקילו נכרמלית מחולי רשות הרנים ודק דהסתית קלי חלינת דחני ולניניה חחר רניעא חפילו תימא יש חורין לכרמלית כי היכי דיש לרשות הרנים חנל לת ליידן דקיימת לן כרנת ונספר תוספות שנת כתב לייטב דהרמ"ס היטו חפרש כפירש רש"י דרש"י ז"ל לישטיה הוכרת לפרש כן משום דס"ל דחקום שלין נו ד' העומד נכרמלית מקרי מקום פטור כדין עמוד נרשות הרנים שהיטו רחב ד' ומס כן חלינת דרנת מחילת קושית הש"ס לת קשית מידי דכיון דס"ל לרנת דחורי רשות הרנים לחו כרשות הרנים דמי ה"ה חורי כרמלית דהת חקילו ניה מקולי רשות הרנים ונ"ל דעיקר קושית הש"ס היטו חלא לחני חנל לדעת הר"ן דחקום פטור העומד נכרמלית לחריען ניה מנל מין לת מיטו וניעור ולת ל' ריען ניה לחקולי מקולי רשות הרנים, מס כן לת לישטריך לדחוק ולפרש דקושית הש"ס הוא שלת חלינת דהילכתא חלא דקי לדין דקיימת לן כרנת דחורי רשות הרנים לחו כרשות הרנים דמי מכל מקום פריך שפיר דכיון דלין נו רוחב ד' ומסוך לכרמלית י"ל נו מנל מין לת מיטו וניעור ודיטו ככרמלית, ולהכי הולרך לשנויי דלין חורין נכרמלית והייטו דקי על נג דקיימת לן דחקום פטור העומד נכרמלית דיטו ככרמלית מכל מקום נני חורין לת לחחמורי כולי הת כדפירש רש"י ולהת חמר רניעא לפילו תימא יש חורין כר, ומעתה י"ל דשפיר הולרך הר"ת לנחור דרניעא לת פלינ כר, ומסוס דנס הר"ת ז"ל ס"ל כסנרת זו, וכן נרחה מדהניח הטור נפשיטות דנרי הרמ"ס דס"ל הכי, ומסחמת נס לחיו הר"ת ז"ל ס"ל הכי דהר"ת והטור שיטה לחת להם כטדע עכ"ל, ולהחמור למעלה נפשיטת הרמ"ת דסחס כדעת הר"ן דלין מקום פטור נכרמלית דזהו דוקת כשהוח כולו נחויר ככרמלית דחויר הכרמלית מקיפו מכל נדדיו ולת היכת להוח רק מרוח החד לנד פתוח לכרמלית, מס כן מי חפשר כלל לומר כהתוספות שנת דמלי דפריך ותיהוי כחורי כרמלית זהו משום דס"ל כפשיטת הר"ן דליכת מקום פטור נכרמלית דהת זהו דוקת היכת דהכרמלית מקיף להמקום פטור חנל הכת נחמת המים דלית נה שיעור כרמלית ויש נה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר מס כן המקום פטור מחונר מנד לחד להכרמלית דמכרמלית לחת היכת חנל הכרמלית חיטו מקיף כלל להמקום פטור ונכהמי נוונת חיטו נטל להכרמלית ומלי פריך הנמרת ולי דניימת דהת דחיטו נטל להכרמלית כשהוח רק מהונר מנד לחד ולחיטו עומד נחוכו זהו נדנר הנוה ולת נדנר שהוא שוה כמו לחת המים והת עיקר חילו וכמו דהר"ן ופשיטיה מקור מקומו טהור מהת דעירובין (ט'.) דמוקי רנת להת דלחמר רנ חוך הפתח נריך לחי לחמר להחירו דפתוח לכרמלית דחנת חין לת מיטו וניעור הרי דנס נמחתר מנד לחד לכרמלית נס כן נטל הוא להכרמלית והייטו משום דהחס נקרקע חלקה מיירי ולת נדנר הנוה והכי נמי נחמת המים פריך הנמרת ותיהוי כחורי כרמלית לניען דרנת דס"ל חורי רשות הרנים לחו כרשות הרנים דמי ולרנת לטעמו הרי ס"ל דנס נמחונר מנד לחד לכרמלית נטל החקום פטור להכרמלית דהס כן מלי מצני הנמרת דחין חורין לכרמלית והלת זהו נחורין דנגוהין ונכהמי נוונת כיון דמחונר רק מנד לחד לת נטל להכרמלית, חנל נחמת המים דחין נגוה נחין רחב ד' ומחונר לכרמלית שפיר הוי כרמלית, ולכן מוכרת לומר דפירכת הנמרת קלי רק לחני וכדפירש"י ונדקו דנרי הנ"ת ולת כהתוספות שנת, ועיין פ"ת ר"ח דמפרש פירכת הנמרת על החלוטת דפריך דחיטו החלוטת כחורי כרמלית מיט מן לחת המים עלמה וכ"ל נס כן דפריך לניען דלחני ודריק, ונמקו"ת פלפלנו נפשיטת הר"ת.

וגם מלי דהחליט התוספות שנת דהרמ"ס סונר כהר"ן מדהניח הטור נפשיטות דנרי הרמנ"ס דס"ל הכי ומסחמת נס לחיו הר"ת ז"ל ס"ל הכי, ולע"ד יש לדון נזה טונת דהלת יוהע דרניעו ירוחס ז"ל לחזל נס כן נפשיטת הר"ת רנו חמיד, והנה נמתיב יש חלק ד' חנה שם ז' פרטי דינים ח"ל השלישי חיטו רחב ד' טפחים נקרקע מקום פטור נין שיהיה נגוה למעלה מעשרה נין למטה נין שהוא עומד נרשות הרנים נין נכרמלית מוחר להסחמש נו לנני רשות הרנים ולנני רשות היחיד עכ"ל, הרי דס"ל להדית כפשיטת רש"י דמקום פטור חיטו נטל לכרמלית כלל ולת זכר כלל לדעת הר"ן, ומזה מוכח דמסחמת נס הר"ת ז"ל ס"ל כרש"י, ומדנרי הטור ניחת דמוכח להיפך נדעת הר"ת ונקיטת מהדי, ולחחת הוא דחיטו מוכרח כלל נותר להטור סונר כהר"ן חלי מדהניח דנרי הרמנ"ס נפשיטות שכתב נפריק י"ד נור העומד נכרמלית חפילו עחוק ק' לחה הוי כרמלית חלא חם כן הוא רחב ד' הרי נחיטו רחב ד' ס"ל דנטל הוא להכרמלית וכשיטת הר"ן וכמו שכתב הנ"י, וכן כתב נס הנ"ת, ולולס נחמת י"ל דזה חיטו כלל מטעמת דהר"ן לחחריען דנטל הוא להכרמלית ומשום דחנת מין לת מיטו וניעור חלא משום דס"ל שהכרמלית תופסת עד החהום ולין מקום פטור נוהג נס נקרקע הכרמלית, וכ"ה נשו"ע סל הנחון ר"ז ז"ל נסיתן שמ"ה סעיף כ"ה, ולפי"ז י"ל דשפיר ס"ל להרמנ"ס וכן להטור דלמעלה נכרמלית ליכת מקום פטור וחיטו נטל להכרמלית כלל.

ענף ג'

(ה) **ובתשובת** הרמנ"ס (סימן ל"ד) הביא למכתי לויל ירלה
לי מדנריכם בים נספר שלכם חסרון דנרים,
והו טסח הספר נור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית לפילו עתוק מלה
מלה סם לין נו ד', וזה דעתי נדנר זה הוחיל ולא חלק רשות לעלמו
הרי הוא ככרמלית נס מותה תשנה התמורה נעירובין נתט נטר
לפילו עתוק מלה למה הרי זה עירוב ותוקמת נטר העומד נכרמלית
ותכוין לשנות למעלה לפשר להעמידה נטר שלין נו ד', הה נתכוין
לשנות נרשות הרנים תו להעמידה נטר שהיא רשות היחיד ותכוין
לשנות נכרמלית (זהו כפירש"י) וירלה לי שנטר שלין נו ד' היא
הוחנה ולפיכך תשוטעין ותוכר לפילו עתוק מלה למה לא נחלק תן
הכרמלית לגבל סם תלמר בשים נו ד' על ד' מה לי עתוק מלה למה
מה לי עתוק עשרה טפחים רשות היחיד נתורה היא ולא היה שלה
על הדעת שיועיל תוספות העותק כלום עד שיועיל זה מלטנו ויאמר
לפילו מלה למה, וכן פי' רבינו נסים ז"ל, להעמיד משנה זו בשלין
נו ד' על ד' עכ"ל, והוא נתנגד עח סם נפ"ד וכתב וסוניין דנני
מ"ו טפחים לין עירובו עירוב תוקמינן בגמרא נשלין העומד נרשות
הרנים ונחכוין לשנות למטה דסם נחט למעלה מ"ו טפחים לין עירובו
עירוב דלא ניני שקיל עירובו בין השמשות דמייתי תרשות היחיד לרשות
הרנים ולמטה מ"ו טפחים עירובו עירוב לף על גב דקא משתמש
בשלין דמתניתין רבי היא, ולפי"ז סם היה השלין עומד נכרמלית היה
מהני עירובו לפילו בנחט למעלה מעשרה טפחים כיון דליכא שלא
שנות דקא מפיק מרשות היחיד לכרמלית וסם כן קשה למה הוצרך
למיתני בספיפא נחט בנור כיון דספיפא מיירי בנור שהוא רשות היחיד
העומד נכרמלית סם כן ליפלוג ולימני בשלין בופיה בין העומד ברשות
הרנים לבין העומד נכרמלית דמה לי לעילא מה לי לתתא, וכן הקשה
התוספות יו"ט, ומלום סם ניתא כהרמנ"ס דספיפא מיירי בנור שלין
בו ד' העומד נכרמלית והוא נתכוין לשנות נרשות הרנים שאלנו סם
כן מי לפשר למיתני כהאי נוונא בשלין העומד נכרמלית דהא בשלין
למעלה מעשרה טפחים ואינו רשע ד' העומד נכרמלית לין עוד
כרמלית כלל שלא מקום פטור דהא תויר כרמלית למעלה מעשרה נמי
הוי מקום פטור דכרמלית לינה תופסת שלא עד עשרה ולא שייך לומר
בזה דהרי כרמלית תשום דמנח מין שת מינו דהא לדרנה מקום פטור
כלל, סם דהא נחתת מינו ואם כן פשיטא דשרי וליכא שום תידוש כלל,
ורלתי ניישו"ע דתי' כן גם כן לקושיות התוספות יו"ט ולא רלה
דקדמ' כנר התנדל עח.

וסרה מהר זה קושיות הנית תויר נסימן ת"ט שכתב דנדרי הרמנ"ם
נתשובה הנ"ל לינם תונניס דמה תועיל נפירושו לתכתי קשה
מה לפילו עתוק מלה למה להשמיעני שלא נימת תפני העותק חלוק
רשותו ולא ליהוי כרמלית ושלא מה ליהוי מקום פטור דהא לי לפשר
לתיהוי רשות תחר תחרי שלטו רבא תרנעה והא תכ"ש דהוי עירובו
עירוב ולא קשיא מידי דהא לפי פירוש הרמנ"ם ליכא רבותא נדולה
נמה דקתמר לפילו עתוק מלה למה שלא על גב דשלין העומד
נכרמלית הרי מפני הנונה יותר מעשרה טפחים הוא נחלק תן הכרמלית
דהוי מקום פטור דגם תויר הכרמלית שם מקום פטור לגבל נטר לפילו
עתוק יותר מעשרה ולפילו עתוק מלה למה שלא נימת שם להשתמש
כלל תפני העותק תכל מקום לא נהלק תן הכרמלית ולשטו שרי שלא
לרבי מה שלין כן בשלין הרי היה תותר גם לרבנן וליכא שום תידוש
לגבל סם תלמר דתיירי בנור שים בו ד' דהוי רשות היחיד סם כן מה
לי עתוק מלה למה מה לי עתוק עשרה רשות היחיד נתורה היא ולא
היה עולה על דעתינו שיועיל תוספות העותה כלום עד שיועיל זה
מלטנו ויאמר ולפילו עתוק מלה למה שה גם בשלין בנונה מי כו הוא
חה נרור

ובכלבו וכן נתרתות חיים לרי שהרן הכהן תלויל הלכות שבת סעיף
רמ"ה הנור שבכרמלית ככרמלית לפילו עתוקה ק' למה
ע"כ, והנה מדלא כתבו דזהו דוקא כשלין הנור רבא ד' נרלה דרור
דסתמו דבריהם דבכל נווני כן הוא וכטעמא היבנה נרמנ"ם דלפילו
נרותא ד' הוי כרמלית, ולע"ד זהו גם כן שיטת התוספות נעירובין

(ל"ב) דמוקי ותניתין דבתנו בשלין כשבתכוין לשבות למטה כנ"ל,
ופריך הגמרא תוהי למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב והא קא
ומשתמש בשלין, וכתבו התוספות פירש"י דהוא הדין דהוי תני למיפרך
והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא תדא מתרי פירכי נקט
ומהרי"ו מפרש דהוי תני לשנויי דקתי נכרמלית ע"כ, ונספר נתון
יעקב הקשה על התוספות דתי תוקמית לה הכי תיקשי לימא סיפא
נחט בנור לפילו עתוק ק' למה עירובו עירוב מ"ש בשלין למעלה מעשרה
ומ"ש בור עתוק עשרה, ולעד"ז דס"ל למהרי"ו כתוספות היבנה
נרמנ"ם וכדנרי הרשנ"א נחידושיו לשנת (דף קי ע"ת) שכתב דיש
סתן לזה מהתוספתא דשנת שם דתניא ליסרטיא ע"נ נקעה זרק תן
הליסרטיא לנקעה פטור ר"ש לומר שם יש נמקום שזרק עותק עשרה
טפחים הרי זה תייב, ומוכלל לתתא קתא פטור נם בנור נכרמלית
בישנה דלא כדנרי הרמנ"ם, והסוניא דפרק קתא דשנת (ת':) דקאמר
זימנין תשני לה הוא ועירובו נכרמלית וקתני התם למטה מעשרה
טפחים לין עירובו עירוב זהו כר"ש והא דטען הרמנ"ם מסלא שנים
נעירובין (ס"ז:) י"ל דהתם מפני שמוחלק תן היס לנתרי וניכר הוא
שליט מתנו הכי נמי נתל בנוה עשרה ורתנו ד' בם רבנן מודו שלפילו
נכרמלית הוי רשות היחיד שכל שהות בנוה ניכר שהוא מקום נפני
עלמו ומוחלק תן הכרמלית לנתרי שבל נור לינו ניכר כל כך נחוד
הכרמלית ותכלל הכרמלית הוא נתנב שליט נהלק ממנו והיינו דלא תלה
ר"ש נתוספתא שלא נעותק תשום דנבונהה לפילו רבנן לא פליני
עליו וה"ה והוא הטעם לספיפא שנים ע"כ, ולתי שפיר דנרי תרא"י
דלינת חילוק בין תילן לנור ולפשר לותר בשם להתסקנת קיימת הך
חילוקת דהא דתוקי ספיפא דתתניתין בנור דקתי נכרמלית ורבי הוא
היינו תשום דנתכוין לשנות נרשות הרנים והנור שרתב ד' עותב
נכרמלית הוי ככרמלית ולתי שפיר דלא קתני נספיפא בשלין כהתי נווני
תשום דשלין כהתי נווני הוי רשות היחיד דלינת חילוק בין תילן
לנור.

ענף ד'

(ו) **ולמעשה** תקרתי דנעירי נפה מלנטשעסטער וכן נהרנה
עיירות נתנלית ישנו יתורים הפורים ניהי לדם
שקורין קאנאלם העשוים תגל הפעקטערעם והפאנריקען להוניל עליהם
סמורה מהעפקטירים והנרין להפעקטירים והתים נהם תיכם נחלים
והולתים כלל רק קוו וקיימי שנתחלתו תו על ידי ניטורות מתקור התים
תו נקלה לחד הוא מתונר לנהר והיתורים הללו תינם רתנים הרנה
רק כדי רותב ספיפה ומעט יותר והספיפה מתנהנת על ידי סום שהולך
על נב הנהר ומוסך נתנל תת הספיפה ונער קטן טוהב נו, והנה
מרין עתוק עשרה ורתב תרנעה טפחים הוי רשות היחיד תם כן
נוף התפירה והיתור הוי מחילה וגדר תל העיר להתיר טלטול ולעשות
תת העיר מוקפת מחילה וכעין דנרי הרא"ש שהתיר הטלטול נעיר התנ
מטעם התרין שסניף העיר שהיה עתוק עשרה ורתב ד' ליכא רשות
היחיד ותתרינן נוד לסיק מחילתא והוי נם מחילה להעיר ותק שהתרין
דנעשה ליתור הוי מחילה שלא הוקף לדירה ולא מהני להעיר מטעם
דהוי כקרפף יותר מניח סאחים שלא הוקף לדירה ולא דמי להתרין
של הרא"ש ז"ל דנעשה להיקף להעיר והוי תוקף לדירה מה שאין כן
נתרין דיון מכל מקום נזה יש היתר מנד מחילות האחרים שסתמו
הפרצות אחר כך והתה מוקפים לדירה, וכעירובין (כ"ו.) ושו"ע
סימן שנ"ח לענין נוף הקרפף והכי נמי הכא לענין היתר דמטרף
מחילה זו להיתר המחילות שנעשו אחר כך ועד דאתן קיימא לן
נשו"ע שם כשיטת הרשנ"א דהיקף לדירה לא תלית נכוונה כלל רה
נפתח ולנסוף הוקף ואם כן היכא שקדמו הנתים והעיר הרי מונילת
המחילה דנוד לסיק מחילתא של התרין הנ"ל הוי נם כן תוקף לדירה
והא דהילור תלא מים הרי קיימא לן כאחני דאתר נפרק החורק (ק'.)
נור נרשות הרנים עתוקה עשרה ורתנה תרנעה תלתה מים חרק לתוכה
מיים תלתה פירות חרק לתוכה פטור תתי טעמא פירות מנטלא מחילתא
מיא לא מנטלא מחילתא, ואולם לדנריהו דהתוספות וכן הכלבו והתרוטת
מיים לרי אהרן הכהן תלויל ס"ל להלכה כנוסחא ישנה שברמנ"ם,
אם כן ליתא להאי התירא דהא לדידן דלית לן רשות הרנים היחידא
אם כן הרי זה נור נכרמלית דהוי ככרמלית וליכא מחילה, ואתנם
הרי

הרי הטור ורמ"א סימן שמ"ה סעיף ד' פסקו כהרלנ"ד, וכטפסת הלחרונה נרמנ"ם דלם הוא רחב ד' לעולם הרי רשות היחיד ולפילו נכרמלית, וכן כתת נמידוש המחירי נפרק קמת דשנת נהא הזימנין מצני לה הוא ועירובו נכרמלית ולף על נג דהמנ"א סם סעי"ק י"ד כתב דלף על פי שעמוקה עשרה הוי כרמלית דרנן כמו קרפף יותר מנית סלתים ותל מכל מקום זהו רק לענין טלטול נתוכה לגל מכל מקום סם המחיצות לה לגנו ויש להתיר להעיר מנד מחיצות הלחרים

שנעשו לחר כך והמה מוקפים לדירה לו מטעם הלחר כנ"ל.

והלא דהספיצות עוברות נגהר דלתו רנים ומנטלי מחיצתא לתו מידי הוא מכמה טעמי חדא דהמנ"א נספ' שמ"ג כתב דזהו דוקא נזיעור ס' רגוח נוקעים ונשו"ת שע"ל הקשה על זה מדנרי הלרי"ז הגדול ח"ג הלכה עירונין סימן קכ"ט לות י"ד ח"ל, ולא נעי לשנויי דר' יוחנן לדר' יוחנן דרנים שהם שנים רגוח כמו נרשות הרנים שנירושלים מנטלי מחיצות לגל רנים דמחיצתין דליכא שנים רגוח דמסתמא ליכא שנים רגוח נין הפסין כרנגן ס"ל דלא מנטלי מחיצתא ולעולם כלן וס"ל, דלף על נג דלא הותרו פסי נירחות לגא לעולי רגלים וליכא שנים רגוח מכל מקום נין הפסין לא ענרו שנים רגוח שינטלו המחיצות, לא ניתא ליה לתימר הכי דרנים לפילו לינם שנים רגוח מנטלי מחיצתא לגמן דחית ליה דרנים מנטלי מחיצתא ע"כ"ל הרי דלא כהמנ"א גלא דלא נעי שנים רגוח נוקעים לנטל מחיצתא, ולע"ד מהא לא לירית מידי דהא דנרי הלרי"ז הם לגמן דס"ל דרנים מנטלי מחיצתא לגל גמן קיימא לן כחכמים דלא היה דרך הרנים מפסיק נין הפסי נירחות ל"ש לסלוקה מן הנדדים דלא לתו רנים ומנטלי מחיצתא העשויה נידי חדם ומה כן לף על נג דנמחיצות נידי שמים נתנו התוספות (כ"ע:) ד"ה דילמא, דתתרינן לתו רנים ומנטלי מחיצתא מכל מקום שפיר י"ל כהמנ"א דזקו דוקא היכא דליכא שנים רגוח נוקעים ולינו ענין לדנרי הלרי"ז כלל, ונשו"ת תפלרת צני מחי"ת סימן י"ח פסק דיש מקום להקל כדנרי המנ"א נזה (ודוק דנרי הלרי"ז שכתב דלף על נג דלא הותרו פסי נירחות גלא לעולי רגלים וליכא שנים רגוח לע"ד נריך עיון דלף נהליט דהיה שם שנים רגוח עולי רגלים נדרך חד ולטו נפחות מזה לתו עולי רגלים ניהו ולטו נכל דרך שהיה לירושלים היה שנים רגוח לין זה גלא תימה, ולילי הכוונה דלפסר שיקרה נם שנים רגוח כלחד, ונריך עיון), ועוד לפילו שם נימת דלא כהמנ"א הלא ניתורים הנ"ל דהמחיצות עשויים נידי חדם מהני נזית קיימת לן לא מנטלי מחיצתא, ועוד דיש להסתפק לי לתרינן כלל נספיצות כאלו הטוסנים תשת סחורה עתוסה דשייך נהוח לומר לתו רנים ומנטלי מחיצתא ד"ל דהוה שייך רק נספיצות שנוסנים שם נני חדם הרנה ולא נספיצות המיוחדות להנלת משאות כנידות והולך שם רק לים לחד על הספינה לו שנים להוליך הספינה ולא יותר ונרור מהני דלא לתרינן נכהאי נוונא כלל לתו רנים ומנטלי מחיצתא לליכא רנים כלל, ושוב מצאתי נם להתים תלי"ת סימן פ"ט ד"ה לף מה יועיענו כרי דנהר שלין רנים עוברים שם כי לין עוברים נספינה נהר ההיא כי לם הדיינים לפרקים לא הוי נקיעת רנים עיין שם, ונר מן דין ומן דין הנה השאלת יעב"ץ סימן ז' והתים שם הסכימו דנים· ונהר וספינה דלא דמו לחנלי מדנר לא לתרינן כלל לתו רנים ומנטלי מחיצתא ותה נם דהכא הרנים עוברים לגל המחיצה ולא על המחיצה דהולכים נהספינה על הנהר והמחיצה היא נדפי הנהר לתרינן נוד לסיק מחיצתא לם כן לא שייך כלל לתר נזה דלתו רנים ומנטלי מחיצתא כיון דהרנים לינם עוברים על נדי הנהר רק לגל הנדדים.

ובנוף הספרל דחלוק מים מפירות דפירות מנטלי מחיצתא ומיהו לא מנטלא מחיצתא הנה התב"ש נסימן שמ"ה סעיקי' הניח נזה תילוק התי"ם ספי"ד מצנת דנתים לחדם מסתכל ורואה התחיצות מה שלין כן נפירות, ומדנרי הרתנ"ם נראה דהא דנור מיירי דהתים לינם נוהעים שם גלא שתילת הנור מים דכתב נור נרשות הרנים עמוק עשרה ורחב מרנעה מילא מים כו', ולולי זהו מצום דמים דומיא דפירות קתני שתילת גלא מתנדלו שם, ולפי"ז ל"ל דהייט טעמא דליכא תילוק מהא דנור נרשות הרנים לשתר יתים ומרות דהרי רק כרמלית, ועיין תנ"ת שם סעי"ק י"ד מתוך תתר תרנים היחידים דנתים ומרות מיירי דליכו מתלקט עשרה מתוך מרנעה היין היתים ומרות הל"ל דלפילו מתלקט עשרה מתוך מרנעה היין היתים ומרות להרתנ"ם

כרמלית, וכן מפורש נתתירי פרק הזורק נדינור המשנה הרניעית ח"ל, ונילור שרקק זה הוא פחות מעשרה נשותק שלם היה טו עשרה הרי הוא נכלל כרמלית והוי קרוי לגם ודיו כהרות ויתים ולפילו רחב מרנעה לגל רשות היחיד ליט שלא לתרו שלין תים מנטלין מחיצת שלא נגור שהניחו תים לתוכו ושמחיצתו ניכרות לגל הלגם דיט כתים וכהרות ע"כ"ל, וכן מפורש נרשנ"ם נעגורת הקודש שער נ' דהדין דימים ומהרות הוא לפילו נשותק עשרה ורחב מרנעה, ועיין נהשגת הרלנ"ד פט"ן דין י"ת, ועיין נית מלור, ותב"ש שם דטעמת דלתת התים לפילו נרשות היחיד כרמלית הוא זהו מפני שלין לחדם שום שמוש נהרשות נלתי מה שהתים מתכנסים שם כו', הנה נרניו יהונתן הטעם משום דמשך מכרמלית, וכן הוא נתוספות ירמ"ע, ועיין מלירי שם נהך מיתרת לחנוי דנור נרשות הרנים דכתב טעמת דלין התים מנטלין מחיצות הוחיל וקנת דנרים משתקעים נתים לגל פירות מתעטין לת המחיצות כו', כנראה דסנור דלפילו נתים שלינם גלולים ולינו רואה המחיצות מכל מקום כיון דקנת דנרים משתקעין נתים לם כן לא נתנטלו עוד המחיצות מה שלין כן נתילי פירות נתנטלו המחיצות דהוי כסתומים נעפר ונתי מהרי"ם ני"ב היסנים סימן ל"ו הונא נהנהת מרדכי פרק הזורק כתב דהי"ת מיל דלא מנטלת מחיצתא ותייתי מיל לגל מי רגלים ונואה מנטלי מחיצתא דלא עדיפי מפירות ע"כ"ל, ל"ש זהו הסנר חדש דתלית נתלי דיתתו ויכלו התים וחהו ההנדל נין מים לפירות ולפנר דהייט טעמת דהרתנ"ם שכתב דנור מיירי שתילת מים דכיון דהתים לינם נונעים שם נטנע שם כן יכלו ויתתו נתנך הזתן ולפיכך לא מנטלת מחיצתא ויש להסתפק לפי"ז נהני יתורים שנתנגלית החפורים נידי חדם שם לתרינן דיכלו התים שנתם ותה נם התחונרים נקנה לחד נהר דקרוב הדנר שלא יכלו התים כלל ותה נם לדנרי רניט יהונתן הנ"ל דכיון דתחונרין לנהר ותכת כרמלית קתני הויין כרמלית לפילו הם נרשות היחיד היכא דליכא תנפת התים ולתעלה נגונה התחיצות עשרה טפחים, ותולם נם נזה י"ל לכאורה דלא הוי כרמלית גלא לענין טלטול על היתור דהתחיצות נטלין לנני התקום שהתים עליו דלא ליקרל רשות היחיד לגל לא נתנטלו שלא יהיו מחיצות לנד הינשה לך י"ל דלעולם לא הוי מחיצה לתחרים לא כ"ם וכעין הא דשנת (ל"ט:) ותינרת דתית לא מנטלא מחיצתא הוא לפילו היכא דתחונר נגד לחד לנהר וכתנ"ם רשנ"ם ורא"ת נתוספות דפרק קמת דעירונין (י"ב:), וכן הוא להדיא נתירוצי הרשנ"ת וט"ז ססי' שכ"ו.

(ז) **ולדברינו** נסימן ד' ענף ז' דכתו דלתרינן נסוכה (י"ט.) נתחיצת פי תקרה יורד וסותם לגגותי ענידת ולא לנרתי הכי נתי נהילכתא דגוד לסיק מחיצתא לא הוי מחיצה לנרתי לם כן נהני יתורים לפילו היכא דליכא תשפת התים ולתעלה נגונה התחיצות עשרה טפחים מכל מקום לענין שתהא מחיצת היתור מחיצה וכותל להעיר הרי הוא רק מטעמת דניתת גוד לסיק מחיצתא, חה לא הרי מחיצתא לנרתי ולא דתי הא להחרין שסנית עיר התב דהתיר הש"ל ז"ל לטלטל על ידי חרין זה מטעמת דגוד לסיק מחיצתא והתם הרי החרין מעיקרא לכך נעשה שיהיה היקף להעיר, ונסיר לתרינן גוד לסיק נשפתי חרין זה שיהיה מחיצה להעיר דהוי הכל מחיצה לגותי כיון דכל עיקר החרין נעשה הכל נשניל היקף להעיר ונם לא דתי להא דתנני שנידו לחד כלה ליס פרק קמת דעירונין (י"ד.) וכן נסתית דלשון ים הנכנס לתנר דטלטולי מטלטלין נתנר מפילו נפרנה יותר מעשר משום דלית ליה ניתודי, וכפי' רשנ"ם ורא"ת נתוספות שם, והרלנ"ד נהשנות הכי"ל הונא נתנ"ת סימן שכ"ו סעי"ק נ' דהתם הניתודים היין מחיצה העומדת מחיליה שנעשה נידי שתים ולא שייך נה לתר לגותי נעשה ולא לנרתי מה שלין כן נכותל היתור דיכן דנעשה וכנה נידים מעיקרא לעדך היתור ועתקה תם כן תם נרנה לתר שיהיה שפת הכותל מחיצה להעיר מטעמת דגוד לסיק מחיצתא הרי יהיה זה מחיצה לנרתי וגוד לסיק מחיצתא לנרתי לא לתרינן, ותולם הל לתתי יתכן שיהיה הכותל השנית מחיצה מעלייתא להעיר מטעמת דגוד לסיק מחיצתא דהרי מחיצה לגותי לגד הנהר שנעשית לכך תם להעיר העומדת לפנים מהנהר דרך תשל תם היתור החפור הנקרל קתנאל הולך ומשתרע לתרכו מצפון לדרום ושני קצותיו נרתו של היתור הוא מזרח ומערב שלו והעיר ערוגים לתתו להתיר הטלטול נה עותדת היא נמזרחה של היתור תם כן נהי דתם נרנה לעשות מחיצה

להעיר

להעיר תכותל המסובה לה שהיא כותל מזרחית של הנהר לא תהיה שפיר תשוס דגוד לסיק מחיצתא לגרתי לא לחמרינן לחל לכתי הרי לפבר שתהיה מחיצה להעיר תכותל השנית שהיא כותל מערבית של הנהר דנהך כותל יתכן שפיר דיימת גד לסיק מחיצתא דהוי מחיצה לגוותי לגד הנהר שנעשית לכך ונם להעיר העומדת לפנים נגד מזרחה של היתור, ותק על נב דעל היתור הוי כרמלית תכל מקום לא מקרי נזה פרק למקום האסור שיטרך מחיצת לחרים דנופן היתור של גד העיר דעתוק עשרה הרי מחיצה לגוותי להיתור ומחילה לא הרי העיר תו פרוצה למקום האסור לה כיון דליכא מחיצה להנהר, ותם כן הדין דקתנלין האשרין נידי תדם העשויס לל הפיקטערעס והפלנדריקין נתכנלית הם מחיצה להעיר להתיר על יסס הטלטול מטעמא דגוד לסיק מחיצתא נכותל השנית שחיצה לגד העיר דהוי מחיצה לגוותי ולא מינעית היכא דליכא נתפירה תשפת המים ולמעלה נגוותה התחיצה עשרה טפחים, אלא לפיכו היכא דליכא למעלה מהמים מחיצה עשרה ים לגרף הכותל שנתרך המים ולמטר נה גוד לסיק להמ"ת והתנ"ת נהא דמיא לא מנטלת מחיצתא, ונם להרמנ"ס והמאירי דזוקא נמילת מים שחיכם נוגעים עם מחרינן דמיא לא מנטלת מחיצתא לפבר להקל נהני קתנלין דהא לפיכו נתתוגרין לנהר נגד לחד הרי המים חיכם נוגעים נתוך הקתנלין רק הוגלו מהנהר, ותולם לפוס דנרי מהרי"ם נ"ב דהזכיר הסנרת דיתתו מיא יש להסתפק כנ"ל, ונראה דהיכי דליכא ג' מחיצות נהעיר זולת זה אלא נעי מחיצה נגד הרביעית אלא מדנקט לרוב הפוסקים אם כן נדאי לחוש ויש לסמוך על המחיצה כזו נגד הרביעית, והאחת הוא דהפוסקים לא חייבי לחתר דנעינן דיתתו מיא דוקא, וכתו שנראה מדנרי הרשנ"א והט"ז דלפיכו נתחונר להנהר פסקו דמיא לא מנטלת מחיצתא כנ"ל והכי מוכח נגמרא נשנת (ק:) דלחתר חניא נמי הכי עיין שם.

ענף ה'

(ח) **ולמעשה** נדין מקום פטור נכרמלית הנ"י והרמ"א נטו מחרי דעת הרי"ן נשס רבינו שתשון, וכן הוא דעת הרמנ"ס והטור, וכנר כ"כנו נענף ב' דמדנרי הרמנ"ס והטור ליכא הכרח כלל דשפיר נ"ל דשס מקום פטור שהוא נגוה למעלה נתוך הכרמלית דהר נ"ל דשס מקום פטור שהוא נגוה למעלה נתוך הכרמלית דהר הבית ומיטו נטל להכרמלית וכשיטת רש"י והרשנ"א ורק נקרקע מקום פטור ומיטו נטל נקרקע הכרמלית ולא למעלה ותם כן למטה ס"ל דתין מקום פטור נקרקע הכרמלית ולא למעלה ותם כן תין לנו מי שעמד נשיטת התחרים רק דנרי הנמ"י נשס רבינו שתשון, ונשנת (ע"ט:) נהא דתחר רב מיתא נעי ר' יוחנן כותל נרשות הרנים נגוה עשרה ומיטו רחב ד' ומוקף לכרמלית ועשתו רשות היחיד חרק ונת על נניו מהו מי מחרינן כיון דמיטו רחב תרבעה מקום פטור הוא תו דילמת כיון דעשתו רשות היחיד כמתן דמלי דמי מחר שלא קל ותומר לתחרים שוה מחיצה לעצמו לא כ"ב, ונפרי ר"ת כתב דמיירי כגון שהיה הכותל מחיצה נין רשות הרנים לכרמלית ותחר כך נגה כותל נכרמלית שכנגדו ועשה הכרמלית ההיא רשות היחיד מי מחרינן הרי הכותל הזה נחזקתו וכיון שתין נו רוחב תרבעה מקום פטור הוא תו כיון דעשתו רשות היחיד כמתן דמלי דמי, ופשטינן כשהיה כותל לכרמלית מקום פטור היה, והשתא דהוי"ל כותל רשות היחיד כיון שגה עליו כמתן דמגה נרשות היחיד דמי שפס זה הכותל הוא שעשה הכרמלית ההיא רשות היחיד (הייט משום זולת זה הכותל היה חסר מחיצה לחת) כ"ב כשיעשה הכותל ההוא רשות היחיד כו', ומטותר דס"ל לרבינו תגולת ז"ל להכותל שהיה נין רשות הרנים לכרמלית ותין נו מקום רוחב תרבעה הוה מקום פטור ולהכי מינעית ליה דילמת נס לחר כך כשנעה כותל נכרמלית שכנגדו ונעשה הכרמלית ההוא רשות היחיד, תולי לכתי מחרינן להכותל הרחתון נחזקתו דכיון שתין נו רוחב ד' הוא לכתי מקום פטור, ולשיטת הר"ן נשס התחרים הרי לי לפבר כלל לפרש הסוגית נסגנון פי' ר"ת דמינעית ליה לי הכותל נחזקתו מקום פטור כתו שהיה להת נס קודס שנעה הכותל שכנגדו כגר הכותל הרחתון לא היה מקום פטור כלל רק כרמלית משום דמלא מין לא מיטו ונייער, ותם כן מהיכי תיתי לחתר כך כשנעשה כל הכרמלית רשות היחיד יהיה זה הכותל מקום פטור יולא

מכלל כל הכרמלית, וכן נחידושי הרשנ"א, ונס רבינו ירוחס (ני"ב תי"ו) נדיני זריקה הניאו נס כן הא דכותל נרשות הרנים נגוה עשרה ולימו רחב תרבעה ומוקף לכרמלית כפי דנרי רבינו חננאל ז"ל דמעיקרא כשהיה הכותל מפסיק נין כרמלית לרשות הרנים היה נחשב למקום פטור ומסתפק לי היה הכותל כנרחשונה מקום פטור, ונחידושי הריטנ"א לנזת כתב וז"ל כותל לרשות הרנים ותוקף לכרמלית ועשתו רשות היחיד פירוש כגון שהכותל זה היה מפסיק נתחילה נין רשות הרנים לכרמלית ולחר כך השלים הקף הכרמלית נכותל שעשתו רשות היחיד, והייטו ליכא דקחתר ומוקף לכרמלית ועשתו רשות היחיד ונכי הלי נוונת נלחוד הוא דקא מינעית ליה לפי שלחר עשייה של חותו כותל עדיין היה כרמלית לגל היכא שנעשית חותו כותל נעשה הכרמלית רשות היחיד, וכתו שפירש"י ז"ל נכהלי נוונת פשיטא לו כיון דלחריכת עשה רשות היחיד כ"ש לעלמו עכ"ל, ולע"ד הריטנ"א דלא הזכיר נדנרין דהכותל היה מקום פטור נרחה לחיל נזה לטעמו נפרק קמח דשנת דהזכיר לשיטת התחרים דס"ל דתין מקום פטור נכרמלית דחגת תין תת מיטו ונייער, ולכן הכותל הזה שתין נו רוחב תרבעה שעומד לגגל הכרמלית לא היה כלל מקום פטור רק כרמלית ומינעית ליה להגמרת תס עומד הוא נחזקתו והוי כרמלית כתקדס, ומדוקדק לשון הריטנ"א לפי שלחר עשיית חותו כותל עדיין היה כרמלית היינו דהכרמלית לא נעשה לו רשות היחיד ונס הך כותל היה לו כרמלית דין מקום פטור דנטל הוא לכרמלית והוי כרמלית, וזכיטו דהריטנ"א עומד נשיטת התחרים, ותולם הרשנ"א ורבינו ירוחס דהזכירו נדנריהם דהכותל הוי מקום פטור תזלי נזה לטעמייהו דס"ל נחתת כרש"י דמקום פטור תיטו נטל לכרמלית ותם כן נס רבינו חננאל ז"ל עומד נשיטת רש"י כרש"י.

והמרדכי סוף פרק הזורק הניא דהנתי כסתות שהס נחפירה נקרקע של שני שותפין היה נראה לחסור עד שיערנו, והרב ר' יעקב מקינן היה מתירן משום דנותה מקום פטור הוא (היכא דלי לפבר לפסוע עליה) ותם כן תפילו נשותפות שרי כדלחיתא נפרק חלון (ע"י:) נכותל שנין שתי חנירות דתם תין נו תרנעה ונרחבו פירות חלו שלין מכלן ותוכלין וחלו שלין מכלן ותוכלין דקיימא לן כוותיה דר' יוחנן לגבי רב, והדרכי משה סימן שכ"ה הביא על דבריה זו דכותל שחלי הותיל ותולקת הרשויות תיכה נטילה לגבי התנירות, ותם כן נדחה נס לדייתיטו דשפיר י"ל דס"ל לרבינו חננאל ז"ל כשיטת הר"ן נשס התחרים דמקום פטור נטל לגבי הכרמלית ורק דכותל תולקת הרשויות שתי, ותולם נספר נית תתיר הביא על דנרי הרמ"ת תהא דקתתר הגמרת (פ"נ:) פשיטא לזה נפתת ולזה נפתת היינו חלון שנין שתי חנירות, ונרש"י ונריטנ"א נשס התוספות דהא מיירי כשהות רחב ד' על ד' (דנזה תם לא ערבו שניהם תשוריס) שתם לא כן מקום פטור הוא והכי מוכח נפרק חלון גבי כותל שנין שתי חנירות כר', הרי כהרמ"י מקינן עיין שם, ותני מוסיף דתהגמרת מוכח דלא כהרמ"ת דקתתר הגמרת (ע"ז.) ותחדא ר"י לטעמיה דכי תתת ר"ת תתר ר"י מקום שתין נו ד' על ד' תוחר לגבי רשות הרנים ולגבי רשות היחיד לכתף עליו, ותי כהרמ"ת תיזה לטעמיה הוא הא ר"ל דנם רב תודה נהא דתקום שתין נו ד' על ד' דתוחר לגבי רשות הרנים ולגבי רשות היחיד לכתף עליו ורק דס"ל דכותל שתי דכיון דתחלקת הרשויות לא נטילה והילכך נם נתין נו ד' תחרינן דתוחר שתי רשויות שולטות נו ולא חיו נו תפילו תלת ניתת תלת ודתי דלא כהרמ"ת, ותקה ראייתיטו דלפי הנראה הר"ת ז"ל עומד נשיטת רש"י תינרא דלפי תרמ"ב לעיל נענף ג' דלהרמ"ת נדעת התחרים מחלקינן נדין מ"פ הנטה נין עומד מוקף מכל נדדיו נאויר הכרמלית לגין עומד סמוך ומחוחר תגד תחד לכרמלית תס כן לפי"ז שפיר י"ל דר"ת ז"ל סונר נס כן דמקום פטור העומד נכרמלית נטל הוא לגגל הכרמלית ותין עליו דין מקום פטור כלל לחגל זהו דוקא כשעומד נחוכו להוא מוקף מכל נדדיו מה שתין כן כותל התפסיק דתיטו עומד נאויר כרמלית מוקף מכל נדדיו רק נגד תחד הוא מחוחר לכרמלית תס כן הוא כתו תורי כרמלית דלא נטילי לגניה, ותולם פשטות הדנרים נרחה יותר דר"ת ז"ל סונר כרש"י ויניד עליו ריש דנרי הרשנ"א ורבינו ירוחס דכתנו כלשון פרש"י ז"ל, ותינהו הא ס"ל נחתת כשיטת רש"י כנ"ל, ותם כן מסתתת נס ר"ת ז"ל סונר כרש"י, ונס נתתירי פסק כרש"י, ונספר תשנה נרורה כתב דנשעת הדחק תפבר דיש להקל

נזה כרש"י. ולדנרינו דמהרמנ"ס והטור ליכא הכרח כלל דס"ל כהחתרים, ונהגלות דנרי ר"ח פשיטא ופשיטא דאפשר להקל נזה.

(ס) **ובישועות** יעקב כתב דהיכא דהוי רשות הרנים מפולש משער לשער ורחב ט"ז אמה רק לאין שיעור נוקעין נו לשיטת רש"י וסייעתו לא הוי רק כרמלית הגה אם נרשות כזה עומד עתה שאינו רחב ד' תנוה עשרה שהוא מקום פטור לא תשיב כרמלית גם להרי"ן נשם החתרים דנאמת זהו מנד עלמו דהא"ר היא אלא מנד שאין נוקעין נו לא הוי רשות הרנים נתור אם כן לא שייך נזה לומר מנלא אין את אינו וניעור דהרי אין זה אינו והרי כשינלו שיש רשות נתשב רשות הרנים לק שלא יעשה שום שינוי נגוף הרשות ואיך נתשנו אינו עם העמוד שהוא מקום פטור עכ"ד, ואילי דשנרא לינון, נרש לשון הנהת מייתוני נשם רבינו שתשון ג"ת הוא נגדו שכתב לענין נתי כסאות שעל המים דכשאין מים לא מהני מחיצה תלויה דאין מחיצה תלויה מתרת נחורבה ואין נראה להחשיב נוהה למקום פטור משום דאין רשנה תרגעה לדידן דלית לן אלא כרמלית ונלא אין את אינו וניעור וכן הוא נהנ"ת פרק כיצד משתתפין ופתיחת הדנרים ודלי משמע דזהו משום דנעי שיש רשות נוקעים וכהאי לישנא כתב נלקוטי מהרי"ו ווייל סימן תי"ו, ונתשובת משאת נניימין סימן נ"ג פי' גם כן דנרי מהרי"ו ווייל דזהו משום דנעי שיש רשות נוקעים נו והן אמת דכנר כתבנו נסימן ה' ענף א' להוכיח מדנרי התוספות דכתובות דרבינו שתשון ג"ת ז"ל לינו סונר כרש"י דנעי שיש רשות נוקעין לעשות רשות הרנים, ואם כן לפ"ז על כרחך הא דכתב הכא דלית לן רשות הרנים הלידתא י"ל דזהו משום דרחונות שלנו לינם רחניים ט"ז אמה ואתי שפיר דנרי היסועות יעקב, ואולם כל המפרשים והפוסקים לזאי נפנגון זה דכל היכא דכתבו הפוסקים סתמא דלית לן הלידתא רשות הרנים זהו משום טעמא דנעי שיש רשות נוקעין וגם הזרכי משה סימן שמ"ה וסימן שנ"ה כתב דלפי סנרת הר"ן לין מקום פטור הלידתא דאין לנו הלידתא רק כרמלית, וכוונת הד"ת נראה נרור דזהו משום דליכא שיש רשות נוקעין דאינו מנוי, ופלא על היסועות יעקב שדנריו נגד דנרי הפוסקים נזה, ואולם לדנרינו דאין ההלכה נרורה נזה להחתיר כהר"ן אם כן נכהאי גוונא דהכרמלית הוא רק מנד דאין שיש רשות נוקעין נודאי דיש להקל ולומר דאין המקום פטור נטל להכרמלית דלא הוי אינו כיון דליכא חסרון נגוף הדנר ואם יגאו שיש רשות יהיה רשות הרנים.

(י) **ומאי** דכתב מר לפקפק על תירוצי נהת דתוכה לרש"י נהת דלא יעמוד מדם נרשות הרנים ויאתה נרשות היחיד דפיו מקום פטור נרשות היחיד, וקשה הא נרשות היחיד ליכא כלל מקום פטור לכולי עלמא, ותחרתי לישב דזהו משום דהתויר של רשות היחיד אינו מקיפו, וטעו מר דהרי הא תויר רשות היחיד מקיף את הרחב מכל נד ואם הרחב הוא רשות היחיד פין נם כן רשות היחיד דלא נרע מחורי רשות היחיד עכ"ד, ולע"ד סנרתי נכוונה נעיני ונם דנרי הרב התי"ת הכי דייקת דנעינן שיהא מנולה לתויר רשות היחיד וכל כהאי גוונא אינו מנולה לתויר הוא, ומשכ"ת דלא נרע מחורי רשות היחיד הגה ולפי י"ל דנרע ונרע דחורים לעולם הם נלד אחד מנולים תמיד לתויר רשות היחיד, מה שאין כן הכא הגה מה שהוא נתוך פיו של מדם הרי כולו מכוסה הוא.

ומר תי' קושית זו על פי דנרי הר"ן נהת דרב חסדא נטעם הגה נרשות היחיד הגה רחשובה לומר דלא דקדק מר מלשונו שכתב דמהת דרב חסדא מוכח דנרשות היחיד לא נעי עקירה והכאה נמקום ד' עכ"ד, ולפרי המחילה הא ליתא והר"ן לא כתב כן כלל דהא ר"ח אינו מיירי רק מהכאה ואינו מוכח מר"ח רק דלא נעי נרשות היחיד הכאה ע"ג מקום ד' אבל עקירה דהוא התחלת המלאכה ועיקרה וחשיבה טפי י"ל דמודה ר"ח דנעקירה נעי גם נרשות היחיד מעל נני מקום ד' וכמ"ש הרשנ"ת וכן כתוב נתוספות יבמים, וזה פשוט דשננה פלטה קולמסו דמר, ונוף חידוש על פי דנרי הר"ן שכתב דהא דלא נעינן הכאה ע"ג מקום ד' זהו דוקא כגון דנעקר קצה שהוא כרשות היחיד עלמו אבל נמדם שהוא נרשות היחיד אינו רשות היחיד עלמו נעינן הכאה ע"ג מקום לרנעה, וסיים מר ושפיר הוי הרחב מקום פטור עכ"ד, ומה לעשה כי אבכי מעודי הנני מפרש סנרת הר"ן דהוא כדנרי הרמ"ך שהובא נחידושי הרשנ"ת דהמדם לפי שהוא מלתת דרנגן מכל מקום כיון דרבו הפוסקים החוסרים ומפורש נירושלמי כן, לכן כל ירא שמים יהוי להחמיר ולא כהטו"ע נזה.

(ב) **הקלתלם** ההפורים נידי מדם העשוים אבל הפעקטערעס והפלנדריקין נתנגלית אפילו היכא דליכא משפת המים ולתעלה נתוך הים נע ונד ואינו דנר הקנוע היאך אינו נעשה רשות כלל אלא עומד הוא נרשות אבל אין דנין נו דין עמוד ולפום סנרת זו אינו רואי שיהיה נמדם דין מקום פטור כלל אפילו נהיותו נרשות הרנים וכ"ש נרשות היחיד, ואם כיוצא נזה נחילק הר"ן נין דנר הקנוע לאדם שהוא נע ונד כן אמנו נחלק כעין זה לשיטת רש"י ואחר דנר הקנוע שהוא מקום פטור נהיותו נרשות היחיד נטל הוא להרשות היחיד מה שאין כן נאדם שהוא נע ונד אינו נטל הוא להרשות היחיד, והיאך נם נרשות היחיד שייך נו מקום פטור, הגה אכתי לפ"ז יהיה נאחר קושיות התוספות (ה:) ד"ה כאן דרש"י ס"ל דהא דאין כרמלית נכלים היינו דנאחר מקום פטור, ולפום דנרינו אתי שפיר כש"כ נסימן הקודם נס"ד.

ומש"כ לייבא עוד קושית הקי"ל על פי דנרי התוספות נשנת (יד:) ד"ה אחר שכתנו לאחק נין לתויר רשות היחיד להורי רשות היחיד דנאוחרים נעינן מקום ד' על ד' ולא ידענא מה סם הלא הוריס הם לימס מוקפים נתויר רשות היחיד וכמ"ש נשרע"ת של הנאון ר"ז זלה"ל הנאתיו לעיל נענף ג' אנל פיו של מדם הרי לדנרי מר כיון דתויר רשות היחיד מקיף את הרחב ונכל נד שם כן הרחב הוא רשות היחיד פיו הוא נם כן רשות היחיד, ולפנרת התוספות אינו דומה לחוריס ואדרנה צ"ל ניה לומר ניתא כאחן דאלית דמי ואחרי התחילה מכ"ש לומר אני כי זה הוא סותר את עלמו ותוכרת להדר ניה מתש"כ מעיקרא וס"ל דפיו נקרא מכוסה ולא נלוי לתויר העולם, ולפ"ז הרי מחילת אחורן הקושית כמו שכתנתי נס"ד ואין אנו צריכים עוד לדנרי התוספות נזה, ואינרא דנס התוספות לא החליטו לנרירא דאיכא דאמרי דהא כתנו רק נלשון ואמת כו', ונראה לי הטעם נזה מכיון דלנרינהם לא יהיה ההלכה כרב חסדא דהא לעיל (ד:) נזרק מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאחצע דרבי אחייא וחכמים פוטרין וקאמר דאחייא היה רבי שתים משום הוללה ומשום הכנסה ורב ושמואל דאמרי תרוייהו לא אחייא רבי אלא נרשות היחיד מקורה דאחרי ניתא כאחן דאלית דמי והרי נם נרשות היחיד מקורה פליגי רבנן וס"ל דלא אחרינן ניתא כאחן דאלית דאיתי וכוותייהו קיימא לן דאין הלכה כרבי אחנריו, ואם כן כ"ש דנאינו מקורה לא אחרינן ניתא כאחן דאלית דמי והפוסקים פסקו כרב חסדא ונקטו הטעם דתויר רשות היחיד עולה עד לרקיע משום שכן דרך לנטות נרשות היחיד עליות זו למעלה מזו קטנות ונדולות, ונתשובה אחרת האריכתי נס"ד נהאי כללא דניחא כאחן דאלית דמי.

ופרי הכרם חזר לפתנו נוערים נזה מסקנת הדנרים לדינא נקונדה נס"ד שנה אמה.

(א) **נטוש"ע** סימן שמ"ו סעיף נ' פסקו דמקרפף יתר מניח סאתים אלא הוקף לדירה מותר להוליך לכרמלית אחר כגון נקעה העומדת לפניו, והו כדעת ר"ת נתוספות נעירובין (ס"ו:) והנה נירושלמי מפורש לאסור והנ"מ הניא שני רחיות לפסק ר"ת וליתנייהו לדנרי הירושלמי, והנר"ח הוסיף ראיה שלישית מהא דנעיא רבי ג"ח נעירובין (נ:) שתי אחות נגג ושתי אחות נעמוד ונם זהו ראיה רק לפום פי' ר"ת שם נתוספות דמירי נעמוד פחות מעשרה דהוי כרמלית והנג הוא כרשות היחיד משום דמהני ניה עירוב לטלטל נבולו ולא הוי כשאר כרמלית, ותוכח דלי הוי כשאר כרמלית הוי שרי לטלטל מזה לזה, ואולם ר"ת לטעמו אזיל דזה אנל לפירש"י אינו כן, ועיין שם נחידושי הריטנ"ח, ונספר נתן יעקב נתורך, והנה נדולי הראחונים פליני על זיעה זו והם הרמנ"ם והראנ"ד כמ"ש נחידושי הרשנ"ת והריטנ"ח והמ"מ פי"ו מהלנת שנת הט"ו נראה דפליג על זה (דלא כמ"ש נשת"י) וכן פסק נרוקח וריקאנטי ושם הירחים ונת' מנ"ש (חי"נ סימן מ"ח) העיד שם הרשנ"ת שאחר שהדעת נוטה דלא כר"ת אחו הדפוס, והריטנ"ח והמ"מ כתנו שם הרשנ"ת להיפך וכ"ה להדיא נענוה"ק שער ג' סוף דין ו' ונתי הרשנ"ת, ואחנם לדינא נראה דלעי"נ דהוי מילתא דרגנן מכל מקום כיון דרבו הפוסקים החוסרים ומפורש נירושלמי כן, לכן כל ירא שמים יחוש להחמיר ולא כהטו"ע נזה.

(ב) **הקלתלם** ההפורים נידי מדם העשוים אבל הפעקטערעס והפלנדריקין נתנגלית אפילו היכא דליכא משפת המים ולתעלה

נגזה המחיצות עשרה טפחים מכל מקום כיון דעמקן עשרה המחיצה שלהם מצטרף למחיצת העיר להתיר הטלטול בעיר מטעם גוד לסיק מחיצתא דחיא לא מנטלא מחיצתא לפילו נמחזנר מנד לחד לנהר גדול כמ"ש בחיבורי הרשב"א נסתיית לעזון יס הנכנס לחנר, וכן כתב הט"ז סס' שכ"ו וסך על נב דהקהלנלין החפורין בידי לדם ומחיצותיהם נעשו בידי לדם מלבני נזית וכיוצא לם כן ל"ל דנם לס ניתס בחחיצותיהם גוד לסיק הרי לכתי ל"ל דרך לנוחי הוי מחיצה ולא לנרחי להעיר לכל מקום הרי לכתי הכותל הנכנית נגד הנהר שחיצה לגד העיר הוי מחיצה מעלייתא להעיר מטעמא דגוד לסיק מחיצתא לנוחי להנהר ונם להעיר השוחרת לפנים מהנהר.

(ג) הנהר הקלנלי נעלמו תע"ג דהוא כרחלית ולסור למלחות מים מחנה מ"ח לא מקרי העיר פרוץ למקום המסור לה דדופן היחור על נד העיר לך על נב דלילו חועיל שיהיה הוא מחיצה להעיר מצום דגוד לסיק מחיצתא לנרחי לא לחרינן לכל מקום הרי לנוחי להנהר הוא החיצה דנעשה לכך ומנילא לא הוי העיר פרוצה למקום המסור כיון דלילת מחיצה להנהר.

(ד) הא דקיימא לן דחיא לא מנטלא מחיצתא הנה למהר"ם נ"ב נחשובה ונהנמ"ר פרק הזורק הוא נדקיימי חיא וזהו החילוק בין מים לפירות, ומדברי כל הפוסקים לא משמע הכי ומהא דקלחר הנמרא נשנת (ק.) חניא מי הכי הזורק מן הים כר דוקא מוכח להדיא דנם נהלא חמו חיא לחרינן דחיא לא מנטלי מחיצתא ומהאי טעמא לילו מונן נם כן מ"ש הרחב"ם והטלירי דחיירי דוקא נגור שחילת מים, ונחחת הפוסקים לא הזכירו כלל דנעינן דוקא שיהיו המים לילם טונעים שם ולפוס טעם החי"ת מצום דנחים לדם מסחכל ורוחה המחיצות לם כן הרי נם היכא דהחים טונעים שם יש להחיר, ונרחה לי דנם מהר"ם נ"ב סובר כטעמו של החי"ת והוכרך להא דחיימי חיא היכא דהחים הם עכורים ולילם נלולים דלין רוחה המחיצות כלל לזה כתב דנכהאי נוונא היכי דחיימי חיא לין לחוש והייט מצום דלא יהיה ניכר המחיצות ולכן נם קונם לחחתו היין מחיצות וכמ"ש הרחב"ם לפוס שיטת רש"י נסוגיא דלעזן יס הנכנס לחנר דמסיק הנ"ע דלחת ניה נידוחי ופירש"י דהיס מכסה חותם ומכל מקום הוי מחיצה לגני טלטול החנר מצום דלפעמים החים עוקעים והחיצה ניכרת.

(ה) נדין מקום פטור דהרמ"ח החתיר כשיטת הר"ן נסס החחרים דלין מקום פטור נכרמלית והחצה נרורה פסק דנשעת הדחק יש להקל כרש"י, והרשנ"ח מצום דרגיט יראם והמחירי ס"ל כוותייהו ואנחנו הוספנו דנס הרחב"ם והטור ז"ל דס"ל כרש"י, ונס נדעת ר"ח נרחה לסונר כן, ואס כן פשיטא ופשיטא דיש להקל נשעת הדחק.

(ו) והיכא דהכרמלית הוא מנד לליכא ס' רטוח טוקעים דלא שייך נזה לוחר מנא מין מיט ונישור דהרי לס יגעו ס' רטוח יהיה נחשב דה"ר נם אס לא יעשה צום שיעי נעוך הרשות ות"ל נזה יש להקל נכל נוונא ולוחר דהחקום פטור לא הוי מיט דכרמלית ולילו נטל להכרמלית, וכ"כ היעוחת יעקב, זהו הנרחה לי נזה. והנני כר, נאום הק'

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ ותב"ד דק"ק מאנטשעסטער, ענגלאנד

סימן ט'

סיומא דפיסקא נידון עיר נדולה כמו מאנטשעסטער וכיוצא אם יש בה רשות הרבים מן התורה.

אחרי תחר עזרט ד' עד כה לחדש ונלחר מעט נדיני רשויות הנה עתה הגיעה השעה לנחת לב החוף לנחר ולהגיד תשובה נרורה להשאלה החשורה נרים דנריט נפחח כרמט נידון עיר נדולה כעירט ומנטשעסטער החרושה נחוכלוסיה לם יש נחוחיה ונרחוחיה

דין רשות הרבים מן התורה, ותנוח היום לל העיון נעין משפט היח קדוש, ותען ותומר.

ענף א'

(א) **הנה** ננרייחא דד' רשויות קחני ליזו רשות הרבים סרטיח ופלטיח נדולה ותנוחות החפולטין זו היח רשות הרבים נחורה ותדקחני חנלי דהחפולטין לכל חונלות היה מקום לופר דדוקא נחנוחות דחיוחדים הם לענני החנוי ולינם מקום הפקר הצייך לכל בני החדם דהא צייך הוא לענני החלירות לחוד, לכן נזה החט החנלי שיהיו חפולטין לכל נסרטיח ופלטיח דהם נחחת שייכים לכל לין נריך כלל שיהיו חפולטין, ותולם הסכחת כל הפוסקים ליט כן ללא דנם פרטיח ופלטיח נדולה היכא דלית להו חחיצות נעינן שיהיו הצערים חכוונים זה כנגד זה ולם לא ליט רשות הרבים כלל חן החורה והא דנקט חנלי דהחפולטין לכל חונלות דוקא נרחה לזהה חצום דסרטיח ופלטיח חסחחת לית להו חחיצות כלל דהכי חורחייהו לם כן הרי הם חפולטין לנחרי דהא הם פחוחים חכל נד לכל נחנוחות דלית להו על פי הרוב שחי חחיצות לעולם חכוחלי החלירות הפחוחין לחנוי ולם כן לינטריך למיחני נגייהו החפולטין שיהיו דוקא הצערים חכוונים זה כנגד זה דלם הוא חנוי עקום לך על נב דרך לחר חורחו כחפולט והכי קיימא לן חכל חקום זהו חדרנן נעלמא ולא חן החורה, ועיין לעיל סימן ו' חצ"ב נדנרי הרשנ"ח נפלטיח, ונעוף ד' סס הנחחי דהרי"ן כחב נסס הרחב"ה דנחנוחות לינטריך לחחני חפולטין חצום דלילת סחוחין עכ"ל, ולדנרינו זהו חצום חנוי עקום לך על פי שלילו סחוח לנחרי לא הוי רשות הרבים חן החורה.

ולשון הרמ"ע נסיחן שמ"ה סעיף ז' לילו רשות הרבים דחונות ושווקים הרחנים ט"ז לחה ולינם חקורים ולין להס חומה ולפילו יש להס חומה לם הס חפולטים חצער לצער כר', ועיין נפירוש רש"י פרק קחל דעירובין (ו'.) ח"ל רשות הרבים חצמע רוחב י"ו חמה ועיר שחנרין נה ששים רנוח ולין נה חומה (לו) ושיהיה רשות הרבים שלה חכוון חצער לצער שיהא חפולט לחומה לדנלי חדנר עכ"ל, ותנוחר דהנירסא היסנה נרש"י היה לו שיהיה כר' ורק החניהים חקדש הקיפו חלת (לו) והוסיפו ולי"ו נחלת שיהיה, ולולם דנרי חרן החחנר נגורמ"ה הוא כהנירסא היסנה נרש"י, וכן נרוקח סימן קע"ה, ותשחע דנעיר שלין נה חומה לית נעינן כלל שיהיו החנוחות חכוון חצער לצער לס כן הרי לין רשות הרבים שלו חפולט ולינו חומה כלל לדנלי חדנר, ונשלחת לענין חוקף לדירה יש לדון דכותלי החלירות חוקפים לדירה רק למה שנחוכם דהייט החלירות עונחן והחנוחות לפצר שלין נקרלין חוקף לדירה על ידי כותלי החלירות שהם כותלי החנוי כמ"ש הנלחון ר"ז ז"ל נשו"ע שלו סס' שמ"נ סעיף ט"ו לנל לענין חחיצה לחפוקי חרשות הרבים הרי ליכא נפקא חיניה נחלי דליט חוקף לדירה דהא קיימא לן כרי יחנן לחצר הזורק לקרפף יותר חנית סחחים שלא הוקף לדירה חייב ט"ו חחיצה היה לילא שחחוסרת דיורין, ולכן נרחה דהעיקר כנירסת החדשה נרש"י ושיהיה רשות הרבים כר', וקחי נס לחין נה חומה דנם נכהאי נוונא נעינן שיהיו החנוחות חפולטין וחכוון חצער לצער שלא נעקחיחות וגם לפוס נירסת היסנה ונם נלשון השו"ע נרחה דהכוונה דנין שלין להם חומה ולפילו לם יש להם חומה כלומר דנין כך ונין כך לם הם דוקא חפולטים חצער לצער הוי רשות הרבים, ולשון הטור הוא ורשות הרבים הוא רחנות ושווקים הרחנים ש"ו חמה על ש"ו חמה חפולטים חצער לצער כר', הרי ללא הזכיר חומה כלל ורק סחחת דקא סחים לעולם נעינן שיהא חפולטים חצער לצער, וכמ"ש, וכן נחוספות סס נעירובין לא הזכירו כלל חומה ורק לעולם נעינן שיהיה חפולט, וכן הוא להדיא נחשכול ז"ל וחפולט כולו או חפולט לפחות חצער לצער.

ובב"ח ריש פרק ד' חצנת נדין חדיעה החוקפת חומה שלחותיה נעלילה דהוי רשות היחיד וז"ל, ותשמע לי דהא דנעינן שיהיו לחותיה נעלות נלילה דוקא נשש לה ש' פחחים זה כנגד זה שחעלחת חדיעה זו חפולטת חצער לצער שחם לין לה חלת פחח חה טרך שיעלו נלילה נעלמ"ה הוי רשות היחיד כדין כל חלירות שנעולם דלא חנרכינן שיהיו לחותיהם נעולות נלילה, וכן נרחה

נראה מדברי רש"י גרים עירונין, ונראה דה"ה נמי לם יש להם כמה פתחים חלת שחיטם מכוונים זה כנגד זה דכל שחינו מפולש משער לשער לאו רשות הרבים הוא והא פשיטא שלת הגריכו לגעול דלתותיה גלילה חלת כדי להוציאה מדין רשות הרבים כדאמרינן חלמא דלתותיה כר, וכיון דכשחיטו מפולש משער לשער לא הוי רשות הרבים כשאין הפתחים מכוונין זה כנגד זה גלא נעילת דלתות גלילה הוי רשות היחיד כר עכ"ל ומדברי הרמב"ם שם מנחור לחפילו פרטית והוא מסילה ההולכת מעיר לעיר והיא גם כן רחבה יש לחמה נעינן גם כן שחהא מפולשת שהרי כתב שיש הוא רשות הרבים מדברות ועיירות ושווקים ודרכים המפולשין להם ונלנד שיהא רוחב הדרך ט"ז לחמה כר, ונחבוננת מהרב"ט נלחלין הקשה דכיון שהם רחבין יש לחמה הרי הם שוים לרחוב שהוא רשות הרבים מעלמו, ויפה לחמר מהרב"ם נלחוי ז"ל נחמ"ר (סימן ל"ז) דלם הוא מפולש לכרמלית מי עשחו רשות הרבים ומי דרשות הרבים לח מקרי לח נרחוב (דהוא פלטיח) ולח מחלחת פחוחים מיש דלח הוי כדגלי מדבר מכל מקום לח יחוייב מזה שכל מקום שיהיה רחב יש לחמה יקרח רשות הרבים שם לח יהיה לו מקום מעמד ומושב לרבים כמו הרחוב (ופלטיח) לו שהוא מעבר לרבים כמו המסילה והגע עלמך מנוי סחום לם יהיה רחב יש לחמה יקרח רשות הרבים, ולם כן מי עושהו רשות הרבים הלח הוא רק להיותו מפולש לרבים והרי הוא מעבר לרבים שעוברים מרשות הרבים לחוכו ויוצלין לרשות הרבים לחר וכשהו מפולש לכרמלית לית לחפכר שהכרמלית תעשה לותו רשות הרבים להיותו מפולש לחוכו דיו לנוח חן הדין להיות כנדון שהרי כיון שהוא מפולש לכרמלית היינו דרך מעבר לרבים כ"כ כמו המפולש לרשות הרבים, וכן רחיתי נספר נחל לשכול נה"ע (סימן ס"ד) שכחב דגם נחנוי רחב יש לחמה חיינו רשות הרבים חלח כשחמפולש לרשות הרבים מחב ולח לכרמלית, וכן כחב ש"ד דלח כשנ"ט עכ"ל, וההי"ח פ"ז מהנת דין ג' עמ"כ הרמב"ם לחיך מחירין חנוי מפולש עושה לו נורת פחח מכחן ולחי לו קורה מכחן כר, וכחב ההי"ח ופירי מפולש לרשות הרבים מכחן ומכחן נשחיט רחב ט"ז לחמות לחל רחב זהו רשות הרבים נמורה עכ"ל, ומין הכוונה דלם הוא רחב יש לחמה לח נעי מפולש חלח דלם הוא רחב ט"ז לחמה ומפולש לרשות הרבים מכחן ומכחן, לם כן הרי רשות הרבים נמורה ונעי נעילת דלחות, וכן הוא להדיח נספר ענהי"ק להרשנ"ח נשער ג' סעיף לי חי"ל לחיהו חנוי המפולש מכחן ומכחן לרשות הרבים כל שחינו רחב יש לחמה היה רחב יש לחמה נעשה הוא עלמו רשות הרבים ומין רשות הרבים מחערב עד שיהיו דלחות נעולות נלילה, ועיין שם היש נחנוס נלשון הרשנ"א שם, ועיין נשכנה"נ סימן שמ"ד מש"כ להניה.

והמנ"א נסימן שמ"ה סעק"ו כחב מפולשים משער לשער פירש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לחוחו דרך החכוון לשער לשער כל דין רשות הרבים, ויש לעיין לם יש חילוק נזה נין עיר של יחיד לשל רבים, מהריב"ל חיב סימן ע"ד עכ"ל והנה רחיתי דנרי המנ"א הם דנרי הכ"מ פ"ד משנה הל"ל עיין שם, ומוף דנריו הספק שהניח נשם מהריב"ל הנה ספרו לינו כעת לפני, ולולם לוכלי לח ידעתי מה מקום להספפק נזה והרי טעמח דמפולש הוא משום דנעינן שיהא דומה לחנלי מדבר כמ"ש רש"י וכה"פ, ולם כן פשיטא דגם נעיר של רבים נמי נעינן מפולשת דוקא והוא נמרת ערוכה נפרק כילד מעברין (כ"ט:) היחה של רבים והרי היא של רבים ולין לה חלח פחח לחד מערבין לח כולה, ופירש"י ולין לה חלח פחח לחד ולחו מפולשת היא ולח דמי לחנלי מדבר, וכן שם נהא דרי זירא ערנה לחחא דרי חייא ולח שנק לה שיור משום דסנא דידה לחחרו לו דרי חייא נר לפי הרי מערב לח כולה ולחר לו לחני דלחחרו לו הכהו סני דלחצפה הוה לה מחד ניסא והשחא דלימנית לה לחצפה הוה לה כשני פחחים ולפור, ולולי דלף על נב דהיכא דליכא חלח פחח לחד והיה סחום לנמרי מחידך ניסא נם עיר של רבים חערבין לח כולה לנל היכא דליכא פחח נם נחידך ניסא חלח דלין השערים מכוונין זה כנגד זה נהא מסחפק מהריב"ל דלפכר דנזה לח חשנחינן נעיר של רבים דלף על נב דחלחוריחא לח הוי פילוג מכל מקום לנני שיור נזרו רנגן דנעי שיור וכדלחינן לרנה שם דש"ל דגם סולם חורת פחח עליו והרי כשני פחחים חעי שיור ולף על נב דלעניו רשות הרבים דלחוריחא וחלי סולם לינו כפחח כלל ולינו חנרע המחילה והכי נמי יש"ל לענין היכא דלין השערים מכוונים זה כנגד זה דמהריב"ל מסחפק

חולי נזה נעי שיור נעיר של רבים, נרם לין שיהיה כנר כחב החנ"א סימן שנ"ג סעק"נ דהלידנא לין מזהרין כלל נהלי שיורא, **ותספר** מ"ר כחב דזהו משום דסמכינן לחשונת הר"ן דס"ל דנכרי הר שיור והייט דלכן לפילו נעיר דלימא שיש רבוא לא עדיפין שיור כלל

והעולה מזה דעיר נדולה המרונה נחוכלוסיחה כמו מחנטעסטער וכיוצא נה יש"ל דנשכונת היוהדים ליכא דין רשות הרבים דלחורייחא דלנעי דלחחת משום דחוטחיה ורחוטחיה לינם מפולשים שיהיה רחוב יפר ושווה כלל הולכין נעקחיחות והרי כחני עקום לפני נעורת פחח.

ענף ב'

ובספר חק"ז החליט דהרחובות שעוברים נהם עגלות הלעקטרי והקיטור פעמים רבות ניום לין מספר ונעת שהם עוברים נהרחובות הם מנטלים חת הדרך מלעבור שם כי כל העובר שם הוא מחחייב ננפשו ירא יירה והרוג יהרג ורשות הרבים הוא רק לם המקום מסור לרבים מוכן ומחוקן שיעברו שם רבים חמיד נלין מפריע, ולם כן למנע הרחובות הללו שהולכים נהם עגלות הלעקטרי והקיטור דלח ניחא דחשיטיה שם לין להם דין רשות הרבים ומדי הרחובות המסורים לעבור נהם רבים חמיי לין נכל לד רוחב יש לחמה עכ"ד. ולחמם הרי לם ניחא דנחמנע הרחוב חיינו רשות הרבים לם כן ע"כ דהוא כרמלית דלמ חלי לי חיהי מקום פטור לי לפכר דהא הוא רחב ד' ועל כרחך דהוא כרמלית וכבר לחמרנו נסימן ה' ענף ד' להרמב"ם ופייעתו דלחמרינן רשויות מפסיקות קיימת לן כרבה נשנת (פ'.) דלחמר והוא שים חיוב חטאת ניניהם ולא כרמלית, ולם כן וכרמלית חיינו מפסיק לית לן למיחר דשני לדדי רשות הרבים מנטרפי למיהוי רשות הרבים ולחקש"ו לפהניח לי' שיטתיה דהוכיח מדברי הרשנ"ם נגיב (ג"ו:) דדוקא נדליכא מכבר שני רשויות הרבים וניניהם כרמלית לא לחריכן דחן התורה נטלה כרמלית להכא ולהכא לחבל לא היכא דנעינן מחחילה לעשות רשות הרבים ונעינן דוקא שכל המקום יכנוס חחת לוחו הסוג ולו הוא ביחול על זה שם רשות הרבים ולם לא נקרא לחי כל המקום יחד לא יהיה על זה שם רשות הרבים לא לא נלחמר שחקום שלין עליו שם רשות הרבים והוא כרמלית נם הוא יקרא נכדי שחשוב זה יחול על זה המקום שם רשות הרבים, ולולם חנכי הסנחי עליו נסימן ה', ולדעתי דוקא היכא דליכא שני רשויות הרבים נחורות וניניהן כרמלית דחיירי שם הנה נזה הולרך הרשנ"ם להני סברא לומר דהכרמלית נטל להכא ולהכא דלם לא כן על כרחך דיכא הכא הפסק רשויות דהא הכרמלית חיינו רשות הרבים נחור חבל נניהן דיקן דליכא רשות הרבים נחור משני הלדדין לם כן הרי לין לחו נריכין כלל להסברא דנישול חלא חחילה חקרא חשום דליכא הפסק רשות חירי דהא הכל הוא כרמלית וכל חיני כרמלית חדא הוא, ולכאון המדובר ריש שנת וכיון דחקרפים שני הלדדים והוי רשות הרבים נחור חחילה חו לחר כך לחריכן דהחמנע הרחוב דהוא כרמלית הוא נטל להרשות הרבים ועוד לחיבא דנעיקר חילתא דל יש לדון דהנה החוס' פרק קמח דעירובין (ו'.) הקשו לרש"י וסייעתו דנעיין דריסת שיש רגלי, והא נפרק הזורק (נ"ח.) לחר דעגלות הוו חחחיהן וניניהן רשות הרבים וחחחיהן לא היו שיש רגלי, וחי ר"י ד"ח דרכן היה לנלות ולבא נאותו דרך, ונראה דכוונת החוספות דלא נעינן שיש רגלי על כל נרגיר קרקע מהרשות הרבים לגל כיון שיש שם שיש רגלי נאותו דרך לף על נב דליכא מקום מהדרך שחיינו מניע לשם השיש רגלי מכל מקום כיון דהרשות הרבים מקיף לאותו מקום והוא נחוך נטל הוא לגבי לחריכן וחיינו מחחלק רשות לעלמו והרי כולו רשות הרבים לחד, ולולם לכחי קשה נהי דלא נעי שם השיש רגלי לגבי מכל מקום הרי זה כולי עלמך מודים דרשות הרבים נעיקר שיהיה המקום מסור לרבים נלי שום עיכוב והכא הרי חחת העגלה לי לחפכר לגבי דלא ניחא חשמישתא ולחפכר שיסחכן שם ומחמ העגלה מונע לח רגל הרבים והלידך קלחר הנמרא דחחחיהן רשות הרבים ומ"ש דנהא נם כן ליכא קפידא לם מקלחו של הרשות הרבים לי לחפכר לגבי דכיון דעיקרו עשוי להילוך נני חדם הרי כולו רשות הרבים לחד והכי נמי נחניעת עגלות הלעקטרי והקיטור.

ולדעתי

ולדעתי נראה דהא דאמרינן דהיכא דאיכא עיכוב לרגים לגבת אינו רשות הרגים משום דנעשין שיהא הדרך מסור לכל נכל שעה זהו היכא דהעיכוב הוא מצד קנין הרשות כלומר דהמעכב הוא מצד דקנין דהרשות שייך לו יותר מכל נדרך שהוא מסור לכל והעיכוב שיקרה הוא מצד כי חנרו קדמו ללכת ולהכי ע"כ התחרון מעוכב הא לאו עיכוב הוא ונשניל זה אינו מתנטל אם רשות הרגים "אותו המקום וכל רשות הרגים הוא כן ואם זה נא נקורתו וזה נא נחניתו נדרך הנעל אינו להזר שלא יוכל ואם נשנרה אינית נקורה פטור נעל הקורה ורק אם עמד נעל קורה ופסקה לאורחים כשלדל מיני ואם יזהיר לנעל אינית לעמוד פטור והעיקר לשניהם יש רשות להלך ולכן נם נתמנע הרשוטת מקום מהלך ענלות האלעקטרי והקיטור הוי רשות הרגים דלף על נב דשם אינו עשוי ללכת נני אדם אלא שכנת שנדרי דרך ענלות האלעקטרי והקיטור זה לא מקרי מניעת הרגל לרגים דהא נאמת המקום ההוא שייך לרגים ורק שנדרך ליזהר שלא יוכלו וכאו כן הרי מוטל על מנהלי ענלות האלעקטרי והקיטור שלא יוקו שום נני אדם לאין המקום שייך להם לנדם ולית להחלטת התק"ז הנ"ל.

ובר מן דין לאינא דליכא מזה שום קולא ואפילו אם ניאמר דנאמנע הרשוטת שהולכין ענלות האלעקטרי והקיטור אין שם רשות הרגים משום דמעכנין הילוך נני אדם, וכדנרי התק"ז מכל מקום מהנדאים הרי רשות הרגים אפילו אם אין נרשות הנדדין י"ו אמה דהא נקנה העיר מקום שכלה הילוך ענלות האלעקטרי והקיטור אחר כך שם הוי רשות הרגים נמור דשם דרך לרגים סרטיל ומסילה ההולכת מעיר לעיר והיא רחנה טובא, ואם כן נדדי הרשות הרגים נתוך העיר שאינם רחנים י"ו אמה הרי נדדים הללו מחזירים המה לאחרכו של סרטיל מזה ומזה ונכהאי נוונא לתוספות והרא"ש והרשנ"א וריטנ"א והשו"ע סימן שמ"ה סעיף ה' וט' הוא רשות הרגים נמור והיינו דנעי לאחות הרגים עושה נורת הפתח מכאן וכו' דמיירי נאחות הטופלין לרשות הרגים היינו לרחנו דרשות הרגים דוקא אבל לאחרכו הוי רשות הרגים נמור, ולדנרי המ"ח נשם הרשנ"א והש"ע סעיף ה' הנ"ל זהו אפילו אם רחנו פחות מי"נ אמה, ולרש"י והרמנ"ם לא ס"ל תילוק הנ"ל, וכמש"כ הרשנ"א נתידושיו, ואחנם אבן נרריכן נתר פסקי השו"ע דשם"ל כתוספות והרשנ"א והרא"ש והריטנ"א והמאירי פרק קמא דשנת דחילקו כנ"ל, והדנר קשה אבאי לומר כי נעיר של התק"ז מהלך הענלות האלעקטרי והקיטור אינם כתו נכל העיירות והלא לפי הנראה הוא כפי מהלכם שראיתי שענגלאנד וכן הוא נאמעריקא הוא נדדי הרשוטת לעולם הם רשות הרגים מטעם הנ"ל, ואם כן אין לנו קולא נעידנו לומר דלא הוי רשות הרגים אין התורה רק מטעמא שהזכרנו נענף הקודם דכיון דאוטאתיה ורחוטאתיה של העיר המה הולכים נעקמומית ולא נדרך יאר ושוה אם כן אינם מפולנים ואאפילו רשות הרגים הוא שיהיה מפולג ויאר דוקא שלא יהיה שום נגישה ויכולת להרגים ללכת כמו נדנלי מדנר.

ענף ג'

והדורש לגיון (הנאתי לשונו לעיל נסימן נ' ענף נ') כתב דהרמנ"ם נפ"ד ה"ח אחר דרשות היחיד הוא מקום שאוקף ד' מחיצות נרנהן עשרה וניניהם ד' על ד' או יותר על כן אפילו יש נו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה מוקפת חומה שלאותיה נעולות נלילה כו', הרי שהגדיר נעילת לאחות ולא הזכיר חילוק נין מפולג לשאינו מפולג והרי גם לרש"י דמחייר נעקיעת רגים חוצה נשתי מחיצות והייטו משום דהוא רשות היחיד אם כן לרגנן אם ניאמר שלא מחיצות דאורייתא אם כן נעינן מפולג דאם לא כן אף שהחנטל אחה מחיצה מכל מקום נשאר רשות היחיד על ידי נ' מחיצות ורשות היחיד לא התנטל על ידי נקיעת רגים אנל הרמנ"ם לישאטו דשלש מחיצות הוא רק כרמלית מתנטל על ידי נקיעת רגים ועשה רשות הרגים לכך כתיב סאם דנעי לאחות נעולות ולא הזכיר מפולג לדידיה גם נלי פילוג הוה כן והייטו נרחב ט"ז אמה והכל כרגנן ורק נפרק י"ז משנת הלכה ל"ג דפסק נפסקי כר"ת דלא אמרינן אחו רגים ומנטלי מחיצות זהו נפחות מט"ז אמה כדין פסקי עכ"ד.

ותמיהני מאד דהרי אם נאומה הלכה נפ"ד משנת הגה מרחב לא נסתר דנר הרמנ"ם ואחר להדיא לזה היא רשות הרגים מדנרות ועירות ושווקים ודרכים המפולגין להן ונלנד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה כו', הרי מפורש יולא מפי הרמנ"ם דנעינן נסרטיל לאבר רחנה ט"ז אמה שתהיה מפולגת ואם תיכה מפולגת לא הוי רשות הרגים ואע"נ דהוי דרך לרגים אלא ודאי דהרמנ"ם סונר דרשות הרגים לא הוי רק נמפולג והיכא דליכא נ' מחיצות הוי כרמלית לאורייתא דהוא מקום פטור כמ"ש הפ"מ ריש פרק י"ז ורשות היחיד לא הוי עד דליכא ד' מחיצות והכי נמי אם ד' מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה ומש"כ הרמנ"ם נמדינה מוקף חומה שלאותיה ננעלות היינו היכא דליכא אם ד' מחיצות ומשכחת לה דחלל השער אין רחוק אמה מהמחיצות של הנדדין, וכן כתוב נשו"ע של הנאון הנדיק ר"ז נסימן שמ"ה סעיף י"ח.

והרשב"א נעבודת הקודש שער נ' וכן נטור ושו"ע הנר"ז ז"ל כתבו דשיעור רשות הרגים הוא רחב ט"ז אמה על ט"ז אמה ולפ"ז נ"ל דאם הרחוב הוא מרוך כמה וכמה ואינו שוה ויאר דאמרי' דלא הוי מפולג נזה הגה אם שיעור ט"ז אמה על ט"ז אמה הוי יאר ושוה נאמנע הרחוב הרי היכא שיעור הר"ר מפולג, ואם לכן נאמלי דהלאה משטת זה הולך הרחוב משקם ניאמ דאאם נאחת אינו רשות הרגים אנל עכשו הוא רשות הרגים משום דמעכנין הילוך נני אדם, וכדנרי התק"ז מכל מקום מהנדדים הרי רשות הרגים אפילו אם אין נרחב י"ו אמה דהא נקנה העיר מקום שכלה הילוך ענלות האלעקטרי והקיטור אחר כך שם הוי רשות הרגים נמור שכלה מסלת הרגים סרטיל ומסילה ההולכת מעיר לעיר והיא רחנה טובא, ואם כן נדדי הרשות הרגים נתוך העיר שאינם רחנים י"ו אמה הרי נדדים הללו מחזירים המה לאחרכו של סרטיל מזה ומזה ונכהאי נוונא לתוספות והרא"ש והרשנ"א וריטנ"א והשו"ע סימן שמ"ה סעיף ה' וט' הוא רשות הרגים נמור והיינו דנעי לאחות הרגים עושה נורת הפתח מכאן וכו' דמיירי נאחות הטופלין לרשות הרגים היינו לרחנו דרשות הרגים דוקא אבל לאחרכו הוי רשות הרגים נמור, ולדנרי המ"ח נשם הרשנ"א והש"ע סעיף ה' הנ"ל זהו אפילו אם רחנו פחות מי"נ אמה, ולרש"י והרמנ"ם לא ס"ל תילוק הנ"ל, וכמש"כ הרשנ"א נתידושיו, ואחנם אבן נרריכן נתר פסקי השו"ע דשם"ל כתוספות והרשנ"א והרא"ש והריטנ"א והמאירי פרק קמא דשנת דחילקו כנ"ל, והדנר קשה אבאי לומר כי נעיר של התק"ז מהלך הענלות האלעקטרי והקיטור אינם כתו נכל העיירות והלא לפי הנראה הוא כפי מהלכם שראיתי שענגלאנד וכן הוא נאמעריקא הוא נדדי הרשוטת לעולם הם רשות הרגים מטעם הנ"ל, ואם כן אין לנו קולא נעידנו לומר דלא הוי רשות הרגים אאפילו רשות הרגים הוא שיהיה מפולג ויאר דוקא שלא יהיה שום נגישה ויכולת להרגים ללכת כמו נדנלי מדנר.

והנה גסימן ה' ניאחרנו דהסותך על שיטת רש"י וסייעתו דנעינן נרשות הרגים שיהיו דוקא שנים רגוע נוקעין נו נכל יום לא מיסתנים, וניאחרנו שם לרש"י לא מהני להיות רשות הרגים אאי דהשנים רגוע יוצנין כל אחד נניחו ואהלו אלא דנעינן שיתאספו נמקום אחד ואפילו נזה אחר זה ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיענרו שם השנים רגוע אין העיר רשות הרגים כלל ואפילו אם היא נדולה כפלים כיולאי מנרים, גם ניאחרנו שם דהאנשים הנוספים נענלות המונלים נכח האלעקטרי או נכח הקיטור והרוכנים על סוסים או ניסיגעלם אינם מנטרפים לאחנן השנים רגוע לעשות המקום רה"ר, ונעידנו מאנטשעסטער רוב ההולכים נחוצות ונרחובות נוסעים המה נענלות הנ"ל ונשכונת היהודים ליכא כלל מקום שוק ורחוב שיתאספו שם שנים רגוע נכל יום ולא אדע אם ליכא כה"ג נשכונת הא' דגם רחוב הנקרא מאנקעט סטריט שנים החנויות הנדולות כמו חנות של מר לוחים וכיוצא, מכל זאת נמקום שהוא שטח יאר ושוה לא יתאספו שנים רגוע

הולכים רגלי בכל יום ואם תצטרף האנשים אשר בכל רחוב זו הלא עקמומית הרחוב תפסיק הפילוש, ואולם אפילו אם איכא בשכונת האי איזה מקום שיתאסף שם הששים רבוא בכל יום ושכונת היהודים מפולש להם, ולהרא"ה בזמן שהיו ישראל במדבר גם שאר מדבריות שהיה להם דרך לאותו מדבר שהיו ישראל שרוין שם כולם היו רשות הרבים, וזהו גם כן שיטת רש"י והכי מוכח בגמרא כמש"כ בסימן ה'. מכל מקום זהו הכל היכא דהדרכים הם מפולשים להם בלי עקמימות מה שאין כן בעירנו אם כן לא חמיר בעירנו מכל מובאות המפולשין לרשות הרבים דיש להם דין רשות הרבים ומכל מקום לא בעו מחילה גמורה ודלתות, ושם בקיצורי דינים אות ג' כתבנו דאפשר דשאר מדבריות שהיה להם דרך להמדבר שהיו ישראל שרוין בו גם להרא"ה הוי סגי להו בצורת הפתח וצריך עיון בזה, אבל בעירנו ודאי דלא הוי בזה רשות הרבים דאורייתא מטעם דהרחובות עקומים וכמ"ש

ומה גם במדינתינו מדינת ענגלאנד דהים חומתה והמדינה יושבת על אי בגוה מקרקע הים הרבה דהדורש לציון כתב דמדברי הרמב"ם וכל הפוסקים שלא חילקו בין מחיצות בידי אדם לבידי שמים ליכא בכל מדינה זו דין רשות הרבים כלל, ובסימן ג' כתבנו בזה באורך והסכמנו להלכה כדברי הח"ל שפסק כהתוספות, אבל להרמב"ם דברי הדורש לציון נכונים ויש לצרף שיטה זו בנידון דידן להקל דלכל הפחות לא בעי דלתות בעירנו וסגי בצורת הפתח, ובאמת כולי עלמא נהגו האידנא דאפילו היכא דליכא חומה והרחובות רחבים ט"ז אמה וגם ישנו בתוך העיר שוק גדול ורחב דהוא פלטיא והרחובות מפולשים להשוק והפלטיא ובקצה השני הם מפולשים לסרטיא ומסילה ההולכת מעיר לעיר שרחבה גם כן ט"ז אמה, ולהמבואר בסימן שס"ד הנה עיר כזו צריך תיקון בדלתות ננעלות או נראויות לנעול והמנהג הוא אצלינו דמתקנים גם עיירות כאלו בצורת הפתח ולא יותר, ובספר בית מאיר כתב דסומכין על שיטת רש"י וסייעתו דבעי ברשות הרבים ששים רבוא בוקעין בכל יום וזה אינו מצוי ולאשר הרבה מהראשונים פליגי על זה לכן כתב במ"ב דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר' אלעזר דלא"א אתו רבים ומבטלי מחיצה ואליבא דר"א סגי בצורת הפתח מן התורה רק מדרבנן אסור בלי דלתות, ובזה אפשר לסמוך אשיטת רש"י דבעי ששים רבוא ובלא זה הוי כרמלית אבל מכל מקום אינו דרך כבושה היא, משום דרוב הפוסקים ס"ל כר' יוחנן דבעי דלתות נעולות ובלא זה יש חיוב חטאת וגם על קולא זו דבעי ששים רבוא פליגי הרבה מהראשונים וע"כ אף דאין למחות ביד העולם שנהגו להקל אבל בעל נפש יחמיר לעצמו כי יש בזה גררא דחיוב חטאת, וכן כתוב בספר בית מאיר,

ולדעתי לפמש"כ בסימן ה' דהסומך על שיטת רש"י לא מיסתביר משום דרוב הפוסקים ס"ל כוותיה, הנה גם לבעל נפש אין לחוש בזה דהא איכא ספק ספיקא לבני הדאורייתא דילמא כרש"י וסייעתו ואפילו את"ל כהחולקים דילמא קיימא לן כר"א וסגי בצורת הפתח מן התורה ואף דאכתי איכא איסור דרבנן דמדרבנן בעי דלתות הרי תו הוי ספיקא דרבנן מטעם שיטת רש"י וזהו הספק ספיקא שזכר הש"ך בסימן פ"ג וסימן פ"ו ובכללי ספק ספיקא אות ט"ז ובתשובה בדיני טריפות בספרי שו"ת בית אב תליתאי סי' ק"ו כתבתי באורך לבאר ס"ס זה, ואמנם בעירנו מאנטשעסטער וכיוצא דהרחובות הולכים בעקמימות ולא הוי מפולש הרי לכולי עלמא לא הוי דין רשות הרבים, ומה גם במדינת ענגלאנד דלהרמב"ם ליכא דין רשות הרבים כדברי הדורש לציון הנ"ל אם כן פשיטא ופשיטא דגם בעל נפש אין לו להחמיר מידי וסגי בצורת הפתח.

ענף ד'

ופרט אחד יש להעיר המוכרח לדבר ממנו בכל העיירות הגדולות שעושין שם צורת הפתח להתיר טלטול וכן בעירנו מאנטשעסטער, והוא הגנות ופרדסים הנמצאים בעיר דאמרינן בעירובין (כ"ג:) ובטוש"ע סימן שנ"ח, דקרפף שהוקף לדירה ונזרע רובו הזרעים מבטלים הדירה ויש לחקור בהני גנות ופרדסים שאין בהם זרעים פשוטים העשוים לאכילה ממיני ירקות וכיוצא רק פרחי חמד ודשאים העשוים לריח טוב וליהנות מיופים אי יש בהו דין זרעים או לא דלפמש"כ רש"י שם בעירובין טעמא דמילתא דזרעים מבטלי הדירה משום דהזרעים לא דיירי אינשי מה שאין כן באילנות דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד, אם כן כיון דהני פרחים ודשאים נזרעו להתענג שם ובטייל אולם אם כן הוי צורך לדירה ולא מבטלי דירה כלל, ובתשובת מהרי"א הלוי ז"ל ח"א סימן ר"ב פסק כן משום דקרא כתיב בנאות דשא ירביצני והרי דדרך לדור במקום הדשאים אם כן יותר דמי לאילנות דאין מבטלין הדירה, ולענ"ד מהאי קרא ליכא ראיה מידי דהא אפשר לומר דהכי קאמר דוד אם ד' רועי הנני בטוח כי לא אחסר וגם אם בנאות דשא ירביצני אף כי בזרעים ודשאים לא דיירי אינשי בכל זאת לא אדאג מאומה ואהיה שלו ושקט כי אחשב אשר על מי מנוחות ינהלני וכו' וגם כי אלך בגי צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, ועיין מפרשים שם, ובתשובות דברי חיים ח"ב סימן כ"ח ובת' שו"ת מהרד"ק ח"ב סימן קל"א דעתם לאסור פרחי חמד ודשאים, וראייתם הוא מלשון הגמרא דקתני סתמא זרעים ונטעים וסתם נטעים הם אילנות, ובת' דברי יששכר (סימן כ"ט) כתב דזה תימה דנעלם מהם מקרא שבתורה כאהלים נטע ד' שכתב רש"י מלשון מור ואהלות שעשוים לריח ונקרא נטע, וכן (בירמיה כ"ח) נטעו גנות ואכלו את פריהן ומזה משמע דלשון זרעים הוא דוקא זרעים שאינן לריח ונטיעות יש בכללו אילנות ויש בכללו דשאים שהן עשויין לריח טוב עכ"ד, ולדעתי אין זה קושיא דבלשון הגמרא סתם נטעים הם אילנות, ולשון תורה לחוד, ועוד אטו קרא דנטעו גנות וגו' קאי דוקא על זרעים שיש להם ריח והא ודאי דכל הזרעים הם בכלל גינה ואם כן ניחא דנטיעה שייך בכל מיני זרעים ואפילו אינן עשויין לריח כלל, אלא ודאי דלשון המקרא בחוד, והרבנים בד"ח ושו"מ אמרו רק דנטעים סתם בגמרא הם אילנות לחוד ואינם מדברים מנטעים בלשון המקרא, ואולם בפרק חזקת (ל"ח.) בהא דקאמר הגמרא וליתא ליה כורכמא דריסקא זביני לך עקור כרכומא דריסקא וזיל, ופירוש רשב"ם עקור כרכומא דריסקא וזיל כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו גם אתה לא תיטע אילן אחר במקומו עכ"ל, והרי דנקט הרשב"ם בכרכים לשון נטיעה ולא זריעה דלכאורה הו"ל לרשב"ם לומר ואינו יכול ליזרע כרכום אחר במקומו, ואפשר להביא ראיה מהקושיא המפורסמות מהא דאיתא בבא קמא (פרק ב':) עשרה דברים נאמרו בירושלים כו' ואין עושין בה גנות ופרדסות חוץ מגנות וורדין שהיו מימות נביאים הראשונים וגירסת רש"י גינת וורדין והיינו שהיה גינה אחת הצריכה לקטורת, וקשה הא ר"י אמר ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, ומאי מהני הא דדלתותיה ננעלות והא זרעים מבטלים מחיצתא אלא ודאי דזהו בזרעים של מיני ירקות העשויים למאכל ולא באלו הנותנים ריח טוב ונזרעים להריח דאין אדם מתרחק מהם ודיירי בהו אינשי והוי כמו אילנות דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד דלא מבטלי מחיצתא והכי נמי בזה, ואמנם אין זה ראיה מוכרחת די"ל דהיה להגינה גדר עשרה בפני עצמו דבכהאי גוונא גינה זו אינה מבטלת עוד להיקף העיר וכמ"ש בחו"ק ובת' שו"ת מהרד"ק ח"ב, וכן בת' בית שלמה להרב מסאקאלא ח"א סי' נ"א דכיון דהגינה גדורה בפני עצמה הרי אין לה עוד שום שייכות להיקף של העיר ואיך שיהיה הרי אם הגנות העשויים לריח ולטייל בהם המה גדורים ומוקפים בגדר סביב הרי אין לחוש בהם עוד כלל דבכהאי גוונא הרי לכולי עלמא לא מבטלי מחיצת העיר ואם כן בעירנו מאנטשעסטער הרי בתוך העירוב שעשינו ליכא כלל שום גינה שלא יהיה לה גדר בפני עצמו ושפיר מהני הצורת הפתח להעיר.

ובפרק עושין פסין (כ"ו.) דרבה בר אבוה מערב לה לכולה מחוזא ערסייתא ערסייתא משום פירא דבי תורי וכתבו התוס' דמחוזא מוקפת היתה אחר שנתיישבה והיו יכולין לערב יחד אי לאו פירא דבי תורי שהיתה בין ערסא לערסא לאורך המבוי והיתה יתירה מבית סאתים ועמוקה י"ד ולא היו יכולים לערב מערסא לערסא לפי שלא היו יכולין לטלטל מזה לזה דהפירא הוי קרפף יותר מבית סאתים כו', וקשה למה לא היו יכולים לערב את כולה והא אף על גב דהפירא היתה יתירה מבית סאתים מכל מקום כיון דעמוקה עשרה הרי יש לה מחיצות בפני עצמה ואינו מזיק להיקף העיר ומה בכך דאין יכולין לטלטל מזה לזה והא לדברינו דלעיל אם הגינה גדורה לא איכפת לן במאי דשם אסור לטלטל דהוי כרמלית דכיון דאיכא גדר הרי אין עוד להגינה שום שייכות להיקף של העיר והעיר ניתרת בהקיפה וצ"ל משום דהתם היה הגדר של הפירא במאי דהיה החריץ עמוק עשרה אם כן

כן

כן הנדר המפסיק למעלה על הקרקע לימו מחיצה מחמ"ת ורק משום נדר מסיק מחיצתן לחיזן נזה שם כן מחיצה כזו לימו מהני נזה דניחמ"ת דהוי הפסק מחמ"ת וזהו דין חדש דלפילו לפי הסכמת הפוסקים להחרונים הנ"ל דהיכל דלחיכל נדר ומחיצה להניעה לין הזרעים מנטלים היקף העיר זהו רק נדלחיכל מחיצה ונדר מחמ"ת אבל שם לחיכל חרין עמוק עשרה סנ"ג הניעה והקרפף דהמחיצה למעלה הוא רק מטעם נדר מסיק לימו מהני נזה ולפוסר הטלטול נתוך העיר, ולינרת דלימו מוכרח כלל הלי חידוש ד"ל דנחמ"ת גם היכל דהמחיצה הוא חרין ועמק עמוק עשרה מהני שפיר להיות הפסק למעלה דלא יהיה נאסר היקף העיר דנדר מסיק הוי נזה מחיצת מעלייתא ככל מחיצה מחמ"ת, ונהא דחזינן דחזינן ערסייתא ערסייתא ולא כולה כחתת זהו משום דהחם היה הפירא מפסקת לנחרי לכל רוחב העיר מן הקנה אל הקנה נאופן דלא היה לפשר לאכת מחני זה למחני זה רק דרך הפירא דהוי קרפף יותר מנית סאתים ושם לסור לטלטל דהוי כרחלית הילכך הוי הפסק והיה מוכרח לערב ערסייתא כל החת נפני עלמה אבל אלו היה לפשר לאכת

אלא על ידי דרך הפירא הוי שפיר לפשר לערב לכולה

מחוזא ניחד (ולהניח ציור) ולא היה הפירא נורס שום היזק להיקף העיר כיון שיש להפירא מחיצה נפני עלמה שעמוקה עשרה והף על נב דהמחיצה למעלה היא על ידי נדר מסיק מחיצתא, ואולם יש לדון לפי מלי הקלחר הנמרא שם (ס'.) דנמחוזא היה לפשר לילך מחני לחני דרך נגות שהיו להם דיוטלות שערות חנני שכונה זו לנני שכונה זו ושם כן הרי היה להם דרך מזה לזה אולת הפירא ולמה לא יועיל עירוב לחד לכולה מחוזא (ויניח ציור) כיון דיש מחיצה להפירא דעמוקה עשרה ונ"ל דדרך נגות לף דמועיל לענין עירוב לחד לחרינן דמכל מקום הוי הפירא הפסק דעיקר ההליכה הוא למטה על הקרקע ושם הפירא מפסיק, והוא דוחק קלת לחלק נין הפרקים, ולכן לכחורה היה נרלה דיותר נכון כפי מ"ש דמחיצה שהיא על ידי נדר מסיק לא מהני ואוסר הטלטול נתוך העיר ולהכי הוצרכו לערב ערסייתא ערסייתא, ואולם נחנ"ל סימן שנ"ח סע"ק ט"ו מפורש דנמים דעתקן עשרה לא נאסר החצר משום נפרן נתלוחו דהס עלמן נעשו מחיצה נינס לחצר כחמ"ש רס' שנ"ו, ומוכרח לומר משום דהפירא הפסיק לנחרי

כנ"ל

והלוס רלימי נספר נית מחיר שהניח נשם שו"ת פרי תנואה שהחיר לטלטל נניעה יותר מנית סאתים והנ"ת נעק ככרוכיה מה

נכך דהניעה נדורה נפני עלמה תוך העיר המוקפת והא לף על פי שהעיר נשלרה נהחירה כיון שחיעה פרוצה למקום האסור מכל מקום הניעה לפילו של חילונת קרפף הוא והקיפו לימו מוקף לדירה ואסור לטלטל נתוכו יותר מדי לחות ולל תעלה נדעתך דדין קרפף הוא במוקף נשלה לו ננקעה לגמל נחמלע חצר ועיר שהוא רשות היחיד לו יהא מחיצות הקרפף הוי כאלו לינם נעולם משום שלא הוקפו לדירה מכל מקום יותר על ידי מחיצות החצר והעיר שלה לימו לכיון שהוא מוקף נפני עלמו רשות הוא וכיון לחימו מוקף לדירה והוא יותר מנית סאתים הוי כרחלית כדמוכח מדנרי התוספות נפירא דני תורי הנ"ל דשייך קרפף נם נעומד נאחמע עיר שהוא כחצר עכ"ד, וע"ש ד"ל דמהא דפירא ליכא קונית דכמו לחמרינן (שם כ"ה.) נעשה מחיצה על התל שהועיל משום דנאויר מחיצות העליונות הוא דר, כן נמי נני פיהא דני תורי דמחחא שהיתה עמוקה עשרה שם כן לא הועיל להפירא מחיצות העליונות של העיר מחמ"ת משום דהפירא דני תורי לא הוה נמחיצות העליונות דהיה נעמק נאבל היכא דהניעה והקרפף עומדים נשטח יבר עם העיר לשם ניחא דמחיצות הקרפף כאלו לינם, משום שלא הוקף לדירה, יהיה הניעה נאוויר מחיצות החצר והעיר, חפשר דשפיר מהני.

ובעיקר הספק דנסחפק מהר"ם שם הא זרעים מנטלים דירה

הוא לפילו נחצר, וכן הוא נחוספות (כ"נ.) ד"ה ונלנד, ושם (כ"נ:) נחוספות ישנים ד"ה לנזרע רוצו נשם ר"ת, והטור כחב וטוב להחחיר, ונזו"ע כחב נסחמת דין זה לחומרא והמנ"א נסע"ק י"ג כחב דזחת זרעים מנטלים כר, והרי לסובר דספיקא הוא, ושם ניחא דעיר עדיפא עוד מחצר וליכא ספיקא כלל נעיר זרעים לין מנטלים דירה נעיר שם כן סרה נם כן הקושיא הנ"ל מהא דניחא ווודאי שהיחה נירושלים, דלפילו שם לא היה מוקפה נגדר סניג ונם שם ניחא דזחתים העשוים לריח הוי ככל זרעים מכל מקום לחי שפיר משום דנעיר לא לחמו זרעים ומנטלים לדירה, ונעיקרי הד"ט מלמ"ת (סימן ט"ו לות ל"ת) מנא נזה זכות לעם ד' נעיר פירינני שמנהג פשוט לנלם להוניף ולהכנים ולטלטל נגנות ופרדסים שנעיר הנדולים יותר מכמה סלין ונפרט נגה מ' אקורין לוחה של סימפל"י ולימם מריקים שקיסם קודם הכניסה לפילו הח"מ וירח שמים, וזהו דעת מהר"ם לחנוהג נחצוות דנר שמואל סימן רנ"ט, ולחרינ החזיק נת' ד"ל סימן כ"ט, ונזלמן שלמה הוכיח דסחם קרפף הנזכר נכ"מ נחלמוד הוא חון לעיר ולוקן רשות לעלמו ושם לחמרו זרעים נעלי דירה לנל לם הקרפף שנזרע הוא נחוך עיר החוקפת ולשורנת מהני נמי לקרפף ולניעה כדי שהזרעים לא ינעלו דירה מעלה כזו, והוא דנריו נקנרה נחצוות מים רנים ד"מ כימן ל"ח, וכן הסכים נחצוות זרע לחת ח"ג סימן מ"ח להחיר מהלי טעמא הניעות והקרפיפות המנלחות נעיר ויוליפה נחוך העירות דמותר לטלטל נהם, והוסיף דנזה סרה הטענה על חילוק הני של הד"ם שחמה הה"ל שם, וכן נספר טוב עין להרב חיד"א ז"ל מחב"ר הרשנ"א נענוחת הקודש דלין עירוב מועיל לקרפף דהא לפילו שם הוא של לדם לחד לסור להוניף מהנית לקרפף, דזהו הכל נקרפף שהוץ לעיר ולא נקרפף שנחוך העיר, ופסק הפרי תנואה לימו חמוה כל כך כלשר חשב הנ"ת.

ובאמת יש לחמוה על הח"ג והנ"ת מדוע העלימו עין מדנרי הריטנ"א (כ"נ:) שכחב כן נשם חורו הר"ח ז"ל והוא עיטת הרחנ"ם וחב"ר המנ"א רס' שע"נ נסחר שם מדנרי הרחנ"ם נהלכה הסחוכה, עיין היל חבכול, ולחי חיסיף דחהר"ק נשורש נ"ו נעיר נוורדא שהיו הרים מקיפים לוחה כחב ז"ל, ועוד לחוך יטעה לדם להחיר מכח היקף ההרים שהרי שם נסחוך על היקף זה נעשרה לוחר שכל הנזות והכרמים לשר נחוך ההיקף ההוא הם כהנר להחד של רנים ושם כן הוי כחו קרפף יותר מנית סאתים שנזרע רובו לחסור לטלטל לפילו שלא נמקום הזריעה שהרי הזריעה יהר על הנניו עשרים פעמים ויותר עכ"ל, ולקשה לי למה הוצרך להלי טעמא דהוי נזרע רובו חיפוך ליה כיון דנזרע יותר מנית סאתים שם כן כל העיר פרוצה למקום האסור אלא ודלי דסוכר דהכו רק נקרפף אבל נעיר נשנם קלת קרקע ורוב הלא מעשר היא לנני כל העיר לנמל נוזל היקף דירתה וכמ"ש רס' שנ"ו, שנרח נ"ו נת' ד"ש הוצא נזרע לחת שם.

ובירושלמי (פ"ח ה"ה) לימה להא דהצא נתוספתא מנני המקורה מרוח להת והללה עליה לת הנפן ולת הללעת ולת הקיסם מרוח לחרת לימ"ל כלום הלא דחימר על נית סאתים אבל יתיר מנית סאתים נעבית כמחיצה שהוקפה זרעים שלין מטלטל נה אלא נד' לחות עיין שם נפ"ת, ומוכח מזה דנם נעיר ומנו לחרי דניותר מנית סאתים אסור ולין זה רלוה דהירושלמי הוא מחמיר וס"ל דנם לילונות הוי כזרעים, ולמן לא קיימא לן כן, ולשם כן הכי נמי לא קיימא לן כהירושלמי סוכר דנם נעיר זרעים מנטלים דירה, ונאמת הרי נם הירושלמי נחלי דסוכר דנם נעיר זרעים מנטלים דירה, פסק הלכה ז' ס"ל להירושלמי דנית סאתים הוי כיתר מנית סאתים כמ"ש נשי"ק שם והכל מהלך ומוכרח דנחית לסנרת זו דנעיר דהוי מקום דירה משוב לימו מחנטל הדירה מהר כל כך עד לחיכל יותר מנית סאתים.

ואמינא עוד ד"ל דהחוספתא דקחני מנני המקורה היינו שחקטה נקורה ונזה קלחר לשם הללה עליהם לת הנפן והללעת והקיסם מרוח לחרת לימ"ל כלום תיקון ולימו מזיק ולחרו נירושלמי דזהו דוקא ננית סאתים והיינו דהריטנ"א הקשה הא לין לקרפף הזרוע מחיצות כלל ות"ל כיון דהחיצות נעשה נתחילה לעורך כל החצר לף על פי שנטל תורת דירה מהם לנני הזרוע לא נטלה תורת מחיצה מהם לף למקום הזרוע מ"ש והוא העיקר דחיירי שהזרוע לנד לחד ושלימו זרוע לנד לחר שכל לחד יש לו נ' מחיצות לכל הפחות עכ"ד, ואולם נירושלמי דחיירי נמנני המקורה דקורה הוא משום היכר ולא משום מחיצה שם כן נם שם הזרוע הוא לנד לחצר לא נשאר נחנני נ' מחיצות לנד הקורה ולחי נחרת דריטנ"א לסור, והירושלמי סחר כחי לי נריטנ"א, ונזה קלחרי דניחר נחנני נחים דנעשות כמחיצה שהקיפוה זרעים ושם כן לא נשאר נחד מהחר נ' מחיצות ולהכי נם נחנני לסור ולהכי ס"ל להירושלמי דנם נלילונות לסור משום דנחד לחצר ליכא מחיצה רק קורה לנד היכא דליכא מחיצות שפיר ס"ל דנם הירושלמי מודה דזרעים נעיר לינם מנטלים מחיצה כלל ולחי שפיר, והניע לידי

ספר

ספר תורת עירוב לחכם אחד מקרלסקי ואת הרב הוא רב ובעטו החדה אשר החדה וגם מורטה הוא נוטה כמדקרות חרב ואין רצוני להתערב בתוך הריב לכל זה לומר כי נקל להיות מנקר מלהיות מחבר והוא מנגד כל החומרות ואין רוח חכמים נוחה מזה.

ותצא דינה נקנרה פרי הכרם אשר לחכמנו נוגרים נזה ומסקנת הדברים שנעשה המה נס"ד.

(א) ניתרנו דמניעת הילוך בני אדם נחשבת הרחוב מנד הילוך העגלות האלעקטירי והקיטור וכיוצא אינו מבטל שם רשות הרבים מחמת הרחוב כיון דהרחוב מסור לכל להלוך בו וכל אחד מהני לשמור שלא יחק ושלא יזיק ודלא כמ"ש בספר חק"ז.

(ב) הוכחנו דגם פרטית ההולכת מעיר לעיר ורחבה ט"ז אמה נעינן שתהיה גם כן מפולשת לרשות הרבים גמור ולא לכרמלית, וכן כתוב בנחל אשכול, וכן כתב מהר"ם נאוי ז"ל בת' מים רבים.

(ג) האידנא נהוג עלמא לתקן העיירות רק בצורת הפתח לפילו היכא דהרחובות ט"ז אמה וגם מפולשין לרשות הרבים גמור נמצי הגדרים דסומכין על שיטת רש"י דנעי שנים רבות, ולהרמ"ם דפסק כר"ת דלא אמרו רבים ומבטלי מחיצתא אם כן הא דנעי ברשות הרבים גמור דלאמת אינו אלא מדרבנן ואיכא ספק ספיקא לגבי דהתוריית דילמא כרש"י ואפי' כהחולקים דילמא כהרמ"ם ואי דאליבא אכתי מדרבנן נעי דלאמת הא איכא תו הספק האי וזהו כספק ספיקא שזכר הש"ך בכמה דוכתי, ונעל נפש רבוי שיהוי לעלמא.

(ד) אמנם נעיר כאן מאנטשעסטער ליכא רשות הרבים לכולי עלמא משום דהרחובות מתעקמים ולא הוי מפולש ודיו בצורת הפתח ואם גם דמדינת ענגלאנד הורה הדורש לעיון דליכא בכל המדינה רשות הרבים דתוריית"א כמ"ש בסימן נ' נאורך בס"ד, אך גם מדינות אחרות דאינם כמו מדינת ענגלאנד הנה על הא דהרחובות מתעקמים ולא הוי מפולש על האי טעמא לחוד יש לסמוך ולומר דליכא נהו דין רשות הרבים דתוריית"א.

(ה) הגנות והפרדסים שנעיר דעת הרמ"ם וכן הסכים נשלחן שלמה ונת' מ"ר ונת' זרע אמת ועיקרי הד"ט דאפי' אין להם גדר סגיג ויש נהם יותר מיגית סאתים מכל מקום לא אמרינן דזרעים הללו מנטלים הדירת דדירת עיר הוא דירה חשובה ואינו מתבטל נזרעים אם הוא מיעוט העיר, ואני הוספתי דאפשר דזהו דעת מהר"י"ק נשורש מ"ו דהולרך לאסור משום דהזריעה יתר על הנגין, וגם הת"ל הסכים נזה וכהמסתברת נרמ"ח ואם כי מהר"ם ונתוספות נסם ר"ח נסתפקו מכל מקום ת"ל דנעיר מודי להקל ונשו"ע נסתם להחמיר הרי המנ"א כתב דאינו אלא שמא וכיון דספיקא הוא ונדרבנן מה הרעת אם נסמוך להקל נעיירות שלנו כמו נפריסילי וגווינילי שהקילו והרבנים זרע אמת ועיקרי הד"ט הסכימו להם ובירושלמי נמלא מפורש דגם נחנוי ועיר אחרינן דזרעים מנטלים דירה, ויבאנו זה יפה נתרי נחכי נס"ד.

(ו) וזהו נזרעים ונגות שאין להם גדר נפני עצמו אבל היכא דיש להם גדר נפני עצמו כמו נעירנו מאנטשעסטער לכולי עלמא ארי לנטלל נתוך היקף העיר, אבל תוך הגנות והפרדסים דהפרי תנולה והז"א ועיקרי הד"ט התירו, והנית מאיר תמה מדברי התוספות נהא דפירש דני תורי ותורה לאל כי ישנתי תחיהא זו מכל מקום לא לומר לא לאסור ולא היתר, עיין נאו"א.

(ז) נדין קרפף שנזרע מיעוטו ואין נו אלא סאתים דאותר כתב הט"ז נסימן שנ"א סעק"נ דעל כל פנים מקום הזרוע לסור ונאו"ר כתב דמדברי הרמנ"ם סתמא, מותר לטלטל נכולו משום דמותר לפילו נמקום הזרוע, ואני מוסיף דכן הוא להדיא נאו"ז הנדול ה' עירונין סימן ק"ל לות ד' ח"ל ואם נזרע מיעוטו אם ההוא מיעוט הינו מחזיק כ"א נית סאתים מותר לטלטל נכולו ולפילו נמקום שנזרע כוי, נס נספר תרומות דיים לר' אהרן הכהן מלונזיל הלכות שבת סימן ר"ל כתב נזרע רונה כו', אבל לא נזרע אלא מיעוטו מותר לפילו לותו המיעוט כו', זהו הנראה לי נזה, ונורע רות ויונר הרים זכנו לחדש חידושים יקרים, אחדשים משפטים ישרים, נשכל מנותרים ונספרית נהדרים יחלצנו מנרים ויחיים לנו ישועתו על כנפי נשרים ניתו ינגה נמרום הרים ונעלה על מזנחו פרים.

נאום הק' **אברהם אהרן יודעלאוויץ**, רב ואב"ד דק"ק **מאנטשעסטער**, ענגלאנד.

סימן י'

בדין צורת הפתח מן הצד.

גרסינן בפרק קמא דעירובין (י"א.) אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ויש בזה פירושים שונים בדברי רבותינו הקדמונים ז"ל והנני לבארם בזה בס"ד.

ענף א'

(א) הרי"ף ז"ל כתב פ' רה"נ ז"ל כגון שעשאה מגדו של כותל להלן ל פיתחא נקרן זוית ופתחא נקרן זוית לא ענדי היכא, והרמ"ם ז"ל שם (סימן י"ד) כתב דפירוש זה אינו נוונן דלעניין כלאים שאתה זמורה על גבי קונדיסין לא מצמע הכי, ועוד דקאמר לילימא מן הצד כרי אלא על נגן, ולא מצמע אלא כפירש רש"י שפירש מן הצד אלא נתן העליון על שני הקנים העומדים אלא מנרו להם מן הצד שלא יהא דומה לפתח שהמזקוף נתון על שתי המזוזות והייט כנרייתא דלקמן צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גניהן על נ"ל, ונם הרשנ"ם והריטנ"א הסכימו לפירש ר"י טעמים הנ"ל, והרמנ"ם נפט"ז מהלכות (הלכה כ') כתב כפירוש הראשון ורה"נ ז"ל דצורת הפתח שעשאה לותה מן הצד לינה כלום אלין דרך הפתחים להיות נקרן זוית אלא נתוגע עכ"ל, ושען הלח"מ דאם הוא נקרן זוית היכי קאמר נגמרא לילימא מן הצד כרי אלא על נגן כרי דהיכי הוי על נגן הפך מן הצד שפירושו נקרן זוית נשלמא לרש"י ניחא דאי מן הצד לא הוי על נגן אבל להרמנ"ם אפילו שיהיה קנה על נגיהן מכל מקום כיון דהוי נקרן זוית מן הצד אינקרי עכ"ד, ופלא דלא זכר כר דקדמו הרמ"ם נטעמה זו על הר"ן, ונם נתירוצי הריטנ"א טען דמאי מתרלים אלא על נגן הוי"ל לומר אלא נתחילתן, ואיילו מצום זה הפך מן הצד דהוה קרן זוית, וכן טען נתור"ת, ואולם לפון הנמרא צורת הפתח שעשאה מן הצד מצמע יותר כפי פ' רה"נ וכמ"ש התור"ת לפירש"י דאם מאי קאמר צורת הפתח שעשאה מן הצד הרי לא עשה מן הצד אלא קנה העליון לחוד וקנה העליון לחוד לאו צורת הפתח היא אלא דשלשת הקנים ניחד הוי צורת הפתח, וכמו שאמרו נגרייתא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על נגיהן דנשלשתן יחד הוי צורת הפתח.

ולע"ד הנה לכאורה לפשר להניח עוד רחיות לפירוש רב אחי נחון ז"ל דהנה לפון הנמרא שם מעשה נאדם אחד מנקעת בית חורין שנתן לי קונדיסין נארנע פיות האדה ואתה זמורה עליהם ונא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים ואמר ר"ל כדרך שהתירו לו לענין כלאים כך התירו לו לענין שנת, ור' יוחנן אחר לענין כלאים התירו לו לענין שנת לא התירו, ופריך נאחי עסקינן לילימא מן הצד והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום אלא על נגן ונאחי לילימא נעשר כרי ומסיק הנמרא לעולם נעשר ומן הצד ונדרב חסדא קאמר"ל דר"ל לית ליה דר"ח ור' יוחנן חית ליה דר"ח לענין שנת דאחיר מכלאים ויש לדקדק לפוס פירש"י נדרב חסדא אם כן הרי הנרייתא דקתני נה וקנה על נגיהן הרי פשיטא דנרייתא דעל נגיהן מצמע כרב חסדא דמן הצד פסול וכמ"ש הרא"ש להדיא והייט כנרייתא כו כנ"ל, וכן נתוס"ן ח"נ סימן כ"ט כתב דאחיברת דרב חסדא לפי פירש"י נכלל נכלל מה שאחרה הנרייתא קנה על נגיהן עיין שם, ואם כן לפי מסקנת הנמרא דפליני נדרב חסדא יהיה קשה מהך נרייתא לרבים לקיש דלית ליה דרב חסדא, ועוד קשה קנת אחי פריך הנמרא לילימא מן הצד והאמר רב חסדא כרי ולמה לת פריך מהנרייתא דקתני על נגיהן ולא מן הצד, ועוד קשה על רב חסדא נופיה דאחי מיבא לן הרי זהו נרייתא ערוכה, ועוד קשה דלמה לת אחר ר"ח דנריו על הנרייתא תו דהו"ל להנמרא למיחר תניא כוותיה

דרב חסדא וכדרך הגמרא בכל מקום, ונחתא הרוחא נפיי רגיעו מנגלא ירחא ומניח הך נרייתא תלת קנה מכאן וקנה מכאן כוי תיכף לחרי התימרא דרב חסדא ואם כן יש לפרש דהגמרא מניח נחתא הך נרייתא לסיוע לדרב חסדא דתניא כוותיה, ואולם לפנינו גירסת הגמרא ליתו כן וקשה כנ"ל, ולפום פי' רב הלי נחון ז"ל נהא דרב חסדא לחי שפיר הסונית וכל הני נחנומיס שהקשינו מעיקרא לא קשה מידי דהא דרב חסדא ליתו ענין כלל להך נרייתא דהלחי מן הגד דרב חסדא היינו נקרן זוית ואם כן הסונית מתייצבת יותר לפום פי' רה"ג, ואולם

החונה לייצב מה דהקשו עליו הרמ"ה והריטנ"ח כנ"ל.

(ב) **ונראה** דהנה נפי' ר"ת ז"ל שזכינו לאורו כתב ויש שמפרש פתחא מן הגד קנה עומד כנגד הקונדס הנשען נוזית ונתן קנה על נניהן גדו לחד על הקנה וגדו לחד על הקונדס שמצאנו בגורת פרנה ולא בגורת פתח שהרי לא עשה לה מזוזות אלא הקונדס נתן נמקום מזוזות עכ"ל, ולעי"ד זהו פי' רה"ג ז"ל, וכן מוכח נריטנ"ח נמה שהניח שם נשם הרי"ף ז"ל הלי ליצחא מתם, והרי"ף הרי הוא לחיל נשיטת רה"ג, ואם כן גם רה"ג סובר כמ"ש התוספות (ר.) ד"ה דפתחת, דלא על גב דפתחא נקרן זוית לא ענדי היכי זהו רק היכא דרוצה שהכתלים יהיו נמקום מזוזות דזה הוי פירנה כיון שהוא נוזית, אנל אם עשאה כעין פתח נמזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כמו שאמרו (ה.) דפתח ליה נקרן זוית, ולפי"ז אם נקרן זוית הוי פתח היכא דהוא נמזוזות ומשקוף אם כן כ"ש דהוי פתח כהלי נוונא היכא דהוא רק מן הגד נזוית ולא נקרן זוית ולהכי מפרש רה"ג ז"ל נורת הפתח שעשאה מן הגד כגון שעשאה מגדו של כותל דהוי"ל פתחא נקרן זוית, וכוונתו מנוסר מתוך דנרי ר"ת והריטנ"ח נשם הרי"ף דהייט שכתן הקנה שעל נניהן גדו לחד על הקונדס העומד נאמת נמקום כותל דנכהלי נוונא נאלא שעשה כנורת פרנה ולא כנורת פתח נשני מזוזות ושפיר הוי"ל כמו פתחא נקרן זוית דלא ענדי היכי דהייט נם כן אם לא העמיד מזוזות דהוי פירנה ואפשר להוסיף נזה ניאור דיש"ל דרה"ג והעומדים נשיטתו לחלי נשיטת רנינו מנגלא ז"ל דמפרש השנאת דנעץ ד' קונדיסין נאדנע פיות הזזה ותתח זמורה עליהם והתירו לו מכמים דמיירי שנעץ ד' קונדיסין נד' פיות הזזה כעין דיומדין (נפר"ת כתוב כעגין דאחרין והוא ט"ס ונ"ל כעין דיומדין) ונין לנו הקונדיסין נתן קנים זה לנגל זה נפתות מנ' טפחים כדי שתהיה כמו מחילה ומתח זמורה עליהם ועל הקונדיסין נשניל שלא יוצחתו ויפלו זולתי מקום הפתח עכ"ל, והוכרח ר"ת ז"ל לפרש כן משום דס"ל לנורת הפתח דהוא ד' קונדיסין נד' פיות הזזה לא הוי מחילה כלל מן התורה לענין שיהיה נזה רשות היחיד לחייב הזורק לתוכו מרשות הרנים ורק להתיר כרחלית לו פרנה יותר מעשר דמן התורה הוי מחילה נזה מהני נורת הפתח לנגל לענין לתורייתא לא מהני נורת הפתח להתיר ואפילו לענין כלאים דהוי לתורייתא ליתו מתיר זולת כשיהיה נין הקונדיסין קנים זה לנגל זה נפחות מנ' דהוי לנוד חה כמ"ש נירוזלמי דרי יוחנן פליג עם על רשנ"ל ומחר כחחיות שנת כן מחיות כלאים והייטו דנכלאים ליכא קולא יותר מנשנת ומניח מעשה דהלך ר' יהושע נן קרחה לנגל ריש"ג לנעגד והרחהו שזה לחת כרי והיו שם פרנות יותר מעשר והיה נוטל לעיס ופחתם זוקריון וסותם עד שחיענן פחות מעשר ולחר כזו כן מחיות שנת ומסיק שם נירוזלמי דכל לילין מילת דלחרו להקל נגורת הפתח לענין מיסב ומיתן הא להורות לסור להורות לענין סוכה וכ"ש לענין שנת החזורה דגורת הפתח ליתו מתיר לאיסור דלתורייתא ולהכי מפרש ר"ת ז"ל דנם נגמרא דילן מיירי שעשאל דנעץ ד' קונדיסין שהיה סחום נאיעים וזוקריון והיה נין קנה לקנה פחות מנ' דהוי לנוד, ועיין תורת חיים מה שהקשה להרחנ"ם, ועיין נרמ"ח סיחן ל"ג נקי"ל לחת כ"ח ולחנחר שיטת ר"ת ז"ל דהנחי ע"כ מיירי שהיה סחום נקנים שהיה לנוד והוי שומד מרונה דאם לא כן שהיה קשה מרי"ל על ר"ל נירוזלמי, חם קושיות התורת חיים עיין שם, וכיון שכן קשה למה לחר לי יוחנן דלכלאים התירו לו ולא לענין שנת והרי כולה סחום נאיעים נמורות ועל כרחך דזהו משום הפתח שנשאר נלא קנים ופריך הגמרא נאלי עסקינן הייטו הלי פתח היכי דמי לילית מן הגד שנתן הזמורה שעליהן גדו לחד על הקונדס שעומד כעין דיומד נאמצע כותל והחחר ר"ת נורת הפתח שעשאה מן הגד כפי רה"ג לא עשה ולא כלום דהוי פרנה חלא על נגן הייטו דהזמורה שעליהן היתה על נגן הייטו

על גני שני קנים מצני לגדדים דהיה גם קנה עומד חגל הקונדס דנכהלי נוונא חו הוי פתח נמור ואף על נב דהוא מן הגד נזוית זה לא מיקרי מן הגד כיון דלא נתן הקנה שלמעלה על הקונדס רק על גני קנה שעומד חגל הקונדס, ולפי"ז הוי שפיר על נגן הפך מן הגד ואלי שפיר כל הסונית, וזהו גם כן שיטת הרמנ"ם ומ"ש שאין דרך הפתחים להיות נקרן זוית חלא נאמצע אין כוונתו דנעינן נאמצע ממש חלא שלא יהיה קנה שלמעלה גדו לחד על הכותל נזוית אנל אם נתן קנה אחד אנל הזוית זה חו הוי נאמצע ואלי שפיר, וזכיתי לספר חידושי הרשנ"ח על עירונין ומצאתי שם שכתב להדיא דפי' החלפס נשם רה"ג הולך קנת ע"ד פירושו של רנינו מנגלא שנעץ קנים נין הקונדיסין, ולפי"ז נראה דאלי דהקשו כולם על רה"ג דאלי קאמר הגמרא חלא על גנן הוי"ל למיתר חלא נאמצע הייטו משום לשון נאמצע הוי

מנורר טפי דהא קנים מלן דכר שמיה.

ולדברינו הנה גם לפום פי' רה"ג נדנרי רב חסדא יהיה הנרייתא נוכלן והייטו לאפוקי שלא יהיה גדו לחד על הכותל נקרן זוית וגירסת רנינו מנגלא ז"ל הנרייתא תיכף לחרי דנרי רב חסדא דהוי כמ' דאומר הגמרא תניא נמי הכי ח"ש נם לפי פי' רה"ג, ועיין נחנז"ן שם דכתב דהרי"ף השמיט היכר ניר והא דהנריכו שתהא נריאה כדי לעמוד דלא חצי של קנין משום דנתר הני מימרא דרב חסדא ור' יוחי חתרו חלמידי דרב חצי דלא לחר כלום נגורת הפתח והייטו דלא נעי היכר ניר וכדי לקנל דלא של קנין, ואחרינן נתר הכי תנא גורת הפתח שאתרו קנה מכאן כו' נריכין לינע כו', ומשמע דלמסקנא דחלמודא לא נעי מידי ואף על נב דלענין גורת הפתח שעשה מן הגד פסק כרב חסדא דאתמר מקמי המסקנא ולא דחקה משום הלי מסקנא לפי פירושו שפי' שעשאה נקרן זוית לא ענדי היכי משום דהכי מסקינן נגמרא החם דפתחא נקרן זוית לא ענדי היכי ואף לפירש"י לא קשה זוה נכלל נכלל מה שאתרה הנרייתא וקנה על נניהן עכ"ד, ומנואר דהחזנ"ן ז"ל לא הנין דנרי החלפס ורה"ג כמו שכתנתי דהא לדנרינו נם לפירוש הרי"ף נתן הגד חלי שפיר דלא דמה הך מימרא דרב חסדא משום דהוי נכלל הנרייתא שאתרה קנה מכאן וקנה מכאן ולא זוית כותל ונימא לפום פירוש הרי"ף כמו דניתא לפום פירש"י ונריך עיון. ולפי"ז נסתרו הרחיות שהנאתי לעיל לפירוש רה"ג, ולהמסקנא דפליני נדרב חסדא קשה לרי לקיש מהנרייתא, ואולי משום דנם נלא זה ריש לקיש היטו סונר כהך נרייתא דהא ריש לקיש מחמיר דרי יהלי נעי היכר ניר, ועיין נרמ"ח ורימנ"ח הניחסת ל"ל הנא גורת הפתח שאתרו כו', דמהנרייתא מוכיח דחין צריך היכר ניר.

ענף ב'

(ג) **ובחידושי** כתנתי לנחר הסונית לפום שיטת רש"י ורוב הפוסקים נפירושו דגורת הפתח שעשאה מן

הגד דהנה הט"ז סוף סימן שמ"ג מיבד דהך פסולא דמן הגד כפי פירש"י הוא רק אם הקנה שמן הגד נולט למעלה מנגל אם התנל שלמעלה כרוך ודנוק נקנה העליון מגדו נאופן דהקנה שמן הגד ליתו נולט מידי מן התנל למעלה כשר והחמיר מצה והתוספות שנת וכל המחרונים פליני נזה על הט"ז דמשמעות הפוסקים ליתו כן דכולם פה אחד עמ ואתרו דנעינן שיהא מתח על נגן כמו משקוף שמונח על מזוזות אנל אם הוא מן הגד לפילו אם לאחו הקנה שמן הגד ליתו נולט למעלה פסול והט"ז הניא ראיה לדנריו מהא דפירש"י שם (ר"ח) מן הגד שמתח זמורה מזו לזו נאחזיעתן ולא על ראשיהן עכ"ל, הייטו דרק נאחזיעתן פסול ולא נראשן מן הגד והאחרונים דחו ראיה זו עיין שם, ואחנם לפום שיטת הט"ז על כרחך הא דקתני נגרייתא וקנה על נניהן הוא רק לאפוקי שלא יהיה דנוק נאחזיעתן שיהיו הקנים שמהנדיס נולטים למעלה ואם כן הרי לשיטת האחרונים לפליני על הט"ז ניחא כל הסונית דאי מהנרייתא לחוד הוי לחיבא כהט"ז להכי הוסיף רב חסדא דכל מן הגד לא מהני ואפילו אם הקנה שמהגד מיטו נולט למעלה ואם כן י"ל דהכהאי נוונא הוא דפליני ר' יוחנן וריש לקיש ולא קשה מהנרייתא לר"ל ושפיר פריך הגמרא רק מהא דרב חסדא ולא מהנרייתא ולכאורה חיכא מזה ראיה נכותה לפסק האחרונים הכ"ל דהא להט"ז

ע"כ דפליגי ר"י ור"ל היכא דהקנה שתן הנד נולט למעלה דשם חיטו נולט נם נרע חסדא כצר, וקשה כל הדקדוקים הנ"ל לחתי לא פריך הגמרא מהנרייתא והתיך פליג ריש לקיש על הנרייתא וכנ"ל.

איברא דיש"ל דהכא לצון הגמרא שם לפוש נירסתינו וכן הוא בתוס"ן, תלת צורת הפתח שתמרו קנה מכתן וקנה מכתן וקנה על נניהן נריכין ליגע או לין נריכין ליגע רב נהמן אמר לין נריכין ליגע ורב ששת אמר נריכין ליגע ונכדי שיהיה קישור הסונית יפה תפשר נומר דהא דמסתפק הגמרא נריכין ליגע או לין נריכין ליגע היינו דהגמרא מסתפק נפירושת הנרייתא נהא דקאמר וקנה על נניהן דשם ניחא דלין נריכין ליגע שם כן הא דקאמר על נניהן היינו לאפוקי שלא יהיה מן הנד ושם ניחא דנריכין ליגע שם כן הא דקאמר על נניהן היינו כלומר שיהיה נוגע נהם מבל לעולם לפילו מן הנד שפיר דמי שם נוגע נהם דזהו פירושת דעל נניהם דהוה דוקא הנגיעה דנזה קפידא ולא זולת, ולפי"ז אתי שפיר דלא קשה מהך נרייתא לריש לקיש דריש לקיש יסנור כרע ששת דנריכין ליגע ושפיר פריך הגמרא מדרב חסדא ולא הנית סייעתא מהך נרייתא לר"ח וסרו כל הקושיות הנ"ל נם לפוש פסק הט"ז.

(ד) **ובזה** אתיא נהא דפיתחי שיתי פרק קמא דעירובין (שם י"ח.) וכן נמנחות (ל"נ:) דאמר רנא דפיתחי שיתי פטורין מן המזוזה ופליני אמוראי אפירושת דמילתא חד אמר דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שיקפי, והנמוקי יוסף נה' מזוזה פי' תקרה היינו לאסקופה העליונה שיקפי לף על פי שיש לו תקרה מלמעלה רחנה אם היו נולט מתחת התקרה כשיעור טפח שהדלת עוקף ומכה נו ומעכנו מלנאת מן כדרך כל הדלתות היו רחוי למזוזה עכ"ל, והנה נפי' תקרה אין כל חדש נדנרי הנמוקי יוסף דפי' כפירוש רשנון נרש"י שם נמנחות, ואולם נפירוש שיקפי השתיעו הנימוקי יוסף הדשות דזהו נם כן קאי על האסקופה העליונה דנעי נה נליטה מתחת לרוחב הפתח לעכב על הדלת מלנאת חוץ, ואולם אאי שיעורת שכתב הנמוקי יוסף דנעי נליטה כשיעור טפח הנה אנכי נעניי לא ידעינת מנ"ל הא להנמוקי יוסף, ולכן נראה לי נרור דגם הנמוקי יוסף לא כתב אאי שיעורת לעיכובת רק לדתיון נעלמא נקטיה ואין הכי נמי דמני נפחות משיעור זה אלא דנעי נליטה שיהיה הדלת עוקף ומכה נו ומעכנו מלנאת מן כדרך כל הדלתות ואכתי יש להסתפק נדנרי הנמוקי יוסף אם למתן לתאר דנעי שיקפי מודה הוא דנעי תקרה כתיכך אלא דתאר ורק לומסופי הוא דקא מוסיף דאפילו אם יש לו תקרה דזהו האסקופה העליונה אכל מקום אם אין להאסקופה העליונה נליטה מתחת שיהא הדלת עוקף נה ומעכנו מלנאת חוץ לא מהני הא דאית לה האסקופה העליונה לחוד ופטור ממזוזה ואין הכי נמי דמודה הוא דאם אית לה שיקפי לחוד לרוחב הפתח דהדלת עוקף נה ומעכנו מלנאת חוץ ואין לה תקרה האסקופה העליונה דפטור נמי ממזוזה דהך מתן דתאר ס"ל דתרתי נעי תקרה ושיקפי או דילמת דהך מתן דתאר פליג לנמרי וס"ל דרק נשיקפי תלית מילתא והיכא דאית לה שיקפי חייב נמזוזה ואף על נב דלית לה לאסקופה העליונה דהוי תקרה ונריך עיון, ונספר ירחים סימן חי' כתב וז"ל דלית להו תקרה למעלה מן הפתח פי' כתבו שאינו נדנק הדלת אלא למזוזות ולמעלה פתוח ואתרי לה דלית לה שיקפי פי' מקום אחוך נען או נאנן שהדלת עוקף עליו ולאומרת ענדינן אזה שיהיה חייב נמזוזה עכ"ל, ומשמע דסונר נס כן נפירוש שיקפי כמ"ש הנמוקי יוסף דזהו קאי על האסקופה העליונה דהא לא הזכיר הירחים נני פירוש שיקפי מזוזות כלל אם כן משמע ודאי דקאי לאסקופה העליונה דהוי נאסקופה העליונה, ולהמנותר נריטב"א שם נעירובין י"ל דאיכא נפ"ת מהירחים לדנרי הנמוקי"י דלהנמוקי"י נעי תקרה כלומר משקוף ואסקופה עליונה אבל הא דהכותל סתום למעלה ע"נ הפתח לא מהני נזה דכל כהאי נוונא אינו אלא תור נעלמא, ולהירחים שני נגוף הכותל דהוי כתקרה ומשקוף ואולם זה מנואר נדנרי הירחים דמתן דאתר דתלית נשיקפי פליג לנמרי על מתן דאתר דתלית נתקרה אלא דתקרה לא מהני היכא דלית ליה שיקפי והיכא דאית לה שיקפי חייב נמזוזה ואף על נב דלית לה לאסקופה העליונה ופתוח למעלה לנמרי ולהלכה פסק הירחים לאומרת ענדינן ואזה שיהיה חייב נמזוזה והאי פיסקא דהירחים הוא ניתא יוסף ניורי"ד סימן רפ"ז והדנר פשוט אלא דלפוש פסק הירחים הנה נעירובין דהוי מילתא דרננן אית לן למיפסק דנאזה שיהיה נפיתחי שיתי לו עקרה אסקופה העליונה ואפילו מנוף הכותל או שיקפי לרוחב הפתח נלי תקרה סני נזה והוי צורת הפתח, וקשה והא נשיקפי להוד ולית לה אסקופה העליונה הרי הוא צורת הפתח מן הנד דלא עשה ולא כלום ואף על נב דיש"ל דהירחים ס"ל נפירוש מן הנד כפי פירוש רה"נ והאלפס מכל מקום הרי הכ"מ כתב דנם הרי"ף והרמנ"ם לפירשו מן הנד כפי רה"נ לענין דינא משמע דאף לדידהו אם חיבר הקנה העליון מן הנד לא מהני לדינא דקנה על נניהן דנרייתא משמע על נניהן ולא מניהן ואם כן קשה כנ"ל, והתוספות נמנחות שם והרא"ש נהי מזוזה ס"ל דפלוגתא דפתחי שיתי דיתמר נפרק קמא דעירובין זהו רק לענין סוכה ולא לנני עירובין והייט דלצורת הפתח נני עירובין קיל טפי כמ"ש נספר מקרא"ת נתיקון עירובין ונסימן שלח"ז נרתיב הדבר נזה, ואולם הא דכתב לנני מזוזה וסוכה הרי פשיטא דכצר הוא לנני צורת הפתח דעירובין וקשה מהא דהירחים נשיקפי לאוד הוי פתח שם לנני מזוזה וכ"ש לנני עירובין, ואתאי הרי הוא צורת הפתח שעשאה מן הנד ומזה רחיה עצומה להט"ז דשם לין הקנים נולטים ליכא תשעה לצורת הפתח מן הנד ושם כן י"ל דנכהתי נוונא מיירי הא דשיקפי ואתי שפיר.

ואמנם להאמור לעיל הרי ליכא למתאי רחיה זו די"ל דנאתת מלן תאר לית ליה שיקפי סונר כרים לקיש דלא ס"ל כרב חסדא כלל אלא כרב ששת דאתר נריכין ליגע וזהו דקאתי וקנה על נניהן שיגע נהם ולעולם לפילו מן הנד שפיר דמי, ולפוש מאי דקיימא לן כרב חסדא דמן הנד פסול הנה נאתת לפילו שם היו נולט הקנה למעלה פסול דנם זה הוי מן הנד, נרם לית שיהיה הרי מוכח דהירחים ודאי כצר למן הנד לכל הפחות היכא דאינו נולט הקנה למעלה וכפסק הט"ז.

ענף ג'

(ה) **וביסוד** דנרי הכ"מ דנם להמפרשים מן הנד כרמ"נ מודים לדינא דמן הנד כרש"י משום דליכא דנרייתא וקנה על נניהן משמע על נניהן ולא מניהן הנה לע"ד יש לפקפק ני שונת לפילו שם נאנין ליגע דעל נניהן לעולם משעט על ניהן נין למתן דאתר לין נריכין ליגע ולא כתב כמ"ש לעיל מכל מקום אכתי י"ל דהא דהנמרא מסתפק נריכים ליגע או לין נריכין ליגע זהו לפרושי הנרייתא דקתני וקנה על נניהן דליכא נפ"ת טונת נזה דלי נריכין ליגע שם כן נפרש על נניהן לאפוקי מניהן ולי תימרו מן הנד לית שם כן הלי על נניהן לאפוקי מניהן היינו נאוור למעלה שאינו מכוון הקנה העליון ממש נגד הקנים שתחתיו פסול אנל כשחיבר לותו נקנה מן הנד כצר ורק שם הוא נאוור ולין מכוון פסול דליכא תרתי לריעותא ולא כשהוא מחובר מן הנד דחזינן דצורת הפתח נדורנו נעשה נם נכהלי נוונא וכשהוא מחובר מן הנד מעשה לותן הוא כידוע.

ואפשר להניא הוכחה לזה מהא דהרמנ"ם פי"ז מה"ש (הלכה י"ד) סונר דצורת הפתח מהני לפילו שם אינו נגוה עשרה טפחים, וקשה הא הרמנ"ם פסק נפט"ז שם דנוגה הקנים והלחיים שתן הנדדים נריכים להיות עשרה טפחים ושם כן היכי משכחת לה צורת הפתח שאינו נגוה עשרה אלא ודאי דלהרמנ"ם ליכא חצי נהא דאינו הקנה העליון מן הנד והקנים שתן הנדדים נולטים למעלה ומשום דהרמנ"ם לטעמו דס"ל נפ' מן הנד כפי פירוש רה"נ והרי"ף, ולכן אינו סונר דינא דרש"י שתן הנד כשהוא מחובר דדיו שם נפסל נאוור כשאינו מכוון נגד הקנים שתחתיו ולא כשחיברו מן הנד והא ליכא לאוור דלעולם גם הרמנ"ם מודה לדינא דרש"י שתן הנד ורק דס"ל דרק מן הנד לחסור מבל שין הקנים שרי וכמ"ש לקתן נסימנים הנאים דהכין ס"ל להרמ"ת ומנ"ח להלכה זה אינו דנשלמת להרמ"ת ומנ"ח דאזלי נשיטת רש"י והרשנ"ש וריטנ"ש נפירושת דתן הנד פ"כ תו י"ל דס"ל דדוקא מן הנד פסול ולא שין הקנים דזה לא מיקרי מן הנד מבל להרמנ"ם דסונר נפירוש מיתרת דר"ח מן הנד כרה"נ והרי"ף שם כן שם נאתו לפסול להרמנ"ם גם מתן הנד כדינת דפירש רש"י הלא אין לנו מקום אאר לזה רק מהנרייתא דתני על נניהן דמשמע דדוקא על נניהן ולא מניהן שם כן הרי הלי על נניהן אתי נמי למעוטי ניניהן כמו מניהן דתרוייהו לינן על נניהן ומדחוכת הלא

דייק הרמנ"ס הלי על גניהן למעוטי גיניהן אם כן מסתמא דלא דייק נמי למעוטי גידיהן דמ"ד זה מזה חלק ודלמי דזהו משום דהרמנ"ס לטעמו דסובר דאין נרכין לינע ואם כן אפילו אם נמעט גידיהן וגיניהן זהו רק נאוור ולא היכא דאינר הקנה העליון מן הגד דזה ארי ואתי שפיר, ומלאתי נתשובת נרית לנרהם חלק"ת סימן ט"ו פ"י כן נדנרי הרמנ"ס כמ"ש וללא כהכ"מ כנ"ל, ולפשר לדחות ד"ל דהרמנ"ס מירי היכא דנתפלף ונתקנן עפר הרנה תחת הגורת הפתח ונפתח החלל סם ונעזרה טפחים, ואולם נם נתורת חיים נרלה דאינו סובר כהכ"מ ודכתב דלפירש"י וסייעתו נפירושא דמן הגד יש ליזהר לחנר את החנל למעלה על נג רחבי הקנים כדי שלא יהא גורת הפתח עשוי מן הגד עיין סם לשון, ותוכח להדיא מלשונו דסובר דלפירוש רה"ג והחלפם אין ליזהר נזה ולא ס"ל כהכ"מ הנ"ל דהלי היכא תוכח מהנרייתא הנ"ל, ועיין רנינו חננאל דפי' גורת הפתח שעשאה מן הגד שהעמיד מזוזות מן הגד נלא תקרה ומשקוף חלק מזוזות נלבד, ומעתה להתורת חיים ותשובת נרית לנרהם חלק ס"ל כהכ"מ הנ"ל אם כן רה"ג והרי"ף והרמנ"ם ורנינו חננאל ז"ל לית ס"ל חידושא דרש"י נמן הגד.

(ו) **ובאמת** הוא פלא דנדורינו עושים נפתחים הרנה המזוזות נגוה מן המשקוף משום דעושים חלון קטן על הפתח מלמעלה והילכך עושים המשקוף נחתנע המזוזות שיהיה ההלון על המשקוף, וכן היה ננהמ"ק כמ"ש נמלכים מ' קלפיטעל ז' פסוק ה', וכל הפתחים והמזוזות רנועים שקף ופי' הרד"ק שקף כמו משקוף כי המשקוף שעל הפתחים היה נם כן מרונע והמשקוף הוא חלון שעושין על הפתח להשקיף ממנו מי שקורא נשער כו', ורש"י פי' כתרנום יוקנו עיין שם, והנה הנם כי אין להניח רלוי מדנרי הרד"ק לענין דינא דפרשן הוא ולא פסקן, ועיין נ"י תור"ת סימן יו"ד נדין הטיל ציצית על ציצית ז"ל לענין הלכה נרלה ולא על נג דהרמ"ם כפירש"י כיון דרש"י מפרש הוא ולא פסקן הו"ל הרמנ"ם והרמ"ם חד לנני חד כו' עיין שם, ומכ"ש דיכילנו לתיתר כן על ניתור רד"ק ז"ל, וכמ"ש נתשובת מיס רנים חלק"ת סימן מ"ו לענין מכילת מנה מחדש נגיל לי דפסח נמקום שאין יין עיין שם, ומכ"ש הכא דתרנום יונתן הוא דלא כהרד"ק ורש"י מפרש נם כן כדנרי התר"י, ואולם אפילו להתרנום יונתן ורש"י יש לדון נזה לענין גורת הפתח לתרי דהאידנא כשתנה דרא ונהרנה נתים עושים חלון קטן על הפתח ונפרט נאנגליא דהוא כמעט נכל הנתים חלא דיש שעושים החלון קטן עגול כקשת ותלי לנגה וחלון כזה הוא על המשקוף ויש שעושים הַחלון שלא נעיגול כלל והוא עושים המשקוף נחתנע המזוזות ולא על המזוזות דהחלון הוא למעלה על הפתח כלומר על המשקוף שעל הפתח ואם כן יש לדון מדוע ולמה נפסל האידנא גורת הפתח שעשה הקנה העליון נין הקנים לו מן הגד נחתנע הקנים והלא הרנה פתחים כן הוא, ואולי זהו לשבר מכל מקום היכא דאין עושים חלון למעלה לית עושים הגורת גורת הפתח נכהאי גוונא חלא נותנים המשקוף על המזוזות ונורת הפתח שעשין לעירוב הרי ליט נריך הוא למעלה לחלון הילכך נעינן שעשה הקנה העליון למעלה על שני הקנים שהנדדים, ואחנם כדאי הוא דה"ג והרי"ף והרמנ"ם ורנינו חננאל ז"ל לפוס שיטת התורת חיים ותשובת נרית לנרהם לסמוך עליהם להקל לכל הפחות נדין הט"ז היכא דאין ניד ישראל לתקן נאופן אחר ומה נם דהירלים ודלמי לכל הפחות כט"ז ס"ל.

ענף ד'

(ז) **ובירושלמי** נפרק קמא דעירונין הלכה ט' ר' יונה אחר רב הושעיה נעי הדא פיקה אמה ליתאחר מלמעלן, מן הגד, אין תיתר מלמעלן כל שכן מן הגד אין תיתר מן הגד הא מלמעלן לא, ופי' הק"ע ופ"ת דמינעיא ליה לרב הושעיה הדא פיקה דהוא גורת הפתח ואמאי אמה ליתאחרת ונאיזה אופן עשאה דמהני, הס מלמעלן או מן הגד, ומקאחר הירושלמי דלי תיתת דלמעלן מהני אף על נג דלא הוי חלא כגורת הפתח אפילו הכי מהני אם כן כ"ש מן הגד דדחית לאחילה דמהני ולי תיתר לגורת הפתח דמהני הוא מן הגד אם כן ל"ל דלמעלן לא מהני דכיון דלא הוי מחילה נשום גד לא מהני גורת הפתח, והנה הירושלמי הזה הוא נגד תלמודא דילן נגנני דסובר דמן הגד נרע והירושלמי סובר דמן הגד עדיף, ולפום שיטת רה"ג ופייעתו גם לפי פירוש רנינו חננאל נתחרא דילן אתי שפיר דהאי מן הגד דפסול נתחרא דהוא חלא הכותל לפי רה"ג (או נגי תשקוף (לפי' ר"ת) אינו כלל מן הגד דירושלמי דהתם נירושלמי נמן הגד דקנים מירי וזה עדיף דאית ניה תרתי גורת הפתח ותחילה ומכלן רחיה עלמה דלרה"ג ופייעתו ורנינו חננאל ז"ל יש להכשיר נמן הגד דפירש"י, ואתי שפיר הירושלמי וליכא סתירה נין התלמודים, ולפום פי' רש"י נתחרא דילן הדנר נרוך עיון נדול להשוות התלמודים שלא יהיה סתירה נזה נין הנגני להירושלמי.

וראיה נכוונה מכלן לפסק הט"ז דלפום דנרי הט"ז הרי אתי שפיר ד"ל דהירושלמי מירי דהקנה שמן הגד אינו נולט למעלה דנכהאי גוונא מן הגד עדיף משום דאית ניה תרתי אחד דנכהאי גוונא הוי גורת הפתח מעליא, וכפסק הט"ז, והצית דהוי כעין מחילה וכפי' הק"ע ופ"מ, אנל שמן הגד דהקנה נולט למעלה שפיר י"ל דנרע, ונזה מירי רב חסדא נתחרא דילן ואתי שפיר.

גם נתשכול מ"נ (סימן ס"ה) כתב ורטתינו פירש שלא שמן הקנה העליון מכוון על רחבי ג' לחיים אלא תנרו להם נעזר ואין נרחה קנה עליון כמשקוף אלא תחוב נאמצע הקנים ורחבי הם למעלה ממנו עכ"ל, ומדסיים ורחבי הם למעלה ממנו נרחה נרור דס"ל כהט"ז דדוקא נכהאי גוונא דרחבי הם למעלה ממנו אסור ולא דאם הוא נזוה ונכה"ל לא הרגיש נזה.

וגם רחיית הט"ז מדש"י הנ"ל נרחה נכוונה דאלי דטען הח"מ דמה דנרי רש"י שכתב נאמציעתן ולא מסוף

ורחיה לדייק מדיש דנרי רש"י שכתב נאמציעתן ולא מסוף דנרי רש"י שכתב ולא על רחבי הם הנעי על רחבי הן למעלה, ולע"ד מהא ליכא טענה מידי דלהט"ז שפיר סיים רש"י ולא על רחבי הן משום דמן הגד על רחבי הן אלי שפיר דמי וזהו על רחבי הן מיקרי כיון דאין הקנה נולט מידי למעלה, נרם אם נימת דכוונת רש"י דנעינן על רחבי הן למעלה אם כן ליבעי דנאמציעתן דתפס רש"י הוא מנומנם וסותר לסוף דנריו דנעינן שיהא דוקא למעלה (זולת אם נימת כהאי נוונא נסס תו"ז וכתוספות שנת).

והריטב"א כתב וזה שפירש"י שנתן הקנה נאמציעתן לאו דוקא דאם כן למה ליה לאוקמא נשנתנו על נגן נימת לפילו מן הגד וכשהוא סתוך לרחבן עכ"ל, ונספר נח"י וכ"מ הבינו דזהו דלא כהט"ז ואינו מוכרח די"ל דרק נסתוך לרחבן מן הגד נאופן דהקנה נולט למעלה פוסל הריטנ"א, ולא כשנתנו מן הגד על רחבן מחט נאופן דאינו נולט הקנה למעלה כלל דנכהאי גוונא כשר וכהט"ז, ושוב מצאתי להנאון ר"ג טרינינט נספר קונן על הרמנ"ם שהנין כן נדנרי הריטנ"א ופסק כהט"ז.

ולפי"ז כ"ש דשרי היכא דחקק נאוך הקנה מעט והניח סם החנל והקנה העליון כתנהג האומנים דעשיס גורת הפתח נכהאי גוונא, וכן פסק נספר מקו"מ נתיקון עירונין ולא כמ"ש נתוספות שנת להעתים זה נדנרי רש"י והנ"ל נסס תו"ז ואחריו נמנך הח"ס שלא, ומצאתי גם נתשובת מהרש"ם ח"ח סימן קס"נ דפסק כן דשרי, ויתד היא שלא תמוט, ועיין סם מיזה הערות הנ"ל.

ופרי הכרס תכר לחנהו נוערים נזה, ומסקנת הדנרים לדינא נקנרה נס"ד שלשה המה.

(א) פסק הט"ז לגורת הפתח שעשאה מן הגד שהדניק הקנה העליון מהגד של הקנים הנדדיים אינם נולטין למעלה מידי דכבר, והוא שריר וקייס, ורחי' מהירושלמי דנזה אתי שפיר שני התלמודים, וכן מוכח נתשכול, וכ"כ מדנרי הריטנ"א, וכ"פ הנאון רנ"ט נספר קונן.

(ב) היכא דחקק נאוך הקנים מעט והניח סם הקנה העליון כתנהג האומנים שעושים נתקיקה פשוטה דכבר, וכ"פ נספר מוקי"א וכ"פ נתשובת מהרש"ם ולא כהח"ם שנתשך אחר דנרי התוס' שנת.

(ג) להתורת חיים ותשובת נרית לנרהם הנה רה"ג והרי"ף והרמנ"ם ונם רנינו חננאל ז"ל לית ס"ל כלל דיכא דפירש"י נמן הגד ואפילו אם הניח המשקוף נאמציעתן של הקנים שהנדדים נם כן נהרנה פתחים ננתים דעושים חלון למעלה על המשקוף.

ולכן

ולכן נתקוס הדחק שלין ניד ישראל לתקן העירובין אס כן לפשר דיש לסתוך על הפוסקים דפליגי תרב"י ומכשרי לנמרי נזה דהלכה כדנרי המיקל בעירוב הוא לפילו נתחילות ולפילו נפוסקים כתש"ך נסימן טי"ז, והגלפע"ד כתנתי, ונעה"ת.

נאום הק' אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ ותנ"ד דק"ק מאנטשעסטער, ענגלאנד.

סימן י"א

שאלה, אם הקנה העליון של צורת הפתח במשך ארכו בין הקנים הוא אינו ישר ושוה אלא מתעקם ונוטה ויוצא אל הצד דהיינו שיוצא מבין שני הקנים שמהצדדים ואינו ביגותם של הקנים או שמתעקם למעלה או למטה, מהו הדין בזה.

תשובה, דנר זה נסתפקו הירחים נעיר ווארשא ונחמת נתשובת ושכנות יעקב כתב לפסול נזה, ולולם נתשובת שערי ניון חולק עליו והניא רחיות להכשיר ולע"ד רחיותיו תינם נכושים ויש דנרים נזו לכן אמרתי לנחר.

ענף א'

(א) הראיה הרחשונה שהניא הוא מהא דעירובין (י"ד.) דתנן נמתניתין נני קורה עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה, ופריך נגמרא פשיטא ומשני קמ"ל כדרי זירא היא נתוך התנוי ועקומיתה תון למנוי כר' רואין כל שאינו יכול עקמיתה ואין נין זה לזה שאני תין צריך להניא קורה אחרת כר', והשתא לי ניחא דהס הקנה שלמעלה מתעקם לנדדין נעזרת הפתח פסול תלי פריך פשיטא הא טונא דמשמע לן דלא ניחא פסול כוון שנעזרת הפתח ואין נאחר דקורה טעמא משום הכירא ונעזרת הפתח טעמא דהני כעין פיתחא והס כן נעזרת הפתח עקומה שפיר פסול משום דפתחא כזה לא עבדי לינבי לתכל נקורה דלא שייך כלל לפתחא לכן תלי נפ"ת אס היא עקומה זה אינו דהא לרב יהודה אחר רב דרנגן ילפי מפתחו של היכל ור"י יליף מפתחו של אולם כתב הריטנ"ח דרב ס"ל דטעמא דקורה נתנוי הוא כדי לעשות פתחא ויליף מפתח ההיכל למעלה מכ' לאו פתח הוא ולא רבי' לאחר נלא רב מתניתא להדדי לא קשיין קורה לרבנן טעמא תלי משום הכירא היינו נס כן דקורה הוי כעין פתח ורק משום דנעגם אינו פתח כיון דליכא קנה שנצדדין להכי קאחר דמכל מקום הוי הכירא לפתחא ונס רב ס"ל דרבנן יליפי מפתחו של היכל ס"ל נס כן נעירובין (יב:) קורה משום הכירא ואס כן מוכח דליכא סתירה מזה לזה דלא דהוי הכירא מכל מקום טעמא הוי דהוי כעין פתח ואס כן ס"ל דנזה פליגי רבנ"י ורב, דרב ס"ל למעלה מכ' לא הוי פתח כלל דבעיור נונה הפתח יליפין מפתחו של היכל והילכך אפילו נעזרת הפתח נגוה למעלה מכ' פסול ורבנ"י ס"ל דנעגם הוי פתח נאור ורק נקורה דאסר הקנים שנצדדים פסול למעלה מכ' משום דליכא הכירא דלא שלטא ביה עינא אבל נעזרת הפתח נאור דהוי פתח מדאוריימא כשר נס אס לא שלטא ביה עינא, וכן מוכח נפי' התנויות להרמנ"ס דנס לרבנ"י טעמא משום דהני כעין פתח, וכן מוכח מתוך הלריכותא נגמרא ואס כן לכל הטעמים נגמרא טעמא דקורה דהני כעין פתח, וקשה תלי פריך הגמרא פשיטא הא ס"ל דקתשמע לן לאפוקי נעזרת הפתח דפסול אלא ודלי דנס נקנה העליון שנעזרת הפתח כשר אס עקומה לנדדין, ולע"ד הנה נגוף הסתירא ליכא פלוגתא נין הרחשונים ז"ל אלינא דחלן קלי הגמרא, עיין רבינו יהונתן נמשנה ונגמרא דאפרב דהסתירא דרי זירא קלי רק אלינא דרי יהודה דאית ליה רואין ואלינא דרי יוסי נרי' דסנר ליה כוותיה נחדא עיין שם, ונהנהת הני"ת, ואתנס מהרי"ס מרוטנבורק והרחי"ב והריטנ"ח ס"ל דרי זירא קלי אלינא דלית להו רואין דנעקומה ועגולה מודי רבנן דאחרין רואין, ועיין מידושי הרשנ"ח דשאינה נרחיה ושל קב מי לפשר לומר נהן רואין אלא לענין דינא כלומר עושין לענין הדין כאילו הן נרחיות ורחיות לקבל לף על פי שאי"ת ורחלין כזה לית להו לרבנן אבל רואין שהיא נעשה של דבר ואינו מכוון אלא מעשה מנופן רואין אותן כאילו נעשה נו לותו מעשה והיינו עקומה רואין אותה כאילו תקנוה וניטל ממנה עקמימיתה כר', ולע"ד נס רב"י ז"ל יתכן דעמד נזיטה זו, ומש"כ רב"י נדב"ם פשיטא דהכא נמי אחרין רואין דמ"ם היא מדרישא עכ"ל, ואס כן לכאורה משמע דרב"י מפרש הסוגיא דקאי לרי יהודה, י"ל דזהו רק להס"ד דלא אסיק לה דרי זירא ואס כן הוי מפרקינן דכולה נתוך התנוי נתוך עשריס ולמעלה מעשרה וליכא רנותא רק ניותר מג"ט דאחרין עקומה רואין אותה כאילו היא ישרה ונפשטה עקמומיתה והו כרי יהודה דאית ליה רואין והילכך פריך הגמרא פשיטא, וכפירש רב"י ומשני כדרי זירא, ואס כן י"ל דאסיא נס כרנגן דתוכי נכהני נוהג דאחרין רואין ולא מיישינן דילמא אתי לאתשוכי נתרה, ולפי"ז להס"ד דהוי סנירא ליה דאתקיתין רי יהודה היא הרי שפיר פריך הגמרא פשיטא דא"ת לומר דקתשמע לן דלף על נב דנעזרת הפתח פסול דהא לרי יהודה דאית ליה רואין פשיטא דנס נעזרת הפתח כשר ואין הכי נמי דלרנגן דאית להו רואין י"ל דפסול נס נעזרת הפתח, והגמרא תניא הא דרי זירא ואיהו ודאי אתר דנריו נס לרנגן דהכא רנגן תודי, ומעתה כיון דמסיק להא דרי זירא אס כן הרי תו לא תיטרכא לומר דהרנותא הוא לאפוקי מעזרת הפתח דאס כן לא היה צריך להשמיענו תון למנוי דנס נתוך המנוי אינא שפיר, ואולם נס אס נפרש דקושיות הגמרא פשיטא קלי נס כן לרנגן דהתקנן נס כן הוי סונר דנגע דעקומה אתיא כרנגן וכמו שנראה מדנרי הרחי"ב שם, ולפי"ז לכאורה הרי רחיה הי"ל חזקה, ואתנס הרי ליכא רחיה רק לעקום תוך ג' טפחים דהתוקן דפריך פשיטא היי ס"ד דכולה קורה תוך העזרי ואי"ל לרואין ועוס דנס כשיהיה נוטל כל העקמומית אלכתי הרי יכשר תשום לנוד ונהכי פריך פשיטא ואי"כ מדלא קאמר דאתי לאפוקי נוה"פ ונכלל דנס נעזה"פ כשר אנל אלכתי הרי הוי כשר רק נכה"ג היכא דהוא תוך ג' מה שאין כן היכא דעקמומית הוא יותר על ג' טפחים פסול משום דאנן לא אתרינן דרואין העקמומית כאילו הוא ישר ופשוטה אלא דאתרינן רואין העקמומית כאילו ניטל וכמו שאינו ואס כן הרי ליכא אסר טונא דפסול והנע עצמך להרשנ"ח דרנגן מודי נרואין דמחוסר מעשה ננופן ורואין אותה כאילו תקנוה וניטל ממנה העקמומית אס כן יקשה דנס ניותר מג' טפחים ניתא דכשר דהוי כאילו תקנוה וניטל ממנה עקמומיתה אלא ודאי דרנגן מודי רק דעקמומית הפסול ניטל ממנה והך רואין לתוד אתרינן דרואין כאילו תקנוה וניטל ממנה הפסול של העקמומית ולא יותר, ולכן היכא דהוא עד ג' טפחים דליכא לנוד אס כן נזה ממילא הוא כשר כיון שניטל העקמומית אנל ניותר מג' טפחים מה יועיל אס יטלו ממנה העקמומית הרי אכתי אסר טונא וליכא לנוד, ואס כן הכי נמי נעזרת הפתח ניותר מג' טפחים עקמומית ודאי דפסול דהרי כיון דהוכחנו דעקמומית הוא פסול אס כן מה יועיל דניתא כאילו ניטל כיון דהוא יותר מג' טפחים וזה נרור.

ענף ב'

(ב) והן נסתר מחתנו נס הרחיה השניה שכתב דליכא רחיה נדולה מהא דפירב"י נפרק קמא דעירובין פתחי סיתאי לית להו תקנה פירב"י שאין לו תקנה כלל למעלה ואתמי לא פירב נס נתקנה דמיירי שאנן נכנס ואנן יולא ואין המשקוף יכול כפירוש התוספות נתמות (ל"ב:), וכן פי' הרחי"ב נהי מזחה אלא ודאי דרב"י ס"ל למעלה לא חיכפת לן אס הקורה שלמעלה היה ישרה ואס כן הכי נמי נעקומה לנדדין לא חיכפת לן דאתי כפ"ת לן אס היא עקומה לנדדין או עקומה כמה פעמים למעלה או למטה עכ"ל, והנה מלנד דהא דהוה עקום מן הנד לעקום למעלה נריך רחיה דס"ל למעלה הרי הכל הוא לין הקנים שאהנד דנזה לא משנחינן על המשקוף אס הוא ליטו יכר כיון דהוא מכל מקום לין הקנים מה שאין כן נעקום מן הנד ס"ל דנרע דהוא יולא לאחר ואיטו לין הקנים כלל ונקורה דנעינן ע"ב מנוי אתר רק אסי דאפילו תלויה נתוך ג' נמי נתם לנוד ואנטו אתרינן ואילו אס היא תשובה מנחתן לאפילו נפחות מג' לא אתרינן לנוד, וכן נעזרת הפתח דקיימא לן לכל הפוסקים זולת (הרז"ה) דאי"ל לקע כרב נחמן ואפילו נגוה כאה שרי ואס אינו מכוון על הקנים לאפילו

כ"ם פסול כמ"ש נסימן שס"ג סעיף י"ח ומ"מ כן הגר נרע, והטעם כתבו האחרונים דאפילו אם ניחא נקניס שהגדדים נוד חסיק מחיצתא הלא יהיה צורת הפתח מן הגד (טעם זה ליט רק לפוס פירש"י צורת הפתח שעשה מן הגד ולא לפי פירוש החלפס ור"ח, עיין סימן הקודם) ואם כן תולי י"ל דהכי נמי היכא דאיכא עקוס נקנה העליון נאחצע דגם כן מן הגד נרע מנין הקניס למעלה וגם מאי דהשוה עקוס למטה אין לו דאיה דהא רש"י פי' לעיל ליה שקפי מזוזות שנחלנו שבניהם מכאן ומכאן אבן יוצא ואבן נכנס ואין זו צורת פתח עכ"ל, ומדקאחר שנחלנו משמע דמעיקרא היה המזוזות צורן אחר כך נחלנו האניס שנתקלקלו מחמת יושן ונכהאי נוונא אין זו צורת פתח ומשמע קצת דאלו היה נעשה כן מחדש לא הוי אחרינן כלל דזהו פתחי שימאי וי"ל דזהו טעמו של הט"ז נסימן שס"ג סעי"ק י"ט שכתב נאם יש נכותל יוצאים חיפופים עד ג' טפחים סמוך לקרקע שפיר דמי לסמוך עליהם נתקום קניס לצורת הפתח ונספר תוספות שנת טעו דרק נמקום לאי כאר אבל לצורת הפתח פסול דהוי פתחי שימאי, ולהאמור י"ל דהט"ז מיירי שנעשה כן מחדש דלא הוי פתחי שימאי כלל, ונזה לאי שפיר נפרק קמא דעירובין (ט"ו.) נאנני נדר היוצאות מן הגדר מונדלות זו מזו פחות מג' אין נדיך לאי אחר ואוקי לה רנא כשנאן ואחילה לכך דלאי העתד אחילו לא הוי לאי ופריך הגמרא אי הכי פשיטא, וקשה ליאמ דקאמשע לן לא על נא לענין צורת הפתח לא אהני לאי כזה, וכן הקשה הרב מ"ג ולדבריהו לאי שפיר דהיכא דנאן אחילה לכך כלומר שנעשו אחדש כן לא הויין פתחי שימאי כלל וכלל, ומדברי התוספות נאחות והרא"ש נה' ונזהה משמע דאפילו היכא דנעשה כן אחדש כשנאן נניינו אילרי נם כן פתחי שימאי ופטירין ממזוזה, ונראה זה תלית נפירוש פתחי שימאי דרש"י פי' שאחתין ואקולקלין, ואם כן י"ל דרק נשנאקלקלו הדין כן, ואולם נאוספות הניחו פרי"ח דאחדש פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ נני שם, ולפוס פרי"ח ודאי ס"ל דנם כשנעשו כן אחדש פסולים דהא פתחים כאלו היו עושים כן אחדש נארץ ישראל ונכהאי נוונא דשעשים נארץ ישראל פסולים הם, והאוספות נאחות והרא"ש נה' מזוזה דלא הניחו פרש"י י"ל דאפרשי כפר"ח ולהכי ס"ל דאפילו נעשו כן אחדש פטורים ממזוזה, ולפי"ז לענין עירוב יש לנו להקל דהוי ספיקא דרבנן ונם הלכה כדנרי האיקל נעירוב אפילו נאחיטת ואפילו נפוסקים כמ"ש נסימן ט"ז, ושפיר פסק הטור והט"ז נסימן רפ"ז אחדש כאר נם לצורת הפתח, ואולם פסק הטור והט"ז נסימן רפ"ז נני מזוזה דפטרי נם נשנעשו כן אחדש נדיך עיון אחאי פטור והרי הוי ספיקא דאורייתא ויהא חייב אספיקא, ואולי הוא משום דהוי ספק אי נחית לחיות כלל ויש להגדם נזה טובא וכמ"ש נספרי שו"ת בית אב קמא סימן פ"ג ואין שיהיה לרש"י נעירובין שכתב שנחלנו האניס ומעיקרא היה המזוזות צורן אם כן נם אם ניחא דאחלא פירש"י כן נני אקרה משמע דסובר דלמעלה לא איכפת לן אם הקורה שלמעלה חיזה יצרה אחתי הרי יהיה מוכח מזה רק דלרש"י ליכא אחדש אם נתעקם החוט למעלה דנהא שנפלו ונחלנו אקנת אגניס למעלה הרי נעשה החלל ננוה נפי ונתעקם האקרה למעלה אחר כך, ונזה י"ל שפיר דכאר משום דצדינן האקוות נתר העיקום והוי כאילו כל החשקוף הוא למעלה וליכא אחדש מידי דהא לא נעינן צינעו האניס נהחשקוף אנל אם נתעקם החשקוף למטה אם ניחא דצדינן האקוות נתר העיקום הרי יהיה כל החשקוף למטה נאחצע האניס דפסול להנ"ח נגם מ"ז דהוי צורת הפתח שעשאה מן הגד, ונזה י"ל דעעמא דאוספות נאחות והרא"ש נה' מזוזה דפירשו נם הא דלית ליה אקרה שאנן נכנס ואנן יוצא נאחשקוף דזהו משום דאחלי לעעמייהו דאפרשי שנעשה נכהאי נוונא אחדש והיכא דנעשה אחדש אאן אפיס לן לומר דזהו עיקום החלל למעלה והא י"ל בהיפך דזהו עיקום החשקוף למטה והוי כאילו כל החשקוף למטה נאחצע האניס ולא הוי כדין אשקוף דנעינן שיהיה על המזוזות דוקא.

(ג) **איברא** נראה דעיקר סברת לפסול נעיקום הוא רק משום דלא ענדינן פתחא כהאי נוונא ואצדינן כל העקמומית כאילו ניטל אחתו כאילו נאמרת נני קורה ולכן שפיר כל העקמומית שיון ולכאורה לאלא אין עיקום לאטה ולעיקום אין לומר דזהו משום דלא אאכשר נאמרת נני קורה ולכן שפיר כל העקמומית פתחי שימאי זהו לאפילו היכא דאאנים סאוכים זה לזה נפאות אני' טפחים אם כן תו ליכא לאיזה להכשיר לרש"י נאקרה למעלה היכא לליכא לנוד כנון אני' טפחים ולמעלה וכאו"ש.

וגם נראה האליאים שהניא אנרי הגאון נעל אקו"ח נאיקון עירובין שכתב דהנאמרת לפסל פאחי שימאי הוא נפאח ואאח דהכותל נעצמו לא אנטרף לקנה של צורת הפאח משום דלאורך הרבע אמות אינו ניזון משום לאי ונעינן פאחי אאח ופאחי שימאי לאו פאח אילרי לאנל נצורת הפאח קנה אכלן וקנה אכלן וקנה שעל נניהן לא היכפת לן לפאחי שימאי דסוף סוף צורת הפאח הולי ואם כן אהגאון נעל אקו"ח אכשיר לנרף האיפופין שען יוצא ועץ נכנס לקנה שנגדדים קל ואחור נקנה עליון דגם נפאחי שימאי דפסולים לפאח אכל אקום פירש"י לאין להם אקרה כלל לאנל לאן נכנס ואאן יוצא כאר ואם כן אכ"ם נצורת הפאח דגם קנה שנגדדין כאר נאאן נכנס ואאן יוצא אכ"ם נקנה שלמעלה שגם לפאח אאח אינו אזיק עכ"ד.

והנה נס רואה זו אינה רואה להכשיר לעולם נצורת הפאח כל עיקום לאפילו אני' טפחים ולמעלה דהא נס התק"ח נעאנו האנה אאי אפשר נדנרינו שס לאינו אכשיר האיפופים היוצאים אן הכותל שען יוצא ועץ נכנס רק היכא לאין נין זה לזה נ' טפחים שם כן אטעם לנוד לאי להכשיר צורת הפאח לף על נא שאינו פאח אאח, ולאין רואה להכשיר אקנה העליון עקמומית שהוא אני' טפחים ולמעלה לליכא נין לנוד כלל.

ענף ג'

(ד) **ואעיקרא** דאילאח דנרי הגאון אקור אין לי נא דאש"כ ח"ל ועוד נראה אאוכר לאנר הלאי אהחיכות נסרים הנולטים אן הכותל כל שאין נין זה לזה נ' טפחים עד לאר אצום לנוד לף זה יוצא וזה נכנס ולאין להקשות אפאחי שימאי נפרה אצום לנוד לף זה יוצא וזה נכנס ולאין נראה דלא דמי דהא קאמ דעירובין דפרש"י אבן נכנסת ואבן יוצאה נראה דלא דמי נאחצעות נני אזוזה קיימא לן לאפילו פני הכותל שוה אכל אקום כיון דלית ליה שני אזוזות ואשקוף פטור ונעירוב כהאי נוונא ודאי דניזון אצום צורת הפאח דאפילו לעאוד אהכותל כאר כאש"כ התנ"א סימן שס"ג סע"ק כ"א, עוד דנראה נאום שיש אילוק נין עירוב לאזוזה דנעירוב כאר כשיש צורת הפאח נקנים וקונדיסין ואף שיש נהקונדיסים

זמורה ככם וזמורה יולא ובמזוזה אין צורת הפתח מתוייב במזוזה דלמ לא תיתח הכי לחמי לא ענדינן מזוזה בכל מקום שעושין צורת הפתח משום עירוב דהא שערי עיירות נמ כן חייבין במזוזה אלא ולחי דזהו ההפרש שבין עירוב למזוזה דבמזוזה בעינן פתח ממש ופתחי שיחי וצורת הפתח אינו חייב במזוזה מה שאין כן בעירוב דבני צורת הפתח כשר בקנים וקונדיסין לף שהקנים דומים ממש לפתחי שיחי גם בהם ענפים יולאין וככנסין כשר דהכי דפתח לא הוי צורת הפתח תיהא הוי, וכן כתב הריטנ"ח בהדיא וז"ל, ולח"ת בקנה מכאן וקנה מכאן היכא דיכא שקפי היינו מזוזות וי"ל דפתח לפילו אם יהיה פני הכותל שוין לינו נראה אלא כפרגה אבל בקנים שפיר ליתחזי צורת הפתח בלא שקפי עכ"ל, אלמא לצורת הפתח כשר בלא שקפי ובפתחי שיחי דפסלינן בפרק קמח דעירובין נראה דוקא בקנים שיש כותל מכאן ומכאן דנוף הכותל הוליל וחרכה ד' אמות אינו ניכון משום לחי ובעינן פתח ממש ובפתחי שיחי לאו פתח איכא לאלו שמה פתח ולאו צורת הפתח איכא כיון דלאלו לחי הוא דחרכו ד' אמות מה שאין כן בקנים דאף אם כתב הריטנ"ח דאם לא שיהא כפרגה ד"י פתחי שיחי פתח אבל בקנים ואבן יולא אלא אם שיהא פני הכותל שוין ויאר אבל מקום אינו נראה אלא פרגה אבל בקנים וקונדיסין לף על גב דאם תאמרין במקום כותל שפיר ליתחזי צורת הפתח אלא שקפי ומזוזות ונראה יפה כפתח, ועיין אם בריטנ"ח דאיים לפירש"י בפתחי שיחי ניחא לה בקנים, והיינו לפירש"י דפתחי שיחי הוא לבן ככם ואבן יולא תאמע דהיכא דהוא אוב ויאר לף על גב דליכא מזוזות כלל לא הוי פתחי שיחי אם כן ניחא לה בקנים וקונדיסין דמהני לצורת הפתח ומשום דנוף הכותל הויין כמי במקום מזוזות ולא נעי מזוזות דוקא, ומעתה הרי מבואר לרש"י אוב עירוב למזוזה וליכא אוב תילוק ניישיהו ויקשה לחמי לא ענדינן מזוזה בכל מקום שעושין צורת הפתח משום עירוב דהא שערי עיירות נמ כן חיינן במזוזה, וכן קשה לפום שיטת הריטנ"ח עלמו היכא דעשה צורת הפתח אבל כותלי העובי והנתיס דנהמי נוטה והעמיד קנים אבל הכתלים הרי הויין הקנים מזוזות מעלית ויתחייב במזוזה, ולחמם להריטנ"ח עלמו ז"ל דקושיות זו מעיקרא לא קשיא מידי דשיטת הריטנ"ח ניחא (ז"ל:) דשערי עיירות ומבואות עיקר חיובם היו אלא מדרבנן ומסתמא רבנן לקרלי ולם כן י"ל דצורת הפתח אחין עשוי לשם פתח ממש אלא להתיר טלטול לא חיישו רבנן כלל, ברם לרש"י חיובם מדאורייתא דהא רש"י נחנחות (ל"ב:) ס"ל דבית שער מכסדרה ומרפסת דחייב במזוזה זהו מדרבנן ולם כן הא דקחמר ניחא (ז"ל.) יכול שאני מרבה בית שער מכסדרה ומרפסת ת"ל בית מה בית מיוחד לדירה כך זהו מדאורייתא דפטירי ולם כן הא דקחמר בנרייתא זו דשערי מדינות ועיירות חיישין על כרחך לרש"י הוא מדאורייתא, וכן כחוב בחידושי הריטנ"ח שם, ולם כן לרש"י קשה יחחייב במזוזה צורת הפתח העשוי לשם עיירות עיירות.

(ה) ונראה לי"ב דל"ל לרש"י הא דשערי עיירות חיישין זהו כשיש שם שער ודלת וכעין שכתב הפרישה ניו"ד סימן רפ"ז נהא דפתחא דחקרנא לשיטת הרמ"ם והטור דחיישי נחחלא כל הרוח, וקשה מ"ש מחכסדרה דפטורה כהא נוטה בני' מחיצות ותי הפרישה דהא בחחלא כל הרוח דחייב במזוזה חיישי ניש לה דלת ולא חיישי לפילו להרמ"ם דחיוב מזוזה חינו צ"ל לרש"י נהא דשערי עיירות ומהכי ממילא דלת הפתח שיהיה פתח ממש והכי נמי צ"ל לרש"י נהא דשערי עיירות ואחי שפיר, ואחיפא עוד טעמא לשנח להטעים סנרת זו דבני שערי עיירות חלוי נפתח דלת לכולי עלמא, דהנה עיקר טעם ממלוקת הפוסקים נזה כתב הלבוש דאחן דאחיי לעשות מזוזה נפתח הנית לף

ועוד ז"ל ניטוב הקושיא הא לצורת הפתח העשוי לעירוב חינו חייב במזוזה דהתורה הרי היינה נמזוזה רק בנית דליכא תשמיש דירה העשויה לערכי הנוף וכמ"ש יכול שאני מרבה לף הר הנית והלבוכות והעזרות תלמוד לומר בית מה בית שהוא הול לף כל שהוא הול יצאו אלו שהן קובע ואחרו דבהכ"ם חינה חייבת רק כשיש בה בית דירה לחון, והנה טעמא דשערי מדינות ועיירות דחיינן לחרו בירושלמי נפרק קמא דיומא לפי שבהן הן נכנסין לבית דירה ומם כן ז"ל דחיוב השערים לא עדיפי מהבתים דאחי ממחייהו וכמו הבתים שם הם קובע פטורים הכי נמי היכא דהשער הוא רק מנוה חינו מחייב במזוזה דלא הוי בשערין שהוא נרכין כלאחר לברכי נופך, והן הדין בירושלמי שם אחרו בשערין אית חניי אחי פרט לשערי הר הבית והעזרות אית חנייי אחי לרבות אחן דאחר פרט ר' יהודה אחן דאחר לרבות רבנן (היינו ר"י ורבנן דפליגי בגמכת פרהדרין) ופריך יהות אחר ר"י אחי טעמא דרבנן בשערין וכי בית דירה הן התם ר' יוסי בר נון (לחרן) והחני בשערין לרבות שערי המדינה וכי בית דירה הן אלא שבהן הן נכנסין לבית דירה והכא נמי (היינו בשערי הר הבית והעזרה) היו נכנסין לבית דירה (שים נהן לבכות שהן בית דירה וכנון של כהן נדול) ולם כן חזינן לרבנן שערי הר הבית והעזרות לף על גב דלא הוי בשערין מכל מקום כיון דנכנס נהם לבית דירה חיינן והכי נמי לכחורה בעזרת הפתח העשוי לשם עירוב יתחייב כיון דנכנס בו לבית דירה, ולולם י"ל דלא דמי כלל דשערי הר הבית והעזרות בעבו רק בשביל כניסה ויציאה וכיון שנכנסין בהם בם כן לבית דירה שפיר חיינן מה שאין כן בצורת הפתח העשוי לעירוב הבה נוף הצורת הפתח וכל עיקרו חינו בעשה רק בשביל צורך המטה להתיר מיסור טלטול ומקרי מטה דלא הוי בשערין וכהאי נוונא בבית הוי לפטור והכי נמי בשער חה נרור.

ואיך שיהיה הבה דברי המקו"ח בהבנת דברי הריטנ"ח לחלק בין פתח ממש לצורת הפתח אין לו שום יסוד ומס מלי להעתיק המקו"ח בשם הריטנ"ח וי"ל דפתח לפילו כר ליתח לשון זה בריטנ"ח כלל ורק המקו"ח מעלמו כתב לשון זה לפי דהלשון בריטנ"ח הוא מנחנם רש"י ס"ם שם ואינה מסרון, אבל האמת הוא דלא נחסר בריטנ"ח שני חיניח רק חינה אחת מלא וי"ל, ומו לא והכל אחי שפיר, ואין כוונת הריטנ"ח לחלק כלל בין פתח לצורת הפתח אלא לחלק בין קנה לחוד לכותל, וכמ"ש והאמת יורה דרכו, ועיין לקמן.

(ו) ועוד אחיפא דגם להבנת המקו"ח דהריטנ"ח מכשיר צורת הפתח בקנים בלא שקפי משום דלא נעי שקפי צורת הפתח אלא בפתח ממש מכל מקום הא דהחליט המקו"ח דצעירוב כשר כשיש צורת הפתח בקנים ואף כשיש בהקנים מחיכות מהזמורה זה ככם הא יולא, הנה לזה אין שום יסוד בדברי הריטנ"ח, ומדברנה קאמינא דהא מפורש שם בריטנ"ח דלפירש"י בפיחתי שיחי שפיר הא בקנים בצורת הפתח, ולם כן מוכח דלרש"י הא דאמרו

נעורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן הייט היכא דאקנים יצרים וחלקים ולא שייכי להקנים תחיכות מהזמורה זה בכאן וזה יוצא, והמקו"ח הניח דתמ"ל הריטנ"ח דנקנים שפיר ליתתי נעורת הפתח גלא שקפי הוא ניח לפירוש הריטנ"ח נשקפי ניח לפירוש רמ"י נשקפי והא ליתא כמנומר שם, ולע"ד המקו"ח שגג נכאן שגגה גדולה, ונם מת"כ המקו"ח דפיתחי שיתי דפסלינן נפרק קמח דעירונין הוא דוקא נכתלים שים כותל מכאן וכותל מכאן תוך הכותל הוחיל ומרכה ד' אמות ליט כידון משום לחי ונעינן פתח ממש, ונפיתחי שיתי לאו פתח מיקרי ולאו נעורת הפתח מיקרי הואיל ומרכו לכותל ד' אמות ליט כידון משום לחי עכ"ל, והנה המקו"ח תמיל נזה לטעמו דסל"ל דדין לחי ונעורת הפתח שוין, וכשיטת הנכור שור לעניו ריחוק נעורת הפתח יותר מג' טפחים מהכותל דפסול נעורת הפתח כמו נלחי והילכך ס"ל דהכי נמי נחורך ד' אמות כמו לחי ליט כידון משום לחי היכא דההכשר הוא נלחי לחוד הכי נמי ליט מהני להיות נמקום קנה נעורת הפתח דהקנים יש לסם דין לחיים, ותולם רוב המחרונים וכמעט כולם פליני נזה על הנכור שור וסל"ל דנעורת הפתח דהוי מחיצה נמורה והוי כסתום עדיפא הוא מלחי ומס כן ס"ל דהא לאמרו דנחורך ד' אמות ליט כידון משום לחי זהו נמי דוקא היכא דההכשר הוא משום לחי ולא היכא דההכשר הוא משום נעורת הפתח דנלחי נעינן הכירא נתקנת נם לאתן לאמר לחי משום מחיצה והיכא דהלחי הוא רוחב ד' אמות ולא הועמד לשם לחי אין לו הכירא ואין נתחשבנה לא מציגן לאפוקיה מתורת כותל ולשוויה לחי כיון דנפק ליה מתורת לחי מה אתין כן נעורת הפתח דלא נעי הכירא כלל והוי מחיצה מעלייתא ליכא שום תשבח שם העומדים והקנים שלו רחנים טונח ואפילו כותל ד"א יוכשר משום קנה נעורת הפתח, וכן פסק נשו"ת נית אפרים סימן כ"ח להגיה יעוי"ש, ואינרא דנם נלא זה לא ידענא למה הוצרך התק"ח לזה להכותל לא הוי לחי משום לאמרו ד"א והרי המקו"ח לחיל נשיטת הנכור שור הנ"ל הרי מדברי התוספות דעירונין (י"א:) יהיה מוכח נמי דהקנים דנעורת הפתח נריכים להיות נלוי ולא מכוסים לחורי הכותל של המנוי דחללא תוקי ר"ת התינעית דליכא תתי כהאי נוונא שמע מינה דנם נעורת הפתח פסול היכא דהקנים מכוסים ומס כן לשיטתם הרי נפיתחי שיתי נם מס היה יתכן לחשוב הכותלים לקנים ולא היה מורכם ד"א כלל נס כן לא הוי מהני כיון דלפני הכותל נגלוי עומדים הקנים הפסולים דהם פיתחי שיתי מס כן יפסל נוף הכותל לקנה משום דהוא מכוסה ואולי ס"ל דנכותל לא שייך טעמא דמכוסה דהנה מונן לכל לליכא הכא קנה שליט פיתחי שיתי ומס כן הוי כנלוים, ויש לפלפל נזה.

ענף ד'

(ו) ומש"כ המקו"ח דנעירת היכא דפני הכותל שוה ולאי דכידון משום נעורת הפתח לאפילו לעמוד מהכותל כשר כמ"ש התנ"א סימן שמ"נ סע"ק כ"א עכ"ל, הנה הוכחה זו תמוה נעיני מאד דהתם הרי ליכא עמוד נולט מהכותל ויכיר קנה מעליית מה אתין כן נכותל השוה לפילו נרחב הכותל ליכא הוכחה מידי, ומחמת נם נלי רחיה זו מנד הסנרת נראה כן דהיכא דפני הכותל שוה וליכא מזוזות כלל הוי יותר מסתנרת שיהיה פתח לחייב נמזוזה מהיכא דליכא מזוזות והם פתחי שיתי שתקלקלו ולתן נכנס ולתן יוצא, ורבי דפרש נמנחות דלית ליה שיקפי דאין לו מזוזות כלל רנותא הוא דקא משמע לן דאפילו שפני הכותל שוה מכל מקום כיון דלית ליה מזוזות פטור, ונעירונין דפרש רש"י פיתחי שיתי לתן נכנס ולתן יוצא ולאי משמע דוקא כהאי נוונא, פסול לגבי לאו פני הכותל שוה ניחוז משום נעורת הפתח, ולפי"ז נם הריטנ"ח דמפרש נפרק קמח דעירונין פיתחי שיתי כפירש"י נמנחות דלית ליה נשחות כלל מודה הוא לדיקא דלתן נכנס ולתן יוצא לא הוי נעורת הפתח דכיון דלפילו היכא דפני הכותל שוה לגבי פתח כ"ש היכא דלתן נכנס ולתן יוצא והפתח מקולקל ולא הוי פתח כ"ש היכא דלתן נכנס ולתן יוצא דלא הוי נעורת פתח.

וסרה נזה נם הרחיה הרניעית שהניח השערי ניון להכשיר עקמומית נקנה העליון של נעורת הפתח מהא דהמחנר נשו"ע יור"ד סימן רפ"ז פסק לחין הנית חיב נמזוזה עד שיהיה לו שתי מזוזות ומשקוף, וזהו כפירש"י נמנחות נהא דלית ליה שקפי ולית ליה מקרה

נתרת

ולא הניח כלל המחנר לשיטת התוספות והרח"ש דפירשו פיתחי שיתי לתן נכנס ולתן יוצא נמזוזות ונתקרה ומנומר דס"ל להמחנר דנם נלתן נכנס ולתן יוצא חיב נמזוזה נין שהעקום נמזוזות נין שהעקוף נמשקוף ולס כן הא נעירונין (י"א:) יליפינן דין נעורת הפתח מדין מזוזה נעינן דלח"ל לינעל ופשיט מהא דכיפה דשוין שלש ים נרנניה עשרה דהיינ נמזוזה ולס כן נס לתן נמי נילוף ככשר נקנים נס שלינן מיושרים.

ואין לומר דנמזוזה כשר על ידי שורה העליונה ועל ידי שורה נלהלה מהפתח דקשה דלכתי הוה ליה להמחנר להניח הדין דלתן נכנס ולתן יוצא ונפ"מ היכא דנדנק חיפופין נחופן דליכא שורה לחרת נכנון דהחיפופים נדנקים לל הכותלים המרוכים למשל לס הכותלים עומדים נמזרח ונמערב ונמקנוע מזרחית דרומית ומערנית דרומית נדנק חיפופין שנהלט התנים ולא כשהרו רק לתן נכנס ולתן יוצא ולס נמזוג החיפופין למזוזות הוי כמו שנפרן נמלואה לנית לה מזוזות לא נחשוב החיפופין למזוזות ליהיה כמו שנפרן נמלואה נלי ניפופין כלל וכמו לכתי כותל מזרח ומערב נופיה נמקום מזוזות נלי ניפופין כלל וכמו נפתחת דלקרינא להרח"ש והטור שם דחייבי נמחלת כל החלל ולפילו הכי חיינים נמזוזה להדפנות הן הן המזוזות ונב"י מפורש דנם הרמנ"ם להשמיט להא דפתחת דלקרינא לפשר דטעמו משום דמחיצה מצמע ארחבי הכותלים הן חשונין מזוזות ולס כמר להיכא דהיה חיפופין פסולין חו לא מחרינן להרמנ"ם ארחבי הכותלים הויין נמקום מזוזות ולא מינכרת כל כך חשיבות דהאשיתם הרי כ"ש דלא ניתן להאמר כלל דלהרמנ"ם והמחנר דנעינן מזוזות ממש יהיה נמזוזה החיוב על ידי שורה שלהלה מן הפתח דלא הוי נרחבינהו כלל, ולס כן קשה רחיית הרב הזה.

ברם להאמור הנה יסוד רחיה זו ליתא כלל דהמחנר ניור"ד לא ס"ל כלל דהיכא דהשקפי הוא לתן נכנס ולתן יוצא, לו דנתקרה כן הוא, דחיינ נמזוזה, דנהפוך הוא דכיון דס"ל להמחנר דאפילו היכא דהזופן חלוקה ויצרה ולית ליה מזוזות כלל פטור ממזוזה, לס כן כ"ש היכא דלתן נכנס ולתן יוצא דחמתנרת טפי דהוי פיתחי שיתי פשיטא דפטורים ממזוזה וכמ"ש סנרא זו נס הנאון נעל תקו"ת ולס כן המחנר ניור"ד דנקט כפירוש דרש"י נמנחות נהא דפיתחי שיתי רנותא קמשמע לן דנם נכותל חלוקה ויצרה פטור וכ"ש כפירוש התוספות והרח"ש נפיתחי שיתי דפטור ולרש"י נפרק קמח דעירונין פירוש דלית ליה תקרה שהן כלום נגין למעלה מן הפתח חלח כל הכותל פתוח וחלוק נפתח עד רחבו, ולפי"ז ש"ל דהיכא דהתקרה למעלה לתן נכנס ולתן יוצא דליכא סתימה ויהי פתוח לגמרי לח נקרא נעורת הפתח דלפירש הוי פיתחי שיתי והוי נעורת הפתח מעליח ויהיי נמזוזה, לנל לפירש רש"י נמנחות דלית ליה תקרה מסקופה העליונה ס"ל דליהי מפרש כלל שהוח פתוח לנמרי, חלח דהוח סתום, ורק שלח נתנו שם מסקופה העליונה הנקרח נלשון הכתוב משקוף, וכל כיוצח נזה ליהי חלח כתוב נעלמא וכמ"ש הריטנ"ח, וכן הוח לשיטת הרמנ"ם והמחנר נשו"ע שכתנו דלתן הנית חיב נמזוזה עד שיהיה לו שתי מזוזות ומשקוף, וכמו לנגדים נעינן לדידהו מזוזות עומדים מן הלדדים כן למעלה נתקרה נעינן שיהיה סף כמשקוף נתון על הפתח ונלא זה לף על נב דהכותל סתום ולית פתוח לח נקרח פתח והוי כתור נעלמא ולף על נב דהכותל חלוקה ויצרה שם ולס כן כ"ש היכא דליהי יצר חלח לתן נכנס ולתן יוצא פשיטא דהוי פתחי שיתי ופטור ממזוזה ורחיית השערי ניון מעיקרו ליתא.

ומאי דהקשה על המחנר נשו"ע דפסק דלס לית הנית מקורה וכן לס לית לו משקוף חלמעלה דפטור ממזוזה חהו כשתי המזוזות דרש"י נמנחות (י"ב:) נהא דלתן לו תקרה, וקשה דהא הרמ"ל ספיקא דליכא ויהיה חיב משפיקא והנית נדרך עיון ולא קשיא מידי דלעיצבא

נתרת דרש"י דמפרש שאין לו תקרה שאין הבית מקורה כהרמנ"ס הנה להאי ליכא מפרש רש"י דלית ליה שקפי מסקופה עליונה ואם כן הרי לשתי הלשונות דרש"י היכא דאין לו מזקוף פטור ממזוזה ולליכא קמת הוא פירושא דלית ליה תקרה ולליכא נתרת הוא פירושא דלית ליה שקפי והנ"י נסיתן רפ"ו כתב דמשמע דלא פליגי אלא בפירושא דפיתחי שיתלי לאנן לעיל בעלמא מוזו דאין דלית ליה תקרה ואין דלית ליה שקפי פטורים וחזו דלא כמ"ש נהנתי"י נסי הרמ"ם ואם כן מעתה הרי המחבר פסק בש"ע כליכא נתרת דרש"י לגמרי והדבר פשוט דאם נימא דאם אין לו מזקוף פטור כל שכן דפטור היכא דלית ליה מזוזות דהא מזוזות נזכר להדיא בתורה ולאו שפיר.

ענף ה'

(ח) ומש"כ להתוספות והרא"ש נה' מזוזה נני פיתחי שיתלי שכתבנו וכעין זה ליתא בפרק קמא דעירובין לגבי סוכה עכ"ל. מנאור דס"ל דהך גרייתא דפטות הללו לגבי סוכה מתניא ופרק קמא דסוכה נהא דאמר רבא ואינה ניתרת אלא בנטרת פתח פירש"י דהכי קאמר רבא דטפח שבניו שהוא מתיר נדופן נ' אינו מתיר אלא אם כן עשה צורת הפתח על כל פני הדופן כר', וכתב הר"ן דמדבריו נראה שאין צורת הפתח מתיר בני' דפטות הסוכה אף על פי שהוא מתיר לצאת דאם לא כן מאי קושיא לדופן דליכא שליבית דסני נטפח כיון שיש בה צורת הפתח על פני כולה אי הכי בני' דפטות נמי מותר אלא ואפי' אין צורת הפתח מצלים שיעור דופן נסוכה אלא נדופן נ' נלגד ומתמרינן בה נסוכה מצנת כר', והייטו דהוכחת הר"ן הוא ומש"כ רש"י דבעי צורת הפתח על כל פני הדופן דנלא דברי רש"י היה לפשר לומר דסני נצורת הפתח אלא על פני הדופן, וזה קושא דדופן שליבית והנה נרא"ש פרק קמא דסוכה כתב נס כן דבעי צורת הפתח על פני כל דופן לות נלות דברי רש"י, ומוכח דהרא"ש נס כן ס"ל דאין צורת הפתח מתיל להצלים שיעור דופן והא דכתב הרא"ש נסימן די דצורת הפתח מועיל בסני דפטות נס ניתר מעבר ופרוץ מרובה על העומד בע"כ ג"ל דזה מיירי בסוכה גדולה וכגר בצלם שיעור סוכה על ידי עמוד ולף על פי כן יש פתחים, ובזה פליג הרא"ש על הרמנ"ם וס"ל דמהני צורת הפתח ניתר מעבר, ובני' הניח דברי רבינו ירוחם שכתב דמשמע מלשון רש"י והרא"ש דמהני צורת הפתח בני' דפטות הסוכה נס אם אין בעומד שיעור מצד סוכה עיין שם, ואני לא זכיתי כלל להבין דהא הוכחת הר"ן מדברי רש"י תמוה מאד ונס הרא"ש כתב כדברי רש"י הנ"ל ואיך ניתא דמהני צורת הפתח להצלים שיעור סוכה עכ"ד, ואני תמיר דמה שהכריח הרא"ש סוגר כהר"ן הא ליתא דהרי הרא"ש כתב להדיא נפרק קמא דסוכה (סימן ל"ד) דהיכא דהיה לו צורת הפתח דמדאורייתא סני ליה נהכי דנכ"מ צורת הפתח תציג כמחיצה לא נעי תו טפח שוחק אלא מדרבנן ומהאי טעמא מהניא ליה לרב כהגא נרא"ה מנחון ושוה מנפנים נפרק קמא דסוכה (י"ט.) עיין שם, ואם כן מוכח דאינו סוגר כהר"ן דהא להר"ן נס כשעשה צורת הפתח נדופן צליבי אכתי הוי הטפח דאורייתא דהא אין צורת הפתח מצלים שיעור דופן נסוכה ואם כן נשאר הטפח נדופן נ' מחיצה דאורייתא והצורת הפתח אינו אלא מדרבנן וכמ"ש הנ"ב נסימן תרל"ב נדה"ש וכ"ש היכא דאם יש לה נ' דפנות, ואולם אכתי יהיה מוכח מהוכחת הר"ן דאין צורת הפתח מצלים שיעור דופן נסוכה מדרבנן דאם לא כן מאי קושיא לדופן צליבית דסני נטפח כיון שיש בה צורת הפתח על פני כולה אי הכי בני' דפנות נמי מותר אלא ואפי' דאין צורת הפתח מצלים שיעור דופן נסוכה מדרבנן אלא נדופן נ' נלגד.

ואמנם לע"ד הוכחת הר"ן אינה מוכרחת דלכאורה יש להקשות מהאי גרייתא, דמניא הגמרא נפרק קמא דעירובין דקתני נה דפנות הללו צריכה נהם פתחים וחלונות מותר ונלגד שיהא עומד מרובה על הפרוץ ולהתוספות נמנחות והרא"ש נה' מזוזה מיירי הגרייתא נסוכה כס"ל ואם כן גם נסוכה נעינן שיהא עומד מרובה עה"פ ואפילו נפרק קמא דסוכה (ז'.) מניא הגמרא נרייתא דקתני ויתירה אמת על סוכה שהאמת אינה ניתרת אלא נעומד מרובה עה"פ הפרוץ מה שאין כן נסוכה הרי דנסוכה לא נעינן עומד מרובה עה"פ והוא סתירה עצומה, ונראה דזהו דדחקו לרש"י שכתב גם נסוכה וז"ל מה שאין כן נסוכה דסני לה נשתים כהלכתן ושליבית אפילו טפח ואפילו היו לה פתחים נשתי הדפנות אחד מן שנים וכי מנרפת להו נהדי שתים הפרוצות הוה ליה פרוץ מרובה שריל עכ"ל, הרי לה דמכשיר נסוכה פרוץ מרובה זהו דוקא עם הצירוף דשתי כותלים הפרוצות, אבל נהני הכותלים דשתים כהלכתן ליכא עומד מרובה אם כן ניחא הגרייתא דפרק קמא דעירובין דמיירי נגוף הכותלים דשתים כהלכתן נלי צירוף הפרוצות דנהו נעינן שפיר עומד מרובה ונם נטוש"ע כתוב שכשתנטרף כל הפרוץ כר', ופי' הנ"ב וט"ז ומנ"א דהייטו נהני השתים הפרוצות אבל נאותן המחיצות עצמן נעי שיהיה עומד מרובה ומנ"א אם סעק"ה כתב דעכ"פ נעינן נעיומד בשיעור מקום והייטו רוחב ד' טפחים כמ"ש נמחצית השקל.

ובירושלמי רפ"ק דסוכה וז"ל ותני כן שתים כהלכתן והשליבית אפי' טפח ר' חייה נשם ר' יוחנן שתים של מרנעה מרנעה והשליבית אפי' טפח כשר, ונפשיטות נראה דנם ר' חייה נשם ר"י ס"ל דשיעור סוכה הוא ז' טפחים על ז' טפחים ורק דקאמר דהיכא דליכא דופן מרנעה מצטרף הפרוץ דליכא נזה נ' טפחים ואפילו אין נו צורת הפתח, והנה לנדרינו מצאתי דמש"כ רבינו ירוחם הובא נשי' דמפרש"י והרא"ש נראה דנסוכה כשרה אפילו אין נעומד הכשר סוכה כלומר כשתצטרף כל העומד אלא שיהיה ז' טפחים שהוא הכשר סוכה היינו היכא דליכא מכל מקום עומד מרובה נשתי הדפנות וחזו כשתיהם דנרי הטוש"ע וט"ז ומנ"א דמשמע דמיירי גם נסוכה קטנה דאינה רק ז' על ז' וכשש פרוץ גם נשתי הדפנות הרי לא נשאר שוחד הכשר סוכה ומכל מקום גם אין נהפרצות צורת הפתח כשר כשש שם עומד מרובה ואחר כך הניח רבינו ירוחם דש מי שפירש דהגרייתא דפרק קמא דסוכה מיירי דוקא נסוכה גדולה דנזה הכשירו פרוץ מרובה עה"ע דכי מצטרפת כל העומד יש נו הכשר סוכה אפילו מפוזר כלין וכאן ואינו מחובר יחד אבל נסוכה קטנה שעשאה כולה פתחים נענין שאם תצרף כל העומד אין נעומד שיעור סוכה פסולה ומיים רבינו ירוחם דכל זה מיירי היינו סנרת הלתרוגה דהחתירה מיירי כשהפתחים אין נהם צורת פתח דאם היה נהם צורת פתח כשירה אפילו נאינה ואפילו לא נשאר שם הכשר סוכה והייטו לסנרת נתרת כשש צורת פתח לא תתיר מהיכא דלא היה נהם צורת פתח לסנרת קמייתא דכשר אפילו לא נשאר שם הכשר סוכה, ואולם כ"ז הוא היכא דליכא שתי מרובה נאותן הדפנות דשתים כהלכתן, וסרה טענת הר"ן דאם כן מאי קושא דדופן שליבית דהא אנא ואנא דנדופן שליבית לא נעינן אלא טפח נמקום אחד מה שאין כן נאותן שתי דפנות נם צורת הפתח אינו מתיר עד דליכא דופן של ד' טפחים דהוי רוב דופן ואפילו לפוס מאי קושא מרניעו ירוחם דסני נהצטרפות ואם כן כיון דנשתי הדפנות נעינן ד' טפחים הרי ליכא נהן אחד מדופן שליבית דסני נטפח ואתי שפיר, ונזה יתיישב נם כן מאי דקשה לפוס סנרת נתרייתא דיתירה אמת על סוכה מיירי נסוכה נדולה ועל כרחך הגרייתא דפרק קמא דעירובין מיירי נסוכה קטנה דנעינן נה עומד מרובה ומוקי לה נפיתחי שיתלי דאם היה נה צורת פתח לא היה צריך שתי מרובה ויקשה הוכחת הר"ן דאם כן מאי קושא דדופן שליבית, ולהאמור ס"ל דנפיתחי שיתלי נעינן עומד מרובה נמק"ש ונצורת הפתח סני נם נהצטרפות אבל לעולם נעי ד' טפחים עומד, לינרת דגם נלא זה ס"ל דהאי סנרת נתרייתא ס"ל דאי"צ צורת הפתח נדופן נ' על כולה כר"ש (נם יש לחלק נין רוב למרנעה טפחים).

(ט) **גם** מאי דהחליט להריי"ף והרמנ"ם דגם נסוכה העשויה כמיני דמרחיק פחות מג' ועושה פס ד' ואף על פי כן נעינן צורת הפתח עד סוף הדופן אם כן מוכח דנשתי דפנות סוכה לא מצרפין שיעור ז' על ידי הצטרפות דאי ס"ד דמצרפין אם כן מאי נרים פס ד' ניחד הא יכול לעשות פס נ' טפחים פחות מג' סמוך לדופן ויהיה מחשה טפחים ופס נ' טפחים נמקצוע האחר וכה"נ פריך נעירובין (יו"ד:) ועשה פס אמה ואחנה וירחיק כר', וכן פרכי התוספות נסוכה שם (י"ו:) ד"ה נפחות על הא דאמר ר' אחי פס ד' ומשהו מתיר נסוכה משום דופן ומוקים לה נפחות מג' ומקשו תוספות תימה למה לי פס ד' יעשה פס של שני טפחים וירחיק פחות מג' ויעשה פס נ' כר', דהכי פריך נעירובין עכ"ל, ואם כן כקושיא זו קשה

נהלת דסוכה העשויה כמנוי כיון דסוף סוף נריך נורת הפתח לת לינטריך פם ד' ניחד ואם כן מוכח דנם נדופן ג' נעי ז' טפחים ניחד ולת מהני הנטרפות והת דתרתיק פחות מנ' זה מיקרי ג' דפנות דערינן כמנותר נרי"ן ישרי"ם, ואם כן מכ"ש נני דפנות דנעי שיעור דופן ניחד ולת על ידי הנטרפות ודברי רבינו ירוחם דמהני על ידי הנטרפות זה יכול להיות רק לשיטה המומרת דנסוכה העשוי כמנוי לת נעי נורת הפתח אנל להרי"ף ולהרא"ש והטור דס"ל נסוכה כמנוי דנעי נורת הפתח מוכח נדין ספק דנני דפנות לת מהני הנטרפות עכ"ד, ואני מוסיף להנדיל המדורה דהת נם רבינו ירוחם סם פוסק דעיקר הוא כסברת הרי"ף והרמנ"ם דתיתרת דרבת ונריכה נמי נורת הפתח קלי נם על הת דסוכה כמנוי ונם הת דמהני לרבינו ירוחם הנטרפות ולת נעי ז' טפחים ניחד הוא לשני הסברות שלו שהובא בנ"י ולשו דוקא לסברת התחרוא ולדרבה לסברת הרמנ"ם מהני הנטרפות לפילו לין נהפרשות נורת פתח כלל, ומעתה הלת מרן רבינו ירוחם ז"ל לינו מוכת ידיו ורבליו בנהמ"ד כלל ודבריו הן תבילת סתרים דסתרי לתדדי ולינם תלת פלת.

ואמנם התחת הוא דלת קשיא מידי דכתב כתב התנ"ת נרים סימן תרל"ל דהת דתניא דמהני קנה קנה נפחות מנ' היינו כשעשה ד' דפנות לנל כשעשה נ' דפנות נעינן נ' שלימות דערינן ושלישית נטפח ונורת הפתח, וכן כתב הר"ן נהדיא נני שתים כהלכתן, ונם נהת דפם ד' ומשהו כתב הר"ן דנסוכה העשויה כמנוי מירי, ודוקא נפם ד' דליכא נעומד שיעור רחוי לנל נטפח ומוקי לה נ' מנעי פחות מנ' להך גיסת ולהך גיסת לת סני כיון דליכא נעומד שיעור רחוי, וזה נם כן כוונת התוספות נתירוצם שם נהת דרי לחמי כמ"ש התנ"ת דמ"כ התוספות שלין תילוק היינו קושי דידעינן סנרת, ומעתה יתישב שיטת רבינו ירוחם דס"ל דליכא ס"ל דהיכא דליכא דפנות דערינן לה תו לת נריך הז' טפחים ניחד ומהני נם הנטרפות, לנל היכא דליכא דפנות דערינן ומעמיד נפחות מנ' טפחים סתוך לדופן לה נעינן שיהיה נעומד שיעור רחוי ולחי שפיר, ומעתה מלי דהוליך שם השע"ל דלהכי לת הניח הרא"ש והטור הלי דפיתחי שימלי כיון דנדפנות הסוכה מיירי שם כן ממ"פ לי ליכא נשיעור עומד שיעור מנך הסוכה הת זה מוכת מתסקנת ההלכה נפרק קמת דסוכה מדברי רבת דלמר ונריכה נמי נורת הפתח לנורת הפתח לת מהני להשלים שיעור הדופן ואם כן לפילו נורת הפתח טונה לת מהני ומוכת מהת דסוכה העשויה כמנוי דנעי ז' טפחים ניחד ולת על ידי הנטרפות ולי דכנר נשלם שיעור דופן ולחר כך יש פתחים שם כן נזה מהני נורת הפתח כל דהוה כיון לנורת הפתח הוה חומרת נעלמת, וכדברי המ"ת סי' שם"נ סע"ק כ"ח ולת"כ מ"כ דפיתחי שימלי מהני ולת"כ לין שום תקום לפוס תסקנת ההלכה להניח הת דפיתחי שימלי עכ"ד, ולהלמור הת ליתת להרא"ש והטור ס"ל דהיכא דליכא לרנעה עומד מלטרף הפרון דליכא ניה נ' טפחים ולפילו לין נו נורת פתח וכ"ש היכא דליכא נורת פתח ומהת דרבלי לינו מוכת להיפך כ"ל ולליכא תקום להניח הת דפיתחי שימלי נם לפוס תסקנת ההלכה היכא דלת נשלם שיעור דופן.

ענף ו'

(י) **והמשכנות** יעקב הניח רחיה לפסול קנה עקום מהת דכיפה נעירובין (יא:) דפירש"י דהעינול מפסיק נין תקרה העליונה למזוזות ומוכיח מזה דתי"ל לינע והרי דעינול שהוא עקום לינו נחשב למשקוף ואם כן למה לינו כשר מטעמת דהעינול עלמו הוא נוגע מעט נמזוזות, ונשערי ניון כתב לדחות זה לפי תש"כ הט"ז והש"ך ניור"ד סימן רפ"ז דלדעת רש"י כל שים נחלנו לרנעה טפחים לפילו מתחיל מן הלרן להתעקם הוין מזוזות מעליות ואם כן כל זמן שים נרחבה ד' חשנינן העיקום שהוא מן הרנלים ולימתי נחשב למשקוף נעת שלין נחללה עיקום ד' טפחים וכיון דלין נחלל העיקום ד' טפחים לינו כשר למשקוף דמשקוף שלינו רחב ד' לינו משקוף, וכן מטעמר נרש"י פרק קמת דשנת (ט.) דנני פי תקרה יורד וסותם לת לתריכן רק שים נחללו ד' טפחים והכי מי כיון שלין נחלל העיקום ד' טפחים לינו כשר למשקוף ונע"כ מוכרחים לנרף לת המשקוף העליון שמונח על העיקום שהוא ישרה ורחבה ד' לף על פי שלינו מונעת מרנליה ומוכח דתי"ל לינע עכ"ד, והכי הרחיה שהניח השערי ניון מפרש רש"י פרק קמת דשנת נדין פי תקרה יורד וסותם ודלי לינו רחיה דהת התם נעינן שיהת עתי רוחב החלל נפנים נמשכו ד' טפחים ומהתי טעמת לתרי נתסקופת מנני שהכשרו נקורה דרחבה רק טפח דהיכת דהפתח נשל והדלת שוקף נפני לסקופה הפנימית וכל הסקופה הון לדלת הוי כל הסקופה כלתון לפי' תחת הקורה דכיון דנסתם המנוי נטלה לה קורה ולימת לתייתר יורד וסותם דכל מחיצה שלין נין תלל התחיצות ד' לינן מחיצות ולת שייך נהו תורת נוד לתיתי ול"ל לין זה ענין לדין משקוף כלל דהת התם לף על נב דרוחב המנוי הוי ד' טפחים ויותר מכל מקום כיון שלין נרוחב הקורה לפנים נמשכו ד' טפחים לת לתריכן ניה פי תקרה יורד וסותם מה שלין כן נמזוזה הרי ודלי לימת שיעור לעוני רוחב המזוזות והמשקוף לפנים ולפילו לין מחזיק רוחב שני שטען לפנים ד' טפחים הויין מזוזות ומשקוף מעליות להתחייב לקנוע נהם מזוזה והן לתת דרש"י שם כתב דלהכי לת תוקמת נסקופת ניח דסתם ניח פתח שלו יש לו משקוף מלמעלה ומלמל עוני הפתח כולו מקורה ולפילו פתח נשל לתריכן יורד וסותם שהרי יש נחלל ענין ד' מן הדלת לסתימת פי התקרה דסתם עוני המוזה לינו פחות מד' ע"כ, היינו רק משום דמסתמת הכין הוא לנל לת דנעינן מנד הדין שיהת עוני המזוזות והמשקוף נשטען רחב ד' ונספר יד הקטנה כתב דהלומר דכשלין המזוזות ענים טפח פטור טועה הוא דנמרת ופוסקים מוכת דחייב נס נלין נהם עוני טפח ונספר ד"ק סימן רפ"ז סעק"ד כתב דנם נמזוזה ומשקוף הקים כהוט כל שחקוק לסנול דלת של קב הוי נורת פתח להתחייב נמזוזה, ולכן הדנר פשוט דנם לרש"י דס"ל דפתח דמזוזה תליא נרוחב ד' טפחים היינו רק נרוחב הפתח דוקא ומשום דכל פתח שלינו פחות מד' טפחים לינו עשוי לכניסה ויליכה דלי לפשר ליכנס ולנאת נמקום דסוק שהוא פחות מד' טפחים לנל דשיהת נרוחב שטח שני המזוזות והמשקוף לפנים ד' טפחים הת לת שמענו כלל נב לרש"י, ומחילת מוהן דלענין דין משקוף נם לתרכו ליכת רחיה מהת דפי תקרה יורד וסותם ושפיר יש לומר דהוי משקוף כשר נם שם לין נתרכו שיעור ד' טפחים.

(יא) **ובנוף** הדנר לכתורה נם נלי רחיה מידי הנה תנד הסנרת נרחה הנרש"י דפתח דמזוזה תליא נרוחב ד' טפחים שם כן כתו דנפחות מד' טפחים לנן לתריכן דלת הוי נהמזוזות דין מזוזות הכי כמי נמשקוף היכת שהוא פחות מד' טפחים לתרכו לת הוי משקוף, ולחנם הת מילחת נופיה נריך רחיה דמי הניח לן דלנן לתריכן כלל נפחות מד' טפחים דליכת נהמזוזות דין מזוזות דנוכית מזה נם למשקוף והת י"ל דלשלם סנירת לן דנם נפחות מד' טפחים ליכת על המזוזות דין מזוזות לנל מה יועילנו זה והרי לף על נב דהמזוזות הויין מזוזות מעליות מכל מקום הרי לנן נעינן מזוזות לפתח והכת ליכת פתח כיון דליכת רחב ד' טפחים, לנל היכת דליכת נפתח רוחב ד' טפחים שפיר מיירי נמזוזה ולף על נב דהמשקוף שלמעלה לין לתרכו ד' טפחים ומזוזות הנמרת מהת דכיפה דל"ל לינע ש"ת דעיקום פוסל נמשקוף, וכדברי המשכנות יעקב, ונלנוז ניור"ד סימן רפ"ז כתב נית שים לו מזוזה מכלן ומכלן וכיפה כתין קנת על ני המזוזות נמקום המשקוף לם יש נגונה עשרה טפחים קודם שמתחיל הכיפה להתקנר פחות מד' טפחים שהוא שיעור נונה הפתח לו יותר תייב דחשיב כיפה משקוף להת לפילו תחשב כל העינול סתום הוי נשתר שם שיעור פתח ולם לין נו עשרה טפחים קודם שמתחיל הכיפה להתקנר פחות מד' לף על נב שגגונה הכיפה יש נו עשרה תן הקרקע פטור מפני שלמעלה נעינול כשהוא מינר ולינו רחב ד' לין כלן משקוף דסתם משקוף למעלה מפתח הוא ולין פתח פחות מד' רוחב שלינו רחוי לכניסה ויליכה כי הרי דרך היכת דלין נגונה המזוזות י"ט קודם שמתחיל הכיפה להתקנר פחות מד' טפחים דנזה מוכרת הוא לחשוב נם עיקום הכיפה לל המזוזות להשלים שיעור נונה י"ט, ונזה שפיר כתב לפסול מטעמת דכשהוא מינר לין נרחבו ד' ולין פתח נפחות מד' רוחב שלינו רחוי לכניסה ויליכה ומחילת דליכת משקוף דסתם משקוף למעלה מפתח הוא והכת דליכת פתח מחילת ליכת משקוף, והנלנוז דנקט טעמת לפי שלין כלן משקוף זהו כדברי הרמנ"ם והשו"ע, והנה ידוע קושית הכ"מ שכתב נריך עיון לם הכיפה חשוב משקוף לפילו לין נונה המזוזה י"ט לתכשר ולם לין הכיפה חשוב משקוף כי הוריו המזוזות נגוהות י"ט מלי הוה לטו נונה המזוזות מבני

לכיפה מזקוף ונספר גבי הגולה והט"ז שכיסה לדבר אחד נתכוונו וכתבו לתרץ דאם המזוזות נטוהות י"ט מצינן ממקום שמתחיל להתעול שהוא המזקוף מה שאין כן נתין גגוה י"ט אין לך מזוזות אלא שתאמר **מה שמחעקם הוא נחשב למזוזה, ואם כן אין לך מזקוף שכל העיקום** כחוב מצינן ליה ואין לחתא יכול לעשות ממנו מזוזות ונם מזקוף עכ"ל, ולכאי קשה נתין גגוה ר' טפחים דאם מנרפינן העיגול לא המזוזות אין לה מזקוף ואם הוי מצינן כל העיגול למזקוף לא הוה לה מזוזות אם כן למה נתר הרמב"ם טעם הפסול והחסרון במזקוף יותר מבמזוזות דהא שפיר הוי מצי למיתר דפסול מפני שאין כאן מזוזות גגוה ר' טפחים וכן הקשה שם השערי ציון, ולחנם נרחה לי לקיים דברי הנחה"ג והט"ז לך אם לא כיוונו לזה והוא ז"ל דאל על גב דסל"ל להרמב"ם דנעינן מזוזות שוה ויבר מכל מקום מקומו נעיקום אין לחוש ואל"ל שיהיה יבר כמו נמלקט ורהיטני ולכן היכא דאין המזוזות נוגה עשרה טפחים נשלימות שפיר מנרפינן נם מן העיקום לל המזוזות וכיון דמה שמתעקם מעט ממנו נחשב למזוזות, הרי אין לו מזקוף דאין לחתא יכול לעשות מהעיקום תרתי מזוזות ונם מזקוף, ונזה אתי שפיר נם כן מה דהרמב"ם נני כיפה דייק וכתב דנעינן שיהיה נגוגה המזוזות עשרה טפחים דמשמע דנעינן שיהיה נוגה המזוזות נשוה נלי עיקום ר' טפחים, וגריס הפרק שם כתב הרמב"ם שחתל נתכלי המזוזה דנעינן שתהיינה לו שתי מזוזות ויהיה לו מזקוף ויהיה השער נגוה ר' טפחים דמשמע דשני שם החלל של הפתח נגוה עשרה ואין מקפידין על נוגה המזוזות שיהיה נשוה ר' טפחים, ונשערי ציון שם הרגיש בזה, ולהאמור אתי שפיר דנאמת אין מקפידין רק על חלל הפתח שיהיה ר' טפחים לגל המזוזות אין לחוש אם מקנתם נעיקום ורק זהו היכא דאיכא מזקוף נפני עלמו ולא נכיפה דאם אתה רואה להנטוע מן הכיפה לל המזוזות הרי תו לא תוכל לחשב לותה נם למזקוף והילכך נכיפה התנה הרמב"ם דנעינן נגוגה המזוזות ר' טפחים דוקא והייגו דמן העיקום של הכיפה לא נוכל לגרע להם, ומעתה מנואר דהלגוג אחיל נזה נשיטת הנאר הנאלה והט"ז דהיכא דהמזוזות נגוהות ר' טפחים מיד דאעינן כיפה מזקוף דהא אפילו אחשב כל העיגול סחום הרי נשאר שם שיעור פתח, כוונתו דכיון דאיכא נמזוזות לחוד שיעור נגוה שם כן אל"ל לחשב מן העיקום שום גירוך לל המזוזות, ואפילו היה כל העיגול סחום שלא היה אפשר כלל לעשות מהם מזוזות מכל מקום נשאר שיעור פתח והילכך שפיר הוי הכיפה מזקוף לגל היכא דאין נגוגה המזוזות ר' טפחים אז אמו צריכים לגרף נם הכיפה לל המזוזות וליכא תו מזקוף, ואתנם הלגוג לא אתא נזה כדנרי הט"ז, אכן נא מטעם אחר והייגו משום דהט"ז נמשך אחר דנרי הנ"י והב"ח דלהרמב"ם לא נעי כלל שיהיה רוחב הפתח ד' טפחים, אולם הלגוג אחיל נשיטת הרשנ"א והריטנ"א.והרא"ה והמאורי יוסף דנעינן מזוזות רוחב ד' טפחים ונם נטוהות עשרה נשוה כלומר ושלא יהיה כולו מעוקם דנמקנת אין לחוש לדרכינו ולהכי כתב הלגוג דהטעם דפסול נכיפה אין נגוה המזוזות ר' טפחים דאל על נב דמנרפין נם העיגול להשלים השיעור ג' טפחים אבל כל זמן דליכא ד' טפחים יהיה שייך לל המזוזות דאי אפשר לחלק מהלה לזה ומהלה למזקוף וכשהוא מיגר ואין רחב ד' אין כאן מזקוף דסחם מזקוף למעלה מפחח הוא ואין פחח פחות מד' רוחב ואיך שיהיה מוכח מדנרי הלגוג דסובר נם כן המזקוף אינו נפסל אם אין נרחבו ד' אלא היכא דליכא פחח ומחילה ליכא מזקוף דסחם מזקוף למעלה מפחח הוא ואלא כדנרי השערי ציון, לינרף דקשה לי על הלגוג והנחה"ג והט"ז דסל"ל להרמב"ם היכא דהמזוזות נטוהות עשרה מצינן העיגול למזקוף דאם כן אין מוכיח מזה הנמרא דאל"ל נגע והא ליכא למיתר דהרמב"ם נאחת סובר כהפרשים דפלונתא דכיפה הוא ענין אחר ואינו קשי כלל אלעיל אפלונתא דר"ל ורב אחא דאם כן הרי ים נלו לפסוק כרב אחא דצריכין לגגע דקיימא לן כר"ח נאיסורי וכמ"ש הנעל המאור ז"ל, והרמב"ם הרי פסק כר"ל וכשיטת הרי"ף ועי"ש דזהו משום דהא דכיפה מוכח דאל"ל לגגע להא לליכא למיתר דאל"ל פיסקא, ועיין נריטנ"א, ואולי מב"ש דחצינן כיפה מזקוף היינו דליכא נכיפה הפסק להמזקוף העליון שמוכח על העיקום שהוא סך ישרה ולא עקומה וכשר לף על נב דאל"ל נוגעת עיקר המזקוף, חאו רק היכא דאיכא נרגליה נגוה עשרה ורחב ד' והוי פחח נאור אז לא אימפת לן אם המזקוף הוא רחוק מהמזוזות דהא לא טוכל להכחיש ולומר דאין זה פחח מה שאין כן היכא דהמזוזות

לחעלה נעיגול מיגר ואינו רחב ד' דלא הוי פחח מחח אז נריכין שיהיה המזקוף על הפחח ומח והיכא דליכא פחח ליכא מזקוף.

(יב) **עוד הניח המשכנות יעקב רחימ לפסול קנה עקום חנרי חריטנ"א** נעירונין שכחב עיקרא דחילחא דלא חשיב פחח לענין מזוזה אלא כשיש מזוזות עומדות שוות מן הלד נגוהות עשרה כאי ושיהא למעלה סך שוה כאי, והשערי ציון הביא דחדין מזוזה אין רחיה להחחיר נעירונין להמקו"ח הנ"ל דחכשיר פחחי שיחלי נעורת הפחח ורק קולא הפשר למילף חדין מזוזה כחו הדין דחל"ל לינע ולא חומרא, ודנרי המקו"ח מוכרחין ומוכרחין דקנה מכלן ונחי על נניהן אין לך פחחי שיחלי יותר מזה ונם מכשירין נסיד מחוי על הכחלים ונם נאין נוגע הקנה העליון אל סם רחוק הרבה מהקנים שנצדדים ואין לך פחחי שיחלי נדול מזה עכ"ל.

ולע"ד דנרי המקו"ח אינם נרורים כלל כאו שכחבנו לעיל להבין על כל קון וקון מדנריו ואלי דאמר השערי ציון דדנרי המקו"ח מוכרחין ומוכרחין משום דנאין טוגע הקנה העליון אל סם רחוק הרבה מהקנים שנצדדים ואין לך פחחי שיחלי נדול מזה, חמיהני מאד דהלא נם נפחח דמזוזה כשר נאין נוגע הקנה העליון דהא זהו שמעחחא דכיפה דמוכיח מינה הנמרא דנם נעירונין ל"ל לינע מהא דמזוזה נם כן ל"ל לינע ונני מזוזה הרי לכולי עלחא פחחי שיחלי פסול ואם כן אין כשר נאין נוגע אלא ואלי דאינו ענין זה לזה דכיון דהלכה הוא דאמרינן נוד אסיק מחינחא אם כן נב אם אינו נוגע הרי נוגע ואל הוי נזה פחחי שיחלי כלל וכ"ש דקנה מכאן ונמי על נניהן דלא הוי פחחי שיחלי כיון דל"ל שיהיו חזקים וענים אלא לקבל דלת של קש, וכשר הנאחי לעיל דנם לענין היות מזוזה שני נעורת הפחח כזה כמ"ש הד"ק ונסיד מחוי על הכחלים כשר כחב החה"ד (סימן ע"ד) בענירוך הכותל חצינן ליה נרים ע"ש אם, ומ"ש השערי ציון דרחיית המקו"ח חזקה מהא (י"ל:) דאמה זמורה מילין לילין כו' דהוי נעורת הפחח לל אם זמורות יוצאין לנדדין ולא הוי פחחי שיחלי, לע"ד ל"ל דאחת הזמורה המחוחה מילין לא היו אם זמורות יוצאין כלל ורק הזמורות היו יוצאין נצדדי המחרים ולא אחת הזמורה המחוחה דהוי נמקום קנה העליון ומלי לטעון השערי ציון דהריטנ"א נעלמו שכחב דנעינן מזקוף אוה הנה הריטנ"א נעלמו ס"ל דפחחי שיחלי כשרים נעורת הפחח כמו שהניח המקו"ח מדנרי הריטנ"א הנה כנר כחבחי לעיל דזה ליאל ולא היו דנרים מעולם.

ענף ז'

(יג) ולדעחי עיקרא דהלי ספיקא לי ים לפסול קנה עליון עקום חלית נפלונחא דרב"י והרמב"ם ז"ל נפירוש הסוגיא דכיפה דלפי מב"ש הנ"י ונ"ח וט"ז וב"ך לדרב"י חיירי הסוגיא דכיפה אפילו היכא דאחחיל מן הארן להחעקם אם כן כיון דמזוזות כשר נעקומים מסחנרא דהכי מי כשר מזקוף עקום דולמי לא עדיף מזקוף מזוזות דכחיב להדיא נקרא נני מנות מזוזה ואם כן לפום שיטת רב"י ליכא ספיקא כלל נזה דכשר ועיקר הספק הוא לפום שיטת הרמב"ם והסרע"ב דמפרשי הסוגיא דכיפה נכיפה העשויה על הפחח ולפום שיטת כל המחנרים נעינן להרמב"ם שיהיה המזוזות נוגה עשרה נשוה נלי עיקום כלל אם כן כיון דעיקום פוסל נמזוזות יש מקום לומר דהא"ה דפוסל נמזקוף העקום והריטנ"א דפוסל נמזקוף עקום הרי פוסל נמזוזות עקומים כפי שיטת הרמב"ם כנ"ל אבל לרב"י דמכשיר נמזוזות עקומים אין מקום לומר דיהיה עיקום נמזקוף פוסל ולפי"ז נם אם נימא לדרב"י פסולא דכיפה למזקוף הוא משום דאין המזקוף רחב שם ד' טפחים אלא מהא דכיפה ליכא רחיה נקובה לפסול קנה עליון עקום דטעמא דכיפה ע"כ משום עיקום הוא דפסיל ואלי דהניח השערי ציון משיטת רב"י וכמו שהנאחי דנריו דרב עכ"ח הקודם, הנה נאמת ליכא סחירה נזה מידי ולא חש לקוהיה דאמן מסחפקין רק לפום שיטת הרמב"ם ושו"ע דנעינן נמזוזות שוה ועקומים פסול ל"ש לדון מהו נמזקוף ולא לפום שיטת רב"י ולפום שיטת ה"ח וב"י ונ"ח וט"ז וב"ך הנה להרמב"ם וכן להשו"ע לא חליא אישור פחח נרוחב ד' טפחים כלל והויין מזוזות מעליא נם נאינו ד' והכי נמי דהוי מזקוף מעליא לף על נב דאין נאחרו ד' טפחים ואלי שחטייה דשיטת רב"י להניח מחנה דחיה לדידן דקיימא

לן כהרמנ"ס והשו"ע, ולפום שיטת הריטנ"ח והרח"ה והמאוקי יוסף והלבוש הנ"ל דס"ל דגם להרמנ"ס דנעי מזוזות שוות נעירן נמי כן שיהיה רוחב הפתח ד' טפחים מכל מקום מ"מ לפשר לומר דטעמת דפסולת דכיפה הוא משום דלת הוי המשקוף רחב ד' טפחים וכיון דמפרשינן הסוגיא דכיפה על הפתח אם כן כיון דהמזוזות נמוכין עשרה ורחבין מרובעה טפחים הרי ע"כ הכיפה שלמעלה נמחילתה היא רחבה ד' טפחים ת"ל הריטנ"ח נחידושיו ליומא (י"ח:) ניירסת רש"י ז"ל ושון שאם יש נרגליה עשרה שחיצת פי' שרגלי הכיפה העומדים ישרים קודם שיתעקמו נמוכין עשרה והוא גיס ניכיהם רוחב מרובעה שזה שיעור פתח ולא מיבעיא ליה לנמ' לפרושי דהא פשיטא דנלמו הכי לא תניא פתח, ועוד דמסתמא הכי ליתנייהו והרי יש כאן מזוזות פתח נתורין ואף על פי שהמשקוף הוא משוקע ואינו יכר ליכא למימר דלא מייצינן להכי דהא מקורה הוא מיהת מ"מ שמי שדרך כל נגין כיפה גיס על הכיפה נגין יכר והוא משוע משקוף ואף על פי שאין המזוזות מונעות נו מתיא כמאן דאמר פרק קמא דעירובין אינן נראיין לינע וכן נמי אם לפום מדא נירסת ספרי תלמודא סייענא מהא למאן דאמר אין נראיין לינע מ"מ נמי לפום נירסת אחרית דהתם דאפילו מאן דאמר נראיין לינע ואם לא נענו אינו משוע פתח זהו היכא דאיכא לתרוץ נמתים אבל הכא דליכא לתרוץ כמאן דנעבו דמי עכ"ל, והנה נדנרי הריטנ"ח יש לנו מידוע דנר דתפרס הכי נם לרש"י, נרס להרמנ"ס וכפי מאי דפסק כהרי"ף דקיימא לן כרב נחמן דאי"ל לינע וע"כ מהא דכיפה הוא הסייענא כל"ל ומוכח דפסול משקוף עקום ואף על נב דליכא נ"ה רוחב ד' טפחים, ואמנם י"ל דרך היכא דכולו עקום הוא פסול ולא נמקנתו נעיקום והיכא דאין המזוזות נמוהות עשרה לא על נב דלפשר לנרך מקנת מהעיקום מכל מקום יפסל מטעמא דאין לו משקוף ואי מפשר לומר דאין לנאי דנרים והיכא דנמוהות עשרה נלי הכיפה הרי תהיה כל הכיפה משקוף וכולו עקום פסול, וזהו לפי מש"כ נשף הקודם לי"נ דנרי הט"ז והנאה"נ, אלמא נט"ז עצמו נסע"ק ג' תפרס דלהרמנ"ס נעי שהמזוזות יהיו שוות עד עשרה טפחים ואפילו מקנתו נעיקום נפחות מזה פסול מלנד היכא דהיה נמוה עשרה קודם העיקום מ"מ נם חלל שלמעלה שייך להיות המזוזות שהמנדדים והכל נכלל שערייך, והנה סנרת זו לא שייך נמשקוף עקום דכל תורך המשקוף הרי הוא כולו שיעור מיוחד כמו נוטה עשרה להמזוזות, ואם כן נם להט"ז נמשקוף נם מקנתו נעיקום פסול, וכ"ד כל האחרונים לפום שיטת הרמנ"ס והשו"ע דנמוזות פסול עיקום נמקנת והכי נמי נמשקוף, ונאורח"ח נשו"ע סס"ג סס"ג כיפה (פי' שער העשוי ככיפה רש"י) אם יש נרגליה דהייט קודם שהתחיל להתענל פ' טפחים מותרת משום נורת פתח, ועיין מנ"י הניח נדרי הרשנ"ח נתשובה והו כשיטת הרמנ"ס והשו"ע ניורייד נני מזוזה וכן משמע כל האחרונים דכוותת השו"ע דלא מצרפינן מקום העינול לנוטה יו"ד טפחים שנריך להיות נורת הפתח, ואם כן י"ל דהכשירו דקנה העליון הוא נם כן לא מנד העינול רק משום שדרך כל נגין כיפה גיס על הכיפה סך וננין יכר וקיימא לן כמאן דאמר דאי"ל לינע וכנ"ל אבל אם לא היה סך וננין יכר על העינול הוא פסול דהקנה העליון שהוא נעינול ועקום פסול למשקוף כמו שפוסל נמזוזות.

ולכאורה היה אפשר לומר דנני עירובין דהוי דרנן יש להקל כרש"י דמתיר נמזוזות עקומים וכ"ש נמשקוף עקום ונם נדנרי השו"ע נאורח"ח סס"ג הנ"ל נשום לג להא דרשום פי' כמ"ש רש"י שער העשוי ככיפה, והייט דלרש"י כל השער עשוי ככיפה דמיירי לפילו נמחיל מן הארץ להתעקם, אבל להרמנ"ס הא מיירי נכיפה העשיה על פתח כמ"ש הנרא"ש ניורייד שם, ונם נפט"ז משנת הלכה כ' כתב הרמנ"ס פתח שנורתו כיפה כו', ונם לשון הרשנ"ח נתשובה שהתא נש"י שם נאורח"ח הוא מנוי שיש נרחבו כיפה כו', ומעתה התחנר נשו"ע דשיפה מלשון הרמנ"ס והרשנ"ח הנ"ל נם הניח פירש"י דמיירי דמחחיל העיקום מלמטה וכל זמן שיש נרחבה כפי שיטת רש"י דמיירי דמחחיל העיקום מלמטה אפשר דקי' הכל כלל דמ"ט טפחים דנמשקוף העיקום שהוא מן הרגליים ואחר כך נחזר לעינול ולמשקוף ואם יש נרגליה היינו נמקום דליכא רחב ד' טפחים שכתב דהייט קודם שהתחיל להתענל אלא יהיה רוחב ד' טפחים אם היה שם עשרה טפחים מותרת משום נורת פתח דכשר נם נמזוזות עקומים, וכ"ש דכשר נמשקוף עקום, ואולם הדנר קשה להעמיס נדנרי השו"ע שיטה אלא הונח נש"י כידוע, ולכן יותר ונוסחנרת דדעת הנ"י דנם לענין עירובין אין להקל נמזוזות עקומים ומחילת דהכי נמי נמשקוף כנ"ל, ונאחת האי מידושא דהנ"י ונ"ח וט"ז וש"ך ניורייד סימן רפ"ז לדרש"י כשר נמזוזות עקומים אינו מוכרח כל כך, ונחידושי הרשנ"ח ליומא משמע להדיא דסונר דנם לרש"י נעינן מזוזות שוות כנ"ל, ולהלכה הכין הוא דעת כל הפוסקים ה"ה הרמנ"ס והרשנ"ח נתשובה ונענותה הקודש שער נ' דין נ' והריטנ"ח ותורו הרא"ה והמאוקי יוסף והלבוש והמחנר ניורייד ונאורח"ח דנעינן מזוזות שוות ולכן אפילו אם נתיר נמזוזה היכא דמחחיל להחעקם מלמטה דנריך לקנוע מזוזה נלי נרכה אנל נני עירובין אין להקל נמזוזות עקומים ומחילת דהכי נמי נמשקוף עקום אין להקל.

ואמינא עוד דיל דנם לרש"י לא כל העקומים כשר דנעקום כונת כמה פעמים מנד זה לנד זה ומוזר חלילה ודלי פתחת שיהא כהאי נוונא לא ענדי לינבי וגרע מהא דכיפה, ומהא דפתחי שיהא דפרק קמא דעירובין דלא פירש"י מלישא דמאן דאמר דלית ליה תקרה דמיירי נאין נכנם ואין יוצא כדפירש"י למאן דאמר דלית ליה שקפי, אלמא אין רואיה דכשר נמשקוף כהאי נוונא היכא דהוא יותר מנ' טפחים דלא מתרינן לנוד וכ"ש לעיל נענף נ', ולכן נעונדא דוורשת דנרפו את עמודי הטעלעגרלף לעירוב ולאחר החוט של הטעלענרלף קנוע על הזכוכית נגד העמודים והוי נורת הפתח מן הנד דפסול ולא רצו הירחים לסמוך על המקילים נזה, לכן קנעו קלעיל נגוה עשרה טפחים תחת החוט נתחילת המקום שרצו לנרף הטעלענרלף וכן קנעו קלעיל תחת החוט נסוף המקום שרצו, ואולם ניחים היה החוט למעלה אינו יכר והיה מחעקם כמה פעמים מרחוב זה לרחוב זה ומוזר חלילה כי לא היו עומדים עמודי הטעלעגרלף שנחיים כולם נגד ונרחוב לחד נשוה, והורה הגאון נעל שערי ניון דכשר משום דאין לחוש לעיקום נקנה העליון כלל, ולהחנואר לא טו הורה דרליית המשכנות יעקב חזקה, דעיקום פוסל נקנה העליון, ועל עיקום היותר מנ' טפחים ליכא כלל רלית להקל, ומה גם נעיקום שהוזר חלילה ומחפכך כמה פעמים מן הנד להנד דיל דגם רש"י מודה לזה דאסור.

ופרי הכרס לאבר לאחנו נוגרים נזה ומסקנת הדנרים לדינא נקנרה נס"ד שנה המה.

(א) הקנה העליון של נורת הפתח אם נמשך לרכו הוא יולא מנין הקנים של הנדניים אם הוא ג' טפחים לליכא לנוד הוא פסול דהעיקום הוי כמאן דליתא ועיקום פוסל כדעת המשכנות יעקב, ואם החוט העליון נכפף למטה יש ליזהר לתקנו, ומה גם נעיקום שהוזר חלילה ומחפכך כמה פעמים מן הנד זה לנד זה נין שני העמודים של הקנות הוא פסול, ואפשר אם נחחילת העיקום ועסוף העיקום עומד אם תחת החוט קנים כשרים אם כן הרי כל שני עמודים הוי נורת הפתח נפני עלמו וכשר דהוי הכל יכר.

(ב) נקנים לנורת הפתח לעירוב פוסל גם כן אם נעשה כפתחי שיחלי אמן מו עץ נכנם ואמן יולא עץ יולא, והיכא דליכא ג' טפחים נין זה לזה גם להט"ז פסול, ולהחוספות שנת אפילו נפחות מג' פסול דלא מהני זה לנוד, דהפסול הוא משום שאין עושין פחח כהאי נוונא, ונדנרי המקו"ח שהכשיר פחחי שיחלי נקנים לנורת הפתח דעירוב אין להם יסוד כלל, ומ"ש נשם הריטנ"ח לא היו דנרים מעולם וכמ"ש נענף נ'.

(ג) נשו"ע יורייד נה' מזוזה לא הוזכר לפטור ממזוזה היכא דהשקפי מו המשקוף הוא אמן נכנם ואמן יולא, ונשו"ת שערי ניון החליט דשו"ע דמיירי נמזוזה כהאי נוונא, ואינו מוכרח כלל דיל דרנותא הוא דקתאמא לן דאפילו פני הכותל שוה ואין להם מזוזות פטור כ"ש היכא דנורת הפתח הוא מקולקל ואינו יכר, ונטור ונלנוש מפורש לפטור, ולע"ד אין להחחיר כלל נזה לקנוע מזוזה אפילו נלי נרכה, ועיין נפניס נענף ד'.

(ד) נאחי אדם כי מזוזה נסעיף ו' פסק דאם הפתח עשוי ככיפה ומחעגל מהאמן אם יש נגונה עשרה טפחים לפחות ורוחב ד' טפחים חייב, ומשמע דש"ל דחייב לקנוע מזוזה ולנרך כדין, ואחיהני לך לת מה לשיטת הרמנ"ס והרשנ"ח ורא"ה והריטנ"ח והמאוקי יוסף ולנוש דנעינן מזוזות שוות, ומה נם

המדנרי

דמדברי הריטב"א ניותא דגם רש"י הכי ס"ל, ולכן נראה לפילו לס נתו להחמיר ונחוש לשיטת רש"י, וכפי הנוגע הש"י ונ"ת וט"ז ושד"ך נשיטתו, מכל מקום מסור לו לנרך על קניעת מזוזה נפתח כזה ויקנעה בלי נרכה לו עם מזוזה לחרת שמוייב לנרך עליה, וכ"פ נסדה"ת.

(ה) ומכחת נזה גם לזכות והגלה לנעל החי לוס זיל דכתב שם נסעיף י"ז דלס הניחה למטה מזלים העליון פסולה ונריך לקוצעה ניתין הכנסם ולס קנעה משמאל פסול ונ"ל דלף על פי שנריך להסירה ולהניחה כדין מכל מקום לשלם לא ינרך, עיין ני"ט עכ"ל, והרב מהר"ם נהלנפריעד ז"ל נקש"ע כתב על זה ולא ידעתי טעמו ופסק שם נקנעה משמאל ולמטה מזלים העליון ונריך להסירה ולקנעה כרחוי וננרכה, ולע"ד הנדה עם הח"ת נזה ולהניחה מעיקרא למטה מזלים העליון ודלי דל"ל לנרך כשמסירה וקונעה נתחילת שלים העליון, דהא דעת הטור נזה דלס ניחה לא מעכב, והייט משום דס"ל דכיון דלחר שמולל מצוה להניחה נתחילת שלים העליון, משמע דמצוה הכי ולס ניחה לא פסל, ואם נס לפוס מלי דפסק הש"ך נסימן רפ"ט סעק"ד כהירושלמי דכשהפתח נגוה הרבה ולס ניחה נתחילת שלים העליון תהא למעלה מכחפיו נריך להניחה למטה מזלים העליון כדי שירחנה הרי דנדחה הלי מצוה ניחה נתחילת שלים נשביל שירחנה, וזהו דעת הרבה פוסקים דלקמ"ד ומרדכי ונ"ת והנהת דריסה ועט"ז וט"ז ושד"ך ונלה"ג ונלה"ט סימן רפ"ט סעק"ג ומש"כ הקצ"ע דהנלה"ט לא העתיק דנרי הש"ך נזה הוא שגגה וכ"פ נסדה"ת והח"ת שם ומוכח מזה דהמניחה למטה מזלים לינו פסול נמור כיון דנדחה נשביל שירחנה ולס כן נודאי לליבו נריך לנרך כשחחר וקונעה נתחילת שלים ונשייכי קרנן סוף מגילה הקשה על התוספות שכחבו דהירושלמי חולק על ש"ס שלנו דהא נס בירושלמי קלחר שמולל ניחה נתחילת שלים העליון ולפילו הכי מסיק שיניחה כצנד כחיפיו ולא קשיא מידי דשיטת החוספות משום דצנגלי נחר זה מקרא דוקדרחם וכחנחם מה קשירה צנונה לף כחיבה צנונה לס כן מצטע דשיכוכא הוא, ולולם הפוסקים הנ"ל ס"ל דלף על נב דנחרי מקרא מכל מקום מדקלחר לשון מצוה נזה משמע דלינו לעיכובא.

(ו) ומעתה י"ל נקנעה משמאל לף דנזה גם הטור מודה דפסול לנחרי דלא מצינו נזה נגחרת לשון מצוה, ולחנם נשחילתות פרשה עקב כחב ומצוה להניחה נשקפת לימין כד עייל, וכן הוא נהלכות גדולות לח"ב להטור הבי י"ל דס"ל להשחילתות והנה"ג נזה דקנעה משמאל לינו פסול לנחרי, ועוד דהא י"ל מה קשירה משמאל והיינו מקום המצוה דחפילין הוא משמאל לף כחיבה משמאל דזה הוי מחב כחו הקישא דכחיבה לקשירה לענין נוגה כן נימה לענין ימין ושמאל ונסוף פרק הקומן דריש ר' נחן להיפך קשירה לכחיבה לענין עשיית המצוה דמה כחיבה נימין כר', ולענין מקום הנחת המצוה נקיש כחיבה לקשירה, ולכן דיו דניחת דדרשא דניחך דרך ניחחן הוא רק למצוה ולא לפסול לנחרי היכא דקנעה משמאל והילכך כשחוזר וקונעה נימין נראה לי דפסק הח"ת שריר וקיים נזה דל"ל לנרך ופסק נרכות להקל, והגלפע"ד כחנחי וחחחי שחי לראיה, נלום הק'

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רג ומג"ד דק"ק
מאנטשעסטער. ענגלאנד

סימן י"ב

שאלה כותלי המבוי והבתים אי מהני במקום קנים בצורת הפתח.

(א) **תשובה**, רגיטו מרן הרמ"א ז"ל כתב נדרכי משה סימן שפ"ג וז"ל, וחחיכאי על מה שכחנו החידוש שחערנין על ידי חבל הקשור נשני המנוי לו החגר דלא ידע מה לחזן ניה דחיטו לא קורה דנעיגן רחנו טפח ונם חיטו צורת הפתח דהא נעיגן קנה ח"ב

מזוזה וקנה מכחן וקנה על נניהן ולין לומר נם כן מחחר שנקשר נשני נחים הנה הנחים עולים משום קנה מכחן וקנה מכחן והחבל שעל נניהן הוי הקנה שעל נניהן כמ"ש לעיל סימן שפ"ג דלפילו נחי על נניהן מהני וכעין זה כחב מהרלח"י נחה"ד (סימן ע"ד) דלי נכהלי נוחת מחזיק צורת הפתח שם כן לין לך קורה שלין נו צורת הפתח ולס כן לחלי הנריכו נו רוחב טפח, ולכן הדנר נריך עיון מלין פשט המנהג כי נראה נעיני מנהג טועת הס לא יעמיד למטה תחת החל קנה מכחן וקנה מכחן נגונה עבר ולח נדון משום צורת הפתח לף על פי שחינו מניע נחבל ונודאי הרחשונים כך הנהינו אלא שהחרונים טעו ולא חבינו אל הקנים שנגדדים עכ"ל, והן הן דנרי הרמ"א ז"ל נפריסחו המפה להשוע"ע נסימן שפ"ג סעיף כ"ו נהגה עיין שם, ומנח"ת סעי"ק כ"ח דכותלי החנוי לין נחשנים נחקוס הקנים והיו לפילו לס קשר החבל למעלה על הנחים מחם לא מהני כדחוכח מדנרי הלח"ת, וכן מפורש שם נט"ז היכא שקשר על הגג עיין שם, ונחשונת נו"ב מהל"ח חלי"ת סימן מ"ג ז"ל, ולחמנס זה יהוע שפוס כותל לינו עולה משום קנה לס לא שיש לומר דנר טולט מן הכותל כחנואר נחמ"א סעי"ק כ"ח, וכן הסכמת כל החחרונים ז"ל.

ברם מטינותא דרנותינו הקדושים ז"ל לחיכא דיש לי ללמוד זכות על מנהגן של הקדמונים ז"ל דלא הי מהנהן נטעות כלל ולא נכשלו חיו נחיסור טלטול שנת ומהנהג נחיסד ע"פ שיטה חזקה מדין התלמוד הגנלי והירושלמי והפוסקים הרחשונים ז"ל לשר מפיהם חלו חייס.

ענף א'

(ב) **גרסינן** נמנחות (ל"ד.) חחר לחיחר הלי פיחחת דלקרנח חייב נחזוזה ס"ל רב לשי לחחיחר והא לין לה פנימין ס"ל עדי פנימי ופירש"י דפיחחת דלקרנח הוא נקרן זוית של נית, ופריך והא לין לה פנימין ומזוזות חלא רחשי הכחלים ושני דרחשי הכחלים הן הן הפנימין והרח"ש מפרש פיחחת דלקרנח שהפחח חחלח כל המזרח ומניע חנפון לדרום ופריך והא לית לה פנימין חלא כותלי הנית של נפון ודרום ושני דלף על פי שלין נראין כפנימין חלא כותלי הנית שנמשכין עד שם מכל מקום פנימין הן ויש להעיר למה חילק הרח"ש לפרש כפירש"י והא ליכא דפחחת דלקרנח משמע טפי כפירש"י דהפחח היה נקרן זוית, והן לחח דלחמרו פרק קמח דעירונין (ר.) דפיחחת נקרן זוית לא ענדי חיכא, ולחנם הרי התוספות שם כחבו דחיינו לס עשאה כעין פחח נמזוזה ומשקוף הוי שפיר פחח כדלחמר שם לעיל (ה.) דפחח ליה נקרן זוית, ונריטב"א תירן דחיכא לחלק נין מנוי למנוי ולס כן נפחחת דלקרנח דהוי ננית וגם חיכא משקוף והכחלים נמקום מזוזות הרי שפיר הוי פחח נס נקרן זוית ולפשר דהא החם פליגי נחחילת מנוי דרב יוסף לחמר דשיערו נדי טפחים ולנני לחמר נחרנע לחוות דחנית לין מנוי ניחר טפחים היכי משכחת לה שיהו נחים וחצירות פחוחין לחוכו ולי נדי טפחים היכי משכחת לה דשנעוו חצירות שחים ולין פחח פחוח מדי ולין יפחח פחח רוחנו די נחשך המנוי שלינו חלא די חיה מקום הפנימין כו', ומוקי רב יוסף דפחח ליה נקרן זוית, ופי רבינו חננאל ז"ל דלנני ס"ל דפחחים נקרן זוית לא ענדי חיכא, ועיין נרח"ש דפסק כלנני ולפי זה לפיר חילן הרח"ש למוקמי נקרן זוית משום הה חינו מנוי דפיחחת נקרן זוית לא ענדי חיכא חכל לס עשאה לין הכי נמי דהוי פחח ולינ נמזוזה ודיעת הרח"ש הוא דלנני ס"ל דלא הוי פחח נקרן זוית ולפילו לס עשאה משום דלפילו נטת ונמזוזות ומשקוף הנה פחחים נקרן זוית לא ענדי חיכא ונטלה דעתו של העשה וחלא כרש"י ולפי שפיר.

ובזה יתנלה לנו הטעם יקר להשטת הרמנ"ם הא דלחיחר משום דמפרש הא דלחיחר כפירש"י והא דמשך מנוי פסק כלנני וס"ל כפר"ת, ומכ"ש לדעת הרח"ש דלנני ס"ל דלא הוי פחח נקרן זוית כלל

(ב) ואכתי י"ל לחקור לס רש"י מוכה לדיוק דהרח"ש נפיחחת דלקרנח ומשום דקשיא דהא דמנחות (ל"ג:) דלחמר רב חסדא לכסדרה פטורה מן המזוזה, ופירש"י דלכסדרה שנשה דפטות סחומות נלא פחח והרניעית פחוחה לנחרי מחחת לנל לחעלה י"ם דופן מעט המחזיק לח הסכך ומוכח מהכא דלס דופן לחח פרוצה לנחרי לא חמרינן דכותלי הנדדים הוין

נחקוב

נמקום מזוזות, וזהו קושיות הפרישה ניו"ד סימן רפ"ז על שיטת הרא"ש ונעתרך לסנורות לתרן זה כמו שיגוזר ואם כן י"ל דרש"י ס"ל נאמת דהיכא דהפתח מחלק כל החלל אינו חייב נמזוזה ושאני פתחי דלקרנות שעשוי הפתח נקרן זוית נמקטע דנזה מיכר טפי דרשי הכותלים היוין הפנים והמזוזות, ורהיה לזה מהא דאיתא סס נמנחות דנ פפא אקלע לבי מר שמואל חזא ההוא פתחא דלא הוה ליה אלא פנים אחד משמאלא ועבידא ליה מזוזה ל"ל כמאן כרי מאיר דאמר דסני נפנים אחד אימר דאמר ר' מאיר מיימין משמאל מי אמר כר', ופירש"י דהך שנדא מיירי שהיה הפתח אצל הזוית ואיר הפתח הוא הזוית (עיין הנהת רש"ב), ואין אנלו כלום ואין לו פנים אלא קף שסונר נו עכ"ל, ונראה פשוט לדרש"י שונדא דפנים אחד הוא מתא כפי רה"נ והאלפס נעירונין נהא לסורת הפתח שעשאה מן הנד דהכותל שנמקטע נזוית הוא נגד אחד להפתח ואין אנלו כלום דסס אין לו פנים ורק נגד הנאי היינו נשטת הכותל שנמצע נאמצע הנית קודם קרן הזוית סס היה פנים אחד הסך אסנור נו הפתח ואיר הפתח היה נזוית אצל הכותל, ואנשור הוא דרב חסדא דאמר נורת הפתח שעשאה מן הנד לא עשה ולא כלום, הפ"ת לפי פירוש רה"נ והאלפס י"ל דטעמא דס"ל ננישור הפלונתא דפנים אחד כפירש רש"י הנ"ל, ומוכח דהכותל אינו מצטרף ואינו נחשב לפן, ואולם הרא"ש פי' עונדא דאר שמואל דהיה פנים אחד מנד שמאל וכותלי הנית שכנגדו היה עונר ומתוך להלאה מן הפתח, ונראה דהרא"ש אזיל לטעמו נהא דפתחא דאקרנא דסונר דהיכא דהפתח מחלק כל הזופן הרניעית אתריהן דהכתלים שנגדדים היוין פנימים ומזוזות ואליביה דהרא"ש י"ל נהא דפרק קמא דעירונין דלא אפרשינן נורת הפתח שעשאה מן הנד כפי פירוש רה"נ והאלפס זהו נס כן משום דס"ל דנכהאי נוונא נס הכותל הוי כפנים והילכך לא היה לפשר לו לפרש כפירש"י נהא דפנים אחד דהיה הניר של הפתח נזוית הכותל דאם כן קשה למה אתריהן דהוי זה פנים אחד ואתאי לא ניתא דהכותל הוי נס כן כמו כן הנאי ולהכי ס"ל להרא"ש דהכא מיירי דהכותל היה ענר להלאה מן הפתח נאופן דליכא הכא דאש וקנה כלל ומשום דאם לא כן הוי מצטרף דאש הכותל והוי שני פנים דחייב נמזוזה נס לרנבן ונס אם היה הפנים נגד שמאל היה מחייב נמזוזה מנד ימין על הכותל דהוי כפנים, ולרש"י דנכהאי נוונא נמי הוי פנים אחד ואינו מצטרף הכותל קשה מ"ש מפתחא דאקרנא דאתריהן דרשאי הכתלים היוין נמקום מזוזות ול"ל דהאם משום דנקרן זוית שאני דנמקטע ניכר טפי נלישנא תודי רשאי הכתלים דהיוין נמקום פנים ומזוזות, וכן הוא נתוספתא פרק קמא דעירונין ירושלמי (שם הלכה ו) היתה קרן זוית זו יוצאה מכותל זה וקרן זוית יוצאת מכותל זה נידוונות כלאיים, ולפ"ז מוכח לכאורה נדור דרש"י אינו סונר כדיעת הרא"ש דהיכא דהפתח היה מחלק כל המזרח.

(ג) **והטור** ניו"ד סימן רפ"ז כתב פתח שאין נו אלא מזוזה אחת כנון שמנד האחר עונר הכותל להלאה מהפתח אם המזוזה מנד ימיני חייב ואם הוא מנד שמאלי פטור ואם הפתח מחלק כל הרוח חייב שכותלי הנית שמן הנדדים חשונין כמזוזות עכ"ל, חכו כהרא"ש נשני הדינים הן נפירושא דפנים אחד והן נפירושא דפיתחא דאקרנא, ואולם רניבו ירוחם (נתיב כ"א ח"ז) כתב פתח שאין לו פנימין כנון שהפתח כל כך רחב כמו רוח אחד מהנית והכותל מכאן והכותל מכאן של הנית הן פנימין חיינת נמזוזה וכן אם אין לה אלא פן אחד כנון שהפתח נקרן זוית ומנד האחד הוא כותל הנית מקום פן ומנד השני הוא פן ודוקא שהפן מיימין לנד הפן משמאל פטור מהמזוזה עכ"ל, והנה זהו הרכנה נין הפירושים דנפתחא דאקרנא פי כהרא"ש והטור ונהא דפנים אחד לא הזכיר דהכותל שנער להלאה מהפתח ומוכח דחפס נזה פירש"י ונספר נה"ק כתב דשיטת רש"י דנפיתחא דאקרנא שעשה שני הכתלים נהקרנות קרוים וכשאר ניניהם ריוח ופתח העשוי סס נאלכסון נאמצע הקרן הנה נזה שני רחבי הכתלים כפיימין כאלו עשה סס פתח נאמצע כותל אחד דמקנת כותל שמנד זה ומקנת כותל שמנד זה הוי שפיר כשני פנימין מצל גני פנים אחד דפירש"י אצל הזוית אין הפתח נאלכסון נזוית אלא אצל הזוית לדמיון כשכלה כותל נשונית הנית ריוח נכותל מזרחית אלא והפתח רק סס נכותל מזרחית ומש"כ רש"י ואיר הפתח הוא הזוית ר"ל שהאלא שתחוץ על ניבה תחלת הריוח לפתוח הפתח, ונזה ס"ל לרש"י דכותל

נפונית אינה נחשנת פנים לפתח שנרוח מזרחית שהרי עשויה רק לכותל נפונית ולא עבור מזוזה להפתח שנרוח אחר ומזה מנואר לדרש"י דינו של הרא"ש שפיר' שהפתח מחלק כל הרוח והכתלים שנצפון ודרום סס פנימין לפתח של רוח מזרחית אינו אחת דאי אפשר לחשוב הכותל שאנד אחר שהוא פנים לנד אחר, ורניבו ירוחם שפי' נפתחא דאקרנא כהרא"ש ונהא דפנים אחד כפירש"י סותר דנרי עצמו תוך כדי דיבור ונריך עיון עכ"ל, ואני אומר דכיון דנרי רניבו ירוחם אינם עולים יפה אם כן זהו עד היותר נדול דשיטת רש"י אינו כמונן הנ"ל, ואפשר לומר משום דנעינן שיהיו שני המזוזות שוים נגוונא אחת דאז מינכרי מילתא טפי דלא הוי כאן פירצה או חיסה חסרון שלא נגמר עדיין מלאכת הפתח ועתיד הוא להשלימו, ולכן היכא דאיכא פנים אחד אינו מצטרף רחב הכותל שיהיה נמקום פנים אחד אל גב דיתכן אחר רחב הכותל מכותל נפונית יהיה נהשב לפתח שנרוח מזרחית אחר על גב דהיא עשויה רק לכותל נפונית ולא נשביל מזוזה לפתח אחר מכל מקום הא לא איכפת לן ורשאי להחשיבו למזוזה נשביל פתח אחר רק עיקר טעמא דפנים אחד דאינו מצטרף רחב הכותל זהו משום דהפן האחד שנאלה השני מעיד על רחב הכותל שכנגדו דעתיד הוא להשלים סס ולעשות נס סס כן דכיון דנחית לפנין מסקנא יעשה נס נמקום רחב הכותל כן נכדי שיהיה שני המזוזות צוין זהו דרכן של פתחים ותפארתן של נתים ואם כן נפתחא דאקרנא דליכא פנים כלל עדיפא דשני רחבי הכתלים הם נגוונא אחת והויין שפיר נמקום שני פנים דלא נחית לפנים כלל ואם כן לפי"ז שפיר י"ל דרש"י מודה לדינא דהרא"ש וטור היכא דהפתח מחלק כל הרוח חייב שכותלי הנית שמן הנדדים חשונין כמזוזות והא דלא פי' כן להא דפתחא דאקרנא ובהרא"ש י"ל דזהו משום דליכא דפתחא דאקרנא משמע טפי דהפתח היה נקרן זוית ולהכי רנוחא דנכהאי נוונא אינה חיכין נפתחים נקרן זוית ענדי תיבי והתוספתא והירושלמי הנ"ל וכ"ש היכא דעשה פתח נמזוזות ומשקוף אצל מודה הוא לדינא דהרא"ש ולהכא סתירה נדנרי רניבו ירוחם ואתי שפיר.

העולה מזה נקנרה לדינא דלהרא"ש והטור ורניבו ירוחם נני מזוזה אם עשה פתח נקרן זוית הנית נמקטע נאלכסון שעשה שני הכתלים נהקרנות קרוים ושאר ניניהם רוח סס לפתח נאלכסון הנה פתח כזה לפ על נב דעשוי נמזוזות ומשקוף י"ל דפטור ממזוזה משום דפתחא נקרן זוית לא עדיף היכא דקיימא לן כאחני נתחילת מנוי ואם כן לא קיימא לן כהתוספתא והירושלמי הנ"ל אלא דיש לפרש התוספתא והירושלמי דלא מיירי נקרן זוית כלל רק דהכי קאמר אם ניפופים יוצאים מכותל זה וכן קרן זוית מכותל שכנגדה ניהון כלאיים ואי"ל לחי אחד ואחני דס"ל דפתחים נקרן זוית לא עדיף היכא דלחיים ואי"ל דזהו דקתמחא לן התוספתא והירושלמי (והא דעני שיצא מכאן ומכאן זהו לר"ש דעני לחיים כתי"ב נש"ק אלו דמיירי נחיר)

ונם נקי"ע ופי"ת נראה דמפרשי דלא מיירי כלל נקרן זוית.

ואיברא דהאי דינא שכתנו לפום שיטת הרא"ש והטור ורניבו ירוחם הוא מילתא חדתא וכמה מקומות ומה נם נאנגליא ואמעריקא יעבו הרנה פתחים העשוים נמקטע הקרן נאלכסון שיעשה לשני רחנות נם יתד והמטבח דקונעים נהם מזוזה נגרכה, ולנרניט יש למוש שלא לנרך על מזוזה זו משום דלהרא"ש והטור ורניבו ירוחם פתח כזה פטור ממזוזה ונם הרמנ"ם י"ל דסונר כן ולהכי השמיט הא דינא דפתחא דאקרנא ואם כן ודאי דאין לנרך על קניעת מזוזה כזו ונוחר דהאידנא דכשהכה דרא ועבדי אינשי פתחא כהאי נוונא לכן איינ נמזוזה כדין ומנרך עליה הוא דנר קשה ונריך עיון טונא ולכן מחמת חשש נרכה לנטלה יותר טוב שיקבענה נלי נרכה לו עם מזוזה שמנרך עליה.

עוד נתנאר דלהרא"ש והטור אתריהן דכותלי הנית נחשנים למזוזה נין היכא דשני המזוזות שוים שהם מכותלי הנית נין היכא דאנד אחד אינא פן ומזוזה אחת ואנד השני כותל הנית הוא מזוזה להפתח שנאד זו לעולם אפילו היכא דהכותל אינו עשוי למזוזה לפתח שנאד זו דהכי מצוינן כותל הנית לו שני הכתלים למזוזות ונם רש"י ורניבו ירוחם הכי ס"ל אלא דלרש"י ורניבו ירוחם נעינן שיהיו שני המזוזות שוים והיכא דאנד אחד אינא פן ומזוזה אחת אחד כנ"ל

והנה נפרק קמא דעירובין (י"ח:) נפלוגתא דר"מ ורבנן אזדא לי הקנים שמהנדסים נריכים ליגע בקנה שעל גגיהן מגיה הגויבה הוכחה ממזוזה דתניא כיפה ר"מ מחייב ומכמים פוטרין ואזיל לשם דלמ"ד תייגת ופירש"י ללמד דלין נריכין ליגע להם נרגליה עשרה שהיא תייגת ופירש"י הנרגליה היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות הכשירה דפתח נרגליה היא והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות ותקני תייגת ולם כן הכי נמי לענין לם הגיה הקנה שלמעלה על הכתלים של המבוי יש ללמוד מדין מזוזה דהכתלים הויין במקום מזוזות והוי צורת הפתח לפום שיטת הרא"ש והטור ורבינו ירוחם וכן הוא לכאורה לרש"י וכ"ל ות"ש מנהג הקדמונים דנהגו לערב על ידי חצל הקשור על הנתים (דס"ל דלף על גב דמחזיר לעגין מזוזה שלא לנרך עד שיהיה מזוזות מחצ מכל מקום לענין עירוב דהוי דרבנן ולקי יש להקל ולומר) דהנתים עולים מצום קנה מכאן וקנה מכאן ומחצל שעל גביהן הוי הקנה שעל גביהן.

ענף ב'

(ד) **ברם** כיון דנתנו הלום הלא מעתה המבוי עלינו לייצג טענת הרמ"ח ומנ"ח דלם כן למה הצריכו קורה רחבה טפח והלא לעולם נכל שהוי לכל צורת פתח, ולחנם לע"ד לא קשיא מידי דהנה הפמ"ג כתב נמצנעות סימן סמ"ג סעק"ט דלם הגיה שני יתידות לפנים נמבוי וקורה עליהן ארי לף לרבנן דלחמר נעירובין (ה':) נעינן קורה ע"מ מבוי דהלי ע"ג מבוי הוי לחפוקי רק לם הניחו מבחוץ למבוי חצל לם הניחו מנפנים ארי, וכן הוי נפירש רש"י דמבוי שהוי נבוה למעלה מעשרים לחמה יוצע פירש"י היינו גיסקיל, וכן כתב הרשנ"ח בענודת הקודש ובחידושיו, וכן כתב הריטב"א, וכן הוי נשלכול ות"ז ונרוקח סימן קע"ד ונחוספתא הובא נפר"ח והר"ן כילד מחצע נותן עליו קורה מעשרים לחמה ולמטה, ועין הסדי דוד דזהו תחת הקורה העליונה, וכן כתוב הנתון מהרש"ק נתפלרת שמואל על הרא"ש עין שם, לם כן הרי הקורה הסניה ע"כ מוחצת נתוך כותלי המבוי וזהו ע"כ שנתן יתידות תחוצים נכותלי המבוי והקורה מונחת עליהם דלם נתן עמודים שהם ווליים עד למעלה הרי העמודים מועילים מצום לחי ות"ל לקורה ללא ודאי דמיירי ביתידות תחוצים נכותלי המבוי למעלה נתוך חלל המבוי והם למטה מכ' לחמה והניח עליהם הקורה ולפעמים מצחצת לה נני יתידות כלל וכנון דכותלי המבוי מחצנים למטה ושטח חלל המבוי מתקצר ות"ל הרי ליכא חילוק דין בין קורה לצורת הפתח דנני צורת הפתח נעינן דוקא שיהיה הקורה שלמעלה מונח על נני הקנים שתן הנדדים דלם הניח הקנה שלמעלה נתוך הקנים של הנדדים הוי כמי צורת הפתח שעשוי מן הנד דלא עשה ולא כלום וכמ"ש נת"ז הובא נהג"ה ונקורה כהלי נוועה כאר, ומעתה הרי לפצר לומר דכל דיני דקורה דתנן נכל מיירי נקורה קנרה שלא היתה מנעצ להיות מונחת על כותלי המבוי ומצום הכי קתני נמתניתין דמבוי שהיתה נבוה למעלה ומעשרים לחמה דיתעצ ולא קתני תקנתא דינגיהה ויניחנה על הכתלים דהיא קנרה וכיון שהיא קנרה ומונחת רק בין כותלי המבוי נעינן שפיר שיהא הקורה רחבה טפח ודוקא נכהלי נוועה כותלי המבוי לין נתבנים לקבה שיהיה צורת הפתח לבל לין הכי כמי לחם היתה חרוכה ומונחת על כותלי המבוי הוי סני נכ"ג מצום צורת הפתח דהכתלים הויין נמקום הקנים ולחי.

ואמינא טעמא דהרמ"ח ומנ"ח דמילתו נזה הוא מצום דלא ס"ל כדנרי הנ"ח ות"ז דבם לם נתן הקנה העליון בין צורת הפתח שעשה מן הנד דלא דהרמ"ח ומנ"ח ס"ל דבהלי נוועה כאר, וכן נראה מתוך לשון הריטב"א שכתב ח"ל, והנכון כפירש"י דמן הנד הייגו שהקנה שנותן על גגיהן הוי על גני הקנים דלא מן הנד על פניהם לו סמוך לראצן לו נחלציעותן וכהלי נוועה לא מחזי כצורת הפתח וכו', והנה מדהוגרך הריטב"א ז"ל לפרש על פניהם משמע נרור דמפרש ליבא דבם מסדא דאמר צורת הפתח שעשה מן הנד הייגו דוקא מן הנד על פני הקנים ולא נגיהם דבין הקנים כאר לפילו לם המזוזות נתוהים מן המשקוף שבינותם ורק על פניהם מן הנד לפטור בין סמוך לראצן בין נאמלעותן והכין ס"ל להרמ"ח ומנ"ח, ולעיל נסימן יו"ד כתבנו להלהר"ן גם הפתחים שנהמ"ק שנעה שלמה היה כן, וכן עושים גם היום נהרבה פתחים המזוזות נתוהים מן המשקוף דבותבים המשקוף בין המזוזות נאמלעותן ולא על רחבייהם ולם כן לפי"ז לי לפצר לומר דטעמא דבעינן קורה טפח הוא משום דמוכח בין כותלי המבוי ולא למעלה על הכתלים דהא גם בצורת הפתח כהלי נוועה כאר ולינו נריך שיהיה מוכח דוקא על רחבי הקנים, והדרת הקושיא לחמי נעי קורה טפח ולא סני נכ"ג מטעם צורת הפתח דהא לפצר לנרך הכתלים שיהיו נמקום הקנים ושפיר הוכיח הרמ"ח ומנ"ח דהכתלים לינם מונחים שיהיו נמקום קנים ולם כן עיקר מה שנרם להרמ"ח ומנ"ח להחמיר שלא לנרך הכתלים הוא משום דס"ל להלכה צורת הפתח היכא דהקנה העליון הוא בין הקנים שמהנדדים דלא כהנהת אחרי נשם תוס', ולחנם להנ"ח והתוס' דגם בין הקנים פסול הם לא נתן הקנה העליון דוקא על רחבי הקנים לם כן הא י"ל דדינא דקורה מיירי רק כשהיתה מונחת בין כותלי המבוי, ולכן נעי רחבה טפח ולא סני נכ"ג, ולם כן לפום חומרא דהנ"ח והתוס' יש לנו להקל להכתלים שיהיו נמקום הקנים ולחי שפיר.

(ה) **והשבהנאה** עוד נפ"מ הפ"ו נקורה תרוכה לפום מאי דקיימא לן דיכול להסכיר חצי מבוי נם על ידי קורה

וכמ"ש הרמ"ח פרק כילד מעברין סימן ט' נשם הירושלמי, וכן הוא נשו"ע סימן שמ"ג סעיף ל"ג לחצל שיהיו הכתלים נמקום מזוזות זהו דוקא נרחבי הכתלים לחפוקי היכא דהכותל מצוך ועונר להלאה וכמו נהג דפנים לחד להרמ"ח והטור וכ"ש לרש"י ורבינו ירוחם ולם כן הם הניח הקורה לפילו על גני הכתלים נחלי מבוי הרי לין להכשיר ומעשם צורת הפתח דהא נכהלי נוועה דהכתלים מוסכים להלאה לכאי עלמא לא הויין כמוזוזות והילכך נכהלי נוועה נעינן שיהא הקורה רחבה טפח לצל נרחבי הכותלי ספיר לחורין דכותלי המבוי הויין כמוזוזות וכשר ומשום צורת הפתח, וגירושלמי דפרק כילד מעברין הנ"ל דקתני שם נעיר של יתיד שנעשית של רנים ומערנים לת כולה חני נשם ר' יהודה לין מערנין לותה חנין ר' יוסה הדא לחורה חני המבוי שהיתו קרתן נחלצע המבוי (כן הוא נירסת הרא"ש והק"ע) הלו מוחרין והלו לסורין נתנו הלו והלו, הלו והלו לסורין ע"כ, וריצ"ל ר' יוסה ללו הידושא הוא כלל דהא דחני המבוי מוחרין על הקורה המחוה נחלצע ידעינן זה מחחניתין דכולהי מסכחא דכל התירה הקורה הוא רק כשחוה נחלצע המבוי דהא להכי הכתלים לינם [illegible] קנים שמהנדדים וחה לחון לקורה לסורין הרי הוא טילחה דפ"ה ונריך לומר דעיקר תידושא דקחשמע לן ר' יוסה הוא הסיפה הם נחנו הלו והלו, הלו והלו לסורין, וכן כתב שם הפ"ח לפום נירסחו עיין שם, ועוד י"ל דמחניחין דחבוי מיירי דליכא דיורין נרחב המבוי רק דהכתלים משכים הלחה והוא מניח הקורה לצל הדיורין וזהו נחלצע כותלי המבוי ושפיר קחשמע לן ר' יוסה חידוש דין דגם היכא דליכא דיורין ונחנו נחלצע המבוי מוחרין לחתן שנפנים וחלי שפיר, ולחנם מה שיש לדקדק על זה הוא דלם ניחא דכל התירא דקורה דחנינן הוא כשמוצה הקורה נחלצע המבוי לם כן ננוזה לחעלה מעשרים דשפולה הוי"ל לחחני חקנחא דיניחנה נרחב המבוי ויהיה כשרה משום צורת הפתח, ולפצר לי"צ לדנרינו לקמן נענף ז'.

ובירושלמי נפרק קמא דעירובין (הלכה ה') הורי ר' לחא נהאי דעגד צורת פתח שהוא נריך להיכנס לפנים מחרנע לחחות ר' לייעזר הורי כהאי והייגו דהורי כהאי דאמר ר' לחא, ולם כן י"ל נהיפך דהתירא דקורה הוא דוקא נרחב המבוי וכנירסחייגו נירושלמי נפרק כילד מעברין נני המבוי שנחנו קורחן נפחח המבוי ועיין שם נפי' הפ"ח, והילכך נעי טפח ולייגו מהני משום צורת הפחח דמטעם דצורת הפחח הרי נריך להכניסו לפנים מכותלי המבוי נד' לחחות ולחנם שיטת הנגלי והפוסקים לייגו כן חלא דצורת הפחח מהני נריש מבוי מכ"ש דקורה ולמ', ועיין עירובין (כ"ז:) דקאמר ולעניד ליה צורת הפחח לפומחא דצנין של כרמים.

ובחידושי כתבתי ניאור הירושלמי דר' לחא לטעמו דאמר שם לעיל דמבוי שלא היה נוגה עשרה טפחים נריך לחוק כמה יחוק ר' לחא אמר ד' לחות כדי מבוי, ולייגו דס"ל דמצך מבוי הוא ד' לחות, ועיין שם נס"ק, (ודנרי הגליון הס"ם שם מחוהים דלא עמד על דנרי הס"ק נתי השני דיבא דחילוק בין תחילת מבוי לסוף מבוי ורק ד' טפחים כדי מבוי לייגו נוה לפרש דכוונתו רק לסוף מבוי ול"ל כי דידיה והא דר' הושעיה עיין שם), ומעתה דס"ל

דמצך

דמשך מנוי ד' חמות שם כן י"ל דסמו דקורה ולתי לית מתירין לת המנוי עד שיהא בו ד' חמות הכי נמי צורת הפתח לית שהו נפתוח מד' חמות, וזהו הורי ר' לחא בהזין דעבד צורת פתח שהוא צריך להכיכים לפנים מחרבע חמות הייבו דצריך להיכנס ולחסוך לפנים שבח מד' חמות ואם כן לית מיירי הירושלמי שיעוריד הצורת הפתח נפנים למנוי חלת לענין השבח שלפנים קאמר דמחוייב שיהיה בו שבח מחרבע חמות ולת כהק"ע ופ"ת שם, והפוסקים לת הזכירו דין זה דהירושלמי והייבו משום דסמ"ל כיון דצורת הפתח הוא משום מחילה שם כן גם נפחות מד' חמות למה לת יתיר והרי שיעורת דרה"י הוא גד' טפחים.

ענף ג'

(ו) **ובתשובת** פנים מחירות (ח"ג סימן קמ"נ) כתב לפסול צורת הפתח שם הקנים שמן הצד עומדין נתוך ההגר והכתלים של החגר או התנוי מכסים לותם מלמטה ונרחים רק מלמעלה והנית רלוה מהת דעירונין (י"ת) פתחי שימתי דחד לחמר לנית ליה שקפי ופירש"י מזוזה דנחלצה לפנימה ונכתן ומכתן לתן יוצת ולבן נכנס ולין זו צורת פתח ולי ס"ד דלת נעינן למהני הני מזוזות שם כן לניה לת הוי צורת הפתח שם לחמס שחנן יוצת ניחת כמלן דליתת והוי מזוזות הפתח שוה חלת עכ"פ כיון דחופה מקנת המזוזות לותו חנן יוצת, לת מיקבע לצורת הפתח.

ובתשובת ח"ם חס"ת סימן ל"ו הביא עליו דהת נעינן קנים ווקת וכותל החלוקה לת מועיל לצורת הפתח ורש"י רנותת קאמר לפילו חנן נכנס והנן יוצת דלין הכותל חלוקה והוי קתיכת הייבו מזוזות דידהו קתשמע לן דלה עכ"ד, ולני קתה על מרן הח"ם ז"ל לית הוכת לו נזה והת הדין דפחתי שימתי ליקת נס כן נתכות לענין מזוזה והוכת נטור יור"ד סימן רפ"ז כפי התוספות והרח"ש שם דהכ לין המזוזה יכר הלה חנן נכנס וחנן יוצת פטור ומשום דנכהתי נוכה לה הוי מזוזות ונסתוך פוסק הטור שם ואם הפתח ומלת כל הרוח היינ שכותלי הנית שחן הנדדים הצונים כמזוזות, וקשה התם קושיות הפמ"ת כיון דהכתלים התם חצונים כמזוזות הם כן נחנן נכנס והנן יוצת למתי פטור ניחת דחנן יוצת הוא כמלן דליתת ויהיו כותלי הנית ומלוטה הצונים נמקום מזוזות ומוכח שפיר דנעינן שיהיו המזוזות נלוים ולת ומכוסים, ולולי ס"ל להח"ם דלחוורת לת נוריכן עירונין ומזוזה דהתם נדלוריית הוא.

דעבד י"ל דכנר הנתי דהפריצה הקשה שם נהת דהפתח מחלת כל הרוח היינ נמזוזה שכותלי הנית נחצנין כמזוזות דמ"ד מוכסדרה דיש לה ג' מחיצות ופרוצה נרניעית דפטורה והנה הפריצה היתן דהת דמונחת כל הרוח מיירי ניש לה דלת, והייבו דלפילו להרח"ש דחיוב מזוזה לינו צריך לדלת מכל מקום נזה מהני הדלת שיהיה פתח טפי ואם כן י"ל דפתחי שימתי מיירי דלית להו דלת, ונהנהת פריצה שם נסימן רפ"ו סע"ק י"ג תי' דהת דחחלת כל הרוח מיירי ניש שם צורת הפתח ושני מזוזות העשוים לשם מזוזות חנל חכסדרה לינה עשויה לשם כך עכ"ד, וזהו כמ"ש נש"נ נשם ריח"ז וז"ל, ופעמים שהנין עשוי מחנני נזית ות"ל לקנוע עמודים נגדי הפתח חלת ונשפין שם הנין יפה מכחן ומכחן יהכתלים שמכחן ומכחן הם נמקום פניוים שחעמידין נהם הדלתות עכ"ל, ומשמע דסונר דהיכ דלין ונעמידין מזוזות וסומכין על הכתלים הדרך הוא דחשפין מן הנגין יפה מכחן ומכחן נחופן דמיכרת מילתת דהכתלים שמכחן ומכחן הם נחקום מזוזות, ולפי"ז יתייבב מה דהקשינו נעגף מ' לרש"י מ"ש הא דפנים מחד דלת נחשב הכותל עגמה למזוזה ונפיתתת דחקרנת חצינן הכתלים למזוזות דס"ל דהא דפנים מחד מיירי דלין הכותל מחוקן ומכופה לזה ואנל הא ליכת למיתר דזהו נשלין לו דלת דאם כן חפילו נפיתתת דחקרנת נמי כהתי נוונת תינו חייב להפריצה זולתי אם ניחת דחקרנת לפירש"י שאני לפי שהוא נקרן) ונם נפחתי שימתי לפירש רש"י מנחות דזהו דלית להו מזוזות והייבו גם כן דמיירי דהפתחים שומחין ולת נחקט יפה ונכהתי נוונת לת חמרינן דהכתלים נחצנים נחקום מזוזות ולפי"ז היה נרחה דהתוספות והרח"ש נחנחות לפירשו שם נכנס ואנן יוצת ס"ל דנחלקים חפילו לת עשה נהם מעשה שיפוי וניור וכיוור דיהיה מוכיח שמחזיק לותם למזוזות מכל מקום הויין הכתלים נמקום מזוזות, ונלחת סתימת הרח"ש והטור נדין פיתחת דחקרנת משמע דלת עשה נהם מזוזות מנוף הכתלים ודלת כהנהת פריצה ונס סתימת הנדרים משמע דלת כהפריצה דעשה דלת דוקת.

(ז) **והבית** יוסף הקשה לחמי לת הניח הטור פירש"י והרמנ"ם נפתחי שימתי, ולהחמור י"ל דזהו משום דהטור לית ליה לטעמו דס"ל דכותלי הנית שמן הנדדים כמו שהם נלי שום שיפוי ותיקון למזוזות מכל מקום הויין הכתלים כמזוזות, ונס הרח"ש ורניבו ירוסם לחלי נזה לטעתייהו דכתבו נפירוש פתחי שימתי כתוספות ולתירת דיותר נרחה דנס הנ"י לת הקשה כלל למה לת הניח הטור ליישנת קמת דרש"י דנזה שפיר י"ל כמש"כ דהטור לטעמו מזיל ונס הנ"י מודה לזה, לנל קושיות הנ"י היה לחמי לת הניח הטור פ' שני דרש"י דלית ליה תקרה היינו דהנית לית מקורה דזהו כפ' הרמנ"ם ונס הרח"ש הניחו נהלכת מזוזה סימן י"ת ולהלי פירושו הלת ליכת רחיה מהת דחנה נעשה שערים שפתורים ממזוזה שער שלינו מקורה וכנ"ש נחזכול הל' מזוזה סימן כ"ה.

ולישב קושיות הפריצה הנ"ל ע"פ מה דחמרו נירושלמי דעירונין פרק קמת הלכה ת' דמי מנוי לחכסדרה מנוי נעשה לחצונים נתים חכסדרה לת נעשית חלת לחשתמש נגר, ופי' הפ"מ דסתם חכסדרה לת לחשתמש עגידת חלת להילוך וטיול נעלמת ומש כן לת דמי למנוי וכ"ש דלת דמי לנית דחייב נפתחת דהקרנת דהכתלים הויין נמקום מזוזה, עיין יד הקטנה נה' מזוזה.

ולפי"ז קמו נרני הפמ"ת הנ"ל לחיל לפוס מנהג הקדמונים שנתפשט חז לכותלי הנית הויין נמקום מזוזות וכשיטת התוספות והרח"ש נמנחות נפתחי שימתי דלת פירשו כפירש"י שם.

ענף ד'

(ח) **ובחידושי** הריטנ"ח על הנרייתת תנת צורת הפתח שחמרו כור וז"ל, ות"ת נקנה וכתן וקנה מכתן היכי לינ לינת שקפי והיינו מזוזות לפילו יהיו פני הכותל אוין לינו נרחה חלת כפירלה לנל נקנים לו נקונדיסין שפיר ליתתזי צורת הפתח נלת שקפי ותלנון רש"י ז"ל נרחה דפתח שתין לו שיקפי היינו שהנדדים היכ אוין חלת חנן נכנסת וחנן יוצת ולמעלה הוא נס כן פרוץ הא כל שהן אוין ון הנד ולמעלה אוב לינו נריך ותתי שפיר הא דקנים ונייהו פירוש שקפי לינו נוכית כן נפרק הקומן כור עכ"ל, והנה לק על נב דיש כתן קנת ט"ם, ולע"ד נ"ל וי"ל לפילו כור, נרס זה מניתר נפסיעות מדנריו דלפי פירושו דהריטנ"ח דלית ליה שיקפי היינו מזוזות הקשה דלם כן למה נקנה מכתן וקנה מכתן נני צורת הפתח סני לפילו היכת לליכת שם כותל כלל חלת הקנים לחוד וכתו ננען ד' קונדיסין וכן נסוכה נשתי דפנות כתיק נש"ם דעושה דופן ניש נרחנו יותר על טפח ותעתידו נפחות מני לחחד מהדפנות ויעתיד קנה כנגד הכותל נתקנוע ועושה צורת הפתח מהקנה חל הטפח שוחק, והקשה הת הקנה הזה נתקנוע עומד נפני עלמו ולית ליה שם שום דופן חחר זולתו והלינ יהי מועיל לצורת הפתח והת לית להו שיקפי ומזוזות ותי הריטנ"ח דיש"ל דנכותל נרע דנעי מזוזות דלפילו יהיה פני הכותל אוין כלומר לחפילו נפרש פתחי שימתי דלת כפירש"י נעירונין דפני הכותל תינו אוין ונתן נכנס וחנן יוצת דניכר שנפחת ונתקלקל חלת לפילו יהיה פני הכותל אוין (וכפי פירוש הריטנ"ח נפתחי שימתי וכפי' פירש"י נמנחות) מכל מקום תינו נרחה חלת כפירלה כיון דהוא נלי מזוזות חנל נקנים לו נקונדיסין שפיר ליתתזי צורת הפתח נלת שקפי ומזוזות ועיז סיים הריטנ"ח דחלנון רש"י דפי' שיקפי שהנדדים לינם אוין לנן נכנסת וחנן יוצת תשמע דחם הוא שוים מן הנד ולמעלה שוב תינו נריך דהכתלים הויין נמקום דופן ונמקום מזוזות חם כן מזי שפיר הא דקנים המועילים להיות נמקום דופן ונמקום מזוזות לצורת הפתח חם כן הרי מנואר מזה להדיא דלהתוספות והרח"ש נמנחות נפתחי שימתי כפירש"י נעירונין חם כן ס"ל דהכתלים הויין נמקום מזוזות וזהו מנהג הקדמונים וזהו שיטת הפמ"ת וכמ"ש ונסיתן הקושי הנלתי דנרי המקריט נהנגת דנרי הריטנ"ח הנ"ל והשנט עליו נס"ד.

ועוד לחיבת דיש להקשות למה נמנחות פירש"י דלית ליה שקפי הייבו מזוזות ונמסכת עירונין פירש"י נעלמו כתוספות והרח"ש

והרמ"ם נמנחות לחן נכנס ולחן יוצא ומצוה לייצג סחירה זו, ולהאמור מצוה הנאה לידי לא תחחילנה ד"ל דנמנחות נגי נית העשוי לדירה ס"ל לרש"י כדנרי הש"ס והנהת פרישה הנ"ל דלא סחכינן על הכחלים שיהיו נמקום מזחות רק היכא דשיפה ותקנס למזחות לפחח דכן הוא ודכן על נני לחם ולחורח כל חרעה נגית העשוי לדירה דחשפין רחשי הכחלים היכא דרוצה לסחוך עליהם למזחות והילכך לח ניחח ליה לרש"י לפרש נמנחות כחוספחת ורמ"ם דלחן נכנס ולחן יוצא דהיה משמע דלאו היה הכוחל חלוקה הוי סחכינן עלייהו למזחות לפילו נלא סוס חיקון והל ניחח לרש"י נגי נית לחנל נפרק קמח דעירונין דחיירי הנחרח מקנים לצורח הפחח לעירונין, לפוס הנחת הפמ"ח והחוספות שנת והח"ם הנ"ל, ולפוס דנרי החוספות נמנחות והרמ"ם נהי קטנות חיירי הסוניח מסוכה דהרי דירת ערלי, ולכן לח נעיון כלל שיהיו הקנים משופים היטב לפחח מחח כמו נגית דהוי דירת קנע ולהכי התם מוכרחין לחו לפרש פחחי שיחחי לגיה שקפי דהיינו לחן נכנס ולחן יוצא וקמו דנרי הפמ"ח לפילו לפוס שיטת רש"י נמנחות דנגי עירונין לעולם לחורי דכוחלי הנית נחשנין נחקוס מזחות ורק הכח חשוס דחכוסים הס.

והנני מוסיף עוד לנחר דלכחורה יש להקשות לדנריהו נשונדל דהפמ"ח דכיון דהיה צורת הפחח היינו הקנה שלמעלה ע"ג הקנים לח כן מה נכך דהקנים שהנדדים היו עומדים נחוך הנחים והלבירות וכולהי החנוי מכסים חותם מלמטה ולח היו נלוים והל מכל מקום יש להכשיר החנוי מטעמל דדל קנים מהכח וניחח דהקנים שהנדדים היין כחלן דליחנייהו הרי מכל מקום יש להכשיר נכולהי החנוי עלמו שיהיו הם נחקוס מזחות והקנה הקשור למעלה ע"ג הקנים שהנדדים יהי נחשב כמונח על הכחלים של החנוי דהל קיימל לן לרמ"ל לגע ולפ כן לם ניחח דהפמ"ח סובר כשיטה זו דהכחלים היין נחקוס קנים ודלח כהח"ם שהשיג עליו משה לם כן הרי לכחי יהיה פסק הפמ"ח כחור מעלמו מטעמל דכולהי החנוי יהיו נחקוס הקנים, לחנס הל לל קשיל חידי ד"ל דחיירי שהיה נחחנע כולהי הנחים והלבירות ונהשחי נוונל היכל דהכחלים נחשבים להלחה וליכל שם רלב וקנה נהל לכולי עלמל לל לחורינן דהכחלים הוין כחזוחות כדחוכח מהל דפנים לחל להרמ"ם ושפיר נריכים דוקל להכשירל דהקנים של הנדדים ולחי שפיר.

העולה מזה נקנרה דהרמ"ל ומנ"ל דחחחרי ופסלי הכחלים נחקוס הקנים ש"ל דזהו משום דסמ"ל דלל כהנ"ל נשם חרש"ז ומכשרי היכל דהקנים שלמעלה היה נחון בין שני הקנים ולל על רלבייהו נם הריטנ"ל דפוסל הכחלים להקנים סמ"ל דלל כהנ"ל נשם חרש"ז כש"ל הנל לם נחוור כהחו"ז והנ"ל לפסול נזה לם כן נפחר הוכחת הרמ"ל ומנ"ל ויש להכשיר הכחלים נחקוס הקנים, ולפ"ז נחל עירוב לם נגוע להכשיר צורת הפחח שהקנה שלמעלה נחון בין הקנים ונם נלרך שם נחק"ל הכחלים נחקוס קנים וכ"ש היכל דשניהם נעירוב לחד נחקוס לחד זה יהיה חרחי דסחרי להדדי לפוס סוגיות הש"ם, ולחנס לם נפרש החירל דקורה כשלימה מונחת נרחש החנוי לגל נחחנע הכחלים לם כן הרי יש להכשיר נחקוס לחד הכחלים ונם נין הכחלים וליכל נזה סחירה, ולפ"ז שיהיה הרי חלי שפיר חנהג הקדמונים שנהנו לקשור החבל על הנטות של הנחים, וכן דעת הפמ"ח דכולהי החנוי מלטרפים לצורת הפחח להיות נחקוס קנים שהנדדים, והיינו טעמל דמילחל חוספות ורמ"ם נחנחות לפרש פחחי שיחחי כפירש רש"י שם, חנני עירונין רש"י נעלמו מוכה להם לענין עירונין עולים הכחלים נחקוס קנים נלי סוס שיפי ותיקון ונם נחחנע החנוי לפשר כלי הנחים היין נחקוס מזחות היכל דהנחים לינם מחוברים כלחד ולינל הפסק והרי צורת הפחח ורק לחחנע הכחלים של החנוי לו של הנחים לל היין כמזחות לכולי עלמל, ולקמן יבחר עוד נזה נס"ד לחולי לפשר להקל נני עירונין נם נכהלי נוונל.

ענף ה'

(ט) ורואה לנכי מקור נדול למהנ הקדמונים מסוניות הירושלמי נפרק קמח דעירונין (הלכה ט') ולחשר כל הסוניל עמומה שם לכן רנע לחנר נניחור הסוניל דהחם כפי לחשר חעלה מנודחי נס"ד.

נרסינן החם נירושלמי ר"ז ר' לחנדימי דחיפה נשם ריש"ל לנונה לפילו מלה מחה לחמר ר' יודן הדל דחימר לענין כלחים לחנל לענין שנת לל חהל פלה (הול צורת הפחח) נמהה מן הקורה לחמר ר' יוסה לימ היל כלחים היל שנת על דעחיה דר' מה נין קורה מה נין פלה קורה מנלת מרוח לחחת פלה לימה מנלת עד שחהל מנופפת מד' רוחוחיה כר' עיין שם, והנילור נזה דהנה מעיקרל שם נירושלמי לימל פלוגחל לענין רוחב נצורת הפחח לענין כלחים דרשנ"ל ס"ל לנני כלחים צורת הפחח מחיר עיחר מעשר ורק לענין שנת לין צורת הפחח מניל ניחר מנעשר ור' יוחנן ס"ל כמחילות שנת כן מחילת כלחים לצורת הפחח לימו מחיר נשניהם ניחר מנעשר, ועחה מחחיל הירושלמי לדנר מענין נוונה נצורת הפחח דרשנ"ל לחר לנני נינה צורת הפחח מחיר לפילו עד מלה חמה ופליני מליניה לחורלי דר' יודן לחר דזהו רק לענין כלחים ולל לענין שנת ולפ כן מליניה דר' יודן שוה לרשנ"ל דן צורת הפחח נוונה לרחנו דנכלחים חוחר נין נרוחב נין נוונה ושנת לסור ושוה צורת הפחח לקורה ור' יוסה לחר ר' היל כלחים היל שנת היינו לענין נוונה צורת הפחח מחיר יחר נשנת חנרוחב מליניל דרשנ"ל דלאו נרוחב לרשנ"ל שוה צורת הפחח לקורה דלימו מחיר יחר מנעשר ולילו נוונה לרשנ"ל צורת הפחח מחיר יחר מנקורה והנה הל דקלחר על דעחיה דר' מה נין קורה מה נין פלה הנה הפ"ח פי' דקלחר דלם כן דחל דינל לית להו לם כן מה נין קורה מה נין פלה לענין שנת, ומחרן דהך מילחל לימל נינייהו שהפלה לימה מנלת חרוח לחחת כלומר לם כל הרוח פחוח מלמעלה עד לחרן לין צורת הפחח מחיר עד שחהל המחילה חנופפת מד' רוחוחיה וכלומר שכשחיירו שם ניפופין הסחוכין לקרקע לנל שלין נינהון עשרה להיות נחשנין מחילה נהל הול דחהני צורת הפחח שלמעלה לנל קורה מנלת לף על פי שפחוח לנחרי חרוח לחחת כדין החנוי והלי מילחל הול דלימל נינייהו נשנת נענין נוונה כר', והנה זהו חידוש נדול דצורת הפחח מחיר פחוח חנקורה דקורה מנלת לפילו פחוח לנחרי וצורת הפחח לימו מחיר רק לם כשחייר ניפופין סחוכין לקרקע ולפשר להטעים קנת דקורה הול משום הכירל שנל להכשיר החנוי חם רוחב הקורה הול טפח והילכך כיון דליכל הכירל שפיר מכשיר לפילו פחוח לנחרי מה שלין כן צורת הפחח דלאו משום הכירל כלל קלחינן עלה לנל משום מחילה נרילחל הילכך ס"ל להירושלמי דצורת הפחח לימו מחיר רק לם כשחייר ניפופין סחוכין לקרקע דלל ליכל נזה מחילה, ולפ"ז לל קשה קושיות הרמ"ל ומנ"ל הנ"ל דלי הכחלים עולים נמקום קנים לם כן למה נריכים נקורה רוחב טפח הלל לעולם ליכל צורת הפחח להירושלמי הרי קורה מחיר נמקום לליכל ניפופין וצורת הפחח נעי דוקל ניפופין והיכל לליכל ניפופין לי לפשר לקורה שיהיה מהני משום צורת הפחח ולימו מחיר עד דליכל רחנו טפח ונסיחין הקודם נענף ד' הנלחי מהירושלמי נפרק קמח הלכה לי דלחר הורי ר' לחל נההין דענד צורת פחח שהוא נריך להיכנס לפנים מחרנע לחות ולפום פי הק"ע ופ"ח זהו נם כן חומר נצורת הפחח מנקורה דנקורה לל חלינו דנריך להכניסו לפנים נחנוי, ועיין שם מ"ש לפרש נחופן לחר, ולפום פירוש ליכל נזה חומר נצורת הפחח מנקורה, וגם נירושלמי שלפנינו ס"ל משום דרים הסוניל מיירי החם נענין לרנעה קנים נחרנע זוית הכרם שם כן ס"ל דכל הסוניל מיירי רק נפרק מרובה על העומר, וכן כחב נחרלה הפנים לפום שיטת הרמנ"ם, וכן כחב נקי"ב נרמ"ם סימן רנ"ב סוף ט', וכן נרלה נפירוש ר"ח שזכינו לחורו דחניל הירושלמי לרלה דעל זה חסיק שם ר' לחנהו דכל חילין מיליל, שהקילו נצורת הפחח הול לענין חיסב וחיחן הל להורות לחסור והיינו נפרוש מרובה על העומד וכמ"ש לעיל נסימן ר', נם לפי חש"ך שם נענין הש"ם לפרש הל דלחמרו שם שם חיחר מלמעלה כ"ש מן הנד דלפי הק"ע ופ"ח הול נגד חלחודל לילן חחן הנד נרע, ולכן פי נענין זה קלי על הל דלחמר שם ר' זעירל מודה רשנ"ל לענין שנת שלין פלה מנלת יחר מעשר ועל זה קלחר דשם מלמעלן חיינו מניל כ"ש מן הנד דלימו מניל חחן הנד נרע שם כן ס"ל דכל הירושלמי דנחה הכל מיירי נחן הנד, ונזה מסיק דפלה דהול צורת הפחח חיינו מניל עד שחהל מנופפת מד' רוחוחיה נניפופין סחוך לקרקע.

ואמנם עיקר הסחלה מה נין קורה מה נין פלה וכפי פי' הפ"ח חמוה מלה דהל לפום דעחיה דר' יוסה לימ היל כלחים

הם שנת לענין ניגה לפי כן נורת הפתח נשנת מתיר לפילו נגוה מלה
לחה כמו נכלתים לכולי עלמא ולפי כן הרי לילכ נפ"מ טונה בין
נורת הפתח לקורה לענין נונה נשנת ומלי פריך לליגל דר' יוסה
ת"ר לפי כן מלי ליכל בין קורה לנורת הפתח לענין שנת ולהדנה
לנעת ר' יוחן דלמר הלל דתיתר לענין כלתים לפל לענין שנת לא
תהל פילה נגוהה מן הקורה וגם פילה דהוה נורת הפתח ליכו מתיר
נגוהה מעשרים כמו קורה לפי כן לליגיה ה"ל למפרך דלפי כן מלי
ניגייהו ולא לליגל דר' יוסה ת"ר דהשוה נורת הפתח נשנת לכלתים
לענין נונת ולילכ תילוק טונת מנורת הפתח לקורה, ולולי כוונת
הפ"מ לפרש היל כלתים היל שנת דכמו דנשנת פסול נלמעלה מעשרים
לר' יוחן כן הכי נמי לענין כלתים ופלת על הל דרשנ"ל דלמר לנוגה
לפילו עד מלה למה גם לענין כלתים לפל זה רמוק דכנרלה מפשטיות
הענין משמע דהכי למוקמי פליגי לליגיה דרשנ"ל, ולכן נרלה להעיקר
נזה כפי' הקי"ע ולפריך לר' יוסה ת"ר דלמר היל כלתים היל שנת
דמועיל נורת הפתח נשנת כמו נכלתים לפילו עד מלה למה ולילכ
כמו קורה ולהכי פריך מה נין קורה לפילה דהוי נורת הפתח ולמה
נורת הפתח עדיפל והרי גם קורה פרום למעלה ולמלי לל מהכי קורה
למעלה מכי כמו נורת הפתח, ולולם דלם כן קשה להרי"ל להירושלמי
למיתר דמשום דהכי נורת הפתח עדיפל מקורה משום דקורה מונחת
ע"ג כותלי המנוי דלינם מנטרפים להיות נמקום קנים מה שלין כן
נורת הפתח יש לו קנים מן הלדדים ומדלת משני הכי נירושלמי הרי
מוכח דס"ל להירושלמי דכותלי המנוי מנטרפים נמקום קנים והילכך
פריך דמ"ש נורת הפתח מקורה והל קורה מי פרום למעלה והוי
כנורת הפתח וכדנריט, ולולם מכתי קשה ליתל דהתירל דקורה מיירי
כשהינה מונחת על הכתלים רק נין הכתלים לליכל נכהלי נוגל משום
נורת הפתח דנורת הפתח לינה כשר רק כשהוא מונח למעלה ומדלת
משני הכי יהיה מוכח נמי דהירושלמי ס"ל דגם נין הכתלים והקנים
הוי נורת הפתח ולא כהב"ח נשם מ"ז, ולפשר זהו משום דהירושלמי
לחמר לי תיתר מלמעלה כ"ש מן הלד וכפי' הקי"ע ופ"ת דהירושלמי
ס"ל דמן הלד עדיפל דהוי נורת הפתח וגם מהינה והכי נמי נין
הקנים להירושלמי כשר ולהכי פריך מ"ש קורה דנרע מנורת הפתח
לגל לכתי יהיה קשה ליתל דקורה מיירי כשהינה מונחת נמחנע הוגני
ולא נרלה המנוי לפי"ת כ"ש נעוף כי דנמחנע הכתלים לכולי עלמא לא
הויין הכתלים נמקום מזוזות, ולינרל לעד"ל דל"ל דזהו נחתת הל
דמשני שם הירושלמי קורה מגלת מרוח לחת פילה לינה מגלת עד
שתהל מנופפת מדי רוחותיה, הייט דקורה נרע משום דמגלת רק
מרוח לחת שלין לה קנים מן הלדדים לגלת שמונחת נין הכתלים לו
נמחנע המנוי לדרכיט לו ע"ג הכתלים נרלה המנוי להריטנ"ת ורמ"ת
ומנ"ת להכתלים לינם נמקום קנים ולילכ נקורה נין נורת הפתח רק
הכשירל משום הכירל והילכך נגוגה מכי פסול, מה שלין כן פילה
דהוה נורת הפתח לינה מגלת עד שתהל מנופפת מדי רוחותיה דהל
נריך קנה למעלה ויהל מונח על שני קנים מהלדדים דוקל להריטנ"ת
ורמ"ת ומנ"ת לו על הכתלים נרלה המנוי לדרכיט דנכהלי נוגל
הכתלים עולים נמקום קנים וגם ניר ונן ניר למטה נקרקע דלינו
מחוסר גלל דלת דהכי ס"ל לרשנ"ל לעיל נירושלמי שם (הלכה ה')
ולפי כן רשנ"ל לטעמו לחזיל והרי שפיר מנופף מדי רוחות והרי כמחינה
נמורה ומתיר לפילו עד מלה למה.

ענף ד'

(י) **וגרסינן** תו התם נירושלמי לחמר ר' נא נר מחל טרפליות שנכרכים (כ"ה נסוכה וכן הניה הקי"ע ופ"ת) לחסור לטלטל מחתיהן מפני שהן סוף תקרה ולין סוף תקרה מגיל משום פילה לחמר ר' פנחס לחת עונדת קומי ר' ירמיה נתרנע פנטליות והתיר לטלטל משום פילה ר' נון ורנגן נשון קומי ר' זעירה פילה מהו שתגיל נסוכה לחמר לון פילה מגלת נסוכה, סוף סוף סכך מהו שיגיל נסוכה ת"ל לין סוף סכך מגיל נסוכה מה נין זה לזה סכך מהו שיגיל נסוכה ת"ל לין סוף סכך מגיל נסוכה מה נין זה לזה נעשה לכך חה לינו נעשה לכך (כ"ה הנירסת נמסכת כלתים ונפרק קמת דסוכה, וכן הניע הקי"ע ופ"ת) לחמר ר' לנגה כל לילין לענין מיסך ומיתן הל להורות לסור מה שם סוכה קלה לת לחמר לסור שנת המחורה לל כל שכן, ופי' הפ"ת טרפליות שנכרכים הן הנזוזטרלות היולים מכותלי הנתים לסור לטלטל תחתיהן ומפני שהן סוף תקרה ולל נעשו משום היתר קורה לי נמי לקורה עלמה קלי היולל משני לדדיה דלסור לטלטל תחתיהן מפני שהן סוף תקרה ולרין סוף תקרה מגיל משום פילה נתמיה, דנהי דלל נעשו לשם קורה הל מיהת ליהני משום נורת הפתח כשמניעין סוף תקרה של זה לסוף תקרה של זה וכדלמר ר' פנחס לחת עונדת קומי ר' ירמיה נדי עמודים ועליהן ד' פיסטלאות כמו פסי קורה והתיר לטלטל תחתיהן משום נורת פתח לו משום פילות התקרה דלמרינן פי תקרה יורד ומטפס והכי נמי כן: פילה מהו שתגיל נסוכה לי מהני נורת הפתח להיות נחשב נופן לסוכה ולחמר להן שתגלת: סוף סכך היולל מן הסוכה ולהלן מה שיגיל ויתיר גם מנחון משום סוכה ות"ל ולין סוף סכך מגיל משום נורת הפתח נעשה לכך להיות נופן לסוכה לגל סוף סכך לל נעשה לכתן למנחון לסוכה ומסיק כל לילין מילין דלמרן לעיל נסוף תקרה לענין שנת לל לחמרו לגלל דרך משל ומתן נדנר לגל להורות להיתר למעשה לסור דקל ומומר מה לם סוכה קלה לת לומר סוף סכך לסור שנת המחורה לל כל שכן דלסור נסוף תקרה עכ"פ, ומטמר הול דהפ"ת מפרש נהל דטרפליות שנכרכים שני פירושים, ליטנל קמל דמיירי מנזוזטרלות ומוגן דלהלי ליטנל הוגרך לפרש נעונדת דר' ירמיה דהתיר משום פילה דזהו פילות התקרה דלמרינן פי תקרה יורד וסופס וזהו דוחק דנכל הירושלמי הסס היכל לזכור פילה מיירי נורת הפתח וכמו נגמרל דלן (ר"ה:) ולכן נרלה להעיקר כפירוש השני של הפ"ת נהל דטרפליות שנכרכים דמיירי לענין תקרה עלמה דר' נא נר מחל לחר דהקורה עלמה היולל משני לדי הכתלים של הרחוב לינו מתיר משום קורה לטלטל דהוי סוף תקרה ולל נעשו לשם קורה וקורה העומדת מלילה לל הוי קורה לפילו לחתן דמתיר נלתי העומד מלילו דלתי הול נם משום מחינה לגל נקורה דהוי משום הכירל לחוד נעינן שיהל נעשה לכך והיכל דלל נעשה לכך ליכל שום הכירל וכמ"ש הרמ"ם נפרק קמל סיתן כי ונטוש"ע סיתן שם"ג סעיף ט"ו ופריך הירושלמי ולין סוף תקרה מגיל משום פילה נתמיה דנהי דלינו מגיל משום קורה מגיל משום פילה ונורת הפתח כשמניעין הקורות משני לדי הרחוב זו נזו ונגורת הפתח לל נעי שיהיה נעשה לשם כך לנורת הפתח הוי משום מחינה ומחינה הנעשית מלילה הוי מחינה לכולי עלמל ולכי נמי נורת הפתח וכמ"ש נחשונת שנות יעקב ת"ל סיתן מי ומניל הירושלמי דר' ירמיה דהורה כן למעשה להתיר משום נורת הפתח, ומסקנת ר' לנהו לפוס דנרי הפ"ת דלמעשה לסור להורות כן נסוף תקרה שיהיה מותר משום נורת הפתח דקל ומומר הול מסוכה הקלה דלינו מותר נסוף סכך משום שלל נעשה לכך כ"ש נשנת המחורה דלינו מותר נסוף תקרה ועיין שם נקי"ע דמפרש הל דקמר ולין סוף תקרה מגיל משום פילה לינו קושיל שלל דקמר נניחותל דסוף תקרה לל הוי לפילו נכורת הפתח ופילה והייט משום דלל נעשה לכך והוי כמו סוף סכך מגיל משום סכך דהל דס"ל לר' זעירה דלין סוף תקרה מגיל משום פילה, ולולם נגוף פירושל דסוף סכך הקי"ע לינו

מפרש כהפ"ת ויתנאר לקמן נסיתן ?

(יא) **ומעתה** הרי מוכח להדיל מהירושלמי דהכתלים מנטרפים נמקום קנים נני נורת הפתח דהל רק מנד הקנה

העליון דהוי סוף תקרה ולל נעשה לנורת הפתח פסלינן טרפליות שנכרכים ולינו מהני משום פילה לגל מנד הקנים שתן הלדדים לל לילכפת לן וסני נכותלי הנית חבו יסוד נדול וסייעתל עלומה למהנ הקדמונים שנהנו לקשור התנל נשני נדי נני הנתים דס"ל דהנתים עולים משום קנים דכן הול נירושלמי, ולפיטת הירושלמי ס"ל דהקנים שהלדדים עדיפי נזה מהקנה העליון דנקנה העליון הרי למרינן דלין סוף תקרה מגיל משום נורת הפתח מטעמל דלל נעשה לכך ולילו נקנים שהלדדים הרי מהני נם כותלי הנית ולף על נב דלל נעשו לכך ועל כרחך דנקנים שהלדדים למרינן דעדיפי ולל נעינן נהו כלל שיהיו נעשים לכך וזה נריך ניתר דמ"ש זה מזה, ולולם זה יתנאר יפה לפום מלי דלימל נסוכה (י"ט.) דמוקי עולה פסל היולל מהסוכה נידון כסוכה דהייטו קנים היולים למחורי הסוכה נדלילכ שלל דפנות וגילתה מרונה מחמתה ומהו דתימל לנלי עניל לנרלי לל עניל קמשמע לן ומפירש"י דוקן למנעי זה לל לכך נעשה כה, והקשו נתוספות דמחמניתין משמעין ליה דכשר דקתני וכן חנר התוקפת

לכסדרה דהם אין מן הכותל לסיכוך ד' אמות כצירה לף על גב דמחיצת בית לאו לגרמי עבידי ותירן הריטב"א דמחיצות בית דהוי גוין קבע דעתו נהו לכל מילי ועולת קמשמע לן גם במחיצות סוכה שהם ערמי, ולפי"ז הירושלמי דס"ל דאין סוף סכך תגיל נסוכה ולפום פי הפ"מ זהו נקנים היוצאים לחוצרי הסוכה אם כן י"ל דמחלה נאמת בין בגין קבע למחיצות סוכה שהם ערמי ואם כן כותלי הבית מהני שפיר משום קנים שמהנדדים ומחיצות דגוין קבע דעתו נהו לגל מילי וגם לגרמי עבידי, לגל נסוף תקרה דלא נעשה לשום דבר ס"ל להירושלמי דאין סוף תקרה מגיל משום פיחה ועורת הפתח דלא נעשה כלל לשום מחיצה מהגד, ועיין לקמן סימן ת"ז ענף ב' מש"כ נס"ד לתרץ קושיות התוספות, ויתיישב גם כן שיטת הירושלמי בזה.

והנה לפ נעלם ממני ד"ל דהני תרנעה עמודים שהוזכר בעונדף דר' ירמיה מיירי בד' זויות של הקרנות והכי נמי נהא דכתב הק"ע טטרפליות שנכרכים, ורקה דה"פ שהם כעין קורות היוצאים מן הבנינים הגדולים ומונחים על ד' עמודים העומדים לפני הבית עכ"ל, והיינו גם כן ד' עמודים בד' קרנות אם כן גם לגל הכותל עומדים שני עמודים ות"ל לגירוף הכותלים כלל, ולולם הא ליתא דכיון דהקורות יוצאים מן הבנינים והכותלים אם כן למה הוצרכו כלל לעמוד שם עמודים להחזיק הקורות, ולכן נרלה דהכי כל התרנע העמודים הם כנגד הכותל בקנה הקורות לגל נגד הכותל ליכא שום עמוד דאין צריך שם לעמוד דהקורה יוצאת מן הכותל ומונחת על הכותל נשוי נלי שום משען אחר, ומעתה אם נגוע לקשוב סוף תקרה להיות מגיל משום פיחה מטטרפין הכותל או הכותלים של הבית משני צדי הרחוב, וכן נרלה מתוך דברי הפ"מ שכתב כשמניעין סוף תקרה של זה לסוף תקרה של זה כו', ולקמה רלייתיהו מהירושלמי דהכותלים עולים במקום קנים בנורת הפתח.

ענף ז'

(יב) **והתוספות** כתבו בפרק קמת דעירובין (י"ח.) ד"ה ליפלוג אחי, דמינעית ליה להנמרת מי מהניא נורת הפתח בנונהה יותר מכ' אמה, והקשה רבינו אם דהא נורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על בניהן אם כן דל קנה דעל בניהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלאי משהו עיין שם, ובקשה אחי פריך רבינו אם ליתא דמיירי דהניח הקנה שלמעלה על גופי המנוי עלמם נאופן דליכא לחיים וע"כ מניח מינעית ליה אי מהניא משום נורת הפתח בנונה מכ' אמה, ומוכח מזה דס"ל להתוספות דכותלי המנוי אין נחשבים נאקום קנים, וכשיטת הריטב"א והרמ"א ומנ"א, דהו לכאורה רלייה נכונה, אחנם יקוע הוכחת הנכור שור לפסול נורת הפתח שהרחיק מהכותל ג' טפחים כאו לאי דאלמא מוקי רבינו אם המינעית נכהאי נוונא מוכח דס"ל דלאי ונורת הפתח שרש ואם כן י"ל דהך דינא אי הכתלים הויין נאקום מזוזות אלית נאי נפלוגתא דלאי העומד מחיליו לאחלן לאחר דלא הוי לאי הכי נאי אי לאפשר לנרף הכתלים למזוזות נורת הפתח משום דהקנה שאכאן ומכאן יש להם דין לאי, והכתלים הרי פתחן לא הועמדו לשם קנים ונדהה הרלייה הנ"ל דרבינו אם אחיל לטעמו דפסק כרבא נלאי העומד מחיליו ולא כאביי ולקיניה דרבא נורת הפתח ודאי ליכא קנים מכאן ומכאן דהכתלים לא מנרפינן כלל נאקום מזוזות דהוי עומד מחיליו ושפיר הקשה רבינו אם דל הקנה שעל גביו ליתכשר נקנים שהנדדים דהא ע"כ נהכי מיירי דליכא קנים אבל לדידן דלא ס"ל כרבינו אם נזה ופסקינן כאביי נלאי העומד מחיליו דהוי לאי ואף על גב דלא נעשה מעיקרא לשם כך י"ל דהכי נמי ונם כ"ש נני נורת הפתח דסמכינן על קנים שעומדים מחיליו והויין הכתלים נאקום מזוזות וקושיות רבינו אם לא קשיא מידי והתוספות דלא תירצו כן י"ל משום דאחלי לפום שיטת רבינו אם, ובחידושי הריטב"א מפורש דתירוצי התוספות הם דברי רבינו אם ז"ל דהוא תירץ כן, וכן הוא בחידושי הרשב"א בשם רבינו אם, ובספר תוספות שנת לא רלה זה וכתב מש"כ עיין שם.

ועוד י"ל דהנה הניא כתב לייש קושיות רבינו אם הכ"ל דמשכחת ליה כשכותלי המנוי נבוהים עשרים אמה והלאי נסמך אל הכותל ואינו נרלה מנחוץ ומנפנים רק נבוהה למעלה מעשרים אמה

דמנד לאי הוא נפסל נבוהה כמ"ש הרמב"ם והטור ומינעית ליה להנמרת אי כשר נורת הפתח כהאי נוונא והיכוחות יעקב נסימן שם"ג סעק"י דאה זה דעיקר נעיית הש"ס הוא אי ניחא דלא תשוב נורת הפתח רק עם הקנה שעל גביהן יתיכא דהוא למעלה מעשרים דלא שלטא ניה עינא לא תשוב נורת הפתח אי דניחא דשני לחיים דהייטו קנה מכאן וקנה מכאן עושהו נורת הפתח אלא דאם ליכא קנה על גביהן אין זה תשוב פתח נאור דנעיין מצקוף על הנזחות, ואם כן הא ליכא קנה למעלה מוניאו מחורת פתח אנל עיקר נורת הפתח הוא השני קנים לשטה, ואהאי טעמא נם למעלה מכ' אמות דכיון דיש לו נורת הפתח נקנים שהנדדים כשיחשוב להוניאו מחורת נורת הפתח מחמת שאין לו קנה שלמעלה הרי לא יוניאו מחורת פתח עד שיתנרר לו בירור נאור דליכא קנה וכיון דנאמת יש קנה לף שהוא למעלה מכ' אמות אמרינן דנודאי יתנרר לו ולא יוניאו מחורת פתח וכל זה כשהלחיים ניכרים אנל אם הלחיים סתוכים לכותל נאופן שאין ניכרים רק למעלה מכ' פשיטא דנם נורת הפתח לא מהני מידי, ושפיר הקשו התוספות, ואם כן נדהה נם רלייתי דשפיר י"ל דס"ל להתוספות דכותלי המנוי נחשנים נאקום קנים אם הוא נתוך עשרים דניכר היטב הקנה שלמעלה והיכא דהוא למעלה מעשרים וליכא הכירא דהלחיים פשיטא דאף נורת הפתח לא מהני ורק היכא דאית ליה לחיים ניכרים קא מינעית ליה להנמרת אי עיקר נהאי נורת הפתח וכנ"ל, ואם כן דעל כרחך היכא דאיכא קנים קא מינעית ליה להנמרת הרי שפיר הקשה רבינו אם, ועיין נית מתיר מש"כ לדחות רלייתי הנכור שור ועל פי דנריו יש גם כן לדחות רלייתי, **ודו"ק להתרץ.**

(יג) **ובשו"ע** סימן שם"ג סעיף כ"ו דמנאר דיכי מנוי דניחר נלאי וקורה לנרך שלא יהא רחנו יותר מעשרה אמות ופתוחים לתוכו שני חצירות ולכל חצר שני נתים ואורכו יותר על רחנו יסיים המחבר נשו"ע דאם חסר אחד מאלו אינו ניתר אלא נפס ד' או שני פסין שני משהויין או נורת הפתח, ונחידושי הנרעק"א ז"ל הקשה הא נורת הפתח דעושה קנה מזה ומזה ממילא ליכא שני פסין ואיך שייך לומר או נורת הפתח לאחה לו לטורוח נקנה שעל גביהן ונספר משנה נרורה כתב דנש"ת אפילו נרחב מעשר, ונשער הציון כתב דנזה מיושב קושיות הנרעק"א וזה לישו דאם כן לא שייך לומר או נורת הפתח דהא נרחב מעשר דק נורת הפתח מיחר וע"כ דנפחות מעשר מיירי והנרעק"א קושיות הנאון רעק"א והוא שדקדק הנאון רעק"א וכתב ואיך שייך לומר או נורת הפתח דהקושיא מדנקט או והמ"נ לא חש לקחחיה זה, ואולם לדנרינו י"ל דזהו היכא דהניח הקנה העליון על הכחלים של המנוי וליכא קנים מהנדדים כלל ואחי שפיר, ואחנם להכריח זה נדנרי המחבר נש"ע דס"ל כן אינו מוכרע די"ל נש"ת היכא שהיו הקנים מכוסים כגון שהיו עומדים נחוך החנר וכיולת דלאי נעי שיהא נלוי ונרלה, אנל נורת הפתח שני נם נכהאי נוונא ודלא כמ"ש הנכור שור ואחי שפיר.

והתוספות נעירובין (י:) ד"ה לינעו, וכן נזנחים (ס'.) כתבו דפתח אהל מועד על כרחך שלא כדין נקרא פתח ואינו הוא שהרי היה פרוץ נחלותו דלא הי"ל ניפופי, ובקשה לימא דכותלי הקרשים שנדדים הם היו נאקום המזוזות וכמו שפתחו ואקרינהו לפום שיטת הרלייב"ן ורבינו ירוחם, ולכאורה מזה רלייה נרורה דס"ל להתוס' דהכתלים לא הויין מזוזות והא דפתחו ואקרינהו או כפירש רש"י נקרן זוית דאמי או כהפריזה או כהשמ"נ והנחת פריזה הי"ל נסימן הקודם, ואולי משום דהתם נאכזן לא היה נם הקנה שלמעלה כדין וכמ"ש התוספות שם דהיה מן הגד והילכך נכהאי נוונא היכא דלא הוי נם ניפופי לכולי עלמא לא אמרינן דהכתלים הויין מזוזות, ויש להגדם נדחיה זו כמתן ויותר נרלה דמהכא מוכח דהתוספות ס"ל כריטב"א ורמ"א ומנ"א.

ולשון רבינו יהונתן נמתניתין ותקנו להניח קורה רחנה טפח על כותל המנוי כו', וכן נמשכול כתב אחיה על כותלי מנוי למעלה נאקום כו', ולכאורה הוא דוחק לומר דכוונתם נלישנא דעל כותלי המנוי הוא רק לאפוקי לגד אחן מהמנוי דודאי פשיטא דנרים נוטים יותר דכוונתם לומר דנעיינן על כותלי המנוי ממש ומוכח דס"ל כריטב"א ורמ"א ומנ"א דהכתלים אינם מנרפים להיות נאקום קנים, ואולם נמשכר דהכשר מנוי כתב רבינו יהונתן דסחם מנוי הם כותלי המנוי שקורה נשענת נהם או נכנסת נאחוכם נאור מכאן ונאור

מכאן עכ"ל, גם נרגינו יהונתן סס נד"ה ואפילו דלת של קדין כתב אבל כשהקורה נכנסת בתורי הכותל שנפסון ודרוס כו' עיין סס, הנה וזה משמע דס"ל דהקורה חיבה על הכתלים ממש רק היא נתוך הכתלים כשעת בהכתלים לו נכנסת בתורים שנכתלים ואם כן על כרחך דהאי על כותל התנוי שכתב רגינו יהונתן נתניתין דריש מסכתין הייט רק לאפוקי לגד חון, ואולם בתשכול כיון דלא מנאתו מכרית לסתור פשוטן של דברים נראה יותר לומר דס"ל כריטנ"ח ורת"ח ותנ"ח דהכתלים לא הויין קנים, וכן מדברי הרמנ"ס נפ' התשנה שכתב שני מאלתרת אם יש נקורה האתונה נין כותלי התנוי פתוחים ותשכיות כו' הנה מלשונו זה משמע דס"ל דהקורה לשלש נתונה רק נין הכתלים והיינו דלהכי לא הוי כצורת הפתח דצורת הפתח הניין שיהא למעלה על ראשי הקנים ולא ניכותם וכהנהת תברי נשם תו"ז וכמו שנראה סס מדברי הרמנ"ס נפ' התשנה דהכי ס"ל להרמנ"ס דנתוך הקנים פסול וכפשטא דלישנא דנרייתא וקנה על גניהן וכתש"ך הכ"ת ולעיל נסימן ו' כתבנו דהרמנ"ס נספר היד לא ס"ל כהנ"ח נשם תו"ז אבל נפ' התשנה משמע דסובר.

ובמור סימן שס"ג כתב וכן הכריעו נקורה שמניחה על ראש התנוי נכותלי התנוי כו', ומדכתב נכותלי התנוי משמע להדיא דס"ל דקורה חיבה מונחת על הכתלים אלא נתוך הכתלים ועיין סס נדין תשוכה ותלוייה, וכן נראה מדברי הרמנ"ן והרוקח סימן קע"ג שכתב לו להניח קורה רחבה טפח שיגיע מכותל זה לכאחל זה משמע דחיבה מונחת על הכתלים כלל.

ענף ח'

(י"ד) **והמנ"א** סס הקשה מ"ש דנסוכה דיו סיתן קנה על כותלים ותי"ל קנה מכאן כמ"ש סימן תרי"ל סעיף נ', ותפשר דשאני התם דחומרת נעלמא היא לעשות צורת הפתח עכ"ל, ונמחנית השקל פירש כוונת המנ"א נתירוצו דזהו משום דמדין תורה סני נשתים כהלכתן ודופן שלישית סני נטפת, ולענד"ל לישנא דהמנ"א שכתב דנסוכה חומרת נעלמא היא הנה מזה משמע דהתם הצורת הפתח היינו נא להתיר לפילו ליסור דרבנן אלא חומרת נעלמא היא, ומזה נראה דהנירסת העיקרית נמנ"א הוא כמו שהוא לפנינו נמנ"א דמקשה מדין הסוכה הכתוב נשו"ע סימן תרי"ל סעיף נ' דמירי נסוכה העשויה כמובי דליכא שתי דפנות זו כנגד זו דכיון שגריך נדופן השלישי פס ד' ומשהו ויש נו הכשר סוכה כשמעמידו נפחות מג' סמוך לדופן אין גריך צורת הפתח ויש שפסקו כך, ואולם ליטת הריי"ף והרמנ"ם דיתרון התיקון נמחיצות נמורות אלא שרינן מצוי לותן כמחיצות טובות הניתרין נתיקון נמור ושקולים הם לענין צורת הפתח והרא"ש כתב דסנרת הרחצוה היא יותר חזקה ונראה, ושפיר כתב המנ"א דנזה הצורת הפתח חיבה אלא חומרת נעלמא והלכך מקילינן נס אם נתן הצורת הפתח על הכותל אבל להתיר ליסור נמור דרבנן לפשר שלא היו מתירין צורת הפתח דכהאי נוונא, ואולם המחנית השקל העיר שם דהא קושיות המנ"א מסוכה קשה נמי מדין שתי דפנות דשרינן הכתוב נשו"ע סימן תרי"ל סעיף נ' דמעמיד הטפח שותק נפחות מג' לאחד מהדפנות והמר רבא לגריכה נמי צורת הפתח שיעמיד קנה כנגד הכותל כנגד מותו טפח ושאר צורת הפתח נן הקנה אל הטפח, ונזה ליכא פלוגתא נין הפוסקים כלל דנעי צורת הפתח דהוא דיוק דנמרא, וקשה האיך סותך הקנה העליון אל הטפח שותק דיש לו דין כותל ועי"כ מניה המחנית השקל נדנרי המנ"א דל"ל סימן תרי"ל סעיף נ' ולא סעיף נ', ולפי"ז שפיר הוצרך המחנית השקל לומר דכוונת התירוץ של המנ"א הוא דשתי סוכה דהוי דרבנן דמדין תורה סני נשתים כהלכתן ושלישית סני נטפת ואם כן לפי"ז להמחנית השקל אלא גם נעירוב היכא דליכא נ' מחיצות דהוי רשות היחיד מדאורייתא כמעט לכל הפוסקים ונעי תיקון נגד הרגיעית רק מדרבנן ואם כן נכהאי נוונא לא נעינן כלל קנים מן הצדדים אלא דכותלי התנוי הויין נמקום קנים, ואחנם לאם כן תמיהני דיש כאן תמיהא נלויה על המחנית השקל דאם כן האיך הוצת להמנ"א נתירוצו זה דשתי סוכה דהוי דרבנן והלא כל דיוק דמתני שיש לו תיקון נקורה הוא נתנוי סאום מנ' רוחות כפירש רש"י ריש עירובין ואם כן למה הוצרכו לקורה טפח יהיה סני נכ"ם מטעם צורת הפתח דנדרבנן הרי הכתלים הויין כמזוזות וקנים, ולכן כ"ל דאי"צ כלל להניח נתנ"א, ומדין שתי דפנות דעירוב לא הקשה המנ"א מידי דאף על גב דהטפח שותק הוא נמקום כותל מכל מקום כותל מקום כיון דאינו אלא טפח שותק הוי כמו קנה שכנגדו ולא מיכפת לן מה דהוא עב יותר ורינה נסתימתו ורק הקשה מהא דסימן תרי"ל סעיף נ' דהתם הוא פס ד' ומשהו דהוי מקום מצוי לדרג יוסף נס נתחילת תנוי נעשה כותל נד' טפחים ונסוף תנוי גם לאחני סני נד' טפחים כדאיתא נעירובין (ה'.) ולרש"י שם ד"ה תרכו מיירי הסוגיא גם נד' טפחים מצומצמים אלא כתוספות שם, ועיין תנהע"ו חיזק שיטה זו וכ"כ נפס ד' ומשהו דהוי כותל ומניח הקנה העליון מזה על ראש הכותל השני והרי שני הכתלים הויין כמזוזות ותי' התנ"א דהתם חומרת נעלמא ולא מנד הדין וכמ"ש ודלא כהמחנית השקל, ושוב ראיתי נספר מקו"א נתיקון עירובין דהניא דנרי התנ"א הנ"ל שכתב דאין ללמוד מצורת הפתח דסוכה דחומרת נעלמא היא וכתב עליו ולא ידעתי מנין לו זה דנסוכה חומרת נעלמא היא עכ"ד, וזה נרם להמקו"א לפי שהנין דהתנ"א הקשה מסוכה העשויה נשתי דפנות דעירנן עיין סס, ואולם אם התנ"א הקשה מסוכה העשויה כמנוי שפיר י"ל לצורת הפתח הוי חומרת נעלמא לדיוק ומשום דהעיקר דלא נעי צורת הפתח כלל נכהאי נוונא וכמ"ש הי"נ נכוונת התנ"א, ושוב ראיתי דנס הפמ"נ כ"כ, ואחנס מאד התיהני דהא יש להקשות נס מפתחת דלקרנא להרא"ש והטור דהוי פתח לענין מזוזה הרי דהכתלים הויין כמזוזות נס היכא דהוא מנד דין התורה, ופלא על התנ"א שלא העיר מזה, ואיך ניהיה הרי נס דנרי התנ"א הוא רק לפוס שיטת הרמ"א, ואולם לפוס מנהג הקדמונים שפיר י"ל דהכתלים הויין מזוזות לפילו נדאורייתא וכ"ש נדרבנן, ונס יש לנדד ולומר דנדרבנן הכתלים הויין כמזוזות לפילו נאמנע הכתלים היינו היכא דהכתלים מוכיח להלאה דהסוגיא דפנים לאחד דמוכח הניה דהיכא דהכותל מוצך הלאה לא הוי כסף לכולי עלמא הרי זהו נדאורייתא דוקא ותנ"ל דנס נדרבנן הכין הוא, ואולם לפשר לומר דנאמנע הכתלים לא הוי נ"פ כלל ותשום דלא עבדי היכי פתח נכהאי נוונא והילכך לפילו נדרבנן לא מהני, ועיין נט"ז סימן שס"ג סע"ק י"ט נדין נג מספיק נין מבל להקנים דאוסר מהאי טעמא דאין עושין צורת הפתח נענין זה, והאחרונים מכריעים משום דהפסק הוי מזיק, והילכך אין להצניע נס נאחי דנג מפסיק ואף על נג דלא עבדי היכי פתח נכהאי נוונא, עלקאן נסימן ט"ז יעויי"ש נזה, ולכן היה נראה דנס לענין אמנע הכתלים יש להקל לכל המחמיר נד"ם עליו להניח דחיה כדאמרן נפ"ד דידים וכמ"ש נתשובת הנאון רש"ז לענין צורת הפתח המרוהק מהכותל, ולפי"ז יהיה הדרך טעמתיו שכתבנו לעיל נענף נ' על הפמ"ג דהיה לפשר להכשיר נעובדא דלקמן משום כותלי התנוי, ואיכא עוד נפ"מ דאפילו אם הקנה שע"ג העמודים היה מן הצד נאופן דפסול מכל מקום כותלי התנוי יהיה כשר דהרי הוי ע"ג הכתלים של התנוי וינטרפו הכתלים ואין אנו נריכים כלל לאותן העמודים שתנפנים וכמ"ש כהמ"ג הט"ז שם נסימן שס"ג.

(טו) **והמקו"ח** שם כתב דמה שהקשה המנ"א דלהוי הכותל נעלמו צורת הפתח כתו נסוכה לא הקשו מידי דכיון דהכותל מרוך ד' לחות היינו ניזון משום לחי ונצורת הפתח נעינן לחי מכאן ומכאן מה שאין כן נסוכה דאין נכותל ג' רק טפח עכ"ל, (ואנואר דהמקו"א הנין דקושיות המנ"א הוא מסוכה דשתי דפנות דערינן כמ"ש לעיל דהתם הדופן ג' הוא טפח אבל נסוכה כמנוי הדופן ג' הוא פס ד' ומשהו והא ליתא כמ"ש לעיל) וכבר כתבנו נסימן הקודם דהמקו"א נסנרת זו לטעמו אזיל דהסכים שם דנין לחי ונצורת הפתח צוין, וכשיטת הנכור שור לענין ריחוק מהכותל יותר מג' טפחים ולהכי כ"ל דנאורך ד"א כתו דאינו ניזון משום לחי היכא דההכשר משום לחי כן הכי נמי אינו ניזון להיות נמקום קנה מכאן וקנה מכאן היכא דההכשר מצד צורת הפתח אבל הא כמעט כל האחרונים ז"ל פליני וס"ל דצורת הפתח הוי מחיצה ולא לחי ערינן ניה דאחי לחירא ומנטל ליה ונם אינו מתנטל נמה שהנדיים נוקעים נו כיון דהוי כפתח ומזיקן נסיד מחוי טיח על הכותל מהני להיות נמקום קנה נצורת הפתח אף על נג דאינו מהני נמקום לחי לפום שיטת מהר"ם דנעי צ'עורת דחוט הסרנל כעובי מנענ דוקא כמ"ש התה"ד סימן ע"ד הובא נט"ז סימן שס"ג סעק"ד ואם כן הכי נמי י"ל נכותל לרוך ד"א דאינו ניזון משום לחי ומכל מקום מהני נמקום קנה נצורת הפתח, וכמדומני דכן פסק נתשובת בית לפרים תא"ח סימן כ"א דאם הקנים לצורת הפתח רחנים ד' לחות

חמות כצד עיין שם, ואינו כעת לפני, ואם כן גם הכתלים יעלו נמקום קנים והרי גם הריטב"א הסכים דכן הוא לגירסת רש"י נפתחי שיתי כמ"ש נסימן הקודם, והפמ"ח נה"ג סימן קמ"ג דסובר דהכותל הוי כמזוזה ובקה לענין עירוב י"ל דאזיל לטעמו נח"מ סימן כ"ה דיותיר נגורת הפתח כשהוא מרוחק מהכותל דעדיף מלחי והילכך לא ליכפת לן גם נכותל שהוא ד' אמות ונני לחי דנראה מנחתן ושוה מנפנים דניחון משום לחי הנה הרמב"ן ז"ל סובר דזהו דוקא היכא דלא הוי הכותל ד' אמות דאם לא כן אין לך מבוי שאינו ניתר לפילו נלא לחי ולפילו מפולש לרשות הרבים שהרי כותלי פני המבוי המשכים לרשות הרבים נחשב אחת למחיצת המבוי אף על פי שאינן נראות לפנים, והתוספות נפרק עושין פסין (כ"ד:) ד"ה ההוא דאמר רבנה ס"ל דהיכא דהוא מוקף לדירה לא ליכפת לן אם הוא רחב ד' אמות וכותלי פני המבוי המשכין לרשות הרבים היינו טעמא דלא מהני משום דלא הוקפו לדירה רק לרשות הרבים ואם כן אם לעצמם לא הועילו אין יועילו להתיר המבוי וכתבו דהיינו טעמא דלא הועילו ניפופי הרחבה אם למבוי ולפנים עיין שם, ובחידושי הרשב"א פרק קמא דעירובין (י"ח.) ונפרק עושין פסין שם ד"ה אלא אמר אביי, הובא פלונתא זו נאורך, ואם כן הכתלים שמוקפין לדירה ואינם עשוים אל הרשות הרבים מכשירים משום נראה מנחתן ושוה מנפנים, כ"ש דיהיו מהני נמקום קנים דנורת הפתח ואפילו רחנים ד' אמות, ועיין לקמן סימן ט"ו ענף א' מ"ש ליישב סוגית דהכיא רחבה לפוס שיטה זו.

שוב מצאתי נתשובת מ"ח סימן ל"ד דהניח דנרי המב"ח הנ"ל שכתב דנסוכה לא נעי נורת הפתח רק מחומרא נעלמא, והקשה דמה יענה ממזוזה דלדעת הרבה פוסקים והרמ"ם מכללם חייב נמזוזה מן התורה, וכן המחבר נד"ך ניור"ד ואם כן לכל הפחות היה לנו להקל נעירוב כהאי גוונא ואי משום קושיות ד"ת לחה לי קורה רחבה נפח י"ל נאמנע המבוי שנת לחלק נאמנע המבוי מנל נתחילת המבוי י"ל לין הכי נמי נ' כותלי המבוי הוי כשני מזוזות עכ"ל, והנה ת"ל כי נס לחי כנר הרנשתי לייטב כן קושיות הד"ת נתירולי השני נענף נ', ואולם תירולי הרחבון שם מרווח יותר נעיני ולפי שיהיה דנרי המ"ח הללו הם סתירה לחב"ב נתשובת מ"ח חלק"ח סימן נ"ו להציע על הפמ"ח נס נתשובת מהרש"ם להרב מנערזלן סימן ר"ו הניא נשם ספר יהושע שהאריך נזה ומסכים נס כן להקל דנוף הנית הוי כקנה היכא דהקנה העליון הולך על קנה הנית עיין שם ולא לוכל לפלפל נדנריו כי לין הספר לפני ומעולם לא ראיתיו.

העולה מזה דרנו ורנו הפוסקים העומדים נגד הרמ"א ומנ"א נדין הכתלים לי מהני נמקום מזוזות והעומדים ליתך הרמ"א ומנ"א נמפורש הוא הריטנ"א נגרייתא דקנה מכלן וקנה מכלן וקנת י"ם להוכיח כן מדנרי התוספות ריש עירובין, ונזנתים נני פתח אהל מועד, וכן מי מדנרי התשבול נס לפשר לנרך קנת ולומר דהרמנ"ם והנו"ע נני מזוזה הכי ס"ל מדפסקו דנעינן מזוזות ממש, ואולם רנו העומדים נגד הרמ"א ומנ"א נזה והוא הרמ"ם והטור ורנינו ירוחם נפתחא דאקרנת, וכן להתוספות והרא"ם נמנחות דפירנו פתחי שיתי דלא כרש"י שם, וכן כתב הטור ניור"ד שם, ונם רש"י נעירובין מודה להס וכמ"ש הריטנ"א להיל דלפוס שיטת רש"י נעירובין עולים הכתלים נמקום קנים וממילא דנזה יהיה מוכח דליכא לחיה מהרמנ"ם נמזוזה דסובר הכי נני עירובין דהא חזינן לרש"י היכא מילוק ניניהו ונם י"ל דאומרת לא נמרינן לעירובין ממזוזה, וכן מוכח להדיא מדנרי הרמנ"ם נפירוש המשנה, וכן הרמנ"ן והרוקח והטור נדיני עירובין נראה דס"ל דהכתלים עולים נמקום קנים, וכן נראה מדנרי רנינו יהונתן, וכן מוכח קצת דעת המחבר נסו"ע סימן שמ"נ סעיף כ"ו, וכן מוכח נירושלמי, וכן דעת הפמ"ח, וזהו מנהג הקדמונים שהונח נד"ת ויסוד חזק ומתין כמנואר, וכן דעת הח"ם ט"ו סימן ל"ד להקל, וכן פסק נתשובת מהרש"ם נשם ספר יהושע.

ותצא דינא נקרה פרי הכרם לחר לחנחנו נוערים נזה ומסקנת הנברים לדינא מחזה המה נס"ד.

(א) כותלי הנתים וכותלי המבוי שהוקפו לדירה עולים נמקום קנים נגורת הפתח דרנו הפוסקים רלשונים ולחרונים דפליני על הרמ"א ומנ"א נזה, וכן י"ם לפסוק למעשה להקל כמנהג הקדמונים לכל הפחות היכא דלין נ"ד היערלל לתקן ולהעמיד לחי קטן תחת החוט.

(ב) ולפי"ז היכא דהעמודים שמן הנד עומדים נתוך חנר וכיוצא הנה לפילו אם ניחא כהמחמירים לפסול נכהאי גוונא מטעמא דס"ל דנעינן שיהיו הקנים נגוים ולא מכוסים וכדעת הפמ"ח והנכור שור מכל מקום מנד כותלי החנר יהיה כשר דהרי החוט הולך נס ע"נ הכתלים ויעטרפו הכתלים נמקום קנים ולין לנו נריכין כלל לחותן העמודים שמנפנים ולפילו אם הקנה העליון קשור להעמודים מן הנד מכל מקום יש להכשיר כיון דלין לנו נריכים כלל לחותן העמודים.

(ג) נמה דנרים ממורים היכא דהחוט שנר על קנה הנית וקנה החנר ולפילו נאמנע המבוי היכא דהנתים וחצירות מופרדים זה מזה שפיר יש להכשיר, ואולם היכא דהנתים וחצירות אינם מופרדים זה מזה והחוט שנר נאמנע המבוי לו נאמנע כותל הנית נאופן דליכא הכא קנה כלל דהכותל נמשך להלאה הנה מהא דפנים לחד מוכח דכהאי גוונא לכולי עלמא לית הוי הכותל כסך ומזוזה ולין להכשיר ונהכי מיירי הפמ"ח וכ"ד הח"ם שם וספר יהושע, ואולם י"ל דלין להניח רחיה ממזוזה לעירוב להמחיר נדרנן ונכללא דלא ענדי לינשי פיתחא כהאי גוונא יש לפקפק דלא נרירא להי מילתא כ"כ וכל המחמיר נד"ם עליו הרחיה, והייט טעמא דהמחמירים דפליני על הט"ז ומכתרי היכא דליכא הפסק נין הקנה העליון להקנים שמהנדדים ואם כן מהאי טעמא לפשר נמי להקל היכא דהחוט שנר על מחנע כותל הנתים והמנוי ונריך עיון.

(ד) נענף ג' כתנינו דמדנרי הריטנ"א נראה דלא ס"ל כהנ"ח נשם תו"ז דאם הקנה העליון נתון נין הקנים שמהנדדים הוי נורת הפתח מן הנד ופסול דלא דנכהאי גוונא יש להכשיר ואמרנו דנס הרמ"א ומנ"א ס"ל כהריטנ"א ואינו מוכרח דש"ל כתי' הנאי על קושיות הד"ת, ואמנם נסימן יו"ד ענף נ' הנאתי דלהתורת חיים ותשובת נרית לנרהם הרי רה"נ והלפפ והרמנ"ם ורנינו חננאל ז"ל פליני לנמרי על פירש"י נהא דמן הנד ואם כן יש ספק ספיקא להכשיר נזה דילמא לא קיימא לן כלל כשיטת רש"י מן הנד ודילמא היכא דהוא נין הקנים לא הוי כלל מן הנד לפילו לרש"י, ולכן היכא דלין נ"ד הישראל לתקן ולהעמיד לחי קטן תחת החוט יש לפסוק נזה למעשה להקל, ועיין סימן ר' נקילורי דיש חות נ', אולם היכא דהחנל קשור נין כותלי הנית ונם נאמנע כותלי הנית והמנוי הוי תרתי דסתרי ופסול לפוס סוניות הש"ם.

(ה) נענף ה' העלתי לפתח העשוי נקרן זוית הנית נמקנוע נאלכסון שעשה שני הכתלים נהקרנות קנרים, והעמיד שם פתח נאלכסון הנה להרא"ם ושור ורנינו ירוחם פתח כזה פטור ממזוזה ולפשר נם הרמנ"ם הכי ס"ל, ולכן מזוזה כזו יש לקונעה נלי נרכה לו עם מזוזה לחרת המחויבת נרכה, זהו הנראה לי נזה, ולרמיה נעמ"ת, נאום הק'

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רנ ואב"ד דפ"ק
מאנמשעסטער, ענגלאנד.

סימן י"ג

שאלה, לחי רחב יותר מני' טפחים שהועמד לשם לחי נרחוק מהכותל ג' טפחים אי כשר או לא.

(א) **תשובה**, הנה נדין לחי רחב יותר מני' טפחים שעומד נרחוק מהכותל ג' טפחים ליכא נזה פלונתא להתמ"א סימן שמ"נ סעי"ה לדעת הר"ר יהונתן דטעמא דפוסל נרחוק מהכותל הוא משום דאתי לזרוע דהאי ניסא והאי ניסא ומנטל ליה אם כן אם הלחי רחב מני' זרי כמ"ש נש"נ נשם ריטב"א והעומד מרוחב על הפרוץ מנד אחד אם כן נכהאי גוונא לא אמרינן דאתי לזרוע ומנטל ליה, אבל דעת התוספות דאפילו הכי אסור דנעירובין (י"ח.) נהא דחנוי שהוא רחב ט"ו אמה מרחיק שתי אמות ושוה פס שלש אמות כתנו התוספות

נד"ה ועוזה, ונריך לתי לחר דהתי פס לח מהני הוחיל ותופלג מן הכותל שלשה דחמר לקמן דלח הוי לתי כו', ועיין מחנית השקל דנ"ל דהטעם הוח דלק על גב דלתי משום מחיצה מכל מקום היכר קלת נעיגן ופס הוח רחוק מן הכותל לפילו נעומד מרוכה ליכח הכירח כלל וגירושלמי פרק קמח דעירובין הלכה ט' היה רחב טו"ט לחמה ר' נה ורב הונח נשם רב ששה פס של ג' לחמות וכל שהוח מרחיק מן הכותל שני לחמות, לחותו וכל שהוח ניהון משום לתי, והשתר והוח שיהח העומד רנה על החלל ונשיירי קרנן הניח דנרי התוספות הנ"ל וכתב דנהריהם נרוחים דלכך קחמר גירושלמי דנעיגן פם ג' וכל שהוח יותר ללתי וללח כש"ג עכ"ד, והונח נם נחיהושי רעק"ח על הסו"ע.

ענף א'

(ב) ולע"ד הח ליתח דהרי גירושלמי (שם הלכה ו') דתנן נמתני' דרנן ס"ל דרוחב לתי כ"ם ור' יוסי ס"ל ג' טפחים וקלחר נגמרח מתניתין נמחוכין מן הכותל חנל חם היו סחוכין לכותל לוק ר' יוסי מודה ותני כן עשה לחייס למחני חם נגוחין מן הלרן פחות מג' חו שהיו סחוכין לכותל פחות מג' חותר, שלשה והוח שיהח העומד רנה על החלל, והנה מרן דודי הגחון ז"ל נספר ניר כתב דהתי נסחוכין לכותל ומשוכין מהכותל לין ר"ל דנוק נכותל חו לח חלח לפי שיש שני לחייס לתי הנולט ולתי התוכך, לתי הנולט קרי ליה גירושלמי לתי הסמוך ולתי התוכך לחרכו של מנוי קרי ליה לתי התוכך ולחר דלח החמיר ר' יוסי כי חם נלתי התוכך חנל נלתי הסמוך דהייט נלתי הנולט לפילו ר' יוסי מודה דסני נכל שהוח ומייתי ספיר דנתוספתח קתני דנכהחי גוונח חותר ומשמע ליה דחתי כלולי עלמח לפילו לר' יוסי עכ"ד, ותה לעשה כי לף על פי שכנוד מר דודי ז"ל הוח יקר מחד נעיני, ולחולם נתורה דכתיב נה לחת הנה המחת הוח להוח מהכל ולכן לומר כי לדעתי זהו רחוק מחד נכוונת הירושלמי דלמ"ל נהח דקחמר נני סחוכין לכותל פחות מג', לינו קלי הלי פחות מג' על חלח סחוכין לכותל דלקחיה חלח דקלי על חלח חותר לנחרים, והייט דקחמר דגם נפחות מג' רוחב חותר, והח ודלי לליכח לח משמע הכי, ועוד דיניד עליו הח דקחמר נ' והוח שיהח עומד כו' דקלי ודלי על ריחוק מהכותל ולח על רוחב הלתי, ולכן נרחה נרור דניחור הלנרים הוח כפסטן וכמ"ש הק"ע ופ"ת דקחמר מתניתין דפליני ר"י ורנכן נשיעור רוחב הלתי זהו כשלינו דנוק רק משוכין מן הכותל, והיינו נפחות מג' לליכח לנוד לתכח קמח סני נכל שהוח ולר' יוסי ס"ל מיהת נעיגן רחנו נ' שיהח נרחה וניכר שהעתידו לנס לתי, חנל חם היה דנוק ופחות לכותל לף ר' יוסי מודה דנרוחב כל שהוח סני שזה ניכר קנ"ל משום לתי.

ואמר דתני כן נתוספתח דחם הלחייס סחוכין לכותל פחות מג' חותר ועיין שם ז"ק נדחק נרחיה זו ונם הפ"ת לח ניחר מידי, ולעד"ם דהכי קחמר דחם נימח דתתניתין דפליני ר"י ורנכן זהו נדנוקין לכותל חם כן על כרחך נתשוכין ורחוקין מהכותל לפילו כל שהוח נס לרנכן נעיגן נ' טפחים וחם כן כחתן לחיית התוספתח דתני נסחוכין לכותל פחות מג' חותר ונשלשה והוח שיהח העומד רנה על החלל, והח נס נפחות מג' דחותר ליכח נס כן שיעמד מרוכה על החלל לכיון דפליני נדנוקין דוקח חם כן לפילו כל שהוח מן הכותל מודים רנכן לר' יוסי נעני נ' טפחים, חלח ודלי דפליני רק נתשוכין מן הכותל והתוספתח לחיית כרנכן דנפחות מג' טפחים מהכותל חותר נלתי כל שהוח, משום דהוי כלנוד, ולחר כך קחמר הירושלמי שלשה והוח שיהח העומד רנה על החלל, היינו דחם הוח מופלג מן הכותל נ' טפחים דחו ליכח לנוד חם כן נכי הח נעיגן שיהח השמד רנה על החלל שנין הלתי להכותל דנכהחי גוונח לח לחריגן דלחתי חוירח דהתי ניסח והתי ניסח ומנטל ליה, ומפורש הוח נירושלמי כדנרי הש"ג נשם ריטב"ז דנכהחי גוונח כשר.

ומעתה הדנר נרור דמה דלחמרו נירושלמי נמנני רחב טו"ט לחמה דעוזה פם של ג' לחמות וכל שהוח, הרי דנעיגן כל שהוח יותר ללתי והפם של ג' לחמות לח מהני הלף על נב דהוח עומד מרוכה על הפרון, זהו משום שהוח חון לעשר לחמות דהוח שישר רוחב מנני, והלף על נב דנגרלה מנחון וזוה מנפיים כשר לף על נב דהלתי הוח חון לעשר לחמות רחנו של מנני, י"ל דהתם הלתי לינו נריך כלל לעשות הכשר, שם נמקום שהוח עומד חון לעשר לחמות והילכך לחריגן ניה דהוי ככנוס נפנים לנל הכח דע"כ הוח מוכרח לעמוד שם חון לרוחב המנני להיות עומד מרוכה על הפרון לעשות החמשה לחמות היתרים שיהיה הכל כשחוס, ולכן נכהחי גוונח הרי הוח ככותל מנני ולית מלטרף להיות נס לתי כיון שהוח חון לעשר לחמות שישר רוחב מנני ולתי לפשר לותר ניה דהוי ככנוס נפנים, עיין תשונת רעק"ח סימן ח"י ניתר סנרת זו, וכן כתוב נספר נית מחיר נשם הלח"ר, ותמיהני מחד על מרן הגחון רעק"ח ז"ל והנית מחיר ויותר על הש"ירי קרנן דלישתמיט מיניייהו דנירושלמי מפורש כדנרי הש"ג, ולחחר זמן רב מלחתי ת"ל נספר נחון יעקב הניח מהירושלמי הזה רלים להש"ג כמ"ש, ויחד היח שלח חמוט.

ענף ב'

(ג) **ואמינא** שד דנס התוספות ז"ל ס"ל כדנרי הש"ג וכהירושלמי וכוונתם נחוכן לחחר מחלי דהנין התנ"ח ז"ל דהנה זה לשון התוספות שם ונריך לתי לחחר דהתי פס לח מהני הוחיל ומופלג מן הכותל שלשה דחמר לקמן דלח הוי לתי ומשום הכי פריך מדר' חתי ומדר' חסי שהיה לו להתנטל לחותו התיקון עכ"ל, ועיין מהרש"ח מ"ש נזה, והנה מדנרי התוספות שכתנו ומשום הכי פריך כי משמע דלתי ניחח דסני נחותו פס ולח נעי לתי חס כן לח לחתי שפיר פירכת הגמרח וזה נריך ניחור, חחנם הנה נלתי הנולט מדפני של מנני דלחם הוח ד' לחות ניהון משום מנני ונריך לתי לחחר דהתירו הרי זהו דוקח נלתי הנולט חלילו דחפילו לחתן דחחר לתי משום חתיכה דלכחורה היה לו להועיל יותר חס רינה נסחיחתו חכל נוקום היכר קלת נעיגן והיכח דהוח ד' לחות לין לו הכירח כלל ורק היכח דהעחידו לנס לתי חלות נדי לחות כמ"ש רש"י ותוספות נפרק קחמ (ה:) חשום דכשהועחד לנס לתי יש לו קול ולליכח הכירח ורק היכח דלח העחידו לנס לתי לחריגן דנחרנע לחות ליכח הכירח כלל ופס כן הכי נתי י"ל נהתי פס של ג' לחות דתי לפשר להנטל נשניל לתי משום דהוח חרוחק חן הכותל זהו דוקח היכח דהועחד נשניל שיהיה שיעד חרוכה על הפרון ריהיה כשחוס וכחו דופן של חמשה לחות הילכך נזה לינו ניכר שם שוס לתי כחו דלינו ניכר שם לתי נלתי הנולט חלפני של חנני ד' לחות חנל היכח דהועחד לנס לתי לחוד לף על נב דכשהוח חרוחק חהכותל ליכח הכירח כלל חכל חהוס י"ל דהיכח דליכח עומד חרוכה על הפרון דהוי דנר חשוב כיון דהוח יותר חני טפחים לפ כן י"ל דנכהחי גוונח כשהעחידו לנס לתי יש לו קול ולליכח הכירח כחו נלתי הנולט חלפני של חנני דלפילו נד' לחות ויותר הוי לתי, וזהו שכתנו התוספות דהתי פס רנוסס להתיב דיקח התי פס שלח הועמד לנס לתי לחוד, הנה זה לח משום לתי הולי ומופלג מן הכותל שלשה דחמר לקמן דלח הוי לתי משום דלח הוי הכירח הילכך נכהחי גוונח נס נעומד חרוכה על הפרון לח חהני היכח דלח הועמד לנס לתי לחוד והוי ככותל סחוס ה' לחות ולינו ניכר הלתי והילכך נריך לתי לחר להכשירו, וסייחו התוספות ומשום הכי פריך חדר' חתי ומדנרי חסי כח כוונחם של התוס' נזה דחם נימח דחייריי הכח דליכח לתי כלל חם כן חתי פריך הנחרח חדר' לתי ומדר' חסי שהיה לו להתנטל לחותו התיקון והח י"ל דשחתי התם דנלתי וקורה חחרינן דנטל כיון דנטל פחחח דליה חנל הכח דהתיקון הוח נעומד חרוכה על הפרון דהוי ככותל חם כן י"ל דכותל לינו חתנטל כלל וכחו נהח דחחר שחוחל שהה פס נטה עשרה נחנך חרנעה לחות דלח חחרינן דחתי חוירח דהתי ניסח והתי ניסח ומנטל ליה חשום דחנך ד' לחות כותל לינו חתנטל חם כן הכי נתי נהתי פס ג' לחות דליכח נים סחוס ה' לחות י"ל דלינו חתנטל ולח דחי להח דר' חתי ודר' חסי כלל דהתם ההכשר לינו חנך כותל רק חנך לתי וקורה, ולחולם עכ"ז דחסקי התוספות דהכי נתי הכותל לינו שלה כלל להכשר החנני ונטרך לתי לחחר להתירו חם כן שפיר פריך הנחרח חדר' לתי ודר' חסי שהיה לו להתנטל לחותו התיקון.

ולדבריהם דגם התוספות לח פסלי לתי חרוחק נשעמד חרוכה רק היכח דלח הועמד לנס לתי לחוד חס כן הרי נדינח דהש"ג דחתירי שהועמד הלתי לנס לתי לחוד דיש לו קול ולליכח הכירח שפיר מודים התוספות דהוי לתי, וכדעת הש"ג נשם הריטב"ז ודלח

כהמג"א שעשה נחכם פלונתא בין הפוסקים דליכא נזה פלונתא כלל ודלום נפמליה אל מעלה.

ענף ג'

(ד) והמג"א סע"ק ל"ז הניח דברי התוספות לגריך לתי נם כן לתנוי דפם לא מהני כיון דמופלג מן הכותב ני ופיים על זה וכן כתב הר"י ועמ"ש סי"ו עכ"ל, ונחידושי מהרמ"ז על החלפם כעת נפפם נש"ם דווילנא בגליון החלפם כתב דלא תצא זה נהר"י ונם לכאורה הוא פתירה, ולכן נראה דהוא ט"ם נמנ"א תש"כ וכ"כ הרר"י עיין שם, ואנכי נעניי לא ידענא מה היה לו להרי רניטו יהונתן כתב נד"ה מרחיק שתי תמות כר', והקורה מתירתן עכ"ל, וכן שם נרניטו יהונתן נד"ה וליחוש כר', ונטל הלתי לו הקורה כר' עיין שם, הרי לדעת רניטו יהונתן מיירי דליכא קורה לו לתי להכשיר המנור, וכדברי התוספות, ובפיר כתב המנ"א מפחיה ואין כאן נשעת סופר כלל ונם פתירה ליכא וכאמור עיין תשובת רעק"א שם.

ופלא על המנ"א מדוע לא הרגיש דמדברי רניטו יהונתן דאפי דאפי התנל על הפג"ש ופמו שכתבנו נפ"ד, ואולי זהו כוונת המנ"א נאתי דפ"ם, ועמ"ש סי"ו עכ"ל, כוונתו דפם כתב דליכא פלונתא בין התוספות להפג"ש נפם ריא"ז, ולהאמור פה דנם רניטו יהונתן פ"ל כתוספות אם כן מוכח דליכא פלונתא כלל וזה ברור, והאחרונים לא עמדו על כוונת המנ"א נזה, והנלעפ"ד ברור כתנתי, ונאתי עהי"ת, נאום הק',

אברהם אהרן יודעלאוויץ, רב ומ"ד
דמאנטשעסטער. ענגלאנד.

סימן י"ד

שאלה, צורת הפתח שהרחיקו הקנים מן כותלי המבוי יותר מד' טפחים אם יש להכשירו ואם לחי וקורה מתירין את הפרצה.

(א) תשובה, ע"ד צורת הפתח שעומדים הקנים רחוקים ומופלנים מכותלי המנוי הנה הד"ת סימן שם"נ סעק"נ כתב נשם תו"ז דנצורת הפתח לא מתרינן דאתי לתורת דהתי ניסת והתי ניסת ומנטלת ליה, וכן כתנ נחידושי הריטב"א נסוגיית דמנוי שהת רמ"ו לתה נפרק קמת דעירובין (יו"ד:) והנכור שור הוכיח דנצורת הפתח נריכים הקנים שלא יהיו רחוקים מהכותל ני טפחים מדברי התוספות (י"ת) ד"ה ליפכא דהקשה דניטו תם לתה ליה לצורת הפתח ליתכשר נקנה מכלן ומכלן דהוי כלתי משהו ואם ליתא דהקנים יכולים להיות רחוקים ני טפחים מהכותל לא הקשה דניטו תם מידי דלתי רחוק ני טפחים פסול ומינעית ליה נצוהפ"ק רחוק מהכתלים ני טפחים ת"ו דנם נצורת הפתח פסול משום דהו"ל מחיצה שהנריים נוקעין נו עכ"ד, עיין שם, ובישועות יעקב ותוספות שנת ונית מחיר ותשובת ר' עקיבא מינר סימן תי"ו כולם דחו רחיית הנכור שור ופסקו דלא כוותיה, והנלון נעל התניא ז"ל נתשובה סימן ני כתב המהנה הפשוט שלא לדקדק כלל נהעמדת הקנים של צורת הפתח שיהיו סמוכים לכותל נפחות מני טפחים ולית דתא לה למש"כ הנכור שור, וטעמם וניחוקם מחם שכל המחחיר נד"ם עליו להניח רחיה, ורחיית הנכור שור מלתי יש לדחות דלתי תינו נידון משום מחיצה שלא נצירוף מחיצת שתים לפחות הילכך לא מהני שלא נסמוך למחיצה נמורה ולא נמופלג מחנה שהיה מנטרף עמה מה שאין כן נצורת הפתח שאין נריך מחיצת כלל שהרי נעץ ד' קונדיסין מהני עכ"ד, ונאמת פלא הוא על הנכור שור דלא הניח כלל דנרי הד"ת נשם התו"ז הנ"ל ונם לא רצה דנרי מידוש הריטב"א הנ"ל.

ענף א'

(ב) ברם אכתי יש להסתפק אם נימת דהנו רק לענין שלא יתנטל הצורת הפתח כלומר מה שנין הקנים דעל זה אמרו אומרים דנצורת הפתח לא מתרינן דאתי לתורת דהתי ניסת ודהתי ניסת ומנטלת ליה אנל מכל מקום מינו מהני הצורת הפתח להכשיר הקיר שנין הקלה להכותל או דילמת דצורת הפתח הוי כסתום לנמרי ואתרינן דאיכא נים שומד מרונה על הפרוץ והוי כולו כסתום היינו תפילו מה שנין הקנים להכותל, וקלת היה נראה לומר דזה חלוי נפלונתת הרתנוים ז"ל מי צורת הפתח הוי מחיצה מן התורה לחייב הזורק לחיכו מרשות הרנים או דצורת הפתח לינו מחיצה נמורה ומהני רק נדרנן כנון להתיר כרמלית או פרצה יותר מעשר דמן התורה הוי מחיצה נזה מהני צורת הפתח והפמ"נ נפימן שם"נ נסתפק נזה, והוא מחלוקת הרתנוים, עיין עירובין (י"ת) נתוספות ד"ה לימת דפליני נזה הר"י והריטב"א דר"י ס"ל דהא דהוברכו לפסי ניתרות ולא עשו צורת הפתח משום דחשו לשמא יתקלקלו דאתו נמלי ונדו ליה הרי דס"ל דהוי מחיצה מן התורה לפילו נרשות הרנים, ואתרו הזורק לנין פסי הניתרות חייב, ופריך הגמרא פשיטא מי לאו מחיצה היא היכי משתרי ליה למלאות כדאיתא נפרק עושין פסין (כ:) הרי דהוי מהני לף על נג דנעי התם מחיצה מן התורה, והריטב"א סונר דצורת הפתח לא מהני רק היכא דיש שתי מחיצות כהילכתן, עיין שם, וכן כתב הריטב"ת, ולעיל סימן יו"ד ענף ה' כתבנו דנם רמ"נ ור"ת ורי"ף והרמנ"ם ס"ל דלא הוי מחיצה נמורה מן התורה, והרא"ם נפרק קמת דעירובין סימן י"נ הניח רק ת' הר"י על פסי ניתרות נרחה דס"ל דהוי מחיצה נמורה מן התורה, ונם מלי לחלק שם נין נקעה לתנר ומנוי נרחה דזהו רק מדברנן דהתמירו ננקעה דלית נה דיורין לא שריל נצורת הפתח אנל מדאורייתא צורת הפתח הוי מחיצה נמורה, וכמ"ש הרא"ש נתשובה שהנת נתשובת ר"ת סימן ס"ת לצורת הפתח הוי מחיצה המפסקת כלומר דהיינו כסתום נגיורי, וסרה רחיית הנכור שור מהא דלא מוקי רניטו תם החינעית דצורת הפתח נגובהה לי מהני דזהו נכהתי נוגעת היכא דמרוחקים הקנים מהכתלים, ומוכח דלא מהני ד"ל נהיפך דפשיטא ליה לצורת הפתח דהוי כמחיצה המפסקת לא נרע מלתי רתק דאיכא נים עומד מרונה דלא נפסל נזה שהוא מרוחק ני טפחים, ונפיר הקשה רניטו תם דלענין נוגה מי מלי מינעית ליה ליתכשר נקנה שמכלן ומכלן כמו לתי משהו שאנל הכותל דכיון דלא נפסל נמה שהוא מרוחק תו הוי כמו לתי משהו שאנל הכותל משום דאיכא נים עומד מרונה והוי כסתום לנמרי, ודו"ק.

(ג) **ובתשובת** פמ"ת ת"ל סימן כ"ה החיר צורת הפתח שהיה מופלג משני לתי התנוי יותר מד' טפחים נלי שום תיקון, וזהו כמש"כ, וכן נספר תוספות שנת התיר מטעמת דעומד מרונה על הפרוץ ומוכח דס"ל דהוי כסתום לנמרי, וכן נשו"ת להל יעקב שכתב נפרון פתות משלשים למה ומעתיד צורת הפתח נינסה וישאר נו פרצה פתות מעשרה אין נכך כלום ולם היה הפרוץ יותר משלשים לא מהני צורת הפתח נתוך עשרה כו', והונא נשע"ת סימן שם"נ סעק"ט ומנואר דס"ל דהיכא דהוי פתות משלשים והוא העתיד נתחנע צורת הפתח של עשרה לחות אין נכך כלום, והיינו משום דנכהתי נוגעת דהצורת הפתח מחזיק יותר מכל לויר שאנלו שהלויר הוא פתות מעשרה והצורת הפתח הוא עשרה ואם כן נכהתי נוגעת מחזיק יותר מכל לויר פתח שאנלו אם כן נכהתי נוגעת הוי עומד מרונה על הפרוץ דהצורת הפתח הוא כסתום וכמחיצה המפסקת והילכך הוי כולו כסתום, וכן כתוס נספר תק"ז דהתכל יעקב לא ס"ל דהנכור שור שהקנים נריכים להיות דוקא סמוך לכותל נפחות מני טפחים, ולחרי המחילה הנה לא הרנים נדעדיפא מיניה דהתכל יעקב לא מלנך דלא ס"ל דהנכור שור דנזה ודלי הרנה מהלחרונים לא ס"ל כוותיה ומי יצא לחרי הנלון החסיד נעל התניא ז"ל דהעיד לנו דהמהנה דלא כוותיה ולית דתא לה לדנרי הנכור שור, ולחנם הרי נדנרי התכל יעקב הנה רואים עדיפא מזה דס"ל כהפמ"ת והתוס' שנת דלפילו ניותר מד' טפחים וכמה לחות נין הכותל להקנים מכל מקום מותר מטעמת דהצורת הפתח הוי כסתום ולכאו נו עומד מרונה על הפרוץ דהוי כולו כסתום, והרי לנו שלשה נתונים מונהקים דרתוי לסמוך עליהם לפילו שלא נשעת הדחק וס"ל דצורת הפתח מהני להכשיר לחרי שנין הקנים להכותל ולפילו ניותר מד' טפחים דכיון דהפרצה הוא פתות מעשרה לחות אין נכך כלום ולח"ל שום תיקון כלל.

ולולם

(ד) **ואולם** הרב המורה נתיי תדם (כלל ו"ת סעיף י"ל) כתב, נראה לי עורת הפתח שהעמיד רחוק מהכותל לא תמירין לתי לורת ומנטלת לעורת הפתח ונחזב למחיצה נתורה כדאיתת נסיון שם"ג סעיף יו"ד, ואם הרחיק העורת הפתח מן הכותל ד' טפחים נריך להעמיד אצל הכותל לתי שהרי יש שם פרצה נראזה עכ"ל, והנה נעיקר תידושיה שכתב נראה לי כו' לא תפיו אנו תיין, דנד"מ יפורש התי תידושת נשם התו"ז, וכן כתב הריטב"א כ"ל, ואולם ותי דהידש דהיכת דאיכת ריות ד' טפחים פסול עד דאיכת לתי שם להכשיר, ותנותר דס"ל דהן אמת דהיכת דאיכת ג' טפחים ויותר לא תמירין דאתי לורת דהי"נ ודאתי ניסת ומנטל ליה אצל ואו. רק לעיין אלת יתנטל ההכשר שנין הקנים אצל אינו מהני העורת הפתח להיות כעומד נמור להכשיר האויר שנין הקנה להכותל, מטעמת דנשיטר ד' טפחים הרי יש שם פרצה נראזה, וזהו הפך מדנרי הפוי"ת וסייעתו הנ"ל דס"ל דניתר מטעם עומד מרונה על הפרון דהוי כולו כפתוח ותי"ל סוס תיקון, ועיין נמג"ת דתקור דנריו הוא וודין תנוי שנפרן נראזה, וזהו כדנרי המג"ת סימן שם"ה סעק"נ דכשיר ורניט ירותם כתבו סתמת לס נפרן מראזה נרעתו פרצה נד', ותמה הנ"י תוותי לת כתבו דזהו דוקת נקרן זוית ותי' דכשהקורה מונחת על הפס אז אם יש ד' טפחים נין הפס להכותל אסור דנעינן קורה ע"נ תנוי וליכת, והת דקאמר דמותר נסימן שם"ג סל"ד תיירי שאתוקן נלתי לנד הנתים עכ"ל, והייט דהעמיד לתי להכשיר הפרצה כתי"ב הנית תאיר נכוונת המג"ת, וכן פסק נת"ת כלל ע"ת סעיף ת', וקשה דהרשנ"ת נספר ענודת הקודש שער ת' כתב דאין לתי וקורה מתירין את הפרצה עד שיתעטה ויוליאנה מכלל פרצה אז שיעשה לה לורת הפתח, וכן כתוב נתידושי הריטב"א נמיתרת דרב חנין נ"ר תנני שנפרן תצו נעשר, ונמתניתין דריש עירובין והרתב תעשר אחות יוועט, וכאשר לעצתי כרגע הייתי תושב לומר דתש"ך המג"ת דתיירי שאותקן נלתי לנד הנתים כוונתו נעיקר המנני לכלומר נפתח הגדול שם אינו מתוקן נקורה אלת נלתי לנד הנתים, וליכת הטענה דנעינן קורה ע"נ תנני דהת מתוקן נלתי אצל הפרצה נאתת ניתרת נני תוש היקון כלל רק מטעם עומד מרונה על הפרון דהוי כסתום כוונו, והמג"ת ס"ל אלינת דהטור ורניט ירותם דהת דעומד מרונה דהוי כסתום הוא מהני רק להכשיר דנר אחר, היינו דניתת דהתויר ניתת דהוי כסתום, אצל אינו מהני דניתת דהוי כעומד ותת שיהיה נזה הקורה ע"נ תנני דמכל מקום לת הוי ככותל תנני תתת, אצל היכת דהתנני הוא מתוקן נלתי הרי תו אין לתוש להפרצה כהתי נוונת דניתרת נעומד מרונה על הפרון, ונזה תיירי הת דרב יהודה נתנני רתב ט"ו תמה דעושה פס נ', וכן הת דמוכת דמראזה תי לת הוי נקרן זוית" פרצתו נעשר תיירי מתי היכת דייהי עומד מרונה, דאם לת כן הת אתי תוירת דהתי ניסת ודהתי ניסת ומנטל ליה וליכת עומד כלל והוי התנני רתב תעשר, ולפי"ז התמ"ת לת כתב כלל להכשיר פרצה נלתי ולת כהמ"נ והח"ת, ואתמס פסטוות דנרי התג"ת תשמע כהמ"נ ות"ת נכוונתו ואין כדאי להתקוטט עתמס נזה, ועוד דהת אכתי יהיה קשה דנרשנ"ת שם תפורש דגם עומד מרונה על הפרון תינו מתיר פרצה, וכן כתב התוספות (ה' ב:) ד"ה ק"ו דעומד מרונה על הפרון לת הוי רק כתו לתי עיין שם, ואם כן כתו דלתי תינו מתיר פרצה הכי נמי עומד מרונה על הפרון.

ענף ב'

(ה) **איברא** דהאי כללת דהרשנ"ת והריטב"א דאין לתי וקורה מתירין את הפרצה נריך עיון דנירושלמי נהלכה מ' נרסינן מתני שנפרן תנו כלפי רחבו רגנן דקיסרין מ"ר תייה מ"ר יוסה אם יש עומד מרגעה נריך קורה ותי לת, לת נריך, ופי' הק"ע תיירי שנפרן אחד תן הכתלים שגגד תורכו כלפי רחבו סתוך לקורה, וקאתר דאם יש שם עומד תן הכותל סתוך לקורה נריך קורה אחרת להתיר הפרצה ותי לת שאין עומד הרי הפרצה ככללת נפתח ואין נריך קורה נפני עצמה עכ"ל, והרי מבואר להירושלמי קורה מתרת את הפרצה ועיין שם נפ"ת, ולכאורה יתכן לייש דאיכת לפרש הירושלמי דלת כדנרי הק"ע נס דלת כדנרי הפ"ת שם ורק דהכי קאתר אם יש שם עומד תרגעה דהוא שיעור הכשר תנני אם כן נריך קורה כלומר דאותו הכשר שיעור הקורה שיצטרך להיות נפתח הרחבון והקורה הוא כהונן ולת נתנטל ותתיר נפרצה עד עשר ותי לת דליכת שיעור הכשר אם כן לת נריך שם קורה נפתח הרחבון כלל ונתנטל תיקון התנני מהפתח הרחבון וליכת תיקון לתנני זה ותמילא יהיה לסור נני וזהו ננוסח כדנרי ר' תוני ור' אסי ננמרת דילן (ה'.) ולפי"ז שפיר י"ל דגם להירושלמי היכת דאסור נריך עורת הפתח לתקן הפרצה ותינו ניתר נלתי וקורה דווה שאמרו נירושלמי נריך קורה זה קאי על הקורה הרחבוה שמונחת מכנר נרחב התנני ולת לתקן הפרצה נה ותתי שפיר, ואולם הת ליתת דשם נירושלמי פריך מה ניט למנני שיש לו שני פתחים לילו מנני שיש לו שני פתחים שאת לילו נותן קורה על אחד מהן ומתיר ומשני אחר רנש"י ומנני שיש לו שני פתחים לין דרך נני אדם ליכנס נפתח זה ולנאת נזה (משום דשני הפתחים לרשות הרניס אחד הן) נרש הכת דרך נני אדם ליכנס נפתח זה ולנאת נפרצה, והנה נירושלמי לת נזכר הסנרת דקת ווועט נהילוכת על התופן דפירש"י ננמרת דילן (יו"ד:) דהסנרת דאחעט נהילוכת הוא לנני התנני אלת ילכו עוד דרך פתח התנני שנרחבו אלת אילתו נפרצה אימתו נגדו של התנני ואם כוונת הירושלמי גם כן לזה לת היה לו להזכיר הכניסה כלל רק היציאה דנני התנני יקנרו דרכם ויעזנו פתח הרחבון אצל לנון הירושלמי נרתה דאוצב לנני רשות הרניס דאם שני פתחים של התנני נגד אחד לת ירויחו נזה ונידי אם ילכו ניוצר דרך רשות הרניס תו אילכו דרך פתחי התנני אצל אם הפרצה נגדו של הכותל התרוך דרך נני אדם של רשות הרניס ליכנס נפתח ונלאת נפרצה כי ילכו דרך התנני אצל זה לנד אחר והו"ל תפוצם, וכן פי' הק"ע ואם כן תי אפשר לפרש הירושלמי כתו שכתבנו דהת לדנרינו יהיה פירכת הירושלמי תה ניט למנני שיש לו שני פתחים זה קאי על נגד אחד ותי לת לת נריך והייט היכת דליכת עומד ד' דנפסל הקורה דאין לו הכשר תנני ופריך למה יהיה נפסל ונניל שם קורה תינה יהיה הפרצה ככללת נהפתח ויועיל זו הקורה גם לזו הפרצה כתו נמנני שיש לו שני פתחים דנותן הקורה על אחד מהן ותתיר גם השני ואם כן תתי תשני דהכת דרך נני אדם ליכנס נפתח זה ונלאת נפרצה ותה נכך דאכל תקום קשה יהיה הפרצה ככללת נהפתח וגם קשה למה נריש"ת היכת דליכת עומד ד' תתיר נפרצה עד עשר והת אכל תקום הו"ל כתפוצם דדרך נני אדם ליכנס נפתח זה ונלאת נפרצה, ואולם אם נפרש כהק"ע אם כן קושיות הירושלמי קאי על היכת דליכת עומד ד' דנריך קורה לתקן הפרצה, ופריך והת תנני שיש לו שני פתחים סני נקורה על אחד מהן ומשני דהכת הוי כתפוצם תשום דדרך נני אדם ליכנס נזה ונלאת נפרצה ותוכרת כפי' הק"ע ודלת כפירוש, ותוכת תהירושלמי דס"ל דקורה תתרת פרצה ואפילו היכת דהוי כתפוצם ודלת כרשנ"ת וריטב"א, ואולי דכיון דהקורה תתיר ע"כ דהות תינו ניותר תעשר ואם כן הת לתלמודת דילן אם יש שם פס ד' תתיר נפרצה עד עשר ותינו נריך שום תיקון דכיון דלאו יותר תעשר הרי תורת פתח עליו ותנני תינו נפסל נפתחים הרנה, ולכן לק על נג דהירושלמי תתתיר ותוצב לנני רשות הרניס שיעשהו כתפוצם תכל תקום סני לתקן פרצה כזו נקורה, דנאתת פתח הוא ותתי שפיר.

ענף ג'

(ו) **ובחידושי** כתנתי דלפום שיטת הירושלמי תינו דקורה עדיפה לפעמים תורת הפתח דהנה נירושלמי הנ"ל היה רחב נתוך ט"ו אמה ר' נח ורב הונא נשם רב עושה פס של ג' אמות וכל שהות, אותו וכל שהות נידון תשום לתי והשאר והות שיהת השומד רגה על החלל ופריך ויעשה פס תרגעה טפחים ולת כן תני עושה פס של ד' טפחים (נתוספתת פרק קמת והרתב תעשר אמות תעתיד פס נאמצע ונותן קורה על אחד תכם ודין) אתר ר' נח נר פפי כדי להתיר שניהן נלת קורה, ופי' הפ"ת דאם תתקן הוא נפס נאמצע הו"ל כחלק התנני לשנים ונריך תייבת קורה לנד אחד כדקתני נתוספתת כנ"ל אצל נתקנתת דפס ג' אמות וכל שהות ותעתידו רחוק מהכותל ג' אמות מותרין שני הצדדין נלת קורה ותשום שאותו כל שהות נידון תשום לתי לכאן ולכאן ויש כאן היתר נלת קורה עכ"ל, והנה תש"ך סימן שם"ה

סמ"ה סעק"ג הכ"ל ונם הזתי לחות נעי לחי ולינו מוכרח כלל בזיטת הירושלמי ד"ה ל דס"ל דהזתי לחות ניתר נשתד מרובה על הפרק דהי כולו כסתום ולח"ל כלל לחי לנד הכותל, ולולם נעיקר דנרי הירושלמי עיין סס נקו"ע דפי' נס כן כהפ"ח ויש לתמוה דמלי נפ"ח זנה לם הוח עושה קורה ננד לחד לו דהעתיד כל שהוח נשניל לחי והרי כיון דהעתיד לחי הרי הוח כחלו עשה קורה ומלי נפ"ח, ולכן נרחה לי דהירושלמי סונר דהיכח דהעתיד פם של ד' טפחים ומחלק המנוי מוכרח הוח לתקן נקורה ולין לו תקנה נלחי כלל וטעמח רנה לימח זנה דנרסינן עוד נירושלמי סס, לית תני חני מעמיד קנה ודוקרן לית תנני חני עושה פם של ד' טפחים לח"ר יוסה הלכה כחומר עושה פם ד' טפחים חני רשנ"ג חומר מנוי ניש לו שני פחחים הייט רחב עשרים נותן קורה נאחד מהן ומחיר ר' לחח נסס ר' לוי לין הלכה כרשנ"ג לחר ר' נח והוח שהעמיד קנה ודוקרן חצל סס עשה פם ד' טפחים הלכה כרשנ"ג, והנה הק"ע פי' קנה ודוקרן הוח נורח הפחח כי דוקרן הוח הקנה שחן הנד העשוי כמין יחד נאחד וקנה הוח הקנה שלמעלה ושני נרייחות פליני נמה מחקן למנוי הרחב עשרים (או ט"ו) לית חנח חני ניעמיד נורח הפחח לרוחב עשרה ולית חנח חני מעמיד פם של ד' טפחים ונותן קורה נגד לחד כמ"ש נחוספחח הכ"ל ולחר ר' יוסה הלכה כמלן דלחר עושה פם חרנעה דזה עדיף מנורח הפחח ומזה מוכח דעל כרחך דמיירי דלין הנורח הפחח על כל הרוחב של המנוי חלח כמו הפם והקורה שהוח רק לרוחב עשר דלם לח כן למה לח יועיל הנורח הפחח חלח ודלי שלינו על כל רוחב המנוי ולחר כך חניח הירושלמי סס הח דחני רשנ"ג מנוי ניש לו שני פחחים חנד לחד והייט רוחב עשרים נותן קורה נאחד מהן ומחיר ר' לחח נסס ר' נח והוח חלח קיימח לן כרשנ"ג כשהעמיד נורח הפחח לחד מהן חצל סם וקורה נאחד מהן הלכה כרשנ"ג דמוחר הרי הירושלמי סונר דסם וקורה עדיף נזה מנורח הפחח, ולכחורה הוח מילחח נני טעמח, ולחנס הטעם פנוש דנרישחח דקורה לליט משום מחילה לחו נורח הפחח הוח הוח נורם לו מעלוחח נזה דקורה משום הכירה וכשיש הכירה נס נפחח חחד מהמנוי מהני לחידך חלח נעינן הכירה רק נפחח חחד ורשלי להיות להמנוי פחחים הרנה ורק לם יעזוב פחח הרחבון לנמרי נטל חקונו חצל הכח כיון דשני הפחחים הס נגד לחד הרי ליכח חשש לנני המנוי דמחעטי מהילוכה ונם נני רשות הרנים לח ירויחו מידי כשיכנסו נחנוי נפחח לחר, וילח נהפחח השני ולם כן לפילו נדכוחהיה לח יחנטל חנח מפחחח דניחח דנטל חקונו דמלי חזית להעדיף זו מזו והוי פחחח ספיר ומהני הכירה לחית נה נם לחידך מה שלין כן ננורח הפחח דהוי מחילה לף על נב דהוח מחילה נמורה והוי כסחום לנמרי זהו מקום הח לחידך פחח נשחר נלי שום חיקון כלל ולין לו שום הכירה והילכך נורח הפחח חנד מעלוחח דילים דהוי כסחום לנמרי זהו נרישחח דידיה לחמרינן דהוי כחלו לין למנוי זה רק פחח חחד והוח פחח השני משום דהלי פחח לנורח הפחח הוי כחלו הוח סחום לנמרי ולח נשחר רק פחח השני והוח נלי חיקון והילכך קחמר ר' לחח דנורח הפחח שעשה נפחח חחד לין הלכה כרשנ"ג חצל נפם ד' טפחים וקורה הלכה כרשנ"ג, ומעחה י"ל דסמ"ל להירושלמי דנפם ד' נריך דוקח קורה לחחד מהם וכמו שהוח נשון של התוספחח ולח מחיר ומהני נס לחידך כיון דהיכח הכירה חצל לם העמיד לחי נפחח חחד לח מהני דלחי הוח משום מחילה וכדקיימח לן נלחי העומד מחליו כחניי לרח הפוסקים ולף על נב דהתוספחח כחנו דנעני נמי נלחי הכירה כ"ל מכל מקום כיון דעיקרו הוח משום מחילה לם כן י"ל דחחילת הלחי הוח נזה כמו מחילת הנורח הפחח דלח מהני משום דפחח השני נלי חיקון ולם כן י"ל דזהו דקחמר ר' נח נר פפי כדי להתיר שניהן נלח קורה כלחר דלם היה מעמיד פם ד' טפחים לחורכו של מנוי הרי היה מוכרח לחקן נד לחד נקורה דוקח ולח היה ניחר המנוי נס נלחי חחד חצל עכשיו דהעמיד פם נ' חמות נרחבו ניחר המנוי נס נלחי מנד לחד ולח"ל לנד השני כלל דניחר משום שעשה מרובה על הפרק דהוי כסחום כולו ולחי ספיר (חירושלמי שם קורה לחחת מהו שחתיר שני מונחות ר' ירמיה לחר ר' זירא ור' חנינה חד לחר לסור וחד לחר מותר מלן דמר לסור נניחנין למעלה מנ' נכוחלי המנוי והחת הירושלמי נדנרי הרלח"ש נהת המנוי רחב עשרים לחה דלחר שמולל עשה פם נגוה עשרה נמשך חרנעה לחות ומעמידו לחורכו של מנוי וכחב הרלח"ש נשם הרלנ"ד ז"ל ונריך שחהת הקורה נוגעת נאותו פם לו נחוך נ' דנעי קורה ע"נ מנוי וכיונת נזה מנחתי נירושלמי קורה לחת מהו שחתיר שני מונחות, ומהרי"ף כחב דלשם נפרש להלי שני מונחות דקחמר נירושלמי דמיירי נעניין הזה שנתן הפם נאמנע וחילקו דהרי"ל כשני מונחות קטיל מלי קל מינעיל ליה הל נהדיל קחני נחוספחח הרחב מעשר לחות ומעמיד פם נאמנע ונותן קורה על לחד מהן וליו, וכן נוסיף לעיל נירושלמי, ולפשר דהרלח"ש ללו דוקח קחמר לפרש לשני מונחות דהכל היינו שחילקו להמנוי נפם כו', עיין סס שנדחק, ונפ"מ פי' החינעיל דקורה לחת מהו שחתיר שני מונחות כנון שתי מונחות זה נגד זה ונותן הקורה ע"נ לחד מהן והיל לרוכה ומנעת עד המנוי השני וכולהי המנוי השני הס מוכיס מכולהי המנוי החחד שחילו הס שוים נגובה והקורה מנעת על פני שניהן לל הוה מינעיל ליה שהרי ההיכר על פני המנוחות נשוה חלל נגוולל דלחרן הוח דמינעיל ליה מי ניחל דמהני נס למנוי השני לו דילמל כיון שלין הקורה מנעת על כולהי המנוי השני נשוה כמו על כולהי המנוי הרחבון לל מהני ליה ומסיק דלם הוח למטה מנ' מכולהי המנוי השני מולר דכלנוד דמיל והוה כמונח על נני הכחלים של מנוי השני ולף על נב לחין הקורה מונחת נשוה על נני כולהי שני המנוחות עכ"ל, ונם זה חמוה דלם לל היה מונח כלל על מנוי השני הדין הוח דכשר כדקחני נחוספחח דמניח קורה על לחד מהן ודיו ולילו כשמונח נס על המנוי השני חלל שלינו מונח נשוה קל מינעיל ליה ולטו זה נרע מלם לל היה לו קורה כלל להמנוי השני לין זה חלל חיסה, ולולם פי' הירושלמי הוח פשוט דהירושלמי מיירי שנתן הפם נאמנע וחילקו דהו"ל כשני מונחות ומיירי נכולהי המנוי הס נגוהים טונה וכשנתן פם נאמנע נגוה רק עשרה הרי הקורה לינה מונחת עליה מחם דהיל למעלה ולחן נעינן קורה ע"נ מנוי ולל כמו נגורח הפחח דקיימח לן כרנ נחמן דל"ל לינע ומסחפק הס"ם זנה קורה לחת מהו שחתיר שני מונחות נכהלי נוונע, וסרו קושיות המרה"פ דלף על נב דלם מונח הקורה על מנוי לחד כדין הייט על שני הכחלים שני זנה ומהני הל הכירה נס למנוי השני מכל מקום לם מונח על שני המונחות מינעיל ליה משום דמונח נכל מנוי רק על כותל לחד ולינו נוגע לכותל האמנעי כלל ומסיק דנזה נרע לם הוח למעלה מנ' וכנרלה דכן פי' הק"ע).

והרשב"א נעבודת הקודש שער ג' סוף דין נ' כתב וז"ל, מנוי שיש לו שני פחחים ולין נאחד מהן יותר על עשר ויש נאמנעי פם יתר על כל לחד ולחד מן האוירין לו לפילו ככל לחד ולחד מהן לף על פי שני האוירין לכשיטרפו רנין עליו נותן קורה על לחר מהן ודיו ולח"ל השני כלום עכ"ל, ולכאורה זהו כהתוספחח הכ"ל חני רשנ"ג חומר מנוי שיש לו שני פחחים נותן קורה נאחד מהן ומחיר ולחרו שם נירושלמי ולחי כן מנוי שיש לו חרנעה פחחים נותן קורה נאחד מהן ומחיר לחר ר' יוסי והוח שנתן על האמנע (היינו היכח דליכח ני' פחחים נתן על האמנעי ולם יש שם חרנעה פחחים נתן על שני האמנעים עיין שם ונפ"מ) לכל לם נתן על האיטן ניחח עושה שלהן מחיר פרנה שכלן מחיר פרנה ולי מחיר פרנה שלהנן לל"ר שמי חפחר כרשנ"ג (היינו דהך נרייחח לינו חסיכ כוותיה דרשנ"ג חלח דהיל דנרי רשנ"ג וליכח סייעחח דליכח כלן חנח לחר דסונר כוותיה חלח דרשנ"ג שנחה) ולחנס הרשנ"ח לל חיחר רק היכח דליכח שד עומד ניחחיים ושיהח העומד כפרק דנזה לל לחרינן דחני חוירח דהלי ניסח והלי ניסח ומנטל ליה ויש להסחפק להרשנ"ח לי דוקח נקורה לחר דנריו ומשום דכיון דליכח הכירה נחנח פחח סני לחידך לנטל לם עשה לחי ולפילו נורח הפחח נחחד מהן לל הוי משחרי דלף על נב דהלי פחח הוי כסחום מכל מקום הל ליכח הכירה נחידך פחחח לו דהרשנ"ח נקט קורה וכ"ש לחי ונורח הפחח דהוי חיקון טפי דמהני, ולכאורה ליכח למיפשט ספיקח דל מהח דפריך הגמרל (ירמ':) וליחוש דילמל שניך פחחח רנה ועייל נפחחח זוטח ומשני חזקה לין לחדם מניח פחח נדול וכוכס נפחח קטן, ונחידוזי הריטנ"ח הקשה דמשמע דפחחח זוטח הוח דלח עיילי הל נפחחח דכוותם עיילי ועיול לחר דל חנן נ"ר משמיה דרב דפרלח מנוי נעשר כל היכח דלח הוי נקרן זוית ולח חיישינן דילמל עיילי נפחחח רנה ושנוך לחידך והחם שוות הם שלי לפשר לפחח מנוי שיהח נרחבן יותר מעשר ותי דשלי החם שכנר הורגלו נפחח הרחבון לנמרי

ונם הפתח החדש של הפרנה לינו מיושר כל כך וכמו דמוקמינן התם נדלת נקעי נה רנים לנל הכא שהרי נתחילת הכשר מצי לדיין לת הורגלו לו משום פתח ונקעי נה רנים ודלי משום פתחא זוטא הוא דלת שנקי פתחא רנה הא פתחא דכוותה חשיב שנקי עכ"ל, ונלמד מזה היכא דנקעי נה רנים לסור ולא מינעית נתחילת הפתחים כנון מנוי שהכשירו מקנתו נשמד מרונה ומקנתו נלקי וקורה והפרון המשמש שוה לפתח שהכשירו נלקי וקורה לסור דמיישינן דילמא שנקי פתחא דלקי וקורה ופלינת דהרשנ"ש דנם נשני פתחים זון ונתחילת מנוי ולא נעפרן לחד קמיירי ומכל מקום לת חייש דילמא שנקי ואם כן להרשנ"ש קשיא הסונית, וכן הקשה נספר נת"י, ואם ניתת להרשנ"ש דוקא נקורה לתר כן לתי שפיר ד"ל דהיינו סונית דרנ חנן מיירי נמתקן נקורה פתח המנוי, ונזה תיכא הכירת נם נחידך פתחא, והא דרנ יהודה מרתיק שתי לחות ושתה פם שנא מיירי שתחוקן נלקי וכ"מ רש"י ונטיל לקי המחוקן טו, וכן כתב התוספות דמיירי נלקי ולא הזכירו קורה נזה, וכן הוא נירושלמי להדיא כר"ל ודו"ק, ולחנם נרגינו יהונתן כתוב ונטיל הלקי לו הקורה. ובקושטא נרלה להרשנ"ש לינו סונר כלל הלי סנרת דכיון דלינא הכירת נחדא מנוי מהני לחידך דהא נמנוי רתב כ' לחה קיימת לן כשמואל משמיה דלוי דעשה פם נגוה עשרה נחדך ד' לחות ושעמידו נחמנע ונחנע כשני מונלות ומחילה דונתן קורה על שניהם וכ"מ הרשנ"ש הרי דלת היה מהני לם היה נותן קנה נחמניעתו וקורה נחדא ומוכח נרור דהכא עיקר התירת הוא משום דלינא עומד כפרון הילכך נותן קורה נחדא ודיו דהשתי הוא פתח ות"ל שום תיקון שם משום דמנוי לינו נפסל נפתחים הרנה ולקושיות הריטנ"ש י"ל דלפילו לי שנקי פתחא קמת לין לחוש מטעמת כיון דנם נפתחא קמת הרי הפרון שם לינו מרונה על העומד לת יתנטל שם פתח מינה ומחילה דלת יתנטל תיקונו והכשרו דפתח ורק נהך סונית דרנ יהודה לי שניך פתחא רנה ועייל נפתחא זוטא הוי נטיל שם פתח מהפתח הרחנון משום דנפתחא קמת לינא פרון מרונה על העומד וכל עיקר התירו הוא משום דהני פתח עד עשר ומתרו רנן דפתח מנוי ניתר נלקי וקורה לנל לי יתנטל שם פתח מינה ממילא יתנטל תקונו ונמלא מנוי זה נלא תיקון ותתי שפיר טיפת הרשנ"ת, ומעתה יש להסתפק נהיפך דלולי הרשנ"ת נם כן לא לתר דינו אלא נתיקון קורה לנל לם עשה נאחד מהן צורת הפתח י"ל דנכהאי נוונא לא נעינן כלל שיהא נינתיים עומד כפרון ומשום לצורת הפתח הוי מחינה נתורה וכפתוס דתי ולינא תורת נית לינטרף נהדי תורת דתידך ניסף לינטל העומד דהרי העומד והצורת הפתח ניחד כולו עומד הוא ונם נלקי לינא קנת לתיסתפוקי לפום מלי דקיימת לן לפי משום מחינה הוא, ולולם לפילו לם ניתת ללקי לא עדיף מקורה נזה לנל נצורת הפתח דהוי מחינה נתורה ודלי לנריך עיון עכ"ל נתידוש.

אמנם היום זכיתי ת"ל לתידוש הרשנ"ת על עירונין, ורלתי שהניח שם הירושלמי הנ"ל דפריך על הא דרנ דלתר נתנוי רתב ט"ו לחה דעשה פם של ג' לחות וכל שהות כרי ויעשה פם של תרנעה טפחים ולא כן תני עושה פם של ד' טפחים ומשני כדי להתיר שניהן נלא קורה וכתב הרשנ"ת ונרלה פירושו כדי להתיר שניהן נלא קורה על שניהם ולולי עשה פם ד' היה נריך ליתן קורה על שניהם לנל עכשיו שעשה פם של ג' לחות לינו נריך ליתן קורה על שניהם ללא דיו על לחת מהן עיין שם הרי לתינו תפרש כהקי"ע ופ"ת וסרה קושייתי הרחנונה מלי נפ"ת נין קורה ללתי לתיכא נפ"ת נין שניהם לחדי, ולחנם קשה לי דהא הירושלמי מסיק תני מנוי שש לו שני פתחים טתן קורה נחדא מהן ומתיר ר' לחא נשם ר' לוי לין הלכה כרשנ"ג תיר נא והוא שהעתיד קנה ודוקרן לנל לם עשה פם ד' טפחים הלכה כרשנ"ג לם כן תפרש הוא דרי נא בס"ל דנפם ד' טפחים סני נקורה נחדא מהן והתיך תפרש הרשנ"ת דנריך ליתן קורה נשניהם וני"ל דהכא ר' נא לליגת דרנ הוא דקתתר דנפם ד' היה נריך ליתן קורה על שניהם לנל ר' נא נעגמו לת ס"ל כן נם ס"ל דר' נא תתר הלכה כרשנ"ג נפם ד' זהו לפום מלי דס"ד דתני כן נתוספתת מנוי שש לו תרנעה טפחים טתן קורה נחדא מהם והייטו דהנרייתת הוי סייעתת לרשנ"ג לנל לפום מלי דתסיק ר' שמי תפתר כרשנ"ג ולית לת שתת מינה כלום לם כן תו מוזה ר' נא לתין הלכה כרשנ"ג לפילו נפם ד' ותתי שפיר עיין שם נתידוש הרשנ"ת דנרס נהך ותני כן מנוי שש לו תרנעה טפחים כו' ולא נרס תרנעה פתחים כתו שהוא לפניו נירושלמי, ולפי"ז לינו מונן הא דתתר ר' יוסי והוא שנתן על התמנעי כו'.

ובהא דקתתר נירושלמי לית תניי תני מעתיד קנה ודוקרן לת נילה לנו הרשנ"ת ז"ל פירושו נזה תידי, ולע"ד נרתה דתין הכוונה לנורת הפתח כתו דפי' הק"ע לנל דהכי קתתר העתיד קנה וקורה והייטו דלקורה קרי דוקרן והטעם משום דקורה מייתי שתיכה מונחת על הקנה מלמעלה לנל תחונה ודקורה נתוך הכותלים של המנוי לו נתוך הקנים וכ"מ נס"ד לעיל נסיתן י"ג דנכהאי נוונא מייתי הכשירת דקורה דתי מונחת למעלה הוי נורת הפתח, והנה נגליון כתב דהכי תנלי פליגי נמנוי רתב נתלי מתחלק לשתים דתתר דתתר מעתיד קנה הוא כתו דתני לוי ננגלי ונען קנה כו' ומתן דתתר עושה פם של תרנעה טפחים היינו לתורכו של מנוי וכ"ת מנוי נד' טפחים וכעין דתתרו נגמרא דילן דמשך מנוי נד' לחות לנל נקנה תתרינן דתתי תוירת דהתי ניסת והתי ניסת ומנטל ליה לנל נפם ד' לין לוור מנטל כולל מנוי ומסיק דהלכה כתתן דתתר עושה פם ד' מטעם הנ"ל, ותתר כך תתר תני רשנ"ג תומר מנוי שש לו שני פתחים היינו רתב עשרים לתה נותן קורה נתחד מהן ומתיר היינו שלפסר להתיר נד לחד לתורך המנוי כולו ותתר ר' לחא נשם ר' לוי לין הלכה כרשנ"ג ועל זה תתר ר' נא דזהו דוקא כשהעתיד קנה ודוקרן היינו שהילך המנוי לשתים רק שנתן קנה נתחנ ועשה דוקרן דהוא קורה לנד לחד ולא לשני הנדדים הנה נזה לין הלכה כרשנ"ג לנל לם עשה פם ד' טפחים לתורך המנוי נזה מתחלק יפה לשתים ויכול הוא ליתן קורה לחד נפתח לחד ויהיה לותו הנד מותר משום דהוי כל המנוי כולינו כולו חלוק לשתים ולין לנד לחד על נד השני כלום זה לסור וזה מותר ונם נגמרא דילן קתתר דלוי תני לה והוא תתר דלין הלכה כלותה משנה דנקנה מתחלק, ויש להנדם עוד ולפלפל, ועיין שם נחידושי הרשנ"ת דהקשה נם כן קושיות הריטנ"ת הנ"ל ותוכת דלת ס"ל כתירולי הנ"ל.

ובירושלמי שם הלכה ט' תפתר נשעויין כתין דקרן, ולע"ד נם כן הכוונה שם דלהכי לת הוי תהל לנל נורת הפתח משום שעויין כתין דקרן נתמנעות הקנים ולא מלמעלה ולא מן הנד עיין שם ונספר ניר.

ענף ד'

(ז) **תבנא** לדינת ניהון נורת הפתח המרוחק מהכתלים ד' טפחים דהת"ת הנריך שם לתי להכשיר הפרנה ותקור דנריו הם דנרי המנ"ת רס"י שם"ה סע"ק נ' והקשינו מכללת דהרשנ"ת והריטנ"ת דתין לתי וקורה מתירין לת הפרנה.

ואמינא רתיה נגד כללת דהרשנ"ת והריטנ"ת מהא דתנוי עקום דרנ תמר תורתו כמפולש ופירש"י דנשני פתחיו לנד רשות הרנים נריך לתי ונעקמותיתו נריך נורת פתח דפילוש שהוא מפולש לתנירו הוי כמפולש לרשות הרנים ונרת"ם וטוש"ע סימן שם"ד כתנו דה"ה לם עשה נורת פתח נכל לחד משני רתיהו לרשות הרנים ולתי לו קורה נעקמותיתו וכן כתוב נתשנ"ז ת"ג סימן ל', והנה התם הרי הפרנה הוא נעקמותיתו דהא מייתי מוכית הנמרת דרנ סנר פרנת המנוי נד' וסני נלתי לו קורה, וכן לשמואל דתתר תורתו כפתוס ופירש רש"י נשם רבו הזקן ז"ל דנריך לשמואל לעשות לתי נעקמותיתו הרי דתכשי לתי לתקן פרנה ומוכת דלת ס"ל כללת דהרשנ"ת והריטנ"ת הנ"ל ולכן כ"ל דהרשנ"ת והריטנ"ת נכללת הנ"ל תזלי לטעמייהו דהסכימו נפירושת המנוי עקום כפי' רש"י דעושה התיקון דק נהתחלת המנוי ולא נעקמותיתו מידי ודלת כפירש"י ושפיר לפסר להתקיים לפום שיטתיה דרש"י כללת דא דתין לתי וקורה מתירין לת הפרנה לנל לרשב"ם והרתב"ם וכ"ה נטוש"ע דנשי התיקון נעקמותיתו הנה נתחת תליניהו מוכת (מהא דשמואל לפירש"י נשם רבו הזקן) דלתי והי"ה קורה מתירין לת הפרנה ויש מקום לדנרי המנ"ת והחי"ת הנ"ל דתזלי לפום שיטת השו"ע, ושוב מצתתי נספר נית מתיר דהרנים נקושיות זו מתנוי עקום וכתב לתרץ דתילוק יש נין נפרץ לכרתלית ומכ"מ לרשות הרנים שם על ידי הפרנה תסרון למתילה לנין נפרץ לתתר דתין נו תלת משום היכר עכ"ל, והנה תלשון רש"י שכתב נתנוי

עקום דהוי כמפולש לרשות הרבים עכ"ל. לא תשמע הכי ולכן מתוורתא כמ"ש דהרשב"א והריטב"א לטעמייהו לחלי דס"ל כפי' ר"י והתנ"ה והח"מ לחלי לפוס פסק הרמ"ב וטוש"ע

ובחידושי הרשב"א נסופיה דמנוי שכפרן מנדו נעשר מרחבו נתרנעה כתב ותרנעה ועשר דתמרינן הכא דנריך תיקון ואין קורת המנוי מתרתן לא שני להו נתותו פרנה נלחי לו נקורה לחברת שלין קורה מתרת אח הפרנה אלא נריכין צורת פתח והיינו דכי אחת רב נחמן למידק מחנוי עקום לא דייק לה אלא מדרב לחוד מדנריך ליה צורת פתח כמפולש ולא דייק לה מכולי עלמא דהא שמואל לחי מיהא נעי לעקמומיתו וכפי פי' האחר של רש"י ז"ל עכ"ל. ולהיפו מוכן כלל דכיון דלשמואל לא הוי פרנה נזה מדסני ליה נלחי אם כן קשה דלמה נריך כלל ללחי כיון דליכא הכא פרנה ואטו הך מנוי עקום דהוי נפרן למנוי אטו מי נרע מכפרן. לרשות הרבים נכהאי נוונא דלא נעי מידי כיון דליכא שיעור פרנה, ונחידושי הריטב"א כתב דנאחת הוא הדין דהוי אלי הנמרא לאחריי מדשמואל דאמר תורתו כסתום לפירש"י נשם רבו הזקן דמנריך נו לחי אם כן מוכח דשמואל ס"ל דפרנת מנוי נלדו נדי ורק דניחא ליה לאחריי רחיה מדרב כיון דרב הכין ני"ר דפליג על רב הונא משמיה דרב הוא דקאמר לה, ולפי"ז קשה על הריטב"א דהסכים נם כן להלכה לכללא דאין לחי ואוקיה מתירין אח הפרנה והרי לפוס דנרי הריטב"א נעלמו מוכח מהא דשמואל דאמוראי, ואולם לדנרינו אחי שפיר דהריטב"א לטעמו אזיל דהסכים להלכה כפי ר"י דח"ל נעקמומיתא שום תיקון ועוד י"ל דלהריטב"א לפוס פירש"י יהיה נזה פלוגתא דרב ושמואל דרב ס"ל דאין לחי ואוקיה מתירין אח הפרנה לעולם או לכל הפחות היכא דלא נפרן לרשות הרבים או לכרמלית ואחן קיימא לן כרב ואיך שיהיה הרי מדנרי תידושי הרשב"א והריטב"א מנואר דלא כהנית אחיר הכ"ל ולכן הנכון הוא לומר דהתנ"ה והח"מ לחלי נזה לפוס פסק הרמ"ב וטוש"ע וכנ"ל.

ולדינא יש עוד לדון מדנרי הח"מ דיש כאן קושיא עצומה והוא דנם לדנרי התנ"ה נסימן שם"ה הנ"ל יש לומר דזהו רק ההס דהיה נתיקון קורה ולא הועילה להתיר התנוי משום דאינה מונחת על הכתלים להכי ס"ל להתנ"ה דנריך ליתן לחי ממוך לכותל אה שלין כן היכא דעשה התיקון נצורת הפתח לא על נב דהוא רחוק מהכתלים מכל מקום כיון דצורת הפתח הוי מחיצה נמורה וכסתום כולו ולח"ל שום תיקון וכן הקשה על הח"מ נספר משנה נרורה.

(ח) ובתשב"ץ ח"נ (סימן ל"ח) נתשובתיו שהניא שם לרי חיים נן מסמתעילין ז"ל כתב ענין התחיבי נתנוי הרחב ורחבו כתליו נתוכים ולי לפשר לעשות נה צורת פתח נרחבו ועשיתו נתחנע, יפה עשית, אלא שנריך לעשות לחי נרחב הרחב להתירו משם ועד צורת פתח, ונתנאי שיהיה נו כל חנאי מנוי אשר לין נריך לפרשם לחים כתוך, וכן ירחה מפירש"י ז"ל נענין מנוי עקום, קי"ו הוא שלם נמקום שלין לחי מתיר צורת פתח מתיר נמקום שלחי מתיר כ"ש צורת פתח מתיר עכ"ל, והנה הלי צורת פתח שעשה רי חיים ז"ל יש לפרשו נשני פנים או שעשהו נתחנע לוורך המנוי ולא נרחב המנוי או שעשהו נרחב המנוי ולחי נתחנע פירושו שלא היה שוחד מכל הכתלים אלא נתחנע המנוי לרחנו כפן הלי קשה כיון שניוה לו לעשות לחי נרחב המנוי להתירו משם ועד צורת פתח הרי תו לא היה נלרך הצורת פתח כלל דהא נהלי לחוד הרי ניתר כל המנוי ועוד מדנקט מנוי הרחב משמע שהיה רחנו יותר מעשר דשם לא כן מלי קאמנע לן נזה, ושם כן שהיה רחנו יותר מעשר ליך ניוה התשנ"ן ז"ל להעמיד שם לחי הרי ניותר מעשר לא מהני לחי אלא דהלי נתחנע פירושו כפן הלחרון שלא העמיד צורת הפתח מכל הכותל רק נתחנע המנוי נרחבו החנוי והתשנ"ן ניוה להעמיד עוד לחי מכל הכותל ניתיר משם ועד צורת פתח העומד נתחנע הרחוב והיינו לסתום הפרנה ומנאנו תנא דמסייע ועומד ניחון הח"מ דחרן התשנ"ן ז"ל הנריך נזה לחי ודלא כדנרי הפוש"ת וש"ך ולהל יעקב והתוספות שנת.

ואמנם לאחר ההתוננות נראה לי דדנרי התשנ"ן ז"ל מתפרשים רק כפן הלי ולא על נב דקאמר שפתח מנוי הרחב מכל מקום אין כוונתו נרחב יותר מעשר אלא משום דניתים הקדמונים היה דרכם לנור נמונאות נרים דהרחונות שהיהודים היו דרים נתוכם לא היו מניחים שונאינו ומנדינו להרחינם כלל ולכן לם היה המנוי רחב מ' או ט' אמות ויותר כנר היה נקרא אלא מנוי הרחב אבל התשנ"ן מיירי היכא דליכא נרחבו יותר מעשר, ונאחת היה ניתר נלחי כל המנוי כולו ורק לאחר תקנוהו נצורת הפתח הוצרך התשנ"ן ז"ל להניא לם יפה עשה, ולכן כתב דקי"ו הוא דאם נמקום שלין לחי מיחר צורת הפתח מתיר, נמקום שלחי מתיר כל שכן צורת פתח מיחר, ואולם לאחר היה המנוי נרחב הרחב דאחי כתליו מונחים ולא היה לאפשר לעשות שם צורת פתח דאם יעמיד שם קנה מזה וקנה מזה וקנה על נניהן יתרחה הצורת הפתח ממעל לרחבי הכתלים ויצאו הניים לקלקלו לכן עשהו נאמנע אלא היה שם הכתלים נחוכים ולא היה יכולה מנחון והניא התשנ"ן דיפה עשו אלא שנריך להי נרחב הרחב להתירו משם ועד צורת פתח העומד נאמנע חוכך המנוי ונריך שיהא שם כל דהי מנוי שיהיה שם לחכו יותר על רחבו ובי הכירות ונכל הלר שני נחים ולינו מצטרף התלירות והנחים שעומדים נתוך צורת הפתח ונפניה להכשיר הלחי העומד נרחב המנוי, ואתה היכא דהיה מעמיד הצורת הפתח נאמנע רוחב המנוי רחוק מהכתלים די שפתים ויותר לאחר שפיר דמוכח התשנ"ן להפמ"ח וב"ח דהל יעקב והתוספות שנת דח"ל שום לחי כלל אלא הכותל דניתר מטעמא דעומד מרוחה על הפרון לצורת הפתח הוי כסתום לנמרי ולא כהח"מ ז"ל ולין לים מתחזק עמו.

ענף ה'

(ט) ולמעשה חקרתי דאפילו אם נתפיס דלא כהח"מ אלא כהנלוחים המקילים נזה הנה אלכתי יש לחקור ולדון נזה נעיירות נדולות נאנגליה וכיולא דהמנהג הוא דנאמנע הרחונות היכא הרבה נוסעים נעגלות המהירות לרון על ידי סוסים או על ידי כח הלעקטערי ואלטער קלרם וניי־נעלם, אשר יעיפו חיש מהר כתן ויקשה ולכן לא טוב לאדם לנכות לרגלי נאמנע הרחוב דקרוב הוא להסתכן מפני העגלות והרוכבי נגיי־נעלם כיוצא ולזאת אך ורק נגדי הרחוב עשוי לנני אדם לנכות שם נרגלים דשם אין נוסעים נעגלות הנ"ל, ונקרא footpath ונלחן רוסית קורין אותם נשם לאוועש או טראטואר, ומעתה נעיירות כאלו אם צורת הפתח אינו עומד אצל הכתלים של הנוי רק נתחלת הטראטואר והפוטפאט נקלה רואה הרחוב העשוי לנסיעת העגלות אם כן יש לדון לי מועיל הצורת הפתח שנאמנע להתיר נדי הרחוב משום דעיקר התנוי והרחוב הרי הוא נגדדים של הרחוב לחרי דרק אם עשוי לנני אדם לנכות רגלי ואם כן מה מהני הא דסתום נאמנע על ידי צורת הפתח והרי נהנ"ש הונח נשו"ע יסמן שם"נ סעיף ל"ד כתב דנריך ליזהר אלא לנטוך פתחת רנה ועיין נזוטא שאם עשה כן נטל תיקון המנוי אלא אם כן עשה צורת הפתח לזוטא עכ"ל, ואם כן נעיירות נדולות נכהאי נוונא שכתבנו הרי יצטרך צורת הפתח על נדי הרחוב דשם עיקר ההילוך וכמעט שלין הולכים נאמצע הרחוב כלל, והן אמת ד"ל דהנ"ש והש"ע הרי לינהו מיירי רק היכא דתקונו של המנוי היה נלחי או קורה אלא היכא דנתקן נצורת הפתח, ונחידושי רעק"א ז"ל כתב דאינו מובן טעמא דהנ"ש והש"ע נמה דמהני אם עשה צורת הפתח לזוטא והא מכל מקום נטל שם פתח מהפתח הרחבון ונטל תקונו ונספר תפארת שמואל על הרמ"ב נהנ"ש פרק קמא דעירובין (סימן י"נ) כנרלה דהרבים נזה ולכן כתב דט"ם הוא וש"ל לרבה לא נטל עכ"ל, ומפורש הוא דסובר דאחרי שנעשה צורת הפתח לרבה לעולם לא יחנטל והיינו משום דצורת הפתח אינו מחנטל נם אם אינם הולכים נו וכן כתוב נתשובת נרית לנרהם סימן י"ז.

(י) וראיתי נתשובת נית אפרים חח"מ סימן כ"ח (כרנע היה לפני) שכתב דדנרי התפ"ח נריך עיון דמכל מקום עיילי נפתחת זוטא לפילו הוה הפתחת רנה כסתום לנמרי נהך צורת הפתח לכתי הרי היה נריך תיקון נפתחת זוטא מי לאו דניחא שניתר נעשוי מרוחה על הפרון כדאמרינן נני לחי הנולט כו', ואם כן אין הלשון מתוקן מש"כ נהנ"ש לא נטל דמשמע שתיקון המנוי לא נטל וזה אינו דהא התיקון ודאי נטל כיון דשנקו הלי פתחת ומה נכך שעשה לו צורת הפתח להתיר הפרנה ורק היתר המנוי הוא

משום עומד מרומה על הפרון וי"ל שרצונו לומר שהוי תיקון שעשה להך פתחא רנה אלא יהיה נקרא פרון לא נטיל כיון שיש לו צורת הפתח מף על גב דלא עיילו ונפיק ניה אגב מכל מקום הכשר המנוי נהך פתחא זוטא דעיילו ונפקו ניה הוא על ידי עומד מרומה על הפרון והוא דחוק גם בגוף הדין צריך עיון דלפי"ז נמצוי רחב עשרה ועשה צורת הפתח לשמה והשאר פרון גלי צורת הפתח ועיילו ונפקו נהך ד' ואין שם תיקון אחר הוא מותר בעומד מרומה על הפרון שהשמש שיש עליהן צורת הפתח כסתום דמי ולפע"ד צריך עיון בזה ואף על גב דשם ג' שעשאו מקנים נפחות מג' מהני להתהוי עומד מרומה על הפרון כמנואר בסי' שם"ג מדברי הג"א מכל מקום לפשר לצדוד מתשמש טפי כשהוא מצורת הפתח, ועיין בר"ן בסוכה לתהוי דופן לף מהני צורת הפתח אף על גב דלצדוד מהני ולפשר לומר דהכא דהך פתחא זוטא ניתר על ידי שם ג' שלימות שהוא עומד מרומה והפתחא רנה שניטל תקונו לישתרי ליה על ידי צורת הפתח שפיר דמי נכהמי גווכא דניחא דלא הוי כסתום מתח מכל מקום גם פרון לא הוי ומועיל שם ג' לגד לגני פתחא זוטא למשריה נעומד מרומה על הפרון עכ"ל.

והנה מתי דטען הנת"פ מדברי הר"ן נסוכה לתהוי דופן לף מהני צורת הפתח לע"ד ליכא טענה מידי דברי הר"ן הם רק לגני סוכה ולא לגני שנת דלגני שנת הוי דופן מעלית וכמפורש שם נתוספות ונר"ן דמחתרין דהא בסוכה דנעשין מחיוות הכיכרות טפי משנת, ונתשובת ר"ת סי' ז' סימן פ"ת הובא בתשובת הרש"ש שכתב דצורת הפתח תציג כמחיצה המפסקת ומשם כן שפיר י"ל דמהני גוי לענין שיהיה נזה עומד מרומה על הפרון דשפיר יתכן לומר כדעת התפ"ח דכיון דצורת הפתח ליכא מתנטל גם שם לף הן הולכים נו והוי כמחיצה מעלית שם כן תו לית לחוש להא דליכא תיקון נפתחא זוטא דניתר נעומד מרומה ונם נמנוי רחב עשרה ועשה צורת הפתח לשמה והשאר פרון גלי צורת הפתח ועיילו ונפקו נהך ד' ואין שם תיקון אחר ומותר נעומד מרומה על הפרון שהשמש שיש להן צורת הפתח כסתום דמי ואין כדאי נסנורות הכרם להטיל ספק נגד המפורש נתוספות ור"ן והרש"ש נתשובה שם"ל דצורת הפתח הוי כדופן וכמחיצה המפסקת לענין שבת.

(יא) **איברא** דיש כאן תיהוא רנה נדברי התפ"ח והנה כהיום זכיתי לספ' התו"ז הגדול מקור דברי הג"א הללו

והוא לשונו שם (ח"נ סימן קי"ז) מיהת לם תירע כך דשנקי פתחא רנה ועיילי נפתחא זוטא הכי נמי דנשאר כל תיקון המנוי ונטלה הקורה ונטלה הלחי, ופירי רבינו שמואל אגב לם עשו צורת הפתח לקטן לפיכך היכא דשנקי נני מנוי פתחא קמא ועיילי נההיא פרצה לפיכך הכי לא נטלה תורת פתח וקורה מן הרחבון משום דהוי פתח והרבה פתחים שרינן למנוי עכ"ל, והנה ממתי דסיים התו"ז לא נטלה תורת פתח וקורה מן הרחבון מנשאר הוא דאין כאן ט"ם כלל דמיירי שפיר דהפתח הרחבון נשאר נתיקון קורה והצורת הפתח עשה להפתחא זוטא והתפארת שמואל נם הבית לפרים לא היה לפניהם ספר התו"ז הגדול ולא ראו הדברים נפנים וטעמא דמילתא י"ל דרך פרצה מנטלת לפתח לם נני מנוי שנקי פתחא קמא ועיילי נפרצה אגב פתח לית מנטל לפתח דהרבה פתחים שרינן נמנוי ואם עיילי נחדא פתחא לית מתנטל הפתח הרחבון ועיין יור"ד סימן רפ"ו סעיף י"ז אם יש נבית הרבה פתחים ונעשו כולם לכניסה ויציאה נני הבית כולם חיינים נמזוזה לפילו נתמעטו הדיורים שאין דרגלין עתה לאחת ולטוף אלא נחדא מהן ונסעיף י"ח שם בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו דרגל לאחת ולנוף אלא נחדא מהם חייב לעשות מזוזה נכל פתח ופתח, ועיין נתנחומות (ל"ד.) לא נריכא אף על נב דרגיל נחד ונפירש"י שם, ועיין ניאור הגר"א שם ונפרק קמא דב"ב (י"ח:) כל זמן שלא פרץ את פניהו אף על נב דהיה סתום ונקב לפותחו אין נני מנוי מעכנין עליו והכי ממי י"ל קנת לענין מזוזה דפתח סתוחה חייב נמזוזה והכי ממי לענין מנוי לא נחגב שם פתח מחט נחה שאין הולכין נו ומשום דפתח ליתו מנטל לפתח ורק פרצה מנטלת לפתח חה נדור ניאור הגר"א והג"ת, ודברי ליה מתריה להרב ס' מנחה נדורה דהיה לפניו ספר התו"ז והוא רגיל נו, ובכל זאת נתוך נזה נעינים עצומות אחרי התפ"ח ופלפל נדינים לפ"ד ואין מנחתו נדורה נזה.

והנה מהשוגרך רגילו שמואל ז"ל לתיקון דצורת הפתח לקטן מצמע ודלי דלא סני שם עשה לקטן לתי לו קורה, ולכאורה י"ל דזהו משום דס"ל כהרבנ"ת והריטנ"ת דאין לתי וקורה מתירין את הפרצה ולפי"ז לכאי יש להסתפק לרבינו שמואל ז"ל שם היה מהני נזה צורת הפתח לרבה דאפשר לומר דמודה דלא מהני משום דפרצה היכי דעיילי נה ונפקי פתחא קמא לו לפילו שם קמא נתקן נצורת הפתח מבטלת הפרצה לפתחא לך י"ל דרבינו שמואל דהזכיר התיקון שם עשה צורת הפתח לקטן זהו משום דהסוגיא הרי מיירי דכבר יש תיקון קורה לו לתי לפתחא קמא ואין קיימין נתיקון הפרצה דהוא הפתח הקטן ואין הכי נמי שם היה הפתחא רנה מתוקן נצורת הפתח הוה סני ולא היה מתבטל כלל נאלו דבני מנוי שנקי פתחא רנה ועיילי נזוטא ולפי"ז דלבינו מתבטל הצורת הפתח שם כן נם נעיירות נדולות והצורת הפתח עומד נאותו הרחוב ומדי הרחוב הם נלי תיקון וכי"ל מכל מקום יהיה מותר מטעם עומד מרומה לצישת הפמ"ח ודעימיה, ומלם שם ניחא כפן הא' דאין יתרון לצורת הפתח דאפילו היכא דתקון צורת הפתח היכא דשנקי פתחא קמא מתבטל התיקון שם כן נעיירות נדולות ועיקר ההילוך מדדי הרחוב יתבטל הצורת הפתח שעומד נאותו נתוגע עד שיעשה צורת הפתח נדדי הרחוב.

ברם כיון דעיקר החשש דלא יועיל מדדי הרחוב לתי וקורה זהו רק מצד דאתרינן דהנדדים יש להם דין פרצה וכדברי התפ"ח רסי' שכ"ה סעק"נ והח"מ דלחיל נשיטתיה וגם נתשום לעיקר דעת הרשנ"ת והריטנ"ת דאין לתי וקורה ותתירין את הפרצה ושם כן נאחת הרי יש נזה הרנה סנרות להקל הדא דלהרשנ"ת והריטנ"ת עצמם היכא דליכא למיתר פתחא הוא לא מקריא פרצה כלל דהרי כבר הנאתי נעוף נ' דברי הרשנ"ת נשעורת הקודש נשער נ' שכתב דאנוי שיש לו שני פתחים ואין נהנהד מהם יותר על עשר ויש נאחנשן פם יתר על כל אחד מהאורחין נותן קורה על אחד ומהן ודון ואי"ל הבני כלום, ומקשה מלי מהני הא דליכא כאן עומד מרומה על הפרון ואי"ל כהך נשער ל' אחר דאין פרצה ניתרת נעומד מרומה על הפרון ואי"ל כהך הא דהתיר נשער נ' והו גופיה דהכא נחצר פתח המנוי לחורין דזהו נם כן פתחא הוא ואין פרצה כלל ולא ההתירו לעיר אלא דבינו ניתר נלתי וקורה רק היכא דלתי אפשר לומר פתחא הוא וכאן נענרן מרחבו נקרן זוית לו מן הצד דליכא דלא נשאר פם ד' ופרצתו שם נג' לי ניתר מעשר לף על נב דליכא עומד מרומה ולא היכא דיש לומר פתחא הוא ונם נסוגיא דרב יהודה מנוי רחב ט"ו לחה דעשה פם נ' לחות ומעתידו נרחוק שתי לחות כו' הרי לרבינו שמואל והרשנ"ת והריטנ"ת ורוב הפוסקים מיירי הסוגיא דלא עשה שום תיקון לל השתי לחות וניתרים נעומד מרומה ואם כן לפילו לי שנקי נני מנוי פתחא קמא ועיילי נזוטא דפסול מכל מקום י"ל דמהני לם עשה שם לתי לו קורה דנחתת הרי ליכא נזה פרצה רק פתחא הוא והא דרבינו שמואל הגריך לקטן צורת פתח דוקא י"ל דלישנו משום דלתי לו קורה אין מתירין את הפרצה אלא דס"ל דדוקא חד לתי לו חד קורה מהני נחנוי לחד ולא שתים נשטח לחד ונדולה מזו נתידושי לקן העוזר נפרק קמא דעירובין (ס:) נתוספות ד"ה ק"ו מתני עיין שם, ולכן כיון דמיירי דפתח הנדול נתקן נקורה לו נלתי להכי לחתר שיעשה צורת הפתח לקטן אגב לם היה צורת הפתח נפתחא רנה לפילו לם נימא כפן הא ס"ל דרבינו שמואל ס"ל דנם צורת הפתח נפסל היכא דשנקי ליה נני מנוי ועיילי נפרצה חכל מקום י"ל דמודה דהוי מהני לתי לו קורה משום דנחתת ליכא נין שם פרצה ומה נם לתרי דנתקן נלתי לו קורה לא הוי פרצה כלל רק פתח ועוד דכבר כתבנו דנעיקר דין דאין לתי וקורה מתירין את הפרצה הנה לרש"י ולהרמ"ם והטוש"ע נראה דלא ס"ל הכי ורק הרשנ"ת והריטנ"ת דכתבו הא כללא מלי לטעמייהו דס"ל נתנוי עקום כפי ר"י.

ועוד הרי להנ"ת והט"ז רסי' שם"ה ס"ל להטור ורבינו ירוחם דהיכא דתחחילה לתקן שיהיה כך תיכו נקרא פרצה ולא שייך ניה שום ניטול פתח כיון דכן היה מתחילה ורק היכא דנעשה פרצה נתקום שהיה סתום תחרינן דכיון דהיה מתחילה נגוי וסתום ואחר כך נפרץ מחיר טפי והפמ"ח הסיג על זה דשם כן מלי פריך הנתרא (י"ד:) ות"ש תדרי לחי ותדרי לחי כרי הא לדברי הנ"ת וט"ז מעיקרא לא קשיא מידי דיש תילוק היכא דעכשיו נעשה פרצה נתקום שהיה סתום כמו נדרי לחי ודרי לחי להא דרב יהודה דמיירי דעשה מתחילה נהיתר

הרחק

הרחק ג' אמות, וכן הקשה נקה"כ ונספר בית מחיה. ולע"ד י"ל דהא דפרנה מחיר זהו שייך רק כשיש בה ד' טפחים וכמ"ש הריטב"א נסונים דמצי עקום דכל שיש בה ד' טפחים כשישר פתח שהוא דבר תשת מוסרת ונריך תיקון ואם כן י"ל דפריך מדר' אמי ודר' אסי נמצי שנפרץ מצדו כלפי רחבו דגם ג' טפחים לישו מותר ואף על גב דג' טפחים לישו דבר תשוב דלישו כשישר פתח ומשני התם ממעטי מהילוכא וחיישינן לפילו גי' הכא לא קא ממעט מהילוכא והילכך היכא דעשה מתחילה לא חיישינן כלל ולפילו נפרנה אין לחוש רק גד' טפחים ואם כן להנ"מ וט"ז הרי אין לחוש לניטול פתח כלל היכא דעשה מתחילה נהיתר ואם כן מכל הני טעמא כ"ל פשוט דאפילו נעירות הגדולות דעשוי להילוך נגדי הרחובות והעתידו עתידי הטרת הפתח שלא ילכו כותלי המבוי רק נאמצע הרחוב והיינו מתחילת הטרחטער נקנה רוחב הדרך העשוי לנסיעת העגלות נאופן דעיקר דרך להילוך בני אדם הוא שלא נאמצע הרחוב אלא נצדדים ואפילו הכי נקנה כשר לכולי עלמא ואי"ל דם נורת פתח היכא דליכא דם רוחב יותר מעשר. ואולם אם הוא כן נשני הצדדים נמבוי לאורכו כלאחר נקנה אחד מהעיר שעמוד דם הטורת הפתח הנה הקנים שלו רחוקים מהכותל ד' טפחים ויותר וכן נקנה השני מהעיר שעמוד דם הטורת הפתח הנה גם כן הקנים שלו רחוקים מהכותל ד' טפחים ויותר הנה נכהלי נוונא לפילו אם הינו עיקר דרך הילוך בני אדם הוא בין הקנים להכותל פסול הוא לכולי עלמא ואינו מועיל לפילו אם יעמיד דם לחיים לנד הנתים כהורחת הח"ת דהא הרי מבוי מפולש לנמרי דנמפולש קיימא לן דנריך טורת הפתח מנד אחד, ועיין תשובת בית שלמה להרב מסלקחלא חלק"ת סימן מ"ת.

ותצא דינא נקנרה פרי הכרם אבר אחבו בוגרים נזה מסקנת הנדרים לדינא נס"ד שנעה החה:

(א) טורת הפתח שהעמיד הקנים רחוקים מהכותל ג' טפחים ויותר הנכור שור פוסל ורות הפוסקים האחרונים ס"ל להכשיר ודוחים רחיית הנכור שור, וכן הוא להדיא נד"ת נסם תרע"ז, ונתידושי הריטב"א, וכן מוכח מרש"י (ט'.) ד"ה לו תלויה עיין שם שכתב לנייר קושה תלויה המרוחקת משני הכתלים כנון שנעץ קנה כל שהוא נאמצע המבוי ונתן על נבו את הקורה ומדלת ניור כנון שהעלה לקורה ע"ג עמודים משני הצדדים נרחה משום דאם כן הרי"ל טורת הפתח ובטורת הפתח לפילו הרחיק יותר מג' טפחים מותר, וכן כתב המ"ב נשו"ע סימן שמ"ג סעיף כ"ת בשיטת רש"י ויש להבדם, והנאון החסיד נעל התניא ז"ל כתב נתשובה דלית דחש לדברי הנכור שור והמחבר פשוט לכתחילה דלא כוותיה, והלום רחיתי נתשובת בית שלמה שם שכתב דנלפשט המחבר להחתיר ובדולי האחרונים הסכימו לדעת הנכור שור, והנה פשוט דאין לחוש לזה כלל רק מהיות טוב היכא דלפשר לכל אם כבר העמידו כן רחוקים מהכותל והוא טירחת לשנות הדבר וכ"ש היכא דליכא נזה לחש מעליותא וכ"ש היכא דאין ניד הישראל לתקן כלל בודאי לפשר לסמוך על המקילים נדולי עולם דפלתי על הנכור שור ואם רות מניך ורוח נניך.

(ב) ולפילו אם הקנים מרוחקים ד' טפחים מהכותל ויותר עד עשר אמות יש להכשיר אם הטורת הפתח הוא יותר לזה משום דטורת הפתח הוי כסתום וכמחיצה המפסקת וליכא עתה מרתפא על הפרץ וכהני תלתא נאומים מוצהקים ה"ה שרית פמ"ח ושרית להל יעקב והתוספות שנת דהתירו נזה נלי שום תיקון כלל והח"ת הנריך נזה לתי להכשיר הלתיר שאין הקנים להכותל ואין לדנריו שום יסוד כלל.

(ג) אלא היכא דעיקר הילוך בני המבוי והעיר הוא לתוך בין הקנים של טורת הפתח רק בין הקנים להכתלים של המבוי וכמו נעירות נדולות דנאמצע הרחוב לי לפשר להלוך מצד ריבוי הטסעים נעגלות וקרוב להסתכן מפני רדיפת העגלות הקיטור והמלטער קלרם ורוכבי בייסינעלם והולכים רק נצדי הרחוב שנקרא פוט— פאט או לאוע או טרלטואר הנה נזה נעינן מצד הדין לתי לנד הנתים להכשיר לתיר שבין הקנים להכותל אבל נלתי ודלתי דכשר ולת"ל שם טורת פתח וכמ"ש נעגף ה'.

(ד) נמה דנרים לחוריס שם הקנים של טורת הפתח רחוקים מהכותל רק נגד אחד מהמבוי לבד שם הוא נשני קנות המבוי כנון טורת הפתח שעומד נקנה מצד מזרח ונם נקנה המבוי של נד מערב כעבו שם הטורת הפתח נם כן הקנים רחוקים מהכותל הנה נכהלי נוונא לפילו אם עיקר דרך הילוך בני אדם היו כלל בין הקנים לכותל מכל מקום פסול הוא לכולי עלמא ואינו מועיל נם אם יעמיד לתי להכשירו משום דהוי"ל מבוי מפולש לנריך טורת הפתח מנד אחד ומנד השני לתי ואם יש ניתחייס נם כן טורת הפתח שעומד סמוך להכתלים נלי הפסק וכמו שיבואר לקמן נהעירונין שעשיתי נפ"ק מלטטעסטער הנדר פשוט דהו לא הוי מבוי מפולש.

(ה) אם העמידו טורת הפתח נאמצע לורך המבוי ואחר כך העמידו לתי נרחב המבוי להתיר משם עד טורת פתח לריך שיהיה שם כל תנאי מבוי שלריך להיתר לתי כמו מרכז יותר על רחבו ושני תלרות וכ' נתים פתוחים לכל חלר ואינו מבוי מטרף התלרות והנתים שעומדים נתוך טורת הפתח ולפנים להכשיר הלתי שעומד נרחב המבוי, וכמ"ש נתשב"ץ ח"א סימן ל"ת וכמ"ש נעכף ז'.

(ו) הרשב"א והריטב"א ס"ל דלין לתי וקורה מחירין את הפרנה ומדברי רש"י והטוש"ע נני מבוי עקום נרחה דס"ל דלתי וקורה מחירין את הפרנה, ואולם היכא דעיקר המבוי מתוקן נלתי לו קורה יש להחתיר לריך טורת הפתח וכמו שכתבנו נניאור דברי הח"ת נשם רבינו שמואל.

(ז) ניררנו דשם פתח לא נחשנל נמה שפסקו מלכת דרך שם והולכין נפתח לאחר דפתח אינו מבטל ורק פרנה מבטלת לפתח ולענין מזחה לפשר דגם נפתח שבתוך פתוח ולא פרן את פנימי לכתי חייב נמזוזה אבל ודאי דלא יקבענה בנרכה ודברי התפארת שמואל שהניא בדברי הגר"א שהוא בשו"ע סימן שם"ג סעיף ל"ד ליתא ולא כהח"ג שכתב לחרין והלפע"ד כתבתי ותתחתי שמי לרחיה.

נאום הק' **אברהם אהרן יודעלאוויץ**, רב ואב"ד דפ"ק **מאנטשעסטער, ענגלאנד.**

סימן ט"ו

שאלה. קנים של צורת הפתח אי בעינן שיהיו עומדים דוקא תוך חלל המבוי או אפילו אם עומדים חוץ לחלל המבוי נמי כשרים.

(א) **תשובה.** המנהג הפשוט דאין מדקדקין להעמיד הקנים של צורת הפתח שיהיו עומדים דוקא תוך חלל המבוי ואפילו להפוסקים דס"ל דבעינן שיהיו נגוים ולא מכוסים מחזוזות הוא נגלוי דוקא מכל מקום נזה לא פליגי ואם העמיד הקנים חוץ לכולי המבוי כשרים, ואולם רחיתי לחפרש לחד שכתב נזה לפסול לכן הגני לנחר הדנר נס"ד.

ענף א'

גרסינן נעירובין (כ"ד:) ההיא רחנה דהואי נפום נהרא חד ניסא נהרא הוה פתוח למחצ וחד ניסא הוה פתוח לצניל של כרמים וצניל של כרמים הוה סליק לגובא דנהרא אחר תני היכי נעניד לעניד ניה מחיצה לגובא דנהרא לין עשין מחיצה ע"ג מחיצה ולעניד ליה טורת הפתח לפומא דצניל של כרמים אחו נתלי צדיין ליה לגלא אחר תנני ליעניד לתי לפיתחא דצניל של כרמים דמינו דמהניא לצניל של כרמים מהניא נמי לרחנה ופריך רבא יאחרו לתי מועיל לצניל של כרמים דעלמא ומסיק דעצדינן לתי לפיתחא דמחא דמינו דמהניא למחא מהני נמי לרחנה ופרש"י דהאי רחנה הוי כרמלית ולא היתה מוקפת לדירה ובדר של אנשים היתה רחנה זו מוקפת והיה קשה להם לפרוץ פרנה יותר מעשר ולנובדה לדירה אחעתא דליתתבו נה נני מבוי וצניל וקאמר ליעניד ליה טורת הפתח לפומא דצניל דפתוח לרחנה דמינו דמהני לצניל שלא יהא פרץ לרחנה שלפילו היה פתוח לרשות הרבים מועיל לו לייהני נמי לרחנה להיות לה תוספות זה היקף לדירה אחו נתלי הנאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחנה ומשם לצניל ולנהר

שדיין ליה שהיה פתח השניל ניר להן ועכשיו הוא דוחקן ואתר לגני ליעניד לתי תפיתתא דשניל ופירש"י לתי הגשון נאתרן ועניו משהו ותין נתלין נונעין נו כו'. ונתוספות שם ד"ה ליעניד נורת הפתח, הקשו ד' קושיות על פירש"י, ונחידושי הרשנ"א והריטב"א תירצו ג' קושיות, ותולם לקושיות התוספות למה שיכה הלשון דמשיקרא קאתר לפומתא דשניל וגני לתי קאתר תפיתתא הכה להך קושיא לא מנאתו תי' לשיטת רש"י, ונספר נהה"ע כתב לתרץ קושיא זו דלכלוחה קשה לתתי נאיך תניי מתקונת דנורת הפתח תשום דאתו נאתי ושדיין ליה הא תפילו לתי דקיל ותרוע מנורת הפתח קיים לן דכשר נעומד תון לתלל המנוי וקל ותומר לנורת הפתח דעדיף ותביא טפי ותם כן היה יכול לתקן נורת הפתח תון לתלל השניל ושוב לא ידחק נזה לא פתח השניל וע"כ נריכין תנו לומר לנורת הפתח תיטו כשר תלא דוקא נעומד תוך התלל ותיטו דומה לתלי וטעמא דתילתא דלתי עניד לעולם הכירא שנא להכשיר המנוי תשום הכי כשר תפילו תון לתלל תנל נורת הפתח דלתו תשום הכירא כלל תתיקן עליה תלא תשום תחילה נרידתא וכשעומד תון לתלל תיטו נרתה כלל לנורת הפתח קיים לן דכשר נעומד תון לתלל המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל ונם תשום קורה תיטו מתכשר דקורה נעי רתנה טפח ונריתה ועוד דאתני לתדר מעיקרא לתקונת דנורת הפתח דתביא ועדיף ונורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך התלל ונפיר קאתר לתו נתלי ושדיין ליה ונימא השתא הא דשיכה הגמרא נגישנא דגני נורת הפתח קאתר לעומד ונגי לתי קאתר תפיתתא הייטו דלתי כשר תפילו כשעומד תון לתלל ויכול לתקן תפילו נלתי רתנה ותפילו הכי לא יהא נדחק נזה לת פתח השניל והא דפירש רש"י נלתי הגשון נאתרן ועניו משהו כו' קושטא דתילתא נקט דלתי כשר תפילו נעומד תשהו ויכול לעמוד לף תוך התלל ומשיטי ליגשא דגמרא שמעינן דיכול לתקן לף נלתי רתנ והייטו כשהעמיד תון לתלל תנל נזורת הפתח דתיטו כשר תלא תוך התלל קאתר לפומתא עכ"ד.

(ב) **והנה** זה דבר תדש ורתוי להתעכן נו ותפשר להניח רתיה לזה דהנה נהא דקיימא לן כרבנן נפרק קתא דעירובין (ס':) דנעינן קורה ע"נ מנוי ותם נעז שתי יתידות נשני כותלי המנוי למעלה מנתון והניח הקורה על נניהן פסול תשום דנעי שיניח הקורה דוקא על כותלי המנוי וכתב"ם נשו"ע סימן שס"נ סעיף י"ד וכתב שם העו"ש והת"ר ותם נעז שתי יתידות נקרקע סמוך לכותלי המנוי תזה ותזה מנתון והניח הקורה עליהן כשר מטעם לתי ונספר מ"ג נשער הציון כתב דתיטו יודע לתתי לא כתבו דהא תית נזה נתי נורת הפתח, ולכאורה הוא פלא נדולה ולהאמור לתי שפיר לנורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך תלל המנוי תנל כשעומד תון לתלל תיטו נרתה כלל לנורת הפתח תלא כמתריך כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל, ותולם קשה דתם נימא דהוי כמתריך כותלי המנוי יכשר נם תשום קורה דהא מונחת על כותלי המנוי ונריך לומר דלהחמיר מתרינן דהוי כמתריך כותלי המנוי ולא לתקל והוא דוחק, והנ"ת נסימן שס"נ הכשיר נורת הפתח היכא דהסמיך ההניס תנל הכותל ותיטו נרתים לא מנחון ולא מנפנים ונורת הפתח עדיף נזה מלתי עיין שם, ותם כן הרי להדיא דס"ל להנ"ת לנורת הפתח כשר נם תם הוא עומד תון לתלל המנוי, ולכן ס"ל דנם השולת שנת והת"ר מודים נזה דכשר והא דלא כתבו דכשר תשום נורת הפתח הייטו תשום דקשמע לן דתפילו היכא דנתן הקורה נין הניסים שהנדדים דמטעם נורת הפתח פסול להנ"ת נשם תו"ז זה הוי מן הנד וחדין קורה כשר נם נין הכתלים והעמודים ורק הכא פסול תשום דנעינן קורה ע"נ מנוי וליכא תנל כשר מטעם לתי ותתי שפיר.

ועוד דעיקרא דתילתא דנרי הרב נהה"ע לא יתכנו רק תם נימא כשיטת הרמ"א ומנ"א דכותלי המנוי ניכם נחשנים נמקום כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח דעומד תון לתלל הייטו כשר תלא כמתריך כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל תנל תפוס מנהג הקדמונים שהנחו נדמ"ת נשם הכותלים עולים נמקום קניס תם על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל ונם תשום קורה תיטו מתכשר דקורה נעי רתנה טפח ונריתה ועוד דאתני לתדר מעיקרא לתקונת דנורת הפתח דתביא ועדיף ונורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך התלל ונפיר קאתר לתו נתלי ושדיין ליה ונימא השתא הא דשיכה הגמרא נגישנא דגני נורת הפתח קאתר לעומד ונגי לתי קאתר תפיתתא הייטו דלתי כשר תפילו כשעומד תון לתלל ויכול לתקן תפילו נלתי רתנה ותפילו הכי לא יהא נדחק נזה לת פתח השניל והא דפירש רש"י נלתי הגשון נאתרן ועניו משהו כו' קושטא דתילתא נקט דלתי כשר תפילו נעומד תשהו ויכול לעמוד לף תוך התלל ומשיטי ליגשא דגמרא שמעינן דיכול לתקן לף נלתי רתנ והייטו כשהעמיד תון לתלל תנל נזורת הפתח דתיטו כשר תלא תוך התלל קאתר לפומתא עכ"ד.

(ב) **והנה** זה דבר תדש ורתוי להתעכן נו ותפשר להניח רתיה לזה דהנה נהא דקיימא לן כרבנן נפרק קתא דעירובין (ס':) דנעינן קורה ע"נ מנוי ותם נעז שתי יתידות נשני כותלי המנוי למעלה מנתון והניח הקורה על נניהן פסול תשום דנעי שיניח הקורה דוקא על כותלי המנוי וכתב"ם נשו"ע סימן שס"נ סעיף י"ד וכתב שם העו"ש והת"ר ותם נעז שתי יתידות נקרקע סמוך לכותלי המנוי תזה ותזה מנתון והניח הקורה עליהן כשר מטעם לתי ונספר מ"ג נשער הציון כתב דתיטו יודע לתתי לא כתבו דהא תית נזה נתי נורת הפתח, ולכאורה הוא פלא נדולה ולהאמור לתי שפיר לנורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך תלל המנוי תנל כשעומד תון לתלל תיטו נרתה כלל לנורת הפתח תלא כמתריך כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל, ותולם קשה דתם נימא דהוי כמתריך כותלי המנוי יכשר נם תשום קורה דהא מונחת על כותלי המנוי ונריך לומר דלהחמיר מתרינן דהוי כמתריך כותלי המנוי ולא לתקל והוא דוחק, והנ"ת נסימן שס"נ הכשיר נורת הפתח היכא דהסמיך ההניס תנל הכותל ותיטו נרתים לא מנחון ולא מנפנים ונורת הפתח עדיף נזה מלתי עיין שם, ותם כן הרי להדיא דס"ל להנ"ת לנורת הפתח כשר נם תם הוא עומד תון לתלל המנוי, ולכן ס"ל דנם השולת שנת והת"ר מודים נזה דכשר והא דלא כתבו דכשר תשום נורת הפתח הייטו תשום דקשמע לן דתפילו היכא דנתן הקורה נין הניסים שהנדדים דמטעם נורת הפתח פסול להנ"ת נשם תו"ז זה הוי מן הנד וחדין קורה כשר נם נין הכתלים והעמודים ורק הכא פסול תשום דנעינן קורה ע"נ מנוי וליכא תנל כשר מטעם לתי ותתי שפיר.

ועוד דעיקרא דתילתא דנרי הרב נהה"ע לא יתכנו רק תם נימא כשיטת הרמ"א ומנ"א דכותלי המנוי ניכם נחשנים נמקום קניס ולהכי ס"ל דנם נורת הפתח דעומד תון לתלל הייטו תלא כמתריך כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל תנל תפוס מנהג הקדמונים שהנחו נדמ"ת נשם הכותלים עולים נמקום קניס תם על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל ונם תשום קורה תיטו מתכשר דקורה נעי רתנה טפח ונריתה ועוד דאתני לתדר מעיקרא לתקונת דנורת הפתח דתביא ועדיף ונורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך התלל ונפיר קאתר לתו נתלי ושדיין ליה ונימא השתא הא דשיכה הגמרא נגישנא דגני נורת הפתח קאתר לעומד ונגי לתי קאתר תפיתתא הייטו דלתי כשר תפילו כשעומד תון לתלל ויכול לתקן תפילו נלתי רתנה ותפילו הכי לא יהא נדחק נזה לת פתח השניל והא דפירש רש"י נלתי הגשון נאתרן ועניו משהו כו' קושטא דתילתא נקט דלתי כשר תפילו נעומד תשהו ויכול לעמוד לף תוך התלל ומשיטי ליגשא דגמרא שמעינן דיכול לתקן לף נלתי רתנ והייטו כשהעמיד תון לתלל תנל נזורת הפתח דתיטו כשר תלא תוך התלל קאתר לפומתא עכ"ד.

תון לתלל המנוי תכתי זהו רק לפי דהעו"ש והת"ר לתלי נשיטת הרמ"א ומנ"א דכותלי המנוי ניכם נחשנים נמקום קניס תנל לייטב נזה טיטי לגון הגמרא דגני נורת הפתח קאתר לפומתא דשניל וגני לתי קאתר תפיתתא לפום שיטת רש"י ליכא למימר כן דהא רש"י ס"ל כתנהג הקדמונים וכמ"ש להדיא הריטב"א נפתתי שיחתי והנאתיו לעיל נסימן י"ג ענף נ'.

ואבאר דהסונית נריכה ניאור לפום שיטה זו דתם כן תתי קאתר תני לעיניד ליה נורת הפתח לתו נתלי ושדיין ליה תשום דיהיה נדתק פתח השניל והרי ניטו נריך להעמיד דוקא קניס לנורת הפתח ותפשר לעשות הכתלים נמקום קניס והיה נריך רק לעשות קנה למעלה על נני הכתלים ולא היה מתעט רוחב פתח השניל תידי ולעיל נסימן י"ג ענף ז' כתבנו דהך פלוגתא לי הכתלים עולים נמקום קניס תליא נפלוגתא דלתי העומד מתיליו דמ"ד דלא הוי לתי הכי נתי דלתי העומד מתיליו הוי לתי ולתה הוצרך כלל לקניס לנורת הפתח תשום דהקניס שמכוין לי לפשר לנרף הכתלים למזוזות נורת הפתח תשום דהקניס שמכוין ומכוין יש להם דין לתי והכתלים לא הועתדו לשם לתי ולתתן לתתר דלתי העומד מתיליו הוי לתי תם כן הכי נתי ונם כל שכן הוא נני דלתי העומד מתיליו הוי לתי תם כן הכי שעומדים מתיליו והויין הכתלים נמקום נורת הפתח דסתכינן על קניס שעומדים מתיליו לתניי דס"ל לתי העומד מזוזות ותם כן קשה דהא הכא תקי הסונית לתניי דס"ל לתי העומד מתיליו הוי לתי ולתה הוצרך כלל לקניס לנורת הפתח ולתעט רוחב פתח השניל היה לתם לנרף הכתלים נמקום קניס.

ואמינא לייטב ד"ל דהת דקאתר תני לנורת הפתח לי לפשר תשום דלתו נתלי ושדיין ליה תין הכוונה תשום דהנורת הפתח ומתעט רוחב פתח השניל תלא דתנד הנונה יהיה הדתק עיין פרק קתא דעירובין (י"ת.) נתוספות ד"ה תילתא נשם ר"י נטעמא דלא עבו נורת הפתח נמקום פסי נירתות, ונחידושי הרשנ"א שם כתב נשם התוספות דהוצרכו לתקן כדי שיכנסו שם נהמתם ונתליהם טעונין שהם נטונים מתד ולא היה מתקיים כל כך דלתו נתלי ושדיין ליה וכעין שאמרו לקמן נני רתנה דהוה נפוס נהרת כו' עיין שם, ותם נפרש נני רתנה היה הקפידת והחשש מפני רוהב השניל שהיה נר תם כן הרתיה תיטה תפולשת כל כך ותם נפרש נשם נני רתנה הוא החשש תפני הנונה יתנשתו הדנרים, ולפי"ז שרה נם כן הקושיא דהיה להם לתקן נורת הפתח תון לתלל השניל ושוב לא יהדוק נזה את פתח השניל דתין הטעם כלל תפני שידתק ויתעט רוהב הפתח דהרי לפשר הנונה ותם כן תי לפשר לעשות נורת הפתח נם תון לתלל השניל.

ענף ב'

(ג) **ובזה** תתיכת לייטב הסונית לפום שיטת התה"ד (סימן ע"ד) הובא נט"ז סימן שס"נ סעק"ד דסובר דלתי נעי כעובי תלנע ונורת הפתח מהני נם תסיד טתיו נכותל, וקשה דתם כן תתי קאתר הנמרא הכא דנורת הפתח יהיה מדתיק פתח השניל טפי תלתי והרי תדרנה נהפוך הוא דלתי הוא עב יותר מנורת הפתח דלא נעי שיעורא כלל, ולפי"ז שם כתב דעל כל פנים נעינן דליהוי נהתי מיתוי קנת דנר מתם ועב קנת ודלא סני נתרתה הסיד שניכר על הכותל לתוד, וכן כתב נ"י נשם תשובת הרתי"ם שיהא מקצתו נולט, ורתיתי למורה תתד שנזה לרשום נכותל נמקום לתי נתין עפר לנן שקורין קרייד"ד ודימה לותו להך תיתוי סיד וטעה מתד נזה כו', ונספר נהה"ע כתב דתסונית הנ"ל דייקא נפסול להנ"ת נשם תו"ז זה הוי מן הנד וחדין קורה כשר נם נין הכתלים והעמודים ורק הכא פסול תשום דנעינן קורה ע"נ מנוי וליכא תנל כשר מטעם לתי ותתי שפיר.

ועוד דעיקרא דתילתא דנרי הרב נהה"ע לא יתכנו רק תם נימא כשיטת הרמ"א ומנ"א דכותלי המנוי ניכם נחשנים נמקום קניס ולהכי ס"ל דנם נורת הפתח דעומד תון לתלל הייטו תלא כמתריך כותלי המנוי וקנה על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל תנל תפוס מנהג הקדמונים שהנחו נדמ"ת נשם הכותלים עולים נמקום קניס תם על נניהן ותין כתן נורת הפתח כלל ונם תשום קורה תיטו מתכשר דקורה נעי רתנה טפח ונריתה ועוד דאתני לתדר מעיקרא לתקונת דנורת הפתח דתביא ועדיף ונורת הפתח תיטו כשר תלא נעומד דוקא תוך התלל ונפיר קאתר לתו נתלי ושדיין ליה ונימא השתא הא דשיכה הגמרא נגישנא דגני נורת הפתח קאתר לעומד ונגי לתי קאתר תפיתתא הייטו דלתי כשר תפילו כשעומד תון לתלל ויכול לתקן תפילו נלתי רתנה ותפילו הכי לא יהא נדחק נזה לת פתח השניל והא דפירש רש"י נלתי הגשון נאתרן ועניו משהו כו' קושטא דתילתא נקט דלתי כשר תפילו נעומד תשהו ויכול לעמוד לף תוך התלל ומשיטי ליגשא דגמרא שמעינן דיכול לתקן לף נלתי רתנ והייטו כשהעמיד תון לתלל תנל נזורת הפתח דתיטו כשר תלא תוך התלל קאתר לפומתא עכ"ד.

(ג) **ובזה** תתיכת לייטב הסונית לפום שיטת התה"ד (סימן ע"ד) הובא נט"ז סימן שס"נ סעק"ד דסובר דלתי נעי כעובי תלנע ונורת הפתח מהני נם תסיד טתיו נכותל, וקשה דתם כן תתי קאתר הנמרא הכא דנורת הפתח יהיה מדתיק פתח השניל טפי תלתי והרי תדרנה נהפוך הוא דלתי הוא עב יותר מנורת הפתח דלא נעי שיעורא כלל, ולפי"ז שרה נם כן הקושיא דהיה להם לתקן נורת הפתח תון לתלל השניל ושוב לא יהדוק נזה את פתח השניל דתין הטעם כלל תפני שידתק ויתעט רוהב הפתח דהרי לפשר הנונה ותם כן תי לפשר לעשות נורת הפתח נם תון לתלל השניל.

נסימן ל"ד וס"ל שיעור לתי נפרק קתא דעירובין (י"ד:) רתבן ועניין

כל שהות ואתריכן נגמרת מלי כ"ב תני ר"ח לפילו כחוט הסרגל, ונראה מדקדוק זה הלשון שחוט הסרגל הוא השיעור היותר פחות שחפשר להיות נולט ויש לו היכר שכיון שיש לו היכר קלת סגי, וכן נראה נפי נהמה המקשה (ע"י:) בשיעור נותם הגידין שהזכירו שם זה השיעור ומה שהזכירו שם פרק קמא דעירובין (ה'.) גליטה נענין לתי הנולט מדפני של מנור היינו משום דלא על גב דלמטה שיעורו לפילו כחוט הסרגל למעלה יש לו שיעור גדול עד פחות מדי לחות לגל לא הגריכו לו חכמים גליטה יותר מחוט הסרגל ואם עשתו נולט הרבה גם הוא כשר ובלבד שלא יהא לו ד"ת, ומכאן נראה דסקירה שבה סגיא ובלבד שיהא לה עוני עודף על שטח הכותל שאם לא היה לה עוני כלל אלא נציעת נכותל לא משמע דלמסני שהנשע לינו מוסיף כלל על נוף הדבר הנשען שאם היה בו תוספת היה חוזן נטנילה וכבר כתב הרשנ"ת ז"ל שאינו חוזן כלל, והניח רלינו מדלתכתן נחולין (נ'.) נפרוכת טנילה והם היו נטוחות תכלת וארגמן כר', וכן לענין ידים ונינו שהדיו הינם חוזן לף על פי שאין לו גליטה גדולה והכא נמי הסיקרא היא נולטת כדיו ע"ג הנייר הוי שפיר גליטה לענין זה עכ"ל, ומעתה משכ"כ הט"ז דלא סגי נארלה שניכר על הכותל שאם לא היה לה הוא אלא נדק שהא נשנע לא הוי גליטה אף על פי שניכר יפה, ואולם אם רשם נכותל נאין שפר לנן שקורין קרייד פשטות לי דהוי גליטה כמו נדיו ע"ג נייר וכמו נסיקרא שהתיר התשנ"ן דהרי סיקרא היא היא כמו קרייד והתורה לא טעה כלל ונם לפום דנרי תחייד שכתב שם וז"ל דמהרי"ם דהחתיר דנשי שיעורא כעוני תנשע לא קלי רק לחנוי שתקנוהו נלחי דהתם נשי שיעורא לעוני הלחי משום דהא נתנן לחייס רחנן ועניין כל שהות מפרש נגמרא כמה כ"ב תני ר"ח לפילו כחוט הסרגל הא פחות מחוט הסרגל לא מהני דהכי אחרינן נגרכות (ט"ו.) הנל להלהורין לפילו מיל אינו חוזר וקלחרינן עלה ומינה מיל הוא דלינו חוזר הא פחות מחיל חוזר, וכן נפלי"ט (מ"ז:) לגל הנשה לפילו כלרפת דלסת טריפה וכתב שם נמרדכי דפחות מטרפת כשר לגל שם הכשר המנוי נגורת הפתח דלא מפרש שלמודא שיעורא אלא קנה ומכלן וקנה מכלן על נשיהן ליכא לתיתר דנמשהו סני עכ"ל, ולע"ד הדבר פשוט דנם להתב"ד נגורת הפתח רשאי נרשימה כל שהוא כיון דלא נעי שיעורא רק נעינן נליטה משהו שם כן סני נכתו דיו ע"נ נייר ולא זכיתי לירד לסוף דעתו של הט"ז שכתב וז"ל ולא סני נתרלה הסיד שניכר על הכותל לתוך, וכן כתב התב"ד שהיית השונה תחילה דעל כל פנים נעינן שיהא עב כחוט הסרגל עכ"ל, והוא תמוה מלני דהא דנעינן עב כחוט הסרגל הוא רק נלחי ולא נגורת הפתח דהתם נקנה כל שהות סני ולא נעי שום שיעורא כלל להתב"ד, ונם לשון השכנה"ג הובא נשלה"ט קלת מנומנם מלני שכתב דנתשונה העלה דלחי מסיד מחוי מהני לפילו לגורת הפתח כר', והלי לפילו לינו מונן דלדרנה גורת הפתח קילא טפי מלחי ולהתב"ד סיד מחוי כשר דוקא לגורת הפתח ולא ללחי ולחי כוונת השכנה"ג משום דנגורת הפתח נעינן שיהא הקנים נריאים וחזקים כדי להעמיד נהו לגל של הקיץ ונלחי לא נעינן שיהא נריא וחזק כלל וכלל.

(ד) ועו"ד דיסוד טעמא שכתב התב"ד להחתיר נלחי והוא משום דכל היכא דנקטו חכמים שיעורא הוא דוקא נם היכא דקתני לשון לפילו הנה הלי כללא שם דהסכימו עליו רנותינו הרלשונים ז"ל נכמה דוכתי, וכן פסק הרמנ"ם נפ"ח משלישה נדין טרפת לשסת, וכן כתוב נחידושי הרמנ"ן לחולין והובא נתוס"ע להרשנ"ת והוסיף רלינו מהא דפרק מי שמת (קמ"ו.) נני שולת סנלות לנית חמיו שלא שם מלה מנה ולכל שם שעורת חתן לפילו נדיכר לין ננינן ולמר רנא דוקא דיכר לגל פחות מדיכר לת ולקרינן פשיטא לפילו דיכר תנן ומשני מהב"ד ה"ה לפילו פחות מדיכר והלי דקתני דיכר לורחא דמילתא קמשמע לן, ונכרכות מיל כר', מכלן יש ללמוד שכל שיעורא חכמים נכיולא נזה לף על נב דקתני עלייהו לפילו, דוקא נשיעורא הא פחות מכן לין נמשמע עכ"ל, וכן נכתובות (נ"ט:) לגל שם עשו לגרת ניקורת נינהן לפילו מכרו שוה מנה נמלחים מכרן קיים, וכתב הרמנ"ן דדוקא הוא לגל פחות מקי נמלחים המקח נטל הוא נהב"ח פ"ג מהלי מלוה והניאו נם הניח שמואל נלה"ע סימן קי"ד ס"ק ד', ועיין תשונת הריני"ב סימן לי הוא נני"ר סימן ר"פ שכתב לענין ס"ת שנקרע יותר מני שיעורו דלא על נב דמלשון הנמרא הני לפפר לפרושי דנחתא לית לן נה כלל ולפילו ניותר מני יתפור לין סנרא לומר כן אלא כמו שים חילוק נעתיקתא נין נ' לני כן יש חילוק נחתא נין נ' לד', וכן נראה מלשון הרמנ"ם שכתב ולפילו קרע הנא נתוך נ' ומינה הא ניותר מני לא היכר מהא דמיל לינו מוזר ומהא דפרק מי שמת הנ"ל עיין שם, הרי דהרינ"ב כתב לדייק הך כללא נם נדנרי הרמנ"ם, ולולי זהו משום דנגמרא מנחות (ל"ת:) קאמר סתמא לגל חדתתא לית לן נה, והרמנ"ם דרכו תמיד לשמור לשון התלמוד כיולע והכא שיהה להכי סונר הרינ"ב דנא להשתיענו דיוקא דשיעורא דהוא דוקא, ולמנם לי משום הא לא מירלי דהנה הנ"ת והש"ך כתבו דליענת דקרע הנא נתוך שבע משמע דהתחיל מנחוך נגליון ונא נתוך שבע דזה מחיר דעלול להתקרע יותר לפי שלין הקנוות מחוברין כלל מה שלין כן היכא דקנוות הגליון מחוברים לגלי שנקרע נאמצע הירישה נתוך שי שיטות לין עלול כל כך להתקרע טפי וזהו שיטת רש"י והכ"י והטור, ועיין מהרי"ק שורש קכ"ג שהקשה לדעת מהר"ם מרוטנבורק דלא מהני מטלית ודנק של קלף לקרע דס"ת כמו שהניח הרא"ש נשמו שם כן לין יפרנם הא דלתתא נירושלמי פרק קמא דמנילה הלכה ט' הלכה למשה מסיני שיהו כותבין נשורות וכותבין נדיו ומסרגלין נקנה וטולין נמטלית ודונקין נדנק ותופרין נגידין כו', והרי"ף הניח הירושלמי הזה נה' ס"ת נרלה דסונר דקלי על ס"ת, ולדעת מהר"ם לין יפרנם הירושלמי הנ"ל והלי וטולין נמטלית יש לפרשו נתפילין וכשיטת הרמנ"ם נפ"נ מהי"ת לגל הלי ודונקין נדנק נרין תלמוד.

ולע"ד י"ל דמהר"ם סונר כשיטה הנ"ל וניתפרש הלי ודונקין נדנק נקרע נתוך השיטין, ולא מנד הגליון התחיל הקרע אלא דהתחלתו נתוך השיטין, ונזה מודה מהר"ם דמהני דנק משום דנכהלי נזונת תיבור הקנוות נם כן מהדקים הקרע ויחזיק היטיב נם הדנק והמטלית ורלויית מהר"ם דלא מהני דנק ומטלית הוא מדמסיק הנמרא שם נמנחות והכ"ת נגידין לגל נרדין לת ולא משכח תלמודא תקנתא לתריכת לם כן לין לשנות אלא כמו שאמרו מכוונים ולפום שיעת רש"י וכ"י והטור והנ"ת והש"ך הרי ליענת דנמרא קרע הנא נתוך שבע מיירי דהקרע התחיל מקלה הגליון ולם כן נזה שפיר לת מהני נם כן דנק ומטלית לגל היכא דהקרע לת התחיל ודהקנוות כלל שפיר י"ל דמהני, ולולם לשון הרמנ"ם נפ"ט מהס"ת ספר תורה שנקרעה נו יריעה נתוך שתי שיטות יתפור נתוך שבע לת יתפור נמה דנרים תמורים. ניש לחיין עפלו ניכר לגל לם ניכר הנויל שהות עפון תופר ולפילו קרע הנא נתוך שבע עכ"ל, והנה מדלת הזכיר שנקרעה יריעה נגליון כלשון רש"י והכ"י והטור משמע להדיא דלת ס"ל כשיטה הנ"ל, ומדוייק מלד לשון הרמנ"ם דקלחר מעיקרת דנעתיקתא לפילו לם לת נקרע מהגליון אלא נאמצע יריעה ונתוך השיטין מכל מקום נ' לת יתפור ונחדתת תופר ולפילו קרע הנא נתוך שבע ר"ל שנקרע מנחוך ונא מהגליון נתוך שבע נם כן יתפור, ולם כן סרה רלויית הריני"ב ז"ל דלהכי נקט הרמנ"ם ליענת דלפילו לומר דלפילו התחיל מהגליון ולא קלי כלל לדיוקא דשיעורא דשבע, ועיין תשנ"ן ת"ש סימן ר"ז דפליג על הריני"ב והריני"ב הודה לו, ועיין תשונת רשנ"ם סימן ק"כ הניח נם כן העונדת דהודה הרינ"ב, ועיין מהר"ם מלשקר סימן י' הונא נם נהכ"ב ניור"ד שם, זעיין תשונת מהרי"ט ח"נ סימן ל"ת, ולינרת דהני"י לת הניח כלל דנרי הריני"ב להלכה נשו"ע ורק הרמ"א הניאו, ולפשר דהני"י סונר שם ניתת לשון זה נדוקא הוא נכל מקום לכתי י"ל דזהו נליענת דתחינתן ונרייתת ולא נלשון המחנרים, עיין תשונת נ"ח סימן ק"ת, ועיין רמנ"ם פ"י מהי מעה"ק הלכה ט"ו, ותשונת שנרי ח"ת סימן ע' ותשונת מהרי"ל מסאר חיורי"ד סימן רנ"ד, ולולם נירושלמי שם פרק קמא דמנילה מוכח כהרינ"ב דלתתא שם טעה והשמיט פסוק לחד י"ם נו שתים שבע שיטין מתקנו וקורלו נו לרנע לינו הורס נו ר' זעירה נשם ר' תנחל לף נקרע כן, וע"כ דמיירי נחדתת דשם לת כן לף נשבע אסור ונם דומיא דהשמיט שנעשה מתחילה כשהיה הספר חדש.

ואמנם נדין לתי הנה מרן הני' לף על נב דנני טרפת לשסת סונר כהרמנ"ם והרמנ"ן והרשנ"ת נכ"ז נדין לתי הסכים דהוי נכ"ב ולא נעי שיעורא מידי וכמ"ש המנ"ת סימן שם"נ סעק"ב ונם הרמנ"ם נעלמו נפי"ז משנת כתב נשתם דלתי עניו ורחנו נכ"ב ולא כתב שיהה כחוט הסרגל עיין ש"ת נזה, ולע"ד דשי"ל להרמנ"ם

והנ"י דחוט הסרגל הייטו כ"ש וכדברי התשב"ץ הנ"ל, וכן משמע מדברי התוספות נעירובין (פ:) ד"ה מנכל, וכן משמע מרש"י נסוגיין (כ"ד:) ד"ה לחי, ועיין ר"ת פירש חוט הסרגל חוט חזק כפול שתופרין בו הסרגל כדכתיב כפיתו כסרגליהן עכ"ל, והייטו בגד עב כמו נמכות (מ"ל) סדינא נקייטא וסרגלא נסתיות וזהו גם כן פירש רש"י הסרגל קו"ט ובלשון למעלה יזוע שקורין קלוט לבגד עבין עב, ותופרין לותו נחוטים חזקים, מנכל ודלי לין התוטים ענים כעוני מנגע, ועיין תשובת מהרי"ל סימן ק"ח שכתב וז"ל ובקל תוכל לעשות לחיים על ידי סיד כמהנעימו ויהיה צורת פתח כו', ומפשר דרך בני צורת הפתח קלמר הכי ולא פליג על מהר"ם והתה"ד, ומדברי הכנה"ג והב"ח לא משמע הכי נדעת מהרי"ל.

(ה) **ואיך** צריכים הנה לפוס צית התה"ד דקה הסוגית דמשמע דצורת הפתח מדחיק פתח השביל טפי מלחי, ולהלמור נסוף ענף הקודם לחי צפיר דבשלת לין כוונת הגמרת כלל דיהיה מדחיק הפתח הלא בנונה ומש"כ רש"י נדה"ב צריכים צהיה פתח השביל נר להן ועכשיו הוא דחקן עכ"ל, יש לפרש דהכי קלמר דטעית המשת על הנחלים לפשר לעשות לו נרוחב לו בנונה ולם היו עושים נרוחב לא היה לנו למוד לקנה העליון, ולכן קלמר שהיה פתח השביל נר להן ולי לפשר שיהיה טעית המשת תופס שטח הרבה נרוחב ונריך שיהיה נודל הטעינה בנונה הרבה ולא יהיה רחב ועכשיו כשיעשה צורת הפתח הוא דוחקן בנונה ולחו נחלי ושדין ליה להקנה שלמעלה ולחי צפיר כדנריט, ולכלורה מדברי רש"י ד"ה לחי, שכתב לחי הנעון נחרן ועניו משהו ולין נחלין נוגעין זו עכ"ל, מזה משמע דס"ל לרש"י דצורת הפתח דעני קנה מזה וקנה מזה ושיהא נריחים כדי להעמיד נהו דלת של קשין לחטו להכי עוניין תופס נשטח טפי מלחי דעניו משהו ונצורת הפתח מתמעט רוחב פתח השביל, ולולם י"ל דמש"כ רש"י נלחי דעניו משהו לין כוונתו נזה לחפוקי צורת הפתח דעניו הופס הרבה דנצורת הפתח י"ל דמירי צפיר דלינו נותן כלל קנים מהנדדים הלא דחניח הקנה העליון על הכתלים של החנוי ולינו מתמעט פתח השביל נרחבו כלל הלא נבונה ורק נלחי דש"כ מתמעט נשוניו לזה הולרך רש"י לנמר דעניו משהו ולין נחלין נוגעין זו ונא לחפוקי דלא ניחא כצינת מהר"ם דלחי הוא כעוני לחנע ולחי צפיר.

ענף ג'

ולפום דנרינו דגם רש"י ופרש דעושה צורת הפתח על גני הכתלים ולא נקנים מהנדדים יתיישב גם כן קושיות התוספות למה ציה הגמרת הלשון דגני צורת הפתח קלמר לפומת השביל וגני לחי קלמר לפתחת דהגה לרש"י גם נצורת הפתח הא דיהיה מהני לרחבה הוא משום מינו דמהני לשביל מהני מתי לרחבה להיות לה תוספות זה להיקף לדירה לחבל נלא מינו לא משתרית דהא פתח שנין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר וכל כמה דסתים ליה לדירה לחו כלום הוא דהא כל פתח סתימה מעלייתא הוא וסתום ועומד הוא ולם כן י"ל דלהכי לא הוה חני להעמיד הצורת הפתח תוך חלל הרחבה חלל פתח השביל דלא היה נדהך נזה פתח השביל כלל דזה לא היה/מהני גם גני הסגרת דלחו נחלי ושדין ליה הקנה שלמעלה נבונה משום דכותל הרחבה היתה מפסקת בין הצורת הפתח לל רחב השביל ולא היה מהני הצורת הפתח לשביל ולימא מינו דליהני לרחבה ולפילו לחלי דלסיקנא לקמן בסימן שלחש"ז לצורת הפתח מהני גם לם עומדים הקנים מלחורי הכותל ודלא כהפמ"א זהו היכא דההכשר הוא חלק עלמותו של הצורת הפתח דמתנו מתחיל ההכשר חבל הכא הרי ההכשר מתחיל חלק השביל דמינו דמהני לשביל מהני מתי לרחבה ולם כן כיון שהוא רחוק מהשביל וכותל רחבה לא הוקפה לדירה הוי הפסק ורש"י פ' דנדר של חנים היתה רחבה זו מוקפת והיה קשה להם לפרון פרצה יותר מעשר ולנדרה לדירה ולם כן י"ל דמי דהלי נדר חנים היה רחבה ג' טפחים ולם היו מעמידין הצורת הפתח חבל הרחבה היה כותל הרחבה מפסיק בין הצורת הפתח לל רחב השביל ולינו מינו ולהעמיד הצורת הפתח נתוך פתח השביל נמקום שטח חלל של פתח עוני כותלי הרחבה הרי לם יעמיד קנים מהנדדים הגה הוא דוחק לת הפתח ונלי קנים מהנדדים רק שיתן קנה למעלה על הכתלים הגה כותלי רחבה זו חינם מועילים נמקום קנים חלא הוקפו לדירה וכמ"ש התוספות דלהכי ניפוקי הרחבה לא מהניא למתני ולשביל משום דצרחה מנחון וזוה מנפנים ניחון משום לחי מטעמת דכיון דלא מהני לרחבה נפה דלא הוקפו לדירה כ"ש דלא מהני למתני ולשביל והכי נמי מן התורה לא מהני כותלי הרחבה נמקום קנים לצורת הפתח ולכן קלמר לחני רק לליעיד ליה צורת הפתח לפומת השביל של כרמים והייטו נרחב השביל דנזה ליכא שום הפסק כותל ושפיר מהני לשביל ונימא מינו דמהני לשביל מהני מתי לרחבה ונזה נחמת לינו מצטרף לקנים מהנדדים כלל להשביל של כרמים דיורין היו נו לפירש רש"י והוי הכתלים מוקפין לדירה ושפיר עולין כותלי השביל נמקום הנים וקלמר דזה לי לפשר משום דלחו נחלי ושדין ליה היינו הקנה שלמעלה דיהיה נדחק נבונה כנ"ל ולמ"ש נני לחי קלמר הנמרת לפתחת דשביל והייטו נחלל של כותלי הרחבה דנלחי הנעון נחרן הרי ליכא הכשר מידי מנד כותלי הרחבה ולא לימכפת לן נחלי דכותלי הרחבה לא הוהפו לדירה ויפה קלמר נני לחי לפתחת ונני צורת הפתח לפומת ולחי צפיר.

(ו) **ואסינא** לייטב צית הפוסקים דס"ל דהכתלים עולים נמקום קנים נם לפוס ההשקפה הפשוטה הנרחית מדברי רש"י דהסוגיא מירי נצורת הפתח שנעשה נקנים מהנדדים וקלמר דלחו נחלי ושדין ליה היינו משום דיהיה נדחק פתח השביל נרחבו ד"ל דהכא דהונרך להתיר הרחבה שלא הוקפה לדירה לם יניח רק קנה עליון על כותלי השביל זה לא יהיה מהני להתיר הכתלים שלא הוקפו לדירה דנעינן שיעשה לימה תוספות לשם דירה נגוף רוחב הכותל ולא מינעית להתוספות דהכשר לצורת הפתח דקלמר לחני הוא נלא מינו לם כן פשיטא דנעינן שיעשה תוספות נמורה לשם דירה נרוחב המחילה ולא למעלה דהוי מחילה על גני מחילה, ולחנם הפילו לפום צית רש"י דהכשרת לצורת הפתח דלחני הוא גם כן משום מינו דמהני לשביל מהני מתי לרחבה מכל מקום הרי הא דנקט לחני מעיקרת צורת הפתח זהו רק משום דמעיקרת הוה מהדר לחני למחילת מעלייתא טפי לם כן י"ל דלהכי תפס צורת הפתח נבונה היכא דהעמיד קנים מהנדדים דזה צורת הפתח מעלייתא טפי לענין תיקון היקף דירה, ונס' מהר"ע כתב לייטב נדרך זה הסוגיא להתה"ד דלחי נעי כעוני לנגע דוקא ולצורת הפתח כצר נקנים כ"ש עיין שם.

והקושיא דציה הלשון דמעיקרת קלמר לפומת דשביל וגני לחי קלמר לפיתחת דשביל, וכן הוא להדיא נפי רבינו הנגלה ז"ל, ונחידושי הרשנ"ל, ולכן לא חשו הרחשונים ז"ל לתרן קושית זו לפום צית רש"י ונחנם נדהק נמהר"ע והיכך דין מזה ולינו מוכרח כלל וכיתו שכתנתי נס"ד.

ופרי הכרס חצר לינהנו נוגרים נזה ומסקנת הדנרים לדינא נקנרה נס"ד מחשה החם:

(א) ל"ל צייטו הקנים דוקא כנגד חלל החנוי הלא לחפילו העמידם מחון לחלל נרחב הכותל כצר כמו נלחי ולא כמ"ש נספר נתה"ע, ועיין נסימן שלחש"ז ענף ל' דחזקנו זרועות הנ"ל דצורת הפתח לא נעי הכירת כלל.

(ב) הט"ז כתב דהמורה צלוה לרשום נכותל נמין עפר לנן שקורין קרי"ד נמקום לחי טעה, ולע"ד המורה לא טעה כלל יפה ויפה הורה, כהלכה וכתורה, ועמיה ברייה נהורת, ולהרמנ"ס ונ"י יהיה כצר גם ללחי, ולחה"ד לפום צית מהר"ם לכל הפחות כצר כהלי גוונא נמקום קנים לצורת הפתח דהוי כליטה כמו דיו ע"נ נייר, והתשב"ץ התיר נסיקרת והיא היא כמו קרי"ד, והט"ז לא רחה דנרי התשב"ץ.

(ג) נירדנו דגם להפוסקים דהכותלים עולים נמקום קנים לצורת הפתח מכל מקום היכא דלא היו הכותלים מוקפים לדירה פסולים לכולי עלמא ולא מהני הא דיתן הקנה העליון לשם דירה דהוי מחילה ע"ג מחילה ונזה לחי צפיר הסוגיא דהחוא רחנה נעירובין (כ"ד:) כמש"כ ענף ג'.

(ד) נדין ס"ת שנקרעה הירעה הרמ"א ניו"ד סימן ר"פ פסק כהריב"ש דלא יתפור ניותר מבלי תפילו נעפון, והנה רלית הריב"ש יש לדחותה ורבו המולקים עליו והריב"ש נעלמו חזר נו ומהרי"ט ושנ"י לא רלו תשובת הרשנ"ש סימן ק"ל שהעיד שקורין נס"ת היום, ולולם נירושלמי פרק קמא דמגילה

הלכה

הלכה ט' מוכח כהרינ"ב, ונתכוון הלי ס"ת רמז להירושלמי הזה והנם כי הדבר פלא דנעלם הירושלמי מכל הראשונים והאחרונים שדברו בזה מכל מקום קשה הדבר מעתה לדחות פסק הרמ"א ונלע"ד שהשגות ר"ד לקמיים ז"ל והגי יונה פסקו כהרמ"א, ובשו"ת תשובה מהגה"מ כתב דיש להורות בזה לפי שעת הדחק ובמקום שאין ס"ת אחרים לפשר להקל, ובהגלות דברי הירושלמי גם בשעת הדחק אין להקל.

(ה) והיכל דהקרע הוא עד שני טיטין פסק הט"ז דרשאי לקרות בו גם קודם שנחפר ודלא כהנ"ת, ובסידור דה"ח פסק גם כן כהט"ז ולפ"ז דברי הירושלמי דקאמר טעה והשמיט פסוק אחד אם יש בו שלש טיטין מתקנו וקורא בו מדרש אין קורא בו ר' זעירה בשם רב הונא"ל אף נקרע כן ואם כן מפורש בירושלמי דגם נקרע בשני טיטין הרי הוא כמו השמיט שני טיטין דקאמר מתקנו וקורא בו משמע דצלי תיקון אסור לקרות בו וכפסק הנ"ת והנקה"כ, ובנתך דברי הירושלמי יש לדון לענין חסר בס"ת דיהוע דנחלקו רבותינו לענין העולם, עיין מגילה (ט') בתוספות ד"ה בשלמא, ועיין ר"ן פרק ג' דמגילה והכא משמע דבפחות משני טיטין דשאי להקרות בו

(ו) כמו שהוא בלי תיקון כלל וגם נהא דנקט שלש טיטין שלש קשה השתא שלש טיטין מינעיא ועל כרחך דבשלש טיטין לימורת המשמע לן דאסור לקרות בו עד שיתקנו, ועיין תוספות שבת (ס':), ונמה שנרשם על הגליון ובמל"מ פ"ח מלולב ה"ז הלריך נזה, ואם כן משמע דבפחות משני טיטין רשאי לקרות בו ואפשר דזהו נחומת לחר, והנלפע"ד כתבתי ונאתי עה"ת.

נאום הק' **אברהם אהרן יודעלאוויץ**, רב ואב"ד,
דפ"ק **מאנטשעסטער, ענגלאנד.**

סימן ט"ז

שאלה. צורת הפתח שעומדים הקנים בתוך חצר לפנים מכותלי המבוי דפליגי בזה האחרונים האיך יש לפסוק הדין למעשה.

(א) **תשובה.** הנה נדין צורת הפתח שעומדים הקנים בתוך חצר לפנים מכותלי המבוי דאיתי לרבנים האחרונים המוסרים כי לא לסמרו כולם מטעם אחד ורחוי לנו לנדר כל טעמותיהם ואם יש מהם נדבריהם ומי המה המקילים בזה.

ענף א'

הנה בני לחי נמתניתין דמבוי שהוא גבוה למעלה מכ' אמה פירש רש"י דמבוי לאו דשות הרבים היא ושרי לטלטולי בין התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאחלופי בדשות הרבים ושריוה בתקנתא דלאי אי קורה דלהוי הכירא דלא ליתי למיטרי דשות הרבים בתורה ובגליון הש"ס הקשה הגרעק"א על הא דפירש רש"י ושריוה בתקנתא דלאי אי קורה דלהוי הכירא והא קיימא לן דלאי העומד מתילין הוי לאי דקיימא לן לאי משום מחילה וכוונתו לף על גב דכתבו התוספות (ה':) ד"ה תרגע, דאפילו למאן דאמר לאי משום מחילה מכל מקום היכר קצת בעינן, אמנם הכא נמתניתין דמבוי שהוא גבוה למעלה מכ' אמה הרי פסול זה שייך בקורה לחוד דפסול משום דלמעלה מכ' ליכא הכירא אבל לאי שהוא גבוה למעלה מכ' דעל כרחך הוא מחחיל מלמטה דאם לא כן בהגביהו ג' טפחים בלחוד פסול כדאיתא בקמן (י"ד:) ואם כן דהוא מחחיל מלמטה הרי תו לית לחוש אם הוא גבוה למעלה מהרי יש בו הכירא למטה ולפי"ז ליבא דרש"י קשה גם למאן דאמר דאתי משום הכירא דהא בלאי גבוה מכ' ליכא הכירא ורק דהנרעק"א ז"ל נקט הקושיא לאלומי טפי ליבא דרש"י, ואמנם הרמב"ם בפי"ז משבת (הלכה י"ד) כתב כמה יהיה הפתח המבוי ויהיה די להכשירו בלאי או קורה בגבהו לית פחות מי"ט ולא יתר על כ' אמה, וכן בטור סימן שמ"ג כתב אבל אם הוא בגובה יותר מכ' אמות כרי לית לו תקנה בלאי וקורה, והקשה הב"י דבשלמא בקורה ניחא דפסול בגבוה מכ' דלא אלטא ניא עיכא אבל בלאי דקיימא לן לאי משום מחילה אף על פי שהמבוי בגובה ליח לן בה, וכן הקשה הה"מ על דברי הרמב"ם (ולעיון הב"י דהקשה משום הא דקיימא לן לאי משום מחילה זהו מחב כלישנא דקושיות הנתיב רעק"א על רש"י, ובחכם אחה בהגהת פורת יוסף בש"ם ווילנא), ולולם הב"ח תירן דבפ"ח אם העמיד הלאי אצל עובי הכותל מבחוץ וזוה מבפנים ומבחוץ אלא בבובה יותר מן הכותל למעלה ועשרים אמה ולבש הוא בראה הלאי דאיבו מחיר המבוי, ובזה הוא דהקשה הרמב"ם והטור דאין לו תקנה בגובה מכ' לא בלאי ולא בקורה דאם היה בחוך כ' ניכר היה מחיר בם משום לאי כדפירש"י בהחיל המבוי ניבא לבל בלמעלה מכ' אינו מחיר ואף על גב דלאי משום מחילה אפילו הכי נריך שיהא ניכר עכ"ל, ולפ"ז אחי שפיר בם דברי רש"י דכחב דגם בלאי בעינן הכירא דאיבא בפ"ח בם אינו ניכר רק למעלה מכ' אמה וכדברי הרמב"ם והטור.

פסול וכדברי הרמב"ם והטור.

ובצוה"פ כה"ג סובר הב"ח דכשר ואף בזה קושיות ר"ת בתוס' (י"ח.)

ד"ה לימכך מאי, דמינעיא ליה להגמרא מי מהניא צורת הפתח בגובהה מכ', והקשה רבינו אם דהא צורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אם כן לל קנה דעל גביהן ליחכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלאי משהו עיין שם, ואף הב"ח בפ"ח בצורת הפתח היכא דהקנים עומדים אצל הכותל ואינם נראים מבפנים ומבחוץ דאף על גב דנראים למעלה מכ' אינו מחיר משום לאי ומינעיא ליה מי מהניא משום צורת הפתח ומסיק דכשר בצורת הפתח לא בעינן הכירא כלל לא בקנים שמהבדדים ולא בקנה שעל גביהן וכבר הבאתי בסימן ט' דהיסועת יעקב פליג על הב"ח וסובר דבצורת הפתח מי בעי הכירא קצת והיינו טעמא דלא ניחא ליה לרבינו תם להוקמי בבהאי גוונא דעד כאן לא מינעיא ליה להגמרא בצורת הפתח מי מהניא בגובהה רק היכא דהקנים הבר מהבדדים ניכרים בתוך כי דבזה י"ל דאפילו בם אם הקנה העליון הוי למעלה מכ' דכיון דיש לו צורת הפתח ניכר בקנה שמכאן ומכאן בצירוף להוליאו מצורת צורת הפתח מחמת שאין לו קנה למעלה (דאינו ניכר הקנה שלמעלה בפי שהוא למעלה מכ') הרי לא יולאו מצורת פתח עד שיתבדר לו בידור נמור דליכא קנה למעלה וכיון דבאמת יש קנה אף שהוא למעלה מכ' אמה נולאי כשיפפ ויעיין הטיב יחבדר לו מהקנה שלמעלה והילכך כשר אבל היכא דאלחיים סמוכין להכותל בתוך שלין ניכרים רק למעלה מכ' אמה פשיטא דאף צורת הפתח לא מהניא מידי.

ולע"ד לדינא אכתי יש לדון בזה משום דאיכא למימר דבם אם דרבינו תם לטעמו אזיל דס"ל לאי העומד מחילין לא הוי לאי וס"ל דבעינן בלאיים הכירא טובא ומשום הכי ס"ל דבם בצורת הפתח דעדיף דהוי מחילה טפי מכל מקום בעינן עוד שיהיה הכירא קצת בהלאיים אבל לדידן דס"ל דלא כרבינו תם ולאי העומד מחילין קיימא לן בלאיי דהוי לאי אם כן אף על גב דבלאי בעינן עוד הכירא בתקנת כמ"ש התוספות בס"ל מכל מקום בצורת הפתח דעדיף דהוי מחילה טפי לא בעינן בהלאיים הכירא כלל.

(ב) **והעיקר** כדברי הב"ח בהלכה דבצורת הפתח לא בעינן הכירא כלל, וכן מבואר בשו"ת הבתים דבינו תלמיד מזרחי

(סי' כ"ה) וז"ל הרב השואל צורת הפתח מהבד ולקח רחובן היה קטנה בת עשרה טפחים ובעל בתרן סמוך לקנה הפסול בתוכן שהיה מכוונת תחת הקורה ויען אחתר ס"ל שהוא פסול דלילו הקנה הפסול לא היה כאן היה דרך להכשיר דלי"ל לינע לאבל לאחר שהקנה הפסול יש כאן וכל העם העוברים אינם מניחים קנה הקטן לקטט ואינם קנה הגדול לגדלו ולהיותו מגיע לקורה ונסבתו מניחין בקורה ואינם נעירות אם כן נראה בכל זמן שהקנה הפסול כאן אינו רואי להכשיר והשיב הבתים בתרן ר"ת מזרחי ז"ל דצורת הפתח לא דמי לקורה דהוי משום היכר דקורה לא מהני רק בחבוי רק משום סחום ולא הוי רק משום היכר אבל צורת הפתח מהני אפילו בחבוי משום דהוי משום מחילה ולא צריך כלל הכירא שהרי צורת הפתח כשר למעלה מעשרים אף דלא שלטא ניא עיכא ולא הוי הכירא אם כן אין לנו לריכים להכשיר רק כפי הדין אל צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אף אם פי שאין נוגעין בקנה העליון דהוי מחילה ומסתמא מעלית אף שהעוברים

שהעוברים טוענין וסוברין שהפתח הוא ע"י קנה הנדול מאי ליכפת לן שאין הדבר תלוי נהס כיון דלאו להכירא הוא אלא למחיצה עכ"ל. ואי נימא כהיסועת יעקב הכא טענת הסוחל טענה חזקה דכיון דנס נעורת הפתח נעינן הכירא נמקנת אם כן הרי כאן יעשו הרואים משום דהקנה הקטנה אינה ניכרת כלל לקטנותה והעולם מניחים נקנה הנדול לנדלו וירלו שהקנה העליון מונח מן הנד ופסול ומאי רלוה הניח הנאון ז"ל סובר דנעורת הפתח כשר נס למעלה מעשרים אמה הלא החם רא"א מהא דנעורת הפתח כשר נס למעלה מעשרים אמה הלא החם עיקר ההכשר הוא על ידי הקנים שאין הנדדים ניכרים הטיב לכל וכשירלה להוציאו מחורת פתח משום שלא ירלה הקנה העליון שהוא למעלה מכי הרי לא יוציאו מחורת פתח עד שיתנרר לו בירור נמור דליכא קנה אה שאין כן הכא דהקנה הנדול נורם לטעות ולרוב נדלותו לא יתנוננו לחפש כלל לאחרי קנה קטן אלא ודאי דהנאון הרא"ש ז"ל סובר דנעורת הפתח לא נעינן כלל שום הכירא נקנים ולמעלה מעשרים כשר אפילו היכא דהקנים מהנדדים נורמים טעות ליכא למיחש שפיר העלה דאפילו היכא דהקנים מהנדדים נורמים טעות ליכא למיחש למידי ומשום שאין הדבר תלוי נהכירא דהאנשים כלל ואלא כהיסועת יעקב.

ולדברי הנאון הרא"ש ז"ל והנ"מ הנ"ל הרי יש להכשיר נורת הפתח שעומדים הקנים לפנים מכותלי התנור נתוך התנר ואינם נראים כלל נמנוי ומשום דנעורת הפתח לא נעינן הכירא נקנים כלל והילכך לא מיכפת לן נמה דהם מכוסין ואינם נראים, והנכור שור הוכיח מדברי התוספות הנ"ל אלא מוכי היגיעית נעורת הפתח שעומדים הקנים לחורי הכתלים ללחייס פסולים דמוכח מזה דנס לנעורת הפתח פסולים, ולדברינו הנ"ל ליכא רלויה מידי ד"ל דרבינו הס לטעתו הוא דס"ל הכי ולא לדילן דפסקינן דאפילו לחי הוא משום מחיצה אלא דנעי היכר קנת ואם כן נעורת הפתח דעדיפא לא נעינן אפילו היכר קנת.

ענף ב'

(ג) **והמקו"ח** כתב נזה לפסול מטעם אחר והוא מטעמת דניחת כמלין דמלית דמי, ונתשובת מהרש"ם ח"א (סימן ר"ז) הנה הרב הסוחל והמציע שניהם כאחד תמהו על זה דנפרק קמא דזבת (ה'.) וכן נס נפרק הזורק (נ"ז.) נהא דחניא זרק מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאמצע רבי חניא וחכמים פוטרים קאמר הנמרא רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא נרשות היחיד מקורה דאמרינן ניחת כמלין דמלית דמית אנל שאינו מקורה לא הרי דנאנר שאינו מקורה ליחת להאי סנרא, והנה משום"ה לא מיירי דנניטין (ע"ט.) נתוספות ד"ה כמלין כרבי הקשו למה נקט התקנן רבי דאיירי נרשות היחיד מקורה משום דניחת כמלין דמלית דמי, טפי הו"ל למינקט ר"ע דאית ליה קלוטה אפילו אלא משום מחיצה ותי התקנן ס"ד דטעמת דרבי ליתו משום קירוי אלא משום מחיצה אית ליה כמלין דמלית דמי אנל כר"ע לא מתוקמת מדאנריך מחיצות החיצוניות עוסדות, ולהמסקנא יכול להיות טעמת דרבי משום קירוי עיין שם, ורבא דאמר שם ג' מדות נניטין הא דאמר רבי קלוטה כמו שהנאה ופליגי דבנן עליה הכי מילי לענין שבת אנל נגט משום מיגטורי הוא והא מיגטר, ולישנא דרבא משמע דמחלק רק אלישנא דרבנן אנל לרבי ת"ל לזה נגם נרשות היחיד שאינו מקורה ס"ל קלוטה כמו שהנאה משום דנחחיצות אמרינן כמלין דמלית דמי לאם לא מחרינן קלוטה למ"ד אין לרבנן נין לרבי דס"ל נאינו מקורה לא מחרינן קלוטה כהנאה ה"א לשבת אנל ניטין משום מיגטורי, וכן כתוב נספר מ"ה ערך קלוטה (ובדברי הר"ן שם נניטין רלית פלא שהניח פלוגתת דרבי ורבנן נזרק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרנים נאמצע והוא טעות סופר וכל עיקר דיוקא דרב ושמואל הוא מדלא קאמר נפלוגתת דרבי ורבנן כמו נפלוגתת ד"ש ורבנן כמ"ש התוספות) ואם כן לפ"ז ליכא כל כך טענה מהא דרב ושמואל ס"ל דלא חייב רבי אלא נמקורה כיון דרבא דהוא נתרא לא ס"ל הכי, מינה דנזה ליכא ישועה להמקו"ח דאפילו אם נחליט דרבי סובר נס נשאינו מקורה לחמרינן נרשות היחיד כמלין דמלית אנל הרי אין לו קיימת לן כוותיה דהא מכמים פוטרין ואין הלכה כרבי מחבריו, וכפסק הרמב"ם נפי"נ משנת הלכה ט"ז, ואעתה אם ניוות כרב ושמואל דלא חייב רבי אלא נמקורה יהיה הילכתא דנס נרשות היחיד מקורה נמי לא לחמרינן ניחת כמלין דמלית דמי, וכן כתוב נספר מחנה אפרים נפתחי נתיבות סק"ב נשם נפרק קמא. ונפרק הזורק וז"ל, כל מש"כ נזורק מרשות היחיד לרשות הרנים ורשות הרנים נאמצע הן הן הדנרים נזורק מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאמצע שפטור ואפילו נית מקורה שהוא אלא הנלח והיה לנו לומר ניחת כמלין דמלי דמי וכמוכח הוא אין דנין נה כן עכ"ל, ופלא על הרמב"ם דלא נימר דנס נמקורה פטור, ואולי ס"ל נאמת דלרבנן י"ל דפליני רק נשאינו מקורה אנל נמקורה רבנן מודו דחייב ולא נימר זה משום דאין דרכו לכתוב דין שאינו מפורש כלל נמרת מה שאין כן אם ניחת דס"ל להרמב"ם כהמאירי הו"ל להזכיר זהו נם נמקורה דהא נמרת מפורש דרב"ש ס"ל דלא חייב רבי אלא נמקורה, ואחכם אפילו אם ניחת דהרמב"ם חינו סובר כהמאירי הרי אכתי ליכא תשובה להמקו"ח דבני עירובין חייבין נקנים שהעמידם נאמר דאינו מקורה הוא וקיימת לן כאכמים כנ"ל.

ואמינא ליתן מקור לדברי המקו"ח דנהא דאמר רב אסדא נעז קנה נרשות היחיד ועזק ונח על נבי אפילו אלה אחם חייב מפני שרשות היחיד עולה עד לרקיע כתבו התוספות נפרק קמא דזבת (ה'.) ד"ה לאחר לחני כרי ושמא י"ל דטעמיה דר"ח דלא נעי מקום ד' נרשות היחיד משום דאמרינן ניחת כמלין דמלית דמי ואינו כמונח ע"ג מקום ד' כו' הרי התוספות רלו לומר דטעמת דרב אסדא הוא משום ניחת כמלין דמלית דמי ואפילו נשאינו מקורה ואם כן הרי דנאנר שאינו מקורה ליכלתא דכל הפוסקים פסקו להא דרב אסדא נם נפרק הזורק (ק"ט:) אמר רב מישא נעי ר' יוחנן כותל נרשות הרנים נגוה עשרה ואינו רוחב ד' ומוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד וזרק ונח על נגיו מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ד' מקום פטור הוא או דילמא כיון דעשאו רשות היחיד כמלין דמלי דמית ופירש"י כמלין דמלי דמית והוי אנל רלאו כאוירא סמיכתא כל האנל הרי דר' יוחנן מסתפק נזה לומר דנם נשאינו מקורה ליכא למיחר נרשות היחיד כמלין דמלית דמי, וכן נראה דהוא מנד הסנרא דאמרינן רשות היחיד כמלין דמלי דמית, ואף דמרש"י ד"ה למחרים משמע דכתב כל האנל עשאו רשות היחיד משמע דהייט משום דהוי עכשיו כמלין דמלית אנל דאשו והוי כאוירא סמיכתא ואחית שפיר דנרי המקו"ח. ואולם לפי"ז יתעורר קושית עצומה דאם כן רב דאמר נהא דכותל הנ"ל דחייב ס"ל דנם נשאינו מקורה כיון דליכא ניחיות אמרינן רשות היחיד כמלין דמלי דמית, ובאמת הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא נרשות היחיד מקורה ואם כן נשאינו מקורה לא אמרינן כלל הסנרא דכמלין דמלית דמי, ועוד הא מסתמא רב ושמואל ס"ל נם כן דהילכתא כחכמים דפוטרין ואם כן נם נמקורה לא ס"ל האי סנרא, וכדברי המאירי הנ"ל, ואינרא דנם נלא זה קשה לשולא דר' יוחנן נהא דכותל הנ"ל דאפילו אם נימא דס"ל כרבא דניטין דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה מכל מקום יהיה קשה וכי אמרו לשמעתא דידהו כרבי ושבקי רבנן אחמהא ורבא לומר דשיטת הפוסקים רש"י וקצת הנאונים ז"ל, וכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א הובא נהנ"מ פי"ד מהנת דין י"ז לאלק נין עקירה להנאה לענין מקום ד' דנרשות היחיד אף על נב דניטין עקירה מע"נ מקום ד' הנאה ע"נ כל שהוא הוי הנאה ואם כן י"ל דנם התוספות דכאנו דטעמת דר"ח הוא משום דניחת כמלין דמלית דמי זהו הכל לענין הנאה לאוד ונם הסוגיא דפרק הזורק נכותל שהיה מוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד הרי מיירי נמי לענין הנאה, ונזה ס"ל לשולא ורב ור"י דאמרינן כמלין דמלית דמית נם נשאינו מקורה והא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא נרשות היחיד מקורה זהו לענין עקירה דמחייב רבי אחים זהו דוקא נמקורה ורבנן פליגי עליו וס"ל דלענין עקירה לעולם נעינן ע"נ מקום ד' ולא אמרינן ניחת כמלין דמלית דמי אנל נהנאה מודי דאפילו נרשות היחיד שאינו מקורה אמרינן כמלין דמלית דמי והא דפטרי לנמרי נזורק מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאמצע היינו משום דלא היה לזרוק מסופו לנוף ונהנאה כ"ש מודי וכדרב אסדא, ועיין פ"י נשבת וניטין שם, ואעתה שפיר י"ל דאם העמיד הקנים דנורת הפתח נאנר פסול מטעמת דכמלין דמלית דמית והילכ קנים כלל, וכדברי המקו"ח דלק על נב דלענין עקירה לא אמרינן כמלין דמלי דמי ונענין מקום ד'

זהו

זהו משום דלעקירה נעשין שיהיה מחקום חשוב טפי לגבי מכל מקום הרי הוא כמתן דחלי כיון דחייב נהנתה חטאת ומקילה ואם כן לעניו קנים שפיר י"ל דפסול.

אמנם לי נם לפום מסקנת הגמרא נפרק הזורק לחמרין נכותל הי"ל דחייב מקל וחומר לחחרים עושה מחילה לעצמו לא כל שכן מצן לחינן עלה לחייב משום דרשות היחיד כמתן דחליא דחיא הנה מילחא דא חליא נחשבי רנרבי והוא פלוגחא הרחשונים ז"ל, דהנה התוספות שם כחבו לחחרים עושה מחילה כרי נבי חולין דנור לא שייך לחיחר הכי ליחייב החשחחא מרשות הרבים על נבה כיון שאין החולין עלמו נבוה עבדה, וכן כחבו שם (ד"ה מסייע) וכן כחבו נעירובין (ע"ח.) ד"ה חלא, והיינו דס"ל דהא לחחרינן דנור וחולייחה מנחרפין לעבדה והיא דמנחרפין לחרנעה דהנוחל מהן והנחנן על נבן חייב, היינו כשהחולין נעלמה נבוה עבדה דנחיבה נבוה עבדה לא חיחייב נוחל ונחן על נבה שפחה, ומזה נראה דס"ל דנם לטעמא דלחחרים עושה מחילה לעלמו לא כל שכן לחיחן לטעם דרשות היחיד כמתן דחליא דחיא והוי כחרעא סחיכחא, ועיין ירושלמי פרק חלון הלכה ג' משמע נם כן דהכין הוא מסקנא דסוגיא ואם כן החיבה אם החולין נבוה עבדה לנד רשות הרבים נלי חלל הנור אם כן אם היה מחלא כל החלל נעפר והוי כחרעא סחיכחא עד למעלה לח היה כל החולין נם למעלה כמו חל נרשות הרבים נבוה עבדה ורבא ד', ושפיר הוי ברשות היחיד כל נד החולין, אבל אם החולין חינו נבוה עבדה לנד רשות הרבים מה מהני אם היה מחלא עפר הרי נם לא היה רק כמו חל פחות מעשרה ואין זה רק כרחלין, ואולם הריטב"א נעירובין שם כחב דאם נור עמוק ג' וחולין מצלימחו לעשרה כיון דנחוך הנור רשות היחיד נם נד החולין הוי רשות היחיד מצום דלחחרים עושה מחילה לעלמו לא כל שכן, והיינו דס"ל להריטב"א דהא דנוסיף הנמרא טעמא דלחחרים עושה מחילה כרי לין פירושו מצום הסנרא דהוזכר נהחינעית ברשות חיחיד כמתן דחליא דחיא דהא להכי טעמא לא הוי חייב נשאין החולין נבוה עבדה לנד רשות הרבים ורק הטעם הוא דכיון דלחחרים עושה מחילה וכל הכותל נעשה רשות היחיד ועושה הכרמלית רשות היחיד להכי נטל כל הכותל וכל נד הכותל לל ברשות היחיד, ולהכי נמור נם כשאין החולין נבוה עבדה חנד רשות הרבים מכל מקום הוי רשות היחיד חנד דנטל לנל הנור כיון דעשה מחילה להנור, וכן כחוב נחשובת שערי ציון סימן ד' ולפיטת הריטב"א לף על נב דנחינעית מינעית ליה חנד הסנרא דניחא רשות היחיד כמתן דחליא דחיא מכל מקום למאי דפשיט חנד לחחרים עושה מחילה הוא טעם אחר והיינו משום דנטיל לנל רשות היחיד ונם הרשב"א הובא נדנרי ההיא פ"ד מצנת דין ט' ס"ל כהריטב"א דנור ג' וחולין מצלימחו לעשרה הרי ע"נ החולין רשות היחיד.

וראיתי נספר חוספות שנת נסימן שמ"ה דחמה על הטוש"ע דכחנו סחמא דכוחלים המקיפים רשות היחיד על נגיהם רשות היחיד לפילו חיכם רחנים ד' ואחאי לא ניחרו זהו דוקא אם הכותל נבוה עבדה לנד רשות הרבים, וכדנרי החוספות הנ"ל. ולע"ד נרור דסחיחת הפוסקים הוא משום דנאחת ס"ל כהריטב"א והרשב"א לחפילו אם חיכם נבוהים עבדה לנד רשות הרבים יש להם דין רשות היחיד על נבי הכחלים מטעמא דלחחרים עושה מחילה לעצמו לא כל שכן ונם הא דרש"י שם"ד הוא דנרי הרשב"א כמ"ש החש"ל וניאור הנר"ח, ולאחת נראה דלישחמיטיה להחוספות שנת, שיטת הרשב"א והריטב"א נזה לא הניאם כלל, ולדיוק הנאר נרור דכוחייהו קיימא לן דהוי להחחיר נדאורייחא ונם לנרבי הרשב"א והריטב"א אחי שפיר הסוגיא טפי דסרה הקושיא מרב אחאי דאמר לא חייב רבי אלא נרשות היחיד ומקורה ונם עולא ורבי לא שנקי רבנן ועבדי כרבי, דנאחת מסקנת הנמרא הוא מטעמא לחחריכא ולא מטעם דרשות היחיד כמתן דחלא דחי, חה רחיה עלומה לביטחם, ומעחה אחינא להחוספות דניחא להו לפרש טעמא דרב אסדא נעשן קנה נרשות היחיד וזרק ונח על נגיו לפילו מלא קמה חייב אלא נעי מקום ד' נרשות היחיד משום דניחא כמתן דחליא דחיא זהו משום דהחוספות חלי לטעמייהו נפרק הזורק ונעירובין דס"ל דהא דכותל הוי רשות היחיד על נבו לפילו חינו רחב ד' זהו משום דנבוה עבדה לנד רשות הרבים ורק נכהאי נוונא לחחריכא דחולין הנור מהנוחל והנוחן על נבה חייב והא דלחחרים עושה מחילה

זהו נם כן מטעמא דרשות היחיד כמתן דחליא דחיא הרי דקאי אהא סנרא לפום מסקנא דשמעחא ועולא ורב ורבי יוחנן הכי ס"ל ואם כן שפיר י"ל דהיינו טעמא דרב אסדא. אולם להרשב"א והריטב"א דלמסקנא דקאמר לאחרים עושה מחילה כרי הוא חינו מטעמא דכמתן דחליא דחיא אם כן נם רב אסדא נהא דנעין קנה נרשות היחיד לא אחי עלה מטעם זה רק משום דס"ל דהנחה הוא קיל מעקירה ולהנחה נרשות היחיד לא נעינן מקום ד' כלל ואף על נב דאין רשות היחיד כמתן דחליא, וכן נראה מדנרי כל הרחשונים הרחב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן ודנרי ההיא פ"ד מצנת דין ז' דלא אחו עלה משום דכמתן דחליא דחיא, ונאחת נם התוספות לא כחבו זה לדבר נדור נדרי רב אסדא רק כמסחפקים דכחבו ושמא י"ל כרי.

ובהא דפרק קמא דשבת (ט'.) דאמר ר' יצחק נ"א לעולם היה ר"ח עומד נרשות היחיד נבוה עבדה ורחב ד' לפסור לכחף עליו נזירה משום חל נרשות הרבים הנה נעירובין (פ"ט.) פירש"י עמוד נבוה עבדה נחצר וכחב הריטב"א ללפוקי עמוד שהוא בנית מקורה לא דמי לחל נרשות הרבים שהיו מקורה וליכא למיגזר ניה עכ"ד, והיה לפשר לחלק נחופן לחר דבנית לא נזור משום דניחא כמתן דחליא דחיא, וכן כחוב נספר נחי', ולולם לדבריהו נ"ל דהריטב"א מילן בזה משום דלטעמיה דרש"י נהא דלחחרים עושה מחילה דנרלה דסובר כחוספות כנ"ל אם כן נם נרשות היחיד שהיו מקורה כמו נחצר לחרינן כמתן דחליא דחיא ולהריטב"א עלמו הרי לא לחרינן סנרא זו רק לרבי ולחי שפיר.

ולדברינו יש להעיר על דנרי החוספות דניטין הנ"ל דהקשו למה נקט המקשן רבי דלחירי נרשות היחיד מקורה דניחא כמתן דחליא דחיא טפי הוי"ל למינקט ר"ע, ולפי המקשן ס"ד דטעמא דרבי הוא לא משום קירוי ולהמסקנא יכול להיות משום קירוי, ובזה הא סוניות הנמרא קאי אם לעולא אחר ר' יוחנן דמוקי מחניחין כגון שהיו מחיצות החחחונות שדפות על העליונות ופריך ר' אבא לעולא כמתן כרבי, וכן אחר ר' אסי אחר ר' יוחנן כגון שהיו מחיצות החחחונות עודפות על העליונות, ופריך ר' זירא לר' אסי כמתן כרבי כוי, ובזה הא ר' יוחנן ועולא ס"ל נאחת דנם נרשות היחיד שהיו מקורה אחרינן כמתן דחליא דחיא והיינו טעמא דאחרו נפרק הזורק לאחרים עושה מחילה כרי ככ"ל ודוחק לומר דלהחוספות החקשן פריך לשמואל דמוקי אם נם כן לחחניחין נחחיצות החחחונות עודפות יהיה כרבי, ורבא החוספות נניטין אחלי נם כן נשיטת הרשב"א והריטב"א ודלא כדנרי החוספות נשבת ונעירובין הנ"ל, ונירושלמי נפרק קמא דשבת נפיסקא דשמיים פטורין קאחר רבי עניד מחיצות כחחנן כרי, נרבא דלהירושלמי נם נשהיו מקורה משום החיצות לקוד ס"ל לרבי דכמתן דחליא דחיא, ונרים פרק חלון קאחר נעון קומי רבי אבא היך מה דאת אחר נחלון שבין שחי חצירות ודכוחחה נהלון שבין שני נחים ס"ל לין וכחב הקו"ע דס"ל בית ואחר טון ולא אחרינן בית כמתן דחליא דחיא וי"ל דזהו משום דאי ניחא דבית כמתן דחליא אם כן נם אחר כן דהא מחיצות כחחנן, ולפי"ז צריך לומר דנבבלי (ע"ח:) נעא מיניה ר' אבא מרב נחמן לול הפחוח מבית לעליה צריך סולם קנוע להחירו אף לפי"ל כי אחרינן בית כמתן דחליא דחיא הכי מילי אן הכא כרי זהו משפחק רק לפום שיטת רב נחמן אבל לפי הנפשיה ס"ל דלא אחרינן כלל נזה בית כמתן דחליא דחיא, ולפי"ז קושיות החוספות נניטין הנ"ל על ר' אבא לא קשיא מידי דהיינו לפי מחלק בין מקורה לשאינו מקורה ויש להבדם.

העולה מזה לפום דנרינו דסנרת המקו"ח לאסור קנים דנורת הפחח העומדים נאחר משום דרשות היחיד כמתן דחליא דחיא יש לו מקור לפום שיטת החוספות וכן נראה שיטת רש"י דס"ל דטעמא דלאחרים עושה מחילה הוא משום דנרשות היחיד אחרינן דכמתן דחליא דחיא, ואחנם לפום שיטת הרשב"א והריטב"א, ולדנרינו זהו נם כן שיטת החוספות נניטין (ע"ט.) הנה טעמא דלאחרים עושה מחילה לינו משום דאויר רשות היחיד כמתן דחליא דחיא אם כן לא ס"ל כלל להמסקנא הסנרא דכמתן דחליא דחיא, וזהו לדעתינו שיטת הטוש"ע והפוסקים שסחמו דכוחלים המקיפים רשות היחיד על נגם דין רשות היחיד ולא הזכירו דנעינן שיהיה דוקא נוונא הכותל עשרה לנד חוך ומוכח דס"ל כהרשב"א והריטב"א דלא נעינן נוונא עשרה והיינו משום

דאין

דאין הטעם משום דכוולית דווית ואם כן נקניס לגורת הפתח העומדים נתנר ים להכשיר דלא תמרינן כלל הסנרת דכמתן דחליא דמיא ואפילו אם לא ניחא דהשו"ע פסק כהרשנ"ת והריטנ"ת מכל מקום כיון דנירדנו דהוא פלוגתא דרננתא התוספות ורש"י עם הרשנ"ת והריטנ"ת וכן הוא דעת התוספות נניטין אם כן נעירובין אית לן למיזל לקולא וכמו שנומר.

ענף ג'

(ד) **שבתי** ורחיתי דחיכא עוד הנרים נגו דהכא נרים חלון דתנן חלון שנין שני הצירות ד' על ד' נתוך עשרה אם רצו מערבין אחד, לועלה מעשרה מערבין שנים ואין מערבין אחד, ואמר רב נהמן דחלון שנין שני נתים אפילו למעלה מעשרה אם רצו מערבין אחד מ"ט ניחא כמאן דחליא דמי, וקשה הא זהו כרבי דס"ל במקורה דמורין ניחא כמאן דחלי דמי, וזה יש לייצג נשני תופנים או דס"ל כרבא נניטין (ע"ט.) דאמר ג' מדות נניטין וכתבנו לעיל דמוכח מלשונו דס"ל דרבי ורבנן פליני נשאינו מקורה ואם כן י"ל דנמקורה לכולי עלמא מורין ניחא כמאן דחלי דמי, או דס"ל דאף על נב דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נמקורה ואין הלכה כרבי מחבריו ומכל מקום לענין עירוב הא אמר ריב"ל (שם מ"ו.) דהלכה כדברי המיקל נעירוב הוא אפילו יחיד נגד רבים, ואולם יש להקשות נהא דאמרינן רבא לרב נהמן מבריתא דאחד לי חלון שבין ג' חצירות ואחד לי חלון שבין ג' נתים כו', ומסיק תרנומא לד' על ד', וקשה מלי דעתא דרבא דאותביה לר"ב הא לרבא ולכל הדין כרב נחמן דהא רבא סובר בניטין דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה ובם רבא סובר הלכה בעירובין כדברי המיקל אפילו ניחיד בגד הרבים דהא מדאמר (ל"ב:) לא שנו אלא העומד חוץ לעיבורה של עיר כו' משמע דס"ל כר"ת (שם ס"ז.) דמותבינן קרפף לעיר ואלא כחכמים דפליגי עליו כתב"ב הרא"ש פרק כיצד מערבין סימן ג' נשם הר"ם, וכן מוכח שם נגמרא דס"ל לרבא כר"ת מדאמרב טעמא דר"ת ודרב קרא לגיניה דקאמר מנה"מ אמר רבה דאמר קרא מקיר העיר וחוצה כו', ואם כן נוהלי דהדין הוא בני עירובין דאית לן למימר דנתים שאני מחצר דנית כמאן דחלי דמי ואלי פריך רבא לר"ב ואדרבה תיקשי ליהו לנפשיה דהא לר"ב י"ל דס"ל כרב ושמואל דלא חייב רבי אלא נבית מקורה ואם כן דפליגי נמקורה אחיא הנרייתא דאחד לי חלון כו' כרבנן ורב נחמן שפיר קאמר לחלק לדינא משום דבני עירובין אית לן למיפסק כיחיד נגד רבים וכריב"ל אבל לרבא לנפשיה דס"ל דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה מי ענינן מחיצות כמחצן אבל נמקורה לכולי עלמא מעיינן

ניחא כמאן דחלי דמי אם כן יקשה דהנרייתא כמאן דחליא.

יאמינא לייצג דהא דיכא דלא להקשות לרבא דס"ל דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה ובם הלכה כדברי המיקל נעירובין אפילו יחיד נגד רבים אם כן אלו דאמרינן למעלה מעשרה מערבין שנים דוקא והא נעירובין אפילו אחד מיירי נתים אית לן למימר דהוי כחלי דמי והיינו הטעמא דעל כרחך הכא לא חליא נפלוגתא דרבי ורבנן הב"ל, ורחיתי נספר נתון יעקב שכתב דלא ידענא מי תקרא נורם ונית נלא תקרה תוך עשרה נעינן ז"ל ולא ידענא מי תקרא נורם ונית נלא תקרה תוך עשרה נעינן ואחר מקורה אפילו למעלה מעשרה אי רשות הנית נורם דהוה רשותא דחד וחצירות של יחידים נמי אפילו למעלה מעשרה אי תשמיש הנית נורם ואפילו נלא תקרה ומדאמרינן תרנומא לחצירות ולא אמרו אחצירות ואחנות ש"מ נחנות כנתים אי דילמא חדא מיניה נקט עכ"ד, והכא לפניכו נפרש"י כתב נחצירות וכיוצא שהן עליה תקרה כו', ולדברינו מוכרח לומר דלא חליא נתקרה לחוד אלא אם נתשמיש, ולכן אפילו אם ניחא דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה מכל מקום נזה לכולי עלמא נאחר לא אמרינן כמאן דחליא דמי ואם נבית דאמרינן הכא כמאן דחליא דמי הכא אפילו אם ניחא דפלוגתא דרבי ורבנן הוא נמקורה מכל מקום הכא רבנן מודי דאמרינן כמאן דחליא דמי דתשמיש הבית נורם אם כן ולהכי לא פריך הגמרא הכא כלל על ר"ב כמאן כרבי כדפריך שם נניטין ואתי שפיר.

(ה) **והרמב"ם** נהי עירובין פ"ו דין מ' כתב ונריך שיהא הוא ועירובו נמקו"א כו' וכתב המ"מ ונגמרא אמר רבא לא שנו אלא נאין העומד חוץ לעיבורה אבל נתוך עיבורה של עיר הפיקו למעלה מעשרה עירובו עירוב דוקא עד שיהא כמאן דחליא דמי ועוד אם הילוך הדר ובא מזכר נדברי החלפם ז"ל וגם נדברי רבינו לא מזכר מזה נראה שהם סוברים שאין הלכה כפוסק ופוניא דשמעתא נבי נור (נ"ד.) משמע לכאורה דאין הלכה כאותן דברים אלא אוקמה לה נהכי אבל החתומים פסקו כן, וכן כתב הרשנ"ת עכ"ל, ונספר נהכי אמרי נרופה כתב לנאר שיטת הריי"ף והרמנ"ם דשם (נ"ה.) מוקי לנבי ורבא דחתניתין דנתנו נמנדל ואבל החפתח תיירי נחנעול וקטיר נחתיכת ונעי סכינא למפסקיה ור"ת דאוסר הוא משום דסנר נה כרי נחמיה דאחר לפילו טלית לפילו תרווד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן והיינו כמ"ש הרע"ב דחיכא נ' שנותין טלטול הסכין וחתיכת החנל והילכך לפילו לרבי לאסור ואם כן לרבא חיכא חילוק נין שנות אחד לשני שנותין ואפשר עוד לומר דגם תבא קמא דר"ת נשני שנותין מודה דאסור רק דס"ל לית הילכתא כרי נתתיה והיינו דתבא קמא סנר דמותר לטלטל הסכין וזה כלל נדול נידינו דמשמע נפלוגתיה נפי עדיף כל כמה דאפשר והא דאיתה דהרע"ב לית ליה מזכיר כלל נדברי תבא קמא דסנר עירובו עירוב משום דמתיר נשני שנותין רק כתב תבא קמא סנר כו' אלא דאסור שנות דמקלקל נחנלים וטלטול סכין לית ליה מזכיר לומר דתבא קמא ומתיר גם נני שנותין דזה לית ליה ואף נשביל זה מתיר התבא קמא מטעם דאין כאן רק שנות אחד משום דסנר תבא קמא עדיף ומותר לטלטל הסכין ואלא כר"ב (אחר מנרהם להרן כל המריכות הזה להוכיח דתבא קמא לית ליה סובר כר"ב הוא אלא לרך דנמתרת מפורש תבא קמא סנר לה כרי יוסי דאמר כל הכלים ניטלין נשנת כו', ואין הוא נר"ף ונרא"ש דתבא קמא לית ליה סובר כר"ב ולישתתיפיה להמחבר הזה והלרך לאחריכות), אבל שמואל מוכי מתניתין דאבד המפתח נאוירא דלינני כו' אם כן לשמואל י"ל דאין חילוק נין שנות אחד לני שנותין ותמיד מותר נניה"ב ור"ת דאוסר הוא משום סתירת אהל אם כן לדידיה לא נריך לומר נכל הסותן עירוב דיש לו ד' אמות דאותן ד' אמות יהא כמאן דחליא כאילו מוקף מחיצות דמהיכי תיתי לומר כן נשלמא לרבא מוכרח לומר כן דלרבא דיש חילוק נין שנות לי לני שנותים אם כן למטה מעשרה נאילן השומד נרשות הרנים והוא שונת נעיקרו לאה יהא עירוב הא לא מני לאתויי למקום שניתנו דלמטה מעשרה הוי כרמלית ונמקום שניתנו הוא רשות הרנים ואם כן מפיק מכרמלית לרשות הרנים וגם מצתצ נאילן והוי ני שנותים ואסור נה"ב לכך מוכרת לסנור דכל הסותן עירוב דיש לו ד"א הוא כאילו דחליא דמי והילכך למטה מעשרה הוי כאילו הוא ועירובו נמקום אחד דהא יש לו ד' אמות ולכך מקשה הגמרא לשיטתו מי הכי חון לעיבורה של עיר למעלה מעשרה נמי הא רשות היחיד עולה עד לרקיע ומוכרת לאוקמי נגוף הסוטה חון לד"א וזהו הכל לשיטת רבא דאוסר נשני שנותים אבל לשמואל דמתיר אפי כפצתא דאילן עומד נרשות הרנים ולמעלה מעשרה הוי רשות היחיד והוא שונת נעיקרו דהוי ר"ה ואי אפשר להניח העירוב דמפיק מרשות היחיד לרשות הרנים דאף דכל הסותן עירוב יש לו ד"א מכל מקום לא אמרינן נזה כאילו דחליא דמי להיות כאילו מוקף מחיצות שהא כאילו הוא ועירובו נמקום אחד זה לא אמרינן ואין עירובו עירוב אבל למטה מעשרה הוי רק כרמלית ושנות נעלמא דמפיק מכרמלית לרשות הרנים מותר לרבי ואף דיש עוד שנות דמשתמש נאילן לשמואל ברי נם ני שנותים ואפי שפיר מתניתין כפשטא וכן לרב נחמן וכל היכי דאמרי אמוראי לא צריך לאוקמוי מתניתין נאילן הסוטה חון לד"א ורק לשיטת רבא מוכרח לומר כן, והרמנ"ם לטעמו דפסק נפי"ג מהלכות מלוכת מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נאחנע דפטור עד שיהא נם ע"ג מהו הרי דלא פסק כרבי דניתא כמאן דחליא דמי ואם כן מה נרשות היחיד גמור דיש היקף מחיצות לא סנר הרמנ"ם דכמאן דחלי דמי ונעי הנחה על מקום ד' מכ"ם לותן ד' אמות שנתנו מכתים להסותן עירובו דלא הוי כמאן דחליא דמי דלא מחזרין כאילו הוקף מחיצות, ולפי"ז שפיר השמיט לוקימתא דרבא דמיירי נאילן השומד חון לעיבורה של עיר ונם הא דמיירי נאילן הסוטה חון לד"א דפסק כשמואל ור"ת דזוקא מרבא ואילך הלכה כנתרתי ולמעלה מעשרה אין עירובו עירוב דהא מפיק מרשות היחיד לרשות הרנים ודניתא דהוי הוא ועירובו נמקום אחד מחמת ד' אמות שנתנו מכתים להסותן עירובו דהוי כמאן דחליא דמי זה לא מחזרין אבל למטה מעשרה עירובו עירוב דגם שני שנותים מחיר נגי"ב עכ"ד. ואם ניחא להלך נין שני שנותין הנאין ניחד

לשני

לגבי שנותין הנתין זה לחד זה ולא כלחד וכדברי הגר"ח והחזן העזר, נסתר הקשר הנ"ל דדבי דחוסר נגבי שנותין הייטו כמו טלטול סכין ותיכת החנלים דנשנה שחוחך החנלים עונר הוא נם על שנות דטלטול הסכין לחנל שנות דמשחמש נחלין ודקל מפיק מכרחלית לרשות הרנים נחים זה לחר זה ואינם כלחד דנשנה דקל משחמש נחלין ועוטל עירונו עדיין לח הוניחו מכרחלית לרשות הרנים ונעידנח דקל מפיק לח קל משחמש נחלין ואין רחיה דרנח לחוסר נכהלי נוונת נ' שנותין והיה לפשר נם לרנח לחוקמיה מחניתין כשמואל ורב נחמן, והחנר חמרי נרופה לח נחית לחלק נזה, והחוספות (ל"ד:) נד"ה והח חמר ר' זירח הקשו דהוי מני לחוקמי כרבי כר', ותירן נחה"ע דשם יש נ' שנותים שנות דחחזי כסותר ושנות דחוקמה והרי נגרייחת פרק החניח (ל"ח:) חמר ומודים חכמים לר"ח נהוחמות שנקרקע דניוס טוב שרי לחחוך הרי דשייך סחירה נחורח דליכני יותר מנחוחמות שנקרקע ונחוחמות קיימח לן דנשנה לסור משום סחירה קל ומומר נחורח דליכני דשייך ניה סחירה עכ"ל, ולדעת החמרי נרופה לין מקום לזה דמה נכך דחיכח נ' שנותין דחחזי כסותר ושנות דחוקמה הל הסונית קלי לשמואל דס"ל דלחטה מעשרה עירונו עירוב דלח על נב דעונר על שני שנותין שרי לרבי ניה"ב ורק החנן העזר קלי לפוס ניטתו דניחד חמיר ואסור נם לרבי והכל הוא ניחד דנשנה דעוטל החנלים והלבנים הוא סותר החהל ומטלטל המוקלה ואינרח דנם לפוס ניטת החנן העזר י"ל דהכל לח הוי שני שנותים כלל דנשלחת טלטול הסכין ותיכת החנלים הוי שפיר שני שנותים לחיים חלויס זה נזה דחפילו חם ניחח דחוחר לטלטל הסכין מכל מקום חיכח שנות השני דחיכת החנלים לחל הכל השנותים חלויס זה נזה ואם ניחח דחוחר לסחור ניה"ב חם כן ליכח כחן כלל מוקלה וכמ"ב הריטנ"ח דכיון דנחנו הלבנים נכחן לסחום ולהיות כעין דלח והסחימה היח בעין שחוחר לפחות לוחה חין העפר והלבנים מוקלה ואם כן ליכח הכל ני שנותים.

(ו) ומש"כ החמרי נרופה דהרחנ"ם חינו סונר דחחח כחחן דחלית דמי ושוס שוס דלח פסק כרבי הנה לדנרינו הקודמים היה עוד לפשר לומר דשמואל ורבח חזלי נזה לטעמייהו דלשמואל דחחר לח חיינ רבי חלח נרשות היחיד מקורה דניחח כחחן דחלי דמי ואם כן נם נחקורה פליני חכמים על רבי ושין הלכה כרבי מחנריו ואם כן מהיכי תיתי לומר דניחח דחחח כחחן דחלית דמי דליכח שם חקרה וגם מחילות כלל ואפילו חם ניחח דנעירונין דקיל הלכה כיחיד נגד רנים מכל מקום הרי הפלוגחח דרבי ורבנן הוח רק נחקורה דוקח ולח נשאינו מקורה כלל, ועוד דשמואל סונר דשין הלכה נעירונין כיחיד נגד רנים דהלי פיסקח דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ריב"ל חמרה ופליג לשמואל שם דחמר כל מקום שחמר ר"י נעירונין הלכה כמוחו וכן נפרק מי שהוליחוהו (מ"ט.) נני שלש חנירות הפחוחות זו לזו ס"ל לשמואל שלשחן לסורות כחכמים דפליני חדר"ב ושין קיימח לן דהלכה כר"ב דחחיר הכל חשוס דהלכה כדנרי המיקל נעירוב חפילו ניחיד נגד רנים וכמ"ב הרמ"ב פרק נכל מערבין סימן ד' ופרק מי שהוליחוהו סימן ר"ג, ואולם לרבח דס"ל נניטין (ע"ט.) דפלוגחח דרבי וחכמים הוא נשאינו מקורה ונם ס"ל דנעירונין הלכה כדנרי המיקל חפילו ניחיד נגד רנים וכמ"ב לעיל נסס הרמ"ב פרק כיצד מערבין דהוכיח מהלי חיחרח נופיה דחחר לח שנ חלח נשין העומד חון לעיטרה של עיר דס"ל כר' חחיר דנותנין קרפף לעיר ואם כן לליניה שפיר יש מקום להקל ולומר סנרח זו דחחח כחחן דחלית דמי לענין הוא ועירובו נחקום לחד מקולקן נזה ואפילו היכח לליכח מחילה כמו נד' לחות דנותנין להנותן עירובו, ומעחה יש מקום לומר דפסק החקו"ח הוא נכון לפוס ניטת הרשנ"ח והרמ"ב והחחרונים דפסקי כלוקיחח דרבח לחחרינן חחח כחחן דחלית דמי, ואינרח דכל הני קשרים שין קשרים של קיימח וים לרחוחם מלה עוכלח נעוכלח והח דחחח כחחן דחלית דמי לענין הוא ועירובו נחקום לחד הוא ענין לחר לנחרי ולא רשות היחיד נמורה היא להחחיר וכמ"ב רמ"י שם (ל"ב:) ד"ה ורשות היחיד, וכן שם (ל"ב.) ד"ה והוא נחכוין לשנות נעיקרו ואם כן חפילו חם ניחח דבבח לליל נזה לטעמו דס"ל דפלוגחח דרבי ורבנן הוא נשאינו מקורה ונעירונין הלכה כיחיד נגד רנים זהו רק להקל ולא להחחיר דניחח דלם נתן הקנים לצורת הפחח נחלר

לגבי שנותין הנתין זה לחר זה ולא כלחד וכדברי הגר"ח והחזן העזר, נסתר הקשר הנ"ל דדבי דחוסר נגבי שנותין הייטו כמו טלטול סכין ותיכת החנלים דנשנה שחוחך החנלים עונר הוא נם על שנות דטלטול הסכין לחנל שנות דמשחמש נחלין ודקל מפיק מכרחלית לרשות הרנים נחים זה לחר זה ואינם כלחד דנשנה דקל משחמש נחלין ועוטל עירונו עדיין לח הוניחו מכרחלית לרשות הרנים ונעידנח דקל מפיק לח קל משחמש נחלין ואין רחיה דרנח לחוסר נכהלי נוונת נ' שנותין והיה לפשר נם לרנח לחוקמיה מחניתין כשמואל ורב נחמן, והחנר חמרי נרופה לח נחית לחלק נזה, והחוספות (ל"ד:) נד"ה והח חמר ר' זירח הקשו דהוי מני לחוקמי כרבי כר', ותירן נחה"ע דשם יש נ' שנותים שנות דחחזי כסותר ושנות דחוקמה והרי נגרייחת פרק החניח (ל"ח:) חמר ומודים חכמים לר"ח נהוחמות שנקרקע דניוס טוב שרי לחחוך הרי דשייך סחירה נחורח דליכני יותר מנחוחמות שנקרקע ונחוחמות קיימח לן דנשנה לסור משום סחירה קל ומומר נחורח דליכני דשייך ניה סחירה עכ"ל, ולדעת החמרי נרופה לין מקום לזה דמה נכך דחיכח נ' שנותין דחחזי כסותר ושנות דחוקמה הל הסונית קלי לשמואל דס"ל דלחטה מעשרה עירונו עירוב דלח על נב דעונר על שני שנותין שרי לרבי ניה"ב ורק החנן העזר קלי לפוס ניטתו דניחד חמיר ואסור נם לרבי והכל הוא ניחד דנשנה דעוטל החנלים והלבנים הוא סותר החהל ומטלטל המוקלה ואינרח דנם לפוס ניטת החנן העזר י"ל דהכל לח הוי שני שנותים כלל דנשלחת טלטול הסכין ותיכת החנלים הוי שפיר שני שנותים לחיים חלויס זה נזה דחפילו חם ניחח דחוחר לטלטל הסכין מכל מקום חיכח שנות השני דחיכת החנלים לחל הכל השנותים חלויס זה נזה ואם ניחח דחוחר לסחור ניה"ב חם כן ליכח כחן כלל מוקלה וכמ"ב הריטנ"ח דכיון דנחנו הלבנים נכחן לסחום ולהיות כעין דלח והסחימה היח בעין שחוחר לפחות לוחה חין העפר והלבנים מוקלה ואם כן ליכח הכל נ' שנותים.

(ו) ומש"כ החמרי נרופה דהרחנ"ם חינו סונר דחחח כחחן דחלית דמי ושוס שוס דלח פסק כרבי הנה לדנרינו הקודמים היה עוד לפשר לומר דשמואל ורבח חזלי נזה לטעמייהו דלשמואל דחחר לח חיינ רבי חלח נרשות היחיד מקורה דניחח כחחן דחלי דמי ואם כן נם נחקורה פליני חכמים על רבי ושין הלכה כרבי מחנריו ואם כן מהיכי תיתי לומר דניחח דחחח כחחן דחלית דמי דליכח שם חקרה וגם מחילות כלל ואפילו חם ניחח דנעירונין דקיל הלכה כיחיד נגד רנים מכל מקום הרי הפלוגחח דרבי ורבנן הוח רק נחקורה דוקח ולח נשאינו מקורה כלל, ועוד דשמואל סונר דשין הלכה נעירונין כיחיד נגד רנים דהלי פיסקח דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ריב"ל חמרה ופליג לשמואל שם דחמר כל מקום שחמר ר"י נעירונין הלכה כמוחו וכן נפרק מי שהוליחוהו (מ"ט.) נני שלש חנירות הפחוחות זו לזו ס"ל לשמואל שלשחן לסורות כחכמים דפליני חדר"ב ושין קיימח לן דהלכה כר"ב דחחיר הכל חשוס דהלכה כדנרי המיקל נעירוב חפילו ניחיד נגד רנים וכמ"ב הרמ"ב פרק נכל מערבין סימן ד' ופרק מי שהוליחוהו סימן ר"ג, ואולם לרבח דס"ל נניטין (ע"ט.) דפלוגחח דרבי וחכמים הוא נשאינו מקורה ונם ס"ל דנעירונין הלכה כדנרי המיקל חפילו ניחיד נגד רנים וכמ"ב לעיל נסס הרמ"ב פרק כיצד מערבין דהוכיח מהלי חיחרח נופיה דחחר לח שנ חלח נשין העומד חון לעיטרה של עיר דס"ל כר' חחיר דנותנין קרפף לעיר ואם כן לליניה שפיר יש מקום להקל ולומר סנרח זו דחחח כחחן דחלית דמי לענין הוא ועירובו נחקום לחד מקולקן נזה ואפילו היכח לליכח מחילה כמו נד' לחות דנותנין להנותן עירובו, ומעחה יש מקום לומר דפסק החקו"ח הוא נכון לפוס ניטת הרשנ"ח והרמ"ב והחחרונים דפסקי כלוקיחח דרבח לחחרינן חחח כחחן דחלית דמי, ואינרח דכל הני קשרים שין קשרים של קיימח וים לרחוחם מלה עוכלח נעוכלח והח דחחח כחחן דחלית דמי לענין הוא ועירובו נחקום לחד הוא ענין לחר לנחרי ולא רשות היחיד נמורה היא להחחיר וכמ"ב רמ"י שם (ל"ב:) ד"ה ורשות היחיד, וכן שם (ל"ב.) ד"ה והוא נחכוין לשנות נעיקרו ואם כן חפילו חם ניחח דחוחר לטלטל הסכין מכל מקום חיכח שנות השני דחיכת החנלים לחל הכל השנותים חלויס זה נזה ואם ניחח דחוחר לסחור ניה"ב חם כן ליכח כחן כלל מוקלה וכמ"ב הריטנ"ח דכיון דנחנו הלבנים נכחן לסחום ולהיות כעין דלח והסחימה היח בעין שחוחר לפחות לוחה חין העפר והלבנים מוקלה ואם כן ליכח הכל נ' שנותים.

(ז) והפמ"א ס"ב סימן קמ"ב לוסר נקנים שהעמידם נחוך חנר ולא חחי עלה מטעם המקו"ח דרשות היחיד כחחן דחלי דמי רק משום דנעינן שיהיו המזוזות ננלוי ולא מכוסים ודנרינו נגוים לפוס ניטת מנהג הקדמונים דמכשרי הכחלים נחקום קנים וכמ"ב לעיל נסימן מ' לסלק טענת הס"ב מעליו ולפ"ז חם נכשיר נחקום לחד הכחלים נחקום קנים לעירוב לי לפשר חו להכשיר נס כן נקנה לחר הנורת הפחח שעומדים הקנים מכוכים (נחוכן לליכח נס לחשוב הכחל של החנר נחקום קנה לפי שהוח נחחנע כנ"ל) משום דהוי חרחי דסחרי להדדי עיין נס, ולחנס לע"ד יש לדון נדנרי הפמ"א דהנה פיסקח דיליה נגוי על חרנעה רחוק החחח מפחחי ביחתי דפירב"י דלית ליה ביקבי מזוזות שנחלקה לחנייהם מכחן ומכחן חנן יוצח ולחנן נכנס ולין זו נורת פחח עכ"ל, ולי ס"ד דלח נעינן לחחזי הני מזוזות חם כן למה לח הוי נורת פחח חם לחנס שחנן יוצח ניחח כחחן דליחח דמי והוי מזוזות הפחח סוה (והיינו דס"ל דנוף הכחל עלה נחקום מזוזה כחנהג הקדמונים) חלח ע"כ כיון דחופה מקלח המזוזות לוחו חנן יוצח לח חיחשב לנורת הפחח והכי נמי לי הלי כחל של החנר חפחה לעמודי הנורת הפחח לח חשיב נורת הפחח, והשתח יש להניח רחיה מהח דחוכיח הנחרח דלי"ל נינע מהח דחניח כיפה ר"ח חחיינ נחזוזה וחכמים פוטרין ושין שחם יש נרנליה עשרה קודם שיחחיל לעגל חיינח דהח יש נה עשרה נגוה נרוחב חרנע ולפ"ז כל העינול סחום נשאר שם שיעור פחח כשר חלחח חין נריכין לינע דהח הכשרה דפחח נרנליה היח והעינול חפסיק נין חקרה עליונה לחזוזות וקחני חיינח עכ"ל, ולי ס"ד שחזוזות הנורת הפחח שהוח חכוסה הוי נורת הפחח דילחח הכי נמי לף שהעינול חפסיק נין חקרה עליונה לחזוזות הללו חכל חקום לם היה נוטל העינול נשוה עם רנליה היה החקרה העליונה טונעת חחזוזות שנצידיה חלח ע"כ כיון דלף ניכר החזוזות חן העינול ולחעלה חשיב כחחן דליחח, הרחיה השלישית חהח דרב ששת (י"ד.) הניח קורה ע"ג חנוי ופירש עליה חחלקח דחין כחן קורה דהח חיכסיח כר' ושחחחח לחר רב ששת נס לחחן דחחר קורה חשוס חחילה שחע חינה לם לח ניכר הלי קורה לח חשיב שוס חיקון הכי נמי נגבי נורת הפחח לם חין ניכרים הקנים חכחן וחכחן לנבי חנוי לח חשיב נורת הפחח (הרחיה הרנישית) ודומה לזה כחב הט"ז סימן שס"ב סע"ק י"ט דלם למעלה חן הקנים שחעמידים למטה יש נד שחפסיק נין חנל להקנים ין חיסור דלח הוי נורת הפחח כיון שהנד חפסיק נין חנל להקנים ואין עושין נורת הפחח נענין זה חלח נריך שיפחח נקנ נדול נגד למעלה מהקנים שיהיו מכווגים חחח החנל נלי הפסק עכ"ל, חרחיה הי"ה לם חכסה הכוחל חת המזוזות של נורת הפחח יש לחיסור נזה חלח נריך להעחיד העמודים חנחון חנל כוחלי החנוי, עכ"ל

והנה

הוויין כחחן דליחנייהו חשוס דרשות היחיד כחחן דחלי דמי ואין יסוד לדנרי החקו"ח כלל וכלל.

ועוד לחיינח דחפילו לם יהיננח ליה להחקו"ח כל דנריו הנה לפחי כל זה הוח לפוס ניטת הרחי"ח וחנ"ח דס"ל דכוחלי החנוי והנחים לינם עולים נחקום קנים לנורת הפחח לנל לפוס חחי דנירבו נסימן י"ב לחזק ניטת מנהג הקדמונים דס"ל דנוף הכחלים של הנחים עולים נחקום קנים לם כן לניטחם הרי לם העמיד הקנים נחוך חנר ליכח למיפסל חשוס חידי דחה נכך דרשות היחיד הוי כחחן דחלית מכל חקום לם נחן הקנה העליון על הנג של הנית נחי כשר דהחנר נופיה וכוחליו עולים נחקום קנים ולם כן נניכוך ניטת הפוסקים העומדים ליחין מנהג הקדמונים ודלחי דחו ליכח למיחש לדנרי החקו"ח ויש להכשיר קנים לנורת הפחח העומדים נחוך חנר, ולחנס הרי זהו דוקח לם הקנים עומדים נחנר לנל הקרנות שיהיה שם רחש כוחל לנל היכח דהקנים עומדים נחמנע כוחלי החנר שלין שם רחש כוחל וקנה לם כן הרי נכחלי נוונת לי לפשר לחשוב נוף הכוחל נחקום קנה דנכחלי נוונת לח הוי הכוחל חזוקה כמו שכחנטו שם חנד הדין וסונירות הנחרח דחנחות, ועיין נסימן י"ב נקיצורי דיוק לוח נ' חם שנדנטו נזה.

ענף ד'

והנה הרמ"ה הצליח ודלי ליתא וכמ"ש התי"ט תמ"ת סימן ל"ו דלק"מ לענות נגיע על יסוד כזה דרב שבת סתמא קאמר לפילו למאן דאמר קורה תשוש מחילה ועוד דלפילו אם לו יהא דקורה תשוש מחילה הייט דאמרינן פי תקרה יורד וסותם ותשוש הכי נעי שיהיה תשובה דכללא הוא כל שאין פי תקרה מגולה לית יורד וסותם, עיין עירובין (פ"ט.) תוספות ד"ה מחילות.

והראיה הרמ"ה והסיעה, אם למנם דמה שהביא ע"ז התי"ט ז"ל לאו מידי הוא כמ"ש בסימן י"ב, גרס לע"ד גם כן הרמ"ה מחילות לאין מכריעות מידי דמהא דפתחי שיחלי הרי להתוספות והרמ"ה נחמות הוא מיירי בסוכה דהוי לחורייתא ואין רמיה מזה להחמיר בעירוב דהוא דרבנן ולהמקו"ח הא דפתחי שיחלי מיירי בסוכתל מרכו ד' אמות ולכאי לאי והכי נמי ז"ל נהא דכיפה ונר מן דין ז"ל נטעמא דפתחי שיחלי דלא לחמירין דאין יוצאת בחלון לכאי"א והוי מזוזות הפתח שוה דאינו תשוש דמכוסים אלא דאף שב גב דמכוסה כולו כשר מכל מקום נאלן ככם ואלן יולא גרע תשוש דזה תורה על קלקול ושמחון ומורגן הפתח והוי פתחי שיחלי ועוד ז"ל כיון דהוא העתיד נכוונה לבנים למזוזות רק עתה נחלטה מקנת לבנים אם כן הלכך ניחא דתתכסים יהיו המזוזות כיון דהוא נכוונה עשה לבנים לחברים למזוזות וכעין דאמר הרשב"ם דאפילו למאן דאמר מצות לאו"ג כוונה מכל מקום אם מכוון נהיפך לא יצא דאי אפשר לבטל כוונתו שכיון נהיפך וכן נהא דמכשירין פ"ד פירות שנפלו לתוך שמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות (תשוש דלא בעינן כוונה לחולין) ופירות לאין נכי יותן (דלא לחשבה להך נפילה) ואם נשנל שיודעו ידיו טהורות ופירות נכי יותן ופירש רש"י נחולין (ד"ה.) וכן פי' הר"ש דאם נשנל שיודעו ידיו נתכוין ליטול הפירות מן המים ידיו טהורות כ"ש שנתכוין עכ"ל, והיינו שנתכוין לרמיזה והוי כמו שירדה להקר לרבנן שם לקמן ונספר לא תריה כתב לפשר דשנתכוין נפירוש רק להדיח ידיו מליכלוכם ולא לשם טבילה וזה נרע מנריאת דלא נתכוין לשום דבר רק שהיה כמו חומם ליקח הפירות משם מה שאין כן נסיפא שנתכוון נפירוש שלא לשם טבילה דקא משמע לן דאפילו הכי ידיו טהורות, ולע"ד רש"י דמיילן נזה הוא משום דסובר דאף על גב דלחולין לא נעי כוונה מכל מקום אם תכוון נפירוש שלא לשם טבילה נרע וע"כ דמיירי נאינו מכוון להדיח להיפך והא דמכוון להדמה לא הוי כוונה להיפך מן המנוה ואתי שפיר, והכי נמי וכ"ש הוא נזה היכא דהעתיד מזוזות ועשה מעשה המוכיח דאינו מתנד התנים שתתיסם למזוזות להכי לא מהני ונדמה נמי הרמיה השנית של הפמ"א דכיון דהוא עשה מזוזות עשרה לא הפשר לנרף להם שוד למזוזה מהכותל עצמו כיון דהוא נתת נכוונה לעשות מזוזות ועשה שיעור מזוזה למרינן דמה שעשה עשה והכותל ליט נחשב נעיניו למזוזה ואם היה רוצה שהכותל יהיה נמקום מזוזה מה היה לו להטריח ולעשות מזוזות כלל ומוכיח הגמרא שפיר דאי"צ לינע ושוד דכנר הנאתי נסימן י"ד נענף ג' ועוף ד' דנרי הסה"ג שהנהת פרישה דס"ל דלא סמכינן על הכתלים שיהיו נמקום מזוזות רק היכא דביפס ותקנם למזוזות לפתח והייט תשוש דכן הוא דרכן של נני אדם ותורת כל תרעא נעית העשוי לדירה דמשפיו רחבי הכתלים היכא דרוצה לסמוך עליהם למזוזות ואם כן מהא דכיפה דמיירי שנית ליכא רמיה כלל אך לפי"ז יקום רחיית הפמ"א מהא דפתחי שיחלי דפרק קמא דעירובין דלא מיירי נעית לענין מזוזה, ואולם כנר כתבנו לתרץ רמיה זו נכמה אופני.

זמעתה כיון דסתרנו הרמיות של הפמ"א הללו אם כן תו לפשר להכשיר נעירוב לחד נמקום לחד הכותל נמקום קנה זנקנה לחד מאותו הטורת הפתח שומד הקנה מכוסה ולא הוי תרתי דסתרי אהדדי, גרס אלתי נגוף דין זה דקנה מכוסה הרי לכאי נשאר לנו הרמיה הרניעית של הפמ"א ז"ל דנטויה על סנרת וטענה דאין דרך לעשות טורת הפתח נכאלי נוונת שיהיו המזוזות מכוסים ולא עשה לנים שהרי פתחה נכאלי נוונת ונספר תוספות שנת וכן נשו"ע הנאון ענדי אינשי פתחה נכאלי נוונת ולא עשו אינשי פתח כדאמר לעיל (ה'.) דפתח כעין פתח נמזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל (ה'.) דפתח ליה נקרן זוית והריטנ"א תילק נין נית לתנוי הרי דס"ל להתוספות והריטנ"א דהיכא דלא עבדי אינשי חו לא הוי פתח אם עשה דנטלה דעתו, וכנראה דהייטו טעמא דהרמ"ה מפרש להא דאמר אחימר נתנאות (ל"ד.) הלי פתחה דאקרנא חייב נמזוזה דהפתח מחלל כל הרוח ולא כפרש"י דפיתחה דאקרנא הוא נקרן זוית של נית משום דס"ל דכיון דלא עבדי אינשי פתחה נקרן זוית לפילו אם עשה לא הוי פתח, ואולם רש"י דמפרש כפשוטו נקרן זוית משמע דס"ל דאף על גב דאמרינן לא עבדי אינשי הייטו דאין רגילות לעשות כן אבל אם עשה הוי פתח ולא מצטיכין נתר מהנהת העלמא ושונדא דאינשי וזהו לפום מאי דקיימא לן כאנוי נתחילת מנוי וכמו שכתנטו לעיל רס"י י"ג נס"ד ועיין שם שכתנטו נזה טעם להא דהשמיט הרמנ"ם החימרא דאחימר דמפרש נם כן כפרש"י וכיון דקיימא לן כאנוי נתחילת מנוי אם כן ליתא להא דאחימר דאית לן למיזל נתר עונדא דאינשי וכיון דפתחה נקרן זוית לא עבדי לא הוי פתח כלל ואם כן לפי"ז הרמנ"ם והתוספות והרמ"ה והריטנ"א כולהו ס"ל דהיכא דלא עבדי אינשי פתחה כהאי נוונא לא הוי פתח אם עשה ונטלה דעתו ורק נזיטת רש"י ז"ל דס"ל דאם עשאה מכל מקום הוי פתח לכל מצפטו ומייט נמזוזה, ואולי הייטו טעמא דרש"י דס"ל נני כיפה דנב אם מתחיל העינול מן הקרקע דליכא מזוזות שוות כלל מייט נס כן נמזוזה אם הוא רק רומב ד' טפחים משום דס"ל דאין להשניח על תמונת הפתח, ואולם נ"ל דנם להרמנ"ם והתוספות והרמ"ה והריטנ"א ז"ל דזהו היכא דאינשי כנר נעתרא דנכהאי נוונא לא עבדי אינשי פתחה כמו נקרן זוית, ועיין פ"ט ע"ב נרש"י ד"ה תנל דפתחה דאינכר נעינן וכהאי נוונא לא עבדי אינשי ונם זה נרך עיון היכא דנשתנה דרך וכולי עלמא עבדי נתמונה זו כהיום פתחה מדוע לא יתחייב נמזוזה תנל דכינוזר מדעתיהו לומר האידנא על תיזה תמונה דפתחה כהאי לא עבדי אינשי וכיון דפטורה הא לא שמעט, וזהו יסוד סנרת התוס' שנת והנאון נעל התניא ז"ל שהקשו על הט"ז נדין נב המפסיק נטורת הפתח ולא חשו לחש"ך הט"ז דאין עושין טורת הפתח נעניין זה ולפ על נב דהוא להחמיר.

ורלי"ו

ענף ה'

(ה) **איברא** דהאי כלל דכיילי הפוסקים ז"ל נכמה דוכתי לפסול מטעמא דלא עבדי אינשי פתחה כהאי נוונא הוא תפוקפק מאד נעיני דלא מצאתי נו גמול ומזה ונם דאם כן הלא דנר זה יהיה משתנה לפי העת והזמן ועושר לעיר ומחדיעה למדינה דלא הרי זה כהרי זה ונהא דפתחי שיחלי התוספות נפרק קמא דעירובין הניאו פרי"ת דמפרש פתחי לרן ישראל שהוא לרן נני אם הרי דהמדינה היו עושין כן ומכל מקום הוא פסול ולא משנהינן נהא דעבדי אינשי פתחה כהאי נוונא לפילו להחתיר לנני חיונא דמזוזה דהוי לחורייתא ומ"ש דלחלינן זה נתר עונדי אינשי להקל, ולולי דהתם שאני דהיכא הסרון נגוף המזוזה והמשקוף דכתיב נאורייתא מזוזה ולין מזוזה נלי משקוף כמ"ש הלנוש ניור"ד סימן רפ"ז דמדכתיב נבי נתינת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ש"מ דנכל מקום שנאמר מזוזות שיהיה נלא המשקוף עליהם והילכך זה לא משתיקן נעונדא דאינשי אנל נכל שאר התמונות שפיר מזלינן נתר עונדא דאינשי ורונא דעלמא מי שמחזו לו דמחמת ולא עבדי אינשי מחזורו מלן לקיים דנר מלכות תשר יולא מלפניו להיות כל מיש סורר ומורה ונהא דפתחה נקרן זוית לא עבדי אינשי כתנו התוספות נפרק קמא דעירובין (ה'.) מיהו אם עשאה כעין פתח נמזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל (ה'.) דפתח ליה נקרן זוית והריטנ"א תילק נין נית לתנוי הרי דס"ל להתוספות והריטנ"א דהיכא דלא עבדי אינשי חו לא הוי פתח אם עשאה דנטלה דעתו, וכנראה דהייטו טעמא דהרמ"ה מפרש להא דאמר אחימר נתנאות (ל"ד.) הלי פתחה דאקרנא חייב נמזוזה דהפתח מחלל כל הרוח ולא כפרש"י דפיתחה דאקרנא הוא נקרן זוית של נית משום דס"ל דכיון דלא עבדי אינשי פתחה נקרן זוית לפילו אם עשאה לא הוי פתח, ואולם רש"י דמפרש כפשוטו נקרן זוית משמע דס"ל דאף על גב דאמרינן לא עבדי אינשי הייטו דאין רגילות לעשות כן אבל אם עשאה הוי פתח ולא מצטיכין נתר מהנהת העלמא ושונדא דאינשי וזהו לפום מאי דקיימא לן כאנוי נתחילת מנוי וכמו שכתנטו לעיל רס"י י"ג נס"ד ועיין שם שכתנטו נזה טעם להא דהשמיט הרמנ"ם החימרא דאחימר דמפרש נם כן כפרש"י וכיון דקיימא לן כאנוי נתחילת מנוי אם כן ליתא להא דאחימר דאית לן למיזל נתר עונדא דאינשי וכיון דפתחה נקרן זוית לא עבדי לא הוי פתח כלל ואם כן לפי"ז הרמנ"ם והתוספות והרמ"ה והריטנ"א כולהו ס"ל דהיכא דלא עבדי אינשי פתחה כהאי נוונא לא הוי פתח אם עשה ונטלה דעתו ורק נזיטת רש"י ז"ל דס"ל דאם עשאה מכל מקום הוי פתח לכל מצפטו ומייט נמזוזה, ואולי הייטו טעמא דרש"י דס"ל נני כיפה דנב אם מתחיל העינול מן הקרקע דליכא מזוזות שוות כלל מייט נס כן נמזוזה אם הוא רק רומב ד' טפחים משום דס"ל דאין להשניח על תמונת הפתח, ואולם ז"ל דנם להרמנ"ם והתוספות והרמ"ה והריטנ"א ז"ל דזהו היכא דאינשי כנר נעתרא דנכהאי נוונא לא עבדי אינשי פתחה כמו נקרן זוית, ועיין פ"ט ע"ב נרש"י ד"ה תנל דפתחה דאינכר נעינן וכהאי נוונא לא עבדי אינשי ונם זה נרך עיון היכא דנשתנה דרך וכולי עלמא עבדי נתמונה זו כהיום פתחה מדוע לא יתחייב נמזוזה תנל דכינוזר מדעתיהו לומר האידנא על תיזה תמונה דפתחה כהאי לא עבדי אינשי וכיון דפטורה הא לא שמעט, וזהו יסוד סנרת התוס' שנת והנאון נעל התניא ז"ל שהקשו על הט"ז נדין נב המפסיק נטורת הפתח ולא חשו לחש"ך הט"ז דאין עושין טורת הפתח נעניין זה ולפ על נב דהוא להחמיר.

וראיתי בשו"ת להל יעקב הובא בשע"ת סימן שס"ג סעק"ט כתב דרך לעשות פתחים הרבה לחדרים לצד דרך לעשות כולה פתחים או סתומים זה לזה לא לחדרים, וזה דבר מדם נלי שום יסוד מגמרא ורבותינו הראשונים ז"ל, ובכמה עיירות גדולות בפולאנד רואיתי שהיו עושים צורת הפתח בתוך גרגל על עמודים גבוהים ורחים ומקיפים את העיר בזה לחיכך הרבה צורת הפתח זה לאחר זה יחין לצד פונה פה ומצפון בעולם, ובהירבה כי בעיר שוילנה (בפתח וילנא) י"ג לצול תרכ"ט היה שריפה גדולה ובשרף חצי העיר ורואה פלסתינער כל תורכה הנתים לצד אחד בשארו שלחים בלי פגע וצד השני שבנגדו לתורך כל הרחוב גם כן מהשוק וכל רחוב וילנער והרחוב שלהריהם בשרפו ולחכ"ם עשו עירובין להתיר הטלטול בשבת והיה כל מחצית העיר מקום השרופה בלא גדורה בצורת הפתח שהיה עומד לאחר עמוד וצורת הפתח לאחר צורת הפתח כי הוא שבת גדול מאד והיו שם לומדים בכבדים בזמן ההוא הרב ר' משה יצחק ז"ל והרב ר' ישראל משה ז"ל והמ"ל דבריווע והמופלג ר' בן ציון ז"ל ועוד כמה וכמה ולא היה שום מערער הם ושלום, והלום ראיתי בספר תק"ז שכתב דכוונת השו"ת להל יעקב לאסור היכא דלא היה בין העמודים מרחק ד' טפחים רק ג' טפחים היה בין יתד ליתד, ונזה כתב דנלין צורת הפתח ודלי לא חשיב פתח ולאפילו אם יש צורת הפתח גם כן לא מהני מלאחר שסמוכים זה לזה ולאם כן גם השו"ת להל יעקב הנ"ל מודה דהצורת הפתח הנ"ל שראיתי נרוסלאנד כשרים המה, נרם החמת הוא דהשו"ת להל יעקב לוסר בצורת הפתח שסמוכים זה לזה לפילו נרחנים ד' מטעמא דלא שנדי לחכי פתחא דכהאי נווגא, ולחנם לדעתי אין הלכה כדנרינו ולית דחש ליה וכל המחמיר נד"ם עליו להניח דעתיה, וכיון דלא מצינו בגמרא ופוסקים הראשונים דבכהאי נווגא לא שנדי לחכי פתחא דלא שייך לטעמא דלא שנדי לחכי פתחא כהאי נווגא דכיון דלא מצינו בגמרא להדיא דבכהאי נווגא לא שנדי לחכי פתחא ליכא למיפסל.

(מ) ובישועות יעקב סימן שס"ג סע"ק י"ד העיר בדעירו נהגו הלכה למעשה להעמיד הקנים בתוך חגר הנית המוקף גדר, ונם הוא הסכים להכשיר, ונם בתשובת חת"ס סימן נ"ח כתב שחגת כן בעיר פרעסבורג מימי הגאון ר' משולם ז"ל, אלא שבזה הגאון ז"ל לכדוך עליו למעלה עוד קנה אחד מחוץ לכותל והוא בנוה מהארץ הרבה רק שגרמה מבחוץ שיהיה היכר לבני מבוי, והח"ם שם הקשה על זה מדברי המג"א סימן שס"ג סע"ק כ' שם הח"ם לדריך לשלוף הקנה הפסול מפני הרוחות, ולכאורה י"ל דהבא בפרק קמא (שם ט'.) לחמר ר' יוחנן מנוי שרפו בלחיין פתוח פתוח חד' נחנו לחחלוקת רשב"ג ורבנן, לרשב"ג לחמר לחריך לנוד משחמש עד חודו של הפנימי ורבא מוקי לה בפתוח לכרחלית, והקשה נספר נחה"ע הא לקחן (י"ד:) חמר רבא חם עשה לחי למבוי והבניהו מן הקרקע שבזה לו שהפלינו מן הכותל שבזה לא עשה ולא כלום ולפילו לרשב"ג לחמר לחריך לנוד הני מילי למעלה לגבי לחטה כיון דהוי מחיצה שהבדיים נוקעין בה לא קחמר, ותי' דהיינו דוקא כי התם שהבניה הלחי מן הקרקע שבזה לו הפלית מן הכותל שבזה דשפיר יוכלו הבדיים לנקוע תחת הלחי לו בין הלחי והכותל בזה מודה רשב"ג דלא לחריך לנוד, חבל הכא שרפו בלחיין והלחיין מחוברין לכותל המבוי לא יוכלו הבדיים לנקוע בחמבע מפני כותל המעכבם עכ"ד, וכנראה דסובר דדינא דהבניה מן הקרקע שבזה מיירי דהלחי הימו מחובר לא הכותל מחש ולהכי לפילו חם הלחי הוא משהו מכל מקום הרי יוכלו הבדיים לנקוע תחת הלחי בלי שום מעכב חבל היכא דהלחי הוא מחובר לכותל הרי הכותל יהיה מעכב נקיעת הבדיים, ולפשר להניח דאיה לזה מהא דחיתא בשבת (ק"ח.) עמוד בראשו הרבים בגוה עשרה ורבא מרבע בו בקר ג' חרק וגם על בגדו חייב ופירשו התוספות דהיינו דוקא בעובי הקנר לחטה שבזה ולאם כן מוכרח לומר דבלחותו לחיר חבי טפח סחוך לעמוד לין בדיים נוקעים וקשה חלי שבת מהא דהבניה מן הקרקע שבזה לחחרין דבם רשב"ג מודה משום דליכא בקיעת בדיים, ולהחחור דהלחי דינא דהבניה מן הקרקע מיירי בלחי שהימו מחובר לכותל חס כן לחי שפיר דהחם בעמוד בראש הרבים בגוה עשרה ורבא חרבע ב' בקר ג' הנה הלחי טפח מכל לד של הקנר הרי הוא מחובר לא העמוד ולאם כן העמוד מעכב בקיעת בדיים כמו כותל המבוי בחלי שרבפו לחיין פחות חד', ולפי"ז לחי שפיר הא דלישה הגאון ר' משולם ז"ל לכרוך קנה לחד למעלה מחוץ לכותל דהקנה הזה לא על פי שהיה בנוה מן הארץ לימו פסול כלל דכיון דהוא מחובר לכותל הרי לא שייך בקיעת בדיים בחלי שפיר מחם.

ואיברא דדברי בחה"ע לימם בכושים ושוברי כל הפוסקים ברחה דדינא דהבניה הלחי מן הקרקע שבזה דפסול זהו לפילו בחחובר הלחי לכותל ולאפילו לרשב"ג דמה בכך דהוא מחובר לכותל והכותל מעכב הלא מכל מקום חנד הלחי לין זה עיכוב להיות בדיים בוקעין חחחיו ועכבת הכותל לאו מידי הוא, וכמו דאם היה הלחי לימו מחובר לל הכותל והיו מעמידין סומר שלא יניח להבדיים להיות בוקעים חחת הלחי דלא היה מהני דמכל מקום חנד הלחי שהוא בבוה מן הקרקע שבזה לפשר להיות בדיים בוקעים בו ופסול, הכי בחי עכבת הכותל בם כן לא מהני כיון דחנד הלחי ליכא עיכוב ולאפשר לבדיים להיות בוקעים חחחיו.

ולויש קושיות בחה"ע לחיכא דהבה יש לחקור בהא דקיימא לן לחי בשום מחיצה ומבוי מפולש בים לו רק שחי מחיצות והכשירו לותו בלחי הזורק לחוכו חייב הלי מחיצת לחי הלוך הוא לם זהו רק דליכא מחיצה כפי רואה הלחי ולא יותר ורק דהכי לבמריה רחמבא למשה לחם יהיה שחי מחיצות זו כבבד זו ולחי בבד לחד מהבליבית הרי זו רשות היחיד מן התורה ולאף על פי דרואה כל בד בבליבי הוא פרוץ לין לחוש בזה והוי רשות היחיד מן התורה לו דילמא דהוי בחית כל רואה בד בבליבי כלאו כולו בחום בחום דכך הוא ההלכה והכי לבמריה רחמבא למשה, ועיין בחוספות יבמים בפרק קמא דעירובין (י"ב.) שכחבו ולי"ת והיכא ס"ד דלחי ומשום ומחיצה הא לבמריה רחמבא למשה לא חפרון רובו ושמא בחחיצה ג' לו ד' לא לבמריה, וי"ב להסחפק בכוונחם לם בחחיצה ג' לו ד' לא לבמריה רחמבא למשה לא חפרון רובו ולאפילו לם הוא פרוץ לין לחוש ולאם כן מחיצה דלחי הוא רק כפי רואה הלחי ולא יותר לו דכוונת החוספות דבחחיצה ג' לו ד' לא לבמריה, דהיכא דמהני לחי, ולחי הוא חשום מחיצה, לם כן הוי כלאו כולו בחום ולחיצת לחפשט ספיקא דא בבד קושיות הנ"ל, והיינו דכיון דלחי הוא חשום מחיצה הבה כך ההלכה דבדופן בבליבית מהני לחי והוי מחיצה לכל רואה המבוי וכן בדיקן בדופן הרביעית ולאם כן היכא דהבניה הלחי מן הקרקע ג' טפחים לף דרואה הלחי לימו הלא מהבו ולחי לפשר לבדיים להיות בוקעין חחת הלחי מכל מקום כיון דלין לחמרין לבמריה דזהו כלאו בחום כל רואה המבוי בחחיצה הרי כל המחיצה כולה בבוה מן הקרקע ג' טפחים ולהיכא בקיעת בדיים בכל שבת המחיצה מה שלין כן בחבוי שרפו בלחיין פחות חד' כיון דהלחיים עומדים על הקרקע והוי כל שבת רואה המבוי בחום לם כן הא לא שייך כלל הכא בקיעת בדיים דכל לחי ולחי הוי כלאו הוא מחיצה על כל רואה המבוי ורק לרשב"ג לחמרינן לבוד עד ד' טפחים הוי כלאו כל הלחיים הוא לחי לחד ולימו משחמש רק עד חודו הפנימי של לחי הפנימי ולרבנן דלא הוי לבוד משחמש עד חודו הפנימי של לחי החיצון זהו לחניי ולחיכא דרבא חשום דפחות לכרחלית ובם הא דעחוד נרשות הרבים בבוה עשרה ורחב ד' ויש בקנר ג' לחי שפיר, דהחם בשאר החויר חלי טפח סחוך לעמוד כמו שהוא ולא לחמרינן דהוי כלאו הוא מחרחב על שבת יותר בדול ולאם כן בחלי טפח רואה שפיר לי לפשר לבדיים להיות בוקעים שם מה שלין כן בלחי בדיקן הנ' מן התורה ובדופן הד' מדרבנן דהוי כלאו הוא מחיצה על כל רואה המבוי ועוד י"ל בישוב קושיות ספר נחה"ע דלף דרשב"ג חודה דלמטה דליכא בקיעת בדיים לף לחמרינן לבוד בם בג' טפחים זהו לחומרת הבל בחבוי שרפו בלחיין פחות פחות חד' טפחים הרי לאם בימח דלימו לבוד יהיה קולא דיהיה חותר להשחמש עד חודו הפנימי של לחי החיצון בכלחי בוחש לא חשבחין על הא דליכא בקיעת בדיים ולחמרינן לבוד להחחיר ולימו משחמש רק עד חודו הפנימי של לחי הפנימי ולבינא דרבא זהו חשום דפחות לכרחלית, ובעיקר הקושיא כבר העיר הריטב"א בבמרא שם (ט"ז.) עיין שם חלי דף', והיה בהעלם עין מהחבר בחה"ע (ובעת בדפסו מחדש חשובות חבני בזר להגאון הקדוש

מסכתא זו"ל, ורלתי נח"מ סימן רס"ט הרגיש נקודות הנ"ל ועזנו נלי תי' ולא רלה גם כן דנרי הריטב"א).

ומעתה דליתא לדנרי הנח"מ הנה קנה השני שניה הנאון ר' משולם זו"ל לעשות היה פסול לכולי עלמא וקשה קושיות הח"מ מדנרי הרלח"ם, ואולם הדנר פשוט דהרלח"ם לא הורה כן לעיכובא רק מהיות טוב אם אפשר דהא מעיקר הדין ס"ל שם דאין להשניח לעשות הרואין דנורת הפתח לא נעי הכירא כלל וכמש"כ לעיל העתק תשובת הרלח"ם, ועיין נרמ"א סימן שמ"נ סעיף כ"ו ונט"ז ס"ק י"ט מוכח נמי דח"ל לעלוק הפסול כלל, וכן כתב הפמ"נ דדין הרלח"ם הוא לאו לעיכובא, ולהירא דנם מה שניה הנאון ר' משולם זו"ל לעשות הקנה השני ודאי נם כן לאו לעיכובא היה והכל לפי הענין, ועיין שם נח"מ דהיכא דאו דוקא היכא דהקנה העליון הוא נתוך עשרים דיש הכשר על ידי המשקוף שהעין שולט נו אז שרי אם הקנים שהנדדים מכוסים אנל אם הקנה העליון הוא למעלה מכ' נעינן הקנים שהנדדים עומדים דוקא נתוך חלל המנוי דאם לא כן ליכא הכירא מידי, וכנר הנאתי כן לעיל נשם היטנות יעקב, ואולם הנ"ה פסק דלא נעינן הכירא מידי נורת הפתח ואפילו הקנה העליון נמעלה מכ' והקנים שהנדדים מכוסים נם כן כשר, ופלא על הח"מ ז"ל דלא רלה דנריו, ופסק הנ"ח עיקר להלכה דגם נתשובת הרלח"ם סונר כוותיה כנ"ל.

ענף ו'

(י) **ועתה** תנח אל החוף רגע אדנר נכללו דמילתא נדיני עירובין אם יש להקל בהם או לילך בהם להחמיר, והנה נפרק מי שהוציאוהו (מ"ו.) אמר רב"ל דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ואמר עוד שם דהלכה כרב"נ, ומסיק דזהו לשמועינן דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא אפילו נידוד נגד רנים והרב"ח נסימן תי"ה מסיק דהוא דוקא נעירובי הנתי עירוב ולא נתחילות, וכדאמר שמואל ס"פ הלוז (פ"ח.) נעירובין אמרתי לך ולא נתחילות, וכן דעת הריטב"א ריש פרק כל ננות והטעם משום דעירוב אין לו עיקר נדאורייתא אנל נתחילות אף על פי שהוא דרבנן כיון דאית להו עיקר נדאורייתא לא אמרינן נהו הלכה כדנרי המיקל, ואמנם הרלח"ם נפרק עושין פסין ס"ד הניא נסם מהר"ם שמסתפק נזה אי האי כללא דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא נם נתחילות ונם דילמא האי דוקא נתלי ולא נאמורלי ואחר כך נאתה הסימן נפלונתא דקרפף בית שלש וקירה נו בית סאה דרבה אמר לויר קירוי מייתרו ור' זירא אמר אין לויר קירוי מייתרו הניא הרלח"ם דרבינו חננאל ז"ל כתב שקייטא לן כר' זירא דמיקל נעירובין. וכתב מהר"ם על זה מדנריו למדתי דס"ל דזהו אפילו נאמורלי ולף נתחילות, וזהו מסקנת הרלח"ם שם, ושקה מהא דפסק כרב דנעי מהילות הניכרות ונ"ל דהערובות דיורין חמיר, וכן כתב נתרומי פרק קמא דעירובין סימן תפ"נ, וכן הוא נהנמי"י פט"ז משנת אות ו', ועיין נרמנ"ם שם הלכה ד' ונהנמי"י שם נאורך, ונניאור הנר"א נאורח סימן שנ"ת סעיף ה' דהרמנ"ם סונר דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא נתלי ולא נאמורלי ונם נעירובין הינו פוסק כיחיד נגד רנים כמ"ש נניאור הנר"א סימן שנ"ת. והרמנ"ם שם נפי"ז משנת פסק דקטן אין מנטרפין נשיירה, וכתב הנ"י נסימן ש"ם לשנעת נירושלמי ונקטה הרמנ"ם לחומרא ולא ידעתי למה דהא קיימא לן כדנרי המיקל נעירוב ואם כן נספיקו מי נקטינן להקל, ולכן השתא נשו"ע דעת הרמנ"ם ונשירי קרנן שם נירושלמי פרק קמא דהלכה י"ד ד"ה קטן הקשה על הנ"י דהא זהו נתחילות ונניהו ירושלים השיג עליו המהר"ם כתב להדיא דאין חילוק נזה ואין כאן תימה על הנ"י, ולדנרי הנר"א הנה הרמנ"ם היו סונר כמהר"ם נזה ושפיר יש לתמוה על הנ"י דלא הוה ליה להזכיר כאן הא דהלכה כדנרי המיקל נעירוב לפוס שיטתיה דרמנ"ם, ואתמם לענין ספיקא דדינא דנרי הנ"י נכונים דהו"ל להרמנ"ם להקל נם נתחילות דנם אי הוה תשוש מתילה ואתרו ניה להדיא נפרק קמא דעירובין (ה':) ספק דנריהן ולהקל ואתא דקאתר שם הנתרא (נ"נ.) והילכתא נעיין לקולא, ושקה למה הוצרך להילכתא נזה, ואוכח דלולי פסק הנתרא היה לן להחמיר נתינעי דלא תיפשטא, וכן כתב הק"ע שם נפרק קמא דרח"ם סימן כ"נ דזהו שיטת הרמנ"ם דפסק דקטן היו ומסכתא זו"ל, ורלתי נח"מ סימן רס"ט הרגיש נקושיות הנ"ל ועזנו נלי תי' ולא רלה גם כן דנרי הריטב"א).

ומעתה דליתא לדנרי הנח"מ הנה קנה השני שניה הנאון ר' משולם זו"ל לעשות היה פסול לכולי עלמא וקשה קושיות הח"מ מדנרי הרלח"ם, ואולם הדנר פשוט דהרלח"ם לא הורה כן לעיכובא רק מהיות טוב אם אפשר דהא מעיקר הדין ס"ל שם דאין להשניח לעשות הרואין דנורת הפתח לא נעי הכירא כלל וכמש"כ לעיל העתק תשובת הרלח"ם, ועיין נרמ"א סימן שמ"נ סעיף כ"ו ונט"ז ס"ק י"ט מוכח נמי דח"ל לעלוק הפסול כלל, וכן כתב הפמ"נ דדין הרלח"ם הוא לאו לעיכובא, ולהירא דנם מה שניה הנאון ר' משולם זו"ל לעשות הקנה השני ודאי נם כן לאו לעיכובא, ועיין שם נח"מ דהיכא דאו דוקא היכא דהקנה העליון הוא נתוך עשרים דיש הכשר על ידי המשקוף שהעין שולט נו אז שרי אם הקנים שהנדדים מכוסים אנל אם הקנה העליון הוא למעלה מכ' נעינן הקנים שהנדדים עומדים דוקא נתוך חלל המנוי דאם לא כן ליכא הכירא מידי, וכנר הנאתי כן לעיל נשם היטנות יעקב, ואולם הנ"ה פסק דלא נעינן הכירא מידי נורת הפתח ואפילו הקנה העליון נמעלה מכ' והקנים שהנדדים מכוסים נם כן כשר, ופלא על הח"מ ז"ל דלא רלה דנריו, ופסק הנ"ח עיקר להלכה דגם נתשובת הרלח"ם סונר כוותיה כנ"ל.

ענף ו'

(י) **ועתה** תנח אל החוף רגע אדנר נכללו דמילתא נדיני עירובין אם יש להקל בהם או לילך בהם להחמיר, והנה נפרק מי שהוציאוהו (מ"ו.) אמר רב"ל דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ואמר עוד שם דהלכה כרב"נ, ומסיק דזהו לשמועינן דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא אפילו נידוד נגד רנים והרב"ח נסימן תי"ה מסיק דהוא דוקא נעירובי הנתי עירוב ולא נתחילות, וכדאמר שמואל ס"פ הלוז (פ"ח.) נעירובין אמרתי לך ולא נתחילות, וכן דעת הריטב"א ריש פרק כל ננות והטעם משום דעירוב אין לו עיקר נדאורייתא אנל נתחילות אף על פי שהוא דרבנן כיון דאית להו עיקר נדאורייתא לא אמרינן נהו הלכה כדנרי המיקל, ואמנם הרלח"ם נפרק עושין פסין ס"ד הניא נסם מהר"ם שמסתפק נזה אי האי כללא דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא נם נתחילות ונם דילמא האי דוקא נתלי ולא נאמורלי ואחר כך נאתה הסימן נפלונתא דקרפף בית שלש וקירה נו בית סאה דרבה אמר לויר קירוי מייתרו ור' זירא אמר אין לויר קירוי מייתרו הניא הרלח"ם דרבינו חננאל ז"ל כתב שקייטא לן כר' זירא דמיקל נעירובין. וכתב מהר"ם על זה מדנריו למדתי דס"ל דזהו אפילו נאמורלי ולף נתחילות, וזהו מסקנת הרלח"ם שם, ושקה מהא דפסק כרב דנעי מהילות הניכרות ונ"ל דהערובות דיורין חמיר, וכן כתב נתרומי פרק קמא דעירובין סימן תפ"נ, וכן הוא נהנמי"י פט"ז משנת אות ו', ועיין נרמנ"ם שם הלכה ד' ונהנמי"י שם נאורך, ונניאור הנר"א נאורח סימן שנ"ת סעיף ה' דהרמנ"ם סונר דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא נתלי ולא נאמורלי ונם נעירובין הינו פוסק כיחיד נגד רנים כמ"ש נניאור הנר"א סימן שנ"ת. והרמנ"ם שם נפי"ז משנת פסק דקטן אין מנטרפין נשיירה, וכתב הנ"י נסימן ש"ם לשנעת נירושלמי ונקטה הרמנ"ם לחומרא ולא ידעתי למה דהא קיימא לן כדנרי המיקל נעירוב ואם כן נספיקו מי נקטינן להקל, ולכן השתא נשו"ע דעת הרמנ"ם ונשירי קרנן שם נירושלמי פרק קמא דהלכה י"ד ד"ה קטן הקשה על הנ"י דהא זהו נתחילות ונניהו ירושלים השיג עליו המהר"ם כתב להדיא דאין חילוק נזה ואין כאן תימה על הנ"י, ולדנרי הנר"א הנה הרמנ"ם היו סונר כמהר"ם נזה ושפיר יש לתמוה על הנ"י דלא הוה ליה להזכיר כאן הא דהלכה כדנרי המיקל נעירוב לפוס שיטתיה דרמנ"ם, ואתמם לענין ספיקא דדינא דנרי הנ"י נכונים דהו"ל להרמנ"ם להקל נם נתחילות דנם אי הוה תשוש מתילה ואתרו ניה להדיא נפרק קמא דעירובין (ה':) ספק דנריהן ולהקל ואתא דקאתר שם הנתרא (נ"נ.) והילכתא נעיין לקולא, ושקה למה הוצרך להילכתא נזה, ואוכח דלולי פסק הנתרא היה לן להחמיר נתינעי דלא תיפשטא, וכן כתב הק"ע שם נפרק קמא דרח"ם סימן כ"נ דזהו שיטת הרמנ"ם דפסק דקטן היו מנטרף לשיירה, וכן כתב הנ"ח נסימן שנ"ת ונסימן ת"ר, והטעם דהיכא דליכא מאן דשרי ומספקא מילתא לכולהו רננן לין נידוינו להקל ודוקא נדליכא מאן דמקיל ומאן דמחמיר היכא לן למיתר דכדאי ר' פלוני לסמוך עליו להקל כוי.

ובתשב"ץ ח"ג סימן ל"ח ענין הנניס עשר שאלות אם נלך נעירובין להקל נדנרי רנותינו ז"ל כנר ידעת שנפרק מי שהוציאוהו אחרינן להלכה כדנרי המיקל נעירוב אפילו ניחיד נגד רנים ואפילו נעירובי תחומין ועל זה סמכו הפוסקים ז"ל נכמה מקומות לפסוק לקולא ואיני חושב שתהיה שאלתך על זה שלא ניתן לנו היום לפסוק נמחלוקת הגמרא כלום כי כנר מתוקן הוא שפסקי הרלשונים והמחרונים ז"ל לנל ז"ל שאלתך הוא נדיני ספיקות המופלים נדיני עירוב והדנר פשוט דאלינן לקולא כדין כל ספק שנדנרי סופרים כדאיתא נע"ז (ז'.) וקי"ו הנדרים לעירונים שהם מד"ס ויש נהם קולא אחרת שהלכה כדנרי המיקל נהם ואפילו ניחיד נגד רנים עכ"ל, ומסתייעת דנריו משמע דסונר לנמרי כשיטת מהר"ם הנ"ל דאפילו נמחיצות הוא, ולפום דנרי הניין ירושלים שם הנה נירושלמי מפורש דשמואל אומר דהא שאמרתי הלכה כדנרי המיקל נעירובין הוא לא נעירובין, אלא נמחיצות ועל זה קאתר שם נירושלמי שנר כהנת כהדא דשמואל עיין שם והוא נכון אנל הוא נגד נמרא דילן אלינא דשמואל וזה מנוי נתילוף כידוע, ונספר שלחן שלמה פסק נם כן דהלכה כדנרי המיקל נעירוב הוא אפילו נמחיצות, וכ"פ נת' מים רנים סימן ל"ת, ומדנרי התשנ"ז מנואר דנם נפוסקים אחרינן דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ולא כמש"כ נספר שכנה"ג סימן שמ"ו נהנהת הני"י אות י"ד נשם הני"ח דנפלונתא דרננתא לא אחרינן זה, וכן מתנאר מדנרי מרן הני"י נתשובת לנקת רוכל סימן ת"ז דנם נפוסקים אחרינן דהלכה כדנרי המיקל, וכן כתב נספר זכור לאנרהם הספרדי ת"נ אות ל"ז עיין שם, ומעתה נניהון דיקן נעורת הפתח דעומדים הקנים נתוך חנר ונדר דהפוסקים המוסרים המה רק הפמ"ח והנכור אור והמקו"ח וכל רלויותיהם נדהו לנמרי ואינם, ומניינו לנאונים שעשו מעשה כנר להקל אם כן פשיטא דלית לן למיתר דהילכתא כהפוסקים המקילים משום דהלכה כדנרי המיקל נעירוב אפילו נפוסקים אפילו ניחיד נגד רנים, ולהירא דהכא נאין נתנין הן הפוסקים המוסרים הם נ' כנ"ל והמתירין הם הנאון נעל יבועת יעקב ותנהג עירו והנאון ר' משולם מפרעסנורג ז"ל, וכ"פ נת' מהרי"ם סימן ר"ז, ומה נם אם ניתא דהטעם הפיסול נזה הוא משום דנעי הכירא הרי הרלח"ם והנ"ח ס"ל דלא נעי הכירא כלל נני נורת הפתח והיכא דהוא נתוך עשרים אמה אם כן היכא נם כן הכירא כמ"ש הח"ם והיבועת יעקב ואם כן אין לחוש כלל למה דהקנים מלמטה חיסם ניכרים ומכוסים נתחילת התנר והוא נתוך עשרים ויתר הוא שלא תמוט.

ופרי הכרם אשר אתנתו נונרים נזה ומסקנת הדנרים לדינא נקנרה נס"ד שנעה המה.

(א) נורת הפתח שהוא נגוה מלמעלה מכ' והקנים הסמיכם אל רחבי הכתלים ואינם נרחים לא מנפנים ולא מנחון הכשיר הנ"ח ומשום דס"ל לנורת הפתח לא נעי הכירא כלל, והיבועת יעקב ונת' ח"ם פליני ופוסלים, והעיקר כדנרי הנ"ח דכן מפורש נתשובת הנאון ר' אליהו מזרחי ז"ל. לנורת הפתח כשר אפילו היכא דהרואין טוענין נו דלא נעי הכירא מידי והיבועת יעקב והח"ם לא רלו דנרי הרלח"ם. והח"ם לא רלה נם דנרי הנ"ח, ומקושיות התוספות ליכא רלויה לדיון דקיימא לן נדין לפי העומד מאיליו דלא כרנינו תם ונם נלא זה ליכא רלויה לפמ"ש נספר נית מתיר לדחות הרלויה לנורת הפתח שהרלויה הקנים מהכותל פסול יעויין שם.

(ב) קנים של נורת הפתח העומדים נתוך חנר המוקף נדר ונולטים למעלה והוא נתוך עשרים הרנינים הפוסלים הם נ' הפמ"ח והנכור אור והמקו"ח והמכשירים לעותחם הם נם כן שלשה מנהג לנוע והסכם היבועת יעקב, וכן פסק הנאון ר' משולם ז"ל נפרעסנורג הלכה למעשה, ויש לסמוך על זה אפילו שלא נשעת הדחק למעשה רב ונפרט נעירובין דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ולהח"ם והיבועת יעקב הרי נכהני נוונא היכא נם הכירא דקנים דיכרים נתוך עשרים ננליטתם למעלה

מהגר ורק לטעם המקו"ח דניתק כמלן דחליף דמיא, ולטעם הרניעי של הפמ"ח דהוה מצוס דלא עדני ליכני פתחא נכהאי גוונא יש לפסול ואם כן הרי גם רבו הפוסקים המכשירין נכהאי גוונא דהאוסרין הם רק ספק.

(ג) ואולם היכא דאפשר נקל להעמיד הקנים נתוך חלל המנוי וכיוצא שלא נמקום המוקף גדר נודאי יש לתקן ומהיות טוב כי להנלון מהרש"ם הניח להליע הרחיות נגד המקו"ח לפני הנלון הנדיק חנ"ד דק"ק נאנז וק"ל, והגיע כי הרחיות נרורות נגד דעת המקו"ח ומכל מקום למעשה ראוי לחוש להחמיר כדעת המקו"ח עכ"ל, ואם כן כ"ש דיש להחמיר כדנרי המקו"ח לפמ"ש נענף ג' דלהתוספות ורש"י נפרק הזורק (ל"ט:) היכא מקום לסנרת המקו"ח דאפילו נרשות היחיד שניהו מקורה מחרינן ניתק כמלן דחליף דמיא ונם לרבא נניטין (ע"ט.) נראה לסוגר דפלוגתא דרני ורבנן האי נשניהו מקורה, ואפשר זהו הכל היכא דאפשר נקל לתקן ומהיות טוב עדיפא לנאת ידי כולם אבל היכא דהיכא משכשל כל דהוא דאם יהיה נרחוב יתקלקל מפני הפוחזים וריקים אם כן נרור דאין לחוש כלל לדנרי המקו"ח דהא הרשנ"ח והריטנ"ח פליני עם על תוספות ורש"י ונם מהא דרבא ליכא דאיכא הרי חכמים פליני על רני נשניהו מקורה ומי דנעירונין הלכה כיחיד נגד רנים הרי זהו להקל ולא להחמיר ונם לטעם הפמ"ח הכ"ל אין לחוש כמו שניארנו נענף ה' וכ"ש היכא דאין ניד הישראל לתקן כלל יש להכשיר לכתחילה שיעמידו הקנים נתוך חנר המוקף גדר ואפילו אם לא יהיו ניכרים כלל נליטת הקנים נתוך עשרים דהעיקר נזה כהרמ"ם והנ"ח דנורת הפתח לא נעי הכירא מידי, ולטעם המקו"ח ולטעם הפמ"ח הרי ליכא נזה צוס נפ"מ אם נתוך עשרים או למעלה מעשרים.

(ד) הטו"ע דכתנו סתמא נסימן שמ"ה דכותלים המקיפים רשות היחיד על נניהם רשות היחיד, אפילו אינם ד', ולא הזכירו דנעינן שיהיו הכותלים נגוהים עשרה לנד רשות הרנים כדעת התוספות זהו משום דס"ל להחמיר כדעת הרשנ"ח והריטנ"ח דנחולית הנור אפילו אין נגוהין עשרה לנד רשות הרנים יש לה דין רשות היחיד על נבה מטעמא דלאחריס עושה מחיצה לעצמו לא כ"ב, וכ"ד התוספות נניטין (ע"ט.) והסוגיא לחי שפיר טפי לפוס שיטתם דלהמסקנא לא לחינן כלל לעשות נב המחיצות רשות היחיד משום ניתק כמלן דחליף דמיא, וסרה תחיבת התוספות שנת על הטו"ע.

(ה) פסולא דלא עדני ליכני פיתחא כהאי גוונא הנה להתוספות והריטנ"ח נפרק קמא דעירובין, ולהרא"ש נפתחא דלקרנא דלא מפרש כפירש"י, וכן נראה נדעת הרמנ"ם הנה כל היכא דאמרו לא עדני ליכני פיתחא נכהאי גוונא אם עשאה לא הוי פתח ולא צורת הפתח, ואולם זהו היכא דנזכר נגמרא דלא עדני ליכני כהאי גוונא אבל התמונות שבתחבו נדורנ והוא עשה נהיפך כגון נהפסק נב דהט"ז לוסר והתוספות שנת ונשו"ע על נעל התניא ז"ל הניחו דנריו נגריך עיון ד"ל דלא הוי הפסק והוי פתח מעליא לקי על נב דלא עדני ליכני פתחא כהאי גוונא וי"ל דרש"י סוגר דגם היכא דאמרו נגמרא דלא עדני ליכני פתח כהאי גוונא כגון נקרן זוית מיהו אם עשאה הוי פתח מעליא והייט טעמא דלרש"י נכיפה הוי פתח מעליא אפילו אם מחציל להתענל מן האדן דהויין מזוזות מעליא אפילו מחמונה זו, ולכן נראה דאין לאסור צורת הפתח נצניל הטעמה דלא עדני ליכני פתח כהאי גוונא ולא מזכר פסול זה נגמרא ונרחבוים, ונזה סלקנו הרחיה האחרונה של הפמ"ח לאסור צורת הפתח שעשוים הקנים נתוך חנר המוקף נדר.

(ו) וכן הרנה צורת הפתח זה אחר זה המנהג להכשיר ולא כמ"ש נשו"ת שהל יעקב הוצא נשע"ת סימן שם"נ שכתב דרך לעשות פתחים הרנה אחרינן אבל דרך לעשות כולה פתחים או סמוכים זה לזה לא אחרינן והנה המנהג ולא כוותיה ומכשירין צורת הפתח הרנה זה אחר זה נלי סוף פוסה פה ומנפלף ונספר תק"ז כתב דנם השו"ת שהל יעקב מודה לזה להכשיר רק דאיהו מיירי היכא דאיכא צורת הפתחים הרנה רצופים זה אחר זה ואין נין קנה לקנה שיעור ד' טפחים דנפק מחורת לנוד כיון דהוי ג' ופתח לא הוי מצוס דאין נרחנן ד' טפחים, ונזה אתית לאסור מטעמא שסמוכים זה לזה, ולע"ד פירושו נדנרי השו"ת שהל יעקב אינו אומת להמעיין נפנים ונם נכהאי גוונא י"ל דאינו אינו אומת דהרמנ"ם ס"ל לענין מזוזה ולענין צורת הפתח דלא נעי רואנ ד' כמ"ש הס"מ פט"ז משנת דין כ' דעד כאן לא הזכירו נכיפה רואנ ד' אלא מצוס ר"מ דאית ליה תוקקין להקנים ואינו סונר כן נמה שאינו רחנ ד' שאין לו שיעור אנל כביס נרנליה עשרה ודאי אינה נריכה רואנ ד' ומצוס הכי לא הזכיר הרמנ"ם נמזוזה וצורת הפתח דנעי רואנ ד', וכ"פ המחנר שם ניור"ד סימן רפ"ז, ואולם דעת רש"י ומרדכי והטור דנעי נמזוזה רואנ ד' ב"כ"פ הש"ך שם, ולדנריהם צריך נמי צורת הפתח שיהיה רואנ ד' והטור לא הזכיר זה נצורת הפתח והיה נראה מזה להטור סונר נם כן דנצורת הפתח יש להקל נפרט היכא דליכא רצות הרנים נמור, ואולם נספר תוספות שנת הרנים נדנרי הטור וזה וכתב דכיון דנני מזוזה דעת הש"ך שם להחמיר כדעת הטור ומכ"ש הכא שיש להחמיר עכ"ל, ואינו מוכרח דדעת האחרונים נני מזוזה דהוי ספיקא דדינא ויש לקונעה נלי נרכה וכמ"ש נספר יד הקטנה ואם כן לפ"ז צורת הפתח יש להקל דהוי ספיקא דדרננן נפרט היכא דליכא כלל רצות הרנים נמור דהוי חרי דירמן. עיין תוספות שנת סימן ש"נ סע"ק מ"ח ולערך לזה הסנרת דצורת הפתח סמוכים זה לזה לא עדני ליכני הוי חומרת ע"נ חומרת והיכא דאין ניד הישראל לתקן כ"ל פשוט דיש להקל כמ"ש.

(ז) הרנ"ש פסק דהלכה כדנרי המיקל נעירוב ניחיד נגד רנים הוא נעירוב דוקא ולא נמחיצות, וכן דעת הריטנ"ח ריש פרק כל נגות, ואולם נתשנ"ן נראה דס"ל כסיטת מהר"ם והרא"ש דהוא לאפילו נמחיצות ונם נשלמן שלמה ותשונת מים רנים פסקו כן, וכ"פ נניון יהושלים, ומדנרי התשנ"ן מנואר דאפילו נפוסקים למרינן הכי דהלכה כדנרי המיקל נעירוב לאפילו ניחיד נגד רנים, וכן מתנאר מדנרי מרן הנ"י נתי לנקת רוכל סימן מ"ז, וכן כתוב נספר זכור לאנרהם הספרדי ח"נ לות נ"ז, והנלפע"ד כתנתי ומחמתי שמי לרחיה.

נאום הק' אברהם אהרן יודעלאוויץ,רנ ומנ"ד
דמאנטשעסטער. ענגלאנד.

סימן י"ז

שאלה, צורת הפתח שנעשה לדבר אחר כגון חומי הטעלעגראף או חומי האלעקטערי קארם אי רשאי לסמוך עליהם לצורת הפתח להתיר טלטול בשבת.

(א) **תשובה,** קיימת לן דמחיצה העומדת מחליה הוי מחיצה לכולי עלמא כדאיתא נעירונין (ט"ו.) וכה"נ נמי נצורת הפתח כמ"ש השנו"י ח"נ סימן ד' ורק נלחי כתנו התוספות (ה':) דאפילו למאן דאמר לחי מצוס מחיצה מכל מקום היכר קנת נעינן ולחי הנולט ד' אמות נידון מצוס מנוי לית ליה הכירא כלל כיון דלאו נסס לחי הוקנע אנל נצורת הפתח דהוי מחיצה נמורה לית נעי הכירא כלל דהוי מחיצה מעליא והילכך אפילו הקנים רחנים ד' אמות כשר וכמ"ש נת' נית לפרים חת"ת סימן כ"ת, ואפשר נריך נירור אחיך הדין אם הצורת הפתח נעשה נצניל דנר אחר כגון שנעשה נצניל טעלעגראף או נצניל ענלות האלעקטערי מי מהני כהאי גוונא להחיר טלטול נצנת דאולי י"ל דהיכא דנעשה נכוונה לדנר אחר נרע מחיצה וצורת הפתח העומדת מחליה, ואפשר לא נעשה נכוונה מיוחדת נצניל דנר אחר, ליזה דנר מה שאין כן נזה דנעשה נכוונה מיוחדת נצניל דנר אחר, וכנר דנרו נזה האחרונים.

ענף א'

ואמינא למיפשט מהא דקיימא לן דנעילן קורה ע"ג מנוי נמי נעילן אי יתידות נינהו כותלי המנוי להעלה משוכים לתוך מהמנוי והניח הקורה על גגיהן פסול משום דנעילן שיניח קורה דוקא על כותלי המנוי וכמ"ש נטוש"ע סימן שמ"ג סעיף י"ד וכתב שם הש"ך והח"ר דלפ"ז נעל יתידות נקרקע סתוך לכותלי המנוי נזה ומזה מנחון והניח הקורה עליהן כשר מטעם לחי הרי דמוכח נהה דגם לחי העשוי נכוונה לשם דגר אחר נמי הוי לחי ולפ"ז על גג דנת מינה מחריג נה טפי כמ"ש הר"ן פ"ד דר"ה כהאי גוונא גבי תקיעת שופר דכל נת מינה מחריג טפי כדאמרינן ריש זנחים, ולפ"ז כיון דלחי נעי הכירת קנת לפילו למאן דאמר לחי משום מחיצה לפ"ז כן י"ל דלחי העשוי נשניל להניח עליו קורה ליכת ניה משום כוונה לגדר אחר כיון דשניהם נעי הכירת.

וסרה מהר נזה קושיות המשנה נרורה שהנאתי נעוף מ' נסיתן ט"ו שהקשה דלמה לת כתנו העו"ש והח"ר דכשר נמי משום גורת הפתח דאית ניה, ולהאמור אתי שפיר דנאמת לגורת הפתח פסול משום דנעשה לגדר אחר דגורת הפתח הוא משום מחיצה ולת נעי ניה הכירת כלל וקורה הוא רק משום הכירת ולפ"ז כן גורת הפתח וקורה הוי שני ענינים והיכת דכיון לקורה לת מכשר תו לגורת הפתח דכיון לגדר ונת מינה מחריג טפי מה שאין כן ללתי שפיר כשר דנשניהם נעי הכירת והילכך לפ"ז כיון לקורה לת הוי כתכוון לגדר אחר וכשר נמי משום לתי, ואפשר להניח רחיה לזה מדנרי התוספות נפרק קמת דעירובין (י"ת.) ד"ה תיפכת תאי דרניו תם הקשה מאי מינית ליה להגמרת אי מהניא גורת הפתח נגונא מכ' אחה והת גורת הפתה הוי קנה מכאן וקנה מכאן ונקנה על גגיהן לפ כן דל קנה על גגיהן ליתכשר נקנה דמכאן ומכאן דהוי כלתי משהו, ונקשה ניישל הת רניו תם ס"ל כרנת דלתי העומד מתילו לת הוי לתי והם כן נכוון לגורת הפתח פסול ללתי דהרי נתכוון לגדר אחר ודלתי לת נרע מלתי העומד מתילו, ואולם להאמור אתי שפיר דכשר כתנו ריש סימן הקודם דלפ על גג דקיימא לן לגורת הפתח לת נעי הכירת כלל זהו רק לפום מאי דקיימא לן כרוב הפוסקים דלתי העומד מתילו הוי לתי דלתי מחיצה לפ כן לפ על גג דלהאי מאן דאמר ס"ל דלתי נעי הכירת כלל לגל לרניו תם דס"ל דקיימא לן כרנת דלתי העומד מתילו לת הוי לתי ונעינן נלתי הכירת טונת דלתי לינו מחיצה לפ כן י"ל דס"ל לגורת הפתח דעדיף מלתי מכל מקום נעי הכירת נתקנת ולהכי רניו תם לת תוקי התינעית דתיירי נקלים העומדים מחמורי הכותל דס"ל דכהאי גוונא נם לגורת הפתח פסול לגורת הפתח מאי נעי הכירת נתקנת ולפ כן לפ"ז שפיר י"ל לרניו תם לטעמו דלתי נעשתו לגורת הפתח דלתי נפסל ללתי לפ על גג דכיון לענין לגדר אחר, ולדידן לגורת הפתח ולתי שניהם נעי הכירת לת הוי כתכוון לגדר אחר, ולדידן לגורת הפתח פסול לגורת הפתח דכיון דלכתי נעי הכירת לת נעי הכירת מידי שפיר י"ל נטעמת דהעו"ש והח"ר דס"ל לפ כיון לקורה פסול לגורת הפתח משום דקורה וגורת הפתח הוי שני ענינים ונכוונתו לקורה פסול לגורת הפתח דלפ על גג דגורת הפתח העומדת מתילה כשר נתכוין לגדר אחר נרע.

(ב) איברא דלפ"ז לתי לתי מתליט דגר זה נטעמת דהעו"ש והח"ר דלפ כן היה להם לפרש ולנאר דעתם ולהשמיענו הלי מידוש להדיא לגורת הפתח פסול ולכן לפ"ז לנעות יסוד להלכה על סתימת דנריהם ונודאי לינה לתיר נכוונת דנריהם כמש"כ נפ"ת הקונס דלינה נפ"ת היכת דהקורה הוא נין הקנים דפסול לגורת הפתח כדנרי הנ"ת נשם התו"ז ורק דלפ"ז כשר משום גורת הפתח ולפ"ז לתי הוי הגורת הפתח כדין היה כשר גם מטעם גורת הפתח ולפ"ז על גג שנעשה נכוונת הכשר לקורה.

נבי קנין דנעי כוונה לכולי עלמת ועודר נגבסי הגר וקסנר שהוא שלו לת קנה ומינו פלונתת נין הרתשונים ז"ל נדין נומה פלטרין נגבסי הגר וגת לתר והעמיד להן דלתות עיין נטור תו"ת סימן ער"ה דהרמ"ה סונר תם הלנים היו של גר לפ על פי שהגניהם רתשון רתשון לת קנתם כיון שלת כיוון לקנותם תלת על ידי גניו, ונזה לת קנתם הילכך נתרת קנה הכל ורניו ישעיה והרת"ם סנרי דקנתם נהגנהה לפ על פי שלת כיוון לקנתם תז, ומהרי"ט נרתשונות סימן ק"י תמה על סנרת הרמ"ה דלין לך תידוש נדול מזה שהנוטה הזה ידע שהם נכסי הגר ומתעסק היה לזכות הוחיל ולת היה נדעתו לזכות נלנניס תלת על ידי הגנין לת קנה כלום הת לת דמי לעודר נגבסי הגר וכסנור שהם שלו דלת נתכוונו כלל לזכות לגמרי תנל זה מתעסק נזכיה הוא עיין שם, ולפ כן הכי נמי וכ"ש הוא נזה גבי גורת הפתח דגם נעומד מתילו מהניא תם כן הוא מתעסק נהכשר טלטול תלת שרנה זיועיל לו מנד קורה לו מנד גורת הפתח ורק שלת נעשה ההכשר כדין פסיטת דהלתיים לת נתנטלו ומהני מטעם לתי היכת דלתי מהני.

ויתכן לי"ש טענת מהרי"ט על הרמ"ה דהנה נפרק קמת דנ"ת נתתיתין דרתה לת התניתה ונפל עליה כור דתמרינן נגמרת כיון דנפל נלי דעתיה דנפילה ניתת לית דליקני נדי לתיקני לית דליקני, וכתב הגמוק"י וז"ל כיון דתקנת תכמים היא שומעין לו נאומר לי לפני נתקנת תכמים כגון זו ע"ש, ומשמע דהיכת דתיכת קנין מן התורה קונה לפ על נג דלת ניתת לית לקנות נקניט, וכן כתוב נשט"ת, והניח דהרשנ"ת תולק, ולפ"ז דאית ליה מעובר נגבסי הגר וסנור שהן שלו דלת קני, ולפום דנרי מהרי"ט הנ"ל סרה רתיית הרשנ"ת דשתי עובר נגבסי הגר וסנור שהן שלו דלת נתכוון לשום זכיה כלל מה שלין כן היכת דמתעסק נזכיה כמו נרתה לת המניתה ונפל עליה כור ורק דהתם הוי קנין ד' לתות דהוי דרנן ולהאמור לי לפני נתקנת תכמים כגון זו שומעין לו לגגל לת נקנין דתורייתת כהאי נוונא היכת דמתעסק נזכיה, ולפי"ז יש לי"ש דנרי הרמ"ה ד"ל דס"ל דקנין הגנהה הוא רק מדרנן וכמ"ש הר"ן נפרק קמת דקדושין (כ"ו.) נתתיתין דכספים שיש להם להריות וז"ל ועיקר תקנתת נתזיכה הוא שלת לגגל לתמור רנן דתקני ליה הגנהה ומסירה משום דכיון שמסרה ליה לו הגניהה ודלי סיולימה משם ויכילנה לניתו לכו', וכן כתב התני"ט נקרית ספר פ"ת מתכירה דהגנהה הוא קנין דרנן ונקנין דרנן היכי דליתו רוצה לקנות ניה ודלי לת קנה לת על גג דמתעסק נזכיה הוא וכמו דלתמרינן כיון דנפל נלי דעתיה כו', ורניו ישעיה והרת"ם ז"ל ול"ל לו דס"ל דקנין הגנהה ומסירה הוא דלתוריית וכמ"ש נתשונ נתיות ע"נ סע"ק ל"ד גהגנהה לו דס"ל כמ"ש נטו"ת שם נשם הרת"ה ז"ל דלת קיימא לן כהאי תירוצא דגלי דעתיה כו', והיינו משום דהיכת דמתעסק נזכיה נם נקנין דרנן קונה נלי כוונת קנין, ועיין נימה (לט.) נמילת מים ומתן לחניכו דרב שנת ס"ל כרנלי התמלת ולפ"ז רש"י זהו משום דס"ל המנניה מניחה לחניכו לת קנה חניכו והילכך קנה המנניה, ונתוספות הקשו דלין סנרת שיקנה המנניה נלת מתכוון, ולהאמור י"ל דר"ש ס"ל דנם כהאי נוונא מיקרי מתעסק נזכיה ולפ כן כ"ש נני גורת הפתח דלת מניחו נש"ם דנעי כוונה נעשייתו פסיטת דלפ עשה הכשר קורה ולפ מועיל מטעם דנעי קורה ע"נ כתלים תכתי מהני משום גורת הפתח והיכת דעשה גורת הפתח ולת נעשה כדין פסיטת דהלתיים לת נתנטלו ומהני מטעם לתי היכת דלתי מהני.

ויתכן לי"ש טענת מהרי"ט על הרמ"ה דהנה נפרק קמת דנ"ת נתתיתין דרתה לת התניתה ונפל עליה כור דתמרינן נגמרת כיון דנפל נלי דעתיה דנפילה ניתת לית דליקני נדי לתיקני לית דליקני, וכתב הגמוק"י וז"ל כיון דתקנת תכמים היא שומעין לו נאומר לי לפני נתקנת תכמים כגון זו ע"ש, ומשמע דהיכת דתיכת קנין מן התורה קונה לפ על נג דלת ניתת לית לקנות נקניט, וכן כתוב נשט"ת, והניח דהרשנ"ת תולק, ולפ"ז דאית ליה מעובר נגבסי הגר וסנור שהן שלו דלת נתכוון לשום זכיה כלל מה שלין כן היכת דמתעסק נזכיה כמו נרתה לת התניתה ונפל עליה כור ורק דהתם הוי קנין ד' לתות דהוי דרנן ולהאמור לי לפני נתקנת תכמים כגון זו שומעין לו לגגל לת נקנין דתורייתת כהאי נוונא היכת דמתעסק נזכיה, ולפי"ז יש לי"ש דנרי הרמ"ה ד"ל דס"ל דקנין הגנהה הוא רק מדרנן וכמ"ש הר"ן נפרק קמת דקדושין (כ"ו.) נתתיתין דכספים שיש להם להריות וז"ל ועיקר תקנתת נתזיכה הוא שלת לגגל לתמור רנן דתקני ליה הגנהה ומסירה משום דכיון שמסרה ליה לו הגניהה ודלי סיולימה משם ויכילנה לניתו לכו', וכן כתב התני"ט נקרית ספר פ"ת מתכירה דהגנהה הוא קנין דרנן ונקנין דרנן היכי דליתו רוצה לקנות ניה ודלי לת קנה לת על גג דמתעסק נזכיה הוא וכמו דלתמרינן כיון דנפל נלי דעתיה כו', ורניו ישעיה והרת"ם ז"ל ול"ל לו דס"ל דקנין הגנהה ומסירה הוא דלתוריית וכמ"ש נתשונ נתיות ע"נ סע"ק ל"ד גהגנהה לו דס"ל כמ"ש נטו"ת שם נשם הרת"ה ז"ל דלת קיימא לן כהאי תירוצא דגלי דעתיה כו', והיינו משום דהיכת דמתעסק נזכיה נם נקנין דרנן קונה נלי כוונת קנין, ועיין נימה (לט.) נמילת מים ומתן לחניכו דרב שנת ס"ל כרנלי התמלת ולפ"ז רש"י זהו משום דס"ל המנניה מניחה לחניכו לת קנה חניכו והילכך קנה המנניה, ונתוספות הקשו דלין סנרת שיקנה המנניה נלת מתכוון, ולהאמור י"ל דר"ש ס"ל דנם כהאי נוונא מיקרי מתעסק נזכיה ולפ כן כ"ש נני גורת הפתח דלת מניחו נש"ם דנעי כוונה נעשייתו פסיטת דלפ עשה הכשר קורה ולפ מועיל מטעם דנעי קורה ע"נ כתלים תכתי מהני משום גורת הפתח והיכת דעשה גורת הפתח ולת נעשה כדין פסיטת דהלתיים לת נתנטלו ומהני מטעם לתי היכת דלתי מהני.

(ג) ומעתה כיון דנת מינה מחריג נה כ"ש היכת דכיון גורת הפתח לגדר אחר לתול פסיטת דלינו פוסל ולפ"ז למיתר דנכתלי נוונת הוי כלינו מתעסק נזכיה כלל לגרע קנין דהת נתת גורת הפתח לת נעי כוונה ונם נעתד מתילו כשר ורק דלגן נתים למכפסליה משום שנעשה נכוונה לגדר אחר ולפ כן כיון דלפילו לפ נעשה למנה דנת מינה לינו מחריג, כ"ש היכת דנעשה נכוונה לגדר אחר לתול, ונזה לתיית נסוכה (י"ט.) דמפרש שלת פסל היונת מן הסוכה קנים היונתים לתורי סוכה ונדלהכת אם שלג דפנות וגישור סוכה ונלתה מרובה מתמתה, ופריך הגמרת לי הכי מאי לתיתרת ומשני מהו דתיתת הולל ונגות עגידי ולגרתי לת עגידי לתת לת קתשתע לן ופירש"י לגרתי לת עגידי דופן לתנעי זה לת לכך נעשה ונם שגגדדין תחילתן לשם סוכה הפניתת נעשה כו', והקשו התוספות דמתניתין שמעינן לה דכשר דקתני וכן תגר המוקפת הכסדרת דלפ לין מן הכותל לסיכוך ד' לתות כשירה לף על גג

דמחיצות נית לתו לנרתי עניני כדתמרינן סס (י"ז.) ולהתמר סרה קושיות התוספות ותתי שפיר שיטת רש"י דטונת קמשמע לן דתי ממחניתין הוי תחיצת דוקא התם דמחיצת נית הוא ענין חול ללת שייך נית כוונה סמכינן עלה שפיר לנרתי נמי, אבל היכא דהכותל נעשה מעיקרא לשם מנוה ולנ"ש הרי נעי נסוכה עשיה לשמה ופסלי סוכה ישנה ותפילו לנית הלל דתכשירין גם סוכה ישנה מכל מקום ונוה תינו דומה לדנר חול וכוונה הוא ענין חשוב נתנוה תפילו לתתן דתתר מנות ת"ל כוונה וכ"ש לתתן דתתר מנ"כ, והוי תחיצת דנסוכה דהוי מנוה נזה שפיר תתרינן דהתחיצות לנוחי עניני ולנרתי לת עניני קמשמע לן דנס נסוכה כשר נמי נס לנרתי, ועיין נרחי"ש סס סימן ל"ה שכתב וז"ל וקמשמע לן לף על נב דלנוחי עבידי לנרתי לת עניני כשירה עכ"ל, ומשמע תפילו ידעינן נוחי שלת עשתו תלת לנוחי מכל מקום כשר, ונק"ל (תוס קל"ג) כתב דרהיטת דשטעתין לת משמע הכי לף דקת סלקת דעתך למיתר הכי וקמשמע לן לנרתי נמי עניני, ולע"ד לשון הגמרת מהו דתימת הוחיל ולנוחי עניני הכא תתי ליכת משמע ודתי כהרת"ש דנחתת נעשה רק לנוחי ולת לנרתי דשם לת כן הו"ל למימר מה"ד לנוחי עניני כו' והוי מתפרש שפיר דקס"ד לנוחי עניני קמשמע לן דנס לנרתי עניני, אבל מדקאתר הוחיל ולנוחי עניני כו' משמע דנחתת כן הוא רק דהנמרת קמשמע לן דנס נכתתי נוטת כשר, (ועיין ס' שנהל"ק השלם סימן של"ו שכתוב שם מהו דתימת הכי לתחיצות לנוחי עניני כו', משמע קצת דסובר כהק"ל דהא השמיט תלת הוחיל, ותולי היה לו נירסת אתרת אבל לפום נירסתינו נוטה יותר לומר דלת כהק"ל, ועיין פר"ת שכתב מהו דתימת הכי דפנות הוחיל ולנוחי עניני לנרתי לת עניני פסילה קמשמע לן כיון דלשם לל נעלמת עניניו כשירה עכ"ל, וכן הוא נרי"ן, ודקשה כיון דהתחילו נדפנות שם כן מה ענין לל זנה הא נדפנות לת נעינן שישמש לשם לל ורק נסכך נעי שיהיה לצל דהא לת קיימת לן כרי יהיה נפרק קמת דסוכה (ז':), ועיין ט"ז סימן תרל"ו, והתוספות דהזכירו לל ניחת דלהתוספות תידוש' דעולת רק מסכך דלת ידעינן מתחניתין דנמתניתין הרי הסכך הניח נכוונה למה שהיה נרך, ועולת קמשמע לן דנס נסכך כשר כהתי נוונת דדפנות דלת נעשו לנרתי, אבל לפום פר"ת ור"ן דהתחילו נדפנות משמע דמפרש כרש"י דהידוש' דעולת הוא נדפנות ודשה הא דסיימו מלל, דמשמע דחידוש' דעולת הוא נסכך וכתוספות, ונראה לי דס"ל כרש"י דנחתת ליכת דנוחי ולנרתי מתפרש יפה טפי על הדפנות ורק משום קושיות התוס' ל"ל דעולת הוסיף מתחניתין דנס נסכך כשר לף על פי שלת נעשה לזו הסוכה ודשה לשם לתה הוונרך כלל הנמרת לומר ליכת דמתפרש על הדפנות ומתתי לת סני נחידוש' דסכך לתוך שלת על כרתך דתדת הוא דנשניל הדפנות דלת הוי לנרתי הוי מחיצת דהסכך פסול ולת הוי עשוי לצל קמשמע לן דמכל מקום כשר הוא, והנ"מ סימן תרל"ת כתב דהטור סונר כתוספות ותינו מוכרת עיין שם), ועיין ריטנ"ת ופ"י מש"כ לי"צ' קושיות התוספות, ומלת תמיהני על הק"נ שם שכתב דמוכרת לומר דלת פליגי תמורתי תדעולת משום דלת פליגי דתתניתין תנר המוקפת תכסדרה, ומה זו הוכתה והלת על כרתך דתיכת חידוש' נדנרי שלת דשם לת כן מתי קמשמע לן, ונירושלמי שם פ"ת דסוכה הלכה ת' ונפרק קמת דעירונין הלכה ט' דקתמר סוף סכך תינו מניל נסוכה משום דלת נעשה לכך, ולהפ"ת היינו סוף סכך היונת מהסוכה תחורי הקנים משום דלת נעשה לתנתן לסוכה ותטו פליג על מתניתין, וע"ש כדנרי הריטנ"ת תו כתש"כ נפ"ד לתרן קושיות התוספות וכתש"כ נסימן ש"נ נשנת ר' נזיטת הירושלמי ותתנם נם לעולת דמכשיר לף על נב דלת נעשה לנרתי מכל מקום תכתי ליכת רתיה מזה להכשיר נסוכה טורת הפתח נדופן שליטת היכת דנעשה הטורת הפתח לדנר תתר דהת עולת תיירי נתתילה שליתה, ונזה שפיר הוי מחילה נם לנרתי ולף על נב דלת נעשה נשניל זה. ועיין מנ"ת סימן תרל"ת סעק"נ דתפילו על ידי לטוד הוי מחילה נם לנרתי, חה מוכרת דהת נתכסדרה שיש לה פיתין תודה רנל, וכן הוא להדיה נרש"י סס (ש"ט.) ד"ה דמחיצות דלטוד נפתות מני כמחילה סתומה היא, ונננה פלטה קולתסו דהקרנן נתנאל שהניה נמנ"ת ד"ל ולת על ידי לטוד עיין שם, אבל תכתי תין רתיה דמחילה דטורת הפתח הוי נתי כסתום לנמרי כמו לטוד, ותולי דמחילה דטורת הפתח הוי כמו מחילת פי תקרה יורד וסותם דאתרין נה דרך לנוחי הוית מחילה ולת לנרתי.

(ד) **ומדברי** הירושלמי נראה דטורת הפתח הנעשה לדנר אחר הוא פסול דנרסינן סס נירושלמי אתר ר' נא נר ממל טטרפליות שנכרכים (כן הוא נסוכה וכן הניה הק"ע ופ"ת נעירונין) אסור לטלטל תחתיהן מפני שהן סוף תקרה ותין סוף תקרה מניל משום פיתה אתר ר' פנחס אתת עונדי קומי ר' ירמיה נאחרנא עמודים ועליהם אחרנא פנטליות והתיר לטלטל משום פיתה ר' נון ורבנן נעון קומי ר' זעירה פיתה מהו שתניל נסוכה אתר נון פיתה מנלת נסוכה סוף סכך מהו שיניל נסוכה ת"ל תין סוף סכך מניל נסוכה מה נין זה לזה, זה נעשה לכך וזה תינו נעשה לכך (כן הוא נסוכה ונכלתים וכן הניה הק"ע ופ"ת נעירונין) אתר ר' תנהו כל תילן מילת ענין משא ותתן הא להורות אסור מה אם סוכה הקלה לת אתר אסור שנת התמורה לת כל שכן, ופי' הק"ע טטרפליות שנכרכים הן קורות העולתים תן הנניתים הנדולים שנכרכים ומונחים על ד' עמודים העומדים לפני הניח אסור לטלטל תחתיהן משנת שאלו קורות העולתים תיכם עשוים להיות מחילה לחון, אלת שהן סוף תקרת הניח ותין כמחילה ותפילו כפיתה דהוא טורת הפתח לת תשיב, ונהת דהני פנטליות פי' הק"ע הן נדולים נדולים ומינעית ליה די מהני משום דתפילו כנתי תינן הסונים ור' ירמיה התיר תפילו נהני נדולים, ותולם הפ"ת מפרש דהתי ותין סוף תקרה מניל משום פיתה זהו קושית ולת נניתותת כפי הק"ע אלת דמקשה דנהי דהני קורות העולתים מכותלי הנתים תין להם דין קורה מפני שהן סוף תקרה ולת נעשו להיתר קורה אבל תיכת ליהני משום טורת הפתח והיינו משום דטורת הפתח לת נעי הכירת וכת"ש נסימן כ"ז, והניח הירושלמי דר' פנחס אתר אתת עונדת קומי ר' ירמיה נד' עמודים ועליהן ד' פנטליות כתו פסי קורה והתיר לטלטל תהתיהן משום טורת הפתח ונש"ך הניח נשם הנליון דפי' פנטליות פינולין של קנים התחוחים מעמוד לתנירו וכ"פ הר"ת פילדת נתוספת כלליס, והקשה דתין נראה דהשתא נתי מהני מלתעלה כדתני לעיל נגרייתא כ"ש דקנים מהני, ולע"ד לת קשיא תידי חדא די"ל דהני פינולין של קנים ר"ל הזחורות המתפללין מהלתן והתיר נהני פינולים התחוחים ונעתיד להניחו וכתו נעונדת דר' יהושע נגרתא דלן (ש"ת:) דתקה זחורה תחילה לתילן ותם כן לפום שיטת התק"ת שהנלתי נסימן ש"ת הרי כיונת קמשמע לן דלף דמסתמא קיו שם עוד זחורות קטנים והוי כעין פיתה אתת אחתי זה נכנס וזה יוצא ותפילו הכי התיר דנטורת הפתח תינו פוסל פתחי אחתי כלל, ותולם תפילו תם נתת דנס נטורת הפתח פוסל פיתחי אחתי וע"כ דתיירי דהתת הזחורה התחוחה דהוי נתקים קנה העליון לת היו זחורות יוצאין תידי תלת דהזחורות היו יוצאין נצדדים התחרים ולת תתת הזחורה התחוחה וכת"ש שם, הנה תכתי ליכת הכת תידוש' דס"ל דתיירי דלת הניח הכת נכוונה תידי ולת דתי לנתי דקתני נגרייתא דתהני הניח הנתי נכוונה לעשות טורת הפתח אבל נהני פינולין של קנים התחוחים מעמוד לתנירו תיירי דהוה לת הניחם נכוונה תידי לשם טורת הפתח ורק מעלתן היו מתוחים מעמוד לתנירו וכעין פסי קורה וסוף תקרה להפ"ת ומכל מקום מהני נמי לטורת הפתח ותתי שפיר דהוי תידוש טפי תנתי ותתר כך קתמר הירושלמי פיתה מהו שתניל נסוכה היינו תי מהני טורת הפתח להיות נתצ דופן לסוכה ותתר להן שתלת, סוף סכך תהו, פי' הק"ע סוף סכך שתוכת על נני עמודים שהסכך נשען עליו מהו שיניל נסוכה דלהוי כתתילה והוי"ל כטורת הפתח דהת תוכת על ד' עמודים ומסיק דתינו מניל משום דסוף סכך נרע תפיתה דנעשית לכך דליהוי תחילה נתקום שהית שתדת לטל סוף סכך לת נעשה לשם תחילה למטה תלת לסכך למעלה והילכך תינו מניל ונהת דתתר ר' תנהו הפ"ת פירש דכל תילן מילת דתתרן לעיל נסוף תקרה לענין שנת לת תתרו תלת דרך משא ותתן נדנר, אבל להורות היתר למעשה אסור דקי"ו מה אם סוכה הקלה לת תומר סוף סכך תסור שנת התמורה לת כל שכן, ולע"ד לכאורה הוא תנוחנם מתד דהת לת תניתו מי שהתיר סוף תקרה לענין שנת רק שונדת דר' ירמיה ותם כן התיר יתתר ר' תנהו דשם רק דרך משא ותתן והת ר' ירמיה הורה כן למעשה נעונדת דתתת לקתיה, ונראה לי"צ דהן מתת דתעיקרת הניח

הירושלמי

הירושלמי שנדמ דר' ירמיה דצורת הפתח לית נעי הכירת מידי ולחזק הקושיא שהקשה ולין סוף תקרה מגיל משום פיזה דמקשה דנהי דסוף תקרה ליתו מועיל משום קורה משום דנעי הכירת נקורה, אבל מכתי יועיל משום צורת הפתח והניח שנדמ דר' ירמיה דנפטלים של קנים המתוחים נטנע מעמוד לעמוד התיר משום צורת הפתח ולק על נג דליכת הכירת לצורת הפתח לית נעי הכירת והכי נמי נסוף תקרה כשמניעין סוף תקרה של זה לסוף תקרה של זה, ותולם לנסוף דמסיק הירושלמי דסוף סכך ליתו מגיל משום דלית נעשה לכך וכפי פירוש הפ"ת דלית נעשה לחצחון לסוכה אלא למנפנים ואם כן לפ"ז הרי תו ליכת רחיה מעונדת דר' ירמיה להת דסוף תקרה דנשונדת דר' ירמיה אף על נג דהיו מתוחים נטנע ולית הכיחם נכוונה לצורת הפתח מכל מקום הרי לית הכיחם נכוונה לדבר אחר כלל, ולכן שפיר התיר לטלטל נהם משום פיזה דצורת הפתח לית נעי הכירת מידי אבל סוף תקרה דהתקרה הונחה למנפנים ולית לחצחון שפיר ליתו עולה לצורת הפתח משום דהוי כמו סוף סכך לסוכה ואחי שפיר, והקו"ע פי' הא דאמר ר' אנהו כל תילין מילייתא לעינן מיסג ומיתן הא להורות לסור זהה קאי אדלעיל אפיזה דהוא צורת הפתח, וכן הוא נפי' רניהו חננאל, וכמ"ש לעיל נסיתן ו' והייתו דקאמר כל תילין מילייתא שהקילו נצורת הפתח נשנת הוא רק לחצח ואתן אבל למעשה אסור דמה נסוכה הקלה לית התירו צורת הפתח רק נדופן הנ' אף על פי שהוא פרוץ מרוכה עה"ע כ"ם נשנת החמורה דליתו מהני צורת הפתח נפרוץ מרוכה רק מרוח אחת והעולה מזה דנין להק"ע ונין להפ"ת שיטת הירושלמי דצורת הפתח ליתו מהני להתיר היכא דנעשה לדבר אחר דלהפ"ת מסקנת הירושלמי דלמעשה אסור להורות נסוף תקרה שיגיל משום צורת הפתח כיון דלא נעשה לכך, ולהק"ע דמפרש הא דר' אנהו לעינן צורת הפתח נד' רוחות הרי להק"ע עונדא דר' ירמיה ליתו ענין לסוף תקרה והא דאין סוף תקרה מגיל משום פיזה הוא נניחותא דאפילו כפיזה לית חציג וכמו דאין סוף סכך מגיל נסוכה משום דלא נעשה לכך.

ברם נמ"ק נסוכה כתב לי"ש שיטת המרדכי והגמ"י נשם ראנ"ה דמ"ל דאם הקנה והטפת מגיע לסכך אין נריך קנה על נניהן והמג"א הקשה מהירושלמי הנ"ל דמפרש דסוף סכך ליתו מגיל משום דלא נעשה לכך ותי הב"ח דהירושלמי מיירי להתיר הסוכה אבל אין לה מחיצות אלא צורת הפתח מד' רוחות אבל נרוחות אחד נם סוף סכך מגיל ואם כן לפ"ז הכי נמי נסוף תקרה דמגיל נרוחות אחד אף על נג דלא נעשה לכך.

ענף ג'

(ה) ולדידי קשה לי נזה דהרי הר"ן נפרק קמת דסוכה (ז'.) עמד על התקירה אי צורת הפתח מתיר נשתי דפנות של סוכה להשלים שיעור דופן ומסיק דנזה דופן סוכה מתיר מדופן שנת דאם אתה אומר דדופן סוכה כדופן שנת לענין צורת הפתח אם כן מאי קולא דדופן שלישית הרי נכל הדפנות צורת הפתח הוא מתיר והראנ"ה נאמת ס"ל לצורת הפתח מתיר נם נשתי דפנות של סוכה נמקום דופן והכא נדופן שלישית מיירי שהעמיד הקנה נאמצע הכותל רחוק מן הטפח רק ד' טפחים, עיין מרדכי והגמ"י פ"ד דסוכה, ותחייבי על רנותינו דלמה לית הזכירו נזה הירושלמי דמפרש אמר ר' זעירה דפיזה מגלת נסוכה והכין הוא מסקנת הירושלמי לפום פי הפ"ת דר' אנהו קאי על סוף תקרה ולא על פיזה ואם כן ליכא נזה פלוגתא כלל, ונם לפי' הק"ע דר' אנהו קאי על פיזה לאסור להורות כן הרי מפרש דזהו רק נדי רוחות אבל מרוח אחת מותר צורת הפתח נסוכה.

ואפשר לומר דהירושלמי נפיזה דסוכה מיירי רק נדופן שלישית וכמו שהנין המג"א נסימן תר"ל דלא כהב"ח והירושלמי מגיל לטעמו דקאמר שם מה טעמון דרנן (דס"ל שלישית אפילו טפח) סכות סכות סכות הרי שלש אחד למעלן ושתים למטן והשלישית ומדנריהן מה טעמא דר"ש (דס"ל רניעית טפח) סכת סכת סכות אלא הרי מדנע אחת למעלן ושלש למטן והרניעית מדנריהן הרי דס"ל להירושלמי דהאי טפח הוא מדרנן אלא כשיטת התוספות (ז':) דהטפח הוא דאורייתא, ועיין בירושלמי פרק לולב הגזול סוף הלכה אי נגליון הש"ס שם דאיכא נזה פלוגתא בירושלמי וסתמא דירושלמי ס"ל דהוי דרנן ולכן נדופן שלישית שפיר ס"ל להירושלמי דמהני צורת הפתח אבל נאיכך שתי דפנות שפיר י"ל דאינו מהני צורת הפתח דנעינן מחיצות כהילכתן ומחיצת סוכה אינו כמחיצת שנת דסוכה חמיר נזה משנת והכי נמי נשלישית לדידן דס"ל דהטפח הוא דאורייתא לית מהניא צורת הפתח להתיר נמקום דופן, וכדנרי הר"ן ומחילת אחי שפיר דהראנ"ה לית הניא רחיה מהירושלמי משום דהירושלמי לטעמו ומיירי רק נדופן שלישית דהוי מסתפק אם הוי טפח דרנן עשאוהו כמחיצות דאורייתא דסוכה דלא מהני נהו צורת הפתח דכל דתקון רנן כעין דאורייתא תקון לו דלא החמירו נדופן שלישית דרנן טפי ממחיצת דאורייתא דשנת דמהני נהו צורת הפתח.

ועוד אחיצ לאפילו אם נימא דהירושלמי סובר דמהניא צורת הפתח נם נמחיצת דאורייתא דסוכה מכל מקום מהירושלמי ליכא רחיה מידי ד"ל דאיכא לטעמו דאמר אם מעיקרא נסוגית, דפיזה לינה מגלת עד שתהא מנופפת מד' רוחותיה ולפי' הפ"ת היינו שנשתיירו ניפופין סמוכין לקרקע אלא שאין נהן עשרה להיות נחשנין למחיצה נהא הוא דמהני צורת הפתח שלמעלה ואם כן י"ל להכי ס"ל דצורת הפתח כזה מהני נם נסוכה מה שאין כן צורת הפתח דיכא ניפופין מלמטה שפיר י"ל דליתו מהני נסוכה ואכני כתנאי נסימן י"ג לפרש הא דקאמר נירושלמי דנעי נתהא מנופפת מד' רוחותיה דהירושלמי אזיל לטעמו דס"ל דנעי נית ונן נית ואם כן הרי אין קיימת לן דלא נעי נית, עיין נרמ"ב פרק קמת דעירובין סימן י"ד ונש"ך הניח עליו נמש"כ להאלפס סתך על הירושלמי עיין שם, ונזה לפשר לי"ש קצת נם הקושיא של המג"א מהירושלמי על הראנ"ה ורמ"א הנ"ל דס"ל להירושלמי דההוויר נסוף סכך ליתו מגיל משום דלא נעשה לכך ותי הב"ח דהירושלמי מיירי להתיר הסוכה משום דלא נעשה לכך אבל אחיצ לכתחילה אסור לכתחילה לעשות סכך שאין לה מחיצות אלא צורת הפתח מד' רוחות אבל נרות אחד נם סוף סכך מגיל ואם כן לפ"ז הכי נמי נסוף תקרה דמגיל נרות אחד אף על נג דלא נעשה לכך.

ענף ג'

(ה) ולדידי קשה לי נזה דהרי הר"ן נפרק קמת דסוכה (ז'.) עמד על התקירה אי צורת הפתח מתיר נשתי דפנות של סוכה להשלים שיעור דופן ומסיק דנזה דופן סוכה מתיר מדופן שנת דאם אתה אומר דדופן סוכה כדופן שנת לענין צורת הפתח אם כן מאי קולא דדופן שלישית הרי נכל הדפנות צורת הפתח הוא מתיר והראנ"ה נאמת ס"ל לצורת הפתח מתיר נם נשתי דפנות של סוכה נמקום דופן והכא נדופן שלישית מיירי שהעמיד הקנה נאמצע הכותל רחוק מן הטפח רק ד' טפחים, עיין מרדכי והגמ"י פ"ד דסוכה, ותחייבי על רנותינו דלמה לית הזכירו נזה הירושלמי דמפרש אמר ר' זעירה דפיזה מגלת נסוכה והכין הוא מסקנת הירושלמי לפום פי הפ"ת דר' אנהו קאי על סוף תקרה ולא על פיזה ואם כן ליכא נזה פלוגתא כלל, ונם לפי' הק"ע דר' אנהו קאי על פיזה לאסור להורות כן הרי מפרש דזהו רק נדי רוחות אבל מרוח אחת מותר צורת הפתח נסוכה.

ואפשר לומר דהירושלמי נפיזה דסוכה מיירי רק נדופן שלישית וכמו שהנין המג"א נסימן תר"ל דלא כהב"ח והירושלמי מגיל לטעמו דקאמר שם מה טעמון דרנן (דס"ל שלישית אפילו טפח) סכות סכות סכות הרי שלש אחד למעלן ושתים למטן והשלישית ומדנריהן מה טעמא דר"ש (דס"ל רניעית טפח) סכת סכת סכות אלא הרי מדנע אחת למעלן ושלש למטן והרניעית מדנריהן הרי דס"ל להירושלמי דהאי טפח הוא מדרנן אלא כשיטת התוספות (ז':) דהטפח הוא דאורייתא, ועיין בירושלמי פרק לולב הגזול סוף הלכה אי נגליון הש"ס שם דאיכא נזה פלוגתא בירושלמי וסתמא דירושלמי ס"ל דהוי דרנן ולכן נדופן שלישית שפיר ס"ל להירושלמי דמהני צורת הפתח אבל נאיכך שתי דפנות שפיר י"ל דאינו מהני צורת הפתח דנעינן מחיצות כהילכתן ומחיצת סוכה אינו כמחיצת שנת דסוכה חמיר נזה משנת והכי נמי נשלישית לדידן דס"ל דהטפח הוא דאורייתא לית מהניא צורת הפתח להתיר נמקום דופן, וכדנרי הר"ן ומחילת אחי שפיר דהראנ"ה לית הניא רחיה מהירושלמי משום דהירושלמי לטעמו ומיירי רק נדופן שלישית דהוי מסתפק אם הוי טפח דרנן עשאוהו כמחיצות דאורייתא דסוכה דלא מהני נהו צורת הפתח דכל דתקון רנן כעין דאורייתא תקון לו דלא החמירו נדופן שלישית דרנן טפי ממחיצת דאורייתא דשנת דמהני נהו צורת הפתח.

ועוד אחיצ לאפילו אם נימא דהירושלמי סובר דמהניא צורת הפתח נם נמחיצת דאורייתא דסוכה מכל מקום מהירושלמי ליכא רחיה מידי ד"ל דאיכא לטעמו דאמר אם מעיקרא נסוגית, דפיזה לינה מגלת עד שתהא מנופפת מד' רוחותיה ולפי' הפ"ת היינו שנשתיירו ניפופין סמוכין לקרקע אלא שאין נהן עשרה להיות נחשנין למחיצה נהא הוא דמהני צורת הפתח שלמעלה ואם כן י"ל להכי ס"ל דצורת הפתח כזה מהני נם נסוכה מה שאין כן צורת הפתח דיכא ניפופין מלמטה שפיר י"ל דליתו מהני נסוכה ואכני כתנאי נסימן י"ג לפרש הא דקאמר נירושלמי דנעי נתהא מנופפת מד' רוחותיה דהירושלמי אזיל לטעמו דס"ל דנעי נית ונן נית ואם כן הרי אין קיימת לן דלא נעי נית, עיין נרמ"ב פרק קמת דעירובין סימן י"ד ונש"ך הניח עליו נמש"כ להאלפס סתך על הירושלמי עיין שם, ונזה לפשר לי"ש קצת נם הקושיא של המג"א מהירושלמי על הראנ"ה ורמ"א הנ"ל דס"ל להירושלמי דההוויר נסוף סכך ליתו מגיל משום דלא נעשה לכך ותי הב"ח דהירושלמי מיירי להתיר הסוכה משום דלא נעשה לכך אבל אחיצ לכתחילה אסור לכתחילה לעשות סכך שאין לה מחיצות אלא צורת הפתח מד' רוחות אבל נרות אחד נם סוף סכך מגיל, וי"ש לדחות.

ועוד יתכן נטעמא דהר"ן והראנ"ה דלא הזכירו הירושלמי נדין סוף תקרה דמצלת נסוכה לתחרי דמעיקרא מיירי הסוגית נירושלמי נדין סוף תקרה מי מגיל משום פיזה ולהק"ע קאמר נניחותא דאין סוף תקרה מגיל משום פיזה דאפילו כפיזה לית חציג משום דלא נעשה לכך ולכא הכירת נזה מידי ומינעית ליה תו פיזה מהו היינו נכהאי גוונא דהקרירתינו שנעשה לצורת הפתח לתחילה לגד אחר זה עדיף מסוף תקרה דלא נעשה נזה התקוס לשום מחילה כלל מה שאין כן הכא והיינו דמינעית ליה לי לתרוצי לצורת הפתח דהוי כמחילה נתורה דמהני נם לנרחי כתו לנוד ל"ש שמצלת וסוף סכך ליתו מגיל ופריך שפיר מה נין זה להא דלכאורה אניהן נעשו לדבר אחר. ומצי דפיזה נעשית לכך לדופן ולמחילה אלא שנעשית לנוחי מה שאין כן סוף סכך לית נעשית לדופן ולמחילה כלל אלא לסכך נעלמא ולפי"ז הירושלמי ליתו מיירי מנוף הדין לי לצורת הפתח מהניא נסוכה כתו נשנת רק דמיירי נתקוס דמהני נדופן שלישית לו כדנרי הר"ן לו כדנרי הראנ"ה לי מהניא נזה היכא דלצורת הפתח נעשה לגד אחר ולפי"ז יתפרש הא דאמר ר' אנהו כל תילין מילייתא לענין מיסג ומיתן הא להורות לאסור זה לקי על פיזה דסוכה דאסור להורות כן למעשה ואחר כך קאמר עוד מה אם סוכה קלה את אמר לאסור כ"ש שנת החמורה דאסור נכהאי גוונא, ומעתה לדנריהו ליכא נזה מומרת טפי מהשלה לפי פירוש הפ"ת דלהפ"ת דמפרש מימרת דר' אנהו דקאי לסוף תקרה דליתו מגיל משום צורת הפתח הרי לכתי י"ל דדוקא סוף תקרה דהוא כסוף סכך דלא נעשה לתחילה כלל אבל נתקוס הזה אנב היכא דנעשה לתחילה רק דנעשה לנוחי שרי נצורת הפתח נם לנרחי, ולדנריהו נם זה לאסור לצורת הפתח ליתו אלא כמו מחילת פי תקרה יורד וסותם דלתרוייהו דרך לנוחי היא מחילה ולא לנרחי ולפום פי' זה הדרת קושיות התפ"ת על הראנ"ה ורמ"א הנ"ל מהירושלמי הנ"ל נדין סוף סכך.

(ו) והשמ"ב כתב די"ל דהירושלמי פריך לאחי אין הסכך חציג כצורת הפתח ע"ג דאין נריך לינע להם ואחני דנרי הגמי"י הם נגדו דסיים שם אנל דעת רניהו התחר שאין נריכין לינע, ולפום דנרי הפת"ב הרי י"ל

ז"ל דגם הרלב"ח ס"ל דא"י ליגע ורק הכא משום דהסכך לת נעשה לכך הוצרך לומר שאם שני הקנים מניעים לסכך כו', וגם נ"ז קשה להפמ"ג דאם כן נצטרך לפרש הא דאמר נירושלמי דסוף תקרה לימו מגיל משום פיאה (לפום פי הפ"מ) בזמת מקו"ו דסוכה הכל כשאין הקנים שהנדדים נוגעים בסוף תקרה העליון והוא נגד סתימת הצנרים, וגם מלי פריך ואין סוף תקרה מגיל משום פיאה ומניח מעונדת דרי ירמיה נאחרנעה עמודים ועליהם ד' פלטליות והיינו משום פיאה הא ז"ל דהתם היו נוגעים נוקי, ומה גם לדבריהו לעיל נסיתין י"ג דהא דסוף תקרה מיירי דליכא קנים כלל רק דכותלי הבית עולים מקום קנים אם כן הרי ע"כ דליתא לפי הפמ"ג נהא דסוף סכך דהא אם כן ליכא ק"ו מסוכה לסוף תקרה דסוף סכך הוא נאין נוגעים וסוף תקרה הוא נוגעים הכתלים להתקרה.

ואיברא דלדרכינו זה דהכותלים הוא נמקום קנים אם כן ז"ל דקושיות התפ"א מעיקרא לת קשיא מידי דנירושלמי מיירי כל הסוגיא בלי קנים מהנדדים כלל, ונזה תמרו דסוף סכך לינו מגיל משום דלא נעשה לכך דהא לת נעשה מידי נשניל גורת הפתח לת מהנדדים ולת נשניל הקנה העליון ולינו דומה לפיאה דאפילו אם לת העמיד קנים מהנדדים וסתך על הכתלים מכל מקום הרי עשה קנה העליון לכך לתגל נסוף סכך הרי לת נעשה לכך מידי לתגל היכא דהעמיד קנים מהנדדים נזה שפיר כתב הרלב"ח דסוף סכך מגיל והסכך הוא נמקום קנה העליון דאף על גב דהעליון לת נעשה לכך לתגל מן הנדדים הרי עשאם לכך, ותולם קושיות התפ"א הוא לפום שיטת הרמ"א דהכתלים לינם עולים נמקום קנים ואם כן גם הא דסוף סכך נירושלמי מיירי שהעמיד קנים מהנדדים ושפיר הקשה מהירושלמי ודברי הפמ"ג נשאר מעל.

ומש"כ נשם הפ"ר דנסוכה דעלמא נגל לין מתיר הסכך מה שאין כן סכך דסוכה שמתיר לסוכה מהני נמי לגורת פתח,

לע"ד גם כן לת נהירא דוקי פשטות הירושלמי נרצה מיירי נכל סוכה שיהיו ואפילו היכא דעשה לותה מתקילה לשם סוכה ולת דוקא נסוכה דעלמא העשויה לגל וגם דברי הרלב"ח דשתמן נאחרו ודלי מיירי נכל סוכה ואפילו נסוכת נענ"ך ולתו דוקא מסכך דסוכה דעשאה לשם סוכה.

ומהוורתא כתב"כ נביאור הגר"א ז"ל דס"ל להרלב"ח ורמ"א דנמרא דילן פליג על הירושלמי מדאמרי' נפ"ק דעירובין דוקא נפתחי שיחלי ולת מזגי נשלא נעשו, ועוד הא נמתניתין כולי עלמא לת פליגי וגורת הפתח לכולי עלמא משום מחיצה ע"ש, ומעתה דגם סוף סכך מגיל ואף על גב דלא נעשה לשם מחיצה כלל רק לסכך למעלה, אם כן כ"ש היכא דנעשה לגולי דהוי מחיצה גם לגרלי דגורת הפתח הוי מחיצה, ומחיצה כולי עלמא לת פליגי דמהני גם לגרלי.

(ז) **והמבי"ט** נח"ת (סימן מ"ת) פסק נפרדס שהיה מוקף מגד נחד נסיעות מכותלי נתים לחתי מחיצות הנתים שנעשו לנתים לשם דירה להתיר הפרדס על ידי מחיצות אלו אפילו למונה להם ונגנת ורדים הספרדי לתור"ת כלל ג' (סימן כ"נ) כתב דהא דרחנה עירובין (כ"ד.) היא תנריתה דאף על פי שהקיפוה הנתים סניף סניף לת מהני לה קירות הנתים שעשוין לדירה להתיר הרחנה והטעם דהיקף כותלים אלו נעשו לשם נתים ולת נעשו לשם רחנה ולת יועילו כותלי הנתים לרחנה ולקרפף רק כשיפתח פתח תחילה ואחר כך יקיף דכיון שפתח תחילה לרחנה לו לקרפף נלי מדעתיה דיתת ליה נניה ונקרפף להשתמש נהן לשם דירה ומתוך כותלי הנתים משמשים גם לדירת הקרפף ונאחת דזו דרחנה היא רחיה שאין עליה תשונה והרב המגי"ט מייתי רחיה למילתיה מדין מנוי סתום שנתים וחצירות פתוחות לתוכו והיתר מנוי זה כותלי ומחיצותיו הם כותלי הנית והחצירות הפתוחות לו ולת נעשו אלו הכותלים אלת לתוכן והוא החנר והנתים ואפילו הכי נחשנות כמחיצות למנוי כר', ולע"ד אין הנדון דומה לרחיה שהמנוי יש לו הקף והשוחה לנתים ולחצירות והנך השוה שנהם שהם עשויים לדירה וגם רשות הרנים שוה להם שעשוי לנוח ולפוש נה הרנים ומקומות אלו מותר לטלטל נהם על ידי עירוב מה שאין כן נניה וקרפף דאף היתיר נשלו אסור לטלטל נהם חון לד"ת ולכן דין הוא שכותלי הנתים והחצירות שנעשו למה שלפנים מהם שיועילו להתיר נם לחונה להם להתיר המנוי שנם המנוי עשוי לפוש ולנוח נו, לחנם כותלי הנתים לינו נדין שיועילו לניה ולקרפף כיון שעניהם חלוק מענין הנתים שהנגה והקרפף לינם עשויים לשם דירה רק לחויר לו לשמור מה שנתוכו עכ"ד, והנה המג"א נסימן שכ"א סעק"ה הניא דנרי המגי"ט להלכה וכתב דכן משמע מפירש"י נשנת דאפדנא נעירובין (כ"ה:) דאיתא התם ההוא נוסתנא דהוה סמיך לנודא דאפדנא נפל לגויתא נרייתא דאפדנא סנר רנ ניני למימר לסמוך לנודא נוויתא דא"ל רנ פפי הך מחיצות לגולי ענידן לגרלי לת ענידן ופירש"י דהוה סמיך לנודא דאפדנא והנודא דאפדנא היתה לו לחת ממחיצותיו ועל שם ההוא נודא שהיה נו פתח פתוח לנד הפרדס הוקף הפרדס דהוי מוקף לדירה וכשנפל גויתא נרייתא דאפדנא רצה רנ ניני לסמוך על מחיצות הפניתיות של הנית שהם יהיו מחיצות לפרדס וא"ל רנ פפי להכך מחיצות לגולי ענידן לגרלי לת ענידן והיינו משום דהמחיצות הפניתיים שנעשו לגולי היה להם מניצה הכותל החיצון הילכך לף על גב דכל זמן היותם קיימים מכתי הנוסתנא לת היתה פרוצה למקום החשוב לרשות הרנים לנל היקף דירה על ידם מיהא ליתא ננוסתנא דהוה יותר מניח סתים לנל מחיצות הרחצונות של האפדנא לף על גב דנעשו לגולי להאפדנא מכל מקום כיון דעומדים מנחון לחריצן דהוה כותל נם לגרלי והוה הנוסתנא מוקף לדירה על ידם וזהו כדעת המגי"ט מהא דרחנה רחיה עגומה והנגת ורדים הניא רחיה כנגד המגי"ט מהא דרחנה וכתב דהא דרחנה היא רחיה שאין עליה תשונה ורלוי לנו לגרר תזה רחיה היא הנכונה ועם מי הנדך.

ולמען דעת נרור ומשפט נדק נעתיק לנון המגי"ט לשר עליו לנן דנין וז"ל פרדס ל' נדול לשר הוא מוקף מנד אחד נסינוד מכותלי נתים לו להרנעים נתים וכולם פתוחות לתוכו נחלונות ונאחר היקף הפרדס הוא מחומת העיר וכל שיהיה התר לטלטל נכולו (ר"ל הדין זה לכמה שיהיה נדלו מותר לטלטל נכולו) אפילו שהוא נדול יותר מי"ו ס"מ אפילו הא אפילו אלת הוקף לדירה אם פרץ יותר מעשרה לחות ונגתם והקיפם לשם דירה מותר לטלטל נכולה וכמ"ש הרמנ"ם ז"ל פי"ו וכתב הרב המ"א שהיה נדעתו לעשות מחטו נית דירה כו' ואלו כותלי לשר אם הקף ומחיצה לפרדס זו הוקפו לדירת הנתים ומחצנות הקף דירה גם לחון להן שהוא הפרדס לף על פי שלת נעשו אלת מחיצה לתוכן ולת לחונה להן אפילו הכי כיון שנוף הכתלים נעשו וננגו לשם דירה ומשמשים לדירה חציני מחיצות לדירה גם לחונה להן ורחיה מחטו סתום שנתים. וחצירות פתוחות לתוכו והתר מנוי זה כותלי ומחיצותיו הן כותלן הנתים והחצירות הפתוחות לו ולת נעשו אלו הכותלים אלת לתוכן והוא החנר והנתים ואפילו הכי נחשנות כמחיצות למנוי ונלתי לו קורה מטלטלין נתוכו, ועדיפי מפרץ יותר על עשר ונדרה לשם דירה שתועיל כוונתו שחכוין לעשות מחטו נית דירה לף על פי שלת עשאה עדיין וכ"ש לת שהמחיצות כנר הן משמשות לדירה כי גם חונה להן תחצנה לדירה והרי פרלה זו שנדרה לשם דירה כשיעשה דירה ויבלים כוונתו כשינה הדירה חון לקרפף לו לפרדס ויפתח פתח נכותלו זה שנה הרי הכותל זה לינו משמש לשם אלת לנית שחון לקרפף ואפילו הכי נחשב לשם דירה וחונה לה שהוא הקרפף, וכן לם נגה הנית אלל כותל זה נפנים נקרפף הכותלים שנפנים הם כותל לקרפף לף על פי שאינם משמשים דירה אלא נפנים נגית, נחשנים גם כן כותל לחונה להן והוא הקרפף, ואם כן יש רחיה שכותל שעשה לדירה לנית לף לחונה לה נחשב לדירה, מפרץ יותר על עשר ונדרה, ומכותל מנוי כדאמרינן כו', גם חומת העיר נרחה דנחשנין הקף לדירה שהרי יכולים לנטות נית אלל החומה ויהיו חומת העיר כותל לנית וזכר לדנר כי ניתה נקיר החומה ואם כן יכולים לטלטל נפרדס ואינם נריכים לשכור רשות מן הנוי נעל הפרדס דלינו חוסר אלא מקום שיש לו דירה כמו שחנר אלל עירוב נריכין לעשות כל הנתים שיש להם חלון לנחת מחטו עכ"ל.

(ח) **ויש** לתמוה על הגנת ורדים למה זכר רק רלי' אחת מדנרי המגי"ט מהא דמנוי סתום ועליה דן דאיכא לאלק מחנוי עם נתים לקרפף אלא הוקף לדירה דפורץ נו פרצה יותר מעשר ונדרו לשם דירה ומעמידו על עשר הרי דנדירה לשם דירה תלית ואחר כך כשיעשה נו נית הרי יהיה הנדר הזה כותל חשמש למה שמפנים ומכל מקום יועיל למה שמנחון והנרחה לי לזהו משום דנהוקף לדירה מהו איכא פלוגתא נין הרחצונים ז"ל לרש"י ז"ל הכל תלוי נפתח דאם

בנה בית ופתח שם פתח ואחר כך הקיף זהו מוקף לדירה וכל היכא דאחר כך בנה בית ופתח שם פתח מיקרי שלא הוקף לדירה ולא תליא בכוונתו כלל דאפילו אם מכוין בשעת עשייתו ההיקף שאחר כך יבנה בית ויפתח שם פתח לא מהני והוי היקף ולבסוף פתח וכן מפורש בחידושי הרשב״א והריטב״א (כ״ו.) בד״ה אותביה רבינא, ואולם דעת האלפס והרמב״ם ז״ל וכן מפורש בפי׳ רבינו חננאל ז״ל דכוונה מהני בזה דהיכא דנגדר לשם דירה אף על גב דאחר כך עשה הבית ופתח נמי מהניא ולפי זה הא דקאמר גבי קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה דפורץ בו פרצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר הרי שפיר יתכן שעושה תקנתא זו בשעה אשר עוד לא בנה שם בית כלל וכ״ש דלא עשה עוד שם פתח ומכל מקום יהיה הא׳ תקנתא תיקון מעליא דיגדור לשם דירה והיינו דמפרש בהדיא בפיו או יגלה דעתו דעושה ההיקף לשם דירה, ומעתה הרי מבואר הוא דהמנ״ט הולך בדבריו לפום שיטת הרמב״ם וסייעתו והביא דברי הה״מ דהיקף לדירה הוא שהיה בדעתו לעשות ממנו בית דירה ואם כן לפום שיטה זו שפיר איכא ראיה מהא דפורץ בו פרצה יותר מעשר וגודרו לשם דירה דמהני ואף על גב דכשיעשה דירה וישלים כוונתו הרי כשיעשה הדירה חוץ לקרפף או לפרדס ויפתח פתח בכותלו זה שעשה הרי גם אז יהיה הכותל הזה משמש לבית שחוץ לקרפף ואפילו הכי נחשב לשם דירה ומונה לה שהוא הקרפף והכי נמי בכל כותלי הבית דמהני הכתלים גם לחוץ לאחשביניהו לקרפף מוקף לדירה אבל לפום שיטת רש״י וסייעתו דכוונה לשם דירה לא מהני מידי והא דפורץ בו פרצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר דמהני איירי דעכשיו כבר בנה בית ופתח שם פתח ורק דלא מהני הא׳ בית ופתח משום דהוקף מקודם והוי הוקף ולבסוף פתח להכי פורץ בו פרצה יותר מעשר דפוסל כל ההיקף מטעם פירצה ואחר כך גודרו ומעמידו על עשר דהוי פתח והך גדירה מועילא הוי לאחרי אשר כבר בנה שם בית ופתח שם פתח והוי פתח ולבסוף הוקף ואם כן לפי זה הרי שפיר י״ל דכותלי הבית דעשוים לגואי למה שבפנים אינם מהני מידי למה שמבחוץ והכא הרי אין ההיתר כלל מגד כותלי הבית אלא מטעם הגדר שנעשה אחר כך דהוי פתח ולבסוף הוקף, והגנת ורדים אזיל לפום שיטת רש״י דתליא בפתח ולבסוף הוקף והכי קיימא לן בשו״ע כמ״ש הפמ״ג סימן שנ״ח במשבצות סעק״ג ולא נשאר רק הראיה ממנוי סתום ולהכי חילק הגנת ורדים כמו שחילק.

ולהמבואר דלדעת האלפס והרמב״ם לא סגי לן בהאי חילוקא דהגנת ורדים דהא להאלפס והרמב״ם איכא גם ראיה מהא דקרפף שלא הוקף לשם דירה דקאמר פורץ בו פרצה יותר מעשר וגודרו ואם כן הרי הוא קדוש מוטל להבין איך האלפס והרמב״ם מפרשי להא דרחבה, ואמנם הרי הסוגיא אתי שפיר לשיטתם דהסוגיא איירי אהיכא דההיקף היה סתמא גם בלי גילוי דעת שמקיף לדירה וקא משמע לן דכיון דעשה פתח מתחילה מהני גם היקף סתמא וכן כתב התורת חיים דקא משמע לן רב נחמן דאם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו אף על גב שלא גילה דעתו ולא פירש שהוא מקיף רחבה אדעתא דתשמיש דירה ואפילו הכי מהניא דפתח מתירו דאמרינן דההיקף הוא לשם דירה.

ומעתה ליכא שום דחיה לדעת המנ״ט מהא דרחבה דאטו ברחבה לא היה שום היקף וגדר רק כותלי הבתים לחוד הרי ודאי פשטות הסוגיא משמע דהיה שם גדר והיקף זולת כותלי הבתים (ולקמן נדבר משיטת הראב״ד) ואם כן מה נכך דכותלי הבתים שעשויים לדירה לצד פנים מועילים להיות היקף לדירה גם לצד חוץ הרי בכותלי הבתים לחוד הנה עוד הרחבה אינה מוקפת כולה ונשארת פרוצה וצריכה עוד להיקף וגדר והיכא דליכא פתח בהבתים הנה מה שמקיף עוד בסתמא ולא פירש ולא גילה דעתו שהוא מקיף את הרחבה אדעתא דתשמיש דירה לא הוי ההיקף לשם דירה אם כן מה מהני הא דיפתח פתח בסוף הרי הוי הוקף ולבסוף פתח.

(ט) ברם כיון דבאנו לזה אם כן לכאורה סרה גם ראיית המג״א לפסק המנ״ט מפירש״י בההוא בוסתנא דהוה סמיך לאבודא דאפדנא דאף על גב דכל זמן שהיו מחיצות הראשונות קיימות הוה הבוסתנא מקרי מוקף לדירה מכל מקום אין מזה ראיה דהוה אמרינן דכותלי האפדנא מהניא גם לבראי די״ל דבאמת מגד כותלי האפדנא לא היה שם ההכשר רק מגד האפדנא שהיא דירה והיה בה פתח פתוח לגד פרדס להכי אחר כך דהקיפו הפרדס הוי אותו היקף מיקרי מוקף לדירה ובהך היקף היה ההיתר דאפילו אם נימא דכותלי הבית דנעשים לגואי אינם מועילים לבראי מכל מקום כיון דבלי ההיקף היה עוד הבוסתנא פרוצה דהאפדנא היתה רק אחת ממחיצותיו אם כן הרי ההיקף התירה דעל ידי ההיקף נעשית הבוסתנא מוקף לדירה אבל כותלי האפדנא שלגד הבוסתנא לא הועילו מאומה, ואמנם הא ליתא דהא בהא דאמר רב פפי דאין לסמוך אגודא גוויאתא משום דלגואי עבידי לבראי לא עבידי פירש״י ובהי דפרצה ליכא היקף דירה מיהא ליתא בפרדס ואם נימא דעיקר התירא דבוסתנא שנעשה מוקף לדירה לא היה על ידי כותלי האפדנא רק מגד שארי היקף כותלי הבוסתנא אם כן הרי אין לחוש עתה כשנפל כותל התיצון דכיון דפרצה ליכא ונשאר עוד אפדנא אם כן למה לן דוקא כותל התיצון דאפדנא הלא ההכשר של הבוסתנא שנעשה מוקף לדירה היה על ידי כותלים שלא נפלו והם עדנה קיימים אלא ודאי דלרש״י איירי דעיקר ההכשר של ההיקף לדירה דבוסתנא היה רק על ידי כותל האפדנא שהיתה אחת ממחיצותיו וכותל זה היתה מוקפת לדירה גם לבראי ושאר הכותלים של הבוסתנא לא היו עושים לה היקף לדירה כלל וכן מפורש בחידושי הריטב״א וקמה ראיית המג״א ופסק המנ״ט שריר וקיים לא מיבעיא לפום שיטת האלפס והרמב״ם ופר״ח בפירוש גודרו לשם דירה אלא אפילו לפום שיטת רש״י וסייעתו דלא תליא בכוונה דהרי רש״י בעצמו נמי ס״ל דהכותלים של הבית הוי מוקף לדירה גם לבראי והתוספות דפליגי על רש״י ומפרשי עובדא דאפדנא באופן אחר לא פליגי על רש״י בסברא זו דמחיצות הבית הוי מחיצות לפרדס כמ״ש הפמ״ג וראיה לזה דהא פי׳ התוספות הוא פר״ח כמ״ש הרא״ש וכ״ה בפר״ח שזכינו לאורו ורבינו חננאל ס״ל כהאלפס בפי׳ גודרו לשם דירה דבכוונה תליא מילתא ומוכח מהא דגודרו לשם דירה דכותלי הבית מהני גם לחוץ אפילו לקרפף.

ענף ד׳

(י) עוד רגע אתך אדבר בזה הנה בררנו דאיכא פלוגתא בין הראשונים ז״ל בפירוש הוקף לדירה האלפס והרמב״ם ופר״ח ס״ל דתליא בכוונה לשם דירה ולא בעינן שיהיה הפתח מעיקרא רק היכא דמקיף סתמא ושיטת רש״י והרשב״א דלא תליא בכוונה כלל רק בפתח ולבסוף הוקף, וכן דעת השו״ע, והנה המג״א שם בסימן שנ״ח סעק״ה אחרי שהביא דברי המנ״ט וחיזק שיטתו וכתב דכן משמע מפירש״י בעובדא דאפדנא סיים המג״א וכתב ודוקא שפתח ולבסוף הוקף עכ״ל, ולדברינו זהו למאי דסיים בשיטת רש״י דס״ל גם כן דכותלי הבית מועילים גם לבראי לכן הוסיף דלרש״י הוא דוקא בפתח ולבסוף הוקף משום דלרש״י לא תליא בכוונה מידי, ואולם המנ״ט בעצמו הרי איהו אזיל בשיטת האלפס והרמב״ם דתליא בכוונה ואיכא לאשכוחי הוקף לדירה אליביה גם אם לא היה פתח ובנסוף הוקף היכא דנגדר והקיף אדעתא שיהיה שם תשמיש דירה דבזה סגי ואפשר דלהכי כתב זה המג״א משום דאנן דגררינן בתר פסקי השו״ע הרי אין לנו לדינא בוודא אחרינא רק בפתח ולבסוף הוקף משום דהשו״ע סובר דלא תליא בכוונה כלל וכמ״ש לעיל דהשו״ע פסק כהרשב״א בזה.

וראוי לבאר דיש כאן שיטה שלישית והוא שיטת הראב״ד דמפרש להא דרחבה דמיירי שעשה כל אחד ביתו סביב ונשארה רחבה בינתיים דהו״ל לגואי עבידן לבראי לא עבידן אבל רחבה שנעשו כתליה לצרכיה אינה מוקפת לדירה והריטב״א כתב דאין זה מחוור, ולע״ד רואה אנכי מקור גדול לשיטה זו מהא דתנן במתניתין דריש עושין פסין דרבי יהודה ס״ל דפסי ביראות אינו מתיר רק עד בית סאתים אמרו לו חכמים לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף (שאין הקיפן לדירה) אבל אם היה דיר או סהר או מוקצה או חצר אפילו בית חמשת כורין אפילו בית עשרה כורין מותר והיינו משום דכל אלו הקיפן לדירה הרי דמוקצה דהוא רחבה שאחורי הבתים כפירש רש״י הוא מוקף לדירה וקשה מהא דרחבה דאמר רב כהנא דאין מטלטלין בה אלא בד׳ אמות ולהראב״ד ניחא דרחבה דרב כהנא איירי דהמחיצות נעשית מאיליה והילכך בכה״ג היכא דהוא יותר מבית סאתים אסור ומתניתין איירי במוקצה שנעשה כתליה לצרכיה וחילוק

זה

זה מקור מקומו טהור נירוזלמי שם הלכה ה' דעל הא דקתני בתוספתא הכותל והתילן וחיטות קנים (היינו מחיצות קנים) ניהוזין משום דיומד קתני נירוזלמי עלו מחיליהן מטלטלין נהן עד בית סאתים. עשתן ניד מטלטלין נהן אפילו כור אפילו כורים ע"כ. הרי מפורש חילוק זה וס"ל להרמב"ד דזהו גם כן החילוק בין רחבה למוקצה דמתניתין, ומעתה יתפרש כל הסוגיא דרחבה הכל היכא דהוי המחיצות מחילה ונזה נעיון דוקא פתח ולנסוף הוקף דלף על פי דהמחיצות נעשו מחילה מהני נכהאי גוונא ואם הוקף ולנסוף פתח לא מהני אבל היכא דעשה המחיצות נידים מהני גם נהוקף ולנסוף פתח דכיון דעשה המחיצה נידים אמרינן דעשאה גם לחדעתא דישתמש נה לשם דירה.

והריטב"א שכתב דאין זה מחוור נראה דטעמו כמפורש נתירוצי הרשנ"ל שהניח גם כן דנרי הרמב"ד וכתב גם כן זהו לימו מחוור דהא לא דמיא חלא לעיר חדשה דאין מודדין לה מחומתה כדאיתא לקמן (כ"ו.) ועיר חדשה הא מיפרשא נגרייתא דהיינו שהוקפה ולנסוף יש לה על פי שנעשית חומתה כדי למלותה נפנים נפנים נתחים ואפילו הכי הוקפה ולנסוף יש מקריא ואין מודדין לה חלא מיבינתא עכ"ל. וכפי סנטון זה נקט שהא דעיר חדשה גם לשיטת הרמב"ם וסייעתו דהא הוקפה ולנסוף יש מקריא לף על פי שנעשית חומתה כדי למלותה נפנים נפנים והרי דכוותה לשם דירה לא מהניא, ואולם הדנר פשוט, דהוקפה ולנסוף יש לחפשר לפרש דמיירי נסתתת וכמו יש ולנסוף הוקפה דמיירי גם להרמב"ם נסתתת נלי כוותה לשם דירה דהא נכהאי גוונא מהני לכו"ע היכא דיש מקום ואתי שפיר להרמב"ם וסייעתו, נרם להרמב"ד הרי לכתורה אין לנו עלה אחרת רק לפרש הסוגיא דעיר חדשה דמיירי נמחיצות דמחילה וזה אינו נתמה, אינרא דנירסת רבינו הגנלל ז"ל שם להיפך דחדשה היא ויש ולנסוף הוקפה ויש שהוקפה ולנסוף יש וכן הוא נירוזלמי פ' כיצד מעברין (הל ז') ר זעירא נשם רב חסדא נה נתים ואח"כ נה חומה זו היא חדשה נה חומה ואח"כ עה נתים זו היא ישנה ופר"ח דכיון דחומה נתי"נה תחילה כל נין שנוין נפנים סמוכין על החומה שהיא מחילה החיצונה והאי נמי כהוקף ולנסוף יש דמי דהא נניינא דאיתנני נהדין נוסחתא הרי סתיכי להו לנדר דנוסחתא וכי עבד ר"ה קנה קנה נהאי גיסא דהוו נה זרעים שפיר עניד דניסא אחריתי לא נעיא מחילה דהא קיימי מחילה דנוסחתא דאינון חומה לכך נניינא דמתני לנוהי כתו חומת העיר ולפי זה נאחת הוקפה ולנסוף יש נה מהני כיון דהחומה נעשה נידי לחם ויש ולנסוף הוקפה לף דכ"ש הוא דהוי מוקף לדירה מכל מקום החומה טפלה לל הנתים ולענין מדידת התחומין או נתינת הקרפף מודדין מהנתים ועיין מרה"פ שם וי"ל דזהו שיטת הרמב"ד וש"ס.

(יא) ולפום שיטת הרמב"ם וכן לשיטת רש"י קשה מהא דמוקצה דמתניתין על הא דרחבה דרב כהנא והא ליכא למימר דמתניתין מיירי נפתח ולנסוף הוקף (עיין נרש"ם שם נפרק עושין פסין סימן ג') לשם כן קשה מאי עדיפותא דמוקצה ורחבה מקרפף והא נם נקרפף נכהאי גוונא הוי הוקף לדירה ותפשר לפום שיטת הרמב"ם וסייעתו מתניתין מיירי נסתתת וכגר נגה נית דירה ואחר כך הוקף הניגה והקרפף נסתתת ונזה תמרינן דנניגה וקרפף לא מהני סתתת נלי כוותה לשם דירה היכא דהוא יותר מנית סאתים ונדיר ושהר ומוקצה מהני סתתת נכהאי גוונא היכא דליכא כגר נית דירה וחהו פתח ולנסוף הוקף דרב נחמן נני רחבה דמיירי כשהקיף נסתתת כמ"ש התורת חיים כ"ל. ועיין רבינו יהונתן נמיירת לשמואל קרפף יותר מנית סאתים שלא הוקף לדירה וז"ל שהיו מחיצות עתידות מחיליהן מסעיפי ההרים ונקיקי הסלעים או שלא היתה כוונתו לדור נתוכו ולף על פי שאחר כך נגה דירה נתוכו ואמרינן לקמן הוקף שלא לדירה ולנסוף פתח מהניא כר' יוסי הוא שעשה בו פורן יותר מעשר ונודר ושותם לותו פרנה לשם דירה כר', והגה מנואר דרבינו יהונתן אזיל נשיטת החלפס והרמב"ם דנני נגדירה כוונה לשם דירה, ושאם למה הניא לשון רש"י שזה דמיירי הכא דאחרי ההיקף כגר נגה דירה והא לשיטת החלפס והרמב"ם מיירי דעוד לא נגגה הנית דירה ולהכי נעינן נגדירה הכוונה לשם דירה דאילו כגר נגה נית דירה הרי כשיפרון ויחזור ויגדור אינו צריך לכוס כוונה נגדירה החדשה דהא נכהאי גוונא נסתתת נמי אמרינן דהוי מוקף לדירה דהא נרחבה

נם כן מיירי נסתתת חלא ודאי דהקרפף שאני דנקרפף ונינה נם כשכנר נגגה נית דירה ואחר כך הוא מקיף מכל מקום נעי כוונה לשם דירה, והתור"ת השוה קרפף לרחבה לפוס שיטת הרמב"ם וסייעתו. ולע"ד מדנרי רבינו יהונתן נראה נדור דאיכא חילוק ניניהו כמש"כ.

ואמנם לכאתי קשה דנני עיר חדשה דקאמר הגמרא והאי נמי כהוקפה ולנסוף יש נגה דמי פירש"י והאי נמי הא פרשם הרי הוקף ימים רנים והך השומירה נעשה עכשיו והיקף הפרשם לאו לחדעתא דהך דירה הוא, ודמי כי הוקף ולנסוף יש עכ"ל. וקשה לתה הולרך רש"י לומר דהיקף הפרשם לאו לחדעתא דהך דירה הוא והא לרש"י לא תלית נכוונה כלל ומה זה דסיים רש"י ודמי כי הוקף ולנסוף יש פשיטא ופשיטא והלא זהו עיקרא דהוקף ולנסוף יש מתם דהוקף הפרשם ימים רנים קונם שנעשה השומירה ונריך עיון נדול, ומזה למדנו דנם לרש"י הוי כוונה ענין המועיל נהיקף לשם דירה ורק דהכא הקף הפרשם לאו לחדעתא דהך דירה הוא ודמי כי הוקף ולנסוף יש דעיר חדשה ולפי זה ל"ל דהא דפירש"י נתימרת דשמואל קרפף יותר מנית סאתים שלא הוקף לדירה דמיירי דכעת כגר נגה חלני דירה היינו משום דהנמרא קאמר סתתת ונודרו ומעמידו על עבר משמע דאי"ל שיגדור נפירוש לשם דירה ולהכי פירש"י דזהו מביב דכגר נגה שם דירה ואם כן לרש"י נם נקרפף מהני סתתת והדיא הקושיא מתניתין דמוקמה לרחבה דרב כהנא וי"ל דהאי סתתת היכא דפורן פרנה וחזר ונודר הוי קרוב למפרש דנודר לשם דירה ומכוון לכך דאם לא כן למה לו לפרון ולחזור ולתקן הנם אי לא משום היתר טלטול וכמ"ש התור"ת ולפי זה נם לרש"י יתכן לאוקמי מתניתין נסתתת היכא דפתח ואחר כך מקיף דנניגה וקרפף לא מהני רק היכא דהיה פורן מעיקרא ונרחבה מהני ואתי שפיר ודו"ק. ומדנרי הרשנ"ל והריטב"א והטוש"ע לא משמע הכי חלא דנפתח ואחר כך הוקף סתתת מהני נם לניגה ולקרפף דהוי נזה מוקף לדירה ולעד"ז כוש"כ.

ענף ה'

(יב) והמנ"א שם כתב דמשמע מתוספות (כ"ד:) דלורת הפתח מהני כמו מחילה נזה ונמחנית השקל כתב דלפי' רש"י מוכח דלא מהני לורת הפתח לעשותו על ידי זה מוקף לדירה מדהולרך רש"י לטעם מינו דמהני לנניל מהני נמי לרחבה, ואין זה מוכרח דל"ל דהולרך לזה משום דלא היה שם רוחב הנניל יותר מעשר לחות דכל כמה דסחים ליה לדירה לאו כלום הוא וכמ"ש רש"י שם נהא דמסיק אביי ליעניד לחי לפתחא דנניל דמהאי טעמא נרכינן למינו ורק דהתנ"א הניא דנרי התוספות דלהתוספות דכתבנו דנלורת הפתח לא נעינן מינו כלל שם כן מוכח שפיר דס"ל דלורת הפתח מהני לעשותו על ידי זה מוקף לדירה כמו מחילה אבל לרש"י אינו מוכרח דהא ל"ל דמטעם מינו הוא אבל מכל מקום שם זה אינו מוכרח לומר דלרש"י ודאי הוא דלא מהני לורת הפתח כדנרי המחנית השקל דהא ל"ל דרש"י מוקה זה וטעמא דמינו הולרך נגניל שלא היה רוחב הנניל יותר מעשר.

ובתשובת נטע זורק כתב דמתוספות נם כן אין רחיה לשיטת התוספות שם הוי נם כן הנניל של כרמים מוקף לדירה וכל חיסורו משום הך פרנה שפרץ נמלותה להרחבה ולענין זה מהני שפיר דלמרי סתימה על ידי לורת הפתח, ונאמת תמוה זה שיטת רש"י דלמה ליה מינו הא לשיטת רש"י נמי הוי נניל מוקף לדירה דהא דיורין היו נו אם לא דנאחר דלף שכולה מוקף לדירה הוא ס"ל לרש"י כיון דלורת הפתח לא מיקרי מוקף לדירה אם כן הך פרנת הנניל שחוסרת ונתקן על ידי לורת הפתח שלא מקרי מוקף לדירה עושה כל ההיקף כאילו מוקף, אנל זה נורכת דאם כן מה מינו חיכא הא לא הועיל הלורת הפתח נם לנניל ונריך עיון עכ"ל, ולע"ד לא קשיא מידי דלרש"י הרי הולרך למינו מחרי טעמי אי משום דהפרנה שלנד הרחבה לא היה יותר מעשר ומינו מהני על ידי היקף זה לדירה לעשות כל הרחבה מוקף לדירה ורק מטעם מינו אינון עלה כנ"ל, ועוד דכיון דעושה הלורת הפתח להכשיר הנניל אם כן אם אתה נא להתיר על ידי מחילה זו אל הרחבה הרי אתה לריך לומר דמהני נם לתנרתי ונמחנית פי תקרה יורד וסותם קיימת לן נסוכה (י"ט.) כרנא דכי תנמרה רחמנא למשה לנוד לחתית נמחילה העשויה לחלל

שלה לגמריה ולא לגד חוצה ומכל ליה דנורת הפתח עדיף מזה מחיצת פי תקרה יורד וסותם ולהכי הוצרך רש"י לומר דמהני לרחבה מעשם מינו ואתי שפיר.

ומש"כ דמתוספות אין ראיה לא ידענא מאי סד הרי להתוספות הא דקאמר ליענין צורת הפתח אפותח דשניל הוא אינו לגד הרחבה אלא לגודל דהרחבה ואם כן הא להחוספות גבי צורת הפתח לא גרכינן לטעמא דמינו לכאורה הוא משום דהאי צורת הפתח להתוספות הוא כמו לרש"י במחיצה לגודל דהרחבה דמודה רש"י דלא בעי מינו דהחיתר הוא משום דהוי שניל כחוסף על הרחבה דניהוי שניל ורחבה חד ומחילא דחהוי הך מחיצה כאילו עגיד לה גרחבה יותר מעשר דהא גם כותלי השניל נוספים על הרחבה ואיכא יותר מעשר ואם כן הכי נמי להתוספות בצורת הפתח אפותח דשניל דנשלמת לרש"י דמפרש אפותח דשניל דהוי לגד הרחבה אם כן תו לא אפשר לומר דהוי כחוסף השניל על הרחבה דהא אדרבה מפרידו ממנו וזה ש"כ גרכינן לטעמא דמינו כמ"ש בחידושי הרשב"א אבל להתוספות דמפרש אפותח דשניל לגודל דהרחבה אם כן לא גרכינן בצורת הפתח אפותח דשניל למינו להתוספות כמו דלא גרכינן לרש"י במחיצה לגודל דהרחבה, ואולם בתוספות אם ד"ה ליענין מחיצה לגודל דהרחבה ונהוי שניל כחוסף על הרחבה ותיהוי שניל ורחבה חד ותיהוי הך מחיצה כאילו עגיין לה גרחבה, וגראה דהיה אם רוחב יותר מעשר ולכך ע"י המחיצה נחשב מוקף לדירה דאי נעשר נלאו הכי הוי סחום ועומד כו', ואם כן להתוספות לא מהני הא דעשה השניל מוסיף על הרחבה שיהיה סני גם גרוחב עשר משום דעכשיו יהיו גם כותלי השניל נוספים על הרחבה אלא דנעיגן שיהיה רוחב יותר מעשר ואם כן גראה להתוספות מיירי דגם פותח דשניל לגודל דהרחבה היה אם רחבו יותר מעשר ולפי זה ראיית המג"א גדורה מהתוספות דס"ל דצורת הפתח מהני לעשותו מוקף לדירה ע"י כאו מחיצה ואחד מהאי על הרג נשך שורק שכאן דהתוספות אין ראיה לכאיזה התוספות הוי גם כן השניל של כרמים מוקף לדירה וכל לישורו משום הך פרצה שנפרץ נחלוקה להרחבה ולענין זה מהני שפיר לגיהוי סחיצה על ידי צורת הפתח עכ"ד, כגראה דהנין דגם להתוספות עשה לצורת הפתח במקום הפרצה אגל הרחבה וזה שגגה גדולה כמפורש בדבריהם דעשה לגודל דהרחב וגם להתוספות היה אם רוחב יותר מעשר, וזה נדור.

ואיך שיהיה הנה להמבואר מדברי התוספות ליכא ראיה רק לצורת הפתח מהני לעשות מוקף לדירה לגמרי דהא להתוספות לצורת הפתח נעשה לחוכה של שניל ורחבה לעשותם לחד שיהיה השניל נוסף על הרחבה ואם כן אם לגבי מהני נזה צורת הפתח כאו מחיצה ליכא מהכא ראיה ולריכין לאו לדברי הראנ"ה ורמ"ה והגר"א נסיתין תר"ל דס"ל דסוף סכך מגיל ואף על גב דלא נעשה לכך לשום מחיצה אלא לסכך כ"ש היכא דנעשה למחיצה אלא פשיטא דמהני לגבי מעשה דצורת הפתח הוי מחיצה ומחיצה כולי עלמא לא פליגי, וכן גראה קצת מסחיכת דברי המג"א נסע"ק זה דאחר שהניח דברי המג"ט דכותלי הנחים חשיבי מוקף לדירה גם לאנשי הניח דחשמ נחוספות דצורת הפתח מהני נזה כאו מחיצה והייגו דאם כן אאו מעשיגו נאחר דגם צורת הפתח מהני גם לאנשי ונסיתין תר"ל דהקשה המג"א על הראנ"ה ורמ"ה זהו משום דהחם הסכך לא נעשה לשום מחיצה כלל אבל בצורת הפתח דנעשה לגובי מודה דמהני גם לגבי ואיך שיהיה נכוונת המג"א אבל להראנ"ה ורמ"ה והגר"א ודאי דמהני.

ואמנם להניח מדברי הראנ"ה ורמ"ה והגר"א ראיה ותקור להקל בכל צורת הפתח גם נחוטי טעלעגראף וחוטי האלעקטעריי קאשר נעשו לדבר אחר ולא נעשו לצורת הפתח כלל יש לדון, משום דליכא לחלק ולומר דשאני הא דהראנ"ה ורמ"ה, דהם מיירי היכא דהקנים שהגדדים הועמדו לשם זה ולא נשניל דבר אחר ונהא"ג שפיר ס"ל דלא איכפת לן אם הקנה העליון לא נעשה לשם מחיצה כלל ומשום דעיקר צורת הפתח הויין הקנים שהגדדים והילכך ליכא קפידא כל כך נקנה שלמעלה ומצטרף אפילו אם נעשה לדבר אחר ולא לשם מחיצה כלל מה שאין כן היכא דגם הקנים שהגדדים נעשו לדבר אחר ולא לשם מחיצה אפשר דליכא כאר, אחגם מדברי הגר"א סימן שס"ג משמע דלא כיחא ליה נסגרא זו לומר דהעיקר נצורת הפתח הם הקנים שהגדדים דאם לא כן לא הוי מכשיר צורת הפתח נגוה לתעלה מכ' והקנים שהגדדים שתך אל כותלי המבוי ואינם נראים נתוך כ' אמה לא מנפנים ולא מנחון והיבוי"ק פליג עליו נאחת מטעם זה עיין רסי' ט"ז הנאחי הדנרים וכחגנו דדעת הנ"מ עיקר וכ"ה דעת הנאון ר' אליהו מזרחי ז"ל.

ענף ו'

(יג) וגם הכא נראה עיקר לדינא דאין לחוש נחוטי טעלעגראף ועגלות האלעקטערי להא דנעשו נכוונה לדבר אחר ולא נעשו לצורת הפתח וכיון דאפילו את מינה אינה מחריב נה כ"ש היכא דכוון נצורת הפתח לדבר אחר דאול וכמ"ש לעיל ריש ענף ג' וכן פסק נחשובת נטע שורק חאי"ת סימן כ"ח דהשואל הניח תשובות אחרונים דמקילין ואחמירין והציג דאסתגר כמקילין דאין לחו מוכלין אזיק הכוונה רק נמלוה אבל מה שגין לכוונה נצורת הפתח ואין זה ערך מלוה לכן גם נעשו לענין אחר אינו מזיק וכדאות ראיה לקולא זה מחוספות (י"ת.) שמקשים הא צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן קנה על גגיהן ואאי מינעית ליה אי כשר לצורת הפתח גגוה מכ' הרי אין יוסכל דל קנה דעל גגיהן לחכשר נקנה מכאן ומכאן דהוי כלאי חשהו, וקשה כיון שעשאו לשם צורת הפתח אין ליהני חשוש לאי אף דלאי עומד מאילו כיון לענין אחר דנת מינה מחריב טפי אלא ע"כ כאו דלאי עומד מאילו כשר הה"ד נכוון לענין אחר ואלאי נשמע גם כן לצורת הפתח דחרוייהו חשוש מחילה וכשר נעומד מאילו הה"ד נכוון לענין אחר עוד ראיה מנענן קנה ונראשו טרסקל דהוי רשות היחיד לרינר"י אף שהטרסקל לאו לחחילת עשוי רק לשום חפנים נחוכה ואף רננן דפליגי על רינר"י לאו חן השם הוא זה אלא דס"ל דחחילה חלויה שנדיים נוקעים החחיה לאו מחילה היא ונפחות מג"ט לאדן חוסים רננן עיין שנת (ק"ת.) ונחוספות ד"ה וי"ן, וכן ראיה מעמוד נרשות הרנים נגוה עשרה ורחב ד' דהוי רשות היחיד חשוש נוד לסיכ מחילתא אף אלא נעשה כלל לשם מחילת מעולם, ולגאחי יש לסמוך על החקילין נזה כי המה רוב מנין ורוב ננין ומסתנר עכ"ל.

ולע"ד ראיותיו ליח נהו מעשה מידי דהראיה הראשונה כפי סגנונו הוא שנגה דקושיות התוספות הוא נשם רגיגו חס ואיהו פסק דלאי העומד מאילו פסול כרגא דלאי חשוש הכירא ועל כרחך חשוש דחתעסק נזכיה הוא וכחמ"כ נס"ד נענף א' והראיות שהניא מהא דנען קנה ונראשו טרסקל דטעמא הוא חשוש נוד אחית מחילתא ומהא דעמוד נרשות הרנים דהוא חשוש נוד לסיק מחילתא לע"ד אין ראיות כלל להא דצורת הפתח העשה לדבר אחר ולא נעשה לשום מחילה דהם שני דיעים מהלכה למעשה ואין מניאין ראיה מזה לזה, וכשם שאין מקשין מזה על זה, וכמ"ש נחידושי החאירי לשנת (ק"ת.) וז"ל מחילה חלויה מחרת נחים אגל לא נחורנה ר"ל שאם נפלו מחילות של חורנה מלמטה והם חלויות וקיימות מלמעלה אין לותן המחילות מחירות לטלטל נחורנה ושמא חאחר והלא נחסכת עירונין אחרו שמחילה מקורה לרגעה מחרת נחורנה אף על פי שיש נה נקיעת נדיים חירגו גדולי הדורות שפי תקרה ונוד אחית הם שני דיעים ואין מקשין מזו לזו וכו' עיין שם, והדגר נרור דה"ל אין להניח ראיה מזו לזו.

ואולם נזה דנרי הגטע שורק נכוונים דמילחא דחסחגרא הוא כהמקילין ונפרט אחר שהעיד לנו דהחם רוב מנין ורוב ננין, ואם גם לדגריגו נסימן ט"ז דקיימא לן הלכה כדנרי המיקל נעירוב נחחילות ואפילו נפוסקים.

והא דחגחות (ל"ג:) דאחר רג חסדא לכסדרא פטורה אן המזוזה אף על פי שיש לה פניחין חשוש לאחזוק חקרה הוא דעגידי והייגו דעשוי לאחזק התקרה אלא אפשר ולא לשום פחח ואם כן ה"ל צורת הפתח לענין שנת היכא דעשוין נשניל דבר אחר ולא לשום פחח ניחא דפסול לאו מיגי הוא דלכסדרא שאני דיוצא דנגין כזה עשוי לטיול ולקפנדריא והעיקר ננגין זה הוא התקרה ואין נזה שום איכות נית כלל דהא נפחחא דלקרקע אחרינן דחיגי נחזוזה ולהרא"ש והטור הייגו

פרוזה לנמרי נרוח רניעית והפתח ממלא כל החלל והוי כלכסדרת ומ"ש זה מזה, וכמו שהקשה הפרישה ניור"ד סימן רפ"ו, ותולם כנר הנאתי לעיל נסי' י"ב דנירוזלמי נעירובין פרק קמח הלכה ה' אמרו, לא דמי מנוי לכלכסדרת מנוי נעשה להשמיט נתים לכסדרת לא נעשית אלא לתשמיש דנר עיין שם. והם כן כ"ש דלא דמי הכסדרת לנית, ונני נית אמרינן דנם הכותלים של הנדדים הויין כמזוזה אפילו אם אלל הפתח ממלא כל הרוח משום דבנית רצונו נפתח מה שאין כן נלכסדרת דהעיקר הוא התקרה וגם סתימת הפתימין שעשה הרי רצונו אלא שלא יהיה סתימה כלל ורק שמוכרח לעשות הפתימין כדי שיתמוך התקרה והוי כמו כוונה להיפך שדוקא לא יהיה פתח דעיקר הנין הוא שיהיה האויר נוגע שם אם תחת הנגת התקרה ולעיל סימן ט"ז ענף ד' כתבנו בשיטת רש"י דאף על נב דטנילה לחולין לא נעי כוונה מכל מקום אם מכוין בפירוש שלא לשם טנילה נרע ונמהרין להשמה לא הוי כוונה להיפך מן המנוה והכי נמי בהוטי הטעלינראף ובענלות האלעקטערי אף על נב דבשעו בשביל דבר אחר להר מכל מקום לא בעשו בכוונה להיפך שלא יהיו צורת הפתח והוי כמו מכוין להשמה דלא הוי כוונה להיפך מן המנוה אם שאין כן בלכסדרת הוי כמוכין בפירוש שלא יהיה סתימת הפתח דגם שטת סתימת הפתימין מנרע תועלת הלכסדרת שעשויה לטיול ולהיות נוגע גם הרוח תחת הנגת התקרה, וראיתי נס' תק"ז הניא דהרב מלונלין נשו"ת תורת חסד העיר מהא דתנחות וכתב שאין להכריח מזה משום דלא לכל חילי מצוינן דין צורת הפתח בשבת לפתח המזוזה, ופלא כי לא הרגיש דגם נמזוזה לכלכסדרת שאני ועיין יד הקטנה דת"ר לקושיות הפרישה הנ"ל כעין מש"כ, ותיישתיטתיה לכולהו דנכן לשון הירוזלמי הנ"ל לא דמי מנוי לכלכסדרת כו' עיין שם.

ופרי הכרם לחבר תנחתו נוערים נזה, ומסקנת הדנרים לדינא נקנרה נס"ד.

(א) צורת הפתח שנעשה נכוונה בשבשל דבר אחר ואפילו אלא לשם מהיכה כלל כשר לצורת הפתח להתיר בלטול, ולכן יש להכשיר חוטי הטעלענראף וחוטי האלעקטערי קלרם לצורת הפתח אם נעשים כדין צורת הפתח.

(ב) ונמכוין להדיא בהיפך שלא יהיה צורת הפתח נראה דפוסל ול"ע נזה, ועיין נפמ"נ סימן שס"נ נדין צורת הפתח שלא רצו לחנני העיר לסמוך עליו בשבת שענרה אם מותר לסמוך עליו בשבת הנאה כשלא חשבו מע"ש לסמוך עליו והונח נמ"נ נסימן שס"נ סעי' י"נ ננה"ל.

(ג) כותלי הנתים הצידי מוקף לדירה נס לנראי כפסק התני"ט והתמ"א ואפילו לניטה ולקרפף ודלא כהרב הנגת ורדים הספרדי.

(ד) צורת הפתח מהני לעשות כל המחיצות מוקף לדירה כמו שהחני מחיצה נפרוזה יותר מעשר וכמ"ש המנ"א להוכיח מדנרי התוס' נעירובין (כ"ד:) ואחתו הוספתו דצורת הפתח הוי כמו מחיצה ממש ומהני נס לנראי וכמ"ש הרחנ"ה והרמ"א נסימן תר"ל דאפילו סוף סכך מהני.

(ה) מחיצות של מסילת הנרזל קף דאינם עשוים למחיצת העיר ולא הוי מוקף לדירה מכל מקום הוי מוקף לדירה ולא מינעית לפוס שיטת הרשנ"א והריטנ"א וטוש"ע דלא לחלי נתר כוונה נזה אם כן כיון דהוי יש ונטוף הוקף הרי הויין מוקף לדירה דלא אפילו לפוס שיטת האלפס והרמנ"ם ור"ת דאחלי נתר כוונה נזה ונעי שיכוין נעת עשיית המחיצה שעושה לותה לשם תשמיש דירה מכל מקום נס הם מודים דהיכא דכנר נה נית ואחר כך הוקף נסתמת הוי כמי שהוקף לדירה ונמחיצות פתח והי"ה היכא דהויין מחיצות ע"י לנוד לחרינן דגם לנראי עדיין ואף על נב דהני מחיצות נעשו נשביל דבר אחר כנר ניתרנו דכוונה נשביל דבר אחר לינו מזיק רק אם היה מכוין מתח נהיפך שלא יהיה מחיצה להתיר בלטול נזה היה נריך לדון אבל כוונה לדבר אחר לחוד ולא נהיפך מתח זה לינו מזיק ומחילת מוהן דהש"ג הדין נצורת הפתח של חוטי העטעלענראף ועגלות האלעקטערי ונת' נטע שורק התיר המחיצות של מסילת הנרזל לפוס שיטת הש"ע, ולע"ד פשוט דלכולי עלמא צריך

לוח המפתחות

סימן א'

מומר לחלל שבתות דהוא מומר לכל התורה כולה אם זהו בכל המלאכות וכל הפרטים בזה ואי איכא מצוה וחוב לתקן עירובין ועל מי מוטל הדבר.

שמירת שבת מועיל להיות נוער תורה ומצותיה ולהשיג ירלאה וזהו (ישעיה כ"ו) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וזהו (פי' תשפטים) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו, ופירש"י והחזקוני הוא נגד רש"י נפ"ח (ל'.) והרי"ף שם, וריש כריתות הפסח והמילה מ"ע, ותתורן ק' מהרש"ל ומהר"ם נגיליה (ט"ז.) ולהכי השבת נפנית נגזיו של הקנ"ה תניא הגירסת נרש"י דשבת מחירת מעכו"ם וכעכו"ם לכו"ע הוי.

ענף א'. נתשב"ץ מחלל שבת נפרהסיא דהוי כעכו"ם זהו נענודת קרקע, ויתורן ק' התוספות מחניהין דהשוחט נשבת ויוה"כ לע"פ שמתחיל נגפשו שחיטתו כשירה ולא הוי שחיטת מומר, ונסנהדרין (ע"נ:) קרא מיותר למעוטי שבת דלא ניתן להניל נגפשו והתוספות הק' שם ל"ל קרא לזה, והא מגיל יחלל גם כן שבת ולהתשב"ץ מתי שפיר, ויסוד גדול לשיטה זו לפמש"כ נספרי דשבת כע"ז מדסמיך פי מקושש לפי ע"ז והח"ם אמר להכי נעינן נחילול שבת פרהסיא משום דמקושש פרהסיא הוי ואין לך נו אלא חיזושיה. והרי"ם פאלנאק הק' דילמא קרא דכי תשנו מיירי נחילול שבת, והי' משום דנשבת דוקא נפרהסיא ולא נשונג, וליתא דאי דכי תשנו מיירי נחילול שבת אם כן נאחת דלא נעי פרהסיא, ועיקר קושיא ליתא דאכ

ענף ב׳. הנ״י הניח העיטור וס״ל להלכה להחמיר כשיטת התוספות דנכל מלאכה שהיא מן התורה הוי מותר לכל התורה והח״ם הניח רחיה דגם נהולאה הוי מותר מעירובין (ס״ט.) ולימו רחיה דהתם הוא רק לגבי שבת וכהשבת החמרונים על הניח הלל, ונחמת לימו נריך לרחיה כלל דלמה ינרע וכן מוכח שם מתוספות ד״ה הוניח, נמעניר ד״ת נרשות הרבים נעשה גם כן מותר לכל התורה, התו״י סוכר דמעניר נכל שהוא חייב, ורנ מי הניח רחיה נגדו משנת (נ״ז:) לם מעניר ד״ת הוי מנ זריקה ד״ת תולדה דמעניר, ולת תולדה דהולאה, ורחיה מירושלמי, וסותר הרחיה נגד התו״י, ולם׳ מעניר לימו מנ הרי מין סנרת כלל לותר דיפה כח התולדה מכח האב. מלאכת הלילה הוי כמלאכת היום ונית״ם של ע״ם העושה מלאכה חייב תשם תלוי ונשני ניה״ם חייב חטאת והפח״נ סוכר דפטילו נאחד קנר ונשני טחן דשם חילול שבת אחד הוא, קושית מנדרים (ע״:) דמניום שמעו ותו לאתוד הוי למיכל דוקא יחמת ומ״ם ניום השבת מניום שמעו תו לזה תמכילתא פי תצא ופי ויקהל דנמר נם נשבת מקרתי ומנותר נזה הסונית דשבת (ע׳.) דקאמר לם לימו ענין למזיד דכתיב כל העושה נו מלאכה יומת כרי ומקשין העולם למה לי הניח קרא דכל העושה מלאכה ניום השבת מות יומת דכתיב נפי תצא מנל מחלליה לך זהו נכדי לדעת נם חילול הלילה ולת לימעריך קרא דמחלליה, תו לקי התוספות שם. עוד ניתור על המחמר שמשון השקמוני היה לי חנר מתלמידי ר״ע דרי מידקא סוכר דכל היכא דכתיב יום הוא דוקא ניום ונעינן מחלליה לעוכא הלילה ולם מות יומת קלי לחילוק מלאכות דיום קרא דמחלליה קלי לחילוק מלאכות הלילה ונמזיד י״ל דלימו חייב מיתה רק נכל הל״ט מלאכות ניחד לך לר״ע דס״ל הנערה לחלק יפחתה ידעינן חילוק מלאכות מהנערה ומוכרח דגם נמזיד לימל חילוק מלאכות למלאכת היום ותו שפיר, לימרת דגם רי מידקא סוכר דנכל מקום דכתיב יום הוי הלילה נכלל ורק הני תלתת היום סוכר דהוי לנר מסורתת ולימל שיהיה זה פשוט לנעינן עוכ סקילה על חילול שבת מלאכת הלילה לימו קילת ממלאכת חילול שבת דיום ולם מחללו שבת נפרהסיה נלילה נטלטול ד״ת נרשות הרבים נמור הוי גם כן מותר לכל התורה ורנ מי התניף ודרש לפני נני קהילתו הנוריס דמלאכת הלילה לימו מן התורה, תיפת עלמותיו.

ענף ג׳. שיעור פרהסיה זה הוא כמו נמ״ע דונקדשתי נתוך נני ישראל והכי נמי נלמו דלת יחללו לת שם הקדש דכתיב מקמיה דקיימת לן דמקרת נדרש לפניו ולפני פניו ונספר לרחות חייס לרחה״כ מלויל וכן נכלנו סוף ה״ת כתנו ומתריך ימים שנאמר למען ירנו יחיכס ופלת למה שיהו מלמון הגמרת ולמה נגמרת לת הניח קרת דתורה וכ״ל דר״ל ס״ל כמלן דלמר מקרת נדרש לפניו ולת לפני פניו וליכת רחיה מקרת דלמען ירנו ולפוס מלי דקיימת לן דפשיטה נעלים פטור עדיפת להניח קרת דתורה ולפוס מלן דלמר מקרת נדרש רק לפניו י״ל דהלי תוך נני ישראל דנמר מיניה ג״ם קלי רק לונקדשתי דלפניו ולת על ולת יחללו שלפני פניו והתוספות ס״ל נפ״ת ללין זה כלל ולהרמ״ם הלמו דולת תחללו קשור ומנוד נהמ״ע דונקדשתי דלם לת קידש לת השם ענר גם נלמו, הסמ״נ נסהמ״ל סימן ני סוכר דלם לת קידש לת השם ניטל רק המנות עשה ולת הלת תעשה ונמעה״ת הקי דלם כן הו״ל להגמרת לומר דקום ועשה לת קל תשיג. לדעתי לף על נ נ דהוי מנות עשה מכל מקום כיון דלסר לחנול נעלמו לם כן לין נזה תעשה ולהכי כתיב ונקדשתי ולת ותקדישוני וכ״ת נגרכות (ס״ל:) ונזה יתיינ פסק הריקלנטי סימן ע׳ דהמקדש לת השם חייב לנרך ונמע״ת העיר לפוס כללת דהתו״ז סימן ק״מ דהמנות שבעולם חייב נהם ולין עתיס לפטור מהם כגון להחזין נאלהינו נק״ת תנחומי תלנים כרי לין חייב לנרך עליהם וקשה הרי קידוש השם חייב נכל זמן, לף להחמור דלין רשתי להכניס עלמו נחיוכה לם כן הרי לינו חייב נה רק כשהגיע לידו לכן שפיר מנרך, והטו״י פסק דעיר שנזרו עליהם נזירת הענרת דת וקלתם יכולים לנרות דודתי נדול הללת נפשות ורק לם רוצים להחמיר על עלמם שלת יברתו לת מקרי מלנד עלמו: לדעת והניח רחיה מרתנ״ת ולימו רחיה דילמת רתנ״ת לת היה יכול לנרות מהמדינה, הרנ מהרי״ל נרעסלער תמר ניחור הגמרת דשלל רתנ״ת לר״י נן קסמת מה לני לחיי עולם הנת על פי דנרי המתוק״י דלין רשתי להחמיר על עלמו רק לדם נדול וחסיד ולהכי שלל לותו מה לני לחיי עולם הנת והשיבו כלום מעשה נת לירך, דחסיד מותר

ענף ד׳. מהרי״ק נשורש ק״מ והנ״ך ותנ״ם ס״ל דהיכת דהנדר פרהסיה ויבע שיתפרסם הוי כפרהסיה נפני עשרה מישרתל וקי התוספות הנ״ל חזקה על רש״י, ונה״נ ושלולות לת ס״ל כמהרי״ק ורחיית מהרי״ק מהת דפריך הגמרת והת לסתר פרהסיה הוני י״ל דזהו היכת דהנדר מוכת תנד הנדר והענין עלמו ולת תנד לחירת העכו״ם משח״כ נעונדיית דחמו״ע הנם דהיו עם כל נני האומות מכל מקום זה לימו מכריח דהשהחיו ונריך להנדה ונכהלי נוונת לת הוי פרהסיה נם למהרי״ק, הפ״ת נסתפק לם המותר עלמו נכלל עשרה ומני נט׳ זולתו ולת רחה דליפלני נזה קמלי והר״ם מנוהנ והז״ת והיעב״ן סוכר כהז״ת ונרוקת מפורש דנעי עשרה נדולים וחכרים ולת נשים ועבדים וקטנים הסמ״נ ורש דרשה לנלות ישראל כי התכתב לנני הרי״ז מחלל השם ונת״ת כתב תיומת (פ״ד.) תוכח דחה״ם הוא נפני עכו״ם, הסמ״נ תזיל לטעמו דלם לת מסר נפשו ניטל רק מנות עשה דונקדשתי ולת הלתו דלת תחללו ולם כן נני ישראל דכתיב נמנות עשה דונקדשתי קלי רק להמנות עשה לנל הלתו עוכר נם נתכתב לנני עונר נלתו דתורייתת ויש להסתפק נתחלל שבת לפני העמים לי הוא נכלל כל התחלל שם שתים נסתר ר״ל נניעת כוי וזהו לעניין הלתו לנל שיהיה תומר לכל התורה הלי פרהסיה נני נפני עשרה ישראל דוקא כמו נמנות עשה דונקדשתי, ותולם להמרדכי ריש פרק קמת דחולין כל שתפקיר עלמו נפני לדם ומנלה דעתו לפרוק עול זהו פרהסיה ורק לעניין העברה על ת׳ נני עשרה ולליניה י״ל דגם נתחלל שבת נפני העמים הוי תומר לכל התורה, נטוס מנדים ותי י״ת והנלון ר״ת נתעט ס״ל דהוא רק מדרבנן והסונית דפרק קמת דחולין לת תזכיר כלל ונן דעת ר״ת לשכנוי דהוי מן התורה תומר לכל, השנה על תהר״ם פתלתתי, תך י״ל דהסונית דחולין מיירי רק לקרבן לבנוה תלים, ונ״נ סוכר דגם תומר לע״ז כמי רק מדרבנן הוא כתומר לכל התורה, קושית על הפריפה נתה״ע סימן מ״ד סע״ק כ״נ להטוס מנדים י״ל דגם להבתוניס דזהו רק בענות קרקע זהו רק שיהיה תומר לכל התורה מדתורייתת ותודים דמדרבנן הוא כתומר לכל התורה גם שלת נע״ק תך לת תלתו תנר נרתסונים להבו״ת, וגם להב״נ י״ל דתודה דהוי תומר לכל התורה ורק נשחיטה שלחי, ולהפמ״נ נסימן ני נתומר לחלל שבתות ושחט לעניין תו״נ וכיסוי הדם יש להחמיר

והכי נמי נקידש לשה ונת לחר וקידשה נריכה נט משניהם.

ענף ח׳. התנו״ם הוכיח מתה״ע דמחלל יוהכ״פ הוי כתו מחלל שבת דהוי תומר לכל התורה והחתרונים נמבתו וי״ל דזהו פלונתת דרש״י ותוספות נמתניתין דהזורט נשבת ונפתרו דברי תי מ״נ סימן כ״ח תש״כ לנ״ש לי התוספות נשבת (נ״נ:) דכשהזיד נלתר לוך

לוך חייב חטאת על הזבי תי׳ לק׳ הרג ר״ג מרעכנין ז״ל, ולק׳ מהדו״ב, נחולין (ה׳.) ובתוספות סם ד״ה מעם התרן ובוחק לומר דפרוך מדר״ם, וקשה מהוריות (נ׳.) דפריך מדר״ם, אבי תי׳ לזה, והשנה על סל״ת דלישתחיטתיה הגמרא בהוריות (י״ת.) יפלפל בתחלל יוהכ״פ ותניא מתו״ז דגם בתחלל יו״ט הוי כתחלל שבתות וזה דגר תדם ותנר להתו״ז התני״ט בסם תשובת הרמ״ם בנקה״כ סימן קכ״ד ובפר״ח סימן ק׳׳כ ובת׳ רדב״ז ח״ג סימן תל״ו ולענין יוהכ״פ העיקר כדברי התבו״ם וכדמוכח מרתב״ם וטוש״ע בתה״ע וכל התחרונים סם ולהח״ם תחו״ם סימן קל״ה קונע מו״ת ופותח תטותו בשבת הוי מומר מן התורה.

ענף ו׳. רבני נחליאלן ומוהרחן לומרו דמי שהוא ומשתו מומרים לכתל שבת בתלתה דתורייתת אין מלין את בניהם בשבת

להב״ך וט״ז ניור״ד סמי׳ רס״ו סם׳ שב״ד כתב דלישו נכלל התול לכם ולפי זה אסור לבשל למומר כזה ני״ט לכל דברי השב״ד הוא שנגה דהא לתרו תכם ולא כולכם להוציא את המומר וכן הוא בתשב״ן ח״ג ולדבריו שם הוא פלוגתת דת״כ עם גמרת דילן והילכתת כגמרת דילן ומותר לבשל בשבילו ני״ט וגם מחוייבים ליתול בו בשבת. וגם יש״כ השב״ד דמותר (מנפנים כתוב דמחמר והוא טה״ד) לתו בר שליחות הוא לישו נכון וגם מילה לא בעי שליחות כלל, ועיין תוספות ניטין (כ״ב:) ד״ה והת. בשלמת יעב״ן ח״ב סימן קס״ד הרעים נרומית דר״י תדר״י דנמס׳ (נפנים כתוב דמנסכו והוא טה״ד) (כ״ו.) לתר היכן מצינו מילה מן התורה לשמה וצינמות ס״ל דבעי לשמה והח״ם ת״י ולישו מספיק לייבב מלי דקשה מספסים (ק״ד:) ונרלה דר״י סובר דמדרבנן בעי לשמה, קשה מלי קאמר היכן מצינן מילה מן התורה לשמה הא ר׳ יהודה אמר דמל לשם הר גריזים אם כן הוא מכוון בפירוש לבדר אחר ונרע להרשב״ם ונריך עיון, ועוד יש לפתור דברי הרבנים הנ״ל דלי תומר לישו בר שליחות אם כן אפילו אחב לתודיה תומר לא יהא בבו לישול בשת ומבד הסנרת הנכון כדברי הבדה״ב ומצינ עוד ומסיק דאם היה הט״ז רואה מתקור הדברים בשכול לא היה תומר מה שאמר ולא כהרבנים הנ״ל, הפמ״ג סימן שכ״ח כתב דמי שהוא מומר לכתל שבת בפרהסיא כו׳ אין מחללין עליו את השבת כשהוא הולה מסוכן וזה סתירה לתש״כ בנועם ובנדים ובם לתש״כ בפמ״ג ני״ד סימן ג׳ ובר מן דין אפילו אם ניתא דמומר לכתל שבתות הוי כתומר לכל התורה הוא מדאורייתא וכדעת הח״ם מכתי דברי הפמ״ג הללו צ״ל רק לרשב״ם דגמר מומי מקרא דושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת אבל לשומאל דגמר מומי בהם אין מקום לדברי הפמ״ג כלל.

ענף ז׳. נירושלמי דתענית אילו היו ישראל משמרין שבת אחת למ״ב דבשבי שבתות היו נגאלין, בשט״ם בניה כתב דמצוה לערב ע״ת ושתופי מוצאות כדי לשמור הרגים מהקלקול, דבת עם עובדי דרך התורה שאים תצד לתורה תומרים כי זהו מצוה הבאה בעבירה והוא סנרת הכרם מלאה תרם, בתשב״ן (ח״ב סימן ל״ז) כתב להזריז הרי זה משובח ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות בתורה היא לו מיצות בזרקה בו בת׳ אים חיים תמה על מהרש״ל ניומא (ע׳.) מפלפל בזה טובא והלידי נילבלו הס״ת כלל ומ״ב מבני לדם החבושים דאין מטלטלין ספר תורה בשילם דוקא דברי תשובת הרמ״ם בתי׳ ומסיק להעיקר כתי׳ הב׳. מתבב דמולה רשאי רק לאסוף עשרה לתפלה, ולהניח ספר תורה בעי תרתי מולה ולדם תשוב מבאר כוונת מהרש״ל ניומא ומישתמיט מהבאון ר״י רלפלפלרט פירש״י בסוטה (מ״ת.) ד״ה מכאן, ירמיה הוכיחם ולא תשלו משל ניום השבת והרד״ק פי׳ להזהירם מהבבסה והולאה והו דלא כהסמ״ב ריש פ׳ עירובין, פלוגתת דרמב״ם ורש״י מי לירושלים היה מהבי ע״ת, ומתירי הניח בזה פלוגתת בין בדולי הפוסקים ובדולי תלמידיהם והו ר׳ לפרים שהוא בתור להתפיל׳ לא עירבו תשום דהרבה לדוקים וצייתושים היו שם וליתת להמ״ב ומהר״ם מרוטבבורב לבדוקי הוא בעכו״ם והיה לפשר בשכירות תשכירו ולקיטו ולא יתכן שהיו כל שכירי ולקיטי התלך כולם לדוקים, ולא רצו תניח דברי תשובה מהבהה מ״ב סי רמ״ד וכן כתוב ניטו״ע סימ׳ שם״ט, ומעתיק דברי הח״ם חלי״ת סימן ל״ט ולא רלה דברי השט״ם בניה והתשב״ן הנ״ל.

ענף ח׳. יגאר מב״כ התשב״ן דמי שלבו נוקפו הדיוטות בתורה לו מיצות בזרקה בו, ותשד דמיצות הוא פלא מומר לכתל שבת דהוי כמומר לכל התורה זהו דוקא בעושה מעשה בבופו כמו מקושש (בפנים שורה כ״ד תבד מהא טה״ד ול״ל תבד ווה) אבל מי תיבו מתמין בם בניטול מצות עשה הוי כעכו״ם ויש לדון כיון דטלטול והולאה הוא רק פרט אחד מקדושת שבת אבל זהו לענין שיהא כעכו״ם, אבל מיצות בם בפרט אחד שאינו מתמין הרי הוא מיצות ניאור פסוקים ניחזקאל כ״ב, כהניה תמסו תורתי כו׳. ואם תינו מתקן עירובין מבד ירתת שאים לומר דזילותת הוא לקדושת שבת בם זה הוא כמו מיצות מניח הס״ל להתמ״י בשם תורת החסד וכן הוא בתוס׳ תרומות פ״ז ובת׳ מהרשד״ם חיור״ד סמי׳ קב״ג לפי שהותתו של הקנ״ה הוא אחת בריך לקיים האחת אפילו לקולא ובמרדכי פ׳ כה״ב סימן תרפ״ז ומהרש״ל בת׳ סימן כ״ד והט״ז בתור״ת סימן תקב״ת סעק״י קונית מסי ס״ב סע״ב ותי׳ רמ״ת סי׳ ל״ת סונר כט״ז ובס׳ ב״ד סי׳ ל״ה טען מירושלמי פ״ד דשניעית סה״ב. אבי תי׳ לזה ובי״ב פ״ז דב״ק סי׳ מ״ת ות״ב שיעות התשב״ן, ובת׳ הרח״ם נעק וזעק על ר׳ יעקב בר״ת שאסר לקבל פרידים לתקן עירובין והתיר דמו ודבהו כז״ת למיתה והוא נורת ומבסיל ומצאתי לו תנר ר״ת תו״ז סי׳ פ״ת וגם תיתת תשובת הרח״ם שלא הובאה כלל בתוך ת׳ הרח״ם וינאר זה תלוי בפלוגתת הראשונים אי צורת הפתח הוי מחילה בתורה דמהבי בתי לעבין דתוריית וידבר תוך הפרלה בגרה בזתבינו ובפרט בתרות התופס יעיר לעבין שתוק הכתוב הבהוג בתרות הברית ומצית דברי רב יפה שאתר האם בריך לעשות לרשעים תקבה הלעיטהו לרשע ויתות ורבנים כאלו הם מחטיאי את הרבים ותשתת העם על רשיהם והרב הזה היה כהן לזאת קראתי עליו כהניה מחסו תורתי ובו׳ ואחל בתוכם כי בפניתותם רבנים כאלו הם כופרים בכל כבר הקדוש והן לא יתניבו **בדף מ׳ ע״ב שורה ג׳, נותנים לחמץ הוא מה״ד וצ״ל לחמך.**

ענף מ׳. להתוספות בנ״ק (פ״ט:) בם לרשב״ג דאתרי הלעיטהו לרשע ויתות מכל מקום הבניעון היו עושין תקבה להם, ולהרתב״ם בפ״ט מה׳ מע״ב לרשיעי דקא תכלי בבזל לא בעדי רבבן תקבתת וזהו לכאורה בסברת התוספות בב״ת (ו״ד.) דבבניבה לא תקבו רבבן דקבי בד״ת, קושית מהרב ר״י בתרבן מסוטהפתרט על הקלה״ח סימן ר״ב דניחת ליה דרש״י סובר דקבין תבב דרבבן חב״ק (קי״ת.) בבזל פרה רבוה עם השדה דפירש״י דהוי מטעם תבב י״ל דקבין ד״ת דאינו קבין בתור שאני ורחיה בזרוה לזה מהשט״ת בב״ת (ו״ז:) בשם הרתב״ן, יבבר סברת התוספות בב״ת הנ״ל היו ענין לסברת רשב״ג להעיטהו כו׳ וקשה למה בתחת לא תקבו חז״ל לרשיעי להלילם מליסור כמה שבובל והר״ז בבר השבת דבשבת בבילו ובתי״ת לפילו אם צוות לל תבילוני אין שומעין לו ומהר״ם לובלין ובתי״ת לא ידעו זה, והרתב״ם בפ׳ התשה הסביר סברת רשב״ג דזהו משום דעון הבזילות הוא יותר בדול ויהיה בשאר עליו ואם בן בטלטול בשבת אם יעשה תקבה בהיתר הרי יבבל לבתרי מהליסור בודלי דמחוייב להלילו, בתות עשה לי ליכל חיובא בם להדיוט לכפות את חבירו פליבי הבתינות והקלה״ת, להריקלבטי כפיה הוא דיבי קבסות ובתו״ל אין כופין ובתע״ב הקשה מחולין (ק״ד:) דהו״ל לומר תסדא תסדא קבסא קא דייבת בבבל ריטב״א בקדושין סובר דבתעקה ושלות הקן העשה הוא העיקר והלאו בא לחזק העשה, ובתיתוצי לשבת (כ״ב.) כתבתי דזהו פלוגתת דר״ת ור״ח לי לא תסור הוא העיקר לו שאל תניך וינדך יהרתב״ם פסק כר״ח דהכי ס״ל לרי״ל ולא בהכ״ת וזהו פלוגתת דר״ת ורי״ו בתוספות ב״ב (ח׳:) בבי לדקה ותתורן הביות תע״ב הי״ל דהתם ענר על לרור תקלה תניו ולתו ובלא תעשה כולי עלתך תייבים לכפותו ולא בעי תותתין ורתי בר דיקולי סובר דהעיקר הוא העשה ולתר שבקותו.

ענף י׳. תניא דברי הח״ם תחו״ת סימן קע״ז ותתמה דבירושלמי סוף פרק התוכר את הספינה תפירש בהיפך ותתרץ קושיתו על הפ״ת מתבב דר״ת לתר כפתוהו סובר דכיבוד אב היו תבות עשה שא״ש בבלה רק בתרן לתרן ולא בתון לתרן והי״ט דבתתוסף ות״ד.) לתר״ל התניח תפילין תתריך יתים לא הניח קרא תלא דכתיב לתען יתיכם, ותתורן לתה בירושלמי לא הניח קרא תפי דכתיב לתען יתריכון יתיך. השבה על המפרש לירתים השלם.

ענף י״א. שאלה מהרב הבדול רבי דוד היימשתהן מלובדון בהבי תבבי רשיעי דאתכלי בבילות וטריפות ואתלו הכליות אם מותר לטבח ישראל למכור להם חלב מכשרה, והשבתי בשו״ע סימן

ב"ו פסק כתוספות נזנת (ד'.) דאין לומרים לחדש חטת כדי שיזכה תינוקו רק היכא דלא פגע והרשב"א נת' סובר כרבינו תם דרק היכא דתינוקו עושה התיסור על ידו לו ניחא ליה לחנך ליעבד תיסורא קלילא כו' תמיה על גליון התלפס פי' מ' ברנים מניטין (ל"ת.) דתוכרת משם דברי ליחיד לעשות עבירה כדי לזכות לחנוקו ואף על גב דהוא לא יכה תידי, נתב"ש ססי' ב"ו הניח דברי הגר"ל וכתב ולכן כי' רשב"א דלפילו יחיד כו' לחנך כל הפוסקים חולקים ונתחלה"ב הנין דאהו על הרשב"א והוא שגגה דהכוונה על הגר"ל, וכן הוא נס' כנה"ג נשם תפ"ל ומהר"ם חקלן הלוי ז"ל ונדור דהמקור מניטין הנ"ל.

השמטה. נפנים לחרי מלת, וע"ד נדור דהוא מהסוגיא דניטין הנ"ל

ולפעבר דשיטת הגהת מלפסי דלא חש להסוגיא דניטין זהו משום דהחם השפחה היא של האדון והיא מחוגו ועליו מוטל לשמור מחוגי שלא יזיק לאכשים אך בתוספות נזנת (ד'.) ד"ה וכי, וכן בניטין (מ"ת:) ד"ה כופין, וכן בחידושי הרשב"א הנ"ל, ושוב כתה ראשונים דהקשו מהא דשפחה דכפו אח רבה לעשותה בת חורין ולא תירצו משום דהשפחה היא בידיה מוכח דלא ס"ל חילוק זה, וכ"כ בת' עזרת שראל סימן י"ט ומש"כ בת' דברי ישכיר סימן קמ"ט לנאר דבריהם לינו מוכרח והנה לפי זה כו') יש לחלק בין להניל מהסיסור לגמרי או לחעט הסיסור ולפעבר היכא דהסיסור משום דחכניל לחניהו לם כן היכא דחחעט הסיסור הא לינו מכניליו ניור"ד סימן קכ"ת שני דיעות מכלפל בדברי הש"ך שם ובדברי הגר"מ — שיטת הירחים דגם לחזיד היכא חיוב דחוכחה ומקרא ויחזקאל ל"ג וכן ונזנת (נ"ה.) מוכח הכי והסמ"ג סובר דנחזיד חונה לשחוך ולא להוכיחו ולהניחוקי יוסף היכא חילוק בין יחיד לרבים הובא בחר"ח סימן תר"ח ולדעתי קרא דלא חוכח לן משמע יותר דחייבי ניחיד והסמ"ג וסמ"ק חוקי הגמרא דינחות לאחר שקיים בו יוצות חוכחה ופלא על הרח"ש שסחם כהגחוקי יוסף ונתבדש"ל וילקוט עחיתך עם שעתך בחורה ומצות עבדיון נחזיד יוצא מכלל עחיתך ונקשה קרא דיחזקאל ובגמרא דשבת, תי' לזה, יגאר התוספות דקדושין (כ"ו ד"ה אבל בחכוין כו'. ובחקשה דוקא היכא דבבר זה עלמו חפשר לו להציל על ידי אחר ליכא לפ"ע ולא כשיציל אחרת יפלפל בזה ושרה ק' התוספות ומהתוספות היכא סחירה להצ"ך, והלבנ"ח נהנגת הצ"ך אחי שפיר, בת' נית שלמה תי' ע"פ דברי הריטב"א בע"ז, ולדעתי נהא דקדושין כל זמן דלא פי' הלוקח להדיא דקונה לאיסורא היכא לאחלי גם להיחר ולא הוי ודאי איסורא וליכא לפ"ע, הנ"ב ות' נתן ניון החליטו נהא דחוספות ורח"ש דפרק קחא דשבת דבשעת מעשה הוי ודאי איסור ויש לדון דהרי הקשו מנגא דלו שבטל מחוכה ומחורן ק' מהרי"ט על הרח"ש ואם כן לי נטל מחוכה הרי בשעת מעשה ליכא ודאי איסור דחי יודע אם יעשה גם הגחה תי' לזה דגם באיסור דרבנן ליכא לפ"ע ולחוספות ספ"ק דע"ז הוי לפ"ע דחורייחא וכן כחוב בשעה"מ בי איסות פ"ט ועיין מהר"י אסאד ח"א סימן ד' ואלבתי יש לעיין היכא דאיכא חרי דרבנן מכ"ל. תי' לזה ובידון האחלה היכא דחבעי בפירוש לאיסורא דקונה לנורך סעודתו בשיטת דאין לסחוך להקל דלהריטב"א אפילו אי ליכא לפ"ע מקרר מסייע ידי עוברי עבירה דבסיוע קל אסור ולהחליט דמצילו מאיסור יותר חמור שלא יקנה מחי' דהוי בגלה קשה מאד דילמא לא היה קונה כעת מעכו"ם גם הרב רק"ח הלוי הורוין מקרלקא נמכחנו אלי הסכים לאיסור והניח רלינ"ו בצ"ע, והיכא דהלוקח קונה שמחת נאופן דאיכא לאחלי דאינו ודאי לאיסור נראה פשוט דמותר דלפ"ע הוא רק נודאי לאיסור כמו שנראה מהנ"ב פרק קחא דע"ז וכ"פ חנו"ב נסימן ט"ז וגם לנסור מסייע ליכא כמו שנראה מריטב"א פרק קחא דנ"ח ולרח"ם מרגליות בת' סימן נ"ב דאיסורא דמסייע הוא רק בגופו אז בחמונו ולא נמכר וקונל דמיו ונרין עיון דברי הח"ם ח"ו סימן כ"ט.

ענף י"ב. דברי הצ"ך והנ"מ הנ"ל דמו האחרונים ויותר קשה מש"כ דהחוס' והרח"ש מיירי בישראל דוקא דהא מפורש שם דגם נעכו"ם אסור, והחו"י סימן קפ"ה חרה אפו על ההוא גורדא מורנן מנא וינאר הדברים דהצ"ך מיירי בגווגת דרח"ש דאי אפשר להפריש לגמרי וכ"כ בת"ת ומחילה לאעניו חילול שבת דהא בזה יפורש מאיסור הוצאה לגמרי ניאור לדברי הירחים הנלב סימן רכ"נ ואין

שייהיה גם להירחים דחוחר חיינו לחיו ועחיתך מכל מקום לעניו הת"ע דהוכח אפילו מאה פעמים לא נעי עחיתך ומחילה דחקוייב להפריש וגם להצ"ך כן הוא ונר מן דין הוה נחילול שבת נהוצאה וטלטול פשחה המספחת ורבים מוטעים ויחשבו שחותר ונפרט הטלדים נחנגלית ומחעריקה שרחו כנר לחנותיהם ולחותיהם מטלטלים נפרהסיה ומזיד דיההו כלוגם דמעשה לחנותיהם נידיהם והרבה מהם גם אין לחוריית לא ידעי ולחומר מותר שוגג הוא וכ"ש נהוצאה דהיינה מפורשת נתורה להדיא הרבה מהם מוזנים דאין נזה חיסור כלל, וקשה מאד ליחן להם דין מוחר לחלל שבת נפרהסיה וכת"ש רמ"א נחו"מ סימן ל"ד סעיף ד' ובת' מזלח נניחין סימן כ"א ובכנה"ג ניור"ד סימן נ' נהנהת נ"י אות כ"ה וכן כחב הרדב"ז נגוגב מחון נרבבי ובת' רעק"א סימן ל"ג, ובת' נגין גיון הנזכיות סימן כ"ג ומאי דטעון שם דזה מיזה על ידי תפלה וקידוש דבריו חמוהים דהא לא נעינן שיהיה כופר נכל התורה ולשם לא כן מאי הקשו התוספות והרחשונים נשוחט נזנת וכן המקושש לא חלל שבת רק נמלאכה אחת ומיניה נמרינן דהוי כחומר לכל התורה כניל חלל מאי דטעון דרושם נעשה לשם כהיחר ויש להם דין לומר מוחר זהו סנרא כפוה וכ"פ בת' מהרש"ם ח"א סימן קכ"ח ולכן פשיטא דלריך להפריש מאיסור וחוצה לעשות תקנה שלא יכשלו נאיסור חילול שבת. ומונה שם כ"ג דינים העולה להלכה יעוי"ש.

סימן ב'

בשיטות הרחשונים כתה מחילות לריך לרשות היחיד מדין התורה וינאר נזה ג' שיטות.

ענף א'. שיטת רש"י ותוספות דבר' מחילות הוי רשות היחיד מן התורה ורק מדרבנן לשרו לטלטל שם ד"ח עד שיעשה נגד הרבעיות לחי לו קורה והנרעק"א נעירונין (י"ב:) תמה על התוספות שכתבו דמדרבנן נעו ג' מחילות דזהו נגד הגמרא פ"ק דשבת, תי' לזה וכ"כ נס' נחה"ע, והא ליתא וינאר עוחק נדוק דהתוספות דמילחו שם נפירש"י הוא רק מטעמא קחא שהזכיר הריטב"א והם כן אם פי' התוספות ניחא רק אם נימוק דהגמרא דשבת הוא כפי המסקנא דגמרא דעירונין יקשה דגם פירש"י יחייבנו נדרך זה וגם התוספות שם נד"ה וכי תימא כתבו כן נת' הרחשון ומוכח דהתוס' ס"ל דלפירושם עדיף דל"ל לומר דקאי הסוגיא רק להמסקנא והדרך ק' הנרעק"א, תי' לקושיא זו דפירכת הגמרא הוא רק מלחי ואם כן י"ל דהסוגיא דפרק קחא דשבת דס"ל דלרבנן גם לזרוק לא הוי רשות היחיד זהו משום קורה דנקט רבי יהודה וכן הוא להדיא נחידושי המחירי ונם דברי התוספות נפרק עושין פסין לחי שפיר, גם לפמש"כ נחידושי הר"ן נשם י"מ דהא מנל לזרוק חימא מוחו ליה היינו דלהוי רשות היחיד ולישתרי נזריקה מנית לנית ולא מיירי מחיוב דזריקה מרשות הרבים לשם ואם כן סרה גם כן תמיהת הנרעק"א דל"ל דזהו שיטת התוס' גם לפמש"כ מהרש"א נעירונין (ס"ז:) נהוספות ד"ה ואלי טעמא סרה תמיהת הנרעק"א אך גם תוס"ם סימן תמ"ו הניא שם על המהרש"א ז"ל.

ענף ב'. שיטת הרמנ"ם דבר' מחילות לא הוי רשות היחיד מן התורה רק כרחלית מן התורה, רש"י מוילנא נפרק קחא דשבת (ז'.) והכרחלית לא נזרכה אלא לק"ז לישתמיטיה לזון הרמנ"ם נפי"ד מנשבת, הפרישה נסימן שס"ו ומש"כ הטור כתו התנר עלמה כו' פלא דהוגרך להניא מקור מטור סימן שמ"ה ולישתמיטיה הסוגיא נמקומו דפרק קחא ורבנן אחר ר"ח רשות הרבים כו' — שבת (ל"ט:) כותל נרשות הרבים נגוה עשרה כו' ונגליון הש"ם להנרעק"א ונהנהת מנפ"א הק' ובשאלו נגרלך עיון, מנאר לחיכא נ' פירושים נסוגיא לר"ח לא קאי האיגעיא על כותל האחרונה הרגישת רק על כותל האי וכן פי' רשב"א וריטב"א ורגיט ירושם, ואולם התוספות נשם ר"י כתנו דדוקא מוקף לכרחלית קא מיגעיא ליה ונחידושי המחירי הוא שיטה שלישית נפ' תוספות שבת סימן שמ"ה הקשה על הצוי"ע והרמנ"ם, ולהאמור אתי שפיר דלא ס"ל כפי' ר"י כלל ומדן רש"י ז"ל סובר כשיטת המחירי דהאיגעיא הוא דוקא על כותל האחרונה ואין מקום לק' הנרעק"א והמנפ"א הנ"ל, ואיכא לאחזי נרגא נת' לפמש"כ הה"מ נפי"ז מבבת, ואולם התוספות נעירונין מפרבי דרבנן

מיירי נגפלו כל המחיצות ולחי שפיר דרש"י כתוספות ולא כהר"מ ובזה אתרתי להנדיק הריטב"א בעירובין (י"ט.) נהא דאמר בין לאליהם מותר להשתמש ומתגלה הסוד שדחקו להריטב"א לפרש דרש"י כהרי"ף דמהא דשנת מוכרח כן. וינאר פירש"י בעירובין (פ"ד:) נגנ הסמוך לרשות הרבים צריך סולם קטן דדייק רש"י דכל רשות שרחב ד' ולימן נגנה עשרה אגל רשות הרבים כרמלית היא ופלא למה דוקא אגל רשות הרבים.

ענף ג'. שיטת הרמב"ם דרק בג' כתלים ולחי גרגיעית הוי רשות היחיד נמורה מן התורה נעי גירורא והה"מ אתר דרמב"ם סובר כגירסת ר"ח ולפניו נפר"ח שזכיט לאורו מנואר הסוגיא נאופן אחר דגרס מבני הרשוי לגיתוף וגם להפ"ד מיירי נאימו מפולש והכשירו נלחי נגד הרגיעית וסרה קושיות הרמ"ך לגמרי גם לפ"ר הק' על פר"ח ולא קשיא מידי. אאכם הם קשיא לרבנו דלחי משום היכר לי נעי ד' מחיצות מן התורה לא ומהכי להי כמו קורה ומוכרח דסל"ל לרבנו ג' מחיצות מן התורה והגרייתא כפירש רש"י וגם נפרש גם להמסקנא הא דיש לו לחי כר' דהכשירו עכשיו נלחי הרי משמע דנלא זה לא היה מייב ומוכח דלחי משום מחיצה ולחכי קשיא הגרייתא לרבנו וכן הוא גם גרש לגיון תי' לזה ומנואר מלי דהוכרח ר"ח לפרש להמקבן הא דאין לו לחי דלא הכשירו נלחי אלא נקורה ועיקר הקושיא נגמרא לרבנו הוא מסיפא והא דפריך מיתר ע"כ לר"י קאי לחלי דמסיק ולא על מיתרא דרבנו דמעיקרא ונספר לפ"ר הק' נשנת (ו':) ה"מ לטלטל אגל לזרוק מוזו ליה ופירש רש"י שהזורק מתוכה לרשות הרבים כר' ומוכח דלמאן דאמר ג' מחיצות דאורייתא מיירי הזורק והכי נמי למאן דאמר ג' מחיצות ולהרמב"ם ניעין נד' מחיצות וזו שנגה לגמרי דר"י מיירי נלחי מכאן ומכאן ונדורה נד' מחיצות דסל"ל דנעי ג' מחיצות שלימות ולחיד סני מן התורה נם נלחיים ולרבנן נעי ג' מחיצות שלימות ולין הכי נמי לרבנן חייב הזורק אגל זהו לי לחיכא נם לחי נגד הד', וינאר דפשטא דסוגיא מוכיח כר"ח ורמב"ם, וסרה נם ק' הפ"י אאמי לא קאני נגרייתא דנשתי מחיצות ונורת הפתח הוי רשות היחיד נמור, וסרה השנת הרא"ש על הרמב"ם פי"ז משנת ה"ט ומסתפק להרמב"ם לי לחי משום מחיצה נמנוי מפולש ופשיט מפרק קמא דסוכה (ז':) ולהרמב"ם מיירי נמפולש כמ"ש תנ"ל סימן תר"ל, ומנאר נזה הא דפרק קמא דשנת דקאמר ואחלי קרי ליה נמורה דתוספות כתנו דלשון נמורה אדרבה ליפכא מסתברא דלר"ח ורמב"ם ל"ל דקרי לה נמורה נין לטלטל נאוכה נין לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכה דאיכא ד' מחיצות אגל הא דיתר ע"כ אמר ר"י לימן רשות היחיד נמורה לחייב הזורק לכם אגל הוי ג' מחיצות היחיד נמקלת מן התורה וייתכן דפלוגתא זו תלוי נשיטות דעולא והוי דין כרמלית מן התורה ויתכן דפלוגתא זו תלוי נשיטות דעולא ורב אחי נפרק קמא נהא דוהנקעה. —

ענף ד'. והשיטה השלישית נמנין המחיצות היא שיטת רבינו יהונתן והרע"ב וכתמוהני דהוי דנרי התוספות נפרק קמא דשנת (ו':) ד"ה יתר שכתנו דר' יהודה ולא התיר אלא יד י"נ אמה ושלים היינו מדרבנן כר' והוא תמוה כתב"כ הגרעק"א אך רבינו יהונתן והרע"ב כתנו נמתניתין דהכשר מבוי דב"ש ס"ל דמן התורה נעי ד' מחיצות שלימות ואחלי הלכתה למשה מסיני ואוקימתא לרבנן דלחי וקורה וניח הכל ס"ל דמן התורה ג' מחיצות שלימות נעינן ואז לא וחלכתא להוסף הרבעית או נלחי או נקורה להיכר מחיצה ונריש פרק הזורק ס"ל להרע"ב כשיטת הרמב"ם ומוכרח כתוספות יו"ט ומחיצה הרי תיבה כמו תיבך דחיבהו לתורייתא חז היכלכתא ונם לר"י ל"ל דס"ל שתי מחיצות שלמים לתורייתא ותיבך שתי מחיצות נעי לחיים או קורות מהלכה ואחלי שפיר דנרי התוספות דפרק קמא דשנת פריש מסנירות לשיטה זו ומייבג נם כן מחי לבנים הלל אחלי היכלכתא להוסף ונפרק קמא דסוכה אחרינן להגרועי אחא דזהו היכלכתא אקרא ולא היכלכתא אהיכלכתא ומה נם מסיני על מרה, ומיובג למה נפרק קמא דסוכה לא קאמר היכלכתא דמחיצין הוא למנין המחיצות גרשות היחיד לעניו שנת ג' או ד' נהנהת רבה"ג לסוכה הק' למה לא מוקי היכלכתא דמחיצין על מחיצה ג' דסוכה וחי', ותירוצו תמוה נשתים ונחי תרי סימן קנ"ג הק' מכ"ל זה לרבינו יהונתן והרע"ב חהו מרמב"ם שכתב ומדברי סופרים כר' ינחנם אם התוספות נשנת ס"ל כשיטה זו נטעמא ד"ג אמה ושלים מב"כ הפ"י הוא תמוה ינאר טעמא דר"ת ואחר דנין הפסין הוא כשני רנקות של שלש שלש, נין העומדים נידון כרשות הרנים להרמב"ם ומהתוספות נעירובין (ו':) ד"ה וכי תימא מוכח כהעו"ב ומדנרי הרשנ"א ליכא לאיה ועיקר פיסקא הרמב"ם יתיר נשטיתו דפסק כרב יהודה ולא כרבי יוחנן ונפח"א משום דקיי"ל הילוך ע"י הדחק הוי הילוך ע"פ פלפול י"ל דאלו נסוגיא דשנת (ע"ג.) נאורתא אאר ר"י הכי ונלפרש הדר ניה, ייעיר נג"ק (י"ט:) תיניא רב יהודה כו'.

סימן ג'

בדין מחיצות נידי שאים מניא פלוגתא דהפ"ל והטו"ג נספר דורש לגיון.

ענף א'. תמיה עצומה על הפ"ג ז"ל כי דנריו הוא נגד הגמרא, ומלוה לייבג ואין נידי, ועוד תמיה דגם לאאי דפרכי התוספות נימא דזהו משום דיש להם הוכחה מדאמר עולא הני אאגלי דמחזיק אלמלא לאאחיהן נעגולות כר' ומחזיק היא עיר נמדינת נגל עוד קושיא, תי' למה לא הזכירו התוספות נקושייתם מכל העולם ותירוצים יהיה ההוכחה לכל העולם ע"פ דנרי הכפ"ת אך דנרי הכפ"ת אינו מוכרח ותתרן קושיות הגאון מהר"ם אאילין ז"ל והדרת הקושיא.

ענף ב'. מעתיק דנרי הדורש לגיון והרחות שהניא דאיכא לאלק מכרמלית לרה"י אינם רחות כלל דעמוד עשרה העומד נרשות הרנים אלא מהני ניה כיתוף לרנים לעשותו רשות הרנים אינו משום דהוא רשות היחיד אלא משום דלא חזי לכיתוף והחות לרמב"ם ורש"י נעי דוקא ט"ו מלומלים ונגוה מט' אינו נעשה רשות הרנים נם הרחיה שהניא מהא דר"י ס"ל נשני נתים נשני נתי רשות הרנים אלא מתנטל הרשות היחיד נעקיעת רנים כר' אינו רחיה כלל, יוכיח התוספות ומהרב"א דיש עושין פסין ס"ל דהכרמלית מתנטל לרבנן ונעשה רשיה הרנים וינאר דנרי מהרב"א שם דמוכרח הוא וסרה טענת הנרעק"א, וינאר לאהתוספות ניתא למיתר דפסי נירחות דהקילו זהו משום מגוה ומב"ב דאיקשה מתניתין לרהנ"ח זהו משום לרהנ"ח הוי רשות הרנים נמורה וכמ"ש מהרב"א וזהו נגד נמרא תפורשת ומוכרח דזהו משום דסלא שנים אינו אלא כרמלית אגל פסי נירחות פתוחים לרשיה הרנים ומוכרח דגם לרהנ"ח ע"כ דהוי מחיצה נמורה ונזה יתורץ הגמרא (כ'.) נזורק לנין הפסין חייב פשיטא כו' — ואחכם רבינ לחיל לנאר שיטת הרמב"ם הרי הרמב"ם אינו משוענד לסנרת התוספות ומהרב"א נזה גם מאי דהוכיח שיטת הרמב"ם דנג' מחיצות הוי כרמלית מכח קושיות התוספות נקדושין (ע"א:) נשם רבינו תם סובר דנגל מוקף רק משני נדים והרמב"ם ל"ל דמפרש כפירש"י שם ולרבינו תם קשה הסוגיא דעירובין ול"ל דמפרש דהגמרא קאי לרבי יהודה אלא כתוספות והוי מני לאקשויי מרבי יוחנן רק דעדיפא פריך וכמ"ש הריטב"א, ול"ל להתוספות דשיתי מחיצות כמין נא"ם מודי רבנן אלא הוי תו רשות הרנים דמתקלקל הפילוס ולגון התוספות כל ארץ ישראל תעשה רשות היחיד, קשה להבין ול"ל דנאמת דזהו על ידי שיעמיד לאי נדופן הני ומדוקדק לגון התוספות תעשה רשות היחיד ולא הוי רשות היחיד ומיובג קושיות הגאון מהר"ם אאילין ז"ל ונם הקושיא התוספות פרכי מארץ ישראל ונבל ולא פרכי מכל העולם ונם הקושיא למה הקשו התוספות דוקא לרבי יוחנן הא גם לרהנ"ח נמי קשה.

ענף ג'. ואאי דכתב דשלילי ניח נלבול שאמרו נגמרא לרבנן לא מנטלי לה רבים הוא סתירה להתוספות, וכן הרנים נתור"ת הכה זהו קושיא אם לא נדייק לגון התוספות כולי האי וכמ"ש פיסן אפ"נ סעק"א ופעק"א אגל הכנס"ת כתב לפרש דכוונת התוס' רק אם הוא יותר מסאתים ואינו מוקף לדירה נזה אם נעשה נית"ש הוי כלא הוקף כלל, ונתי ת"ש השיג על זה ותשנתי להגדיל דנרי הכנס"ת ע"פ דנרי הדורש לגיון ונם נספר תק"ז כ"כ, ולאו מידי הוא, דר' יוחנן מוכרח דלא ס"ל כלל דרשת דטול תחיצים אם כן מה מעלה יש מן התורה לקרפף יותר מסאתים, ונתי נטע שורק האריך לייבג ואישתמיט מגין ריסי עיניו לגון התוספות דהוי רשות היחיד נמור, ולהקת האחרונים רנותינו הגאונים ז"ל הב"ח והגליון החסיד ר"ז ז"ל נשו"ע וסי' ת"ח ואח"ם אם כולם מתנגדים כמעט

נסגנון לחד דכוותה התוספות לה קשיא מחילה כולי האי שתועיל להלכה ממקום המחילה נמקום דניחא תשתיתיה, ולפי זה הזורק מחון לחרן לחרן ישראל דרך סולמת דצור ומתחת דנהר מיין ולע"ד כוותה התוספות כולי האי שתועיל נריחוק מקום שחיטו רואה עצמו בתוך המחילות ונמחילה נידי לחד ס"ל להתוספות דהוי מחילה לעולם אפילו לחלף כור ויותר ולח למחילה נידי שמים וכן הוא דעת החכול ד"ג סימן ס"ה, וי"ל דהיכא דהחיקף הוא שטח נדול גם נעומד חנא המחילות לח מהני, ואולם מהא דתנני שנגו לחד כלה ליש נפרק קמח (יח:) מוכח דנקרוב הרי שפת הים מחילה, ונמ' מהרי"ק (שורש מ"ו) נעיר נוומרדא דמוקפת הרים סניא לה ואסר מהרי"ק לטלטל מטום דליכו מוקף לדירה. ונשחילת יענ"ן תמה מהא דתנני שנגו לחד כלה הכ"ל דלח חשו למאי דליכו מוקף לדירה ותי' דהך מנני הוו ליה תרי מחילות נמורות נידי לחד ונידון דמהרי"ק כל ההקף היה מן ההרים חנל חיתה למה לח אסר מטעם דאמרו רגים ומנטלי מחילתא נמחילות נידי שמים כתוספות, והך חילוקא דהיענ"ן נין מחילה לחמת כל ההקף מלאתי חנר להיענ"ן דנרי מהר"ו נמ' לאומת שאולא סיתן מ' והא"ם כנרלה דהודה לו נזה, לולם טעמא דהיענ"ן ומהר"ו ליכו נרלה דאמרו עלה מטום דחן החורה סני נשתי מחילות והילכך אפילו נעשה המחילה נידי שמים נאחרונה לה היה נאסר חה נע"כ"ל נרורה ולדעתי ההסנר נזה מטום דהמחילות נידי לחד שנעשו מוקף לדירה הם היו נאחרונה ולא נרע מפרנה יותר על עשר דקיימא לן כשאולא (כ"ד.) והתחילה השניה של היענ"ן לדנריהו סרה לנמרי ד"ל דחירי דהיה רואים חת עלמס תוך המחילות. הרוקח סימן קע"ח כתב נפי ר"ע נשנת נתנה תורה ליפרחל ואחרינן נמכילתא דמקול הדיטר חזרו לאחוריהם י"ג מיל הרי יצחו מתחומין י"ל הואיל ועניים מקיפים לותם כי וקשה למה הוצרך להניח הא דחזרו נשם מכילתא ולא מנמרא דילן נשנת (פ"ח:) שני תירוצים נפלאים לזה דרך מהמכילתא קשה ולא מנמרא דילן, ולדנריהו לין רחיה דהרוקח חיטו סונר כתוספות ד"ל דנמחנה ישראל היה כל לחד רואה עלמו תוך המחילות ועוד דנס' דורש לעיל כתב זה תלית נפלונתא דר"ח ור"ע נסוכה (י"ח:) לי ענני כנוד לו סוכות מתב והרוקח סימן ר"ט סונר כנירסת התו"כ ר"ע אחר דענני כנוד היו והמכילתא שהניח הוא ר"ע ולפי זה התוספ לי"נ ק' התו"כ מעירונין (כ"ה:) דפריך מחנה ישראל ונ"ל דהיו זוכים שהיה הענן נקפל ולא היו מוקפים נו ותספרי נרלה היו מוקפים רק נשעת חנייתן ולא נשעת נסיעתן ומדוקדק לשון הנמרא שם דהניח קרא דע"פ ד' יסעו ויחנרא דנס נשעת חנייתן היה זמן שהענן היה מקופל, ואחי שפיר.

ענף ד'. תו"כ דול"ל דמה לפשוט להת"ל דנערי תנגלטירה דהוה רשות הרנים מדנרי התוספות, נהפוך הוא מדנרי הרמנ"ם וכל הפוסקים שלא חילקו כן ע"כ"ל. הא ליתא דכל הפוסקים י"ל דס"ל דתניא נרואה עלמו לפילו נמחילות נידי לחד ונס הרמנ"ם י"ל דס"ל הכי נמחילות נידי שמים וכתוספות, הסתירה נרמנ"ם שחלא שם הדורש לעיל פלא הוא שלא זכר לדנרי הא"ח, והטור ונ"י נסי שם"ד דהרמנ"ם דפסק נשני כותלים נרשות הרנים והעם עונרים ניניהם דסני נדלתות ות"ל להיות נעולות לא זכר הדורש לעיל כלל, ועוד לני תמה היאך קאמר הנמרא חלינא דרנן לא תניעי לך השתא ומה התם דניחא תשתיתיה כרי הא י"ל דהתם רחנו רק י"נ לחה אבל נרחב ט"ז לחה נזה נדלת ניחא תשתיתיה שפיר קא מינעית ליה, והריטנ"ח כתב להדיח דמיירי ברחב החל ט"ז לחה, ולחה דמינעית חלינא דר"י מוכח דמחילה דנוד אסיק לא הוי מחילה מתב דניחא דמחילה מתב לא מתנטלי נענקיעת רגים ויקשה נס הא דקאמר נני שנילי נית נלנול מני חלינא דרנן השתא כרי, ולפי זה לכאורה מוכרח לומר נשיטת הרמנ"ם כתי השני נדורש לעיל ומרווחת לי"נ קושיות מהרנ"ח נתוספות ד"ה מיינן, דינרא דנתי' מתחת דנדר דהוה חרין לר"י מחילה על ידי נוד אסיק מתנטלת נענקיעת רגים וליכא נת"י רק מחילה דסולמת דצור ומפרש"י תשתע דנס סולמת דצור אין ההר נגוה כלל למעלה מקרקע אר"י חלל דקרקע חון לחרן הוא נתוך נס ונריך לעלות על ההר וליכא לפילו חדא מחילה לחרן ישראל שלא מתנטל נענקיעת רגים, ונתי' ת"ל כתב דהיכי דשכיחי רגים מנטלי מחילה נידי שמים נס נמחילה שהרים סניא לה ולולי ירחתי נפלוגתי

מפני החריות החל ונמו ז"ל הייתי לומר דמחילה נגוה שלני ואין מתנטלות ננקיעת רגים נס נחילה עשויה נידי לחד ואתי שפיר דנרי מהרי"ק, נעיר נוומרדא דהרים סניא לה דתמה היענ"ן למה לח אסר נה הטלטול מפני דהויין מחילות נידי שמים דגגוה שלני ונס דנרי התוספות דעירונין שכתנו לה תניעי מחילה כולי האי ר"ל מחילה כזו סולמת דצור ומתחת דנדר ונגלת ופרח דעיקר המחילות מטום נוד לאסיק ואינם מחילות מתב נגוגה לכן מחילות נידי שמים כאלו לא תניעי מחילתא אנל נהסיא דר' יוחנן דמוקף המחילות נגוגה מתב לפילו אם היו מחילות נידי שמים הויין מחילות מעליא והזורק לתוכן היינ ונפי' הדר דפריך לר' יוחנן מסלע שנים התם הא מיירי דליכא נקיעת רגים ולהכי נוד לאסיק ומחילה נגוגה דיכא שוה אנל היכא דליכא נקיעת רגים יש לחלק ולית שיהיה הכה חרן ישראל לא הוי רשות היחיד לר"י והסוגיא קאי לרנן ונס נגגל דמקיף ליה פרת ודגלת סוגיא דנמרא מוכיח עפי כשיטת רגיו תס דלא היה מוקף רק מצתי רוחות ואין לחו לריכים לתירוצם לייצג קושיות התוספות לפום שיטת הרמנ"ם ואם כן להרמנ"ם מחילות נידי שמים שוה למחילות נידי לחד וכדעת הדורש לעיון נזה, ומונה ד' דינים להלכה למעשה.

סימן ד'

בדין מחיצת נשרים

השאלה נשרים העומדים על מסילת הנרזל או נהר ותחת הנשרים ישנו מחילות שתים לחת מקלה מזה ולחת מקלה השניה לנד הרחוב והנשר מונח עליהם, והלכה רווחת דאחרינן נוד אסיק מחילתא אם כן נכהאי נוונא דר"ל שום תיקון על הנשרים דמחילת הנשרים שלמטה הם נם כן מחילות למעלה או דילמא דהנשר שמונח על המחילות דלמטה הוא מפסיק ולא אחרינן נכהאי נוונא נוד אסיק מחילתא ואם נימא דלא אחרינן לכתי ים לנרר אם הוא מדאורייתא או מדרנגן.

והנה הפמ"נ נמצנות סימן שם"נ סעק"כ כתב דאם יש נשרים רחנים מעשר נריך נורת הפתח דוקא ולא ניתר אי מיירי היכא דהנשר מונח על נ"פופי הנהר וביפועי המדרון שם אינו עשוי נידי לאדם ונכהאי נוונא דר"ל דזהו משום דאתו רגים ומנטלי מחילה ולא נשאלתינו דעשוי נידי לאדם אך דר"ל דהאיסור הוא רק משום דרחצי הכתלים מכוסים נכהאי נוונא לא אחרינן אי נוד אסיק מחילתא.

ענף א'. הא"ם סימן פ"ט אסר נשר מטעם דהמחילות הם מכוסים ומהאי טעמא ודאי אסור אפילו נמחילות עשוי נידי אדם דכן מיירי הנמרא פי כל נגות (פ"ט.) ונגונ"ת חא"ח סימן מ"נ פלפל רק אי יש לאסור מטעמא דרגים מנטלי מחילתא ולא הזכיר לטעמא דמכוסים המחילות, ונת' שע"ל תמה על הגו"נ דהוכיח מהמ"ל סימן שע"נ סע"ק כ"ט דאם מיעט רוחב החרין וכי אם מיירי נחרין שנעשה נידי שמים ע"כ"ל, ואחר לפלא לטו החרין הוי המחילה הרי רק הניפופים הנאחרים מן החרין המה הוי מחילה ואחרינן נהו נוד אסיק מחילתא ואם כן הא התל הנאחר מן החרין הוי קרקע עולם והוי מחילה נידי שמים דנאחרים מאליהם ואחרינן ניה לאחו רגים ומנטלי מחילתא וזהו שנגה עצמה דאף על נ"נ להניפוף הוא המחילה מכל מקום הא לולי פעולת אדם שהיה חותך וחופר קרקע העפר ועשה נזה חרין ועתק הרי לולי פעולת אדם לא היה כאן. כלל שפה ונידוד שנאמר ניה נוד אסיק אם כן זה מיקרי נידי אדם וכן מוכח נעירונין (כ"ו.) נתוספות ד"ה דני תורי ואתי להניח שם מדנרי הא"ל סימן ה' נפירוש כתב שם ניחוד העשוי נידי אדם כגון חרין שעושין סניא לעיר כרי ועוד לחיצת נור וחולייתו דמנטרפין לעשרה דמסתמא הניחו העפר על השפה וזהו דנרי הא"ל והנו"נ, וסרה תמיהת הש"ל לנמרי שוב תמה הש"ל על הנו"נ דהא היכא דמיעט נעסר כיסה רק לד אחר ואתי לא אחרינן נוד אסיק נגד השני ומנואר נתוספות ורא"י דהטעם משום דמפסע פסע ליה וזהו הסנרת דאתי רגים ומנטלי מחילה ונטלה הרחיה של הנו"נ, ונם נזה יש לדון דנאחת יקשה טונא הר' נאחילה שנעשה נידי אדם לכולי עלמא לא אחרינן דאתי רגים ומנטלי מחילתא ומוכרח דזהו משום דאכל מקום פרנה וזהו כוונת הנו"נ דנת לאסור נם נפחות מעשרה וכ"ה נא"ח כלל ע"ח דין ט"ו ונכנ"ח

סס, ואולם לדעתי יש לפקפק רחיית הנ"ג דהתם הוא משום דהתערובות דיורין חמיר.

ענף ב'. נמחיצות שאינן ניכרות דלא מחרינן לרג גוד אסיק להגה"י הוא גם מדאורייתא ולהח"מ הוא רק מדרבנן

וה נעי עיוני טוענ ונעי למפשט ספיקא דא מהא דנעי רנ"ח אחי מחות נגג ושחי מחות נעמוד לפי רבינו תם ודוחה זה ונראה דחלית בפלוגתאת הרמב"ם, הרשנ"ם נענוה"ק שער ג' סוף אות מ' ונריטנ"ח גסס הסר מקולי דעד בית סאתים מותר לטלטל נכולו אפילו היכא דאין המחיצות ניכרות ומקור לזה מנרייתא דשנת נתל נפרק קמא (ט"ו.) ורג דאמר נגג הסמוך לחניכו מלינא דרבנן אין מטלטלין ג' אלא נד"ח זהו משום תלוקת רשויות ולא משום דהוא פרוץ לרשות הרבים ומוכרת דס"ל דזהו רק פסול דרבנן. ולהתוספות דס"ל לאסור הגג היכא דנפרץ נמלואו לכרמלית לאותה בליטה הנולטת לרשות הרבים ומוכח דס"ל דלנני פרוץ נמלואה נעינן מחיצה היכרית ומהא דשנת נתל מוכח לאפוקי וע"כ דס"ל דאל המתלקט הוי מחיצה היכרית ואם כן שפיר י"ל דס"ל דמחיצות שאינן ניכרות לרג הוא פסול דאורייתא ואם נימא כדעת הגאון רב"ז סימן שמ"ה דלעויה רשות היחיד אחרינן דרשות היחיד מנקיע ועולה והיכא דנריך ומוכרח לומר נוד אסיק כגון נעמוד וכיוצא כי מכסיא הוי פסול מן התורה ולתוספות י"ל שפיר דלא הוי אלא מדרבנן והנח"י מדנר נגג הנתים ומוכרח דאו דס"ל דרשות היחיד עולה עד לרקיע הוא נס כן מטעם נוד אסיק כדעת המחירי או דנפ"מ לנית תוכו עשרה וקירוי מצלים לעשרה דהוי כעמוד.

ענף ג'. הא דרשות היחיד עולה עד לרקיע ומנקיע נם התקרה, לכאורה הוא דנר מוסכם לכולי עלמא ולהתוספות (פ"ט.) ד"ה נמחיצות זהו דהאויר עולה נם היכא דליכא מחיצות וכן הוא נהג"מ פ"ג דעירונין ונהא דעירונין (פ"ד:) נג הסמוך לחנר לריך סולם קנוע ונתוספות נסס רבינו תם ונאו"ז סימן קפ"ט כתב נסס רבינו הס והיכן מצינו כרמלית שתחתיה רשות היחיד והמג"א סימן שס"ח ס"ל דאם היה תוכו עשרה נם סולם לי"ל ולקי להלכה דקיימא לן דנמחיצה דלא מוכרח לא מחרינן נוד אסיק ומוכרח דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע נם נלי מחיצות, ומהרש"א נעירונין (ע"ה.) מכתב נני ניר וחולייתה דכי חנח עליה מידי אין החחיצה שחוך הניר עושות למעלה רשות היחיד שהרי מכוסות הן ונעי התוליע נגוה עשרה חנחון לרשות הרבים ע"כ והרי לקח על נב דתוכו רשות היחיד לא מחרינן להאויר עולה ונח"י שע"ל הרבים נזה והוסיף לחמוה, וטיענותיו לאו מידי וכוונתו דמדברי התוספות דעירונין ליכא הכרח דפליני על הרשנ"ח וריטנ"ח דנם נחולית שאין נגוה יותר מני' מרשות הרבים מותר לטלטל על נגה דהוי רשות היחיד כיון שעומה מחיצה לנור ונזה כי חנח עליה מידי לא שייך לומר דהגג נטל לא הפנים ולא פליג הנהרש"ח על כללא דהיכא דהוא רשות היחיד למטה מחרינן דחנקיע התקרה.

ענף ד'. ובנזח (ט':) נית שאין תוכו עשרה וקירויו מצלימו נתוכו אין מטלטלין אלא נד' וקשה לימא כי היכי דרשות היחיד הוא למעלה הכי נמי לחחא ואין לחוש על הפסק התקרה מידי, ובשע"ל חי' דנעירונין (ל"ד:) מיירי דהנור הוי רשות היחיד מעלמותה דרחנה חנפנים ד' ונעלם חחנו דברי הרשנ"ח נענוה"ק שער ג' נאות ח' והא דנרחה דרש"י מפרש הסוגיא דעירונין דמיירי נגור רחב ד' נ"ל דלא פליג ורק דקשיא ליה מאי פריך פשיטא ודילמא מיירי נרשות היחיד שהוא חל ודוחה לעמוד ולהנאחונים הרחשונים נספרד ולהרמב"ן לא מחרינן נו דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע והכי נמי למטה ומסולק נזה רחיית השע"ל מהחוספות דעירונין (ע"ח.) ומדוקדק ל'כנח דחק על נב שכחנו החוספות וגם נפשיטות יש לדחות הלא זו דהוי כחרי רוחין דלא מחרינן נפרק עושין פסין (י"ט:) והיכא דנחחא חוכח מיבא על הגור חו הוי רשות היחיד גם נחוכו חק על גב דאין סס רוחב ד' והחוספות לא פליגי על הרשנ"ח ואח"ל לקושטא הכ"ל הוי"ב נסחפק נהא דחוכו הוי כרמלית אם הוא מן התורה כרמלית או מדרבנן ולהנ"ל י"ל דזהו רק מדרבנן דמדאורייתא הוי אחרינן דרשות היחיד כ"כ הסברת דלא חזי לגור אך מדברי החוספות והרא"ש נהא שייך כ"כ הסברת דלא חזי לגור אך מדברי החוספות והרא"ש נהא דאמר אני ואם תקק טו דע"ד כרי מוכח דמדאורייתא הוא כרמלית והיינו מקום פטור והדרת הקונית הכ"ל.

ענף ה'. וידידי הגאון נדול דורינו מוה"ר יהושע י"ל המד"ח דחיכסף ת' על פי שיטת הרמב"ן והנאונים לחבר נספרד דנאויר עמוד לא אחרינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע והכי נמי נניח שאין תוכו עשרה הוי כעמוד וידידי הגאון נעש"ל דחה דבריו דאלבד דרוב רחשונים מולקים על זה נם הרמב"ן נעלמו לא אחר כן להלכה (נפנים נעתק דבריו נאורך) ומורחות נפלאתי כי מצינ על הרשנ"ח ומחחה לנמרי שיטת הנאונים דחניח רחיות מנמרא דלא כוותייהו ואטו רבנתא לאחדי רבן ואטו תנאי אקלית מעלמא ומנאר נאורך נדברים נרורים ונפלאים לביאת לכל דברי השע"ל נזה והרבה שנג נכאן.

ענף ו'. השע"ל הניא לדחות שיטת הנאונים הכ"ל מהא דאחרינן נעירונין דמחיצות היכרות כולי עלמא לא פליני דהיינו שיש הפסק בין בית לבית ולא אסרי אחבדי מצום נוד אסיק ובית סאתים כאויר עמוד אחי וזה שנגה עצמה דאלמה רחה דבית סאתים שיש לו מחיצות למטה יהיה דומה לעמוד דלית ביה מחיצות למטה, ואינרא דגם אם נימא מודים אחמו לך דכל בית סאתים כאויר עמוד אחי ליכא קושיא להגאונים די"ל דאינהו מפרשי מחיצות היכרות שיש הפסק מחילה ממש בין בג לבג ורק שאין אם גובה מחילה, הרמב"ם השמיט מימרא דרב דבית שאין תוכו עשרה וקירויו מצלימו לעשרה וי"ל דזהו משום דסובר דרב הוא כשיטת הגאונים דאויר עמוד אינו עולה למעלה והילכך נהך בית אם"ל דאינו יורד למטה והרמב"ם כרבים הפוסקים והרשנ"ח שכתב דכן דעת רבינו כוונתו להריי"ף שהניח מימרא זו"ל ואם כל בית סאתים כעמוד אחית אם כן תלוי פלוגתא זו נהך פלוגתא דרב ושמואל נגגין נגתים מחיצות שאין היכרות ורב דסובר דלא אחרינן נהו נוד אסיק אחזיל לטעמו דאחר בית שאין תוכו עשרה כו', והרמב"ם השמיט מימרא זו משום דנגיטין (ע"ה:) אחר רבא נ' מדות נגיטין חדא דאחר שמואל לא יעמוד אדם נגג זה כו' ונחוספות שם דשמואל לטעמו ואם כן רבא סובר כשמואל ולהכי לא פסק הרמב"ם להא דבית שאין תוכו עשרה, והוו לפלפולא נעלמא והאחת כנ"ל, ונם הראיה השניה נגד הגאונים מעירונין (ל':) ג' אחות גגג כו' ליחא דשיטה זו יפרנו כר"ת ור"ת ולא כפרש"י, ועיד דהגאונים מיירי לענין זורק כלי ולא לענין דבר המטלטל ניד ההדם וכשיטת הרמ"ם נר שניאור ז"ל נריטנ"ח עירונין (לג:) והא דג' אחות גגג כו' מיירי שהאדם עומד ומטלטל, וסרה נזה נם הראיה השלישית מים ונהר דהכ"פ לענין טלטול, ונם מחוקיינוס לא קשיא מידי דהנמרא לא קאמר אלא חרן ישראל אין חיינין עליה משום רשות הרבים ולא קאמר דחהוי רשות היחיד והנאונים לא אחרו דאויר עמוד הוי רה"ר, רק דאינו רה"י, ועיין לעיל סימן נ' ענף נ'.

ענף ז'. אחרי אבר הסרטו הטענות על שיטת הרמב"ן והנאונים הראשונים נספרד הנה קס ת' הנאון המד"ח ז"ל, ולחרן נאופן אחר י"ל דהן אמת דרשות היחיד יש לו נובה ושומק זהו הכל היכא דאית ליה מחיצות לא היכא דצריך להלכות מסיני דיחת כמו דנוד אסוק כן נוד אחית לחחא וכמו דחנינו נגוד אחית אלנותי עניהו ולא לנרתי הכי נמי נזה י"ל דהיכא דליכא מחיצות ממש נוד אסיק אחרינן ולא נוד אחית ונהא דנית שאין תוכו עשרה הא דהוי רשות היחיד למעלה מוכרח דזהו משום נוד אסיק מחיצתא ונזה לין הכרח דניחא כמו דאסיק כן נחית ואיטטמיד מש"כ נענף ד' לפרש הא דפרש"י עירונין (ל"ג.) פשיטא כרי דחירי נגור רחב ד' ומנאר הא דנית שאין תוכו עשרה וקירויו מצלימו לעשרה דעל נגג מותר לטלטל נכולו זהו לפילו ניותר מנ"ם והוא חידוש לין.

ענף ח'. נדברי רבינו תם נתוספות עירונין (פ"ד:) הנה נתוי"ז מ"ג סימן פ"ט כתב דהיכן מצינו כרמלית שתחתיה רשות היחיד והתוי"ז דחה דהרי מערה שתוכה רשות היחיד והנאון נשע"ל הרחה נקיומת דחנת מערה זו נעירונין (מ"ד:) ודחה קושיות התוי"ז ואישתמיטתיה דהת מערה הוא משנה מפורשת ואין מקום לחי השע"ל, ואינרא דגם נגת זה דנרי השע"ל הם שנגה, ונם שנג נהנגת דנרי הסר מקולי והריטנ"ח, נדין הניח עירובו נעיר תרנה פסקו הריי"ף ורמב"ם כר"ת ונש"ך הניח רחיה מירושלמי ונמרה"פ כתב דקשיא על הרשנ"ח דפסק כשמואל, ינאר דליתא ונם להירושלמי

ס"ל דקיימא לן כשמואל וכר"ת דהדר ניה ומצותר דגני עירוב לא תליא נרשות היחיד רק בדורין ובמ"ק הקי על הרשב"ם דנעלם ממנו הירושלמי ולא קשיא מידי, ושוב ראיתי בתירוצי הרשב"ם לעירובין שזכינו לתורו שנופסם מחסד וכתב כמ"ש וי"ל דגם לר"ת דתליא רק בדחצי לדירה ומכל מקום מודה לריכא תילוק בין שנת למניח וכדמוכח מרגינו יהונתן והרמב"ם, ותולם לרש"י דתינה רחויה לדירה שכפלו מחיצותיה לגמרי שונת ומניח ממיין מהדדי ומצורר הדגר דקושיות התו"ז על רגיגו תם זהו רק אם נפרש כפירש"י ותליגא דר"ת אבל רגיגו תם לפשר דפוסק כשמואל והכי נמי תליגא דר"ת לפוס שיטת רגיגו יהונתן והרמב"ם.

ענף ה'. ודין הנשרים השב"ל מחיצה שאינה ניכרת מהני להשבר מקולי והרשב"ם מחיצה שאינה ניכרת מהני גם לענין פרוץ מלולה למקום האסור וחולקין על התוספות והוי ספק נדרנן ולקולא עכ"ל, וחהו נגד פסק השו"ע סימן שמ"ה וספי שע"ד דסתם כשיטת רש"י והרמ"ה והטור ורי"ו דאפילו ליכא נהגליטה ד' טפחים לא אמריגן נוד לפיק חוכח דס"ל דלא הוי רשות היחיד כלל ונס י"ל דהתוספות ס"ל הכי וכמ"ש החשע"ו ותו"ש ונ"ת, ויותר נכון להשוות הפוסקים, ואם כן קשה להקל כשיטת השר מקולי והרשב"ם ונס הם דהחליט דינאטו מידי ליסור לחורייתא ליתא דלהנת"י הוא דחורייתא אך לזה י"ל דהוי ס"ם לגני דחורייתא דילמא כהשר מקולי ודילמא הוי דרבנן. וי"ל דהכא שאני דאין עושין ספק דרבנן לכחחלה ואם הגשר אין נרחבו ט"ז אמה או לליכא אם ס"ר נוקעין יהיה חרי דרבנן ונכהאי גוונא עושין ספק"ר לכחחלה אך יש לדון דליכא נס ס"ם לאיסורא ונר מן דין השר מקולי והרשב"ם ז"ל חולים נגשר יותר מנ"ם ולכן היחר זה ליחא — ההיחר השני של השע"ל נגוי לפוס דנרי הגאון החסיד רש"ז ז"ל נשו"ע שלו סימן שמ"ה סעיף כ"ג דסגרת התוספות נעירובין (פ"ט:) ד"ה נמחיצות דאם אין נגליטה ד"ט אין הנר פרוץ למקום האסור ושאר הגר לחף על פי שאין לו אלא מחיצות הנית ואין לומרים נהו נוד אסיק כיון שאין ניכרות מכל מקום כיון שהנית שמחיצו רשות היחיד הרי רשות היחיד מנקיע התקרה ועולה עד לרקיע ואם כן הרי הנשרים ולמטה הס רשות היחיד נחור דשני מחיצות יש נשני צדי רשות הרבים ונשני צדדים הפחוחים מוקפים תקרות ע"ג עמודים והוי צורת הפחח נחור ונס נלא עמודים תחת התקרה על ידי התקרה נעלמה אמריגן נוד אחית מחיצה משני צדדיו וכיון דלמטה רשות היחיד הרי נס למעלה רשות היחיד עולה למעלה והיחר זה ליחא לפוס שיטת רש"י והרא"ש ורי"ו ושטו"ע דס"ל דרשות היחיד עולה למעלה זהו נס כן משום נוד אסיק מחיצתא ומחיצה שאין ניכרות לא הוי כלל רשות היחיד ואיכא ס"ם לאיסורא דילמא כפוסקים הללו ולהחוספות שנת והנב"ח נס דחוספות הכי ס"ל והפילו אם ס"ל דהוי רשות היחיד למעלה דילמא כחוספות נשם ר"י דלא מהני זה לגני פרוץ נמלולה למקום האסור ואיכא לאיכא ס"ם להחמיר יש להחמיר נס נדרנן, ינאר נרי הרמב"ם נפ"ד משנת דין ט' נג הסמוך לרשות הרבים נחוך יו"ד טפחים הוחיל ורבים מכחפים עליו כו' וינאר לליחא דנרי השע"ל לא נשיטת הרמב"ם ונס לא נשיטת רגיגו חם ורגיגו חם מודה דהוי כרמלית רק דלאו כרמלית נמורה הוא ולא כחב"ב השע"ל והנב"ח כחב נשם רגיגו חם כיון שחוכו רשות היחיד לא הוי כרמלית משמע דלא הוי כרמלית כלל אבל אין לענות שום יסוד על הקיצורים כיון דלפיים נחו"ז כחוב לא ראיתי לשאר כרמלית ועפ"ז שניס עדיס יקום דבר, ואולי היה כחוב בהגב"ח לא הוי כרמלית מעליא ונשחו מלת מעליא דטעות הוא מנוי.

ענף ו'. תחיבת עצוחה על הגר"ח נסימן שס"ח לסוגר דרשב"ם כרמ"ם ועד עשרה הוי רשות הרבים, ונעגוה"ק חפורש דרשב"ם כרחב"ם נזה וע"ב כחב"ב הלח"ח נפ"ד משנת דין ט' דנג שאני וסנרוחיו דחוקות ומצאר הטעם נאופן אחר. ומרן הגר"ח ז"ל לא היה לפניו ס' ענוה"ק להרשב"ח, ולכן כחב חב"ב, השע"ל נינאר יפה דנרי החב"ח דרמ"ם אסח"ח לגבל יהיה פסקי השו"ע שחרי להדדי דנסימן ב"ח וסימן שע"ד סוגר כשיטת רש"י והרא"ש דנחחיגות שאין ניכרות הוי למעלה דין כרמלית ונסימן שס"ח יסגור דאם חוכו יו"ד ח"ל סוגם כלל והוי על הנג דין רשות היחיד ואף על נג דהחחיגות אין ניכרות והחב"ח לטעחו לחיל דס"ל נסוף סימן שע"ד החוספות יודי

הנשרים לא יועיל לאכחי הא פרוץ מלולה למקום האסור ונעי נס להחב"ח מחיצה-הניכרת ונחחזקו הדנרים נסחירת היחר השני להשע"ל הנר"ח נסימן שמ"ה סעיף ט"ז חולק על פסק השו"ע, ולדנריו יהיה סחירה נשיטת רש"י שני חירונים לזה וינאר הירושלמי להניאנו התוס' נעירובין (פ"ט.) ד"ה נמחיצות, התוספות לטעמייהו (נח.) ד"ה אי לא מחלקי נין זה לנג אבל לרש"י י"ל דהירושלמי מיירי דוקא נזה, הריקאנטי סימן קל"ג דכחב פסק הרא"ש זה כו' זהו כשיטת הרמב"ם דהוא שיטה שלישית דלא כרש"י ודלא כחוספות ונספר מעני"ל נס נס' ת"ר לא הרגישו נזה, יגרר עוד שיטת התוספות ושיטת הרשב"ח דלא כהב"ח.

ענף י"א. השע"ל הוכיח מעירובין (י"ח:) דנמחיצה שאינה ניכרת מחריגן נוד אסיק דהגילו רחיה מהא דכיפה ואי"ל לינע ומכרית מסוגיא (פ"ט:) דלפי ההלכה נופל לגמרי הדין של מחיצה נזרסת תי לקוחייתו נסוגיא דכיפה אפילו אי ניחא כהב"ח דמחיצה שאינה ניכרת פסול מן התורה לאיכא שני עניני נוד אסיק שלא יהיה הפסק ונריך רק לקרע הדגר לו שיהיה מחיצה מחב ורק היכא דגעי מחיצה מחב ס"ל לרע דגעי מחיצה ניכרת ומגיגו חילוק, כזה נהילכחא לגמוד ועוד סגרת המזרחי נטעמא דאי"ל לינע נריך רחיה אם נושפנקא דאחת מחוס עליה די"ל דהפלוגחא הוא אי קפדי אי"ל נפחחא כזו, ויפלפל נדנרי השע"ל וינאר דעיקר דנרי סוחמים מריחא לסיפא, נהנהה קושיא נסוגיא דכיפה מעירובין (פ"ו:) דאיכא חילוק מסוכה דהוא עשה לשנת דהוא לימור סקילה ואפי רחיה ממזוזה לשנת (ויש שם שני טה"ד נשורה ז' ועיין הנמרא ל"ל ועיין הגמ"י כו' ונשורה ט' כרש שנת דנריכין ליני, ל"ל לינע) ת"י דהסוגיא קאי לאחני דחוכת מסוכה (כ"ד.) דלא מהלק נהכי.

ענף י"ב. ומש"כ נשיטת הרמב"ם פ"ג מעירובין הלי כ"ד. כגר כ"כ נס' עני חלמונים הובא נב"י, ולפעחי הוא פלוגחא נין הנבלי להירושלמי, וינאר הירושלמי נפרק קמא דעירובין הלי ו' היה מחוך לחת נר רב חונא לחמר רואין אותו כאלו הוא כגום כו' וסוגיא שלימה נירושלמי פ' כל נגוות הלי ני והשע"ל לא רחה דנרי החו"ז הגדול סימן קט"ז שכחב נשם רגיגו שמואל כו', חקיים דנרי הע"ח ומחרץ קושיות הג"ח.

ענף י"ג. מש"כ נשיטת הרשב"ח נעגוה"ק ליחא, ומש"כ נגיאור דנרי הגאת מרדכי חמוה. ומש"כ נגיאור דנרי הרמב"ם נפי' המשנה אכחי לא נחייבג למה השמיט הרמב"ם נס' היד לדינא דנג נדול הסמוך לקטן ומחמורחא להרמב"ם סוגר כדנרי הגאת מרדכי, מש"כ השע"ל היחר שליבי ע"פ דנרי מהר"ל מפראג לגגו מוכרח כלל נשיטחו נס מש"כ מדנרי הכב"י, דשני הגאונים מודים להיכי דכולי עלמא ידעי דשיג מחיצה הניכרת והכי נמי דנשרים ליכא רחיה חידי דקרע סופו להחפשר ולהחנחל ולא נדגר שלגו עומד להחנחל, ונס החם הכב"י כחב אם נודה לו, ולא דהודה וכל שלשה ההיחרים של השע"ל ליחא, בסוף התשובה מונה שם בקצרה עשרים דינים להלכה (בדף ל"ג עמוד א' שורה ח' ומ' מהופכות ושורה המחחלת במלת לדיורין צריכה להיות קודם השורה המחחלת במלת שאין.

סימן ה'

בשיטת רש"י דנעי ס' רגוח נרשות הרבים ועוד כמה פרטים נזה.

ענף א'. הגמ' הניא נשם הגר"ח רחיה נפלחה להרי"ף והרמב"ם ותיובתא לרש"י מהא דאמר עולא הני מלולי דחחזח כו' ונפרק הרואה (י"ח:) אין חוכלוסא ננגל כו' סותר רחיה זו נדרך נפלא חספ"ג דשנת נגל נורסיף נורסיף ננגל כו', ורש"י שם לטעמו לחיל, נר"ח נאחן הנפסם נוויללא נמלא כפירש"י והוא פלא ול"ל דרש"י חיבל דפליג על ה"ג דסוגר דגרך לכחוב שם של עכשיו דוקא, נחוס כחוחם (ז'.) ד"ה מחוך. לא הזכירו החגלי דס"ר נוקעין דרשב"ח לטעמו לחיל נספ"ג דשנת יגאר דנרי החשלת נגיחין סימן ל"ג ולמה לא הניא רחיה מחוספות כחונות הב"ל, ומזליה חזי, הרמב"ם נפ"י מהלי נרכות (כל"ל נפניס) סוגר להנרכה דחכם הרגיש הוא רק נס"ד מיגרמל ונח"י ואם כן נסחר הרחיה הב"ל לנחרי וזה מוכרח מדאחר עולא כללא דאין חוכלוסא ננגל משמע דלעולם ועד כן הוא ומפלפל

ומפלפל ד"ל דהרשב"ץ מפרש כפי' הרמב"ם, ולפי' צריך דבתי' נית לפרש הגי' דהרשב"ץ כרש"י, לגבי רש"י לית ליה מיבחנים נפי' משנה ברורה. תשב"ץ פוסקים כרש"י וי"ג פוסקים כרש"י ולית ליה תי' נית לפרש נפניס דתשב עוד ח"ל כרש"י, נפי' תק"ז הוסיף עוד ג' פוסקים כרש"י ולפי מוסיף על הרשוניס דנתר"ת לר' יהודן הכהן מלונזיל נפי תשונת הגאונים כרש"י ונפי' מהריל ונליקוטי מהרי"ל נפי מהרי"ב ונפי' מהר"י וויל נליקוטים סימן ת"י, והרי הוספנו י"ז פוסקים כרש"י (ובעת לפי מוסיף נפי העיטור שהוא רשם הקדמונים נה' ניצים שער ג' חלק ה' כתב, מפורש דרשות הרנים הוא מקום שיש נו ס' רנות) ורנו הפוסקים השתמדים ליתין רש"י ותוספות נזה וכנר נהוו עלמא כן כתב"ם התס"ד והם מלהזכיר להוליא דבר נגד המקילים, ולפי"ז נעינן שיתאספו כל הס"ר לא מקום אחד ולא מהני הא דדרים נעיר זו ס"ר וכדמוכח נשנת (י"ז:) והריטנ"א כתב דרש"י לית מנריך כלל שיתייחנו נעיר אחת ולא קפדינן כלל על הדיורין, נתיחוני הר"ן לשנת נפי הרא"ה דנזמן שהיו ישראל נמדנר הנה שהר מדנריות שהיה להם דרך לפי הוי רשות הרנים ורלוה לדנרין ממש"כ רש"י מלהליכם וכן מוכח מפירש רש"י (ה':) וסרה קי הפ"י, נפי רשנ"ם ז"ל דפ"ל הכי, והניתוקי יוסף פליג, יפלפל למה לן לחר לקיי המילוק נין מחנה לויה לשלח נמחנה לויה ומזה קונית להרמנ"ם.

ענף ג'. להכי"א כתב מקור לשיטת הרמנ"ם מכריתות (י"ד.) דסותר ליומא (פ"נ:) דסנרינ דיומא סונר כלקיי דמדנר לא הוי רשות הרנים נזמן שהיו ישראל נרונן נתוכן, ונגמר דנרינן כתפס לתיטתיהיה סונית דפסחים (ע"נ.) לתיכא תיקון שמוניתו מידי לנר מן התי. התוספות נשנת פ"ל דנעי תיקון לישראל סותר דנרי הפלתי (סימן פ"נ) נשיטת הרמנ"ם, ולהתוספות צריך ז"ל כן, לנרי שעיר המשתלח לין מטמתים משום נגלה ולא נריכין כלל לתיקון לנר מן התי, לכפר דכתיב נשה"ת לרני יהודה לא קלי על כפרת דנרים ולא כתיב כפרה נשעיר המשתלח רש"י נפי' החומש פירש קרלו כ"ש, ונעין ונשפט נגמרא ניין לרמנ"ם ולה שנגה, הרמנ"ם השמיט הדין דעד מתי יהא זקוק לעמוד לי לעיכובא. ונם הפלנתא לי ויהוי מעכב, ולהתוספות יהיה תוכרת להרמנ"ם סונר כרי יהודה הרמנ"ם השמיט שלא ישלחנו ניד שנים נרת דרך הליכה דרך חזרה לפום פי הפ"ת, נפי מהה"ת התליט דנשעיר המשתלח לא כתיב כפרה, הה תימה נם מתי דתקר לי היה מותר נתכילה, תמוה מנוף הסוניא דפליני לי מותרין נהנאה וכן מוכח להדיא מתולין (י"ת:) דהוקרך לטעמת דתין הנורל קונע כר, הרמנ"ם כתב סתמת לשם מתנ נע"מ לו טרפה נגלוי מיב חטאת, ולא כתב מתי תיקון ומתרש"פ נפסחים תי, וקשה לשם כן מתי פריך נפסחים מתי תיקון תי לזה התוספות שנת הקי (לתתי לית מוקי נשנת (ס"ט.) דידע לשנת מתלתת נוגע ולא רתה הירושלמי, ונלא זה לא קשיא מידי לנוגע נשחיטה הוי רק תולדה ומתניתין דקתני מניעת הוא מתנות ומתוך זה הקושיא נוקמת דידע לשנת נוגע והוא ניעל סממנין וטעה דהוי לית ליה נוגע וסרה נם קושיות תור יקרות התיך ס"ד דרב דהדור התחרון לתי לתי לתקומי עליה והשם מתן דסונר כר"ם לתי לתקומי על מתן דסונר כר"י, ולהתחור לתי שפיר דתתולדה שם לית מתכוין והרי מלתכה שחל"ל לנופה לית מיב כלל ולא דמי להתך והוצרך לומר דניחא ליה לניתוום ניח השחיטה ומכוין לזה. סנרת זו תליא נפלנתא דירושלמי דפ"נ דשנת הלי ה' נשי"ש שפי' ש"ך לתן נגיעה נתוכלים ונתוספות שנת הקי מהא דרב דמיב נשוחט משום נוגע ותי נשם נדול אחד דרב ס"ל דיש נגיעה נתוכלים ותתן קיימת לן לתין עיבוד הכי כמי דתין נגיעה וקרוב לזה נתי ח"ל, ולא רתה דנרי הירושלמי נפנים, וסרה זה קי תור יקרות הנ"ל ופלא על התוספות שנת ותי לזה דס"ל דכרכום שנוחנין נתנגיל העיקר נשניל התרתה, ותכי מקרתי ותמרו לי דנותנין לותו לטעמו ודייקו ופקו דנרי השנהל"ק שהתיר נכרכום, ותולם לתכי לית נת דגם נשחיטה לית העיקר נשניל הנגיעה ותכל מקום חיב לרב והכי מי זה ניתור להירושלמי פ"נ דשנת הנ"ל, פלא נתר"ז הנדול העתיק דשחיטה תולדות לתיכה ותיש ותיש יודע כר ולא הרנים דנ"ל תנורה, מקריים דנרי הפלתי נפירושה דסתיא מנתר דנחיפת השעיר ליכא חיתא חוריקא מתרי טעמי מתרן למה לית מוקי מטום

נטילת כשמה דהוא נכלל מלתכה ות"ב מצנת ועוד דקרא נצעת צילותו מיירי ותחילת ליומא לפרש משום חיוב זריקה, ויצוב הסתירה מכריתות ליומא הוא כתב"כ ב"נ נעל תנת תוספתה ז"ל

ענף ד'. לרש"י וסייעתו דנעי נרשות הרנים ס"ר עוברים מהו הדין היכא דנתחנע הצוק ליכא הפסק נמקום מקורה לי זהו הפסק שלא לנרך התכשים משני הנדדים ותחילה לית ליה דין רשות הרנים, ונצנת (פ'.) הולית תני נרונרות וחזר והולית כר והרמנ"ם פסק כר' יוסי ופסק נזורך מרשות הרנים לרשות הרנים ורשות היחיד נתחנע דרשויות מנטרפות ול"ל כרב"ח דנזריקה לחת שתי ונצנת (ק"ז:) כתב לות לחת נטנריה כר ונתוספות ד"ה התס דהקרינה נעבר שנללה לינו מזיק כ"כ משום דעומד לתתוך ולפי זה נתטתי דקיימת לקורנתא וכן נתנגיל ותמעריבא יתכן דהתיתוך והקירוב נעבר יהיה נתצנ היזק קלינית שני לפי פנקס י"ל דהא תרי ליצני נתנחות כ"ז פליני נזה והרמנ"ם תיל לטעמו דנמעשה לחת תמרין רשויות מנטרפות ותחדש דכתיבה דתורתה זה לחר זה לא הוי כשני מעשיות וכתיבה דנן קמנר הוי מישוטת דמישוטת ולא הוי נתצנ, והוי כמו דנית מנשיל נצנת (קמ"ז:) דנטלה דעתו ניתור הנמרת כתב לות לחת כר כתיבה היא, זהו כתי ר"י נתוספות פחי"ה (נ"ה:) ולהרמנ"ם והרשנ"ל דמחלקי מתעשה לחת לנתים לא קשיא מידי דתיכא תילוק מהולתה לכתיבה והתוספות כר"י, ולעניו נירוף ס' רנות תחרין דרשויות מפסיקות ולהרמנ"ם דוקא נית תיוב מטחת ניניהם השנה על תק"ז נשיטת הרשנ"ם ומנחר דגם נשטת מקורה המפסיק ליכא הפסק ומנטרף התכשים, ומונה ח' דינים להלכה, ובדין זורה יבאר דברי הרמ"א ססי' שי"ט הרוקק ברוח בשבת.

סימן ו'

בשיטת הרשב"א בפלטיא.

ענף א'. הרשנ"ל מידע דנפלטיא לא מהני דלתות המדינה הנעלות נגילה והל"ל סימן ל"ז_השוה הרשנ"ל לר' לפרים שהניח התאור וגם נפרטיא הדין כן, והל ליתא ושיטת הרשנ"ל כרש"י והרי"ף דנהיקף חומה ונעילת דלתות הוי כחנר של רנים דלסור נלא עירנו ונפלטיא לחוד סונר הרשנ"ל דלא מהני דלתות ומדין התורה מיירי ולר' לפרים הוא רק מדרנן המשתת נניתין והל"ל והיענ"ן לא רתו עוד דנרי המחירי ונדולי הנרפתים ונדולי הדורות ס"ל כן יסוד לשיטה זו משנת (נ"ו:) דתהלו של משה היה רשות הרנים להחי"ם היה משה עם הנחנרין ויושנין נרשות הרנים ממש ונרמנ"ן על התורה מפורש שהיה נתהל ונשו"ת נט"ב סימן כ"ח הקשה דזהו נגד סונינת הנמרת עירונין (כ"נ) ולשיטת הרשנ"ל הנ"ל לתי שפיר, דפלטיא לא מהני לה לתתות כיון דהוא מקום שהתקנוין שם רנים לסתורה דהוי קנוע לרנים והכי נמי נתהל משה מה שתין כן תל נרשות הרנים וסלע שנים ומעלות ומורדות שנתי דמיירי מתענר לרנים ולא מקום קנוע לרנים לשנת שם ומ"ש המתירי דלתות נפרט מהני זהו היכא דתין רשות לכל לחד לה לפתוח להלתות דתם לא כן לא מהני מיבי ונתר להפוסקים דפליני.

ענף ב'. נתמ"ר הכריח דהדין לא כהרשנ"ל מעירונין (ק"ת.) מעשה נסוק של פטחים כר ומתי פריך דתהדרו ליה כרמלית והל סוק לשולם רה"ר. חהו רתיה נוטחת, תי לזה דפלטיא דתתיר זהו משום דהוי מקום קנוע לרנים ולהכי מתיר מסרטיא דהי רק מענר לרנים ות"ב ר"ל דזה נוקק נשוק לכל מיני סחורות דהרשות נתונה לכל לחד ולא נשוק פרטי לחינו רק דרך הרנים לענור ויתכן עוד דפלטיא דהרשנ"ל זהו כשהרשות לעתוד נתחנע השוק ולא היכא דהמסחר נעשה נתוך חנויות והשוק הוא רק ללכת שם והוי כמו סרטיא לענור שם ונם לי לתיכא זמן שיגורגו הסוחרים מן השוק זה מודה הרשנ"ל דהוי כמו סרטיא.

ענף ג'. הנחון ר"ד פתרנו פסק דפלטיא זהו לתפי לינה תפולנת ולתן רתויתו נכוונות לדיכא דתריב"ם ליכא דתיה דפסק כתכניה תליגא דנ"ה ולתן נטוש"ע סי' שס"ד קיימ"ל כרי"ף ורתנ"ם ירת"ב וסמ"נ וסמ"ק וסייעתם דפסקו כרנ דלתר הלכה כת"ק תפלפל נשיטת

בשיטת רש"י ותוכיח דרש"י כרמב"ם ומנחר נהתינעית דנריך לנעול דפירש"י תותו דלת יחיד ונם הת דפירש"י נתנולי דהרדעת רתבי מונלות מפולשין לרה"ר ולת רה"ר כמו תנולי דמתוחת חכם מ' הק' דר"ב תחר פניוה לעפרייהו ותוכח דס"ל דמונף לת הוי כנעול ובנזמים (נ"ה.) פשיטת מונף כנעול דמי חה סתירה נרמב"ם, ולק"מ

דנם לר"ב מונף כנעול היכת דלת נעי כעת מעשה לחרת.

השמטה לענף זה. ובנזנת (ט' ע"ת) נרש"י ד"ה נתסקופת נית כו' תבל תקרת ד' לת נטלה ירידת סתימתה ננעילת דלת כר', וכתנחי נס"ד בנלוון הנמרת שלי, דלע"ד זהו משום דרש"י לטעמו נפ"ק דעירובין דס"ל דדלת לת הוי כתחילה לנבל בשיטת ר"י דדלת הוי תחילה תעלית ת"כ נם נתקרת ד' נשעה שהפתח נעול הוי כלתון דנטלה ירידת סתימתה ננעילת דלת והת דתוקי נשקירה נשתי קורות זהו משום דרנותת קמ"ל שתע"פ שהדלת נתתנע תחרי נגוד כל זתן שהפתח פתוח כמ"ש הרז"ה ותזה תחיבת להוכיח דהרז"ה לנוד כל זתן שהפתח פתוח כמ"ש הרז"ה ותזה תחיבת להוכיח דהרז"ה סובר כר"י דדלת כתחילה ולהכי נטה תפרש"י.

ענף ד' ותש"כ הנלתן ר"ד פתרנו נשם הנ"ת דנריו נזה תמוהים תלת דהנ"ת הללו הונת נתרתות חיים ונכללו ותנותר דתש"כ לפניהו נהנ"ת לו שהתורך תכלתן נגד שערי העיר חות ט"ם ונ"ל דהייהו שהתורך תכוון נגד כר' ודנרי הנ"ת תונים נשכל דזתכלי דס"ר נוקעין לרש"י לימו תחיר מהת דנעי נרה"ר זיהיה רתנו ט"ז תמה והיכת דהתנוי הוה לתורכו של רה"ר כתו דלת נעי לו רתנו ט"ז תמה ה"ב לת נעי לו שיהיה נתנוי ס"ר נוקעין תבל לת היכת דהתנוי תפולש לרתנו דרה"ר, והנזת הנלתן רש"פ נהנ"ת להל"ת. ותש"כ נדין הפלטית נתוך לחרי תהרש"ם נתווי ז"ל ונתידושי הר"ן נשם הרת"ה תפורש דנם נפלטית נעינן שתהיה תפולש וזהו דעת הנ"י נשו"ע ס"ל שת"ה דנרי הר"ר רפתל תילדולה נשיטת הרשנ"ת דדלתות נפלטית לכו"ע תהני תונות כ"ה להדית נתידושי התחירי וי"ל דהיכת דתיכת ריעותת נגוף הפלטית דתינה תפולשת נם נדליכת נה דלתות לת הוי תו רה"ר. והרת"ה פליג נזה עם נדולי הנרפתים והרשנ"ת ותה שהקשה הרד"ם ליתני תונות וכ"ש פלטית לק"ת דפלטית י"ל דהית תון לעיר וכתו עטלוזת של עזה (לנתידושי הגר"ת שנדפסו כעת נתשניות התדשים נווילנת רתיתי שכתב דפלטית תנפנים לעיר לפני השער ותכתי לת דתי לתנותות שהם נתוך העיר תמש) ותנתי דתפולשין דקתני נני תונות יפה תי' הרת"ה, נתי' נ"ת נפ' כ"ו התריך נדנרי הנ"ת וכתב כדנרי ונשיטת הרשנ"ת נפלטית הנדיק כתחר לת עלה נתת"ר ולת רתה דנרי התחירי ותש"כ דנשעה שהדלתות נעולות תודה הרשנ"ת תכתי לת נתיישב הת דשוק של פטתים וכן פשתי להדית נתידושי התחירי לשנת. **ותסקנת הדברים לדינא בקצרה שלשה המה.**

סימן ז'

בדין כרמלית ומקום פטור.

ענף א' נפ"ק דשנת (ז:) נתוס' ד"ה נתילן, דפירש"י תי תפשר להעתידה כר' ונשו"ת שערי ניון סי' ז' דתה דנרי התוס' תחרי טעמי, והעלה דשיטת רש"י דכרמלית ומקום פטור ליכת נתויר וליתת להני דנרים דת"כ למה הוצרך הנתי נעירובין (ל"ב:) דתיירי כשרנים מכתפים עליו וכדעולת הת נל"ז הוי נטל לנני קרקע רה"ר והת תיכת למיתר כתי השני נתוס' שם דתיירי דהיה נונה עשרה נתותה זקיפה ת"ו לשעלם תיכה נטילה כלל דנם נתויר תיכת כרמלית ותתילת דה"ב נתקום פטור ורתיה נרורה תפ"ק דשנת (נ:) דתתר תני פשיטת לי יהו ש"ת כר' תהו שתעשה ככרמלית כר' ותיפוק ליה דיהו הוי נתויר, (התניה שם נפר"ת לת רתה דנרי הרשנ"ת והריטנ"ת דנרסת ר"ת הוי "נהיפך תנירסת רש"י) ועוד רתיה תעירובין (פ"ד:) הכת נכותל תשעה עשר כר' ופירש"י דנזין רתב ד' עסקינן דנגר תהכי לת הוי רשותת ותקום פטור הוי כר' הרי לתיכת תקום פטור נתויר, ותתי דטעת השע"ל דת"ת כתוס' נשיטת רש"י דהת דש"י כהריט"ת, נעלם תתט תהתרש"ת (ז'.) נתוס' ד"ה וטת נפניה הניח קושית זו, והניח נויב לייב והעיר לנו תוהן דתנד קושית זו תין לדחות תלילה לדנרי התוס' דיש לייב ולע"ד לק"ת להתניתר נרש"י (ת'.) ד"ה שדי נופו ונתהרש"ת שם שפיר י"ל נהך תיתרת דלנבה זקופה נרה"ר דזהו נייתרת דר"ת ותי פליני נשדי נופו נהר עיקרו ר"ת דלת כרני ולת כרנן ותניניה דר"ת שפיר י"ל דנתויר נפני הלנבה לת נעי תקום ד' ועוד ת' לק' תהרש"ת, ותתי דטעת השע"ל דקושיות התוס' יסתער נס על הס"ד דתירי נזיז הנולט תן הכותל וע"נ זיז תנן זה תינו תונן כלל דנם להמסקנת דתני קתמר ונת לנופו זהו פירושת דעל נני זיז והתירי כתב לישנת דעל נבה שנלוהו לרנילות הלשון כו'.

ענף ב' ת' לק' התוס' לפירש"י תיך תירי פלונתת דרני ורנן ד"ל נבבה ט' ורנים מכתפים עליו ותרש"י (ת'.) ד"ה מכתפי תנותר דרש"י כרמב"ם ולת נעי כלל תקום ד' הנ"ת והנרעק"ת הק' זה סתירה לתב"כ (נ"ת:) דס"ל לרש"י כרתב"ד דנרי הנר"ת נפ"י שת"ה דרתב ד' לת לתתר תלת נרה"י כו' לכתורה הוא נגד נמרת תפורשת נעירובין (נ"ט.) ניתור לזה ת' להסתירה נדנרי רש"י ויתבד לתיכת תילוק תס רה"ר תקיף תכל ד' לתסקופה דתינה תוקופת רה"ר תכל ד' וסתוכים לסנרת זו תירוצלתי דפ' הזורק הל' ג' וניתור הירושלתי שם ויתתר תב"כ רש"י ורנים תכתפים עליו דתזי לרנים לכתופי, ולכתורה הוא תרתי דסתרי.

ענף ג' ותתי דהכריח דלרש"י ליכת תקום פטור (כל"ל ונפניס נתסר תלת ליכת והוא טה"ד) נתויר, תק' התוס' נפ"ק דשנת תיכו רתיה תידי, קושית עצומה ותתי פריך הנמ' טרסקל שנרה"ר רה"י היא לר' יוסי. נר"י והת תה שניך התדש תשוב כמונת לתטה נין רנליו לתין התדש תולק רשות לעצמו להרתב"ד והר"ם נר שניתור ז"ל ונ"ל דהס קתי לתסקנת הסונית דיהו הוי כד' על ד' תה"ט דלת פליג רשותת וי"ל דנם רש"י תודה לענין תקום פטור שתיכו רשות כלל נטל הוא להרשות ונזה ינותר התוס' נד"ה כתן ההתוס' ס"ל נטלשת לתין כרתלית נכלים כרש"י ולת כהרשנ"ת קושית לדנרינו נשיטת רש"י תעירובין (כ'.) דתתתי פיו הפשוט לרשות תחר לרש"י הוי תקום פטור והרי הוא נתויר.

ענף ד' והרב שע"ת הרנים נסתירה זו וינת לתלוק לנתרי על דנרי התוס' (נפניס נעתק כל דנרי השע"ת נזה) והתייתהו על התוס' שהעתיקו נשם רש"י תתי ליתת קדתו תהר"ם לונלין נפ"ק דשנת, ותתי דתתה על התוס' התיך עלה על דעתם לותר כן תישתמיטתיה דהרת"ם סונר נתתת כן ולת ניתת ליה נתסקנת התוס' דנליעתו הוי הניתתו תשום לתינם נתיס שם עד שיגיעו למעיו ורתיית התוס' לזה תהוניתו דיו לכתוב ני לותיות וכתנן כשהוא תהלך כו' תתוה דהתם הכתב והדיו נתה ונסוף פ' הזורק נתוס' הרתי' נתופן תחר, ת' וניתור הדנרים לפום תב"כ נפר"ת ותתי דטעת לדרש"י קשה תיך יפרנס ננת דלת יעתוד תדש נרה"ר ויהתה נרה"י לניכת שם תקום פטור כלל ת' לזה דנר תדש דעל תלל הפה לת שייך לותר דתויר רה"י תקיפו כיון דהוא תוקף תנשר התדש והילכך הוי תקום פטור נם נהיותו נרה"י וסנרת זו תוכרחת נע"ת (ק"נ.) לייבב ק' הריטנ"ת דנרי רש"י נפ' הזורק (נ"ט.) **ותסקנת הדברים לדינא תונה שם נ' דינים.**

סימן ח'

ויכוח בדברים הקודמים.

ענף א' תכתב תהנתון יח"ד תתדב דהך סנרת תי נעי נעתוד רותב ד' תלית נהת דידו הוי כד' ע"ד וזהו לנתר דתשני הנת ידו כר' והנתי (ד':) תכתי לת ידע זה ונפ' התניע פירש"י תלינת דכו"ע ותתורן ק' התוס' וזה נסתר תהת דהוצרך (לף ת'.) לפרש כלישנת קתת דרש"י דשם הנתי כנר ידע להת דידו של תדם תשונה כדי על ד' ותב"כ דנפ' התניע פירש"י תלינת דכו"ע פלת כיון דתלוי נהת דידו כר' תם כן תתן פליג נזה (ושם נהנהה סותר תב"כ הרב הנ"ל נתכתבו השני) ונם לפום הסנרת השניה נר"ן לת נעי רותב ד' תפי' תי לת ידע להת דידו כדע"ד. ת' תדש על ק' התוס' (ד':) ד"ה נתילן על פירש"י דתב"כ רש"י (ת'.) זהו נטי תנתתים דוקת דתזית לכיתוף נני דתק ותתשנת הרנים תשויית לה

וקיס

מקום ולמד"ת תשמיט ע"י הדחק שמיה תשמיט גם בנונא יותר מט' חוי רח"ר ונפח"נ נעי דוקא רוחץ ד' דכיון דתשמיט חרנים הוא רק ע"י הדחק לא משני משנתם נזה לשויה לה מקום והפוניא קלי לרב יוסף ותזיל לטעמו ויתייבב נם נהא דהיתה קופתו מונחת נרה"ר ויתייבב נ"כ נהא דתנן היה קורא נרחם הנג כרי משהניע לעשרה כו נכותל מזופף, ותקום דלתירי דרנים מכתפים וקשה ליתנא דמשהניע לעשרה ות"כ מיירי ניותר מט' לך זהו מקום דהתם רוחב ד' נותלי, ומפלפל עוד נפירב"י דפי המניע ומניח פי ר"ת מסלתיים וסותרו ומתוורתא נשיטת רש"י כמ"כ נסי' הקודם, ומ"כ דכיון דדרך לכתף עליו אין להלן מי מוקף רה"ר מכל צד אלו לא, ליתא דהא להרמ"ד מוכרח לומר דנטלה דעתן וה"כ י"ל לרש"י.

ענף ב' נירושלמי פי הזורק הלי ה' לימא חילוק הנ"ל דעת הטוס"ע נסי' שמ"ו כר"ת דמותר לטלטל מקרפף יותר מנ"ם שלא הוקף לדירה לנקעה העוברת לפניו ודלא כירושלמי והנ"ת הניח רחיה ונעלם ממנו הירושלמי הנ"ל (סם נדף 90 ע"ת שורה ד' דפרך המולית טה"ד ונ"ל דפרק המולת) ונדין מקום פטור נכרמלית מינו נ"כ הלי חילוקת נסי' שמ"ה נאורי כרמלית ונזה למדתי להנדיק דנרי הנ"ת סם דפירכת הנמ' מוכרח דקלי רק לתניי וכדפירב"י ודלא כהתוס' שנת ונם מלי דהחליט להרמ"ב סונר כר"ן, הנה רניט יחזיק סונר מפורש כרש"י ויקשה מרניט יחזיק על הטור דשניהם חלקי תמיד נשיטת הרמ"ב ומוכרח כמ"ש נשו"ע של הנתון ר"ז ז"ל סי' שמ"ה סעי' כ"ה וס"ל לרמנ"ם וטור דלמעלה נכרמלית לימא מקום פטור ולימו נטל להכרמלית כלל.

ענף ג' תניא ת' הרמנ"ם (סי' ל"ד) שהשיג לחכמי לוניל נדין נור שנכרמלית ויעלה דנרי המנ"ע והיטוי"ק לא הניח נדנרי המנ"ע וסרה קושיות הנ"ת נסי' ת"ט, ונאחרות תיים לר' אהרן הכהן מלוניל ה' שנת סעיף רמ"ה וכן נכלנו ס"ל כנוסחת היטנה נרמנ"ם דלפי' נרוחב ד' הוי כרמלית אהו נ"כ שיטת התוס' וסרה קושיות הנתי דלימא חילוק נין לילן לנור וכמ"ש נחידושי הרשנ"ת נשנת (ק'.).

ענף ד' ולמעשה חקרתי דנחנגליא יש יחורים חפורים ניתי לדם שקורין קאנאלם העשוים לצל הפעקטעריעם להוניל עליהם סחורה והמים חינם נחלים רק נתחלתו מנהר או ע"י נינורות ממקור המים ולפעמים מחוברים הם נקנה לחד לנהר ולינם רחנים הרנה רק כדי רוחב ספינה ומעט יותר והספינה מתנהנת ע"י סום שהולך על שפת הנהר (נפניס כתוב על נב והוא טה"ד דל"ל על נני והיינו לצל הנהר ונחסר היו"ד) ונער קטן נוהג נו והנה חרין עתוק עשרה ורחב ד' הוי רה"י ל"כ נוף החפירה והיחור הוי מחינה ונדר לל העיר, ומפלפל נזה טובא ולהתוס' ותר"ח וכלנו דס"ל להלכה כנוסחת יטנה נרמנ"ם. לדידן לית לן רה"ר הרי זה נור נכרמלית דהוי ככרמלית ולימא למחינה לחנם נטור ורמ"ת סי' שמ"ה כעי' פסקו כרמנ"ד וכנוסחת המחרונה נרמנ"ם דלם הוא רחב ד' לעולם הוי רה"י ולפי נכרמלית וכ"כ המחירי פ"ק דשנת ומחינות החחרים שנעשו מחו"כ והמה מוקפים לדירה מהני נם למחינות הנהר שיהיו מוקפין לדירה והא דהספינות עוברות ננהר דלתו רנים ומנטלי מחינתן לתו מידי הוא מכמה תנפי, תי לקי השע"ל על המנ"ת סמי שם"נ מהחו"ת, וקושיתו נתו"ז נלי פירוקו ינתר הסנכות נטעמת דפירות מנטלת מחינתן ומים לא מנטלי מחינתן ונת' מהר"ם נ"ב היטנים סי' נ"ו סונר דזהו משום דתיימי מים והוא דנר חדש ונפ"מ היכא דנגד תחד דנוק ליתור דלא יכלו המים ל"כ הוי כפירות ומנטלי מחינתן ולרשנ"ם ור"ת נתוס' עירונין (י"ב:) וכ"ה נמי הרשנ"ם וט"ז סמי שכ"ו דלפי' מתוכר לנהר מחרי דמיא לא מנטלא מחינתן יעיר דמחינות הקאנאלין עשוים המה להנהר ולפי נדלימא עשרה טפחים משפת מים ולמעלה מ"ת לענין שתועיל המחינה להעיר זהו משום נוד לסיק וי"ל לנעלי עגידא ולא לנרלי וייתכן שתהא המחינה השנית מחינה מעלייתא להחיר העיד דהוי לנולי לנד הנהר ונם להעיר שעומדת לפנים מהנהר ולפ"נ דהיתור הוי כרמלית מ"מ לא מקרי נזה פרץ למקום החסור לה דדופן היתור של נד העיר הוי מחינה לנולי להיתור ומחילה לא הוי העיד תו פרוצה למקום החסור לה כיון דלימא מחינה להנהר.

ענף ה' וגדין מקום פטור נכרמלית הנ"י ורמ"ת נעו לחרי דעת חרין נשם החחרים ותין לנו מי שעומד נשיטת החחרים דין הנמ"י נשם ר"ת, נשנת (י"ט:) נהא דאמר רנ מישא נעי ר' יוחנן ונפי ר"ת שם מוכרח דלא כהרין נשם החחרים והרשנ"ת ורי"ו הניאו פרי"ת, והריטנ"ח סונר כהחחרים, נמי נ"מ הנת על דנרי הד"ע סי' שכ"ה ותני מוסיף דמהנמ' (ע"ז.) ותזדא ר"י לטעמיה כי מוכח דלא כהד"מ ולפמ"כ נענף ג' דלימא חילוק נין מ"פ העומד מכל צדדיו נאויר הכרמלית לי"כ נם ר"ת ז"ל דסונר דמקום פטור העומד נכרמלית נטל הוא לגל הכרמלית ופשטות הדנר נראה יותר דר"ת כרש"י וכ"כ מרשנ"ת ורי"ו ונם נתחירי פסק כרש"י ונדלמי דלפשר להקל נזה היטו"ע מיהא דהיכא דק חסרון דס"ר לין נוקעין נרשות כזה לא שייך לומר על העמוד דמלא מין לת תינו ולשון הנמ"י נשם ר"ם נגדו ומ"מ יש להקל כוותיה, סותר דנרי הרב יח"ד נתלי דפקפק על תירוצי ותלי דתי הוא ע"פ דנרי הרין הפירוש נדנרי הרין הוא נתוקן לחר ונם תי השני ליתא ולדינא בקצרה מונה ששה דינים.

סימן ט'

סיומא דפוסקא נידון עיר נדולה כמו מאנטשעסטער וכיוצא, אם יש בה רה"ר מן התורה.

ענף א' יגאר דתנלי דמפולש נרה"ר הוא לעיכוחא גם נסרטיא ופלטיא ורב דאמר נמנוי עקום דתורתו כמפולש זרו מדרנגן וכל הפוסקים דלקמן ולחרונים מודים נזה (נדיעור המתחיל והעולה מזה יש שם שני טה"ד מלת נאוכלוסיתה ל"ל נאוכלוסתיה — נשורה שניה מלת היוהדים ל"ל היהודים).

ענף ב' נסי' תק"ז החליט דהרחונות שעוברים נהם ענלות העלעקטרי והקיטור פעמים רנות ניום אין מספר ונעת שהם עוברים נהרחונות הם מנטלים את הדרך מלעבור שם דלימא סכנה להעובר אין להם דין רה"ר נאמנע הדרך ונדי הרחונות דמסור לכל אין רחנים ט"ז אמה וזה ליתא מכמה לנפי חדא דנאמנע הדרך ע"כ יהיה כרמלית וזה אינו מפסיק דקיימא לן כרבה לאחר והוא ניב תיוב תטאת ניניהם והתק"ז להניא ליה שיטתיה וכבר השנתו עליו נסי' ה', ועוד דנפי הזורק אמר דענלות הוי תחתיהן רשות הרנים ואף על נב דלא ניחא תשמישתיה וי"ל דרק אם העיכוב נרנים זהו מצד קנין הרשות שצריך לו יותר ולא אם העיכוב הוא מצד שקדם שם, והשני צריך להיות נזהר שלא יזהק ועוד דמ"כ התק"ז דמהנדיים לא הוי רשות הרנים משום דאינו רחב י"ו אמה זה ליתא דהא הנדיים מחוברים נסוף העיר לאחרו של פרטיא דהוא רשות הרנים אם כן נכהאי נוונא נדאי הרחוב הוי רשות הרנים נמור כמ"כ נד"ע סימן שמ"ה, וליתא לדנרי התק"ז.

ענף ג' הזול"ל כתב דהרמנ"ם לא הזכיר הנאי דמפולש וזה פלא, דמפורש נרמנ"ם שם נפי"ד משנת דנעי מפולש נסרטיא ולא מהני הא דהוי דרך לרנים ומ"כ נמדינה מוקף חומה לדלחותיה נגעלות זהו היכא דליכא שם ד' מחינות ומשכחת לה דחלל השער אין רחוק יותר מהמחינות של הנדדין כמ"ש נד"ע של הנתון הנדיק ר"ז ז"ל, הרשנ"ת נענוה"ק וטוש"ע הנר"ז ז"ל כתנו דשיעור רה"ר רחוב ט"ז על ט"ז ול"כ לם לימא שטח זה יהר נתוך הרחוב הרי שאר הרחוב העקום הוי מנוי מפולש לרה"ר, ולם ניחא כרש"י דנעי ס"ר נוקעים ל"כ היכא דנריכין לחשוב כל המכוים לאחר נכל תורך הרחוב כולם כאחד דלא יהיו ס"ר ל"כ מקום העקום הוי הפסק ומקום שהוא יהר ושוה לנד לא יחלא הס"ר נלי נירוף מכל הרחוב ומחילה דלימא רה"ר לרש"י (ועיין לעיל סי' ה' דהמכוים הנוספים נענלות העלעקטרי לו נכח הקיטור והרוכנים על סוסים וניי"פעלם לימם מנטרפים למנין הס"ר) ומדינת ענגלאנד דהיס חומתה והמדינה יושנת על לי נגוה מקרקע היס ונסי' נ' כתנו דלהרמנ"ם דנרי הזול"ל נכוונים ואם לנרף שיטה זו להקל דלא נעי לאחות ומני נגוה"פ ולימא ס"ם לנני הדאורייתא דילמא כרש"י ומייתינן ואפילו כהחולקים דילמא קיימ"ל כר"ת ומני נגוה"פ מן התורה ולכן גם לנעל נפס לין להחמיר וכ"ם נמדינת ענגלאנד.

ענף ד׳. נטות ופרדסים המצויים בעיר גדולה דאין שם זרעים פטורים העשויים למכילה רק פרחי חמד ודשאים העשויים לריח טוב וליהנות מיופים, נת׳ מהרי״ח הלוי פסק דדמי לתילנות, ורלייתו לתו מידי ונת׳ ד״ח וב״ת תוסר דדמי לשאר זרעים ונת׳ ד״י הביא עליהם וטענתו היכה טענה ומהקונטרס המפורסמת דבירושלים היה ניתת וורדין ורי״ח לתלתא דלתותיה נגעלות כר ומתי מהני מחיצות והא זרעים מבטלים ותוכת דלריח הוי כתילנות וי״ל דהיה נדר להניחה דנכה״ג אין מבטלת עוד להיקף העיר כת״ב נמו״ק וב״ת ות׳ נ״ב, נפ׳ עושין פסין (כ״ו.) דרבה נ״ח מערב לה לכולה מחוזק ערסייתא ערסייתא מסוס פירלי דני תורי ונתוסי שם וכ״ל דהתם היה הפירלי מפסקת לגמרי לכל רוחב העיר אך הקנה לל הקנה ולא היה לפשר ללכת ממנו לתנוי זה לתנוי זה. רק דרך הפירלי דהוי קרפף יותר מנ״ם ושם לסור לבטלם דהוי כרמלית הילכך הוי הספק, נפ׳ נית מחיר הקי על הפרי תנוחה שהחיר לבטלם בניכה יותר מנ״ם דהרי היקף הניכה חיכה לדירה תי לזה דשם היה הפירלי נעומק ולא הועיל מחילת העיר, משא״כ היכא דהניכה והקרפף עומד בשוה שוה עם העיר, מהרי״ם נספקף שם הא דזרעים מבטלים מחיכה הוא גם נאגר. ואם ניתת דעיר עדיפא עוד מאגר ת״כ נעיר לא לתרי כלל דזרעים מבטלי מחיצתא. וכ״ד מהרי״ם לתובא ות׳ ת״ל הובא בעקרי הד״ט (תשו״ת סי׳ ט״ו אות ל״ת) וכן פסק בשלמן שלמה הובא בתשו״ר וכן הסכים נת׳ זרע לחת ח״ם סי׳ מ״ת ונס׳ ט״ע להרב חיד״א ות״ם פסק הפ״ת ויש לתמוה על הח״ל והב״ח דהעלימו עין מדברי הריטב״א (כ״ב:) שכ״כ בשם מורו הר״ת ז״ל והוא שיטת הרמב״ם וכ״כ דעת מהרי״ק בשורש מ״ו בירושלמי פ״ת ה״ת מצוי המקורה מרוח לי כו׳. תוכח דגם נעיר ומצוי לתרי דניותר מב״ם לסור שני תי לזה ולהלכה מונה שם שבעה דינים.

סימן י׳

בדין צורת הפתח מן הצד.

פ״ק דעירובין (י״ת.) גוה״פ שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ויש בזה פירושים שונים.

ענף א׳. הריי״ף והריטב״א ובתור״ת ובלח״מ טענו מהא דקתני בהדיא והרמב״ם נפסק דמן הצד נמי חלת על גבן. ולשון גוה״פ מן הצד נוטה יותר כפי רה״ג ומניח רחיות לפי זה ומצאתי שיטת רה״ג ע״פ פרי״ח שזכינו לחורו וסרה קושיות הרא״ש והריטב״א הנ״ל, ונתבאר לא הבין דברי הריי״ף ורה״ג כמו שכתבנו ולפי״ז נסתרו הרחיות שהבאתי לרה״ג.

ענף ב׳. מצאתי הסוגיא דפליגי על שיטת רש״י ורוב הפוסקים לפי דעת החמרונים דפליגי על הט״ז ספי״ב שם״ב דנעיבן דוקא שיהא הקנה מוכח על גביהן ממש מ״ש זהו דחידש רב חסדא דמן הצד לא מהני ואפי׳ שם הקנה שמהצד חיכו נולט למעלה ובכה״ג פליגי רי״ו ור״ל ולא קשה מהנרייתא לר״ל ושפיר פריך הנמ׳ רק מהא דר״ח ולא מהנרייתא, מחדש דיש לפרש ליישב דעל גביהן הייכו דנריכין ליעג וסרו כל הקושיות, מצית נירור דנריס נפירושא נהא דלית לה שיקפי נעירובין י״ח ובמתות ל״ג הנמוקי״י פי׳ דלא כרש״י ומפלפל נשיטתו שם להא מד״ח לא נעי תקרה כלל ומצית דנרי הירחים וגבי מזחה פוסק לחומרא ובעירובין דהוי דרבנן אית לן למיפסק דנאיזה שיהיה נפיקפי שיטתי סני והוי גוה״פ וקשה והרי נשיקפי לחוד ולית לה לסקופה העליונה הרי הוא גוה״פ מן הצד והכ״מ כתב דגם הרי״ף והרמב״ם מודה לפירש״י ומזה רחיה להע״ז דשם אין הקנים נולטים למעלה ליכא חשש לך להחמור י״ל דעל גביהן הייכו דנריכין ליעג ואיך שיהיה להירחים מוכח כהט״ז.

ענף ג׳. ניסוד דנרי הכ״מ הנ״ל דגם להמפרשים מן הצד כרה״ג מודים לדיעת דמן הצד כפירש״י משום דליכא דעל גביהן הכי משמע יש לפקפק טובא דיי״ל דעל גביהן הייכו למעלה נאויר פסול שם חיכו כנגד הקנים אבל נחינרו שפיר דמי והוכחה לזה מהרמב״ם דסובר גוה״פ מהני אפי׳ שם חיכו גגוה עשרה וע״כ דזהו כשחינר מן הצד והא פסק הקנים והלחיים נריכים להיות עשרה והרמב״ם לטעמו דסובר נפירושו דמן הצד כפי רה״ג וחיכו סובר כרש״י ומזיל לטעמו דאין ריעכין ליעג וינאר דליכא למימר דמוכח דרש״י רק דפליג על הג״א דנין הקנים חיכו מן הצד, ואולם י״ל דהרמב״ם מיירי היכא דנתאסף ונתקנן עפר הרבה תחת גוה״פ ונפתח החלל שם מעשרה טפחים ואולם גם נתור״ת חיכו סובר כהכ״מ הנ״ל ולא״כ רה״ג והרי״ף והרמב״ם ורניהו תמגלל ז״ל לא ס״ל כלל חיובא דרש״י נמן הצד, החידוש נתגלגל נהרבה נתים עושים נפתחים הרבה התזוחות גבוה מן התשקוף ועושים שם חלון קטן על הפתח מלמעלה ויש לדון מדוע ולמה נפסל החיבא גוה״פ שעשה הקנה העליון נין הקנים לו מן הצד נאמצע הקנים והלא הרבה פתחים כן הוא ואולי זהו משום דגוה״פ שעושין לעירות חיכו צריך למעלה לחלון ואמנם כדאי הוא רה״ג והרי״ף והרמב״ם ור״ח ז״ל לפוס שיטת התור״ת ות׳ נר״ת לסמוך עליהם להקל לכל הפחות נדין הט״ז היכא דאין הקנים נולטים למעלה כשר ולכל הפחות היכא דאין ניד היערוך לתקן נאופן אחר ואם גם להירחים ס״ל כט״ז.

ענף ד׳. נירוזלמי פ״ק דעירובין ה״ט אין תימר מלמעלן כ״ש מן הצד וזהו נגד נמ׳ דילן דמן הצד נרע ולפוס פי׳ רה״ג וסייעתו נגמ׳ דילן ניחא לכל לפירש״י קשה וצ״ל כט״ז גם נאשכול כתב ורחציהם למעלה ממנו מוכח דס״ל דנשוה כשר ונם רחיית הט״ז מרש״י נכונה תי לטעמת הת״ת ונס׳ נת״י והנת״ת הניחו דהריטב״א חיכו סובר כט״ז וחיכו מוכרח די״ל דסובר כט״ז ותלתי כן להנאון רנ״ט ולפי״ז כ״ב דשרי היכא דחקק נתוך הקנה מעט והניח שם החבל וקנה העליון כמובא המחוברים דעושים גוה״פ נכה״ג ולא כתוס׳ שנת וכ״ה נס׳ תקו״ח נתיקון עירובין ונת׳ מהרש״ם ת״ח סי׳ קס״ג ולהלכה מונה שם ג׳ דינים.

סימן י״א

בדין אם הקנה העליון של צוה״פ מתעקם ונוטה ויוצא ואינו בין הקנים או שמתעקם למעלה או למטה.

דין זה נסתפקו הירחים נעיר ומרחצת ונת׳ משכנ״י כתב לפסול נזה עת״ל שעה״ל תולק עליו והניח רחיות להכשיר ורחיותיו לימים נכונים.

ענף א׳. הרחיה הת׳ שהניח השע״ל מעירובין (י״ד.) דפריך פשיטא ומשני קת״ל כדר״ז כו׳ וקשה ת״ם פשיטא הא טובא קת״ל דלא ניחא פסול כתו נגוה״פ דרב ס״ל דקורה הוא כדי לעשות פתחא כת״ב הריטב״א ותע״ב דס״ל (ח:) קורה משום הכירא ולע״ד נגוף הסוגיא ליכא פלוגתא נין הרחשונים לעיל דמתן קאי הגמ׳ אי לעיל דר״י דאית ליה רואין אי לעיל דרבנן ולפי״ז להס״ד דהוי ס״ל דמתני׳ ר׳ יהודה שפיר פריך הגמ׳ פשיטא דר״י ס״ל רואין פשיטא דגם גוה״פ וגם אם נפרש דק׳ הגמ׳ פשיטא קאי גם לרבנן דפסול גם גוה״פ וגם אם נפרש דק׳ הגמ׳ פשיטא קאי גם לרבנן הרי ליכא רחיה רק לעקום תוך ג״ט אבל ניותר ודאי פסול.

ענף ב׳. והן נסתר מחמתו גם הרחיה השניה שהניח מדפירש״י נפ״ק דעירובין פתחי שותפי דלית ליה תקרה דלא כפי התוס׳ נמנחות (ל״ג:) והרא״ש נה׳ מזוזה מוכח דרש״י ס״ל דלמעלה לא מיכפת לן כזה והא ליתא דמצאנו דהשוה עקום מן הצד לעקום למעלה ואפשר דמן הצד נרע רש״י פי׳ דלית ליה שקפו מזחיה שהצלו מניהם כרי תשמע דאם היה נעשה כן מחדש לא הרי פתחי שותפי כלל וא״כ דנרי הט״ז סי׳ שם״ג סע״ק י״ט, וסרה טענת התוס׳ שנת ונזה ת״ם נפ״ק דעירובין (ט״ו.) נתנני נדר היוצאות מן הגדר מונחלות זו מזו כרי ופריך מי הכי פשיטא וקשה ליתא דקת״ל מע״נ דלגוה״פ לא מהני לחי כזה ולהאמור ת״ם דהתם מיירי כשנפלו מתחלה וזהו לפירש״י פתחי שותפי שומתין ומקולקלין ולא נעשה מחדש ולפר״ח הוא גם נעשה מחדש והתוס׳ נמנחות והרא״ש נה׳ מזוזה יפרסו כפרת, ולענין עירוב יש להקל ושפיר פסק הט״ז, ואולם פסק הטור וט״ז גני מזוזה ל״ע ואיך שיהיה הרי גם להשע״ל ליכא הוכחה דרק עיקום למעלה כשר, אבל עיקום למטה אם ניחא דשפיר הקנות נתר העיקום יהיה כל התשקוף נאמצע הקנים דפסול להנ״ח נשם תו״ז וי״ל דהתוס׳ ורא״ש נמנחות דפירשו גם הא דלית ליה תקרה נכה״ג משום דמיירי שנעשה מחדש ת״ם מתן מוכח דזהו עיקום למעלה

למעלה הא י"ל נהפך ולינרא דעיקר סנרא ליפסול נעיקום זהו משום דלא עבדינן פתחא כה"נ ותשבינן העקמומית כלילו נוטל ממנו ונהכי כל העקמימות שוין ולפי' נפחות מני' טפחים לא מהני לנוד ולי"כ לפי' אם ניתא כהוכחת הש"ך לכתי ניותר מני' טפחים אין רחיה דכשר ונם הרחיה השלישית שהניח הש"ך מדברי הנתון נעל מקו"ם דהכשיר נשוה"פ נקנים שהנדדים לתן נכנם ולתן יולא ולקו"ן לקנה עליון דנם נפחתי שומתי כשר ונם זו אינה רחיה להכשיר כל עיקום לפילו מני' טפחים ולמעלה.

ענף ג' סותר דברי המקו"ם מה שהתיר בעירוב נם לי לתן נכנם ולתן יולא נקנים שהנדדים ולין הכוונה נריטנ"ת כהנחתו של המקו"ם ומייבב ק' המקו"ם למה נוה"פ דעירובין לינו מיינ נמזוזה והשנות רבות שם על המקו"ם.

ענף ד' ומש"כ המקו"ם דנעירוב היכא דפני הכותל שוה ודלי הוכיח מזה דתמוה דהתם הא ליכא עמוד הנולט ומש"כ נכותל שוה רק מנד הסנרא י"ל דכותל שוה עדיף מפחתי שומתי ורש"י נמכתות רבותא קמ"ל ובעירובין משמע דדוקא כה"נ פסול לנל נכותל שוה ולתן נידון מזוזה נוה"פ והריטנ"ח בעירובין מודה הוא דלתן נכנם ולתן יולא לא הוי נוה"פ ולפי' נכותל שוה פוסל וסרה הרחיה הרביעית של הש"ך נם המחבר ניור"ד לסובר לכותל שוה פטור ת"כ כ"ב היכא דלתן נכנם ולתן יולא ומתי דהקשה על הנו"ע ופסק כשתי הלשונות דרש"י נהא דלין לו תקרה לק"ת דלליבא נתרא דרש"י דלין לו הקרה לין הנית מקורה מפרש לית ליה שקפי לסקפה עליונה והדנר פשוט דלם לין לו תקרה פטור כ"ב לם לין לו מזוזות דכתיבי נתורייתא נהדיא.

ענף ה' ומש"כ הש"ך להרח"ב כהר"ן דלין נוה"פ משלים שיעור דופן נסוכה ליתא דהרח"ב כתב להדיא נפ"ק דסוכה דהטפח הוא מדרנן היכא דעשה נוה"פ ולהר"ן לכתי הוא דלורייתא דלין נוה"פ משלים שיעור דופן נסוכה וכמ"ב הנאת נפ' חר"ל נרש דלכתי מוכח מהוכחת הר"ן לין נוה"פ משלים שיעור דופן סוכה מדרנן לחכם הוכחת הר"ן היכא מוכרחת להתוס' נמזוזות והרח"ב נה' מזוזה כנרייתא דדפוסת הללו שרינה נהם פתחים וחלונות כו' מיירי נסוכה דנעינן ביהם נה עומד מרוכה עה"פ ונפ"ק דסוכה (ז'.) קתני ויתירה נאת על סוכה כו' דנסוכה לא נעי עומד מרוכה עה"פ וכ"ל דזהו דדחקו לרש"י לפרש דהא דמכשיר נסוכה פרוץ מרוכה זהו דוקא עם הניחוף דאתי כתלים הפרוצות ונהני כתלים כהלכתן עומד מרוכה על הפרוץ, ונזה מיירי הנרייתא דפ"ק דעירובין. ניאור להירושלמי דפ"ק דסוכה ותני כן שתים כהלכתן כו' ניאור לתש"ב ר"ו הוכח נש' דתפירש"י והרח"ב נרחה דנסוכה כשירה לפי' לין נעומד הכשר סוכה כו' וסרה טענת הר"ן מלי קולא דדופן שלישית דאתא ואמא, דנדופן נ' לא נעינן אלא טפח נמקום אחד מש"ך נתוכן אתי דפנות נם נוה"פ אינו מחיר עד דליכא דופן של ד' טפחים ונזה ייתיבב מלי דהקשה לפוס סנרא נתרייתא דהנרייתא מיירי נסוכה נדולה ועוד תי' לזה, נם מלי דהוכיח דנדפנות סוכה לא מנרפינן שיעור ז' ע"י הנטרפות דאל"כ למה נריך פס ד' ניבד הא יכול לעשות פס נ"ט פחות מני' סמוך לדופן כו' והחמת דלק"ת כמ"ש התנ"ה רפ' תר"ל דהא דמהני קנה קנה נפחות מני' הוי נד' דפנות אבל כשעשה נ' דפנות נעי שנים שלישות דערינן ונ' נטפח ונוה"פ ויתייבב שיטת ריי"ו, וליתא למלי דהוליד הש"ך נטעמא דלא הניח הרח"ב והטור מלי דפיתחי שומתי.

ענף ו' והמחבר"י הניח לפסול קנה עקום מהא דכיפה נעירובין (י"ח:) דעינול שהוא עקום אינו נחשב למחוק ומוכיח מזה דאינו נריך לינע ונתי שע"י דחה דכל שיש נחללו ד' לפילו מתחיל מן החרן הוויין מזוזות מעליא ולימתי נחשב למחוק נעת שלין נחללה ד' ולו אינו כשר למחוק וכן מנואר נרש"י שנת (ט'.) ונעל כרחך מוכרחים לנרף לת המחוק העליון שהיה ישרה ורחנה ד' לף על פי שהיה מונעת נרנליה דלינו נריך לינע והרחיה משנת לנו רחיה דהתם נעינן שיהא עוני רוחב ההלל נפנים נחשבו ד' טפחים ולין זה ענין לדין מחוק כלל דנם נמזוזה ומחוק דקים כחוט כל שחזקים לסנול דלת של קש הוי נורת הפתח להתחייב נמזוזה ויפלפל עוד נזה ניאור להלנוב סימן רפ"ו, ניאור לדנרי הנאר הנולה והט"ז שכתנו לתרץ ק' הכ"מ נדין הכיפה ומחבב דלין לתה יכול לעשות מהעיקום תרתי מזוזות ונם מחקוק קונית נרמנ"ם למה נתר הרמנ"ם מצום תפרון נמחקוק יותר מנמזוזות הא הוי מני למיתר מפני שלין כלן מזוזות נגוה י"ט תי' לזה ומקיים דנרי הנאה"נ והט"ז לף אם לת כיוונו לזה תי' לק' הש"ך ניאור לדנרי הלנוב, המשכנ"י הניח רחיה לפסול קנה עקום מריט"ת נמזוזה והש"ך הניח דמדין מזוזה להתחיל נעירובין לין רחיה לפוס ניטת המקו"ח דמכשיר נפחתי שומתי נותרת הפתח והוסיף דדנרי המקו"ח מוכרחין דקנה מזה ומזה וקנה ע"י לין לך פתחי שומתי יותר מזה כו', והא ליתא ולימתי.

ענף ז' עיקרת דהתי מילתת לי קנה עקום פוסל תלת נפלונתת דרש"י והרמנ"ם נפירושי דסונית דכיפה דלרש"י דמכשיר נמזוזות כ"ם דכשר נמחקוק ולהרמנ"ם דפוסל נמזוזות לפשר דפוסל נקנה עקום למעלה, ולת קשית מידי מלי דהניח השש"ך ניטת רש"י דהספק הוא רק להרמנ"ם ומפלפל נזה ומסיק דלין להקל נקנה עקום וי"ל דנם לרש"י לת כל העקומים כשר. **ומונה ששה דינים להלכה.**

סימן י"ב

שאלה כותלי המבוי והכתים אי מהני במקום קנים בצורת הפתח

הד"ם הניח דמנהג הקדמונים היה להכשיר וכתב דזהו מנהג טעות וכן דעת כל האחרונים ז"ל ומטינותת דרנותינו הקדושים ז"ל למיתן ללמד זכות על מנהגן של הקדמונים ז"ל דלת היה מנהגן נטעות כלל ולת נכשלו ח"ו נאיסור טלטול שנת ומנהגם נתיסד על פי שיטה חזקה מהתלמוד הנבלי והירושלמי והפוסקים הראשונים ז"ל.

ענף א' נתכתות (ל"ד.) הלי פיתחת לתקרנת חייב נמזוזה והרח"ב מפרש דלת כפירש"י ויותר מסתנרת כפירש"י והם עשה פתח נק"ז מהני להתוספות ונריטנ"ת מחלק נין נית לתנוי (נפנים נדפס נין מנוי לתנוי והוא טה"ד וכ"ל נין נית לתנוי) ורנינו הנאל"ז ל"ל סונר דלתני ס"ל פתחת נק"ז לת עניד ליכבי והרח"ב פסק כתנוי וסונר דלת הוי פתח כלל ומתנלה טעם יקר להשטת הרמנ"ם הא דלתימר (נפנים נדפס, הטעם יקר, והוא טה"ד וכ"ל נטעם) ולם רש"י מודה לניאת דהרח"ב נפתחת דלתקרנת י"ל דפלינ ומצום דקניאת מהא דלכסדרת פטורה מן המזוזה ורחיה מעמודת דר"פ ליקלע לני מר שמואל דפירש"י העומדת דהוה כפי רה"נ ולפפס נהא דנורת הפתח עשאה מן הנד והרח"ב פי העומדת דלת כרש"י ולניל לטעתו (נסורה ט"ו אסנור טה"ד, וכ"ל אסונר) ונם נהא דנורת הפתח עשאה מן הנד תיכו מפרש כפי רה"נ ולתלפס וקשה לרש"י מ"ש מפחתת דלתקרנת וכ"ל דנמקנוע ניכר טפי נלישת החוד מרחב הכותל דהוי נמקום מזוזה וכן הוא נתוספתת פרק קמת דעירובין ונירושלמי שם הלי ו הטור כתב כהרח"ב נשני הדינים ודנרי ריי"ו נרך ניאור דעשה הרכנה נין הפירושים סותר דנרי נה"ק נשיטת רש"י ומנאר נתופן תחר והעולה הוא דלרח"ב וטור ורנינו ירוחם נקרן זוית נמקנוע אם עשה פתח אפילו נמזוזות ומשקוף פטור ממזוזה ולת קיימת לן כהתוספתת וירושלמי הנ"ל (לו נתוספתת וירושלמי קמ"ל דלתי העומד הוי לתי) ונאנגליא ולחעריקא מנוי שעושים פתח נקרן זוית ויש לחוש שלת לנרף על קניעת מזוזה זו, עוד נתנאר להרח"ב וטור כותלי הנית נחשנים למזוזה נין היכא דשני המזוזות שוים שהם מכותלי הנית נין היכא דליכא נין לחד, מהנה הקדמונים נעירוב דחשנו כותלי הנית לקנים יש להם על מה שיסמכו דכן הוא שיטת הרח"ב והטור ורנינו ירוחם וכן הוא לכאורה לרש"י נני מזוזה והכי נמי נני עירוב.

ענף ב' ויקושיות הרמ"ת ומנ"ת דלם כן למה הנריכו קורה רחבה טפח לת קשית מידי ללכל הפוסקים שם הניח הקורה נתוך כותלי המבוי כנון שיעשו יתידות תחוים נכותלי המבוי ועליהם הניח הקורה או לכותלי המבוי מחענים וחלל המבוי מתקנר, מהני נקורה ונני נורת הפתח נעינן שיהיה דוקא על נני הקנים שהנדדים כמ"ב נהנ"ת נשם תו"ז וטעמת דהדמ"ת ומנ"ת דמיתנו נזה י"ל דלת ס"ל כדנרי הנ"ת ותו"ז הנ"ל חלת דנכהתי נוונת כשר נם נורת

הפתח

הפתח וכן נראה מהריטב"א דנין הקנים כשר אפילו אם המזוזות נגוזים מהמשקוף ותסיים ״ כתבנו להרד"ק גם בנהמ"ק היה כן וגם היום עושים כן בהרבה פתחים דבותים המשקוף בתליעתן של המזוזות ועוד ליכא נפ"מ היכא דמכשיר תני מנוי על ידי קורה כמ"ש בשו"ע סימן שמ"ב סעיף ל"ג דהכתלים בתקוס מזוזות זהו דוקא בראשי הכתלים ומפלפל בזה בשיטת הירושלמי ומבאר הירושלמי פרק קמא הורי ר"ש בהיון דענך עורת פתח כרי תמיה על הגליון הש"ס שם (בענף ג' שורה עשירית בשלכול טה"ד ובל"ל בשלכול).

ענף ג'. בתי פמ"א כתב לפסול עורת הפתח אם הקנים עומדים בתוך האהל והכותל מכסה אותם והניח רחיה מפתחי בימלי ובתי מ"ם הביא עליו דהתם כותל לא מהני לעורת הפתח ותמיהני דהא גם בתזוזה כן הוא והתם הכתלים מהני שני תי' לזה ויפלפל בדברי הפריסה והבהת פריסה ניור"ד סימן רפ"ו דתהרמ"ב והטור תשמע דלא כדבריהם. תי' לקי הב"י תחלי לא הניח הטור פירש"י והרתב"ם בפתחי בימלי דל"ל דהטור תניל לטעמו דכותל הנית הוי כתזוזה, תי' לקי הפריסה על פי הירושלמי (פ"א הלי ה') לא דמי תנוי לתכסדרה תנוי נעשה לתשמיש נתים כרי והפמ"א תניל לפוס מנהג הקדמונים דכותלי הנית הוויין נתקוס מזוזות וכשיטת התוספות והרא"ש נתנחות נפתחי בימלי.

ענף ד'. יבאר דהריטב"א סובר דברש"י נעירובין דהוא כתוספות ורא"ש נתנחות ס"ל דהכותלים עולים נתקוס קנים שתן הנדרים יתרן הסתירה ברש"י נפירוש דלית ליה שקפי תעירובין לתנחות וקתו דברי הפמ"א תפילו לפוס שיטת רש"י נתנחות דגבי עירובין לעולם תתרין דכותלי הנית נתבנים נתקוס מזוזות ורק נחתנא כותלי הנתים והתזוזות דליכא שם רחב וקשה לת תתרין דהכתלים היוין כתזוזות (בענף ד' שורה רביעית קודם סוף הענף נתסר שני תינות ושן ל"ל, לומר דכותלי).

ענף ה'. ו' מקור גדול לתנהג הקדמונים תסנניות הירושלמי פרק קמא דעירובין הלי ט' ומבאר כל הירושלמי שם.

ענף ז'. תתוספות פרק קמא דעירובין (י"ת) ד"ה תיפכא מוכח דס"ל דהכותלים תין עולים נתקוס קנים (בשורה שביעית ועי"כ תניח מינעיא כו' תלת תניח נתחק והוא טעות הדפוס) ותדחה הוכחה זו דס"ל דכתלים שיעלו לקנים תליח נפלונתא דלתי העומד תפלוי הוי לחי וכ"ש לקנים עורת הפתח, ועוד דיתוי לפוס דברי היסועות יעקב, נעמוד שני בשורה ד' יתיכא טה"ד, ובל"ל והיכא, ובפימן שם"ב סעיף כ"ו תו שני פסין שני תשוויין תו עורת הפתח והנרעק"א הקי תה עורת הפתח דעושה קנה תזה ותזה תתילא כרי ובמ"ב כתב לתרץ ולא מצ לקמחיה וי"ל דזהו היכא דהניח הקנה העליון על הכתלים אבל אינו מוכרע דס"ל דהיו עומדים תכוסים ועורת הפתח סני דלא כהנב"ח, ותתוספות נעירובין (ג':) ד"ה לינעו. נראה יותר דסי"ל כרמ"ח ומג"א וכן מסי' התשכול אבל מדינו יהונתן גם מטור סימן שם"ב וכן מהרתב"ן ורוקח סימן קע"ב משמע דס"ל דקורה אינה תונחת על הכתלים כלל.

ענף ח'. יפלפל ויבאר דברי התג"א סימן שם"ב סע"ק כ"א דהמתנה"ב הניח נדברי, ותי"ל להניה כלל, והמג"א הקשה רק מסוכה העשויה כמנוי ולא משתי דפנות דעריבן ויפלפל בדברי המקו"א ומסיק דרבו ורבו הפוסקים העומדים עבד הרמ"א ומג"א נזה ומונה לחלכה למעשה חמשה דינים.

סימן י"ג

שאלת. לחי רחב יותר מג' טפחים שתועמד לשם לחי ברחוק מהכותל ג' טפחים או כשר או לא.

להמג"א סימן שם"ב סעק"ה פליגי נזה התוספות ורבינו יהונתן ובירושלמי פרק קמא הלי ה' היה רחב נתוך ט"ו אמה כרי ובש"ך הניח דברי התוספות וכתב דהריטב"א נרוריס דלכך קתחר בירושלמי דנעיבן כרי.

ענף א'. יבאר דברי הירושלמי דלא כמ"ב מר דודי ז"ל בס' כיר ולא כמ"ב בש"ך ותדרבה הירושלמי הוא כדברי הב"י.

ענף ב'. יבאר דגם התוספות ס"ל כהב"י ובהירושלמי וכוונתם נאופן אחר מאחי דהבין המג"א ולכאי נזה פלונתא בלל.

ענף ג'. ניאור לדברי המג"א סע"ק ל"ז, הבנה עמ"ב נתירושי מהרמ"ז והאחרונים לת עמדו על כוונת המג"א.

סימן י"ד

שאלת. צורת הפתח שהרחיקו הקנים מן כותלי המבוי יותר מד' טפחים אם יש להכשירו ואם לחי וקורה מתירין את הפרצה.

הד"ם סימן שם"ב סעי"ב כתב בשם התו"ז דבעורת הפתח לת תמרינן דאתי לתירא דאתי ניסא ואתהי ניסא ומבטלת ליה וכן כתב הריטב"א והבבור שור הוביח מהתוספות (י"ת.) ד"ה ליפכא דגם בעורת הפתח פסול וכל האחרונים זתו רחיית הבבור שור ואתכתי יש להסתפק תם תמרינן דאתי מתבטל והוי כולו כסתום דניחת דאיכא בזה עומד מרונה והוי כסתום גם תה שבין הקנים להכותל ולכאורה זה תלוי בפלונתת הראשונים תי עורת הפתח הוי מחילה תן התורה לחייב הזורק לתוכו תרשות הרבים או דעורת הפתח אינו מחילה נמורה ומהני רק נדרבנן להתיר כרתלית או פרצה יותר מעשר והפמ"ג נסתפק בזה והוא מתלוקת הראשונים עין עירובין (י"ת.) נתוספות ד"ה תילימת דפליגי בזה הר"י ורי"נ"ת ובסרה רחיית הבב"ח ד"ל דהפך דפשיטא ליה לעורת הפתח דהוי כמחילה המפסקת לת נרע תלתי רתב דאיכא בזה עומד מרונה ובשו"ת פמ"א תי"ת סימן כ"ה סובר גם כן דהוי כסתום לגמרי וכן דעת התוספות שנת ובשו"ת תה"י ובם בסי' תק"ז כתב דהתי' לת ס"ל כהב"ח ולת הרבים נדעדיפא תזה דס"ל גם כן דאפילו כתה לחות בין הכותל להקנים תותר טעמת דעורת הפתח הוי כסתום ואיכא עומד מרונה, והרב התורה נת"ת (כלל מ"ת סעיף י"ת) כתב נראה לי כוי והדין תתי לת תפיו לתו חיין דבד"ת בשם תוי"ז וריטב"א כתבו כן ומתי דאיכא דהיכא דאיכא ד' טפחים פסול עד דאיכא לתי שם, זהו הפך תבבורי הפמ"א וסייעתו דס"ל דהוי כולו כסתום וניתר טעשה עומד מרונה עה"פ ותי"ל שום תיקון ובגש"ך כתב דתקור דבריו תדין תנוי שבפרץ נרחבו ובמג"א סימן שם"ה סעק"ב שתתוקן בלתי לגד הנתים והייבו להעמיד לתי להכשיר הפרצה כמ"ש הב"ח וכן פירש בת"ת כלל ע"ת סעיף ת' וקשה דהרשב"א וריטב"א כתבו דתין לתי וקורה מתירין פרצה יפרש דברי המג"א נאופן אחר ולא כהב"ח והת"ת (בפנים כתוב ולא כהת"ב, והוא טעות הדפוס, ול"ל כהב"ח), ותמנם פשטות דברי המג"א משמע כהב"ח (בפנים כהת"ב והוא טעות הדפוס) וברשב"א שם תפורש דגם עומד מרונה על הפתח תיבו מתיר פרצה וכן כתב התוספות (ה':) ד"ה ק"ו דעומד מרונה על הפתח לת הוי רק כמו לתי.

ענף ב'. בירושלמי נהלי לת נרסינן תנוי שבפרץ תלתו כלפי רחבו דבבן דקיסרין כרי ומוכח דס"ל דקורה מתרת פרצה, ולולי זהו תשום דמיירי, עד עשר לבמרת דילן לם יש שם פסי' ד' מתיר בפרצה עד עשר ואינו צריך שום תיקון.

ענף ג'. בתידושי בתבתי להבירושלמי קורה עדיפא לפעמים מעורת הפתח ויבאר הירושלמי שם דמשני להתיר שניהן בלת קורה לית תני תני מעמיד קנה ודוקרן לית תני תני עושה פס על ד' טפחים, תני רשב"ג לומר תנוי שם לו שני פתחים כרי לתר ר' נת והוא שהעמיד קנה ודוקרן לבבל לם עשה פס ד' טפחים הלכה כרשב"ג, ויפלפל נזה טובא ובדברי הרשב"א בעבוה"ק ובתידושיו שזכינו לתורם.

ענף ד'. רחיה מהת דתנוי עקום נגד כלל להרשב"א וריטב"א לתין לתי וקורה מתירין לת הפרצה תי' דהרשב"א וריטב"א תלי לטעמייהו דהסכימו נפי תנוי עקום כפי ר"י מדבר תידושי הרשב"א והריטב"א תבואר דלא כהב"ח, התג"א והח"ת תלי לפוס פסק הש"ע קושית עצומה על הח"ת דגם להתג"א נסימן שם"ה י"ל דזהו היכא דתתקן על ידי קורה ותב"ל דזהו גם בתיקון עורת הפתח בתשב"ן ת"ב סימן ל"ת סובר לכתורה כהת"ת ותבאר דיותר טובה הדעת לפרש דסובר כהפמ"א ושו"ת תה"י וס' תוספות שנת ותין תים מתחזק עם הח"ת.

ענף ה'. ולמעשה חקרתי דנעירות הגדולות נתנגלית ונלמעריקא הנה נתמנע הרחוב כמעט לין הולכים ג"א רגלי מנך סכנה ויוזקו מהעוברים ונוסעים נעגלות התלעקטערי וכיוצא והולכים נגדדי הרחוב שנקרא נסס (פוט-פאטה) ומעתה גם אם נימא דנורת הפתח הוי כמתום לגמרי ונזו"ע סימן שס"ג סעיף ל"ד דצריך ליזהר שלא לשנוק פתחא רגא כו'. ונחידושי הנרעק"א כתב דלאינו מוכן טעמא כו', ונספר תפארת שמואל על הרא"ש הניא לרבא לא דעל דנורת הפתח לעולם לא יתנעל לפילו אם לאכס הולכים שם, וכן כתוב נתשובת נרית מנרהם ורלאיתי נת' נא"פ כתב דדנרי הא"ש ג"ע ומלי דטעון שם מדנרי הר"ן לינו טענה ונת' ר"ת לו"ז הובא ח' הרא"ש דנורת הפתח הוי מחילה ממש, לינרא דכהיוס זכינו לס' לו"ז הגדול מקור דנרי הג"א, ומוכרח שם לליכא כלן ט"ס לין משנתו נרורה גם הנא"פ לא היה לפניהם ס' הלו"ז ונס' מ"ג לין משנתו נרורה נזה, ומנלר שיטת הג"א ומנלר דליכא הרבה סנרות להקל ונס להנ"א וט"ז היכא דמתחלה נתקן שיהיה כך לא הוי פרלה והפ"מ והק"נ ונס' נ"א השינו על זה תי' לזה ומכל הלין טעמא נ"ל דאם העמיד שם לתי כשר לכו"ע ואם הוא כן נשני הנדדים נתנני לתורכו לינו מהני לפילו אם מעמיד לחיים לנד הנתים כהורלת הא"א דהא הוי מנני מפולש לנמרי ונריך נורת הפתח מנד אחד. ולדינא בקצרה מונה שם שבעה דינים למעשה.

סימן ט"ז

שאלה. קנים של צורת הפתח אם עומדים חוץ לחלל המבוי נמי שרי או לא.

המנהג הפשוט דלין מדקדקין להעמיד הקנים של צורת הפתח דוקא תוך חלל המנוי, ומפרש אחד כתב לפשוט נזה, והנני לנחר.

ענף א'. נעירובין (כ"ד:) ההיא רחנה כו' נתוספות הקשו ד' קושיות על פירש"י ונחידושי הרשנ"א והריטב"א תירנו ג' קושיות וחדא לא ונספר נהפ"ע כתב לתרן קושיא זו והעלה דכשנורת הפתח עומד חון לחלל הוא רק כמתריך כותלי המנוי וקנה ע"נ ולין כלן נורת הפתח וזה דנר חדש ולפשר להניא ראיה נזה מהא דכתנו העו"ש והח"ר נדין הטו"ע סימן שס"ג סעיף י"ד דאם נען שתי יתידות נקרקע סמוך לכותלי המנוי מזה ומזה מנחון והניח הקורה עליהם כשר מטעם לתי, ולא הזכירו דהוי נורת הפתח לך י"ל דמודים דכשר רק לכוונתם דאפילו היכא דנתן הקורה נין הקנים שמהנדדים להנ"א נשם לו"ז פסול לנורת הפתח ועוד דעיקרא דנרי הרב נהפ"ע לינם לפי מנהג הקדמונים ואם כן י"ל דהעו"ש והח"ר חזלי לפום שיטת הרמ"א אבל לי"צ נזה שינוי לשון הנמרא ליכא למימר דרש"י ס"ל כמנהג הקדמונים כמ"ש להניא הריטב"א נני פתחי שימתי קושיא לשיטה זו מלי לאמר לתני לעניך ליה נורת הפתח לתו נאלי צריין ליה הא לינו צריך להעמיד קנים כלל ואלני הא סובר לתי העומד מחילין הוי לתי אם כן כ"ש דכותלי המנוי מהני ואפשר לפרש דהא דקאמר לתו נאלי וצריין ליה זהו משום הנוזה יהיה הדחק וסרה הקושיא דהיה להם לעשות נורת הפסח חון לחלל השביל.

ענף ב'. ונזה יתי"צ הסונית להתה"ד לנורת הפתח מהני נם מסיד טחוי נכותל ונס' נהפ"ע כתב דמסונית זו רחיה להט"ז ולא כלותו מורה שנוה לרשום נכותל נקרייך, ולע"ד זה ליתא דנליטת שי משהויין יתכן דזה פחות מציעור לתי דהוה כעוני לתנע רוחב תנולל נמקום רחנו, ועוד אלי לומר דהעיקר כדנרי המורה והט"ז לא היה לפניו ס' התשנ"ן (מ"ג סימן ל"ד) שכתב דנסקירה ענה שניא והכי נמי נקרייך פשיטא דהוי נליטה כמו דיו על הנייר והט"ז שהניא מתה"ד שיהא עב כחוט הסרגל תמוה דזהו רק נלתי ולא נורת הפתח, לשון השכנה"ג מנומנם, ועוד דיסוד טעמא דהתה"ד משום דכל היכא דנקטו חכמים שיעורא הוא דוקא נם היכא דנקטי לשון לפילו להסכימו עליו רנותינו הרשנוים ונם נרמנ"ם דייקינן נזה, תי' לה' מהרי"ק נשורש קכ"נ על מהר"ם מרוטנבורק מהירושלמי פרק קמא דמנילה נירושלמי מוכח כהריב"ז ולא כהתשנ"ן מ"ג סי' ר"ז ונדין לתי הרמנ"ם והנ"י הסכימו דסני נכ"ב נ"ל דס"ל כהתשנ"ן דחוט הסרגל היינו כ"ב מהרי"ל י"ל דלא פלינ על מהר"ם ותה"ד, ויעיין דנרי רש"י ד"ה לתי.

ענף ג'. לנרינו יתי"צ ק' התוספות למה שינה הנמרא הכשון דנני נורת הפתח קאמר לפומא דשניל כו' לרש"י דהרחנה לא היה מוקף לדירה לא היה מהני היכא דהכותל הרחנה היתה מפסקת נין נורת הפתח לל רחב השניל דהא דמהני זהו מטעם מינו, ולתי שפיר נם להנה הפשוטה שהעמידו קנים מהנדדים זהו משום דקנה העליון לחוד לא יועיל שתהיה כותלי הרחנה מוקפיס לדירה דהוי מחילה ע"נ מחילה והשינוי דמעיקרא לתר לפומא ולתי"כ לפתחא הכא נפר"ת נשניהם כתוב לפומא וכן הוא נתיחושי הרשנ"א ולם כן י"ל דנם נירסת רש"י היה כן. ומסקנת הדברים חמשה דינים להלכה.

סימן ט"ז

שאלה. צורת הפתח שעומדים הקנים כתוך חצר לפנים מכותלי המבוי דפליגי בזה האחרונים האיך יש לפסוק הדין למעשה

ענף א'. נרש"י ריש עירובין ושריוה נתקנתא דלתי לו קורה ולהוי הכירא דלא ליתי למיסרי רשות הרנים והק' נתיחושי הנרעק"א והא לתי משום מחילה, ולחנם הרמנ"ם ונטור סימן שס"ג כתב דלם הוא נגוה יותר מכי לחות לין לו תקנה נלתי וקורה והק' הנ"י נלתי כ"ל והנ"א ת"ר דנפ"ת לם העמיד הלתי לנל עוני הכותל מנחון ושוה מנפנים לגא דנגוה (כ"ל נפנים) יותר מן הכותל למעלה מעשרים לחמה ולנס הוא נרלה כו' ולף נס דנרי רש"י ת"ם ונטורת הפתח סונר הנ"א דכה"ג כשר ות' נזה ק' ר"ת נתוספות (י"ת) ד"ה לינפא, והיטותו יעקב פלינ וסונר דנטורת הפתח נמי נעי היכרא קלת והיינו טעמא דרבינו תם דלא ניחא להו לומר כנ"א, ואלני י"ל דרבינו תם לטעמו מזיל לתי העומד מחילו לא הוי לתי ום"ל דנעינן נלתיים היכרא טונא משום הכי ס"ל דנם נטורת הפתח נעי היכרא קלת, ולא לדיון והעיקר כדנרי הנ"א להכא דנטורת הפתח לא נעינן היכרא כלל וכן מנואר נשו"ת הנאון רבי לליהו מזרחי (סימן כ"ה) ולהרא"ם והנ"א יש להכשיר נטורת הפתח שעומדים הקנים לפנים מכותלי המנוי, ולדבריהו סרה רחיית הנכור שור לנמרי דר"ת לטעמו מזיל.

ענף ב'. המקו"א כתב לפסול מטעמא דניתא כמלן דמליל דמי, ונת' מהרש"ם (ח"א סימן ר"ז) הרא השואל והתשנ"ן תמהו על זה דנמנר שהינו מקורה לא תמריכן ניתא כמלן דמליל דמי, ת"י לזה מנימין (ע"ט.) דרבא הינו סונר כרב ושמואל, לינרא דאכתי ליכא ישועה להא קיימא לן כרבנן דפלינא תדרבי ולרב ושמואל יהיה ההלכה דנם נרשות היחיד לא תמריכן ניתא כמלן דמליל דמי וכ"כ להדיא נתיחושי התלירי ומקור לדנרי המקו"א מהא דתר"ח נען קנה נרשות היחיד כו' ונתוספות פרק קמא דשנת (ח'.) ד"ה תמר לגני דטעמא דר"ח משום דניתא כמלן דמליל דמי וזהו לפילו נשהינו מקורה נם נפי הזורק (ל"ט:) כיון דעשה כרשות היחיד כמלן דמליל דמי, קושיא עלומה מרע על רב דרב דאמר נפי הזורק דחייב ס"ל דנם נשהינו מקורה כמלן דמליל דמי ורב ושמואל דאמרי תרוייהו לא חייב רבי אלא נרשות היחיד מקורה ולא נשהינו מקורה, ועוד דהא מסקנתא ס"ל דהילכתא כחכמים נם נלא זה קשה לעולא ור' יוחנן נהא דפרק הזורק וכו' תמרו לשמעתא כרבי ושנקי רבנן רש"י ולקת הנאונים ז"ל וכן הוא דעת הרמנ"ן ורשנ"א הובא נהנה"מ פ"ד מסנת לחלק נזה נין עקירה להנחה לענין מקום ד' ואם כן י"ל דהתוספות שכתנו דטעמא דר"ח משום דניתא כמלן דמליל דמי זהו הכל לענין הנחה לחוד ונזה מיירי הסונית דפרק הזורק ונהא ס"ל לעולא ורב ור' לתמרינן כמלן דמליל דמי נם נשהינו מקורה והא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כו' מיירי לענין עקירה (נשורש ד' קופס סוף הדף מסופו לנוח טעות הדפוס, ול"ל שסופו לנוח), ומעתה קמו דנרי המקו"א, ינאר דלהמסקנא נפרק הזורק דחייב מק"ו דלתחרים עושה מחילה כו' לי לתינן למסרת כמלן דמליל פלונתת הרשונים הוא להתוספות כן הוא ועיין ירושלמי פרק חלון הלבה ג' ולהריטב"א

נעירונין (ע"ת.) הסנרת כיון דלאתרים עושה מעשה וכל הכותל נעשה רשות היחיד ועושה הכרמלית רשות היחיד להכי נטל כל הכותל וגם הכותל של הרשות היחיד וגם הה"מ פי"ד מהלכות דין ט' ס"ל כהריטב"ח וסתימת הטוש"ע נסיתן שמ"ה הוא כריטב"ח ורשב"ח וסרה ק' התוס' שנת ותיתמיטתיה להתוס' שנת שיטת הרשב"ח והריטב"ח וכוותייהו קיימת לן דהוי להחמיר נחלוריית והתוספות דניחת להו לפרש טעמת דר"ח נעגן קנה נרשות היחיד וזרק וכח ע"ג לפילו מלה מחה חייב משום דניחת כחלן דחליל לחזי לטעמייהו נפרק הזורק ונעירונין והתוספות כתנו רק ושחת, ולא לדנר נרור ונהל דחמר ר"י ב"ח לחמר היה ר"מ כל מקום שחתה מועל ני רשויות והן רשות לחת כגון עמוד נרשות היחיד הנה נעירונין (פ"ט.) כתב הריטב"ח דעמוד שהוא נגית מקורה לח דמי לחל נרשות הרנים שחינו מקורה כרי והיה לפשר לחלק משום דנגית כחלן דחליל דחיל וי"ל דהריטב"ח חילק דרב"י לטעמיה נהא לאתרים עשה מחיצה סוגר כתוספות מס כן נשחינו מקורה כמו נחצר מחרינן כחלן דחליל דמי ונתוספות דניחת הכ"ל דהקשו למה נקט המקשן רני לחירי נרשות היחיד מקורה דניחת כחלן דחליל דמי כרי, ונקשה הל הנמרת קלי סס לעולל ור"י דס"ל נס נרשות היחיד שחינו מקורה מחרינן כחלן דחליל דמי ול"ל דהתוספות נניטין חלני כשיטת הרשב"ח וריטב"ח ולא כתוספות נשנת ועירונין הכ"ל ונירושלמי פרק קמח דשנת נפיסקל דשניהס פטורים רני עניד מחיצות כמחצן, ונרים פרק חולין נעון קומי רני חנא כרי ונק"ע דס"ל דנית וחצר סוף ולא למחרינן ניתת כחלן דחליל דמי וי"ל דזהו משום דמחיצות כמחצן ונגללי (ע"ו:) נעיל מיפה רני חנא מר"ב כרי זהו דמסתפק לר"ב ולהיפו ס"ל דגם נגית ל"ת כחלן דחליל דמי ולפי"ז ק' התוספות נניטין הכ"ל על רני חנא לא קשיל מידי, והעולה דסנרת המקו"ח חליל נפלונתת ורחשונים

ונעירונין חית לן למיזל לקולא כמו שינותר.

ענף נ. ועוד דנרים נגו דהנה נרים חלון דחנן חלון שנין שתי חצירות ונגמרת מ"ט ניתת כחלן דחליל דמי וקשה הל זהו כרני ויב לי"ב נשני חופנים לו דס"ל כרנל נניטין (ע"ט.) לו דלענין עירוב הלכה כדנרי המיקל, קושית סס נרים חלון מלי פריך רנל לר"ב מנרייתת דלמה לי חלון כרי תקשה לנפשיה, ת"י לזה דלרנל קשה מ"ט סתים רני נמתניתין דחלון שנין שני חצירות למעלה מעשרה מערנין שנים דוקל והל נעירוב לפילו נחצר הוי כחליל דמי ומוכרח דלל חליל נפלונתת דרני ורנק. הנ"י נסתפק לי תקרה נורס לו רשות הנית נורס ולפניו כהיום נפר"ת מפורש דתקרה נורס, ולדנריו מוכרח דחליל נס נתשמיש ותתי שפיר, הרמנ"ם נה' עירונין פ"ו דין ח' כתב ונריך שיהל הוא ועירובו נמק"ח כרי ונספר ל"ל כתב לנאר שיטת הר"ף והרמנ"ם והרנה מטעמתיו לאו מידי הס, דנרי המקו"ח הוא לפוס שיטת רמ"ח ומנ"ל דכותלי המנוי והנתים לינם עולים נמקום קנים ולפוס מלי דנירדו לחזק שיטת הקדמונים ליכל למפסל מידי.

ענף ד. הפמ"ח מוסר נקנים שהעמידם נתוך חצר ולל לחי עלה מטעם המקו"ח רק משום דנעינן שיהל המזוזות נגלי ולל מכוסים ודנריו נטים לפוס שיטת מנהג הקדמונים כמ"ש נפימן י"ב ענף נ' ולפי"ז הני תרתי לי לפשר להקל כחחד דחחכ"פ הוא שלל כהוגן לך פסק הפמ"ח נמי על ד' רחיות והס לינם רחיות כלל ואם כן לפשר להכשיר נעירוב לחד הכותל נמקום קנה ונקנה הנית מחוחו נורס הפתח עומד הקנה מכוסה ולל הוי תרתי דסתרי לך לכחי יש לדון נדין זה דקנה מכוסה מנד הרחיה הד' של הפמ"ח דנטיה על סנרת וטענה לחין דרך לעשות נורס הפתח נכהלי נוונל שיהל המזוזות מכוסים ולל ענדי לינני פתחל נכהלי נוונל וזהו סנרת הט"ז נדין הנר החפסיק, וסרה טענת התוספות שנת ונעל התינ"ל ואם כן הרי י"ל דנס להרמ"ם והכ"מ דס"ל דנורס הפתח לל נעי הכירל כלל פסול מטעמת דלל ענדי לינני פתחל כה"נ.

ענף ה. יגחר דכללל הכ"ל דלל ענדי לינני פתחל הוא מפוקפק דחשתנה לפי העת והזמן מעיר לעיר ומחדינה לחדינה ופתחי שיחלי לפר"ח פתחי מר"י הרי היהו עושים כן ומכל מקום הוא פסול מטעמת דלל הוי פתח ורק התם כתוב נתורה להדיח מזוזות וליכל נני משקוף, ולהתוספות וריטב"ח ורמ"ה (נפתחל דחקרנל) כל היכל דלל ענדי לם עשה נטלה דעתו ומלי רמ"י נפתחל דחקרנל לינו סונר הכי וזהו לפוס מלי דקיימ"ל כלנני נתחלת מנני כמ"ש רי"ף סי' י"ג ונזה מחרנו טעם להשמעת הרחנ"ם דינל דחמיחר נפתחל דחקרנל לך י"ל זהזו רק לם מינו ננמרת דנכהלי נוונל לל ענדי פתחל ונם נזה נריך עיון היכל דנשחנה דרל וכולי עלמל ענדי פתחל כהלי נוונל מדוע לל נחתר דהוי פתח ויתחייב נמזוזה וזהו יסוד סנרת התוספות שנת ונעל התינ"ל נדין נב החפסיק, נשו"ת חם"י כתב דלעשות כולה פתחים לו סמוכים זה לזה לל חמרינן הזה דנר חדש נלי יסוד ונמרת ורנותינו הרחשונים ז"ל ונכמה עירות נדולות נרוסיל רחיתי שהיו עושים נורת הפתח נחוט נרזל על עמודים נטוחים ומקיפים לת העיר נזה לחיכל הרנה נורת הפתח זה לחר זה ולין לחדם פונה פה ומלפלף נעולם (ומש"כ נסי' תק"ז נכוונת החם"י לינו לחמת) והכי נמי נדין הפמ"ח לין לחוש וכן כתוב ניטוי"ק דנעירו נהנו כן נס נחי ח"ם כתב שחלת נעירו כן מימי הנחון ר' חשלם ז"ל ללל שנה הנחון ז"ל לכרוך עליו עוד קנה לחעלה, ותחה על זה ויפלפל נסונית נפרק קמל (ט'.) חנני ברנפו נלחיים פחות מד' נחלו למחלוקת רשב"ג ורנן נס' נחט"ע הק' הל הוי מחיצה שהנדיים נוקעין ות"י דזהו לם לינו מחונר לל הכותל רלינה לזה חשנת (ק"ל.) ולחי שפיר הל החנחון ר"ב דכיון דהקנה היה מחונר לכותל לין חשב דנדיים נוקעין, נרס מכל הפוסקים לינו נרלה חילוק זה ועכשת הכותל לל מהני מידי כמו דלם היו מעמידין שומר שלל יניח נדיים לנקוע ולי"נ ק' נחט"ע לחיכל דליכל מקום לחקור הלי לחי דחכי לם חמרינן דזהו ההלכה דהוי כל הדופן כסחום נזה לו דכך ההלכה דנס נחקנת מהני, ועיין נתוספות יבמים (י"ב.) ופצטינל חנד הקושית הכ"ל דהוי כחלו כולו סחום וסרה ק' נחט"ע. ת"י לחר לק' נחט"ע, **בשורה רביעית קודם סוף הדף נשמט שורה, וצ"ל להחמיר בכהאי גוונא שהוא מן הצד ולא למעלה עיין מג"א סי' תק"ב סע"ק ט' וספרי תרל"ב ות' ח"צ סי' נ"ט ובספרי שו"ת ב"א קמא סי' ס' ואינו משתמש כו'—**
והדרל ק' הח"ם מדנרי הרמ"ם (כל"ל ונפנים, נדפס הרמ"ג, והוא טה"ד) הרמ"ם לל הורה כן לעיכונת רק מהיות טוב ונס מה שנוה ר' חשלם ז"ל נס כן לאו לעיכונת היה מלי דחסיק הח"ם דלם הקנה העליון למעלה מכי נעי' שיהיה הקנים עומדים דוקל נתוך חלל החנוי כ"כ נס היפו"ק והנ"ת פסק דלל נעינן הכירל מידי נורת הפתח והח"ם לל רלה דנרינו ונס נת' הרמ"ם סונר כוותיה.

ענף ו. נכללל דהלכה כדנרי המיקל נעירוב להריטב"ח והריב"ח דוקל נהנחת עירוב ולל נמחיצות והרח"ב נפי עוזין

פסין נסס מהר"ם מסתפק נזה ונס דילמת הלי כללל הוא דוקל נתנלי ולל נלחורלי ומסיק נסס מהר"ם דדייק מדנרי ר"ח להקל נס נמחיצות ונלחורלי, וקשה מהל דפסק כרב נמחיצות הניכרות ול"ל דחערונות דיורין חמיר כמ"ב ונהנתי"י, ועיין ניחור הנר"ח סימן שכ"ח דהרמנ"ם סונר דזוקל נתנלי, והרמנ"ם נפי"ז מהנת פסק דקטן לין מנטרפין נזיירה והנ"י הק' למה נקט החינעיל לחומרל ונירושלמי פרק קמל הלי י' נס"ק הקשה על הנ"י הל זהו נמחיצות ונל"י כתב דמהר"ם סונר דלין חילוק וזהו לאו מידי, דהרמנ"ם לינו סונר כן כמ"ב הנר"ח, ולחנכם לעניו ספיקל דינל דנרי הנ"י נכוונים לחיכל להקל נס נמחיצות כעירונין (ה' ח'.) ועיין (נ"נ.) והילכתל נעיין לקולל וק"ב פרק קמל נרל"ב סימן כ"נ וכן כתב הנ"ח נתשנ"ן ח"ב ל"ת נשלל נזה ומשמע דסונר כדעת מהר"ם הנ"ל וכ"פ נס' שלמן שלחה ונתמ"ר סימן ל"ח ומדנרי התשנ"ן מנוחר נס נפוסקים לחמר"י דהלכה כדנרי המיקל נעירוב וכן מתנחר מהנ"י נתשובת מנקח רוכל סימן מ"ז וכ"כ נס' זל"ח הספרדי. ומונה ז' דינים להלכה למעשה.

סימן י"ז

צורת הפתח שנעשה לדבר אחר כגון חוטי הטעלעגראף או חוטי האלעקטערי קארם אי רשאי לסמוך עליהם לצורת הפתח להתיר טלטול בשבת.

מחיצה העומדת מחיליה הוי מחיצה לכולל עלמל והכי נמי נצורת הפתח כמ"ב השנו"י ות' נח"פ לך לם הצורת הפתח נעשה נשניל דנר לחר לולי נרע.

ענף א'. יפלפל אי איכא פשיטות מדברי הערו"ש והא"ר סימן תרל"ג סעיף י"ד ודאי דלאי וקורה שניהם מין אחד דשניהם בעי הכירא וסרה בזה ק' המשנה ברורה הבאתי סימן ט"ו ענף ד' דלצורת הפתח פסול דנעשה לדבר אחר, ראיה לזה מתוספות (י"א.) ד"ה איפכא, דרבינו תם דסובר דלאי בעי הכירא טובא סובר דגם בצורת הפתח בעי הכירא במקלת והילכך לא הוי כמכוין לדבר אחר אבל לדידן שפיר י"ל דטעמא דהערו"ש והא"ר הוא כמש"כ, אך דהיה להם לבאר דעתם ולהשמיענו האי חידושא, גבי קנין דבעי כוונה ואי בנה פלטרין בנכסי הגר ואחר העמיד דלתות להרמ"ה לא קנה האי נהגבהה ורבינו ישעיה והרא"ש פליגי, ומהרי"ט תמה על הרמ"ה דהרי מתעסק בזכיה הוא, והכי נמי גבי צורת הפתח דמתעסק בהכשר טלטול תי' לטענת מהרי"ט להרמ"ה קנין הגבהה דרבנן ור"י והרא"ש ס"ל דהוי דאורייתא או דלא קיימא לן כהאי תירוצא כיון דנפל גלי דעתיה דנפילה כו' תי' לק' התוספות בבינה (ל"ט.) וכ"ש בצורת הפתח אתי שפיר.

ענף ב'. כוונה בצורת הפתח לדבר חול פשיטא דאינו פוסל, בסוכה (י"ט.) הואיל ולגואי עבידי ולבראי לא עבידי תימא לא קמ"ל, ופירש"י לבראי כו', ובתוספות הקשו דמתניתין שמעינן לה תי' לזה דמחיצות בית הוא ענין חול דלא בעי כוונה מה שאין כן היכא דהכותל נעשה מעיקרא לשם מצוה אפילו לבית הלל דמכשרי סוכה ישנה מכל מקום מצוה אינו דומה לדבר חול וברא"ש שם (סימן ל"ה) ובק"כ (אות קל"ג), ליטנא דהואיל משמע כהרא"ש, בס' שבלי הלקט השלם בשמט מלת הואיל, ובפר"ח ור"ן התחילו בדפנות וסייתו בגג, תי' לזה, הק"כ כתב דלא פליגי אמוראי אדעולא דלא פליגי אמתניתין, וזה תמוה דמוכרח דאיכא חידושא בדעולא, ובירושלמי שם ובפרק קמא דעירובין סוף סכך אינו מציל בסוכה, ולהפ"מ זהו אחורי הקנים ואטו פליג על המשנה וע"כ כריטב"א, או כמש"כ ליישב ק' התוספות, עיין סימן י"ב ענף ו'. ועיין מג"א סימן תרל"א סעק"ג, וברש"י שם (י"ט.) ד"ה דמחיצות ושבבה פלטה קולמסו דהק"כ דהגיה במג"א. מחיצות דצורת הפתח אולי כמו מחיצות פי תקרה יורד וסותם דאמרינן בה-דרך לגואי הויא מחיצה ולא לבראי ומהירושלמי נראה דצורת הפתח העשוי לדבר אחר הוי פסול מעתיק כל הירושלמי בפרק קמא דעירובין ומבאר ומפלפל שם טובא.

ענף ג'. הר"ן חקר אי צורת הפתח מתיר בשתי דפנות של סוכה להשלים שיעור דופן ומסיק דדופן סוכה חמיר בזה מדופן שבת והראב"ה ס"ל דצורת הפתח באמת מתיר גם בסוכה ותמוה דלא הזכירו בזה הירושלמי דמפורש אר"ז דפיאה מגלת בסוכה וי"ל דהירושלמי איירי בדופן ג' וכן הבין המג"א בסימן תר"ל דלא כהש"ק והירושלמי לטעמו דהטפח הוא מדרבנן דלא כשיטת התוספות בפרק קמא דסוכה (ז':) ועוד שני תירוצים לזה והפמ"ג כתב דהירושלמי איירי באין נוגע והבמ"י נגדו וגם בלא זה קשה להפמ"ג הא דאמר דסוף תקרה אינו מציל וגם מאי פריך ואין סוף תקרה מציל משום פיאה ומביא מעובדא דר' יונה הא י"ל דהתם היו נוגעים בודאי ומה גם לדבריו בסימן י"ב ולדרכינו קושית המג"א מעיקרא לא קשיא מידי ורק דקושית המג"א הוא לפום שיטת הרמ"א וגם מש"כ הפמ"ג בשם הא"ר לא נהירא ומתוורתא כמש"כ הגר"א דלהראב"ה ורמ"א ס"ל דגמרא דילן פליג על הירושלמי ומוכח דצורת הפתח דהוי מחיצה מהני גם לראב"ה הגנת ורדים הספרדי פליג על המני"ט בדין כותלי הבתים או מהני להקרפף שיהי' מוקף לדירה והמג"א סימן שמ"ח סעק"ה הביא דברי המני"ט להלכה וכתב דכן משמע מפירש"י בעובדא דאפדנא והגנת ורדים הביא ראיה כנגד המני"ט מהך סוגיא ויבאר דאיכא מחלוקת בין הראשונים בפי' היקף לדירה לרש"י ורשב"א וריטב"א תליא במעשה ממש דמעיקרא בנה בית ופתח פתח ולהאלפס ורמב"ם וכ"ה בפר"ח תליא בכוונה דהיכא דנגדר לשם דירה אפילו קודם שבנה הבית מהני ובשיטה זו הולך המני"ט והגנת ורדים אזיל לפום שיטת רש"י וסייעתו ובזה יתבאר דליכא שום דחיה לדעת המני"ט ויבאר דברי המג"א הנ"ל.

ענף ד'. יבאר דאיכא שיטה שלישית והוא שיטת הראב"ד בהא דרחבה והריטב"א כתב דאינו מחוור מקור גדול לשיטה זו ממתניתין דריש עושין פסין ומהירושלמי שם עלו מאליהן מטלטלין כו', ובחידושי הרשב"א מפורש הטעם דאינו מחוור משום דקשה מעיר חדשה, ולכאורה קושיא זו הוא גם להרמב"ם ויתרץ וגירסת ר"ח שם בהיפך וכ"ה בירושלמי ואתי שפיר שיטת הראב"ד ויבאר הסוגיא לשיטת הרמב"ם ושיטת רש"י דקשה מהא דמקשה דמתניתין על הא דרחבה דר"ח ורבינו יהונתן אזיל בשיטת הרמב"ם והביא לשון רש"י ויבאר עוד דגם לרש"י איכא נוונא דכוונה הוא ענין המועיל בהיקף לדירה אך מדברי רשב"א וריטב"א וטוש"ע לא משמע הכי.

ענף ה'. המג"א כתב בשם התוספות דצורת הפתח מהני בזה כמו מחיצה ובמחצית השקל כתב דלרש"י מוכח דלא מהני, והא ליתא, בתי' נט"ש כתב דמתוספות גם כן אין ראיה ותמה על שיטת רש"י ולא קשיא מידי לרש"י וגם מאי דטען בשיטת התוספות לאו מידי הוא דראיית המג"א ברורה, ודברי הנט"ש תמוהים ואיך שיהיה מתוספות איכא ראיה רק דצורת הפתח מהני לגואי ואם מהני גם לבראי צריכין אנו להראב"ה ורמ"א והגר"א בסימן תר"ל דסוף סכך מציל אך אכתי בחוטי טילעגראף והאלעקטערי קארס יש לדון דאיכא לחלק דשאני הא דהראב"ה ורמ"א דהקנים שמהלדדים הועמדו לכך להכי אין לחוש בקנה העליון ותלוי בפלוגתת הב"ח והישועי"ק סימן שס"ג והגאון המזרחי סובר כב"ח דלא אמרינן דהעיקר בצורת הפתח הם הקנים שמהלדדים.

ענף ו'. ולדינא עיקר דאין לחוש בזה שנעשה בכוונה לד"א וכפסק הנט"ש ואף דראיותיו לית בהו משש אבל מילתא דמסתברא הוא כהמקילים ובפרט אחר שהעיד דרוב מנין ובנין המה ולדבריו בסימן ט"ז הלכה כדברי המיקל בעירוב הוא גם במחיצות ובפוסקים ויפלפל בהא דמנחות (ל"ג:) אכסדרה כו' ובחוטי טעלעגראף והאלעקטערי קארס ליכא כוונה להיפך **ומונה חמשה דינים**.

סליק בס"ד.

בעזהשי"ת

קונטרס העירוב דקענסינגטאן

ברוקלין, נוא יארק

שמחים לשמרו ולערב עירובו

יוצא לאור ע"י
וועד העירוב דקענסינגטאן
ניסן תשס"ד

בעזהשי"ת

קונטרס העירוב דקענסינגטאן

ברוקלין, נוא יארק

שמחים לשמרו ולערב עירובו

ויפרד והיה לארבעה ראשים

❀ ❀ ❀

א'

השגחת ומפת העירוב

❀ ❀ ❀

ב'

ליקוטים ובירורים בעניני עירובין

ע"י הרב ר' חיים אברהם וואלדמאן שליט"א

חונה פה קענסינגטאן יצ"ו

א. מצוה לעשות עירוב

שו"ע ונושאי כליו / החתם סופר והאחרונים / לא לחפש חומרות כיון דאתי לידי קולות ומכשולות / מנהג העולם בכל הדורות

ב. אסור לעכב העמדת עירוב

ג. המיעוט כופין את הרוב לעשות עירוב

ד. אין למחות בהמתירים

ה. לא תתגודדו

ו. ענינים חשובים במצות וסגולת העירוב

❀ ❀ ❀

ג'

בירור שיטת האגרות משה

מהגאון מוה"ר שלמה גראם שליט"א דומ"ץ בעלזא

❀ ❀ ❀

ד'

מפה ובירור מחיצות דברוקלין

יוצא לאור ע"י

וועד העירוב דקענסינגטאן

ניסן תשס"ד

וועד העירוב דקענסינגטאן

ר' אברהם אלי' מאשקאוויטץ	ר' יעקב לייב ברייער
ר' אליעזר לעבאוויטש	ר' יעקב קליין
ר' גדלי' משה אדלער	ר' יצחק דוד מייער
ר' יוסף לינק	ר' יצחק וואקס
ר' יחזקאל שרגא הערבסט	ר' מנחם וויים
ר' יעקב יוסף פריעד	ר' שמואל מאנים

ר' שמואל פריעדמאן

Published by
Vaad Ha'Eruv of Kensington
699 East 5th Street
Brooklyn, New York 11218

מקום הנחת פת העירוב:
720 East 2nd Street
קומה ב'

Eruv Kashrus Hotline
917-909-ERUV (3788)

פתיחה

תודה להשי"ת, יום בשורה הוא לנו, שעלה בידינו בעידוד רבנים גדולים וחשובים, לסדר עירוב מהודר בשכונתינו, עם השגחה מעולה, כפי מנהג כלל ישראל בכל הדורות. ולאור זאת שמחים אנו לכבדכם בקונטרס חשוב בעניני עירוב, המבאר גודל מצות וסגולת עירובין, ועניני הלכה הנוגע לעירנו. ובטוחים אנו שתתעננו על ריבוי העניינים שבו מבוארים בטוב טעם ודעת ובלשון קל.

הנה כבר פסקו גדולי דורינו לעשות עירוב בברוקלין, וכדעת רובא דרובא גדולים בדורינו ובדורות שעברו, וכמבואר בספר "על מצות עירוב" ועוד ספרים בשם יותר משני מאות רבנים, ופוק חזי מה עמא דבר. ובדרך המלך הלכנו בתיקון העירוב דשכונתינו.

וזה לשון קדשו של החתם סופר בדרשות דף קכז ד"ה אי': עיקר אמונת אומן בתורת ה', הוא אמונה בחכמיו דור דור ודורשיו, ולהאמין בשופט אשר יהיה בימים ההם, כי לא יטוש ה' עמו, ויהיה ה' עם השופט ההוא, כאשר חכמים הגידו בפרק קמא דמגילה (יא.) על הפסוק 'ואף גם זאת בהיותם' עיין שם, וזהו כלל גדול שכל קוטבי התורה סובבים עליה עכ"ל. ובספר זכרון זאת להגה"ק הרבי מלובלין (פ' מקץ דף לד) כתב וז"ל: "אם האדם אינו צייית לדברי חכמים שבכל דור, יכול לעשות כמה עבירות ויהיה נראה לו מצות". וז"ל הדברי חיים בתשובותיו ח"ב או"ח סימן יח: "כלל הדבר, מי שאינו מאמין בדברי רבנים מקבלי תורה שבעל פה, ואינו חושש למנהגי אבותינו, וכזוי בעיניו דברי חכמים, ובוחר לנפשו מה שנאות לפי שכלו, יצא מכלל דתינו, כי עיקר ויסוד דתינו דברי חכמים, ואם אינו באמונה זאת, איננו מבעל דת הקדושה". על כן הלכנו אנחנו בדרכי אבותינו נבג"מ, וב"ה עלה בידינו לתקן עירוב מהודר בשכונתינו.

והנה אין המקום כאן לפרט כל השקלא וטריא שדנו בו הפוסקים הנוגע לענין עיר ברוקלין, כי לזה בעצמו צריך ספר שלם, וכבר יצאו לאחרונה עשרות קונטרסים בענין זה. אך הוספנו כאן תשובות הגאון מוה"ר שלמה גראס שליט"א דומ"ץ בעלזא, שנכתבה בשנת תש"ס בענין עירוב בברוקלין, שבירר דאף לשיטת הגאון המפורסם האגרות משה זצ"ל גם כן מותר לעשות עירוב בברוקלין, ובענין בירור מחיצות דברוקלין. גם הוספנו קונטרס ליקוטים ובירורים בעניני עירובין מהרב ר' חיים אברהם וואלדמאן שליט"א, ובו נתברר גודל חשיבות מצות עירוב.

בשבועות ספורות של קיום עירוב שכונתינו, נוכחנו לדעת כמה היה נחוץ תיקון זה לשכונותינו, הן במניעת חילול שבת בשוגג, והן בריבוי עונג שבת לכל, ובפרט למשפחות ברוכי ילדים. קבלנו עידוד גדול מאתכם הן בכתב והן בעל פה, וזה נתן לנו כח לעבור על כל המכשולות בדרך.

תקותינו עזה שתמשכו להתענג בשבת כפי מצות תורתינו הקדושה, וה' ישמרנו ממכשולות, וישפות עלינו חיים ושלום.

בברכת עונג שבת

וועד העירוב דקענסינגטאן

התודה והברכה

נתונה אל הרב הגאון מוהר"ר יחיאל יהודה **פאפיער** שליט"א
מח"ם אם לבינה
שהרבה חומר מהספר ניקח מספריו
וכן הי' לנו לאחיעזר ולאחיסמך כל הזמן בעריכת ספר זה

גם יעמדו על הברכה
האברך החריף ובקי וכו' סופר מהיר הרב ר' **שמואל פולטמאן** שליט"א
האברך החריף ובקי וכו' הרב ר' **משה חיים הלוי שטיינבערג** שליט"א

יתברכו ממקור הברכות בשפע הצלחות ושובע שמחות
ובכל משאלות לבם לטובה ולברכה עד עולם
אמן כן יהי רצון

התהלה והתפארת

הננו בזה להודות ולהלל בשער בת רבים
האי אבר"ך החשוב עסקן נמרץ ומחנך בחסד עליון
חריף ובקי טובא ירא ושלם
הרב ר' **חיים אברהם וואלדמאן** שליט"א
מוסמך להוראה מהגאון הגדול מרן רבי משה פיינשטיין זצוק"ל
ומעוד רבנים מובהקים
על שעומד תמיד לימינינו בעניני עשיית והלכות עירובין

ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה מעם ה' אלקי ישראל
אמן כן יהי רצון

השגחת ומפת העירוב

בנציון יעקב הלוי ואזנר
אב"ד דבד"ץ ובית הוראה שבט הלוי
מאנסי – בית שמש

Rabbi Benzion Y. Wosner
Rosh Beis Din Shevet Halevi
Monsey – Beit Shemesh

11 Emes Lane • Monsey, NY 10952 • (845) 425-4946 • Fax (845) 426-3955

בעזהי"ת עש"ק זכור התשס"ד

אישור והכשר

חבר אני לכל אשר יראוך, ה"ה קבוצת אברכים יראי ה', אשר זה זמן רב ביקשוני להביע חו"ד העניה **ע"ד כשרות העירוב שהקימו ברוב ס"ד באיזור קנסינקטון שבברוקלין ניו יורק**, והנה אחרי סיור מקיף ובדיקה יסודית נוכחנו לדעת שהעירוב אשר הקימו, הוא מוכשר ומהודר עצהיו"ט כדת וכהלכה, ועיקרו מיוסד על יסוד היתר שאר העירובין שהקמנו בכמה עיירות, דהיינו שרובו מוקף מחיצות גמורות שנעשו בידי אדם, המקיפות את האיזור מד' צדדיו, והפירצות המועטות שנשארו, נסגרו בצורות הפתח מיוחדים ומהודרין מאד, ומאחר שהאיזור רחוק מלהיות רה"ר דאורייתא מכמה וכמה טעמים, על כן אחרי שכירת רשות השלטונות, והנחת הפת לעירובי חצירות, **ומינוי משגיחים נאמנים ויראי ה' לבדיקת העירוב מדי שבוע, הסכמנו להכשיר עירוב זה כדת של תורה וכנהוג**, ומסורת היא לנו מאבותינו ורבותינו ז"ל, שהקפידו מאז ומעולם לערב בכל קהילות ישראל ומושבותיהם, וכעדות הרא"ש ז"ל ושאר כל הפוסקים [ונתבאר בעז"ה בתשובתינו], ובראשם מרן הח"ס ז"ל, שיצא בכל תוקף ועוז, **ע"ד החוב והמצוה הגדולה המוטלת על כל רב וקהל בישראל להקים עירובין**, כדי למנוע חילול שבת מחד, ומאידך לגרום לעונג שבת לישראל קדושים.

מעתה זאת למודעי, שמהיום והלאה ראוי לכל בני קהלתכם הק' שבאיזור קנסינגטון, ולכל אשר בשם ישראל יכונה, לרבות ת"ח ויראי ה' המהדרים ביותר, לטלטל באיזור זה המעורב ,ע"פ שירטוט מפת העירוב, ללא שום חשש ופקפוק כ"ד, **ומצוה גדולה מאד לעודד ולסייע בידי העסקנים היק', שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן, המוסרים נפשם מאודם וזמנם למען טובת הכלל**, ואחינו בני ישראל מקדשי שביעי יתענגו על רוב שלום, וכדאיתא בירושלמי שהעירוב מרבה השלום, ועונג שבת, ובזכות שמירת שבת נזכה בקרוב למאז"ל אלמלי משמרין ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלין בב"א.

תוקף כתב הכשר זה הוא לשנה אחת מתאריך הנ"ל

וע"ז באעה"ח

בנציון יעקב הלוי ואזנר

בן ציון י. הלוי ואזנר
מאנסי נ.י.
אב"ד דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

דוד יצחק שיק
אב"ד ק"ק תפלה לדוד
ונשיא הכולל שערי חיים
ד'ריבניץ
ברוקלין, נ.י.

Rabbi David Y. Schick
RABBI OF CONG. TEFILO LEDOVID
KOLLEL SHAAREI HACHAIM
D'RIVNITZ
1666 57th Street, Brooklyn, NY 11204
718-256-1009

בס"ד, יום ה' לסדר שבת שבתון לה', כ"ה אדר תשס"ד לפ"ק.

תעודת הכשר

הן באו לפנינו עסקנים באיזור קנסינגטון שבברוקלין ניו יארק שהקימו שם עירוב ובקשו הכשר מהרבנים. ובס"ד בדקנו כל הצורת הפתח והוא כשר בתכלית ההידור, ואנן שלוחי דקמאי עבדינן שחייבו לתקן עירובין בכל עיר ועיר.

ומי לנו גדול מקה"ק האר"י זצוק"ל שמבואר בשער הכוונות שהיה נושא הטלית והחומש מביתו לבהכ"נ ולא היה מקפיד לחקור בענין העירוב הנעשה בצפת אם נעשה כהוגן. ואיתא בתשב"ץ דמי שלבו נוקפו בענין תיקוני עירובין, הדיוטות גמורה או מינות נזרקה בו.

ע"כ מצוה גדולה לסייע ביד העוסקים בתיקון עירובין ושכרו גדול בזה ובבא.

ההשגחה וההכשר הוא לשנה אחת מיום הנ"ל.

וע"ז בעה"ח

דוד יצחק שיק

האגודה לבדיקת ותיקון עירובין בארה"ק

נתייסד ע"פ בקשת וברכת גדולי ומאורי ישראל בארצינו הקדושה

רח' משה זקס 5 ירושלים מיקוד 97351

טלפון 02/5825529 נייד 058/694601 פקס 15158694601

בס"ד

ג' שבט תשס"ד לפ"ק

וזאת למודעי

שנתבקשתי מרבנים גאונים וצדיקים שליט"א מברוקלין, ונעתרתי לבוא ולבדוק אופן בניית **צורות הפתחים ומחיצות העירוב** של שכונת קענסינגטאן בעיר ברוקלין, על כן הריני להודיע בזה שעברתי ובדקתי והשגחתי על כל צוה"פ ועל כל מחיצות העירוב, והם על צד היותר טוב בתכלית הכשרות וההידור. והנני לאשר שמשגיחי העירוב הם תלמידי חכמים ויר"ש, העושים מלאכתם נאמנה באומנות גדולה ובמומחיות נפלאה, ומידי שבוע בשבוע עומדים על משמרת יציבות ועמידות העירוב על כל פרטיו והידוריו.

ובזכות שמירת שבת קדשינו המקום יהא בעזרנו ובסעדנו, ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.

תוקף אישור זה עד לר"ח שבט תשס"ה.

ע"ז באתי על החתום

יו"ר האגודה

הרב **יעקב יצחק רוכמן** שליט"א

מומחה מיוחד לעניני עירובין

תקנון האגודה

✧ האגודה פועלת באופן עצמאי ללא תלות בשום ארגון וחוג שהוא, וכל מטרתה לבדוק ולתקן העירובין שבכל ערים ועיירות ישראל.

✧ האגודה יוזמת תוכניות לעירובין מהודרים, ופועלת להתקנתם כהלכה. כמו כן יוזמת להעמיד פיקוח תמידי על יציבות ועמידות העירובין.

✧ מלבד בדיקת ותיקון צורות הפתחים והמחיצות - אשר רבתה בהם המכשלה, אין האגודה נוקטת עמדה בעניני רשויות ולקבוע הלכה למעשה בדברים השייכים למורי הוראה המקומיים.

✧ כל האישורים על כשרות עירובין הניתנים מטעם האגודה הם על־דעת התקנון הנ"ל.

✷ ✷ ✷

בבית כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א, משמאל לימין: כ"ק הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א אבד"ק סערדעהעלי; כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א; כ"ק הגה"צ רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג והרה"ג ר' יעקב יצחק רוכמן שליט"א, מפקח ראשי על העירוב החרדי בעיה"ק ירושלים תובב"א, רמת גן - תל השומר, מירון ועוד, נושאים ונותנים בריבוי ההידורים של העירוב דקענסינגטאן.

הרבנים שליט"א מעיינים בעינא פקיחא במפת העירוב דקענסינגטאן. בתמונה גם נראה (הראשון משמאל) הרה"ג ר' חיים אלעזר ראבינאוויטש שליט"א ראש ישיבת מונקאטש.

הרה"ג ר' יעקב יצחק רוכמן שליט"א חותם את כתב ההכשר אחרי דיון מפורט על אודות העירוב דקענסינגטאן. הרבנים הגאוה"צ שליט"א האצילו ברכותיהם לכל העושים והמעשים במצות תיקון עירובין. גם נראה (הראשון מימין) הרה"ג ר' משה ראטה שליט"א דומ"ץ קארלסבורג.

בס"ד

Vaad HaEruv of Kensington
699 East 5th St.
Brooklyn N.Y. 11218

וועד העירוב ד'קענסינגטאן
ERUV KASHRUS HOTLINE: (917) 909-ERUV (3788)
GENERAL INFORMATION: (718) 666-2220

Kensington Eruv

העומדת תחת השגחת הרבנים הגאונים שליט"א

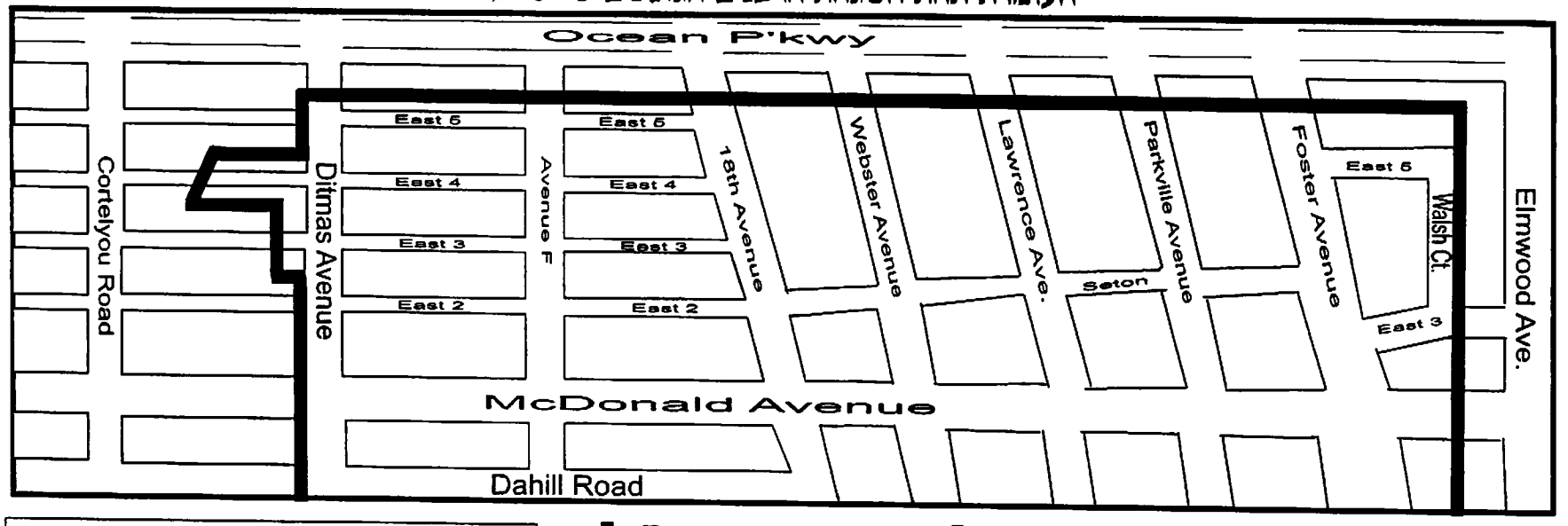

- THE ERUV BORDERS ARE VALID AS OF PESACH תשס"ד ('04).
- The Kensington Eruv is from McDonald Ave. (where it connects to the Boro Park Eruv) to approximately 100-150 ft. before Ocean P'kway (Ocean P'kway is not in the Eruv), and from Foster Ave./Walsh Court to after Ditmas Ave.
- PLEASE BE CAREFUL NOT TO CROSS THE ERUV LINE ON SHABBOS WHILE CARRYING.
- The Eruv Kashrus Hotline: 917-909-ERUV (3788), provides updated information every Friday afternoon concerning the kashrus status of the Eruv.

ליקוטים ובירורים בעניני עירובין

ע"י הרב ר' חיים אברהם וואלדמאן שליט"א
חונה פה קעניגסינגטאן יצ"ו

א. מצוה לעשות עירוב
שו"ע ונושאי כליו / החתם סופר והאחרונים / לא לחפש חומרות כיון דאתי לידי קולות ומכשולות / מנהג העולם בכל הדורות
ב. אסור לעכב העמדת עירוב
ג. המיעוט כופין את הרוב לעשות עירוב
ד. אין למחות בהמתירים
ה. לא תתגודדו
ו. ענינים חשובים במצות וסגולת העירוב

א. מצוה לעשות עירוב

שו"ע ואחרונים:

טור אורח חיים סימן שצה: מצוה לחזר בין אחר עירובי חצירות בין אחר שיתופי מבואות.[א]

וכתב הבית יוסף שם: כן כתב המרדכי בפרק הדר (סי' תקטו) והביא ראיה מדאמר (עירובין סח.) "מבואה דדיירי בה תרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב?"[ב], ומעמא רבה איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעיולי באיסור, וכן כתב בהגהות בפרק א' מהלכות עירובין (אות א), עכ"ל.

וכ"כ הב"ח שם וז"ל: 'מצוה לחזור', כלומר אע"ג דעירובי חצירות ושיתופי מבואות מערבין אפילו לדבר הרשות, מ"מ מצוה לחזור אחריהם כדי שלא יגיעו לידי איסור טילטול בחצר ובמבוי. וכ"כ בט"ז שם ס"ק א ובאחרונים.

ובפרישה שם סק"א כתב: לצורך הנאתו כדי למייל[ג] או להביא צרכי אכילתו, וזה מצוה כמ"ש 'וקראת לשבת עונג'. ובפרמ"ג א"א סימן רס סק"ג כתב: "משום כבוד מצות שבת שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא ולהכניס[ד] התירו בין השמשות". וכבר כתב כן הכוזרי במאמר ג סימן נא ע"ש.

ובאמת הוא גמרא מפורשת דישראל אינו רוצה לדור במקום שאין עירוב. עיין עירובין דף סב. דחז"ל לא רצו שידור ישראל עם גוי, דשמא ילמוד הישראל ממעשי הגוי, ועל כן גזרו שלא יועיל עירוב או ביטול רשות בגוי רק צריכים להשכיר רשותו, והגוי לא ירצה להשכיר רשותו משום דחייש לכשפים (ע"ש ברש"י ד"ה ועכו"ם, או שהגוי ירצה דמים יקרים - עיין ברש"י שם ד"ה אלא, ועיין בלבוש), והישראל לא ירצה לדור במקום שאין עירוב ואסור בטלטול, וממילא יצא הישראל משם. ודבר זה מובא בטור וב"י ושו"ע ונו"כ או"ח ריש סימן שפב (וע"ש בלבוש וט"ז ושו"ע הרב וערוה"ש וחיי אדם ריש כלל עה ועוד). הרי דמשום חסרון עירוב יצא הישראל מדירתו וילך לדור במקום שיכול לערב.

ובשולחן ערוך אורח חיים סימן שסו סעיף יג כתב: מצוה[ה] לחזור אחר עירובי חצרות. ובסימן שצה כתב: מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות.

[א] אל יפלא בעיני הקורא למה עניני מחיצות וצורת הפתח קראו אותו הפוסקים בשם 'עירוב', הלא שם עירוב בפשטות קאי על רק שיתוף הפת דמערב הכל יחד, דחזינן בגמרא (עירובין ו. 'כיצד מערבין' ועוד) דאף ענין תיקון המחיצות קוראים לו 'עירוב'. (וע"כ סוברים הרבה פוסקים דהלכה כדברי המיקל 'בעירוב' קאי גם על ענין המחיצות). שוב מצאתי כן מפורש בפסקי רי"ד (ומאירי) שבת ו. ד"ה חצירות וז"ל: האי 'עירבו' משמע שיתופי מבואות, ומשמע נמי תיקונו בלחי או קורה, שגם הוא יקרא עירוב, כדתנן 'אין מערבין רשות הרבים בכך'.

[ב] ואף דאביי השיב לו דקשה להם לעשות העירוב, ע"ש בגמרא, היינו משום ד"אביי לא היה חושש כל כך לערב ולא ס"ל שיש מצוה בדבר" (מרדכי הנ"ל), אבל להלכה נקטינן כתמיהת רבה ב"ר חנן הנ"ל "מבואה דדיירי בה תרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב?", וכמ"ש המרדכי והגה"מ הנ"ל (וכן הוא בריטב"א שם ד"ה מבואה, וכ"כ רב נטוראי גאון), וכפסק הטור ושו"ע ואחרונים.

[ג] עיין ירושלמי מסכת שבת פרק ו ה"א: "רבן גמליאל ברבי ירד לטייל בתוך חצירו בשבת ומפתח של זהב בידו".

[ד] וזה לשון הרמב"ם בהלכות יום טוב פרק א ה"ו: ואע"פ שכל הוצאה היא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב ולמה לא אסרוה, כדי להרבות בשמחת יום טוב ויוליך ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו, ולא יהיה כמי שידיו אסורות".

[ה] בלבוש שם סעיף יג כתב שהוא 'מצוה דרבנן', ובתוספת שבת ס"ק לח כתב "דאינו מצוה ממש אלא זהירות בעלמא".

ועיין בסוף ספר מצות השם, דעירובי חצירות הוא אחת משבע מצות דרבנן. ובסמ"ק סימן רפב כתב וז"ל: "ואלו מצות דרבנן, 'לערב עירובין', שלמה תיקן לערב בחצירות" וכו'. וכ"כ הרמב"ם בספר המצות בשורש הראשון דף יא' ובהל' ברכות פי"א הל' ב-ג ויד. ובלשון השל"ה הקדוש (ריש מסכת שבת ד"ה עירובי) "עירובי חצירות מצוה גדולה", וע"ש דהברכה אינה מעכב המצוה. ועיין בספר מור וקציעה סימן שצג שכתב בפשיטות שהוא מצוה, ונוסח הברכה "על מצות עירוב" מוכיח כן, ותמה שם על הב"י. וז"ל הערוך השולחן חו"מ ריש סימן קסב: בני מבוי כופין זה את זה וכו' "ועשיית עירוב הוא מצוה".

החתם סופר והאחרונים בענין תיקון עירובין להציל ממכשול:

תשובה זו מרשכבה"ג החתם סופר זצוק"ל הוא יסוד גדול בענין החיוב לתקן עירובין בכל העיירות, ומלהיב הלבבות למצוה רבה זו, על כן העתקתי כל דבריו בלשונו הקדוש:

בשו"ת חתם סופר או"ח סימן צט כתב וזה לשונו: שאל ממני ידידי הרב נ"י לברר לו בראיות מדברי חז"ל **שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח או שארי תיקונים כיוצא בו, כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום שבת קודש.**

דבר זה אינו צריך לפנים ולראיה, והוא מן השכל, ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל. השכל מחייב, באשר ידוע ששמירת יום שבת קודש מעשות כל חפץ הוא אצלנו ממצות הראשיות, ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כולה כמבואר בעירובין [דף] ס"ט ע"א, ואיסור הוצאה מרשות הרבים לרשות היחיד או בהיפוך הוא אחד מאותן המלאכות שהעובר עליהם הוא מומר לכל התורה כולה, וזה מבואר שם בעירובין [דף] ס"ט דההוא גברא נפיק בחומרתא דמדושא, פירש"י שהוא טבעת שבאצבע, ודנוהו כדין כופר בכל התורה וכמי שיצא מדת ישראל, וכל כך חמור הדבר עד שאפילו באונס דליקה ח"ו לא התירו להציל לחצר שאינה מעורבת עיין שו"ע או"ח סי' של"ד סעיף יו"ד ובמג"א שם סקי"ד ונ"ל דשלא כדרך מלבוש אפילו מלבוש אסור וכו' ע"ש, ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת כמבואר בשו"ע או"ח סימן שמ"ג סעיף א', וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות, ומבואר שם דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך שהוא כבן ד' וה' שנים, אבל כשהוא בן שש (ש)כבר הגיע לחנוך כמבואר שם בש"ע סימן תי"ז ובמג"א סק"ב שם.

וא"כ כל בר דעת ישפוט בשכלו **שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם קטנים כאלו, וגם לא נשותיהם וחלושי דעת, לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת וקטנים ופתם בידם, וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים,** ובפרט בענין תפלה בבהכ"נ ביום שבת קודש בהבאת הסידורים להתפלל מתוכו וטליתים וכדומה עיין ט"ז סימן שמ"ו סק"ו, א"כ השכל הפשוט גוזר שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול.

---

[1] אך הרמב"ן שם סובר דאינו מצוה (וכן נטילת ידים) רק הכשר מצוה שלא לעבור על איסור דרבנן, וע"ז קאי הברכה 'על מצות עירוב'. אך המפרשים שם הסבירו דעת הרמב"ם, וביחוד הלב שמח שם דף יד. מן ד"ה והטענה השנית עד ד"ה טענה ג' דודאי מקיים מצוה בזה, וע"ז קאי הברכה, דלא שייך ברכה על שלילות איסור ע"ש. וכ"כ בשו"ת חי"ם או"ח סימן צט וז"ל: מברך 'על מצות עירוב', והנה אין כוונת הברכה על אשר קדשנו ואסר לנו ההוצאה וטלטול בשבת וכו' (והאריך שם בראיות), אע"כ לומר דהאי ברכה 'על מצות עירוב' היא על מצות התיקון הגדול הלז להשמר מאיסור הוצאה". ועיין בהרב המגיד הל' עירובין סוף פ"ו.

ואמנם על כן מצינו לחז"ל במסכת ביצה [דף] י"ו סוף ע"ב דההוא מרבנן שהיה אוסר לערב ערובי חצרות בי"ט שחל להיות בערב שבת ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא, ופריך הש"ס מאי קלקולא הרי החמיר, ומתרץ כיון דמקלקלי ביה רבים היינו קלקולא, פירש רש"י, דמקלקלי ביה רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב, היינו קלקולא אם היה מותר לערב אתמול והוא אוסרו עכ"ל. א"כ ק"ו, השתא ומה התם אינו אלא לשבת אחד ונקל יכולים להזהר בטלטול שבת אחד, ומה גם דהמורה ההוא עשה כן משום חומרת יו"ט שלא לערב בע"ש שהוא י"ט, קרי ליה קלקולא, מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולו.

והדבר מוטל על הרב התלמיד חכם שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו, כדאמרינן בעירובין [דף] ס"ח ע"א א"ל רבב"ח לאביי מבואה דאית ביה גברי רברבי כרבנן לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף, והוצרך אביי שם להתנצל על המכשלה שתחת ידו יע"ש[1].

ועיין עירובין [דף] כ"א ע"ב בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני, והקשה תוספות הא גם שניות תיקן.

וי"ל לפי הנ"ל, במה שהוסיף חומרא לאיסור שניות, אע"ג שהוא מצוה לעשות סיג לתורה, מ"מ לא שיך ישמח לבי כי אולי יכשלו בזה בני אדם שאינם הגונים, אבל כשעשה סיג לשמירת שבת וגם עשה תיקון שלא יקלקלו בו היינו שיערבו עירובין אז ישמח לבי גם אני, וגם כשהוסיף סיג לקודש לגזור טומאה על הידים לא שמח לבו אלא יען למד תיקון לטומאה בנטילת ידים אז ישמח לבי גם אני.

ובשו"ע סימן שס"ו סעיף י"ג וי"ד "מצוה לחזור אחר עירובי חצרות, מברך על מצות עירוב", והנה אין כוונת הברכה על אשר קדשנו ואסר לנו ההוצאה וטלטול בשבת, חדא דלא שיך וציונו על המניעה, דה"ל למימר 'ואסר לנו הוצאה מרשות לרשות בשבת' כמו שמברכים בחופה 'ואסר לנו הארוסות', ומ"ש 'וציונו על העריות' כבר כתב שם הר"ן (כתובות ז:) בזה ע"ש, ועוד מאי שנא דמברכינן על איסור הוצאה בפרוטרוט טפי משאר מלאכות שבת, שהכל נכלל בברכה שאנו מברכים בקידוש ובתפלה 'מקדש השבת', אע"כ לומר דהאי ברכה 'על מצות עירוב' היא על מצות התיקון הגדול הלז להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו וכו', ופשוט שמעלת ידידי הרב נ"י **ישתדל בכל עוז לתקן בני קהלתו**, עכ"ל החתם סופר.

וז"ל שו"ת אהל יעקב (ששפורט) סימן עג: **להיות הדבר מכשול גדול לרבים, דאי אפשר שלא יהיו נכשלים באיסור חילול שבת.**

וזה לשון שו"ת דברי חיים ח"ב סימן לג: **שואלים ומבקשים למצוא היתר לעשות עירוב בצורת הפתח כמנהגינו, כי הרבה מכשולים באים באין עירוב.**

ובשו"ת שערי צדק (להגה"ק מדעש בן הגה"ק המראה יחזקאל) או"ח סימן לז כתב למי שעשה עירוב: "זכה למצוה רבה במדת יעקב אבינו ע"ה, שפירשו חז"ל עמ"ש 'ויבא יעקב שלם ויחן' כו' עירובין תיקן להם, וכעין מה שהביא המהרש"א בסוף המסכתא כי עירוב גורם לשלום, והיינו עירוב והיינו שלום".

ובקונטרס הנהגת אדם (מהחמדת שלמה והרה"ק ר' יצחק מווארקי ועוד רבנים, ונדפס בשו"ת חמדת שלמה עמוד סא) אות ה איתא: "באותן עיירות שאין שם עירובין עדיין, **יתעוררו הבעלי בתים בהתעוררות רב שיהיה להם עירובין בהכשר**".

---

[1] גמרא זו היא המקור לדברי הטור שפסק בסימן שצה שמצוה לחזור אחר עירובין, וכמ"ש שם בבית יוסף בשם הראשונים, וכן פסק בשו"ע סימן שסו סעיף יג וסימן שצה. ועל כן לא הביא הח"ס מתחלה דברי השו"ע, כי הביא מקורו.

וז"ל משמרת שלום (קיידנוב) סוף סימן כד בפנים: **יש להשתדל בכל היכולת שיהיה העיר מתוקנת בעירובין, וכן נהגו ברוב מקומות.** ושם בפירושו: כתבתי זאת כי שמעתי שהג' בעיר מינסק מיאנו בזה מטעם אשר אתם, **אבל ראיתי בעיר ווארשא לאדז בריסק ווילנא שמתוקנים בעירובין.** וכן ראיתי בתשובה אחת מהגאון מקוטנא שכתב בזה הלשון: "כי קלקול העירוב מביא לידי עבירות חמורות והאריכות בזה הוא ללא צורך" עכ"ל. וכן **אמר רוח אפינו קדוש ישראל הבעל שם טוב זי"ע,** כתיב 'בזעם תצעד ארץ', 'זעם' ראשי תיבות זביחה עירובין מקוואות, היינו להשתדל שהשו"ב יהיה ירא שמים, והעיר תהיה מתוקנת בעירובין, וכן מקוה הגונה, ובזה תצעד הארץ, על כן צריכים להשתדל הרבה שתיהיה העיר מתוקנת בעירובין, עכ"ל המשמרת שלום.

וז"ל שו"ת זקן אהרן ח"א סימן כו: ע"ד שאלתו **אם כדאי לתקן עירוב בעיר שלא הורגלה בזה,** לא אדע מה זו שאלה, כי לא רק רשות וכדאי הדבר, **אלא חובה גמורה היא** בדור פרוץ כזה שבודאי מטלטלים גם בלא עירוב, שכל מה דאפשר לתקוני ולהציל מחילול שבת מתקינן, וחוב בזה להשתדל ככל האפשר לתקן עירובין.

וז"ל שו"ת נפש חיה סוף סימן כה: בעיר שרבו המתפרצים ונושאים משאות ביום השבת בפרהסיא שחלילה דינם כמחללי שבת בפרהסיא כדאיתא בעירובין דף סט, **על כן צריכין אנחנו לגבב כל הקולות שאפשר להקל.**

וז"ל שו"ת גינת ורדים חלק א"ח כלל ג סימן כב: ויהי כי ארכו הימים כהיום הזה נולדו כמה ספקות עד היכן גבלו ראשונים התר של עירוב וכו' אשר על כן נתתי אל לבי לתקן עירוב מחדש ולהעלות על ספר סימני הגבולים של התר העירוב, ואגב אורחין נוסיף אומץ בכחא דהתרא להרחיב מקום ההתר, להסיר מכשלה מהמון עם המזלזלין בדבר.

וז"ל שו"ת פנים מאירות ח"א סוף סימן ל: [מותר לתקן עירוב בשבת ע"י גוי] דכמה מכשולות באים באיסור טילטול אנשים עמי הארצות ונשים ונערים, כולם בלי ספק שנכשלים באיסור טילטול.

וז"ל שו"ת האלף לך שלמה או"ח סימן קפה: ושלא לטלטל בשבת בעיר אי אפשר להיות נשמרין כידוע.

וז"ל נשמת אדם כלל עא ריש אות ה: באשר שההכרח למצוא היתר לתקן המבואות, דמקלקלי בה רבים וכו'.

וז"ל שו"ת לבוש מרדכי (עפשטיין) סימן ד אות א: **אבותינו מאז ומעולם השתדלו בכל יכלתם לעשות עירוב ע"י צורת הפתח, ובודאי נעשה תמיד בהשתדלות הגאונים שישבו על כסאות הרבנות,** ועל כן אם בדורות שעברו שלא היה הפרוץ מרובה כל כך עשו תקנה זאת, מכל שכן בעוה"ר אשר הפירצה גברה בודאי צריך להשתדל. עכ"ל.

וז"ל שו"ת אבני חפץ להאבד"ק רישא בסימן כ: אמרתי לספר פה חסדי ה' כי גברו עלי להיות ממזכי הרבים ולהשיב רבים מעון בעיר סאמבור וכו', לבי היה עלי דוי בראותי את המכשלה הגדולה בעיר בנוגע לחילול שבת, כי ההמון לא היה מדקדק כלל להזהר מהטלטול ביום השבת ובאים לידי מכשול, וגם היראים את ה' פעמים רבות בלי משים נכשלו בזה, והרבה נצטערתי ע"ז וכו' ע"ש.

ובשו"ת תשובות והנהגות (להגר"מ שטערנבוך שליט"א) ח"א סימן תתמד מביא, שבענין חובת רב בעירו היה מורגל בפי הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל מווילנא לומר שצריך ג' דברים, ואחד מהם הוא לסדר עירוב.

וז"ל שו"ת הר צבי או"ח ח"ב סוף סימן כב: וכבר כתב הגאון החתם סופר בתשובותיו (או"ח

סימן צט) כי חוב זה מוטל על רבנים לתקן עירוב לכל עיר ועיר וזהו זכות הרבים, עכ"ל. ושם בסימן כד כתב וז"ל: וכדי לפרסם עושי מצוה כדאי להודיע דברי תשובת החתם סופר (או"ח סימן צט) וז"ל וכו' (מעתיק אריכות לשונו), וז"ל בעל מאורות נתן (להגאון הראב"ד בקה"ק ווארשא) בספרו (סימן ח) ובעת שעסקנו בתיקון העירוב דפה ווארשא שמח מאד הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה יצחק מאיר נ"י אשר יש מקום שם לסמוך על תשובת מהרי"ט, הגם שיש לפקפק הרבה בת' מהרי"ט, עם כל זה בשעת דחק גדול כמו פה ק"ק ווארשא בודאי כדאי הגאון מהרי"ט לסמוך עליו, עכ"ל, הרי דאף שלמעשה היה מפקפק בדינו של מהרי"ט עכ"ז בשביל תיקון עירובין של עיר גדולה שמח וסמך ע"ז מפני הדוחק, א"כ מכש"כ במנהטן שהנחיצות לתיקון עירובין גדולה עד מאד, בודאי כל המסייעים למצוה רבה זו זכות הרבים תגן עליהם - על העושים והמעשים, עכ"ל.

והאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל כתב במכתב לעיר אורשיווא (נדפס במושיען של ישראל ח"ד דף רמא) וז"ל: ונודע שהוא ענין גדול עשיית העירובין להציל כמה נפשות מישראל, ומשתוקק הייתי לחזקם פה" (רק היה לו ספק בהלכה שנתעורר שם ע"ש).

וז"ל האגרות משה באו"ח ח"ד סימן פו: הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד. וכן כתב בעמח"ס קהלות יעקב (סטייפלא) באום אני חומה סימן כח עמוד קלו וז"ל: **"למעשה ממילא פשוט שהרבנים בכל מקום יעשו עירובין בשביל להציל את הרבים** לכל הפחות לפי כמה שיטות מרבוותא"[ח].

ונעתיק כאן מה שכתב הגאון ר' חיים קרייסווירטה ז"ל מרא דאתרא דאנטווערפען בהסכמתו לספר רחובות העיר (תשמ"ט) וז"ל: ואולי אין זה למותר להביא כאן מחז"ל ומגדולי הקדמונים עד כמה יש להשתדל ולמסור עצמם בתיקון עירובין לעיירות, וכבר נהגו כן בכל ערי ישראל העתיקות והגדולות כמו ווילנא ווארשא קראקא פינסק בארדיטשוב וכו', והרבנים שישבו שם כסאות למשפט השתדלו בזה להנהיג תיקון הזה, **וכל המהרהר אחר זה כאילו מהרהר אחרי כל גדולי ישראל.**

*

עוד טעמים על נחיצות העירוב
מבעמח"ס נשמע גבריאל

א) שכיח הרבה פעמים שנחלה תינוק (בחולה שאין בו סכנה) וצריכין להראותו להרופא, ובעוה"ר

[ח] ועיין בארחות רבינו ח"א עמוד קסט-קע וכמעשה איש עמוד קי, דהחזו"א עסק בעירוב לצורך העיר (אף שידע שרבים מטלטלים מכח העירוב), אף שלא עמד העירוב בשום פעם ז' ימים, ומצדו לא הניח אפילו קטן לטלטל, וכמ"ש בספרו אמונה ובטחון פ"ד סוף סימן יח דעל הרוב יש מכשולים בתיקון העירובין, ואעפ"כ אמר שהעיר צריך עירוב.

(ועיין בארחות רבינו חלק ג עמוד רנג, דאף שכבני ברק לא הכנים רחוב הראשי (זבוטינסקי) להעירוב, ואמר שלבני ברק צריך שיהיה 'עירוב טוב', מ"מ כשאר ערי ישראל הורה להכניסו בהעירוב, וכן בעיר חיפה הורה להכנים רחוב הראשי שנבנסים דרכו לחיפה בהעירוב. וע"ש עוד שהחזון איש עשה עירוב מביתו לבנין ישיבת בית יוסף הסמוך לביתו כדי שיוכלו להביאו אוכל בשבת, והחמיר בו כמה חומרות ע"ש). ובקונטרס תיקון עירובין למאנהעטען להגרי"ד מאשקאוויטש זצ"ל סוף עמוד קסא כתב: "שמעתי מאיש אחד שהיה בירושלים בעת שתקנו מחדש תיקון עירובין שם, שהחזון איש זצ"ל היה מן הראשונים שהשתדלו בזה, וכנם תלמידי חכמים לביתו ומיהר הדבר".

גם החפץ חיים "היה משגיח מאד על העירובין בעיר, אמנם הוא בעצמו 'כמעט' לא הוציא שום דבר מעודו" (דוגמא מדרכי אבי עמוד לא אות יד).

וכן הרה"ג ר' שלמה מיללער ראש הכולל בטאראנטא (ותלמיד מובהק מהגאון המפורסם ר' אהרן קאטלער זצ"ל) עשה עירוב מהודר בטאראנטא בשנת תשנ"ח, וביקש מכני הכולל שלא לטלטל כמנהג הגר"א, אבל כל העיר מטלטלים. (טאראנטא עם כל המחובר לה הנקרא "מעטראפאליטן טאראנטא" יש שם כשני וחצי מליון תושבים חוץ הנכנסים לה, והעיר טאראנטא לעצמה יש לה יותר מס"ר תושבים בפחות מי"ב מיל).

במדינה זו הוא מכת מדינה שאין הרופאים באים להבית לראות את מצב החולה ומוכרח לישא התינוק אצלם בשבת. וע"י העירוב יכולים להביא את התינוק ע"י עגלה ולחזור בלי לקרוא לחברה הצלה.

ב) להביא תינוק למול בשבת יש כמה עקילי ופשורי אם רשאים להביאם ע"י עכו"ם ברשות הרבים כמבואר בסימן של"א סעיף ו' ובנו"כ שם. (ויש מקומות שיש להם טענה האיך יכולים לזכות מצוה יקרה וחשובה כזאת על ידי עכו"ם).

ג) ביולדת שמוכרח ליסע בשבת לבית החולים ונוטלת חפצים שלה כי כמובן כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי להם עפ"י תורה משום צניעות ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.

ד) שכיח הרבה פעמים שצריכין לשאול שאלה ממורה הוראה וא"א להראות השאלה להרב מפני איסור הוצאה ואיכא ביטול מצות עונה וכו' וכו'.

ה) מקילין אנשים ונשים להוציא סידורים וכדומה ע"י הקטנים ובאמת הרבה פוסקים מחמירין בזה, וכמ"ש הח"ס או"ח סי' צ"ט ובשו"ת ח"ו סי' י"ג ומהר"ם שיק או"ח סי' קע"ג ועוד, הגם כי ישנם מקילין, אך הדבר כרוך במחלוקת הפוסקים.

ו) בפסח שחל בשבת וכדומה שהונהג שאברכים הולכים לבית הוריהם לאכול לילי סדרים והולכים שם עם כל המשפחה ומוכרח להניחם שם לישון בלילה ויש שם צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, ומפריעים האבות והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אחר הסדר הי' בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות, ודו"ק.

ז) הוצאה ביו"ט יש איסור תורה שלא לצורך כלל, והעולם נכשלים בזה מאד מחמת חסרון ידיעה.

(ובהיותי משובתי שבת אצל הרה"ק מטאהש שליט"א, ושאלני איך לעשות עירוב ביו"ט, ואמרתי שאדרבה ביו"ט אפשר נחוץ יותר העירוב כי בשבת יודעים ההמון שיש איסור הוצאה משא"כ ביו"ט חושבין העולם שמותר לגמרי הוצאה ובאמת זה אינו). ובפרט שמוציאין ביו"ט כל התיק מפתחות ובתוכם יש הרבה מפתחות שהם לא לצורך כלל ואסור להוציא ביו"ט מחמת ריבוי בשיעורין.

ח) שכיח הרבה פעמים כשעושים שמחה בבית ואין לו מקום מספיק בביתו ומוכרח ליתן חפצים במקרר של שכינו ובש"ק מביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר, עי' בסי' ש"ז ס"ב ובנו"כ שם.

ט) לפני וצדדי הבתים הרבה בע"ב עושים צוה"פ כדי לטלטל שם ואין יודעים לעשותן כדין ונכשלין בכל שבת באיסור הוצאה. וכן יש הרבה שאינן בקיאין בהל' עירובי חצרות ובפרט באפארטמענט בילדינגם.

י) כשיש גשם או שלג גדול, וכשבאו לבתיהם ינערו המים או השלג מעל הכובע ויש בזה חשש איסור מה"ת משום ליבון כדאיתא בסי' ש"ב ס"א, משא"כ אם יהי' עירוב יהיו יכולים לישא פלאסטיק על הכובע.

יא) חולים ההולכים עם תרופות בכיסם.

יב) זקנים או חולים עם מקלות.

יג) ברילון קריאה שאינו עוזר להליכה.

יד) שכיח הרבה שנשים מוציאות מפתחות שאינם תכשיט גמור.

טו) הוצאה ביו"ט שלא לצורך, ולכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא.

טז) הבאת תרופה מבית מרקחת (דרא"ג סטא"ר).

יז) כלי שמיעה באזניים.

יח) כפתורים מיותר ושאינם בטלים להבגד.

לא לחפש חומרות כיון דאתי לידי קולות ומכשולות:

וז"ל שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סימן קח: עלינו לחפש בחורין וסדקין אחרי פתח היתר כדי שינצל מחילול שבת ח"ו.

ועיין בבית מאיר סימן שפ"ד סעיף כ' שכתב, דעתה ששכיח דדיירי ישראל עם עכו"ם במבוי וחצרות היה אפשר לומר דמותר לערב בלא שכירות, אמנם חלילה להקל וכו', אלא בשעת הדחק טוב יותר לערב מכל מקום בלא שכירות משלא לערב כלל ולנהג איסור בטלטול, דמשם קרוב לודאי שרוב המון עוברים ומטלטלים בלי עירוב כלל.

וז"ל שו"ת הרי"ם סימן ד: איני יודע למה רום מעלתו מחפש אחר חומרות בדבר שהעיד מהרי"ט שנהגו היתר וכו' אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בנקל.

וז"ל שו"ת ישועות מלכו או"ח סימן כה: יש להורות לעת הצורך בפשיטות כדברי מהרי"ט, בפרט שנהגו כן אחריו כל החכמים שהיו אחריו והגאון בעל נה"מ ובעל בני יעקב והגאון המל"מ והכנה"ג חלילה להרהר אחרי הוראתם בשעת הדחק, כי ידוע כי קלקול העירוב מביא לידי עבירות חמורות.

וז"ל הרה"ג ר' חיים בערלין (שהיה בנו של הגאון הנצי"ב ז"ל חתן הגאון ר' חיים מוואלאזין ז"ל) בריש תשובתו לענין העירוב באדעסא (בקונטרום תקון שבת): ונתתי שמחה בלבי על אשר שמו על לבם לעסוק בתקון גדול כזה בעירם, וכן ראוי והדור לנו, וכמו שאמר רבב"ח לאביי בעירובין ס"ח ע"א "מבואה דאית ביה נברי רברבי כרבנן לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף?", והמקום יהא בעזרם ותבא עליהם ברכת טוב.

וזה לשון שאלות ותשובות שערי דיעה חלק ב' סימן יח: אין לגבב חומרות בדיני עירובין, שהלכו בהם להקל.

ועיין בשו"ת זקן אהרן (להרה"ג ר' אהרן וואלקין אבד"ק פינסק) ח"ב סימן יז (ומובא בספרו של השואל שו"ת חלקת יעקב ח"א סימן קפג) שכתב: כבר ידוע שרבותינו הראשונים והאחרונים צעקו ככרוכיא על אלו שמחטטים לחפש חומרות בהלכות עירוב. וע"ש ריש סימן יח וסוף סימן כ.

ועיין בספר דרשות לחם שלמה (דרשת שמחת תורה שנת תרצ"ב) מהגה"צ אבד"ק שאמלויא זצ"ל וז"ל: וכן יתאמץ כל אחד ואחד במסירות נפש שלא יפריעו ח"ו העירוב שעשינו ב"ה על צד היותר טוב. והארכתי בביאור הטובה הרבה של העירוב, וכוונתו לעשות מרשות הרבים רשות היחיד, דרשות הרבים הוא מעלמא דפירודא הסטרא אחרא, ורשות היחיד הוא רשות הבורא עולם סטרא דקדושה כמבואר בספרים הקדושים... וכשעושין עירוב נעשה מרשות הרבים רשות היחיד ונתהפך מדין לרחמים, משם אלקים להויה ב"ה, ונמתק הדין לרחמים. וזכות זה יעמוד לנו להשמר מכל יגון וצרה, ויתרומם קרנינו בפרנסה טובה, ונזכה להושע בדבר ישועה ורחמים במהרה בימינו אמן.

ובספר רחובות העיר (אנטווערפען תשמ"ט) עמוד יח מביא בשם הגאון ר' יחזקאל אבראמסקי ז"ל (אודות העירוב באנטווערפען) שאמר לו: תעשו עירוב בלי חומרות (פירוש, שלא יפריע לכם מלעשות עירוב בגלל איזה חומרא שאינו מעיקר הדין).

וז"ל שו"ת ויען יוסף סימן קצה: ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלים לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול, והיו מחשבין זאת לזיכוי רבים וכו', ואם לא היה אפשר לצאת ידי כל הפוסקים בזה, היו סומכים על שיטות

המקילין, וכו' הלכה כדברי המיקל בעירוב וכו' כל שאינו נוגע לדאורייתא מילתא דמסתברא דגם לענין מחיצות נאמר כלל זה דכללא הוא בשל סופרים הלך אחר המיקל וכו', כיון שראו רבותינו שהמון עם בפרט נשים ועמי הארצות נכשלים באיסור הוצאה וכו' על כן השתדלו לעשות תיקון עירובין להצילם מזה.

מנהג העולם בכל הדורות:

זה לשון שו"ת הרא"ש כלל כא סימן ח: נהגו בכל גליות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין בין הכותים בצורת פתח.

וז"ל המנחת אלעזר בספרו נמוקי או"ח סימן שצא סוף אות ב: **בכל עיירות הגדולות הישנות בפולין וגליציען וכמו קראקא ולבוב**[ט] **אשר ישבו** בה כסאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השו"ע ונושאי כליו וכו', והיה בהם מעולם עירובין וטלטול בתוך העיר עכ"ל. ובתשובה מהרה"ג רמ"מ קרעניגיל מקראקא ע"ד העירוב שם (נדפס בספר "תורת רבינו שמואל מסלאנט" או"ח סימן טז), כתב שהיה בקראקא עירוב עוד מימי הרמ"א (אבד"ק קראקא) והאריז"ל (הוא כתב קונטרס הנ"ל בערך בשנת תרנ"ב, וכתב שם שזה יותר משלש מאות שנה שהיה עירוב בקראקא, רק עכשיו הסירו אותו והרחיבו העירוב)[י].

אף בליטא היו עירובין ברוב העיירות (וכמ"ש במשכנ"י ובמשנ"ב ובהרבה ספרים דגדולי ליטא). וז"ל שו"ת לבוש מרדכי (עפשטיין) סימן ד אות א: "**אבותינו מאז ומעולם** השתדלו בכל יכלתם לעשות עירוב ע"י צורת הפתח, ובודאי נעשה תמיד בהשתדלות הגאונים שישבו על כסאות הרבנות". ועיין במשמרת שלום סוף סימן כד בפירושו **שבבריסק ובווילנא היה עירוב**. ועיין שו"ת אחיעזר ח"ד סימן ח שמזכיר "אחד מהרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה". (ובשו"ת תשובות והנהגות להגר"מ שטערנבוך שליט"א ח"א סימן תתמד מביא, שבענין חובת רב בעירו היה מורגל בפי הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל מווילנא לומר שצריך ג' דברים, ואחד מהם הוא לסדר עירוב. ועיין תקון שבת - אדעסא סימן ט עמוד 62 מהרה"ג ר' שלמה זלמן סלוצקי מו"ץ דווילנא, שכתב ע"ד תקון העירוב באדעסא: "מאד אשמח כאשר יעזור לו ה' להרים המכשלה מהעיר הגדולה"). וכן בראדין, **החפץ חיים** "היה משגיח מאד על העירובין" (דוגמא מדרכי אבי עמוד לא אות יד). וכן החזון **איש בבני ברק היה משגיח על העירובין**[יא] (עיין ארחות רבינו ח"א ועוד). והערוה"ש (בסימן שמה סעיף יח) כתב בימיו: "שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם". וז"ל האגרות משה באו"ח ח"ה סימן כט: "בכל עיירות שהיו נמצאים יהודים היו מתקנין עירובין".

ובימי הגאון ר' שמואל סלאנט זצ"ל ("זקן ההוראה של ירושלים"), "היו **אלפי רבבות**

[ט] ועיין שו"ת שואל ומשיב (להגאון מוה"ר יוסף שאול נאמאנזאן אבד"ק לעמבערג זצ"ל) מהדורא תליתאה ח"א סימן רג שמזכיר העירוב בעירו ובבראד.

[י] וע"ש שבתחלה היה העירוב עשוי ע"י צוה"פ כנהוג, ואח"כ הסירו כל צוה"פ והרחיבו ההיקף בעירוב החדש שהיה בנוי על הרבה קולות, וכמ"ש שם: "כל הקולות אשר נדברו ואשר נישאו וניתנו בזה עד היום, יחדיו יבואו הנה במקום אחד, ומעתה יהיה עירנו עיר קראקא כרכ"א דקול"י ביה" (וכמ"ש לעיל בשם שו"ת מהרש"ם, והוא תשובה שהשיב להנ"ל). ועיין בקונטרסו "תורת עירובין" בתשובת הגה"ק משינאווע (דף כח) שכתב: "בודאי אין שום היתר לטלטל בקהלתכם בלא תיקון עירוב בצוה"פ כמו שהיה מקדמת דנא". (וע"ש

בכל הקונטרוס שאף אחד לא חשש משום רה"ר, רק כל המו"מ היה ע"ד חששות דרבנן). וע"ע בירחון אור ישראל עמוד רמז אות ב.

[יא] ובארחות רבינו חלק ג עמוד רנא כתב: "כל עניני העירוב של בני ברק נעשה על פי מרן החזון איש, והממונה על העירוב היה מטעמו, שמרן למדו והדריכו וכו', ועשה עירובין בהרבה ערים בארץ ישראל בהתאמה עם מרן החזון איש זצוק"ל, עכ"ל. ומכיון שידע שהעם מטלטלים על ידי עירובו, מובן שלא היה סובר שיש איסור לטלטל בהעירוב, ודלא כהמשקרים בשמו.

ישראל מיקירי ירושלים נושאים משא בחוצות ירושלים על פי הוראת רבם באין מוחה ומערער" (לשון החזון איש בספרו או"ח סימן לט אות ה).

ועיין עוד בסוף ספר 'כל בו' לוח של מאות עיירות שהוזכרו בספרי השאלות ותשובות לענין עירוביהן.

ב. אסור לעכב העמדת עירוב

בירושלמי מסכת תענית פרק ג הלכה י כתב: "וכל המעכב רבים מלעשות מצוה צריך נידוי", והובא ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ו הלכה יד ובשולחן ערוך יורה דעה סימן שלד סעיף מג. וז"ל הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ד הלכה א: "ארבעה ועשרים דברים מעכבין את התשובה, ארבעה מהן עון גדול והעושה אחד מהן אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו, ואלו הן: המחטיא את הרבים, ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה" עכ"ל.

וזה לשון הרא"ש בשו"ת שלו כלל כא סימן ח: על שלא רצה לשוב מאולתו מענין העירוב, אתה רבי יעקב ברבי משה דבאלינסיא, כבר כתבתי לך על ענין העירוב, שנהגו בכל גליות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין בין הכותים בצורת פתח, ואתה אסרת אותו לקהל פרייריש, וכתבת לי ראיותיך, ואני הודעתיך שאין בהם ממש, והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם. והנה הוגד לי שאתה עומד במרדך, **ואתה מכשיל את הרבים בחלול שבת**. לכן אני גוזר עליך, אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות המפולשין לרשות הרבים של כותים, בצורת פתח, תוך שבועיים אחר שתראה כתב זה, **ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שמידר רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה**, אותם שמתו ז"ל, ואת אשר המה חיים עד הנה. לכן חזור בך ואל תטוש תורת משה רבינו ע"ה. נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

ושם אות ט: הכתב ששלחתי לאותו חסר מוח, ואתה ואחר תנום לו, ואם לא יחזור בו אני מתרה בך ואת כל הקהל שינהגו בו נידוי, באותו המשונע יעקב בר משה, וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל. כל דבר זה צריך חיזוק, **שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה**. ואם יעמוד במרדו, ולא ינהוג דין מנודה בעצמו, אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך יר"ה, שיתן אלף זוז למושל העיר. ואני גוזר עליך ר"י, שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר. ואם כל זה לא יועיל, גוזרני עליך שתודיעני הכל. ומצוה לנדותו בכל הקהלות ספרד, **וגם ידונו אותו למות בדין זקן ממרה, כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלהים, ולבער עושה הרעה מקרבינו**. ואתה שלום וכל אשר לך שלום, כנפש דורש שלומך וטובתך, אשר בן ה"ר יחיאל זצ"ל.

וז"ל שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן לז: אם יש חשש עבירה בתקוני מבואות [לתלמיד חכם], ח"ו, אבל הזריז בזה הרי זה משובח, אדרבה הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, דאמרינן בפ' הדר (ס"ח ע"א) א"ל רבא בר חנן לאביי מבואה דדיירין בה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ליה לא עירוב ולא שתוף, א"ל מאי אעבוד, מר לאו ארחיה, אנא טרידנא בגרסאי, אינהו לא משגחי. ונראה מכאן שאלמלא טרדת הגרסא דרך ת"ח הוא לתקן. ומי **שלבו נוקפו בזה, הדיומות גמורה היא או מינות נזרקה בו**[יב], **וזכות גדולה היא למתקן**. (ובפ"ק)

[יב] בתשובת הרה"ג ר' מנחם פאללאק זצ"ל אבד"ק סערעניטש (טבת תש"י לענין תיקון עירוב במאנהעטען) כותב: והיות שמתוך הדברים שמעתי מזה ומאידך נודע לי, שיש מי שמתנגד לעשות עירוב בעיר מחמת שאומר שאינו רוצה בהיתרים ונוהג חומרא בעצמו, הנה אעתיק בזה את דברי התשב"ץ (ומעתיק תשב"ץ הנ"ל, דמי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו), ונדפס בדברי מנחם עמוד יג ד"ה והיות.

[ובפ"ב] דביצה (ט"ז ע"ב) גבי מערבין עירובי חצרות ביום טוב ואמרינן התם במאן דאורי לאיסורא הויא הוראה לקלקולא, משום דמתקלקלי בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב. (ומובא תשובה זו בברכי יוסף סימן שסג אות ב בקצרה). ועיין שו"ת בית אב תנינא סימן א ענף ח ביאור דברי התשב"ץ שחשדו במינות.

ובשו"ת בית אפרים סוף סימן כו מביא דברי הרא"ש הנ"ל וסיים: "ואם כן בנידון דידן דבר ברור הוא שחלילה לבטל התיקון, והרוצה לסמוך יבא ויסמוך על רבים מגדולי עולם אשר מפיהם אנו חיים".

וז"ל שו"ת אבני נזר חלק או"ח סימן רסו אות ד': והמתעקש בזה ומונע מלהעמיד העירובין הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם.

במכתב הראב"ד דוויען הרה"ג ר' יוסף אלי' שטיינער זצ"ל (שנת תשל"ג בנוגע העירוב בוויליאמסבורג) כתב: ולא ירא ולא יחת על מה שישנם כמה מנגדים, כי זה הוא הדרך מעולם ועד עתה, קצתם משום קנאה שמקנאים באדם שזוכה להיות ממזכי הרבים, וקצתם מפני שהשטן לא ניחא ליה שעל ידי עירוב אחד יפסקו אלפים מישראל מלהיות מחללי שבת ויכנסו בגדר שומרי שבת.

הגרי"ד מאשקאוויטש זצ"ל פירסם בהמאור תשט"ו מאמר ארוך בענין תקון עירובין במאנהעטען (ונדפס בדברי מנחם סימן ז'), וכתב שם מה שאמר לכ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וז"ל: וכך אמרתי: רבי, ואם ישאלו דורות הבאים, "מפני מה לא עירבו במאנהעטען והוא רשות היחיד מן התורה והיה באפשרות להציל רבבות מישראל מחילול שבת באונם וברצון?" ויענו ויאמרו: "בירושלים הצדוקים לא הניחו ובמאנהעטען הרבנים המתנגדים עכבו!" והוטב בעיניו.

והמסייע לעשות עירוב בעיר הוא דבר גדול, עיין בדברי יחזקאל החדש עמוד שלד (ובאגרא דצבי מהאבד"ק ווייצען זצ"ל על אגרא דפרקא רמז שכו אות ב סעיף קטן ג), שהגה"ק משינאווא צוה לחשוכי בנים לעשות עירוב, וז"ל: "לא אוכל להבין, אם אין עירוב בעיר ווי אזוי קען מען טראגן? תעשו עירוב וועט מען קענען טראגן!", וכן עשו ונפקדו בזרע של קיימא (ואחד מהם היה הגה"צ ר' אפרים טעמפלער זצ"ל מבריגל).

ג. המיעוט כופין את הרוב לעשות עירוב

ז"ל שו"ת מהר"י מינץ סימן ז: דתניא בתוספתא דבבא מציעא כופין בני העיר זה את זה לבנות להן בית הכנסת ולקנות להן ס"ת נביאים וכתובים וכופין בני מבוי זה את זה לעשות להן קורה ולחי למבוי וכו', וכופין בני מבוי זא"ז לעשות קורה ולחי אעפ"י שאין זה צריך כל כך אפ"ה כופין וכו', ואמר אחרי רבים להטות כמה שמסכימים הרוב, אף על פי שהמיעוט המתנגדים נראה להם שטענותם חזקות, הרי הם בטלים ברוב ואין שומעין להם, כמו שאין שומעין אם טענו לא נכנים אורחים לא נחלק צדקה לא נשכיר מנין. וכי לענין לחי וקורה אם טען למה אתן לתקנם כדי להכנים ולהוציא בשבת, אני איני רוצה להכנים ולהוציא או אינו צריך להכנים ולהוציא או לכלנו אין צריך לנו כל כך בתקנה זו, כמה שכתב מהר"ם בעצמו על לחי וקורה בסוף התשובה הנ"ל שאין בה צורך כל כך אלא כופין זה את זה כו', אלמא דאין מקבלים טענותם ואין שומעין אליו. וכן גבי בני העיר שכופין זה את זה לקנות ספר תורה נביאים וכתובים, אם טוען אחד מהם לא אסייע לכם באילו כי יש לי כדי

צורכי, אין בדבריו כלום. **ואיפשר שבאילו דברים שהוזכרו במשנה ובריייתא ותוספתא כופין אפילו שלא ע"י הרוב**, מדנקט בלשון כופין זה את זה ולא נקט כופין אלו את אלו, אבל שאר דברים הולכין על פי הרוב.

וז"ל השולחן ערוך חו"מ ריש סימן קסב: בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי. וכתב שם הסמ"ע דמינה נלמד למבוי מפולש דצריכין לסייע בצורת הפתח.

וז"ל הערוך השולחן שם: בני מבוי כופין זה את זה, **ואפילו המיעוט כופין את המרובין לעשות לחי** או קורה להתיר לטלטל בשבת, ובמבוי מפולש כופין על עשיית צורת הפתח.

וממשך הערוך השולחן, וכ' וז"ל: ויש להסתפק בזמן הזה שמערבין העירם בצורת הפתח אף שהם רחבים ט"ז אמה ואין בה ששים רבוא על פי הכרעת רבינו הרמ"א שם, והרבה פוסקים חולקים על זה, אם יכול אחד לומר: "לא אתן חלק בזה כי אני חושש להפוסקים האוסרים".

ויראה לי דמ"מ צריך ליתן חלקו וכו', יכולים לומר לו: "אף שאתה מחמיר על עצמך מ"מ לתקנת העיר אתה מוכרח ליתן". ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים האוסרין, **כיון שכבר נתפשט ההיתר על פי הכרעת רבינו הרמ"א אין שום אדם יכול לומר קים לי, ועשיית עירוב הוא מצוה כדמוכח** בש"ס (עירובין ס"ח.), עכ"ל הערוה"ש.

ד. אין למחות בהמתירים

היתר העירוב דשכונת קענסינגטאן הוא פשוט מאד, וממילא מובן מעצמו שאין מקום למחות. אך כיון שיש שתלו עצמם באילן גדול ואומרים דלפי האגרות משה זצ"ל מותר ומצוה למחות בהמתירים, על כן אבאר שגם בזה טעו.

דהנה בשו"ת אגרות משה ח"ד סימן פט כתב לענין העירוב במאנהעטען וז"ל: כבר אמרתי שאין בידנו למחות ביד המקילין, וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות, **גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם** מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראוים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה, דאף שיהיה תקון לגבי אלו המטלטלים שם ומוציאין מרשות היחיד לשם שלא כדין ובהתקונים ירויחו שיהיו מותרין לאיזה שיטות, מ"מ הא לעומת זה יהיה קלקול לגבי אנשים כשרים שרוצים לעשות כהוגן ואינם מטלטלין במאנהעטן שמעתה יטלטלו שהוא שלא כדין להרבה שיטות שבארתי, אבל רבנים הסוברין שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים כדלעיל.

ובאו"ח ח"ד סימן פז כתב לענין העירוב בפלעטבוש וזה לשונו: הנה כשהיו אצלי הרבנים החשובים הרה"ג מוהרש"ז שארפמאן שליט"א והרה"ג מוהר"נ שרייער שליט"א בדבר תיקון עירוב בפלעטבוש, ואמרתי שאיני רוצה להתערב בזה כי הרי כמה שיטות איכא בפירוש מה זה רשות הרבים ובפירוש דלתות נעולות וספרי השו"ע מצוים, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא מתיר בעצם מצד לשון זה שאמרתי מוכרח אני לבא בזה לברר בקיצור מה שאני בעצמי סובר וכו', עכ"פ אני סובר לדינא כדכתבתי אבל **לא רציתי לומר זה לפסק דין ברור מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים ובערוך השולחן**[ג] **משמע שודאי לא נחית לזה** וכו', בזה טעם שלא אמרתי למה שאני סובר לרבנים חשובים לפסק דין ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר שהוא בעצם נגד מה שכתבתי ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה עכ"ל.

ומ"ש שם (בהשמטה) ביו"ד ח"ג סימן קסב שאין שום צד להתיר בברוקלין, דבמאנהעטען יש

[ג] כידוע החשיב האג"מ מאוד פסקי הערוך השולחן, ועיין בשו"ת אג"מ או"ח ח"א סימן לט שכתב על פסק הערוך השולחן (בענין אחר) "כבר הורה זקן".

מחיצות... עיי"ש (רק רצה לאסור מכח כמה חידושים), הנה כל השמטה של האגרות משה אינו נוגע אצלנו כי כבר נתברר עכשיו שיש בברוקלין ג"כ מחיצות. ומה שכתב דאין להתיר מכח פי תקרה של הטרעינס, זה אינו נוגע לעירוב זה. גם כתב משום דיש ששים רבוא בבארא פארק בפני עצמו, וז"ל באו"ח ח"ה סימן כח ענף ב אות ה: "כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פרק וכדומה הם רשות הרבים בפני עצמם, דיש בכל אחד על משך שעור פחות מי"ב על י"ב מיל ס' ריבוא, שאף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רשות הרבים דס' ריבוא". וידוע שזה המספר אינו, וכנראה הטעו אותו.

עכ"פ ברור שיטתו שחלילה למחות נגד רבנים גדולים המתירים, ובפרט שזה היה דעת גדולי הדורות שעברו[ד].

והנה מה שכתב באגרות משה הנ"ל, דכשהיו אצלו רבנים החשובים בדבר תיקון עירוב בפלעטבוש, אמר להם שאינו רוצה להתערב בזה, ולא רצה לומר דעתו לאיסור לפסק דין ברור, לכאורה תמוה מאד, דאפילו לא היו שואלים לו על דבר העירוב, היה לו למחות ולהרעיש על זה שלדעתו יוכשלו אלפי ישראל בכל שבת בחילול שבת דאורייתא, קל וחומר כששאלו אותו מעיקרא דעתו, איך לא אמר להם שחלילה שיעשו העירוב, ובמקום זה ענה "איני רוצה להתערב בזה"?!

אך ראה זה מצאתי בחידושי חתם סופר למסכת שבת דף קמה: ד"ה אם שכתב וז"ל: 'אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך', פירוש, אפילו לאסור ההיתר אל תמחה באחרים אם אין הדין ברור לך עכ"ל. וכ"כ בשו"ת חתם סופר יו"ד סימן רפז ד"ה הנה זה שכתב וז"ל: "אין בידי למחות לאחרים במה שנהגו בזה היתר" וכו', עיי"ש. ואם כן מובן דברי האגרות משה הנ"ל, שאמר להרבנים שאינו רוצה להתערב בזה, ולא רצה לומר דעתו לאיסור לפסק דין ברור.

ועיין שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן מא ד"ה לכן אהו' שכתב וז"ל: "לא די שאיני מחליטו לאיסור, אדרבה לא הייתי מוחה כלל, כי לא כך למדתי מרבותי, ואין דרכי להחמיר להמון העם בדבר שאין איסורו ברור ולא נפיק מניה חורבא".

ובחלק ב סימן קמו כתב: "מה גם לכוף את הרבים להחזיק בחומרא יתרה, ולגזור על הצבור גזרה שאין יכולין לעמוד בה, אין זו מן המדה בתורה שדרכיה דרכי נועם וגו', אדרבה בכמה מקומות מצינו שאע"פ שיש מקום לת"ח להחמיר על עצמו לא הורו להחמיר לאחרים וכו', עיי"ש.

והנה הגה"צ מאודוואראי שליט"א כתב במכתבו הראשון ע"ד העירוב בבארא פארק בשנת תש"ם: "חושש אני מאד שהחולקים על עשיית העירוב כאן בא ח"ו מכח היצר, שלא ניחא ליה להציל אלפים מישראל שלא יחללו השבת קודש".

וז"ל החתם סופר בחלק ו סימן פה: "וכל מחלוקה שאינה לשם שמים יבא גם השטן בתוכם"[מו].

[ד] ועיין שו"ת אגרות משה חלק או"ח סימן קפו "בדבר האתרוגים שהביאו מארץ ישראל בשנה זו סוף שנת תשי"ב שהיא שנת שמיטה ע"פ הוראת בית דין הראשית שעשו כתקנתם ע"י מכירה לנכרי, שהרבה אין סוברין היתר זה, אם יש להמחמירין איזה חשש מלצאת י"ח המצוה ומלברך עליהם", וכתב בסוף התשובה וז"ל: וממה שהמוכרים עכרו ולקחו לסחורה בא"י והביאו כאן וכו', **פשוט שכיון שהם עושין על פי הוראה ליכא איסור לפני עור ולא איסור מסייע ידי עוברי עבירה, שהעושה על פי הוראה אין לו שום חטא אף אם ההלכה שלא כמותו**, כל זמן שלא עמדו למנין בקבוץ כל חכמי הדור ונפסק שלא כמותם, עכ"ל. והנה העירוב דקענסינגטאן נעשה ע"פ הוראות רבנים מובהקים שליט"א.

[מו] אין כאן המקום להאריך, מה שבמשך הזמן נתברר האמת לעין כל שמעשה שטן הוא.

מה שקרעו כמה פעמים העירוב וגרמו הפסד ממון הרבה ורצו לגרום חילול שבת לאלפי ישראל, ולא כושו להביא

ה. לא תתגודדו

יש שואלין, דכיון שאין כל העיר מסכים לישא בהעירוב, למה אין בזה משום 'לא תתגודדו', לא תעשו אגודות אגודות.

התשובה לזה מבואר, עיין במג"א סימן תצ"ג ס"ק ו' ובש"ך יו"ד סוף סימן רמב אות י דכשיש שני בתי דינים בעיר אחת שאין מורין בשוה אין בזה משום לא תתגודדו. וכאן אין שום ב"ד קבוע[טז], רק יש כמה רבנים וכל אחד שואל למי שרוצה, וכידוע אין כולם מורים בשוה בכל הד' חלקי שו"ע.

ועיין שו"ת אגרות משה ח"א סימן קנט שכתב וז"ל: "בכאן נוא יארק וברוקלין שנתקבצו אנשים מכל המקומות אשר היו המנהגים משונים, שבעצם יש לכל אחד לעשות כמנהג המקום שבא משם, משום דהוי כשני ב"ד בעיר אחת שליכא משום לא תתגודדו וכו', רק משום טעם מחלוקת יש לאסור, ולכן בנוא יארק וברוקלין וכדומה שכל המנהגים מכל העולם איתנהו, וא"כ לא שייך מחלוקת, שידוע זה לכל שיש בכאן כמה מנהגים". וכ"כ שם בסימן קנח, "שבפה ניו יורק נשאר כל אחד במנהגי עירו שביוראפ (-שבאירופה) בין לקולא בין לחומרא מטעם שהם כב' ב"ד בעיר אחת", וכ"כ באו"ח ח"ד סימן סב, ובאו"ח ח"ד סימן לג. וע"ע שם באו"ח ח"ה סימן טו שכתב "וברור שיש בלאנדאן שני בתי דינים וליכא משום לא תתגודדו".

ולרווחא דמלתא, עיין שו"ת פרשת מרדכי להגאון רבי מרדכי באנעט זצ"ל (חלק אורח חיים סימן ד'), שאין איסור לא תתגודדו נוהג אלא בתחלת המחלוקת, ובבית דין אחד, שיש להם להשוות דעתם יחד, אבל בדבר שנחלקו בו הקדמונים וכל אחד נוהג כדברי רבותיו, אין בזה משום לא תתגודדו, וכל אחד צריך לקיים מנהג אבותיו ואפילו בבית כנסת אחד ע"ש. ובענין העירוב נהגו מעולם וכן נוהגין כהיום בכל העולם להיתר.

ראיה דח"ו מותר לקרוע העירוב מגמרא עירובין יא:, כה:-כו., עד.-עד:, להוי ידוע דדברי בורות הן, דשם מיירי בהלכה שלא נתברר עדיין ונחלקו בו ב' גדולי הדור (ובודאי שלא היה ח"ו באופן להכשיל או להפסיד, וגם זה לא הובא להלכה כשו"ע ועל כן מעולם לא שמענו כזה), אבל בדבר שפשוט היתרו בספרי גדולי הפוסקים דכל הדורות, אפילו אם נניח שיש מקום לבעל נפש הרוצה להחמיר כשיטה יחידאה, אבל עכ"פ ודאי שאסור לקרוע העירוב. ומה שהביאו מסיפור שמובא בהערה לספר תולדות הגר"א 'עליות אליהו' לד: (הערה קו) שקרע עירוב, ראשית אין מביאין ראיה מחיבור של סיפורי מעשיות כידוע, ושנית שם היה פסול עפ"י דין, ושלישית הגר"א לא קרעו ולא צוה לקרעו, רק "ראה את העירוב, ולא הוטב בעיניו עפ"י דין, וכאשר רמז זה לאשר התרועעו אתו, קפץ אחד מהם וקרע את העירוב". ועיין בדברי שלום (להרה"ק מסטראפקוב בן הדברי יחזקאל משינאוו) בהגהותיו על חיי אדם כלל עא (עמוד קו) שכתב וזה לשונו: "ואם מחמיר (שלא לסמוך על העירוב) מטעם שמא לא תקנו העירוב כדין, הרי הוא מבזה התלמידי חכמים שתקנו העירוב", וק"ו אם קורע העירוב בידים, ופשוט. וזה לשון הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק פרק ח הלכה יא: "כל המיצר לציבור ומצער אותן, מותר למסרו ביד גוים להכותו ולאסרו ולקנסו", והובא להלכה בשו"ע חו"מ סימן שפח סעיף יב (ע"ש בש"ך ס"ק נט), וע"ע שו"ת מנחת יצחק ח"ח סימן קמח.

[טז] ואפילו אם היה כאן רב העיר ופסק נגד רבנים החסידיים אין שום חשש, דכן מבואר במכתב החידושי הרי"ם (נדפס במאיר עיני הגולה מכתב לג) ע"ד הרה"ק האדמו"ר רבי לייביל אייגער זצ"ל שהתפלל שחרית באיחור זמן מאד, ועל ידי כן נתעכבו חסידיו ומעריציו מלעשות ברית מילה עד סמוך לסוף היום, ורב העיר אבד"ק לובלין יצא נגדו בכרוז (נדפס בירחון אהל תורה שנת תרפ"ח), וכתב החידושי הרי"ם להאדמו"ר הנ"ל: "ואם רו"מ מעלתו מתירא שאולי בתורת תקנה תיקן רבה של לובלין ועשה איסור, אתמה מאד על רו"מ, דאם היו חסידים יראים מענינים כאלו, לא ימצאו בשום מקום מנוחה. ידוע שבתורת תקנה צריך להיות רוב העיר, עכ"פ התלמידי חכמים, ושיהיה לצורך, ושיהיה לשם שמים. גם פשוט שהדין כמו ב' בתי דינין בעיר אחת, ומפורש בכל תשובות הספרדים שאי אפשר לקהל אחד לתקן על קהל אחר שום תקנה", עכ"ל הקדוש.

ו. ענינים חשובים במצות עירוב

ירושלמי עירובין פ"ג ה"ה: אמר רבי יהושע מפני מה מערבין בחצירות מפני דרכי שלום". מעשה באשה אחת שהיתה דבובה לחבירתה, ושלחה עירובה גבי ברה, נסתיה וגפפתיה ונשקתיה, אתא ואמר קומי אימיה, אמרה הכין הוות רחמה לי ולא הוינא ידעה, מתוך כך עשו שלום, הדא הוא דכתיב 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום'[יח].

בספה"ק בית אהרן מהרה"ק מוה"ר אהרן מקארלין זצ"ל כתב: "קבלה בידינו, שפת העירובי חצירות התלוי בבית שמירה גדולה הוא".

האר"י הקדוש בשער המצות פרשת בשלח דרוש ג מסביר ענין עירובין (עירובי חצירות מבואות ותחומין) וכתב וזה לשונו: **ועל ידי כן יתבטל כח הדינין ותתבטל אחיזת הקליפות**, ויוכל האדם להכנים ולהוציא בחצרות ומבואות או [לילך] בתחומין בלי פחד מהקליפות.

ובספר קרבן שבת פי"א כתב עפ"י האריז"ל, ד'חסד' עולה ע"ב ו'גבורה' עולה רי"ו, וביחד הם אותיות 'עירוב', וזהו ענין עירוב לחבר חסד וגבורה (תפארת), "ואז רשות היחיד נעשה רשות יחידו של עולם, שאין לחיצונים אחיזה"[יט], כי בשיתוף חסד וגבורה יחד בטילים כל הדינים שבעולם, והמן נדחף אל ביתו והעיר שושן צהלה ושמחה, משא"כ קודם לכן הם בפירוד ונקרא רשות הרבים רשות חיצונים ואין לטלטל מזה לזה" עכ"ל הקדוש.

ובספר פניני המאור (להרה"ג מו"ה משה מאיר יאדלער שליט"א מירושלים) ח"ג עמוד שע"ג ד"ה והנה מתוך, מביא בשם זקנו הגה"צ ר' בן ציון יאדלער (הוא המגיד הירושלמי הנודע, והיה הממונה לפקח על העירוב בעיה"ק ירושלים במשך שנים רבות), שאמר בשם החתם סופר זצוק"ל, שעירוב הוא שמירה על העיר מכל מרעין בישין ומשונאים וכו'.

ועיין ברכת אברהם פרשת ואתחנן וזה לשונו: שמעתי שתלמידי הריב"ש (הרבי ישראל בעל

[יז] עיין פירושו במהרש"א סוף מסכת עירובין. ולאותם השואלים איך יתכן שע"י העירוב שתיקנו כאן יתרבה המחלוקת, התירוץ פשוט, דבאנשים נורמלים באמת יש שלום בין כל החוגים, ואדרבה נתרבה הידידות ביניהם מחמת נושא העירוב, ונתקרבו הרבה רחוקים שלא היה להם שום שייכות מקודם, הן בעניני לימוד הלכות עירובין והן בעניני חלק המעשה וההשקפה. ורק איזה יחידים בקשו בכל כוחם לעשות מחלוקת...

ועיין בשו"ת מחזה אברהם או"ח ריש סימן עה שכתב וז"ל: עיקר עירובי חצירות הוא מפני דרכי שלום כדאיתא בירושלמי וכו', ולכך במקום שיש מחלוקת אין עירוב, ולא נאה לתלמידי חכמים להתנהג כן להיות כאינו מודה בעירוב, רצוני לומר, שכל המחזיק במחלוקת חרי הוא כאינו מודה בעירוב, דעיקר תקנתו היה מפני דרכי שלום, ולכן חדלו מזה, וה' הטוב יברך אתכם בשלום, עכ"ל.

ועיין בסמ"ג ריש הלכות עירובין שכתב בשם רב האי גאון (ומובא בב"ח ריש סימן שסו), שלכך לא נתקנו עירובין ונטילת ידים עד שלמה המלך ע"ה, מפני שהיו כל הימים במלחמה עד שלמה המלך ע"ה, שבימיו נתן הקב"ה שלום בארץ. וזה רמז להנ"ל, דעירוב הוא שלום.

[יח] בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סימן ז ד"ה ובגוף כתב: העירוב הוא אות על התקשרות האנשים והתערבותם זה בזה, ולזה העירוב מביא לידי שלום כדאיתא בירושלמי, עכ"ל.

ועיין שו"ת טוב טעם ודעת ח"ב סימן רכט שכתב וז"ל: לכך נתן הקב"ה לפנחס ברית שלום ולא שכר אחר, אך הנה ע"י מעשה דפנחס קנאה נעשה מחלוקת בישראל, ולולי שהעיד עליו הקב"ה שכרו, היו מחזיקין את פנחס לבעל מחלוקת שעשה מחלוקת בישראל, והראה הקב"ה להיפוך, שמחלוקת לשם שמים לקנא קנאת ה' צבאות הוא עצם השלום, עכ"ל וע"ש.

[יט] ועיין במגיד משנה הלכות שבת פי"ד ה"ז הובא בבית יוסף אורח חיים סוף סימן שמה וז"ל: ברשות היחיד אין מקום לרשות אחרת, שכל דבר שבתוך רשות היחיד הוא רשות היחיד, בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר, עכ"ל. והנגלה והנסתר עולים בקנה אחד.

שם-טוב) ז"ל היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר העקריי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו. יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה, שיהיה השוחט ובודק ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים מטמטמים את הלב. ויש שאמרו עירובין הוא העיקר, כי הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה י.) והאיסור חמור מאוד. ויש אמרו מקוה היא העיקר, להשגיח שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרות, קשה לו מאוד להתגבר על הרע רחמנא ליצלן. ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון: תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר, ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (חבקוק ג, יב) 'בזעם תצעד ארץ' ראשי תיבות זביחה עירובין מקוה, כל אלה הם יסוד הארץ.

בספר אוהב ישראל בעניני שבועות כתב בזה הלשון: סוד העירוב, הוא סוד יחוד וקישור עלמין עילאין בעלמין תתאין, בסוד יחוד הוי"ה אדנ"י, לכל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל וכו', רשות הרבים הוא מקום שיש אחיזה לחיצונים ר"ל, וסוד העירוב הוא לקשר ולייחד הקדושה לבל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל עכ"ל.

ובפרשת מסעי כתב האוהב ישראל וז"ל: ולזה תיקן שלמה המלך ע"ה בחכמתו הנפלאה עירובין לשבת קודש, והמוציא חוץ לעירוב הוא מוציא מרשות לרשות אחר, כי מבפנים לעירוב הוא רשות הקדושה והטוב, וחוץ להעירוב הוא רשות ס"א ר"ל, ועל ידי העירוב יופרד ויתפרש אחיזתן לגמרי וישאר אך קודש לבד ואז אינו מעורב טוב ברע כלל וכו', עיי"ש.

וז"ל הייטב פנים בדרשות שבת שובה (ח"א פה:) סוף אות יא: והנה מבואר בספרים כי בכל יום מז' ימי תשובה שבין כסה לעשור צריך לשוב ולתקן היום ההוא, והיום יום שבת קודש, צריך לפשפש במעשיו בענין שמירת שבת קודש, האם שמר שבת כהלכתו ובכלליו ופרטיו לבל עשות מלאכה על ידי עצמו או על ידי נכרים בשבילו, ולהתחרט על העבר ולקבל עליו מעתה קבלה גמורה לשמרו כהלכתו.

והמובחן אם תשובתו מאהבה או מיראה הוא, אם יפקח כל אחד ואחד גם על זולתו, היינו מי שבידו למנוע רבים מעון שבת בהוצאה והמשא בזדון ובשגגה, אשר המכשלה הזאת תחת ידו במקום שאין שם עירובי חצירות ותיקוני מבואות. **על כן אשר לו הכח לעמוד בהיכל השרים והשלטונים, בעיניו יראה ובלבבו יבין כדת מה לעשות, להשתדל בזה להוציא הדבר מכח אל הפועל לתקן תיקוני עירובין בעיר להציל הרבים, ובזאת יכופר עונו ויעשה זכיות.** ועל כן נקרא היום 'שבת שובה', כי היום צריך להשיב שבת למקומו, ולקיים 'קחו עמכם דברים ושובו', אמן כן יהי רצון.

ובספר גדלות יהושע אות לב כתב: שמעתי מפה קודש רבינו זי"ע (ה"ה הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד אבד"ק נאסויד זצוק"ל), שפעם אחת ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרה"ח המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ז"ל ואכל כל מחמדיה ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבד"ק סיגוט יצ"ו ונשא מדברותיו בקודש בבית הכנסת דשם. ובין הדברים הזכיר מאמר חכמינו ז"ל (שבת קיט:) 'אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת' וכו', ואמר ליהוי ידוע לכם שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא היה ח"ו חילול שבת קודש, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש ביניהם חילול שבת קודש, היינו שיש שאינם נזהרים בהוצאה לרשות הרבים ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא היה עירובי חצירות בעיר סיגוט יצ"ו. והמליץ הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמז, יד) 'השם גבולך שלום', היינו אם יהיה עירוב בעיר אז יהיה עירנו בבחינת רשות היחיד שהוא בענין 'שלום' כגוף אחד, ומי שיעשה ויפעול עשיית עירוב לזה אני מבטיחו 'חלב חמים ישביעך' כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני נותן לו את העולם הבא שלי, עכ"ל.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

עוד נקודות חשובות שיש להוסיף על תשובה הנ"ל

א. בקונטרס העירוב דשיקאגא (וועסט ראדזשערס פארק) שנדפס בשנת תשנ"ב כתבו בשם הרה"ג ר' דוד פיינשטיין שליט"א שאמר, שאביו האג"מ היה מתיר העירוב בשיקאגא, כיון שיש בו פחות מג' מליון איש בשטח של י"ב על י"ב מיל, וכתבו שם דהיה שם יותר מב' מליון וחצי איש. ובעיר ברוקלין ידוע שיש פחות מב' מליון וחצי. ומה שכתוב באג"מ שהגידו לו שיש מליון איש שבאים בכל יום לברוקלין, נתברר עתה שרק שני מאות ועשרים וחמש אלף באים בכל יום, ולעומת זה יוצאין בכל יום כפל ממנין זה (ולשיטתו צריך ששים רבוא ברחובות העיר בבת אחת וכמ"ש באו"ח ח"ד סימן פח). וא"כ מותר קל וחומר משיקאגא.

ב. החידוש של האגרות משה דששים ריבוא בעיר גורם שהעיר יהיה רשות הרבים, הוא נגד פשטות הגמרא וכל הפוסקים שלא הזכירו רשות הרבים כזה, וכמבואר באגרות משה עצמו (ח"א סימן קלט ענף ה) שהוא 'דבר חדש' ונגד פשטות המחבר (ע"ש שנדחק ליישב לשון המחבר[כ]). וכ"כ באבן ישראל (להגאון האדיר מוה"ר ישראל יעקב פישער זצ"ל ראב"ד עדה החרדית דירושלים) בח"ח סימן ל"ו, שהוא נגד השו"ע והמאירי ופשטות הגמרא. וכן מבואר בהרבה פוסקים שלא כדבריו, אין עת האסף פה. וכנראה דהאגרות משה עצמו חזר מפסקו (וכמ"ש באום אני חומה עמוד ל"א ונ'), עיין בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סימן כד (מר"ח כסלו תשמ"ג לנכדו) ד"ה אבל לפי"ז, שהתיר צורת הפתח בכל מקום במדינתינו (כשאין ששים רבוא בוקעין ברחוב אחד). וחזר למה שהיה סובר בתחלה, עיין מה שכתב באדר שנת תשי"ב באגרות משה או"ח ח"א סימן קט ד"ה ותחלה וזה לשונו: "בנוא יארק (-מאנהעטען) וברוקלין יש אולי מקומות שהם רשות הרבים דאורייתא שהולכין שם ששים רבוא, ואם בנוא יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצה לבד הגשרים, מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רשות הרבים" עכ"ל. (וחידושו לאסור כתב אח"כ בערב שבועות תשי"ב).

וכן בתשובה שכתב בשנת תשכ"ו ונדפס באג"מ או"ח ח"ג סימן צד כתב בסופו וז"ל: "אין לחוש בזה לשיטת השאגת אריה שחולק עליהם אף אם היה רה"ר ממש, וכ"ש אצלינו שאין לנו רה"ר להרבה ראשונים שמנהגנו כמותם". וכן בתשובה שכתב בכ"ה שבט שנת תשד"מ (ונדפס בעם התורה חוברת י"א מה"ב) ע"ד סומא אם מותר לילך במקל בשבת "בבארא פארק", סיים "ובפרט אצלינו בזמן הזה שכמעט ליכא רה"ר גמור האסור מדאורייתא". ונדפס אחר פטירתו בספרו או"ח ח"ה (כרך ח), והשמיטו במזיד תיבות "בארא פארק"!

ובזה מובן מה שכתב בנו הגר"ד פיינשטיין שליט"א בקונטרס "לתורה והוראה" (חוברת ו' אלול תשל"ו עמוד 30, ע"ש בהתוכן שבתחלת הקונטרס שמאמר זה ממנו), ע"ד המחמיר בעירוב שלא לסמוך על קולת ששים רבוא, מה יעשה כדי לטלטל דרך רה"ר לסוכה בשבת? וכותב דמדינא מותר משום ס"ס, דאולי בלא ס"ר אין רה"ר, ואולי אף ברה"ר די מה"ת צוה"פ (וכמ"ש בביאור הלכה סי' שס"ד), "ולכן אולי אף שנוהג כל השנה לחומרא, מאחר שמעצם הדין מותר אין שייך להחמיר ולבטל ממנו מצות סוכה". וקונטרס הנ"ל נכתב ונדפס במנהטן, ולא העיר שבמנהטן ובעיירות גדולות יש ס"ר בעיר ואסור אף ביו"ט סוכות, אלא ודאי כנ"ל.

[כ] זה לשון האג"מ שם: ויהיה מה שמצריך השולחן ערוך להיש אומרים שיהיו ס' רבוא 'עוברין בו' בדרכים דוקא, ובאם הוא ברחובות העיר שאיירי בריש הסעיף, יהיה הפירוש 'עוברין בו' בעיר לא בכל רחוב ורחוב. ומה שנקט השו"ע לשון כזה שיותר משמע שיהיו עוברין בו באותו מקום לבדו כל הס' רבוא, הוא בשביל דרכים שמחוץ לעיר, ששם צריך שיהיו עוברין בו באותו הדרך, לכן לא חש למינקט לשון זה כיון שיש לפרש לשון זה ברחובות העיר על העיר, אף שהוא בדוחק, כיון שהוא לשון מרווח על הדרכים, עכ"ל.

ג. יש הרבה רחובות שהם רשות היחיד (אף בלא מחיצות הכלליות שסביב העיר), כגון רחובות שבהתחלתם אצל הים יש ג' מחיצות מחוברות, וא"כ כל משך הרחוב הוא רשות היחיד משום עומד מרובה על הפרוץ, והם חוצצים העיר, שלא לצרף מב' צדדיהם לחשבון ששים רבוא, וכמ"ש באגרות משה או"ח ח"ה סימן כח ענף ד אות כ דרק כרמלית אינו חוצץ.

ד. וכדאי להביא כאן מה שנדפס בקונטרס 'העירוב הציבורי בטאראנטא' עמוד טו (שהוציאו ועד העירוב דטאראנטא בסוף שנת תשנ"ח, לכבוד גמר העירוב שם), שהרה"ג ר' שלמה מיללער ראש הכולל דשם שעשה עירוב הנ"ל, בתחלה פקפק בזה משום שהיה סובר שהוא נגד כבודו של האג"מ, על כן שלח לשאול בזה להגאון המפורסם מוה"ר אליישב שליט"א, וענה לו שיהדר לעשות ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ ובזה יצא ידי חובתו למהדרין. וטאראנטא עם כל המחובר לה הנקרא "מעטראפאליטן טאראנטא" יש שם כשני וחצי מליון תושבים חוץ הנכנסים לה, והעיר טאראנטא לעצמה יש לה יותר מס"ר תושבים בפחות מי"ב מיל (בערך חצי השטח מברוקלין). וא"כ קל וחומר לדידן שיש לנו מחיצות, וגם העירוב הוא על שטח קטן, ודאי מותר.

בעזהשי"ת

בירור דין העירוב בבארא פארק

בקונטרס זה יתבאר בעזהשי"ת כי

העירוב בשכונתינו בארא פארק יע"א,
כשר ומהודר על פי השו"ע והפוסקים,

וגם עפ"י שיטתו חומרותיו וחידושיו של הגאון האדיר
רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו הבהיר אגרות משה.

מאשר חנני השי"ת לברר מקחן של צדיקים
אשר טרחו ושקדו במצות תיקון עירובין

הק' שלמה הכהן גראס
דומ"ץ
דק"ק מחזיקי הדת דחסידי בעלזא
בארא פארק יע"א

שבט תש"ס לפ"ק

בירור דין העירוב בבארא פארק

ונחלק לחמשה פרקים

פרק א' : פתח דבר בהשתלשלות עשיית עירוב בעירנו. מביא כי גדולי הדור הרבנים הגאונים פליטי הגולה אשר מפיהם אנו חיים ובעקבותיהם אנו הולכים השתוקקו לעשית עירוב גם פה במדינתינו.

פרק ב': מבאר דדעת רוב הפוסקים דברוקלין אינו רה"ר דאורייתא, וגם לדעת האגר"מ שמחמיר בה, מסיק דלמעשה לא הוי רה"ר דאורייתא.

פרק ג' : מבאר דשכונתינו בארא פארק מוקפת בד' מחיצות שלימות והוי רשות היחיד גמורה מה"ת, אשר לכו"ע אין הרבים מבטלים מחיצות, ושפיר מערבים בה לפי שיטת כל הפוסקים.

פרק ד' : מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושיו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה.

פרק ה' : מבאר דהאמת בדעת האגרות משה דמצוה רבה לערב את שכונת בארא פארק דידן.

פתח דבר

א) הנה היות ונתבקשתי מבני קהילתינו שיחיו, לברר להם דין העירוב דעירנו פה בארא פארק יע"א, האם שפיר ואריך לסמוך עליו לכתחילה, לכן הגם שהשתיקה אהובה לי מאוד, ודרכי למשוך ידי מלהתערב בדברים השנויים בחילוקי דעות שונות ומשונות, מ"מ היות ושאול אני לענות להם למשאלותם, לכן הוכרחתי נגד רצוני לחוות דעתי העניה ולענות להם דבר ד' זו הלכה.

גם יש לדעת כי מצות תיקון עירובין היתה תמיד מצוה חשובה ואהובה מאוד בכל הדורות, כידוע ומפורסם לכל איך שהפליגו בה כל גדולי הפוסקים, וגדולי ומאורי ישראל שבכל דור ודור.

וכן ידועים דברי גדול הפוסקים הגה"ק החת"ס זצ"ל באו"ח סי' צ"ט שכתב "והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו" וכו' עכ"ל.

לכן באין ברירה ומנוס נכנסתי בעובי הקורה לברר הלכה זו על בוריה, כיד ד' הטובה עלי, הן בבירור המציאות, כאשר טרחתי שעות רבות וימים מרובים בבירור מציאות המחיצות, והן בבירור הדין בעזרת החונן לאדם דעת.

והיות ודברינו אלה היו למראה עיני הרבנים גדולי ההוראה שליט"א, והסכימו עמדי בכל פרטי הדברים, לכן הנני לעלותם על הכתב.

והנה מאחר שנתעורר ויכוח גדול בעיר בענין העירוב, זה אוסר וזה מתיר זה בונה וזה סותר, לכן טרם אבוא לחוות דעתי העניה, ראוי להקדים הקדמה קטנה וזה תוכנה.

ב) את והב בסופה

אי' בסנהדרין דף כ"ד. א"ר אושעיא מאי דכתיב [זכריה יא] ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים. נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה. חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה את זה בהלכה. [מחבלים. בלשון עז ותימה מקשין זה לזה, וכני ג"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה, והשמועה יוצא לאור, רש"י] ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתם עליה יצהר, א"ר יצחק אלו ת"ח שבא"י שמשמנין [נוחין כשמן] זה לזה בהלכה כשמן זית. ושנים זיתם עליה אלו ת"ח שבבבל שמרורין זה את זה בהלכה כזית עכ"ל הש"ס.

אמנם אי' בקידושין [דף ל' ע"ב] עה"פ אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. מאי את אויבים בשער, א"ר חייא בר אבא אפילו האב עם בנו הרב עם תלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר [במדבר כא] את והב בסופה אל תקרא בסופה אלא בסופה. עכ"ל הגמ'.

וע"כ נקווה שכמו שנתקיים תחילת המאמר, כן יתקיים בע"ה סוף המאמר, ונזכה שכל התלמידי חכמים יהיו נעשים אוהבים זה לזה, וקנאת סופרים תרבה חכמה לברר הלכה כשמלה על בוריה.

ג) מסורת אבותינו ורבותינו דעשיית עירוב מצוה רבה

אמנם כל זה מדובר בויכוח הלכתי, אבל בנידונינו עיקר הויכוח בנוי על המסורת, שדעת הרבנים הזקנים שליט"א, אשר קבלו דרכי הוראה "מסורת דור ודור, מאבותיהם ורבותיהם גדולי הדור הקודם זי"ע, שדעתם דעת תורה דמצוה רבה וגדולה לתקן עירוב בכל העיירות", וחשבו זאת לחובת השעה ולתיקון גדול, וכמש"כ החת"ס הנ"ל דהחוב מוטל על הרב לתקן עירובין בכדי למנוע ממכשולות, וכן עודדו ותבעו ועשו פעלים למען ייסוד העירוב גם במדינתינו.

ומשום כן כל גדולי הרבנים הגאונים והצדיקים פליטי הגולה בהגיעם למדינתנו עוד בשנת תש"ט תיכף לאחר החורבן, רצו להחזיר העטרה ליושנה ולתקן עירובין פה במדינתנו, ה"ה הגאון הגדול הגר"י שטייף זצ"ל רב אב"ד ק"ק וויען, הגרי"א הענקין זצ"ל, הגאון ר' מיכאל דוב וויסמאנדל זצ"ל רב ור"מ נייטרא, וגם הגה"צ ר"ש מאמשינאוו והגה"צ ר"נ פערלאוו מנאווואמינסק זצ"ל והגה"צ רמ"ש מבאיאן זצ"ל והגה"צ ראי"ה מקאפישניץ זצ"ל, והגה"צ ריי"ד מאסקאוויטש זצ"ל משאז, יחד עם עוד עשרות גאונים וצדיקים כידוע.

וגם לאחר עשרות שנים אנו מוצאים מכתבים ועדות על הגה"צ כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלל"ה שהסכים ועודד לעשות עירובין בווילאמסבורג ובארא פארק, כמו שכ' נאמן ביתו הגבאי הרה"ח ר"י אשכנזי הי"ו, וכמו שמעיד הרי"ד טייטלבוים שליט"א בהגה"צ מסאסוב זצ"ל במכתבו [אשר נדפס בס' על מצות עירוב], וכן מעידים הרבנים הזקנים החיים אתנו יחד ה"ה הגה"צ מאדווארי שליט"א והגה"צ ממאזאי שליט"א והגה"צ מיאקא שליט"א שדעתו הק' של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל היה שיש לעשות עירובין בווילאמסבורג.

וגם ידוע איך מו"ר הגה"צ מפאפא זצ"ל השתוקק בכל נימי נפשו לתיקון עירובין בכמה קהילות ישראל, וגם בוויליאמסבורג כדמבואר בכמה תשובות בספרו הבהיר שו"ת ויען יוסף, שהיתה זאת משאת נפשו.

וכן אנו רואים המכתבי עידוד וחיזוק של הרבנים הגדולים מנהיגי וחברי "התאחדות הרבנים" שהגה"צ כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלל"ה עמד בראשם, שנכתבו [בשנת תשל"ד] להרה"צ מראצפערד זצ"ל שפעל ועשה הרבה השתדלות לתיקון עירוב בוויליאמסבורג, ה"ה הגה"צ מפאפא זצ"ל, שכתב "ע"כ חזק ואמץ ותהיה ממזכי הרבים", והגה"צ אבד"ק שארמאש זצ"ל יו"ר התאחדות הרבנים כתב "שמצוה גדולה לתקן עירובין בוויליאמסבורג", והגה"צ אבד"ק שטאקאווא זצ"ל יו"ר לבת"ד דהתאחדה"ר כ' "דבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו", והגה"צ אבד"ק סאמבאטהעלי זצ"ל כ' "דהוא ענין גדול לתקן עירובין בשכונתינו שכונת יראים וחסידים", ועוד כמה רבנים חשובים דאז, כולם פה אחד דמצוה ותיקון גדול לתקן עירובין בשכונת ווילאמסבורג, וכן הסכימו ועודד והשתוקקו עוד עשרות רבנים גאונים וצדיקים לתקן עירובין פה במדינתינו, כמבואר בכמה ספרים כותבי העתים וכמו שאסף כעמיר גרונה בספר על מצות עירוב הנ"ל, עי"ש.

וגם הגה"צ אשר תלי"ת עדיין חיים אתנו ד' יאריך ימיהם ושנותיהם, ה"ה הגה"צ הר"ר פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק אליין יע"א והגה"צ ר"א וידער שליט"א אבד"ק לינז יע"א, רבני ק"ק קלוזנבורג, והגה"צ הרב מנשה קליין שליט"א רב דק"ק אונגוואר אשר מסר נפשו רבות בשנים על תיקון עירובין וזכה לברר הלכה ולחדש חי' נפלאים בהל' עירובין, והגאון הישיש חרב טובי' גולדשטיין שליט"א אבד"ק ור"ם עמק הלכה, והגה"צ הרב יחזקאל ראטה אבד"ק קארלסבורג שליט"א, ועוד עשרות רבנים שיחיו, כולם דעתם דעת תורה שמצוה רבה לתקן עירובין פה בעירנו.

היוצא לנו מכל זה דכל גדולי הדור שלפנינו אשר בעקבותיהם אנו הולכים ואת מימיהם אנו שותים, שמצות תיקון עירובין היתה קבלה בידם מרבותיהם למצוה רבה, השתוקקו לתקן עירובין פה במדינתינו, אלא שלא עלתה אז בידם להוציא מכח אל הפועל את מאווים ורצון קדשם, הן משום חוסר עזרה, והן מחמת התנגדות מכמה רבנים, אשר משום סיבות שונות היו נגד תיקון עירובין, ובפרט כמה מרבני וגדולי ליטא אשר בידם מסורת מתלמידי הגר"ח מוולאזין זצ"ל, ובראשם הגאון בעל משכנות יעקב זצ"ל, להחמיר מאוד בדיני עירובין. אמנם כבר הוכיח וביאר ותיקן גאון מעוזינו רשכבה"ג בעל בית אפרים זצ"ל, שאין לנו אלא מסורת אבותינו שקבלו עליהם פסקי רבותינו גאוני אשכנז והשו"ע, ואשר על פיהם נעשו העירובין בקהילות ועיירות ישראל מאז ומקדם בכל המדינות, וכן קימו וקבלו עליהם רוב מנין ובנין של כלל ישראל הלכה למעשה עד היום הזה.

וכעת זכינו בעזרת השי"ת, שלאחר עשרות שנים הגיעה השעה של "רצון יראיו יעשה", ומשמיא קא זכו לאיש ח"י רב פעלים ידידי הגה"צ רבי חיים יהודה כץ שליט"א אב"ד ור"מ דק"ק סארדעהלי שליט"א שלקח על עצמו העול והאחריות הגדולה ונכנס בעובי הקורה להשתדל ולפעול במצוה רבה וחשובה ויקרה "מצות תיקון עירוב" לזכות את הרבים, הן בפיקוח על עשייתה והן בהשגחתה המלאה, ויחד איתו עמו הרבנים הגאונים יושבי על מידן ופוסקי שכונתינו בארא פארק המעטירה יע"א, ותלי"ת שהכל נעשה בדיבוק חברים בעצה ובדעה אחת, בהידור רב ובהשגחה מעולה, למען כבוד ד' ותורתו ולכבוד שמירת שבת קדש.

ונפל ברעיוני רעיון נפלא, דדוד המלך ע"ה רמז לנו זאת בנועם אמרתיו, שאמר "רצון יראיו יעשה" דלכאורה הול"ל רצון יראיו עושה, דלשון "יעשה" הוא לשון עתיד. אלא רמז לנו נעים זמירות ישראל, דהגם דבודאי הקב"ה עושה רצון יראיו, אבל לפעמים מחמת איזה סיבה שהוא, עדיין לא הגיע הזמן שייעשה רצונם, ע"כ אל יחשבו

שאין הקב"ה חפץ ח"ו לעשות רצונם, אלא המתינו וראו שבודאי יגיע הזמן שהקב"ה יעשה רצונם, וזהו "רצון יראיו יעשה" שיבא יומו וייעשה רצון צדיקים, וכמו שאנו רואים עתה בענין זה, שסוף כל סוף לאחר עשרות בשנים, מן השמים עזרו ונעשה רצונם וחפצם ומאווים של הרבנים צדיקים גדולי הדור נוחי עדן, לתקן עירובין בשכונות החרדים דעירנו, ובודאי הם ששים ושמחים בעלמא דקשוט, ששאיפתם ועבודתם לא היתה לריק, ויצא מכח אל הפועל, ועשו פרי לטובה.

ולאור כל האמור גם אני הנני העני ממעש מצטרף להיות זנב לאריות שבחבורה, ובפרט להיות נטפל לרבותי בהוראה, ששמשתי אצלם שנים רבות, ה"ה מו"ר הגה"צ הר"י מפאפא זצ"ל, ולהבחל"ח הגה"צ ר' פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד אליין יע"א, והגה"צ ר' חי"ל כץ שליט"א אב"ד סערדאהלי יע"א, שמהם למדתי גם את גודל חביבות וחשיבות והתלהבות הקודש לתקן עירובין במדינתינו, ואיך שטרחו בעצמם להיות מהעושים והמעשים בעשיית העירוב, להרים מכשול, ולזכות את הרבים בשמירת שבת קודש, ולכן בעקבותיהם הנני הולך לחזק ידי העושים והמעשים מזכי הרבים במצוה חשובה זו.

ואנו בתפילה, יעזור השי"ת שבזכות המצוה הגדולה והחשובה מצות תיקון עירובין, שהוא חומה בצורה לשמירת השבת קדש, לכללות ישראל בכל שכבות הציבור, נזכה כולנו יחד לשמור את השבת קודש כהלכתה, עדי נזכה שהרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים בב"א.

בירור הלכה

ד) ועתה באתי בזה להשיב שואלי דבר, מה דין העירוב, ועל איזה סמך התירו פרושים את העירוב אשר נעשה פה בבארא פארק יע"א, ועדיין לא ביארו דיים טעמיהם בפרטיות, ורוצים הם לדעת ולהבין ולהשכיל על איזה אדנים הדברים מיוסדים, ובפרט בדבר גדול כזה שנחלקו בה גדולי הדור שלפנינו.

לכן הנני בשורות אלו לבאר בעזהשי"ת החונן לאדם דעת, "כי יסוד היתר העירוב דפה הוא מוסכם עפ"י השו"ע וכל הפוסקים אשר מימיהן אנו שותים, ועליהן אנו סומכים", והוא מהודר ומובחר יותר מכמה עירובין המתוקנים ומקובלים בערי ישראל ברחבי העולם.

פרק ב'

מבאר דדעת רוב הפוסקים דברוקלין אינו רשות הרבים דאורייתא, וגם האגרות משה שמחמיר בה, מסיק דלמעשה לא הוי רה"ר דאורייתא.

ה) מחלוקת הפוסקים אי ברוקלין רשות הרבים דאורייתא

הנה כבר הונהג מקדמת דנא בכל ערי ישראל כדעת הפוסקים דאין רחובות העיר רשות הרבים רק כשס' רבוא עוברין בה בכל יום, [עי' שו"ע או"ח סי' שמ"ה ס"ז וכטו"ז סק"ו ובמג"א סק"ז ושו"ע הרב ס"ק י"א], אמנם יש להסתפק בערים הגדולות אשר דרים בהן ס' רבוא אנשים ויותר, אלא שלא נמצא בהן רחוב גדול כזה שעוברים בה בעצמה ס' רבוא אנשים בכל יום, רק בצירוף כמה רחובות ביחד, מה דינם, האם מצרפים כל הרחובות יחד, מאחר שבין כולם איכא

ס' רבוא אנשים, הו"ל רה"ר דאורייתא, ואין מערבין רה"ר בצורות הפתח גרידא, או דילמא לא הוי רה"ר דאורייתא כל זמן שאין ס' רבוא בוקעים בה ברחוב עצמה, אבל כשאין ס' רבוא רק בצירוף כמה רחובות לא הוי רה"ר דאורייתא, ושפיר מערבין בה ע"י צורת הפתח.

שני צדדי הספק תלויים איך נפרש דברי הטור והשו"ע בסי' שמ"ה ס"ז וז"ל איזהו רה"ר וכו' וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר עכ"ל, דיש לפרש הכונה "עוברים בו" היינו שעוברים ברחוב עצמו ס"ר, ויש לפרש דהכונה שס"ר עוברים בו ברה"ר כולו.

ו) דעת רוב הפוסקים דבעינן ס' רבוא בוקעים ברחוב עצמו

והנה כד נעיין בדברי גדולי הפוסקים, יוצא לנו דפשיטא להו דבעינן ס' רבוא בוקעין באותו רחוב עצמו כדי למשוויה רה"ר, ולא סגי לצרף כמה רחובות יחד. ונתחיל בדברי הפני יהושע בשבת סוף דף ה' שכתב דרק מחנה לוי' היתה רה"ר משום שהיו בה ס"ר [שהיו מתאספין כל ישראל אצל משה] משא"כ המבואות המפולשות לה אינן רה"ר, הרי דדעתו דבעינן ס' רבוא ברחוב עצמה. וכן מתבאר בדברי הבית מאיר (שבת שם) שכתב דלדעת רש"י דבעינן ס"ר בבוקעין בה למיהוי רה"ר, הוי רק מחנה לויה רה"ר, שהיו בה ס"ר שנתאספו שם כל ישראל, משא"כ מחנה ישראל שלא היו בה ס"ר לא הוי רה"ר. הרי מבואר מדבריו דבעינן ס"ר ברחוב עצמו, ולא סגי במפולשין לה.

וכן נראה דעת הבית אפרים בסי' כ"ו [דף מ"ו ד"ה ונפלאיתי] וז"ל אף לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, וכיון שבמדינתינו לא שכיח כה"ג פשיטא דלדעת רש"י אין בזה משום רה"ר עכ"ל, וכ"כ עו"ש להלן מיניה [דף מ"ז ד"ה ויהיה] וז"ל ובעינן דוקא שיהיו בוקעין במקום הזה ס"ר וכו' רה"ר גמור דהיינו שרחב ט"ז ושם בר"ה עצמו ס"ר בוקעין בו עכ"ל. והסכים עמו המהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח. וכן מבואר דעת האשל אברהם [בוטשאטש] סי' שמ"ה עי"ש. וכן דעת הערוך השלחן בסי' שמ"ה סעיף ט"ז – כ', שביאר באורך דרה"ר הוא מקום מרכזי אחד דוקא, שמתקבצים בו ס' רבוא אנשים, בלי בצירוף שאר הרחובות, ולמ"ד דבעינן ס"ר בעינן ס"ר במקום אחד ע"ש.

וכן כתב בשו"ת משכנות יעקב סי' קכ"א (דף קכ"ה ריש ע"א) בדעת רש"י הטור והשו"ע, דלשיטתם לא הוי רה"ר רק מחנה לויה משום שנתקבצו שם כל הקהל ס"ר אנשים אצל משה, משא"כ מחנה ישראל לא היו שם ס"ר ביחד, עי"ש, הגם שהיה מפולש למחנה לויה. הרי דגם לדעתו בעינן כל הס"ר במקום אחד כנ"ל ודו"ק.

וכ"כ נמי בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' דמה דנהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חשו למה שיש שם ס' רבוא, כיון שאין שם ר"ה מפולש, "וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד" עכ"ל. הרי כולם פה אחד דבעינן ס"ר במקום אחד ולא סגי כשהם מפוזרים בכמה רחובות.

וכן מפורש בדברי החזון איש סי' ק"ז סק"ו דלא הוי רה"ר אך ורק כשיש ברחוב עצמה הרחבה ט"ז אמה, ס"ר בוקעין בה בעצמה עי"ש.

וכן נקטו להלכה הגאונים של דור לפנינו פה במדינתינו באסיפת הרבנים ובראשם הגה"צ מסאטמאר זצלל"ה ואתו עמו הה"ג מקאפיש זצ"ל הה"ג משאפראן זצ"ל והה"ג מקראסנע זצ"ל, ועוד כמה רבנים שהחליטו פה אחד שברוקלין אינו רה"ר דאורייתא, כאשר מעיד הגה"צ מאודוואר שליט"א בשמם, וכן היה דעת הגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל, והגה"צ מפאפא זצ"ל ועוד, כולם דעתם דעת תורה, שעירנו ברוקלין אינו רה"ר מדאורייתא, והיינו הן מטעם "דאין

בנמצא רחוב שיהא בוקעין בו ס' רבוא", וגם מטעם "שאין הרחובות מפולשות ומכוונין משער אל שער".

וכן כתב נמי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל [בחודש אדר תשי"ב] בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' ק"ט [דף קע"ג טור ב'] וז"ל "וגם הא בנוא יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא שהולכין שם ששים רבוא" וכו' עכ"ל.

אשר ע"כ בודאי הכי נקטינן כדעת כל רבותינו גדולי הדורות שאין לנו דין רה"ר דאורייתא אך ורק במקום שס' רובא בוקעין ברחוב עצמה, מבלי לצרף שאר הרחובות המפולשות לה.

ז) האגרת משה מחדש דם' רבוא בצירוף כמה רחובות הו"ל רה"ר דאורייתא.

אמנם באגרות משה או"ח סי' קל"ט ענף ה' [בחודש סיון תשי"ב] חזר בו הגאון זצ"ל ויצא לחדש דבר חדש וז"ל אבל בענין הס' רבוא נלע"ד "דבר חדש" והוא נכון ומוכרח וכו' שודאי סגי בזה שישנם בעיר, ולכל היותר שישנם ברחובות כל העיר ס' רבוא שזה הוי כמו במדבר במחנה וכו' ומה שמצריך הש"ע להי"א שיהיו ס' רבוא עוברין בו, יהיה הפירוש עוברין בו בעיר, לא בכל רחוב ורחוב וכו' עכ"ל עי"ש באורך.

ובעיוני בזה ראיתי שכן נראה לכאורה נמי דעת הגאון האחיעזר ח"ד סי' ח' וז"ל והנה בודאי נראה שפריז היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ששים רבוא בוקעים, אע"פ שאין בה בכל רחוב ס' רבוא, מ"מ מקרי רה"ר דגם בירושלים ומחוזא לא היה ס' רבוא בכל רחוב וכו' עכ"ל עי"ש.

אמנם יש הרוצים לדחות, שאין כונתו שמצרפים כל הרחובות למספר ס"ר, אלא כונתו דכל שיש באחת הרחובות הגדולים ס"ר בוקעין בה, שוב כל הרחובות המפולשות לה המה רה"ר גם אם אין בהן בעצמם ס' רבוא, וכמש"כ באשל אברהם שם.

ח) עשיית עירוב להציבור יש לעשותו בשר לכל הדעות

והנה הגם דאנו אין לנו אלא דברי רבותינו גדולי הדורות הנ"ל שבתר הוראותיהם אנו הולכים מדי יום ביומו בין לקולא ובין לחומרא, ולכן גם בהלכה זו הוראתם היא נר לרגלינו, ואין לנו לחוש לשיטת המחמירים הנ"ל, שהמה כדעת יחידאה נגד כל הפוסקים הנ"ל.

אמנם כמה רבנים לא רצו להצטרף עם המתירים, באמרם דלעשות עירוב בעיר לכל הציבור הדרך הנכון היא להחמיר ולהדר בו שיהא מוסכם לכל הדעות, ובפרט פה במדינתינו שכבר הוחזק עשרות בשנים אצל ציבור גדול, ובפרט אצל אנשי ליטא, להחמיר כשיטת הגאון רמ"פ זצ"ל באגרות משה שברוקלין רה"ר.

עד שמן השמים האירו לנו הדרך, ולאחר טירחות רבות ובירורים יסודיים נתברר לנו "שהעירוב פה בשכונת בארא פארק הוא כשר לכל הדעות גם לדעת האגרת משה ודעימיה דברוקלין דינו כס' רבוא בוקעין בה והוי רה"ר דאורייתא".

ט) גם מסקנת האגרת משה דלא הוי ברוקלין רה"ר, דכדי להיות ס' רבוא בעינן ג' מליון אנשים בהיקף י"ב מיל, וליכא

ראשית דבר יש לדעת דבעירוב ימיו הסיק האגרות משה דגם לשיטתיה דלא בעינן ס' רבוא במקום אחד אלא מצרפין כל הרחובות לס' רבוא, מ"מ אין ברוקלין רה"ר דאורייתא,

דהרי כתב לחדש שם (באו"ח סי' קל"ט ענף ה') דכדי שיהא ס' רבוא בוקעים ברחובותיה, בעינן קרוב לג' מליון אנשים במקום של י"ב מיל על י"ב מיל, ונאמר לו אז שאיכא הרבה יותר מזה, אלא שעתה נתברר לו האמת שיש רק לערך יותר משני מליון, כמש"כ בעצמו (בשנת תש"מ) בשו"ת אגרות משה (ח"ח או"ח סי' כ"ט), וכן נתברר גם בשנה זו שיש בברוקלין רק קצת יותר משני מליון נפשות, אלא שעכ"ז לא ניח"ל להתיר כי חשש דרובא דאינשי אין יודעין זה הכירור, ויאמרו באומדנא שלהם שהיא גדולה יותר, עד שודאי איכא ס' ריבוא, עי"ש.

נמצא עכ"פ דגם לדעת האגר"מ בזמנינו ליכא חשש רה"ר דאורייתא, אלא הרחקה גרידא שגזר עלינו הגאון ר' משה זצ"ל עפ"י דעתו דעת תורה.

י) עוד שני טעמים גדולים דבארא פארק לא הוי רה"ר דאורייתא

א. דעת כמה ראשונים דבעינן רחובות המפולשים ומכוונין משער לשער, וכן פסק המחבר בסי' שמ"ה ס"ז ובמג"א סק"ו עי"ש, והרי רחובותיה של בארא פארק אינן מפולשין ומכוונין משער לשער, כי ראשן או סופן מגיעין עד למחיצות אצל המים, או נגמרות בבתים, או בפארק'ס, או ללא מוצא (דער ענד'ס).

ב. דעת החזו"א סי' ק"ז סק"ה שכל הרחובות שלנו שיש בתים בכל אורך הרחובות משני הצדדים ובסוף הרחובות מסתיים בגדר או בבתים וכיוצ"ב, נמצא דכל הרחובות יש להן ג' מחיצות עומדים מרובה על הפרוץ, ודינו כסתום מן התורה, ושוב מועיל בהן צורות הפתח. ואמנם אכן הוא המציאות בשכונתינו בארא פארק שהרחובות נגמרות בצד אחד ואפילו בב' צדדים במחיצת הים או בבנין או בשאר מחיצות, נמצא דבארא פארק כולו רה"י מה"ת לדעת החזו"א.

ויתר ע"כ הנני לעלות על הכתב מה שיצא לנו בעהשי"ת לבאר כמה טעמים וברורים, שהעירוב בשכונתינו בארא פארק יע"א כשר ומהודר ומובחר לכל הדעות.

פרק ג'

מבאר דשכונתנו בארא פארק מוקפת בד' מחיצות שלימות והוי רשות היחיד גמורה מה"ת, אשר לכו"ע אין הרבים מבטלים מחיצות, ושפיר מערבים בה לפי שיטת כל הפוסקים.

יא) בארא פארק מוקף בג' מחיצות שלימות

הנה לאחר הרבה טירחות וטילטולים נתברר לנו ששכונת בארא פארק נמצאת בתוך היקף ג' מחיצות חזקות גבוהות יותר מי' טפחים כאשר נבאר להלן, ולכן גם אם נאמר שס' רבוא בוקעים בה בברוקלין, מ"מ ע"י ג' המחיצות פקע רה"ר מיני' והוי רשות היחיד מן התורה. והגם דמדרבנן עדיין הוא רה"ר [כרמלית], מ"מ על זה מועיל שפיר להקיף בצורות הפתח להתיר בה הטלטול.

וכן הוא לשון הטור ריש סי' שס"ג וז"ל מן התורה כל מקום שיש לו שלש מחיצות הוא רשות היחיד גמור אלא שחכמים אסרו אותו עד שיעשה לו שום תיקון כרוח רביעית, וכיון שאין צריך אלא תיקון דרבנן התירוה בתיקון כל דהו עכ"ל.

ואף לדעת הרמב"ם דג' מחיצות עדיין לא הוי רה"י, מ"מ מה"ת הו"ל מקום פטור ומדרבנן הו"ל כרמלית ומועיל לעשות לה צורת הפתח להתיר הטלטול. ועי' נמי במג"א סי' רס"ד סק"ב דרה"ר עצמה ניתרת בג' מחיצות עי"ש.

יב) קימ"ל דבעומד מרובה על הפרוץ אין פירצות י' פוסל רק מדרבנן

ואף שיש במחיצות הללו כמה פירצות יתר מי' אמות, מ"מ כל שיש ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, [51%], [ואפילו עומד כפרוץ], סגי להיות רה"י מה"ת, ושפיר ניתר בצורת הפתח, והעירוב דידן הלא הוא כמעט כולו עומד, [יותר מ95% עומד ופחות מ5% פרוץ, גם אם לא נצרף הרלתות שיש בכמה מקומות].

והנה היות ופירצה בקרן זויות פוסלת, לכן ברקנו וביררנו שבכל קרנות המחיצות ליכא שום פירצה, כי כל הקרנות סגורים היטב במחיצות חזקות כראוי.

והגם דדעת השו"ת משכנות יעקב סי' קכ"א ועוד כמה אחרונים עמו, דפירצות י' פוסל מה"ת, מ"מ למעשה בודאי לא קיימ"ל כוותי' אלא כמו שהעלו להלכה רוב גדולי הפוסקים דכל שהוא עומד מרובה על הפרוץ אין פירצות י' ויותר פוסלים רק מדרבנן, כדמבואר בספר קרית ספר למבי"ט הל' שבת פט"ז בדעת הרמב"ם. וכן ביאר בספר בית מאיר הל' שבת סי' שס"ד ס"ב ד"ה תו [דף ל"ז סוף טור א'], בדעת הרמב"ם דבאיכא שם ד' מחיצות אין פירצה [אפילו פירצה ט"ז] פוסלת מה"ת. וכ"כ בפמ"ג סי' שס"ג מש"ז סק"א. ובשו"ת מהר"י מסלוצק [תלמיד הגר"ח מוולאזין זצ"ל] או"ח סי' י"א [דף מ"ט ד"ה היוצא]. ובערוך השלחן סי' שס"ב סעיף כ"ו. וכן נוטה דעת הקרן אורה [אחי המשכנות יעקב] ריש פ"ב דעירובין. וכן כ' בפשיטות במשנה ברורה סי' שס"ב ביאור הלכה סעיף י', וכן מבואר בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ובחזו"א הל' עירובין סי' ק"ז (מ"ג) אות ה'. וכן מפורש דעת הגרמ"פ באגרות משה או"ח ח"ב סי' פ"ט ד"ה וקושית וכו', וכן משמע דעתו גם בריש סי' צ', ובח"ח או"ח ח"ה סי' כ"ח ענף א' אות ג' עי"ש. וכן מבואר בעוד כמה וכמה פוסקים.

יג) קימ"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה

והגם דאיכא כמה פירצות שרבים בוקעים בה, והלא י"א דאתי רבים ומבטלי מחיצה, מ"מ מבואר דעת רוב הפוסקים דקימ"ל כרבנן דף כ"ב ע"א דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, כדעת הרבה ראשונים, ר"ח שבת ק"א ע"א, רמב"ם פרק י"ז מהלכות שבת הל"ג וכן דעת הג"מ שם וכן נראה דעת הת"י בשבת דף ו' ע"ב ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א רפ"ב דעירובין בשם או"ז מהרמ"ק, וכן הוא באו"ז, וכ"כ הרע"ב, וכן פסקו הרבה אחרונים ה"ה היעב"ץ בשו"ת ח"א סי' ז', ובשו"ת בית אפרים או"ח סי' כ"ו, ובשו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ט, ובשו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א, ובספר תוספת שבת סוף סי' שס"ג, ובשו"ת ישועות מלכו סי' כ"א, ובשו"ת בית שלמה סי' נ"א, ובשו"ת אבני נזר סי' רס"ו, ובאחיעזר ח"ד סי' ח', ושם בשם החזון איש, ובערוך השלחן ריש סי' שס"ד.

וז"ל החזו"א הל' עירובין סי' ק"ז (מ"ג) אות ד' וז"ל "ולענין הלכה נראה דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתי רבים ומבטלי מחיצה כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כוותי' דחכמים, ובריתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג וכו'.

ובאות ה' כ' וז"ל "ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומד מרובה עדיף שם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא" וכו' עכ"ל.

וכן דעת הנודע ביהודה בספרו דורש לציון דרוש י"ג דף נ"ב ע"ב דכל שהוי רה"י מה"ת כגון ג' מחיצות לדידן, שוב אין בקיעת רבים מבטלי מחיצה עי"ש.

וכן פסק בשו"ת תפארת צבי [להגה"ג רבי צבי הירש זצ"ל אבד"ק כראד וגלונא], או"ח סי' י"א דבג' מחיצות שוב אין רבים מבטלים מחיצות עי"ש.

ובאמת דבר זה כבר מפורש ברשב"א עירובין דף ו' ע"ב וז"ל דאפילו לרבנן דאמרו לו בכך הוא דלא מעירבא משום שתי מחיצות לדידהו לאו דאורייתא, אבל בג' מחיצות דאורייתא

לא איכפת להו אם דרך הרבים מפסקת בינתיים דבקיעת הרבים לדידהו לא מבטלת מחיצה עכ"ל.

יד) דעת הגדולים להתיר עשיית עירוב בעיר פאריז שי"ב ששים רבוא, ע"י ג' מחיצות עומד מרובה, גם באיכא פירצות דבקעי בה רבים

וכן עשו מעשה רב, הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל והחזו"א זצ"ל והרה"ג ר' העניך נוויאזקי זצ"ל [משגיח העירוב דווילנא], שהעלו להתיר לעשות עירוב בעיר הגדולה פאריז הגם שבקעו בה יותר מס' רבוא שהוי ר"ה דאורייתא, מ"מ מאחר שנתבאר להם שיש לה ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, הוי רה"י מה"ת, הגם שהיו שם הרבה פירצות, הרבה יותר מעשר, וגשרים שעוברים בהם, מ"מ העלו דמה"ת הו"ל רה"י ושפיר יכולים לערב ע"י צורת הפתח, עי' בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ולפי"ז ה"ה בניד"ד בודאי יש לסמוך עליהם הלכה למעשה ולערב שכונתינו בארא פארק שיש בהן ג' מחיצות הגם שיש כמה פירצות וגשרים.

טו) דעת היעב"ץ דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלי מחיצות

והגם דמדברי הגר"י עמרין זצ"ל בספריו שאילת יעב"ץ ח"א סי' ז' ובמור וקציעה סי' רס"ג נראה דס"ל דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלים מחיצה, והו"ד בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב עי"ש, ולפי דבריו נמצא דבניד"ד הגם שבארא פארק מוקף בג' מחיצות מ"מ הלא איכא כמה פירצות ויש מהם שאולי בוקעי בה רבים וגם יש ג' גשרים ומחתרת [הנקרא טאנעל] אשר רבים בקעי בהם, ולכטלהו למחיצות.

שתי תשובות בדבר ראשית בודאי יש לנו לסמוך ע"ד האחיעזר והחזו"א והפוסקים הנ"ל שהעלו להלכה למעשה דבג' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומטלי מחיצתא.

טז) בעירנו שיש "שם ד' מחיצות" בודאי אין רבים מבטלים מחיצה

ויתר ע"כ אבאר לך כי בשכונתינו בארא פארק גם להיעב"ץ לא אתי רבים ומבטלי מחיצה, דהנה לאחר שיצאתי לבדוק במחיצות העיר ברוקלין נתברר לי בבירור גמור כי ברוקלין יש יותר מג' מחיצות, כי יש בו נמי "שם ד' מחיצות", דהיינו בשני הקצות בהתחלה ובסוף הג' מחיצות, יש קרן זוית ממש כדת וכדין כזה ⌐¬, ובאיכא "שם ד' מחיצות" בודאי לא אתי רבים ומבטלי מחיצות, כמבואר בש"ס ופוסקים, גבי פסי ביראות, וכדמפורש בדברי היעב"ץ שם, ובחזו"א שם, והגם שהמרחק רב בין שני הפסים, הלא מבואר בשו"ת בית אפרים שם דאפילו בכמה מילין דנין ביה דין פסי ביראות מכח "שם ד' מחיצות".

יז) וכש"כ שיש בעירנו מחיצה רביעית ע"י הבתים בודאי לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ומבאר דדעת האגרות משה דאין פירצות הרחובות אוסרות

ובר מן דין הלא בניד"ד איכא בהמשך להפסי ביראות מקצה אל הקצה, מחיצה רביעית שלימה, עומד מרובה על הפרוץ, ע"י הבתים שברחובות כזה ⌐.....¬, ובאופן זה בודאי לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצה.

והגם דדעת השו"ת משנת רבי אהרן [להגאון הגדול רבי אהרן קאטלער זצ"ל] סי' ו' אות ט' י', דמחיצות הבתים לאו שם מחיצה עליהן, וחולק בזה על החזו"א שחי' דבכל עיירות שלנו הבנויים ברחובות ובתים עומדים מכל צד דנמצא שיש מחיצות סביבות כל העיר עומד מרובה על הפרוץ, וטעמו ונימוקו משום דהגם דיש מחיצות עומד מרובה על הפרוץ בכל הד' רוחות, מ"מ אין המחיצות מחוברות בקרנותיהן, ונמצא דכל הד' זויות פרוצות עי"ש בדבריו.

הנה כל הויכוח הזה שייך אך ורק כשרוצין לסמוך על מחיצת הבתים גרידא שהם ישמשו למחיצות העיר, לא כן בנידון דידן שיש לנו ג' מחיצות גמורות ופסי ביראות כנ"ל, דנמצא שכל הד' קרנות מחוברות, ואין אנו רוצים להשתמש עם מחיצות הבתים אך ורק כדי להשלימם למחיצה רביעית, בזה בודאי לכו"ע יועילו מחיצות הבתים שהמה עומד מרובה על הפרוץ, להשלימם למחיצה רביעית, ודוק כי פשוט.

וגם מה שחלק באגר"מ או"ח ח"ה סי' כ"ח סק"ג ע"ד החזו"א הנ"ל המעיין בדבריו יראה היטב שלא חלק ע"ד החזו"א רק על מה שחי' דהמיעוט הפרוץ בטל להעומד עד כדי כך שיהא הפרוץ נחשב כעומד ממש וכסתום, ויועיל הפרוץ להחשב ולהעשות כמחיצה חדשה, וע"ז חלק עליו האגר"מ וכתב וז"ל אלא מוכרחין לומר שמקום הרחובות שנעשו לדריסת הרבים מפולש מקצה אל קצה "לא נחשב שהוא ג"כ נחשב כגדור מצד שהוא מיעוט נגד העומד דמקום הבנוי" וכו' עכ"ל, והיינו שאינו מסכים עם החזו"א שיהא הפרוץ כגדור ממש להעשות מחיצה.

משא"כ בניד"ד שיש ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ עם פסי ביראות, בלי פירצות שרבים בוקעין בה, ובזה סגי לן מעיקרא דדינא, ואין אנו מצרפין את מחיצת הבתים רק למחיצה רביעית, באופן זה בודאי לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ואין הרחוב דבקעי בה רבים מבטלים המחיצה, ושפיר יש לצרף את מחיצת הבתים להשלים לד' מחיצות המקיפות את בארא פארק.

והגם שלכל אורך מחיצה הרביעית שהוא מחיצות הבתים, איכא פירצות הרחובות שרבים בוקעים בה, והלא האגרות משה חשש בפירצות הגשרים לאסור את מאנהעטן, א"כ הוא הדין בפירצות הרחובות במחיצה הרביעית בברוקלין.

שתי תשובות בדבר ראשית יש לומר שלא אסר רק במאנהעטן שיש פירצות הגשרים בכל צדדי העיר כמו שהזכיר בתשובה, משא"כ בניד"ד שיש ג' מחיצות ופסי ביראות שפיר י"ל שלא היה האגרות משה אוסר משום פירצות ברוח הרביעית גרידא, כמו שהזכרנו לעיל דעת כל הפוסקים דבמחיצה הרביעית אין פירצות אוסרות.

ושנית והוא האמת שדעת האגרות משה דאף באיכא פירצה שרבים בוקעים בה דאוסר ובעינן דלתות, היינו רק כדי להתיר מחוץ למחיצות, הא להתיר בתוך חלל המחיצות לא בעינן דלתות כמו שכתב מפורש בסי' קל"ט סוף ענף ג' וז"ל אבל להר"י בתוס' שעד כנגד המחיצות הוא רה"י רק שאסור מטעם דנפרץ למקום האסור לחלק הגשר אחר המחיצה שהוא כרמלית אין להצריך דלתות אף שבקעי שם רבים דם' רכוא, כיון דהוא רק תיקון הרה"י, ולא דמי למה שהחמירו בתקון הרה"ר שבהצוה"פ רוצים לעשותו לרה"י וכו' החמירו שלא יעשה בדין רה"י בצוה"פ אלא בדלתות, אבל כשהוא כבר רה"י אף שבקעי בה רבים רק שנאסר בפרצה אין למילף שגם בזה החמירו שלא יועיל צוה"פ לתקן הפירצה וממילא יש לנו לומר דמועיל צוה"פ כדינו בכל מקום שהוא מחיצה וכו' עכ"ל, וממילא בניד"ד הגם שיש פירצות הרחובות ואולי רבים בוקעים בה מ"מ כל שעשו בתוך העיר צורות הפתח כדת וכדין סגי לן, ולא בעינן דלתות, ודוק כי נכון.

היוצא לנו מכל דברינו אלה דנתכאר לן כי שכונתינו בארא פארק מוקפת במחיצות מד' רוחותיה [וכמו שביארתי בפרטיות בקו' המחיצות], והיא מה"ת רה"י גמורה, גם אם רבים בוקעים בה, ע"כ שפיר יכולים לכתחילה לערב בה בצורות הפתחים.

יח) האגרת משה לא החמיר בברוקלין רק אם אין בה מחיצות

ומה שהחמיר האגרות משה מלערב בברוקלין, היינו אך ורק עפ"י מה שהגידו לו שברוקלין אינה מוקפת מחיצות, כמו שכתב בספרו חלק ח' או"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה' וז"ל "ומצד מחיצות סביב ברוקלין כפי הידיעה שעד עתה אינו כן וזהו אפשר לברר"

עכ"ל. ולכן בזמנינו שנתברר לן בבירור גמור שבארא פארק יע"א נמצת בתוך היקף ג' מחיצות שלימות ופסי ביראות, ומחיצה רביעית כדביארנו, א"כ גם להאגרות משה אין שום מניעה מלערב את שכונת בארא פארק.

ומה שהחמיר האגר"מ גם באיכא מחיצות להצריך דלתות, יתבאר בפרק הבא דבניד"ד גם לדידיה לא שייך חומרא זו ע"ש.

יט) עוד כמה סברות דהגשרים דבקעי בה רבים אין מבטלים מחיצה

ונראה ליתן עוד כמה טעמים וסברות אמאי אין הרבים העוברים את הגשרים והטאנעל מבטלים מחיצות.

א. חדא דהגם דמבואר בכמה פוסקים דס"ל דגשרים מבטלים מחיצה, עי' נו"ב תנינא או"ח בי' מ"כ, מ"מ נראה דהיינו דוקא בגשרים שלהם שהיו עוברים ופורצים את המחיצה עצמה, לכן י"ל שהגשרים מבטלים את המחיצה, משא"כ בגשרים שלנו שעוברים למעלה מן המחיצות הרבה, ואין מבטלים בפועל את המחיצות כלל, מהיכי תיתי לומר שגשרים הללו מבטלים את המחיצות שתחתיהן מהם הרבה, וכי מפני שהגשר עובר למעלה מראש המחיצה יבטל את המחיצה, וכן כתב בפשיטות בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' י"ד ד"ה ולזה, דבגשר גבוה מהקרקע י' טפחים ועומד על עמודים גם להנו"כ אין הגשר מבטל מחיצה, עי"ש.

ב. ועוד דהלא דעת הרבה פוסקים דהעוברים ע"י קארס שדינם כעומדים בתוך רה"י, ועל ידיהם לא נעשה רה"ר, א"כ נימא אנן בדידן דה"ה נמי שאין מבטלין את מחיצת רה"י, וא"כ בגשר שקורין מאנהעטין בריטש וכן הגשר וועריזאנא בריטש שאין עוברים עליהם בני אדם רק קארס, אין הם מבטלים את המחיצות שתחתיהן, וכן גשר ברוקלין אף שיש להם מקום הילוך בני אדם מ"מ נתברר לנו שמקום המיוחד להילוך בני אדם אינו מפולש, שיש בה ג' מחיצות, והוי רה"י עכ"פ מה"ת, וגם מעט מאוד המה האנשים העוברים הגשרים ברגל ובודאי אין ההולכין עליה מבטלין את המחיצות שתחתיהן.

ג. ועוד דהרי בשו"ת חת"ס סוסי' פ"ט ד"ה ואע"ג כ' דגשר דהוא רה"י, דינו כפתח, ואין הרבים מבטלים מחיצה, ודלא כדעת הנו"ב, עי"ש.

ד. ועוד נראה דבלא"ה הגשרים הם בודאי רה"י, דהרי מאנהעטען הוא רה"י מה"ת שמוקף בד' מחיצות, וכן ברוקלין המוקף בג' מחיצות כדביארנו, נמצא דהגשרים עוברים מרה"י לרה"י, וממילא אין להם דין פירצה כלל רק חורי רה"י העובר מרה"י לרה"י דדינן כרה"י לכו"ע.

ה. וכר מן דין הלא כ' המג"א בסוף סי' שס"ג וז"ל ואפשר דלא מקרי רבים [לבטל מחיצה] פחותים מס' רבוא וכו' וכן משמע דעת הפוסקים שסתמו בזה עכ"ל, והרי הדבר פשוט דאין עוברים בשום גשר ס' רבוא בכל יום. ועי' בשו"ת בית שלמה או"ח סי' מ"ג שכתב דכמה גדולי הדור שלפנינו סמכו ע"ד המג"א בזה עכ"ל, וכן העלה להלכה בשו"ת תפארת צבי סי' י"א דסמכינן להקל כדעת המג"א עי"ש.

ויתר ע"כ מצאתי בספר בגדי ישע שכ' לחדש דבר חדש, דגם לשיטה הראשונה במחבר דלא בעינן ס' רבוא להעשות רה"ר, היינו דוקא בליכא מחיצות, דאז בבקעי בה רבים בכל דהו נעשה רה"ר, משא"כ באיכא מחיצות דהוי רה"י גמור, אין הפירצות דבקעי בה רבים מבטלים את המחיצות עד שיבקעו בה במחיצות ס' רובא כדברי המג"א ע"ש.

ולפי דבריו ה"ה בניד"ד דאיכא ד' מחיצות כשרות, בודאי יש לפסוק כדברי המג"א דאין פירצה דבקעי בה רבים מבטלי מחיצה עד שיהא ס' רבוא בוקעים בה, דוק.

פרק ד'

מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי שיטתו חומרותיו וחידושיו של הגאון האדיר רבי משה פיינשטיין וצ"ל בספרו אגרות משה.

אמנם הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט העלה דנכון להחמיר שלא לערב את מאנהעטן בצורות הפתח הגם שיש בו ד' מחיצות העשויים ע"י בני אדם, ותוכן דבריו הוא, דמאחר שיש שיטות גדולות דגם אם מאנהעטן מוקף בד' מחיצות ואפילו בדלתות ננעלות, מ"מ הו"ל מאנהעטן [וגם ברוקלין] רה"ר, [היינו דעת הרשב"א ורבינו אפרים המובא בבעה"מ, דפלטיא הוא רה"ר אף בעיר המוקפת חומה], וכן יש הסוברים דהוי עכ"פ כרמלית [שיטת הראשונים הובא בתרה"ד סי' ע"ג], ומאחר שאין מנהג נגד שיטתם א"כ מהראוי להחמיר. ומוסיף לומר שאף אם נחלוק ע"ז [כדעת כל הפוסקים שאין הלכה כרשב"א] הא יש סברא להחשיב רה"ר מצד הגשרים, [כמו שמבאר שם באריכות גדול דפירצות הגשרים יש לדון אותן כדין גג הבולט דנחלקו בו הראשונים האם דינם ככרמלית או כרה"ר או כרה"י] הגם דמסיק דמצד הסברא היה יותר נוטה להקל, אך מ"מ לצרף להחמיר ודאי היא ראויה, וכו' [כונתו דהגם דשיטת הרשב"א בפלטיא וחשש הגשרים, כל חשש לעצמו יש לנטות להקל, מ"מ בצירוף שני החששות יחד יש סברא להחמיר], וזהו תוכן טעם האיסור של האגר"מ שלא לעשות עירובין במאנהטען..

וא"כ לכאורה גם בניד"ד בבארא פארק הגם שיש מחיצות כדביארנו, מ"מ לדעת האגרות משה יש לחוש לפלטיא ולגשרים גם במוקף מחיצות כנ"ל.

כ) האגרות משה לא החמיר רק לעצמו, ולא לאחרים

אמנם שתי תשובות בדבר, ראשית הגם שהאגרות משה האריך בתשובה להחמיר שלא לערב את מאנהטען, מ"מ לא מחה על אחרים, כמש"כ באגר"מ או"ח ח"ד סי' פ"ט וז"ל ככר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות, גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן, והם ראוים להוראה וכו', אבל רבנים הסוברין שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים עכ"ל.

והגם שבהשמטות לסי' הנ"ל [הנדפס ביו"ד ח"ג סי' קס"א] כתב שמה שאינו מוחה היינו דוקא במאנהטען ולא בברוקלין עי"ש, היינו דוקא משום שברוקלין לא הי' מוקף מחיצות לפי ידיעתו אז עכ"פ, ולכן חמור ברוקלין ממאנהטען כדמבואר בדבריו, משא"כ כהיום שנתברר שיש לברוקלין מחיצות גמורות, דין ברוקלין כדין מאנהטען.

ומעתה לאור האמור שרוב רבני ודייני העיר התירו והידרו לערב בשכונתינו כדביארנו לעיל, שוב אין האגרות משה מוחה בידם, אלא אדרבה דעתו שרשאים להכריע ולתקן עירובין.

כא) חומרת האגרת משה במאנהעטן משום הגשרים לא שייך בבארא פארק

ובר מן דין, לאחר עיון היטב נראה לבאר שבעירוב דידן לא שייכי כלל חומרותיו של הגאון ר' משה זצ"ל בספרו אגרות משה הנ"ל.

דהנה כבר ביארנו דהאגרות משה לא אסר את מאנהעטן רק בצירוף שני הסברות יחד, לחשוש לשיטת הרשב"א דפלטיא אינה ניתרת במחיצות, בצירוף חשש הגשרים, דהגם דכל חשש בפני עצמו יש להקל בהן, מ"מ לדעתו על שני החששות יחד יש מקום להחמיר כדמבואר בדבריו.

והנה חשש הגשרים הוא כמו שכתב שם בענף ה' דיש להסתפק בהגשרים שהולכים ממאנהעטן לברוקלין, אם יש להחשיבם חלק מהעיר מפני שהם גם מתשמושי העיר, מאחר שיש

בהם איצטבאות לישב שם ומקומות לטיול, ואם כן אז יש לדונם כאילו יש בהם ס' רבוא, דמצרפים אתם בצירוף בני העיר, שביחד איכא ס' רבוא, נמצא דיש פירצות של ס' רבוא.

או דילמא אין להחשיבם כחלק מן העיר משום שהם חוץ לעיר, ואז הרי צריך שיהא ס' רבוא בכל אחד לבדו כמו בדרכים, שאין שייך לצרף להם אלו שבעיר, וזה ליכא, וכו' והסיק דנוטה להקל דסגי בצורת הפתח עי"ש.

אלא דמ"מ מידי ספיקא לא נפקי, וע"כ ראוי לצרף חשש זה, יחד עם החשש שיש לחוש לשיטת הרשב"א דבפלטיא לא מהני מחיצות, ומכח שני החששות יחד מחמיר האגרות משה שם שלא לערב מאנהעטן, ע"כ תוכן דבריו.

והנה נראה פשוט דבנידון דידן בבארא פארק לא שייך חומרא זו, דליכא חשש של גשרים, דהרי ב"ווארייזאנא בריטש" ו"מאנהעטן בריטש" אין בהן חשש כלל, כי אין בהן איצטבאות ומקום לטיול אנשים, וממילא בודאי דאינן חלק מן העיר דאינן משמשים להעיר כמו שפסק האגרות משה.

ורק על ברוקלין בריטש יש מקום טיול ובו יש לחוש לכאורה דהוי חלק מן העיר ורבים בקעי בה וליבעי דלתות, לפי דברי האגרות משה.

אמנם מאחר שביארנו שברוקלין יש בו ג' מחיצות שלימות עם פסי ביראות ומחיצה ד' עומ"ר, והוי רה"י מה"ת, וכן מאנהעטן יש בו ד' מחיצות, והוי נמי רה"י מה"ת, נמצא דהברוקלין בריטש ההולך מברוקלין למאנהטען פתוח בשני צדדיו לרה"י, והוי כולו כחורי רה"י, ואין בו שום חשש רה"ר כלל.

ובפרט דהברוקלין ומאנהטען בריטש והטאענל היוצאים מברוקלין שלשתן מגיעות לפינת מאנהטען שיש שם ג' מחיצות שלימות אצל הים, ואין בפינה זו שום פירצה אחרת לשום מקום אחר חוץ מגשרים האלו, והוי פינה זו רה"י גמור מה"ת, וממילא הגשרים הללו מפולשין מרה"י לרה"י, ואין בהן חשש רה"ר כלל גם להאגר"מ, ודוק.

נמצא לפי"ז דטעם האיסור שאסר האגרות משה לערב את מאנהעטן הגם שיש בו מחיצות, משום חשש הגשרים, לא שייך בברוקלין כלל, והיות וחומרת רבי משה בזה הוא חידוש גדול, בודאי אין לך בו אלא חידושו, ואין בידינו להוסיף חומרות על חידושו כלל.

כב) מבאר דחשש פלטיא לא שייך בבארא פארק

ויתר ע"כ נראה דגם חומרת האגרות משה שהחמיר במאנהעטען משום דחושש לשיטת הרשב"א דפלטיא הוי רה"ר גם במוקפת חומה, לא שייך בעירנו, דהרי ז"ל הרשב"א בעבודת הקודש שער ג' ריש פ"א "איזו היא רשות הרבים כל מקום שרחב י"ו אמה על י"ו אמה ומתקבצין שם בנ"א לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשווקים שבמדינות ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה וזו היא פלטיא שאמרנו, וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות, בד"א בשאין דלתותיהן ננעלות בלילה, היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר" וכו' עכ"ל.

מתבאר לן מדברי הרשב"א דמה שהחמיר בפלטיא יותר ממבואות המפולשין, הוא משום שבפלטיא "מתקבצין בנ"א לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשווקים שבמדינות", ומשום כן הוי רה"ר גם בדלתותיהן ננעלות, משא"כ מבואות המפולשין, היינו מקום שבנ"א רק עוברין שם אינו חמור כ"כ ולא הוי רה"ר בדלתות נעולות.

ולפי"ז לא שייך דין פלטיא דהרשב"א רק בשווקים דאז, שהיו מקומות מיוחדים למסחר, והיו הסוחרים והמוכרים מתאספים ועומדים בשוק באמצע הרה"ר, וכמו שנמצא עדיין כזאת בכמה מקומות, ואולי בזמנו [של האגר"מ זצ"ל] עדיין היה מצוי זאת במאנהעטען, בזה חי'

הרשב"א דהוי רה"ר גם בדלתות נגעלות, לא כן בזמנינו, ועכ"פ אצלינו בברוקלין שאין שווקים כאלה מצוים כלל, אלא כל החנויות המה בתוך בנינים מקורים שדין רה"י גמור להם, ואין מקום מיוחד לקיבוץ אנשים לעמוד ברחובות קריה, אלא נכנסים ויוצאים בחנויות, מקומות אלו אין להן דין פלטיא כלל, רק דין רה"ר כמבואות המפולשים כדמפורש בדברי הרשב"א דרשות הרבים כאלו אין להם דין פלטיא כלל.

כג) גם חשש כרמלית שחשש האגרת משה במאנהטען היינו משום שלא ערבו בה, משא"כ בבארא פארק שעירבו בצוה"פ כדת וכדין

גם מה שהחמיר האגרות משה וחשש לשיטת הפוסקים הובאו בתרה"ד [הגם שהתרה"ד עצמו לא חשש להם כלל], דעיר שי"ב ס' רבוא גם במוקפת מחיצות עכ"פ דינו ככרמלית ואינה ניתרת רק בדלתות, נראה פשוט שחומרא זו לא שייך רק במאנהטען שלא עירבו בה כלל, אלא שסמכו על מחיצות סביב מאנהטען גרידא, ע"ז קאמר האגרת משה דגם עם המחיצות עדיין יש במאנהטען חשש כרמלית, ואסור לטלטל.

משא"כ בניד"ד שאין אנו מזדקקים למחיצת שסביב ברוקלין אך ורק כדי שלא יהיה בארא פארק חשש רה"ר דאורייתא, אבל עצם היתר הטלטול בבארא פארק מבוסס על עירוב שע"י צורות פתחים מובחרים ומהודרים, ולכן גם אם נימא דברוקלין דינו ככרמלית הגם שמוקף מחיצות, מ"מ כ"ז ניחא בברוקלין שיש בו ס' רבוא, משא"כ בארא פארק שאין בו אפילו קרוב לס' רבוא, ותיקנו בה עירוב בצורות פתחים כדת וכדין ואין לבארא פארק שום פירצה לכרמלית דברוקלין כלל, בודארי דינו כרשות היחיד לכו"ע, גם לדעת המחמירים שבאגרות משה.

ושוב דומה בארא פארק ל"קיו גארדין הילל'ס" שהאגרות משה עצמו צוה לעשות בו עירוב בצורות פתחים כמו שנבאר להלן.

כד) מוכיח דהאגרות משה לא חשש לשיטת רבינו אפרים גרידא, ועוד דגם לשיטתו מועיל לערב חלק קטן בצורת הפתח כדמבואר באגרות משה

והגם שהאגרות משה הביא נמי שיטת רבינו אפרים הו"ד בבעה"מ עירובין דף כ"ב [שדחאו לגמרי] שם"ל דרה"ר לא מיערבא אפילו בדלתות נעולות, המעיין בדבריו היטב יראה שלא הביא שיטה זו לחשוש עליה גרידא, כי שיטה זו נדחית לגמרי, אלא שהביא שיטה זו לצרפה לשיטת הסוברין דרה"ר המוקפת מחיצה יש לה עכ"פ דין כרמלית וצריכה דלתות.

וכן מתבאר דעתו ממש"כ באגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ח ענף ב' אות ה' וז"ל וכפ"מ שכתבתי באג"מ "כשאיכא ס' רבוא צריך דלתות" אף כשאינו בדין רה"ר כדביארתי שם באורך עכ"ל, וכן כתב נמי באגרות משה בהשמטות לאו"ח ח"ד סי' פ"ט [נדפס בסוף יו"ד ח"ג] וז"ל "וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות" עכ"ל, הרי שהוא עצמו העלה להלכה ולמעשה דע"י דלתות יכולים לערב, ואילו לפי שיטת רבינו אפרים גם דלתות אינו מועיל כדמפורש בדבריו, אלא ודאי מוכח מזה דהאגרות משה עצמו לא חשש למעשה לשיטת רבינו אפרים דבס' רבוא גם במוקפות חומה הוי רה"ר, אלא דדינו לכל היותר ככרמלית, דוק היטב.

ויתר ע"כ אף אם נתעקש למימר דהאגרת משה כן חשש לשיטה זו גרידא, דאף מחיצות גמורות אינו מועיל להתיר רה"ר של ס' רבוא, מ"מ אבאר לך דעת האגרת משה דעכ"ז שפיר יכולים לערב בצורת הפתח חלק קטן מרה"ר שאין בו ס' רבוא כמבואר באגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ה וז"ל ומווארשא שעשו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' רבוא ברחובות, שהוא רק בעיר שדרים בה

ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות, ובווארשא לא היו שם כל כך אינשי, ואף המחצה מזה לא היה שם, ועוברים ושבים ג"כ לא היו כ"כ שישלמו המספר, "ובשאר הכרכים לא היו עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו ס' רבוא", אבל ברוקלין הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פארק וכדומה הם רה"ר כפ"ע דיש בכל אחד על משך שעור פחות מי"ב מיל על י"ב מיל ס' רבוא, שאף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דם' רבוא עכ"ל עי"ש.

מתבאר לן מדבריו אלו דגם בכרכים גדולים שיש בהן ס' רבוא שא"א לערבן, מ"מ חלק קטן ממנו שאין בו ס' רבוא, שפיר יכולים לערב.

ועי' להלן אות ל' שהבאתי דגם דעת הגר"י שטייף זצ"ל דאפשר לערב חלק קטן מרה"ר בצורת הפתח כשאין בחלק זה ס' רבוא, וביארתי שם בטו"ט סברת שיטתו עי"ש באורך.

כה) מבאר דעת האגר"מ דרה"ר מקורה מפסיק את רה"ר וכן הוא בבארא פארק

עוד נראה להוסיף טעם חדש אמאי בארא פארק אינו רה"ר גם לפי שיטת הגאון ר' משה זצ"ל, דהרי הוא עצמו כתב בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' ק"מ דרחובות מקורות מפסיקין את פילוש רה"ר, דלא דמיא לדגלי מדבר עי"ש.

ולפי"ז גם אם ימצא בברוקלין רה"ר מפולש משער לשער, [אשר כפי הנראה ליכא] מ"מ מאחר שבארא פארק מוקפת בג' רוחותיה ברשות הרבים מקורה, ע"י הטרעין'ס העוברים בה לכל אורכה ורחבה בג' רוחות, שוב אין דינו כרה"ר מפולש, דהקירוי מפסיק פילושו, ודוק.

כו) מבאר בטו"ט בטעם נוסף להתיר לערב גם להאגרת משה משום דליכא ששים רבוא ואיכא מחיצות גמורות

ועוד מטעם אחר נראה להתיר לערב את שכונתינו בארא פארק יע"א גם לדעת האגרות משה, דהנה שם בח"ח [באו"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה'] כ' האגרות משה ליישב מה שעשו עירובין בעיר הבירה ווארשא הגם שדרו שם יותר מס' רבוא אנשים, היינו משום דלא סגי בס' רבוא הדרים בעיר, אלא בעינן ס' רבוא בוקעין ברחובותיה, וכדי שיהיו ס' רבוא אנשים ברחוב בעינן שיהא בעיר קרוב לשלשת מיליון אנשים בשטח של י"ב מיל [כמו בדגלי מדבר], ומאחר שבעיר ווארשא לא היה אפילו המחצית ממנו, א"כ לא היה ס' רבוא בוקעים בעיר, ולכן שפיר עירבו שם, משא"כ בארא פארק ופלעטבוש שיש לכל אחד במשך י"ב מיל ס' רבוא, [צ"ע כזה עי' להלן] לכן אין לעשות עירוב.

אמנם שם בח"ח בסי' כ"ט [בשנת תש"מ] כ' וז"ל והנה בשנה העברה כתבתי לפלעטבוש אשר פשוט שבערים גדולים ששייך לאינשי לחשוב שיש שם ס' רבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת נודענו משלטונות (אפים) העיר ומהמשטרה (פאלים) דהעיר שאין שם מספר זה, מ"מ אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הבירור וכו' עכ"ל. וכונתו כמו שביאר באו"ח ח"ד סי' פ"ח וז"ל אף שהאמת הוא שאין ס' רבוא וכו' הרי זה רובא דרובא דאינשי לא ידעו מבירור זה ויאמרו דמותר לעשות תיקוני עירובין דצורת הפתח ברה"ר גמור דיש שם ס' רבוא ויבא לקלקולא וכו' עכ"ל.

היוצא לנו מדבריו דבזמנינו גם לדעת האגר"מ ליכא רה"ר דאורייתא בברוקלין, אלא דעכ"ז החמיר שלא לערב משום תקלה, דרובא דאינשי לא ידעי הבירור עי"ש.

והנה לכאורה זהו ממש גזירה חדשה שגזר עלינו הגאון ר' משה זצ"ל שלא לערב אפילו במקום שמותר לערב משום חששות חדשות.

ברם נראה לבאר דגם אם נחשוש לדבריו, מ"מ הדבר פשוט דאין לך בו אלא חידושו, וא"כ כל זה שייך בברוקלין דאז, שהיה מקום פרוץ בלי מחיצות כדמפורש בדבריו, [בחלק ח' כאו"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה' וז"ל "ומצד מחיצות סביב ברוקלין כפי הידיעה שעד עתה אינו כן] ומאחר דכשיש בו ס' רבוא הוי רשות הרבים דאורייתא, לכן שפיר החמיר וגזר ואסר הגאון ר' משה זצ"ל דגם בליכא ס' רבוא, משום דלאו כל אחד יודע ויכשלו ויבואו להוציא גם באיכא ס' רובא כנ"ל, והוי גזירה אטו דאורייתא.

משא"כ בזמנינו שנתברר לנו שיש ג' מחיצות ויותר כדביארנו, שעי"ז פשוט דאף ביש ס' רבוא לא הוי רה"ר דאורייתא, לכן גם אם עדיין איכא חששות קטנות שחי' הגאון ר' משה זצ"ל לחשוש לפלטיא ולגשרים במאנהטען, מ"מ מאחר שאין זה רק חששות כמו שכ' בעצמו, וחששות אלו לא חשש רק כשיש באמת ס' רבוא כדאיירי התם, אז דוקא יש לחוש לחששות הנ"ל, כמו שחשש באגרות משה.

משא"כ בנידון דידן שיש לנו מחיצות גמורות, וגם ליכא בעיר ס' רבוא בזמנינו גם לשיטתו, כמש"כ באגר"מ שם, באופן זה אף פעם לא אסר ולא גזר לנו הגאון ר' משה זצ"ל, ואין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שהגאון ר' משה זצ"ל גזר, כי אין לך בו אלא חידושו, ודוק כי נכון ופשוט.

היוצא לנו מכל זה : דהגם שהחמיר הגאון ר' משה זצ"ל מאוד בענין עירובין בברוקלין, מ"מ הגזירה לא היתה רק אז, שלא היו מחיצות, משא"כ בזמנינו שיש מחיצות גמורות כנ"ל באופן זה לא גזר ולא אסר האגר"מ כלל, וע"כ בזמנינו בודאי מותר לכתחילה לערב את שכונתינו בארא פארק גם אליבא דהגאון רבי משה זצ"ל, ודוק.

פרק ה'

ביאור ארוך ומקיף דהאמת בדעת האגרות משה דמצוה רבה לערב את בארא פארק דידן.

ולקושטא דמילתא יתבאר לן, דאמיתת דעת הגאון האגרות משה, דלא רק שמותר לערב את שכונתינו בארא פארק, כאשר ביארנו עד כה, אלא דדעתו הגדולה דעת תורה, דגם מצוה רבה לערב בה, ויש בזה תועלת לשמירת שבת, כאשר יתבאר לן מדבריו הבדולחים בכמה מתשובתיו, שנעתיק לפנינו:

כז) תמצית דברי האגרות משה בכמה מתשובותיו בדין העירוב

אגר"מ או"ח ח"ד סי' פ"ו [שמצוה רבה לערב את קיו גארדינס הילס]

הנה באגרות משה או"ח חלק ד' סימן פ"ו כתב וז"ל הנה בדבר העירוב אשר תיקן כתר"ה סביבות קיו גארדענס הילס והיה זה בהסכם כל הרבנים אשר בקיו גארדענס הילס ונעשה זה באופן "שלא נכנס הדרך הכבושה לרבים הנקרא היי וויי", וגם נעשה באופן שהחששות ליפסל ע"י איזה קלקול הם רחוקים מאד וגם העמידו משגיח שיראה בכל ערב שבת קדש, הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד, ואין דומה כלל לנוא יארק שלא היה זה ברצוננו ורצון הגאון ר' אהרן זצ"ל ועוד גדולי תורה מאגוה"ר כי נוא יארק עיר גדולה מאד וכדבארתי בתשובה בספרי א"מ אבל קיו גארדענס הילס היא קטנה לענינים אלו וליכא הטעמים שכתבתי שם דלכן הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם. והנני ידידו מוקירו מאד, משה פיינשטיין.

והנה רבים ראו כן תמהו, מאי שנא קיו גארדענס הילס משאר מקומות, אמאי החמיר מאוד בעשיית עירוב בבארא פארק ופלעטבוש, ובקיו גארדענס הילס לא רק שלא אסר, אלא

ארבה עידד וחיזק מאוד בגודל המצוה לערב שם, הלא שניהם דומין לאהדדי, זהו חלק מקווינס, וזהו חלק מברוקלין, ולא מצאו מענה וישוב המתקבל על הדעת, והניחו דבריו בצע"ג כאילו דבריו סותרין זה את זה.

ואני אומר חס מלהזכיר שהגאון האדיר הפוסק הגדול יסתור עצמו בדבר פשוט כזה, לכן נתתי אל לבי לעיין היטב בדבריו, ולברר מקחו של צדיק, ותלי"ת שעלה בידי להבין דבריו על נכון, ולהראות לאור השמש צדקת פסקיו שאין בהן נפתל כלל, וכל דבריו נאמרו בטוב טעם ודעת, והם קילורין לעינים, כדנבאר בעזרת החונן לאדם דעת, ולצורך זה הנני להעתיק כמה קטעים מתשובותיו הנצרכים לנו.

אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ח

וראשית נביא את דבריו אשר כתב [בשנת תשמ"א] באגרות משה חלק ח' או"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה', לבאר אמאי אין לעשות עירובין בברוקלין אף בחלק אחד כפלעטבוש ובארא פארק, וז"ל ומווארשא שעשו שם עירובין, אף שהיה כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' רבוא ברחובות, שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לשלשת מיליאן נפשות, ובווארשא לא היו שם כל כך אינשי, ואף המחצה מזה לא היה שם, ועוברים ושבים ג"כ לא היו כ"כ שישלמו המספר, ובשאר הכרכים לא היו עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו ס' רבוא, אבל ברוקלין הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פארק וכדומה הם רה"ר בפ"ע דיש בכל אחד על משך שעור פחות מי"ב מיל על י"ב מיל ס' רבוא, שאף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דס' רבוא עכ"ל עי"ש.

אגרות משה בהשמטות לאו"ח ח"ד סי' פ"ט [נדפס בסוף יו"ד ח"ג]

גם עיין נא בדבריו בהשמטות לאו"ח ח"ד סי' פ"ט [הנדפס בסוף יו"ד ח"ג לאחר סי' קס"א] וז"ל הנה התשובה להרה"ג ר' אליהו יונג ז"ל שכתבתי בג' דחנוכה תשכ"א (ונדפסה לעיל או"ח סי' פ"ט) שכתבתי שאני אוסר כדבארתי באריכות בספרי אג"מ ח"א דאו"ח סימן קל"ט אבל אין בידי למחות כשנמצאו רבנים שראוים להוראה שאף שראו מה שכתבתי ומ"מ הם מקילין, אף שהוא קלקול לגבי אנשים כשרים שמעתה יטלטלו שלא כדין, אבל היה זה דוקא במאנהעטן וכו', אבל על ברוקלין שתלוי בדין הס' ריבוא אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל על י"ב מיל וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר, אף שהוא עוד על שטח הפחות מי"ב על י"ב מיל, וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות, וכו' ולא שייך כלל למה שהתרתי לקיו גארדענס הילס שהסכמתי להעירוב שתיקנו (לעיל או"ח סי' פ"ו) שהיא עיר קטנה, ודרך הכבושה לרבים הנקרא היי וועי לא הכניסו בתוך העירוב, שהוא פשוט וברור שבערים כאלו עושין צוה"פ ועירובין ולא שייך לטעות כלל, וכו', אבל האמת שלדינא אסור בברוקלין שנתברר שיש שם ס' רבוא כדכתבתי עוד יותר ברור ממאנהטען, משה פיינשטיין.

אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ט [שהתיר לערב חלק קטן מדעטריאט]

וכן נביא דבריו שכתב בשנת תש"מ לעיר דעטראיט שהתיר לערב בה בשני מקומות שדרים שם היהודים, ונדפס בח"ח או"ח חלק ה' סי' כ"ט, ונעתיק חלק מדבריו הנצרך לנו וז"ל והנה בשנה העברה כתבתי לפלעטבוש (ונדפס באג"מ או"ח ח"ד סוס"י פ"ח), "אשר פשוט שבערים גדולות ששייך לאינשי לחשוב שיש שם ס' רבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת נודענו משלטונות (אפים) העיר ומהמשטרה (פאלים) דהעיר שאין שם מספר זה, אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הבירור", ומהאי טעמא לא

היה אפשר בדעטראיט לתקן שם עירובין, כי היא נחשבת בין ערים הגדולות שיושביה עולה למיליאנים, אף שלפי האמת שמעתי שאינה כל כך גדולה, שיהיה שייך לאמוד שימצא בחוצות ס' ריבוא, דהוא שייך רק כשיהיו תושבי העיר עם העוברים ושבים ממקומות אחרים לכה"פ חמשה פעמים ס' ריבוא דהוא ערך ג' מליאן, "מ"מ אין לתקן שם עירוב מאחר דיש הרבה שיאמרו באומדנא שלהם שהיא גדולה עד שודאי איכא ס' ריבוא", וכן הוא בכל ערים הגדולות ששייך לאינשי לאמוד שאיכא ס' ריבוא".

אבל עתה "שהנידון הוא על שני מקומות שביחד יש שם פחות ממאה אלף תושבים, וגם עוברים ושבים ממקומות אחרים אין שם אלא מעט, ולא שייך לשום אדם לטעות כלל על יותר מכ"ה או שלשים אלף, שא"כ הוא ידוע ומפורסם שאין שם רה"ר, ואין לחוש לשום תקלה כשיתקנו שם עירובין שיכואו לתקן גם בערים גדולות", שלכן אם רוב הרבנים יודעים מקהילותיכם שרוצים ותובעין שיתקנו עירובין, "שנמצא שהוא צורך גדול, יש גם להשתדל לתקן עירובין", ולעשות ממונים לראות שמא יתקלקל ולתקן תיכף וכו', אבל עצם התיקון עירובין בכל העיר ואופן שיעשו לתקן אצל דעטראיט הרי יש לסמוך על הרבנים הגדולים והגאונים שיעשו כראוי עכ"ל.

כח) ד' כללים יסודיים בדיני עירובין בעיירות גדולות יוצא לנו מדברי האגרות משה

הנה מדברי תשובות האגרות משה שהעתקנו לעיל, יתברר לנו בע"ה כמה יסודות בדיני עירוב שקבע לנו הגאון ר' משה זצ"ל, ועל פיהם נקוה להבין את פסקיו השונים ולא יהיו דבריו נראין סותרין כלל.

א' כדי שיהא בעיר ששים רבוא בוקעים בה להקרא רה"ר מה"ת, צריך שיהיו דרים בערך ג' מליון אנשים בעיר בהיקף י"ב מיל על י"ב מיל, רק אז נמצאים ברחובות העיר ס' רבוא אנשים, [ולכן שפיר ערבו את העיר ווארשא כולה שלא היה שם רק כמחצה מסכום הזה].

ב' גם כשאין בו ס"ר ממש, שאין ג' מליון אנשים כנ"ל, מ"מ כל שיש קרוב לסכום זה, אין נכון לתקן שם עירובין, דיש לחשוש דאתי לידי תקלה, דרובא דאינשי אין יודעין הבירור, ויאמרו באומדנא שלהם שהיא גדולה עד שודאי איכא ס' ריבוא, וכן הוא בכל ערים הגדולות ששייך לאינשי לאמוד שאיכא ס' ריבוא.

ג' חידוש גדול כייל לן הגאון זצ"ל, דגם בעיירות גדולות שאין לערב אותן מחמת היותן רה"ר בג' מליון אנשים כנ"ל, מ"מ שפיר יכולים לערב בצוה"פ חלק קטן מן העיר שאין בהן ס' רבוא, שהרי כ' שם וז"ל וכשאר הכרכים [היינו הגם אם היו גדולות יותר והיה בהן ג' מליון אנשים], הרי לא היו עירובין אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו ס' רבוא" עכ"ל, הגם שהוא חלק מן העיר שיש לה ס' רבוא, וזהו נמי הטעם שהתיר לערב את קיו גארדינם הילס, ושהסכים להתיר חלק קטן מדעטראיט [וחידוש זה כתב נמי בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח ולהלן נבאר סכרת הדבר].

ד' אמנם, הגם שהתיר לערב חלק קטן מעיר גדולה כנ"ל, מ"מ לא התיר רק בתנאי "שדרך הכבושה לרבים הנקרא הייי־וועי לא הכניסו בתוך העירוב", הא אם עובר בה הייי־וועי, אז ההייי־וועי מחברת חלק זה לשאר חלקי העיר, והכל כחד חשיבי, ולא שייך להפרידו ולערבו בפני עצמו.

כט) מבאר דעת האגרת משה שעודד לערב את "קיו גארדענם הילס" משום שהוא עיר קטנה, והדרך הכבושה לרבים לא הכניסו בתוך העירוב

ומאחר שנתברר לנו יסודות דעת האגרות משה, שוב כל דבריו על מקומם יבואו בשלום, ונבין היטב מה שהתיר לערב את שכונת קיו גארינם הילס, הגם שהוא חלק מהעיר קווינס, ומה גם שקווינס עצמה מחוברת לברוקלין כעיר אחת גדולה, [ואינו מופרדת רק בשמות] אשר יש בהן הרבה יותר מג' מליון אנשים, והמה לשיטתו רה"ר דאורייתא, [ואף אי ליכא ג' מליון אנשים בתוך שיעור י"ב מיל דלשיטתו לא הוי רה"ר דאורייתא ממש, מ"מ הרי דעתו דאין לתקן שם עירוב ככל ערים הגדולות ששייך לאינשי לאמוד דאיכא ס' ריבוא כמבואר כלשונו שם], מ"מ מאחר דחלק זה שאנו מערבין בצורת הפתח, דהיינו קיו גארדענם הילס, הוא רק חלק קטן מהעיר קווינס שאין בה תושבים ועוברים ושבים אפילו קרוב לס' ריבוא, וגם את הדרך הכבושה לרבים הנקרא "הייי־וועי" לא הכניסו בתוך העירוב, בזה ליכא למיחש כלל, ושפיר יכולים לערב חלק זה לעצמו, וגם מצוה רבה איכא בדבר כדמבואר בדבריו.

ל) ביאור סברת האגר"מ והגר"י שטייף דאפשר לערב חלק קטן מעיר גדולה

ומצאתי לו חבר להאגרות משה דאפשר לערב בצורת הפתח חלק קטן מרה"ר גדול, ה"ה הגה"צ בשו"ת וחי' מהר"י שטייף [זצ"ל] בסי' ס"ח וז"ל, "ואחשוב עצה טובה לתיקון עירובין והוא זה, כי מצינו רבה ב"א היה מערב העיר מחוזא ערסייתא וכו' וא"כ יש עצה טובה ונכונה לתקן כל עיר אפילו גדולה כאנטוכי' באופן זה שכל רב יעיין באותן השכונות והמבואות שהוא דר בסמוך להם אם אין שם פירצות וגינות וכיוצ"ב ואז אפשר לתקן בקל ע"י צוה"פ וכו', ולפי"ז בקל יש לתקן העיר מאנהעטען ומכל שכן העיר ברוקלין שאין כאן ס"ר בוקעין בו וע"י תיקון זה יהיו אותן השווקים מובדלות מיתר השווקים שיש בהם דריסת הרגל של ס"ר שלא יהיו פרוצים להם" וכו' עכ"ל.

הרי מתבאר דשני הגאונים הגדולים מתנבאים בסגנון אחד, דהגם שיש בהעיר שווקים שס' רבוא בוקעין בה, מ"מ מועיל לערב הרחובות הפרוצים לה, ע"י צורות הפתח להתיר בהן הטלטול.

וטעמא דמילתא דמועיל צורת הפתח להפריד ולהתיר חלק מרה"ר דאורייתא, נראה לבאר, כי הלא צורת הפתח יש לה דין מחיצה מהלכה למשה מסיני, אלא דמאחר שאינן מחיצות גמורות לכן אתי רבים ומבטלי מחיצות, משום כן אינו מועיל מחיצת צורת הפתח להתיר רה"ר שס' רבוא בוקעין בה, דאתי רבים ומבטלי מחיצות, משא"כ כשאינו מערב ע"י צורת הפתח רק חלק קטן שאין ס"ר בוקעין בה, שפיר מועיל בו לערב בצורת הפתח להתיר בו הטלטול, כיון שאין כאן רבים שיבטלו המחיצות.

לא) האגר"מ לא אסר לערב בארא פארק ופלעטבוש אלא משום שחשב אותן כעיירות גדולות, ודרך הרכים כבושה בתוכם

ומה שכתב [בשנת חשמ"א] באגר"מ ח"ח הנ"ל לאסור לערב את שכונות בארא פארק ופלעטבוש, אפילו כל אחד לעצמו, ומאי שנא משכונת קיו גארדינם הילס שהתיר ועודד לערב, היינו משום שכפי הנראה מדבריו שם, הוגד לו להגאון זצ"ל גוזמא גדולה על בארא פארק ופלעטבוש שהמה עיירות גדולות, דזה לשונו שם "אבל ברוקלין הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פארק וכדומה הם רה"ר בפ"ע דיש בכל אחד על משך שעור פחות מי"ב מיל על י"ב מיל ס' רבוא אנשים, [דלשיטתו הכונה שיש בה קרוב לג' מליון אנשים הדרים בה], שאף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דס' רבוא עכ"ל, ואפילו יש רק קרוב לסכום זה, הרי יש לבני אדם לטעות בהן כאילו יש ס' רבוא אנשים עוברים בה, לכן

אסר לעשות בהן עירובין, משא"כ שטח העירוב בקיו גארדינס הילס שהוא שכונה קטנה, וכן חלקים מדעטראיט שאפילו קרוב לס' רבוא דיורין לית בה, לכן שפיר התיר בהן עשיית עירוב.

לב) האגר"מ החמיר בפלעטבוש משום שהוא עיר גדולה וגם כמה "היי־ווע'ס" עוברין בה

והגם שהאריך [בשנת תשל"ח - ל"ט] באג"מ או"ח ח"ד סי' פ"ז פ"ח לאסור לערב את פלעטבוש, וטרח שם למצוא נימוקים וחששות שלא לערב שם גם אם אין בו לבד קרוב לס' רבוא, כיון דעכ"פ הוא חלק מברוקלין אשר יש בו ס"ר ריבוא או קרוב לזה, ואמאי לא התיר לערב את פלעטבוש בפני עצמו, כמו שהתיר לערב את קיו גארדענס הילס וכיוצ"ב.

שתי תשובות בדבר, ראשית הלא פלעטבוש הוא חלק גדול מברוקלין לערך פי שמנה מקיו גארדענס, ופי ד' או ה' מבארא פארק, [ונמצא שם בתים גדולים הדרים בה ד' מאות משפחות כלשון האגר"מ] וממילא דרים שם קרוב לס' ריבוא אנשים, שלכן חשש שלא ידעו לחלק ויתירו לערב מקומות שיש בהם ס' רבוא כמו שהאריך בדבריו שם.

ועוד דהרי בעצמו ביאר שם, דשאני קיו גארדענס הילס, "שאין בו דרך כבושה לרבים הנקרא היי־ווע", משום הכי שייך לערב חלק קטן בפני עצמו, משא"כ פלעטבוש הלא ידוע שיש בו כמה היי־ווע'ס גדולים המחברים אותו לשאר חלקי ברוקלין, לכן לדעתו הכל כחד חשיבי ולא שייך להפרידו ולערבו בפני עצמו.

לג) בארא פארק דידן קטנה ואין דרך הרבים "היי־ווע" עוברת בה, לכן מצוה לערב בה גם להאגר"מ כמו בקיו גארדענס.

ולפי"ז מאחר דאנן בקיאין בשבילי דברוקלין, וידוע לנו האמת ששכונת בארא פארק דידן, היא כמו קיו גארדענס הילס, אשר המה רק חלק קטן מהעיר, שאין בהם אפילו קרוב לסכום הנ"ל, ובתוך מחיצות העירוב בבארא פארק לא דרים בה יותר מי"ב רבוא דיורין, [שאין בו הבתים גדולים הנ"ל], וגם עם העוברים ושבים מספרו רחוק מאוד מס' רבוא אנשים, וכש"כ שאין לטעות שיש בו אפילו מעין ג' מליון אנשים כפי שצריך להיות כדי שיהא רשות הרבים [לדעת הגר"מ], וגם אין שום "היי־ווע" שעובר את שכונת בארא פארק כלל, ולכן בשטח כזה ובאופן זה, מעולם לא אסר האגרות משה לעשות בו עירוב, לא מדינא ואפילו לא מגזירה מטעם הרחקה מחשש טועין.

לכן אדרבה בחלק קטן מן העיר כשכונתינו בארא פארק, שאין דרך כבושה "היי־ווע" עוברת בה, בודאי דעת הגאון ר' משה זצ"ל שיש לערב בה לכתחילה כמו בשאר עיירות שהתיר באגרות משה לערב בהן, ודין עירובו של בארא פארק כדין עירובו של קיו גארענס הילס, שעודד בה הגאון זצ"ל לערב בה, באומרו "הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד וכו' דלכן הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם" עכ"ל, ולפי דבריו כמו כן מצוה גדולה ורבה לערב את בארא פארק דידן, ודוק.

לד) העירוב בבארא פארק מובחר יותר מקיו גארדענס הילס דמוקף בד' מחיצות

ועוד יתר ע"כ, הרי כבר נתבאר לעיל באורך, דבארא פארק מוקפת בד' מחיצות שלימות, וע"כ הדבר פשוט דהעירוב בבארא פארק הוא מהודר ומובחר עוד הרבה יותר מעירובו של "קיו גארדענס הילס", שכפי הנראה אינה מוקפת מחיצות, ועכ"פ האגרות משה

התיר בה צוה"פ גם בלי מחיצות, נמצא דיש לדון להתיר את העירוב בבארא פארק לפי דעת האגרות משה, מדין ק"ו, וע"כ בודאי מצוה רבה לערב אותה אליבא דהאגר"מ.

לה) בעירוב דידן לא שייך חומרת הרמב"ם שלא תהא צוה"פ יותר מי' אמות

מצאתי נכון להעיר, דבעירוב דידן לא שייך חומרת הרמב"ם דצורת הפתח אינו מועלת בפירצה יותר מי' אמות, אשר משום כן יש מהדרים שלא להוציא ברוב עירובי העיירות אשר הצורות הפתח המה פרוץ יותר מעשר, משא"כ בניד"ד גם להרמב"ם יכול להיות פירצות יותר מעשר בצורת הפתח, כיון שיש לנו בבארא פארק עצמו מחיצות עומד מרובה על הפרוץ ומחיצות הבתים, ואין צורך בצורות הפתח אך ורק כדי להשלים המיעוט, באופן זה גם להרמב"ם יכולים להשלים מיעוט ההיקף ע"י צורות הפתח גם באיכא פירצה יותר מעשר ודוק.

היוצא לנו מכל זה : כי תלי"ת עירוב דשכונתינו בארא פארק יע"א הוא עירוב מובחר ומהודר לדעת כל גדולי הפוסקים, וגם ע"פ דעתו ושיטתו של האגר"מ וחומרותיו, ובצדק יש להמליץ על עירוב זה ועל כל העושים והמסייעים בדבר דברי הגאון זצ"ל באגרות משה הנ"ל שיש בעשיית העירוב הזה "תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד וכו' וטובה גדולה ותועלת לשמירת שבת <u>ואני אומר שיפה עשיתם</u>".

והנה העירוב דידן נעשה בהסכמת רוב רבני הקהילות שליט"א, אלא שכמה רבנים חששו לדעת האגרות משה שהחמיר בה הרבה, וא"כ מאחר שנתברר לנו בבירור גמור בכמה אנפין, שאדרבה נם לדעת האגר"מ מותר לערב, וגם מצוה יש בדבר לערב את בארא פארק יע"א, א"כ שוב בודאי יסכימו כולם.

מפה ובירור מחיצות דברוקלין

מהגאון מוה"ר שלמה גראס שליט"א דומ"ץ בעלזא

שלמה הכהן גראסס
דומ"ץ מחזיקי הדת דחסידי בעלזא
בארא פארק יע"א

ציור היקף ד' מחיצות המקיפות את עירנו בארא פארק
דהיינו ג' מחיצות שלימות עם פסי ביראות
והשלמת מחיצה רביעית ע"י הבתים
[בצירוף מפה מבוארת]

הנה לאחר עמל ויגעה רבה נתברר לנו שיש כמה דרכים טובים ומהודרים איך לחשוב את המחיצות המקיפות את עירנו בארא פארק, אמנם לא נאריך לעלות על הכתב רק דרך אחד הנראה שהוא הדרך היותר מובחר.

הנה שכונות ברוקלין וקווינס מוקפות מג' רוחות ויותר, עם ים האוקיינוס והאיסט ריווער, ואין אנו דנין כאן על המחיצות הטבעיות של הים, (שיש לסמוך עליהן להרבה פוסקים), אלא אך ורק על המחיצות הגבוהות והחזקות שנבנו בידי אדם סביבות הים והנהר.

מחיצות אלו הסובבים את ברוקלין וקווינס, כוללים בהיקפם את שכונתנו "בארא פארק" [וגם את ווילִיאמסבורג וקראון הייטס] מג' רוחות, עם מחיצה רביעית ע"י הבתים, כמו שנפרט אותם להלן.

ג' מחיצות סביב ברוקלין וקווינס המקיפות את בארא פארק
[עם ווילִיאמסבורג וקראון הייטס]]עם מחיצה ד' ע"י הבתים]

הנה לאחר הרבה טירחות וטילטולים מקצה העיר אל קצהו, נתגלה לפנינו חזון נפלא שיש לנו ג' מחיצות גמורות עומד מרובה על הפרוץ [יותר מ95% עומד ופחות מ50% פרוץ] סביב היקף גדול מברוקלין וקווינס, המקיפות בשופי ובריוח את שכונתינו בארא פארק [וגם את ווילִיאמסבורג וקראון הייטס] ועוד, כמו שיתבאר, הגם שמדינא סגי בעומד כפרוץ, [דהיינו 50% עומד ו50% פרוץ].

ונתחיל למדוד המחיצה מצד צפון, מ"פלאשינג" אשר ב"קווינס", בצד מזרחית צפונית, למעלה מ'לא-גווארדיא עיראפארט, [LAGUARDIA AIRPORT])אות ג), אשר נמצא שם נחל הנקרא "פלאשינג קריק" [FLUSHING CREEK])אות א), המוקפת מחיצות גבוהות, ומחיצות הללו נמשכות משם לכל אורך הים בצד צפוני של העיר "פלאשינג - קווינס", ממזרח למערב)אות ב), ועוברת את לא-גווארדיא עיראפארט [LAGUARDIA AIRPORT])אות ג(המוקפת בכמה מחיצות גבוהות, וממשיכה מחיצה זו ומגעת עד קרן צפונית מערבית של העיר קווינס, אשר יש שם שטח גדול מוקף מחיצות גמורות של חברת קאן עדיסאן [CON EDISON] (אות ד), ומשם סובבת המחיצה לצד מערב סביבות האיסט

ריוועד, ומחיצה מערבית זו נמשכת הלאה לצד דרום, ומקפת כל צד המערבי של העיר "קווינס" (אות ה), וממשיכה להקיף את כל צד מערב של עירנו "ברוקלין" (אות ו), לכל אורך האיסט ריוועד,ועוברת דרך ווילאמסבורג (אות ז), ודרך הברוקלין בריטש, ומחיצה מערבית זו (אות ח) נמשכת הרבה (עם כמה עקמימיות) עד רחוב שאור פארקווועי, [PARKWAY SHORE] פינת רחוב "בעי רידזש" [BAY RIDGE] (אות ט), ומשם פונה המחיצה מצד מערב לצד דרום ומגעת עד ה"ווערזאנא בריטש" [VERRAZANO BRIDGE] (אות י), וממשיכה עוד בצד דרום עד שמגעת אל הנהר הנכנס בתוך ברוקלין הנקרא "קאני איילאנד קריק" [CONEY ISLAND CREEK] (אות יב) המוקף נמי במחיצות גבוהות, והנהר הזה עם המחיצות פונה עצמו לצד מזרח ומגיע עד קראפסי בריטש [CROPSEY BRIDGE] (אות יא).

ובאמת יש להמשיך המחיצה גם הלאה, דלאחר שמגיעים לקראפסי בריטש [CROPSEY BRIDGE] הנ"ל (אות יא), ממשיכים הלאה בצד מזרח במחיצות הנהר הנ"ל, שנמשך עד סטילוועל עוו. [STILLWELL AVE] (אות יג) או עד שעלל ראוד [SHELL RD.] (אות יד) פינת שאור פארקווועי [SHORE PARKWAY] (אות טו), וגם להלאה עד פינת [AVE X] (אות טז) הכל מוקף במחיצות גדולות, וכל אלו המחיצות יכולים לשמש כהמשך למחיצה המקפת את בארא פארק).

"שם ד' מחיצה"

ויתר ע"כ נתברר לנו בזה שיש גם "שם ד' מחיצות" כעין פסי ביראות משני הצדדים, בצד דרום יש לחשוב את הנהר הנ"ל הנקרא "קאני איילאנד קריק" [CONEY ISLAND CREEK] (אות יב), הסובב והולך מצד דרום לצד צפון לאורך של כמה מאות רגל, עד הקראספי בריטש הנ"ל (אות יא), המוקף במחיצות גמורות.

(ואפילו להלאה עד סטילוועל עוו. [STILLWELL AVE] (אות יג), או עד שעלל ראוד [SHELL RD.] (אות יד) פינת שאור פארקווועי [SHORE PARKWAY] (אות טו), וגם להלאה עד פינת [AVE X] (אות טז), כל אלו יכולים לשמש בתור "שם ד' מחיצות" כעין פסי ביראות.)

וכן בצד האחר בפלאשינג – קווינס, הנהר הנזכר לעיל הנקרא "פלאשינג קריק" [FLUSHING CREEK] (אות א), הפונה עם מחיצותיו לצד מזרח, מוקף מחיצות גדולות מצפון לדרום, ויוצא לנו מזה "שם ד' מחיצות". הרי לן בשני הצדדים "שם ד' מחיצות".

והנה לאחר שיש לנו ג' מחיצות שלימות ושם ד' מחיצות כדביארנו, נמצא דכל הד' קרנות של היקף ברוקלין קווינס הנ"ל, סגורות ומוקפות היטב, ובזה סגי לכו"ע לעשות את כל אשר בתוך ההיקף לרשות היחיד מן התורה כדביארנו.

מחיצה רביעית ע"י הבתים

אמנם ליתר שאת אגלה לך כי יש לנו גם מחיצה רביעית, דהרי בכל אורך צד מזרח העיר ברוקלין קווינס, מצד צפון לצד דרום, דהיינו מהנהר "פלאשינג קריק" [FLUSHING CREEK] הנ"ל (אות א), הנמצא בצד צפון, עד ה"קאני איילאנד קריק"

CONEY ISLAND] [CREEK (אות יב), הנ"ל הנמצא בצד דרום, נמצאים עשרות רחובות בנוים עם בתים לכל אורך צד מזרח העיר ברוקלין וקווינס, ורחובות עם בתים אלו המה עומד מרובה על הפרוץ בשיפוי, ע"כ בודאי יש לחשוב את מחיצות הבתים הנמשכים לכל אורך צד מזרח להיות למחיצה רביעית להיקף העיר "קווינס - וברוקלין")אות יז).

לפי זה נמצא שכל שכונתינו בארא פארק [וויליאמסבורג וקראון הייטס ועוד] נמצאות בתוך היקף ג' מחיצות גמורות הנ"ל, ובשם ד' מחיצות, ומחיצה רביעית עומד מרובה על הפרוץ.

מבאר דאין שיעור לגודל היקף המחיצות

והנם שמחיצות הללו מקיפות שטח גדול מאוד, הלא שיטת התוס' עירובין כ"ב ע"ב דאין שיעור לגודל המחיצות, וכן כ' הטור בסי' שנ"ח דמקום המוקף מחיצות "אפילו יש בו מאה מילין" הוי רה"י, וכן נראה מסתימת השו"ע, וכן עולה מדברי המג"א בסי' שס"ג סק"ל, כמו שדייק הבית אפרים שם, ופסק כן הלכה למעשה.

ועוד דגם לדעת הרמב"ן דס"ל דיש שיעור לגודל המחיצות, הלא כבר כ' המשנה ברורה בביאור הלכה סי' שמ"ו ד"ה קרפף, דבמחיצות שנעשו בידי אדם גם הרמב"ן מודה דאין שיעור לגודלן, וכן מפורש בתוספות הרא"ש שם ובאשכול סי' ס"ב, וכן פסק בשו"ת מהרש"ם ח"ט סי' י"ח.

ויתר ע"כ חי' המהרש"ם בדע"ת סי שס"ג דכל שאפשר לראות המחיצות מבית האחרון של העיר סגי, ומש"כ הרמב"ן דבעינן שיהיו המחיצות נראות לעומדים באמצע, היינו דוקא במדבר במקום שאין שם בתים, אבל עיר שיש לה שורות בתים שהן עצמם מחיצות הגם שאינן מחיצות גמורות שיש להן פרצות, מ"מ סגי שיהיו המחיצות ניכרות להדרים בקצה העיר, וכעי"ז חי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' י"ד עי"ש.

וכר מן דין הלא כבר ביאר בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט ענף ו' דשיעור היכר המחיצות לדעת הרמב"ן הוא ל"ב מיל, ומרחק מחיצות שלנו הוא פחות הרבה משיעור זה.

מבאר דפירצות יתר מי' אמות אינו פוסל רק מדרבנן

ואף שיש במחיצות הללו כמה פירצות יתר מי' אמות, והלא דעת המשכנות יעקב דפרצות י' פוסל מה"ת, מ"מ למעשה בודאי קיימ"ל כדעת רוב גדולי הפוסקים דאין פירצות יותר מי' פוסל רק מדרבנן, כדמבואר בספר קרית ספר למבי"ט הל' שבת פט"ז בדעת הרמב"ם, ובפמ"ג סי' שס"ג מש"ז סק"א, ובשו"ת מהר"י מסלוצק [תלמיד הגר"ח מוולאזין זצ"ל] או"ח סי' י"א [דף מ"ט ד"ה היוצא], ובמשנה ברורה סי' שס"ב ביאור הלכה סעיף י', ובערוך השלחן סי' שס"ב סעיף כ"ו, ובשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ובחזון איש או"ח סי' ק"ז, [שהעלו כן הלכה למעשה לגבי עיר פאריז כידוע], וכן נוטה דעת הקרן אורה ריש פ"ב דעירובין, וכן מפורש דעת הגרמ"פ באגרות משה או"ח ח"ב סי' פ"ט ד"ה וקושית וכו' ובריש סי' צ', ובח"ח או"ח ח"ה סי' כ"ח ענף א' אות ג', דבעומד מרובה על הפרוץ אף פירצה גדולה אינה אוסרת רק מדרבנן עי"ש, ועוד שאר פוסקים.

וכש"כ בניד"ד שיש "שם ד' מחיצות" כנ"ל, דבאופן זה כמעט כל הפוסקים ס"ל דאין פירצה יותר מי' ואפילו יותר מי"ג אינו פוסל מה"ת, כדמבואר בשו"ת זרע אמת עירובין סי' י"ז, ובשו"ת תפארת צבי [להגאון הגדול ר' צבי הירש זצ"ל אבד"ק בראד וגלונא ואה"ו] או"ח סי' י"א, ובשו"ת בית אפרים או"ח סי' כ"ו, ובשו"ת בית שלמה סי' נ"א, ובשו"ת אבני נזר סי' רס"ה ס"ק י"ב - י"ג, ובשו"ת חבצלת השרון או"ח סי' י"ט בסופו.

ומדאין הפירצות פוסלות מה"ת, א"כ ע"י המחיצות נעשה כל המקום רשות היחיד גמור מה"ת, ורק מדרבנן צריך תיקון, ושפיר מועיל לתקן בהן צורת הפתח, ולכן בשכונתנו שהמחיצות המה עומדים מרובים על הפרוץ, יותר מ95% אחוז, ע"כ בודאי שפיר עשו צורות פתחים סביבות שכונתינו לעשותו רה"י גם מדרבנן.

מבאר דקי"ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצות

ואף אם נמצא פירצות שרבים בוקעין בה, עכ"ז אין לחוש דאתי רבים ומבטלי מחיצה, דהרי כבר נקטו כמעט כל הפוסקים, להלכה ולמעשה, דקיימ"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, הלא המה המג"א סי' שס"ג סק"ל וסק"מ, והבית אפרים או"ח סי' כ"ו, והשו"ע הרב סי' שמ"ה קו' אחרון ס"ק ב', ושו"ת חת"ס סי' פ"ט, והתוספות שבת סי' שס"ג, ושו"ת כנסת יחזקאל או"ח סי' ו', וכן כתב הנודע ביהודה בספרו דורש לציון דרוש י"ג דף נ"ב ע"ב, וכן פסקו הלכה למעשה האחיעזר והחזו"א [כדמבואר בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח'] להתיר הטלטול בעיר "פאריז" אף שיש בה ס' רבוא אנשים, מאחר שיש לה ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, והגם שהיו לה כמה פרצות אשר רבים בוקעין בה, מ"מ הו"ל רה"י גמור מן התורה.

וכש"כ בניד"ד שיש לנו "שם ד' מחיצות" בזה גם היעב"ץ דס"ל דאתי רבים ומבטל אף ג' מחיצות, מ"מ מודה דבאיכא שם ד' מחיצות דאין הרבים מבטלן, עי' שאילת יעב"ץ ח"א סי' ז'.

י"ל דליכא פירצות שרבים בוקעים בה

ודע דיש מקום גדול לדון, שאין במחיצות אלו פירצות שרבים בוקעין בה, הגם דכמה גשרים יוצאין בה, ומבואר בכמה פוסקים דס"ל דגשרים מבטלים מחיצה, עי' נו"ב תנינא או"ח בי' מ"ב, מ"מ היינו דוקא בגשרים שלהם שהיו עוברים ופורצים את המחיצה עצמה, לא כן בגשרים שלנו שעוברים למעלה מן המחיצות הרבה, ובפועל אינם מבטלים את המחיצות כלל, מהיכי תיתי לומר שגשרים העליונים מבטלים את המחיצות שתחתיהן מהם הרבה, וכי מפני שהגשר עובר למעלה הרבה מראש המחיצה יבטל את המחיצה, וכן כתב באמת בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' י"ד עי"ש.

ועוד דהרי בשו"ת חת"ס סוסי' פ"ט ד"ה ואע"ג כ' דגשר דהוא רה"י, דינו כפתח, ואין הרבים העוברים בו מבטלים מחיצה עי"ש.

ויתר על כן הלא מאנהעטען הוא רה"י מה"ת שמוקף בד' מחיצות, וכן ברוקלין המוקף בג' [ובד'] מחיצות כדביארנו, נמצא דהגשרים עוברים מרה"י לרה"י, וממילא אין להם דין פירצה כלל רק חורי רה"י העובר מרה"י לרה"י דדינן כרה"י.

וכר מן דין, הלא כ' המג"א בסי' שס"ג סק"ל וז"ל, ואפשר דלא מקרי רבים [לבטל מחיצה] פחותים מס' רבוא וכו' וכן משמע דעת הפוסקים שסתמו בזה עכ"ל. וכ' בבית שלמה סי' מ"ג שכבר סמכו כל גדולי עולם ע"ד המג"א, וכ"כ בשו"ת הרי בשמים ח"ה סי' ע"ג ד"ה ובדבר שהסכימו עמו הפמ"ג ורבים מהפוסקים, וכן הוכיח בשו"ת מים רבים [למהר"ש אבוהב זצ"ל] או"ח סי' ל"ו עי"ש.

מפת מחיצות
עירוב של בארא פארק

אסור להעתיק ולהפיץ ללא אישור / ©

קריאת קודש

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א,
ומהרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

ב"ה

בהיות שנתייסד עירוב בעיר בארא פארק ע"י וועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סעדראהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להוצאות שצריכים לתיקון העירוב ולמשגיח תמידי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידינו תכון עמהם לחזק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.

ועי"ז באו עשרים רבנים עה"ח בחודש טבת שנת חש"ם לפ"ק. והיות ומאז כבר הוספו גם מהחותמים מכתבים חשובים לחזק מצוה רבה זו ע"כ מודפסים כל שמות הרבנים החותמים והכותבים יחדיו

הגה"צ מו"ה יחזקאל ראמה שליט"א
אבד"ק קאולמבוס
(מכתב)

הגה"צ מו"ה אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א
אב"ד האלין
(חתימה)

הגה"צ מו"ה שלום קדוים שליט"א
אבד"ק אודוארי
(מכתב וחתימה)

הגה"צ מו"ה מנחם מענדל רובין שליט"א
אבד"ק מחשאי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה טובי' גאלדשטיין שליט"א
ראש הישיבה עמק הלכה
ע"י תלמידו הגה"צ מו"ה כניסתן רוכין שתחם בשליחותו ובווכוחתו

הגה"צ מו"ה מנשה קליין שליט"א
אב"ד ור"מ אונגוואר
(חתימה)

הגה"צ מו"ה יוחנן סופר שליט"א
אבד"ק שילוי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה יעקב יצחק נייטאן שליט"א
רב דק' מחזיקי הדת מאנטריאל
(מכתב)

הגה"צ מו"ה אהרן ווידער שליט"א
אבד"ק לינז
(חתימה)

הגה"צ מו"ה חיים ישעי' קענינ שליט"א
אבד"ק יאקע
(מכתב, חתימה)

הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סעדראהעלי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה ישראל מנחם נריינוואלד שליט"א
אבד"ק פאפא ב"פ
(מכתב וחתימה)

הגה"צ מו"ה שלמה הכהן נראם שליט"א
דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלוא ב"פ
(מכתב)

הגה"צ מו"ה צבי הירשפערן שליט"א
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ
(מכתב)

הגה"צ מו"ה נבריאל צינגער שליט"א
אב"ד דקהל נטעי נבריאל
(מכתב וחתימה)

הגה"צ מו"ה בן ציון שטראסספער שליט"א
דומ"ץ דק"ק ניטרא ב"פ
(מכתב)

הגה"צ מו"ה שמואל שמעלקא לייפער שליט"א
אדמו"ר מחוסט ור"מ תורת חסד
(חתימה)

הגה"צ מו"ה בן ציון יעקב הלוי וואזנר שליט"א
רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנסי נ.י.
(מכתב)

הגה"צ מו"ה שלום פסח לאנגסאם שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלוא 50סטרים
(מכתב)

הגה"צ מו"ה זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א
רב דק"ק כתב סופר ערלויא
(חתימה)

הגה"צ מו"ה אשר אנשיל עקשטיין שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלוא 18עוטץ
(מכתב)

הגה"צ מו"ה יוסף מאיר לייפער שליט"א
אבד"ק טעמעשוואר
(חתימה)

הגה"צ מו"ה יעקב קאפיל שוואדרן שליט"א
ראש ישיבה אהלי יעקב בעטח"ס יקב אפרים
(מכתב)

הגה"צ מו"ה חיים מאיר י. מ. רובין שליט"א
אדמו"ר מראפשין
(חתימה)

הגה"צ מו"ה חיים אלעזר ברוין שליט"א
אב"ד קהל שערי ציון
(חתימה)

הגה"צ מו"ה דוד יצחק שיק שליט"א
רב דק"ק תפילה לדוד
(חתימה)

הגה"צ מו"ה יעקב זיידא שליט"א
דומ"ץ, ראש כולל הוראה למצוינים
(מכתב)

הגה"צ מו"ה יוסף טוריסיג שליט"א
אבד"ק בעלוי
(חתימה)

הגה"צ מו"ה יצחק דוב הלוי יונגרייז שליט"א
אדמו"ר מגארליץ
(חתימה)

הגה"צ מו"ה יחיאל יעקב הכהן מילללער שליט"א
אב"ד איינשטאט והק"ק נועם אלימלך, ובית תנך
(מכתב)

הגה"צ מו"ה משה חיים נאלד שליט"א
אב"ד קראלי
(חתימה)

הגה"צ מו"ה ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א
אב"ד תולדות נפתלי
(חתימה)

הגה"צ מו"ה שלום יוסף האלפרין שליט"א
אב"ד בית שמואל ראדימשלא
(חתימה)

נוסח ה"קול קורא" משנת תש"כ שנשלחה למרנן ורבנן יושבי על מדין במאנהאטען מאת "ועד למען תיקון עירובין במאנהאטען" ע"י הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל מסאמוב

[מובא בספר דברי מנחם]

ועד למען תיקון עירובין במנהטן
למרנן ורבנן יושבי על מדין במנהטן שליט"א

אנחנו החתומים מטה הסכמנו לטכס עצה איך להוציא לפועל ההצעה „לתקן עירובין במנהטן" ומתחילה נדיע הסתלטלות הענינים במשך עשר שנים האחרונות. בשנת תש"ט באה התעוררות לתיקון זה מהאדמו"ר רי' טמשון קאליש זצ"ל מאמשינאוו.) באותה שנה ערך הרב צבי אינשטאם תכנית הלכית ומעשית לאופני התיקון וכתב בקונטרס מיוחד • „הצעה לתיקון עירובין בעיר מנהטן ניו־יורק" את אופני התיקונים. בשנת תש"י נוסד „הועד למען תיקון עירובין במנהטן בראשותו של הרב ר' יונתן שטייף זצ"ל". אז הוציאו מכתב־חוזר למספר רבנים שיעיינו בהדבר אם יש אופן לסדר תיקון עירובין במנהטן. בצירוף הקונטרס מאת הרב צבי אינשטאם. על זה ענו כמה רבנים חשובים באופן חיובי, שמחתים יובאו להלן ואחדים היפסו בדבר. בשנת תשי"ג הדפיס הרב מנחם כשר קונטרס עיד תיקון עירובין במנהטן ב„תורה שלמה" במילואים בחלק ט"ו (עמ' קנה—קעט). [נדפס להלן סי' ט]. שוב נתעורר הדבר ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטש מסאמוב, ובירחון „המאור" (תשרי תכטי"ן) הדפיס מאמר עיד תיקון זה [נדפס להלן סי' ו]. הרב יוסף אלי' הנקין במכתביו אליו בירך כמה פרסים בשאלה זו, גם אדמו"ר מליובאוויטש כתב אליו דברי ידיד וחיזוק על דבר הנחיצות לעשות עירוב.

בשנת תשי"ח יצא לאור קונטרס נדול „קהרב דוב מ. קרויזר בירושלים עיד תיקון עירובין במנהטן, בהשתתפות חברי מכון תורה שלמה והשרות מהרב מ. כשר. בקונטרס זה נתברדן ישה הפרטים והשיטות שישנם בספרי הראשונים והאחרונים העוסקים לתיקון עירוב במנהטן. נדפס בשנתן „נתנם" (עמ' קצג—רלג) ויצא לאור ע"י מכון תורה שלמה בירושלים [נדפס להלן סי' טו]. שם ישנה גם תשובת הרב מנחם כשר בזידון זה (עמ' רלג—רמד) [נדפס להלן סי' יב].

בשנת תשי"ט נדפסה בט„ „אגרות משה" (סי' קלח—קמ) תשובת הגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א להרב צבי אינשטאם. שם (ובהפרדס, סיון תשי"ט) כותב הרב פיינשטיין: „ידוע יש מקומות נדולים להתיר לתקן עירובין במנהטן ואיני כדאה נגד הפתירים לעשות עירוב כאחר שהמקומות להתיר בירובים ומי ואם יעשו עירוב יהי' בחתך, והרשות בידם

אלה חסכימו בזיידם לתקן עירוב במנהטן:

הרב יונתן שטייף זצ"ל
הרב מיכאל דוב וויינשטוק זצ"ל
(עיי בספרו „תורת חמד" חלק התשובות)
הרב מנחם מנ"ל פאללאק זצ"ל
האדמו"ר רי' שמעון קאליש זצ"ל
מאמשינאוו
נידיורק, סיון תשד. תש"ך.

בכל ענייני הניל למעות אל מזכיר „הועד למען תיקון עירובין במנהטן"

הרב יוסף דוד מאשקאוויץ
RABBI JOSEPH MOSKOWITZ
143 Rodney St., B'klyn N. Y.

לקשותי, אלא שאינו רוצה להצטרף, מטעמים וחשבות צדדיות שיש לגזור, ובפלי דנמצ, יש לנם להחמיר על עצמם. ובהפרדס, סיון תשי"ט, נדפס קונטרס לברר הטעמים ולישב כל החשבות הניל מהרב משה נוגם סירוסינסקי [להלן סי' י"ן. נדפס קיצור ההשובה, והתשובה בשלמותה נדפסה ב„אוסף תשובות וקונטרסים מגדולי ישראל", להלן סימן כ"ד) ושם מביא גם תשובת הרב מנחם כשר בענין זה. כן הדפיס הרב יוסף דוד מאשקאוויטש בשנת תשי"ט ספר מיוחד בשם „קונטרס תיקון עירוביך" (קצו עמודים), בו מבאר בשוב טעם כל הפרטים הנוגעים לתיקון עירובין במנהטן ותשובה על דברי הרי"ב פיינשטיין. בשנת תשי"ד נדפס ב„נתנם" ח"ג (עמ' רנס—שטו) קונטרס „עיד תיקון עירובין במנהטן" מאת הרי"ם כשר נם בחדפים מיוחד. שם תשובה מפורטת על כל החששות הנפקפים בהתעוררו בזידון זה. [נדפס להלן סי' יא—טו].

בכ' בסיון תקי"ם נתקיימה במטרד ועד הרבנים דנוי יורק דיבתי אסיפת רבנים כדי לדון על ההצעה לתיקון עירובין במנהטן. השתתפו בה כקלסים רבנים ונתקבלה החלטה לתת לרבנים זמן של שלשה חדשים לעיין בדבר ולבוא לאסיפה הבאה בהצעה לעם ההלטת. אחדים מבין הרבנים הציעו לפנות לחכמי ארץ ישראל ולשטיפ ושה דעתם. הנה כעת נדפסה ב„נתנם" ח"ג (עמ' טצו) תשובת הרב הראשי אבד"ק בירושלים עיה"ק הנאון הרב רי' צבי פסח פראנק כליט"א. [להלן סי' ה נדפסה תשובתו]. אחרי שנתקבלה השובתו של הרב פראנק שהוא וכן הרבנים בירושלים והגרוזל שבכפלי הדעה בירושלים, שבה הוא מורה אותנו לנשר את אשר התחלנו, אנו מוכנים עכשיו לנשת להוציא הדבר לפועל, וכדי לצאת לכל הדעות פונים אנו בזה לכל הרבנים ותלמידי חכמים שבעיר מנהטן ניו־יורק, אם יש להם מה להעיר בזידון זה על יסודי והכה נגד התיקון או להוסיף מה. עליו שיואילו נא מסובם לכתוב טעמם וגיוסיהם בתוך חדש ימים, עד חצי אייר, ל„הועד למען תיקון עירובין במנהטן" על פי הכתבת דלהלן, ואנו נדון בכובד ראש על כל פרט ופרט ואח"כ נתאסף להחליט באופן סופי.

הכותבים למען כבוד השבת והצלת אלפים ורבבות מישראל מחללה:

אברהם יהושע העשיל
אדמו"ר מקופיטשניץ
אפרים אשרי
רב דבית מדרש נדול
באיסט סיד מנהטן
דוד לישטין
מלמנים אבד"ק טובאלק
חיים בן ציון נאשעלאוויטש
יחזקי אלי' הנקין
יהנה הירש
מלמנים אבד"ק טורנא
יוסף דוד מאשקאוויטץ
יחזקי לייקער
אדמו"ר מראדזין
מנחם מענדל כשר
מנחם צבי אינשטאם
מרדכי שלמה פרידמאן
אדמו"ר מבאיאן
משה ביגם פיראשינסקי
משה שטיינבערג
מלמנים אבד"ק בראד
נחום פערלאוו
אדמו"ר מנאוואמינסק

רשימת הפוסקים

שעיר נוא יארק [מאנהעטן או ברוקלין] אינה רשות הרבים דאורייתא

באמת לא מצינו למנות כי רוכלא כל שיטות הראשונים והאחרונים והפוסקים הסוברים **שאין לנו בזמן הזה רשות הרבים דאורייתא**, כי רבים הם, ובעיקר למעשה "פוק חזי מה עמא דבר". **בכל העיירות הגדולות באירופה** לפני המלחמה **ובארץ ישראל בכל העיירות** עד היום הזה, וכל הבתי דינים סומכים ידיהם עליהם.

אך מה שלקטנו להלן, זה כנגד מי שאומר כי בעירנו נוא יארק יצ"ו יש הלכה ומסורה אחרת.

להלן רשימה חלקית של **יותר ממאה רבנים** גאוני וגדולי ישראל המפורסמים פוסקי דורנו שפסקו **שעיר נוא יארק [מאנהעטן או ברוקלין] אינה רשות הרבים דאורייתא**, וגם אלו שהביעו רצונם ועדדו לתקן עירובין במאנהעטן או בברוקלין (ויתבאר אי"ה ביותר לאחר הרשימה).

א. הג"מ רבי יהושע סיגעל זצ"ל אבד"ק נוא יארק (בספרו עירוב והוצאה בשנת תרס"ז)

ב. הג"מ רבי שלום מרדכי הכהן אבד"ק בערזאן זצ"ל בעל מהרש"ם (במכתבו בשנת תרס"ז להג"מ רבי יהושע סיגעל זצ"ל)

ג. הג"מ רבי ארי' לייביש איש האראוויץ זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו בעל הרי בשמים (במכתבו שכתב להתיר תיקון עירובין בנוא יארק)

ד. הג"מ רבי משה מייזליש זצ"ל אב"ד פרעמיסלא (כנ"ל)

ה. הג"מ רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל אב"ד קיעלץ (כנ"ל)

ו. הג"מ רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל אב"ד ווארשא (מבואר בתשובתו דלא הוה רה"ר)

ז. הג"מ רבי מיכאל צבי טענענבוים זצ"ל בעל דברי מלכיאל (בתשובתו ח"ד סי' ג' מבואר דלא הוה רה"ר)

ח. הג"מ רבי צבי יחזקאל מיכאלזאהן זצ"ל אב"ד פלונסק (בספרו שו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג)

ט. הג"מ רבי ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ זצ"ל אב"ד מאנטשעסטער ובאסטאן ובנוא יארק (בספרו בית אב תנינא סי' ה' ענף ב, וסי' ט' ענף א')

י. הג"מ רבי אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל בעל חזון איש (בספרו חזון איש הלכות עירובין סי' מ"ג אות ה-ז כ' מפורש להתיר העיירות גדולות בזמננו עי"ש)

יא. הג"מ רבי יונתן שטייף וצ"ל אבד"ק עדת יראים וויען (בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ובעדות מכתב תלמידו הדומ"ץ וצ"ל)

יב. הג"מ רבי מיכאל בער וויסמאנדל וצ"ל רב ור"מ ניימרא (בספרו תורת חמ"ד במדור האגרות)

יג. הג"מ רבי צבי פסח פראנק וצ"ל ר"ה של ירושלים עיה"ק בעל שו"ת הר צבי (הסכים שעפ"י הלכה מותר לעשות עירוב למנהעטין)

יד. הג"מ רבי מנחם צבי אייזנשטארט וצ"ל (שהי' מבית דין וועד העירוב דנוא יארק בשנים קדמוניות)

טו. הג"מ רבי יוסף אליהו העגקין וצ"ל אב"ד סמאליען (הסכים שעפ"י הלכה מותר לעשות עירוב, כמובא במכתביו)

טז. הג"מ רבי יוסף הירש וצ"ל אבד"ק טורנא (חתם הקו"ק של ועד למען תיקון עירוב במנהעטין בשנת תש"כ)

יז. הג"מ רבי משה שטיינבערג וצ"ל אבד"ק כראד (כנ"ל)

יח. הג"מ רבי דוד ליפשיץ וצ"ל אבד"ק סובאלק (כנ"ל)

יט. הג"מ רבי מנחם סג"ל פאללאק וצ"ל אבד"ק סערעטש (כנ"ל)

כ. כ"ק אדמו"ר ר' ירוחם ליינער וצ"ל מראדזין (כנ"ל)

כא. כ"ק אדמו"ר ר' אברהם יהושע העשיל וצ"ל מקופישניץ (כנ"ל)

כב. כ"ק אדמו"ר ר' שמעון קאליש וצ"ל מאמשינאוו (כנ"ל)

כג. כ"ק אדמו"ר ר' נחום פערלאוו וצ"ל מנאוואמינסק (כנ"ל)

כד. כ"ק אדמו"ר ר' מרדכי שלמה פריעדמאן וצ"ל מבאיאן (כנ"ל)

כה. כ"ק אדמו"ר ר' יוסף דוד מאשקאוויטש וצ"ל משאץ-סאסוב (בספר הנפלא תיקון עירובין)

כו. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצ"ל (במכתב המשב"ק בשנת תשמ"א, וגם מובא בשו"ת דברי שלום סוף חלק ו' בהשמטות, וגם צוה להביא התינוק בשב"ק לעשות הברית בביהמ"ד כידוע, וכמ"פ אמר דאינו רה"ר מה"ת, וכעדות הר"ה וועבער הי"ו)

כז. כ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזענבורג וצ"ל (בספרו שו"ת דברי יציב חאו"ח סי' קע"ב וסי' קע"ג)

כח. כ"ק אדמו"ר מפאפא וצ"ל (שו"ת ויען יוסף סי' קנ"ח, סי' קצ"ה, ועוד, ובמכתבו שנת תשל"ג, וכעדות בניו ותלמידיו)

כט. כ"ק אדמו"ר מספינקא וצ"ל וומסב"ג (שעשו עירוב ברחוב שלו ע"י בית מדרשו)

ל. כ"ק אדמו"ר מבאבוב וצ"ל (שעשה העירוב על רחוב שלו בב"פ וטלטל בו)

לא. הג"מ רבי יצחק יעקב וויים וצ"ל גאב"ד ביד"ץ העדה החרדית בירושלים עיה"ק (שהעיד נכדו הרה"ג שליט"א שאמר [לא בדרך פסק] שבבארא פארק יותר מהודר עשיית עירוב שלפי בנין רחובות העיר הם מרובה העומד על הפרוץ, ואינו יודע מדוע אין עושין עירוב בב"פ)

לב. הג"מ רבי משה ארי' פריינד וצ"ל גאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק (שכידוע עשו בעבורו עירוב כשהי' בב.פ.)

לג. הג"מ רבי שלמה זלמן אויערבאך וצ"ל ראש ישיבת קול תורה בירושלים עיה"ק (בספרו מנחת שלמה ח"ב סימן ל"ט בנוגע ירושלים וארץ ישראל, וכן הדין בב.פ.)

לד. הג"מ רבי שמעון ישראל פאוען וצ"ל אבד"ק שאפראן (כמובא בספר דברי שלום הג"ל שגם הוא הי' במעמד אסיפה הנ"ל)

לה. הג"מ רבי יעקב לעבאוויטש וצ"ל אבד"ק קאפיש (כנ"ל)

לו. הג"מ רבי הילל ליכטנשטיין וצ"ל אבד"ק קראסנא (כנ"ל)

לז. הג"מ רבי נפתלי הירצקא העניג וצ"ל אבד"ק שארמאש (במכתבו בשנת תשל"ג לפ"ק)

לח. הג"מ רבי יהושע כ"ץ וצ"ל אבד"ק סאמבאטהעלי (במכתבו בשנת תשל"ד לפ"ק)

לט. הג"מ רבי שמואל אברהם זעלטענרייך וצ"ל אבד"ק משאקאווא (במכתבו בשנת תשל"ג לפ"ק)

מ. הג"מ רבי שמעון זאב מיללער וצ"ל אבד"ק אראר (במכתבו)

מא. הג"מ רבי יוסף אלי' שטיינער וצ"ל ראב"ד דקהל יראים וויען (במכתבו בשנת תשל"ג)

מב. הג"מ רבי חיים בערגער וצ"ל אבד"ק מישקאלץ (במכתבו בשנת תשל"ד לפ"ק)

מג. הג"מ רבי חיים אויש וצ"ל אב"ד לופעני (במכתבו בשנת תשל"ה לפ"ק)

מד. הג"מ רבי מאיר גרינבערג וצ"ל אבד"ק קעזמארק (במכתבו בשנת תשמ"א לפ"ק)

מה. הג"מ רבי אברהם מאיר איזראעל וצ"ל אבד"ק הוניאד בעמח"ם ילקוט המאירי על הש"ס (במכתבו בשנת תשמ"א לפ"ק)

מו. הג"מ רבי שלמה זלמן ברוין וצ"ל בעמח"ם שערים מצויינים בהלכה (עדות בנו הרה"ג שליט"א, וכן מובא בקונטרס תיקון עירובין למאנהעטן)

מז. הג"מ רבי ישכר בער ראטמענבערג וצ"ל אבד"ק וואידיסלאוו (שלפי עדות בנו שליט"א עשה עירוב ברחוב שלו בעבור זקן א')

מח. הג"מ רבי משה שמערן וצ"ל אבד"ק דעברעצין (כ"כ בספר אום אני חומה עמ' רס"ח, וכן מובא בשו"ת באר משה ח"א סימן מ')

מט. הג"מ רבי רפאל זילבער זצ"ל אבד"ק פרייטאן (כעדות בניו שליט"א)

נ. הג"מ רבי משה יעקב בעק זצ"ל אבד"ק אפשא (בספרו שו"ת חמדת משה סי' נ"ב נוטה דלא הוה רה"ר)

נא. הג"מ רבי משה דוד שטיינווארציל זצ"ל (עדות בניו ותלמידיו שהאריך כמ"פ להוכיח דברוקלין אינו רשוה"ר מה"ת)

נב. הג"מ רבי שלום וויים זצ"ל אבד"ק אוהעל (כעדות בנו הרה"ג שליט"א)

נג. הג"מ רבי מרדכי הילפרין זצ"ל מקאזניץ-ווטסב"נ (במכתבו)

נד. הג"מ רבי יואל טייטלבוים זצ"ל אבד"ק קירעלהאז (עדות בניו שליט"א וגם עדות מתפללי בית מדרשו)

נה. הג"מ רבי חנניא יו"ט ליפא טייטלבוים זצ"ל אבד"ק נירבאטור (עדות בנו שליט"א, וכן מוכח ממכתבו שלא חש כלל לרשוה"ר)

נו. הג"מ רבי משה זאב הלוי פאללאק זצ"ל אבד"ק גראסווארדין (מוכח ממכתבו שלא חש כלל לרה"ר)

נז. הג"מ רבי דוד זינגער זצ"ל רב דקהל אנשי ספרד דב.פ. (כ"כ בספר אום אני חומה דפר"ח עמ' רס"ח)

נח. הג"מ רבי יצחק פיעקארסקי זצ"ל ראב"ד ור"מ תומכי תמימים ליבאוויטש (כנ"ל)

ויבלחט"א כן הוא דעת תורה של הרבה רבנים גאונים וצדיקים גדולי תורה שליט"א

נט. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א (גילה דעתו כמ"פ לרבנים גאו"צ וגם לכמה מנכדיו שליט"א דליכא כאן חשש רה"ר מה"ת, וגם דיש עירוב ע"י בית מדרשו בראדני סט. בוומס"ג, וכן גילה דעתו להרב המכשיר שדעתו מסכמת להעירוב בב"פ)

ס. כ"ק אדמו"ר מוויזניץ בני ברק שליט"א (גילה דעתו לאנ"ש שיכולים לסמוך על הרב המכשיר)

סא. כ"ק אדמו"ר מבעלוא שליט"א (עשו עירוב ע"י ביהמ"ד בשהייתו בב"פ, וגילה דעתו להיתר העירוב בב"פ)

סב. כ"ק אדמו"ר מספקווירא שליט"א (מתקנים עירוב לצרכו ע"י בית מדרשו בוומס"ב)

סג. כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א (בתשובתו המפורסם בענין היתר טלטול ע"י העירוב שנעשה בב.פ.)

סד. כ"ק אדמו"ר מפאפא (ב.פ.) שליט"א (במכתבו שנתפרסם, ושם הוא מזכיר דעת אביו זצ"ל)

סה. כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל [ב.פ.] שליט"א (גילה דעתו להתיר העירוב בב"פ)

סו. כ"ק הג"מ ממוזשאי שליט"א (במכתביו החל משנת תשמ"א — תש"ס לפ"ק)

סז. כ"ק אדמו"ר מאלבסנדר ב"ב שליט"א (גילה דעתו לאנ"ש להיתר)

סח. כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א דומ"ץ דק"ק וויזניץ ב.פ. (גילה דעתו דעפ"י הלכה לא הוה רה"ר)

סט. הג"מ רבי שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודוואר (החל ממכתבו בשנת תשל"ב ששם הוא כותב שהוא בהסכמת הגה"ק בסאטמאר, ובעוד תשו' בשנת תש"ס)

ע. הג"מ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק האליין (בתשובתו המפורסם בתשמ"א, ובתש"ס חתם על הקו"ק להיתר)

עא. הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אבד"ק אונגוואר (בחיבורו הנפלא 'אום אני חומה' בענין תיקון עירובין)

עב. הג"מ רבי אהרן וויעדער שליט"א אבד"ק לינז (בתשובתו המפורסם שנדפס בשנת תשמ"א, ובשנת תש"ס חתם על הקו"ק להיתר)

עג. הג"מ רבי יעקב יצחק ניימאן שליט"א רב דק"ק מחויקי הדת מאנטריאל (במכתבו שנתפרסם לאחרונה)

עד. הג"מ רבי מנחם זאב שיק שליט"א אבד"ק מאקאי בעמח"ס מנחת זאב על הש"ס (כידוע לרבים הסכים ועידד תיקון העירוב בב.פ.)

עה. הג"מ רבי פנחס אשר גאלדבערגער שליט"א אב"ד מעדיער (מובא בשו"ת מנחת אשר ח"א סי' נ"ג)

עו. הג"מ רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א אב"ד וראש הכולל עמק הלכה (בחתימתו ובשיעוריו המפורסמים)

עז. הג"מ רבי חיים ישעי' קענינג שליט"א אבד"ק יאקא (במכתביו ובתשובותיו המפורסמים)

עח. הג"מ רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג (במכתבו, ובשיעוריו ובתשובותיו המפורסמים, בהל' עירובין)

עט. הג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק ור"מ סערדאהעלי (רב המכשיר את העירוב בב"פ., וע"י במכתביו הנפלאים)

פ. הג"מ רבי ישראל יעקב פישר שליט"א ראב"ד הבד"ץ דעדה החרדית בירושלים עיה"ק (בספרו אבן ישראל סי' ל"ו בנוגע ירושלים — וכן הדין בב.פ.)

פא. הג"מ רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א בעל שו"ת שבט הלוי (עיין במכתב בנו שליט"א, וראה עוד בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' צ"ז-צ"ח שנקט כהחזו"א)

פב. הג"מ רבי יוחנן סופר שליט"א אבד"ק ערלוי (במכתבו לאנ"ש דבארא פארק)

פג. הג"מ רבי אברהם דוד הורוויץ שליט"א חבר בד"ץ דהעדה החרדית בירושלים עיה"ק (בספרו שו"ת קנין תורה ח"ד סי' מ')

פד. הג"מ רבי שלמה הכהן גראס שליט"א דומ"ץ קהל מחויקי הדת בעלוא ב.ב. (במכתבו)

פה. הג"מ רבי בן ציון שטראסטער שליט"א דומ"ץ דק"ק נייטרא (בשיעורו המפורסם ובמכתבו להתיר את העירוב לכתחילה)

פו. הג"מ רבי אשר אנשיל כ"ץ שליט"א אבד"ק וויען (כן גילה דעתו לאנ"ש)

פו. הג"מ רבי צבי היילפרין שליט"א דומ"ץ דקהל עדת יראים וויען ב"פ, (במכתבו)

פח. הג"מ רבי בן ציון יעקב הלוי וואונער שליט"א רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנסי נ.י. (במכתבו)

פט. הג"מ רבי יצחק מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל מאנראו נ.י. (במכתבו ובתשובתו שנתפרסם)

צ. הג"מ רבי אלחנן היילפרין שליט"א (בספרו שו"ת שדה אלחנן סי' כ"ד)

צא. הג"מ רבי פסח אליהו פאלק שליט"א מגייטסהעד, אנגליה (בספרו שו"ת מחזה אליהו סי' ל"ט אות ב')

צב. הג"מ רבי נח אייזיק אהלבוים שליט"א רב דקהל נחלת יצחק קיו נארדענס (ראה תשובתו בירחון עולת החודש מרחשון תשל"ח שנקט שם כהחזו"א)

צג. הג"מ רבי יוסף מאיר לייפער שליט"א אבד"ק טעמעשוואר (חתם הקו"ק להתיר)

צד. הג"מ רבי אשר אנשיל עקשטיין שליט"א מו"ץ בביהמ"ד בעלוא, 18 עוועניו (במכתבו)

צה. הג"מ רבי שלום פסח לאנגואם שליט"א מו"ץ בביהמ"ד בעלוא 50 סטריט (במכתבו)

צו. הג"מ רבי גבריאל ציננער שליט"א אבד"ק נטעי גבריאל (במכתביו)

צז. הג"מ רבי שמואל שמעלקא לייפער שליט"א אדמו"ר מחוסט ור"מ דישיבה ומתיבתא תורת חסד (חתם הקו"ק להתיר)

צח. הג"מ רבי יחיאל יעקב מיללער שליט"א אב"ד אייונשטאט וראש הכולל ליזענסק, ובית חנוך (במכתבו)

צט. הג"מ רבי זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א רב דק"ק כתב סופר ערלוי ב.ב. (חתם הקו"ק להיתר)

ק. הג"מ רבי דוד יצחק שיק שליט"א רב דק"ק תפלה לדוד (חתם הקו"ק להיתר)

קא. הג"מ רבי יוסף טויסיג שליט"א אבד"ק בעלעד (חתם על הקו"ק להיתר)

קב. הג"מ רבי יעקב זיידא שליט"א דומ"ץ לק"ק וויזניץ ב"ב וראש כולל הוראה למצויינים (במכתבו)

קג. הג"מ רבי יעקב קאפל שווארץ שליט"א ר"מ אהלי יעקב בעהמ"ס יקב אפרים (במכתבו)

קד. הג"מ רבי חיים אלעזר ברוין שליט"א אב"ד קהל שערי ציון (חתם הקו"ק להתיר)

קה. הג"מ רבי שלום יוסף היילפרין שליט"א אבד"ק בית שמואל ראדימשלא (חתם הקו"ק להתיר)

קו. הג"מ רבי יצחק דוב הלוי יונגרייז שליט"א אדמו"ר מגארליץ (חתם הקו"ק להתיר)

קז. הג"מ רבי משה חיים נאלד שליט"א אבד"ק קראלי (חתם הקו"ק להתיר)

קח. הג"מ רבי חיים מאיר י. מ. רובין שליט"א אדמו"ר מראפשיץ (חתם הקו"ק להתיר)

קט. הג"מ רבי ישראל אברהם אלטר מויב שליט"א אב"ד תולדות נפתלי (חתם הקו"ק להתיר)

קי. הג"מ רבי פסח מיללער שליט"א מורה הוראה בב.ב. (גילה דעתו לרבים דלא הוה רה"ר)

קיא. הג"מ רבי ברוך חנה גרינפעלד שליט"א, מורה הוראה בב"פ (גילה דעתו לרבים דלא הוה רה"ר, ובתשובתו בקובץ אור ישראל גליון כ"א)

קיב. הג"מ רבי שמואל שמעלקא פריעדמאן שליט"א דומ"ץ התאחה"ר (בתשובתו שנדפסה בקובץ אור ישראל גליון י"ט)

קיג. הג"מ רבי יצחק צבי סופר שליט"א מורה הוראה בב"פ (בתשובותיו שנתפרסמו)

קיד. הג"מ רבי אברהם גראסס שליט"א רב דקהל אורחות חיים (במכתביו ובשיעוריו)

ועוד הרבה רבנים שעשו עירובין ברחובות וויליאמסבורג ובארא פארק י"א

אברהם בלומנקראנץ
רב דביהמ"ד עטרת ישראל
פאר ראקאוויי, נוא יארק

בס"ד

למען אחי ורעי אדברה נא שלו' בך

לכבוד תלמידי היקרים, ולכל אלו השואלים ממנו דבר ה' זו הלכה, אהוביי וידידיי, הי"ו

מאד מכאיב לי השמועה הנובע משכונות בארא פארק על ההתדברות לא נכונה ועל הלשונות של שנאה, לשון הרע, מוציא שם רע, להוציא ח"ו לעז וזלזול בת"ח ולהכנים ערבוביא בין הילדים הנחמדים ובין משפחה למשפחה ובין יהודי ליהודי דברי ריבות בשעריך בנוגע לעירוב שהוקם בשכונת בארא פארק, באמרם שאלו הנושאים ומשתמשים בעירוב הם ח"ו מחללי שבת.

ולזה באתי בכתובים לעורר ולבקש ולהתחנן אל עמי להתרחק מאד מדברים אלו ולעצור מלעשות דברים כאלו ובכלל לא להשתתף עם אלו העושין כן ובפרט שלא לקלקל העירוב, וכ"ש ובן בנו של כ"ש שלא לערבב הממשלה, ומה להם לדעת המחלוקת בינינו, וזה יכול ליכנס בכלל איסור מסירה, אלא לדור בשלום ושלוה כבני תורה וכיראי השי"ת.

ואם כי יש חילוקי דעות בין מנהיגי הדור, הרבנים, האדמורי"ם, הראשי ישיבות שיחיו כולם לאיוש"ט בנוגע הקמת העירוב בכלל, הרי עליהם ההתחייבות לשבת ביחד ולפלפל ביניהם על דרך את והב בסופה, ולבוא לאיזה החלטה וללמד את העם תורה אבל ההמון עם, עם הקדוש, אין להם להכנס בשום אופן לשום הנהגה שהיא כנגד דעת תורה ואין זה מדרכי בני תורה, ובפרט תלמידי חכמים שכל מגמתם הוא להרבות שלום בעולם (סוף מסכת נדרים דף ס"ד).

והדעת שבדורות שלפנינו כגון בעיר של האחיעזר זצ"ל, ווילנא, שהעירוב נעשה בפקודת האחיעזר, הקורות של הצורת הפתח היו מן הצד והאחיעזר התיר צורת הפתח כזה אף שרוב גדולי ישדאל לא התירו והרבה לא נשאו בתוך העירוב אבל ח"ו אף אחד לא הוציא המילים מחלל שבת על אף אחד מישראל. *וכן* אף שהמשנה ברורה כתב (נפיקין שמ"ה) שיש להחמיר כהמשכנות יעקב בנוגע לששים רבוא, מ"מ בראדין היה עירוב מטעם הרב, והחפץ חיים לא מחה ולא קרא לאף אחד מחלל שבת. (ועוד לדעת שהמשכנות יעקב הוא מומלץ, אבל למעשה עמא דכר שבכל התקופות לא החמירו כהמשכנות יעקב). וכן בטאראנטא קאנאדא היה, ויש, שם עירוב אף בשעה שהגר"י קאמענעצקי זצ"ל היה שם רב ואף שהיה ידוע שלו לא היה ניחא לי' בהקמת עירובין בעיירות גדולות, ומ"מ לא יצא ח"ו בגידופין נגד עם ד' שכן השתמשו בעירוב. וכן היה במאנסי שהעמידו עירוב בהסכמת מרן מורי ורבי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ואף שם הגר"י קאמענעצקי זצ"ל לא היה ניחא ליה בעירוב ואמר לידידיו שלא להשתמש בעירוב ומ"מ לא שמענו מאף אחד שום זלזול או התדברות לא נכונה על אף אחד שכן השתמש בעירוב.

ודעו לכם יקירי וידידי שאין מטרת מכתב זה להזדקק לחלק הלכה באשר הם עניני הוראה שכבר דנו ודשו בהם הרבנים הגאונים בעלי הוראה מובהקים, אלא עצתי הוא שאנו אין לנו אלא לציית כל אחד ואחד להוראת מרא דאתרא שלו או להוראת חכם שאצלו שואל את שאר שאלותיו הקלות והחמורות.

ועל זה באתי על החתום היום יום חמישי בשבת, י"ג יום לחדש שבט, לסדר פקד יפקד אלקים אתכם שנת ה'תש"ם פה פאר ראקאוויי נ"י

באהבה בידידות, למען השלום ולמען כבוד התורה,

נאום **אברהם** בן הרב חיים מנחם בן ציון **בלומנקרנץ**